1. évfolyam Budapest, 1921 január 12. 1. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 korona. Félévre 130 korona. Egyes szám ára 5 korona ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII., Huszár-utca 3. ✦ Telefonszám: József 81-20. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Uj Budapest

épül a régi helyén, a háborus nélkülözések megviselték, a forradalmak megtépázták, erkölcsileg és anyagilag tönkretették ezt a várost, mely annyira kedves mindannyiunknak. A törvényhatósági bizottság többségi pártja emberfeletti munkába kezdett, mikor vállalta a restaurálás nagy munkáját, fővárosunk keresztény és nemzeti alapon való ujjáépitését. Ebben a munkában hüséges fegyvertársai leszünk a Keresztény Községi Pártnak; a megcsufolt, letört, szétzüllött magyar főváros ujjáteremtéséből kér komoly és becsületes részt az *Uj Budapest*, melynek első számát most veszi kezébe az olvasó.

Minden sorunkat a *keresztény és nemzeti gondolat* fogja irányitani, szilárd meggyőződésünk, hogy a keresztény és nemzeti gondolat az élet, a fejlődés egyetlen lehetősége Budapest számára. Az évezredek fergetegeiben kikristályosodott *keresztény ethikát*, annak örökérvényü igazságait akarjuk érvényesiteni a fővárosi élet minden ágazatában, minden hivatalban, minden intézményben, minden katedrán; a nemzetrontó irányzatokkal szemben rendithetetlen őrei leszünk a *nemzeti eszmének*, melyet az őszirózsás forradalomba szédült országban éppen a gerinctelen budapesti városháza tagadott meg legelőször.

Akármerre nézünk, a romlás és pusztulás szomoru képeit látjuk Csonkamagyarország fővárosában. Napról-napra drágul az élelmiszer, a fütés, a világitás, lerongyolódtak a közmüvek, rosszak az utburkolatok, a közlekedési eszközök, tizezer és tizezer ember, nagyobbrészt törzsökös budapesti lakos, hajléktalan, a többi tisztviselő és munkáskategóriákkal egyetemben éhezik és fázik az a tizenötezer budapesti család, melynek kenyérkeresője fővárosi alkalmazott. A háborut vesztett ország kétségbeesett fővárosa nem a legkedvesebb kép azoknak, akik derüsnek és boldognak akarják tudni a jövendőt: és mi mégis bátor bizással és erős hittel hiszünk Budapest jövőjében, hisszük, hogy Budapest a keresztény és nemzeti gondolat jegyében nagy, hatalmas és megelégedett lesz!

Ez a jövőbe vetett hivő bizalom akadályozza meg, hogy a jelen vigasztalan sötétségében kezünkből kihulljon a toll és késztet arra, hogy ujságot inditsunk azok számára, akik vigasztalódnak a keresztény és magyar Budapest gondolatában. Tul a napi politika gyarlóságain, lobogó tüzként világit előttünk ez a nagy és szent cél, és arra kérünk mindenkit, akit lelkesit a keresztény és magyar Budapest ideálja, álljon mellénk és támogasson bennünket a fáklyatartás nehéz és háládatlan munkájában.

Budapest jövője

Irta: SIPŐCZ JENŐ dr., Budapest székesfőváros polgármestere

A jövendőmondás mindig kockázatos vállalkozás volt, de különösen az a mai körülmények között. A multban, ha valamely, felelős tényezőt megkérdeztek a főváros jövője felől, biztos feleletet a dolog természete szerint akkor sem tudott adni, de mégis voltak bizonyos szilárd pontok, amelyekre épiteni lehetett, voltak olyan tényezők, amelyeket szinte mennyiségtani pontossággal lehetett számitásba venni. Igy akkor adva volt *az ország területe, népessége*, amely mindkét tényező nagy hatással van egy főváros fejlődésére. Ugyszólván egészen pontosan ki lehetett számitani, hogy egy meghatározott népességből az ország fővárosa mennyit szív fel magába, amelylyel erejét gyarapithatja és a gazdasági ütőerekből mennyi folyik be az ország központjába, a fővárosba. Adva volt továbbá az ország *külés belpolitikai helyzete*. Ismert tényező volt egy szoros állami kapcsolat, amely jelentett ugyan hátrányokat is, de előnyöket is és nem kutatva most, hogy melyik oldal nyomta le jobban a mérleg serpenyőjét, egy kétségtelen volt, hogy meghatározott politikai és gazdasági tényezővel lehetett számolni. Ezenkivül adva volt *két hatalmas szövetséges állam barátsága*, támogatása, egyéb nagyobb és kisebb népek semleges jóindulata, amiket szintén készen lehetett beállitani a mérlegbe az ezzel járó összes gazdasági következményekkel együtt. Ismert tényező volt továbbá *a központi kormányzat akarata és ereje*. Mindkettő akkor is rendelkezésére állott a fővárosnak, ha esetleg a belpolitikai kérdésekben a kormány és a főváros nézetei nem is teljesen fedték egymást, mert a kormányok nagyon jól tudták, hogy a főváros fejlesztése nemcsak szigoruan vett fővárosi, hanem *állami érdek*, amiért semmi áldozatot nem szabad kimélni. Adva volt végül *a belpolitikai helyzet*, amely hosszu időn keresztül csak közjogi kérdésekben mutatott sokszor csak árnyalati különbségeket, egyébként azonban maga a kormányzás állandóan ugyanazon magánjogi és szociális szempontok alapján folyt. Ilyképen az emlitett adott mennyiségekre és tényezőkre, amelyekben eltolódás csak igen csekély mértékben állott elő, biztosat lehetett támaszkodni és a főváros jövő életének prognosticonját felállitani és az már csak a képzelet kérdése volt, hogy a részletek miképen képeztessenek ki.

Ma természetesen másként áll a helyzet. Az összes erőtényezők tekintetében teljes eltolódás, gyökeres változás állt be. Az ország területét és népességi számát nem ismerjük. A ránk erőltetett határokat végleges eknek nem fogadhatjuk el, ősi jogunkról most nem is szólva, már csak azért sem, mert hiszen maguk a győztes nagyhatalmak is kilátásba helyeztek határkiigazitásokat, amelyeknek terjedelméről és népességi hatásáról sejtelmünk sincs.

Államkapcsolatunk felbomlott, magával rántva a gazdasági kapcsolatot is, és nem tudjuk, hogy helyébe mi fog lépni, hiszen ennek megoldása számos kérdés elintézésétől függ. Szövetségeink szintén felbomlottak. Jóakaratu szomszédaink nincsenek az ezekhez, valamint a nagyhatalmakhoz való viszonyunk még nem alakult ki és az európai koncertben való elhelyezkedésünkre nincs semmi támasztó pontunk. *A kormány jóakaratáról* a fővárossal szemben ma is meg vagyunk győződve, de számos téren hiányzik a hatalom ennek gyakorlati érvényesitésére. A kormány nem rendelkezik teljesen szabadon az ország gazdasági értékei felett és hogy egyebet ne emlitsünk, a fő gazdasági ütőér, a Duna, idegen befolyás és ellenőrzés alatt áll. Hogy ez az idegen ingerencia meddig terjeszti ki hatáskörét és hogy ez mennyiben fogja éppen a Duna mentén fekvő és annak tápláló erejére szoruló fővárost érinteni, az szintén a jövő titka sok egyéb gazdasági kérdéssel egyetemben. *A belpolitikai helyzet szintén kialakulatlan*. Csak azt tudjuk, hogy királyság akarunk lenni, de minden egyéb ezzel összefüggő alkotmányjogi kérdés ki van kapcsolva a megvitatás köréből.

Amint látjuk, csupa ismeretlen tényező, amivel a jövő kialakulásában számolnunk kell. Eljutottunk ahoz a ponthoz, hogy jövő cselekvésünket nem tudjuk valamely sablonra alapitani, nem tudjuk adott mennyiségekhez mérni, hanem szinte a képzelemre vagyunk utalva, az adott viszonyok realitásának helyére az inspiráció lép. Eljutottunk ahhoz a ponthoz, ahol már semmi más nem segit, mint a *fanatikus hit és az elszánt akarat*.

Nem szabad meginogni, hinni kell és erős akarattal kell dolgozni még akkor is, ha az eredmény a minden oldalról támasztott nehézségek és akadályok miatt nem is áll arányban a ráforditott munkával. *Hinnünk kell*, hogy a történelmi igazságnak felderül a napja, hogy a mi igazunkat is belátja a világ és ennek az időpontnak bekövetkeztéig megfeszitett erővel, vállvetett munkával kell fentartani a nemzetet és fővárost egy jobb jövő számára. Lehet, hogy azok, akik ma ebben az idegemésztő munkában résztvesznek, talán nem is érik meg fáradozásuknak gyümölcsét, de ha becsülettel és önzetlenül tartották fenn egy jobb jövő hitét, már ezzel is nagy szolgálatot teljesitettek.

Ez a nagy munka maga ugyszólván kizárólag azok vállain nyugszik, akik az ezeréves alapon a *keresztény nemzeti eszme* segitségével kivánják a jövőt megalapitani. A munka sulyos, szinte emberfeletti, de magas a pályabér is: *a keresztény nemzeti alapon álló nagy Magyarországnak és dicső fővárosának ujjáépitése*. Olyan cél ez, amelyért nem lehet eleget áldozni.

És ha ez a szép város ismét gócpontja lesz egykor a magyar iparnak és kereskedelemnek, központja a nemzeti müveltségnek, müvészetnek, tudománynak és irodalomnak — aminthogy ennek bekövetkezését szentül hiszem — akkor abban azoké lesz az érdem, akik semmiféle akadálytól vissza nem rettenve vállalták magukra — szóval, tollal vagy cselekedettel — a jelen konszolidációjának sulyos, hálátlannak látszó munkáját egy szebb, boldogabb jövőért.

Uj Budapest ankétje a lakásépités megindításáról

Nem rekvirálják a most épülő lakásokat — Megengedik a padlásszobák épitését — A háztulajdonosok a lakáshivatal megszüntetését kivánják

A főváros nem vállalja a lakásépitési akciót

Napjaink legégetőbb problémája a lakásügy, amelynek megoldásán esztendők óta hasztalanul fáradozik a különböző kormánybiztosságok és lakásépitő akciók egész sora. A vizfejüvé dagadt fővárosnak kitelepitések és eltoloncolások utján való lecsapolása éppen oly sikertelen kisérlet, mint az a megoldás, mely uj lakásokat akar teremteni Budapest százezer hajléktalanja számára. Most, hogy a háboruk és forradalmak zivatarjai után megvan a lehetőség a termelő munka megkezdésére, kérdéssel fordultunk az illetékes hatóságok fejeihez, *hogyan és miképp gondolják a lakáskérdés megoldását és az épitő akció megkezdését.* A következő válaszokat kaptuk:

Matzke Károly dr.,
a lakáshivatal elnökhelyettese

szerint a vagonlakók elhelyezése után sor kerül az *autochton budapesti lakosság* lakásigényeinek kielégitésére. A lakáshiányt azonban nem rekvirálással, hanem *lakástermeléssel* lehet csak megoldani: épitkezni kell, az épitkezésre hivatott magántőkének pedig biztositani kell az ujonnan épitett lakás fölött való *korlátlan rendelkezési jogot.* Az *ujonnan épitett* lakásokra vonatkozólag a lakó megválasztásának, a bérmegállapitásnak és a felmondásnak korlátlan joga *a háztulajdonost kell, hogy illesse.* Az épitési szabályzat megfelelő reviziója lehetségessé tenné a szilárdan épült házakra egy vagy két uj emelet ráhuzását, ezáltal az aránylag olcsó épitési mód által *több ezer uj lakást* lehetne teremteni.

Szentgáli Antal dr.,
a közmunkatanács alelnöke

szerint az épitkezés megindulásának egyik alaptétele az *épitési szabályrendelet gyökeres reviziója.* Könnyüvé, olcsóvá és gyorssá kell tenni az épitkezést, — szó lehet a méretek redukálásáról, alacsonyabbak lehetnek az emeletek. Az épitkezési szabályrendelet reviziója magában fogja foglalni a *manzard-sor* és *padlástér bevonását lakások és mellékhelyiségek céljára* Az a fontos, hogy az eddiginél *gazdaságosabb* legyen az épitkezés, erre vonatkozóan különben a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet legutóbb akciót inditott. A mérnökök egyesülete a tavasszal a közmunkatanács bevonásával *épitészeti kiállitást* fog rendezni, amelynek keretében könnyen, olcsón és gyorsan felépithető kislakásokat fog bemutatni.

Sipőcz Jenő dr.,
Budapest polgármestere

az épitkezési kedv fellendülését állapitotta meg munkatársunk előtt. Bizonyitja ezt, ugymond, az a tény, hogy a magánépitési bizottság egyre több épitési engedélyt ad ki. *A főváros nincs abban a pénzügyi helyzetben, hogy lakásépitési akciókat kezdeményezzen.* A főváros épitési programjában egyelőre csupán a már megkezdett épitkezések befejezése szerepel, igy különösen az Uj Szent János-kórház 3 uj pavillonja, a Simor-utcai és Karpfenstein-utcai iskolák befejezése van legközelebbre tervbe véve. A főváros a magánépitkezés megindulását minden rendelkezésre álló eszközzel elő akarja segiteni, többek között sok milliós költségvetéssel helyreállitja a nagyobbforgalmu utcákon az *utburkolatot.* A legközelebbi jövő feladata a főváros *kisajátitási programmjának megállapitása,* amelyre vonatkozóan a középitési bizottság egyik legutóbbi ülésén utasitotta a tanácsot. A most épülő házak hosszabb adómentességére már a legközelebbi jövőben megindulnak a konkrét tanácskozások, bár az eddiginél hosszabb adómentesség engedélyezése nem a főváros, hanem a kormány hatáskörébe tartozik.

Tomcsányi Vilmos Pál
igazságügyminiszter

a lakáshivatal szervezetének megváltoztatásáról nyilatkozott. Kijelentette az igazságügyminiszter, hogy a vagonlakók elhelyezése befejezéshez közeledik, alig *ötszáz* vagonlakó elhelyezéséről van még szó és megvan minden remény arra, hogy néhány hét alatt a *„vagonlakó"* szégyenletes fogalmát ki lehet irtani a magyar köztudatból. A vagonlakók elhelyezése után *uj irányelvek* és *uj szempontok* szerint fog müködni a budapesti lakáshivatal, amelyet sok tekintetben méltatlanul értek támadások.

Orczy Gyula tanácsnok,
a fővárosi középitési ügyosztály vezetője

az épitkezés *hallatlan megdrágulásáról* számolt be munkatársunknak. A háboru előtt 15—30 koronába került a beépitett ürtartalom köbmétere, — ma éppen ötvenszerte drágább ugyanez a munka. 1901-ben 13 és fél korona, a háboru előtt 20—22 korona volt a tégla ezre, mig ma ezer tégláért 1700—1800 koronát kell fizetni. Nem is beszélve a munkabérek sokszázalékos emelkedéséről, annyira megdrágult az épitkezés, hogy egy háromszobás lakás felépitése ma *háromszázezer koronába* kerül. A tanácsnok, aki a háboru előtt a főváros számos bérházát és kislakásos telepét épitette, kijelentette, hogy ilyen abnormis viszonyok között *nem lehet fővárosi feladat a lakásépités.* Az állam ki is vette a főváros kezéből a lakásépitési akció vezetését, kérdés azonban, lesz-e az államnak annyi pénze, hogy uj lakások teremtésével gondoskodjon a hajléktalanokról?

Heltai Béla,
vezérigazgató,

a Háztulajdonosok Szövetségének volt elnöke, nagyon *pesszimisztikusan* itéli meg az épitkezés lehetőségét. A kormány valutajavitás céljából cementet, meszet, épületfát stb. engedett Hollandiába, Németországba exportálni. *Az épitkezés a magántőke feladata:* A hatósági lakásépitőakciók mindig deficittel végződtek, és még az ingyentelket, ingyen hatósági mérnököket beleszámitva is drágábbak a magánépitkezésnél. A példátlanul szigoru moratoriális rendeletek és lakbérmaximálások hosszu időre elriasztották a magántőkét, melyet csak ugy lehet animálni az épitkezésre, ha a szabad ipar és kereskedelem kapcsán *a lakás felett való rendelkezési jogot is teljesen szabaddá teszik.* Meg kell szüntetni a *Lakáshivatalt* is, mert addig nem szünik meg a Budapestre való törtetés, amig azt hiszik az emberek, hogy itt hatósági segedelemmel lakást lehet szerezni. Véleményem szerint a lakásügy terén a *háboru előtti jogrend teljes visszaállitása* az egyetlen orvosság.

Lobmayer Jenő dr.,
tanácsnok, a szocialpolitikai ügyosztály vezetője,

kijelentette munkatársunknak, hogy a közvetlen lakásépités már a békében sem volt a törvényhatóságra nézve a törvényben kijelölt kötelesség, hanem csak *önként vállalt kisegitő szociális feladat;* a mostani lakásinség pedig nyilvánvalóan a háboru szükségszerü következménye, amelynek megszüntetésére, helyesebben enyhitésére, mert egyelőre csak erről lehet szó, *kizáróan a kormány rendelkezik a szükséges eszközökkel.* Ennek az álláspontunknak a helyességét a *kormány is elismerte,* amikor a főváros törvényhatóságának a lakásépités ujbóli fölvételére irányuló előterjesztésére adott válaszleiratában a főváros törvényhatósága határozatának mellőzésével kimondotta, hogy *a székesfőváros területén az állam költségére a kormány fogja a lakásszükség enyhitése céljából a kislakások épitését foganatba venni.* A lakásinséggel szemben ma a fővárosnak egy feladata van: *az épitkezések megkönnyitése.* Ez az épitésügyi szabályzat néhány tulzó rendelkezésének enyhitése, épitési telkeknek örökbérlet utján vagy tulajdonjogilag való rendelkezésére bocsájtása stb. által történhetik. Szorosan összefügg a lakásügygyel a céltudatos és végleges *városszabályozási terv megalkotásu,* továbbá a minden lakásra kiterjedő hatósági *lakásfelügyelet* megszervezése a főváros által tervezett *lakáshivatallal* kapcsolatosan.

*

Minden társadalmi osztálynak, minden hatóságnak össze kell fognia a budapesti lakásnyomor eltüntetésére. Budapest ma Csonka-Magyarország egy hetedrésze, az egész országra kiható jelentőségü tehát az a kérdés, hogy a fővárosban *hogyan* laknak az emberek. Az is nagyon fontos szempont, hogy az épitkezések megindulásával végre munkaalkalomhoz jussanak a munkanélküliek százezrei, és a mindig lakáshiányos Budapest, ha nem is éri el a nagy nyugati metropolisok békebeli lakásbőségét, az uj épitkezések kapcsán *normális lakásviszonyokkal* dicsekedhessen.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN
MEGNYITÓ DISZELŐADÁS
március 26-án, Husvét szombatján.

TÜSKÉK

A háziurak

ujra sebeiket mutogatják a fórumon és programmbeszédeket hallunk, melyeknek alaphangja a fenyegetőzés. Mi lesz akkor, ha a felmondás és bérmegállitás terén helyreáll a szabadforgalom! A partájok százezrei remegve ütik fel fejüket az ismerős hangokra, visszaemlékezvén azokra az időkre, mikor a „szabad bérmegállapitás" alapján lakó és háziur között napirenden voltak a harcok, amelyek mindig a háziur győzelmével végződtek. Elismerjük, hogy rengeteg sérelem érte a háziurakat, de az még igazán nem jelentheti azt, hogy most máról-holnapra kiszolgáltassák nekik a lakók védtelen tömegeit. Az a tónus azonban, mely a háztulajdonosok vasárnapi nagygyülésén uralkodott, mindennél hatásosabban kell hogy figyelmeztesse a hatóságokat arra, hogy kellő mérséklettel, a szociális gondolat alapján állva kezeljék ezt a problémát.

Blumenthal itt —

Blumenthal ott, — Blumenthal mindenütt, az amerikaiba oltott pólisi tegnap a Vigszinházat vágta zsebre, ma az Unióra alkuszik, holnap pedig mozit épit a József-körut és Üllői-ut sarkán. Gyarmata lettünk az álamerikai szinházvigécnek, hottentották és zulukafferek módjára megmaradt javainkat tengerentuli pénznemek szines üveggyöngyeire cseréljük ki. Hol a hatóság, mely törvények és intézkedések zsilipjével zárja el a külföldre gravitáló vagyontömegeket, hol az erős kéz, mely ittmaradásra kényszeriti az itt összegyüjtött milliókat, hol a tilalomfa, mely megállitja a kulturintézményeinket sóvárgó szörös kezet? A kiáltó szóra nincs felelet a pusztaságban, **„virágvölggyé"** *változik a budapesti teátrum, siralom völgyévé, melyben idegenebb lesz a nemzeti gondolat, mint valaha...*

A tanulóbérletek

ügye még mindig elintézetlen, a középiskolai és egyetemi ifjuság bérletjegyét nagyon is üzleti szempontból nézi az Egyesitett Vasutak igazgatósága. Látszólag szociális alapon van megoldva a probléma: alig 5 koronába kerül hetenként a tanulóbérlet, mellyel napjában kétszer lehet utazni. A naponta két utazás azonban kevés, mert főképpen a főiskolai ifjuságnak különböző helyeken vannak az órái, ugy, hogy a szegény orvostanhallgatónak vagy még szegényebb filozopternek havonta legalább száz koronájába kerül a villamos, ami egy egyetemi pénztárcát igen sulyosan érint. Több érzést és megértést kérünk a tanulóifjuság irányában, hiszen az igazgató urak is voltak diákok, akik az uzsonnapénzükből kuporgatták össze a bérletjegy váltásához a havi öt ezüstkoronákat...

ELŐRE!
A Nemzeti Hitelintézet megmutatta, hogy a keresztény közgazdaság lehetséges.
Alig hat hónap alatt, több mint 100 millió korona keresztény jellegü saját tőkét szerzett. Betétei jelentékenyen szaporodnak. Részvényesei számára már is tisztes osztalékot biztosit.
Keresztény magyar testvéreink!
Előre büszkén a 200 millió korona felé!
NEMZETI HITELINTÉZET R.-T.
BUDAPEST, VI. KER., VILMOS CSÁSZÁR-UT 25. SZÁM
Egy részvény ára 220 K

Százszorosra emelik a honositási dijakat

Negyvenezer koronába kerül a községi kötelékbe való felvétel — Kétmilliós uj jövedelem a felemelt illetőségi dijakból

Árdrágitók vágya, lánckereskedők reménye, siberek álma a *budapesti illetőség*, hatósági nyelven a *Budapest székesfőváros községi kötelékébe való felvétel*, amikor nincs szaladgálás a rendőrségre, nincs toloncház, nincs Galicia, nyugodtan és boldogan lehet árdrágitani, láncolni és sibolni a kéz alatt százezrekért vásárolt négy és több szobás lakásban, anélkül, hogy fenyegetne a rém: a régi hazába való visszazsuppolás. A legujabb időkig meglehetősen liberálisan kezelték a „külföldi honosoknak" a községi kötelékbe való felvételét, illetőleg Budapesten való megtürését a hatóságok. Akiket kidobott a főváros, azokat visszafogadta a rendőrség és ez a legrosszabb eset volt — ha egyik helyen sem sikerült az ittmaradást kieszközölni, végső fokon a belügyminiszter egészen bizonyosan kegyelmet adott. Igy történt, hogy Budapest már a háboru első éveiben Mekkája lett azoknak, akik egész vagyonukat a kaftánjuk bélésébe bevarrva hordják, és akik négy-öt évet a magyar fővárosban gseftelve, különös tekintettel az egyre sürübbé váló „zaklató akciókra", elérkezettnek látják az időt arra, hogy a budapesti illetőség barátságos révébe evezzenek, és a budapesti illetőség elérésére minden követ — sok esetben igen nehéz és tekintélyes köveket, sőt követeket — megmozgatnak.

Az illetőségi ügyosztályban — ahol *Czebe* tanácsjegyző intézi nagy körültekintéssel ezeket az ügyeket — régtől fogva *aggodalommal nézik* főleg a kaftános „külföldi honosok" Budapestre való özönlését és itt tartózkodását. A magyar állampolgároknak Budapest székesfőváros községi kötelékbe való felvételéről, külföldi honosoknak pedig a községi kötelékbe való felvétel kilátásba helyezéséről és a fizetendő dijakról még egy 1901-ben készült szabályrendelet intézkedik, ez a szabályrendelet azonban ma már *elavult*. Az illetőségi ügyosztály ezért most uj, a réginél sokkal szigorubb szabályrendelet-tervezetet készitett, *melyet a tanács legutóbbi ülésén elfogadott* és azt legközelebb a jogügyi bizottság fogja tárgyalni. A szabályrendeletről, mely teljesen uj alapokra helyezi a községi kötelékbe való felvételt és ezen a cimen több milliós uj jövedelmet biztosit a fővárosnak, *Sántha* Dénes tanácsnok a következő felvilágositásokat adta az *Uj Budapest*-nek:

A külföldi honosok felvételi kérelménél elsősorban azt vesszük figyelembe, hogy a felvétel kilátásba helyezését oly külföldi kéri-e, *akinek itteni foglalkozása az ország és főváros érdekében előnyös*. Ha a felvétel kilátásba helyezését kérő külföldi — mert magához a felvételhez előbb a *magyar állampolgárság megszerzése* szükséges — az erkölcsi szempontoknak megfelel, a felvételt kilátásba helyező okmányért a mai 400 korona helyett 25.000 korona dijat tartozik fizetni. Ha a külföldi honos magyar állampolgár által történt örökbefogadás utján óhajtja magát honositttatni és e célból kéri a községi kötelékbe való felvétel kilátásba helyezését, 30.000 korona dijat köteles fizetni. Végül, ha a községi kötelékbe való felvétel kilátásba helyezését olyan külföldi honos kéri, aki közvetitő *kereskedelemmel* vagy hosszabb előképzést nem igénylő *iparszerü vállalkozással* foglalkozik, vagy ilyen vállalat alkalmazottja, a mai 400 korona helyett 40.000 korona dijat fizet le a főváros pénztárába. A 40.000 korona csak *magyar pénzben* látszik soknak, mert, ha például a *svájci frank* békebeli paritását vesszük alapul, a felvételi dij a régi 400 koronával szemben még mindig csak 540 svájci frank, azaz majdnem ugyanannyi békebeli korona. *A magyar állampolgárok községi kötelékbe való felvételének diját* 100 koronáról 1000-re, a *repatriálás* céljából való felvétel kilátásba helyezésének diját 400-ról 2000-re emeli az uj szabályrendelet, illetőségi bizonyitvány kiállitásáért 50 koronát, utlevél elnyeréséhez szükséges igazolványok kiállitásáért pedig a mai 1 korona helyett 20 koronát fogunk szedni.

A dijemelések révén — fejezte be érdekes nyilatkozatát a tanácsnok ur — a mai 80.000 korona bevételt már az előző évben *kerek kétmillió koronával szárnyaljuk tul*. Magától értetődik, hogy a *dijak* esetleges *elengedésére* is megadjuk a lehetőséget: ha a külföldinek honositásából, illetve a magyar állampolgárnak a főváros kötelékébe való fölvételéből az országnak, illetve a fővárosnak eszményi tekintetekből figyelembe veendő, vagy gazdasági előnye van, az uj szabályrendelet 11. szakasza szerint a közgyülésnek joga van a dijakat mérsékelni, sőt el is engedni. Az *ellenőrzés szempontjából* nagyon fontos, hogy a tanács ugy a főváros kötelékébe felvett magyar állampolgárokról, mint a községi kötelékbe való felvétel kilátásba helyezésében részesitett külföldi honosokról *nyilvántartást* vezetni köteles és *azt negyedévenként a közgyülésnek be kell mutatnia*.

Mit akarnak a demokraták és a liberálisok?

Pártvezérek nyilatkozatai a kisebbség sérelmeiről

A főváros közgyülésétől még mindig távoltartják magukat a kisebbségi pártok, amelyek, ugy látszik, nem akarnak résztvenni a közgyülés érdemleges munkájában. Hogy a Keresztény Községi Párt és a keresztény fővárosi politika iránt érdeklődő nagyközönség tisztában legyen a kisebbségi pártok legujabb terveivel és céljaival, megszólaltattuk a kisebbség néhány vezető emberét. Alább közöljük a beérkezett nyilatkozatokat, melyeknek érdemi taglalásába — a vendégjog alapján — ez alkalommal nem bocsájtkozunk, fentartjuk magunknak azonban azt a jogot, hogy az egyes nyilatkozatokra megtegyük megjegyzéseinket.

Bársony Elemér dr.:

A *Nemzeti Demokratapárt* ujabb időben nem foglalkozott ujabb állásfoglalás kérdésével, mert köti régi álláspontja, mely szerint mindaddig, amig nem kapja meg azt az elégtételt, amit nem is annyira önmagának, mint inkább az elvnek követel, — hogy t. i. az arányos választási rendszer alapján összeült közgyülés bizottságaiban ennek az elvnek megfelelően a kisebbség is képviselve legyen. A kisebbség ugyanis csak *a bizottságok működésével kapcsolatban* látja annak lehetőségét, hogy eredményes munkásságot fejthessen ki. Ha ennek a lehetőségétől elzárják, nem hajlandó vállalni annak a munkának a felelősségét, amit a közgyülés kifejt.

Éber Antal:

Én magam nem tartozom egy párthoz sem s igy semmi jogosultságom valamelyik párt vagy csoport nevében beszélni. Semmi okom viszont elhallgatni, hogy a magam részéről *helytelenitettem és helytelenitem azt az absztinenciát*, melyet a törvényhatósági bizottság kisebbségi pártjai tanusitanak. Nem tagadom, sulyos sérelem érte a kisebbséget a többség részéről, nem is egy izben, oly sérelmek, melyek a legnagyobb mértékben elitélendők és helyteleniendők, de — az én véleményem szerint, melyet a kisebbség emberei előtt sem hallgattam el — még e sérelmek ellenére is *helyt kell állni azon a helyen, amelyre a polgárság bizalma folytán kerültünk*, helytállni mindaddig, mig azt a helyet megtartjuk. Ezzel tartozik mindenki megbizóinak, akik nem igen tudják majd megérteni, hogy a kötelességteljesitésnek micsoda módja ez: távolmaradni mindentől. Én a magam részéről ki is vontam magamat ebből az absztinenciából, a közuti vasutak megváltásának fontos kérdésénél fel is szólaltam s a jövőre is esetről-esetre mérlegelni fogom, résztvegyek-e a vitában, vagy sem. Ismétlem, *kivánatosnak tartanám, hogy a kisebbségi pártok is kivennék a maguk részét a törvényhatósági bizottság munkájából.*

Gaár Vilmos dr.:

A kisebbségnek általában feladata az *ellenőrzés* és a többségi álláspont érveivel szemben a tárgyilagosan ható érvek erejével a *meggyőzés*. A székesfőváros bizottságának kisebbsége is ezt a célt tüzte maga elé s igy akart részt venni sokat szenvedett fővárosunk helyreállitási munkájában. Ez a cél vezérelte akkor is, amikor azt a jogos kivánságát nyilvánitotta, hogy a fővárosi törvényhatóság albizottságaiban is helyet foglalhasson. A kisebbség ma is azon az állásponton van, hogy tagjainak szellemi és erkölcsi erejét kész a főváros szolgálatába állitani; de viszont nem hajlandó oly munkában résztvenni, ahol nem a megértés és meggyőzés fegyvereivel folyik a küzdelem. Amely percben lehetővé válik az ily alapon kifejthető munka, a *városi polgári párt* nem fog vonakodni ebből a munkából legteljesebb erővel a maga részét kivenni.

Gál Jenő dr.:

Mit akar a kisebbség? *Dolgozni akar*. A munka lehetőségét a többség magatartásának megváltoztatásától várjuk. *A bizottságokban való részvétel* nélkül komoly munka nem képzelhető, enélkül csak szereplés lehet minden felszólalás, de nem komoly munka. Erre nem vállalkozhatunk. Félek, hogy a többség későn fog rájönni, hogy a megértés elől való kitéréssel mennyit ártott a fővárosnak. Az a meggyőződésem, hogy a főváros lakosságának többsége mélyen *elitéli* ezt a sic volo, sic jubeo elvét alkalmazó többséget, és ami ma a közgyülésen többség, a főváros lakosságában már kisebbség. (?!) A legelső feladatnak azt tartom, hogy a közgyülés hangja változzék meg és oda a felekezeti és osztálykülönbségek éretlen megjegyzései helyébe kizárólag *a nemzeti alapon nyugvó egyetértés* vonuljon be minden más megkülönböztetés kizárásával (!)

Hajdu Marcell dr.:

A kisebbségnek nincs és nem is lehet egyéb célja, mint a főváros minél előbb való konszolidációján közremunkálni. A bizottságokból mi kisebbség ki vagyunk tudvalevőleg rekesztve, nem áll tehát módunkban hathatósan közreműködni és előkésziteni mindazokat a terveket és megvalósitani azokat a célokat, melyek hivatva volnának a főváros érdekeit szolgálni. Kétségtelen, hogy az országos politika nagy befolyással kell hogy legyen a főváros politikájának irányitására is. Amely irányban az ország konszolidációja halad, annak az iránynak elsősorban kell érvényesülnie a főváros ügyeinek irányitásában és vezetésében is. Mi egyebet nem kivánunk, mint *tehetségünkhöz mérten hozzájárulni a főváros sajnos, zilált anyagi viszonyainak rendezéséhez*. A többségi pártnak van egy bizonyos csoportja, — mi legalább ugy vagyunk értesülve — amely kivánatosnak, talán egyenesen szükségesnek tartaná, ha a kisebbség ujból belekapcsolódnék az általa megkezdett munkába. Ezek részéről, mint tapasztaltuk is, a legutóbbi választásokon, a mérsékelt irányzat érvényesült. Ha ez a törekvés tovább is hathatósan megnyilvánul, akkor létre jöhet bizonyos *áthidalási lehetőség*, mert hiszen kétségtelen, hogy a kisebbségben található régebbi bizottsági tagokra, akik a multban megszerezhették azokat a tapasztalatokat, azt a tudást, melyet most a főváros javára értékesithetnének, *nagy szükség van*.

Bonyodalom a Renaissance-szinház körül

Csak magyarnevü szinházra ad engedélyt a főváros

A Nagymező-utcai Télikert helyiségeiben néhány héttel ezelőtt megnyilt a *Renaissance-mozi*, mely többek között arról nevezetes, hogy a legdrágább mozija Budapestnek: a szinlap tanusága szerint van olyan páholy benne, amelyet *csekély 350 koronáért* árulnak a nagypénzü embereknek. A mozi megnyitását hosszu és áldatlan küzdelmek előzték meg a bérlő Radius-részvénytársaság és a háztulajdonos Wabits Lujza között: a belügyminiszter, aki végső fokon dönt ebben az ügyben, *máig sem hagyta jóvá* Rádiusék épitési engedélyét és ha a belügyminiszter a háztulajdonos javára dönt, megeshetik, hogy a Renaissance-mozi ugy becsuk, mintha meg se nyilt volna...

A Radius-részvénytársaság, mely mögött a bécsi Sascha-filmgyár keresztény és nemzeti szempontból éppen nem kivánatos érdekeltsége rejtőzik, ugylátszik, nagyon bizik a maga igazában, mert sokmilliós költséggel átalakitotta a helyiségeket, megnyitotta a mozit, sőt legutóbb szinháznyitási kérelemmel fordult a fővároshoz. Az erre vonatkozó kérvény, mely *Renaissance-szinház* néven kéri a szinháznyitási engedély megadását, *Barna* Károlyt nevezi meg a megnyitandó szinház felelős művészi vezetőjéül, aki lehet, hogy a filmgyártás terén nagyszerü nevet szerzett magának, de szinházigazgatással legjobb tudomásunk szerint eddig nem foglalkozott...

A kérelmet legközelebbi ülésén tárgyalná a Népszinházi Bizottmány, ha addig megérkezne a belügyminiszter végzése, elutasitván *Wabits* Lujza felebbezését. A döntés azonban késik és igy a szinháznyitás ügye a levegőben lóg. Annyi bizonyos, hogy a főváros, mely ölbetett kézzel volt kénytelen türni, hogy a Vigszinház a Blumenthal-érdekeltség zsebébe vándoroljon át, *a Renaissance-nél fontos és nagyjelentőségü kikötéseket fog eszközölni* és az eddig megadott szinháznyitási engedélyektől eltérőleg, fenn fogja magának tartani bizonyos fokig az *ellenőrzés* és *felügyelet* jogát.

A Renaissance-szinház ügyének másik érdekessége, hogy — nem fogják Renaissance-nak hivni. A fővárosnak ugyanis az az eléggé nem helyeselhető álláspontja, hogy *idegen nevü szinházat ezentul nem engedélyez* és utasitani fogja Rádiusékat, hogy *megfelelőbb, magyaros hangzásu* nevet válasszanak szinházuk számára. A főváros ezen álláspontját különben már a *Revü-szinháznál* is érvényesitették, ahol a szinház uj tulajdonosa, *Beöthy* László, már a szinháznyitási kérvényben loyálisan bejelentette, hogy a jövő szinházi évadtól kezdve a *Revü* helyett magyaros hangzásu névre kereszteli a Szerecsen-utcai müintézetet.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.

Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.

Telefon 51—26.

Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

HIREK

Ujjáalakitják a harmincas bizottságot. A Keresztény Községi Párt ügyrendje értelmében a harmincas végrehajtó bizottság mandátuma 1920. végével *lejárt*. A párt elnöksége most körlevelet intézett az egyes kerületekhez és felszólitotta őket, hogy az ujonnan alakuló harmincas bizottságba három-három tagot delegáljanak. Mivel a harmincas bizottság müködésére *még ezen a héten* a kerületi előljárói és a még betöltetlen árvaszéki állások betöltésénél *sürgős szükség* van, a párt elnöksége felkéri a kerületeket, hogy a *bejelentéseket azonnal tegyék meg.*

Drágább lesz a temetés. Mindennap drágább lesz az élet, természetes tehát, hogy a halál se olcsó, az ut pedig, amelyen az elköltözöttet a földi siralomházból az örök békesség kertjébe viszik, bankókkal van kirakva. Ezeket a bankókat a hátramaradottaknak kell lefizetniök, még pedig a főváros kezébe, mert a tekintetes Tanács községesitette a temetkezést, Budapesten a városnak hal meg mindenki. Az ugynevezett typus-temetések diját alig néhány héttel ezelőtt állapitotta meg az Árvizsgáló Bizottság 2000, 1500 és 1000 koronában, ám a temetkezési üzem vezetősége máris panaszkodik és deficittel fenyegeti a közegészségi ügyosztályt. Néhány hét alatt 20%-kal drágult a koporsófa ára, drágább lett az enyv, a szeg, és a papir drágulása miatt duplájára emelkedett a szemfedél ára is, ugyannyira, hogy egy ezerkoronás typus-temetésre 300 koronát fizet rá a főváros. A temetések árának ujabb felemelésére tesz tehát már a legközelebbi jövőben előterjesztést a főváros oz Árdrágitó Bizottságnak és azokat, akik két hét mulva halnak meg, már a legujabban felemelt tarifa szerint fogják eltemetni. Ugyan — jelentette ki munkatársunknak különös mosollyal a temetkezési üzem vezetője — az idei enyhe télen feltünően kis számban halnak el az emberek, a tavalyi télhez képest 30%-kal csökkent a halálozások száma. Ugy látszik, mennél nyomoruságosabb az élet, annál jobban ragaszkodunk hozzá...

Ki lesz az óbudai előljáró? Gergelyi Sándor, a III. kerületnek évtizedeken át volt érdemes előljárója nyugalomba vonult, az ilyképpen megüresedő előljárói állást szerdán, e hó 19-én tölti be a törvényhatósági bizottság. A napisajtóban olyan hirek merültek fel, mintha az üresedésbe jött előljárói állást *Sántha* tanácsnokkal töltené be a közgyülés, hogy ilymódon a tanácsban helyet csináljanak *Lung* főjegyzőnek, aki a legutóbbi tanácsnokválasztó közgyülésén *Berczel* Jenővel szemben kisebbségben maradt. Ebből a hiresztelésből *egyetlen szó sem igaz*, mert bármilyen nagy érdemei is vannak *Lung* Géza dr.-nak arra, hogy tanácsnok legyen, arra mégsem volt eddig példa, hogy valakit tanácsnokból előljáróvá degradáljanak. Az óbudai városatyák *Rajháti* Ferenc dr. főjegyzőt kivánják előljárónak, akit minden valószinüség szerint meg is fognak választani, mert a közgyülés többségi pártja természetszerüleg respektálni óhajtja a kerület akaratát. Az előljárói állás betöltéséről különben, *kedden, e hó 18-án* este 6 órakor a Saskör földszinti nagytermében tartandó pártértekezleten fog határozni a Keresztény Községi Párt.

Végh Gusztáv, a kiváló rajzolóművész rajzolta meg az Uj Budapest dekorativ hatásu cimét és fejléceit, ujabb bizonyságot téve arról az egész különálló klaszszisról, amelyet ő ezen a téren képvisel.

A kerületi pártszervezetek közleményei. Felkérjük a kerületi pártszervezeteket, hogy az Uj Budapestnek szánt közleményeiket minden héten legkésőbb *hétfőn délig* juttassák el szerkesztőségünkbe, mert később érkező közleményeket laptechnikai okokból *nem közölhetünk.*

Az Andrássy-uti omnibusz. A közlekedésügyi bizottság legutóbbi ülésésn zordonan halálraitélte az Andrássy-uti omnibuszt, kimondván, hogy az Andrássy-uton elegendő a földalatti és senkinek sem árt, ha a vidáman trappoló omnibuszlovacskák Budáról csupán a Vilmos császár-utig hozzák a Noé apánk idejéből ittmaradt rozoga bárkákat. Az omnibusz azonban minden tilalom ellenére ma is jár az Andrássy-uton és számosan akadnak, főképpen idősebb urak, akik a régi postakocsikra emlékezve, az omnibuszon való utazást többre becsülik a földalattinál már csak azért is, mert az omnibuszon szabad a dohányzás, a földalattin azonban nem. Az omnibusz mégis eltünik az Andrássy-utról, a fentemlitett idősebb urak nagy szomoruságára. A közlekedési ügyosztály most azon töri a fejét, hogy a Bazilikánál, vagy a Deák Ferenc-téren legyen-e a Krisztina-térről jövő omnibuszjáratok forduló végállomása. A nagy elhatározás valószinüleg csak hetek mulva fog megtörténni, közben pedig kitavaszodik az idő, megélénkül a ligeti forgalom és a közlekedési bizottság is — lévén sokkal fontosabb dolgokkal elfoglalva — megkegyelmez majd az Andrássy-uti omnibusznak. Langyos délelőttökön a ligetbe igyekvő gyerekhad lepi el ujra az omnibuszt, a kalauz megsüvegeli a hölgyeket és urakat, a kocsis hopp-hopp!-ozik, a lovacskák engedelmesen ügetnek, mit sem tudva arról a hatmilliós deficitről, melyet, mint sötét és komor árnyékot huznak a kocsival a tavaszi napsütésben...

Hatszor szerepel a Peer Gynt a Magyar Szinház jövő heti játékrendjén. A szenzációs darab minden előadására elővételben kelnek el az összes jegyek. Szombaton, e hó 15-én P. Márkus Emilia felléptével a Névtelen asszonyt, vasárnap délután pedig Góthékkal, 2 órakor, rendes helyárak mellett, a Fedorát adják.

A Revü-szinházban a jövő héten is minden este a nagysikerü Szilvesztert játsszák a bemutató kitünő szereposztásában. Vasárnap délután a Nebántsvirág kerül szinre Honthy Hannával a cimszerepben, fél 3 órai kezdettel, mérsékelt helyárak mellett.

Az Offenbach ötvenedik előadása. Tiz nappal előre eladott táblás házak mellett, állandó ünneplések között, csütörtökön, e hó 13-án ünnepli a Király-Szinház az Offenbach ötvenedik előadását. Az a páratlan érdeklődés, amely a darabot kiséri, a jubileumok egész sorozatát engedi jogosan remélni. Vasárnap délután fél 3 órakor mérsékelt helyárakkal a János vitéz kerül szinre.

A George Dandin eleven sikere, mely telt és lelkes házak sorozatában nyer kifejezést, a művészi körök élénk megbeszélésének tárgya. A Belvárosi Szinház előadása Moliére remekének igazi feltámadása, abban a formában, amelyben eredetileg szinre került: ballet, zene és táncok szines keretében. Csütörtök este és vasárnap délután a Lányom, Földes Imre kitünő vigjátéka kerül szinre.

Az Andrássy-uti Szinház bemutatója. Kedden került bemutatásra az Andrássy-uti Szinház gazdag és változatos uj müsora. Négy darab és két tréfa került szinre: *Bónyi* Adorján finom és hatásos egyfelvonásosa: A testvérek, *Nagy* Endre groteszk vigjátéka, a „Férjem Pakson van", *Uray* Dezső „Szakitsunk" cimü és *Bus Fekete* László „Szanatórium" cimü bohózatai, továbbá Zágon István és Kabos Gyula tréfái, azonkivül sikerült magánszámok, melyeket Kökény Ilona, Ürmössy Anikó, Boross Géza és Babrik János adtak elő, akikhez mint külön érdekesség csatlakozott Nádor Jenő, a Király-Szinház tagja. A bemutató, melyet zsufolt ház tapsolt végig, nagy és őszinte sikert hozott a kiváló művészi együttesnek és a nagyszerü háziszerzőknek.

„A buta ember", Szenes Béla háromfelvonásos vigjátéka a Belvárosi Szinház legközelebbi ujdonsága, 17-én, hétfőn kerül bemutatásra. A fiatal és népszerü humoristának, kinek kisebb munkáival szinpadon is jelentős sikerei voltak már, ez az első egész estét betöltő darabja. A vigjáték főszerepeit: Ilosvay Rózsi, Titkos Ilona, K. Harmos Ilona, Z. Molnár, Pethő, Bánóczy, Bérczy és Szegheő játsszák.

KÖZGAZDASÁG

A tönk szélén...

Az ujévi beszédek szózuhatagja, az ujságoknak adott munkaprogrammok egyetlen alaphangot ütnek meg: *Magyarország gazdasági ujjáteremtését.* Ezt korogja sok százezer fővárosi gyomor és üvölti a sok foszlánnyá rongyosodott ruha és lábbeli. Félre kell tennünk a keresztény politika kiáltó fogyatkozásait, türnünk kell a dőre játékot, ezer esztendő vérben élő hagyományával, csak a mindennapi lét tengődése, csak a rongyokból való kivetközésünk lássék biztositottnak.

És mi csak várjuk a megváltó igét, a talpraállító eseményt. A kétségbeesett ember ösztönével kapunk a mentő szalmaszál után és — vele sülyedünk. Hegedüs beszéde egy pillanatra megdöbbentett bennünket. Már-már hinni kezdtük, hogy ő lesz az uj Széchenyi István, aki megindítja a gazdasági fejlődés uj korszakát. Alig két héttel a bemutatkozás után hülni kezd a lelkesedésünk. Hegedüs sem Isten, aki teremt, aki valamit alkot a semmiből. A magyar állam koldus, a magyar állam tönkrement. Jelenleg rendelkezésére álló eszközökön kivül *más erőforrásokra is van* szüksége, hogy magához térjen.

A betétek husz százalékának zárolása, a részvénytársaságok kényszerü tőkeemelése az állam javára, mindez elenyésző semmi pénzügyünk rendbehozatalához. A részvénytőkeemelés megváltható megfosztja ezt az intézkedést a fejlődésadta értékemelkedéstől. Pedig a nagytőke még igy is keménynek találja az intézkedést és most a kisebb részvénytársaságok papirjainak az alapitó részvénytársaság tárcájában levő részét akarják a megadóztatástól mentesiteni.

Külföldi tőkére való kilátásunk vajmi csekély. Magánvállalatainkat ugyan egymásután juttatják idegen tőke kezére, de állami, vagy városi kölcsönnek eddig még csak szerény reménysége sem csillant föl. Lehetséges, hogy bizonyos idegen tőkehatalmak hajlandók volnának segiteni rajtunk, ha előbb lekötnénk megmaradt ingó és ingatlan vagyonunk háromnegyedrészét, jövő fejlődésünk összes előnyeit és főleg eltörölnők még emlékét is annak, hogy itt valaha magyar és keresztény szempontok alapján próbáltak kormányozni.

Volna még egy lehetőség.

Minden pénzügyi tekintély véleménye megegyezik abban, hogy *gazdasági életünk jobbrafordulása csak a termelő munka megindításától várható.* Ehhez a megindításhoz természetesen *a tönkrement hitelélet megujulása* és *a magántőke termelő foglalkoztatása* nélkülözhetetlen feltétel. A hitelélet megujulásához szükséges a pénzegységünk arányalagos stabilizálása. Ezt megigérte Hegedüs Lóránt. Reméljük, hogy be is tudja váltani. Szükséges továbbá itt is *a magántőke erősebb részvétele*, ami nélkül sem egészséges hitelélet, sem a termelő munka megindítása nem képzelhető. A nagyrészt bankok utján és főleg közvetitő kereskedelemben dolgozó tőke ma is pompásan gyümölcsözik. Érthető, ha nem hagyja ott biztos poziciőját uj, javarészt csak fokozatos harccal kiküzdhető célokért.

Hol van még tőke? — *Falun!* Ipari és kereskedelmi lehetőségek hallatlan tömege vár ebben a milliós világvárosban arra az életet adó fordulatra, amikor a falu eldobja a forradalom-szülte idegenkedést a vele egy vérből való város iránt és erőt és anyagi lehetőséget ad neki, hogy iparával, kulturájával emelje a falu anyagi és szellemi szintjét.

S. P. dr.

Törlik az Egyesitett Vasutak cégbejegyzését. A budapesti villamostársaságokkal kötött szerződések felmondásának kézbesitéséről jegyzőkönyvet vett fel a kézbesitéssel megbizott *Lázár* Ferenc dr. közjegyző és az erről szóló közjegyzői tanusitványt már elküldötte a főváros tanácsának. Az egész kérdéskomplexum különben a csütörtöki tanácsülés elé kerül, mely utasitani fogja a tiszti ügyészséget, hogy a cégjegyzőhivatalban a közgyülés határozatához képest a Károlyi-éra törvénytelen bejegyzését, mely az erőszakkal egyesitett vasutak tulajdonosául Budapest székesfőváros közönségét nevezi meg, *törölje* és a cégbejegyzés tekintetében a törvényes helyzetet állitsa vissza. A vasutak ügyében a második lépés az lesz, hogy a vasutak jogviszonyainak rendezésére kiküldött 12-es ad hoc bizottság összeül és *albizottságot* fog kiküldeni, mely magát szakértőkkel kiegészitve, *a helyszinén megvizsgálja* a vasutak ügymenetét, könyvvezetését és egész felszerelését. Munkatársunk kérdésére *Till* Antal tanácsnok, a közlekedési ügyosztály vezetője, kijelentette, hogy a Közuti részéről egyezkedési kisérlet a szerződés felbontása óta *nem érkezett*, erre valószinüleg a helyszini tárgyaláson fog sor kerülni.

A „Hermes" Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság e hó 8-án tartott közgyülésén az 1918/19. üzleti évre 12 K, az 1919/20. üzletévre 20 K osztalék kifizetését határozta el. Elhatározta továbbá a közgyülés, hogy az alaptőkét 30 millió koronára emeli és az uj részvények kibocsájtása időpontjának, valamint módozatainak megállapitásával az igazgatóságot bizta meg.

A Nemzeti Hitelintézet uj fiókjai. A Nemzeti Hitelintézet Rt. nagy ünnepélyességgel, nagyszámu közönség jelenlétében nyitotta meg legutóbb a Rákóczi-ut 9. sz. alatt levő Budapest-Vidéki és a VII., Bosnyák-utca 1. sz. alatt lévő Budapest-Zuglói fiókjait, amelyek a legértékesebb érdekkapcsolatokkal és legszebb üzleti kilátásokkal kezdik meg működésüket.

A Vásárpénztár Takarék- és Bankfiókja. A vásárpénztár, melyet a főváros 1907-ben alapitott, a mult héten tartott közgyülésén alaptőkéjét 20 millió koronára emelte fel és üzletkörének a cégben világosabb kifejezése végett elhatározta, hogy cégét *Budapesti Takarék- és Vásárpénztár R.-T.* cégre változtatja. A vásárpénztár ügyfelei régi kivánságának eleget óhajtván tenni, a központi vásárcsarnokban Zlinszky László vezetésével takarék- és bankfiókot nyitott, amelynek müködése a takarék- és a banküzlet valamennyi ágára kiterjed s ahol safe deposit is áll a közönség rendelkezésére.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **DOBY ANDOR**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

ORDO törvény- és rendelettár

minden törvényt és rendeletet teljes szöveggel, hivatalos helyről eredő magyarázatokkal hoz.

Előfizetési ára 320 oldalra 100.— korona.

Az ORDO törvénytárában megjelent:

Egyenesadó törvényeink 6 füzetben, ára 160.— kor.
Az érvényes illetékszabályok eddig megjelent két füzet ára ... 74.— «
A fényüzési forgalmi adó ... 36.— «

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Dorottya-utca 12. sz.

I. évfolyam Budapest, 1921 január 19. 2. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 korona. Félévre 130 korona. Egyes szám ára 5 korona ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII., Huszár-utca 3. ✦ Telefonszám: József 81-20. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Mit akarunk mi?

A vezérférfiak nyilatkoznak az Uj Budapestnek a közgyülés keresztény többségének feladatairól és céljairól

Az *Uj Budapest* első számában megkérdezte a demokraták és liberálisok vezetőit a kisebbség terveiről. Célunk az *álláspontok tisztázása* volt, tudni és tudatni akartuk, hogy most, mikor a személyi kérdések ütközőpontjain tul vagyunk, akar-e, és ha akar, mimódon akar a kisebbség részt venni a nagy fővárosi problémák megoldásában. *Az eredmény lesujtó volt. Éber* Antal bátor és férfias nyilatkozatán kivül engedékenység helyett makacs gyülölködést, megértés helyett rabulisztikát lattunk az ellenzéki nyilatkozatokban. Az alábbiakban közöljük vezetőembereink nyilatkozatait arról, hogy szemben a kisebbségi gyülölködéssel és rabulisztikával: *Mit akarunk mi?*

Wolff Károly dr.:

A szabadkőmüves zsidóság a világháboru felidézésével nehézség nélkül vélte céljait elérni, mert tulságosan lebecsülte ellenfelét, a hivő keresztény tömegek millióit. Amde a zsidóság anyagi eszközeivel szemben harcba indultak az erkölcsi értékek és most két világnézet harcában a forradalmi zsidóság aknamunkájának eredményekép megindult a fajok harca is. Ma csak a benső hitnek és önzetlen meggyőződésnek van jogosultsága a fórumon. A szabadkőmüvesség hiába mozgósitotta az erkölcsi értékek ellen a béke gazdasági háboruját: az Ur fog győzni és az Általa nyujtott erkölcsi értékek. Ebben a világtörténeti jelentőségü harcban Magyarország az élen vezet és feladatát teljesiteni fogja Budapest keresztény többsége is. És vannak még emberek, akik oly bárgyuan naivnak minősitik a látó keresztény tömegeket, hogy ezt a harcot felekezetieskedésnek mondják. Hát melyik felekezet templomába való járásnak következménye az orr meggörbülése vagy az egyéb faji testi argumentumok?! Nem uraim, a fajiságot nem lehet többé a zsinagóga mögé rejteni; ezekkel a fegyverekkel nem lehet már küzdeni, a sisakot már rég ledobták.

Budapestnek a keresztény kulturáért folytatott harcban teljesitenie kell hivatását és harcot kell folytatnia minden ellen, ami fajiságával, a magyar géniusszal ellentétben áll. Előbb a fajnak érdekeit kell megvédeni, majd csak másodsorban gyakorolhatjuk, létérdekeink biztositása után, a jótékonykodó, általános emberi könyörületet. A keresztnek győznie kell, magyarrá tesszük Budapestet. Ez a cél, erre felé tör a Keresztény Községi Párt és nagyon csalatkoznak a . . testvérek, ha azt hiszik, hogy a többség nem emellett a zászló mellett áll. A többség, a milliók éppen azért elégedetlenek, mert a kivitel lassubb, mint a cél érdeke.

Célunk felé törve az a körülmény, mit csinál a kisebbség, bejön-e a közgyülési terembe, vagy otthon főzi-e terveit, engem egyáltalán nem érdekel. Mi tudjuk, hogy mit akarunk és ez a fő.

Csilléry András dr.:

A Keresztény Községi Pártban a legnagyobb megnyugvást az okozta, hogy a választásokat befejeztük és sikerült ezekben a személyes vonatkozásu kérdésekben *a párt egységét* megőrizni. Most már minden erőnket a produktiv munkának szentelhetjük. Ami a fővárosi politikát illeti, a Keresztény Községi Párt első és legfőbb célja, hogy a főváros pénzügyeit rendbe szedje. Elsőrendü pénzügyi szakemberekkel tárgyalok már hetek óta arról, hogy hogyan hozzuk rendbe Budapest pénzügyeit. Egyelőre még korai volna azokról a vezérelvekről nyilatkozni, amelyek a pénzügyi kibontakozásra vezetnek.

— A fővárosi üzemekkel még eddig nem foglalkoztunk szociálpolitikai szempontból, mert eddig még csak a régi liberális demokrata rendszerü költségvetések kerültek elénk. Mindenesetre a közgyülés utján utasitani fogjuk azonban a tanácsot arra, hogy a jövőben az üzemek összes üzletviteléről, személyzeti járandóságairól, rentabilitásuk és szociálpolitikájukról kimeritő jelentést kapjunk, hogy igy igazán irányitani tudjuk ezeket az üzemeket és a főváros közönsége élvezze elsősorban ezeknek az üzemeknek az anyagi előnyeit.

— Ami a kisebbségnek azon panaszát illeti, hogy ők nem vehetnek részt a főváros életének irányitásában, két megjegyzésem van:

1. Nem áll az, hogy a bizottságon kivül nem lehetne ellenőrizni a főváros ügyei körül kifejtett többségi tevékenységet.

2. A régi időben a keresztény kisebbséget szintén nem vették be a fontos bizottságokba, mi csak átvettük a 30 éves zsidóliberális demokrata rendszert és alkalmaztuk a keresztény politika előnyére.

Ereky Károly:

A főváros ügyeivel én nem értem rá oly intenziven foglalkozni, mint szerettem volna, mert az országos közgazdasági politika lefoglalta időm legnagyobb részét. A Keresztény Községi Párt politikáját helyeslem, mert a villamosvasuti szerződések felmondásával megkezdte az intranzigens keresztény gazdasági politikát. Sic itur ad astra!

Horváth Károly *(IV. kerület)*:

Mit akar a kisebbség? Dolgozni akar, mondja dr. Gál. Szabadjon nekem tovább füznöm: És ha *akar* (?) miért nem dolgozik? És szabadjon felelnem: *először*, mert *csak* a bizottságokban *tud* dolgozni és *másodszor*, mert sértve érzi magát, hogy nem dolgozhat ott, ahol *tud*. Ejnye, ejnye és hol marad az a fővárosunk iránti nagy szeretet? Igaza van *Éber* Antalnak: *a távolmaradás nem kötelességteljesités*. Lám, *Éber* Antal — szintén kisebbség — eljött, okosat, igazat mondott és még csak agyon sem ütötték érte. Jöjjenek be a többiek is és ha felszólalásuk tárgya nem az állandó — már unalmas — személyi panaszkodás, nem az állandó — és még unalmasabb — *„oktatom a többséget"* cimü szabadelőadás, hanem a főváros ügyeinek szakszerü taglalása vagy birálata lesz, ha nem a többség állandó és szinte tervszerü provokálása, hanem *a nagy nyilvánosság előtt* is bizonyitott *„komoly munka"* a céljuk, akkor lehetne részükről csak jogos azon kivánság, hogy a többség álláspontját (hogy is mondjam) ujbóli megfontolás tárgyává tegye. Addig — és ezt mondom én, aki annakidején a kisebbség bevonása *mellett* foglaltam állást — azoknak van igazuk, akik azt mondják — *nem!*

Lázár Ferenc dr.:

Mi helyre akarjuk állitani *Budapest becsületét*. A székesfőváros a demokrata-szocialista-radikális uralom alatt elvesztette ugy erkölcsi, mint anyagi hitelét és elvesztette alig megszületett nemzeti karakterét. Nem a testi élvezetek fővárosává, fő-örömtanyává akarjuk tenni fővárosunkat, hanem a keresztény nemzeti irányzatnak, a magyarságnak igazi reprezentánsává. Nem az lesz a főtörekvésünk, hogy a külföld milliomosai érezzék itt nagyon jól magukat, hanem hogy a lesujtott, porig alázott magyarság érezze magát végre otthon saját fővárosában. Szorgalom, ethikai és szociális alapokon nyugvó pénzügyi és adópolitika s a nemzeti irányzat gondos és határozott megvalósitása főtörekvésünk — ehhez persze gerinc kell, a magyar nemtörődömség kiirtása, munka, tudás és erős hit. Mindezen alapkellékek meglévén vezéreinkben, én bizom Budapest szebb jövőjében. Arról is meg vagyok győződve, hogy ugy a demokrata, mint a liberális tábor megérti és honorálja törekvéseink helyes voltát és részt fog venni a törvényhatósági bizottság munkájában.

(Folytatjuk.)

Az államnak nincs pénze a csepeli kikötőre

A főváros országos kikötőbizottság felállitását követeli

Az elmult hetekben egyes liberális lapok rosszul leplezett kárörömmel hozták a hiradást, hogy a megválasztott bizottságok tagjai hanyagul töltik be elvállalt tisztüket; ez állitásuk klasszikus példája gyanánt a *fővárosi kikötőépitő-bizottság* esetét állitották be. Háromszor hivták össze ezt a bizottságot, — olvastuk — amelynek ülése egyszer sem volt megtartható, mert a bizottsági tagok kellő számban meg nem jelentek. A történeti hüség kedvéért meg kell állapitanunk, hogy az eset valóban igy történt; csakhogy elmaradt az ismert recipe szerint a bizottsági tagok távolmaradásának okadatolása. Tisztelt laptársaink egyszerüen elhallgatták, hogy az ülések azért nem voltak megtarthatók, mert *ugyanarra az időre a villamos vasutak felmondásának előkészitésére kiküldött tizenkettes bizottságot* hivták három izben össze. Meg kell jegyeznünk, hogy a tizenkettes bizottság tagjai nagyobb részben a kikötőépitő-bizottságnak *is* tagjai.

Ily előzmények után január 15-én sikerült végre *Fock* Ede tanácsnoknak, a kikötőépitő-bizottság elnökének a bizottságot látogatott ülésre összehivnia. A tanácsnok behatóan ismertette a kikötő-ügy történetét. A főváros törvényhatósága ráeszmélt azokra a gazdasági előnyökre, amelyek a főváros közellátása szempontjából igérkeznek, ezért *még a háboru előtt igyekezett az állammal való kooperáció lehetőségét biztositani*. Igy jött létre az állam és a főváros között az a pénzügyi egyezmény, amely az állam és a főváros jogait és pénzügyi kötelezettségeit elhatárolta. Ezen egyezségből kifolyólag állitották fel a *kikötőépitő-bizottságot*, melynek működése volt a nehezen megindulo kikötőépités fénykora. A proletáruralom bukása után a *földmivelésügyi miniszter egy tollvonással feloszlatta ezt az autonom bizottságot* és helyébe hatósági kiküldöttekből álló szükebbkörü bizottságot delegált. Azóta a főváros nagy pénzügyi küzködések árán igyekszik a soroksári Dunaág legfelső szakaszán megindított kb. 700 méter hosszu kikötő partvonal épitését folytatni; az állam pedig az országos kikötő egyik függeléke gyanánt, az u. n. *szigetvégányterületén* folytatja szerény keretek között az oda tervezett kikötőmedencék kotrási munkáit.

Frühwirth Mátyás a soroksári Dunaág környékének tarthatatlan közegészségügyi és közlekedési viszonyait tette szóvá, és a soroksári Dunaággal kapcsolatos vizerő-telepek kérdésének tisztázását szorgalmazta. Utána *Becsey* Antal mutatott rá a türhetetlen közömbösségre, amellyel a kormány a főváros és az egész ország ezen legnagyobb horderejü problémáját kezeli. Az kivánja, hogy a *főváros törvényhatósága a kormányzathoz haladéktalanul sürgető felterjesztést intézzen, s a főváros és a közgazdasági érdekeltség széleskörü bevonásával oly országos kikötőépitő-bizottság felállitását követelje*, amely megfelelő *hatáskörrel* intézze ennek a nagy horderejü problémának sorsát. *Zielinszky* Szilárd dr. teljes mérvben hozzájárult az inditványhoz, amely mint a bizottság határozata kerül a tanács és a közgyülés elé.

Ebben a tárgyban az inditványozó *Becsey* Antal bizottsági tag álláspontját a következőkben ismertette az *Uj Budapest* számára:

— Meggyőződésem az, hogy *a kikötőépités az ország közgazdaságának sorsdöntő problémái közé tartozik*. Hiba lenne, ha a főváros csupán *helyi* vonatkozásaiban érdeklődnék a kérdés iránt. Az, ami ez idő szerint a főváros költségvetése terhére készül, csak igen szerény részletkérdése a kikötő-ügynek. *A fővárosi gazdasági forgalom szempontjából csonka minden megoldás, amely nem gondoskodik pl. a főváros északi részén tutaj-kikötőről*, a felülről érkező faanyagok kirakása végett; *ipari kikötőről* a külső Váci-ut mentén épült gyárak s a *Kelenföld* vidékére tervezett gyári övezet stb. forgalmának lebonyolitására, valamint az elkerülhetetlenül szükséges egy vagy több *téli kikötőről*. *A soroksári Dunaág mentén épülő fővárosi kikötő különleges rendeltetése vizi uton érkező épitőanyagok és élelmiszerek forgalmának lebonyolitása lesz*, és ebben a vonatkozásban szerves kapcsolatról kell gondoskodni a kikötő, a vágóhidak és a Kut-tó dülő környékére tervezett központi nagy élelmiszer-piac

között. A mai viszonyok az *országos kereskedelmi és ipari kikötő szempontjából a főváros részére is uj helyzetet teremtettek.* A főváros az ország-csonkitás következtében elvesztette „Hinterlandját"; az ország pedig *Fiumével* egyetlen tengeri kikötőjét. Ily körülmények között a fővárosnak fokozott mértékben át kell éreznie, hogy az a geográfiai végtelenül szerencsés helyzet, amelyet a Duna folyamrendszerének központjában elfoglal, számára a *világgazdaságba való bekapcsolódás* jóformán egyetlen, de hatalmas utiránya. Itt kell létesiteni azt a nagy gazdasági szürőt, amely az áruforgalom és nyersanyag feldolgozása céljait szolgáló modern intézményekkel ellátva *nemcsak az ország belső gazdaságának, hanem a Balkán nyersanyagainak piaca, feldolgozó, értéktöbbletet termelő* telepe legyen. *A megcsonkitott ország joggal elvárhatja a „vizfejünek" gunyolt fővárostól, hogy gazdasági hivatásának helyes felismerésével sürgősen megteremti a maga és az egész ország érdekében szükséges kikötőt.* Ezt a kultur-hivatást a fővárosnak a legnagyobb energiával és áldozatkészséggel vállalnia kell, még mielőtt Bécs vagy Pozsony megelőz bennünket.

— Ebben a koncepcióban nem lehet közömbös a fővárosra nézve, hogy mily módon intézi a kormány az országos kikötő épitését. Végtelenül röstelem, mint törvényhatósági bizottsági tag, hogy a főváros, nehéz pénzügyi helyzetére való hivatkozással legutóbb csak 4 millió koronát tudott a saját kikötő partvonala fejlesztésére engedélyezni; de még jobban szégyenkezem, mint magyar ember, azon a közömbösségen, amellyel a kormányzat a Duna központjáért folyó harcok között az *országos kikötő épitésével szemben* tanusit. *A kormány mindössze 3 millió koronával dotálja ezeket a sorsdöntő munkálatokat;* ugyanakkor, amikor teljesen haszontalan kiadásokra, pl. a sokat emlegetett állami autók fenntartására 600 millió koronát költenek el. *Ha az állam saját pénzén nem tudja az épitést kellő erélyel folytatni, kapcsolja be az érdekelt kereskedelem és ipar tőkeerejét kötvénykibocsátás utján.*

S. P. dr.

Magyar faji kulturát!

Multheti számában felhivta a figyelmet az *Uj Budapest* arra a tervszerü hadjáratra, melyet az idegen tőke a magyar kultura meghóditása érdekében folytat, s amely akciónak egyik jelentős állomása a *Renaissance-mozi*, mely nevében, fajában, céljaiban annyira idegen a keresztény és nemzeti gondolattól. Örömmel üdvözölünk minden olyan kezdeményezést, mely a betolakodott, tőlünk olyan messzeeső nemzetközi kulturkalózkodással szemben *a magyar faji kulturát* akarja megalapozni; köszöntjük ennek a magyar faji kulturának héroszi bátorságu harcosait, akik az első keresztények szent fanatizmusával hirdetik az irodalomban és művészetben a keresztény és nemzeti gondolat érvényesülésének szükségét. A magyar faji kultura megalapozására a magyar társadalom most megtette az első komoly lépést. Közéletünk számos kiválóságának közreműködésével január 25-én tartja az Ujvárosháza közgyülési termében alakuló közgyülését a Magyar Géniusz Részvénytársaság, melynek alapitói között a Keresztény Községi Párt vezetőemberei közül ott látjuk *Wolff* Károly, *Csilléry* András, *Buday* Dezső, *Raffay* Sándor, *Szmrecsányi* György stb. neveit. Az uj alakulás tehát teljes mértékben megérdemli, hogy azt a keresztény városháza minden rendelkezésre álló eszközzel támogassa. A Magyar Géniuszról *Szabó* Gyula dr. ügyvezető-igazgatótól a következő nyilatkozatot kaptuk:

A Magyar Géniusz *uj szellemet, friss érzéseket, magyar szint és magyar gondolatot* fog vinni a kultura minden életnyilvánulásába. Kettős célt fogunk ezzel szolgálni: Magyarrá, nemzetivé tesszük kulturánkat és beigazoljuk a világ előtt, hogy a magyarság továbbra is megőrzi kulturális fölényét rabló szomszédaival szemben. A Kelet és Nyugat határán mi leszünk továbbra is a civilizáció vára, ellenségeink továbbra tőlünk fognak tanulni, véreink továbbra is érezni fogják a magyar szellem melegitő kisugárzását, s Európa kulturánk utján meggyőzzük kárhozatos tévedéséről.

Ez a meggondolás és meggyőződés indit bennünket arra, hogy örömmel üdvözöljük a Magyar Géniuszt alakulása küszöbén, s hisszük, hogy kitüzött célját meg fogja valósitani, s a hozzáfüzött reményt és várakozást be fogja váltani. Működéséhez a legjobb formát, a részvénytársasági alapot választotta, mert ezzel biztositja jövő fejlődésének lehetőségét. Ezen az alapon hatalmas tőkét tud összegyüjteni, s e tőke tisztességes gyümölcsöztetésével állandó és céltudatos működéséhez mindenkor a kellő felkészültséggel fog rendelkezni. Kivánatos, hogy e társaságot közérdekü munkásságában minden magyar tehetségéhez mérten részvényjegyzéssel támogassa. A társaság alapitási irodája Budapesten, Rákóczi-ut 9. sz. alatt van. Egy részvény 210 korona.

ORDO törvény- és rendelettár

minden törvényt és rendeletet teljes szöveggel, hivatalos helyről eredő magyarázatokkal hoz.

Előfizetési ára 320 oldalra 100.— korona.

Az ORDO törvénytárában megjelent:

Egyenesadó törvényeink — 6 füzetben, ára 160.— kor.
Az érvényes illetékszabályok — eddig megjelent két füzet ára ... ... 74.— «
A fényüzési forgalmi adó ... ... 36.— «

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Dorottya-utca 12. sz.

A Vigadó rejtelmei

A főváros ráfizet, a bérlő százezreket keres rajta

A költségvetés tárgyalásánál ugy a pénzügyi bizottságban, mint a közgyülésen többen szóvá tették, hogy a főváros ingatlanai nincsenek kellőképen kihasználva, mert a demokrata wirtschaft gáláns urai tulságosan bőkezüek voltak — a város bőrére és mig a régi világban dominiumokat kaptak az érdemes lovagok, a liberalizmus poshadt évtizedeiben jóképü bérlet, konkurrenciamentes szállitás, vagy versenytárgyalásnélküli vállalkozás volt azok jutalma, akik meg tudták találni az aranyporral behintett utat a törzsfőnökök kegyeibe. Ugyanakkor, amikor a közterhek egyre emelkedő tendenciája jelzi a főváros pénzügyi jövőjének vigasztalan perspektiváját, az 1920-os költségvetés adatai szerint a főváros tulajdonát alkotó vigadók, kioszkok és különálló vendéglőhelyiségek bérleteire *egy esztendő alatt nem kevesebb, mint 100.000 koronát fizet rá a főváros.* Ezek az ingatlanok, melyeknek bérlői között számosan vannak, akik mellényzsebükből ki tudnák fizetni a mai bér tizszeresét és még mindig keresnének a jószagu fővárosi üzleten, ugyanezen költségvetés szerint *8 és fél millió koronára vannak értékelve*, de a valóságos értéküket legalább még egyszer annyi. A legenyhébb számitás szerint — ha csak 5%-os jövedelmezőséget veszünk is alapul — évente háromnegyed millió koronát kellene jövedelmezniök csak ezeknek az ingatlanoknak, ami más fogalmazásban azt jelenti, hogy ha a fővárosi vigadók, kioszkok és különálló vendéglőhelyiségek bérleténél a multban a reális üzleti politika érvényesült volna, *ma egy teljes százalékkal kisebb lehetne a pótadó.*

A nevető örökösök.

A könnyelmü gazdálkodásnak iskolapéldája *a pesti Vigadó* ügye, melyet a főváros törvényhatósági bizottsága 1906-ban évi 50.000 korona bérösszegért Evva Lajos örököseinek adott ki. A bérlethez tartoznak a termek, a kávéház, a vendéglő, a Hangli és a Menetjegyiroda helyiségei. A bérlő még esztendőkkel ezelőtt albérletbe adta a nagy, utcai vendéglőnek szánt helyiséget, a söntést, a ruhatárt, a cukrászdát, — a termek, éttermek, a Hangli, a kávéház és két nagy lakás ingyenbe maradt a szegény örökösöknek. A bérlő a szerződésben köteleztetett, hogy nagy utcai polgári vendéglőt állitson fel, ami a fővárosnak szociális szempontból elsőrangu érdeke lett volna. A szerződés szerint, ha a bérlő a vendéglő felállitását — mely egyetlen terhesebb kikötése a szerződésnek — elmulasztja, *birói itélet és kártérités nélkül azonnal kitehető.* A bérlő nemcsak hogy nem állitotta fel a vendéglőt, hanem a Menetjegyirodának adta bérbe a diszes helyiségeket és hogy a főváros szemét kiszurja, a 8000 korona évi albérleti összeget nagylelküen a fővárosnak engedte át.

Mit keresnek a bérlők?

1917-ben Evváék szerződését további négy esztendőre 1921-ig meghosszabbitották, azzal a feltétellel, hogy a bérlő köteles az iroda, vendéglő és a söntés bérét teljes összegben állandóan beszolgáltatni *és ha albérletekből még többet vesz be, a többleteket is köteles a főváros pénztárába befizetni.* Evváék 1918-ban bérbeadták a Hangli-kioszkot, a Vigadó-kávéházat és az egyik nagy lakást a *Solarits-Klementschitz-cégnek* három esztendőre 440.000 koronáért, noha a bérleti szerződésben az is benne van, hogy tilos a bérlőnek a két helyiséget *egyszerre* bérbeadni. Evváék, ugy látszik, a szerződés ezen pontját sem tartják fontosnak. De a legfontosabb az, hogy *a költségvetésben, noha erre a bérlőt a szerződés kötelezi, a 440.000 korona befizetésének semmi nyomát sem látjuk.*

A Vigadó nagytermének egy napi bérlete 1800 koronába kerül. Ennyit fizetnek a hangversenyvállalatok, táncmulatságok és tekintettel arra, hogy a Zeneakadémián kivül a Vigadóban van az egyetlen hangversenyterem, az öt hónapra terjedő hangversenyszezónban csak minden második napon számitva elfoglaltságot, — noha majd mindennap el van foglalva — *évi 180.000 koronát jövedelmez a bérlőknek a Vigadónak csak a nagyterme.* Felületes számitás szerint évi félmillió korona tisztán az az összeg, amit a Vigadóval megkeresnek az Evva-örökösök.

A Vigadó bérlete ennyira jövedelmező lévén, magától adódik a kérdés, hogy akkor

Mit fizet rá a főváros?

A fővárost terheli *az alkalmazottak bére:* évi *27.305 korona*, 20.000 korona *épületfenntartás*, 2000 korona *tüzkárbiztositási dij*, 3700 korona *adó*, 27.000 korona *vizdij*, 21.000 korona *„fogyasztási anyagok"* (ez egyike a legrejtelmesebb tételeknek), 20.000 korona *a központi fütőberendezés javitása* és még néhány hasonló tétel. Summa summarum: *a főváros 1920-ban 15.000 koronát fizetett rá a pesti Vigadóra, melynek a költségvetés szerinti 5½ milliós értékelését és a bérlők tényleges hasznát alapul véve, legalább félmillió koronát kellene évente a főváros számára jövedelmeznie.*

Nem kell házi kezelés!

Szerencsére a Vigadó ominozus bérlete ez év oktoberével lejár és a közgyülésnek módjában lesz a bérlő megválasztásánál és a bérösszeg megállapitásánál expiálni a multak büneit. A pályázat kizárásáról *még semmi hir*, noha az illetékes ügyosztálynak éppen tizenöt esztendő állott a pályázat előkészités rendelkezésére. Sőt arról is hallatszanak hangok, hogy a főváros — ó borzalom! — *házi kezelésbe veszi a termeket*, ilyképen próbálván lecsapolni a hangversenyek letagadhatatlan jövedelmezőségét.

A „házi kezelésről" még lesz alkalmunk elmondani a magunk véleményét, itt csupán azon álláspontunkat szögezzük le, hogy az üzleti szellemet lomha bürokratizmusba fojtó, lompos és együgyü házi kezelést nem türjük meg ott sem, ahol már *van* házi kezelés, de uj vállalkozások házi kezelésbe való vételéről azután igazán szó se legyen! Tessék a Vigadó összes helyiségeit *bérbeadni* akárkinek, de mindenesetre a legtöbbet igérőnek és a legnagyobb anyagi és erkölcsi garanciát nyujtónak és hogy ez mielőbb megtörténhessen, *követeljük a pályázat azonnal való kiirását!*

Kik söprik a pesti utcát?

Az utcaseprők háromnegyedrésze rokkant
A hókaparó-postatanácsos karriérje — Évi hetven millió kell a főváros tisztántartására

A magyar főváros, mely a háboru előtti években köztisztaság és külső gondozottság szempontjából tultett valamennyi nyugati metropolison, ma a Balkán városainak nivójára sülyedt. A vesztett háboru, de még inkább a forradalmak nyomában támadt krizisek ugy lesülyesztették Budapest köztisztasági állapotait, hogy ma szinte szégyenkeznünk kell a külföldiek előtt az utcákat és tereket ellepő piszok miatt. A főváros igyekszik orvosolni a bajt, de ebben a munkájában szinte legyőzhetetlen akadályok állják utját. Az *Uj Budapest* munkatársa felkereste *Ballő* Alfrédet, a köztisztasági hivatal igazgatóját, aki Budapest köztisztaságáról a következőket mondotta:

— A köztisztasági hivatal munkásgárdája *a legalsóbb néposztályból* kerül ki. Földmivesek, napszámosok és munkát nem találó iparosok söprik ma a főváros utcáit. A polgári és intellektuális elemek csodálatosképen *egyáltalán nincsenek képviselve a köztisztasági alkalmazottak között.* Megtörtént a télen, amikor a nagy hóesések folytán rendkivüli éjjeli munkások felvétele vált szükségessé, jobb napokat látott emberek is jelentkeztek felvételre, ezek között *egy postatanácsos is*, aki azonban épen ennek köszönhette szerencséjét. A lapok ugyanis megirták a tanácsos esetét, amire *egy gyárigazgató ajánlatot tett neki állandó irodai alkalmaztatásra*, tisztességes megélhetést biztositván számára. Az utcaseprők *70%-a rokkant.* Egészséges munkás nem jelentkezik felvételre és egyébként is oly kevés a jelentkező, hogy mig a békében a létszám *1200 emberből* állott, most csak mintegy *800 munkást foglalkoztat a hivatal.* Az utcaseprő minimális fizetése ma 46, a maximális pedig 52 korona napi 8 órai munkaidővel. Este 5 óra után a különórákért *8 koronát fizetnek*, ugy hogy ideszámitva a minden munkásnak évenkint járó *két teljes öltözetet és egy pár bakkancsot*, ez a javadalmazás tisztes megélhetést biztosit számukra. A köztisztasági hivatal üzemi költségeinek emelkedése *döbbenetes.* 1921-re a tanács *70 millió koronát irányozott elő köztisztasági célokra.* Egy seprő, mely 1914-ben *26 fillérbe került, ma 26 koronájába* kerül a hivatalnak. Egy seprő csak 3 napig tart és évente *120.000 darabra van szükség.* Az a locsolókocsi előfogat, mely a háboru előtt egy napra *12 korona* költséget jelentett, *ma 520 koronába kerül.* A hivatal különben *üzemanyaghiányban szenved*, s javarészt ennek tulajdonitható, hogy a főváros utcái nem elég tiszták, sőt a köztisztasági állapotok ebben az évben *vajmi kevés javulást igérnek.* Pedig ami a tisztogatási, ugynevezett *„ambuláns rendszer"*-t illeti, Budapest a *legtökéletesebb módszerrel rendelkezik.* Az ambuláns rendszer ugyanis azt jelenti, hogy az utcák szemetjét napközben *szüntelenül felszedik* és ennek óriási előnyei vannak a külföldön alkalmazott szisztemával szemben, amely csak az éjszakai órákban tisztogatja a közlekedési utvonalakat. Budapesten ma egy utcaseprőre átlag *600 négyzetméter megtisztitása esik.* Mihelyt a főváros anyagi viszonyai megengedik, nagyfontosságu ujitást valósitunk meg. Ez a módszer abból áll, hogy Budapestet *a saját szemetjének elégetése folytán nyert hő, majd az ebből nyert elektromos erővel tisztitjuk meg.* A szemetet nagy, erre a célra készitett kályhákban elégetjük, az igy kapott hőt összesüritjük, a nyert gőzzel motorokat hajtunk és az előállitott elektromos árammal akkumulátorokat töltünk meg, amelyek a gépkocsik hajtására szolgálnak. Ez a tervünk, ha a háboru nem jön közbe, ma már valóság volna. Másik érdekes ujitásunk lesz, mihelyt a körülmények megengedik, hogy *teljesen pormentes és hermetikusan záródó, fémből készült szemetesládákkal látjuk el a fővárosi háztartásokat.* Ezek a ládák, melyeknek záródása *ugyanolyan*, mint *a levélgyüjtő szekrényeké*, hygienikus szempontból valóban *jelentős tökéletesedést biztositanak.* Minthogy erre a célra a jelenleg alkalmazásban lévő szemeteskocsikat is át kellene formálni, elképzelhető, hogy az ujitás megvalósitása *sok száz millióba kerülne.* Nagy kérdés, hogy ezekre az ujitásokra mikor lesz pénze a koldus Budapestnek? *h. i.*

TÜSKÉK

...

Négy szobor,

a fájdalom négy kőbefaragott képe, a Rabság négy kegyetlen felkiáltójele mered fel az ólmos magyar égre, Csonka-Magyarország legszebbik terén, szomoru megcsufolásaként a Szabadság nevének, amelyre keresztelték a teret gondtalan és boldog apáink. Szimbolikus jelentőséget látunk abban, hogy ez a négy szobor éppen a Szabadság-térre került, arra a térre, melyen a tőzsdeépület is meghuzódik. Az irredentizmusra legelőször is a budapesti tőzsdét, a Szabadság-tér környékének közgazdasági világát kell megtanitani, mely a megszállott területeken levő vállalatait sietett átmázolni a hóditó szineire. Nem csodálkoznánk rajta, ha egy kődös téli délelőttön a négy marcona kőlevente leszállana a talapzatról és kiverné a tőzsdéről a lelkiismeretlen kufárokat. Ám azon még kevésbbé csodálkoznánk, ha a kiszaladt kufárok meg sem állanának az ántántmissziókig és panaszt tennének a négy levente ellen, akik — horribile dictu! — nem tisztelik kellőképpen a kereskedelem szabadságát...

A Városi Szinház

bérlete ügyében egyáltalán nem vagyunk Pekár kegyelmes ur álláspontján. Igaza van az államtitkár urnak abban, hogy a szinház nemcsak üzlet, hanem erkölcsi és kulturtényező is, de abban már nincs igaza, hogy csak a kultuszminisztérium képes a keresztény és nemzeti gondolatnak megfelelő érvényesitésére a Tisza Kálmán-téri műintézetben. Nem engedjük, hogy a keresztény és nemzeti gondolatot bárki is kisajátitsa magának, különösen akkor nem, mikor az állam által istápolt keresztény kurzus az állami szinházakban nem mutat fel olyan eredményeket, hogy dicsekedni lehessen vele. Kereszténynek és magyarnak pedig a városháza van legalább is annyira keresztény és magyar, mint a kultuszminisztérium és az autonom főváros nem szorul rá arra a nem éppen keresztényi gyámkodásra, amit a Holdutca akar gyakorolni vele szemben, különösen nem, ha ezt a gyámkodást a fővárosnak kell majd a deficitek sulyos millióival megfizetnie...

Az iskolák

továbbra is zárva, a mulatók, barok, orfeumok továbbra is nyitva maradnak a kultura szent nevében. Arra, hogy az esztendők óta elhanyagolt nevelésü ifjuság komoly tanulással készülhessen a megváltozott életviszonyokkal való küzdelemre, szükség nincsen, arra ellenben szükség van, hogy a lokálok és zengerájok pazarul fütött és világitott lebujaiban dőzsöljenek a siberek és láncosok. Uraim, hol itt a kultura? És mért nem szereznek érvényt a közigazgatási bizottság határozatának, hogy addig nem kapnak szenet a szórakozóhelyek, amig az iskolák nincsenek fütőanyaggal ellátva? Pedig olyan egyszerü módja van a segitésnek: ki kell mondani, hogy minden szórakozóhely a saját költségén köteles egy iskolát füteni. Legfeljebb a mai ötszáz korona helyett ezerbe kerülne egy üveg pezsgő...

A szalámibárók

mérhetetlen kapzsisága az oka annak, hogy Budapesten 140—180 korona a disznóhus, 200 korona a zsir és — botrányos dolog! — 500 korona a szalámi kilója. Mindez azért, mert a szalámibárók a lerongyolódott magyar koronán vásárolják a sertést, tehát mellékes, hogy ezer koronával többet vagy kevesebbet adnak-e egy sertésért, hiszen a belőle készült szalámit svájci frankon vagy hollandi forinton adják ugyis el. A főváros lakossága szempontjából azonban legkevésbbé sem közömbös, hogy 80 vagy 160 korona-e egy kiló hus és csodálkozunk, hogy a közélelmezési bizottság még nem emelte fel tiltakozó szavát az ellen a politika ellen, mely anélkül ad a szalámira kiviteli engedélyt, hogy a fővárosi lakosság olcsó áron való hus- és zsirellátását biztositotta volna. A főváros élelmezési ügyeinek intézésébe a szociális gondolatot kell belevinni, azt a szociális gondolatot, mely a miniszteri és egyéb programmbeszédekben igen előkelő helyet foglal el, de nagyon szégyenli magát, valahányszor kiviteli engedélyekről van szó...

Magyar Lloyd Művek Részv.-Társ.
Budapest—Aszód
Rex Lloyd Motorcsónakgyár R.-T.
Budapest—Ujpest
egyesitett gyári lerakata
Budapest, IV., Kigyó-tér 1. sz. (Királyi bérpalota) Telefon 146-65
Háló, ebédlő, uriszoba és konyhabutorok, irodabutorok, chaisleongeok ágybetétek, lakás és háztartási felszerelési tárgyak, csillárok, zárak, sportcikkek, motoros-csónakok, yachtok, evezős-csónakok a legelőnyösebb áron és a legjobb kivitelben kaphatók.

Az elmult évben 185 milliót mulatott el Budapest

Félmillió a szinházak, mozik napi bevétele — A kártyaszenvedély számokban — Mit kap belőle a főváros?

Régi, szomoru igazság, hogy *Budapest a szórakozóhelyek városa.* Sehol a világon nincs egymás hegyén-hátán annyi kávéház, szinház, mozi és még istentudja, hányféle szórakozóhely, mint a magyar fővárosban és egyetlen nagyváros sem dobja ki a pénzt olyan könnyelmüen szórakozásra, mint Budapest.

A rendelkezésünkre álló hiteles statisztikai adatok szerint Budapesten az elmult esztendőben *184,781.858 koronát költöttek szórakozásra az emberek.* Ennyi szinházi és mozielőadás, hangverseny, táncmulatság stb. után összesen 16,798.350 koronát fizettek be 1920-ban vigalmi adó cimén a főváros pénztárába. Ha csak 1,000.000 főre tesszük Budapest lakosságát, átlagban *185 koronát szórakozott el Budapest minden lakója az elmult esztendőben.*

A szórakozóhelyek látogatottsága szempontjából az elmult esztendőben *december hava* volt a legerősebb, amikor kerek 30 millió korona adóköteles „vigalom" után fizettek adót. Az elmult decemberben naponként átlag 1,000.000 koronát szórakozott el a mulatni vágyó Budapest. A szórakozás szempontjából az elmult esztendőben február hava volt a leggyengébb, amikor csupán öt és fél millió értékü szórakozás volt a főváros területén. Ez a megállapitás azonban csak relativ értékü, mert az 1920. év elejétől a végéig alaposan megdrágult a szórakozás, a szinházak, kabarék, orfeumok, mozik valósággal egymásra licitáltak a helyáremelésben. Az emelés egyik főoka, hogy a tanács 1920 julius 1-től kezdve mindenütt a régi átalányrendszerről a százalékos rendszerre tért át a vigalmi adó behajtásánál, ami lényegesen megdrágitotta a helyárakat, hiszen az igazgatók azonnal a nagyközönség nyakába sózták át az emelést, amely viszont alaposan fokozta a főváros jövedelmét. 1920-ban vigalmi adóból 16·7 millió koronát vett be a főváros, mig 1919-ben csak 4½. 1918-ban pedig 4 millió korona volt vigalmi adó cimén a bevétel.

A vigalmi adó igen jelentékeny részét a *kártyaadó* alkotja. A kávéházaktól és klubektól a vendégek által fizetett kártyapénzeknek 20%-át veszi el a főváros. A *klubok és kaszinók* ezen a 20-%on felül még az eladott kártyacsomagok után igen jelentékeny *pausálé-összeget* is fizetnek, ugy, hogy a befizetett vigalmi adónak átlagban 20%-át *kártyaadó cimén kapja a főváros.* Az elmult esztendőben kártya után három és fél millió korona vigalmi adóban részesült a főváros, vagyis majd *husz millió koronára* rug az az összeg, amit a szenvedélyes és kevésbbé szenvedélyes kártyások kártyapénz cimén fizettek. Ebből *egy* budapesti lakosra *évi husz korona jut, a napi kártyapénzt* vizsgálva pedig kiszámitható, hogy naponta több mint *50.000 korona folyik* be e cimen a kaszinók és kávések zsebeibe.

Naponta kerek félmillió koronát költ szórakozásra a mulató Budapest. Ebből a legtöbbet a szinházak kapják, amelyeknek természetszerüleg a legnagyobb bevételi lehetőségeik vannak. A Városi szinházban például most egy teljesen eladott ház bruttó bevétele 70.000 korona, amiből vigalmi adó cimén egy este 7000 koronát kap a város. Nagy a bevételi lehetőségük az *orfeumoknak* is, ezeknél azonban sulyos tehertétel, hogy nem 10, hanem 20% vigalmi adót fizetnek. A százezres bevételek mellett se valami jó üzlet a szinház: óriásiak a kiadások, ugyannyira, hogy csak akkor mutatkozik jövedelem, ha a jegyek 80 százaléka el van adva. Hogy csak egy példát emlitsünk: Az *Offenbach* diszletei és ruhái 1,000.000, a Hattyu diszletei és ruhái 700.000 koronába kerültek. Csak egy rossz darab kell, melynél nem térülnek meg a befektetett kiadások és fucc az egész évi haszonnak.

A csodálatos szinházi konjunkturát mutatja, hogy mig Berlinben, Párisban *nem vált be a százalékos vigalmi adó,* noha ott csak 5%-os volt, nálunk a 10%-os adó mellett is nagyszerüen prosperálnak a szinházak. Hiába, mulatós nép vagyunk, és ha már nincs is mit ennünk: szinházba, moziba megyünk, vagy a rosszabbik esetben — leülünk kártyázni. Mindkét esetben a fővárosnak tettünk vele szivességet.

Városatyák kiskátéja

(Nélkülözhetetlen utmutató a városatyai tudomány gyors és biztos elsajátitásához. — Lehetőleg gyakran olvasandó, ülésekre feltétlenül elviendő. — Használata dijmentes és kereszténveknek is ajánható.)

Mi a városi politika?

A városi politika olyan valami, amely nélkül megélni nem lehet.

Kik csinálják a városi politikát?

A városi politikát a városi politikusok (Politienses Városienses Linné) csinálják.

Ki a városi politikus?

A városi politikus olyan valaki, aki tulajdonképen még senki, de nagyon szeretne valaki lenni.

És mi szeretne lenni?

Városatya.

Hányféle személyiség a városatya?

A városatya többféle személyiség. Először olyan, aki nem akar meggazdagodni. Másodszor olyan, aki meg akar gazdagodni. És harmadszor olyan, aki tényleg kipénzeli magát.

Mi szeretne lenni a városatya?

A városatya, ha fenti vágyai nem teljesülnek, képviselő vagy miniszter szeretne lenni.

Mi a képviselő?

(Lásd városatya.)

Mi a miniszter?

A miniszter olyan ember, aki nem szeretne megint közönséges képviselő vagy pláne *csak* városatya lenni, ellenben szeretne miniszterelnök lenni.

Mi a dolga a városatyának?

A városatyák ugyanazt a munkát végzik, amit végeznének helyükben más városatyák és amiért kifogásokkal illetnék ők a városatyákat, ha nem lennének ők maguk a városatyák. Vasárnap munkaszünetük van, ilyenkor intézik el a fenti tevékenységükből felgyülemlett restanciákat.

Mi az, amit a városatya mond?

Amit a városatya mond, az várospolitikai szakvélemény.

Mi a várospolitikai szakvélemény?

Egy gyakran változtatandó, de nélkülözhetetlen diszkrét ruhadarab.

Mi a városháza?

Egy hatalmas épület, melyben folyton beszélnek azok, akiknek nincs mit mondaniok és hallgatnak azok, akik igazán érdekes dolgokról tudnának beszélni.

Mi az interpelláció?

Egy olyan kérdés, amelyet bosszantási vágyból egy városatya reá nézve teljesen érdektelen tárgyban a polgármesterhez vagy a tanácshoz intéz és akiket természetesen szintén egy csöppet sem érdekel az az ügy.

Mi történik az interpellációval?

Igen.

Mi a többség?

Többféle kisebbségnek a megfelelő csoportositását nevezik többségnek.

Mikor erős a többség?

Minél több benne a megfelelően csoportositott kisebbség, annál erősebb a többség.

Mi következik ebből?

Ebből azon jogos kérdés következik, vajjon érdemes-e várospolitizálni?

Hát érdemes várospolitizálni?

Hát érdemes? Persze, hogy érdemes. Ha az embernek nincsen más okosabb dolga, miért ne volna érdemes? *Káró.*

ELŐRE!
A Nemzeti Hitelintézet megmutatta, hogy a keresztény közgazdaság lehetséges.
Alig hat hónap alatt, több mint 100 millió korona keresztény jellegü saját tőkét szerzett. Betétei jelentékenyen szaporodnak. Részvényesei számára már is tisztes osztalékot biztosit.
Keresztény magyar testvéreink!
Előre büszkén a 200 millió korona felé!
NEMZETI HITELINTÉZET R.-T.
BUDAPEST, VI. KER., VILMOS CSÁSZÁR-UT 25. SZÁM
Egy részvény ára 220 K

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; **IX., Márton-u. 3/b.**

HIREK

A plébánosválasztásból kirekesztik a nemkatolikusokat. Régi panasza volt a budapesti katolikus hivők százezreinek, hogy *papjaikat nem ők választják*, hanem az a törvényhatósági bizottság, melynek *fele zsidó*, tehát semmiképen sem jogosult arra, hogy katolikus lelkészeket válasszon. Az uj közgyülés keresztény többsége természetszerüleg nem türte tovább ezt az anomáliát és még a mult esztendő októberében egyhangulag elfogadta *Baránszky* Gyula azon inditványát, hogy addig is, mig a kegyuri kérdések végleges rendezést nyernek, *csupán a katolikus vallásu bizottsági tagok vehessenek részt a plébánosválasztásokon.* A főváros tanácsa e hó 13-án tartott ülésében tette meg az első intézkedést arra nézve, hogy a főváros kegyuraságával összefüggő és kegyurasági rendezést igénylő ügyek a törvényhatósági bizottság, mint kegyur részéről tisztáztassanak és rendeztessenek. A proletárdiktatura ugyanis a kegyuraság terén sok zavarnak vált okozójává és ez volt egyik főoka annak, hogy a közgyülés elhatározta, hogy *a kegyuraság terén rendet teremt* és az e téren felmerült problémákat a keresztény irányzat szellemében kivánja megoldani. A legsürgősebb dolog *a proletárdiktatura alatt alakitott római katolikus egyházközségi szervezetek működésének a kegyuraséggal való kapcsolatba hozatala* és ugyancsak a proletárdiktatura alatt az egyházmegyei hatóság által felállitott *nyolc uj plébánia* sorsának eldöntése. Ugy az egyházközségek, mint az uj plébániák annakidején a kegyur megkérdezése nélkül létesültek, mivel a vörös városháza vezetői tudvalevőleg megszüntnek jelentették ki a főváros kegyuraságát és nem fizették az uj plébánosokat. A diktatura bukása után a főváros kegyuri joga is uj életre kelt és miután az egyházi érdekeken kivül a mai rendkivüli viszonyok is kivánatossá teszik az egyházközségek további fenntartását, a tanács *Baránszky* inditványa értelmében az egyházközségek működésének a kegyuraséggal való kapcsolatba hozatala érdekében *husz tagu bizottság kiküldésére* tesz javaslatot a közgyülésnek. Az esetleges plébánosválasztásnak az inditvány szellemében való lefolytathatása céljából már a legközelebbi jövőben összeállitják *a katolikus vallásu bizottsági tagok hiteles névjegyzékét.*

Tanácsjegyzők áthelyezése. A tanácsjegyzői állások betöltésével kapcsolatban a legközelebbi jövőben meg fog történni *a tanácsjegyzői kar átcsoportositása*, erre vonatkozólag, mint az *Uj Budapest* értesül, az elnöki ügyosztályban hetek óta folynak az előkészületek és megbeszélések. *Az áthelyezés nem lesz nagyarányu*, csupán arról van szó, hogy azoknak az ügyosztályoknak, melyeknek több fogalmazója lett jegyző, uj jegyzőit más ügyosztályokba, esetleg elöljáróságokra tegyék át.

Megindult a küzdelem az előljárói állásért. Hirt adtunk róla, hogy *Gergelyi* elöljáró nyugalombavonulásával megüresedik az óbudai előljárói állás, melyre már a pályázatot is kiirta *Sipőcz* polgármester. Az állásra, hir szerint, az összes tanácsjegyzők be fogják adni pályázatukat. Eddig három jelölt érdekében indult meg nagyobb korteskedés: *Szente* Miklós érdekében, aki a VI. kerületi előljáróság vezetőhelyettese és 15 évet töltött el az óbudai előljáróságon, *Papperth* Győző érdekében, aki néhány szavazattal bukott ki a tanácsnokválasztáson és sok hive van *Rajháti* Ferencnek is, akit az óbudai városatyák egyrésze kiván előljárónak. A választás február első napjaiban lesz.

—

A buta ember. *Szenes* Béla uj darabja, melynek bemutató előadása a legteljesebb sikert hozta meg a fiatal szerzőnek, máris a Bevárosi Szinház ezévi kasszadarabjának bizonyult, melynek jegyeit valósággal szétkapkodja a közönség. Az érdeklődést mindvégig lekötve tartó mese, frappáns fordulatok, kacagtató dialógok erősségei „A buta embernek", akiről a végén kiderül, hogy nem is olyan nagyon buta. A darab, melynek diszleteit *Herquet* Rezső tervezte és főszerepeit *Bárdos* Artur rendezésében *Ilosvay* Rózsi, *Titkos* Ilona, *Harmos* Ilona, *Z. Molnár*, *Petheő* Attila, *Somlár*, *Szegheő*, *Bérczy* játsszák, ötször kerül szinre ezen a héten. Csütörtökön a *Georges Dandin* van műsorra tüzve, melynek ez a 25-ik előadása, azonkivül szombaton is szinre kerül még e héten. Vasárnap délután a Lányom, *Földes* Imre vigjátéka, *Ilosvay* Rózsival a cimszerepben, mérsékelt helyárakkal kerül szinre.

Bónyi Adorján „Testvérek" cimü mély és rendkivüli sikerü egyfelvonásosához, mint az Andrássy-uti Szinház uj műsorának gerincdarabjához olyan mulatságos, szellemes és páratlan tudással megjátszott kis vigjátékok, bohózatok, tréfák és magánszámok csatlakoznak, hogy az estéről-estére előre eladott táblás házak közönségének tapsait alig győzik megköszönni: *Kökény* Ilona, *Ürmössy* Anikó, *Titkos* Ilona, *Szabados* Piroska, *Boross*, *Bársony*, *Kabos*, *Abonyi*, *Gárdonyi* és a vendégszereplő *Nádor* Jenő.

Estéről-estére hatalmas sikert arat a Magyar Szinházban a szenzációs sikerü Peer Gynt, mely *Törzs* Jenővel a cimszerepben: szerdán, pénteken, szombaton és vasárnap este kerül szinre. Csütörtökön *Góthék* lépnek föl a nagysikerü Fedorában. Szombaton délután 2 órakor rendkivül mérsékelt helyárak mellett a *Rákosi Szidi-féle szinésziskola* tart vizsgálati előadást, mely alkalommal az Éjjel az erdőn cimü darab kerül szinre. Vasárnap délután 2 órakor rendes helyárak mellett P. *Márkus* Emilia lép föl a Névtelen asszonyban.

A Király Szinházban minden este az *Offenbach*-ot adják, melynek előadásai iránt oly rendkivüli az érdeklődés, hogy már a rákövetkező hétre, azaz január 30-ig bezárólag szóló jegyeket árusitják. Vasárnap délután a *Cigánygrófnét* játsszák. A délutáni előadás 2½ órakor kezdődik és mérsékelt helyáru.

A nagysikerü Szilveszter előadásait ismétlik meg ezen héten és minden este a Revü-Szinházban a bemutató kitünő szereposztásában. Vasárnap délután 2½ órakor mérsékelt helyárak mellett a Nebántsvirágot adják, *Honthy* Hannával a cimszerepben.

Robert Robertson a Royal-Apollóban. Háromszoros érdekessége van a Royal-Apollo jövő heti filmattrakciójának. A *Golkonda*-t Rudyard Kipling irta, annyi romantikus, exotikus történet irója. A főszerepét pedig Robert Robertson, családi nevén Antonia Horeno játssza, akinek nagyszerü alakitásaira a Burlingtoni Jaguárban aratott emlékezetes sikere óta feszült kiváncsisággal áhit a pesti közönség. De még egy kitünő szinész játszik a darabban, William J. Carslake, aki viszont az Aranypille-ben vált igazán népszerüvé. A Golkonda érdekfeszitő hindu történet, a maharadzsa feleségeiről, egy ábrándos amerikai ifjuról és sok-sok veszedelemről. Megelőzi ezt a *Zigotto*, *mint Don Jouan* cimü amerikai burleszk. Az előadások hétköznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasár- és ünnepnapokon ½4, ¼6, 7 és ½9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is kaphatók.

A Káinbélyeg az Omniában és a Tivoliban. A teljes siker jegyében folytak le az elmult héten a Barrabas előadásai az Omniában és a Tivoliban. A nagy francia kalandorregény csak most kezd igazán kibontakozni a második részben, a *Káinbélyeg*ben, amely a szenzációs alakitások és az idegfeszitően érdekes akciók egész tömegét hozza. Tristan Michelnek, Eduard Biscotnak és Violette Jylnek továbbra is parádésak a szerepei, ugy hogy a közönség továbbra is örömmel figyelheti kedvencei játékát. Jellemző a film sikerére, hogy pénteken megnézte a darabot az Omniában Augusztа királyi hercegasszony és családja is. Az előadások ugy az Omniában, mint a Tivoliban hétköznapokon is 5, ¾7 és ½9 órakor, vasár- és ünnepnapokon ½4, ¼6, 7 és ½9 órakor kezdődnek. Az Omnia jegyei Bárdnál is kaphatók.

KÖZGAZDASÁG

Mi lesz a Margitszigettel? A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank margitszigeti érdekeltségét néhány héttel ezelőtt a Grünwald és Schiffer-cég vásárolta meg. Schifferék egy francia pénzcsoport orra elől halászták el az üzletet, amely hónapokig tárgyalt *Kallós* Istvánnal, a szigetet bérlő részvénytársaság igazgatójával a részvények átvételéről. A franciák világvárosi fürdőt akartak csinálni a Margitszigetből, az ilyen esetben már elmaradhatatlan játékbankkal és hir szerint, 10 millió frankot akartak invertálni a szigetbe. Az üzlet azonban nem sikerült, a sziget bérlője a Palatinus-házak révén éppen nem előnyösen ismert társaság lett, melynek terveit sürü homály fedi. Csodálatos dolognak tartjuk, hogy a keresztény kurzus idején a Margitsziget, melynek jelentősége ugy idegenforgalmi, mint higiénikus szempontból óriási, egyik zsidó érdekeltség zsebéből ugy vándorolhasson át a másik zsidó érdekeltség zsebébe, mint egy zsák liszt, anélkül, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsának egyetlen szava lenne a keresztény és nemzeti szempontból is annyira fontos adás-vételhez.

A Hobé-gyárat 400 korona pénzbüntetésre itélték. A legutóbbi közgyülésen *Horváth* Károly nagy érdeklődéssel hallgatott interpellációt terjesztett elő arról, hogy a Damase Hobé-féle részvénytársaság, mely a Magyar-Olasz Bank érdekeltsége, Budapesten, a Lombutcában állitja elő likőrjeit, amelyeket azután, mint eredeti francia gyártmányokat hirdet és olyan plakátokat terjeszt, amelyeken nem tünik ki, hogy a gyár főtelepe nem Párisban, hanem az Angyalföldön van. Az interpelláció kapcsán a polgármester a vizsgálat lefolytatásával a VI. kerületi előljáróságot bizta meg, melynek vezetője, *Rupp* előljáró, a vizsgálat eredményéről most tett jelentést *Purébl* tanácsnoknak. A jelentés szerint Hobéékat az előljáróság *400 korona pénzbüntetésre itélte elsőfokon.* Ugy tudjuk, hogy a közgyülés nem fog megállani ennél az esetnél és a jövőben is kifogja pellengérezni azokat, akik a közönség félrevezetésével Budapesten készült gyártmányokat, mint *előkelő ideigeneket* sózzák a hiszékeny közönség nyakába. Ezen a téren különben már a legközelebbi jövőben *szenzációs leleplezések* várhatók.

A „Mercur" Váltóüzleti Részvénytársaság a legközelebbi napokban vezeti be a tőzsdén az érdekköréhez tartozó Általános Faipari és Fakereskedelmi R.-T. részvényeit. Az Általános Faipari és Fakereskedelmi R.-T. 1917. évben alakult és jelenlegi alaptőkéje 15 millió korona. A részvénytársaságnak Wienben fiókja, telepe, valamint három teljesen modernül berendezett butorgyára működik. Az Általános Faipari és Fakereskedelmi R.-T. ezenfelül mint nemzetközi fakereskedelmi vállalat nagyszabásu közvetitő fakereskedelmi forgalmat bonyolit le.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor Lieszkovszky és Nádasi a m. kir. opera első táncosa i
MŰVÉSZVÉR operett, SZIKLAI Jenő, FERENCZY Károly és ANTAL Erzsi fellépésével

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN
MEGNYITÓ DISZELŐADÁS
március 26-án, Husvét szombatján.

A Nemzeti Kultura ünnepe
január hó 25-én a
MAGYAR GÉNIUSZ
Nemzeti Kulturát Terjesztő Részvénytársaság alakuló közgyülése az Ujvárosháza közgyülési termében.
Alapitók:
a keresztény magyar társadalom kiválóságai.
Alaptőke ... 10,000.000 K.
Egy részvény ára 210 K.
Részvények még jegyezhetők!
Aláirási ivet küld, felvilágositást nyujt az alapitási iroda:
BUDAPEST, RÁKÓCZI-UT 9.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

I. évfolyam Budapest, 1921 január 26. 3. szám

ÚJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 korona. Félévre 130 korona. Egyes szám ára 5 korona ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII., Huszár-utca 3. ✦ Telefonszám: József 81-20. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

„Fővárosi tisztviselő leánya

stoppolni, fehérnemüt javitani olcsó bérért uriházakhoz ajánlkozik" — ezt a hirdetést olvastam egy belvárosi üzlet kirakatában. Az éhes és fázó uri szegénység kilép szemérmes elvonultságából, a fővárosi tisztviselő leánya, megunván a hideg szobát, az ebédnélküli napokat, reszketős-irásu hirdetésekben szégyenkezik alantas munkáért, mert gazdája, a főváros, nem tudja eltartani.

A fővárosi tisztviselő nagy és fontos munkát végez. A fővárosi tisztviselőnek milliók fordulnak meg a kezén — odahaza ebéd nélkül, kisirt szemmel várja az asszony és hiába kér kenyeret a gyermek. Vagyonokat érő igazolványok és engedélyek kiadása függ tőle — mára még van tüzelő, holnapra már az sincs. A fővárosi tisztviselő, a kezelőtiszt csakugy, mint a polgármester, a szive ennek a milliós városnak, mely a vérkeringést, az egész test életét szabályozza — a fővárosi tisztviselő leánya stoppolni, fehérnemüt javitani uriházakhoz ajánlkozik.

Az a tragikus kontraszt, mely a fővárosi tisztviselő munkája és fizetése között van, maholnap katasztrófával fenyeget. Minden szeretetünk, tiszteletünk és csodálatunk a fővárosi tisztviselőé, aki a kulturember nagyszerü fegyelmezettségével küzködik a nyomorral. Mi lesz akkor, ha már nem tud tovább nyomorogni, ha — amire már nem egy példa van — a fővárosi közigazgatás labirintusaiban szerzett kiváló tudását, pompás szakképzettségét, ernyedetlen munkabirását a magánvállalkozásnál fogja kamatoztatni, mely jólfizetett állások kecsegtető igéreteivel csábitgatja a fővárosi tisztviselőt?

A felszólalások, melyek a költségvetés tárgyalása során a közgyülésen a fővárosi alkalmazottak érdekében elhangzottak, nem vitték előbbre az ügyet. A segitéshez nem elég a jószándék, ahhoz cselekedni is kell! Erre meg is van az alkalom: Most állitják össze a folyó évi költségvetést, amelynek már olyan jövedelmet kell biztositania minden alkalmazott számára, hogy szerényen, de rendesen megélhessen belőle. Azok a zökkenők, amelyek tagadhatatlanul jelentkeznek a fővárosi adminisztrációban, elsősorban a tisztviselők borzalmas anyagi helyzetére vezethetők vissza. A főváros minden hivatalnoka, tanára és tanitója, altisztje és munkása joggal várja el, hogy teljesitett munkája ellenértékeképen megfelelő módon eltartsa őt a főváros. A főváros anyagilag határozottan jobb helyzetben van, mint az állam: kisebbek az adósságai, nagyobbak a bevételi lehetőségei. Az az egész sorozat uj adó, melyektől száz és százmilliókat vár a főváros, elsősorban a fővárosi alkalmazottak helyzetének javulását kell hogy magukkai hozzák. Az adóalanyok is szivesebben fizetnek, ha tudják, hogy a befolyó uj jövedelmekre a fővárosi alkalmazottak fizetésének javitása miatt van szükség. A fővárosnak kell kezdeményeznie, hogy a *nyomorgó közalkalmazott* szégyenletes fogalmát kitörülje a magyar köztudatból, biztositván alkalmazottai számára azt a tisztes megélhetést, mely a jó közigazgatásnak alapfeltétele.

Mit akarunk mi?

Nyilatkozatok a Keresztény Községi Párt feladatairól és céljairól

Mai számunkban folytatjuk és befejezzük a körkérdésünkre beérkezett válaszok közlését. A nyilatkozatokból kitünik, hogy *a Keresztény Községi Párt komolyan és becsületesen dolgozni akar a keresztény és magyar Budapest megvalósitásáért.* Csupán az eszközök megválasztásában mutatkoznak itt-ott árnyalati különbségek, ezeknek az apró eltolódásoknak azonban mi jelentőséget nem tulajdonitunk, mert a közös cél elérését nem veszélyeztetik. A nyilatkozatok itt következnek:

Joanovich Pál dr.:

Véleményem mindig az volt és azt ma is fentartom, hogy amikor az 1920. évi IX. t.-c. a kisebbségi képviseletet hozta be, a törvényhatósági bizottság kisebbségi tagjainak *a bizottságokban is meg kellett volna adni a részvételt.* Ez nemcsak a törvény szellemének, hanem a főváros érdekeinek is megfelelt volna, mert rákényszeritette volna a többséget arra, hogy a törvényhatósági bizottság és a szakbizottságok ülésein is nagyobb számmal vegyenek részt, amit jelenleg, sajnos, nem tesznek meg.

Kossalka János dr.:

A fővárosi politikában a főfeladatot annak a biztositásában látom, hogy minden vonalon a keresztény erkölcsi felfogás jusson érvényre és hogy ebből folyólag az egyesek vagy egyes csoportok magánérdekei az összes keresztény dolgozók egyetemes érdekeivel szemben háttérbe szoruljanak. Ez kell hogy irányitsa politikánkat minden téren, különösen pedig gazdasági és kulturális téren. Ebből a nézőpontból tekintem a kisebbségnek a bizottságokból való kirekesztését is. Ugy vélem, hogy a kisebbségnek a bizottságokban való képviselete jelzett főfeladatunk teljesitésében nem tudna meggátolni, mindamellett meg tudom érteni azoknak az álláspontját, akik ugy vélik, hogy a bizottsági munka sokkal simábban, zavartalanabbul és igy eredményesebben végezhető el, ha a kisebbség a bizottságokban nem jut képviselethez. Kétségtelen, hogy az igazságnak felderitése bárminő kérdésben, általában annál biztosabban érhető el, mentől több és különbözőbb felfogás nyilatkozik meg. Ha azonban a kisebbség valóban sulyt helyez arra, hogy a közérdeket szolgálja, — nem szabad a megsértődésnek, a dacnak az álláspontjára helyezkednie, hanem vállalt kötelességéhez hiven részt kell vennie a közgyülés tárgyalásaiban és ott kell kifejtenie a maga álláspontját. Hogy az ily irányu tárgyilagos kritikát nem akadályozzák meg, arra nézve a többség már számos példával szolgált, ismételten tanujelét adván annak, hogy az objektiv kritikát nemcsak meghallgatja, de még honorálja is.

Minke Béla dr.:

Ha a keresztény Budapestet fel akarjuk épiteni, ugy nagyon sokat kell dolgoznunk, mert elődeink nagyon sokat mulasztottak. Ehhez azonban nem elég a mi munkánk. Amit mindig hangoztattunk, hogy a tisztviselői kar standardját emeljük, megélhetését biztositsuk: kell, hogy egyik első teendője legyen a közgyülésnek. Megelégedett tisztviselői kar nélkül nem fogunk tudni épitő munkát végezni.

A főváros közönségének bizalmát s igy egyedül helyes politikánk bázisát az összes intézmények szociális, a bevételi források progressziv megoldásában látom.

Mint a keresztény X. kerület kiküldöttje, kivánatosnak tartanám, ha erre a harcos, de a multban elhanyagolt kerületre a jövőben több gondot forditana a főváros.

K. Törökné Kovács Hermin:

Mit akarunk mi? Azt, amit Budapest népe akar: keresztény, magyar fővárost, amelynek minden lakója, aki itt produktiv munkával foglalkozik, *otthon* érezze magát. Ehhez a célhoz a magyarság gazdasági és kulturális erejének teljes kibontakozásán át vezet az ut. *Otthont akarunk Budapest népének*, éppen ezért olyan fővárosi politikát akarunk, mely nem vonatkozik el a mindennapi élettől s közgazdasági tevékenység cimén bankokráciát, kultura cimén faji uralmat, demokrácia cimén osztályharcot nem csinál. Mi nők, a főváros népének azt az égető vágyát érezzük leginkább, hogy a családok életét könnyebbé tegyük és hogy munkánk eredményeképen a magyarság saját fővárosában, a maga világnézete, a maga tradicioi és a maga szociális igazságai szerint rendezhesse be életét. Ezt akarjuk mi, tehát nem akarjuk, hogy jelszavak vesszőparipáján nyargaló törzsfőnökök zsellére legyen a főváros lakossága. Akarjuk a gyengébbek védelmét a gazdaságilag erősebbek kiméletlen önzése ellen és akarjuk, hogy ha majd a háboru és forradalmak szenvedéseiből ütött-kopott külsővel kikerült fővárosunk ismét fényes lesz és csillogó, ne külső máz legyen a nagyvárosi fény, hanem valódi kulturának, nemzeti érzületnek, virágzó polgári és erkölcsös családi életnek legyen takarója.

Usetty Ferenc:

A személyi kérdések elintézése után a polgármesterrel és a tanáccsal teljes egyetértésben megkezdhetjük végre *azt az alkotó munkát*, melyre a fővárosnak olyan nagy szüksége van. Tanügyi vonatkozásban *nagy koncepcióju kulturpolitikát* tartok okvetlenül szükségesnek: ennek első feltétele, hogy a tanszemélyzetnek az egész vonalon tisztességes megélhetést biztositsunk. Ha területünk egy részét el is vesztettük, kulturánkat nem veszthettük el *és a területi integritáshoz a szellemi integritáson át vezet az ut.*

Vasek Ernő dr.:

A *„keresztény"* szó nevünkben nem jelszó, hanem élő valóság, kétezeréves programm, s nem kell azt ujra paragrafusokba szedni. A tisztesség, becsület és a felebarátaink iránti kötelesség utjelző oszlopa s gazdasági, erkölcsi és kulturális haladásu iránytüje. Ennél mélyebb és gazdaságosabb szociális tartalmat nem tud adni a társadalomnak sem a marxizmus, sem annak más nevü függvénye. Budapestet, amelyet gondos munkával kilenditettek a haladás eme irányából a modern kultura álapostolai, *visszaadjuk hivatásának*, visszaadjuk a nemzetnek és a magyarságnak. Évtizedes mulasztások, anyagi veszteségek és a hibás politikának rettenetes terheit vettük vállainkra, amikor a főváros szekerének rudjához álltunk. Bizalmunk erőnkben és tudásunkban, a felvetődő nagy gazdasági, erkölcsi és kulturális problémákat meg fogja, mert meg akarja oldani. És a munkánkban nem fog bennünket megakadályozni sem politikai ellenfeleink, sem a gáncsvetők légiója, sem a konkolyhintők hitvány munkája, akik éket akarnak verni a keresztény társadalom tagjai közé. Az első nehézségeken immár tulestünk. Megváltoztattuk a fővárosi tisztikarát, amelybe teljes bizalmunkat vetjük. A sok keserüség, amely a keresztény társadalom lelkében összegyülemlett, immár kitört. Uj lavinatömegektől nem kell tartanunk. És most elérkezett *a konstrukció nehéz munkája.* Ehhez a munkához még áldozatok árán is oda kell ayulnia minden magyar embernek, akár vezérnek, akár közkatonának. Vissza akarjuk adni Budapestet Magyarországnak és meg fogjuk teremteni *a keresztény, nagy Budapestet*, amelyben megtalálja otthonát minden szociális gondolkodásu keresztény magyar, ahonnan Csonka-Magyarországra boldogság, fény és jólét fog kisugározni.

A mi pártunk lesz őrállomása *a keresztény és nemzeti politikának még akkor is*, ha a nagy politika szennyes áradata elboritással fenyegetné a keresztény és nemzeti gondolatot. Itt gyujtjuk ki a magyar éjszakába a világitó tornyokat, hogy bevilágitsák a népek zajgó tengerét és irányt mutassanak elszakitott véreinknek.

Keresztény Magyarországnak keresztény Budapestet akarunk adni!

Lakás- és üzletadót tervez a főváros

Jön a szállásadó és a szállodaadó! — Felemelik a mozi és a kártya vigalmi adóját, megpótlékolják a jövedelemadót

Félmilliárd bevétel az új adókból

Sipőcz polgármester kezdeményezésére a pénzügyminisztérium és az adófelügyelőség bevonásával két napig tanácskoztak a törvényhatósági bizottság adózási ügyekben jártas tagjai a fővárosi adózás reformjáról. Ma ugyanis az a helyzet, hogy az ingatlan van elsősorban és aránytalanul megterhelve az állami és fővárosi adókkal, míg a III. osztályu kereseti adót fizető adózóközönség nem veszi ki a jövedelme és teherbirása szerint őt megillető részt a közterhekből. Az is bizonyos, hogy a főváros, melynek kiadásai az anyagárak és munkabérek ugrásszerü drágulása folytán napról-napra nőnek, *nem emelheti a végtelenségig a pótadót*, melynek mai, 60%-os skálája tulságosan nagy, és az ingatlan teherbirási képességének veszélyeztetése nélkül nem fokozható.

Csupor tanácsnok, a pénzügyi ügyosztály vezetője most körlevelet intézett a pénzügyi bizottság tagjaihoz, melyben közli velük, hogy a pénzügyi ügyosztály jelenleg a következő javaslatok előkészitésével foglalkozik:

1. *A lakás- és üzletadó.*
2. *A szállásadó.*
3. *A szállodaadó.*
4. *Az állami jövedelemadó községi pótlékolása.*
5. *Az állami házbéradó jövedelmének átengedése.*
6. *Az állami fényüzési adó jövedelmében való részesedés.*
7. *A községi fogyasztási adópótlékok emelése.*
8. *A vigalmi adó emelése.*
9. *A városi vagyonátruházási illetékek* (átirási dijak) *uj megállapitása.*
10. *A községi dijak és illetékek ujabb megállapitása.*

Ezek közül a javaslatok közül az *állami jövedelmi adó pótlékolására*, valamint az *állami házbéradó jövedelmének átengedésére* vonatkozó javaslatokat már a legközelebbi jövőben tárgyalni fogja a pénzügyi bizottság és a közgyülés. E tárgyban már számtalan felterjesztést intézett a multban a főváros a kormányhoz, a pénzügyminiszter azonban mindig ridegen elzárkózott a kérelem teljesitése elől. A főváros most a jövedelmi adó 33%-os pótlékolására fog engedelmet kérni, a városházán remélik, hogy az állam be fogja látni a mai helyzet tarthatatlanságát és engedélyezni fogja a város számára annyira szükséges uj és könnyen megnyitható jövedelmi forrásokat.

A nagyközönség érdeklődésére és — zsebére elsősorban a tervezett *lakásadó* tart igényt. A lakásadót 5—60%-ig terjedőnek kontemplálja a pénzügyi ügyosztály. 2000 koronáig bezárólag 5% lakásadót fognak fizetni a budapesti partjok. 2000 koronától 8000 koronáig 1000 koronánként 2%-kal, 8000-től 10.000-ig bezárólag 3%-kal emelkedik a lakásadó. Egy 10.000 korona évi bért fizető lakás ezek szerint 23%-ot, vagyis 2300 koronát fizet fővárosi lakásadóba. 10.000-től 20.000 korona lakbérig a progresszivitás még rohamosabb: a 20.000 koronát és ennél több bért fizető lakás évi adója már 12.000 korona, vagyis 60%. *Az adó maximuma hatvan százalék.*

Az *üzletadónál* szintén 5% a legkisebb kulcs: ezt bezárólag a 20.000 korona évi bért fizető üzlet fizeti. A progresszivitás itt is ugyanolyan mértékü, mint a lakásadónál: A 100.000 korona évi bért fizető üzlet városi adója 23.000 korona, 200.000 koronát vagy ennél többet fizetőé pedig évi 120.000 korona lesz.

A főváros külön meg akarja adóztatni a szobaurat és ágyrajárót tartó főbérlőt is. Napi 15 koronáig 10%, azaz 1 korona 50 fillér lesz az adó, amelyet *szállásadónak* keresztelt el a pénzügyi ügyosztály. Napi 30 koronáig bezárólag 15, napi 60 koronáig 20, ezenfelül pedig 30% lesz a szállásadó, melynek előkészitése még annyira embrionális stádiumban van, hogy március közepe előtt aligha kerül a pénzügyi bozottság elé.

A *szállodai adót*, mint ezt lapunk más helyén közöljük, 20—30—50%-osra tervezi a főváros. A *jövedelemadó* megpótlékolása és a *házbéradó* átengedése kapcsán azt is kérni fogja a közgyülés a kormánytól, hogy *a főváros részesedjen a fényüzési adó jövedelmében.*

Már a legközelebbi jövőben meg fog történni *a vigalmi adó emelése.* Emelik a több mint 400 személyt befogadó *mozik* vigalmi adóját, a mai 10-ről 15%-ra A szinházak és kabarék vigalmi adója 10% marad, a premiérek és reprizek után azonban 20% lesz adó. Emelik a *kártyaadót* is: a mai 20%-ról 30%-ra.

A jövedelmek fokozása terén tervbe van véve a *fogyasztási adó* ujabb emelése, amit mi lehetőleg elkerülendőnek tartunk, mert *minden fogyasztási adó antiszociális.* Igen helyesen emelni fogják az *átirási dijakat*, amelyek ma nevetségesen csekélyek. Az uj jövedelmi források között szerepel a *község dijak és illetékek* felemelése is, aminek szintén itt a legfőbb ideje.

Arra a kérdésre, hogy az uj adók mennyivel fogják emelni a bevételeket, e pillanatban még nagyon nehéz felelni. Számitásunk szerint azonban legalább *félmilliárd korona* az az összeg, amelyre az uj adókból a főváros számithat, feltéve persze, hogy azok változatlanul átmennek a pénzügyi bizottság, a közgyülés és a kormány retortáin.

Arra mindenesetre nagyon vigyázni kell, hogy *az uj adók behozatalánál kellő figyelemben részesitsük a megterhelni szándékolt társadalmi osztályok fizetőképességét.* Az egyik végletből nem szabad a másikba esni, és amikor uj jövedelmi forrásokat keresünk, ügyelnünk kell *a fokozatosan való megterhelésre*, mely a helyes adópolitika legfontosabb alapelve.

Mit mondanak a kilépők?

Bárczy István dr. és Jaczkó Pál dr. nyilatkoznak kilépésük okairól.

A városi politika vizein néhány nap óta apró csónakok jelentkeznek: a kilépettek, akik elhagyták a pártok hadihajóit és most önállóan cirkálnak a hullámokon.

A liberális lapok ujjongva adták hirül, hogy *Jaczkó* Pál dr. kilépett a Keresztény Községi Pártból és a kilépéshez olyan kommentárokat füztek, hogy az *Rassay* távozása után egyik ujabb jele a községi párt bomlásának, annak, hogy a *„városatyák megunták a párt-terrort"* és kilépésükkel dokumentálni akarják, hogy a liberális párthoz közelednek. Munkatársunk kérdésére *Jaczkó* Pál dr. kilépése okait a következőkben ismertette:

— „Azért léptem ki, mert nem voltam és nem vagyok a párt elnökségével egy véleményen, hogy minden kis állásra való szavazást pártkérdéssé teszünk. Kilépésem azonban *a legkevésbbé sem jelenti azt*, hogy én egy jottányit is feladok a Keresztény Községi Párt programmjából, hogy letérek a keresztény és magyar Budapest alapjáról. Távolról sem! Továbbra is a keresztény-párthoz tartozónak érezem magamat és visszautasitom azokat az inszinuációkat, amelyek a liberális párthoz való közeledéssel gyanusitanak.

Értesülésünk szerint *Jaczkó* dr. — már a legközelebbi jövőben *vissza fog lépni* a keresztény-pártba, ékes cáfolatául a párt bomlásáról szóló hireknek.

Anná komolyabb *a demokrata-párt bomlása*, melynek a városi politikára való kihatása tagadhatatlan. Egyelőre *Bárczy* István dr. volt főpolgármester és hüséges famulusa, dr. *Márkus* Jenő volt tanácsnok léptek ki a demokrata-pártból, de valószinü, hogy rövidesen számosan fogják követni a két kilépést, főképen azok közül, akik kárhoztatják azt a mereven elzárkózó, gyülöleten alapuló politikát, amit a Terézváros folytat. *Bárczy* István dr. kilépéséről a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— Városházi, illetőleg várospolitikai vonatkozása annak, hogy én a demokrata-pártból kiléptem, nincs és nem is lehet. A községi demokrata-pártnak én nem voltam tagja, onnan tehát ki sem léphettem. Azt az álláspontot, hogy a törvényhatósági bizottság munkájában a kisebbségnek is részt kell vennie, illetőleg abból neki is részt kell juttatni, én is magaménak vallom és ennek konzekvenciájaképp vallom, hogy a kisebbséget is be kel bocsátani oda, ahol a tulajdonképeni munka folyik: a bizottságokba. Ha nem bocsátják be, *akkor nem látom sok értelmét a bizottsági tagság megtartásának.* Ez azonban az én *egyéni* álláspontom, mely csak a magam eljárására nézve

Ültek a városatyák...

(Minden perc: tiz millió — Aki ott van és még sincs ott a közgyülésen — Mit lehet tanulni Heligabalustól?)

Örvendj fővárosi népem, zengj hozsannát és dalod keljen versenyre a légi pacsirtával! Atyáid ültek..... Neked és Érted. A közügyekért szivükben nemesen lobogó tüz összegyüjtötte őket s ők ültek szerda délután négytől kilencig, sőt pénteken délután — igaz, hogy alig huszan-huszonöten — ujra négytől nyolcig...

Van-e fogalmad arról kedves városi Polgártársam, mi az a közgyülés? Van-e fogalmad arról, mily körültekintő gondosság, éleslátás, kiterjedt ismeretek és főként erős hang *(például a Nagy Istváné)* kell ahhoz, hogy a Te ügyeid megfelelően intéztessenek? Ha nincs, kisérd figyelemmel tollam vándorutját s azt követve e lapból (egyes szám ára 5 korona) mindég megtanulhatod.

Tehát pont 4 az óra. Megszólaltak a csengők: kezdődik az ülés.

A jobboldal (ez a keresztény párt) tömött sorokban ül a helyén. Annál üresebb a tuloldal, az ellenzék helye. Ők adják a sértett felet s nem járnak el az ülésekre. Csak a Lipótváros egyik fiatal *demokr-atyja* kukkant be hol az egyik, hol a másik ajtón izgatottan az ülésterembe: *Telcs* Béla, a Háztulajdonosok Szövetségének igazgatója. *Baracs* megtiltotta, a háztulajdonosok pedig megparancsolták neki, hogy eljőjjön a közgyülésre, ahol különösen ma sok érdekesség hangzik el a háziurak számára... Salamon király böles ivadéka azután igen ravaszul ugy oldotta meg a kérdést, hogy az *ajtóban* állitotta fel főhadiszállását, az egyik lába a közgyülési teremben, a másik az előszobában volt. Bejött a háztulajdonos-láb (ez a bal), kint maradt a demokrata-láb (ez a jobb — vagy fordítva?). Szóval: a háztulajdonos is jóllakott, és a demokrata-elv is megmaradt...

Azonban feláll már *Csillér*y és dörgi, hogy *„Nyugatmagyarországot pedig nem adjuk"*. Szemében kigyul a láng s most, amidőn beszél, látjuk, hogy nemcsak okos, de szép ember is ez a hajdani ellenforradalmár. De igaz ezzel szemben az is, hogy szépségben még sem éri utol azért pl. *Elek* Mórt, aki még nálánál is szebb, ha — hallgat.

És közben sötét felhők tornyosultak az égen. Néha-néha talán villámlott is, sürü volt a levegő s az öregebb, tapasztalt városatyák gondterhelt arccal jóseltak közeli „vihart". S mit tesz a Sors? Ideküldi Neptunt *Szakáll* Géza személyében s már kész a vihar. Emelhet-e korlátlanul a háziur vagy sem? ez a kérdés, válasszatok — szavalták szabadon Petőfi után. Hisz könnyü lett volna a választás, ha nem jelenik meg (ki lehet más?) *Bieber* Jenő (a legbuzgóbb közbeszónok) és nem kivánja a legrettentőbb áldozatot: a *névszerinti szavazást.* — Hiába! Ahol szakál van, de tigris nincs, ott a görény csap fel ragadozónak!

Peregtek igenek-nemek. Igennel szavazott pl. *Rerrich* Elemér mint bankigazgató és nemet rebegett *Ernst* Sándor (keresztényszociálista vezér) nyomán az egész Tanács. És a t. Közgyülés hasonlitott *Guizot* kormányához, akiről azt mondták az egykoruak, hogy szavazóinak fele már hivatalban van, fele pedig oda akar jutni. Az eredmény pedig: leszavazták a háziurellenes javaslatot.

Közben türhetetlen lett a teremben a hideg. De hát Istenem! ilyen a természet rendje. Ma hideg, holnap nyár, azután aratás s ha ez is elmulik, jön a cséplés ideje!

És lám a Sors hü maradt a természeti rendhez. Alig néhány perc és kezdődött a — cséplés. Jött a *Borvendégh* és ezzel elérkezett az előbb még pótigris ideje. Szegény Bieber, szegény Jenő. Amit pláne *Sipőcz* veled csinált, az volt az igazi cséplés! Jenőkém, Jenőkém, jó szivvel mondom: olvasd gyakrabban a régiek történetét. És *tanulj!* Lám a görögök egyik Biebere, kit *Heligabalus*nak nevez a történelem, finom nyilakat küldött az ellenségnek. S mikor megkérdezték: miért teszi, elárulta titkát: *„Saját érdekemben teszem, ha visszalövik, nem ütnek oly sulyos sebeket, mint a durvák!"*

No reméljük, ez sem fog többet megtörténni. Elvégre a közgyülés sem lehet szinhelye a „Hugonották" cimü operának, amelyben t. i. a szinpadon keresztények ölik egymást és a nézőtéren a lipótvárosi zsidók mulatnak rajta...

És azután kiderült. Természetes is volt, mert megjelent a teremben egy *„Luftinspektor"*, kinek a kis *Bohn* volt az impresszáriója. És ha az elefánt csak minden nyolc évben szül egy kölyköt, hát természetes, hogy a kis Bohnnak minden ülésben két interpellációja kell, hogy szülessék. A VIII. kerület adta e *„bont"* nekünk, s ő bizony még haragudott is, mert nem kapott azonnal választ. És ebben neki igaza is lehet. Elvégre ha ő tud interpellálni anélkül, hogy *tanulmányozná a kérdést*, méltán kivánhatja, hogy a polgármester is tudjon anélkül felelni...

De most már némi komoly dolog következett. *Purébl* tanácsnok válaszolt a „Hobé"-ügyben *Horváth* (mint mondják IV-ik) Károlynak, akiről köztudomásu, hogy este 8 óráig a legnagyobb mameluk, s azontul lefekvésig rettentő szélsőbali. A választ ugy az interpelláló, mint a husz főre csökkent többségi párt egyhangulag tudomásul vette, mire este ¾8-kor az elnöklő *Rényi* kiadta az ordrét, hogy neki kell lovagolni a kórházi költségvetésnek. Erre a hirre a párt családapa-tagjai sietve eltüntek, ugyannyira, hogy a tanácsnokok többségben voltak. Az egyik elégedetlen tanácsnok gyors fizetésemelési javaslatot akart benyujtani, a puccs azonban nem sikerült, mert *Csupor* szigoruan kijelentette, hogy a főváros kasszájában kevés az apró-

lehet irányadó, a községi demokrata-párt magatartását — ismétlem — az én kilépésem semmilyen irányban nem tangálja.

A diplomatikus nyilatkozat megett az rejlik, hogy *Bárczy* azért nem volt eddig sem tagja a demokrata-pártnak, mert nem volt egy véleményen azzal az ó-demokrata politikával, mely Vázsonyit vallja mesteréül. Értesülésünk szerint az az éles elhatárolódás, mely elsősorban a terézvárosi demokratákra kialakulóban van, már a legközelebbi jövőben *több szenzációs kilépés* alakjában fog megtörténni, ugyannyira, hogy a liberálisok egyesülten a második kerületi, óbudai és józsefvárosi kisebbségi városatyákkal, egységes, mérsékelt blokkot fognak alkotni, — talán épen *Bárczy* Istvánnal az élén, mely a módját is nagyon könnyen meg fogja tudni találni annak, hogy Budapest ujjáépitéséből kivegye a részét.

Könnyebb és olcsóbb lesz az épitkezés

Készül az épitési szabályrendelet reviziója — Lakásból nem szabad üzlethelyiséget csinálni

A lakásépitkezés megindulását a ma érvényben levő épitési szabályrendelet teszi majdnem lehetetlenné. Az epitesi szabályrendelet, mely 1914-ben lépett életbe, természetszerüleg nem számolt a háboruval, a háborus anyaghiánnyal és munkaerődrágasággal, ugyannyira, hogy az e szerint épült házak épitéséhez viszonyitva Európa többi nagy városának házaihoz, 40—50%-kal több anyag kell és igy az épités megfelelően drágább is. *Szentgáli* Antal, a Közmunkatanács elnöke, az *Uj Budapestben* odanyilatkozott, hogy az épitkezési szabályrendelet megváltoztatása az első feltétele az épitkezések megindulásának. Az erre vonatkozó tervezetekkel már foglalkozik a Fővárosi Közmunkák Tanácsa.

A főváros városrendezési ügyosztálya, melynek hatáskörébe tartozik az épitkezések engedélyezése, az épitkezési szabályrendelet megfelelő módositása érdekében most hosszabb felterjesztéssel fordult a Fővárosi Közmunkák Tanácsához. A szabályrendelet-revizió, mely *Bárdi* István tanácsnok és *Pénzes* József főmérnök szaktudását dicséri, kedden került tárgyalásra a Közmunkák Tanácsánál. A tárgyalás természetesen hetekig eltart és annak eredményeképpen a Fővárosi Közmunkák Tanácsa közzé fogja tenni a revideált szabályrendeletet, ugyannyira, hogy *a tavasszal meginduló épitkezések már a lényeges enyhitéseket és könnyitéseket tartalmazó revideált szabályrendelet alapján lesznek eszközölhetők.*

A főváros tervezete *kétirányu.* Kéri az uj épitkezések megkönnyitését és kéri, hogy a meglevő épületek szabad tereit könnyen és kevés költséggel alakithassák át lakásokká. Kéri a főváros a *teljes manzárd-beépités megengedését*, a padlástérnek lakás céljaira való átalakithatását. A padlástér beépitését, — ha azt a főváros egész területén keresztülviszik, 8—10.000 uj lakás lesz nyerhető — a padlástérnek a tetőszerkezettől való tüzbiztos elkülönitéséhez köti a főváros. Az átépités engedélyezéséhez szükséges a *feljárat tüzbiztossá tétele*, továbbá *hordképes fedél.* Ezeknek az intézkedéseknek az a céljuk, hogy ha tüz üt ki, ami rendesen a könnyenéghető anyagokból épült fedélszerkezeten tör ki, a manzárdlakásban lakók épsége és menekülése biztositva legyen.

Leszállitják az *épületek külső magasságát* és a helyiségek *belső ürmagasságát*, ami jelentős anyagmegtakaritással jár, megváltoztatják az *udvarméretek megállapitásának módját*, ahol ezentul nem a szabályrendelet merev rendelkezéseit, hanem az egymással szemben álló épületek magasságát veszik alapul. Számtalan könnyités fogja lehetővé tenni *a családi házak épitését*, majd minden paragrafus könnyitéseket fog tartalmazni a családi házak épitésére vonatkozólag. Méretekben, anyagban, a legnagyobb takarékosság, szerkezetekben a legmesszebbmenő könnyités célja a reviziónak, melyen majd egy esztendeig dolgozott a városépitési ügyosztály.

Noha erre vonatkozólag számtalan kérvény érkezik a fővároshoz, még sincs engedélyezve a revizióban az *alagsornak lakás céljára való átalakitása.* Fontos rendelkezés lesz a revideált szabályrendeletnek az a paragrafusa, amely a legszigorubban megtiltja *lakásoknak más célokra való átalakitását.* Ezentul tehát nem lehet derüre-borura átalakitani irodáknak és üzleteknek egész emeleteket és igy nem fogják a mai lakásinség idején eredeti rendeltetésüktől elvonni a lakásokat. Megszigoritják a *gépfelállitási engedély kiadását is*, az ügyosztálynak ugyanis az a véleménye, hogy műhelyek céljára sem szabad a lakásokat átalakitani és minden egyes esetben birálat tárgyává teszi, hogy lakás céljára alkalmas helyiségben kérik-e a gépfelállitási-engedélyt.

Azok a könnyitések, amelyeket a revideált szabályrendelet fog tartalmazni, alkalmasak arra, hogy *hatalmas lökést adjanak a lakástermelő magánvállalkozásnak.* Fontos azonban, hogy a lakástermelés megindításához a kormány is járuljon hozzá azzal, hogy adókönnyitésekkel és egyéb kedvezményekkel buzditja a magántőkét az épitkezésre.

Mennyi adót fizet a Terézváros?

A Szerecsen-, Petőfi-, Laudon-, Király-utcák adója — A mult évi ötszörösére emelték a kereseti adót — Rott és Steinhardt a legnagyobb adófizetők

A főváros területén most tették közszemlére a III. osztályu kereseti adókivetéseket, hogy azokra bárki megtehesse észrevételeit. Az adó gyors kivetésére azt a módot választották, hogy *az előző évi kereseti adó ötszörösét vetik ki az adóhivatalok*, és az adózók 90%-a nem tölt ki adóvallomási iveket, ami által igen nagy adminisztrativ munkától szabadulnak a tisztviselők. Igaz, hogy ezáltal megrövidül az állam, mert a szabadfoglalkozásuak keresete az előző évekhez képest, nem ötszörösére, hanem legnagyobb részt 10—20-szorosára emelkedett. Igen kevés azok száma, akik nem érték el keresetük ötszörösét; természetesen vannak, akik háromszorosát, sőt kétszeresét sem érték el, ilyen ügyetlen ember azonban kevés akad a demokraták között. *Az adóhivataloknak joguk van azonban fenntartani, ami annyit jelent, hogy nem vetik ki az adó ötszörösét, mert annál nagyobb adókra számithatnak, és felszólitják az adózót hogy rendes adóvallomási ivet töltsön ki és akkor ennek alapján róják ki a III. osztályu kereseti adót.* Ez azonban az esetek jelentéktelen része, csak közismert, gazdag ember hirében állóknál alkalmazzák.

Elmentünk a VI. kerületi adóhivatalba, ahol a lajstromokból néhány terézvárosi adóját irtuk ki. *Ezekből az adatokból azután mindent kiolvashatunk.*

Vázsonyi Vilmos dr.-ra nem vetettek ki III. oszt. kereseti adót, mivel bejelentette az adóhivatalnak hogy ügyvédi gyakorlatát nem folytatja, és igy irodája szünetelése miatt nincs keresete.

Pető Sándor dr. az elmult adóciklusban évi 230 korona III. oszt. kereseti adót fizetett ügyvédi irodája után, az adóhivatal felmondott Petőnek, vagyis nem vetett ki reá ötszörös tételt, 1150 koronát, hanem vallomástételre szólitotta fel, mert az adóhivatal szerint Petőre *nagyobb adó* esik foglalkozása révén.

Az elmult évi adó *ötszörösét* vetették ki a Terézváros kilenctizedrészére. Néhány érdekesebb adatot itt közlünk:

Goldstein J. Victor szemfödélkereskedő (Lovag-utca 20.) *10.000 K.*

Mellinger Dávid kereskedő (Lovag-u. 24.) *50.000 K.*

Takács Oszkár nagykereskedő (Podmaniczky-utca 19.) *25.000 K.*

Özv. Vajna Oszkárné találkahely-tulajdonosnő (Horn Ede-utca 14.) *5250 K.*

Uhlman Emil borkereskedő (Podmaniczky-utca 19.) *15.000 K.*

Dökker Ferenc. a London-szálló tulajdonosa *15.000 K.*

Schwarc Samuné bordélyháztulajdonosnő (Ó-utca 10.) *4600 K.*

Braun Samu mészáros (Nagymező-utca 32.) *10.000 K.*

Hirschl és Hermann nagykereskedő cég (Hajós-utca 25.) *19.300 K.*

Fuchs Jakabné (Zichy Jenő-utca 31.) *kéjnőtartó és házbérlő 3200 K.*

Török Sándor gyógyszerész (Andrássy-ut 26.) *11.290 K.*

Hercz R. Rezső vendéglős (Andrássy-ut 24.) *4000 K.*

Steiner Zsigmond sapkakészitő (Hajós-utca 15.) *10.000 K.*

Schlésinger Henrikné ékszerész (Vilmos császár-ut 17.) *12.000 K.*

Singer Jakab cipőkereskedő (Révay-utca 8.) *10.000 K.*

Dr. Egger Leó és J. vegyészeti gyáros (Révay-utca 12.) *75.000 K.*

Serény Béla bőrbizományos (Révay-utca 20.) *15.000 K.*

Singer és Wolfner könyvkereskedők (Andrássy-ut 16.) *25.000 K.*

Sparber Henrik és Bernát kézműáru nagykereskedő cég (Andrássy-ut 1.) *70.000 K.*

Grünwald Albert kereskedő (Szerecsen-utca 10.) *38.250 K.*

Ehrlich Gyula kereskedő (Vilmos császár-ut 5.) *30.000 K.*

Deutsch Adolf kereskedő (Anker-köz 1.) *10.000 K.*

Klopfer Manó kereskedő (Király-utca 8.) *15.000 K.*

Rózsa Miksa bőrkereskedő (Laudon-utca 6.) *15.000 K.*

Rosenfeld Izidor ócskaruhakereskedő (Laudon-utca 5.) *25.000 K.*

Steinberger Samu és Weiszmann Jenő Jakab bőrkereskedő cég (Laudon-utca 7.) *100.000 K.*

Ehalt Márton zongorakereskedő (Andrássy-ut 15.) *4000 K.*

Vágó Zsigmond bőrügynök (Szerecsen-utca 32.) *12.500 K.*

Ádler Salamon ócskaruhakereskedő (Szerecsen-utca 30.) *5000 K.*

Glatz Miksa patkányirtó (Vasvári Pál-utca 11.) *1450 K.*

Abeles Zsigmond borkereskedő (Liszt Ferenc-tér 9.) *20.000 K.*

Mojzsik Gusztáv cipész (Király-utca 46.) *10.000 K.*

Grosz Bertalan nagykereskedő (Andrássy-ut 47.) *15.150 K.*

Oroszy Sándor cukrász (Teréz-körut 3.) *15.000 K.*

Silbermann V. Sámuel gyapjuügynök (Hajós-utca 31.) *10.000 K.*

Megemlitjük még, hogy nagyobb adófizető a Terézvárosban a *Párisi Áruház* tulajdonosa: Goldberger, aki az elmult évben *21.500 K* adót fizetett, de most az ötszörösénél nem elégszik meg az adóhivatal. Felmondást kapott. A Terézváros *legnagyobb adófizetője a Kis komédia*, a Rott és Steinhardt szinháza, amely az elmult évben éppen *100.000 K* adót fizetett, de az adóhivatal itt sem elégszik meg az ötszörösével, a félmilliával, mert többre számit.

Ezek az adatok, melyeket céltudatosan vettünk ki éppen a Terézváros adókönyveiből, ahol nem a kereszténypárti szavazók keresik meg a mindennapi kalácsukat, szomoruan jellemzik a keresztény és magyar kereskedelem és ipar helyzetét. Minden, ami jövedelem, az ő kezükben van: ők a kereskedők, az ügynökök, övék minden pénz, minden hatalom. Keresztény kereskedelem, keresztény ipar, mikor jön el a te országod? *Sz. S.*

---

pénz, a nagy pedig még kevesebb. Igy azután ujra *Csilléry* állt fel és beszélt a kórházakról okosan, szépen, kerek 21 percig, beszédéből minden perc, tekintettel arra, hogy a kórházi költségvetés kerek 210 millió kiadást jelent — 10 millió koronát jelentett. Közben elhangzott az ülés legszellemesebb bon mot-ja. *Csilléry* éppen arról dörgött, hogy az államnak meg kell fizetnie a kórházi hátralékokat, ha nem akarja, hogy a főváros közegészségügye csődbe jusson. Az egyik népszinházi bizottmányi tag ártatlan képpel megy oda a polgármesterhez:

— Igaz az, Méltóságos uram, hogy addig nem adjuk oda a Városi Szinházat az államnak, *amig az összes tartozásait meg nem fizeti?*

A podeszta mosolygott, de nem válaszolt. Vannak kérdések, amelyekre nem szabad felelni...

Félkilencre járt az idő, az emberek is nagyon éhesek voltak, és igy hamarosan megszavazódott minden. A gáz és villany árának emelése harmadnapra maradt — ez a péntek fekete péntek a fogyasztók annaleseiben, mert a közgyülés példás gyorsasággal járult hozzá a tanács előterjesztéseihez, amelyek a gáz és villany árának impozáns emelése folytán majd 200 milliós bevételi többletet jelentenek a fővárosnak. A bibi ott van, hogy a fővárosnak a többletet mindjárt el kell fizetnie szénért, pedig ezzel a napi 600.000 koronával egyszerre meg lenne oldható minden fővárosi probléma. A napirend többi pontját — pedig volt vagy ötvenkettő! — galoppban tárgyalta le a közgyülés. *Buzáth* ült az elnöki székben, aki azzal ijesztette a felszólalásra jelentkezőket, hogy másnap is közgyülés lesz, igy azután csak közbeszólás alakjában adták át gondolataikat a Fővárosi Közlöny halhatatlanságának a bizottsági tagok, akik azt mondják, hogy szép dolog a közgyülés, de hetenként egy untig elég belőle...

Káró.

ORDO törvény- és rendelettár

minden törvényt és rendeletet teljes szöveggel, hivatalos helyről eredő magyarázatokkal hoz.

Előfizetési ára 320 oldalra 100.— korona.

Az ORDO törvénytárában megjelent:

Egyenesadó törvényeink — 6 füzetben, ára 160.— kor.
Az érvényes illetékszabályok — eddig megjelent két füzet ára ... ... 74.— «
A fényüzési forgalmi adó ... ... 36.— «

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Dorottya-utca 12. sz.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.

Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.

Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

FŐVÁROSI CIRKUSZ

Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN

MEGNYITÓ DISZELŐADÁS

március 26-án, Husvét szombatján.

Bármily mennyiségben

szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére

cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

Tönkremennek a szállodások

Tiltakoznak a szállodai adó ellen

Mint lapunk más helyén jelentjük, a főváros uj adótervezetei között jelentős helyet foglal el a szállodai adó, melyből évi 50—60 millió koronát vár a főváros. Szállodai adó Európa majdnem minden nagyobb városában van és a főváros igen helyesen teszi, ha ezen a módon meg akarja adóztatni elsősorban a külföldieket, akiknek idegen valutája meg sem érzi a pár koronás fővárosi adót. A szállodai adó, mely a tervezet szerint 20—50%-os lesz, csatasorba állitotta a szállodatulajdonosokat, akik exisztenciájukat féltik az uj adótól.

A szállodatulajdonosok legnagyobb része derék, keresztény ember, aki nem a közönség kizsákmányolásával, hanem szolid alapon keresi kenyerét. Ma különben nem is a leghasznothajtóbb dolog szállodatulajdonosnak lenni, ami mit sem bizonyit jobban, minthogy az utolsó két esztendő alatt nyolc nagy szálloda csukott be Budapesten. A sort az *Angol Királynő* nyitotta meg, mely a *Pénzintézeti Központnak* adta át helyiségeit, utána következett a *Continental*, ahol az *Országos Központi Hitelszövetkezet* ütötte fel tanyáját, a *Magyar Király* és a *Budapest* helyét az *Áruforgalmi* foglalta el, az *István Király* a *Pestvidéki rendőrségé* lett, ugyancsak a rendőrség helyezkedett el a *Nádorban* is, a *Hunniában* a *Fahivatal* működik, a *Parlamentben* pedig a *Nemzeti Hitelintézet* bontotta ki szárnyait.

A budapesti szállodaipar helyzetéről és a szállodai adóról *Usetty* Ferenc nemzetgyülési képviselő, a Keresztény Községi Párt elnöke, aki a nemzetgyülésben több izben szót emelt a szállodások érdekében, a következőket mondotta az *Uj Budapest*-nek:

— A szállodai adót *végzetesnek tartom Budapest szállodáira*. Egy régi, becsületes, keresztény iparágról van itten szó, amelyet védenie és nem támadnia kell a főváros közgyülésének. A nagyszállodák egyre-másra mennek tönkre, mi lesz akkor, ha még ez az uj adónem is sujtani fogja őket? Ha már mindenáron meg akarja adóztatni a szállodákat a főváros, akkor csak *a külföldi illetőségü szállodai lakókat* adóztassa meg, akiknek sokatérő valutája könnyen elbirja ezt a megterhelést.

A szállodai adóról *Várady* Gyula, a szállodások ipartestületének alelnöke a következőket mondotta:

— Az ötvenszázalékos szállodai adókulcs bevezetését nemcsak a hotel-ipar, hanem a főváros érdekei szempontjából is a *legszerencsétlenebbnek tartom*. A külföld egyetlen államában sincs hasonló nagyságu adókulcs. Ausztriában a szállodák maximális megterhelése 20 százalék, Franciaországban pedig a szállók osztályozása szerint van 3, 5 és 10 százalékos szállodai adó. Egészen más volna a helyzet, ha a szállodai szobaárakat szabaddá tennék, mert ebben az esetben az adó egy bizonyos részét áthárithatnánk a közönségre. Az adó behajtása egyébként nehézségekbe fog ütközni, mert a külföldi miszsziók tagjai már a luxusadóról sem akarnak tudni. Az adó, legőszintébb meggyőződésem szerint a *magyar hotel-ipar csődjét fogja eredményezni*. A nagyszállodák már eddig is olyan ráfizetéssel dolgoznak, hogy a további befektetéseket a jobb jövő reményében sem fogják győzni. Másfél év óta *tiz budapesti szállodát* vettek meg a bankok és egyéb üzleti vagy kereskedelmi vállalatok. Ezeket az épületeket természetesen a jövőben más, sokkal jövedelmezőbb célokra használják fel. Jelenleg öt hotelre folynak megvételi alkudozások. — A szállodai adó egy másik sulyos következménye lesz, hogy a külföldi kereskedők nem jönnek Pestre, hanem Bécsből fogják intézni magyarországi ügyeiket.

ELŐRE!

A Nemzeti Hitelintézet megmutatta, hogy a keresztény közgazdaság lehetséges.

Alig hat hónap alatt, több mint 100 millió korona keresztény jellegü saját tőkét szerzett. Betétei jelentékenyen szaporodnak. Részvényesei számára már is tisztes osztalékot biztosit.

Keresztény magyar testvéreink!
Előre büszkén a 200 millió korona felé!

NEMZETI HITELINTÉZET R.-T.
BUDAPEST, VI. KER., VILMOS CSÁSZÁR-UT 25. SZÁM
Egy részvény ára 220 K

HIREK

Az Uj Budapest

harmadik számát veszi kezébe az olvasó, aki már e három számból megbizonyosodhatott arról, hogy lapunk hüséges és erős harcosa azoknak az eszméknek, amelyeket a Keresztény Községi Párt a keresztény és magyar Budapest megvalósitása érdekében zászlójára tüzött.

Az **Uj Budapest** eddig megjelent három számát a törvényhatósági bizottság minden tagjának elküldöttük. Felkérjük a bizottsági tagokat, akik előfizetésüket eddig nem rendezték, az előfizetési dijat akár a körlevélhez mellékelt postautalvány, akár az első számhoz csatolt postatakarékpénztári befizető lap utján juttassák el hozzánk, mert az **Uj Budapest** negyedik számát, mely február 2-án fog megjelenni, már **csak az előfizetőknek** küldjük el.

Az **Uj Budapest** előfizetési árai:

Egész évre	260 korona,
Félévre	130 korona,
Negyedévre	65 korona.

Az Uj Budapest kiadóhivatala.

A harmincas bizottság uj tagjai. A Keresztény Községi Párt ügyrendje értelmében a harmincas bizottság mandátuma 1920. év végével lejárt. A kerületek most választották meg az uj tagokat, akiknek névsorát itt közöljük: *I. Joanovich* Pál dr., *Liptay* Lajos dr., *Szigeti* János. — *II. Fertsek* Gyula dr., *Bozóky* Ádám dr., *Kozma* Jenő dr. — *III. Kontra* Aladár, *Hilbert* Vilmos, *Botzenhardt* János dr. — *IV. Szőke* Gyula dr., *Jaczkó* Pál dr., *Nagy* Ferenc. — *V. Liszka* Árpád dr., *Brezovszky* Emil dr., *Lázár* Ferenc dr. — *VI. Ambrus* Gyula dr., *Piazza* Győző, *Kaich* János. — *VII. b. Horváth* János, *Ereky* Károly, *Feketé* László dr. — *VIII. Kazay* László dr., *Bieber* Jenő, *Vasek* Ernő dr. — *IX. Usetty* Ferenc, *Haller* József dr., *Buday* Dezső. — *X. Szémann* Mihály, *Válya* Gyula dr., *Takács* István dr.

A Vigadó rejtelmei. E cimen megjelent cikkünkre *Evva* Ferenc dr. urtól a következő felvilágositást kaptuk: A fölszinti étterem bérbeadása tiz évvel ezelőtt a polgármester ur és a tanács óhajára történt, mert helyet kivántak adni a menetjegyirodának, a főváros idegenforgalma szempontjából fontos és igy közérdekü vállalkozásnak. A vendéglő e bérbeadás időpontjáig üzemben volt, de gyenge forgalmat mutatott fel. 1917-ben nem volt szó bérletmeghosszabbitásról, mert a bérleti szerződés 1921-ben jár le eredetileg, hanem csupán arról, hogy a főváros az utolsó három évre felmondjon e bérlőknek. Eltekintve attól, hogy a háborus lakbérrendeletek szerint a felmondás jogossága is vitatható volt, a tanács nem találta humánusnak, hogy az özvegyet a bérletből kitegyék, amig fiai a harctéren vagy fogságban voltak és ez álláspontját elfogadta a közgyülés is. Felmondás helyett azonban kikötött évi 12.000 korona béremelést. Leghatározottabban vissza kell utasitanom végül a cikk azon részét, mely szerint a főváros rovására 440.000 koronát kaptak az Evva-örökösök Spolarits és Klemenschitz cégtől. Spolarits és Klemenschitz vállalták az évi bérösszegből a kávéházra és a Hangli kioszkra eső 35.000 koronának megfizetését és fizettek Evva Lajos örököseinek nem ugyan 440.000 koronát, hanem 300.000 koronát, amely összegért azonban megkapták az egy millió koronánál jóval nagyobb értékü felszerelést. Mi cimen volnának kötelesek Evva Lajos örökösei e felszerelésért befolyt összeget a fővárosnak átengedni? Teljesen önkényes a cikkiró azon állitása, hogy Evva Lajos örököseinek félmillió korona évi tiszta jövedelme van, mert az utolsó év *brutto* jövedelme nem közeliti meg ez összeg felét sem. A cikkiró megfeledkezik, hogy ez a brutto jövedelem nagy üzemköltségekkel van terhelve, nevezetesen a villanyáramfogyasztás ez évben jóval felül fogja mulni a 100.000 koronát, ami szintén a székesfőváros, mint a villamosmüvek tulajdonosának a jövedelme.

Mégis Rajháti lesz az óbudai előljáró? A *Gergelyi* előljáró nyugalombavonulásával megüresedő előljárói állásra, mint az *Uj Budapest* már megirta, e hó 30-án jár le a pályázat. Nincs kétség aziránt, hogy a kijelölő választmány valamennyi pályázót minősiteni fogja. Partunk valószinüleg már február 1-én, kedden tartandó értekezletén fog foglalkozni a választással. Az óbudai kereszténypárti bizottsági tagok kedden tartott értekezletükön foglalkoztak az előljárói állás betöltésének kérdésével, a kerületi értekezlet egyhangulag *Rajháti* főjegyző mellett foglaltak állást, az ebbeli elhatározásukat hivatalosan közölték a Keresztény Községi Párt elnökségével. A keddi értekezlet fog afelett dönteni, hogy elfogadja-e a párt az óbudaiak jelölését.

—

A kabarészezon nagy sikerét jelenti az Andrássy-uti Szinház januári müsora. Kökény Ilona, Wirth Sári, Szabados Piroska, Titkos Ilona, Krémer Lili, továbbá Boross, Bársony, Kabos és Abonyi játsszák a nagy tetszéssel, kacagással és tapssal fogadott müsordarabok és tréfák főszerepeit. A nagyhatásu müsorban külön emlitést érdemelnek a nagysikerü magánszámok, amelyeket Kökény, Ürmössy Anikó, Boross, Babrik és a vendégszereplő Nádor Jenő adnak elő.

A Magyar Szinházban ezen a héten is minden este a Peer Gyntet, Ibsen remekművét játsszák, Törzzsel a cimszerepben. A Peer Gynt minden előadása zsufolt házak előtt kerül szinre. Szombat délután 2 órakor a Rákosi-iskola vizsgaelőadásaként megismétlik az Éjjel az erdőn cimü darabot, részben uj szereposztásban, vasárnap délután pedig uj betanulással a Kis Lord van müsoron.

A drámai szezon egyik domináló sikerévé lesz „A buta ember", a Belvárosi Szinház ujdonsága. Szenes Béla vigjátékának napról-napra fokozottabb a sikere és a jegyeket napokkal előbb elkapkodja a közönség. George Dandin csütörtökön és szombaton; a hét többi napján „A buta ember" kerül szinre.

Ezen a héten is folytatódnak a Király Szinházban az Offenbach-előadások, melyek iránt oly rendkivüli az érdeklődés, hogy a jegypénztár már a február 6-ig bezárólag szóló jegyeket árusitja. Vasárnap délután a János vitéz-t adják. A délutáni előadást fél 3 órakor kezdik és mérsékelt helyárak mellett tartják meg.

A Revü Szinház e heti eseménye a Bálkirályné szombati bemutatója, melynek nyilvános főpróbája pénteken, e hó 28-án, délelőtt fél 11 órakor lesz 20 és 10 koronás helyárak mellett. A bemutatóig a nagysikerü Szilveszter kerül szinre, melynek pénteken lesz az 50-ik előadása. Vasárnap délután a Szilveszter kerül szinre fél 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

KÖZGAZDASÁG

A Hobé-likőrök ügye. A VI. kerületi előljáróság, mint az *Uj Budapest* már megirta, 400 korona pénzbüntetésre itélte a Hobé-likőrgyárat, mert gyártmányait, melyek az Angyalföldön készülnek, mint „a francia likörök királynőjét" reklámozta. Hobéék megbüntetését *Purébl* tanácsnok be is jelentette a közgyülésnek, mire *Horváth* Károly bizottsági tag felszólalt, bejelentvén, hogy a gyár az itélet meghozatala óta is folytatja üzelmeit és likőrjét franciának hirdeti. A felszólalás kapcsán a közgazdasági ügyosztály most utasitotta a tiszti ügyészséget, hogy *az elsőfoku itéletet hivatalból felebbezze meg*, mert a tanács másodfokon is foglalkozni kiván az ominózus üggyel, mely oly kinos fényt vet az ipartörvény hézagos voltára.

A Magyar Géniusz Nemzeti Kulturát Terjesztő Részvénytársaság alakuló közgyülése nem január 25-én, hanem 30-án, d. u. 4 órakor lesz az Ujvárosháza közgyülési termében. A részvénytársaság, melynek nagyszerü kulturális és hazafias céljaira legutóbbi számunkban hivtuk fel közönségünk figyelmét, tiz millió alaptőkével indul, mely már majdnem teljes egészében le van jegyezve. *Részvények még jegyezhetők*. Aláirási ivet küld, felvilágositást nyujt az alapitási iroda: Rákóczi-ut 9.

A Szövetkezetek Áruforgalmi Részvénytársaságának uj neve. Az Áruforgalmi Részvénytársaság cimét *„Futura" a Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi Részvénytársasága* névre változtatja, azért, mivel az utóbbi időben sok ujonnan alakult vállalat és kereskedelmi részvénytársaság használja nevében az *„áruforgalmi"* szót és ez a körülmény könnyen félreértésre szolgáltathat okot. Az az állitás, hogy az Országos Központi Hitelszövetkezet kiválnék az Áruforgalmi Részvénytársaság, illetőleg most már a „Futura" kötelékéből, légből kapott állitás. A „Futura" szövetkezeti jellege nem szünik meg.

Lloyd Bank Részvénytársaság. Százmillió korona alaptőkével uj bank alakul a fővárosban. Az alapitási munkálatok teljesen befejeztettek, s az alakuló közgyülést legközelebb meg fogják tartani. A Lloyd Bank foglalkozni fog a banküzlet összes ágaival és a kereskedelem hitelszükségleteinek kielégitésén kivül, ipari és mezőgazdasági üzemek finanszirozását is célul tüzte ki. Az uj pénzintézet elnöke Szterényi József báró ny. m. kir. kereskedelemügyi miniszter, vezérigazgatója Nagy Béla, a Hazai Fatermelő r.-t. h. vezérigazgatója lesz.

Az Első Magyar Részvény-Serfőzde megtartotta rendes közgyülését, melyen elfogadták a nyereség felosztására vonatkozó javaslatokat, részvényenkint 250 koronát fizetnek ki. Az igazgatóságba ujra megválasztották *Kunz* Józsefet és *Metzler* Jenő dr.-t. A szelvényeket a Magyar Országos Központi Takarékpénztár január hó 24-től kezdve beváltja.

Az Első Budapesti Gőzmalom Részvénytársaság közgyülése elfogadta az igazgatóság javaslatait, amelyek szerint a malomszámlának 12·7 millió koronával történt felértékelése utján keletkezett 8,431.441 korona feleslegből az 1918. és 1919. szelvények 50—50 koronával váltandók be, mig 750.000 koronát a nyugdijalapnak, 500.000 koronát a munkások segélyalapjának, 320.000 koronát jóléti intézményeknek juttatnak.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **DOBY ANDOR**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este 1/2 7 órakor **Lieszkovszky és Nádasi** a m. kir. opera első táncosai
MŰVESZVÉR operett, SZIKLAI Jenő, FERENCZY Károly és ANTAL Erzsi fellépésével

I. évfolyam Budapest, 1921 február 2. 4. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A háztartási munka válsága

Aki a fővárosi társadalmi élet jelenségeit csak a felszinen is figyelemmel kiséri, lehetetlen, hogy ne lássa a kulturális, valamint gazdasági életünket napról-napra károsabban érintő *cselédviszonyok javitásának szükségét.* A reform kiváló fontosságát és a közérdek követelte szükséges voltát minden egyes cselédtartó gazda magángazdasági és családi élete igazolja, miért is azt itt bővebben indokolni felesleges. Jelentőségét azonban kétségtelenül fokozza csonka hazánkban az a körülmény, hogy az annyi ezer család életfolyását legközvetlenebbül érintő cselédügy terén nem találkozunk — sajnos — oly társadalmi tevékenységgel, mely az egyesülésben és a szervezett önsegélyben találná meg e nagy társadalmi kérdés gazdasági és szociális javitásának legalkalmasabb eszközét.

Nyilvánvalóan ezen tények indokolják azt is, hogy a cselédkérdés a szociális irodalomban, a társadalom reformtörekvéseiben és alkotásaiban, az állam és a községek szociálpolitikájában nem részesül oly mérvü figyelemben, amilyent társadalmi nagy jelentőségénél fogva megérdemelne.

A házi cseléd szolgálata mindaddig, mig emberi szükségleteket kielégiteni képes, *gazdasági érték*, mely a kereslet és kinálat törvényeinek van alávetve. A gazdasági javak értékének nyilvános versenyében alakulnak ki a kinálat és kereslet igényei, tehát e versenyben tünik ki az is, hogy mily hatósági és társadalmi reformok alkalmasak a kereslet és kinálat helyes gazdasági, erkölcsi, kulturális és szociális mérlegének fentartására.

A cselédkérdés nemzetgazdasági és társadalmi szempontból való megvilágitásánál fontos szerep jut azon ténynek, hogy *a személyes szolgálatok a gazdák gazdasági tevékenységét is tekintélyesen fokozzák.* A háztartási alsóbb teendők végzésével és a személyes kiszolgálással a cseléd lehetővé teszi azoknak, kiket munkája által teendőik egy részétől felment, hogy idejük nagyobb részét *közvetlen kereseti foglalkozásuk üzésére* forditsák. E szolgálatok igénybevételének közvetett előnye pedig az, hogy igy a gazda és családja hivatásának betöltésére jobban és alaposabban készülhet és azt intenzivebben gyakorolhatja.

A cselédtartás tehát mintegy előfeltétele a magasabbfoku kulturának és jele a népesség szellemi ereje gyarapodásának. E körülmény megdönthetetlen bizonysága annak, hogy a közhatalom, midőn a rendelkezésre álló eszközökkel a cselédtartás lehetőségét a cselédek számának szaporitásával és jobb minőségével fokozni kivánja, nemcsak fontos gazdasági és szociálpolitikai tevékenységet fejt ki, hanem a kulturát az erkölcsök javitásával is hathatósan elősegiti.

Fővárosunkban, hol a cselédpiac rendezetlensége mellett, a rossz cselédek elleni panaszokhoz a cseléd hiány miatti érzékenyebb panaszok is járulnak, a kiválóan fontos közgazdasági és szociális ügy javitásának intézményes reformjait a következőkben foglalhatjuk össze:

1. *A hatósági cselédnyilvántartás* és a helynélküliség tartamának megállapithatása, valamint egyéb közbiztonsági érdekekből, a cseléd könyvének a szolgálatba való be- és kilépésekor a *hatósági ellenőrzésnek* kötelezővé tétele.

2. *A cselédközvetités hatósági kezelésbe való vétele* oly módon, hogy az intézmény az állami munkásközvetitő osztályaként szerveztessék, hogy ez által a vasuti kedvezmény és az *egységes kezelés* biztositva legyen.

3. A hatósági közvetitővel szervesen müködő *vasuti kirendeltségek és cselédotthonok*, ezek keretében a cselédek védelme és cselédnevelő intézmények létesitése, a kvártélyos asszonyok tanyáinak teljes megszüntetésével.

4. Az egy helyben hosszabb ideig szolgáló cselédeknek *megjutalmazása* és a házi cselédeknek házasságkötés, rokkantság és munkaképtelenség esetére való *támogatása*, illetve biztositása.

Ezek az alkotások hozzátartoznak hazánk ujjáépitéséhez és az erkölcsileg is megtépett fővárosunk életének lelkileg való szebbé tételéhez.

Szalay Sándor dr.
ker. elülj.

Be kell kapcsolódnunk a nemzetközi forgalomba!

Behozatalunk 66, kivitelünk 75%-kal kevesebb, mint a háboru előtt — A Bécs felé eltávolodott kereskedelmünk visszahozatala érdekében a közgyülés felir a kormányhoz — A behozatali és kiviteli tilalmak visszafejlesztését, vámjogunk reformját, a vámfelpénzek revizióját, az utlevélügy rendezését sürgeti a főváros

Fayer Sándor törvényhatósági bizottsági tag a mult év november 9-én tartott rendes közgyülésen azt inditványozta, hogy a főváros törvényhatósága intézzen feliratot a nemzetgyüléshez és a kormányhoz, hogy *a nemzetközi forgalomba kapcsolódjunk bele, mert csak erőteljes külkereskedelem a záloga Csonka-Magyarország fővárosa fejlődésének.* Az inditványt kiadták a tanácsnak és *Purébl* Győző dr. tanácsnok, a közgazdasági ügyosztály vezetője, azonnal hozzáfogott a kérdés tanulmányozásához. Hónapokig tartó munka után most készült el az ügyosztály előterjesztése, mellyel csütörtökön, e hó 3-án foglalkozik a főváros közgazdasági bizottsága.

Munkatársunk felkereste *Purébl* tanácsnokot, aki a nagyfontosságu előterjesztésről a következő felvilágositásokat adta az *Uj Budapest*-nek:

Budapest összes áruforgalma már 1912-ben az egész ország áruforgalmának 13%-át tette ki. A vasuti áruforgalom 11, a folyamhajózási áruforgalom 49%-a esett Budapestre. Az ipar, kereskedelem és forgalom Budapest lakossága 64%-át tartotta fenn, és pedig ipar 41·7, kereskedelem 14·2, közlekedés 8·2%-ban. Az iparüzők száma 1890-től 1920-ig 104.966-ról 218.068-ra emelkedett, a kereskedők száma ugyanebben az időszakban 28.196-ról 64.881-re, vagyis csaknem a háromszorosára szaporodott. A háboru utolsó éve, valamint a forradalmak és a román megszállás ideje a legsulyosabb gazdasági visszaesés képét mutatja. Az üzletnyitások száma, amely 1911-ben 7419 volt, 1918-ban 6027-re, 1919-ben pedig 4334-re csökkent. Leginkább jellemzi a gazdasági visszafejlődést az áruforgalom szomoru képe. Budapest áruforgalma volt tonnákban: 1910-ben behozatal 72.994, kivitel 33.302; 1911-ben behozatal 86.683, kivitel 36.133; 1912-ben behozatal 80.333, kivitel 33.686; 1918-ban behozatal 47.529, kivitel 17.965; 1919-ben behozatal 23.959, kivitel 8050; 1920 január havától egészen október haváig behozatal 28.987, kivitel 8584. Tehát az árubehozatal a békeforgalom egyharmadára, a kivitel pedig, amely másként az ipari termelés képét is mutatja, a háboru előtti forgalom egynegyedére csökkent. Ezen statisztikai adatok világosan mutatják azt a sivár képet, amely ipar és kereskedelem tekintetében előállott, miért is elsőrendü érdekünk, hogy iparunk és kereskedelmünk ismét talpraállittassék és a Bécs felé eltávolodott kereskedelmünket Budapestre ismét visszahozzuk.

Bécs a szabadkereskedelem alapján áll, ott a behozatal és kivitel elé nem gördítenek nehézségeket és a kereskedelmi szabadságot is megadják minden irányban. Budapestről azért került el a kereskedelem, mert nem volt meg az alkalmas mód az üzletek és vállalkozások lebonyolitására, nem volt meg a gyors és közvetlen közlekedésünk a szomszédos államokkal s mert a monarchia utódállamai kereskedelmünket béklyóba vetették, pedig Magyarország hivatva van arra, hogy a Nyugat és Kelet között kereskedelmet lebonyolitson „Budapest főváros" gócponttal. A nemzetközi kereskedelem egyik alaptétele a belső kereskedelem szabad mozgása, amelyhez a benső állami és pénzügyi konszolidációnak is hozzá kell járulnia.

Az első lépést tranzitókereskedelmünk érdekében a kormány *az előjegyzési raktárak* (hitelraktárak) intézményének az életbeléptetésével tette meg. Ezzel a kereskedelem jelentős kivánsága teljesült s megtörtént az első intézkedés külkereskedelmünk előmozditására is. A kereskedőnek módjában áll a külföldről hozott árut előzetes behozatali engedély nélkül is behozni, a behozott árut vámfizetés nélkül beraktározni, azt a raktáron minden külön engedély nélkül exportálni. E kedvezményt a megbizható nagyobb cégek részére, mint magánvámraktárt, engedélyezik. Kilátásunk van a fenti, tranzitókereskedelmi rendelet kiegészitéseképen egy másik rendeletre is, amely olyan küldeményekre vonatkozik, amelyek nem rendszeresen, hanem inkább esetről-esetre merülnek fel. Hasonló további könnyitő rendelkezéseket is kilátásba helyezett a kormány. Könnyitő kereskedelmi rendelkezés az is, hogy a belföldi felek a nem zárolt összegekről (80%-ról), a külföldiek pedig (a csehek kivételével) egész számlakövetelésükről szabadon rendelkezhetnek, abból akár belföldi, akár külföldi számlára átutalásokat szabadon teljesithetnek. Az exportvaluta beszolgáltatására a pénzügyminiszter legutóbbi rendelete azokat kötelezte, akik mult év december 19-ike előtt kaptak kiviteli engedélyt. Most a miniszter akként rendelkezett, hogy olyanok is mentesittessenek az exportvaluta beszolgáltatása alól, akik december 19-ike előtt kapták meg ugyan az engedélyt, de csak most használják fel. Ugy tudjuk, hogy a szabad forgalmat — figyelembe véve az ellátási nehézségeket és az átmeneti állapotot — a kormány csak fokozatosan léptetheti életbe, még pedig csak ugy és akkor, ha ezzel egyrészt a termelésünk nagyobbarányu foglalkoztatása függ össze s másrészt a belföldi fogyasztást jobban és olcsóbban tudjuk ellátni. Időlegesen tehát a „szabad lista" tetemes kibővitése fog bekövetkezni.

Bel- és külkereskedelmünk előmozditására mutat az illetékes tényezőknek az az elhatározása, hogy határozottan belenyulnak a gazdasági élet rendezésébe és a kormány elhatározta magát arra, hogy a szabadforgalmat a lehetőséghez képest a már eddig megtett intézkedéseivel a gazdasági élet összes ágazataira kiterjessze. Ezen az uton teremt a kormány utat az export és import számára és szándéka az, hogy a társadalom összessége élvezhesse ezen nagy munkából eredő hasznot és a bekövetkezendő eredményeket.

Bár a kormány a tranzitóforgalom, a külkereskedelem megindítása felé az első lépéseket megtette, mindazonáltal szükségesnek találjuk, hogy az inditvány alapján az előadottakhoz képest az abban foglalt kivánalmakat a törvényhatósági bizottság közgyülése magáévá tegye és elhatározza, hogy mindezeket egybefoglalva, *emlékiratot terjeszt fel a nemzetgyüléshez s a kormányhoz, megküldve egyuttal az emlékiratot támogatás és saját hatáskörükben leendő intézkedések megtétele végett mindama hatóságokhoz, amelyek nemzetközi kereskedelmünk fejlesztésére hivatottak.* Az emlékirat alaptételei, illetve a kivánalmak alapfogalmai a következők volnának:

1. *A Bécs felé eltávolodott kereskedelmünknek minden lehető módon Budapestre való visszahozása.*

2. A szomszédos államokkal való *közvetlen érintkezés* lehetőségének megteremtése. A szomszédos államokkal *vám- és kereskedelmi szerződések megkötése* és a kereskedelmi és vasuti egyezmények végleges lebonyolitása. Külkereskedelmi ügyeknek egységes szerv utján való irányitása és a külkereskedelmi képviseleteknek megszervezése.

3. A megszállott területen lévő *kereskedőinknek visszahóditása. A hazai kereskedelmi szabadságnak* minden irányban való biztositása s ezuton a tisztességtelen kereskedelemnek leküzdése és ennek megszüntetése érdekében megfelelő törvények meghozatala. *Kereskedelmünk gócpontja Budapest legyen.*

4. A *helyi* kereskedelmi, valamint beviteli és kiviteli *szabad listának* átmenetileg a helyzetnek s az ellátásunknak megfelelően mielőbbi elkészitése.

5. *A behozatal és a célirányos kivitel elé gördített nehézségeknek eloszlatása.* A kikészitési eljárásnak ugy aktiv, mint passziv irányban való kifejlesztése.

6. A behozatali és kiviteli *tilalmak* fokozatos visszafejlesztése.

7. *Vámjogunk reformja*, vámjogi kodifikációnk létesitése, az önálló vámterület megteremtése, s addig, amig ezek megtörténnek, ezen kérdéseknek esetről-esetre, rendeleti uton való szabályozása.

8. *Vámfelpénzek reviziója*. A kompenzációs áruforgalom fentartásának lehetőleg való csökkentése.

9. *A vasuti, hajózási és postai* egyezmények tárgyalásainak kedvező módon való befejezése. Az *utlevélügy* rendezése, megkönnyitése, éves utlevelek, ezzel kapcsolatos vizumok kiállitása.

10. A levél-, táviratí *cenzuráknak* megszüntetése, illetve csökkentése, a visszatartott táviratok lefizetett dijainak visszatéritése, illetve az el nem küldött táviratoknak a feladónak való visszajelentése.

11. *Szállodáink* régi forgalmának helyreállitása, a beszállásolásoknak megszüntetése, az egyes szállodáknak hivatalok által való bérlésének megszüntetése és a szállodai forgalomnak ujból való visszaadása.

12. *Valutánk javitása* a szabadkereskedelem kapcsán. Valuta-beszerzésnek lehetővé tétele.

13. *A magyar államvasuti tarifának* a belforgalom, tranzitó- és exportszolgálat szempontjából való revizió alá vétele. Tranzitótarifák ügyének különös gonddal való kezelése és a *tarifapolitikának a tranzitókereskedelem szolgálatába állitása*, helyesebben ez alapon a reexpediciós rendszer kiszélesitése, a vasuti forgalomnak a folyamhajózással való egybekapcsolása és az átrakodási forgalom megkönnyitése, közvetlen fuvarlevelek és árufelvételeknek a nemzetközi forgalomba való beállitása, közvetlen vasuti csatlakozások a szomszédos államokkal, valamint a gyorsvonat és nemzetközi expresszforgalom beállitásának lehetősége.

14. *Budapest vezető poziciójának* megóvása érdekében, de meg a dunai kereskedelem érdekében a *kereskedelmi kikötő* mielőbbi megépitése s e tekintetben az államnak megértő együttműködése a fővárossal

Az állam kapja a Városi Szinházat?

Február első felében meglesz a döntés

Az a botrányos megvesztegetési kisérlet, mely az elmult héten még zavarosabbá tette a Városi Szinház pályázata körül kavargó vizeket, *egyidőre elült* a népszinházi bizottság tegnapi ülése folytán. A Városi Szinház bérlete ügyében *Lobmayer* Jenő dr. tanácsnok, a szociálpolitikai ügyosztály vezetője kijelentette munkatársunknak, hogy a bérlet ügyében meginditott hasznossági számitások befejezésükhöz közelednek, ugyannyira, hogy valószinüleg már e hó 5-ikén, szombaton, de legkésőbb a jövő héten a népszinházi bizottság abban a helyzetben lesz, hogy döntsön a Tisza Kálmán-téri müintézet sorsáról.

Még mindig rengeteg összeköttetés, protekció, rábeszélés, igéret mozgatja a pályázat eldöntésének titkos rugóit. Azonban napról-napra világosabban kezd kialakulni a helyzet, *mely az államot juttatja előtérbe*. Az állam részéről *Hegedüs* és *Vass* miniszterek, az előbbi financiális, az utóbbi a kulturális okok miatt buzgólkodnak azon, hogy az állam vonulhasson be a Városi Szinház sok vihart látott szinpadára. A Városi Szinház ügyében alkalmunk volt a népszinházi bizottság majd valamennyi tagjával beszélgetést folytatni, e beszélgetésekből az az impressziónk szürődött le, hogy a népszinházi bizottság nem valami szivesen fogja az államnak rendelkezésére bocsátani a szinházat, mert az állam pályázatában nem lát garanciát arra, hogy a Városi Szinház a jövőben is milliókat jövedelmező üzlete lesz a fővárosnak. A népszinházi bizottság azonban mindenesetre meg fog hajolni a magasabb nézőpontok és akaratok előtt és a saját gusztusa és akarata ellenére is Wlassicséknak adja a szinház bérletét.

A városháza egyik vezető személyisége a következő érdekes információt bocsájtotta az *Uj Budapest* rendelkezésére a Városi Szinház bérletéről:

> A Városi Szinház bérlete ügyében meglehetősen *ki van élezve a helyzet az állam és a főváros között*, ugyannyira, hogy a kultuszkormány valósággal *dezavuálásnak* venné, ha az ő pályázatával szemben a magántőkét részesitenők előnyben. Az a körülmény, hogy az állam, noha a szinház megkapására hatalmi tényezők is rendelkezésére állottak volna, beállt a pályázók egyszerü sorába és épp ugy beadta a maga konkrét számitásokon alapuló pályázatát, mint akármelyik magánvállalkozó, mindenesetre *szimpatikussá teszi a Hold-utca tervét*. Mivel az összes pályázók a haszonbér ügyében a 30% körül mozognak, amely 30%-nál az állam sem igért sem többet, sem kevesebbet, az állam pályázata az anyagi garanciák szempontjából is *messze kiemelkedik* a többi pályázók közül, és szinte *verhetetlen elsőséget* biztosit magának.

Noha az állam jóakaratával és becsületes erkölcsi és művészi szándékaival teljesen tisztában vagyunk, mégis fel kell emelnünk tiltakozó szavunkat annak az eshetőségnek még a gondolata ellen is, hogy abban az esetben, ha az állam megkapja a szinház bérletét, ott a Nemzeti Szinházban, vagy az Operaházban szokásos gazdálkodás folyjon. Az állam, amikor a mindenesetre mozgékonyabb és rentábilisabb magántőke elől elveszi a Városi Szinház bérletét, mintegy *erkölcsi kötelezettséget* vállal arra vonatkozólag, hogy az ő kezelésében a Városi Szinház legalább is olyan jó lesz, mint akármelyik magánvállalkozó kezében lett volna. A Városi Szinházat az államnak nem szabad az Operaház és a Nemzeti Szinház rozzant szekeréhez kötnie, az államositott Városi Szinház vezetésében korántsem szabad annak a kétségbeejtő dilettantizmusnak és tehetségtelenségnek érvényesülnie, amely mindkét állami szinházunk vezetésében orgiáit üli, hanem *tehetséges, friss, mindenféle bürokratizmustól mentes művészi és gazdasági irányitást* követelünk az államositott Városi Szinháztól. Ez csak *megfelelő szakemberek* bevonása mellett lehetséges, mert annak az időnek, amikor miniszteri tanácsosok igazgathatják a szinházakat, már vége van, és ezt az állam csak a saját portáján csinálhatja. A város szinházában azonban nem, és éppen ezért az államnak is figyelemmel kell lennie arra a *kétszeres felelősségre*, amellyel a szinház bérletének elnyerése esetén a főváros közönségének tartozik.

Nagyarányu előlépések a fővárosnál

257 állás kerül betöltésre

A tanácsjegyzők, alügyészek és árvaszéki jegyzők választásával a tisztujitás egyáltalán nem fejeződött be: hátra vannak még a fogalmazói, mérnöki, a számvevőségi és kezelői választások, amelyek már nem a közgyülés, hanem a tanács hatáskörébe tartoznak. Mint az *Uj Budapest* illetékes helyről értesül, ezekre az állásokra, számszerint 257-re, már a legközelebbi jövőben kiirják a pályázatot.

Az *előljárói* állásra minden valószinüség szerint e hó 9-én ejti meg a választást a főváros közgyülése. Az előljárói állás elnyeréséért *erős küzdelem* folyik, és e pillanatban még teljesen nyilt kérdés, hogy *ki lesz a győztes?* Megvan azonban minden remény arra, hogy már a Keresztény Községi Párt legközelebbi pártértekezlete tisztázni fogja a kérdést, annál is inkább, mert a demokratáknak és liberálisoknak sem mindegy, hogy ki lesz az óbudai előljáró és az előljáróválasztó közgyülésre *teljes számmal fognak felvonulni*.

Az előljárói állás betöltésével kapcsolatban megürül egy jegyzői állás is, melynek betöltése a közgyülésre vár. Még egy tanácsjegyzői állás fog a közeljövőben megürülni: *Igali* Kálmán dr. tanácsjegyző, az ásványvizüzem veze-

Bábjáték.

— *Levél a szerkesztőhöz.* —

Kedves Szerkesztő Ur!

Most látom, már hétfő, holnap zárják a lapot és üres a hely a vonal alatt... ahol (Ön, de csakis Ön szerint) a humor, azaz *„a komoly dolgok kedélyes tárgyalása"* huzódik szerény elvonultságban.

Gyorsan, gyorsan, mi is történt az elmult héten? Semmi, semmi és harmadszor is az. Miről irjak, miről?

*

Elgondolkodva eszembe jut a multkori közgyülés interpellációja; az, amelyben *Joanovics* Pál panaszolta el, hogyan bánik a mai kor a mult idők, a mult *magyar* idők nagy halottaival. Igen, ez az interpelláció juttat eszembe valamit, engedje meg, hogy elmondjam.

A magyar király feje.

Mikor II. Vilmos 1897-ben Budapesten járt, megnézte a Nemzeti Muzeumot is. A régiségtáron áthaladva, a kisérő német főtisztek megállottak a honfoglaláskori siroknál. A tisztek ciceronéja: *Sebestyén* Gyula dr., muzeumi segédőr magyarázta a sirok történetét.

— Ah, ez az a magyar király talán, kérdezte az öreg *Hahnke* főhadsegéd, akit most akarnak eltemetni?

(Az időben készültek ugyanis III. Béla király ereklyéinek méltó elhelyezésére s erről a német lapok is irtak.)

— Óh nem, — szólt közbe egy másik muzeumi tisztviselő — ennek a leletnek, sajnos, nincs meg a koponyája!

Sebestyén dr. azonban lecáfolta kollégáját: A kollégám téved, tábornok ur! Nem ez III. Béla csontváza! *A magyar király sohasem vesztette még el a fejét!*

A tisztek fekacagtak s a császár is derültségre fakadt, mikor elbeszélték neki *Sebestyén* bon mot-ját.

A hivatalos stilus.

... Egyik magyar vármegyének még a mult században tipikus, régi vágásu magyar ur volt a főispánja. Igazi ur, akinek kastélyában (a régi főispánoknak *volt* kastélyuk, az ujabbaknak *lesz*) két nagy terem a plafonig telve magyar, meg külföldi tudományos könyvekkel, főleg históriai munkákkal. Az öreg ur pedig olyan tizenhatoldalas levelekben vitatkozott professzor *Ermandoval*, a bolognai egyetem tanárával *Re Carlino* élete felől, hogy a világhirü talián tudós esküt merj volna tenni, hogy valami egyetemi professzorral van dolga, nem pedig egy *magiari* megye temperamentumos főispánjával, aki állandóan kint lakik a birtokán, s csak hetenként kétszer csörtet be négyesével a megyei székházba. De viszont akkor el is intézi az összes aktákat!

Az öreg urnak mindig baja volt a hivatalos stilussal. A referensek (akárcsak a városházán) a szokott csapni való, körmönfontan együgyü hivatalos stilusban irták meg referátumaikat; a főispánnak előbb *magyarra* kellett *átforditania*, hogy megértse, miről is van szó.

Nem használt semmi kérés, figyelmeztetés: a megyei urfiak valósággal *megalázónak* tartották volna, ha kellőképen ki nem csavarhatják a becsületes, jó magyar nyelvet.

A főispán gondolt erre valamit, és kiadta a rendeletet (ne mosolyogjon Szerkesztő Ur, ez megtörtént dolog), hogy ezentul minden referens *alexandrinus* sorokban köteles előadni mondanivalóját.

Volt persze nagy felháborodás! De a főispánnal még sem lehet valami megyei aljegyzőcskének a tengelyt összeakasztani.

Sőt mi történt?

Mindenki igyekezett lehető röviden kifejezni mondanivalóját; hogy sok rimre ne legyen gondja: a stilus *nyakatekertsége* megszünt. — Pár hét alatt olyan szabatos magyar jelentések születtek, hogy az első magy. ált. és tudományos akadémia is megirigyelhette volna.

Ekkor a főispán — hisz jószivü ember volt alapjában őméltósága — *megengedte*, hogy rim nélkül irják a jelentést. S aztán megszünt az alexandrinus is és — megmaradt a tömör, jó magyar stilus.

Abból az időből, amikor még versben kellett megtenni a jelentést, láttam egy aktát, melyre a főispán ceruzával e sorokat irta:

— Ha szolgabiró ur járásában az utak is olyan döcögősek, mint a jelentése, akkor el fogom rendelni a fegyelmi vizsgálat meginditását!

Miért fizetik a tisztviselőt?

Az egyik városi hivatalba beállit fővárosunk egy egyszerü polgára, s valamilyen bonyolultabb ügyben kér felvilágositást, amolyan jogi tanácsot.

A megkérdezett sokáig gondolkodik, keres-kutat, s végül is kénytelen kijelenteni, hogy a kérdéses ügyben bizony tanácsot adni — nem tud.

— Miért huzza akkor az ur a fizetését, ha járatlan a dolgaiban — fakad ki a keserüség eredménytelenül fáradó polgártársunkból.

Mire jóindulatulag válaszol a hivatalos ur:

— Jegyezze meg, barátom, engem *csak* azért fizet a város, amit tudok. Mellesleg mondva, elég keveset fizet. Mert ha azért is kellene fizetést kapnom, amit nem tudok, akkor a Dárius kincse is *kevés lenne nekem fizetésül*...

Fuxi tragédiája.

Azt a cimet is adhattam volna neki, hogy: *közigazgatási rémregény*. Szenvedő hőse a városházának egyik éppen olyan csinos, mint amilyen fitos orru hivatalnoknője. Kora: 16 év.

A kislánynak volt egy szeliditett rókája, amelyet az egész környék szeretett és becézett. A szeliditett róka, aki a *Fuxi* névre hallgatott, és bájos tulajdonosa boldogan éltek egy váci-utcai lakásban, éppen a szerb templom háta mögött. Fuxinak nem tett jót azonban a pesti ájér, és — megdöglött. A kislány megsiratta, és mivel a döglött rókával is kell tenni valamit, egy sötét decemberi este lelopódzott a szerb templom kertjébe és ott eltemette kedves Fuxiját, nem mulasztotta el megjelölni a sirt, hogy, ha majd kitavaszodik, az elhagyott templomkertben néhány szál viraggal áldozzon Fuxi emlékének.

Az események innen kezdve balladai gyorsasággal követik egymást. A házmester megleste Fuxi temetését, és régi haragosa lévén a kislány papájának, szaladt a szerb pópához, aki a szerb egyház megsértését fedezte fel Fuxi eltemetésében és templom megszentségtelenitése cimén bünvádi eljárást indittatott. A járásbirósági tárgyaláson a kislány nagymamája legazemberezte az árulkodó házmestert, aki most a nagymamát is feljelentette becsületsértés miatt. A becsületsértési perben a hetvenéves nagymamának erkölcsi bizonyitványt kell szereznie a rendőrség közigazgatási osztályától. A háziur megharagudott az árulkodó házmesterre, felmondott neki és sürgős kilakoltatását kérte a Lakáshivataltól...

A Fuxi-féle akták egyelőre 80 dekát nyomnak. Végleges itélet 1970-re várható...

Káró.

tője, nyugdijazását kérte a fővárostól. A két jegyzői állást még február havában betölti a törvényhatósági bizottság. Az egyik jegyzői állásra valószinüleg *Mosdóssy* árvaszéki főjegyzőt fogják megválasztani, aki meg akarja tartani mostani anyakönyvvezetői beosztását, a másik jegyzői állásra *Farkas* Ákos, a főpolgármesteri hivatal vezetője, azonkivül *Boross* és *Széchy* fogalmazók a számbavehető jelöltek.

A tanácsjegyzői állások betöltését nyomon fogja követni a *fogalmazó-választás*. 24 *közigazgatási* és 6 *árvaszéki* fogalmazói állás van üresedésben, ezeknek az állásoknak a betöltése *az adminisztráció elsőrangu érdeke*. A fogalmazói és az egyéb betöltésre váró állások ügye a város vezető tisztviselőinek véleménye szerint *kiegészitő részét alkotja a tisztujitásnak*, vagyis ezekre az állásokra az a minisztertanácsi határozat, mely a tisztviselők előlépését megtiltja, *nem vonatkozik*. Nem vonatkozhatik annál kevésbbé, mert a fővárosnak *nincsenek menekült tisztviselői*, mint az államnak és igy menekültek berendelésével nem segithet magán, ahogy azt a minisztériumok, bíróságok, iskolák teszik.

Az elnöki ügyosztályban már befejeződtek a betöltésre váró állások pályázatának előkészületei, és már csak a polgármester elhatározásán mulik a pályázatok kiirásának időpontja. Összesen 257 állásról van szó, uj emberek felvételére alig néhány esetben kerül sor, tulnyomórészt az előlépésre régen rászolgált tisztviselők jutnak néhány koronával magasabb fizetéshez.

Adókedvezményt a lakásépitőknek!

Sivár, szinte kétségbeejtő az a kép, amelyet a fővárosi lakásviszonyok latolgatása elénk tár. Akárhogyan forgatjuk ezt a kérdést, nincs egyetlen vigasztaló pont, amely reményt nyujthatna javulásra, megkönnyebbülésre. Kezdve a téglagyáraktól, amelyek szénhiány miatt csak tizedrész üzemmel dolgoznak, egészen a bankokig, amelyek részben a viszonyok nyomása folytán, részben jobb üzletek reményében teljesen visszahuzódnak az épitkezési üzletektől, minden tényező, amely hivatva volna a segitésre, az orvoslást a jövőre bizza. Közben pedig családok mennek tönkre az egészségtelen elhelyezés, a tulzsufolt szobák, nedves falak következtében. A kormány — igen helyesen — a magánvállalkozás feladatának tekinti az épitkezést, a főváros hivatkozik kétségbeejtő pénzügyi viszonyaira, a magántőke pedig számsorozatot állit össze, mely szerint egy szoba-konyhás lakásnak átlagos épitési költsége százezer korona! Fentartási és egyéb költségeket, adót, biztositást tekintetbe véve tehát legalább 6—8 ezer korona évi bért kellene egy most épült szobakonyhás lakásért a háziuraknak kérniök.

Megkérdeztük a főváros egyik közgazdasági tekintélyét, hogy nincs-e valami lehetőség a lakásviszonyok olyanféle rendezésére, amely áthidalná a kisfizetésü munkás vagy tisztviselő anyagi képessége és az uj épitkezés drága volta között tátongó ürt.

— A főváros maga a mai viszonyok között épittetni nem tud, különösen olyan mértékben nem, amilyen mértékben kivánatos volna, hogy a lakásinségre valami befolyást gyakorolhasson. Itt csak a kormány segithetne azzal, ha bizonyos kedvezmények árán rábirná a pénzintézeteket, hogy jövőre *kitolható haszon* reményében épittessenek. Lehetne talán segiteni azzal is, ha megengednék olyan háztipusok épitését, ahol a lakások egy részét a tulajdonos az elérhető legmagasabb áron adhatja bérbe, ezzel szemben a lakások másik része *erősen mérsékelt áron* volna kiadható.

Ezután egy fővárosi nagybanknak azt az igazgatóját kerestük meg, aki a régebben igen élénk épitkezési üzletet vezette.

— Egy-két héttel ezelőtt nyilatkozott már az egyik középbank igazgatója ebben az ügyben. Egyebet én sem mondhatok. *Tegyék szabaddá a lakbérmegállapitást* az ezután épülő bérházakra nézve és az épitkezés rövidesen megindul. A régi, sőt felemelt lakásbérek sem elegendők arra, hogy az ujonnan épült ház költségének *egy százalékát* megadják.

Amikor munkatársunk kételyét fejezte ki aziránt, hogy az igy megállapitott házbéreket valaki megfizethesse, megnyugtatta:

— Nyugodtan adnék ma rendelkezést ezer szabadon bérelhető lakás épitésére és egészen bizonyos volnék benne, hogy egy sem maradna üresen.

Igy vélekednek a nagybankok vezetői és egyidejüleg kétségbeesett vergődéssel töri zuzza magát lakó és háziur, hogy az uj lakásrendelet gyakorlati kivitele miféle lehetőségeknek nyitja meg utját.

Vajjon nem volna-e lehetséges, hogy a törvényhozás egy erőteljes mozdulattal dülőre vigye az épitkezés kérdését? Az a fővárosi tekintély, aki a részben a szabad egyezkedés tárgyát képező lakásbérletet ajánlotta, alighanem jó nyomon jár. De véleményünk szerint lehetne az épitkezést azáltal is előmozditani, hogy az épülő ház adómentességét megtoldják még 15—20 évvel. Másrészt ha a nemzetgyülés kimondaná, hogy vagyonváltság, vagyondézsma vagy ingatlanra táblázott kényszerkölcsön alól kivenné azt a néhány száz milliót, amelyet az idén már lakásépitésre forditanának, ez igen nagy mértékben járulna hozzá, hogy a tőke érdeklődése az épitkezési üzlet felé forduljon.

Nem lehet feladata ennek a keresgélő elmefuttatásnak, hogy kalkulált költségvetési összehasonlitásokat tegyen. De kétségtelennek látszik, hogy törvényhozási uton lehetséges olyan feltételeket teremtenünk, amelyek mellett az ingatlanban való elhelyezést amugy is kereső tőke munkához fogna. És pedig tényleges pénzbeli hozzájárulás nélkül! Az a veszteség, amelyet az ilyen módon be nem gyülő adórész elmaradása okoz, nem jelenthet terhet az államra. Lehetséges, hogy ugyanez a tőke lappangva amugy is kisiklanék az adóztatás alól. Később pedig, a viszonyok jobbrafordultával, az adott adómentesség annál kevésbbé válik érezhetővé, mennél inkább erősödik meg a kedvezményt nyujtó államkincstár vagy főváros anyagi helyzete. Ellenben ma megmentene sok ezer családot attól, hogy nyomoruságos megélhetési viszonyok mellett még az a mindent megenyhitő otthon is hiányozzék és zsufolt elhelyezésü lakásokban, vagy épen vagonokban és barakokban élje át életének legkeservesebb szakaszát. Nincsen áldozat, amely fölérne ennek a kérdésnek megnyugtató megoldásával.

Hogy sok ezer munkás jutna kenyérhez az épitkezés folytán, ez már igazán nem tartozik ide. Szociális szempontok figyelembevétele akkora követelmény, amit Csonka-Magyarországon még mindig csak remélni szabad. Erre számitani hibás kalkulációt jelentene. *S. P. dr.*

TÜSKÉK

A keresztény és nemzeti gondolat

szempontjából igazán nem fontos, hogy a város főtisztviselői belépnek-é a keresztény községi Pártba. Józan ésszel nem lehet ugyanis elképzelni, hogy egyetlen főtisztviselő is más szempontot tartana maga előtt cselekedetei irányitásánál, mint a keresztény és nemzeti gondolatot, melynek jegyében megválasztotta őt a közgyülés keresztény többsége. A párt elnöksége részéről a belépésre való felhivás egyszerü udvariassági aktus volt, barátságos bemvitálása a pártba azoknak, akik gondolkodásban és cselekedetben már addig is a párthoz tartozónak érezték magukat. Az a beállitás, amelyben a liberális sajtó a főtisztviselők belépését vagy be nem lépését tárgyalta, rosszindulatu és hamis, hiszen éppen a párt elnökének kérésére függesztette fel valamennyi tisztviselő a belépést, ugy hogy senkisem lépett be közülök, de viszont senki sem tagadta meg a belépést. Liberális laptársainknak nem is a belépés vagy be-nem-lépés fáj, hiszen ők éppen olyan jól tudják, mint mi, hogy se miniszter, se polgármester más politikát, mint amilyen az országgyülés vagy törvényhatósági bizottság többségi pártja diktál — nem követhet. A lapokban nyilatkozó ellenzéki városatyák, hasonlatosan ama bizonyos sanda mészároshoz, a keresztény és nemzeti gondolaton akartak egyet taglózni, arra célozván, hogy a keresztény pártba be nem lépő főtisztviselők tulajdonképpen a keresztény és nemzeti gondolattal nem értenek egyet. Ez az, ami fontos az egész jelentéktelen ügyben, és éppen ez a pont az, ahol igen nagyot téved a kisebbség. A Keresztény Községi Párt és a város valamennyi főtisztviselője között teljes a harmónia és a céltudatos együttmüködés, annak a keresztény és nemzeti gondolatnak a jegyében, amelynek fenséges és korszakot jelentő eszméjét „párterrorrá" akarja degradálni a liberális mentalitás....

A tisztviselők mellékfoglalkozását

a gazdasági viszonyok kényszeritő nyomása alatt ujra kénytelen volt megengedni a polgármester. A mai rettenetes időkben, ha már a fővárosnak nincsen meg az anyagi lehetősége, hogy valamennyi alkalmazottjának tisztességes megélhetését biztositsa, legalább nem szabad akadályt gördítenie a mellékfoglalkozás elvállalása elé. Megértjük ezt a borzalmas helyzetet, amelyből a köztisztviselők, — ugy az államiak, mint a fővárosiak — a legtöbb esetben garasokat jövedemező mellékfoglalkozása fakadt, mégis, valahányszor felszinre kerül ez a kényes téma, opponálni és tiltakozni vagyunk kénytelenek ellene. Nem akarjuk a mellékfoglalkozást üző köztisztviselők egyéni tisztességét a legkevésbé sem sérteni, de mi a köztisztviselői állást és a magántőkénél való mellékfoglalkozást a legnagyobb mértékben összeférhetetlennek tartjuk a kommunitás érdeke és a tisztviselői tisztesség szempontjából. A mellékfoglalkozást üző tisztviselőnek tulajdonképen a mellékfoglalkozás a főfoglalkozása, lévén a magántőke mindig nagyobb munkauzsorás, mint az állam vagy a város. De ami ennél fontosabb, a tisztviselőt foglalkoztató magántőkének rendszerint vannak állami vagy városi érdekeltségei, és nagyon könnyen megesik, hogy a mellékfoglalkozást üző tisztviselő vagy a mellékfoglalkozást nyujtó magántőkével, vagy a — lelkiismeretével kerül összeütközésbe. Minden tisztviselő egyben biró is a maga hivatalában, a bíráknak pedig el van tiltva a mellékfoglalkozás. Mellékfoglalkozás helyett bírói fizetést kell biztositani minden köztisztviselőnek, — de nehogy félre méltóztassék érteni, nem magyar, hanem angol bírói fizetésre gondolunk....

Madame Pick

nem a kártya rejtélyes birodalmából, hanem az Erzsébet-körutról, aki Bálint Dezső halála után a Royal-orfeumnak és kapcsolt részeinek korlátlan urnője lett, az orfeum korhadt színpadán most Petőfi szellemének hódol, előadván egy képsorozatot, amelyet Petőfi legszebb verseiből ollózott össze a házi szerző avatatlan keze. Az elmult hónapban, amikor Becker Bäby kisasszony nyujtogatta aszott végtagjait a Royal brettlijén, még egyéb szenzációkban utazott Madame Pick, aki most gyarus gyorsasággal svenkolt át a hazafias mezőkre, annál is inkább, mert Segesvár nagy halottja nem kér szerzői dijat tőle... Madame Pick maradjon Becker kisasszonynál, hagyjon békét Petőfinek, és pillanatnyi üzleti felbuzdulásában az Angelo-féle élőképeket ne tévessze össze a Szabadságtéri irredenta-szobrokkal. Az efajta produkciók visszatetszést szülnek még a Royal-sörtanya nem éppen válogatós közönségénél is, mely nem Petőfi profanizálását, hanem élőképeket vár Madame Picktől, sőt nem vet meg egy szépségversenyt sem, amelyen esetleg éppen önagysága nyeri meg az első dijat. A susztterről és kaptafáról szóló közmondás alól a Royal-orfeum sem kivétel, Madame Pick se akarjon egyebet csinálni, mint ami a mestersége...

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

Bizottsági ülések. *A szociálpolitikai bizottság* február 4-én, pénteken délután ½5 órakor a Központi Városházán I. emelet 89—90. szám alatt ülést tart, melynek tárgysorozata a következő: 1. *Fayer* Sándor és *Baranski* Gyula dr. biz. tagok inditványa a lakáskérdés és lakásügy tárgyában; 2. *Fayer* Sándor biz. tag inditványa a szociális intézmények kiterjesztése tárgyában; 3. A kislakásos bérházak, telepek és szükséglakások 1921. évi költségelőirányzata; 4. Az V. kerületi Ált. Közjótékonysági Egyesület; 5. A Nyomorék Gyermekek Országos Otthona; 6. Az Országos Izraelita Patronage Egyesület; 7. Az Országos Protestáns Patronage Egyesület; 8. A Katolikus Patronage Egyesület; 9. Magyar Egyesület a Leánykereskedelem ellen; 10. A Keresztény Ifjumunkások Orsz. Szövetsége; 11. Az Orsz. Katolikus Nővédő Egyesület; 12. Exisztencia ipari és kereskedelmi Szövetkezet; 13. A Magyar Történelmi Társulat; 14. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság; 15. A Magyar Iparművészeti Társulat. 16. A Kéve Művészegyesület; 17. A Budapesti Filharmóniai Társaság; 18. A Mária Dorottya Egyesület; 19. A Budapesti Ének és Zenekar Egyesület; 20. A Magyar Dalosegyesület Orsz. Szövetsége; 21. A Budai Dalárda; 22. Az Orsz. Magyar Gyorsiró Egyesület; 23. Az Orsz. Széchényi Szövetség egyesületek 1921. évi segélyezése. — A *Képzőművészeti bizottság* február hó 3-án, csütörtökön délután ½5 órakor a Központi Városháza I. emelet 91—93. számu tanácstermében tart ülést, melyek tárgysorozata a következő: 1. A bizottság megalakulása; 2. A Szabadságharc szoborépitő bizottság megalakitása; 3. A székesfőváros területén lévő müemlékek és a székesfőváros tulajdonában levő művészeti tárgyak felügyelőbizottságának megalakitása; 4. Működő készült siremlékek felállitásának engedélyezése. 5. Krausz Lajos szobrászművész kérése siremlékek felállitásának engedélyezésére; 6. Gerenday és Társa cég kérése a Kerepesi-temetőben siremlék felállitása ügyében; 7. Köztemetőkben állitandó közös művészi emlékművek.

Ujjáalakultak a közigazgatási bizottság albizottságai. A közigazgatási bizottság a kebelében működő egyes választmányokat, bizottságokat és küldöttségeket az 1921. év tartamára a következőképen alakitotta meg: I. *Fegyelmi választmány.* Elnök: *Sipőcz* Jenő dr. h. főpolgármester, akadályoztatása esetén törvényes helyettesse. Rendes tagok: *Mosdóssy* Imre min. tanácsos, kir. tanfelügyelő, *Strache* Gusztáv dr. kir. főügyész, a budapesti kir. ügyészség elnöke, *Csilléry* András dr. és *Platthy* György dr. bizottsági tagok. Póttagok: *Karácson* Endre műszaki főtanácsos és *Jaczkó* Pál dr. bizottsági tag. — II. *Gyámhatósági felebbviteli küldöttség.* Elnök: *Sipőcz* Jenő dr. h. főpolgármester, akadályoztatása esetén törvényes helyettese. Rendes tagok: *a)* állásuknál fogva: a polgármester, *Folkusházy* Lajos alpolgármester, *Ágoston* Géza dr. árvaszéki elnök és *Szabó* Imre dr. tiszti főügyész. (Utóbbi kettő csak tanácskozási joggal.) *b)* Választott tagok: *Botzenhardt* János dr. és *Usetty* Béla dr. bizottsági tagok. *c)* *Kinevezett* tagok: *Kozma* Jenő dr. és *Lázár* Ferenc dr. bizottsági tagok. Póttagok: *Minke* Béla dr. (választott) és *Kazay* László dr. (kinevezett) bizottsági tagok. — III. *Adóügyi albizottság.* Elnök: *Sipőcz* Jenő dr. h. főpolgármester, akadályoztatása esetén törvényes helyettese. Rendes tagok: *a)* állásuknál fogva a polgármester vagy helyettese, *Hann* Arnold h. államtitkár, adófelügyelő vagy helyettese, *Szabó* Imre dr. tiszti főügyész. *b)* Választott tagok: *Botzenhardt*

János dr., *Jaczkó* Pál dr., *Platthy* György dr. és *Usetty* Béla dr. bizottsági tagok. Póttagok: *Kazay* László dr. és *Minke* Béla dr. bizottsági tagok. — IV. *Gazdasági albizottság.* Elnök: *Sipőcz* Jenő dr. h. főpolgármester, akadályoztatása esetén törvényes helyettese. Rendes tagok: *Kozma* Jenő dr. és *Platthy* György dr. bizottsági tagok, *De Potere* Gerard és *Sándor* Jenő kir. főerdőtanácsosok. A bizottság előadója: *Eranosz* Antal János kir. főerdőtanácsos, a kir. erdőfelügyelőség vezetője.— V. *A kórházak és gyógyintézetek megvizsgálására kiküldött bizottság.* Elnök: *Rényi* Dezső alpolgármester. Rendes tagok: *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos, *Csilléry* András dr., *Ernszt* Sándor, *Lázár* Ferenc dr. és *Minke* Béla dr. bizottsági tagok. — VI. *Az 1878. évi V. t.-c. 43. §-a értelmében működő felügyelőbizottságba kiküldettek: Botzenhardt* János dr., *Jaczkó* Pál dr., *Kazay* László dr. és *Usetty* Béla dr. bizottsági tagok. — VII. *A börtönök megvizsgálására hivatott küldöttség.* Elnök: *Folkusházy* Lajos alpolgármester. Rendes tagok: *Csilléry* András dr., *Ernszt* Sándor, *Kozma* Jenő dr. *Platthy* György dr. bizottsági tagok. — VIII. *Az állami utszakaszokra szállitandó fedőanyagok, épitmények és szállitmányok vizsgálására hivatott bizottságba* tagok a felmerülő szükséghez képest esetről-esetre fognak kiküldetni.

HIREK

•••

Az Uj Budapest uj helyiségei

Az Uj Budapest szerkesztősége és kiadóhivatala az elmult héten a VII., Huszár utca 3. szám alól

V., Kálmán-utca 20. szám, I. emelet 1

alá költözött, ahová a lap szellemi részét illető közlemények, továbbá az előfizetési dijak küldendők. A költözéssel kapcsolatban telefonszámunk is megváltozott. Uj kapcsolási számunk:

63—10.

A szerkesztőségi és kiadóhivatal hivatalos óráit köznaponként délután 2—4 óra között tartja.

Miért nem jár a propeller? A Duna most elhagyottabb, mint valaha, szünetel a hajóforgalom, sőt még az apró propellerek sem járnak. A propeller közlekedés ügyében megkérdeztük domonyi *Domony* Móricot, a propeller forgalmat fentartó Magyar Folyam és Tengerhajózási R.-T. igazgatóját, aki kijelentette, hogy a propeller hajóforgalom, mint általában a dunai személy- és teheráru forgalom elsősorban a *nyomasztó szénhiány miatt* kénytelen szünetelni. A szénkormánybiztosság távolról sem tudja a kellő mennyiségü tüzelőanyaggal ellátni a hajóstársaságokat, sőt a Nemzetközi Dunabizottság által időnként kiutalt kvantum sem elegendő a normális forgalom fentartásához. Az átkelési hajójárat egyébként is nagyban függ a mindenkori vizállástól és időjárástól. Az elmult ősszel a Duna rendkivül magas vizállása szükségessé tette a kikötő-pontonok elpusztitását, a tél folyamán pedig az esetleges jégzajlások okoztak volna zavarokat. Az idén előreláthatóan *márciusban kezdődik meg ismét a propeller hajóforgalom*, ez a terminus azonban még nem végleges s csak a rendelkezésre álló szénkészlettől függ, hogy be tudjuk-e tartani.

A szállodások a szobaárak szabaddá tételét kérik. Az *Uj Budapest* legutóbbi száma cikket közölt a *szállodai adóról* és megemlékezett arról a mozgalomról, amelyet a szállodások körében az adó terve keltett. Exisztenciájukat féltik a szállodások az uj adótól, mely amugy sem jelent annyi jövedelmet a fővárosnak, hogy miatta érdemes lenne egy régi, becsületes, keresztény iparágat tönkretenni. A szállodások, akik csak legutóbb alakitották meg ipartestületüket, most a szállodai szobaárak szabaddá tételét kivánják, mert véleményük szerint ez az egyetlen lehetőség, hogy a szállodai ipar teljes pusztulását megakadályozzák. Az a szállodások köréből hozzánk juttatott kivánság is megfontolandó, hogy a jövőben *szállodát csak szállodai célra szabadjon használni és eladni.* Az utóbbi két esztendő alatt nyolc szálloda cserélt ugy gazdát, hogy az uj gazda — legtöbbször bank vagy hasonló intézet — hivatallá alakitotta át a szállodaépületet. A mai nagy lakásinséghez nem kis mértékben oka az, hogy szállodáknak más célra való felhasználása miatt majd 2000 szállodai szoba — ami ugyanannyi lakásnak felel meg — lett hivatalos helyiség.

A szállodai adó nem a szállodás, hanem a vendég terhére esik, *a szállodás csak a pénzbeszedő szerepét lesz hivatva betölteni* — irja nekünk *Várady* Gyula ur, a Szállodások Ipartestületének alelnöke. — A szállodai szobaárak szabaddátétele abból a szempontból volna az adó miatt kivánatos, hogy betudván az árba a szállók klasszifikálása után megállapitott adószázalékot, ezt *nem* külön feltüntetve *mint adót*, hanem mint *szobabért* fizettetnék a lakóval. Ezzel elejét vehetnők annak a renitenciának, mellyel a külföldiek már a luxusadóval szemben is viseltetnek és azonkivül megoldást nyerne a kérdés a *jövőre* is, amikor a szabadverseny folytán elmaradhatatlan *árkedvezmények* nem komplikálnák a kérdést, azáltal, hogy a város *a hatóságilag megállapitott ár* után számitja az adót és igy a vendégeknek nyujtandó *kedvezmény illuzorikus lenne*, mert viszont az adó *a vendég terhére* esvén, a szállodás kénytelen lenne a révnél elvenni azt, amit a vámnál nyujt. Az adó kontemplált nagy mérve feltétlen kihatással lesz *a főváros idegenforgalmára*, különösen pedig a kereskedők idejövetelét fogja megnehezíteni és ez nem lévén érdeke a köznek, nagyon is kivánatos, hogy a közgyülés helyet adjon az e tekintetben táplált aggodalmaknak és tompitsa a megnyilvánuló nagy étvágyat.

A szállodai adó ügye — mint az *Uj Budapest* értesül — még ebben a hónapban a pénzügyi bizottság és a közgyülés elé fog kerülni.

—

A Revü Színház uj operettje, a *Bálkirálynő* szenzációs sikert aratott a szombat esti premieren. Az uj operett pompás alapötlete, hogy egy kis masamódleányból egyetlenegy éjszakára grófi bálkirálynő lesz, parádés szerepet biztosit a színház primadonnájának, *Honthy* Hannának, akinél készebb szubrettet esztendők óta nem láttunk. *Szirmay* Imre, az igazgató, egy nagybácsi szerepében bizonyitotta be, hogy fiatalabb, mint valaha. *Galetta* Ferenc és *Kabos* Gyula játszanak még főszerepeket a pompás Strauss-operettben, mely a hét minden estéjén szinre kerül. Vasárnap délután a Szilvesztert adják.

Három órás kacagás és taps jutalmazza az Andrássy-uti Szinház februári műsorát, mely minden este táblás házak előtt kerül szinre.

A Buzavirág jövő szombati bemutatójára a Peer Gynt rendkivüli sikere folytán nagy gonddal készült el a Magyar Szinház művészszemélyzete *Törzs* Jenővel az élén, aki mint rendező is résztvesz az előadáson. A bemutatóig szerdán, csütörtökön és pénteken a *Peer Gynt*, szerdán délután pedig a *Névtelen asszony* kerül szinre P. *Márkus* Emiliával a cimszerepben. Vasárnap délután a *Kis lord* van műsoron.

Az Offenbach 68—74-ik előadása tölti be a Király Szinház jövő heti műsorát. Szerdán délután a *Cigánygrófnét*, vasárnap délután pedig a *János vitézt* játsszák.

Az egész hetet a Buta ember foglalja le a Belvárosi Szinház játékrendjén, kivéve csütörtök estét, amikor a *George Dandin* kerül szinre. *Szenes* Béla vigjátékának minden eddigi előadását napokkal előre eladott táblás ház tapsolta végig. Szerdán délután *Földes* Imre bájos vigjátéka, *A lányom* kerül szinre.

Akiket felvet a pénz, ez az uj *Zangwill* darab cime, melyre mint a szezon egyik legérdekesebb külföldi ujdonságára, szorgalmasan készül a Belvárosi Szinház művészszemélyzete. A bemutató napját a *Buta ember* nagy sikere miatt egyelőre még nem tüzhette ki az igazgatóság.

Fanny Ward és Charles Ray a Royal-Apollóban. Első filmje bemutatása alkalmával a pesti publikum is szeretetébe fogadta *Fanny Ward*-ot. Második filmje ezen a héten került bemutatásra a Royal-Apollóban *Emberek vagyunk* cimen. Előtte két hires amerikai művész mutatkozott ismét be: *Charles Ray* és *Bessie Barriscale. A sinnfein kisasszony* cimü irországi történetben. Az előadások köznapokon 5, ¾7 és 9 órakor, vasárnapon és ünnepnapokon ½4, 5, ¾7 és ½9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

A legyőzött Barrabas az Omniában és a Tivoliban. Befejezéséhez ér a nagyszabásu francia kalandortörténet, a *Barrabas*. A harmadik résznek a *Legyőzött Barrabas* a cime és ebben leálcázzák a vakmerő kalandortársaságot. Az előadások az Omniában köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnapon és ünnepnapokon ½4, ¼6, 7 és ½9 órakor, mig a Tivoliban köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnapon és ünnepnapokon 3, 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Omnia jegyei Bárdnál is.

ELŐRE!

A Nemzeti Hitelintézet megmutatta, hogy a keresztény közgazdaság lehetséges.

Alig hat hónap alatt, több mint 100 millió korona keresztény jellegü saját tőkét szerzett. Betétei jelentékenyen szaporodnak. Részvényesei számára már is tisztes osztalékot biztosit.

Keresztény magyar testvéreink!
Előre büszkén a 200 millió korona felé!

NEMZETI HITELINTÉZET R.-T.
BUDAPEST, VI. KER., VILMOS CSÁSZÁR-UT 25. SZÁM
Egy részvény ára 220 K

KÖZGAZDASÁG

•••

A Lánczyt sirató

közlemények betütengerénél érdemes egy pillanatra megállani. A poézis, mely seholsem kirivó annyira, mint a közgazdasági rovatban, mélabusan zengi, hogy Lánczy élete utolsó pillanatáig serényen dolgozott, és a közgazdász, akinek alkalom adatott, hogy utolsót pillantson az elhunyt bankfejedelem intimus dolgozószobájába, feljegyzi a történelmi eseményt, hogy Lánczy, mindenesetre nagyarányu munkásságának utolsó perceiben a Helyiérdekü Vasutak évi jelentését tanulmányozta át bensőséges szeretettel. Éppen a Helyiérdekü az, melynek évi jelentéseiben megkapó elevenséggel nyilvánul az a rideg bussines-politika, melynek Lánczy és az ő gondolatait és érzéseit reprezentáló Pesti Magyar Kereskedelmi Bank annyira jellemző képviselői voltak. A Helyiérdekü üzleti politikája, mely szociális gondolatok helyett az utazóközönség kizsákmányolását, munkások jóléti intézményei helyett a személyzetnek éhbérek mellett való agyondolgoztatását, szolid közlekedés helyett a közlekedés csődjét jelentette és jelenti, valóban megérdemelte az Elnök utolsó banktevékenységét...

A Magyar Géniusz közgyülése. A Magyar Géniusz értesiti részvényeseit, hogy a január 30-ára hirdetett közgyülést közbejött akadályok miatt február 13-ára kellett elhalasztani. Az alapitási iroda felkéri mindazokat, akik aláirási ivet kaptak, hogy azt sürgősen küldjék vissza. Részvények az alakuló közgyülésig még jegyezhetők az alapitási irodában (VIII., Rákóczi-ut 9.).

A Budapesti Állatvásárpénztár Részvénytársaság 1921 február 6-án, délelőtt 11 órakor a központi Városháza, II. emelet 195. ajtószám alatt rendkivüli közgyülést tart, melyen a tőkefelemelés ügyében határoz.

A Budapesti Takarék- és Vásárpénztár Részvénytársaság igazgatósága január 15-én tartott ülésén *Braun* Miksa cégvezetőt aligazgatóvá, *Gráf* Károly és *Kell* Jenő főtisztviselőket cégvezetőkké, *Erdős* Sándor, *Huszár* Zsigmond és *Krizsán* Endre tisztviselőket főtisztviselőkké nevezte ki.

A Wieni M. L. Biedermann & Co. Bankház, amely a budapesti pénzpiaccal már eddig is nagyon szoros üzleti összeköttetést tartott fenn, Budapesten a tőzsdepalotában (V., Szabadság-tér 18.) fióktelepet létesitett. A fióktelepnél érdekeltséget vállalt a Société Francaise des Pays Danubiens, Marcel Schwob & Cie párisi bankház is. Az ujonnan létesitett fióktelep vezetője *Dános* István, aki a Párisban és Bruxellesben másfél évtizeden át szerzett tapasztalatait fogja értékesiteni az uj bankháznál.

ORDO törvény- és rendelettár
minden törvényt és rendeletet teljes szöveggel, hivatalos helyről eredő magyarázatokkal hoz.
Előfizetési ára 320 oldalra 100.— korona.
Az ORDO törvénytárában megjelent:
Egyenesadó törvényeink — 6 füzetben, ára 160.— kor.
Az érvényes illetékszabályok — eddig megjelent két füzet ára ... 74.— «
A fényüzési forgalmi adó ... 36.— «
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Dorottya-utca 12. sz.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor **Lieszkovszky** és **Nádasi** a m. kir. opera első táncosai
MŰVESZVER operett, SZIKLAI Jenő, FERENCZY Károly és ANTAL Erzsi felléptével

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN
MEGNYITÓ DISZELŐADÁS
március 26-án, Husvét szombatján.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

I. évfolyam Budapest, 1921 február 9. 5. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A pénzügyi kérdések

nagy komplexumának megoldása éppen olyan nagy gondot okoz a fővárosnak, mint az államnak. Miként itt, ugy a fővárosnál is a vesztett háboru, két forradalom, a proletárdiktatura és a gazdasági bojkott rettenetes pusztitásainak szomoru képe mered felénk. Megfeszitett munka, kitartás és bátorság kell, hogy ezeket a kérdéseket legalább is megközelitő megelégedésre oldhassuk meg.

A mai pénzügyi embereink mindannyian a régi iskolának hivei. Ők csak a régi szabályokat ismerik s ha annak vonalából kilengés történik, megrökönyödve állanak meg. Látjuk, mennyi kilengést mutatnak most a pénzügyi kérdések. Minden valamirevaló pénzügyi kapacitás régi medicinával próbálkozik, pedig ezekre az uj betegségekre ujfajta operáció, és uj orvosság kell.

A főváros életében soha ilyen fontos szerepet nem játszott a pénz, mint éppen most. A nehézség abban van, hogy az idők szellemének megfelelő szociálpolitikának is át kell hatni azokat a javaslatokat, amelyek közgyülés elé kerülnek, de emellett gyümölcsözőknek és közmegnyugvást keltőknek is kell lenniök.

A szociális irányelvek alól nem vonhatja ki immár magát sem az állami, sem a fővárosi költségvetés. Ennek pedig egyenes konzekvenciája az, hogy az adók és közterhek emelése arányos legyen a teherviselési képességgel. Azután meg a fővárosnak óvatosnak kell lennie az uj adók megszavazásánál, mert az állam a polgárainak teherbirását annyira igénybe veszi, hogy a fővárosnak már alig marad valami a polgárok filléreiből.

Ezek a nehézségek mutatják, hogy a fővárosnak helyzetén csak nagyarányu és nagykoncepcióju pénzügyi politika segithet. Ezt pedig nem látom biztositottnak abban a 10 pontból álló tervezetben, amelytől a főváros vezetői félmilliárdos bevételtöbbletet remélnek. Ezek a tervezett uj adók alapos kritikát hivnak ki maguk ellen. Hogy csak egy néhány példát emlitsek: A szállásadó tulajdonképen az albérlőket fogja sujtani, tehát azokat, akiknek teherviselési képessége a legminimálisabb.

A tervezet tulajdonképen alig tartalmaz uj gondolatot. Részben fölmelegitése a régi pénzügyi előterjesztéseknek, részben meglevő adók emelését kontemplálja. Uj benne csupán a lakás-, üzlet-, szállás- és szállodaadó. Nem uj gondolat az állami jövedelmező községi pótlékolása, sem pedig az állami házbéradójövedelemnek a főváros részére való átengedése. Ezeket a főváros már több izben kérte az államtól a multban s kérelmét most is megujitja. Eredménytelen volt e kérés mindig s az lesz főleg most, amidőn az államnak minden fillérre szüksége van.

Uj jövedelmi forrásokat kell tehát megnyitnunk és pedig olyanokat, amelyeket a közönség nem érez meg, de amelyek emellett kiadósak és az állam köreit sem zavarják meg. Itt van például a fővárosi üzemek fruktifikálóbbá való tétele. A községi élelmiszerüzem, a zöldségüzem negyedmilliárdos forgalmából a főváros háztartása egy filler hasznot sem élvez.

A lóversenyek után a fővárosnak alig van részesedése. A törvény megállapitja, hogy a totalizatörök forgalmából 14% levonandó különböző alapokra. Ha az állam a sorsjegynyereségekből 20%-ot von le adóba, miért ne lehetne ugyancsak 20%-ot levonni ebből a nyereségből is? Miért kell a lóversenynyereségeket privilegizálni például a sorsjegynyereségekkel szemben? Az itt nyerhető hat százalék többlet a fővárosnak 12 millió több bevételt jelentene. Ez az adózás igazságos is és ethikailag is megfelelőbb lenne, mert a játékszenvedélyre tennők rá a béklyókat. Ez ellen nem szólhatnának még a lótenyésztés nevében sem, mert a lóverseny már régen nem sport, sem pedig nemzetgazdasági érdek, hanem üzlet.

Hogy a főváros egyes üzemei mennyire kihasználatlanok, jellemző példa a vásárcsarnokokban szedett helybérek ügye. A mintegy félmilliárd értéket képviselő vásárcsarnokok alig jövedelmeznek 0·5%-ot. Hogy milyen aránytalanságok mutatkoznak itt, jellemző, hogy valamikor bizonyos helyért például fél kilogramm alma árát kellett fizetni. Ma ugyanazon a helyen egy darab kis alma árát sem kell fizetni bér gyanánt.

Az 1921. évi költségvetésben körülbelül 70—80 millió deficitre számithatunk. Az évek óta felhalmozódott hiányokkal ez már több száz milliót tesz ki. Végre is a pótadóemelés nem megoldás és kényelmesnek sem mondható. Nincs tehát más hátra, mint uj adóforrásokat megnyitni, amelyek fedezetet fognak nyujtani.

Vasek Ernő dr.,
v. kormánybiztos-főispán,
törv. hatósági bizottsági tag.

Tizezer ember olcsó ebédje...

Tiz koronába kerül egy ebéd — Hol ebédelnek a birák és a rendőrök? Schnetzer tábornok nyilatkozik a köztisztviselők étkeztetéséről

A világháboru után a legyőzött országok fővárosaiban a lakásnyomor mellett mindenütt a közélelmezés problémája volt a legnehezebben megoldható. A háboruban lezüllött, legyengült középosztály kereseti lehetőségei már a legegyszerübb háztartás szükségleteit sem tudták biztositani, igy lépett előtérbe Berlinben csakugy, mint Becsben vagy Budapesten a *„Volksküche"*, a *népkonyha*, *tisztviselőkonyha*, mely a szegényebb néposztályokat van hivatva a külön háztartás gondjától mentesiteni. Budapesten a *népkonyha-akció*, mely a háboru utolsó esztendejében kezdett működni, nem mutatott fel eredményt. Bürokratizmusba fult az istenadta, noha ahhoz, hogy valamely konyha öt mázsa zsirt vegyen, igazán nem lehet tanácsi engedélyt kérni. A közélelmezési kirendeltség után József Ferenc főherceg ebédakciója következett, de ez is csak néhány hónapig tartott: elfogyott a pénz, elfogyott az érdeklődés, és az egész ügy kátyuba került.

A közélelmezési minisztérium ekkor *Göre* Józsefet, aki elsőrangu élelmezési szakember, bizta meg, hogy a fővárossal tárgyalásokat kezdjen az akció feltámasztásáról, elsősorban a köztisztviselők étkeztetését véve figyelembe. A tárgyalások eredményeképpen megalakult a *Közérdekü Élelmezési Részvénytársaság*, melynek 25 millió koronás alaptőkéjéből 15 milliót az *állam*, 10 milliót pedig az *Országos Központi Hitelszövetkezet* jegyzett. Mint ebből is kitünik, az alakulás *a legnagyobb mértékben altruisztikus jellegü*, hiszen sem az államról, sem az OKH-ról nem tételezi fel senki, hogy nyerni akarna a tisztviselők étkeztetésén. Az állam fentartotta magának a jogot, hogy a részvénytársaság igazgatóságának három tagját ő delegálja, a pénzügyminiszter a Közérdekü elnökéül pedig *Schnetzer* tábornokot, a köztisztviselők ellátásának teljhatalommal felruházott kormánybiztosát nevezte ki. A minisztertanács egyben elhatározta, hogy az akció nyersanyaggal való ellátását, tekintettel arra, hogy az akció elsősorban köztisztviselőket lát el, nagy részben *az állam biztosi'sa* a közélelmezési miniszter utján.

Schnetzer tábornok a köztisztviselők étkeztetéséről a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Novemberben indult meg az étkeztetés, és azóta az étkezők számának örvendetes gyarapodásáról tehetek jelentést. Novemberben még csak 3442 embernek adtunk ebédet, ez a szám december 1-ére 4224-re szökött fel, december 15-én 5846, január 1-én 7884 volt az étkezők száma. Január 15-én már 8100 ebédet osztottunk ki naponkint, *február 1-jével pedig átléptük a 10.000-et.* A 10.000 étkező közül *több, mint 7000 köztisztviselő*, a Közérdekü tehát teljes mértékben ragaszkodik *altruisztikus jellegéhez* és elsősorban a leromlott magyar középosztály életének elviselhetőbbé tételén fáradozik.

Jelenleg *28 helyen szolgáltatunk ki ebédet.* Mi látjuk el a *Központi Járásbiróság*, az *Igazságügyminisztérium*, a *Vallás- és Közoktatásügyi minisztérium*, a *Főkapitányság*, az *Országos Központi Hitelszövetkezet*, a *Városháza* és a *Verpeléti-uti tisztviselő-étkezdéket* — most folyik a *Belügyminisztérium*, a *Honvédelmi minisztérium*, a *Pénzügyminisztérium* étkezdéinek és a *Hadik-laktanya tiszti étkezdéjének* felállitása. Azt hiszem, hogy a nyilvános éttermeinkben étkezőket is beleszámitva, májusra már több mint *25.000 embert leszünk képesek ebéddel ellátni.*

Ebédünk bőséges és tápláló. Adunk naponta és személyenkint 4 deci levest, 4 deci főzelék et és 20 deka tésztát *10 koronáért*, ami a mai viszonyok között igazán nem pénz egy ebédért. A kötisztviselők ezt az ebédet olcsóbban, *9 korona 50 fillérért kapják.* Egy adag hus étkezdéinkben *8 koronába kerül*, ami a 100 koronás husár mellett szinte lehetetlenül csekély.

A tábornok urnak nagy munkájában *Horánszky* Dezső miniszteri tanácsos, az OKH kiváló vezerigazgatója és *Göre* József, a Közérdekü agilis és fáradhatatlan vezérigazgatója a munkatársai. Az ő érdemük, hogy az óriási gépezet fennakadás nélkül működik, megelégedésére a köztisztviselők ezreinek, akik olcsó, izletes és tápláló ebédhez jutnak. A köztisztviselők között nagy örömet keltett *Vajna* tanácsnoknak azon humánus intézkedése, hogy a községi kenyérgyár utján a tisztviselő-étkezőhelyeket bőven ellátja *kenyérrel*, ugy, hogy a tisztviselők egész családjuk kenyérjegyét az étkező helyeken beválthatják és igy nem kénytelenek a kenyérért ácsorogni.

Az uj lóversenytér bérlete

Mit vár a főváros a Lovaregylettől? — Revideálni kell a bookmaker-engedélyeket! — A hármas albizottság megkezdi az egyezkedő tárgyalást

Az uj versenypálya bérletének a Magyar Lovaregylettel való letárgyalására a pénzügyi bizottság szombati ülésén külön albizottságot küldött ki. Ez az alkalom az első, de az egyetlen is, amikor a keresztény politikának egyik legerősebb bástyája, a főváros közgyülése lefektetheti alapját annak a szoros kötéleknek, amellyel a Magyar Lovaregylettel összehangzóan *Budapest erkölcsi fenhatósága elé* viszi a versenyüzemet, beigazolván ezzel, hogy ennek az idegenforgalmi, kereskedelmi és főleg gazdasági tényezőnek értékét a legmesszebbmenően megbecsüli. A bérleti szerződés tárgyalásánál a fővárosnak is vannak, mint az a pénzügyi bizottság ülésén beigazolódott, jogosult és indokolt kivánságai a Lovaregylettel szemben. Ezek a kivánságok korántsem akarják megsérteni a Lovaregylet autonom jogkörét, de nem mellőzhetők akkor, amidőn az uj többség célul tüzte ki maga elé, hogy a nemzeti és fajvédelmi szempontokat érvényesiti minden olyan vonatkozásban, amely előnyöket akar a fővárostól kicsikarni.

Az uj versenypálya tagadhatatlanul nélkülözhetetlen tényezője a fővárosnak, s a keresztény irányzat exponensei nem is zárkóznak el az elől, hogy messzemenő áldozatok árán is helyreüssék azt a csorbát, amit a kommün a városligeti pálya elpusztitásával a főváros világvárosi jellegén ütött. De amikor olyan horribilis áldozatokról van szó, amiket az uj pálya vizvezetéki berendezése, villamos hálózattal való ellátása követel s ellenértékképen a bérösszeg jóformán nem több annál az egy aranynál, amit a városligeti pályáért évtizedeken át fizetett, a főváros joggal elvárhatja a Lovaregylettől, hogy legalább a közgyülés keresztény többségének *erkölcsi szempontjait* figyelembe vegye.

Ezek a szempontok megkövetelik, hogy a Lovaregylet *üzeméből küszöbölje ki azokat az elemeket, amelyek már régesrégen kizárandók lettek volna onnan.* A bookmaker-gárdának *megbizhatatlan elemei, Abonyi és társai*, pillanatnyi előnyökért megtagadták magyarságukat s mialatt az ország egész társadalma nyögött a kommün alatt, ők Bécsben *honossági bizonylat alapján* élvezték az üzem anyagi elő-

nyeit és — *szidták a magyarokat.* Ezeknek a zsidó könyveseknek sokszor hánytorgatott osztrák honosságában nem az a döntő, hogy ma is osztrák honosok-e, hanem az, hogy *arra az időre, amig Bécsben az osztrák honosság volt a bookmaker-engedély létalapja, gondolkodás nélkül megtagadták magyarságukat.* Ez faktum. Ebben a megvilágitásban azután máskép fest *vakmerő hazafiatlanságuk.* Velük szemben nem kötheti a Lovaregyletet a „szerzett jogok tisztelete", mert ennek el kell törpülnie abban a pillanatban, amint előtérbe lép a másik szempont: *a nemzeti és fajvédelmi.* Senkise kivánhatja józan ésszel, hogy a Lovaregylet dobja oda politikai szempontoknak közprédául autonómiáját, mert ez egyet jelentene a versenyüzem csődjével, de mindenki joggal elvárhatja a Lovaregylettől, hogy amikor a keresztény városházától telket és nagyarányu befektetést kér, legalább *a nemzeti szempontot* vegye figyelembe, s olyan könyvesgárdát teremtsen, amely ebből a szempontból abszolute kifogástalan.

Értesülésünk szerint már a hármas albizottságnak a Lovaregylettel a legközelebbi jövőben felveendő tárgyalásain szőnyegre viszik ezt a kérdést és biztosra vesszük, hogy a Lovaregylet sürgősen revizió alá veszi eddigi merev álláspontját s belátván, hogy nem autonómiájának csorbitásáról, hanem fajvédelmi szempontokról lévén szó, *a megbizhatatlan elemektől megtisztitja a könyves-ipart.*

Nem helyeselhetjük eléggé, hogy a pénzügyi bizottság, levévén a Lovaregylettel kötendő szerződés tervezetét a napirendről, alkalmat adott a városgazdasági ügyosztálynak, hogy az ujból megindítandó tárgyalások során megkisérelhesse menteni azt, ami még menthető. A Lovaregylet, mely arisztokratikus gőgjében az alagi pályára való visszahuzódást emlegeti, ne feledje, hogy a kereszténypárt türelmének is vége szakadhat, arról nem is beszélve, hogy nagyon könnyen akadhat olyan társaság vagy tőkecsoport, mely felismervén az Uj Lóverseny-tér jövedelmezőségét, a Lovaregylet ajánlatánál sokkal, de sokkal kedvezőbb feltételeket kinálhat a fővárosnak, amikor azután a Lovaregylet urainak csak annak a bizonyos veszett fejszének a nyele marad meg...

MAGYAR STUDIO
Budapest, V., Dorottya-utca 8.
Telefon: 150—45, 78—74.
I. Művészeti aukció
a Nemzeti Szalon termeiben (Erzsébet-tér)
1921 február 6—13.
Régi külföldi, valamint kiváló magyar mesterek festményei, továbbá miniatürök, szobrok, porcellánok, szőnyegek, gobelinek és más iparművészeti tárgyak.
Kiállitás: február 6-án délelőtt 10-től délután 2-ig- 7.. 8., 9-én délelőtt 10-től délután 1-ig és délután 3-tól 6-ig.
Árverés: Február 10., 11., 12-én délután 1/24-től, 13-án délelőtt 11 órától kezdve.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

Félmillióba kerül egy háromszobás lakás épitése

Az anyagárak drágulása 1914 óta — Rendszeresiteni kell a „lakásfoglalót" — Csak külföldi tőkének fizetődik ki a lakásépités

Az utóbbi napokban ismételve jelentek meg hirek arról, hogy az épitkezések megindítását a türhetetlen lakásinség enyhitése érdekében most már nemcsak az elsősorban érdekelt lakók, hanem a szakkörök is minden módon sürgetik. Kétségtelen, hogy a lakáshiányt semmiféle törvénnyel és rendelettel megszüntetni nem lehet, hanem egyedül *uj lakások létesitésével.* Az is bizonyos, hogy az épitkezések megindítása a *termelőmunka megkezdéséhez* vezető legbiztosabb és talán egyetlen ut, mert Budapest sajátos ipari viszonyai között eddig is minden alkalommal *a vezetőipar, az épitőipar talpraállása hozta meg a föllendülést a többi iparágakban is.*

Az épitkezések lehetőségének azonban igen nagy akadálya az anyagárak és munkabérek hihetetlen felszökése. Ha vizsgáljuk a közvetlen háboru előtti és a mostani egységárakat, ugy a következő eredményekre jutunk. (Az alanti adatokat egyik legkiválóbb épitész-professzorunk bocsátotta rendelkezésünkre.):

	1914-ben:	1921-ben:
1000 darab falazó tégla	42.— K	2400 K
1 m³ oltott mész	25.— „	1700 „
1 q portland cement	3.80 „	260 „
1 q hengerelt vasgerenda	24.50 „	1700 „
1 m² kettős cserépfedés	2.70 „	160 „
1 m² 12-es horganybádog fedés	8.— „	320 „
1 m² cementlap burkolat 8 cm.	5.— „	300 „
1 darab normál ablak 110/220	75.— „	1800 „
1 darab normál keresztajtó 80/220	32.— „	1800 „
1 darab 6 szárnyu ablakvasalás	30.— „	600 „
1 darab keresztajtó vasalás	12.— „	500 „
1 drb kétsütős asztaltakaréktüzhely	180.— „	5000 „
1 m² alapozás és kétszer olajmázolás	1.40 „	80 „
1 m² raktár üvegezés	2.20 „	480 „
1 m² hajópadló	3.— „	280 „
Kétablakos szobaszinezés	28.— „	600 „
Kétablakos szoba tapétázása	90.— „	2000 „
1 drb 100 m³ fütőképess. cserépkályha	120.— „	7000 „
1 darab fürdőkád	160.— „	6800 „
1 darab fürdőkályha	100.— „	7200 „

Ezek a hihetetlen áremelkedések okozzák azt, hogy ma egy háromszobás rendes lakás megépitése a *háboru előtti 20—30 ezer koronáról legalább is félmillió koronára emelkedett.* Ez természetesen azt jelenti, hogyha egy most épülő bérháznál a háboru előtti jövedelmezést, vagyis a befektetett tőke után bruttóban 6%-ot akarunk elérni, avval arányban, hogy a befektetés most 20—30-szorosra emelkedett, legalább is 40—50 ezer korona évi bért kellene kérni. Ez természetesen képtelenség volna és igy módját kell keresni annak, hogy hogyan találja meg a tőke jövedelmező elhelyezkedését az épitkezésben, *mert hiszen enélkül sohasem fog az épitkezés megindulni.*

Mindenekelőtt tisztában kell lenni azzal, hogy az ingatlanba fektetett tőkének jövedelme többé bruttóban 6%, azaz tisztán 4% nem lehet, de egészen bizonyos az is, hogy a felszaporodott mozgótőkék 2%-os tiszta jövedelemmel, tehát 3%-os bruttó jövedelemmel szivesen helyezkednek el ingatlanokban. Ezzel tehát a bérházak jövedelmezetlése %-ban számitva máris a *háboru előttinek felére* csökkent volna.

A második segitség lehetne a lakáskeresőknél ma már szinte elmaradhatatlan *lelépési váltság* felhasználása. Ha ezt a lelépési váltságot törvényes intézkedésekkel rendeznék és ujonnan épült lakásoknál az épitési költséggel arányositanák, az ilyen *lakásfoglaló* évekre biztositaná a háziurnak a normális jövedelmet. A fővárosban tizezrekre megy azoknak a megnövekedett jövedelmü és vagyonu lakáskeresőknek a száma, akik *ezt az áldozatot kényelmesen megbirnák.* Elfoglalnák a drága uj lakásokat és a régi olcsó lakások fölszabadulnának a kötött jövedelmü lakást keresők számára.

A harmadik segédeszköz *a valutadifferencia kihasználása.* Az amerikai dollár öt koronáról 500 koronára ment föl és igy százszorosa a régi értékének. Ha Budapesten amerikai pénzen épitünk, a mai árak mellett 30—40-szeresbe fog kerülni ugyan egy ház a régi értékhez képest, de mivel a dollár 100-szoros, még mindig kétszer-háromszor annyit fog jövedelmezni, mint a régi valuta viszonyok mellett, vagyis bruttóban 12—18%-ot. Hogyha pedig föltesszük azt, hogy pénzünk vásárló ereje 10-szeresre fog emelkedni a maihoz képest, akkor is a dolláron épült ház meghoz majdnem 2%-ot. Ez bizonyára évekig fog tartani és addig a 18%-ot jövedelmező esztendőkben a befektetett tőke bőven kárpótolni fogja magát.

Az épitkezések megkezdése *technikailag nem lehetetlen.* Mutatják ezt a német példák, ahol éppen olyan nagy lakásinség keletkezett a háboru alatt, mint nálunk és ahol csak a mult esztendőben akárhány nagyobb városban 500—600 lakást is épitettek. Ott az u. n. *takarékos épitési mód és a pótanyagok* alkalmazása már teljesen meghonosodott. Amit ők megtudtak csinálni, arra a mi technikusaink is képesek, épitőiparunk pedig életrevalóságával bele fog illeszkedni a változott viszonyokba.

Csak az előfeltételek legyenek meg. A bankok szabják az épitési hitelt a megcsökkent épületjövedelemhez, a hatóságok szabaditsák fel az ujonnan épülő lakásokat a bérbeadás korlátai alól és rendezzék a *lakásfoglaló* kérdését. A társadalom pedig próbálja meg a hazaszivárgó magyarságot a birtokvásárlás mellett *bérház épitésre* is rávezetni.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN
MEGNYITÓ DISZELŐADÁS
március 26-án, Husvét szombatján.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este 1/2 7 órakor. **Nocturno** Minden este 1/2 7 órakor.
és a szenzációs februári variété műsor.

Skultéty bácsi jubilál . . .

Jubileumot ül a városháza: február 1-én mult 30 esztendeje, hogy *Skultéty* Ernő, a városháza népszerü *Skultéty bácsija* a főváros szolgálatába lépett. 1891-ben, amikor az *ifju* Skultéty, aki a 68. gyalogezrednek volt daliás őrmestere, elhatározta, hogy *fővárosi zolga* lesz, még boldog, derüs, békeidők voltak, most 30 esztendő mulva, amikor az *öreg* Skultéty bácsi már nyugalomba készül vonulni, szomoru, istenverte napok szakadtak szegény Budapestre és Csonka-Magyarországra. Skultéty bácsinak megfakult az attilája, amelyben a városi ünnepségeken kivont karddal járt a polgármester előtt, de megfakult ő maga is, a bajusza, mely valamikor a legkackiásabb bajusz volt a városházán, kezd lefelé konyulni, a feje kopaszodik, Skultéty bácsi öregszik, nagyon öregszik . . .

Ki ne ismerné Skultétyt, aki a polgármester és a tanácsterem előszobájában vigyáz a rendre és a fegyelemre? Ő a leghűségesebb vigyázója, hogy a polgármester, meg a tanácsnok urak csendben és nyugalomban intézhessék a párnásajtaju tanácsteremben a főváros ügyeit. A kabátok éber gondozója Skultéty bácsi, forsriftosan, rang szerint akasztja egymás mellé télidején a kabátokat, gondosan megügyelve, hogy a polgármester ur őméltósága kabátja legyen a sorban a legelső és még arra is vigyáz, hogy a tanácsnokok kabátjai *rangsorban függjenek* az előszoba fogasán . . .

. . . 1891 február 1-én mondott bucsut Skultéty ezredének, mely akkor Budapesten állomásozott. Skultéty őrmester 82-től 85-ig végigküzdte az okkupációt, résztvett a mostari lázadás leverésében, aminek ékes tanujeleképen fényes érdemrendek és őfelsége dicsérő levelei csüngenek egy Thököly-uti szobakonyhás lakás falán, ahol Skultéty életepárjával fészket rakott. Skultéty, aki, ha figyelembe vesszük még ma is tekintélyes bajuszát, akkoriban igen szemrevaló legény lehetett, *Ráth* Károly főpolgármester leibhuszárjaként kezdte fővárosi pályafutását, Ráth kiséretében 1896 áprilisában még Triesztbe is leutazott, ahol Budapest fő- és székváros küldöttségének jelenlétében fényes ünnepségek között bocsájtották vizre Őfelsége *„Budapest"* nevü hajóját, az első osztrák-magyar hadihajót, mely magyar nevet kapott a pezsgős keresztségben. Skultéty bácsi nagy romboló lásokat vihetett végbe a trieszti donnák szivében, mert ha az anyjukom nincs ott, még ma is fölcsillanó szemmel beszél a trieszti szép napokról és csak akkor borul az arca, ha arra gondol, hogy hova lett a *„Budapest"*, amelynek keresztelőjére kivont karddal vonult fényes attilájában olyan kackiásan, hogy még az öreg Ferenc Jóska szeme is rajta felejtkezett . . .

Ráth Károly halála után *Matuska* alpolgármesterhez került huszárnak, akinek szolgálatában kilenc esztendőt töltött el. 1906-ban *Bárczy* lett a polgármester, akinek kedves embere volt Skultéty. Ő is nagyon ragaszkodott a podesztához, aki szerette a csillogást, a pompát, amihez természetszerüleg hozzátartozott Skultéty öles alakja.

Skultétynek még ekkor szép, hullámos, fekete haja volt, és ugy látszott, hogy békében és csendben fog megöregedni. Közbe jött azonban a háboru, jöttek a forradalmak és Skultéty arra ébredt, hogy idegen urak — vagy nem is urak — járnak a tanácsülésekre. A szolgálatkész, mindig előzékeny Skultétyból egyszerre házsártos, ideges, semmivel sem törődő vén szolgát formált a forradalom, már ki se pederte a bajszát, a haja is hullani kezdett: immel-ámmal segitette föl a „néptanácsi tagok" kabátjait, és csak akkor derült fel az arca, ha meglátta egy-egy régi ujságiró barátját, akitől aggódva kérdezte:

— Ugyan, szerkesztő ur, *mikor lesz már vége?*

Hát a Károlyi-forradalomnak nemsokára vége lett, de csak azért, hogy a kommunizmus következzen utána. A „kumunyistákkal" igazán hadilábon állott az öreg, oda se pökött, ha az elvtársak nagy dérrel-durral jöttek el a munkástanácsi ülésekre, mert tudvalevőleg a magát „központi forradalmi és munkástanácsnak" cimező társaság a központi városháza tanácstermében tartotta üléseit. Elvtársi vörösgomb sohse piroslott Skultéty kabátján, járt szomoruan, lehorgasztott fejjel *Kun* Béla, *László* Jenő meg a többi nagyság között. Beszélni se igen mert, de néha, amikor oda kellett adni egyik vagy másik hóhérelvtársnak a kalapját, meg-megrándult a hatalmas ökle, mintha egy ütéssel le akarta volna sujtani a népbiztos elvtársat . . .

— Tudja, nagyságos uram, — meséli könnybelábadt szemmel az öreg — hiszen csak egyet kellett volna ütnöm, aztán sohse kérdezte volna többet, hogy merre van Lenin . . . de aztán a feleségem, meg a két szép lányom jött az eszembe, és — megint csak lecsüggedt a karom . . .

Skultéty bácsit mégis egy munkástanácsi ülésen látta a legvigabbnak a városháza szerény krónikása.

Mennyi adót fizet a Lipótváros?

Pfeifer Gyula, a cukorimporteur fizeti a legnagyobb adót — Grünwald és Schiffer negyedmilliós kereseti adója — Mennyi adót fizet Fedák Sári? — A Lipót-körut, Nagykorona-utca, Sas-utca és a Külső Váci-ut adója — Amikor a számok igazán beszélnek...

A főváros V. kerületében, a Lipótvárosban is serényen folyik a III. osztályu kereseti adó kivetése. Elmentünk a kerületi adófelügyelőséghez, hogy az adókivetési lajstromokból az érdekesebb tételeket kijegyezzük. A *Lipótvárosban* még nagyobbak az eltérések az adótételek között, mint a szintén demokrata Terézvárosban. Ebben a kerületben laknak a főváros legnagyobb keresettel biró polgárai, — ezt a körülményt az V. kerületi adófelügyelőség nagyon is tudja, és éppen ezért igen sok adózónak nem vetették ki az 1920. évi XXIII. t.-c. 77. §-a értelmében előző évi kereseti adójának ötszörösét, hanem *felmondták az adóját* és uj adóvallomási iv kiállitására kötelezték és ennek alapján vetett ki az adófelügyelőség adót, amely természetesen nagyobb az előző évi kereseti adó ötszörösénél. Hisz itt laknak a tőzsde- és gabonabizományosok, akik tudvalevőleg igen sokat keresnek.

Az előző évi kereseti adó ötszörösét fizetik a Lipótvárosban:

Goldschläger Samu bőrgyáros (Szalay-u.) *26.000 K.*
Conrád Ernő műszaki kereskedő (Országház-u. 15.) *12.310 K.*
Fónagy Béla épitész-vállalkozó (Személynök-utca 21—23.) *14.000 K.*
Fedák Sári szinésznő (Személynök-u. 16.) *15.500 K.*
Eisler J. és Testvérek fatermelők (Klotild-utca 15.) *257.330 K.*
Futó Gyula szénkereskedő (Falk Miksa-u. 26—28.) *15.000 K.*
Heiner Mór, a Vigszinház-kávéház tulajdonosa (Bem-tér.) *14.550 K.*
Haggenmacher Róbert és Társa gőzmalomtulajdonosok (Katona József-utca 21/b.) 125.000 *K.*
Kern Róbert vasnagykereskedő (Váci-ut 20. szám.) *100.000 K.*
Nussbaum Marcell és Kain Rezső fakereskedő-cég (Koral-utca 10.) *10.000 K.*
Politzer Albert termény-, szalonna- és zsirkereskedő (Kovács Mátyás és Társa cég, Csáky-u. 18/b.) *14.375 K.*
Faludi Sándor szinházigazgató (Pannónia-u. 2/b.) *45.384 K.*
Glasner Ede sütőmester (Lipót-körut 6.) *22.500 K.*
Winter Hermann kőszén- és fanagykereskedő (Lipótkörut 16.) *27.500 K.*
Schiffer Miksa és Grünwald Mór épitési vállalkozók (Katona József-utca 10.) *250.000 K.*
Bressler Márk iparos (Bodor-utca 7.) *16.000 K.*
Chillingworth Rudolf acéláru- és radiátor-gyáros (Bodor-utca 11.) *15.000 K.*
Vuk Gyula és Vuk Ferenc fatermelő-cég (Váci-ut 160.) *17.500 K.*
Langen és Wolff motorkerék és gépgyári cég (Dr. *Langen Arnold* és *Wolff Péter* tulajdonosok, Váci-ut 172.) *13.750 K.*
Gergely Károly műszaki kereskedő (Személynök-utca 25.) *10.000 K.*
Berger Testvérek zsákkereskedő-cég (*Adózók: Strasser Richárd* és *Rotter Zsigmond*, Lipót-körut 25.) *99.000 K.*

Akkor volt ez, 1919 julius 31-én, mikor a közgyülési terembe összehivták a „nagy" munkástanácsot, hogy bejelentsék a diktatura bukását, a románok közeledését és átadják a hatalmat a *rózsaszinü* Peidl-kormánynak. Skultéty bácsi előre tudta a nagy eseményt, valamelyik népbiztos kikottyantotta előtte, hogy már Pécelen járnak a *rumunyok*. Skultéty arca ragyogott az örömtől és a közgyülési terem ruhatárában olyan mozdulattal vette el az elvtársak kalapját, mintha egyben a fejüket is le akarta volna venni . . .

. . . Harminc éves szolgálati idejét töltötte be február 1-én a polgármester öreg huszárja, és ebből az alkalomból külön audiencián jelent meg a podeszta előtt. Nagyon szép beszédet mondott neki Sipőcz Jenő, hüségről, szolgálati érdemről, meg miegymásról, amikből már nagyon keveset értett Skultéty bácsi, forgott körülötte a világ, nem várt ő ekkora tisztességre, hogy a polgármester hozzá, egyedül csak hozzá intézzen olyan nagyon szép beszédet . . .

Nagyon téved azonban, aki azt hiszi, hogy Skultéty bácsi, letelvén a szolgálati ideje, nyugdijba akar menni. Dehogy is akar! Ott marad ő továbbra is, a tanácsterem előszobájában, ahol nemzedékek haltak el és nemzedékek nőttek fel előtte, sürögforog a polgármesterek és tanácsnokok, meg az ujságirók körül, és ha egyebet nem, hát azt megvárja, hogy mikor választják meg a városhoz tanitónő leányát . . . Skultéty bácsi a város szolgálatában öregedett meg, illendő tehát, hogy a lányait is a becsületes munkájukért eltartsa a város . . .

Eichner Gyula kereskedő (Lipót-körut 17.) *5000 K.*
Klauber és Társa olajkereskedő-cég (*Adózók: Klauber Samu* és *Janka*, Berlini-tér 9.) *22.500 K.*
Balog József, a Merán-szálló tulajdonosa (Berlini-tér 7.) *15.000 K.*
Weisz Jakab női ruhakereskedő (Lipót-körut 26.) *10.000 K.*
Kerpel Vilmos gyógyszerész (Lipót-körut 24. sz.) *15.000 K.*
Vilmos császár-buffet (adózók: *Bauer Károly* és *Szilárd Kálmán*, Lipót-körut 30.) *30.000 K.*
Kóhn József és Társa gépkereskedő (adózó: *Strausz* Ernő, Váci-ut 4.) *9300 K.*
Özvegy Lukács Zsigmondné (*Teleki Andor* és *Merse Pál* olajgyári cég, Váci-ut 22—24.) *26.500 K.*
Szántó Lajos és Károly papirnagykereskedő (Ügynök-u. 29.) *10.000 K.*
Dr. Kácser Zsigmond ügyvéd (Pannónia-utca 9/a.) *300 K.*
Sternfeld Ignác ügynöki iroda és bányatermékkereskedő (tulajdonos: *Hoffmann Géza*, Csáky-u. 18.) *25.000 K.*
Miklósi M. Miklós ponyvakereskedő (Váci-ut 32.) *60.000 K.*
Wörner Vilmos gépgyáros (Váci-ut 48.) *10.000 K.*
Lefèbre Lajos kutmester, mérnök (Visegrádi-utca 60.) *10.000 K.*
Hemerle Adolf műkőgyáros (Váci-ut 64.) *6000 K.*
Moiret Ferenc gyáros (Váci-ut 74.) *15.000 K.*
Abeles Emil vaskereskedő (Váci-ut 88.) *15.000 K.*
Meisels Lajos likőrgyáros (Váci-ut 92.) *15.000 K.*
Groszmann Ernő érckoporsógyáros (*Marx és Groszmann* cég, Váci-ut 112.) *16.200 K.*
M. Cormick és Deering aratógépgyár és motorkereskedő cég (*Nemzetközi Aratógépgyár Társaság*, Váci-ut 98.) *132.035 K.*
Láng és Lovas olajkereskedő-cég (*tulajdonos: Láng János*, Váci-ut 102.) *12.000 K.*
Lőb Károly hentes (Visegrádi-utca 10.) *50.000 K.*
Munk Gábor csokoládéügynök (Csáky-u. 7.) *9150 K.*
Dr. Kahán Nison ügyvéd, a cionisták vezetője (Csáky-u. 15.) *300 K.*
Vas Béla vasáruüzlettulajdonos (Tátra-utca 8. sz.) *100.000 K.*
Vajda Pál és László olajkereskedő-cég (Hollán-u. 4.) *39.250 K.*
Pethe Kálmán és Kollmann Zsigmond műszaki cikkek kereskedése (Pozsonyi-ut 2/.) 10.000 *K.*
Blecha Mátyás épitész (Pozsonyi-ut 4/d.) *14.000 K.*
Neuschloss Ödön és Marcell butorgyáros és épitési vállalkozó cég (Pozsonyi-ut 2.) *41.250 K.*
Zavadil Kristóf Ödön menetjegy-gyáros (!) (Csanádi-utca 3/b.) *10.000 K.*
Nágel Ernő vasáru- és fémnagykereskedő (Váci-ut 28.) *15.000 K.*
Silbermann Bernát épületfakereskedő (Váci-ut 50.) *17.750 K.*
Grünwald Adolf és Bernát vaskereskedők (Váci-ut 52.) *10.250 K.*
Nágel Kálmán gyári képviselő (Pozsonyi-ut 4/c.) *10.000 K.*
Fluss József György és Rosenfeld Mika festékkereskedő-cég (Pozsonyi-ut 31.) *14.000 K.*
Stark (Sivó) Alfréd kereskedő (Csáky-ucta 32., de időközben megszökött) *15.000 K.*
Révész, Vitál és Weisz vaskereskedő-cég (tulajdonosok: *Révész Vilmos* és *Weisz Alfréd*, Visegrádi-u. 40. sz.) *35.000 K.*

Akik az előző évi kereseti adó ötszörösénél többet fizetnek, itt következnek:

Tschőgel Gusztáv és Henrik füszernagykereskedő-cég (tulajdonos: *Hoffmann József*, Báthori-utca 8.) *70.000 K.*
Berger Hermann tőzsdebizományos (Honvéd-u. 8.) *21.000 K.*
Grosz Nándor tőzsde- és bankbizományos (Honvéd-utca 8.) *100.000 K.*
Kornis Hugó zsák-, ponyva-, pokróc- és textilkereskedő (Szalai-u. 3.) *15.000 K.*
Dr. Klug Emil, az adószakértő és szakiró ügyvéd, (Falk Miksa-utca 7.) *1800 K.*
Geszti György olajkereskedő (Személynök-utca 7.) *15.000 K.*
Bauer Ferenc papirnagykereskedő (Személynök-u. 21.) *75.000 K.*
Neuberger Testvérek fakereskedő-cég (cégtagok *Árpád, Zsigmond* és *Andor*, Balaton-u. 2.) *40.000 K.*
Auer és Kisfalvi festékkereskedők (Lipót-körut 27.) *25.000 K.*
Deutsch Izidor órás és ékszerész (Berlini-tér 6. sz.) *17.000 K.*
Deutsch Ignác vasügynök (Váci-ut 18.) *50.000 K.*
Mészáros Jakab és Fleischhacker Ferenc műszaki kereskedők (Váci-ut 104.) *30.000 K.*
Moskovits Emil kenderárugyáros (Visegrádi-u. 9.) *24.000 K.*
Jutassy Ödön lapszerkesztő (Csáky-u. 12.) *5500 K.*
Eckenberg József szerszámkereskedő (Csáky-u. 8.) *52.600 K.*
Schindler István és Fiai papir- és irószer szállitási vállalat (Csáky-utca 8.) *30.000 K.*
Gráf és Bartos szemfödél gyári cég (tulajdonosok: *Schlésinger Fülöp, Haász Géza* és *Winkler Mór*, Lipót-körut 5.) *30.000 K.*
Hirschl és Társa műszaki nagykereskedés (cégtulajdonosok: *Hirschl Sándor, Kántor Alfréd* és *Fuchs Frigyes*, Koral-utca 9.) *16.000 K.*
Schlésinger Alajos és Acél Géza vaskereskedő-cég (Váci-ut 32.) *57.000 K.*
Özvegy Hegyi Sándorné és Biringer Károlyné mozitulajdonosok (Wahrmann-utca 6—8.) *15.000 K.*
Quitt J. Jenő fakereskedő (Révész-u. 13.) *20.000 K.*
Stein Ignác és Krausz Zsigmond kereskedők (Nagykorona-utca 3.) *42.500 K.*
Guttmann Emil textilkereskedő (Bálvány-utca 12.) *75.000 K.*
Spiegel, Bodnár és Bruck posztókereskedők (Sas-utca 25.) *90.000 K.*
Kovács és Steiner kendőkereskedők (Sas-utca 23.) *50.000 K.*
Goldstein Siegfried kereskedő (Gizella-tér 4. sz.) *112.000 K.*
Faludi (Fuchs) István és Elek Adolf kereskedők (Sas-utca 13.) *210.000 K.*
Baruch Jeremiás nagykereskedő (Nagykorona-utca 19.) *250.000 K.*

A három legtöbb kereseti adót fizető egyéni cég a Lipótvárosban a következő:

Budapesti hadsereg szénszállitási vállalat alkalmi egyesület (Nagykorona-utca 19.) *480.000 K.*
(Az alkalmi egyesülés elnevezés alatt egy ember lappang.)
Frankl A. Hermann és Fiai vasnagykereskedő-cég (cégtulajdonosok: *Franckl Gottliebné* és *Franckl Henrik*, Váci-ut 32.) *630.000 K.*

és végre, aki egyuttal a Lipótváros legnagyobb kereseti adó fizetője, *Pfeiffer Gyula* bank- és gabonabizományos (Géza-utca 1.), akinek a 42 vagon cukorbehozatali ügye olyan sokat foglalkoztatta a közvéleményt, *480.000 korona* III. osztályu kereseti adót fizet.

Ezekhez a számokhoz vajmi kevés kommentár szükséges. Szürke és igénytelen egyszerüségükben beszédesebbek ezek a számok ugyanannyi parlamenti beszédnél, hiszen *a zsidóság óriási gazdasági és vagyoni fölényét reprezentálják*. És éppen ezek a számok kialtják azt is, hogy elég volt a jelszavakból, hozzá kell kezdeni *a termelő munkához, a gazdasági szervezkedéshez*, mert a Lipótváros közgazdasági hatalmát nem szófecsérléssel, hanem egyedül és kizárólag komoly és céltudatos munkával lehet megtörni és javunkra forditani.

x.

HIREK

A F. A. N. Sz. uj tisztikara. A Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége, mely a fővárosi tisztviselők minden jóindulatra érdemes egyesülete, január 31-én tartott alakuló és tisztujitó választmányi ülésén alakitotta meg uj tisztikarát. Az uj tisztikar, melyben a fővárosi tisztviselői kar legagilisabb tagjai foglalnak helyet, garancia arra, hogy *a Szövetség működése mindig a fővárosi alkalmazottak érdekében való lesz.* A megválasztott tisztikar és választmány névsora a következő:

Ügyvezető alelnök: Márkus József dr. tanácsjegyző. *Alelnökök: Wigh* János ker. elüljáró, *Barczen* Gyula műszaki főtanácsos, *Demkó* Béla dr. tisztiorvos, *Rajháty* Győző számtanácsos és *Ilkey* László s. h. igazgató. *Főtitkárok: Hajnóczky* László dr. tanácsjegyző, *Honffy* Lajos számtanácsos, *Czebe* Jenő dr. tanácsjegyző. *Titkárok: Vezér* Károly, *Dulácska* Jenő, *Zielinszky* Tibor dr., *Matolay* Viktor dr. és *Stankovits* Mihály tanácsjegyzők, *Gecső* Jenő főmérnök, *Szinte* László mérnök, *Rik* Ödön id. kis. mérnök, *Müller* Sándor dr. árvaszéki ülnök és *Szemző* Sándor dr. árvaszéki fogalmazó. *Jegyzők: Eperjessy* István dr. t. fogalmazó, *Tőkés* Gyula dr. id. fogalmazó. *Főpénztáros: Kauser* Róbert pénztári aligazgató. *Pénztárosok: Helmich* Ottó főpénztáros, *Udvardy* Béla pénztáros. *Ügyészek: Várady* Jenő dr. tiszti ügyész, *Szemethy* Károly dr. tiszti ügyész. *Ellenőrök: Kuczkay* László, *Heischler* Ferenc, *Csapláros* Ferenc, *Fleischer* Tihamér, *Lamotte* Ernő számtanácsosok, *Telegdy* György számvevőségi főtiszt. *Háznagy: Sztarill* Endre igazgató. *Gazdák: Faller* János dr. tanácsjegyző, *Kis* Zoltán dr. fogalmazó. *Levéltáros: Drescher* Pál sz. főtiszt. *Igazgatótanácsi tagok: Schőberl* Ferenc tanácsjegyző, *Ágoston* Géza dr. árvaszéki elnök, *Krencsey* Géza műsz. főtanácsos, *Darvassy* Károly műszaki tanácsos, *Klimm* Róbert dr. tiszti ügyész, *Szemes* Ferenc főszámtanácsos, *Hajnoss* Sándor főszámtanácsos, *Radványi* Károly főpénztáros, *Kurzbacher* Sándor dr. kerületi orvos, *Rőzsényi* Iván vegyészeti intézeti igazgató, *Thirring* Gusztáv dr. statisztikai igazgató, *Ziegler* Nándor vásárcsarnoki igazgató, *Gruber* Henrik állategészségügyi főtanácsos, *Benesch* Ferenc kórházi felügyelő, *Breuer* Szilárd tüzoltóparancsnok, *Guckler* Károly erdőfőtanácsos, *Vigyázó* György segédhivatali főigazgató, *Kremmer* Dezső dr. h. könyvtárigazgató, *Gárdonyi* Albert dr. főlevéltáros, *Klaudy* József nyomdafőfelügyelő, *Lantossy* Ágoston gazdasági főfelügyelő.

A *választmány* tagjai lettek: *Rosta* János dr., *Schletter* Ödön, *Király* Kálmán, *Veronács* Gyula, *Zielinszky* Szilárd, *Szécsi* Jenő, *Tatár* Béla dr., *Czebe* Jenő dr., *Járdek* Elemér, *Horváth* Béla dr., *Lung* Géza dr., *Boross* Pál dr., *Krencsey* Géza, *Kiss* Zoltán dr., *Bärtl* Tivadar, *Keil* Tibor dr., *Szvoboda* K. Endre dr., *Guth* Ferenc, *Szinthe* László, *Rik* Ödön, *Horváth* Antal, *Michál* Jenő, *Bucsánszky* Bertalan dr., *Várady* Ferenc, *Szemző* Sándor dr., *Kirchknopf* Ferenc dr., *Szécsi* Ernő dr., *Bém* László dr., *Cserey* Ödön, *Kleisz* Alajos, *Kis* Ferenc, *Budó* Jusztin dr., *Reisz-Guttay* Ferenc, *Boros* Miklós, *Asztalos* Gyula, *Flaxmayer* József, *Jauernik* Nándor, *Gárdonyi* József, *Janda* Richárd, *Farkas* Ákos dr., *Grossmann* Béla, *Perluszt* Dezsőné, *Paulheim* József, *Vezér* Károly, *Huber* Ervin, *Adamy* István, *Hetessy* Ferenc

dr., *Boldogh* Ágoston, *Eperjessy* Béla, *Fekete* Ödön, *Márton* Géza, *Herold* Antal, *Hajnoss* Sándor, *Kecskeméthy* Gyula, *Wigh* János, *Fleischer* Tihamér, *Gyenes* Alajos, *Bérczy* Endre dr., *Barna* Sándor, *Bacsinszky* Béla, *Pauer* Károly dr., *Édes* Imre, *Hoffmann* Rezső, *Horváthy* Béla dr., *Jablonszky* Lajos, *Aucz* Béla, *Biró* László, *Szepessy* Rezső dr., *Marton* Elemér, *Wirnhardt* Ágoston, *Huba* Géza, *Vaszary* Gábor, *Komoróvszky* István, *Gazsi* Benő, *Hessky* Ferenc, *Bauer* Richárd, *Weber* Kálmán, *Bachát* János, *Pokorny* Nándor dr., *Wolffart* László, *Telegdy* György, *Szőke* Sándor, *Löwenstein* Ferenc, *Bauer* Sándor, *Száraz* János, *Knobler* Ede, *Frimmel* Jenő, *Widoss* Gyula, *Bonesch* István, *Schindler* József, *Garami* Ede, *Wolff* Henrik, *Breuer* Albert, *Wargha* Jenő, *Ziegler* Nándor, *Sefcsik* Pál, *Schwartz* Armin, *Kellner* Nándor, *Trattner* Ede, *Lesskó* Béla, *Fekete* Géza, *Vencell* Geyza, *Nyers* M. László, *Bayer* Gyula, *Winterné Keserü* Elza, *Bartók* Károly, *Rauchbauer* Antal, *Raáb* Gyula, *Lorberer* Elemér, *Bende* János, *Alföldy* Lajos, *Zányi* Zoltán, *Zágh* Alajos, *Duka* Ferenc, *Mühl* Jenő, *Schciring* Emma, *Szeiff* Károly, *Ebner* Béla, *Blasnek* Hugó, *Angelus* Béla, *Ózdy* Lajos, *Leitgib* Ferenc, *Gavalja* Pál, *Udvardy* István, *Sass* István dr., *Noszlopy* Aladár, *Pózner* István, *Alapi* István, *Horváth* Dezső dr., *Iváncsik* József, *Fülepp* József, *Ilk* Viktor dr., *Niederkirchner* Béla, *Hainiss* Géza dr., *Rimanóczy* Jenő, *Göde* József dr., *Pápay* Frigyes dr., *Barbáczy* József dr., *Horváth* Ferenc dr., *Schramek* Emil, *Kaust* János dr., *Zombory* Gellért, *Pfeiffer* Miklós dr., *Vadkerty* János, *Lindenbach* Károly.

Rácz Sándor és Szakmándy János *a szerdai közgyülésen megkérdik a polgármestert, hogy mikor nyitják meg az iskolákat. Hogyan lehet az, hogy mig a barokban és mulatókban vakitó fény és melegen duruzsoló kályha várja a könnyüpénzüeket, hidegek és elhagyatottak a tudomány csarnokai? A Fekete Macskától a Pokolig, a Deli-bártól a Tabarinig egyetlen bünös karnevál a mulató Budapest, perzsaszőnyeg és selyemfüggöny, holland krizantém és francia pezsgő jut részül a kiváltságosoknak, ám az iskolák rozzant kályháiban meleg helyett büzt áraszt a szemétkoksz, és a téli szél csufondárosan beröhög a kitöredezett ablakokon. Orjitó, hogy ebben a Sodomában a kéjvágy farsangja szembeszállhat polgármesterrel, főkapitánnyal, minden hatósággal! Minden hatalmat leggyür, minden beavatkozást letipor a barok és mulatók titokzatos védőszelleme, a fázó és éhező pesti éjszakában csak egy dolog változatlan: a lokálok ivlámpáinak diadalmas fénye... Talán a közgyülés elszánt akarata az iskolák számára tudja rekvirálni a mulatók és barok szenét, talán ott mégsem tartunk, hogy az iskolákkal szemben bárki is nyiltan védelmébe merje venni a züllött és festett mulatókat. Az azonban bizonyos, hogy még akkor is, ha az összes iskolákat nekik kellene fütőanyaggal ellátniok, a barok és mulatók vidám életét mi sem zavarná, legfeljebb kétezer korona helyett háromezerbe kerülne egy üveg francia pezsgő...*

A főváros 25%-os részesedést kér a fényüzési adóból. A főváros uj adótervei között szerepel a fényüzési forgalmi adóból való résztkérés is. Az erre vonatkozó részletes előterjesztést most dolgozza ki *Buzsáki* főjegyző, a pénzügyi ügyosztály helyettes vezetője. A fényüzési adó ügyében a főváros már a legközelebbi jövőben *felterjesztéssel fordul a kormányhoz*, melyben azt kéri, hogy a fényüzési forgalmi adónak 25%-át a fővárosnak engedje át az állam. A kérelem indokolásában ki fogja fejteni a közgyülés, hogy a fényüzési adóból bejövő több száz milliónak mintegy egyharmada Budapestről folyik be az állampénztárba. A főváros kulturális és gazdasági fejlettsége egyik igen jelentékeny tényezője lévén az adó nagymérvü befolyásának, méltányos, hogy a főváros is megfelelő részt kapjon az adóból. A városházán ugy hiszik, hogy amennyiben az állam teljesiti a főváros kivánságát, a fényüzési adóból *évi 50 millió korona haszna* lesz a fővárosnak.

Csak az Andrássy-utig jár az omnibusz. Mint az *Uj Budapest* már jelentette, a közlekedési bizottság még decemberben elhatározta, hogy az omnibuszt a Krisztina-tértől csupán a Fürdő-utca végéig járatja. Február 1-étől kezdve már csak a Vilmos császárutig közlekedik az omnibusz, nagy bánatára azoknak, akik a tulzsufolt földalatti helyett az Andrássy-uton is omnibuszon szoktak járni. Az eddigi 16 járat helyett most csak 7 kocsival közlekedik az omnibusz, a forduló pedig az Andrássy-ut elején, a földalatti bódéjánál van. A közlekedési ügyosztályban szerzett információink szerint, a járatok megröviditése *az üzemköltség lényeges redukciójával* is járt. Az omnibuszüzem mérlege, szemben az előirányzott másfél milliós veszteséggel, ma *aktiv* ugyannyira, hogy a társaskocsira nemcsak hogy nem fizet rá a főváros, hanem még néhány koronát nyer is. Amint azonban kitavaszodik az idő, az omnibusz, mely egyetlen emléke a régi lóvasuti forgalomnak, ujra járni fog az Andrássy-uton is, egészen az Állatkertig, hogy aki akar, földalatti helyett omnibuszon vonuljon ki a ligeti szórakozóhelyekre . . .

Őszre megjavul az elektromos áramszolgáltatás. Régi terve a világitási ügyosztálynak, hogy amint erre alkalom adódik, megfelelő módon kibővitse az Elektromos müvek kábelhálózatát. Mint értesülünk, a kibővités már a *legközelebbi jövőben meg fog történni*, erre vonatkozólag *Borvendégh* főjegyző, a világitási ügyosztály vezetőhelyettesétől a következő felvilágositást kaptuk:

— *Az állam 32 millió kamatmentes kölcsönt* engedélyezett a fővárosnak kábelfektetésekre, amelyekkel egyfelől elérhető az, hogy külső városrészekben is elektromos áramhoz jusson az ipar, másfelől pedig az, hogy az Egyesitett Városi Villamos Vasut feleslege arammennyiségét a Főváros Elektromos Müveinek kábelhálózata felvelhesse. Az a bizottság, amely a kereskedelmi, pénzügyminiszterium és a főváros kiküldötteiből áll s amely ebből a kölcsönből végrehajtandó kábelfektetéseket intézi, *a legutóbbi napokban ülést tartott* s azt határozta, hogy az Elektromos Müvek kelenföldi telepéből kiindulóan két főkábelt kell lefektetni, ezek közül az egyik az összekötő vasuti hidon át a Sertésvágóhidig, a másik ugyancsak a vasuti összekötő hidon és Hungáriauton át az Erzsébet királyné-utig vezet. Még egy kábelösszeköttetést határozott el a bizottság: a Budaörsi-uttól a vizmüvek krisztinavárosi telepéig. Ezeket a kábelfektetéseket *már a tavasszal megkezdik* és már az ősszel a kábelek segélyével *még tizezer lóerő fog az iparnak rendelkezésre állani.*

Meghosszabbitják a városligeti mutatványosok bérletét. *A főváros ebben az esztendőben feimondhat a városligeti vurstlisoknak és nyilvános árlejtést hirdethet a körhintáré, barlangvasutra és egyéb vurstlibeli szenzációkra. A baj azonban az, hogy a vurstliknál* **csak a telek a fővárosé,** *a felépitmény a vállalkozóé és a mai épitési nehézségek között nagyon kevés vállalkozó lenne abban a helyzetben, hogy az üresen kapandó telken körhintát, kávéházat vagy pláne barlangvasutat tudna épiteni. A városgazdasági ügyosztály tehát arra az álláspontra helyezkedett, hogy amennyiben a mutatványosokkal sikerül a megegyezés, a fenti nehézségekre való tekintettel továbbra is a régi vállalkozóknak adja bérbe a területeket. A bérletmeghosszabbitásokra vonatkozólag az ügyosztály és a mintegy 26—28 mutatványos között már megindultak a tárgyalások. Most a városligeti mutatványosokból, nem számitva a cirkuszok 350.000 koronás bérösszegét, 120.000 korona bevétele van a fővárosnak, amit mi* **igen kevésnek tartunk,** *hiszen a városligeti vurstlisok jövedelme erősen emelkedett. Ha már nem irnak ki nyilvános árlejtést, akkor* **több száz százalékos béremeléssel** *kell megváltaniok a vurstlisoknak a további ottmaradás lehetőségét, arról nem is beszélve, hogy a vurstli kitelepitésének elhalasztása szintén vagyonokat jelent a mutatványos bódék boldog tulajdonosainak. A mutatványosok ügyét különben az* **állatkerti bizottság** *legközelebbi ülésén fogja tárgyalni.*

—

A Magyar Studio első művészi aukciója vasárnap, e hó 6-án nyilt meg a Nemzeti Szalon termeiben, az Erzsebet-teren. Regi külföldi elsőrangu mesterek (Alt, Amerling, Bordone, Mainardi, Tizian stb.) mellett a legkiválóbb magyar művészek (Barabás, Marko Károly, Than, Munkácsy, Lotz, Mednyánszky, Szinyei-Merse) festményei mellett miniatürök, szobrok, porcellánok, szőnyegek, gobelinek kerülnek kalapács alá az aukción, mely a leghiresebb külföldi aukciók nivóját éri el. A kiállitás szerdán végződik, az aukció pedig csütörtöktől vasárnapig tart.

Ilosvay Rózsi, Titkos Ilona, Z. *Molnár* és *Petheő* aratnak estéről-estére nagy sikert a *Buta ember* főszerepeiben. A nagysikerü Szenes-vigjáték, melynek minden eddigi előadásaira már a hét első két napján elkapkodta a jegyeket a közönség, az uj Zangwill-darabbal váltakozva fog szerepelni a Belvárosi Szinház játékrendjén.

Az uj Zangwill-darab szombati bemutatóját ugy a művészkörök, mint a közönség legnagyobb érdeklődése előzi meg. Az „Akiket felvet a pénz" azokat a bajokat és bonyodalmakat figurázza ki, melyeket a tulságosan sok pénz idéz elő egy milliárdos család életében. Ennek a miliőnek furcsa és érdekes diszleteit *Herquet* Rezső és *Bán* József tervezték. A főbb szerepeket *Bánóczy* Dezső rendezésében *Mészáros* Giza, *Gellért, Horsányi, Mátány, Ürmössy* Anikó, *Nagy* Margit, *Marosi* Adél, *Kálay* Béla, továbbá a vendég *Gere* Zsiga játsszák.

Az Offenbach 75-ik előadása hétfőn volt a Király Szinházban, amelynek fennállása óta egyik legnagyobb sikere a *Faragó* Jenő és *Nádor* Mihály operettje. Eddig minden előadást zsufolt ház nézte és tapsolta végig, a jegyek állandóan két hétre előre elkelnek és bizonyos, hogy a nagysikerü darab kiváló előadásában még egész sereg jubileumot fog megérni.

A Revü Szinházban nap-nap után táblás ház közönsége tapsol a *Bálkirályné* cimü kitünő operettnek, melynek előadásait e hét minden estéjén megismétlik. Vasárnap délután félhárom órakor mérsékelt helyárakkal a *Szilveszter* van műsoron.

Harminc táblás ház kacagta és tapsolta végig az *Andrássy-uti Szinház* tarka és nivósan mulattató műsorát.

A Buzavirág, *Bus Fekete* László vigjátéka, mely a mult heti bemutatón oly szenzációs sikert aratott, estéről-estére telt házak mellett kerül szinre a Magyar Szinházban. A pompás darab hol érzelmes, hol kacagtató jelenetei minden előadáson tapsviharokra ragadtatják a közönséget, mely az uj szerzővel együtt uj primadonnát is avat *Darvas* Lili személyében, aki egyszerre becézett kedvence lett a kényes pesti publikumnak. A Buzavirág a Magyar Szinházban szerdán, szombaton és vasárnap kerül szinre, csütörtökön és pénteken az állandóan táblás házakat vonzó *Peer Gyn* van műsoron, vasárnap délután pedig Góthék vendégfelléptével a Fedorát adják. A délutáni előadás félháromkor kezdődik és mérsékelt helyáru.

Vissza a paradicsomba a Royal-Apollóban. Klasszikus film a *„Vissza a paradicsomba"*, amely ezen a héten a Royal-Apolló műsorán szerepel. Jack Londonnak, a hires amerikai regényirónak egyik főművéből, a *Vadon szavá*-ból iródott (a könyv most jelent meg magyar nyelven). A főszerepet *Nell Shipmann*, egy nagyszerü drámai szinésznő játssza. Megelőzi ezt az *Eltünt trónörökös* cimen egy kacagtató burleszk. Az ezt követő héten a várva-várt nagy attrakció, a *„Madame Dubarry"* kerül szinre a Royal-Apollóban *Pola Negri*-vel a főszerepben. Az előadások köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnapon és ünnepnapokon ½4, 5, ¾7 és ½9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

Vissza a paradicsomba az Omniában. Ezen a héten páratlanul érdekes film kerül szinre az Omniában. A szintere Grönland örökjeges birodalma. A filmen *Nell Shipmann* játssza a főszerepet, a legelsőrangu amerikai drámai talentumnok egyike. Az előadások köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnap és ünnepnapokon ¼4, ½6, 7 és ½9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

Szerelem virágai a Tivoliban. A Tivoli műsorát egy pompás Nordisk-filmattrakció dominálja. A cime: *Szerelem virágai* és egy lenyügözően érdekes mese keretében a város és a falu lelkének különbségét bizonyitja. Az előadások köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnapon és ünnepnapokon 3, 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG

Weiss Fülöp

lett a Kereskedelmi Bank uj elnöke, ő fogja folytatni *Lánczy* Leó örökében azt a kiméletlenül erőszakos és önző bankpolitikát, mely elődjének annyira jellemző tulajdonsága volt, főképpen a várost érdeklő üzletekben. *A sziget* és a *közuti*, hogy az egyéb kisebb jelentőségü vonatkozásokat ne is emlitsük, még ma is azt a kinzsorázásban gazdag, szociális gondolatban szegény osztalékpolitikát nyögi, mely tetszhet ugyan a részvényeseknek, de visszatetsző a város szempontjából. Az igazgatóság — mint a Kereskedelmi Bank kommüniképoétája világgá kürtöli — Weiss Fülöp egyhangu megválasztásával a bank felvirágoztatása körül szerzett érdemeit kivánja elismerni és a bank ügyeinek az eddigi szellemben való továbbvezetését célozta. A főváros érthető idegenkedéssel fogadja az „eddigi szellemben való továbbvezetésnek" további mohóságra és a szociális gondolattól való menteségre való bejelentését és nem fogjuk elmulasztani az alkalmat, hogy a Kereskedelmi Bank üzleteinek várospolitikai vonatkozásaiban a kapzsi bussineshajszolásra *minden egyes esetben rámutassunk.*

—

A Nemzetközi Kiviteli és Behozatali Részvénytársaság közli, hogy *Ullmann* Adolf báró elnöklete alatt tartott igazgatósági ülésén megállapitotta a társaság 1920. évi mérlegét, amely 2.150.380.39 korona nyereséggel zárult. Az igazgatóság a folyó év február 10-én tartandó, rendes közgyülésnek javasolni fogja, hogy osztalék fejében 8 százalék, részvényenként 16 korona kerüljön kifizetésre. Az igazgatóság *Reiss* Jenő dr. ügyvezető-igazgatót *vezérigazgatóvá*, *Klein* István dr. igazgatóhelyettest ügyvezető-igazgatóvá nevezte ki, *Pető* Róbert igazgatóhelyettest az igazgatói cimmel ruházta fel, *Paksy* József dr., *Spiegel* Andor és *Erdős* Jenő cégvezetőket igazgatóhelyettesekké, *Polgár* Gábor és *Neuhaus* Ferenc főtisztviselőket cégvezetőkké és *Schönfeld* Erzsébet főtisztviselőt titkárrá léptette elő.

A Szesztermelési és Kereskedelmi Részvénytársaság, amelynek három mezőgazdasági szeszgyára, továbbá gyümölcslepárló telepe, szesznagykereskedése, likőr- és ecetgyára van, megszerezte a *Deutsch Sámuel Részvénytársaság* gödöllői ipartelep összes részvényeit. A vállalat ujabb nagyobb tranzakciók keresztülvitelére alaptőkéjét legközelebb fölemeli.

A Magyar Város- és Községfejlesztő Részvénytársaság közli velünk, hogy mai napon tartott rendkivüli közgyülésén elhatározta a vállalat 32 millió koronát kitevő alaptőkéjének 95.000 darab uj részvény kibocsátásával *70 millió koronára való fölemelését.* Az uj részvényekből 40.000 darabot a régi részvényeseknek ajánlanak föl 2 : 1 arányban 1030 koronás árért. A fennmaradó 55.000 részvényt a Jelzálogbank vezetése alatt álló csoport veszi át ennél magasabb árfolyamon. Az elővételi jog február 21-éig gyakorolható. A közgyülés az igazgatóság uj tagjává megválasztotta *Enyedy* Bénit és *Németh* Károly nyugalmazott államtitkárt.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.

Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.

Telefon 51—26.

Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára ; **IX., Márton-u. 3/b.**

Felelős kiadó és laptulajdonos: **DOBY ANDOR**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 február 16. 6. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A fehér rabszolgakereskedelem

ütötte fel büzhödt fejét ebben a városban, mely sohasem volt arról nevezetes, hogy a józan rend és tiszta erkölcs otthona lett volna, — lezárt redőnyök mellett a mulatók és barok szeparéiban hajnalig tartanak a dáridók, bor, kártya és asszony mellett. A külvárosokban a nyomor didereg, éhezik a munkás és a tisztviselő, de a lokálok selyempárnás pamlagain tobzódik az erkölcstelenség, vakit a villanylámpa és meleget ont a megrakott kályha.

A külföldi, aki ebbe a Potemkin-városba vetődik, elámulva látja azt a fényt és ragyogást, amelyben Csonka-Magyarország koldus fővárosa dőzsöl és orgiákat ül. A *Tabarin*, amely „lábszépségversenyeket" rendez, a *Chat Noir*, ahol a szőke és barna „macskákról" kornyikálnak triviális kuplékat, a *Pokol*, ahol egy Belzebubnak öltözött zsidógyerek azzal csalogatja a publikumot, hogy itt jobban fogja érezni magát, mint a mennyországban, a *Bonbonnièr*, a *Femina*, az *Excelsior* és a többi, kalandosabbnál kalandosabb nevekkel és még kalandosabb tulajdonosokkal, a botránykövei ennek a városnak, melynek első polgára a keresztény erkölcsöt és a nemzeti kulturát jelölte ki az uj korszak utmutató fáklyájaként.

Nem a prüdéria és a kákán csomót keresés beszél belőlünk, amikor kijelentjük, hogy *ezeket az állapotokat nem vagyunk hajlandók tovább türni*. A keresztény Budapest nem lehet a dőzsölések és lumpolások fővárosa, ahol drága pénzért pezsgőt és emberhust mérnek azoknak, akik azt meg tudják fizetni. Ha a középitési bizottság az anyaghiányra való tekintettel utját állta annak, hogy egy szórakozóhellyel több épüljön, amikor lakásokra van szükség, akkor kell olyan fővárosi bizottságnak is lennie, mely meg tudja akadályozni azt a hallatlan anyag- és energiapocsékolást, amelyet a fővárosi mulatóhelyek jelentenek.

Jól tudjuk, hogy ez egyike a legnehezebb dolgoknak és törhetetlen akaratra és nem tántorodó hűségre van szüksége a fővárosnak, ha végre akarja hajtani azt a nagy feladatot, amely az első lépés Budapest tisztává és erkölcsössé tételéhez. A könnyen szerzett pénzt még könnyebben adják ki azok, akik piszkos exisztenciájukat féltik: mennyi megkisértés, mennyi protekció fog a barok és mulatók érdekében megmozdulni, ha a hatóság hozzáfog a megrendszabályozásukhoz!

Pedig erre a megrendszabályozásra ma nagyobb szükség van, mint valaha volt. Az iskolák zárva a tüzelőanyaghiány miatt és a közigazgatási bizottság azon határozatának, hogy a mulatók szenét kell az iskolák számára rekvirálni, nem tudott a főváros érvényt szerezni. A szerdai közgyülésen két derék iparos inditványával kapcsolatban a közgyülés egyeteme foglalhat állást amellett, hogy az iskolák mégis csak előbbre valók a szórakozóhelyeknél. Bizton tudjuk, hogy a közgyülés abban az elhatározásában, hogy lányaink és fiaink számára megszabaditja a várost ettől a mételytől, álhatatos lesz és azt minden protekció, minden megkisértés ellenére végre is tudja és végre is fogja hajtani.

Entente-milliárdok ajánlkoznak a fővárosnak

Angolok és franciák akarják kibérelni a főváros fürdőit, a Vigadót és a világitási műveket — A villamos vasutért versengenek a külföldi tőkék — Sipőcz polgármester nyilatkozata a főváros pénzügyi helyzetéről és terveiről

A főváros pénzügyi életrevalóságát és szilárd anyagi helyzetét nagyszerüen jellemzi, hogy a forradalom és a proletárdiktatura pénzügyi válságait *a főváros heverte ki legelőbb*. Azokat a függő kölcsönöket, melyeket a proletárdiktatúrát követő hónapok gazdasági zavaraiban *Bódy* polgármester volt kénytelen fölvenni, teljesen fedezte az ugyancsak általa fölvett 200 millió koronás kölcsön, amelyből a függőkölcsönök visszafizetésén kivül még *folyó kiadásokra*, sőt *kisebb beruházásokra* is tellett. Azóta nem volt ujabb kölcsönre szüksége a fővárosnak, bevételei teljesen fedezik a folyó kiadásokat, noha a keresztény Budapest ellenségei váltik hirdették, hogy *Bódy* és *Déri* tagadhatatlan finánci zsenijének a városházáról való eltávozása után csődbe kerül a főváros.

A pénzügyi konszolidációt fényesen igazolja, hogy külföldi tőkecsoportok egyre számosabban és melegebben érdeklődnek a fővárosi üzemek és intézmények iránt. Ezekről az érdeklődésekről, valamint a főváros jelenlegi pénzügyi helyzetéről *Sipőcz* Jenő dr. polgármester a következő nagyérdekü felvilágositásokat adta az *Uj Budapest* munkatársának:

A főváros pénzügyi helyzetének jóságát bizonyitja, *hogy a folyó bevételek teljesen fedezik a folyó kiadásokat*. Csak a legutóbbi időben kezdtünk tárgyalásokat *egy 30 millió koronás beruházási függőkölcsön* felvételéről, amelyet a postatakarékpénztár fog a főváros számára folyósitani. Ennek a függőkölcsönnek azonban csak *átmeneti jelentősége* van és azt rövid idő mulva vissza fogjuk fizetni.

Annak, hogy a főváros törvényhatósági bizottsága az egyetlen helyes álláspontot foglalta el, amikor felmondta a villamosvasuti szerződéseket, szenzációs tanujele, hogy noha a felmondás időpontjától alig hat hét telt el, máris *több külföldi tőkecsoport jelentkezett* nálam, amelyek felajánlották majd egy milliárdnyi segitségüket *a villamosvasutak fővárosi kezelésbe való vételére és rekonstrukciójára vonatkozólag*. Egy *angol* és egy *francia* pénzcsoport ajánlatát tartom igen komolynak, ezeket felszólitottuk *konkrét ajánlat megtételére* is, amelyre már a legközelebbi jövőben, mihelyt a nálam megjelent képviselők megbizóikkal a szükséges tárgyalásokat le tudták folytatni, sor fog kerülni. Megvan minden remény arra, hogy valamely külföldi tőkecsoport bekapcsolásával *a villamosvasutak effektiv meaváltására* vonatkozólag megtehetjük a legkomolyabb lépéseket, és a megváltás után abban a helyzetben leszünk, hogy *a vasutak üzemképességét* és az üzemképesség fokozásával járó *fruktifikálást* a főváros javára biztosithatjuk.

Több külföldi tőkecsoport — a tőkecsoportok megnevezésére a tárgyalások konkrétizálása előtt természetszerüleg nem érezhetem magamat feljogositottnak — *a fővárosi fürdők bérbevételére* tett ajánlatot. Van olyan ajánlat is, én ezt tartom a legfigyelemreméltóbbnak, mely *a Széchenyi- és Gellért-fürdők bérletével kapcsolatosan a Vigadó bérletét is*, melynek tudvalevőleg ez év októberében jár le a szerződése, *meg akarja kapni*. A főváros tulajdonát képező fürdők *elidegenitéséről* természetesen *szó sem lehet*, ha azonban megfelelő ajánlatot kapunk, már csak az idegenforgalom szempontjából sem zárkózunk el olyan *bérbevételi* terv elől, mely a maga nagy tőkéjének felhasználásával idegenforgalmunk emelésére reményt tud nyujtani.

A külföldi ajánlatok közül az a legérdekesebb, — egyben a legteljesithetetlenebb, — mely *világitási műveinket* akarja bérbevenni. Ezt az ajánlatot azonban *eleve visszautasitottam*, mert nem tartom megengedhetőnek, hogy a gáz- és elektromos művek kikerüljenek a főváros kezeléséből.

A külföldi tőke érdeklődéseinek a közgyülés keresztény többsége szempontjából az anyagiakon kivül még egy óriási *erkölcsi* jelentősége is van, amit külön hangsulyozni tartunk szükségesnek: a bérleti és kölcsönajánlatok, amelyek az ántánt fővárosaiból egyre sürübben keresik fel a polgármesteri hivatalt, tanubizonyságai annak, hogy az a liberális ijesztgetés, mely a keresztény Budapest megvalósulását a csőd és a hitelmegvonás rémeivel fenyegette, üres handabandázás volt, mely nélkülözött minden komolyabb alapot. A külföld, amikor fonttal, frankkal és dollárral akar üzletet kötni, már elismerte azt, amit a liberális Budapest még mindig nem akar elismerni: *A magyar főváros konszolidáltsága biztositék arra, hogy a külföldi tőkék a biztositott tőke és a biztositott haszon tudatában kereshetnek itt elhelyeződést.*

A bookmaker-engedélyek és a főváros

Uj tárgyalások a lóversenytér ügyében — Mit kiván a kereszténypárt a Lovaregylettől?

A Lovaregylet félhivatalos szócsöve ugy állitja be a budapesti versenytér kérdését, mintha a tárgyalások már megszakadtak volna a főváros és a Lovaregylet között és a Lovaregylet berendezkedik arra, hogy uj versenypályáját alagi birtokán épitse meg.

A kérdésnek ilyen rideg beállitása *nem fedi a valóságot. A tárgyalások az uj versenytérről nem szakadtak meg* (az elmult pénteken is volt tárgyalás) s az az insinuáció, mintha a *Keresztény Községi Párt ebben a kérdésben egyetértene a demokraták felfogásával, nemcsak rosszindulatu ferditése a tényeknek, de egyenesen sértő is azokra a tényezőkre*, amelyek ma irányitják a fővárost. Nem tagadjuk, hogy a Keresztény Községi Párt egyes elemei még tájékozatlanok e kérdés horderejéről s nincsenek tisztában azzal, hogy *a főváros idegenforgalmának és gazdasági életének éppen annyira szüksége van a budapesti versenytérre, mint a Magyar Lovaregyletnek*, de ez az utóbbi is sokkal merevebben elsáncolja magát évtizedes nemtörődömségének bástyái mögé, mintsem hogy a két ellentétes álláspont józan egyeztetése máról holnapra biztositható*a megegyezés arany középutját.*

A keresztény Városháza jól tudja, hogy egy nagyarányu versenytér éppen olyan kelléke a világvárosnak, min az elsőrangu szállodák, vagy az autotaxi-közlekedés. A telivértenyésztés nemzetgazdasági értékével és jelentőségével is tisztában van mindenki s azt is koncedáljuk, hogy *a Lovaregylet a versenyügyet, mint a tenyésztés legfontosabb ütőerét, valóban a legaltruisztikusabb keretek között szolgálja s a versenyzés angol dogmáinak éber őre*. De ezenkivül egyrészt *semmi tekintettel nincs a főváros sulyos anyagi helyzetére, amikor horribilis áldozatokat követel, másrészt nem hajlandó megadni azokat az erkölcsi garanciákat*, amelyek biztositanák, hogy *a Lovaregylet is teljesen ráhelyezkedett minden ténykedésében a keresztény morálra* s üzeméből kész szukcesszive kiküszöbölni azokat az elemeket, amelyek ennek a morálnak szempontjából *nemcsak aggályosak, de veszedelmesek is.*

Világosan és nyiltan: A bookmaker-üzemről van itt szó; arról, hogy söpörje ki a Lovaregylet a *Bauer* Aladárokat, az *Abelesz* Ödönöket, az *Adler*

Józsefeket, *Deutsch* Zsigmondokat, *Auer* Bertalanokat s ezek helyébe *olyanokat állítson, akik szellemben és morálban eszközei lehetnek ezen a téren is a keresztény politikának.* Ezek az elemek egyszer már rettenetesen levizsgáztak s ha egyike-másika most keresztény hiten is szenteskedik, a keresztény társadalomnak nem hihet port a szemébe. Nincs időnk és helyünk arra, hogy töviről-hegyire pertraktáljuk az üzem belső forrongását, de olyan szakemberek, akiket csalhatatlanoknak ismerünk, hirdetik, hogy a versenyüzem előretörő fiatalságában felekezetre való tekintet nélkül lehet találni olyanokat, akik szociális érzésükkel, fanatikus magyarságukkal a könyves-üzemet is beállítanák a faji regeneráló munka szolgálatába.

Ha a Lovaregylet erre az álláspontra helyezkednék s ilyen irányban garanciákat szolgáltatna a fővárosnak, — s ezt megtehetné autonómiájának legkisebb sérelme nélkül — akkor a közgyülés többségi pártja is elmenne az áldozatok legszélső határáig, hogy a Magyar Lovaregylet egy lüktető világváros áldozatkész levegőjében munkálkodhasson.

Mennyi adót fizet az Erzsébetváros?

Az Erzsébet-körúti és Rákóczi-uti kereskedők — A bookmakerek kereseti adója Mennyit fizet Askenázi Chaim, Wabits Lujza, az Emke és más kávéházak tulajdonosai? — Kovald fizeti a legnagyobb adót az Erzsébetvárosban

A VII. kerület sem tartozik kereseti adó szempontjából az utolsó kerületek közé. Ehrlich Gégé jól választotta meg a pátriáját. Az Erzsébetvárosban az az elv érvényesült, hogy oly összegeket vessenek ki, amelyeket biztosan be is lehet hajtani. Épen ezért nem óriási összegü tételek az adók, — nem is hasonlíthatók össze a Lipótváros adótételeivel, ám tulhaladják a Terézváros adótételeit. A VII. kerületi adófelügyelőség legnagyobbrészt *ötszörös adót rótt ki*, csekély egy-két percentet tesz ki a felmondások száma, vagyis az ötszörösénél nagyobb adótételek kivetése. De lássuk az érdekesebb adótételeket!

Strahlendorf Félix mérnök (Erzsébet-körut 23. sz.) *5000 K.*

Fenyves Samu aranyműves (Erzsébet-körut 35.) *6000 K.*

Strausz Jenő gyógyszerész (Szövetség-utca 28/b.) *7500 K.*

Urbanek Vencel cukorkakereskedő (Dohány-utca 90.) *10.000 K.*

Pomajdik Alajos cipészmester (Izabella-tér 1. sz.) *15.000 K.*

Özv. Grosz Mihályné kávéháztulajdonosnő (Izabella-tér 1.) *8700 K.*

Hirschfeld Albert festékkereskedő (Rózsa-utca 20.) *5000 K.*

Szigeti Adolf borügynök (Wesselényi-utca 69. sz.) *7500 K.*

Róth Izidor kávéháztulajdonos (Wesselényi-utca 69.) *3590 K.*

Salgó Gyula élelmiszerkereskedő (Rózsa-utca 8.) *6000 K.*

Leányfalvi Singer János és Károly butorgyárosok (Rózsa-utca 8.) *11.000 K.*

Rosenberg Salamon sütőmester (Rózsa-utca 19.) *6000 K.*

Schwartz Lipótné házbérlő (Rózsa-utca 29.) 6880 K.

Bauer Zsigmond cukorkagyáros (Dob-utca 112.) *10.000 K.*

Eckstein Jakab kereskedő (Rózsa-utca 33.) 15.000 K.

Färber Simon órás és ékszerész (Király-utca 103.) *10.000 K.*

Zala Lajos ügynök (Király-utca 95.) *4000 K.*

Özv. Klein Józsefné bérlő (Vörösmarty-utca 10.) *15.000 K.*

Dr. Halitscher Pál mérnök és *Komjáti Ernő* gyáros (Vörösmarty-utca 16.) *25.000 K.*

Neufeld Gyula tőzsde- és bankbizományos (Király-utca 91.) *25.000 K.*

Klein Géza tőzsdebizományos (Vörösmarty-u. 19.) *7500 K.)*

Polónyi és Török divatáru-cég (Király-u.) *30.000 K.*

Gerő József buffet-tulajdonos (Erzsébet-körut 41.) *6000 K.*

Dénes Henrik zongorakereskedő (Erzsébet-körut 41.) *10.000 K.*

Özv. Weiszberger J. Józsefné a „Kör", illetőleg „Majestic" kávéháza (Erzsébet-körut 44—46.) *5000 K.*

Groszmann Simon fogtechnikus (Erzsébet-körut 50.) *4000 K.*

Sós Bernát divatárukereskedő (Erzsébet-körut 52.) *15.000 K.*

Szabados Ödön „Hunnia" gyógyszertár tulajdonosa (Erzsébet-körut 54.) *2100 K.*

Leisztig B. Béla női ruhakereskedő (Király-utca 57.) *10.000 K.*

Silberer Adolfné cukorkakereskedő (Dob-utca 54.) *10.000 K.)*

Andai Manó ékszerkereskedő (Erzsébet-körut 42.) *2500 K.*

Galiczenstein papirnagykereskedő-cég *(özv. Fried Adolfné, Fried Kató* és *Pál, Salvendy Gyula*, Kertész-utca 25.) *11.000 K.*

Özvegy Fodor Aladárné cselédszerző (Erzsébet-körut 36.) *5000 K.*

Mezei Menyhért uridivatkereskedő (Erzsébet-körut 36.) *6375 K.*

Semmel Viktor cukorkakereskedő (Erzsébet-körut 32.) *7000 K.*

Bien Sándor és Ernő gyárosok (Erzsébet-körut 30.) *14.000 K.*

Tőkés Géza vendéglős (rzsébet-körut 47.) *4560 K.*

Dick Manó könyvkereskedő (Erzsébet-körut 15.) *5250 K.*

Karlschmaroff Arnold droguista (Rákóczi-ut 50.) *4000 K.*

Buchwald Gyula vasbutorgyáros (Erzsébet-körut 4.) *2250 K.*

Wassermann Mór, az „Emke" kávéház tulajdonosa *15.000 K.*

Keszey Vince vendéglős (Rákóczi-ut 44.) *2250 K.*

Jurányi és Társa betéti társaság (Akácfa-utca 7.) *4680 K.*

Ádám Ármin cukorkakereskedő (Dohány-utca 62.) *9000 K.*

Hermann Ferenc rézárugyáros (Csányi-utca 11.) *6000 K.*

Segát Náthán gyümölcsárus (Klauzál-tér 11.) *10.000 K.*

Rút Nándorné kifőző (Klauzál-tér 33.) *5000 K.*

Ifj. Bauer Mihály marhabizományos (Rákóczi-ut 36.) *7500 K.*

Özv. Beifeld Vilmosné szül. *Hacker Hermin* banktulajdonos (Rákóczi-ut 32.) *9000 K.*

Somló (Schwarcz) Mór cukorkakereskedő (Klauzál-utca 10.) *25.000 K.*

Steiner D. Dezső bor- és szeszkereskedő (Wesselényi-utca 29.) *10.000 K.*

Reisz József nürinbergi diszműárunagykereskedő (Király-utca 47.) *27.850 K.*

Reichfeld Mór sajtkereskedő (Király-utca 43—45.) *16.400 K.*

Germanus Sándor bőrkereskedő (Klauzál-tér 16.) *15.000 K.*

Askenázi Chaim nagykereskedő (Nagydiófa-utca 27.) *25.000 K.*

Gutmann és Társa férfiruhakereskedő (Rákóczi-ut 12.) *15.000 K.*

Stadler József ágytollkereskedő (Kazinczy-utca 3.) *50.000 K.*

Moskovits Samu cipész (Kazinczy-utca 3.) *25.000 K.*

Süsz Jenő gyógyszerész (Kazinczy-u. 3.) *16.000 K.*

Erényi László, a „Diana" gyógyszertár tulajdonosa (Károly-körut 5.) *15.000 K.*

Reismann József pálinkás (Dob-utca 2.) *10.000 K.*

Glancz Lipót kávés (Dob-utca 5.) *10.000 K.*

Csörgits Lajos vendéglős (Wesselényi-utca 2. sz.) *20.000 K.)*

Horteky Jakab posztókereskedő Dohány-utca 16—18.) *15.000 K.*

Gábor (Grün) Vilmos élelmiszerkereskedő (Rákóczi-8.) *15.000 K.*

Ringer Géza fürdőtulajdonos (Kazinczy-utca 40.) *3750 K.*

Fleischmann szalámigyáros *(Polacsek és Társa* cég, Holló-utca 13.) *22.000 K.*

Herz József kereskedő (Király-utca 15.) *15.000 K.*

Blumcirch Ede drágakőkereskedő (Király-utca 13.) *13.000 K.*

Gelb Adolf kávés (Rombach-utca 2/c.) *9000 K.*

Klein Henrik aranyműves (Rombach-utca 10. sz.) *10.000 K.*

Popper H. ágytollnagykereskedő (Rombach-utca) *19.500 K.*

Goór Lajosné szül. *Wabits Lujza* háztulajdonosnő, a „Casino de Paris" tulajdonosa (Erzsébet királyné-ut 1.) *27.000 K.*

Marton és Hercz mótorgépgyár (Erzsébet királyné-ut 87.) *14.420 K.*

Malomsoky József asztalos-gyáros (Francia-ut 11.) *27.750 K.*

Groszmann Miksa hordógyáros (Gizella-ut 35.) *15.000 K.*

Fischauer és Társa festékgyáros (Gizella-ut 43.) *12.000 K.*

Krámer Henrik butorgyáros (Gizella-ut 53. sz.) *12.000 K.*

Gyukits és Társa kalapgyári cég, háztulajdonosok (Gizella-ut 42—44.) *6680 K.*

Glück Erhard vendéglős (Thökölyi-ut 62.) *25.000 K.*

Ádler Henrik gyártulajdonos és kereskedelmi ügynök (Thökölyi-ut 62.) *2750 K.*

Untisz Bertalan tejkereskedő (Abonyi-utca 17.) *13.000 K.*

Dr. Lipták Pál kereskedelemügyi államtitkár (Thökölyi-ut 68.) *1000 K.*

Bolfai Hüvös László gyógyszerész és háztulajdonos (Izsó-utca 7.) *19.200 K.*

Alföldi Béla mérnök és háztulajdonos Ida-utca 3.) *10.000 K.*

Ültek a városatyák...

(A Bernáth Gazsi szunyogjai, vagy: János vitéz és a sorsharag... — Ki a legnagyobb antiszemita? — Elek Mór, mint kegyúr és a plébánosválasztás)

Megint ültek! És még hogyan!... Hisz természetesen kellett, hogy üljenek. Nagyon fontos ügyekről volt szó az elmult szerdán, bőjtelőhava 9. napján. Városi színház, lóverseny, zsidó temető, *terjedék egyezmény* (Szent Habakuk, mi lehet ez?) ki kívánhat ennél változatosabb műsort? Jó *Sipőcz* atyánk szereti az ő szelid gyermekeit és örömmel gondoskodik arról, hogy ezen közügyekkel kapcsolatos *teadélutánok* ne süllyedjenek az érdektelenség sárga tengerébe.

... De szólnak a csengők, menjünk a terembe.

A jobboldal zúfolásig telve. A balmezőn csak jajbudaiak ülnek. A karzatokon is nagy a tolongás: azt hiszem, egy vidéki leányinternátus jött el testületileg városi közigazgatást tanulmányozni... Azaz dehogy, a bibithi *Horváth* János *„szenzációs"*-nak igért előszava vonzotta a karzat publikumát. Tetszik tudni, *ez az a bizonyos tizezer korona. Bernáth* Gazsi szájára való eset, ki ilyenkor az ő *„óriási"* szunyogjait szokta emlegetni, melyek, ha megcsípnek egy téglát, menten háromemeletes bérház lett belőle.

Csakhogy János barátunknál fordítva történt. Itt ő csípett meg egy házat s bizony mondom, mikor jól megnéztük, csak amolyan féltéglának látszott az egész. Vagy még inkább a közmondásbeli nevetséges egérkének...

És a *Horváth* beszéde elég sivár és unalmas volt. Nem volt szüzbeszéd, de azért elmondóján megérzett még a friss szénaillat. Ki oly bőven és hosszan és érdekesen tudott nyilatkozni még az éjjel megjelenő lapoknak is, a saját *„magánügyében"* — ahogy Wolff Károly nagyon helyesen megállapította — sok-sok feltehető kérdésre maradt válaszában adós. Annyira, hogy szinte aggódva kell gondolnunk arra, vajjon lett volna-e János ilyen *„nagy"* emberré, ha fiatalkorában véletlenül gégehurutot kapott volna; és még *hangja* sem lett volna? Mert *mondanivalója* igazán nem volt. Legvégül mégis annak a városatyának (mellesleg megjegyezve, kitünő tarokkista) volt igaza, aki János vitézt, a bemondott pagát ultimót elrontó játékoshoz hasonlította, ki is *partnerére haragszik, holott ő maga csinált renonszot...*

És amily természetes, hogy hibázás után unalmas a játék, épp oly természetes, hogy a szenzáció után az ülés is kezdett hajlani az egyhanguság felé. A lóverseny lekerült a napirendről, a többkiadások pedig ugyan kit is érdekelnek. Legkivált akkor, amikor *Halász* Józsi, a közgyülési totumfak, mindenkinek felhivja szives figyelmét a fővárosi kezelésbe átment közgyülési büffére. S ha igaz az, hogy a testi erőt a jó táplálkozás adja meg (pedig ugy-e, ez csak igaz?), akkor szegény agyonsanyargatott fővárosunk jövőjét illetőleg nyugodt vagyok. Mert bármily nehéz feladatok elé is állítson bennünket a Sors, a *büffé után ítélve* kétségtelen, hogy rendelkezni fogunk azzal az erővel, amely annak leküzdéséhez nélkülözhetlen.

Még tovább elmélkedtem volna a kérdés felett, ha nem zavar meg ebben egy fiatal baloldali, aki állandóan — már vagy tizedszer — be-bekukkant a közgyülési terem ajtaján.

— Mit néz, kolléga — kérdezem bátortalanul.

— A csillagot lesem...

Hja a *csillag*...

Bemegyek a terembe és ime csodák-csodája, tényleg *Stern*, az óbudaiak *csillaga*, beszél. Azzel ijesztgeti a kereszténveket, hogy az óbudai zsidók kihalni szándékoznak, amire elsősorban tágas temető kell nekik...

Csakhogy ily átlátszó csapdába nem esik bele a jobboldal. Tudják azt ők ugyis, hogy ez nem lehet igaz. De hogy azért valami félreértés ne történhessék, feláll *Kontra* Aladár és nevéhez hiven *kontra* beszél. Kontra az óbudai Chevra kadisának, ezekon ra a Tanácsnak. És a szavazáskor kitünt, hogy a jobboldal csak azért is... inkább leszavazza a Tanácsot, de temetőt nem ad. Az óbudai zsidóknak *élni kell*, akár akarnak, akár nem. És ezzel fényesen igazolták, hogy ők nem antiszemiták.

De akkor kicsoda antiszemita?

— Én, — kiáltja egy fiatal baloldali atya.

Alacsony termet, borotvált arc, szük nadrág, alacsony gallér, cvikker helyett monokli, kicsiny, de vörös kéz, — mindezen dolgok boldog tulajdonosa a következő kijelentést ereszti meg a jobboldal felé:

— Önök csak hirdetik magukról, hogy keresztények. *Én azonban meggyőződéses antiszemita vagyok...*

— No ez aztán legény a talpán, — susogja mellettem *Szakmándy* János, ki köztudomás szerint szereti a nagy mondásokat. — Olyan ez kérem, mint egy modern *fóti dal*. De ki is ez az ember?

Lajta Béla mérnök és háztulajdonos (Ida-utca 3.) *4000 K.*
Horváth Lajos grafikagyár (Aréna-ut 80.) *12.500 K.*
Áldor (Abelesz) Siegfried terménykereskedő (Damjanich-utca 30.) *11.300 K.*
Dr. Grünwald Mórné és dr. Grünwald Béla, a Fasor-szanatórium tulajdonosa *8500 K.*
Özv. dr. Kovald Emilné kelmefestő és vegytisztitógyár tulajdonosa (Szövetség-utca 39.) *65.000 K.*
Kertész Antal cipőgyáros (Nefelejts-utca 38. sz.) *12.000 K.*
Mautner Alfréd és Pál magnagykereskedő-cég (Rottenbiller-utca) *23.000 K.*
Flaschner Sándor tehénkereskedő (Elemér-utca 17.) *25.000 K.*
Drucker Antal pékmester (Dembinszky-utca 31.) *25.000 K.*
Özv. Szabados Rezsőné szállodabérlő (Aréna-ut 74.) *18.000 K.*

A VII. ker. adófelügyelőség hatáskörébe tartozik az összes bookmakerek megadóztatása, a lóversenypálya is a VII. kerületben fekszik.

Abonyi Ödön (Dohány-utca 59.) *24.000 K.*
Auer Bertalan (Lipót-körut 20.) *12.000 K.*
Barabás Lajos (Szentkirályi-utca 34.) *2000 K.*
Bauer Aladár (Andrássy-ut 1.) *18.000 K.*
Deutsch Zsigmond (Szabó József-utca 14.) *18.000 K.*
Gredschmied Náthán (lakik Bécsben) *9600 K.*
Gyöngy Lajos (Andrássy-ut 49.) *24.000 K.*
Jerabek Kálmán (Alsóerdősor 12.) *12.000 K.*
Krauszmann Sándor (Erzsébet-körut 26.) *4000 K.*
Lackenbacher Ernő (lakik Bécsben) *7200 K.*
Löwit Adolf (lakik Bécsben) *7200 K.*
Nagy Károly (Sándor-utca 17.) *2000 K.*
Tatay Vilmos (Akácfa-utca 7.) *12.000 K.*
Teplánszky Bertalan (Hunyadi-utca 8.) *12.000 K.*
Terray Gyula (Hüvös-utca 2.) *12.000 K.*
Weiner József (Ügynök-utca 26.) *5000 K.*

*

Mai sorozatunkkal — miután a Terézváros és Lipótváros legnagyobb adózóinak névsorát már közöltük — lezárjuk azok névsorát, akik a főváros három legnagyobb kerületében a legtöbb III. osztályu kereseti adót fizetik.

A névsorok nagyon, de nagyon tanulságosak. Ezek mögött, sajnos, a legtöbbször idegen hangzásu nevek mögött rejtőzik a pénz, a minden dolgok mozgatója, a hatalom, melynek titokzatos erői megakadályozzák, hogy a sok esetben tisztességtelen uton összegyüjtött vagyonból a törvények és rendeletek értelmében részesedjen az állam. A Sas-utcában csakugy, mint a Rombach-utcában, az adóztató hatóság elől való elrejtőzés a vágya és célja minden fillérnek... noha minden második fillér illegitim uton gyült egybe és a könnyen szerzett százezrekhez vér és könny tapad.

Amikor a főváros uj jövedelmeket keres, elsősorban a III. osztályu kereseti adót kell a város számára gyümölcsözővé tennie. *Mai adózási rendszerünk rossz.* mert nem sujtja becsületes progresszivitással a nem becsületes kereseteket. *Askenázi Chaim* huszonötezer koronás adója korántsem felel meg annak a közgazdasági kárnak, melyet a belügyminiszter sokkal erélyesebben a kiutasitással jutalmazott meg.

Adózási rendszerünk teljes és gyökeres reformja a legsürgősebb teendői közé tartozik a közgyülés keresztény többségének. Ezért soroztattuk fel a legtöbbet adózók számoszlopait — ezek a számoszlopok hangosabban követelik kötetekre terjedő munkáknál az adóreform halaszthatatlanságát.

— *Fóti Vilmos*, s ha mondja, jól teszi, tőle senki e jogát el nem veszi — szavalom én szabadon.

— No ugy-e, hogy igazam volt! — örvendezik a szón *Szakmándy* barátom. — Tudom én, hogy mit beszélek! . . .

. . . Hisz ő tudja, csak *Fóti* barátunk áll szédületes nyilatkozata után kissé megdöbbenve.

Én azonban megnyugtatom őt s egyben meg is magyarázom neki, elmélkedjék rajta, vajjon igazat mondott e a *nagy palóc:*

. . . *Antiszemita az, aki a zsidót a kelleténél jobban gyülöli* . . .

Végezetül még *Elek* Mór szólt — no ugyan mit gondolnak, mihez — ahhoz, hogy kik válasszák a plébánosokat.

És még voltak, akik ezt a jogát nem akarták elismerni! Pedig az elégedetlenkedőknek nem volt igazuk. Ha néhai *Horánszky* Nándor hallotta volna ez esetet, kétségtelenül elismerte volna *Elek* Mór hozzászólási jogát épp ugy, mint egyszer régen, amikor a katolikus autonómia körüli polemiája hevében odavágta *Falk* Miksának:

— Elismerem, hogy *Falk* Miksa inkább hozzászólhat a katolikusok ügyéhez, mint én, hiszen ő jobb katolikus nálam. Mert én *csak* születtem katolikusnak, de *ő szent meggyőződésből* lett azzá . . .

És mennyivel jogosultabb e szerint *Elek* Mór hozzászólása, aki tovább ment mint néhai Falk Miksa és meggyőződésből — *nem* lett azzá . . .

. . . Ám ekkor nyolcat ütött a városi óra, ami köztudomás szerint vacsorát jelent. Természetesen a közgyülést azonnal bezárták és én soraimmal követem e nemes példát.

Káró.

Budapest—Páris: hét és fél óra!

1922-ben indul meg a párisi, 1923-ban a konstantinápolyi légi express! — Még ebben az évben elkészül a nemzetközi repülőtér — Petróczy miniszteri tanácsos nyilatkozik Budapest hivatásáról a nemzetközi légi forgalomban

A trianoni békeszerződés szigoru rendelkezésekkel sujtja a magyar katonai aviatikát. A kereskedelmi repülés fejlődését szerencsére ezek a tilalmak nem érintik, ugy, hogy a magyar kormány az ebben az irányban szükséges intézkedéseket teljes joggal tehette meg saját hatáskörében. A repülés fontosságát mi sem bizonyitja jobban, mint hogy *Budapestről Berlinbe* tizenhét és fél óra alatt ér a vonat, öt és fél óra alatt a repülőgép. A *Budapest-Páris* utvonalat hét és fél óra alatt képes megtenni a repülőgép, vagyis a repülő-express utasa Budapesten reggelizhet és a francia fővárosban eheti meg az ebédjét. Megkérdeztük *Petróczy* István miniszteri tanácsost, a kereskedelmi minisztérium légi forgalmi osztályának vezetőjét, hogy elsősorban Budapest szempontjából milyen jelenleg a magyar kereskedelmi avatika állapota és hogy mik a kilátások a jövőre, *Petróczy* miniszteri tanácsos kérdéseinkre a következőkben volt szives válaszolni:

— *A magyar aviatika* multja még nagyon is közelfekvő. 1909-ben kezdődik a magyar repülés története, mikor Rákoson az első hazai gép alig néhány méternyi magasságra ugyan, de felemelkedett a földről. A háboru váratlanul derékon roppantotta tervezőink és repülőink kisérleteit. A hadi aviatikának Magyarország nem sok hasznát látta, mert bár ebben az időszakban e téren lényeges haladás történt, abban mi magyarok alig ötödrészben ha voltunk érdekelve. A hadi aviatika ugyanis a közös hadsereg égisze alatt bontogatta szárnyait és igy érthető, hogy *minket háttérbe szoritottak.* Jelenleg aviatikánk egyik legnagyobb hiánya az, hogy a háboruban kitünően berendezett repülőtereink valamennyien megszállott területen vannak. Igy az *ujvidéki, lugosi, brassói, aradi* repülőterek, melyek pompásan fel voltak szerelve hangárokkal, műhelyekkel és kaszárnyákkal, ma nem a mi imperiumunk alá tartoznak. A román megszállás valóságos katasztrófa volt nemcsak a magyar iparra, hanem aviatikánkra is. Az oláh hordák teljesen kifosztották a rákosi, albertfalvai és cinkotai repülőgyárakat és telepeket és ez utóbbi helyen, mintegy száz motort, melyet nem tudtak magukkal vinni, pozdorjává zuzták. Rablásuk és vandalizmusuk által okozott káronk az akkori érték szerint *száz millióra,* a mai érték szerint *félmilliárdra* tehető. Az uj magyar kereskedelmi aviatika tulajdonképen már a Károlyi-kormány idején kezdett a megvalósulás stádiumába lépni. Sajnos, a közbejött események megakadályozták annak kifejlődését. Most egy éve, 1920. januárjában a minisztertanács elhatározta, hogy a kereskedelmi minisztériumban *légi-forgalmi szakosztályt* létesit. Ennek az annyira szükséges szervnek az a feladata, hogy a külfölddel a nemzetközi légiforgalom megvalósitására vonatkozó tárgyalásokat lefolytassa és hogy a magyar közönségben, mely még meglehetősen idegenkedik a repülőgépeknek a gyakorlati életbe való átvitelétől, az aviatika iránti érdeklődést felkeltse.

— Mindenki belátja, hogy ez mennyire fontos, aki számot vetett azzal, hogy *Magyarország tengeri kikötő hiányában a külfölddel való érintkezésben kizáróan a légi forgalomra van utalva.* Mondhatnók, hogy a kereskedelmi aviatika nemzetgazdasági és kulturális tényezővé fejlődött az utóbbi 10 esztendőben, Magyarországnak rendkivüli előnyöket biztositó e téren földrajzi fekvése. *Budapest a nemzetközi légi vonalhálózatnak középpontjába esik* és szinte elkerülhetetlen, hogy ugy a Nyugatról, mint a Keletről jövő gépmadarak ne érintsék a magyar fővárost. Az aviatika célja, hogy tengert tengerrel, fővárost fővárossal kössön össze. *A Keleti- és a Fekete-tenger, az Északi-tenger* és az *Adria* valamint az *Atlanti óceán és a Feketetenger között* a legrövidebb összekötővonal magyar territorium felett vezet el. *A Hollandiából és Angliából Indiába* vezető utvonal *Budapesten keresztül a legrövidebb* és ugyanez a helyzet *a London—Páris—Konstantinápoly* és *Berlin—Szaloniki,* valamint a *Varsó—Zágráb* légivonalakra is. *Halálos vétek volna,* ha illetékes köreink nem ismernék fel ezt a rendkivüli kedvező helyzetet és nem aknáznák ki annak páratlan előnyeit. A légiforgalmi szakosztály napon a kap irásbeli és sürgönyi megkereséseket a külföldről, ahonnan sokmilliós érdekcsoportok keresnek összeköttetést velünk. *A napokban kötött szerződést a magyar kormány a Franco-Román részvénytársasággal, mely a Páris—Konstantinápoly-i légi összeköttetést valósitja meg.* A magyar kormány belátta annak szükségességét, hogy a Budapest felett elvezető légivonal megteremtése érdekében a legmesszebbmenő áldozatokat is meg kell hozni a. A forgalom ezen a vonalon Páris és Budapest között *1922 május elején fog megindulni,* míg a teljes összeköttetés Páris és Konstantinápoly között *1923 tavaszán valósul meg.* Élénken érdeklődik a magyar aviatika iránt a *Petrovics* nevü szerb részvénytársaság is, mely a Balkán légi hálózatának kiépitésén fáradozik.

Hogy Magyarország kellőképen bekapcsolódni a külföld államainak repülőszervezetébe feltétlenül szükséges, *hogy a magyar főváros közvetlen közelében nagy nemzetközi repülőteret létesitsünk.* Erre a célra *egy négyzetkilométernyi* sik terület kell. A kormány és a főváros vezetősége között *az erre vonatkozó tárgyalások már folyamatban is vannak* s azoknak zavartalan menetéből arra lehet következtetni, hogy *rövidesen sikerre is vezetnek.* A kereskedelmi miniszter kivánsága szerint a még *ebben az évben* felállitandó repülőtér természetesen a legmodernebb technikai és kényelmi kellékekkel lesz felszerelve. Igy tervbe van véve *egy hatalmas szálloda és váróterem építése,* valamint a szükséges hangárok és műhelyek felállitása is. Hogy a külföldről érkező légi utasok minél gyorsabban bejuthassanak a fővárosba, a *telepen nagyobb mennyiségü automobilt tartunk készenlétben,* amelyek számára állandó garázsokat épitünk. Hogy a külföldi légiforgalom mögött mennyire elmaradt Magyarország, arra nézve elegendő lesz megjegyeznem, hogy *Anglia és Franciaország* között a posta- és csomagforgalmat jelenleg *csaknem kizáróan repülőgépen bonyolitják le,* Amerikában pedig a légi-személyforgalom már kezd *komoly konkurrensévé válni* a földi közlekedési eszközöknek. Hogy nálunk a légiforgalom még nem jövedelmező vállalkozás, annak egyedüli oka az, hogy ezideig csak a háboruból visszamaradt gyors, de kis teherbirásu hadi repülőgépekkel kisérleteztek a kereskedelmi légi-forgalomban is. Németországban és az Egyesült-Államokban, ahol speciálisan épitett kereskedelmi repülőgépek vannak forgalomban, a légi repülővállalatok ma már 40—50 százalékos haszonra dolgoznak. Az eddigi gyakorlat és a külföldön megnyilvánuló szakvélemények is azt bizonyitják, hogy *a mi gyáraink és ipartelepeink is tudnak elsőrendü és minden szempontból használható repülőanyagot gyártani.*

A légi utazás veszedelmességétől egyáltalán nem kell félni. Ezt eklatánsan bizonyitja az a statisztika, mely az Anglia és Franciaország között az elmult év légiforgalom baleset-statisztikáját állitotta össze. E szerint majdnem egy év alatt *százezer légi utasra mindössze egy halálos baleset jut.*

A magyar légi közlekedés ezidőszerint csak a *postaforgalom lebonyolitását végzi.* Azokon a napokon, amikor a vasuti közlekedés szünetel, a Budapest—Szeged és Budapest—Szombathely légi vonalak megélénkülnek és alig néhány óra alatt jut el rajtuk az ujságok és postai küldemények tömege rendeltetési helyére. Jelenleg a *Budapest—miskolci és Budapest—kanizsai légivonalak létesitésén fáradozunk* és reméljük, hogy addig is, mig nemzetközi relációinkat teljesen ki nem épitjük, Csonka-Magyarország légi hálózatát sikerül kifejlesztenünk.

A főváros az ipartörvény revizióját követeli

Penziósok és pucerájosok alkonya — A susztersegédnek is hat elemit kell járnia . . .

A kereskedelmi minisztériumban még az elmult év májusában több ankét volt, melyeken az előkészületben levő uj ipartörvényt beszélték meg az érdekeltekkel. Noha ezekre a tárgyalásokra a fővárost, mely pedig az ország legnagyobb iparhatósága, nem hivták meg, a közgazdasági ügyosztály mégis részletes és szigoru kritikáját készitette el a revizió-tervezetnek. A revizió-tervezetről, melyet *Sipőcz* polgármester ezen a héten juttatott el *Hegyeshalmy* miniszterhez, *Purébl* tanácsnoktól a következő információt kapta az *Uj Budapest:*

Felterjesztésünket két szempont irányitja: *a kézmüves-ipar érdekeinek megvédése,* továbbá, hogy *az ipari foglalkozásokat a konjunktura ne sajátithassa ki.* Részletesen kifejtjük a felterjesztésben *Rácz Sándor* és *Szakmándy* János azon inditványának helyességét, hogy csak képesitett kézműiparosok kaphassanak *iparigazolványt,* egyéb szabad iparosok pedig *hatósági engedély* alapján legyenek üzhetők. Igy például képesitéshez kötött iparággá kell nyilvánitani a *penzió-nyitást,* ugyancsak a *mosodát,* — magyarul *pucerájt* — ahol még *külön óvadék letételét* is szükségesnek tartjuk. Iparigazolványhoz kell kötni a *maszirozást,* az *arc- és kézápolást,* a *tyukszemvágást,* még pedig az Országos Közegészségi Tanács bevonásával, mert ma az *abortusok* nagy részét a masszirozónők idézik elő, akik nagy szeretettel nyomkodják szét a rákos daganatokat *is,* hogy a manikürök és pedikürök által okozott vérmérgezésekről és az elektromossággal, Röntgennel üzött viszaéléseikről ne is beszéljünk. Fontos része felterjesztésünknek, mely a mai rendszer megváltoztatásával 6 osztály sikeres elvégzéséhez akarja kötni a tanoncságot, és ezzel a mai bizonytalan állapotok helyett kellő alapot tudunk biztositani az iparostanoncok megfelelő továbbképzésére.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN
MEGNYITÓ DISZELŐADÁS
március 26-án, Husvét szombatján.

HIREK

Mi lesz a Kálvin-téren? A református egyház Kálvin-téri telkének kihasználására még az elmult évben *Magyar Kulturház R.-T.* cimen részvénytársaság alakult, mely az egyházzal egyetértésben, a telken üzlethelyiségekkel és hivatalokkal körülspékelt mozit akart létesiteni. Az üzlet hátterében a *Mobile filmgyár* rejtőzködött, a vállalkozás látható feje pedig *Braun* Károly mérnök volt; a középitési bizottságnak azonban nem tetszett a *Mobile*, még kevésbbé *Braun* ur, és az épitkezést nem engedélyezték. Kijelentette a bizottság, hogy nem a tervekben, hanem a pályázók személyében van a hiba és nem zárkózott el az elől, hogy amennyiben megfelelő alakulás jelentkezik, a mozi épitését megengedi. A Kulturház hónapokig szaladgált, fühöz-fához kapaszkodott, olyan tőke azonban, mely a siker reményében merni volna a középitési bizottság elé járulni, nem akart jelentkezni. Most azután végre akadt egy — magát egyelőre az ismeretlenség jótékony homályába burkoló — érdekeltség, mely hir szerint, igen jelentékeny összegért, szőröstől-bőröstől megvásárolta a *Mobilétől* a *Kulturház R.-T.*-t ugyannyira, hogy még a Kulturház adósságait is átvállalta. Az uj tulajdonos már a legközelebbi jövőben — noha okulhatna a *Nemzeti Mozgó* tragikómikus esetén — ujra jelentkezni fog az engedélyért. A középitési bizottság azonban alaposan meg fogja nézni a zsákban rejtőző macskát — *különösen ha a ravasz kis cicus a Blumenthal névre hallgat.*

—

Akiket felvet a pénz. *Zangwill* három felvonásos komédiáját a nagy és őszinte siker jegyében mutatta be szombaton este a Belvárosi Szinház. *Mészáros* Giza, *Nagy* Margit, *Ürmössy* Anikó, *Marosi* Adél, *Gellért* Lajos kiváló együttesében műsordarabja lett az *Akiket felvet a pénz* a Belvárosi Szinháznak. A közönség széles rétegei fogják megtekinteni az uj *Zangwill*-darabot, mely oly pompás karrikaturáját adja az angol társasági életnek. *Zangwill* uj komédiája szerdán, pénteken és vasárnap, a *Buta ember* pedig csütörtökön és szombaton szerepel a hét játékrendjén. Vasárnap délután a *George Dandin* van műsoron.

Utolsó hét az Andrássy-uti Szinházban. A rendkivüli sikerü január—februári műsort, amely eddig állandó táblás házakat vonzott az Andrássy-uti Szinházba, február utolsó hetében uj műsor fogja felváltani, melynek külön érdekessége lesz *Antalffy-Zsiross* Dezsőnek *Uray* Dezső és *Balassa* Emil szövegére irt rendkivül finom zenés játéka.

A nagysikerü Bálkirélyné egész héten szinre kerül a Revü Szinházban. Vasárnap délután a *Szilveszter* játsszák. A délutáni előadás ½3 órakor kezdődik és mérsékelt helyáru.

Buzavirág — Peer Gynt. E két nagysikerü darab szerepel a Magyar Szinház e heti játékrendjén. Vasárnap délután P. *Márkus* Emiliával a *Névtelen asszony* kerül szinre.

Offenbach estéről-estére táblás házakat vonz a Király Szinházba. A közönség minden este szeretettel ünnepli *Péchy* Erzsit, *Lábass* Jucit és *Rátkai* Mártont, akik diadalmas sikerrel viszik a darabot az első százas jubileum felé. Vasárnap délután a *Cigánygrófné* van műsoron, mérsékelt helyárakkal és ½3 órai kezdettel.

A Szerelem vására a Royal-Apollóban. A nagysikerü Garrick-drámát, a *Szerelem vására*-t, amely két esztendő óta sürün kerül szinre a Vigszinházban, mint a tavalyi nemzetközi drámai termés legkitünőbb darabját, filmre alkalmazta *Joe May*, a legelső német filmrendező. Ennek a filmnek ugyanolyan diadalmas a pályafutása, mint a szinpadi műnek. Nehéz a döntés, melyik értékesebb: a szinpadi, vagy a filmbeli *Szerelem vására*. Az évad eme kimagasló s a film fejlődésvonalán kétségkivül legjelentősebb mű előadásait a *Royal-Apolló* hétköznapokon 5, 7 és 9 órakor, vasárnap és ünnepnap ¼4, 5, ¾7 és ½9 órakor kezdi. Jegy Bárdnál is. Jegyek elővételben is kaphatók.

A Sziciliai kastély az Omniában. Lenyügözően érdekes film *A sziciliai kastély*, amelyet a párisi Grand Guignol művészei játszottak el Olaszországban. A feledhetetlen hatásu filmdrámát magyar dráma előzi meg: a *Lidércnyomás*, amelyet *Gellért* Lajos, *Pártos* Gusztáv és *Lux* Margit játszanak. Az előadások köznapokon ½5, ½7 és ½9 órakor, vasárnap és ünnepnapokon ¼4, ¼6, 7 és ½9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

A sziciliai kastély a Tivoliban. Olaszországban játszák francia szinészek ezt a filmet, amely megkapó drámai vázlat és természeti látványosságok szövik keresztül-kasul. A drámát *Elveszett szerep* cimen egy kétfelvonásos amerikai burleszk, azonkivül egy kis egyfelvonásos komédia előzi meg. Az előadások köznapokon 4, 6 és 8 órakor, vasárnap és ünnepnapokon 3, 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor. **Nocturno** Minden este ½7 órakor
és a szenzációs februári variété műsor.

KÖZGAZDASÁG

Megalakult a Magyar Géniusz

Vasárnap, e hó 13-ikán, nagy ünnepe volt a magyar nemzeti kulturának: az Ujvárosháza közgyülési termében ekkor alakult meg a *Magyar Géniusz Nemzeti Kulturát Terjesztő Részvénytársaság*, mely hivatva van arra, hogy irodalmunkat, művészetünket, kulturánkat megtisztitsa az idegen mételytől és faji kulturát biztositson a magyarság számára. Érdekes találkozása a véletlennek, hogy a Magyar Géniusz alakuló közgyülése *a főváros közgyülési termében folyt le*, abban a teremben, amelyben a főváros többségi pártja, a Keresztény Községi Párt olyan hatalmas és törhetetlen bástyája a keresztény és nemzeti gondolatnak.

Az alakuló közgyülés előkelő közönség jelenlétében folyt le vasárnap délután 4 órakor. Az elnöki széket báró *Lers* Vilmos dr. v. b. t. t. foglalta el, aki elnöki megnyitója után *Raffay* Sándor dr. evangelikus püspöknek adta át a szót. *Raffay* püspök magas szárnyalásu beszédben üdvözölte az uj alakulást, mely vára lesz a magyar nemzeti kulturának: hangoztatta, *hogy itt nincs katholikus kultura, nincs protestáns kultura, hanem egységes keresztény, magyar kultura van.* Sohase térjünk le, — mondotta — *a magyar fajiság alapjáról*, mert a népek és kulturák nagy versenyében csak erős és öntudatos fajiságunk biztosithatja számunkra nemzeti kulturánkat.

A püspök nagy éljenzéssel fogadott beszéde után báró *Lers* megalakultnak jelentette ki a részvénytársaságot. Az igazgatóság tagjai lettek: gróf *Bethlen* István v. b. t. t., *Gazdu* György a Baross-Szövetség főtitkára, *Görgey* György őrnagy a tesőrségek főparancsnoka, *Horthy* István altábornagy, *Kelety* Dénes a Máv. elnöke, a Keresztény Liga részéről, *Prohászka* Ottokár dr. püspök, gróf *Ráday* Gedeon főispán, *Raffay* Sándor dr. püspök, *Sigray* Antal gróf főkormánybiztos és *Szabó* Gyula dr. ügyvezető igazgató.

A felügyelő-bizottság tagjai *Ajtay* József dr. miniszteri tanácsos, a TEVÉL vezetője, *Balázsy* Antal dr. államtitkár, *Kossalka* János dr. müegyetemi tanár, *Marschall* Ferenc dr., a Falu-Szövetség igazgatója, őrgróf *Pallavicini* György földbirtokos, *Sávoly* János tábornok a MOVE részéről és iklódi *Szabó* Andor min. tanácsos lettek.

A választmány tagjai közt találjuk a Keresztény Községi Párt egész vezérkarát: *Csilléry* András dr. volt minisztert *Sipőcz* Jenő dr. polgármestert, *Szmrecsányi* György nemzetgyülési képviselőt, *Vass* József dr. kultuszminisztert, *Wolf* Károly dr.-t a főudvarnagyi biróság elnökét, *Zielinski* Szilárd müegyetemi tanárt, a közmunkatanács elnökét.

Az irodalmi, művészeti és tudományos szaktanácsban iróink, művészeink és tudósaink legkiválóbbjai foglalnak helyet.

A *Magyar Géniusz* már a legközelebbi jövőben megkezdi működését. Még az alakuló közgyülésen bejelentették, hogy az alaptőkét *a mai 10 millió koronáról 20 millióra emelik fel.*

—

A Közuti és a főváros. A Budapesti Közuti Vaspályatársaság a kereskedelemügyi m. kir. miniszter felhivására foglalkozott Budapest főváros azon közgyülési határozatával, mely a közuti vasutaknak és az érdekkörébe tartozó többi vállalatoknak 1923. évi január 1-ére leendő megváltását, illetve megszerzését határozta el, a hátralevő rövid két évi időtartamra pedig a vasutvállalatoknak a társaság üzemébe való ideiglenes visszaadását kivánta.

Az igazgatóság sajnálattal vette tudomásul, hogy a főváros a társaságnak egy nagyszabásu egységes modern vállalat alapitására vonatkozó ajánlata elől mereven elzárkózott és azt még csak alkutárgyalás alá sem vette, holott a tárgyalások folyamán lehetséges lett volna olyan egyetértő megállapodásokra jutni, amelyek a közérdeknek mindenben megfelelve, a főváros és környéke részére a modern közlekedés minden előnyeit biztositották volna.

Jóllehet ilyen alkutárgyalásra az igazgatóságban a hajlandóság továbbra is megvan, mindazonáltal a főváros községesitési politikájának utjában állani nem kiván s a felmondást mint bevégzett tényt tudomásul vette.

A vállalatoknak annak idején erőszakosan történt elvételéből kifolyólag származó összes kártérítési és szerződéses igényeit azonban a társaság önként értetődőleg fentartja és az elmult két év óta keletkezett kötelezettségeket sem ismeri el.

Méltányos megegyezés esetére lehetővé kivánja tenni továbbá a társaság a fővárosnak azt is, hogy a Budapest—Ujpest—Rákospalotai és a földalatti villamos közuti vasutakat egyidejüleg szintén birtokába vehesse és ekként a területén lévő összes közuti vasutvonalakat egyesitve tarthassa.

A főváros azon kivánságát azonban, hogy a hátralevő rövid két évi időtartamra a társaságok a vállalatokat a mai lehasznált állapotukban átmenetileg saját üzemükbe visszavegyék, az igazgatóság sem a jog, sem az igazsággal, sőt a legelemibb méltányossággal sem tartja összeegyeztethetőnek, s mint ilyent visszautasitotta. A közuti vasutak egyesitése ugyanis elsősorban a közönségnek áll érdekében és azoknak egész rövid időre való szétválasztása — holott azokat a főváros ujból egyesiteni akarja — éppen a főváros által hangoztatott józan közlekedési politikával jutna ellenkezésbe.

Ellenben a helyiérdekü vasutvonalaknak mielőbb való visszaadásához a társaság továbbra is ragaszkodik s az igazgatóság ilyen értelemben külön felterjesztéssel járult a kereskedelemügyi miniszterhez.

Megtört az Egyesült Izzó monopóliuma. A villanykörték folytonos drágulását a közönség elsősorban az Egyesült Izzónak köszönheti, mely az izzólámpakartell ura lévén, kényére-kedvére emelhette az árakat. Még élénk emlékezetében van a közönségnek az a több milliós villanykörte-elrejtés, amellyel az Izzó az elmult évben az áruhalmozások botránykrónikáját gazdagitotta. Természetes tehát, hogy a kartell minden eszközzel felveszi a harcot a nemrégiben alakult dr. Just-féle Izzólámpa és Villamossági R.-T.-gal, mely a kartellnek a közönség szempontjából annyira káros monopóliumát akarja megtörni. Izzőék az elmult héten hirlapi nyilatkozatban támadták meg az uj részvénytársaságot, melyre most a Dr. Just-féle Izzólámpa és Villamossági R.-T. a következőkben felel:

Miután a Just-féle Izzólámpa- és villamossági gyár alakulásával megtört az a fikción alapuló monopólium, melyet az Egyesült Izzólámpagyár és a kartell eddig kiaknázott, ez a társaság nagy szabadalmi jogok hangoztatásával akar az ujonnan alakult vállalat ellen hangulatot csinálni. Ezzel szemben a tényállás a következő: Monopólszabadalom a Wolframlámpa előállitására Magyarországra nézve nem létezik. Ilyen szabadalom csak Amerikában van, ahol dr. Just Sándor és Franz Hanaman névre szól. Az összes többi államokra csak a Wolframszál egyes, igen különböző, előállitási módjai vannak szabadalmazva. A Just-izzólámpagyárnak nemcsak saját uj és bejelentett szabadalmak állnak rendelkezésére, hanem a szabad eljárási módozatok egész sorozata is. Gyártása tehát semminemü jogosan fennálló szabadalmat sérteni nem fog és igy a konkurrens részről közzétett nyilatkozat célzatos, de felesleges. Viszont nem is fog sikerülni azt a fikciót tovább fenntartani, hogy létezzék egy oly izzólámpa gyártási szabadalom, mely, mint ezt az Egyesült Izzó részéről elhitetni szeretnék, — egész országok világitási fogyasztását egyes vállalatok korlátlan nyerészkedésének és valuta- és egyéb a közérdeket sértő üzleteinek kiszolgáltatná. Ilyen szabadalom — szerencsére — nem létezik. Minthogy azonban a kartellből kiinduló hirdetés burkoltan gyanusitást előlegez, annak szerzői ellen a mai napon *a Just-gyár igazgatósága a sajtópert megindította.*

RENAISSANCE
Jardin d'Hiver épületében,
Nagymező-utca 22—24
éttermei megnyilnak
február hó 16-án
szerdán

NAGY FERENC szállító IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

JANCSI NÉPARÉNA Igazgató: Schmidt Mihály
előadásait március 19-én kezdi meg.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Epitési anyagok raktára; IV., Márton-u. 3/b.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Divatkelme ujdonságok:
Női kosztümökre, ruhákra, aljakra, és bluzokra. — Férfi öltöny kelmék nagy választékban.
Feltünő jutányos árakban.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 február 23. 7. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A lakáskérdés

Irta: Szabó Imre dr., Budapest székesfőváros tiszti főügyésze

A lakásüggyel kapcsolatban általános a panasz, hogy a lakásügyi hatóságok feladataikat nem tudják teljesiteni és hogy a lakásügy terén rendeletek kiadásán és uj hivatalok létesitésén és kibővitésén kivül nem történik semmi komoly lépés. A közvéleményben elterjedt ez a vélemény csak részben helyes, részben azonban a lakásügyi hatóságok rendelkezésére álló eszközöknek és a lakásügyi hatóság hatáskörének *félreismerésén* alapul. Kétségtelen, hogy a lakásügy terén nem történt semmi olyan komoly lépés, amely megtörténhetett volna és amelynek meg kellett volna történnie.

A lakásügy terén a jogi szabályozást a háboru kitörése tette szükségessé. A közérdek részint a bérfizetésre moratórium engedélyezését, részint pedig a felmondási és a béremelési tilalom életbeléptetését tette szükségessé. A lakáshivatal azonban annak idején nem azért alakult, hogy az egy olyan intézmény legyen, amely a lakáskinálat és a lakáskereslet ügyeit hivatalos béklyókba szoritsa, hanem alakulásakor a lakáshivatalt csak egy olyan ideiglenes intézménynek tekintették, amely a szükséges épitkezések megtörténtéig az üresen álló, használatlan vagy tulzottan felesleges lakások és lakáshelyiségek tekintetében a lakásra szorulók részére rendelkezésre álljon. Senki sem gondolta és senki sem hitte akkor, hogy egy örökéletünek látszó hivatal lesz ebből, amely bilincseket rak a lakásforgalom szabadságára és az egészséges lakáscsere elé hivatalos gátakat emel. Tisztában volt mindenki azzal, hogy a lakásszükségen csakis épitkezésekkel lehet segiteni és minden illetékes tényező azt a legfontosabb feladatot tüzte ki a megoldásra kerülő kérdések legelsejéül, hogy minden erővel és sürgősen uj lakások teremtése elősegittessék.

Ennek két módja van. Az egyik mindent elkövetni, hogy a magánépitkezés minél előbb megindulhasson, a másik, hogy különösen a kislakások terén az állam és a közhatóságok közfeladatnak tekintsék a sürgős épitkezést. A mozgalomnak meg is volt az eredménye. A kormány 140 millió koronát engedélyezett kislakások épitésére, a főváros megfelelő területet engedett át ezen épitkezések céljaira és minden remény megvolt arra, hogy ez a mozgalom rövid idő alatt sikerrel fog járni. Elég volt azonban egy kormányváltozás és azóta a közhatósági épitkezés terén folytonos és erélyes sürgetés dacára néhány barakk létesitésén kivül semmi sem történt. Sőt ellenkezőleg: az uj lakásügyi rendeletek szinte mesterségesen lehetetlenné tettek minden magánépitkezést, holott bizonyos volt, hogy a közhatósági épitkezés hosszu ideig sikert elérni nem fog. A folyton változó, gombamódra megujuló lakásrendeletek nem gondoskodtak arról, hogy biztositották volna az uj épitkezéseket a lakásrekvirálás, a bérlőknek a lakáshivatal utján való kijelölése stb. ellen. A törvényhozás nem kedvezett az uj épitkezéseknek. Ily körülmények között természetes, hogy a magánépitkezés meg nem indulhatott és a tőke az épitkezések elől elzárkózott.

A közhatósági épitkezések sürgős megkezdésén kivül a legfontosabb feladat: *elháritani minden jogi és gazdasági akadályt az uj épitkezések utjából. Törvényben* kell biztositani az épitkezőt arról, hogy az uj épülettel, illetve az uj helyiségekkel a tulajdonjogban rejlő teljes szabadsággal rendelkezhetik, hogy annak bérét megállapithatja, hogy a bérlő személyét ő választhatja meg és hogy semmiféle lakásügyi hatóság jogköre nem fog kiterjedni az uj épitkezések folytán keletkező uj helyiségekre. Törvényben kell ezt kimondani, mert a lakásügyi rendeletek biztonságában a hit már megingott. A lakásügyi rendeletek ugyanis ujabb és ujabb bilincsek kovácsolásával, ujabb és ujabb korlátozó rendelkezések alkotásával tökéletes jogbizonytalanságot eredményeztek és ha előfordul az az eset, hogy egy későbbi rendelet az előbbi rendeletnek kedvezményeit visszavonhatja, akkor a közönségben már joggal elterjedt bizalmatlanság folytán senki sem mer tőkét és munkát áldozni uj épitkezésekre. Az adott körülmények között a teljes jogbiztonságot csakis törvény adhatja meg.

Ezenkivül a hatóságoknak különös gondja kell hogy legyen *az épitkezési anyagbeszerzés* minden uton és módon való *megkönnyitése* és elősegitése, *adózási* és egyéb *kedvezmények* engedélyezése, *kedvezményes vasuti tarifa* megállapitása az épitőanyagok tekintetében. Ha mindezek az intézkedések kellő időben megtörténnek, ugy meggyőződésem szerint a magánépitkezés gyorsan lendületet fog venni. Nagymennyiségü tőkék állanak erre a célra rendelkezésre, a szükséges épitési anyag részint megvan, részint megszerezhető és a lakáskeresőknél is megvan az anyagi lehetőség, hogy a mai roppant drága épitkezési költségek mellett is az ennek megfelelő magas bérösszeget fizessék.

Utalok a számos külföldi példára, ahol többen összeálltak bérházak épitésére, 10 évre előre fizették a bérösszeget és az ekként összegyülemlő tőkével hatalmas arányokban indult meg az épitkezés. Már a háboru első éveiben élénken propagáltam azt az eszmét, hogy *törvényhozási uton életbe kell léptetni a lakástulajdonjog intézményét*, ami azt jelenti, hogy egy háznak többen nemcsak eszmei arányban lehetnek a tulajdonosai, mint ahogy az a mi jogunkban szabályozva van, hanem a résztulajdon kiterjedjen egyes konkrét megjelölt lakásra is, hogy igy azok, akik közösen épitkeznek, biztositva legyenek az általuk előállitott lakás tulajdonjoga tekintetében és ne legyenek kitéve a velük eszmei tulajdoni arányban álló társaik anyagi helyzetének, eladósodásukból, elhalálozásukból stb. előállható veszélyeknek.

A lakásügy terén, különösen a jogrend felé való haladás idején a közérdek védelmére *elégséges lett volna a felmondási és a béremelési tilalom.* A többi kérdést az életre kellett volna bizni, mert ezeket a kérdéseket egyedül és kizárólag csak az élet tudja helyesen megoldani. Ehelyett a lakásügyi rendeletek a nem szükséges mellékintézkedéseket mind szélesebb és szélesebb mederben vonták a hatósági intézkedés körébe, ugy, hogy rövid idő alatt *a lakáshivatal öncél lett.* Az az abszolut hatalom, amelyet a rendeletek a lakáshivatalnak adtak, a közönség körében olyan szinben tüntette fel a lakáshivatalt, mint amelynek kötelessége és módja is van arra, hogy minden lakásszükségben levő jogos vagy kevésbbé jogos igényét feltétlenül és gyorsan kielégitse. A közönségben támadt ezen hit és óhaj teljesitésére *a lakáshivatal képtelen*, amiből az következett be, hogy a közönség mindenért a lakáshivatalt okolja és támadja. Megoldhatatlan feladatok megoldását bizták rá és mert a feladatokat megoldani nem képes, a téves hitben levő közönség bizalmatlanságának és vádjainak van kiszolgáltatva. A lakáshivatal ma egy óriási apparátus, amelyet tulhalmoztak olyan teendőkkel, amelyek elvégzése a köz szempontjából felesleges, a közönségre pedig zaklató és amely ugy tünteti fel a lakáshivatalt, mint a lakások felett rendelkező diktátori hatalom birtokosát. Ehhez járul, hogy a lakásügyi miniszteri biztos ujabb rendeletei olyan magas dijakat követelnek a felektől, ami egyáltalán nem felel meg az ellenszolgáltatásnak, amit azért a lakáshivatal nyujt, hanem valósággal adó természetével bir. Van olyan lakbérmegállapitás, ahol 4—5000 korona dijat kell leróni.

A közönség körében a lakáshivatallal szemben elterjedt bizalmatlanságnak két főoka van. Az egyik az, hogy a lakásügyek intézése ugyszólván teljesen a nyilvánosság kizárásával történik, zárt ajtók mögött, végérvényesen. A másik az, hogy a mai jogorvoslati rendszer valóságos *karrikaturája önmagának.* A panaszbizottság ugyanis tulajdonképen ugyancsak maga a lakáshivatal, mert szintén a lakáshivatalba beosztott birák intézik el a panaszokat a nyilvánosság teljes kizárásával, vagyis lényegileg a lakáshivatal önmaga határoz a saját határozata ellen beadott panasz felett, mint felsőbb hatóság és pedig végérvényesen.

A jogbiztonság fogalmával teljesen ellenkezik a lakáshivatalnak az az álláspontja, hogy a lakásügyek terén nincs res judicata. Ez azt jelenti, hogy ha egy lakásra vonatkozólag pl. az illető lakás igénybevételét egyszer már jogerősen elintézték és az igényt elutasitották, ez nem jelenti azt, hogy azon lakás igénybevétele tárgyában többé eljárásnak helye nincs, dacára annak, hogy az első izben szereplő bérlő személye nem változott, hanem ahány igény érkezik, azt ujból és ujból az előbbi igénylés elintézésére való tekintet nélkül tárgyalják és azok felett határoznak. A bérlő tehát, dacára annak, hogy a lakásigénylés egy izben már jogerősen elutasittatott, ujabb igénylési kérelem folytán ujabb eljárásnak, ügyvédvállalásnak, az ezzel járó költségek viselésének, szóval állandó rettegésnek van kitéve és soha sincs abban a bizonyságban, hogy lakásának, vagy lakásából egy bizonyos résznek igénybevétele nem fog-e elérkezni. Ehhez járul, hogy a folytonosan változó rendeletek ujabb és ujabb igénybevételi eseteket engedélyeztek, amelynek következtében igen sokszor előfordult az a lehetetlen helyzet, hogy akit maga a lakáshivatal a lakásba hivatalosan behelyezett és részére lakásigazolványt állitott ki, néhány hónap mulva ugyanaz a lakáshivatal a lakásból kilakoltatta azt az uj jogszabály alapján, akit alig néhány hónappal azelőtt, mint jogosultat, oda behelyezett.

A lakásügyek uj rendezésénél nézetem szerint abból kell kiindulni, hogy itt is *mindent el kell követni a jogrend visszaállitására.* A jogrend visszaállitásának csakis az az egyetlen korlátja lehet, amit a szigoruan mérlegelt közérdek megkövetel. Ilyen a felmondási tilalom fenntartása és a béremelés korlátozása. Nézetem szerint a lakásügyi hatóság részére semmi más jogkört nem kell fennhagyni, mint a Budapesten való lakásjogosultság és lakásszükség megállapitását, s a szük körre vont igénybevételi eljárást. Lakáshoz csak az juthasson, akinek Budapesten való lakásjogosultságát jogerősen megállapitották. Ennek a megállapitásnak s az igénybevételi eljárásnak független birósági utján, nyilvános tárgyalás mellett, a védekezési szabadság teljes biztositásával kell történnie.

A jogrend felé haladás megköveteli, hogy a megürülő lakásokkal a bérösszeg megállapitására vonatkozó törvényes korlátozások mellett *a háztulajdonos szabadon rendelkezhessék* azzal az egy megkötöttséggel, hogy bérlőül csak olyant fogadhat el, akinek lakásjogosultsága és lakásszüksége jogerős megállapitást nyert. A lakáshivatal hatáskörét a minimumra kell csökkenteni, kizárólag arra, ami a biróság vagy más arra illetékes hatóság által el nem intézhető.

Meg kell szüntetni azokat a visszaéléseket, amelyeket az egyes lakások bérlői *az albérbeadások* utján elkövetnek. Az a bérlő ugyanis, aki a közérdekből emelt tilalom folytán minimális bérösszeget fizet, nem juttatható abba a helyzetbe, hogy albérbeadás utján ezen lakás után az általa fizetett bérösszeg ötszörösét vagy tizszeresét szedje be albérlőitől és a védelemre szoruló albérlők rovására, azoknak filléreiből tartassa el magát.

Szükségesnek tartom *a lakásrészek igénybevételének* teljes *megszüntetését.* A kormány maga is abban a nézetben van, hogy a mellékhelyiségek (előszoba, konyha, fürdőszoba, kamara stb.) közös használatára való kötelezése többé nem engedélyezhető, mert ez a családi otthon és a családi béke feldulására vezet. Ha pedig a mellékhelyiségek közös használata többé nem lesz elrendelhető, ugy a lakásrészek rekvirálásának a lakásszükség enyhitése szempontjából többé semmi jelentősége nem lesz, csakis zaklatásra és békétlenségre fog vezetni.

Aki a körülményeinél fogva szükséges lakásnál nagyobb lakást bir, azt a felesleges helyiségek után jelentékeny *lakásadóval* kell sujtani és az akként befolyó összeget lakásépitésekre kell forditani. Hozzávetőleges számitás szerint ilyen módon több 100 milliót lehetne rövidesen előteremteni, amiből igen eredményes lakásépitési akciót lehetne kifejteni

A lakásügy rendezetlenségének, különösen a béremelés megengedhetőségének kérdése körül, az a hátrányos következménye is van, hogy állandó harcot szit a lakosság körében, azt két táborra: a háztulajdonosok s a lakók csoportjára osztva, amely két tábor állandó harcban van egymással. Ez pedig a szociális békét, a

társadalmi harmónikus együttműködés lehetőségét veszélyezteti. Ezt a harcot mesterségesen fokozza és elkeseredetté érleli a lakásügyi hatóság kezébe adott, feleslegesen tulnagy hatalom, amely a tulajdonjog érvényesitését azokon a területeken is elkobozza, ahol arra a közérdek szempontjából semmi szükség sincs.

A béremelés engedélyezésénél eddig követett lakásosztályozás (kis-, közép- és nagylakás) s a régi bérhez idomitott százalékos megszabás egyszerü ugyan, de igazságtalan. A statisztika igazolja, hogy régi lakásbérek csodálatosan egyenlőtlenek voltak. Ugyanolyan lakás vagy üzlethelyiség bére indokolatlanul lényegesen különböző volt. A nagycsaládos, vagy a társadalom bizonyos osztályához tartozó lakó kénytelen nagyobb lakást tartani, holott kereseti viszonyai szerények, viszont a gyermektelen vagy nőtlen lakó kislakásban lakik, holott jövedelme nagyobb lakásbér fizetését engedné meg. A mai viszonyok között sok hirtelen meggazdagodott ember kénytelen régi viszonyainak megfelelő kisebb lakásban lakni, mert nagyobbhoz nem jut s pusztán azért, mert lakása kisebb, élvezi a kisebb lakásnak nyujtott szociális kedvezményt. Véleményem szerint a lakbéremelés minimumát és maximumát kellene megállapitani s ezen belül a lakó kereseti és életviszonyai alapján szabni meg a fizetendő bért.

Igaz, hogy az ilyen egyéni megállapitás nehézséggel jár, de a mult gyakorlata mutatja, hogy nem megoldhatatlan. A forradalom előtt a kerületi lakáshivatalok végezték ezt a munkát s bátran állitom, hogy jól és közmegelégedésre. Minden kerületben volt ilyen lakáshivatal s ez a decentralizáció lehetővé tette az ügyek gyorsabb elintézését. A kerületi lakáshivatalok délután tárgyaltak, amikor a munkás ember jobban ráér és foglalkozásában és keresetében zavarva nincs. Az itélkezés az érdekelt egyesületek által ajánlott és a főváros tanácsa által megbizott ülnökök közbenjöttével történt, — egyik ülnök a háztulajdonosok, a másik a lakók köréből, az elnök köztisztviselő vagy nyugalmazott magasabb rangu biró volt. Csak az ilyen módon alakitott fórum itélkezése tud ebben a kérdésben közmegnyugvást kelteni. Ez nem laikus biráskodás, hanem ellenkezőleg, a hozzáértők, a kereseti és az életviszonyokat, sőt az egyes személyeket ismerők biráskodása. Meggyőződésem, hogy ennek a rendszernek a visszaállitása a helyes. Az elnököket a birói személyek közül lehetne kinevezni.

Szükségesnek tartom *a főbérleti rendszer teljes eltörlését.* Már most kimondandónak tartom, hogy minden ujabbi főbérlet érvénytelen, abból jogok és követelések nem származhatnak, a fennálló főbérletek pedig félév mulva érvénytelenné válnak. A főbérlet ugyanis, amikor valaki egész házat vagy házrészt (emeleteket, több lakást) bérel, abból a célból, hogy azt mások részére tovább bérbe adja s a béreket ő szedje, *a leglelketlenebb uzsora.* Ez leginkább a kaszárnyaszerü kislakásos házakban divatos, ahol a főbérlő szegény embereknek havi, félhavi vagy heti bérfizetés mellett drágán engedi át a lakást, legtöbbször többnek egy lakást. Ez nem tisztességes kereset, nem lehet élethivatás, mert a legfontosabb életszükségletnek és kényszerhelyzetnek önző kiaknázása.

A főváros nem fizethet rá a Városi Szinházra

A készkiadásokra garanciát kell kérni a bérlőtől — A Népszinházi Bizottságot, vagy a közgyülést illeti-e a döntés? — A pályázók a város bőrére spekulálnak

A Városi Szinház ügyében ezen, legkésőbb a jövő héten *megtörténik a döntés,* és ezzel — legalább egyelőre — lenyugszanak azok a hullámok, amelyeket a Tisza Kálmán-téri müintézet ügye keltett. E pillanatban még nem bizonyos, hogy ki fog dönteni az ominózus ügyben, a népszinházi bizottság, vagy a közgyüles-e, még kevésbbé lehet jóslásokba bocsátkozni, hogy ki lesz a szinház jövendő bérlője? A Városi Szinház pályázata körül napról-napra, sőt óráról-órára változik a helyzet, most, hogy szinházi nyelven szóljunk, az izgalmas szindarab harmadik felvonásának a végén, még mindig nem tudjuk, ki lesz a boldog férj, akinek karján a szende szűz a nagyközönség elé lép. *Joanovich* Pál dr. és *Lázár* Ferenc dr. azon közgyülési inditványukat, hogy a közgyülés, tekintettel a gyanusitások egész tömegére, amely a bérlet körül hullámzik, mondja ki a maga illetékességét a döntés ügyében, visszavonták, nem akarván dezavuálni a közgyülés keresztény többsége által választott bizottságot, abban a reményben, hogy *a bizottság, érezvén az óriási erkölcsi és anyagi felelősséget, maga mond le a döntés jogáról.* Azonban mi történt? A népszinházi bizottság legutóbbi bizalmas értekezletén elhatározta, hogy a bérlet ügyében ő maga kiván határozni, furcsa helyzet elé állitván ezzel az inditványozókat, akik most nem minden keserüség nélkül gondolnak arra, hogy — *miért nem adták be az inditványt?*

A mi szempontunkból egyáltalán nem fontos, hogy *személy szerint ki lesz a Városi Szinház bérlője.* Ugyanannyi érv szól az állami pályázat mellett, mint ellene, és a magánpályázók között is nem egy van, akinek kezében ugy müvészi, mint erkölcsi szempontból biztositottnak látnók a szinház és a fővárosi részesedés jövőjét. Meg kell azonban e helyütt állapitanunk azt, hogy a pályázók tulnyomó nagy része — nem véve ki a kultuszminisztériumot sem — *a város bőrére spekulált,* amikor beadta a pályázatát a szinház bérletéért. Amikor Faludiék öt esztendővel ezelőtt átvették a müintézetet, lezüllött, a közönség által nemcsak hogy nem szeretett, hanem megutált szinházat vettek át, amelyből nem annyira képességeikkel, mint inkább a kedvező szinházi konjunktura folytán virágzó üzletet csináltak. Ha az öt év előtti lezüllesztett Népopera bérösszegeképen 30%-os részesedést tudtak felajánlani Faludiék, olyképen, hogy még számos milliót is nyertek az üzleten, mennyivel többet ér a Városi Szinház ma, mikor az uj bérlő egy pompásan menő, virágzó szinházat vesz át.

Mégis mit látunk? A pályázók tulnyomó nagy része *fejős tehénnek tekinti a szinházat,* melytől világitást, fütést, személyzetet követel, viszont azonban a szinház jövedelmezőségére még annyira sem nyujt garanciát, hogy a város készkiadásait megtériteni hajlandó lenne. A 30%, amelyet a bérlők csaknem kivétel nélkül felajánlanak a Városi Szinházért, *nagyon relativ valami,* amely az egyik bérlő kezében esetleg milliókat juttathat a főváros közönségének, a másik bérlő kezében azonban a pályázati szerződés feltételei mellett milliókat vehet ki a városházi koldustarisznyából. Ha jól emlékezünk, csupán két pályázó van, aki pályázati ajánlatában kijelentette, hogy *a főváros készkiadásait minden esetre megtériteni hajlandó,* a többi pályázó *bölcsen hallgat* az anyagi biztositék dolgáról, abban a város szempontjából igen kedvezőtlen feltevésben, hogy vagy jól megy a szinház, és akkor a főváros a kapott 30%-ból ugyis levonhatja készkiadásait, vagy pedig rosszul megy a szinház és akkor a deficitben osztozzék a főváros a bérlet boldogtalan tulajdonosával.

Ezt az *együtt sirást, együtt nevetést* nagyon furcsának találjuk. Ha a főváros ugy ki tudja adni a Városi Szinházat és ki tudja ugy adni, hogy ha már nyereségről nincs is szó, de legalább a készkiadásaira feltétel nélkül fedezetet találjon, akkor bünös könnyelmüség akár a népszinházi bizottság, akár a közgyülés részéről, hogy akármilyen szempontból is mellőzze a pályázat kiadásánál azt a nagyon fontos kikötést, hogy *a bérlő okvetlenül tartozik a főváros készkiadásaiért, tulmenőleg a 30%-os haszonrészesedésen kezességet vállalni, és ennek biztositására a bérlet megkapása napján a főváros pénztárába nagyobb összegü biztositékot letétbe helyezni.*

Itt *nem fillérekről* van szó. Az elmult 1920-ik naptári évben mintegy *másfél millió korona* volt a főváros készkiadása világitásra, fütésre, szinpadi és nézőtéri személyzetre, amelyeket a Faludiakkal kötött szerződés értelmében ő volt köteles fizetni. Ez az összeg, tekintetbe véve a villanyáram és a munkabérek hatalmas drágulását, a folyó esztendőben mintegy *három és fél millió korona* lesz, ami már igazán nem mondható jelentéktelen összegnek. Elsősorban tehát azt kell vizsgálni a szinház bérbeadásánál, hogy *melyik pályázó nyujt garanciát erre a három és fél millióra,* amelybe még az amortizáció nincs is beleszámitva!

A mi álláspontunk az, hogy tekintettel az ügy messze kiható fontosságára, *a közgyülés egyetemének kell döntenie a bérbeadás ügyében.* Azonban, akár a közgyülés, akár a bizottság dönt, nem hagyhatja figyelmen kivül azt a szempontot, hogy a fővárosnak legalább készkiadásait mindenesetre biztositania kell. Ha erre vonatkozólag a népszinházi bizottság nem kér és nem kap megfelelő biztositékot, nagyon könnyen megtörténhetik, hogy a szinház ügye — igen különös formában — még akkor is felszinen marad, és a bérlet jogerősen még akkor sem lesz senkié, amikor az uj bérlőnek már réges-régen játszani kellene.

Betegápolási cikkeket és orvosi müszereket csak a „MONE“ ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1.
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

Ültek a városatyák...

Aki Kossuth Lajost forgatja a sirjában... Rendkivüli szóáradat rendkivüli közgyülésen — Ki a tanács legokosabb tagja?

I.

A szokott kép: zsufolt padsorok jobbról, tátongó *üresség* balról.

... A terem különben csendes. A kereszténypárt hatalmas táborán szomoruság... Látszik, hogy veszteség érte a pártot... az első halott...

És álljon meg a jókedv itt a vonal alatt is egy pillanatra, hogy bucsut mondhassunk, utolsó, örök bucsut szegény *Hoszu Pistának,* ki azóta már nyugszik a hüséges anyaföldben. A kedves Pista, kivel még tegnap jókedvben váltottunk baráti szót, ma már elköltözött az örök nyugalom honába.

Megható szavakkal és szivből fakadó érzelmekkel bucsuzott Tőle a hivatalos Megemlékezés.

*

Azután kezdődött a rendes előadás, ez alkalommal felemelt helyárakkal. Kitudódott ugyanis, hogy *Wolff* Károly ma terjeszti elő sajtóinditványát. E nagy eseményre messze földről ide zarándokoltak az emberek, nem törődve sem fáradsággal, sem cselekedetük várható következményeivel, sem az esetleges sulyos terhekkel (mint pl. végigizzadni egy Elek Mór-féle „szónoklatot“). Wolff után — ugy kell nektek, semmivel nem számoló t. Hallgatók — Uram bocsá': *Elek* Mór következett, kiről köztudomásu, hogy ijesztően és kellemetlenül *nem* szónok, aki ha beszélni kezd, a hallgatók homlokára kiül a gyöngyöző veriték és tagjaikon végig fut a hideg... Ezuttal csupán néhány *buddha (kedves szedőm, vigyázzon e szó betüire)* hasonlattal ajándékozta meg a t. Atyákat s azután leült, mely müveletében hathatósan támogatták még saját párthivei is.

Utána ismét a *„Fóti dal“* került sorra, a nevéről elnevezett szerző szabad átdolgozásában. Rövid beszéde ezuttal is a szenzáció erejével hatott és harsogó derültség fogadta azon kijelentését, hogy: *„Kossuth apánk megfordul sirjában, ha Önök e javaslatot elfogadják!“*

Egy pillanatra mindenkiben megfagyott a vér, hisz elvégre az *Ő* nyugalmát zavarni igazán senki sem akarja. De annál szabadabb lett a jókedv, mikor a megjegyzések egyik nagymestere erre a következő ajánlatot tette *Fótinak:*

— Kedvesem, lehet, hogy magának igaza van... Azonban tudja mit, — és ez magának, mint épitőmesternek is jó üzletet jelent — mi hajlandók vagyunk a próbára. Nekünk fontos és sürgős a javaslat, tehát mindenesetre még ma elfogadjuk. Azután szivesen szerzünk meggyőződést arról, vajjon kinek volt igaza. Tehát megvizsgáljuk a sirt... S ha Kossuth apánk nyugodtan pihen, — amit adjon a magyarok Istene — akkor maga tévedett. *De ha tényleg megfordult sirjában, akkor* — elismerjük — *mi követtünk el hibát.*

Fóti erre szó nélkül eltávozott. Helyette a közgyülés *„ananásza“* Szilágyi Károly ajánlott egy 50%-os egyezséget..., a hitelezők azonban kérlelhetetlenek maradtak...

Aztán jöttek a többi inditványok s ezek kapcsán egy szüzbeszéd. *Conlégner* József, a legszelidebb városatya a szabadkőmüvesek — hogy ugy mondjuk — iparigazolványainak ujbóli ki nem adása tárgyában szállt sikra meggyőzően és teljes odaadással. *Szakmándy* János pedig a mulatók bezárását követelte. S mivel a bezárással szemben valamit kinyitni kell: *Rácz* Sándor erre az iskolákat tartotta legalkalmasabbnak.

II.

A második nap e héten ezuttal a péntek volt: a rendkivüliség napja. Rendkivüli közgyülés, rendkivüli fontosságu tárgy és rendkivüli külön megjelenés: megjelent a t. Baloldal. Volt is szóáradat bőven. Annyira, hogy *Petrovácz* Gyula, a közgyülés müszaki tudósa, ugy kutyafuttában kiszámitotta, hogy az ekként hangban elpocsékolt energia annyi ló-erőt *(miért erőt? A szerk.)* képvisel, amennyi elegendő lenne 12 darab, egyenként 5 emeletes olyan bérház felépitésére, amelyben összesen 600 lakás állana rendelkezésre. (És ebbe még nincs is benne az ennek kiszámitására forditott energia!) A kérdést jogilag, közegészségügyileg és müszakilag, szóval minden oldaláról megvilágitották,... de azért az, hogy a hajléktalanok *hogyan* kapjanak lakásokat, sötét titok maradt...

De azért mégis érdekes volt. Tanulságos is, hasznos is.

Igy pl. *Körmöczy* Zoltán kihuzta a kérdés méregfogát. Fájdalom (és eredmény) nélkül. *Telcs* Béla dr., mint a Háztulajdonosok Egyesületének igazgatója abszolut *pártatlanul* beszélt. Azaz nem volt párt, amely az általa mondottakat helyeselte volna. Viszont igaz ezzel szemben az is, hogy *Petrovácz* barátunk

Április elsejétől felemelik a vigalmi adót

Emelés az egész vonalon — A nagymozik 15, az orfeumok 25, a lóversenyek 33%-os vigalmi adót fognak fizetni — Tizennégy millió korona többbevétel az emelésből

Csupor tanácsnok, a pénzügyi ügyosztály vezetője, tudvalevőleg programmjába vette, hogy az uj adók kivetésénél, szemben az eddigi ingatlan-megterhelésekkel, a *jövedelmeket igyekszik adóval sujtani.* Ebből a szempontból fontosnak tartjuk a *vigalmi adó felemelésére* vonatkozó ügyosztályi javaslatot, melyet *pénteki ülésén* fog tárgyalni a pénzügyi bizottság. Az adó felemeléséről *Csupor* tanácsnok a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapestnek:*

— Igazságtalannak tartom, hogy a hasonló szórakozást élvezők az egyik helyiségben, ahol belépődijat szednek, adót fizessenek, a másikban pedig nem; holott közismert, hogy ez utóbbi helyiségek látogatói azok sorából kerülnek ki, kik a közterheket viselni képesek. Ezért a *baroknak* elnevezett éttermekben, amelyek belépődijat kifejezetten nem szednek, de a közönség az étel és ital felemelt árában a szórakozás díját mégis megfizeti, indokoltnak találjuk az ezen helyiségben szórakozó közönség akként való megadóztatását, hogy *az adó alapjául az elfogyasztott étel vagy ital eladási árát vesszük és utána 5% adót szedünk.*

A vásárterek és ligetek népies szórakozásain résztvevők *5%-os adót* fognak fizetni, *15%-os adót* fizetnek az olyan mozgóképszinházak, melyeknek befogadóképessége a 400 személyt meghaladja. Minden olyan mulatóhelyen, ahol a nézőtéren akár az előadás alatt, akár az előadás után ételeket vagy italokat szolgálnak ki, vagy ahol dohányozni szabad, továbbá a bálokon és táncvigalmakon, nem kevésbé az idegennyelvü szini-, opera- és operettelőadásokon *25%-os vigalmi adót* fognak fizetni a tulajdonosok. *30%-os adót* fizetnek azok a kiállitások, melyek a képző- vagy iparművészeti müvek bemutatását azok eladásával kapcsolják össze, vagyis az aukciók. A lóversenyek és ügetőversenyek belépődijai után *33⅓ százalékos adót* fogunk szedni, ugyanesak a bevétel egyharmada illeti a fővárost a kártya- vagy ezzel egy tekintet alá eső más játékért szedett használati dij, vagy bármi más cimen szedett bevétel után. A szinházak által előadott szindarabok, operák és operettek első, valamint az ugyanazon szinházban történt szinrehozatal után 3 év mulva felujitott darabok első előadásai után *50% lesz a vigalmi adó.*

A hangversenyek belépőjegyei után *15—20—25%-os adót* fogunk fizettetni, aszerint, hogy a belépőjegyek 70 koronánál, 120 koronánál, 180 koronánál magasabbak. A *Filharmóniai Társaság, a Budapesti Ének- és Zenekaregyesület,* valamint a *Palestrina-kórus* saját hangversenyeinek belépőjegyei után azonban csak *10%-os vigalmi adó szedését* tartjuk megokoltnak, egyrészt ezen egyesületek zenekulturális működésére, másrészt az ezen hangversenynél szükséges nagyszámu zenész közreműködésére való tekintettel.

Az adó felemelése folytán számitásaink szerint 14 millióval fog évenkint emelkedni a *vigalmi adóból eredő bevétel,* vagyis a tavalyi 16 millió koronával szemben a folyó évben 30 millió koronát veszünk be a szórakozásokból. Ugy tervezem hogy a felemelt vigalmi adót *április elsején léptetjük életbe.*

---

számitási eredményének 97·86%-a lóerőkben erre a beszédre esik. Sokkal szebb beszéd volt a *Sümegi* Vilmosé, aki egyébként a székelyek atyja. Viszont igaz az is, hogy reá nézve is eredményes volt az ügy. U. i. értesülésem szerint lapja azóta 18 előfizetőt veszitett (ezek a háziurak), mellyel szemben a lakókból 21-et nyert. Eredmény 3 uj: és ezért csak érdemes volt beszélni? A jóindulatu tapsok erkölcsi értékéről nem is szólva.

A legérdekesebb azonban kétségtelenül *Czigány* Sándor felszólalása volt, aki meggyőző szavakkal igazolta, hogy e kérdés vizsgálásánál is reá jöhet az ember arra, amit ugyis lehet sejteni, hogy t. i. *kutya van a kertben.*

De mert hát száz szónak is egy a vége, *Baracs* Marcell és *Bródy* Ernő holttestein át végül mégis csak eljutottunk a szavazáshoz.

Ekkor már *Folkusházy* ült az elnöki székben. Ült és brillirozott. Nem hiába állitják róla, hogy palóc eredetü! De meg is forgatta a t. Közgyülést ugy az Ügyrend §-aiban, hogy ember legyen, aki utána csinálja!

... Aztán vége lett. És kifelé menve még sikerült elcsipnem egy megörökitést érdemlő okoskodást:

— A Tanács áll talán husz tagból, — magyarázta a Mester, — és én mindég kizártnak tartottam, hogy ez a husz ur teljesen egyformán okos ember legyen. Az egyik kissé okosabb, azaz többet tud, a másik valamivel kevesebbet. Természetesen következik ebből, hogy kell egynek köztük lenni, aki a legtöbbet tud, tehát a legokosabb és egynek, aki ennek az ellenkezője ... Az *előbbit* ma már megtaláltam *Folkusházy* személyében. Az utóbbira még nem tudtam reá akadni. *De figyelek, figyelek!...*

Káró.

Meddig borju a borju?

Közélelmezési kérdés, melyet tisztelettel intézek az állatvásár és a vásárcsarnok igazgatóságához, különös tekintettel a mai kor huskedvelő, illetve nélkülöző állapotára,

de fontosnak is tartom e kérdést szeretett fővárosunk közélelmezése szempontjából, miért is szives tanulmányozás végett ajánlom *Vajna* tanácsnok uram figyelmébe, bizton remélvén, hogy a kérdés helyes megoldását ő is fontosnak tartandja. Egyébként elmondom az esetet, ugy ahogy történt.

Nemes Fejér vármegye gyülésén fontos pont is szerepelt: meg kellett szabni a hus árát.

Valamikor régen ugyanis még a tek. vármegye szabta meg a marhahus árát: hány krajcár legyen egy font, hány latot szabad csontból, májból, tudóból nyomatéknak adni?

Ez volt az u. n. *limiláció.*

Disznóhust, birka- és borjuhust, vadat, halat, baromfit szabad árban adhatott mindenki, de a marhahus árát a nemes vármegye állapitotta meg. Nem részek szerint, mert azzal már nem törődött: szegye, felsárja, rostélyos, bordaköz, vesés, nyelv s.b., ez mndegy volt neki. Csontot, pacalt, májat, velőt meg már nem is vette husszámba a nemes vármegye ezekből csak nyomtaték lehetett, melynek 3—4 laton tulterjednie nem szabad.

. . . A szóbanforgó megyegyülésen báró *Fiáth* Ferenc, az akkori *főispán* elnökölt. Elmondta pár szóval, hogy a *limiláció* van napirenden, s fölhivta a *második alispánt,* terjessze elő a kérdést.

Az alispán, *Késmárky* József uram nem volt bőbeszédü ember. Röviden előadta, hogy a magyar embernek javára válik, ha minél több hust eszik. Ettől nő a gyermek, no meg a virtus. Ha pedig a hus drága, akkor nem juthat hozzá, akinek pénze nincs elég. Ennélfogva a nemes vármegye bölcs megfontolása elé terjeszti véleményét, egyébként helyeseli az alispán ur javaslatát, de sulyt helyezne a főügyész véleményére is.

Kenessey Károly, a főügyész aztán ékes szóval előadta, minő nagy volt őseink bölcsessége, mikor a hus árának megszabását a nemes vármegyékre bizták s ekként a marhahus élvezését a mészárosok haszonlesésének és nyerészkedési vágyának, e minden közjólétet fenyegető ártalmas szenvedélyeknek veszedelmes karmaiból kiszabaditották. Egyébként helyesli az alispán ur javaslatát, de az összegszerüség szempontjából sulyt helyezne a *főszámvevő* véleményére is.

Bódéi *Bóday* József volt a főszámvevő. Ő már irásokból beszélt, elsősorban ismertetve a próbavágás eredményét. Eszerint 47 forintba került a próbatehén, melynek feje, szarva, bőre és patája egy mázsát nyomott. Bele, gyomra, tüdeje, szive, mája, pacalja nyomott szintén egy mázsát, husa meg csontja pedig 247 fontot. Ha tehát egy fontra $19^{74}/_{100}$ krajcárt számitunk, megvan a tehén ára. A mészárosnak elegendő az esedékhaszon, no meg minden font után $^{26}/_{100}$ krajcár. (Még igy is meggazdagodtak belőle!) Egyébként a nemes vármegye bölcsességére bizza az elhatározás..

Most azután már megindulhatott a vita, melynek során nemes *Gombár* Lőrinc atyánkfia ellenségriasztó hangon elkezd beszélni:

— Miveltenhogy a mészárosoknak a borjuhust szabad árban lehetséges árulni, ennélfogván nálunk *minden hust borjuhus gyanánt mérnek ki.* (A mészárosok ördöge már akkor is nemcsak élt, de nem is aludt.) ,pedig olyan öreg már az a marha, mint a bodajki bábaasszony. Hiába határozza el tehát a nemes vármegye, hogy mi legyen a husnak az ára. Tessék elhatározni egyuttal azt is, *meddig borju a borju? . . .*

Ha jól emlékszem, 1650 körül épült a vármegyeház. Falai kétölesek, ágyu elleni falnak készültek. Ez volt a szerencse, hogy nyomban össze nem dültek.

De közbe meg felhangzott a kiáltás:

— Halljuk a tiszti főügyészt!

A főügyész megőrizte hivatalos komolyságát. Elmondta hogy ő a fölvetett kérdést érdemes kérdésnek tartja, melyeknek bölcs megoldását a hazai közérdek szempontjából szükségesnek is látja. Minthogy azonban erre nézve sem a Corpus Juris, sem a Tripartitum nem határoz, ellenben itt a fizika, fiziologia, kémia és higiénia, nemkülönben a megyei és községi adminisztráció szempontjából fontos szakkérdések forognak fenn: erre nézve szakértői vélemény beszerzését javasolja (ahogy ma mondanák: visszaadatik a Tanácsnak) s ilyenek adására a megyei főfizikust, a járás orvosokat, nemkülönben a veszprémi és pápai patikáriusokat kéri utasitani . . .

A tiszti főügyész javaslata hosszú és beható vita után elfogadtatott . . .

Kutattam mindenfelé, de sajnos, a szakértői vélemények nyomára sehol sem akadtam. Mivel pedig fővárosunkban is fordulnak elő hasonló esetek, mint a közérdeket szivemen viselő gondos városatya, teljes tisztelettel ajánlom e kérdést az illetékesek figyelmébe és nagyon kérem:

méltóztassanak a limitációt napirendre hozni, vagy ahogy modernül mondják, a hus árának maximálását tanulmány tárgyává tenni (indokolást lásd a fejérmegyei alispán, főügyész és főszámvevő fenti szavaiban) és ennek kapcsán oly irányban is intézkedni, hogy az állattan meghamisitása hatóságilag meggátoltassék, a borjuk abnormális gyors kifejlődése, helyesebben a már marhává fejlődött egyedek hirtelen visszafejlődése hatóságilag megakadályoztassék és végül: állapittassék meg végre hitelesen, *meddig borju a borju?*

A várható gyors intézkedést 925,724 lakótárs nevében előre is hálásan köszöni.

H. K.

TÜSKÉK

...

A demokraták,

amikor megjelentek a pénteki rendkivüli közgyülésen, mérséklettel és megértéssel tettek tanubizonyságot arról, hogy abbahagyva az oktalan és céltalan sérelmi politikát, részt akarnak venni a közgyülés komoly és becsületes munkájában. Ennek jegyében üdvözöljük a jobb észre tért kisebbségi pártokat. A Keresztény Községi Párt — mint ez a pénteki közgyülésen is kiderült — szivesen vesz minden felszólalást, amely a főváros érdekében történik és nem zárkózik el az objektiv kritikától. Az ellenzék megjelenése a közgyülési teremben azonban fokozott egységet és fegyelmezettséget tesz a Keresztény Községi Párt kötelességévé, mert most már ellenfeleink is vannak: a tekintélyes számu kisebbség, amellyel szemben csak egységgel és fegyelemmel lehet érvényesiteni a keresztény és nemzeti gondolatot. Most, hogy az ellenvélemény is hallható lesz a közgyülési teremben, az engedelmesség a kötelessége mindenkinek, a renitensek pedig vegyenek példát a baloldaltól, amelynek, ha világot megváltó gondolatai nincsenek is, de egysége és fegyelme van . . .

Az Erzsébet-köruti kurta kocsmának,

mely ugyan nem a Szamosra, hanem a törvények és rendeletek kijátszására rug ki, kellemetlen vendégei akadtak a héten. A kellemetlen vendégek, a fővárosi szinházvizsgáló bizottság tagjai, nem este jöttek, amikor izlés és tehetség nélkül Petőfit zerkovitzálják a Royal-csárdában, hanem délelőtt állitottak be az Orfeumba, ahol megjelenésük kinos meglepetést keltett. Madame Pick nem volt ott, ő a Rivierán ápolja szépségét, helyette Kovács és Zerkovitz igazgató urak hajbókoltak a bizottság előtt, amely a sörtanya gazdáira olyasan ráhuzta a vizes lepedőt. Kiderült, hogy a lokál nézőterére esténként 25—30 pótszéket csempésznek be a látogatók számára, akik nem is annyira az ostoba Petőfi-profanizálásra, hanem az Angelo-féle élőképekre és egyéb meztelenségekre kiváncsiak. Az sem maradt titokban, hogy a Royal-Orfeum és kapcsolt részei tüzbiztonsága sem a legkiválóbb, a 'Bonbonnièrhez cimzett „müintézet" szinpadán pedig meg nem engedett világitásokat használ a profitéhes direkció. A szemle eredményeképpen megrendszabályozzák a Pick-csárdát, sajnos, nem azonnal, mert az igazgató urak a szezon végére könyörögték le az elrendelt átalakitásokat. Ideje volt, hogy a szinházvizsgáló bizottság kissé a körmére koppintson az Orfeum pöffeszkedő gazdáinak, akiknek most más feladatuk nincsen, mint hogy a megparancsolt átépitéseket a kellő időre költséget és fáradtságot nem kimélve, végre is hajtsák . . .

Telcs, a vértanu,

volt a pénteki rendkivüli közgyülés megható momentuma. A Lipótváros derék városatyája a háztulajdonosok érdekében szónokolt, jobb ügyhöz méltó buzgósággal fejtvén ki a háztulajdonosok nyomorát, élénk szinekkel ecsetelvén azt az irtózatos szegénységet, amelyben főleg a négyemeltes bérpaloták vajmi kevéssé irigylésreméltó urai életüket tengetik. Ha az első beszédet szüzbeszédnek nevezzük, akkor szegény Telcs Béla fenti beszédét teljes joggal nevezhetjük hattyubeszédnek, lévén ez a háztulajdonosok szövetségének igazgatója részéről az első, ám egyben az utolsó is. Telcs dr. ugyanis, aki a Lipótvárosi demokratapártnak tagja, illetőleg csak volt tagja, pártja elnökségének előre bejelentette, hogy a rendkivüli közgyülésen a kolduló háziurakat fogja csonka szárnyai alá venni, ellentétben a párthatározattal, mely a lakók védelmét tette kötelezővé. Telcs, a zordon és nemes középkori lovagok kései utódja, azt is megirta levelében, hogy kész ezen lépésének legmesszebbmenő konzekvenciáit levonni és városatyai mandátumát letenni. A lipótvárosi vésztörvényszék valószinüleg halálra fogja ítélni az utolsó mohikánt, akire, mint szentre fognak visszatekinteni a késő utódok. A XXI. század háztulajdonos-akadémiáján a nyuzástan és az adóbevallástan órái között rejtélyes ceremóniák között fognak áldozni, sőt esetleg lakókat is áldoznok Szent Telcs emlékének, aki, pelikánhoz hasonlóan, önvérét ontotta háziur-csemeteiért: sőt igazi hősként, előre megfontolt szándékkal megfosztotta magát a közgyülésen való további szereplés lehetőségétől, ami pedig a legnagyobb áldozat egy hiven dobogó demokrataszivnek . . .

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Divatkelme ujdonságok:

Női kosztümökre, ruhákra, aljakra, és bluzokra. — Férfi öltöny kelmék nagy választékban.

Feltünő jutányos árakban.

NAGY FERENC szállító IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

HIREK

Sövényházai Hoszu István

törvényhatósági bizottsági tagot temettük a héten. Február 15-én halt meg, negyvenhat éves korában. Régen voltunk szomorubb temetésen, mert az alattomosan gyilkoló kór: a spanyol nátha tevékeny, alkotó férfikorának virágjában törte derékon egy nem mindennapi képességü magyar embernek életét, aki a közéletet erős meggyőződéssel és szinte rajongó magyar faji ideálizmussal szolgálta. *Hoszu* István kiváló közgazdasági ismeretekkel és képességekkel rendelkezett. Már 30 éves korában a *Budapesti Bank* ügyvezető-igazgatója volt, amely intézetnek a Magyar Bankba történt beolvadása után a *Magyar Banknak* lett aligazgatója. A háboru alatt vöröskeresztes főmegbizott volt, majd az *Árviz-gáló Bizottságnak* osztályfőnöke, utóbb helyettes elnöke lett és a folyó év elején foglalta el a *Dunai Faáruforgalmi és Kereskedelmi R.-T.* ügyvezető-igazgatói állását. *Hoszu* István a budai I. kerület társadalmi és politikai életében is kiváló szerepet játszott, elnöke volt a Krisztinavárosi Segitő-Bizottságnak és vezető tagja több jótékony egyesületnek. A Keresztény Nemzeti Párt szervezésében tevékeny részt vett, az országos pártnak egyik alelnöke volt, az egyesülés után pedig bekerült a választásokat intéző hármas bizottságba. Az I. választókerületi Keresztény Nemzeti Pártnak haláláig elnöke volt. Neje, három kis árvája és nyolcvanéves édesanyja gyászolja. Sok jó szolgálatot tehetett volna még hazájának és fővárosunknak. Az Ur másként végezte, legyen meg az Ő akarata!

—

Apponyi Albert gróf — Budapest diszpolgára. A jövő szerdai közgyülésre az I. ker. bizottsági tagok megbizásából *Szigethy* János bizottsági tag inditványt nyujt be arra vonatkozólag, hogy *Apponyi* Albert grófot Budapest székesfővárosa válassza meg diszpolgárává. Az inditványt teljes szövegében itt közöljük:

Tisztelettel inditványozzuk, hogy Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyülése válassza meg *Apponyi* Albert grófot Budapest székesfőváros *diszpolgárává.* Teljes tudatában vagyunk annak, hogy ez az inditvány részletesebb megokolásra nem szorul, mégis felhivjuk a t. Közgyülés figyelmét arra, hogy hazánknak ez a providenciális államférfia ennek az évnek május *havában tölti be* nemes életének 75-ik évét s a jövő esztendőben lesz félszázada annak, hogy a közélet terére lépett. Magyarország fővárosa tehát megbocsáthatatlan késedelembe esnék, ha polgársága nem idejekorán nyujtaná felé *a polgári elismerés legszebb koszoruját.* Nem kivánjuk ezuttal felsorolni mindazokat az érdemeket, melyeket *Apponyi* Albert gróf félszázados közpályáján politikai tevékenységével, ékesszólásával, irodalmi és tudományos működésével idebenn és a külföldön Nagy-Magyarország körül szerzett. De lehetetlen a legmélyebb meginduláss és hála érzete nélkül elhaladnunk amellett a tény mellett, hogy abban az időben, amikor Csonka-Magyarország a legkétségbeejtőbb helyzetben volt, a patriárcha-korban levő államférfiu volt az, aki az elcsüggedt nemzetbe reményt és bizalmat öntött, aki megküzdve közönnyel, elfogultsággal és gyülölettel, a győzők aeropágja előtt megvédelmezte a haza elévülhetetlen jogait s aki legutóbb is, a népszövetség ligájának nemzetközi uniójában, majd a genfi egyetem aulájában, fényes szellemi fölénnyel mutatott rá arra, hogy ezeréves nemzetünknek a népek nagy családjában méltó helyre van igénye. Az egész nemzet megindultan leste lánglelkü apostolának minden szavát az európai közvélemény előtt, mert érezte, hogy vágyainak és törekvéseinek, igazainak és jogainak ő a leghivebb és legméltóbb szószólója. *Apponyi* Albert mindig büszkén vallotta magát budapesti polgárnak; hadd legyen Budapest is büszke arra, hogy *Apponyi* Albertet diszpolgárának vallhatja.

A főváros megegyezett a Lovaregylettel. A pénzügyi bizottság által kiküldött hármas albizottság, melynek a törvényhatósági bizottság részéről *Buday* Dezső, *Platthy* György és *Vasek* Ernő dr. voltak a tagjai, több izben tanácskozott a Magyar Lovaregylet vezetőivel az uj lóversenytér bérlete ügyében. *A tárgyalások teljes eredményre vezettek* és azokról a pénzügyi bizottság pénteki ülésén fog beszámolni a kiküldött albizottság. A főváros is engedett, a Lovaregylet is leszállott a magas lóról, nem volt nehéz megtalálni azt az arany középutat, amely mellett a főváros is, a Lovaregylet is megtalálja a számadását. A tárgyalások során a Lovaregylet vezetősége részéről pozitiv igéret történt a *bookmaker-intézmény megreformálására is.* A főváros által kiküldött albizottság teljes mértékben honorálta és a tárgyalásokon képviselte az *Uj Budapest* azon álláspontját, hogy a bookmaker-intézmény sürgősen reformra szorul és hogy végét kell vetni annak a lehetetlen állapotnak, hogy a 15 bookmaker közül 12 zsidó legyen, akiknek nem a keresztény és nemzeti szempont, hanem csak az üzlet a fontos. Erre vonatkozólag különben a szerdai közgyülésen is kivánság fog elhangzani a közgyülés részéről.

A jövedelem, vagyon- és hadinyereségadó felszólamlási bizottságainak elnökei. A belügyminiszter a jövedelem-, vagyon- és hadinyereségadó megállapitása végett az 1920. évi XXIII. t.-c. 24. §-a értelmében három esztendő tartamára Budapest területére a következőket nevezte ki az adófelszólamlási bizottság elnökeivé: I. kerület: *Hoszu* István nyug. bankigazgatót (aki azonban időközben meghalt); II. kerület *Bozóky* Ádám dr. ügyvédet; III. kerület: *Botzenhardt* János dr. ügyvédet; IV. kerület: *Szénásy* Béla kereskedőt; V. kerület: *Perger* Ferenc dr. ügyvédet; VI. kerület: az 1. számu bizottságba: *Band* Zsigmond r.-t. igazgatót; a 2. számu bizottságba: *Saxlehner* Ödön forrástulajdonos.; VII. ker. az 1. számu bizottságba: *Liedermann* Frigyes dr. ügyvédet; a 2. számu bizottságba: *Paksy* Béla gyógyszerészt; VIII. kerület: *Kiss* Ernő vasnagykereskedőt. IX. kerület: *Verebély* Jenő dr. ügyvédet; X. kerület: *Minke* Béla dr. ügyvédet.

A Magyar Mutatványosok Országos Gazdasági Egyesülete, mely a keresztény vurstlisok szimpátiánkra érdemes szövetsége, az elmult héten szép sikerrel táncvigalommal egybekötött müvészes élyt rendezett a Nemzeti Park kaszinóhelyiségeiben. A mulatságon, melynek védője *Czeiszberger* altábornagy volt, a főváros képviseletében *Berczel* és *Vajna* tanácsnokok is megjelentek.

—

Offenbach minden este. A Király Szinházban ezen a héten is minden este a szenzációs sikerü *Offenbach*-ot adják. Az Offenbach *Péchy* Erzsivel, *Lábass* Jucival és *Rátkai* Mártonnal a főszerepekben állandóan táblásházak sorozata mellett közeledik a századik előadás jubileumához. Vasárnap délután a János vitéz van műsoron.

A Buzavirágot a Peer Gynttel felváltva játsszák ezen a héten is a *Magyar Szinházban.* A Buzavirágot négyszer, a 100-ik előadásához közeledő Peer Gyntet háromszor adják. Vasárnap délután Góthék vendégfelléptével Fedorát játsszák.

Uj műsor az Andrássy-uti Szinházban. E héten csütörtökön mutatja be az *Andrássy-uti Szinház* uj februári műsorát, melynek keretében a *Farsangi kaland, A vér nem válik vizzé* és *A primadonna* cimü darabok, valamint az uj magánszámok szerepelnek. A bemutatóig minden este a mostani műsor darabjait játsszák.

A Bálkirályné huszonötödik előadása. Jövő kedden érkezik el a *Bálkirályné* első jubileumához, melyet ezentul is minden este megismételnek. Vasárnap délután a *Revü Szinházban* a nagysikerü Szilveszter kerül szinre. A délutáni előadások az Unio szinházaiban, az Andrássy-uti Szinházat kivéve, ahol 3 órakor kezdődik az előadás, ½3 órakor kezdődnek és mérsékelt helyáruak.

Akiket felvet a pénz és A buta ember, Zangwill angol komédiája és Szenes Béla vigjátéka váltakoznak a *Belvárosi Szinház* e heti játékrendjén. A *Zangwill*-darab szerdán, pénteken és vasárnap, a *Buta ember* pedig csütörtökön és szombaton kerül szinre. Vasárnap délután Földes Imre *Lányom* cimü vigjáték szerepel a műsoron.

„Szerelem vására" még egy hétig. J'accuse és a Tizedik szimfónia világsikerei mellé szegődik most a *„Szerelem vására"*, Vajda Ernő grandiozus amerikai tárgyu filmje, amely oly óriási érdeklődést kelt fővárosszerte, hogy a szinház igazgatósága közkivánatra ezen a héten is műsoron tartja a *„Szerelem vására"*-t. E film magyar vonatkozásai és elementáris sikere megkövetelnek egy ujabb hetet. Az előadások hétköznapokon pontban 5, 7 és 9 órakor, vasárnapokon ¼4, 5, ¾7 és ½9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál és a pénztárnál előre is válthatók.

„A reichstadti herceg" az Omniában és a Tivoliban. A főváros két előkelő mozgóképszinháza, az Omnia és a Tivoli hétfőtől kezdve *„A reichstadti herceg"* cimü történelmi filmregényt mutatja be, amely ugyanazt a tárgyat dolgozza fel, mint amelyet Rostand világhirü *Sasfiókja.* Érdekes összehasonlitás nyilik ezuttal ismét a film és szinpad között és a film nagyszerüen meg is állja a helyét minden szempontból. Az Omnia előadásai köznapokon ½5, ½7 és ½9 órakor, vasárnapokon ½4, ¼6, 7 és ½9 órakor, mig a Tivoli előadásai köznapokon 5, 7 és 9 órakor, vasárnapokon 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek. Omnia jegyei Bárdnál is.

RENAISSANCE
*
ÉTTERMEI MEGNYILTAK
Magyari Imre muzsikál

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN
MEGNYITÓ DISZELŐADÁS
március 26-án, Husvét szombatján.

KÖZGAZDASÁG

A főváros kész tárgyalni a Közutival

A főváros vezetősége a legkomolyabban veszi a villamosvasutak részére már kikézbesitett szerződés-felmondást, és a tanács legutóbbi ülésén kiküldte azt az albizottságot, mely a helyszinén fog az üzleti könyvekből meggyőződni a vasutak vagyoni helyzetéről. A Budapesti Közuti Vaspálya Társaság — melynek a vasutak megváltására vonatkozó határozatát legutóbbi számunkban közöltük — *félreértette a fővárost,* amikor azt jelentette ki, hogy a Közuti ajánlatával szemben a főváros a merev elzárkózás álláspontjára helyezkedett. A merev elzárkózás a kissé szerénytelen ajánlatnak, ám korántsem a Közutinak szólott, amellyel, ha arra sor kerül, a közgyülés többségi pártja kész felvenni a tárgyalások fonalát. Ezt azonban természetszerüleg nem tehette és nem teheti addig, amig szakértő-albizottsága utján a könyvekbe való betekintés utján *a valóságos vagyoni állapotról képet nem kap.* Ezt az időt — mely a mi számitásunk szerint két hónap mulva következik be — türelemmel be kell várnia a Közutinak, mely a tárgyalások során remélhetőleg erősen redukálni fogja igényeit, hiszen a megegyezés neki sokkal fontosabb, mint a fővárosnak, mely a vasutak megváltását finanszirozni hajlandó külföldi tőkét — mint azt az *Uj Budapestben Sipőcz* polgármester kijelentette, — bármikor kap. Sándor Páléknak be kell bizonyitaniok, hogy az ő érdekeltségük, mely a multheti tapasztalatok után nem mondható a legszimpatikusabb tőkének, a főváros szempontjából még mindig kedvezőbb a külföldi tőkénél, mely egyremásra kinálkozik erre a tagadhatatlanul igen jó üzletre.

—

Az Általános Takarék közgyülése. A Magyar Általános Takarékpénztár R.-T. Kornberger Lipót udvari tanácsos elnöklete alatt megtartotta XXXIX. rendes közgyülését. Horváth Lipót dr. vezérigazgató előterjesztette az 1920. évről szóló és általunk már ismertetett igazgatósági jelentést, amelyet a közgyülés egyhangulag elfogadott és elhatározta, hogy a részvényszelvény 1921 február 18-tól kezdve 40 koronával (8%) váltassék be. A közgyülés dr. Bayer-Krucsay Dezső svéd konzul, gyárost és Purgly Pál földbirtokost uj tagokul az igazgatóságba és Szénásy Gyula nagykereskedőt uj tagul a felügyelőbizottságba megválasztotta.

Az Őstermelő közgyülése. A Magyar Őstermelő Részvénytársaság közgyülése elhatározta, hogy az 5,349.081.09 korona tiszta nyereségből a 3. számu szelvényt 22 koronával váltja be február 16-tól kezdve a Magyar Általános Takarékpénztárnál. Az igazgatóságot ujból megválasztották. Uj felügyelőbizottsági tag lett Györgyey Adolf dr.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor. Nocturno Minden este ½7 órakor
és a szenzációs februári variété műsor.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

JANCSI NÉPARÉNA Igazgató: Schmidt Mihály
előadásait március 19-én kezdi meg.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 március 9. 8—9. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A lakáshiány és lakáshivatal

Irta: FERTSEK GYULA DR., törvényhatósági bizottsági tag, a Lakáshivatal panaszbizottságának elnöke

Ma már ez a kérdés, sajnos, olyan, mint a sündisznó, nem tudja senki, hol fogja meg anélkül, hogy alaposan meg ne szurná az ujját. Egy hovatovább rémségekkel fenyegető kérdés, mert akárhol fordul meg az ember, utcán, vásárcsarnokban, üzletben, hivatalban stb. vadidegen embereket másról, mint a lakásról és a lakáskérdésről beszélni nem hall. Tagadhatatlanul komoly és pedig veszélyesen komoly lázas állapot ez és a legrosszabb orvos lenne az, aki ezt az állapotot holmi chininszerü, csak a lázt ideigóráig csillapitó, visszafojtó félrendszabályokkal csillapitaná, ahelyett, hogy a baj gyökerét, a lázat okozó mikrobát, vagy infekciót kutatná fel és ezeket pusztitaná el.

Elhibázott therapia, ideológiai félrecsuszamlás tehát az, ha ezt a fennálló és tagadhatatlanul nagyon is sulyos társadalmi bajt mi a lakáshivatal ugy mondjam kasztrálásával — amire nézve a közgyülésen is hallottam elég sok és elég indulatos közbeszólásokat sok embertől és különböző viszonylatokban óhajtásokat — akarnók chininszerüen és hirtelen meggyógyitani.

A lakáshivatal nem öncél és a legelhibázottabb rövidlátás lenne azt ugy megszervezni és azt bürokratikus intézményként kibetonozva olykép megmereviteni, hogy ez most már örökre tagozata maradjon a hivatalos apparátusnak. *A lakáshivatalnak nyomban meg kell szünnie és egy percig sem szabad tovább fennállania, mihelyt rendeltetését betöltötte.* De ettől, sajnos, ma még nagyon messze vagyunk.

A lakáskérdés, mint majdnem minden gazdasági kérdés — hisz végeredményében a lakás sem más — nem vonhatja ki magát a legfinomabb gazdasági mérőeszköz hatása alól, melyet a kereslet és kinálat törvényének nevezünk. Mihelyt ez a mérleg finom pontossággal fog játszani, automatikusan kimulik a lakáshivatal is. De ma a lakáskérdésben a büntetőjogászok által jól ismert *végszükség* állapotában vagyunk s azért, hogy a csak egymás vesztével kielégithető érdekek összeütközése anarchiává ne fajuljon, van szükség a lakáshivatalra, melynek erélyesen, céltudatosan, de szociális érzéktől áthatva, meleg humanizmussal kell a lakásért küzködők áldáz tusáját az emberileg csak elérhető legnagyobb igazságosság alapján eldöntenie.

Itt az igazságosság kérdésénél vetődik azután fel a legtöbb panasz, amely sokak részéről gyülölettől lihegő elkeseredésben jut a lakáshivatal ellen kifejezésre. *Ez mindenesetre megdöbbentő tény* s ezen intézményesen, az anyagi és alaki jogszabályok mélyen átgondolt és kihatásukban már előre approbált megszövegezésével lehet csak segiteni.

Tagadhatatlan és köztudomásu tény az, hogy ma a nemzetrontó, szerencsétlen két forradalom szennyes hullámaitól felvetve és egyébként is a vidékről s idegen országokból beszüremkedve, annyi sok ezer kétes, dologkerülő, mindenre kapható, megbizhatatlan elem lézeng a fővárosban, hogy ezeknek irgalmatlan, semmi megalkuvást nem türő eltávolitásával a *törzsökös* (autochton) vagy itt életfentartó, a nemzeti gazdálkodásra hasznos tevékenységet üző *lakosságnak* a beözönlőkkel szemben tagadhatatlanul jelentékenyen visszaszoritott *lakásigénye* némi kielégitéséhez jutna.

Szigoru, taxativ felsoroláson nyugvó anyagjogi rendelkezéssel kellene a Budapesten való lakáshoz szükséges igényjogosultságot megállapitani és ennél a pontnál még az 1914 aug. 1-re visszanyuló időponttal sem megelégedni, hanem ennél is jóval tovább visszanyulni mindazon exisztenciákra, akik a közgazdaságra káros, a köz- és állambiztonságra veszélyes foglalkozást üznek és ilyen kategóriába sorolható exisztenciák. Ebben a kérdésben azután nem a lakásügyi hatóságnak, hanem a független bíróságnak kellene — természetesen megfelelő jogorvoslati rendszer kiépitésével — minden közigazgatási beavatkozástól mentesen döntenie és természetesen azután *neki* és *csakis* neki, ennek a jogerős határozatnak a végrehajtásáról gondoskodnia, mert sajnos, amint én arra alant vissza fogok térni, a közigazgatási végrehajtásokban nem sok okom van bízni. S nem tudom megérteni, hogy ezt a feladatot a független bíróság miért ne tudná jól megoldani, amikor a törvény reáruházza azt a jogot, hogy valakit megfelelő bűncselekmény elkövetése esetén foglalkozásától eltilthasson, az ország területéről kitilthasson stb. Hogy erre a talán első pillantásra drákóinak tetsző rendszabályra *mennyire szükség van*, tapasztalják jóformán nap-nap után a lakáshivatalnál működő birák, amikor megállapitják, hogy igen sok igénybevétel alá eső lakásban rendőrségi kijelentés, lisztbizottsági élelmiszerigazolványok és lakásigazolványok nélkül laknak egyének, *akiknek Budapesten igazán nincs mit keresniök.* S nem jutnak lakáshoz benszülött családok házasodni készülő ifjabb nemzedékei, fogságból, katonai szolgálatból megtérő törzsökös, itt exisztenciával birt budapesti lakosok. Hogy természetesen ezeknek lelkében mennyi jogos keserüség gyülemlik meg, elképzelhető. Ebben a vonatkozásban nem téveszt meg engem még a népszámlálási statisztika azon kegyetlen adata sem, hogy Budapest népességének utolsó tiz évi szaporodása valamivel meghaladja a 40.000-et, mert fentebb említett tapasztalataim alapján meg vagyok győződve, hogy rendőrségi és lisztbizottsági bejelentés nélkül *százezrekre menő egyének lappanganak a fővárosban*, akiknek ugyanily módon sikerült magukat a népszámlálás alól kivonniok, *akik természetesen arra igényjogosultabb, gazdaságilag értékes egyének elől vonnak el lakásokat.* Ebben a beállításban ez a kérdés már nem is a lakáspolitika terén mozog, hanem államrendészeti, policiális vonatkozású, amelyet csak erélyes kézzel s céltudatos, meg nem alkuvó intézkedésekkel lehet megoldani. Meggondolandónak találnám azt is, hogy különösen a világháború kitörése óta létesült és lakásra alkalmas helyiségeket elfoglalva tartó vállalatok, bankalapitások, kereskedelmi ügynöki stb. irodák ezen lakások elhagyására kényszeritessenek. Megfelelően kijelölendő helyeken, saját költségükön épitendő barakkokban egész jól elhelyezhetők lennének és ily módon néhány száz lakás szabadulna fel.

Tagadhatatlan, hogy sok keserűségre, a családi békesség megzavarásával járó kellemetlenségre vezetett a lakáshivatalnak nem egy, kihatásában kellőleg meg nem fontolt olyan intézkedése, mellyel megüresedő nagyobb (2—3—4 szobás) lakásokat össze-visszaszabdalva, teljesen idegen, nem is azonos társadalmi állású egyéneknek utalt ki a mellékhelyiségek közös használatával, *albérleti jogviszonyba kényszerítvén embereket, kik egymásról tudni sem akartak.* Ugyanigy visszás állapotokat teremtett nélkülözhetőknek vitatott, jól-rosszul elkülöníthető lakásrészeknek ismét idegen emberek részére való kiutalása. Képzelhető az a gyülölködő érzés, amelyet ilyenkor a helyzetében sértett részéről a lakáshivatal egy-egy atrocitása kiváltott. Nem mondom ezzel, hogy a lakáshivatal részéről ezek az intézkedések mindig szándékosan történtek, javarészük azokba a forgatagos időkbe nyulik vissza, amikor a kommün megbukott, amikor a jogbiztonság még meglehetős ingatag alapokon nyugodott, sürgősen, jóformán óráról-órára kellett félig-meddig az életben elviselhető expedienseket találni. Ezeken a most készülő rendelettervezet segit s ezzel tagadhatatlanul sok jogos izgalomnak, indokolt keserűségnek fogja a méregfogát kihúzni. Nem mondom, hogy ezek a célszerűségi intézkedések már jóval korábban, a lakásrendeletek különböző novelláris kiegészitései során nem lettek volna megtehetők, — *de hát itt a felelősség nem a lakáshivatalt éri, mert nem ő volt a jogalkotó fórum, hanem csak végrehajtó és jogalkalmazó szerv.*

Az itt taglalt kérdés kapcsán kivánok rámutatni az egész lakáskérdés egyik legfájóbb pontjára és ez *a requirálás kérdése.* Az angol jogtétel igy szól: *„Az én házam, az én váram."* Ezt a jogtételt vallotta a legrégibb magyar jog is, mely a *családi tüzhely szentségének megsértését a hatalmaskodás esetei közé sorozta*, s ugyanigy védi ezt a mai Btk. is. Ezen a ponton vivja meg egymással a legádázabb csatát a két ellenérdekü fél: a ma még beatus possidens (boldog birtokos) és a bekivánkozó, betolakodó idegen. S ha a magyar Btk. a 330. §-ban meghatározott tényálladék: *a magánlaksértés* minősitését a birói tekintélyre bizta, mert a magánlak szentségét olyan imminens állampolgári jognak ismeri el, melynek megsértése, sulyos megtorlást involvál, ugy az a kérdés, hogy eddig békén birt lakásomat mással kell-e megosztanom, van olyan fontos: hogy annak megnyugtató elbirálását csak a bíróra bizhatom és nem a közigazgatási hatóságként eljáró és igy az akárhonnan jött befolyásoktól még sem annyira független lakáshivatalra. Ha azután a lakásterjedékre, lakásigényre vonatkozólag ismét anyagjogilag kodifikálandó feltételek vizsgálatával a szükséges jogorvoslatok megengedése után a bíróság a lakás avagy annak egy teljesen elkülönithető részének igénybevételét kimondotta, ugy az osztó igazság egyenlőségének elvénél fogva ezt a lakást az illetőtől el is *kell* venni és azt a lakáshivatalnak ki is *kell* utalni és a kiutalás aktusát semmiféle felügyeleti hatóság — még a legmagasabb sem — ódázhassa el semmiféle felfüggesztéssel, vagy más egyéb intézkedéssel, mert a birói határozat *egyetlen* tekintélye annak mindenre való tekintet nélküli végrehajthatósága. S itt csak bizonyos külpolitikai, katonai és közhivatali szempontokból lenne a miniszternek az eljárás megindításakor nyomban igénybe veendő vétójog koncedálandó, amikor is a bíróság ennek a miniszteri tanács előzetes beavatkozásának egyszerü konstatálására az eljárást egyszerüen megszüntetné.

Ennek a vétójognak a feltételei is azonban anyagjogi rendelkezésekben taxative lennének meghatározandók.

Ebből természetesen folyik, hogy a requirálás alól egyizben jogerősen kimondott mentesités, *res judicata*, mert végre nem lehet egyetlen polgárból sem bolondot csinálni s őt már birói lag megállapitott alaptalanság dacára tömeges zaklató requirálási kérvényekkel az életből kiszekirozni.

Éppen ezeknek a szekaturáknak és az emberileg alig kiküszöbölhető visszaéléseknek — bárhonnan származzanak is ezek — lehető elkerülése végett kimondandónak tartom, hogy a valamely *konkrét* lakásra beadott *első* requirálási kérvény beadása utáni harmadik napon tul arra a lakásra további requirálási kérvény be nem adható, illetve a már beadott figyelembe nem vehető. Ezzel elkerülhető az u. n. typpekkel való iparszerü kereskedés és az, hogy aki egy üres lakás kinyomozására költött, fáradt, áldozott, indiszkréció, élelmesség stb. stb. okából egy harmadik által, ki az ő tevékenysége nélkül erről a lakásról még hirt sem hallott volna, elüttessék.

Tulságos merevnek tartom továbbá az eddigi lakásrendeletek azon megszoritását, mely csak a legkivételesebb esetekben, jóformán a lehetetlenséggel határosan engedi meg, hogy a háztulajdonos vagy leszármazója a tulajdonát képező házban lakáshoz jusson. Ezt a merevséget a magántulajdon szentségének elismerése, az azon alapon való társadalmi, gazdasági s jogi berendezkedés mellett egyenesen veszélyesnek tartom. Igy a konszolidációhoz csak nagyon lassan fogunk elérni, hiszen ma a háztulajdonosnak joga alig van, csak rengeteg terhe. Ellenértékül tehát legalább ezt a jogot biztositsuk neki, kiterjesztve ezt a felmenőkre is, mert igazán érthetetlen a szülőnek a gyermekkel szemben való hátrábbhelyezése.

Sok-sok mindent mondhatnék még el. De ezek inkább részletkérdések, melyek inkább egy ankét tárgysorozatába valók. Mielőtt azonban a szervezetre vonatkozó végső reflexiómmal cikkemet befejezném, kénytelen vagyok kijelenteni és elismerni, hogy az általam előadottak megvalósitása *egy csepp csak a forró homokra*, melyek az embereket meg fogják győzni, hogy a lakáshivatal helyes adminisztrációja még ezt az utolsó cseppet sem fogja sajnálni kisajtolni, de azért a forró homok továbbra is megmarad, amelyet csak „szovjet" nyelvezettel élve egy nagyszabásu *„lakáster-*

melés", magyarul *házépitési programm* megvalósitása oldhat meg, melynek fejtegetése azonban cikkem kereteit meghaladja.

Ami pedig végső konkluziómat illeti, az az, hogyha ezt a bizonyos vonatkozásokban közigazgatási természetü állami funkciót birákkal akarják elvégeztetni, ugy *a birói állás függetlenségébe és megközelithetetlenségébe vetett hitet is intézményesen biztositani kell mindazon kautélákkal, amelyek a biró működését a jogszolgáltatás egyéb terén körülbástyázzák.* Teljes nyilvánosság, szóbeliség, contradictorius, de *gyorsitott* soronkivüli eljárás, megfelelő jogorvoslati forumok megszervezésével. Ha azután egy ilyen végső forum akár requirálási, akár felmondási ügyben valamit jogerősen kimondott és *saját maga* ezt a határozatát minden eshetőségre való tekintet nélkül végrehajthatónak mondotta ki, akkor lakáshivatal ide, vagy oda, (miniszterialis diskrecionarius jog szintén), hajtassék végre ez a határozat a *„fiat justicia, pereat mundus"* elve alapján irgalmatlanul, mert kisebb baj egy 100 közül esetleg helytelen itélet, mint a 99. helyes és igazságos itéletnek a közigazgatási végrehajtás és azzal járulékos felfüggesztések utvesztőjében való siberolása, mely aláás minden birói tekintélyt, a jogrendbe fektetett minden bizalmat, belsőleg alaptalan, külsőleg azonban elfogadhatónak látszó meggyanusitásoknak teszi ki a birói tisztet, amely pedig ma még az *egyetlen biztos szirt*, amelyeken megtörik a lezajlott forradalmak szennyes hullámverése.

Ujra felemelik a viz árát

Kettőről öt koronára drágul egy köbméter üzemi viz — Napi két hektoliter vizfogyasztás esik minden budapesti lakosra — Miért nem javitják a háziurak az elromlott vizvezetékeket?

A Budapest vizellátását biztositó fővárosi vizművek talán az ország egyetlen olyan közüzemi szerve, amely a mai válságos időben is kifogástalanul működik. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ezen a téren nem kell kisebb-nagyobb nehézségekkel megküzdeni, mert például az általános szénhiány a tél folyamán több izben *csaknem a teljes üzembeszüntetés kényszere elé állitotta a vizműveket.* Szerencsére mindig sikerült biztositani a zavartalan vizszolgáltatást és most, a tavaszi enyhe időjárás megérkeztével mindenesetre *tul vagyunk a krizisen.* Munkatársunk beszélgetést folytatott *Kailinger* Mihály udvari tanácsossal, a fővárosi vizművek igazgatójával, aki a következő érdekes felvilágositásokat adta:

— Budapest ezidőszerint *200.000 köbméter vizet fogyaszt naponta*, ami, egy millió lakost véve alapul, *fejenkint napi 200 liter vizfogyasztásnak felel meg.* A fogyasztás *abnormis* volta csak akkor tünik igazán szembe, ha tekintetbe vesszük, hogy a külföldi metropolisok napi *maximális vizszükséglete nem haladja meg a 80.000 köbmétert.* Berlinben például *egy-egy lakosra naponta átlag 70—80 liter vizfogyasztás esik*, de a kisebb városokban a fogyasztás *még ezen is alul marad.* Ezt az aránytalanul nagyobb vizszükségletet nálunk csakis az indokolhatja meg, hogy *a vizvezetéki házi berendezések és a földvezetékek a lehető legrosszabb állapotban vannak* és a háboru óta egyáltalán nem voltunk képesek a szükséges javitásokat eszközölni. A háziurak ma nincsenek abban a helyzetben, hogy számbajövő reparációkat végeztessenek vizműberendezéseiken és *olcsóbban jönnek ki, ha megfizetik a kerületi elöljáróságok által kivetett és a reparáció költségeihez mérten nevetségesen csekély birságokat.*

— Mióta a házak fővizcsöveit este 12 órától reggel 6 óráig elzáratjuk, *a fogyasztásban lényeges csökkenés észlelhető.* Azelőtt szivattyuink minden igyekezete nem érte el azt az eredményt, hogy csak félig is megtöltsék a gyüjtőmedencéket és igen gyakran előfordult, hogy a hajnali órákban *a vizmentes medencék valósággal porzoltak.* Ma az elzárás folytán annyira javult a helyzet, hogy reggelre a medencék *csaknem szinültig megtelnek és a legmagasabb fekvésü lakásokban is a reggeli órákban elegendő a viznyomás* és igy a magasabb emeleteken lakók kellő tartalékkal láthatják el háztartásukat egész napra. Annyit határozottan állithatok, hogy az elzárás nélkül a fogyasztás *semmiesetre sem volna fedezhető.*

— Ami a vizművek üzemköltségeinek és karbantartásának kiadását illeti, ez az elmult évben *meghaladta a százmillió koronát.* Tavaly a bevétel még körülbelül *fedezte a kiadásokat*, az idén azonban több, mint valószinü, hogy számadásaink *lényeges deficitet fognak feltüntetni.*

A vizművek deficitje — mint az *Uj Budapest* értesül — a viz árának ujabb emelését teszi szükségessé. A viz árának ujabb emelése szóbakerült a csütörtöki tanácsülésen is, ahol általánosságban *elfogadták* az emelésre vonatkozó ügyosztályi előterjesztést, melyet már a legközelebbi jövőben tárgyalni fog a *pénzügyi bizottság.*

Az előterjesztés *meghagyja* a háztartások számára adott viz mai kétkoronás köbméterenkint való árát, ellenben erősen emeli az ugynevezett *üzemi viznek*, a gyár- és ipartelepek, mosodák, üzemek vizének árát. Az uj árra még nem történt végleges megállapodás: az emelés azonban *nagyarányu* lesz, hir szerint *5 koronába fog kerülni az üzemi viz köbmétere.* A háztartási viz árának emelésére, egyelőre legalább, *nem fog sor kerülni*, azon egyszerü okból, mert az emelésnek a lakókra való átháritása igen körülményes, a főváros pedig *a fogyasztókkal* akarja megfizettetni az emelést, ami az üzemeknél sokkal könnyebben keresztülvihető, mint a lakásoknál. Az uj tarifa *április elsejétől kezdve lép életbe.*

TÜSKÉK

...

Uj kezekbe

került a Sósfürdő és az uj kezek cseppet sem szimpatikusabbak a régieknél: a sok kézenközön átment fürdőcskét a Városfejlesztőtől Ráczék vásárolták meg huszonöt millió koronáért. Az a „fürdőprogramm", amely nyolc esztendővel ezelőtt a Margitszigeten kisértett, ujra felüti fejét: a hangzatos kommüniké, amelyen az eladó és a vevő számára egyaránt előnyös tranzakciót beharangozzák, boldog örömmel adják hirül, hogy az uj vállalkozó játékbankot akar felállitani a Sósfürdő árnyas fái alatt, hol is azok az előkelő és kevésbbé előkelő idegenek veszthetik el olcsón vásárolt koronáikat, esetleg összesibolt frankjaikat és dollárjaikat, akik szivesek lesznek kifáradni a lágymányosi világfürdőre. Ebbe a pinkaüzletbe azonban belszólása lesz a közgyülésnek is és ami nem sikerült Ritzéknek a Margitszigeten, nem fog sikerülni a Sósfürdő elkésett lovagjainak sem. Pinka nélkül pedig sokkal, de sokkal kevesebbet ér a Sósfürdő huszonöt milliónál, de ezt az uj tulajdonosok valószinüleg csak akkor fogják elhinni, ha a játékbankengedélyt — nem kapják meg, még abban az esetben sem, ha Lukács László jár el az érdekükben . . .

Gáspár, a gőzfavágó,

nem Cornevilleből, hanem a Hungária-körutról, akinek közéleti tevékenysége eddig egy éppen olyan iztelen, mint otromba közbeszólásban merült ki, a szerdai közgyülésen interpellációban készül kritika tárgyává tenni a főváros faellátását. Eldomtalannak tartjuk Gáspár Fülöp urtól, ugyis mint bizottsági tagtól, ugyis mint gőzfavágótól, hogy amikor az egyik közgyülésen egy bizottsági tag foglalkozására tesz nem tulságosan kiváló elmeélről tanuskodó megjegyzést, a másik közgyülésen a saját foglalkozását állitja előtérbe, és mint bizottsági tag, gőzfavágói keserveit zengi el. Nem tartozik ide, hogy a főváros faellátása milyen volt az elmult télen, és hogy milyen lesz az elkövetkező télen, de ha Gáspár olyan jó favágó lenne, mint például amilyen jó fogorvos Csilléry András, tudhatná, hogy ezer és egy oka van annak, hogy nincs fánk, nincs szenünk, nincs semmink, mert Trianon mindenünkből kiforgatott. Erről azonban, és általában a főváros faellátásáról mindenki jogosult beszélni, csak Gáspár, a favágók atyja, a közgyülés egyetlen gőzfavágója nem, lévén nagyon is kirivó a kapcsolat Gáspár ur foglalkozása és a főváros faellátása iránt tanusitott megható érdeklődése között. Ha Gáspár ur a főváros faellátását hordozza szivén, térjen át más pályára, például a fogorvosira, de semmiesetre se maradjon favágó, se gőzzel, se anélkül, mert igy nagyon könnyen érheti az a vád, hogy — enyhén szólva — hazabeszél . . .

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

A büffé

(Levél a szerkesztőhöz)

Kedves Szerkesztő Uram.

ma kaptam a titkos uton hozzám juttatott értesitést, hogy neheztel reám, amiért a városi közgyüléseket a multkor egyszer *„közügyekkel kapcsolatos teadélután"*-oknak neveztem. Mivel maga sem tudja, hogy *Káró* kicsoda, nem vehetem rossz néven nehezteléset; de engedje meg, hogy ma beigazolhassam fenti állitásom igazságát. Azt hiszem, erre legmegfelelőbb, ha leirom magának, akit még soh'sem láttam büffézni, milyen is a büffé és hogyan kapcsolódik ez a közügyekhez . . .

. . . Délután 3 óra. Az Ujvárosháza előtt megáll egy sürün lefüggönyzött automobil, amelyből nyolc kisasszony száll ki. Azután jön egy hatalmas teherkocsi: a lovakról meglátszik, hogy fővárosi alkalmatosság. Ezután *görkorcsolyán* (már nincs autója) egy *„fekete"* jól táplált ur érkezik, akinek személyes felügyelete alatt szállitják a legkülönbözőbb tápanyagokat: sonkát, káviárt, parizert, császárhust, libamájat (ez a demokratáknak), szalonnát, virstlit és egyéb disznóságokat. Közben üvegek bujnak elő: tokaji aszu (ezt a lipótvárosi atyák isszák), *Baronet*- és *Zwack*-likörök: Maraschino, Cordial Médoc, Anisette, Csokoládé (ez állitólag a maga kedvence) és legvégül egy kis üveg *Hobé* (miről viszont a rossz nyelvek azt beszélik, hogy egyik belvárosi fiatal atya issza).

Közben jönnek a fogyasztók, helyesebben a városatyák is.

Szólnak a csengők, kezdődik az ülés . . . a büffé még üres.

De csakhamar szállingóznak ki az ülésből . . . be a büffébe . . . A legelsők rendesen a *fess ember: Oberschall* Viktor, aki két tojást és sonkát rendel s hozzá Médoc-ot iszik. Azután jön a *disznós-ember: Ilovszky* János, a figyelmes, aki ujévkor 100 malacot osztott szét a városatyák között.

Bent a teremben ezalatt vigan folyik a vita. A büffé természetesen pontosan van informálva arról, mi történik bent. Sőt a büffé állapitja meg a mindenkori szónokok *„fajsulyát"* is, mit igazol a következő statisztika:

	Bevétel kor.
Wolff Károly beszél	—.—
Elek Mór beszél	1999.—
Telcs Béla interpellál	1998.—
Gál Jenő interpellál	1997.—
Bohn József interpellál	10.—
Cigány Sándor beszél	150.—
Paulheim Ferenc beszél	850.—
Fóthy Vilmos beszél	2000.—

Mások beszélnek: 1—1000 koronáig.

Igy vannak azután a büffé szempontjából jó és rossz szónokok, a városatyák szempontjából drága és olcsó szónokok.

Tudom, magát is érdekli, mi fogy legtöbb a büffében?

Tojás! uram! tojás . . . és ezt a közbeszólók serege fogyasztja, akik minden ¼ órában megisznak 2—3 tojás sárgáját, hogy igy legyen edzve hangjuk — a mások beszédéhez. Igy pl. a multkor az egyik Horváth 200 korona értékben edzette hangját a . . . Fóthi Vilmos — beszédjéhez (? egyéb kifejezés nem jött hamarjában a tollamra).

Fogy azonkivül nagyon sok kávé zsemlével. Ezt a *„papucshősök"* fogyasztják, kik félnek attól, hogy elárulja őket otthon a borillat. De fogy ezzel szemben tekintélyes mennyiségü sör is, amit viszont a *„pipázó"* városatyák számlájára kell irni.

Hogy milyen a kiszogálás? Jó, édes szerkesztő uram. A Lilike, Gizike, Micike, Mariska, Annuska, Juliska, Rózsika és Mancika mindmegannyi gyorslábu, ügyes kezü tündér, ki, mint kacsalábon forgó várkastélyban a varázsasztalka, hordja kedvesen a tápanyagokat, megfüszerezvén mindenkor illő, de kedves mosolyával. Igy pl. dupla mosolyt kap *Zilahy-Kiss* (a városatya), kiadósat *Mihalkovics* Szilárd, de még nem láttam, hogy mosolyt kapott volna *Mahunka* Imre.

Hogy a tanácsnokok közül kik járnak a büffébe? Kevesen. *Sipőcz* még sohasem volt bent, *ő valószinüleg jól ismeri a közélelmezési üzemet.* Annál gyakrabban jár be *Vajna*, aki valószinüleg nem jól ismeri a közélelmezési üzemet . . . Az alpolgármesterek közül egyedül Rényi, *„a nagyur"* tartja a büffét lealázónak, de *Folkusházy* elég gyakran, *Buzáth* meg pláne sokat van benn. Igaz, hogy mig utóbbi elvegyül a *„tömegben"*, előbbi a *„diszteremben"* keres magának helyet . . .

De ne csodálja, kedves szerkesztő ur, az ő idegenkedésüket! Ha látná azokat a terhes perceket, amikor *„Tanácsnok ur egy másodpercre"* cim alatt 20 percig nyaggatja valamelyik „könyökös" városatya szegény tanácsnokot, hogy igy — meg — ugy: a hosszu cetlin felsorolt neveket ajánlom szives jóindulatába. Meg a többiek is: *Purébl*-től mindenki fát kér (és kap), *Lobmayer*-től szinházjegyet (és nem kap.) Az egyiktől a kinevezést, a másiktól villanyt, a harmadiktól

Százezer vagon tüzelőszer . . . .

Budapest fűtése — számokban — Mivel fűtünk a jövő télen?

Mennyi tüzelőanyagot fogyasztott az elmult évben Budapest? Olyan kérdés ez, amelyre mindenki kiváncsian várja a feleletet. A gazdagság és a szociális nyomor épp ugy meglátszik belőle, mint ahogy az ipar és kereskedelem jó vagy rossz sorára vetnek világosságot a szürke számsorozatok. A közgazdasági ügyosztályban erre vonatkozó kérdésünkre a következő nagyérdekü felvilágositásokat kaptuk:

— A hazai bányák termeléséből egész Magyarországra vonatkozóan *1517 vagon szén áll naponta rendelkezésre*, ebből azonban csak 298 vagon az a darabos szén, amelyet a háztartások felhasználhatnak. A még 1920 márciusában megtartott *lakásösszeirás* alapján az elmult esztendőben 230.140 egész és 16.341 darab pót-szénvásárlási, továbbá 216.477 egész és 21.459 darab pót-tüzifavásárlási igazolványt adott ki a főváros. A szénügyek kormánybiztosa a forgalomban levő szénvásárlási igazolványok beváltására májustól december hó végéig összesen *6903* vagon hazai szenet bocsátott a főváros rendelkezésére. *Külföldi szén* csak az elmult esztendő utolsó hónapjában került behozatalra; ebben a hónapban 253 vagon porosz szenet hoztak be, amely szénből a háztartások is ellátást nyertek.

Érdekes, hogy a Cséry-kokszból majdnem ugyanannyi fogyott el, mint a szénből. Nem számitva a fővárosi iskolák és intézmények által felhasznált Cséry-kokszot, az elmult esztendőben ebből a jónak éppen nem mondható fütőanyagból 6000 vagon került forgalomba.

A székesfőváros tüzifaelosztó hivatala ugy, mint a multban, 1920. évben is nyilvántartotta a fővárosba érkező tüzifamennyiséget és annak elosztását ellenőrizte. A tüzifaelosztó hivatal statisztikája szerint *az elmult esztendőben 41.566 vagon tüzifa érkezett a fővárosba.* Ebből a kereskedők és magánfelek részére 28.733 vagon jött, közintézmények és beszerzési csoportok 12.000 vagont kaptak, a főváros házi szükségletének fedezésére pedig 3718 vagon futott be. Ilyen nagymennyiségü tüzifa még egyetlen esztendőben sem érkezett Budapestre, aminek szomoru oka az, hogy az elmult esztendőben alig állott nagykalóriáju külföldi szén rendelkezésre, ugy hogy a közönség a kiskalóriáju belföldi szén helyett — ha ugyan volt pénze rá — fát vásárolt. A főváros a 41.000 vagon fából 5600 vagont foglalt le a közellátás céljaira és ebből látták el *a pékeket, a kulturális és közjótékonysági intézményeket és a szoptatós anyákat.* Ebben a mennyiségben azonban nincsen benne az a tüzifa, amelyet a katonák és közszolgálati alkalmazottak kapnak. Ez körülbelül 5300 vagont tesz ki.

Nagy baj a faellátás terén, hogy Csonka-Magyarország ma csupán 14%-ával rendelkezik azoknak az erdőknek, amelynek a boldog béke idejében urai voltunk. A helyzet ma az, hogy Csonka-Magyarország erdői 4—5 esztendőre előre teljesen ki vannak termelve, ugyannyira, hogy *az 1921—22-es télben csak kizárólag import fára leszünk utalva.* Ez okból a fővárosnak már most mindent meg kell tennie, hogy idejében és elég fa kerüljön behozatalra, mert annak a tüzelőkatasztrófának, amelynek a még el sem mult télben szenvedő hőse volt Budapest népe, nem szabad megismétlődnie.

Ki engedélyezze az aukciókat?

A főváros és az állam harca — A tanács ujra felir a kereskedelmi miniszterhez

A fővárosban ujabb időben egyre-másra szaporodnak el *az aukciók*, amelyeken a müvészetpártolás és kultura hangzatos cimén nagyobbrészt értéktelen lim-lomokat sóznak rá drága pénzen és agyafurt ravaszsággal a hiszékeny közönségre. Hangzatos nevü egyesületek alakulnak, amelyeknek — nem egyszer a nemzeti gondolat cégére alatt — egyedül és kizárólag *árverések rendezése* a céljuk, nem ugyan azért, hogy a megszorult középosztályon segitsenek, hanem inkább a 15%-okra spekulálnak, amit hüségesen bezsebelnek minden eladott tárgy után. A 15% nemcsak a költségeket fedezi bőségesen, hanem még jelentékeny hasznot is juttat az aukciósoknak. A kereskedelmi kormány, mikor az elmult esztendőben a királyi zálogház a vagyonmentő vásárt rendszeresitette, igen helyesen arra az álláspontra helyezkedett, hogy minden egyéni aukciót — mondhatnók: akciót — beszüntet, illetőleg az összes árveréseket az állami árverési csarnokokban összpontositja.

Ezen elhatározás folyományaképpen a miniszterium 1920 májusában leiratban tudatta a fővárossal, hogy az árverések üzletszerü rendezésének engedélyezését saját hatáskörébe veszi át és ezért ha ilyen kérelemmel fordulnak a tanácshoz, a kérelmezőket figyelmeztesse a főváros, hogy közvetlenül a kereskedelmi miniszteriumhoz forduljanak. *Az árverezők engedélydij fejében 1920 májusáig a bruttó bevétel 3%-át fizették a fővárosnak.* Ebből a fővárosnak 1920. évben, amikor csak két árverést engedélyezett, 496.000 korona bevétele volt, amely bevétellel szemben a fővárost *semmi kiadás sem terhelte.* Ez az összeg a fővárosi szegényalapot illette és ha valamilyen alap rászorul a támogatásra, akkor a fővárosi szegényalap az, amelyből igazán csak az arra rászorultak részesednek.

A főváros több feliratban kérte a kormányt, hogy ha már a müvészi, muzeális tárgyak árverezésének engedélyezését nem bocsátja vissza a főváros hatáskörébe, akkor legalább hagyja meg a fővárosnak eddigi 3%-os részesedését. *A miniszter a főváros ismételt kéréseire kijelentette, hogy az árverések ügyében nem zárkózik el a főváros tanácsának megkérdezése elől.*

Azt is megigérte a kereskedelmi miniszter, hogy a pénzügyminiszterrel tárgyalásokba fog bocsátkozni abból a célból, hogy a fővárost az elmaradt bevételekért valamilyen módon *kártalanitsa.* Az igéret azonban csak igéret maradt, a főváros legalább eddig semmilyen értesitést nem kapott, hogy a pénzügyminiszterium már hozott volna valamely határozatot a rekompenzálás ügyében.

Közben azonban számosan kaptak árverésnek üzletszerü rendezésére engedélyt anélkül, hogy a fővárost meghallgatták volna, sőt *az engedélyek kiadásáról értesitést sem kapott a főváros*, annál kevésbbé kapott valamilyen kártalanitást az elmaradt haszonért. Mint az *Uj Budapest* értesül, *Purébl* tanácsnok, a közgazdasági ügyosztály vezetője az egyik legközelebbi tanácsülésen részletes előterjesztést fog tenni arra vonatkozólag, hogy a főváros ebben az ügyben végre-valahára *álljon a sarkára* és biztositsa az árverésekre vonatkozólag ugy az *erkölcsi felügyeleteket*, mint *az anyagi hasznot.* Nem lehet, hogy olyan vagyontömegek, amelyek az aukciók valódi, vagy állitólagos mükincseiben találnak buvóhelyet, simán és egyszerüen kibujjanak a fővárosi adózás elől, de ezenkivül is ezer és egy szempont követeli, hogy a főváros kapja vissza régi jogát és a közgazdasági ügyosztály ugy, ahogy eddig történt, ne csak engedélyezze ezeket az árveréseket, hanem azokra fel is ügyeljen.

R. O.

A főváros egyesiti a közlekedési üzemeket

Till tanácsnok a Közuti megváltásáról — Folyik az Egyesitett Vasutak könyveinek vizsgálata — Miért nem ad ki autobusz-koncessziót a főváros?

A főváros közlekedési ügyosztályában hetek óta éjjel-nappal folyik a nagy munka *a villamosvasutak készülő megváltására* vonatkozólag. A főváros közgyülésének december 30-iki határozata értelmében a tanács *Rényi* alpolgármester, illetőleg *Till* tanácsnok elnöklete alatt megalakitotta azt az ellenőrző bizottságot, mely az Egyesitett Vasutak könyveinek átvizsgálása alapján hivatva van a Közutival a megváltásra vonatkozólag az egyezkedési tárgyalásokat megindítani. Most már bizonyos az, hogy a Közuti *megváltásra kerül*, vagyis, hogy a főváros érvényesiteni fogja a Közuti engedélyokiratában biztositott jogait és elérkezettnek látja az időt arra, hogy *a saját kezében egyesitse a főváros összes közlekedési müveit.* Erről a nagykoncepcióju közlekedési politikáról *Till* Antal tanácsnok, a közlekedési ügyosztály vezetője, a következő érdekes nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

A tanács által a közgyülési határozat értelmében kiküldött ellenőrző-bizottság *már három ülést tartott.* Ezeken az üléseken részletesen megvitattuk az általános dolgokat és hozzákezdtünk feladatunk első részéhez: *a könyvek átvizsgálásához.* Számitásom szerint a könyvek átvizsgálásával *március végére* készül el a bizottság. A munkaprogrammban ezután a *müszaki* és *jogi* kérdések megvitatása szerepel; valószinüleg *junius végére* feldolgozzuk az egész kérdéskomplexumot és azután a közgyülés *dönthet a megváltás módozatairól.* Remélem, hogy időközben megjön a felmondást elhatározó közgyülési határozat kormányhatósági jóváhagyása is, ugyannyira, hogy *julius elejére semmi admisztracionális akadálya nem lesz a Közutival való teljes megegyezésnek.*

Magához a megváltáshoz *jelentékenyebb pénzösszeg nem kell*, hiszen az engedélyokirat szerint a részvénybirtokosok számára a megváltás napjától az eredeti bérleti idő lejártáig *járadék* jár, ezt a járadékot pedig a *folyó bevételekből* leszünk képesek fedezni. Más lapra tartozik *az üzem rekonstrukciójának és rentabilissá tételének a kérdése*, erre a minden valószinüség szerint kiváló üzletre — mint azt *Sipőcz* polgármester ur éppen az *Uj Budapestben* jelentette ki — egyre-másra érkeznek a külföldi ajánlatok. Az természetesen még nem tartozik a nyilvánosság elé, hogy külföldről milyen összetételü pénzcsoportok jelentették be érdeklődésüket, csak annyit jelezhetek, hogy én elsősorban *egy angol és egy francia tőkecsoport részéről érkező érdeklődést tartok a legszimpatikusabbnak.* Ha külföldi tőkét használunk fel a vasutak rekonstrukciójánál, ez a tőke természetszerüen *nem tulajdonosa lesz a vállalatnak*, hanem a tőkeérdekeltség általában *csak kölcsönt adhat*, ami azonban semmi jogot sem biztosit számára a vasutak vitelére vonatkozó tulajdonosi jogainkat illetőleg.

Ezt azért hangsulyozom, mert rá akarok mutatni arra az *egységes közlekedési politikánkra*, amely szerint a megváltás után a villamosok ügyeit vinni akarjuk. Ma miénk az *omnibusz*, rövid néhány év mulva birtokunkba kerül a *fogaskerekü*, miénk a *siklő* és a miénk az *autobusz*, szóval *a magánvállalkozás a megváltásután teljesen ki lesz zárva a fővárosi közlekedés irányitásából.* Egyetlen, egységes terv, melynek feladatait és szociális szempontjait természetesen mindenkor a főváros törvényhatósági bizottsága fogja meghatározhatni, irányitja majd a főváros közlekedését a megbizható, olcsó és gyors közlekedésre vonatkozólag.

Ez a szempont vezetett bennünket akkor, amikor elhatároztuk, hogy *autobuszok járatására engedélyt nem adunk ki*, mert az autobuszforgalom kérdését csupán a villamosközlekedés problémájának megoldásával egyidejüleg tartjuk megoldhatónak. Autobusz-járatok inditására is egyre-másra érkeznek főképen külföldi ajánlatok: *mi azonban mereven elzárkózunk minden kisérletezés elől*, sőt a legutóbbi tanácsülésen a Budapest—Ujpest Személyszállitó Vállalat — a *BUSZ.* — koncesszióját is visszavontuk.

vasutat... ki annak elmondhatója, hány kivánság lakózik 200 városatyában?

Kik az érdekesebb asztaltársaságok?... De kivánesi ma, szerkesztő uram!

Hát elmondom.

A hosszu asztalnál *Csilléry* ül s körötte a törtetők. Egy *„pertu“* a kegyelmes urtól még ma is sokra becsültetik.

A „Cassa“ mellett rendesen ujságirók ülnek... s hiszem, szegényeknek pénz csak ilyenkor van *közel*... A szemközti asztalnál *Buzáth, Vajna* és *Joanovich* és itt folyik a legkedélyesebb élet. *Buzáth* jót rendel inni, *Vajna* enni, *Joanovich* meg füszerezi zamatos elbeszélésekkel...

A keresztasztalnál — ahová demokrata még nem mert leülni — ülnek a *„hangosak“*, akik keveset esznek, többet isznak s akik miatt kell hangosnak lennie odabent az elnöki csengőnek...

A sarokban lévő asztalokat *demokraták* foglalják el, akik a legboldogabbak, ha egy-egy *„ellenpárti“* átszól vagy pláne leül közéjük. A büffében elfelejtik összsérelmeiket, viszont nem felejtik el egy-egy tanácsnek megkaparinthatása esetére összkérelmeiket...

Egyetlen hibája van csak a büffének: nincsenek benne hirlapok...

Képzelje el pedig, kedves Szerkesztő uram, milyen kedves jelenet volna az, ha a büffében látnók pl. *Conlégner* Józsefet kezében a *Világgal*, *Weiss* Konrádot az *Egyenlőséggel*, *Bródy* Ernőt a *Nemzeti Ujsággal* és *Sümegi* Vilmost a *8 órai Ujsággal*. Vagy pláne ha idegen lapok is lennének, és *Szakmándy* János olvasná a *La Voce del popolo*-t, *Zeőke* Antal a *Dannerska Kisgazdalienska*-t, *Rassay* Károly a (ugy irom le, ahogy kimondják) *Partitlän Zsurnált!* Ez volna csak az igazi élvezet s bizton hiszem, még jobban fellenditené a büffé üzletét.

Nagyon kérem, édes szerkesztő ur, tegyen valamit a lapok érdekében! De mindenesetre jöjjön be legközelebb maga is a büffébe — és — ezt jó tanácsként mondom — akkor szolgáltassa ki magát a szőke Micikével.

...Véget ér az ülés. A teremben leoltják a lámpákat, csak még a büfféből hallatszik beszélgetés. Azután az utolsó vendég is lenyeli az utolsó falatot is... és ezzel teljesen befejeződött a nagyhorderejü városi közgyülés...

*

...A lépcsőn lefelé haladó legutolsó *városatyák* egy öreg nénikével szoktak találkozni: kezében seprő és lapát... megy az üléstermet elsepregetni. E néni a *„város anyja“*, csak kár hogy még a Pest és Buda egyesülése előtti korból származik...

*

...Végezetül szabadjon válaszolni azoknak az olvasóknak, akik *Káró* kiléte iránt érdeklődtek.

Aljas rágalom az a hir, mintha e név alatt *Jellinek*, az ismert szállitó-cég *másik tagja* irkeznék társát kompromittálni.

Bizonyosat azonban mi magunk sem tudunk. Egyesek szerint egy *budai méltóságos ur*, mások szerint egy *kőbányai nagyságos ur*, de sokan meg azt állitják, hogy egy *belvárosi tekintetes ur.*

Magunkfajta szegény ember pedig hogyan tudjon ennyi huncut cim között a való igazság irányában eligazodni... *Káró.*

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este 1/2 7 órakor. **A csodapók** Minden este 1/2 7 órakor
és a szenzációs márciusi variété műsor.

HIREK

Lapunk 8. száma a nyomdász-sztrájk miatt az elmult héten nem jelenhetett meg.

Készül az 1921-es költségvetés. A pénzügyi ügyosztályban a kitünő *Sebő* főszámtanácsos vezetése mellett nagy-nagy munka folyik: készül az 1921-es költségvetés. A nyersváz már készen van, csupán a készletek hiányoznak, még nem egy ügyosztály és üzem van, amely eddig nem küldte be a költségvetéshez szükséges adatokat. A *polgármester* most uj rendeletet fog kibocsájtani, melyben utasitja az összes hivatalokat, hogy a költségvetéshez szükséges adatokat záros határidő alatt juttassák el a pénzügyi ügyosztályhoz.

A főváros kedvezményt adott a köztisztviselőknek a főváros gyógyfürdőibe. A főváros tanácsa legutóbb tartott ülésében *Berczel* Jenő dr. tanácsnoknak, a városgazdasági ügyosztály vezetőjének előterjesztése és az állandó gyógyfürdő-bizottság javaslata alapján a főváros gyógyfürdőibe elsősorban beteg közalkalmazottak részére féláru fürdőjegyeket engedélyezett. A kedvezményes fürdőjegyeket a közalkalmazottak a *Közalkalmazottak Nemzeti Szövetsége* utján kapják meg és pedig a Széchenyi- és a Szent Gellért-gyógyfürdőkbe havonta 300—300, a Rudas-gyógyfürdőbe pedig havonta 100 jegyet. Azonkivül a gyógyfürdők összes gyógytényezőinél is azok a köztisztviselők, akiknek hatósági orvosi bizonyitvány alapján ezeket használni kell és a fürdőjegyeket a K. A. N. Sz.-től megkapták, 50%-os engedményben részesülnek. Ugyanezen alkalommal a tanács a Nemzeti Hadseregnek tényleges szolgálatában álló tisztjei részére is mindhárom gyógyfürdőbe egyenkint havonként 100—100 féláru jegyeket engedélyezett, ezeknek kiosztását a budapesti körletparancsnokság fogja végezni.

Végül féláru kedvezményben részesülnek a budapesti államrendőrség tisztviselői és pedig a Széchenyi és Szent Gellért-gyógyfürdőkben havonta 60—60 jegy erejéig. A Nemzeti Hadsereg legénysége részére a főváros teljesen dijtalanul már régebben átengedte a *Rudas-gyógyfürdő népfürdőjét.*

—

Offenbach 103—109. előadása szerepel e héten a Király Szinházban, mely darab iránt változatlanul nagy a közönség érdeklődése. Vasárnap délután a *Cigánygrófné* kerül szinre.

Bus Fekete László: Buzavirág cimű nagyhatásu darabját, melynek minden egyes előadására elővételben keltek el a jegyek, ezen a héten ötször adják a Magyar Szinházban. Pénteken a *Peer Gynt*-et ismétlik meg, vasárnap délután P. Márkus Emilia fölléptével a *Névtelen asszony*-t játsszák.

A buta ember és Akiket felvet a pénz fölváltva szerepel a *Belvárosi Szinház* e heti játékrendjén. Szenes darabját szerdán, pénteken és vasárnap este, a mulatságos Zangwill-darabot pedig csütörtökön és szombaton adják. Vasárnap délután a *Gyermektragédia* szerepel a műsoron.

Az Andrássy-uti Szinház bemutatója óta, amely a meleg sikerekhez szokott kis szinháznak az eddigieknél is nagyobb és zajosabb sikerét jelenti, egyre fokozódik a közönség érdeklődése az uj műsor iránt. Különösen nagy tetszést vált ki *Szőllősi* Zsigmond Primadonnája, *Antalffy-Zsiros* Dezső zenésjátéka, A farsangi kaland, *Zágon* István parasztkomédiája: a Kigyütt az igazság, melyeket nyiltszini tapsokkal kisér az előre eladott táblás házak közönsége.

A Revü Szinházban minden este Oszkár Strauss *Bálkirályné* cimű rendkivül hatásos operettjét ismétlik a bemutató kitünő szereplőivel. Vasárnap délután a *Szilveszter* kerül szinre. A délutáni előadások az Andrássy-uti Szinházat kivéve, ahol az előadás 3 órakor kezdődik, 2½ órakor kezdődnek és mérsékelt helyárak.

A nagyságos asszony táncol. A Magyar Szinház legközelebbi ujdonsága *D'Armont* „Le danseur de madame" cimű darabja lesz, amelyet a párisi Theatre Edward VII.-ben már régebb idő óta nagy sikerrel játszanak. A vigjátékot Karinthy Frigyes forditja és magyarul „A nagyságos asszony táncol" cimen fog szinre kerülni. A bemutató időpontja még bizonytalan.

„Roland mester" a Royal-Apollóban. Az első Eva May-film kerül szinre ezen a héten a Royal-Apollóban *„Roland mester"* cimen. *Eva May* a leánya a világhires *Mia May*-nak, maga az üde fiatalság a temperamentum, szépség és kecsesség és már első fellépésével megmutatja, hogy tehetség dolgában méltó leánya a nagyszerü *Miá*-nak. Megelőzi ezt Charlys Chaplinak, Amerika legnépszerübb burleszk-komikusának fellépése, egy kacagtató komédiában, a *„Vándormuzsikus"*-ban. Az előadások köznapokon 4, 6 és 8 órakor, vasárnapokon 3, ¾5, ½7 és ¼9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

Jön a Caligari! Pénteken mutatja be a *Mozgókép Otthon* uj műsorát, melynek keretében szerepel egy Budapesten óriási feltünést keltő film: a *Caligari* is. Soha a mozgókép-művészetben hasonló jeleneteket, embereket nem láttunk, egy egész várost épitette fel a *Caligari* külső keretével. Bizonyos, hogy soha többé ilyen film nem fog elkészülni, mert ebben az irásban tökéletesebb nem lesz alkotható.

„Roland mester" az Omniában. Ezen a héten az első Eva May-filmet mutatja be az Omnia, a *„Roland mester"*-t amelyet Joe May rendezett mindenütt ismert művészi készséggel, *Eva May, Mia May* leánya és igy most már harman vannak, akik a May nevet világszerte kitünően csengővé teszik. A középkoru legenda elragadó mesét dolgoz fel, melynek közreműködői, kitünőségei a német drámai szinjátszásnak. Megelőzi ezt egy kacagtató amerikai burleszk. Az előadások köznapokon 4, 6 és 8 órakor, vasárnapokon ½4, ¼6, 7 és ¼9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

„Az elsodort élet" a Tivoliban. Grandiózus olasz film van műsoron e héten a Tivoliban *„Az elsodort élet"* cimen, melynek főszerepét a szépséges primadonna, *P. Menichelli* játssza. A darabot egy pompás amerikai burleszk előzi meg. Az előadások köznapokon ½5, ½7 és ¼9 órakor, vasárnapokon ½4, ¼6, 7 és ½9 órakor kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG

A Lloyd Bank megalakulása. E hó 5-én tartotta meg alakuló közgyülését a Lloyd Bank Részvénytársaság. A bank alaptőkéje 200,000.000 korona. Az alapitásban a hazai nagyipar egy előkelő érdekcsoportján kivül Kommerz- und Disconto-Bank Wien, valamint a Lukács és társa wieni és az S. Einhorn's Söhne amsterdami bankház vettek részt. A közgyülés az igazgatóság tagjaivá választotta: *Szterényi* József báró, nyug. m. kir. kereskedelemügyi minisztert (elnök), *Goldberg* Berthold nagyiparost (alelnök), *Adler* Félix az Universum kereskedelmi r.-t. vezérigazgatóját, *Bartóky* József titkos tanácsost, *Blau Miksa* fatermelő, *Einhorn* Henrik bankárt, *Friss* Zsigmond nagyiparost, *Fuchs* L. Lajos kir. tanácsost, *Klug* Emil dr.-t, *Lukács* Henrik bankárt, *Murányi* Alfréd földbirtokost, *Nagy* Bélát (vezérigazgató), *Rubinstein* Dimitrijov főkonzult, *Samsinszky* Gyulát, *Schiel* Adolf kereskedelmi tanácsos nagyiparost, *Steinhübl* Sámuel, a bécsi tőzsde-kamara első alelnökét és *Szurmay* Sándor báró nyug. m. kir. honvédelmi minisztert. A felügyelőbizottság tagjai lettek: *Picha* Rudolf, *Barnabás* Pál dr., *Fellner* Leó, *Figdor* Richárd, *Goldhammer* Leó dr., *Ország* Ernő dr., *Párkány* Frigyes dr., *Román* Miklós és *Soltész* Adolf (elnök). Az igazgatóság ügyvezető-igazgatóvá *Mándy* István dr.-t, igazgatóvá *Drehr* Imre dr.-t nevezte ki. Cégjegyzési jogosultsággal felruházta *Biernaczky* Szilárdot, *Déri* Miklóst és *Hajdu* Lajost.

A Fabank elnöke. Amint illetékes helyről értesülünk, *a Fabank Részvénytársaság* e hó folyamán megtartandó közgyülésén *Lukács* László v. b. t. t. nyug. magy. kir. miniszterelnököt az igazgatóság elnökévé fogja megválasztani.

A Magyar Város- és Községfejlesztési Részvénytársaság üzletkörének kiszélesedésére és az üzletkörébe tartozó vállalatok nagyarányu szaporodására való tekintettel legutóbb keresztülvitt tőkeemelése után a nagyobb pénzintézetek sorába lépett és uj vezérigazgatójává *Urbanovich* G. Zoltán dr.-t, az Angol-Magyar Bank eddigi ügyvezető-igazgatóját nevezte ki. E kinevezés összefüggésben van az emlitett intézet vezetőségének azzal a tervével, hogy a vállalat működését további bankszerü üzletekre is kiterjeszteni szándékszik, ami a közeljövőben a társaság cégének megváltozásában is kifejezésre fog jutni. Az uj vezérigazgató állását folyó évi április hó 15-én foglalja el.

A Kassa-Oderbergi Vasut közgyülése jóváhagyta a cseh kormánnyal történt megállapodásokat. A Kassa-Oderbergi Vasut március 4-én tartotta közgyülését *Popovics* Sándor dr. alelnök elnöklete alatt. *Sieghart* Rudolf dr. elnök részletesen megvilágitotta a prágai kormánnyal kötött megállapodásokat. Az elsőbbségi kötvénytulajdonosokat effektiv arany- és ezüst fizetésére irányuló követelését nem lehetett eredményesen képviselni, mert az utódállamokat nem sikerült belevonni. A márkára szóló kötvénytulajdonosok részére cseh-szlovák értékben a két valuta mai értékviszonylatának megfelelő jogok biztositattak. Az a részvényes, aki esedékes osztalékát magyar koronában veszi fel, semmiképpen sem prejudikál ezáltal a jövőnek. A közgyülés a nyert felvilágositásokat megelégedéssel vette tudomásul. *Sieghart* Rudolf dr. elnöknek hosszas fáradozások után tehát sikerült a részvényesek és az elsőbbségi kötvénytulajdonosok jogait teljesen biztositani és meg van a remény arra is, hogy a prágai kormánynak a személyzet érdekeit is teljes sikerrel fogja megóvni.

Az Éléstár uj igazgatója. A Nemzetközi Kiviteli és Behozatali r.-t. érdekkörébe tartozó *Éléstár r.-t. Pártos* Szilárd dr. ujságiró kollegánkat igazgatónak nevezte ki.

Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság ma megtartott igazgatósági ülésén az ügyvezetés a vállalat üzemi helyzetéről részletes jelentéssel szolgált. A létesitett kokszkötések alapján Ózdon egy kohó a feltételezett időpontnál korábban, már röviddel ezelőtt üzembe helyeztetett s igy az eddigi termelés megfelelő növelése várható. Arra való tekintettel, hogy az üzemfelvétel igen nagy összegeket igényelt, melyek részben hitel utján fedeztettek s azon meggondolástól vezettetve, miszerint a megnagyobbodó üzlet a forgótőkének további erősi ését teszi szükségessé, az igazgatóság elhatározta, hogy egy f. é. március hó 21-ére egybehivandó rendkivüli közgyülés elé oly inditványt terjeszt, mely szerint a társaság alaptőkéje 150.000 darab uj részvény kibocsátása által 30 millió koronával 100 millió koronára emeltessék fel.

Magyar Studio
Budapest, V. Dorottya-utca 8
II. művészeti aukció
a Nemzeti Szalon termeiben, Erzsébet-tér
1921 április
Régi elsőrangu mesterek alkotásai: képek, szobrok, bronzok, ezüst- és fémtárgyak, ékszerek, porcellánok, fajánszok, üvegek, szőnyegek, himzések, gobelinek, butorok és más iparművészeti tárgyak.
Műtárgyak bejelentése és átvétele: Aukció-osztály V., Dorottya-utca 8. Telefon: 150—45, 78—71.

NAGY FERENC szállító IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Divatkelme ujdonságok:
Női kosztümökre, ruhákra, aljakra, és bluzokra. Férfi öltöny kelmék nagy választékban.
Feltünő jutányos árakban.

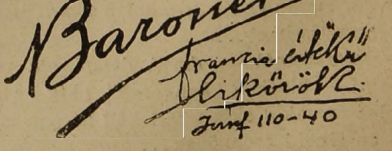
JANCSI NÉPARÉNA Igazgató: Schmidt Mihály előadásait március 19-én kezdi meg.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Epitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN
MEGNYITÓ DISZELŐADÁS
március 26-án, Husvét szombatján.

Betegápolási cikkeket és orvosi műszereket csak a **„MONE"** ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1.
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

5 órai tea a
Renaissance
éttermeiben.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 március 16. 10. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A hadifoglyok

fájdalmas végzete csendült ki abból az interpellációból, mely a pénteki közgyülésen remegtette meg a városatyák szivét. Nem tudjuk, lesz-e hatása az interpellációnak, a közgyülés határozata nyomán, melynek szomoru hatását emelni fogja Csonka-Magyarország valamennyi törvényhatósága, indul-e komolyabb akció Oroszországban sinylő 80.000 hazánkfia hazahozatalára. A pénteki közgyülésen mi mégis meghatva láttuk azt az egységet, amely összehozta a fővárosi törvényhatósági bizottság valamennyi tagját, bármilyen párthoz tartoznak is, a közös fájdalom egyképen vonaglott végig a sziveken, és a demokrata városatya olyan ünneplésben részesült a keresztény-pártiak részéről, amilyet még a legdusabb terézvárosi fantázia sem mert volna elképzelni.

A Keresztény Községi Párt, amikor feszült figyelemmel hallgatta végig Fábián Béla dr. interpellációját, bölcs türelméről, férfias komolyságáról és becsületes méltányosságáról tett tanubizonyságot. Azok a tapsok, amelyek az interpelláció végén felhangzottak, ékes jelei annak, hogy a közgyülés többsége szivesen fogad minden okos beszédet, még ha a tuloldalról jön is, és egyáltalán nem vet el egy megvalósitásra érdemes ideát, csupán azért, mert annak fölvetője az ellenkező táborból való.

A pénteki közgyülés ezen figyelemreméltó momentuma azonban valósággal elsöpörte azt a komolytalan taktikázást, mely főképen az ellenzék liberális árnyalata részéről sérelmekről zeng és sebeit mutogatja, ugyan akkor, amikor nemcsak a közgyülés, hanem a választóközönség is alkotó munkát vár a törvényhatósági bizottság minden egyes tagjától. Azok a jelszavak, amelyek még most is vélt sérelmeket hangoztatnak, már nagyon erőtlenül csengenek: a sérelem nem az ő oldalukon van, és nem velünk szemben, hanem a választók részéről és velük szemben, akik méltán haragudhatnak rájuk, hogy — noha erre megvan az alkalom és lehetőség — az alkotó munka és a választók érdekeinek képviselete helyett a távolmaradás nehezen indokolható, de annál kényelmesebb pózában tündöklenek.

A közgyülés többségi pártja, amikor lojálisan elismerte a hadifoglyok ügyének fontosságát és tapsaival a közgyülések történetében is szokatlanul nagy erkölcsi sikert szerzett egy demokrata városatyának, az igazság és méltányosság teljesen objektiv alapjára helyezkedett, amelyre különös örömmel tartozunk rámutatni. Ám arra is rá kell mutatnunk, hogy a kisebbségtől hasonló lojalitást és méltányosságot várunk: lojális és méltányos elismerését annak, hogy a közgyülés egyetemének, keresztényeknek és demokratáknak egyaránt a keresztény és magyar Budapest megvalósitását kell szivükön viselniök, még akkor is, ha ennek az eszmének intranzingens módon való megvalósitása egyes városatyák szivéhez nem is áll a legközelebb.

A főváros és az olcsósági hullám

Állandóan csökken a tojás, a zsir, a hus, a rizs ára — A főváros minden készletét piacra veti — Olcsóbb lett a zab, a széna, a kukorica — Az egész vonalon zuhanásszerü olcsóbbodás várható

Az *„olcsósági hullám”*, melynek még a nevétől is irtózik a kereskedő, egyre jobban érezteti hatását Budapest életében. Noha a szakértők állitása szerint a *„nagy hullám”* még nem érkezett el Csonka-Magyarországra, a *„nagy hullám”* jöttét jelző fodrok is elegendők arra, hogy olcsóvá tegyenek mindent, pangásnak inditván ezáltal a kereskedelmet, mert mindenki beszüntette a vásárlást, remélvén, hogy olcsóbb lesz a zsir, a cukor, a tojás csakugy, mint a ruha, vagy akármi más.

Munkatársunk érdekesnek találta annak a kérdésnek a tanulmányozását, hogy az olcsósági hullám hatása miben nyilvánul a városházán, a nagy városi üzemekben. A beérkezett válaszokat itt adjuk:

A főváros közélelmezési intézményeinél

vidáman és gond nélkül néznek a jövő elébe. Az olcsósági hullám hatása a legtöbb élelmiszernél mutatkozik, sok esetben *szinte zuhanásszerüen* szállitván le az egyes élelmicikkek árát. Mint informátoraink kijelentették, az olcsóbbodás oka az, hogy *a korona javulása az exportnyereség lehetőségét csökkentette*, ugyannyira, hogy a vidék élelmiszerfölöslege ma jobb elhelyeződést tud az olcsóbb árak mellett is a fővárosban találni, mint a külföldön.

A *tojás* ára, mely kulminációját a tél folyamán a 8 koronás árnál érte el, a tavasz folyamán 4 korona 50-re, 3 kor. 70-re, 3 kor. 20-ra és ezen a héten 3 koronára csökkent. A fővárosi élelmiszerüzem hétfőtől kezdve *3 koronás árban* vetette a friss lámpázott tojás tömegeit a piacra, ugyannyira, hogy a tojás további olcsóbbodása várható. A tojás olcsóbbodásának oka a *kiviteli tilalom*, a közélelmezési minisztérium igen helyesen arra az álláspontra helyezkedett ugy a tojásnál, mint számos más fontos élelmicikknél, hogy addig, amig a belföldnek méltányos áron való ellátása biztositva nincs, kivitelt egyáltalán nem engedélyez.

A nagyközönséget még a tojás árának csökkenésénél is jobban érdekli a *zsir* olcsóbbodása. A tél folyamán 210 K volt a zsir legmagasabb ára, ezzel szemben ma 160—155 koronáért bármilyen mennyiségben vásárolható zsir. A sertésfelhozatal állandóan *kielégitő* és a főváros közélelmezési üzeméhez érkező jelentések szerint a vidéken még óriási készletek vannak, ugyannyira, hogy további jelentős olcsóbbodás várható.

A zsir árának olcsóbbodása maga után vonta a *husárak* csökkenését is. Csökkent a sertéshus ára, magával rántván a marhahus árát is. Az összes husnemüeknél az olcsóbbodás szinte szemmel láthatólag észlelhető, bár még mindig nem érte el azt a nivót, amelynél a hus visszanyerheti *népélelmező szerepét*, mert még a mai áraknál is a közönségnek igen kis rétegei képesek csak hus állandó vásárlására.

A főváros szakkörei a *cukor* jelentős olcsóbbodását is várják. Mig egy hónappal ezelőtt még a magánforgalomban 160 korona volt egy kiló import-cukor ára, mostanra ez a magánforgalmi ár 120 koronára csökkent, de nagy fogyasztószövetkezeteink, sőt a főváros is Csehországból már *100 koronás ajánlatot kapott*. Tekintettel arra, hogy a belföldi cukor fogyasztási ára ma 89 korona, amely összegnek csaknem fele az cukor állami adója, az import-cukor árának további csökkenése a belföldi cukor *árának*, illetőleg *fogyasztási adójának* csökkesét is maga után fogja vonni — a közönség nagy örömére.

A *rizs* ára a téli 80—90 koronás árral szemben 40 koronára csökkent kilónkint, de Prágából már az a hir érkezik, hogy ott 4 szokolért, vagyis 22 koronáért adják a rizs kilóját. A főváros a rizs árának további *zuhanásszerü csökkenését várja*. Jelentős csökkenést mutat a kávé ára is, a téli 200 koronás árral szemben 140—125 korona az első minőségü kávé kilója.

Ilyen körülmények között a főváros közélelmezési politikájában is *jelentős fordulat* állott be. Amig a fővárosnak eddig az volt a politikája, hogy készleteket gyüjtsön, amelyek piacra vetésével, ha arra szükség van, csökkentheti az általános inséget, ma az a helyzet, hogy a főváros, a további olcsóbbodásban bizva, *tartalékolási politikáját teljesen feladta*. Ennek oka főképen az, hogy a főváros vásárlásaival, mint nagyfogyasztó jelentkezvén, megállitaná az olcsóbbodási folyamatot, ha pedig valakinek, ugy a fővárosnak nem célja az, hogy a guruló hordót megállitsa. Ha a kereskedő látja, hogy a főváros abbahagyja a gyüjtést és áruhalmozást, ugyanazt teszi, lehetőséget nyujtván ezáltal arra, hogy a kereslet és kinálat örök törvénye szerint az eladók az árak csökkentésével igyekezzenek felkelteni a vásárlók vételkedvét.

A városgazdasági ügyosztályban

Berczel Jenő dr. tanácsnokkal volt alkalmunk az olcsósági hullámról beszélni. Fájdalom, — jelentette ki a tanácsnok ur — az olcsósági hullám a szénáraknál még nem éreztette hatását, ugyannyira, hogy a *fürdőárak* csökkenéséről, ahol pedig már csak a vizhullámok miatt is, amelyekkel az olcsósági hullám valószinüleg rokonságot tart, indokolt lenne a csökkenés, egyelőre nem lehet beszélni.

A *burgonyánál* az olcsósági hullám még nem érezhető, ezt csak a szabadforgalom fogja meghozni. Az bizonyos, hogy a szabadforgalom esetén, főképen, ha a *Nyirség zárolt területeit* felszabaditja a kormány, a burgonyaárak csökkenése fog bekövetkezni. Azt, hogy a *zöldségnemüeknél*, főképen a primőröknél lesz-e olcsóbbodás, e pillanatban még nem lehet tudni, valószinü azonban, hogy valutánk javulásával a primőr-borsó, uborka, karfiol, burgonya külföldi és belföldi árai nagyjából *paritásba fognak kerülni*, ugyannyira, hogy a kereskedő kétszer is meg fogja gondolni, hogy külföldre vigye-e, vagy Budapestre adja-e el az árut, ahol legalább is ugyanolyan jo piacot talál áruja számára.

A közlekedési ügyosztályban

Till Antal tanácsnok a *takarmányárak* örvendetes olcsóbbodását jelentette ki munkatársunknak. A *zab* ára, mely a tél folyamán 1900 koronába került, ebben a hónapban 1500 koronáról 1275-re csökkent métermázsánként. A *széna* ára 400-ról 260-ra esett, a tengerié pedig 1500-ról 1000-re. A tanácsnok ur az egész vonalon *további áresést* vár. Érdekes, hogy a *luxuslovak* ára is csökkent, darabonkint 8—10.000 koronával.

A *benzin* árában, egyelőre csak a nem hivatalos forgalomban, szintén jelentős csökkenés észlelhető: 70 koronáról 52—50 koronára esett a magánforgalomban a benzin ára. A hivatalos ár még mindig 52 korona és nagy kérdés, hogy itt mikor lesz csökkenés, mert a benzin rekompenzációs ára, melynek ára csak bizonyos feltételek bekövetkezése esetén csökken.

Till tanácsnok az általános áresést a *valuta javulásának tulajdonitja*. A drágaság főoka koronánk rosszasága volt, ami az export lehetőségeit csak növelte. Ez a lehetőség most egyre csökken, vele együtt csökkenni fognak továbbra is az árak.

A közgazdasági ügyosztályban

a tüzelőanyagok olcsóbbodásáról kérdeztük meg *Purébl* Győző dr. tanácsnokot, aki kijelentette, hogy már a közeljövőben az *importfa olcsóbbodása várható*. Ma 325 koronába kerül az importfa métermázsája, — ez az ár azonban a szokol árfolyamának csökkenése folytán rövidesen csökkenni fog. Erre vonatkozólag az ügyosztály és az érdekképviseletek között folynak a tárgyalások.

Azt, hogy az általános olcsóbbodás a *szén* mai horribilis árát is érinteni fogja-e, e pillanatban még nem lehet tudni. A szénbányák ugyanis háromhónaponkint utólag számlázzák a szenet, mindenkor az abban az időszakban elért tényleges termelési költséget véve alapul. A most elhasznált szén árát tehát csak valamikor juliusban fogjuk megtudni.

Az épitkezések előmunkái

Irta: ORCZY GYULA tanácsnok,
a középitési ügyosztály vezetője.

Az egész ország területére ugy a városok, mint nagy- és kisközségekre kötelező, egységesen kidolgozott *épitésügyi szabályzatot* kérünk. Ki ne tudná közülünk, hogy városaink mily különféle, de legtöbbször minden épitési szabályzat és a higienikus követelmények legelemibb feltételeinek meg nem felelő módon és modorban épitenek. Nem tekintenek ott legtöbbször nemcsak a helyes fejlődés, a statikai szabályok legminimálisabb követelményeire sem, aminek következményei a gyakori szerencsétlenségeken kivül a nagy tüz és vizáradás okozta veszteségek, a járványos betegségek és ezek között a tüdővész pusztitásai.

Olyan helyeken, ahol egy kis épitőművészi érzékkel festői város vagy városrész létesülhetne, hol az épitésügyi szabályok gyakorlati helyes alkalmazásával a modern követelményeknek minden tekintetben kielégitő megoldás volna elérhető, zeg-zugos utcák mentén a legképtelenebb épületcsoportositásu megoldásokkal, egészségtelen lakásokkal találkozunk, melyeknek elrendezése, kivitele lehetetlenné tesz minden jóvátételt, minden későbbi helyes fejlődést. A legtöbbször ötletszerü megoldásokat látunk, mert városaink, ha birnak is épitésügyi szabályzatokkal, ezek egymástól a legtöbbször igen eltérőek. A megyeszékhelyen tul már nem is igen törődik senki a szabályok betartásával azon egyszerü oknál fogva, mert arra megfelelő, hivatott műszaki szerv kellő számban nem áll rendelkezésre és igy ennek hiányában távolabb eső helyeken az ellenőrzés lehetősége is megszünik.

Hogy mindeme bajokon segithessünk, arra most az épitkezés megkezdése, ujrafelvétele küszöbén gondolnunk kell. Első kötelességünk egy *országos épitésügyi szabályrèndelet* megalkotása. Főszempontok legyenek itt az egyszerü szerkezetek előirása és a rendelkezésre álló épitési anyagok igénybevételének megengedése. Különös suly helyezendő a lakásegészségügyre és a helyi viszonyok adta előnyösebb kiviteli módozatokra.

Második épp oly fontos, az előbbivel kapcsolatos feladatunk az alkotandó szabályzatok betartásának kellő ellenőrzéséről megfelelő műszaki ellenőrző szervezet megalkotásával gondoskodni. Ezen feladatnak megoldása kézenfekvő, ha meggondoljuk, hogy mennyi műszaki képzettségü és a jelen viszonyok között munkaalkalmat nem találó technikus emberünk van. Ezeknek elhelyezését a körorvosi intézményhez hasonlatosan olyan módon gondolom, hogy *a megyéket megfelelő körzetekre* kellene felosztani. A megye székhelyén egy központi osztály vezetése alatt több, az egyes járási körzetekben egy megfelelő képzettségü műszaki tudással biró közeget kellene a körzet nagysága, lakosságának számához képest alkalmazni. Kereset nélkül álló épitészeinket, kisigényü épitőmestereinket stb. igen könnyen tudnánk ily módon nemcsak a köz javára, de saját megélhetésük biztositására foglalkoztatni.

Ezen a módon biztositani lehetne azt, hogy vidéken is jó és szép tervek szerint egészséges, szilárd szerkezetü, helyes beosztásu és emellett gazdaságos, olcsó épületek keletkeznének és hogy megszünjék az anyagokkal való mai értelmetlen pocsékolás.

Ez az épitkezések megindításának legfontosabb előfeltétele a mai anyagszegény és drága időben. A takarékos tervek után a *takarékos épitkezés* következik. De erről más alkalommal.

Pusztulnak a pesti szobrok . . .

Háromszázezer koronát irányozott elő a tanács a szobrok restaurálására – Zrinyi Miklós és a proletárdiktatura — Róna szobrászművész nyilatkozik a restaurálási munkálatokról

A háborus években Budapest szobrai és nyilvános helyeken felállitott egyéb műemlékei ijesztő módon pusztulásnak indultak. Sok nagyértékü közkincsünk annyira válságos állapotba jutott, hogy sürgős reparáció nélkül teljes megsemmisülésnek nézett elébe. A főváros tanácsa a háboru utolsó évében elhatározta, hogy a külföldi metropolisok mintájára megbizza valamelyik hirneves szobrászművészünket a főváros szobrainak restaurálásával és jókarbantartásával. A választás *Róna* József szobrászművészre esett, aki sok hozzáértéssel és lelkes ambicióval látott hozzá a szobrok és műemlékek restaurálásához. Felkerestük a főváros szobrainak hivatalos karbantartóját, hogy tőle az eddig végzett javitásokról és a folyamatban lévő munkálatokról felvilágositást kérjünk. *Róna* mester érdekes nyilatkozatát a következőkben adjuk:

— A háboru négy esztendejében, amikor mindenkinek egyéb gondja volt, mint a tereken és utcákon lévő szobrok gondozása, a főváros legtöbb műkincse siralmas állapotba került. A főváros tanácsa három évvel ezelőtt bizott meg a szobrok és műemlékek helyrehozásával s további jókarbantartásával és ekkor jegyzéket készittettem a reparációra szoruló szobrokról. Akkori megállapitásom szerint mintegy harminc szobor és egyéb műemlék szorult rögtönös javitásra és ezek közül a legsürgősebbeket már be is fejeztem. A leglényegesebb javitásokat *Széchenyi, Eötvös* és *Vörösmarty* szobrain eszközöltem. Igen sok fáradságot és költséget igényelt annak az *empire korbeli gyönyörü kutnak rendbehozatala,* amely valamikor a Ferenciek-terén állott és amelyet azóta Kőbányára vittek és az ottani sétatéren állitottak fel. A Nemzeti Színház frontját ékesitő *kis szoboralakok* szintén sok munkát adtak. Ezek közül már többnek karja, lába letört és *Friedl* bécsi szobrász valóban értékes alkotásai teljes enyészetnek indultak. Több hónapi fáradozás után sikerült ugy, ahogy helyreállitani őket. A budai Irma-téren lévő *Mária szobor,* mely szintén értékes alkotás, ugyancsak lényegesebb javitásra szorult. Ezt a barokkstilü gyönyörü szobrot valósággal rekonstruálni kellett, de a költségek és a fáradság árán ujabb félszázadra biztositottuk sértetlenségét. Dunaiszky mesteri műve, a *halászkut* és a Népligetben lévő *empire-kut* erősen rászorultak a renoválásra és ezek lesznek legközelebbi munkálataim. Ezidőszerint az egykori Kristóf-téri *Nagy Kristóf szobor* restaurálásán fáradozom. A szoborkolosszus a Városháza udvarában kapott menedéket. A laikusok talán sohasem tudták kellőképen értékelni ezt az alkotást, de véleményem szerint egyik legértékesebb dekorativ szobrunkat távolitották el benne a közönség szemei elől. Nagy Kristóf szobrát *Bauer* bécsi szobrászművész készitette, aki hosszu ideig élt nálunk s itt is halt meg Budapesten.

— Külön fejezetbe tartoznak azok a szobrok, amelyeket a *vörös rémuralom idején rongáltak meg.* Igy többek között *Bocskay, Zrinyi, Andrássy* szobrait *vörös olajfestékkel mázolták be* s annyira bepiszkitották őket, hogy *vegyi uton* kellett rólnk eltávolitani a kommunisták emlékét. A budai *Honvéd szobrot meg is csonkitották* s itt a tisztogatáson kivül nagyobb arányu javitásokat is eszközöltem.

— Ezideig mintegy *100.000 koronát emésztettek föl a javitási munkálatok,* de erre az esztendőre *ennek az összegnek háromszorosát* irányozta elő a főváros tanácsa szoborjavitási célokra. Erősen megneheziti a restaurálások gyorsabb menetben való vezetését a rendkivüli drágaság, de ha valutánk tovább is megmarad javulási tendenciája mellett, akkor *már a közel jövőben általános renoválást rendezünk.* A fővárosban háromszáznál több művészi objektum van amelyek ha szigoruan vesszük, javitásra várnak. Nem felejtettem ki ezek közül egyes *régi templomok falán lévő értékes reliefeket sem,* amelyeknek elpusztulása sulyos művészi kárt jelentene Budapest számára.

Baronet
Francia cikkek
Dlikvölgyi
Inf 110-40

Egy délelőtt a Gellértben

— Gőzfürdői idill —

Irta : Bill.

SZEMÉLYEK:

A vendég (magyarul: *pasas*).
A jegyszedő.
A kabinos.
A masszőr.
A tyukszemvágó.
A borbély.
Egy ur.

A jegyszedő (kiált): Huszonhármas!

Egy ur: *(Boldogan megy a megürült kabinba.)*

A pasas: Hát én már mikor jövök?

Jegyszedő: Hányas a száma? Mutassa!

Pasas: *(Mutatja.)*

Jegyszedő: Höhö! Höhöhö!

Pasas: Mit röhög? Mit höhö?

Jegyszedő: Höhö! Nyolcvannégyes! Höhö! Szép szám! Finom szám! Höhö! Még ma akar fürödni?

Pasas: Persze, hogy ma. Hát mikor?

Jegyszedő: Rátetszik érni?

Pasas: Na!... Ha nem sokáig tart.

Jegyszedő: Nem! Nem! Pár óra csak! De legkésőbb estig sorra kerül. Tetszik talán addig egy lexikon?

Pasas: Lexikon?

Jegyszedő: Vagy ha valami dolga van addig a környéken, elintézhetné. Gödöllőn. Vagy Szentendrén.

Kabinos: *(A pasas mellé furakodik s mutatja a két ujjával titkosan, hogy borravalóval lehet mindjárt.)*

Pasas: *(Int, hogy rendben van s a kabinos után tipózkodik.)*

Kabinos: *(A legelső megürülő kabint neki adja.)*

Pasas: *(Levetkezik s öt korona borravalót ad neki.)*

Kabinos *(Husz koronához van szokva. Nagyot nyel):* Tetszik masszíroztatni? Tyukszemetvágatni? Borotválkozni?

Pasas: Persze, hogy tetszik.

Kabinos: Akkor tessék azt mondani a masszőrnek is, a többinek is, hogy: Csacsacsa.

Pasas *(nevet):* Csacsacsa! Nagyszerü! Kitünő.

Kabinos: Tetszik tudni, erről értik, hogy prima vendégről van szó.

Pasas: Csacsacsa! Csacsacsa! *(Lemegy a fürdőbe, kifürdi, kigőzölgi magát, azután a legmarkosabb masszőr elé áll.)*

Masszőr: Tetszik dörzsöltetni?

Pasas *(jelentősen):* Igen. Csacsacsa! Csacsacsa!

Masszőr *(Vérbe fordul a szeme, mikor a csacsacsát hallja, de a legnagyobb udvariasságot teteti):* Áh, ugy, Csacsacsa! Értem! Tessék parancsolni. Öten vannak ugyan előtte, de nem tesz semmit. Csacsacsa! Tessék csak, tessék!

Pasas: *(Lefekszik a padra.)*

Masszőr: *(Egy durva szőrkeztyüvel rettenetesen surolni kezdi.)*

Pasas: Mit csinál?! Leszedi rólam a bőrt.

Masszőr *(még jobban surolja):* Dehogy, kérem! Ilyen erős, vastag bőrt! Élvezet surolni. Ez állja! Vér nélkül! Csacsacsa!!

Pasas: *(Veresre dörzsölődik, mint a főtt rák.)*

Masszőr: Igy, tetszik látni! Most meg ezt a kis reumát fogom kimasszirozni. Hogy soha többet ne is tudja, mi a reuma. Csacsacsa! *(Teljes erővel masszirozza.)*

Pasas: Na, mit csinál?!

Masszőr: Semmi, kérem! Csak most kezdem. *(A hüvelykujja bütykével összevissza korcsolyázik a pasas hátán.)*

Pasas *(égnek mereszti a lábát):* Hallja, kicsit szelidebben!

Masszőr: Igenis, kérem ássan! Csacsacsa!! *(Tövig nyomkodja a pasasba a hüvelykujját.)*

Pasas: U! Á! He! Hé! Hallja, már elég! Ho! Buh! *(Mind a tiz lábujja meredezik s a háta ugy görbül, mint a macskáé a háztetőn.)*

Masszőr: Nagyszerü, mi? Hát még a különböző griffek! Csacsacsa!! A Napoleon-griff! Látja ez ugy megy: a bütykömet a lapockájába nyomom s hirtelen a hátgerincére csuklom az öklömmel: egy, kettő, há-rom!

Pasas: Buh! Uhu! Csuh! *(Félig tótágast áll kinjában.)*

Masszőr: Hallja az ur, ne mozogjon! Csacsacsa!! Most jön a Wellington-fogás. Két oldalról belemarkolok a derekába s hirtelen az oldalába dőfök. Igy: egy, kettő, há-rom!

Pasas: Cs! Csicsi! Dr! Drr! Buh!

Masszőr *(jobbról-balról pofon üti):* Csak szép nyugodtan! Mig mérges nem leszek! Igy elrontani a legszebb fogásokat. Pedig éppen most jön a nagy csacsacsa-fogás. Látja, most megfogom egyik kezemmel a bokáját, másikkal a nyakát s most a földre csapom, most a padra, megint a földre, ujra a padra, föld-pad, föld-pad, csacsacsa! Csacsacsa!!

Pasas: He! Hu! Ho! Bi! Buhu! Csrr! Huhuhuhu! *(Aléltan marad a padon.)*

Masszőr: Egy kicsit szokatlan még uraságodnak! Nem tesz semmit! Egy kis hideg viz s felfrissül. *Nyakon önti néhány dézsa jéghideg vizzel.)*

Pasas: Brr! Bübübrrr!! Brrrr!

Masszőr: Még csak a csacsacsa-táncot mutatom meg. *(Ráugrik a pasasra s veszettül táncol rajta.)*

Pasas: *(Kimered.)*

Masszőr *(életre öntözi a jéghideg vizzel):* Igy, kémássan! Rendbe vagyunk, kémássan! Ötös a számom, kémássan. Csacsacsa! Csa! Csa!! Csa!!!

Pasas: Ötös. Rendben van, nem felejtem el. *(Nagy borravalót sejtetve elmegy, megtörülteti magát, köpenyeget vesz s a tyukszemvágó elé ül.)*

A tisztifőorvos a szanatórium-adó ellen

A közgyülésen nagy vita lesz a szálloda-adó körül Az uj adóból évi 115 millió bevételt remél a főváros

A főváros egyik legközelebbi közgyülése fogja tárgyalni a *szállodai adó* ügyét és máris bizonyosra vehető, hogy a közgyülésen legalább is annyi ellenzője lesz a szállodai adónak, mint ahány védelmezője. Az eddigi hirek szerint *Usetty* Ferenc, aki a nemzetgyülésen egy alkalommal már védelmébe vette a szállodásokat, továbbá *Platthy* György lesznek a szállodások sérelmeinek szószólói, akik arra fognak rámutatni, hogy az uj adó *egyszerüen tönkre fogja tenni ezt a becsületes, virágzó keresztény iparágat.* A szállodai adó ellen az a legjelentősebb érv, hogy az adó el fogja riasztani Budapestről főképen a kereskedőket, akik Budapest helyett inkább Bécsbe, Pozsonyba, Kassára, Kolozsvárra vagy Szabadkára fognak menni és ott üzleteiket megkötni. Sokan vannak a közgyülés tagjai közül, akik ha koncedálják is a szállodai adót, az adókulcsot *igen magasnak tartják.* Akkor ugyanis, amikor a szállodai adó a tervezés stádiumában volt, — 1920 májusában — még a legelőkelőbb szállodákban is alig volt a napi szobabér több száz koronánál és igy a pénzügyi ügyosztálynak az a terve, mely a 100 koronán felüli napi szobabért — az összes szobáknak akkoriban alig tizedrészét — ötven százalékos adóval sujtotta, mindenesetre jogosultabb volt, mint ma, amikor az árak emelkedése folytán jobb szállodában alig lehet 100 koronán alul szobához jutni és a budapesti szállodai szobák *fele* száz koronánál többe kerül naponta. A szállodások számitása szerint ezen emelkedésből származó differencia szerint az uj adónem nem 40 millió koronát, mint azt az ügyosztály a mult év májusi adatok alapján számitja, hanem *évente 115 millió koronát fog jövedelmezni a fővárosnak.* Nem alap nélküli az az aggodalom sem, hogy ilyen körülmények között a szállodai adó elviselhetetlenül nagy tehertételt jelent a szálloda- és penziótulajdonosokra nézve, mert a 115 millió korona bevétel a főváros bevételeinek egy olyan jelentős részét teszi, amit egyetlen iparágra kivetni *igazságtalan és méltánytalan.* A főváros összes bevétele ugyanis a folyó esztendőben — nem számitva a szállodai adót — mintegy 600 millió korona lesz, — mindenképen indokolatlan tehát, hogy ennek az adónak majd egyhatodát a szállodai vendégek legyenek kénytelenek megfizetni.

Még a szállodai adónál is nagyobb hullámokat vet *a szanatóriumok megadóztatásának ügye.* A közgyülésen ebben a tárgyban *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos készül felszólalni, aki hir szerint *erősen védelmébe fogja venni a tervezett adóval szemben a szanatóriumokat.* Munkatársunk ez ügyben kérdéssel fordult *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvoshoz, aki a következő felvilágositást adta:

Az én véleményem szerint *a betegeket, a halottakat és a születéseket* nem lehet megadóztatni. Ezen az alaptételen fordul meg a szanatórium-adó ügye is. Ha valaki beteg: *keresetképtelen,* tehát annyiszor terhet jelent hozzátartozói számára, részint anyagi terhet, mert az ápolás pénzbe kerül, részint dologi terhet, mert különösképen törődni kell vele, tehát a betegeket nem lehet külön is megadóztatni.

Van-e szükség egyáltalán szanatóriumra? Van. *A kórházak nem tudják megadni a gyógytényezőket,* ahol a kórteremben a beteg harmincadmagával fekszik és kénytelen a többi betegnek a betegséggel járó jelenségeit eltürni. Ezért van *feltétlen szükség* a szanatóriumokra. Nálunk a szanatóriumipar még egészen ujkeletü, még ezelőtt husz esztendővel is, ha valakinek szanatóriumi kezelésre volt szüksége, külföldre kellett mennie. Ha most behozzuk a szanatóriumi adót, ha egyebet nem is, de azt mindenesetre elérjük, hogy a szanatóriumkezelésre igényt tartó betegeink Bécsbe, Németországba fognak menni, s ott költik el a pénzüket.

Sehol a világon nincs szanatóriumi adó. Bécsben is csak a *kisérőt* adóztatják meg, *a beteget nem.* A szanatóriumok között — amint ez az idea a pénzügyi bizottság tárgyalásai során felmerült — nem lehet, nem szabad disztingválni. Annak a betegnek tökéletesen mindegy, hogy a klinikán, vagy kórházban fekszik-e különszobán, amelyeknek szintén szanatóriumi jellegük van, vagy magánszanatóriumban. Igazságtalan tehát a kétféle elbánás.

A közegészségügyi adminisztráció szempontjából ez a legfontosabb: *adóztassanak meg egészséges embereket, de betegeket soha!*

Mi készül a Nemzeti Szinház telkén?

Történelmi kamaraszinház terve — Az ifjusági mozgószinház — Mackó bácsi és a magyar mese és mondavilág filmen — Kik kapnak lakást a Nemzeti Szinház művészei közül?

A Nemzeti Szinház Rákóczi-ut és Muzeumköruti saroktelke bérletének ügye, amely heteken át hasábszám foglalkoztatta a fővárosi sajtó egy részét, — mint ismeretes, — most a Közmunkatanács döntését várja. Magán a telken azonban már serényen folynak a földmunkálatok, a talajigazitási és alapozási előkészületek, hogy mire a végső döntés megérkezik, gyors ütemben megindulhasson a kőmüvesmunka is és egy-két hónap multán pompás, árkádos kis palota lendüljön a mai csonka téglarom és vedlett fapalánk helyén.

A telekbérletről az utóbbi időben igen sok szó esett pro és kontra, magáról a *lényegről* azonban, hogy mi készül a főváros e legszebb és legforgalmasabb pontján, arra az átmeneti néhány esztendőre, mig az ország legelső szinháza méltó köntösben felépülhet, nem emlékeztek meg a lapok. Az *Uj Budapest* munkatársa tehát érdekesnek találta utánajárni, mi van abban a tervezetben, amelyik tizenkét pályázó elől ragadta magához a pálmát, kitudakolni az épitkezési tervek s a hozzákapcsolódó művészeti és kulturprogramm részleteit.

A kultuszminisztériumban *illetékes helyről* a következő felvilágositásokat kaptuk:

— A győztes pályázó három-négyféle pontosan kidolgozott, aprólékos tervrajzokkal ellátott tervet nyujtott be a Nemzeti Szinház parlagon heverő telkére vonatkozólag, melyek mindegyike ötlet, kivihetőség és jövedelmezőség szempontjából éppen ugy, mint művészeti szempontból messze kimagaslott a többi pályázó terve fölött. Valamennyi *Lechner* Jenő dr. műépitész, műegyetemi tanár munkája. Maga a kiválasztott és kivitelre kerülő terv szerint egy magasföldszintes, oszlopos, árkádos, csonka-reneszánsz stilben készülő, igen szép épület emelkednék, hatalmas főbejárattal a Kossuth Lajos-utca felé tekintő sarokban és a Rákóczi-ut, valamint a Muzeum-körut felé egyformán elnyuló épületszárnyakkal. A Rákóczi-uti fronton sorakoznának az üzlethelyiségek, amelyeket a pályázó cégek és kereskedők közül a *kultuszminisztérium jelöl ki.* Ugyanitt nyerne elhelyezést, az emeleti traktusban, a minden kényelemmel, mellékhelyiséggel, pompás butorzattal és berendezéssel fölszerelt *öt komplett lakás,* melyet a Nemzeti Szinház öt olyan tagja rendelkezésére bocsátanak *ingyen,* akik a külterken, vagy a környéken laknak s igy előadás után már nem térhetnek haza otthonukba. Igy pályázik az egyik lakásra *Márkus* Emilia is.

— A főbejárat után következő hallban *Lendvay* Márton hires mellszobra, mely a régi Nemzeti Szinház kisudvarában állott s régi szinésznagyságainknak oly sok emléke füződik hozzá, fog elhelyezést nyerni. A Muzeum-körut fronton épülne azután a mintegy ezer személy befogadóképességü *gyermekmozgó-szinház,* melynek tervei leginkább megnyerték a kultuszkormány tetszését.

— Ma ugyanis a film hatalmas propagativ és nevelő hatását teljesen figyelmen kivül hagyják a gyárak és vállalkozók, ugy hogy a *mozicenzura* életbeléptetésére volt mulhatatlanul szükség. Az uj szinházban kizárólag gyermekeknek készült filmek kerülnének előadásra, amelyek a gyermek hazafias érzését, fantáziáját, tudásvágyát lesznek hivatva ápolni és fejleszteni. Felvonulnának itt a *Mackó bácsi, Dörmögő Dömötör, Róka uram,* meg a gyermekvilág többi felejthetetlen figurája, azonkivül a magyar mese- és mondavilág gyöngyei, az ifjusági történelmi regények alakjai, azonkivül külföldi és hazai tudományos népszerü filmek, találmányok és tudományos eredmények ismertetése, utleirások stb. Külön fölemliti a tervezet, hogy a mozgószinház a *Nyukósz* és a *Hadrőá* negyven emberét szerződteti alkalmazottaknak. A telek közepére *sporttelepet* terveznek a vállalkozók.

— A tervezet kiegészitéseképpen most a kultuszminisztérium előtt a vállalkozók egy ujabb kérvénye fekszik, melyben *történelmi kamara-szinház* épitésére kérnek engedélyt ugyancsak a telek Muzeum-köruti frontján. *A szinházban kizárólag a Nemzeti Szinház szinészei játszanának,* ami jelentős és oly mulhatatlanul szükséges mellékjövedelemhez juttatná az ország első szinészeit. A művészeti program szerint hatalmas összegü pályázatokat irna ki a vállalat magyar, — lehetőleg történelmi tárgyu — drámákra s műsorára az uj és a régi magyar drámairodalom legkitünőbb darabjait tüzné ki.

— Ami már most a középitési bizottság és a tanács ismert határozatát illeti, az véleményünk szerint *tévedésen alapulhat.* Egyrészt megtévesztette a tanácsot a sajtó által érthetetlenül felkapott *Nemzeti Mozgó r.-t.* cim, amely ugy tünteti föl a vállalkozókat, mintha a *legridegebb üzleti vállalkozásról volna szó, tisztán mozgószinházak létesitéséről* s teljesen figyelmen kivül hagyják, hogy itt egy *egészen ujszerü, házagpótló ifjusági szórakozóhely készül, mely egyben oktat és nevel is.* Azonkivül arról van szó, hogy a város e forgalmas pontját elháritő üres telek helyére egy *stilusos kis palotát varázsolnak.* De másrészt nem vette figyelembe a főváros az épületben *készülő lakásokat és üzlethelyiségeket,* amelyek épitése egy lépés lenne a lakásnyomoruságot egyedül megszüntető épitkezés megindulása felé. Végül egy ma parlagon heverő terület nem megvetendő gyümölcsöztetéséről is szó van, ami egyben — bár átmenetileg — a *Grassalkovich-végrendelet intencióinak* is tökéletesen megfelel, amikor szinházat, gyermekmozit és sporttelepet létesit a telken *s nem tisztán lakásokat és bolthelyiségeket.*

Más oldalról azt az értesitést nyerte az *Uj Budapest,* hogy a *Nemzeti Mozgó ügyét revizió alá veszi a főváros tanácsa,* még mielőtt az épitési tervek a közmunkatanács elé kerülnének. Minden remény megvan arra vonatkozólag, hogy *még a főváros* figyelembe veszi azokat a fontos kulturális és fajvédelmi szempontokat, amelyeket a Nemzeti Mozgó felépitése jelent és nem késlelteti az épitkezést, amelyet *a felsőbb fórumok ugyis engedélyeznek.*

TÜSKÉK

...

Mátyás,

a Liget közismert Matyija — van-e, ki a Feld-család eme legfiatalabb és legfinomabb hajtását nem ismeri? — az elmult héten szeretetreméltó csirkefogóságot követett el, amiért haragudni sem lehet. Az történt, hogy a szinházvizsgáló-bizottság, a szinházigazgatók réme, kiszállt a városligeti műintézetbe, hogy itt itéljen elevenek és holtak felett. A szigoru bizottsággal Matyinak ősidők óta sulyos háborui vannak. A legutóbbi ütközet fájdalmas eredményeképen elrendelte a főváros, hogy a szinház bádogtetőzetét kötelesek Feldék tavaszra átfesteni. Erről akart meggyőződni az enyhe márciusi délelőttön a bizottság és Matyi büszkén kalauzolta az urakat nézőtérről fel, szinpadra le az Aréna-utra, amely oldalról a szinház bádogtetőzete ujonnan festett cinóberben pompázik. A bizottság egyik lelkiismeretes tagja, Petrovácz Gyula azonban élt a gyanuperrel, megszökött a bőbeszédü Matyitól és az épületet megkerülte. A felfedező ut csudálatos eredménnyel járt: Mátyás, de genere Potemkin csak az Aréna-uti oldalon mázoltatta be a szinház tetejét, a ligeti oldalról nem. Mikor a bizottság kérdőre vonta a nem tulságosan lelkiismeretes direktort, Matyi rezignáltan mondotta: Pechem volt... Honnan tudhattam én azt, hogy nemcsak az aréna-uti, hanem a ligeti oldalról is megnézik az urak a tetőt... — A dolognak szomoru epilógusa, hogy Matyit záros határidő alatt kényszeritik az egész tetőzet befestésére, ugy, hogy mire kivirul a nyár és az ezévi Feld-operett sláger-számait fütyörészni fogják a ligeti jasszok, a nagyérdemü közönség, mely potyajegyet kér a Feldhitelintézetbe, az Aréna-uti és a ligeti oldalon egyképen eltöprenghet afelett, hogy mi vörösebb: a tetőzet bádogpiros pirámisai vagy Matyi orra...

Tyukszemvágó: Tyukszem?

Pasas: Az is. Csacsacsa!

Tyukszemvágó: Értem, kémássan! Csacsacsa! *(Próbálja eltörni a pasas lábujjait.)*

Pasas: Na! Mit csinál?!

Tyukszemvágó: Csak nézem, milyen szép erős lábujjak. *(Kiméletlenül kezdi faragni a tyukszemét.)*

Pasas: *(A másik lábát égnek mereszti.)*

Tyukszemvágó: Fáj, kémássan? *(A körmébe vág.)*

Pasas *(a két keze is égnek mered): Na,* megvérez!

Tyukszemvágó: Semmi, kérem! Marad még elég vére, csacsacsa! *(Valami rettenetesen maró folyadékot önt az egész lábafejére.)*

Pasas: Hu! Csuhuhu! Huhu!

Tyukszemvágó: Igy, kémássan! Nem sajnáljuk mi a finom vendégtől. A Jani vagyok. Csacsacsa.

Pasas *(sántit):* Jani! Igen! Jani. *(Jelentősen.)* Csacsacsa! *(A borbélyhoz megy.)*

Borbély: Tetszik, kémássan?

Pasas: Hogyne. Borotválkozni. Fésülködni. Bajusznyirás. Arcápolás. Kenőcsök. Csacsacsa!

Borbély: Csacsacsa! Igenis, kénássan! Csacsacsa!!

A közönség-nek tessék elgondolni, mi történt a borbélynál.

Pasas: *(Felöltözik, meg akar szökni a borravalóval.)*

A jegyszedő: Volt valami, kémássan?

A pasas *(hazudik):* Már megkapták. Itt van magának is egy korona. Csacsacsa!

A jegyszedő *(kupán üti s kirugja):* Csacsacsa! Csacsacsa!! Piszok smucián!

A pasas *(büszkén visszaszól):* Csacsacsa!

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

HIREK

Fogadd be a közgazdasági egyetemet, kiver a régi képviselőházból. A közgazdasági egyetem egyes előadásai a tanév elején a főváros jóvoltából a régi képviselőház épületében nyertek elhelyezést. Nem is volt eddig semmi baj, a főváros szivesen segitett a közgazdasági egyetemen, az egyetem is örült, hogy a város központjában nyert kitünő elhelyezést. Most azután a közgazdasági egyetem dékáni hivatala átirattal fordult a fővároshoz, kijelentvén, hogy az egyetemi előadásoknak árt az, hogy ugyanazon épületben vannak elhelyezve a Népjóléti Központ helyiségei. Főképen a pamutakció ellen van az egyetemnek kifogása, mint amely különösen nagy zajjal járván, sérti az egyetemi előadások komolyságát. A közgazdasági egyetem azt kérte a fővárostól, hogy helyezze el onnan máshova a Népjóléti Központot és az összes helyiségeket engedje át a közgazdasági egyetem céljaira. A főváros persze nem járul hozzá a kivánság teljesitéséhez és a Népjóléti Központ továbbra is a régi képviselőházban marad, legfeljebb a közgazdasági egyetem költözik el máshová...

Mozi a városligeti tavon. Egy vezérkari őrnagy azzal a kérelemmel fordult a főváros tanácsához, hogy a városligeti tavon mozit engedélyezzen. A mozit ugy képzeli el a pályázó, hogy a mozivászon a tó közepén csölöpökre lenne kifeszitve, a nézőközönség pedig a Korcsolyázó-Egylet melegedője előtt lévő aszfaltozott területen nyerne elhelyezést. A főváros tanácsa legutóbbi ülésén hozzájárult az ötletes tervhez és ha a mozit a belügyminiszter is engedélyezi, a terv megvalósitásának mi sem áll utjába.

—

Az Andrássy-uti Szinház bemutatója óta, amely a meleg sikerekhez szokott kis szinháznak az eddiginél is nagyobb és zajosabb sikerét jelenti, egyre fokozódik a közönség érdeklődése az uj műsor iránt. Különösen nagy tetszést vált ki *Szőllősi* Zsigmond *Primadonnája*, *Antalffy-Zsiros* Dezső zenésjátéka: *A farsangi kaland*, *Zágon* István parasztkomédiája: a *Kigyütt az igazság*, melyeket nyiltszini tapsokkal kisér az előre eladott táblás házak közönsége.

A buta ember. Szenes Béla ez a pompás izig-vérig pesti vigjátéka, folytatja diadalmas pályafutását a Belvárosi Szinházban. Jegyeit a hét elején szétkapkodja a közönség. Vetekszik vele sikerben az *„Akiket felvet a pénz"*. Zangwillnak a milliomosok világában lejátszódó rendkivül mulatságos vigjátéka. Vasárnap délután *Schönherr* megrázó erejü *Gyermektragédiája* kerül szinre Bajor Gizivel. *A buta ember*; a páratlan érdeklődésre való tekintettel, erre a hétre 5-ször tüzte ki a Belvárosi Szinház. Csütörtökön és vasárnap Zangwill pompás komédiája, az *Akiket felvet a pénz* van műsoron.

Buzavirág huszonötödször. Bus Fekete László *Buzavirág* cimü feltünő sikerü játéka hétfőn került szinre huszonötödször a Magyar Szinházban. A mulatságos darab előadását szerdán, pénteken és szombaton megismétlik. Csütörtökön és vasárnap este *Peer Gynt* van műsoron. Vasárnap délután *Füzess* Anna, a Budai Szintársulat művésznőjének vendégfelléptével *Fedora* van műsoron.

Offenbach, a pompás Faragó-Nádor operett kerül szinre ezen a héten is minden este a Király Szinházban. A *Péchy-Lábass-Rátkai* triász estenként forró sikereket arat és különösen érdekes, hogy az Offenbach eddig minden este, noha már tuljár az első százas jubileumon, az utolsó helyig eladott ház előtt kerül szinre. Vasárnap délután a *János vitéz*-t adják.

A Bálkirályné ötvenedik előadása. Szombaton, e hó 19-én, ünnepli a Revü Szinház Oscar Strauss a *Bálkirályné* cimü szép operettjének 50-ik előadását, amelyet azontul is minden este megismételnek. Vasárnap délután a *Szilveszter* kerül szinre.

A „XA-XA" az Omniában és a Tivoliban. Hetek óta kiváncsi érdeklődés előzi meg a nagy amerikai dzsungelfilm, a *XA-XA* előadásait az Omniában és a Tivoliban. Külföldi hirek szerint a maga zsánerében ez a film ugyanolyan rendkivüli esemény, mint a *Cezarina* volt. Oroszlánok, tigrisek, párducok, leopárdok, elefántok, krokodilok, vadmajmok, kigyók, sakálok, pumák, medvék, vizilovak, keselyük stb. száz és száz kaland kapcsán jelennek meg a hatalmas dzsungelfilmben, amelynek két vezetőszerepét két remek artista, *Janita Hansen* és *George Chesebro* játsszák. A négy rész közül az első *A hercegnő, aki elveszett* cimen kerül előadásra. Az előadások az Omniában köznapokon 4, 6 és 8 órakor, vasárnap ½4, ¼6, 7 és ¼9 órakor, a Tivoliban köznap ½5, ½7 és ¼9, vasárnap 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek. Omnia jegyei Bárdnál is.

„A négy ördög diszelőadása" a Royal-Apollóban. A jövő hét nagy filmeseménye: *„A négy ördög diszelőadása"* a Royal-Apollóban. Hermann Bang a kiváló dán iró nagyszerü cirkuszregénye, amely a manézs és az artistavilág különös rejtelmeibe vezeti a nézőt, rendkivüli vonzerőt fog gyakorolni a magyar közönségre is. A két főszerepet *Vera Hella* és *Ernst Winar* játszik müvészi tökéllyel. A nagy filmet egy kis dráma előzi meg *„Az asszony és a férje"* cimen, ez a legfrissebb amerikai filmbizsu egyike. Az előadások köznapokon, vasár- és ünnepnapokon egyformán 4, 6 és 8 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

KÖZGAZDASÁG

Steinitz ur és az autóbusz-koncesszió. Tavaly nyáron disztelen véget ért a *BUSZ*, a Budapest-Ujpest Személyszállitó R.-T., melynek üzletei, a Nyugatitól Ujpestig és a Szigeten való autófuvarozás nem tartozott a legjövedelmezőbb vállalkozások közé, annál kevésbbé, mert a közmunkatanács betiltotta a szigeti forgalmat. A *BUSZ.* közben uj kezekbe került, a *Király Automobil R.-T.* vásárolta meg, mely az autobuszforgalom életrekeltési kisérletén kivül autók adásával és vevésével is foglalkozik. A Király, mely vezérigazgatóul *Steinitz* urat vallja magáénak, nagy sulyt helyez azonban az autobuszra, mert egyik laptársunkban, mely a Király Automobil R.-T. részvényeinek tőzsdei bevezetésével kapcsolatban rövid, de nemes egyszerüséggel *„exotikus papirok"*-nak nevezte a Király-részvényeket, aztolvassuk, hogy „a papirok tőzsdei bevezetése mindenképen indokolt volt, annál is inkább, mert a részvénytársaságnak autobuszforgalma is van". *Nincs.* Csak Steinitz ur mondja, hogy van, *Till* Antal tanácsnok, a főváros közlekedésügyi ügyosztályának vezetője, akit ez ügyben megkérdeztünk, azt mondja, hogy nincsen. *Sőt nem is lesz:* bár kérte, hogy a főváros a BUSZ. autobusz koncesszióját ruházza Királyra, a főváros arra az álláspontra helyezkedett, hogy autobuszkoncessziót senkinek sem fog adni, még Steinitz urnak sem. Ami a Király-papir tőzsdei bevezetésénél éppen nem enyhitő körülmény.

Budapesti Keleti Vásár. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara májusban fogja megtartani az idei keleti mintavásárt, amely a tizenkettedik lesz a kamara által rendezett áruminta-vásárok között. A vásár megnyitása a városligeti Iparcsarnokban május 14-én lesz, bezárása pedig május 27-én. A vásár szakmái hat főcsoportra oszlanak és pedig: 1. az üveg-, porcellán-, majolika- és agyagipar; 2. a papir-, irószer- és grafikai ipar; 3. a textil- és bőripar; 4. a norinbergi-, diszmű-, játékáru-, fa- és butoripar; 5. a vegyészeti-, gyógyszer-, kozmetikai- és élelmiszeripar; 6. a vas-, fém-, műszaki- és elektrotechnikai iparok csoportjára. Ezen a hat főcsoporton kivül bemutatásra kerülnek az epitőipar régi és uj rendszerei, gépei, kellékei, legszesz- és vizvezetékberendezés anyagai és ezenfelül a gyors épitkezés különféle módjai, valamint a kisiparban használatos modern szerszámok, gépek és készülékek. Mint ujitást emliti meg az áruminta-vásár tájékoztatója a kertészeti cikkek csoportját, amelynek rendezését az Országos Magyar Kertészeti Egyesület irányitja. Aki az áruminta-vásáron mint eladó akar részt venni, annak a Budapesti Keleti Vásár irodájában (V., Szemere-u. 6.) kell jelentkeznie.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

NAGY FERENC szállitó IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

5 órai tea a Renaissance éttermeiben.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és GRÜNFELD S. ZOLTÁN
MEGNYITÓ DISZELŐADÁS
március 26-án, Husvét szombatján.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Divatkelme ujdonságok:
Női kosztümökre, ruhákra, aljakra, és bluzokra. — Férfi öltöny kelmék nagy választékban.
Feltünő jutányos árakban.

JANCSI NÉPARÉNA Igazgató: Schmidt Mihály
előadásait március 19-én kezdi meg.

„Magyar Nemzeti Reneszánsz Társaság"
II. Művészeti Aukciója,
amelyen válogatott művészeti tárgyak, ugymint: elsőrangu magyar és külföldi festőművészek munkái, kiváló renaissence, barock és empire ezüstök, XVIII. századbeli és empire aranyszelencék, ritka qualitásu régi porceliántárgyak, nagybecsü renaissence bronzok, szőnyegek, gobelinek, butorok stb. stb kerülnek eladásra.
Kiállitás: 1921. márc. 17—20-ig d. e. 9-től d. u. 6-ig.
Aukció: 1921. márc. 21—24-ig d. u. ½4-től.
IV. ker., Ferenciek-tere 9. sz., I. emelet.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor. A csodapók Minden este ½7 órakor
és a szenzációs márciusi variété műsor.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Husvéti tojások, Nippek, Porcellánok, Üvegáruk,
Ilovszky János cégnél
VIII., József körut 59.

Betegápolási cikkeket és orvosi műszereket csak a „MONE" ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1.
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

1. évfolyam Budapest, 1921 március 23. 11. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Egészséges lakáspolitikát!

Az igazságügyminisztériumban és a városházán hetekig tartott az uj lakásrendelet előkészitése, a vitatkozás egészen jelentéktelen dolgok fölött, amelyek a *homojuzion* és *homouzion* meddő küzdelmeire emlékeztetnek. Közben a fától nem látni az erdőt; a lakástermelés megindítására, amely pedig egyetlen orvossága lenne beteg lakásügyünknek, alig történik számbavehető lépés, még kevésbbé látunk lakáspolitikánk irányitásában és célkitüzésében olyan *egységet* és *tudatosságot*, amelyre pedig Budapest fejlődésének okvetlenül szüksége van.

A fővárosi lakáspolitika természetszerü célja az lenne, hogy a belső városrészek lehető mentesitésével a külterületekre szoritsuk a lakásokat, minden lehető eszközt igénybevegyünk arra vonatkozólag, hogy a belterületi bérpaloták oduiból a perifériák levegős, világos családi házaiba telepitsük át elsősorban a sápadt és vérszegény középosztályt. Ahogyan az például több, mint egy évszázada Londonban történik, ahol egészséges és becsületes városfejlesztéssel elérték azt a *cottage-rendszert*, mely sok tekintetben hozzájárult ahhoz, hogy London fiai testileg és szellemileg kulturáltabbak, erősebb strukturájuak, mint a rossz lakáspolitika folytán tömeglakásokba szoritott budapesti lakosság.

A jó lakáspolitika első feltétele az olcsó és gyors közuti közlekedés. Azok számára, akiknek a külterületekről napi munkájuk elvégzésére a belterületre kell bejönniök, elsősorban a köztisztviselők és a munkások számára, olcsó közlekedést kell a városnak biztositania. Ma az a helyzet, hogy a horribilis villamos- és vasuti viteldijak miatt külterületen vagy épen a fővárost környező valamelyik faluban lakni *olyan luxus*, amellyel nem ér fel az a relativ előny, ha a külterületen olcsobb lakást és jó levegőt kapó köztisztviselő vagy munkás a Belváros, vagy Lipótváros méregdrága lakásaiban lakna. Ha még a béke éveiben különböző okok miatt a perifériákra szorult tisztviselők közlekedési lehetőségeit a mainál sokkal megfelelőbb formában nem biztositjuk, akkor nemcsak hogy a belső városrészekben lakó, onnan elkivánkozó népességet anyagi erőinek tulságos igénybevétele nékül nem tudjuk kijebb elhelyezni, hanem elérjük azt, hogy a külterületen lakó, hivatalba vagy gyárba járó lakosság is, amint erre alkalom nyilik, *befelé gravitál*, ahol nem kell a maga és családja számára egy esztendő alatt sulyos ezrekre rugó közlekedési költséget fizetnie. *A helyes politika* tehát az lenne, hogy még anyagi áldozatok árán is a külteki közlekedés olcsóságát és jóságát *a maximálisra fokozzuk*, hogy ilyképen utakat nyithassunk a terjeszkedésre. Ezzel szemben azonban azt látjuk, hogy a rideg üzleti politika — és itt az államvasutak sem kivétel — szinte hónaprólhónapra drágitja a viteldijakat, és sem a kormány, sem a főváros részéről nem hallatszik egyetlen hang sem, amely rámutatna arra az antiszociális folyamatra, amely minden egyes emelés alkalmával mértföldekre veti vissza a városfejlesztés lehetőségét.

A város terjedése és fejlődése szempontjából sulyos terhet jelent a készülőben lévő *lakásadó*, mely hivatva van arra, hogy az egészséges lakáspolitika legelemibb lehetőségeit is kiölje a fővárosi és állami adminisztrációból. Ezen a helyen nem akarjuk vitatni azt, hogy adópolitikai szempontból helyes és igazságos-e a lakásadó, hiszen ha a lakásadót igazságosan akarjuk kivetni, olyan individualizációra van szükségünk, amelyre a mai, ugyan elég nagy és költséges, pénzügyi szervezet mellett sem lehet gondolni, csupán arra akarunk rámutatni, hogy egy erőszakos, a való élet követelményeit egyáltalán nem ismerő lakásadó *évtizedekre fogja visszavetni Budapest fejlődését*, hozzá fog járulni ahhoz, hogy ez a város elnéptelenedjen, nem pedig ahhoz, hogy, amire pedig minden fővárosi intézkédesnek hivatva kell lennie, a lakosság megélhetési viszonyait javitsa, és a társadalmi ellentéteket, elsősorban a szociálisakat, kiegyenlitse.

A lakásadót a mi véleményünk szerint csak *a lakástermelési akcióval kapcsolatban szabad életbeléptetni.* Csak akkor lehet igazságos a lakásadó, ha a tulontul magasra kivetett lakásadó elől a bérlő kisebb lakásba vagy kijebb fekvő lakásba való költözés által *szabadulni tud.* Amig az a helyzet, hogy annak idején odaköltözött — amikor még az jövedelmüknek és társadalmi állásuknak megfelelt — magasállásu és nagycsaládu köztisztviselők belvárosi ötszobás lakásokban laknak, noha annak a köztisztviselőnek mai helyzete legfeljebb egy külterületi háromszobás lakást engedne meg, viszont a háborus lakbérrendeletek miatt lakáshoz, anyagi helyzetének megfelelő lakáshoz, jutni nem tudó nagykereskedők kétszobás lakásban kénytelenek tengetni tejben és mézben folyó életüket, addig mi semmilyen lakásadót igazságosnak és célirányosnak el nem ismerünk.

Ellenben a lakásadót nagyszerüen bekapcsolhatónak tartjuk a lakáspolitika szolgálatába olyképen, hogy a behozandó lakásadó az adózási bevételeken kivül okosan szolgálja a város fejlesztésének érdekeit is. A lakásadó mostani tervezetében, melyet már a legközelebbi jövőben tárgyalni fog a főváros pénzügyi bizottsága, nagyon is *egyoldalu és ötlettelen progresszivitást* látunk, amikor az adószázalékot csupán a bérjövedelem növekedésével együtt emelik. Ha az erre vonatkozó szabályrendelettervezeten csak az a változás történik meg, hogy a mai *egyoldalu progresszivitás helyett kétoldalu progresszivitást* engedélyez, vagyis, hogy például a Belvárosban évi 6000 korona lakbért fizető lakás után kétszer olyan nagy lakásadót kelljen fizetni, mint például az Angyalföldön lévő ugyancsak 6000 koronát fizető lakás után, akkor már a lakásadót igen ügyesen beállitottuk a lakáspolitika szolgálatába, mert azt az elemet, amelyiknek évi budgetjében számitásba jön az ilyenképpen megtakaritott évi kétezer korona, már a Belvárosból kijebb, neki megfelelőbb, esetleg kisebb lakásba szoritottuk.

A tervezett lakásadó másik, szerintünk antiszociális intézkedése *a kislakások megadóztatása lenne.* Az egy- és kétszobás lakásokat teljesen mentesiteni kell mindenféle adó alól. Bécsben, ahol több mint egy fél esztendeje életbelépett a lakásadó, bizonyos *adómentes minimum* van megállapitva, és semmi okunk sincsen, hogy antiszociálisabbak legyünk az osztrákoknál. Arról nem is beszélve, hogy a mi tervezetünk szerint a bérösszeg fele a maximális adókulcs, Bécsben viszont a legnagyobb lakásadó a lakbér kétszerese.

Mindezeknek az intézkedéseknek azonban *egységesen és céltudatosan kell történniök*, mert vajmi kevés értelme van annak, ha a belvárosi lakásokat akár tripla adóval sujtjuk, ezzel szemben azonban egészséges lakáspolitika hijján hónapról-hónapra drágul a perifériákra vezető villamos. Ha például a fogaskerekü évszakról-évszakra drágul, akkor hiába mentesitjük teljesen a lakásadó alól a svábhegyi állandóan lakott lakásokat, mert a bérlő amit megtakaritana a lakásadón, azt elfizetné a fogaskereküre.

Helyes dolognak tartanók, *ha a közgyülés külön albizottsága foglalkozna a lakáspolitikával*, ez elé kerülnének mindazok az intézkedések és rendelettervezetek, amelyek a lakással összefüggenek. Ez a bizottság azután vigyázhatna arra, hogy az állandó áremelések a lehetőség szerint megkiméljék a lakásokat, illetőleg az elkerülhetetlen emelések mikéntjét, ugy a lakbérnél, mint a lakásnál vagy a villamosviteldijaknál ez a bizottság *lakáspolitikai szempontból* szabályozná.

Az Uj Budapest ankétja a gabona szabad forgalmáról

I.

Azok a tárgyalások, melyek a kormányzópárt két frakciója között a gabona forgalmának szabaddá tétele ügyében folynak, *egyáltalán nem érintik közömbösen Budapest közönségét.* Minden ujabb kommüniké, mely a napilapok hasábjain a tárgyalások megindulásáról vagy folytatásáról felbukkan, *hetekre veti vissza a gabonaellátás folyamatosságát*, bizonyságául annak, hogy *a vidék mohón várja azt a pillanatot*, amikor nem kötött árakon, hanem a szabad forgalom számára kedvező szertelenségei között értékesitheti terményeit. *Csodálatos dolognak tartjuk*, hogy abban a harcban, mely végeredményben a termelő és fogyasztó, a város és a falu között folyik, *a főváros eddig egyáltalán nem hallatta szavát*, a közgyülésen még egyetlen interpelláció sem hangzott el egyik párt részéről sem arra vonatkozólag, hogy a gabonaforgalom szabaddátételéhez a fővárosnak is, mely ma Csonka-Magyarország 1/7-ed részét alkotja, *nagyon is köze van.*

Az aszfalton nem terem buza, Budapest lakosságának behozatal utján kell a mindennapi kenyeréről gondoskodnia, — olyan tétel ez, amelyet még a legelszántabb kisgazda sem von kétségbe. Azok a háborus eltolódások, amelyek a földmivelő nép általában való meggazdagodását és a városi lakosság általában való leszegényedését idézték elő, *a főváros szempontjából nagyon is meggondolandóvá teszi a gabona szabad forgalma visszaállitásának engedélyezését.* A kereslet és a kinálat örökérvényü törvényei szabad forgalom esetén nagyon is a termelőnek látszanak kedvezni, és nem vetjük el a sulykot, ha megállapitjuk, hogy a gabonaforgalomnak teljes szabaddátétele, ugy, ahogy azt a kisgazdák kivánják, azt jelentené, hogy *a főváros teljesen a vidék rabigájába görbed*, sőt esetleg azt is, hogy *Budapest* — és itt elsősorban a főváros *hatóságát* értjük — *másfelé kénytelen orientálódni*, importtal kénytelen segiteni magán, ugyannyira, hogy a buzatermő Magyarország terményei elhelyezésénél elsősorban a saját fővárosát vesztené el piacai közül.

Nagy kérdés, hogy *maguk a kisgazdák is akarják-e eddig vinni a dolgot*, vagy pedig belátással és mérséklettel a falu és a város harmoniájának helyreállitásán akarnak-e dolgozni. Mi *a főváros szemüvegén nézzük a dolgokat* és ezért hasábjainkon *ankétet* rendezünk, melyen az összes érdekelt tényezőket fel fogjuk vonultatni a kérdés helyes megoldása céljából. Az az anyag, amit az *Uj Budapest* ezen és jövő számaiban összehalmozunk, értékes segitség azokhoz a tárgyalásokhoz, amelyek husvét után a gabona szabad forgalmának helyreállitása ügyében megindulnak.

*

Ime az eddig beérkezett vélemények:

SIPŐCZ JENŐ dr. polgármester:

Természetes, hogy azoknál a tárgyalásoknál, amelyek a gabona forgalmának szabaddátétele érdekében rövidesen megindulnak, *a főváros érdekeit a legmesszebbmenő módon biztositani kell.* A főváros érdekei parancsolólag követelik, hogy ezeknél a tárgyalásoknál ne hagyják figyelmen kivül azt, hogy *Budapesten majd egy millió ellátatlan van*, akiknek mindennapi kenyerét mégsem lehet a szabadkereskedelem változó eshetőségeire bizni. *Az ellátatlanok gabonaszükségletének biztositása* az a szociális szempontból igen fontos követelmény, amelyet ezeken a tárgyalásokon legelsősorban érvényesiteni kell. Meg vagyok győződve arról, hogy ezt a körülményt, mint elkerülhetetlen szükséget, az ország gazdatársadalma is, melynek testvéri szeretettel kell viseltetnie a főváros lakossága iránt, *figyelembe veszi* és *a szabadkereskedelmet csupán azokra a mennyiségekre kivánja*, amelyek a városi lakosság ellátása után fenmaradnak.

HORVÁTH KÁROLY vezérigazgató:

A gabonafélék szabadforgalma tulajdonképen kettős kérdés: részben valutakérdés, részben közélelmezési kérdés. A kettő közül az utóbbi fontosabb. Kétségtelen ugyanis, hogy ma legelsősorban a belföldi termelésre kell az ország ellátásának támaszkodnia. A mult kötött forgalmában ez akként történt, hogy a szükségletet részben a hatóság fedezte, részben zugkereskedelem pótolta. Kétségtelennek tartom szabadforgalom esetén az utóbbi teljes kipusztulását. Ez az első és nagyfontosságu eredmény annál is inkább jelentős, mert a multban volt és a jövőtől remélt fantasztikus árak a zugkereskedelem létezésének folyományai. Én határozottan hiszem, hogy szabadkereskedelemben az árak is olcsóbbodni fognak. És itt formálódik e kérdés valuta-kérdéssé.

Ugyanis a belföldi árak mikénti kalkulását három tényező fogja befolyásolni, u. m.: 1. a terméseredmény; 2. a külföldi gabonaár és 3. azon kérdés, vajjon teljes, avagy csak feltételes lesz a szabadforgalom. E három közül csakis az utóbbival időszerü foglalkozni.

Az első és legfontosabb feltétel annak biztositása, hogy az összes ellátatlanok kenyere a jövő termésig — tekintet nélkül teherviselő avagy vagyoni viszonyaikra — biztositassék. Evégből az export kizárólag a fölös mennyiségekre — ha ilyenek egyáltalában lesznek — kell, hogy szorittassék.

A második feltétel annak biztositása, hogy szükséges kenyerét mindenki tényleg meg is kaphassa. E kérdésnél azután a társadalom két osztályba sorozandó. Az első osztály: azok, kiknek teherviselő képessége állami támogatást igényel, akiket továbbra is hatóságilag szabályozandó módon kell ellátni. Idetartoznak a fix jövedelemből (bizonyos összeghatárig) élők, akik tehát gabonájukat (lisztjüket) a beszerző- vagy ellátó-, akár hatósági, akár magánvállalkozás keretében meglévő vagy létesitendő szervek utján kapják. A bevásárlás e módnál is teljesen szabad kell, hogy legyen és a beavatkozás csupán a szétosztás és az árdifferencia viselés terére szoritandó. Csakis az utóbbi szorul magyarázatra: egy bizonyos áron felül részben az állam, részben az ellátandókat foglalkoztató viselje a többletet.

A második osztályba tartozók, vagy ebbe önként jelentkezők teljesen szabad bevásárlás utján fedezhetik szükségletüket.

A harmadik feltétel annak kötelezővé tétele, hogy minden termelő legkésőbb f. évi október hó 1-ig termésének 1/3 részét, december hó 31-ig pedig a további 2/3 részt értékesiteni köteles, mert különben az tőle hatóságilag megállapitandó sokkal olcsóbb áron elrekviráltatik.

A negyedik feltétel a fejadagok fenntartása. Ez szükséges az igazságos és arányos elosztás biztositására. A fejadag egyelőre, hogy ugy mondjam „à conto" volna megállapitandó és a bevásárlás ennek megfelelően engedélyezendő. A végleges megállapitás — természetesen a mainál magasabb mennyiségben — a végleges terméstatisztika után, de legkésőbb f. évi szeptember hó 15-ig kell, hogy megtörténjék.

Legvégül még csak annyit, hogy a szabadforgalom ezen korlátozások nélkül katasztrófát jelentene az ellátatlanokra, iparra és kereskedelemre egyaránt. Fokozza e veszedelmet — talán különösen hangzik — valutánk *hirtelen* javulása. Ez oly óriási károkat okoz az iparnak és kereskedelemnek, — miként annak idején Németországban is — hogy közel annak a veszelye, miszerint e nagyon javulás az esetben, ha a korona itthoni vásárlóereje azzal lépést tartani nem fog, azt eredményezheti, hogy nem lesz, aki a szabaddá váló gabonát megvegye.

A valutajavulás 90%-ában az államnak fontos, legalább egyelőre. A szabadforgalom a termelőknek, szintén csak egyelőre. Teljesen jogosult tehat azt kivánni, hogy a két érdekelt az átmeneti időben osztozzon az ebből eredő terhek viselésében. A termelő viselje az előadott korlátozások terheit, az állam pedig az anyagi átháritást. Ha mindkettő a fogyasztókat fogja sujtani, akkor Csonka-Magyarország társadalmában azon eltolódás várható, mely szerint lesz értékesiteni nem tudó termelő és fogyasztani nem tudó fogyasztó: ami pedig egyenlő a legteljesebb gazdasági esőddel.

FAYER SÁNDOR vezérigazgató:

„Minden vonalon a leglelkesebb hive vagyok a teljesen szabad forgalomnak, mert csakis ebben látom panaceáját mindazon bajoknak, melyekben közgazdasági életünk ma szenved. Ugyanakkor azonban, amikor teljesen szabad forgalmat követeltem és erre vonatkozólag inditványt is terjesztettem elő, a szabad forgalom korlátozását három irányban kivántam megkötendőnek és pedig:

1. ellenintézkedésekként a külállamok ellennünk tett intézkedéseire,
2. luxuscikkek behozatalára nézve,
3. elsőrangu életszükségleti cikkek kivitelére nézve, a belforgalomban pedig ellátatlanok ellátására nézve.

Ezen kitételben, hogy *a belforgalomban a szabad forgalmat csak az ellátlanok ellátása tekintetében tartom megköthetőnek*, bennfoglaltatik a gabonaforgalom szabadságára vonatkozó egész véleményem. A gabonaforgalmat ugyanis csak azon fokig tartom megköthetőnek, ameddig az ellátlanok ellátásáról van szó, *azontul pedig szabad forgalmat kivánok*, viszont az ellátlanok ellátása feltétlenül kell, hogy *hatósági feladatot képezzen* és pedig oly módon, hogy ezek megélhetésé lehetséges árakon feltétlenül biztositsa. Az ellátlanok közé kell soroznunk a köztisztviselőket, magántisztviselőket, munkásokat, a szabad foglalkozási ágakat üző középosztályt, ugyszólván tehát az egész városi lakosságot. Teljesen szabad gabonaforgalom mellett gazdasági életünket oly sulyos rázkódtatásoknak látnám kitéve, melyeket az nem egykönnyen tudna elviselni. *Megindulna ugyanis az áremelkedések láncolata*, amelyek végeredményeként maga a gazda sem élvezhetné a szabad forgalomban kialakult magasabb árak előnyét, mert saját szükségletét más cikkekben kénytelen volna lényegesen magasabb áron fedezni. A szabad forgalomban kialakuló magasabb árak maguk után vonnák a munkások, tisztviselők, közalkalmazottak stb. jogos követelését jövedelmüknek megfelelő arányban való növelésére.

Mindenképen ugy látom azonban, hogy ezen kérdés a városi lakosság szempontjából annyira fontos és a városi lakosság érdekei a kérdésnek annyira külön elbirálását követelik, hogy szükségesnek tartanám, *hogy a székesfőváros törvényhatósági bizottsága ezen kérdéssel foglalkozzék* és álláspontját a nemzetgyüléssel szemben precizirozza, mely álláspontot, mint Budapest közönségének álláspontját a parlament is sokkal komolyabban lesz köteles megszivlelni és figyelembe venni, mintha az a parlamentben csak mint kisebbségi vélemény jelentkeznék.

(Folytatjuk.)

TÜSKÉK

...

Az „ambició-szabadságokból"

éppen elég volt, ideje, hogy a sértődöttek és a duzzogók, akik a rosszul sikerült választás után „általános testi kimerültség" cimen szabadságra mentek, visszatérjenek hivatalukba és ujra elfoglalják az árván maradt iróasztalt. Lehetetlen, hogy akadjon a városházán hivatal, amelyben mindjárt két-három tisztviselő hiányzik azon a cimen, hogy a hiuságán és becsvágyán ejtett sebet gyógyitgajja és e célból a márciusi verőfényben a déli korzón unatkozik. Aki fizetést kap a várostól, dolgozzon meg érte, ha pedig nem akar dolgozni, menjen máshova, esetleg oda, ahol a hiuságát megfelelő módon hajlandók legyezgetni. De a mai türhetetlen állapotnak, amikor az „ambició-szabadságok" miatt amugyis tulterhelt és agyonhajszolt tisztviselők dolgoznak még többet, igazán véget kell szakitani és el kell oszlatni azt a tévhitet, hogy a fővárosnak annyi alkalmazottja van, hogy hónapokig sétáló szabadságosokra is jut belőlük . . .

Nagy cirkuszi diszelőadás

folyik hetek óta a közönség bőrére: a vendéglősök és a sörgyárosok játszanak cirkuszt, mutogatják az izmaikat és sebeiket, az egyik igyekszik a másikat tulorditani, noha még az előadás előtt megegyeztek az öltözőkben, hogy a nagy match eldöntetlen marad. A sörbárók nem fogják leteperni a vendéglős lordokat, viszont a vendéglősök is féltékenyen őrködnek azon, hogy a szerencsétlen sörmilliomosoknak valahogyan bántodásuk ne essék. A sörösöknek igazán nem sürgős a megegyezés, a nagy részvénytársaságok könnyen kibirják, hogy néhány hétig nem fiadzanak a szokott szaporasággal a milliók, viszont a vendéglősöknek sincs okuk panaszra, mert sör helyett bort és spriccert mérnek a szomjas pestieknek, a bornak czufolt lőrékből pedig már ősidők óta épen ugy meg lehet gazdagodni, mint a habzó árpalébül. Az egészben csak az a felháborító, hogy a küzdő felek ugy állitják be a dolgot, mintha az a közönség érdekében való lenne, közben pedig ki fognak egyezni 50%-ra. Igy azután a kecske is jól lakik, a káposzta is megmarad, a sörgyárosok felemelik a sör árát, de csak mérsékelten, viszont az áremelkedést a vendéglősök, ugy, ahogy azt a piccolók iskoláiban is tanitják, a tőlük nem szokatlan módon sietnek áthárítani az efajta küzdelmekben mindig egyedül vesztes közönségre . . .

A lakásbizottság tizenkilencezerötszáztizenhatodik ülése

vagyis

a lakásügy végleges rendezése

Elnök *(csenget)*: A lakásbizottság tizenkilencezerötszáztizenkettedik ülését megnyitom. Mielőtt azonban áttérnénk ülésünk tulajdonképeni tárgyára, mely, mint eddig is valamennyi ülésünkön a lakásügy végleges rendezése, van szerencsém bemutatni a következő üdvözlő átiratot *(olvassa)*:

— A budapesti viccлapok kiadói, szerkesztői, irói és rajzolói legutóbbi összülésükön hálás köszönetüket fejezte ki a lakásbizottságnak legutóbbi üléseiken hozott határozataikért. E határozatok szenzációs anyagot adtak a viccлapoknak, amennyiben változatlanul leközölve is halálra kacagtatták a közönséget s arra a hirre, hogy a bizottság ujabb határozatait is közölni fogjuk, a viccлapok előfizetőinek száma tizezrekkel szaporodott. Az összülés hálából a lakásbizottság tagjait a viccлapok örökös tiszteletbeli munkatársainl választotta. — Van valakinek hozzászólani valója?

Steiger Béni: Tisztelt bizottság! Ez átiratot, azt hiszem, mindnyájan a legszebb elismerésnek tekinthetjük s ujabb erőt meritünk belőle további munkálkodásunkhoz s hiszem, hogy még sok-sok értékes anyaggal fogjuk ellátni a viccлapokat.

Elnök: Azt hiszem, ezt határozatképen kimondhatom. Kimondom. Idea Gomba urat illeti a szó.

Idea Gomba: Tisztelt bizottság! A lakásügyek terén tapasztalt bajok mind a közönségre vezethetők vissza, amely azt hiszi, hogy a „Lakáshivatal" arra való, hogy lakást szerezzen. Látszik, hogy a közönség nem ismeri az immár 417 kötetből álló lakásrendeletet, amelyből pedig meggyőződhetnék, hogy ha már lakáshoz se juthat, hogy juthatna el a „Lakáshivatalhoz?" Ezért legfőbb teendő a közönség nevelése és ezt már a gyermekkorban kell kezdeni. Már a meséket át kell alakitani ugy, hogy a hősök jutalmul ne a fele királyságot és a királykisasszony kezét nyerjék el, hanem egy két-, vagy — ha olyan is van — egy háromszobás lakást. Igy legalább mindenki tudná, hogy ilyesmi csak a mesékben fordul elő. Az elemi iskolákban képeken kell bemutatni, hogy milyen az: egy lakás. Hogy legalább fogalma legyen róla a gyereknek is. Magát a lakásrendeletet csakis a legérzesebb tanulók számára szabadna előadni s azoknak is csak ugy, hogy hetenként orvosi vizsgálat alá kellene vetni az elméjüket. Azonfelül lehetne tanitani a lakásrendeletet büntetésül azoknak a növendékeknek, akiken már a legsulyosabb fenyiték se fog. Fel kellene használni a mozit is s például a lakásrendelet készitőit vetitett képeken lehetne bemutatni és igy népszerüsiteni.

Elnök: Elfogadják Idea ur inditványát?

Tagok *(lelkesednek)*.

Elnök: Határozatképen kimondom. Következik szólásra Eszme Ficonc ur.

Eszme Ficonc: Tisztelt bizottság! Nékem a Vérmező betelepitésére volna inditványom, ahol Európa egyik legérdekesebb állatkertjét teremthetnénk meg. Ketrecekkel, ólakkal, bungalókkal, mint amilyen a városligeti állatkert is, csakhogy a ketrecekbe, az ólakba, a földalatti odukba nem közönséges vadállatokat telepitenénk, nem oroszlánokat, orrszarvuakat, zsiráfokat, kengurukat, hanem azokat az állatokat, melyek csakis Budapesten tenyésznek s melyek csodálatos türelemmel türik a budapesti lakásviszonyokat. Azok az állatok lennének ezek, akik azt remélik, hogy lakáshoz jutnak. Igy hármas cél elérhető: 1. Fővárosunk uj diszt kapna, amennyiben egy olyan állatkerttel szaporodna, amelyben a világ legnagyobb marháit és legtürelmesebb állatait mutogathatnók; 2. a beléptidijakból az államnak tekintélyes jövedelme lenne, amelyből fedezhetné a legujabb lakásrendeletek kinyomatási költségeinek egy részét; 3. egy csapat hajléktalant olyan fényes ketreclakásokhoz juttatnánk, amilyenről nem is álmodtak.

Elnök: Akar valaki hozzászólni?

Izgága Nemnyugsz: Tisztelt bizottság! A most hallott inditvány igen tetszetős s hivatva van fővárosunk fejlődését rohamlépéssel előre vinni. Azonban van egy nagy aggodalmam: félős, hogy nagyon is sokan fognak pályázni a ketrecekbe és odukba, meg a bungalókba és ólakba s uj tere nyilik a protekciónak. Ezért inditványozom, hogy az inditványt azzal a toldással fogadjuk el, hogy elsősorban a csakugyan legnagyobb állatoknak legyen joga a helyekre.

Elnök: És hogy határozzuk meg, hogy kik a legnagyobb állatok?

Izgága Nemnyugsz: Nagyon egyszerü, azok, akik a legtöbbször jártak a lakáshivatalban és azok, akik nem fognak igénybe venni protekciót.

Elnök: Kimondom tehát, hogy Eszme Ficonc ur inditványát Izgága Nemnyugsz ur módositásával határozatnak elfogadjuk. *(Általános helyeslés.)*

Elnök: Tekintettel az idő előrehaladott voltára, az ülést berekesztem. Legközelebbi ülésünket holnap tartjuk, mikor is arra vonatkozólag fogunk dönteni, hogy a lichthofok, mint olyanok, a lakásrészekkel együtt rekvirálhatók-e? és rá fogunk mutatni arra a rejtelmes összefüggésre, amely a lichthofok és a mellékhelyiségek között van. *(Helyeslés.)*

(Az ülés vége reggel 3 óra 30 perckor.)

Bill.

A telekértékadó hibái

Irta: ***Jaczkó Pál dr., törvényhatósági bizottsági tag***

A tönkretett nemzet és főváros csak a legnagyobb körültekintéssel és hozzáértéssel nyulhat azon eszközökhöz, melyek a társadalom minden rétege jogos igényeinek figyelembevételével — az újraépitést lehetővé teszik és biztositják. Az elfogultságon és önzésen alapuló helytelen rendelkezések és intézkedések következménye a mai lakásnyomoruság is, s az érdekellentéteknek téves szembeállitása és káros küzdelme állja utját, hogy a lakáskérdés a közérdeknek megfelelőleg rendezhető legyen.

A *telekértékadóra* vonatkozólag megállapithatom, hogy a kérdést nem közérdek szempontjából, hanem a telektulajdonos és nem tulajdonos elfogultságával birálják, anélkül, hogy annak lényegét az adónak közgazdasági, szociális és financiális szempontból való szükségességét és igazságosságát vagy ellenkezőjét vizsgálnák.

Szerény — de objektiv és érdektelen — véleményem szerint a telekértékadó-szabályrendelet, eredeti intenciójának és a mai viszonyoknak megfelelőleg, közgazdasági és szociális okokból, *közérdekből módositandó.*

A szabályrendelet-tervezet 16. §-a elvi okokból *a telekértékadó hatályba lépése napjától az eredetileg lakókat terhelő házbérkrajcárokat leszállitotta három százalékról 1·5%-ra.* Indoka az volt, hogy a kellően ki nem használt telkeket kivánta megadóztatni, hogy ezzel a tulajdonost épitésre, a köz javára leendő kihasználásra szoritsa. Eltekintve a financiális szemponttól, tehát főleg szociális célzata volt és eredetileg a telekértékadó nem a beépitett és teljesen kihasznált telkeknek, hanem különösen a konjunkturális telekspekulációnak terhelésére irányult.

A telekértékadó különösen szociális, közgazdasági célt kivánt szolgálni, mely a termelést, épitkezést előmozditja, amint a beterjesztett előterjesztés mondja: *„az adóztatás nem a termelés elfonnyasztására, hanem felvirágoztatására vezet"*. A javaslat indokolása az érték emelkedéséből *részt* kiván. Az értékemelkedés megadóztatását sürgetve, különösen kidomboritja, hogy „azt nem a tulajdonos vagy telkének munkája, hanem kizárólag a köz jelenlétének, szolgáltatásainak, szaporodásának, munkájának és kulturális haladásának az eredménye, hogy a köz által termelt érték a köz terheinek viselésébe bevonandó, mert ez más (kereseti és fogyasztási) adó létesitését vagy emelését, elkerülhetését lehetővé teszi. A közjövedelmek fokozása — olvassuk tovább az indokolásban — céljából elsősorban azon értékeket kell adóztatni, amelyeket a köz termel. Ezeknek az értékeknek megadóztatása: a lakáskérdés megoldásának nélkülözhetetlen előfeltétele.

Az indokolás tehát azon — szerintem elfogadható — álláspont mellett érvel, hogy a tulajdonos munkája nélkül előálló, illetve megállapitható *telekértékemelkedés a köz javára igénybe vehető*, adóalapul felhasználható, továbbá, hogy miután a telekértékadó nem hozadéki adó, azért át nem hárithatő és uttőrője a — tervezet szerint — helyesebb értékadórendszernek, végül, hogy a közérdeket szolgálja: a tulajdonost a telek kihasználására szoritva. Mégis ezen helytálló indokolást a nagyon ingatag és elfogult indokokkal szembeállitva a közgazdasági és szociális szempontok figyelembevétele nélkül, nem a járulék-természetü *betterment* vagy az illetékszerü *értékemelkedési adó*, avagy szociális szempontból és a mai viszonyoknak legmegfelelőbb üres és elégtelenül kihasznált telkek külön értékadójának behozatalát javasolja, hanem az általános telekértékadót, még pedig kellő indokok hiányában azt a 16. §-ban a házbérfillér egyidejü leszállitásának beigérésével.

A pénzügyi bizottság a kellően kihasznált, az elégtelenül és üresen álló telkek közötti különbséget szociális és közgazdasági okokból *figyelembe kivánta venni* és ezt az adókulcs differenciálásával gondolta honorálni; majd az ellenérvek hatása alatt, a telekértékadó elvének és szociális célszerüségének még erőtelenebb érvényesitésével a telek kihasználását sujtó adók egyikének, a házbérfillérnek leszállitásával fogadta el.

A telekértékadó az elfogadott szabályrendelet értelmében 1919 január 1-én életbelépett, azonban az adókivetés 1920 julius haváig nem következett be. Időközben — a kivetés előtt — a székesfőváros tanácsa a házbérfillér leszállitását tartalmazó szakaszt *észrevétlenül, értesülésem szerint az akkori pénzügyi tanácsos legnagyobb meglepetésére, hatályon kivül helyezte* és ezen határozatot később a közgyülés hatáskörével felruházott tanácsülés is jóváhagyta.

Igy lett a szociális és közgazdasági szempontokból elfogadott adóból egyszerüen *ujabb ingatlanadó*, mely a világháboru kitörése óta szociális érdekből berjövedelem veszteségek, anyagi és munkadijüzemköltségtöbbletkiadások és ujabb adók terhe alatt roskadozó bérháztulajdonosokat, régi családi házhelyek tulajdonosait még a telekspekulánsoknál is jobban sujtja. Ez az *adómorálba is ütközik*, mely szerint mindenki teherviselési képességének megfelelőleg egyformán tartozik a közterhekben résztvenni. *Ennélfogva a szabályrendelet eredeti intézkedésének megfelelőleg a beépitett telkeket terhelő és a telekértékadó életbeléptetése óta beszedett házbérfilléradó törlendő és a szabályrendelet ennek megfelelőleg módositandó.*

A telekértékadó szociális és közgazdasági célja különösen arra irányult, hogy az üres és eléggé ki nem használt telket mielőbb a többtermelésre és épitkezésekre felhasználhassa. Ezen törekvést megnehezitik, sőt megakadályozzák a mostani egészségtelen gazdasági viszonyok, melyek az anyaghiánynak, a drágaságnak, az ingatlan-jövedelem maximálásának, a szabad forgalom és szabad verseny tulságos korlátozásának tudhatók be.

Tekintettel arra, hogy beépitetlen telkek tulnyomó része *kispolgárok tulajdonában van* a statisztika szerint, egy élet fáradságos munkájával és takarékosságával gyüjtött kis vagyont sujtjuk s lehetetlenné tesszük, hogy keserves ré zletfizetéssel megszerzett házhelyekre otthon épülhessen, sőt, hogy azt az apa fiának hagyhassa örökségül.

Nem a tekspekuláns, de az ilyen házhelytulajdonosok érdekében *kivánatos a szabályrendelet olyan módositása*, hogy a mostani épitési viszonyok megváltozásáig (esetleg 10 évig) *a telekértékadó megfizetésére kamatmentes halasztás adassék*, mely időtartamon belül a lejárt adó csak *az ingatlan eladása esetén* váljék esedékessé.

A házbérfillér törlésével esetleg az eredetileg javaslatba hozott egy és fél százalékra való leszállitásával, továbbá a fizetési halasztással kapcsolatban a minimális telekértékadó *megmaradhatna* a főváros mai financiális helyzetére tekintettel. Közgazdasági, szociális és az igazságosság és méltányosság szempontjából elfogadható, illetőleg életbeléptethető a *betterment* (Verbesserungsabgabe) nagyobbszabásu, egyes városrészek telkeinek értékét emelő községi közlétesitmények (utcanyitás, hídépités, térképezés stb.) folytán előállott értékemelkedés után kiszabandó egyszeri járulék kivetése.

Ugyancsak jogosnak itélem *az értékemelkedési adó* (Wertzuwachssteuer) behozatalát, mely lényegében *átruházás alkalmával fizetendő illeték*, mely a beszerzési és eladási (esetleg már átruházási) ár között mutatkozó különbözet, illetőleg nyereség bizonyos hányada.

Fentebbiekben röviden igyekeztem a tárgyalás alá kerülő telekértékadó kérdését megvilágitani, remélve, hogy a tárgyalás során az egyéni érdekeltség visszaszoritásával sikerülni fog azt a közérdeknek megfelelően rendezni.

Tavaly 22 millió liter tejet fogyasztott el Budapest

A termelők ujra emelni akarják a tej árát — 50.000 liter a napi felhozatal — Mit mond a Tejhivatal igazgatója?

A főváros legfontosabb problémái közé tartozik a *tejellátás kérdése.* A tej nemcsak élelmiszer, hanem *gyógyszer* is, melyet a betegek és a csecsemők nem nélkülözhetnek. Talán nem véletlen, hogy épen emiatt a szabadkereskedelem legelsősorban a tej forgalmát akarja visszahóditani, jól tudván, hogy ha a jegyrendszer várán a szabadkereskedelemnek épen a legfontosabb közszükségleti cikknél, a tejnél sikerül rést ütnie, a többi már könnyen jön az első fecske után. Noha, ha valahol, a tej forgalmánál nem lehet még szabadkereskedelemről beszélni, nem lehet mindaddig, *amig a hatósági tejfelhozatal messze tul nem szárnyaja a tejigazolványosok ellátását.* Addig, amig ez meg nem történik, a szabadkereskedelem visszaállitása esetén az az abnormis helyzet állana elő, hogy *a tej ára a nagy kereslet és kevés kinálat folytán a mainak kétszeresére és háromszorosára szökne fel* és ilyképen sulyos adóval sujtanók azokat a családokat, amelyeknek betege vagy kisgyermeke feltétlenül tejre van utalva.

A főváros tejellátása ügyében munkatársunk kérdést intézett *Moussong* Géza kir. tanácsosshoz, a Központi Tejhivatal kiváló igazgatójához, aki a következő nagyérdekü információkat bocsátotta az *Uj Budapest* rendelkezésére:

Az *1913-ik béke évben* akkori hiteles becslések szerint és a rendelkezésre álló havi adatok figyelembevétele szerint Budapest főváros területén átlag napi 304.753 liter tej állott rendelkezésre. Az *1916. évben*, amikor már a Központi Tejhivatal föllállitása vált szükségessé, a napi átlag csak 164.717 liter volt, amit még mindig rózsás állapotnak nevezhetünk, mert hatósági tejellátásra ennek csak mintegy 35—50 százalékot kellett igénybe vennünk, a többi mint szabad tej került forgalomba. Az *1917-ik esztendő* bár sülyedést mutat a tejszállitmányok mennyisége tekintetében, amennyiben a napi átlag 109.509 literre esett, mindazáltal a hatósági tejellátás terén nehézséget nem okozott, mert állandóan rendelkeztünk annyi tejjel, amennyi a hatósági ellátásra (tejigazolványok, kórházak és emberbaráti intézmények) szükség volt. *1918-ban* a napi átlag 91.615 liter volt, amelyből azonban levonásba kellett hoznunk a különböző, de jelentős mennyiségü savanyu tejeket, minek következtében a rendelkezésre állott tejmennyiségek 58.101 és 86.155 liter között váltakozott. Ezzel szemben a megterhelés 70.174 és 89.578 liter között ingadozott, minek következtében ebben az esztendőben már csupán öt hónapon át tudtuk zavartalanul biztositani a tejellátást. Az *1919-ik évben* állott be a legsanyarubb helyzet, mert bár napi átlagunk 49.895 litert tüntet föl, de február, november és december hónapok még a 40 ezret sem érte el, mert ezen hónapokban 38.747—37.259—38.799 liter volt csak a napi átlag. Ezzel szemben a nyári hónapok szállitmánya 71 és 73 ezer között váltakozott.

Talán nem végezünk fölösleges munkát, ha kissé behatóbban foglalkozunk és részletesebb képét tárjuk elé az *1920-ik esztendőnek*, amikor a tejszállitmányok mennyisége ismét némi örvendetes javulást mutat, amennyiben az évi mennyiség napi átlaga 64.843-ra emelkedett. Leggyöngébb hónapok voltak mult esztendőben január és március hónap, amikor 43.500 és 43.600 liter között váltakozott a napi átlag. Ezzel szemben augusztus, szeptember, október és november hónapok oly kedvezőek voltak, hogy különösen szeptember, október és november hónapban a *szabad tej árusitását* is engedélyezhettük, mert a tejvállalatok az összes hatósági megterhelésnek meg tudtak felelni, sőt jelentékeny tejfölöslegük is maradt.

A hatósági fölügyelet alatt álló tejüzemek az 1920-ik évben *mint köztejet összesen 21,724.260 liter tejet forgalmaztak.* A beérkezett tejszállitmányoknak átlag 70 százaléka került a fővárosba édes állapotban és 30 százaléka savanyu állapotban.

A *tejárak* igen gyakran változtak. Igy 1917-ben a termelő literenként 60—80 fillért kapott, az árusitás pedig kannatejnél 78 majd 106 fillérért, palacktej után 84 majd 112 fillérért eszközöltetett. Az 1918-ik évben szeptemberben történt árváltozás, amikor a termelőnek 130 fill. a kannatejért 172 fillér és a palacktejért 190 fillért állapitott meg a hatóság. Az 1919. év március havától a palacktejek kiszolgálását beszüntettük. Ugyanekkor a termelőárt 200 fillérben, a kannatej eladási ára 274 fillérben jelöltük meg. 1920. május 25-től a termelői ár 450, illetőleg hütéssel, kezeléssel 500 fill., az eladási ár augusztus 11-ig 700 fillér és azóta a mai napig 10 korona. Az eladási ár érintetlen hagyásával a Közélelmezési Minisztérium és az Árvizsgáló Bizottság a termelő árt f. é. február havától *1 koronával* emelte.

Január óta ismét meglehetős küzdelmeink vannak a tejellátással, mert pl. most március havában a megterhelés 68.518 liter, amellyel szemben átlag 44—48 ezer liter édes tejjel rendelkezünk. Egyedüli reménységünk, hogy az előző esztendőhöz hasonlóan *április havában ismét emelkedik a tejszállitás*, mert részben a borjadzás, részben a takarmányhiányok okozták a mostani téli visszaeséseket. A gazdák részéről föltüntetett számitások valószinüvé teszik annak a kivánságnak a jogosultságát, hogy a *termelőárakat ismét méltányosan emelni kellene.* Csak az a baj, hogy ennek a méltányosságnak a határát még nem találták el a gazdák, mert oly szertelen kivánságok kerültek napvilágra, amely kivánságok teljesitése a főváros közönsége zömének teherképességét *nem birná el.* Már pedig a *tej nem luxuscikk, hanem életfönntartó gyógyszer, amelyet a csecsemőknek és betegeknek még a legszükösebb viszonyok között is biztositani kell.*

HIREK

Ki lesz Hock János utóda? A Józsefváros rosszemlékü politikus-plébánosa valahol Amerika felé vitorlázik, a Mária Terézia-tér környékén pedig máris nagyban készülnek az uj plébános választására. Az elmult héten városatyák deputációja járt Esztergomban a hercegprimásnál *Blisner* Ágoston érdekében, a küldöttségnek *Haller* István, *Bohn* József, *Bieber* Jenő és *Vasek* Ernő voltak a tagjai. A hercegprimás megigérte, hogy két héten belül elrendeli a választást és akkor semmi akadálya sem lesz annak, hogy *Blisner* Ágostont, az eddigi adminisztratort, plébánossá válassza a közgyülés. A választás még egy szempontból lesz érdekes: ezen a plébánosválasztáson *Baránszky* Gyula dr. inditványa értelmében a közgyülésnek *csupán katholikus vallásu tagjai vehetnek részt.*

Szente Miklós — óbudai előljáró. A polgármester *Szente* Miklóst, akit most választottak meg előljárónak, a III. kerületi előljáróság vezetésével bizta meg. A Terézvárosba *Szente* utódjául előljáróhelyettesnek *Károlyi* József főjegyzőt nevezte ki a polgármester.

Április végén lesznek a választások. A polgármester tudvalevőleg március 24-i lejárattal a tisztujitás folytán megüresedő 290 fogalmazói, számvevőségi, müszaki stb. állásra irta ki a pályázatot. A főváros egész tisztviselői kara lázasan várja a választásokat, melyek elé azonban, amint a városházán beszélik, most *némi akadályok tornyosul ak.* Állitólag *Hegedüs* pénzügyminiszternek lenne vétója a választások ellen, azon a cimen, hogy egy miniszteri tanácsi határozat minden előlépést megtilt ez a határozat pedig a fővárosra is vonatkozik. A polgármester ezzel szemben azzal érvel, hogy a fogalmazói, stb. állásoknak tanácsi választás utján való betöltése szorosan kiegészitő része annak a fővárosi tisztujitásnak, amelynek végrehajtásáról külön törvény intézkedett. Különben is a főváros a tisztviselők tekintetében egészen más helyzetben van, mint az állam. Az államra vonatkozólag az előlépési tilalom nagyon is rendjén való volt, hiszen az ország területe — legalább egyelőre — kisebbedett és azokon a helyeken, ahol tisztviselőkre szükség volt, menekültek beosztásával lehetett segiteni. A fővárosnál viszont állandóan nőtt és most is nő az adminisztráció, az alantasabb tisztviselők száma pedig annyira csökkent, hogy részint a tisztujitás, részint halálozás folytán, hogy ma-holnap munkaerő hiányában csődöt mond a zegész gépezet. Mindenképpen indokolt volt tehát a pályázatok kiirása. Az elnöki ügyosztály egy hónap alatt készül el a pályázatok feldolgozásával és *Szazovszky* tanácsnok reméli, hogy április utolsó harmadában meg lehet tartani a választó-tanácsülést, ugyannyira, hogy május 1-én az érdekelt tisztviselők már a magasabb rangosztályu fizetést kapják.

A köztisztviselők étkeztetése. Az *Uj Budapest* már megemlékezett arról az olcsó-ebéd akcióról, mely a főváros konyhaüzemének felhasználásával naponta tizezer embernek, nagyobbrészt köztisztviselőnek ad 10 koronáért izletes, bőséges és tápláló ebédet. Erre a célra az állam és az Országos Központi Hitelszövetkezet 25 millió korona alaptőkével Közérdekü Élelmezési R.-T. cimen altruista részvénytársaságot alakitottak, mely egy elsőrangu szakember, *Göre* József vezérigazgató irányitása mellett nagyszerüen működik. Az egész akciónak *Schnetzer* tábornok áll az élén, akit a pénzügyminiszter nevezett ki a fontos pozicióra, mig a pénzügyi vezetés *Horánszky* Dezső min. tanácsos kipróbált kezeiben van. A Közérdekü most szerződése köt a fővárossal, melynek értelmében a város dijmentesen engedi át központi konyháját és felszerelését az akció céljaira. Az erre vonatkozó előterjesztést, melyet a pénzügyi bizottság már elfogadott, husvét után tárgyalja a főváros közgyülése.

Zsemlyék a közgyülés asztalán. A szerdai közgyülésen *Törökné-Kovács* Hermin, a kitünő irónő. érdekes interpellációt terjeszt elő a *zsemlyéről.* Az interpelláció során napfényre fognak kerülni mindazok az üzelmek, amelyek drágává, rosszá és kicsivé teszik a pesti zsemlyét. Törökné beszéde kapcsán zsemlyéket is le fog tenni a közgyülés asztalára: a legkisebb és legfeketébb ál-zsemlyéknek diszpéldányait, amelyeket a pékek az előirt sulyban és minőségben adtak el a könnyen becsapható közönségnek.

Küzdelem a tanácsjegyzői állásokért. A polgármester már kiirta a pályázatokat a *Gergelyi* előljáró és *Igali* tanácsjegyző nyugalombamenetele folytán megüresedett tanácsjegyzői állásokra. A választás valószinüleg az április harmadiki közgyülésen lesz. Az egyik állásra ugyszólván hors concours *Farkas* Ákos dr., a főpolgármesteri hivatal vezetője a jelölt, akit a legutóbbi választás alkalmából méltánytalanul buktattak ki. A másik állásra *Vigyázó* és *Boros* fogalmazók a számbavehető jelöltek, de megvigasztaljuk a hiába pályázókat, hogy a közeljövőben még *négy* tanácsjegyzői állás fog megürülni, kettő nyugdijazás, kettő pedig *egyéb okok* miatt.

—

A Buta ember táblás házai egyre több helyet követelnek a *Belvárosi Szinház* játékrendjén. A hét minden estéjén a pompás Szenes-vigjáték kerül szinre, kivéve szerdát, amikor Zangwill *„Akiket felvet a pénz"* cimü vigjátéka van műsoron. Vasárnap lesz a Zangwill-darab első délutáni előadása.

Offenbach minden este szinre kerül ezen a héten is a *Király Szinházban*, minden este *Péchy* Erzsivel, *Lábass* Jucival, *Rátkaival* a főszerepekben. Vasárnap délután *Cigánygrófné* van műsoron. Jövő héten hétfőn *János vitéz*-t adják. Nagypénteken nincs előadás az Unió egyik szinházában sem.

A Revü Szinházban kedden este ujitotta fel a *„Luxemburg gróf"*-ját a nagyszerü együttes. A repriz a szinház legjobb erőit foglalkoztatja és bizonyosra vehető, hogy a pompás operett a szezon végéig marad műsoron. Husvétvasárnap és hétfőn délután lesznek a *Bálkirálynő* első délutáni előadásai.

Buzavirág négyszer szerepel a Magyar Szinház e heti játékrendjén, Bus-Fekete László első szinpadi alkotása csakugy óriási sikert hozott neki, mint a debütáló uj művésznőnek: *Darvas* Lilinek. Esténként táblás ház tapsolja végig a Buzavirágot, mely ezen a héten szerdán, szombaton és vasárnap kerül szinre. Csütörtökön a *Peer Gynt*-et ismétlik meg, a cimszerepben *Törzs* Jenővel. Vasárnap délután *A névtelen asszony* kerül szinre P. *Márkus* Emiliával a vezető női szerepben, hétfőn délután pedig a *Kis lord* szerepel a műsoron.

Az Andrássy-uti Szinházban *Szőllősi* Zsigmond pompás egyfelvonásosa, *A primadonna* áll a műsor középpontjában. Vetekszik vele a sikerben *Antalffy-Zsiross* Dezső zenésjátéka, *A farsangi kaland* és *Zágon* István kacagtató parasztkomédiája, a *Kigyütt az igazság! Kökény, Ilosvay, Boross, Bánóczy* nagyszerü magánszámai hasonlóan rengeteg tapsot kapnak esténkint. Husvétvasárnap és hétfőn délutáni előadás.

A Budai Szinkör megnyitása. Husvétvasárnapján nyilik meg a főváros egyik legkedveltebb szinháza, a *Budai Szinkör*. Az első négy előadáson az operettműfaj legjava szerepel műsoron. Köztük *Martos—Huszka* nagy operettje, a *Lili bárónő*, kerül bemutatásra.

„Simplicia" a Royal-Apollóban. A Royal-Apolló e heti műsorán Joe Maynak, a hirneves német filmrendezőnek talán legsikerültebbnek mondható ezidei filmalakitása szerepel: a *„Simplicia"*, amelynek női főszerepét a szépséges *Eva May* alakitja. Technikailag, épitőművészetileg és szinpadilag tüneményesen szép és minden részletében stilszerü a darab. Megelőzi ezt egy kacagtató Chaplin burleszk *„Tüz van!"* cimen. Az előadások köznapokon és vasárnapon egyformán 4, 6 és 8 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

A „Fehér ördög rabszolgái" az Omniában és a Tivoliban. A *XA-XA* állandóan zsufolt széksorok előtt pergett le az elmult héten s a közönség kifogyhatatlan érdeklődéssel figyelte a vakmerő és folyton növekvő izgalmakkal telitett jeleket. A második rész, amelynek *„Fehér ördög rabszolgái"* a cime, lélegzetelfojtó látványok ujabb sorozata. Az Omnia előadásai köznapokon ½5, ½7 és ¼9, vasárnapon ½4, ¼6, 7 és ½9 órakor, mig a Tivoli előadásai köznapokon ½5, ½7 és ¼9 órakor, vasárnapokon 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek. Omnia jegyei Bárdnál is.

A Fővárosi Cirkusz e hó 26-án, nagyszombaton este nyitja meg kapuit, hogy bemutassa szenzációs műsorát. A cirkusz igazgatósága merész vállalkozásba fogott, amidőn a mai valutáris viszonyok között elsőrangu külföldi szereplőket szerződtetett és havi egy millió koronát meghaladó kiadást vállalt magára. Igaz azonban, hogy a Fővárosi Cirkusz büszkén állithatja, hogy bemutató programmja ugyszólván a legjobb az egész kontinensen.

KÖZGAZDASÁG

A Fabank Részvénytársaság *Hilb* Jenő dr. elnökhelyettes elnöklete alatt folyó hó 14-én tartotta meg rendes közgyülését. Az igazgatóság által beterjesztett zárszámadások szerint az intézet az elmult üzletévben 5,684.989.66 korona tiszta nyereséget ért el, melynek felosztására vonatkozólag a közgyülés ugy határozott, hogy ebből 1,000.000 korona a tartalékalap, 500.000 korona az intézet alkalmazottainak nyugdijalapja, 1.500.000 korona az adótartalékalap javára fordittassék, 268.498.98 korona az alapszabályok értelmében az igazgatóságot illeti, 1,800.000 korona összeg pedig osztalék gyanánt (részvényenként 6 korona) kifizettessék. A közgyülés 100.000 koronát a Magyar Tudományos Akadémia segélyezésére szavazott meg. Az intézet nagyarányu fejlődése arra inditotta az igazgatóságot, hogy a közgyülésnek az alaptőke 200 millióra való felemelését javasolja. A közgyülés ennek alapján az intézet alaptőkéjének 60 millióról 200 millióra való felemelését határozta el olyképen, hogy a régi részvényesek két régi részvény után egy uj részvényre tarthatnak igényt á 300 korona árfolyamon. A többi részvény és a régi részvényesek által át nem vett részvények elhelyezésére az igazgatóság nyert megbizást. Az elővételi jog folyó hó 16-tól 25-ig bezárólag gyakorolható az intézet értékpapir-pénztáránál. A közgyülés *Lukács* László v. b. t. t., ny. m. kir. miniszterelnököt és *Sonnenfeld* Lajost, az Országos Fatermelő r.-t. vezérigazgatóját az intézet igazgatóságába választotta, a közgyülést követő igazgatósági ülésen *Lukács* Lászlót elnökké, *Sonnenfeld* Lajost pedig alelnökké választotta.

Az Országos Fatermelő Részvénytársaság *Pongrácz* Rudolf gróf, dr., cs. és kir. kamarás elnöklete alatt ma tartotta rendkivüli közgyülését, amely tudomásul vette a Székpataki Erdőipar R.-T. és a Marosvölgyi Fatermelő R.-T. részvényeinek az Internationale Trust A.-G. Glarus (Svájc) és az Angol-Magyar Banktól való megvételét. Ezzel kapcsolatban a közgyülés elhatározta az alaptőkének 30 millió koronáról 100 millió koronára való felemelését 350 ezer darab 200 korona n. é. részvény kibocsátása által. A régi részvényesek három részvényenként egy uj részvény átvételére kapnak elővételi jogot 1250 korona kibocsátási áron. Az elővételi jog folyó hó 18-tól folyó hó 31-ig gyakorolható a Fabank részvénytársaságnál (Budapest, V., Nádor-utca 21.). Ezen tranzakció folytán, melynek sikere egy e célra alakult szindikátus által garantálva van, az Országos Fatermelő R.-T. alaptőkéje 100 millió, tartalékalapja 166 millió lesz. E két részvénytársaság átvételével az Országos Fatermelő R.-T. eddigi faállománya 2 millió köbméter fenyőfával szaporodott.

Az Angol-Magyar Bank igazgatósága megállapitotta az 1920 december 31-ikével zárult 30-ik üzletévére vonatkozó mérlegét. Az üzletév bruttonyeresége az előző évi áthozattal együtt 80,028.459 korona 51 fillér, mig a tiszta nyereség-egyenleg 40.523.085 korona 19 fillér. A nyereség hovafordítása tekintetében az igazgatóság azt a javaslatot fogja a folyó évi április 9-én tartandó évi rendes közgyülés elé terjeszteni, hogy abból 12 és fél százalék, azaz részvényenként 50 korona osztalék fejében a részvényesek között 28,750.000 korona fizettessék ki, a rendes tartalékalap 4,000.000 koronával gyarapittassék, a bank alkalmazottai nyugdijintézetének 2,000.000 korona adományoztassék, mig az alapszabályszerü levonások után fennmaradó 2,015.059 korona 86 fillér az 1921. üzletév számlájára vitessék át.

A Nemzeti Takarékpénztár és Bank R.-T. igazgatósága megállapitotta az 1920. évi mérlegét, amely bőséges tartalékolások után 5,492.677 korona tiszta nyereséggel zárul. Az e hó 31-én tartandó közgyülésen részvényenkint 35 korona = 7 százalék osztalék fizetését fogják inditványozni. Az igazgatóság egyszersmind Schäffer László cégvezetőt aligazgatóvá és Kallós Józsefet, a Fővárosi bank- és váltóüzlet volt cégvezetőjét, a Király-utcai fiók igazgatójává nevezte ki.

A Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság 1920. évi mérlege 4,489.840 korona tiszta nyereséggel zárul, melynek alapján az igazgatóság az április 2-ára egybehivott közgyülésnek részvényenkint 40 korona osztalék kifizetését fogja javasolni. Ugyane közgyülés fog határozni az alaptőkének felemelése tárgyában.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Szombaton, március 26-án és a következő napokon este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS MEGNYITÓ MŰSOR
Husvét vasárnapon és hétfőn 2—2 előadás, délután félnégy és este hét órakor

KOKSZ a Pestszentlőrinczi Koksztermelő Vállalat
termeléséből rendelhető
Budapest, V., Rudolf-tér 5. II. 8.

NAGY FERENC szállító IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

Baronet Francia cikkek Elsőrangu Jelleg 110-40

Betegápolási cikkeket és orvosi műszereket csak a „MONE" ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1.
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 4 órától.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor. Mi már Tu dunk Mo zizni Minden este ½7 órakor.
továbbá A csodapók operett és pompás variété attrakciók.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Epitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Felruházási actiókhoz ajánl feltünő olcsó árban:
Férfi gyapju öltönyöket
42—52 nagyságban ... K. 1600.— és K. 1800.—
50—54 nagyságban ... K. 2200.—, 2400.— és 2700.—
Fiu ruhákat 3—8 évig
zeug anyagból ... ... K. 150.—
szövetből ... ... K. 200.— K. 260.—
Mig a készlet tart.

5 órai tea a
Renaissance
éttermeiben.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

I. évfolyam Budapest, 1921 március 30. 12. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Szabaddá tegyük-e a gabona forgalmát?

Irta: VAJNA EDE tanácsnok, a főváros közélelmezési ügyosztályának vezetője.

A gabona- és lisztforgalom szabaddá tétele a fennálló viszonyok között és azon szomoru tapasztalatok után, amelyeket a mult nyáron engedélyezett szabad gabonaforgalom alkalmával mindnyájan, de elsősorban az állam szerzett, *veszedelmes kaland jellegével birna,* amelynek sulyos következményei könnyen előre láthatók.

Kétségtelen, hogy a mult évi termésből eltünt gabonakészletek, ha takarmányként nem etették fel az állatokkal, csakis *a mainál jóval magasabb árak* mellett fognak a szabad forgalom esetében ujból előkerülni. Nem kétséges tehát, hogy ha ily módon a liszt és a kenyér jelentékenyen megdrágulnának, ez elsősorban nemcsak megdrágitaná az élelmicikkekben ujabban megindult olcsóbbodás folyamatát, sőt azt bizonyára *megváltoztatná.* Mert természetellenes is volna, hogy amikor a legáltalánosabb és legnélkülözhetetlenebb táplálék: a liszt és kenyér nagy mértékben megdrágulnak, ugyanakkor a hus, a bab, a tojás és a többi élelmicikkek viszont olcsóbbodjanak.

Másrészt a liszt és a kenyér megdrágulása a gazdasági élet egész terén *az ipar és kereskedelem minden vonatkozásában árdragulást idézne elő,* mert a drágább liszt és kenyérárakra való hivatkozással joggal igényelhet nagyobb bért és fizetésemelést a munkás, a tisztviselő és minden egyéb ipari és kereskedelmi alkalmazott. Sőt maga az iparos és kereskedő is magasabb rezsiköltségeket számithat fel, mert hiszen neki és családjának is megdrágulna az életfenntartása.

A liszten és kenyéren át tehát megindulna *olyan gazdasági drágulo folyamat,* amely még a mezőgazdasági életet sem hagyná ki a maga hullámgyürüjéből, ugy hogy végeredményképen *a magasabb gabonaár nagyon problematikus értékűvé válnék a gazdákra nézve.*

Állampénzügyi szempontból pedig *feletle aggályos* a szabad gabonaforgalom és az annak nyomában bekövetkező általános árdrágulás azért is, mert a megdrágult gazdasági forgalom ujabb *milliárdokra rugó bankóforgalom-többletet okozna,* ami a jelenlegi államfinanciális tervekkel és célokkal a leghatározottabban ellenkeznék.

Ilyen körülmények között a gabona kötött, avagy szabad forgalmának kérdése nemcsak a fővárosi és általában a városi lakosság egzisztenciális kenyérkérdése, de még ennél is nagyobb horderejü *állampolitikai probléma, amelyet veszedelmes kimenetelü kisérletezésnek kitenni nem szabad,* de legkevésbbé szabad azt téves beállitásu jelszavak agitacionális propagandájának áldozatul átengedni. Ellenkezőleg, nyiltan, a népszerüség rovására is, fel kell világositani a gazdatársadalmat, hogy *itt nem a falu és a város egymással ellentétes ügyéről van szó, nem, vagy legalább is nemcsak a városi lakosság kenyérkérdése ez,* hanem az ország összes érdekeltségeinek magasabb gazdasági és rendészeti ügye, *a köznyugalom és állambiztonság ügye,* amelyet felette kétséges kimenetelü próbálgatásokkal veszélyeztetni és esetleg megingatni nem lehet érdeke az államalkotó, többséget képező gazdatársadalomnak sem. Annál kevésbbé, mert a haza földje közös anyja és eltartója kell hogy legyen falunak és városnak egyaránt.

A Gellért-szálló rejtelmei

Masszőr-lordok és tyukszem-hercegek — Kik laknak a Gellért-szállóban? Démonok bálja — Liberálisok hadjárata a Gellért-szálló vendéglőse ellen

Az *Uj Budapest* nemrégiben egy tárca keretében mutatott rá azokra a lehetetlen állapotokra, amelyek a Gellért-fürdőben uralkodnak. A Gellért-fürdőben, noha ki van akasztva a tábla, hogy *„Borravalók elfogadása szigoruan tilos"* — a legkorruptabb borravalórendszer uralkodik, a masszőr-lordok és tyukszem-hercegek csak azokat a vendégeket szolgálják ki, akik figyelembe sem véve a tanács szigoru rendeletét, 10 és 20 koronás borravalókkal igyekeznek — nem sikertelenül — a kiszolgáló-személyzet jóindulatát megnyerni.

Tévedés azonban azt hinni, hogy az a nem éppen kivánatos rendszer, mely a városháza régi idejéből ideszakadt őskori szigetté teszi a Gellért-teret, csupán a fürdőben otthonos. Otthonos az a szállodában is, *fokozott mértékben,* megcsufolásául minden keresztény-kurzusnak. A keresztény reneszánsz ugy ahogy, csak a városházát hatotta át, amint kitesszük a lábunkat a városháza ódon épületéből, a régi rendszert látjuk viszont mindenütt a maga korruptságában, poshadtságában, a régi emberekkel, a régi kinövésekkel.

A Gellért-szálló multja a fővárosi botrányok krónikájában részletesen fel van jegyezve. Tizenöt millióba került a gyönyörü épület, 15 *békebeli millióba,* noha az épitésre alig másfél milliót irányoztak elő. Az épités vezetője egy fővárosi műszaki főtanácsos volt, természetesen szabadságon, tervezője pedig egy műépitész, egyben véletlenül bizottsági tag, aki az épitésnél egyáltalán nem fukarkodott a milliókkal. A Gellért-szálló külföldi kölcsönből épült, az a demokrata jelszó, mely a Bárczy-éra egyik büszkeségéül jegyzi fel a szállodát és fürdőt, kissé másképen fest, ha meggondoljuk azokat a valuta-differenciákat, amelyek a háboru óta a külföldi pénz és lerongyolódott koronánk között fennállanak...

Bánlaky igazgató ur.

Nem célunk azonban a Gellért-szálló *multját* hánytorgatni, elég kivetni való van a Gellért-szálló *jelenében* is. A szálloda főigazgatója, diktátori hatáskörrel, bizonyos *Bánlaky* ur, aki akkora ur, hogy igazgató létére nem is lakik a szállodában. Az igazgató ur külön villában lakik, nem a saját, hanem a főváros villájában, minden kényelemmel és komforttal berendezett villáját pedig külön erre a célra készült telefonhuzal köti össze a szállóval, ahol minden tekintély és hatalom *Bánlaky* igazgató személyében van összpontositva. Néha ugyan némi rivalitás vehető észre az igazgató és a főorvos, *Benczur* Gyula dr. egyetemi magántanár között, ez a rivalitás azonban, mint a rossz nyelvek mesélik, csak *a szobák számára* vonatkozik, ugyanis Bánlakynak nagyobb villája van, szemben Benczur tanár ur kisebb lakásával, viszont igaz, hogy a tanár ur lakása magában a szállóban van, szintén minden kényelemmel, világitással, fütéssel stb. berendezve.

Megható az a szeretet, amellyel Bánlaky igazgató ur személyzete lakásáról gondoskodik. Személyzeti lakáscélokra a szálló 13 szobája van jelenleg lefoglalva, a gazdasági igazgatón kivül a *szobafőnöknő,* a *szobafőnök,* a *szobafőpincér,* a *fehérnemükezelőnő,* az *irodavezető,* az *ápolónők* és az *orvosok* lakásai kivétel nélkül a szállóban vannak. Ezek az urak és hölgyek, mint a szálló igazgatóságának titkos rendeletéből értesülünk, *kegyelmes uraknak és kegyelmes asszonyoknak címzendők,* de legalább is akkora borravaló adandó nekik, mennél gyakrabban, amennyi egy-egy valóságos kegyelmes ur *havi* jövedelmének felel meg...

Schwartz, Rosenbaum, Goldberger ...

Kézenfekvő a kérdés ezekután, hogy *kik laknak a Gellért-szállóban?* Rövid a felelet: idegenek és zsidók, de mindenesetre azok, akik meg tudták találni a protekciót arra, hogy a Gellért-szállóban lakást kapjanak. Lakást és *nem szobát* mondottunk, mert a Gellért-szállóban csak *lakók* vannak, *éves lakók, milliomos hajléktalanok,* akik azt az elvet vallják, hogy ha volt protekciónk arra, hogy bekerüljünk a szállóba, akkor van arra is, hogy ne kelljen kimenni belőle...

A 103. számu szobában *Hirtenstein* ur lakik, foglalkozására: földbirtokos, vallására: izraelita. A 106. számu szobát viszont *Schwartz* vezérigazgató ur foglalja le, a 110-est *Hentz* bankigazgató ur tartja megszállva, a 120-asban *Böhm* ur lakik, a vendégkönyv tanusága szerint nem tévesztendő össze a Bécsben lakó *Böhm Vilmossal,* ennek a Böhmnek a foglalkozása: bérlő, és a bécsi Böhmmel nevén kivül csak a vallása egyezik meg. A 125-ös számu oduban *Rosenbaum* szappangyáros ur huzódik meg, mellette a 126-osban a *Goldberger* név egyik képviselője, aki szerényen magánzónak nevezi magát, éli világát. A 203-as számu szoba *Zimmermann* kórházi főorvos birtokában van, a 205., 206., 207. és 208-as szobákból álló appartementben lovag *Wahl* Oszkár, a csepeli Weisz Manfréd-gyárak igazgatója, tengeti életét. A 216-os számu szobában *Geiger* filmgyári igazgató, a 221-esben *Lenz* kereskedő, a 302-esben *Engelné* magánzónő, a 224-esben *Frankné* zongoraművésznő, a 307-esben *Weisz* malomigazgató laknak. A 320-asban *Friedné,* a 314-esben *Groszné,* a 328-asban *Kuffler,* a 338-asban *Neu* kereskedő, a 348-asban *Breyer* háztulajdonos, a 449-ben *Lányi* Pál filmgyáros nyertek elhelyezést, a 456-osban *Roth* Irén zongoraművésznő lakik, a 461., 462. és 463-asban három hölgy: *Fischerné, Rónainé* és *Ledererné* laknak, mindhárman izraeliták és magánzónők.

Ezt a listát, melyet okulásra és épülésre van szerencsénk bemutatni a közgyülés keresztény többségének, a közgyülés egyik albizottsága, a városgazdasági albizottság csak háromhónapos küzdelem után kapta meg és azon az ülésen, melyen ezt a listát bemutatták, érthető konsternáció és felháborodás vett erőt a bizottság tagjain. Kérdezzük *Berczel* tanácsnok urat, akihez tudomásunk szerint a Gellért-fürdő tartozik, van-e tudomása ezekről a dolgokról és ha van, hajlandó-e ebben az ügyben a közgyülés keresztény többségének intencióri értelmében a *legsürgősebben* intézkedni?

Ilyen körülmények között semmi csudálni való nincs azon, hogy például két héttel ezelőtt — vajjon kinek az engedélyével? — *„démonok bálja"* volt a Gellértben, melyen husz orfeumhölgy és kétszáz frakkos ur vettek részt, nem nagy dicsőségére az erkölcsnek és a szemérmenek... A frakkosok azután unták a nagy magányt és a szálloda egy másik termébe vonultak át, hol a budai polgári leányiskola rendezte zártkörü táncestélyét...

Kik haragusznak Frenreisz vendéglősre?

A Gellért-szálló legrendesebb része a vendéglő, mely egy derék józsefvárosi vendéglősnek, *Frenreisz* Istvánnak van bérbeadva. *Frenreisz* tisztességes keresztény ember, aki valósággal otthont nyujtott az I. ker. kereszténveinek s az ő működésének nagy része van abban,

hogy a főváros I. kerületében olyan szépen, zavar nélkül szerveződött meg a kereszténypárt a nemzetgyülési és a községi választásokra. *Frenreisz* természetesen szálka mindazok szemében, akiknek nem tetszik, hogy a főváros egy bérlője, szinte tüntetőleg keresztény mer lenni és a liberális sajtó máris aknamunkát indított, hogy egyes fővárosi urak közreműködésével, ki lehessen turni *Frenreisz* Istvánt a Gellért-fürdőből. Az a „rejtelmes" és „kinos" szenzációhajhászás, mely a Gellért-szálló vendéglője körül folyik, szintén hozzátartozik ahhoz a kor- és kórtörténethez, amelynek egy jellemző darabját a fentiekben voltunk bátrak az olvasónak bemutatni.

A Gellért-szálló bérletének csak a financiális rendelkezései járnak le ez év április 30-án és ujitódnak meg a régi bérlővel folytatott tárgyalások során. Miután e megujitás tekintetében a várost nemcsak az adott szó, de az erkölcsi obligó is köti, nagyon természetes, hogy addig, amig a régi bérlővel a város saját jól felfogott érdekeinek szem előtt tartása mellett meg fog egyezni, semmi szükség sincsen azokra az *„ecákra"*, amelyeket egyes lapok a tősgyökeres keresztény Frenreisz *kiturása érdekében* a fővárosnak ajánlanak.

A jelenlegi bérlő, *Frenreisz* István, a Gellért-szálló és fürdő éttermeinek bérletét 1917-ben 10 évre kapta meg, aminek következtében ő ott 10 évre rendezkedett be és eladta elsőrangu József-körüti üzletét. A Károlyi-forradalom, a kommün, a román megszállás miatt *Frenreisz* üzlete mindeddig nemcsak hogy haszonnal nem járt, de annak fölszerelése és berendezése is a leglehetetlenebb módon és mennyiségben ment tönkre vagy kallódott el. E lehetetlen helyzetek során *Frenreisz* és a város között kétizben is a bérlet financiális megállapodásaira vonatkozólag *provizorikus egyezségek* jöttek létre, mely második provizorikus egyezség ez év április 30-án jár le, azon kikötéssel, hogy annak meghosszabbitásá iránt az illetékes ügyosztálynak kell javaslatot tennie a Frenreisszel történt tárgyalások során.

Amikor nem titok a hivatalos titok . . .

Közben mi történik? Egy kolozsvári vendéglős, névszerint *Feszl* Aladár, valami utonmódon megtudja a Frenreisz-féle szerződés részleteit és a fővárosnak ajánlatot tesz a szállodai vendéglő bérletére. Természetesen azonnal felvonulnak a liberális lapok és Feszl ajánlatára hivatkozva, *nyilvános árlejtést követelnek*, noha *Frenreisz szerződése még ma is érvényben van*, és csupán *annak provizorikus meghosszabbitásáról* van szó. Miért nem kiabált a liberális sajtó akkor, mikor a városgazdasági ügyosztály a tavasz folyamán *Vázsonyi* kegyeltjeivel, a ligeti mutatványosokkal tárgyalt és, természetesen alapos béremeléssel, meghosszabbitotta a bérleteket. Miért nem hallottunk hangokat a nyilvános árlejtés mellett akkor, amikor *Gundel* Károly városligeti bérletének meghosszabbitásáról volt szó, holott *Gundel* és *Frenreisz* üzlete teljesen egyforma?

A megindítandó vizsgálat fogja kideriteni, hogy mily uton-módon juthatott a kolozsvári vendéglős a Frenreisz-féle szerződés részleteinek birtokába. Azonban már most megállapitjuk azt, hogy *nem engedjük Frenreisz Istvánt a Gellért-fürdői bérletből kitenni*, nem engedjük, hogy bárki is támadhassa őt csak azért, mert erős keresztény és magyar, csak azért, mert utjában áll valakinek vagy valakiknek, akiknek *Frenreisz* becsületes és közhasznu működése nem tetszik.

Mit mondanak a Városházán?

Alkalmunk volt a Frenreisz-ügyről — melyet különben pénteki ülésén tárgyal a pénzügyi bizottság — a főváros *egyik vezető főtisztviselőjével* hosszabb beszélgetést folytatni. Informátorunk kijelentette, hogy bármilyen magas protekciók mozdultak is meg a kolozsvári vendéglős érdekében, *a főváros mégis Frenreisz pártján van* és a szerződés meghosszabbitását tartja a főváros érdekében kedvezőbbnek. Még pedig azért, mert nem látja egyáltalában okát annak, hogy Frenreisz Istvánt, aki mindenét föltette arra, hogy a Gellért-fürdői bérlettel becsületesen szolgálja a fővárost, exisztenciájában tönkre tegyék. De különben is éppen a Gellért-fürdő éttermére vonatkozólag különös figyelemmel kell arra lenni, hogy a bérlő személyében beálló változás nincs-e kárára a fővárosnak, hiszen a Gellért-szálló most mintegy *kirakata a fővárosnak a külföld számára*, itten tehát minden kis hiba is végzetes következményekkel járhat. Nincs kétség aziránt, hogy a pénteki pénzügyi bizottság és a szerdai közgyülés egyhangulag fogja Frenreisz erős magyar és keresztény érzését, becsületességét és munkabirását avval jutalmazni, hogy a bérlet meghosszabbitásának utjába nem gördit akadályokat.

A Gellért-szálló rejtelmei különben *interpelláció alakjában az egyik legközelebbi közgyülés elé kerülnek*, az interpelláció kapcsán a főváros tanácsának módjában lesz megtenni azokat az intézkedéseket, *amelyeket a főváros reputációja ebben az ügyben feltétlenül megkövetel.*

Mi lesz a Margitszigettel?

A Horváth-interpelláció következményei — Amit Polónyi Géza csak a miniszterelnöknek akart megmondani

A mult szerdai közgyülésen az interpellációk szürke áradatából messze kiemelkedett *Horváth* Károly vezérigazgató interpellációja, aki a Margitszigettel üzött lánckereskedelmet tette szóvá és hangoztatta, hogy a fővárosnak kulturát és tradiciót jelentő Margitszigetet nem szabad továbbra is az eddigi bérlő, *Schiffer* Miksa nagyvállalkozó kezén hagyni, hanem meg kell találni az utját-módját annak, hogy a sziget a főváros kezelésébe kerüljön. Az interpelláció széles körökben keltett feltünést és a vélemények megegyeznek abban, hogy *a kormánynak a Margitsziget ügyében most okvetlenül kezdeményeznie kell valamit*, mert a mai helyzet, amikor a fővárosnak egyáltalán nincs beleszólása a sziget kezelésébe, tovább fenn nem tartható. A Margitsziget ügyéről munkatársunk kérdéssel fordult az interpelláló bizottsági taghoz, aki a következő felvilágositásokat adta:

A Margitsziget kérdése nézetem szerint *kizárólag* a közérdek szempontjából itélendő meg. Ezt alapitom az 1908. évi XLVIII. t.-c.-re, mely szerint a sziget *örök időkre nyilvános kert* gyanánt tartandó fenn. Az 1913-ban történt bérbeadás, ilyen szempontból birálva, nem célozhatott egyebet, mint e közkertnek *világhirü gyógyhely* szinvonaláravaló emelését. Ezt különben a bérleti szerződés 5. §-a világosan és szószerint is kimondja.

Azóta több mint nyolc év telt el és mi történt ezen cél elérhetése érdekében? Nemcsak semmi, de a sziget azóta határozottan visszafejlődött mai közismert állapotára.

Erre kivántam az illetékesek figyelmét felhivni és ennek orvoslását követelem a főváros közönsége érdekében. A kérdés most már csak az, hogyan érhető ez el? Ugy, ha a sziget *a legjobban érdekelt* — tehát a főváros közönsége — *kezelésébe jut.* Ennek lehetőségét megadja a bérleti szerződés 21. §-a az állam részére biztositott egyoldalu szerződésfelbontási jog által. Csak természetes, hogy ennek jogi alapjával a nyilvánosság előtt nem foglalkozom: hisz ezzel elárulnám a másik félnek a rendelkezésre álló jogi fegyvereinket! Ezen elővigyázatosság pedig annál is inkább szükséges, mert a közmunkatanács nagyérdemü elnökének az egyik napilapban tett nyilatkozata *e jog kétségbevonását* látszik igazolni és ezzel a másik felet erősiteni azon egyébként *téves* állitásával, miszerint: „Polónyi Géza sem talált módot rá, hogy a bérlő szerződését megszüntesse". Maga Polónyi Géza *nem ezen a nézeten* volt. Ő 1919. évi január 4-én kelt emlékiratában szószerint ezt mondja: *Mindenekfelett azonban gyökeres és sürgős lépések teendők aziránt, hogy ez a törvénybe ütköző, 60 évre szóló szerződés haladéktalanul érvénytelenittessék. Ennek a lépésnek a sikerre való kilátásairól itt és most nyilatkozni csak azért nem kivánok, mert olyan adatokat is kellene szellőztetnem, amelyeket a közérdeknek védelmében csak a szigoru bizalmasságnak feltételével és csak szóbeli uton közölhetnék a miniszterelnök urral. Meghivás esetén készségesen állok rendelkezésre."* Vagyis: *Polónyi* ismert olyan adatokat, amelyeket talán a közmunkatanács elnöke *még* nem ismer. Tessék csak ezeket az adatokat a közmunkatanácsnak előkeriteni és adva van az alap! Hisz azok az *akkor alkalmas* adatok ma — egy tisztultabb felfogásu korban — kétségtelenül erőben csak nyertek azóta!

Egyébként a közmunkatanács elnökének nyilatkozata a sziget ügyében határozott *haladást* jelent. Eddig u. i. *csak* a bérlők igéretét birtuk (szóban és szerződésben). Most ez megszaporodott a közmunkatanács elnökének igéreteivel. Ami pedig interpellációm lényegét illeti, kivánságom az: *kerüljön e kérdés napirendre*, tárgyaltassék meg a sziget kezelési lehetősége az illetékesek bevonásával, de a nyilvánosság ellenőrzése mellett, azaz ankétszerüleg. Ennek teljesülése még magát a jelenlegi jogi helyzetet egyáltalában nem érinti és nem is befolyásolja. Hiszen fennáll ugyebár annak a lehetősége is, hogy ezen ankét a jelenlegi jogi helyzet változatlan meghagyását fogja helyeselni. De ez

Ültek a városatyák . . .

(Közgyülés végkimerülésig . . . — A Müller Józsi husvéti tojásai — Megalakul a VAKKESZ. — Folkus és a déli pörkölt . . .)

. . . *Pekár* Gyula „Danton" cimü darabját játszották a Dunántul egy kis városában — üres házak előtt. Ekkor a direktor kiiratta a szini cédulákra:

— Hiába okoskodnak. Amig e darabot mindenki meg nem nézte, nem játszunk mást!

. . . És este rogyásig tele volt a szinház . . .

*

Nem tudom, ennek az ármányos szinigazgatónak hallotta-e hirét *Folkusházy*, de a husvéti receptje ugyanez volt!

Üres házak előtt — pardon — teremben folyt a vita adóról, adókról, sok, nagyon sok adóról.

Ekkor, mint okos luteránushoz illik, jobbrabalra sugta a szigoru határozatát:

— Amig az összes adókat meg nem szavazzátok, nem veszünk elő mást.

Pedig soron volt sok érdekes dolog, köztük egy szenzációsnak jelzett interpelláció is.

Mit volt mit tenni, — megszavazták az összes adókat . . .

Szavaztak rendületlenül . . . folytak az „igen"-ek és boldogan dörzsölgette kezeit *Csupor*. Hogy *fizetni* fognak-e ily simán, az más kérdés.

De hagyjuk a *jövőt*. Bennünket a *jelen* érdekel. Legkivált, mikor a jelen oly szép. Illetve hogy azzá tették, mi tagadás, a budaiak, amikor diszpolgárnak ajánlották *Apponyi* Albertet.

Gyönge az én tollam ahhoz, hogy erről egyebet is irhassak, mint magát az ünnepélyes aktust. Leghelyesebb, ha követem az elnöki példát, ki is a megválasztás után öt perc szünetet adott. Én e megemlékezés után — csillagot teszek.

*

Néhai jó öreg *Urbanovsky* János szokta mondogatni:

— Szeretném látni azt a kormányt, amelyet én nem támogatok!

No, hát én is szeretném látni azt az adójavaslatot, amit a t. városatyák meg nem szavaznának.

Megadóztatták a penziót, táncot, szigeti levegőt, sőt még a jókedvet is. Különösen az utóbbinál volt erős vihar. A fiatalok tiltakoztak, az öregek azonban nem engedtek. S végül kisült, hogy az öregeké a többség! Sőt, itt voltak csak igazán megörökitést érdemlő javaslatok! *Joanovich* alapos hozzáértéssel (?) sujtotta a fiatalság vágyainak titkos fészkeit: a szeparékat, *Baranszky* pedig meg akarta adóztatni a nyolc óra után lefekvőket! (Nem tudom, ezt a *tyúkoktól* tanulta?)

De ez ellen mindenki tiltakozott. Neveket talán nem emlitek, hisz a t. városatyák asszonyai is olvasgatják e sorokat s nem szeretném, ha félreértés támadna belőle! . . .

— És folyik tovább az adóvita. Közben kisebb-nagyobb társaságok verődnek össze a padok mögött és diskurálnak. Egyikben *Folkusházy* szidja — *Károt:* t. i. engem s legnagyobb örömömre, a fülem hallatára. Fogalma sem volt róla, hogy *én vagyok én!*

A másikban egy demokrata *Wolff* Károly egyik beszédét kifogásolja:

— Én el *nem mondtam* volna százezer koronáért, — vágja ki önérzetes összegszerüséggel.

— És *nem tudta* volna elmondani egy millió koronáért sem, — vág vissza, talán nem is alaptalanul, egy ilyen visszavágásairól ismert fiatal belvárosi atya.

*

. . . Akkor áttérünk az interpellációkra . . . mondja ekkor az elnök, s menten feláll (no, ki lehet más) Horváth Károly (de IV.). És viszi csinos kirándulásra az egész társaságot. Soha ilyen csunya interpellációt nem hallottunk. A római joggal kezdi, Cook-kal folytatja és — Schiffer Miksával végzi. Brrr . . .

Én is ezt teszem. Annál is inkább, mert közeleg felém is a husvét, ezuttal *Müller* József János Leó fiatal és kedves városatyánk személyében. S mert a „jó" példa ragadós és ujévkor a figyelmes *Ilovszky* példát adott „disznóságaival": tehát *Müller* barátunk (a jobboldalról) szétosztja a városatyák között — tojásait. Szép és illatos piros tojások (bennük egy kis üveg parfüm) — igy csak megélünk valahogy! És még vannak, igaz, hogy nem szakemberek, akik csökkenteni akarják az ünnepnapok számát! Ellenkezőleg: emelni kell!

Különben, — mint jól informált forrásból értesülünk — bár nem illik előre elárulni a készülő meglepetéseket, hasonló kedveskedésekben lesz még ez évben részünk. S hogy ez megfelelő formák között történhessék, elárulhatjuk, hogy az ünnepek után azonnal megalakul a VAKKESZ, azaz a Város-Atyáknak Kölcsönösen Kedveskedők Egyesülete mint Szövetkezet". Ennek kebelében várhatók a következő meglepetések:

Bohn József pünkösdkor bazsarózsákat oszt.

esetben is kétségtelenül hasznos utmutatásokat fog nyujthatni a kérdés végleges rendezése, illetve a fejlesztési programm mikéntje tekintetében.

Remélem, hogy a polgármester válasza e tárgyban megnyugtató lesz. Ő sokkal jobban össze van nőve a fővárossal, semmint ne tenne meg ily fontos és közérdekü ügyben minden tőle telhetőt. De különben is, neki csak a kormány hozzájárulását kell megszereznie ahhoz, hogy végre maga a közönség — természetesen a szakértőkkel együttesen és közösen — megbeszélhesse azt, hogy e tárgyban minő megoldást talál a saját érdekeinek legmegfelelőbbnek.

A katholikus egyház és a szabadkőművesség

A keresztény renaissance felszinre hozta és állandóan felszinen tartja a szabadkőmüves kérdést.

A szabadkőmüvesség mai fejlődésében Angliából terjedt szét, nevezetesen Londonból, ahol *Desaguliers* Teofil udvari predikátor, *Payne* György régész és *Anderson* James, az anglikán egyház udvari predikátora, 1717 junius 24-én, Keresztelő Szent János napján alakitották meg az első nagypáholyt s szövetségüket a Szent János páholyokban egyesült, ugynevezett *kék szabadkőmüvességnek* nevezték.

Angliából Franciaországba 1725. évben vitték át. Irlandban, Dublinban 1730. évben, Olaszországban, Firenzeben 1733. évben, Amerikában, Bostonban szintén 1733-ban, Németországban, Hamburgban 1737. évben alakult az első páholy.

A katholikus egyház hiveinek legnagyobb része tud ugyan annyit, hogy az egyház nem helyesli a szabadkőmüvesség intézményét, de legkevesebben tudják, hogy az egyház minő határozott büntető álláspontot foglal el a szabadkőmüvességgel (s ujabban az ezzel rokon *Carbonari* stb. titkos társaságokkal) szemben s ezért hézagpótlónak kell tekinteni az egyházi álláspont ismertetését.

A katholikus egyház és látható fejei, a római pápák, nagyon korán, alig 30 évvel a szabadkőmüvesség megszervezése s öt évvel az első olasz páholy megnyitása után már felismerték ezen uj egyesülésnek egyház- és államellenes törekvéseit s 1738 óta minden pápának kiváló gondját képezte ezen egyesülés elnyomása, kiirtása.

Legszigorubb rendeletekkel védték az egyházat és a törvényes felsőbbségeket a szabadkőmüvesség romboló törekvései ellen s mindazokat, akik a szabadkőmüves alakulatokba tartoznak, vagy céljait kedvezésben részesitik, *a pápának rezervált kiközösitéssel* (excommunicatioval), az egyház legnagyobb büntetésével sujtják.

Mi az excommunicatio? A katholikus egyház közösségéből való kirekesztés, kitaszitás! Még pedig a szabadkőmüvesség tekintetében ez a büntetés *latae sententiae*, vagyis olyan, amely a cselekmény vagy mulasztás elkövetésével önmagától beáll, ellentétben a *ferendae sententiae* cenzurájával, amelyet külön itélettel kell kimondani.

Az excommunicatio büntetésével sujtott egyén kirekesztetik az egész egyházi jogéletből, elveszti egyházi becsületét, kizáratik a szentségekben való részesedésből, valamint az egyház könyörgéseiből, kitiltatik az istentiszteletben való részvételből, nem kaphat egyházi temetést, nem nyerhet egyházi hivatalokat.

Vagyis teljes mérvben sujtja őt az *excommunicatio major* szigoru és kérlelhetetlen vasökle, *az egyházi átok*, amelynek hatásában ugyanaz, csak különös ünnepélyességgel kihirdetett formája: az *anathema*.

Excommunicatio maiort mondtam, mert az azelőtt fennállott *excommunicatio minort*, a kisebb egyházi cenzurát, amely csak a szentségekből való kirekesztést s az egyházi hivatalok viselésére való képesség elvesztését vonta maga után az 1869 október 12-én kiadott „*Apostolicae sedis moderamina*" kezdetü constitutio, mint büntetést megszüntette.

A szabadkőmüvesség elleni első rendelkezést XIII. *Kelemen* pápa adta ki az 1738. évben „*In eminenti*" kezdetü nevezetes constitutiojában. Őt követte XIV. *Benedek* az 1751 május 18-án „*Provides*"; VII. Pius az 1821 szeptember 13-án „*Ecclesiam*"; XII. *Leo* az 1825 március 13-án kelt „*Quo graviora*" kezdetü constitutiojával; VIII. *Pius* az 1829 május 21-én kiadott „*Traditi*"; XVI. *Gergely* az 1832 augusztus 15-én kelt „*Mirari vos*" és IX. *Pius* az 1846. évi november 9-én kelt „*Qui pluribus*" kezdetü encyklicájával, majd az 1865 szeptember 25-én „*Multiplices inter*" kezdetü allocutiójával és az 1869 október 12-én kelt „*Apostolicae sedis*" kezdetü constitutiójával. XIII. *Leo* az 1884 április 20-án kelt „*Humanum genus*" encyklicájával elődeinek intézkedéseit megujitja és megerősiti és megrázó szavakkal ecseteli a páholyok és páholytagok vallás- és egyházellenes működését.

Az „*Apostolicae Sedis*" constitutio szerint, amely az egyházi cenzurák ügyét ujra szabályozza, kiközösités (excommunicatio maior), még pedig „latae sententia" és *rezervált* kiközösités alá esnek mindazok, akik magukat a szabadkőmüves vagy carbonari, vagy más ugyanily jellegü, az egyház vagy a törvényes hatóságok, felsőbbségek ellen nyiltan vagy titokban működő szektákba tagok gyanánt felvétetik, vagy azokba beiratkoznak; mindazok, akik, ha ezen szektáknak *nem is tagjai*, azokat bármi módon valamely előnyben, kedvezésben részesitik, tehát szóval vagy tettel nekik propagandát csinálnak, tagokat gyüjtenek, üléseiket, összejöveteleiket lehetővé teszik, helyiségeiket erre a célra nekik átengedik, intézkedések tételével vagy mulasztásával, tanácsokkal, tettel vagy anyagiakkal támogatják; akik az ily társaságok titkos fejeinek és vezetőinek feljelentését elmulasztják.

Ezen constitutio előtt a feljelentési kötelezettség az összes tagok és pártfogók irányában is fennállott, mig ez a kötelezettség most csak a coripheusok és a duxok (a vezetők, u. m. nagymesterek, mesterek, főtisztségeket viselők stb.) irányában áll fenn s nem mentesit senkit az a körülmény, hogy az ily coripheusok és duxok nevei az „*ephemer*" sajtó utján nyilvánosságra kerültek.

A feljelentésnek a megyéspüspöknél, missziós területeken az apostoli vikáriusnál kell történnie, egy hónap alatt attól a naptól, amelyen az illető feljelentési kötelezettségének tudatára jut, fennállván az „*Apostolicae Sedis*" constitutio generalis rendelkezése.

Az excommunicatio a határozott és kifejezett feloldozásig tart, következményeit fentebb ismertettem; s miután rezervált, vagyis a pápának fentartott excommunicatioról van szó, a feloldozást egyszerü gyóntatópap rövidesen meg nem adhatja, kivéve a halálveszedelem esetét, amikor tudvalevőleg minden érvényesen felszentelt pap megadhatja pro foro interno az absolutiót.

J.—ch P.

HIREK

...

Április elsejével

fennállásunk első negyedévét töltöttük be. Az a három hónap, mióta az *Uj Budapest* résztvesz a városi politikában, küzdelmekben és eredményekben gazdag volt, és hogy az lehetett, abban része van az *Uj Budapestnek* is.

Az *Uj Budapest* továbbra is a keresztény és magyar Budapest megvalósitásáért fog sorompóba állani. Ehhez a küzdelemhez kérjük előfizetőink és olvasóink további szives támogatását.

Felkérjük azon barátainkat, akiknek előfizetése március végével lejár, ujitsák meg előfizetésüket, hogy a lap küldésében ne legyen akadály. *Hátralékosainkat is felszólitjuk hátralékaik rendezésére*, a papir és a nyomda folytonos drágulásával csak ugy tudunk megküzdeni, ha az előfizetési dijak rendesen befolynak.

Előfizetési árak:

Egész évre	**260 korona,**
Félévre	**130 korona,**
Negyedévre	**65 korona.**

A por fővárosa

lett a mi gyönyörü Budapestünk, a szemünket, orrunkat, szánkat, tüdőnket, egész mindenünket belepi a por. Ha kél a márciusi szellő, a locsolatlan utcákon és tereken porfellegek kavarognak utána, száraz estéken pedig fölkerekedik a rákosi homok, melyből a fákat kiirtotta a téli nyomoruság, rászáll a ruhánkra, ellepi lakásainkat, nincs menekvés a por tengerétől...

Hol vannak a *locsoló-kocsik*, amelyek hüvös bizonyossággal jártak az utcákon, tereken és lekötötték a pesti port? Hová tünt a *locsoló-ember*, aki félóránkint megállt a sarkokon nagy gummicsövével és erélyes *hopp-hopp!!* kiáltásokkal igyekezett elterelni a járókelőket a port-gyilkoló vastag vizsugár elől? Hová lettek a *szökőkutak*, melyek a parkokban és nyilvános kertekben hütötték le a levegőt, kötötték meg a port, — hová lett a békés és derüs éveknek ezer kényelmi és egészségi rekvizituma, amelyek mind arra szolgáltak, hogy ennek a városnak a népe nyugodt és egészséges legyen?

Eltüntek mind... A locsoló-embernek száz korona a napibére, de még ezért sem áll be fővárosi szolgának, és ha már akad elég „köztisztasági alkalmazott", boldog a főváros, ha utcaseprője van elég. A locsoló-kocsik lerongyolódtak, lezüllöttek, az elektromos söprőgépek akkumulátorait nem lehet ujra tölteni és a legnagyobb és a legszomorubb baj: *nincs viz!* A viztelepek ugyanannyi vizet termelnek, mint a háboru előtt, Budapest népe sem nőtt meg tulságosan, viz még sincsen, mert elszivárog a hat esztendő óta nem javitott vezetékeken.

Pedig ez igy nem mehet tovább! A szemünk, a tüdőnk, az egészségünk függ attól, hogy a locsolás a békebeli arányokban megkezdődjön. Ha máskép nem, tessék szüretlen vizzel locsolni, hisz van viz a Dunában elég, de a köztisztaságnak és a közegészségnek azt a primitiv fokát, amit a főváros utcáinak és tereinek rendes locsolása jelent, még sem szabad elmellőzni. Tessék külön nagy dijakkal külön alkalmazottakat felfogadni, mint ahogy hóesés idején a normálisnál nagyobb munkabérekkel rendkivüli alkalmazottakat vesz fel a főváros. Tessék a kiirtott fák helyére sürgősen ujakat ültetni, hogy azok ujra le tudják kötni Rákos homokját.

Jól tudjuk, hogy erre pénz kell, pénz, pénz és pénz, ami minden háboruhoz, tehát a por ellen viselendő háboruhoz is szükséges. Talán külön városi adót kellene kivetni, poradó cimen, amelynek jövedelme kizárólag a locsolás költségeit fedezné. Esetleg — enyhe kis betüváltoztatással — a most tárgyalás alatt levő felemelt *b*oradót kellene *p*oradóvá kinevezni, azon a cimen, hogy aki torkát locsolja, helyesen teszi, ha az utcák locsolásáról is gondoskodik...

A Renaissance passziójátékai. A Keresztény Szinművészek Szövetsége nagypénteken és nagyszombaton passziójátékokat rendezett a Nagymező-utcai *Renaissance*-szinházban. *A passziójáték óriási deficittel végződött*, főképpen azért, mert a hatóságok nem engedték meg diszlet használatát, diszlet nélkül pedig a szinpad nem tudott illuziót kelteni. Egyes sajtóorganumok ebből az alkalomból hevesen támadják a fővárost, amely állitólag megakadályozta a diszlethasználatot és általában utjában áll annak, hogy a *Renaissance* szinháznyitási engedélye elintézést nyerjen. Megállapitjuk, hogy

---

Ereky Károly májusban valódi „Csupor"-szeleteket,

bibithi Horváth jegyeket a Városi Szinház premièr-jeire,

Oberschall Viktor aranybánya-részvényeket.

Gallauner Károly (a közeljövőben) apró önmüködő kézimérlegeket, melyeken mindenki tetszése szerint mérlegelheti politikai meggyőződését. (*Jegyzet. Fóthy* Vilmos nem kap.)

Egyelőre elég ennyi is...

*

— Szól az elnöki csengő.

— A vitát bezárom, következne a szavazás...

Azaz dehogy. Előbb egy kis ügyrendi vita arról, vajjon határozatképesek vagyunk-e vagy sem, illetve, kell-e, hogy azok legyünk s ha kell, miért nem vagyunk azok, aminek lennünk kellene.

(Különösen ez *utóbbi* kérdésre, azt hiszem, sokan nem tudnának megfelelni.)

Kozma Jenő azt mondja: nem kell, hogy *legyünk*, de *vagyunk*. *Lázár* Feri szerint: kell, hogy *legyünk*, de *vagyunk*. *Fayer* Sándor azt mondja, hogy kell, hogy *legyünk*, de *nem vagyunk*. (Ez az ember még önmagát is letagadja). *Horváth* (már mint a negyedik) azon a véleményen van, hogy *vagyunk*, de *ne legyünk*.

Ember legyen a talpán, aki ennyi vélemény között kiismeri magát!

Pedig mindegyik ugyanazt akarja: leszavazni a negyven főre z ugorodott közgyüléssel valamelyik adójavaslatot. Végül is az elnök kimondja a végitéletet:

— Mindannyian egyet akartok, tehát — még sem lesz ugy. Igenis, kell, hogy *legyünk*, de *nem vagyunk*. A szavazást elhalasztom, az ülést pedig bezárom.

Mit volt mit tenni: vége volt.

És kint az előszobában *Joanovich* főzi a *Buzáth* (nagy „B"-vel):

— Lajosnak nem volt igaza. Mert igaz, hogy *nem voltunk*, de nem is kell, hogy *legyünk!*

— *Öreg fiu vagyok én*, — feleli az elnök — engemet nem fog negyven ember hazaküldeni — és nevetve gyujt cigarettára.

Nekem pedig eszembe jut az anekdota: si non è vero...

Kompániánk egy vasárnap este idegen vendéglőbe tért be vacsorálni.

Egyik barátom kérdi a pincért:

— A pörkölt, ugy-e *déli?*

— Nem, krémássan, *friss!!!*

— Akkor — mondja ő szomoruan — nem ehetem belőle. Gyomorbajom van és az orvosom megtiltotta, hogy friss pörköltet egyem. Kérem — fordult ujból a pincérhez — érdeklődjék a konyhán, nem volna egy kis déli pörkölt-maradék?

— Sajnálom, — mondja a pincér — maradék nincs semmi. Csakis frissel szolgálhatok...

— Akkor hát hozzon egy porció pörköltet, — kiáltja barátom diadalmas hangon.

És mi harsogó kacajjal jutalmaztuk a fényes ötletet...

A pincér pedig, távozóban, mosolyogva legyint a szalvétával, miközben visszaszól:

— *Öreg pincér vagyok én már*, krémássan!

*

Lám, lám, igazán semmi sem uj a nap alatt!...

Káró.

a fővárost ebben az ominózus ügyben *semmi felelősség nem terheli*, a városházán a legnagyobb jóindulattal vannak a *Renaissance* iránt és nem áll senki sem utjában annak, hogy a Télikert-*mulató* helyébe komoly, nivós, művészi eszközökkel dolgozó *színház* lépjen. A baj ott van, hogy *a Renaissance aktái a belügyminisztériumban hevernek elintézetlenül hónapok óta*, a minisztéri döntésig pedig sem a fővárosnak, sem senkinek nem áll módjában a színháznyitási engedélyt megadni. Munkatársunknak kijelentették az illetékes ügyosztályokban, hogy amint a belügyminisztériumból az iratok leérkeznek, a főváros *48 óra alatt* elintézi az ügyet, lévén a fővárosnak is az az álláspontja, hogy a Nagymező-utcai színház dolgát igazán nem lehet tovább halogatni.

Interpellációk és inditványok. Most szerdán nincs közgyülés, a legközelebbi közgyülés a jövő szerdán, április 6-án lesz, melyen betöltik az üresedésben lévő két tanácsjegyzői állást. Az április 6-i közgyülést az inditványok és interpellációk egész sora fogja érdekessé tenni. *Törökné-Kovács* Hermin — mint már megirtuk — a *zsemlye* ügyében interpellál, *Horváth* Károly pedig a *sörgyárak működése* miatt fog felszólalni, *Lázár* Ferenc dr. viszont a *pesti porról* tart tanulságos előadást, rámutatván arra, hogy ha már tavasz elején ilyen gyatra a locsolás, a nyár folyamán *hurut-járvány* és a légzőszervek legkülönbözőbb megbetegedései fogják megkeseriteni Budapest életét.

—

Uj operettel gazdagodott szinházi irodalmunk. *„Tatjána hercegnő“* cimen uj 3 felvonásos operett iródott. Invenciózus, friss, igen népszerünek igérkező zenéjét az uj zeneszerzőgárda egyik legtehetségesebb tagja, *Mózsa* Ödön, a Magyar Lyra Zeneiskola igazgatója komponálta. Mulatságos, épkézláb szövegét *Kunszeghy* Győző, az Egyesitett Városi Vasut tisztviselője irta. Az operettet az *Ujpesti Blaha Lujza-Szinház* folyó évi április második felében mutatja be. A premier iránt a külföld művészi körében is nagy az érdeklődés.

Offenbach 125. előadása e hét csütörtökjén lesz a Király Szinházban. A nagyszerü *Faragó-Nádor* daljáték a zsufolt házak diadalmas sorozata után jutott el ehhez az imponáló jubileumig. A népszerü darab természetesen minden este szinre kerül. Vasárnap délután a *János vitéz*-t adják, mig hétfőn délután a *Cigánygrófné* szerepel a müsoron.

Egész héten Buzavirágot adják ezen a héten is a Magyar Szinházban, szombatot kivéve, mikor is 6 órai kezdettel *Peer Gynet* ismétlik meg. Vasárnap délután P. *Márkus* Emilia felléptével *A Névtelen asszony* kerül szinre, hétfőn délután pedig *A kis lord*-ot játsszák.

Az Andrássy-uti Szinház e heti müsora. Egész héten minden este 7 órakor a nagysikerü uj müsor kerül szinre az Andrássy-uti Szinházban: *Farsangi kaland, A primadonna, Kigyült az igazság*, továbbá *Kökény* Ilona, *Borcs, Bánóczy* stb. nagyszerü magánszámai. Vasárnap és hétfőn délután 3 órakor a teljes esti müsort *játssza* a kitünő művészgárda.

Strindberg komédiának nevezi a Mámort és csakugyan, noha a tragikus jelenetek egész sora után, de mégis ez a *Strindberg-darab* jut el legkiengesztelőbb, legderüsebb kifejléshez. A Mámor szereplői: *Petheő, Gellért, Szegő, Somlár, Kálay*, továbbá *Titkos* Ilona, *Szabados* Piroska és P. *Tárnoki* Giza. A bemutató pénteken lesz a Belvárosi Szinházban, ahol az uj Strindberg-darabot vasárnap megismétlik.

A buta ember ötvenedszer. A Belvárosi Szinház most csütörtökön hozza szinre ötvenedszer *Szenes* Béla vigjátékát, *A buta embert*. Zsufolt házak szakadatlan során érkezett el ez a pompás humoru, hol kacagtató, hol megható magyar darab második jubileumához. Minden egyes előadáson részt vett *Z. Molnár* László, aki ezzel a vendégjátékkal művészi pályájának egyik legnagyobb sikerét aratja. A cimszerepben *Petheő* Attila, a fő női szerepben *Titkos* Ilona segitettek diadalra Szenes darabját.

A Revü Szinházban Luxemburg grófját adják minden este a repriz nagyszerü szereposztásában. Vasárnap és hétfőn délutan a *Bálkirálynő* van müsoron, ½3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Fővárosi Cirkusz megnyitó müsora frenetikus sikert aratott a husvétvasárnapi első előadáson, bizonyságául annak, hogy az áldozatkész igazgatóság semmi költséget és fáradságot nem kimél, hogy a legjobbat nyujthassa. A müsor középpontjában a nagyszerü *Könyöt-család* áll: *Könyötné* és *Könyöt* Sándor igazgató szabad idomitásai, továbbá az ötéves *Könyöt* Róbert bájos lovaglása a legjobbak ezen a téren. *Webb, Gertrud, Annie* lovasmutatványai, továbbá a két *Andresetty*, Brothers *Wiplons* erőművészek, *6 Henricks* szalonakrobaták, The Globes *Leygthon*, a forgó golyón, *Thuark* és *Gould* átváltozó egyensulyozó művészek, Captain *Slema* és Miss *Alice* céllövők szórakoztatják káprázatos mutatványaikkal a közönséget. A müsor középpontjában két artistaszám áll: a *Haase*-csoport, két hölgy és két ur, a levegő királyai, továbbá *Rommel* Károlynak, a „Halál társának“ „Looping the Loop“ zuhanása a 40 cm. széles szalagpályán. Az esti előadások 7 órakor, a délutáni mérsékelt helyáruak csütörtökön, szombaton és vasárnap d. u. 3 órakor kezdődnek.

A babagyári leány a Royal-Apollóban. A Royal-Apollo e heti müsorán telivér amerikai filmszinmü szerepel, „A babagyári leány“, amelynek főszerepét a meglepően szép és pompás játéku *Emmy Wehlen* alakitja. Megelőzi ezt egy vidám kis franciás könynyedségü *Lotte Neumann*-film „A talléros felesége“. Az előadások köznapokon 5, 7 és 9 órakor, vasár- és ünnepnapon 4, ¾6, ½8 és ¼10 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

A Dzsungel-paradicsomban az Omniában és a Tivoliban. A szezon egyik legnagyobb sikere füződik a *XA-XA*-hoz, a titokzatos és fantasztikus dzsungel-történethez, amelynek immár harmadik része kerül vászonra az Omniában és a Tivoliban, „A dzsungel-paradicsomban“ cimen. A drámát mindkét szinházban kacagtató burleszk előzi meg. Az előadások köznapokon az Omniában és a Tivoliban egyformán 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Omnia jegyei Bárdnál is.

KÖZGAZDASÁG

A Budapesti Keleti Vásár arányai az eddigi összes vásárokét meghaladják. A magyar ipar olyan impozáns mérvben mutatkozik be a vásáron, amire még példa nem volt. Alig van iparág, amely a vásáron képviselve ne volna és *a kisipari testületek* különösen nagy anyaggal készülnek a május 14-én megnyiló vásárra.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvény-Társaság rendkivüli közgyülése a társaság alaptőkéjének 150.000 darab 200 korona névértékü részvény kibocsátása által 30 millió koronával 100 millió koronára való felemelését elhatározta. Az uj részvényekből 112.000 darabot a régi részvényeseknek ajánlanak fel 1800 koronás árfolyamon 40 K kibocsátási költség mellett. Összesen tehát darabonként 1840 koronáért, ugy, hogy minden 25 régi részvényre 8 uj részvény jut. A további 38.000 darab részvényt a társulathoz közelálló pénzcsoport veszi át magasabb árfolyamon és hosszabb időre való zárolás mellett és egyuttal az összes uj részvények átvételeért is szavatol. Az igazgatóság uj tagjává *Weiss* Fülöpöt, a Pesti Magy. Keresk. Bank elnökét választották meg.

A Budapest-Lipótvárosi takarékpénztár r.-t. kedden tartotta 25-ik rendes közgyülését. Az előterjesztett jelentésből a részvényesek tudomást vettek a nagyarányu fejlődésről és elhatározták, hogy a 3,580.587 koronát kitevő nyereségből a tartalékalap 500.000 koronával, a nyugdijalap 150.000 koronával javadalmaztassék, osztalékul 14 K (7 százalék) fizettessék és 384.337 K vitessék át uj számlára. Ezután elhatározták az alaptőkének 50 millió koronáról 75 millió koronára való felemelését. Az uj részvényekből 25.000 darabra az elővételi jog 300 koronás áron a részvényeseket illeti meg, mig a többi részvény szabad kézből való értékesitésére az igazgatóság nyert felhatalmazást. Az elővételi jog 10:1 arányban e hó 30-tól április 6-ig gyakorolható. Az igazgatóságba uj tagul Meinhardt Ottó Miksa (Coventry Anglia) egyhangulag megválasztatott. Az esedékes szelvény e hó 23-tól kezdve beváltható.

A Hitel és Közvetitő Bank R.-T., mely a Fabank Részvénytársaság érdekkörébe tartozik és amely alaptőkéjét a közelmultban 50 millió koronára felemelte. Wienben, Wipplingerstrasse 23 alatt megkezdte működését. Az igazgatóság alelnökei: *Hilb* Jenő dr. és *Kola* Artur bankár, ügyvezető-igazgatók: *Auer* Róbert és *Rosenbaum* Árpád dr.

Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat. E társulat igazgatósága legutóbb tartott ülésében az 1920. évi zárószámadásait megállapitotta és elhatározta, hogy az április hó 5-ére egybehivandó közgyülésnek részvényenként 65 korona osztalék adását fogja inditványozni. A közgyülésnek inditványozni fogja az igazgatóság azt is, hogy a társulat kebelében fennálló jótékony intézmények javadalmazása után létesitsen alapitványt a selmeczi erdészeti és bányászati főiskolánál 1.000.000 K összeggel ösztöndijul szegény tanulók részére oly kikötéssel, hogy egyenlően érdemes pályázók között társulati alkalmazottak leszármazóié legyen az elsőbbség és juttasson a budapesti közgazdasági egyetemnek 500.000 K összeget közgazdasági ismeretek fejlesztésének céljára.

Az Egyesült Fa és Ipar Részvénytársaság az e hó 24-én tartott rendes közgyülésén elhatározta, hogy osztalék cimén a részvényeseknek 50 magyar koronát, egyenlő 100 osztrák koronát fizet. Elhatározta továbbá a közgyülés az 50 millió korona alaptőkének 100 millió koronára való felemelését oly módon, hogy 200.000 darab ujabb törzsrészvényt és 50.000 darab elsőbbségi részvényt bocsát ki. A tranzakció sikere előzőleg biztositva van. A társaság nyilt tőkéje több mint 350 millió koronát tesz ki. Minden 5 darab régi részvény 1 uj részvénynek 600 koronás árfolyamon való elővételére jogosit. Az elővételi jog a Magyar Általános Takarékpénztárnál 1921 április 5-étől 15-éig gyakorolható. Ugyanott a szelvények is beválthatók.

A Magyar Általános Ingatlanbank *Halom* Dezső dr. vezérigazgató elnöklete alatt megtartotta rendes közgyülését. A 4,017.242'78 korona tiszta nyereségből részvényenként 15%-os, azaz 30 korona (tavaly 11%, azaz 22 K) osztalékfizetés határoztatott el.

Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár 1920. évi mérlegét 7,250.537 K 48 fillér tiszta nyereséggel zárja. Az igazgatóság a március hó 30-ikára egybehivott közgyülésnek részvényenként 100 K osztalék kifizetését fogja javasolni.

5 órai tea a Renaissance éttermeiben.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

TELEFONHIVÁS ESETÉN EZEN KÉSZÜLÉKÜNKKEL AZONNAL KÜLDJÜK AUTOTAXIT BÁRMIKOR A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL TELEFON: AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

Betegápolási cikkeket és orvosi műszereket csak a „MONE“ ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1.
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS MEGNYITÓ MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor. Mi már Tudunk Mozizni Minden este ½7 órakor.
továbbá A csodapók operett és pompás variété attrakciók.

Baronet Francia cipők Divikovits Jusf 110-40

Bármily mennyiségben szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 4 órától.

„KÉVE“ Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Felruházási actiókhoz ajánl feltünő olcsó árban:
Férfi gyapju öltönyöket
42—52 nagyságban ... K. 1600.— és K. 1800.—
50—54 nagyságban ... K. 2200.—, 2400.— és 2700.—
Fiu ruhákat 3—8 évig
zeug anyagból ... ... K. 150.—
szövetből ... ... K. 200.— K. 260.—
Mig a készlet tart.

KOKSZ a Pestszentlőrinczi Koksztermelő Vállalat termeléséből rendelhető
Budapest, V., Rudolf-tér 5. II. 8.

NAGY FERENC szállitó IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 április 20. 15. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Maradék vagyonunk

elrablására nyulik ide messzi nyugatról az idegen kéz: már elérte bankjaink trezórját, fontok és lirák tengerével higitván fel a részvényeket, idegen tőke kap a vasutak felé, idegen ekék akarnak szántani a kecskeméti határban és most, mindennek a betetőzéséül, a Margitszigetet szándékozik elöntení a játékbank mocskos iszapjával. Ezzel már esztendők óta próbálkozik: legutóbb *Tisza* István tántorithatatlan becsületessége riasztotta vissza a pinka-lovagokat, akik már majdnem felépitették a budapesti Idegenek Kaszinóját. Most ruhát változtatott az idegen érdekeltség, mely játékbankot akar létesiteni szent Margit királykisasszony szigetén: álruhában jön, köntöse guruló frankok és fontok szövevénye, és szivünk legfájóbb hurjait rezegteti meg: azt igéri, hogy a margitszigeti játékbank engedélyezése ellenében hazaszállittatja az orosz pusztákon sinylődő összes hadifoglyainkat.

A mézesmadzag, mézesmaszlag az első pillanatban talán még azokat is eltántoritja, akik a leghevesebb ellenzői az ördögi tervnek, hogy *Arany* János fái alatt roulette pörögjön és a vörös és fekete változandósága szerint cseréljenek gazdát az aranyak. Nem tudjuk, hogy kinek az agyában fogant meg ez a terv, mely a magyarság fájó végzetét sajátitja ki magának, kik azok, akik a vérünk és könyünk árán akarják a nyugati söpredék és a balkáni kalandorhad találkozóhelyévé avatni Csonka-Magyarország fővárosát. Kik azok, akikkel a kormány hir szerint tárgyal — ha ugyan tárgyal — ebben a piszkos ügyben, kik azok, akik a város végtelen nyomoruságának borzalmas kontrasztjaképen a könyelmüség és a mámor csillogó Potemkin-palotáit akarják idegen pénzen a szigeti fövényre varázsolni?

Az *Uj Budapest* megindulása óta hangoztatja a szigeti probléma megoldásának szükségét. Örömmel üdvözöltük *Horváth* Károly közgyülési interpellációját, mely az érvek egész tömegével mutatott rá arra, hogy *a fővárosnak kell a szigetet a saját kezelésébe átvennie.* Rámutattunk arra, hogy az a láncolás, mely a szigettel esztendők óta folyik, szégyene a fővárosnak és nagy gyengeségre mutat, ha ezt az üzérkedést tovább türjük. Nem tudjuk e pillanatban, hogy a sziget mostani bérlője, *Schiffer* Miksa vállalkozó ur tud-e azokról a kisérletekről, amelyek a sziget uj módszer szerinti „hasznositását" célozzák. De akár tud, akár nem, akár ő keresi a tőkét a játékbankra, akár ezek keresik fel őt, a mai állapotot tovább fentartani nem lehet és a főváros az, amelynek legelőször kell erélyes kézzel belenyulni a szigeti darázsfészekbe.

A főváros — sajnos — kevés érdeklődést mutat a sziget ügye iránt, még mindig a személyi kérdések a fontosabbak a főváros életbevágó nagy érdekeinél. A fővárosnak egyetlen szava sem volt a tél folyamán, amikor Schiffer megvásárolta a szigeti részvényeket és a város érdeklődése a sziget ügyei iránt most, amikor 50 esztendőre fog ujra elintéződni a sziget sorsa, vajmi kevés. Az a megbizás, melyet a tanács azoknak a tagjainak adott, akik egyben a közmunkatanács tagjai is, hogy a közmunkatanács ülésein szorgalmazzák a szigetnek fővárosi kezelésbe való vételét, a semminél alig több, tessék-lássék intézkedés. A főváros érdekeinek teljes felismerésére, szivós akaratra és nagykoncepcióju előrelátásra van szükség, ugy a városatyák, mint a tanács részéről, hogy ez a probléma Budapest népének igaz és becsületes érdekei szerint megoldassék.

A villamosok megváltásánál a kereszténypárt nagyon helyesen és becsületesen képviselte Budapest akaratát. A villamosok ügye után a sziget ügye a legfontosabb: hisszük, hogy a közgyülés többségében nem csökkent az erély és az öntudat a szigeti probléma megoldására. A főváros érdeke parancsolóan követeli, hogy *a közgyülés mindent kövessen el, hogy a sziget a főváros kezelésébe kerüljön*, mert csak a fővárosi kezelés biztositja azt, hogy a sziget nem játékbarlang, hanem az ernyedt pesti nép üdülőhelye lesz.

Rend van az árvaszéken

Az árvaszék személyzethiánya a közigazgatási bizottságban — Hat hónap alatt egy hetedére apadt a restancia — Betöltik a fogalmazói állásokat — Mit mond az árvaszék elnöke?

A fővárosi közigazgatási bizottság áprilisi ülésén szóbakerült az *árvaszék személyzethiánya.* Az *Uj Budapest* legutóbbi száma vezércikkben emlékezett meg a fővárosi közigazgatás hibáiról, melynek nagymértékben az az oka, hogy egyes tisztviselők nem ott teljesitenek szolgálatot, ahová megválasztották őket és ahol szükség van rájuk, — viszont számosan vannak, akik egyáltalában nem teljesitenek szolgálatot, mert még most is, hónapokkal a választások után, dul bennük a sértett ambició. Nem *Agoston* Géza dr.-on, az árvaszék nagytudásu és közszeretetnek örvendő elnökén mulik, hogy az árvaszék személyzethiányát — *egyesülten* okozza a fenti két körülmény, amihez még hozzájárul, hogy *hat fogalmazói állás betöltetlen*, ami azt jelenti, hogy a kisebbjelentőségü ügyek elintézésére nincs ember, arról nem is szólva, hogy emiatt nincs *utánpótlás*, succrescencia.

Mondanunk sem kell, hogy *Agoston* dr. kiváló vezetése mellett még a személyzethiánynyal küzködő árvaszék is *derekasan teljesiti kötelességét*, amint az kitünik az elnök ur alább közölt nyilatkozatából. Az árvaszék ügyében különben *Jaczkó* Pál dr. bizottsági tag, aki a közigazgatási bizottság ülésén a személyzethiányt szóvá tette, a következő levelet intézte hozzánk:

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Az e hó 11-én tartott közigazgatási bizottsági ülésen szóvá tettem a székesfővárosi árvaszéknél észlelt bajokat. Ezen felszólalásomat és ahhoz füzött következtetéseket a sajtó félreértette, azért kötelességszerüen igyekezem a félreértést megszüntetni.

Az árvaszékre vonatkozó objektiv kritikámra *a multból származott hibák és bajok* adtak okot. Ezeknek *sürgős orvoslását* kérve a közönség érdekében, rámutattam a bajok okaira.

Helytelenitettem, hogy mikor a háborus viszonyok folytán alkotott törvények és kiadott kormányrendeletek a fővárosi árvaszék hatáskörét kibővitették és ügykörét lényegesen megnagyobbitották, s igy a megszaporodott ügyek — teljes létszám esetén is — csak *megfeszitett munkával* intézhetők el, tisztviselők *komoly ok nélkül szabadságot vesznek igénybe;* és az árvaszékhez megválasztott tisztviselők más hivatalokban teljesitenek szolgálatot.

A szabálytalanságok megszüntetését, üresedésben levő állások betöltését, a tetemesen megszaporodott munka feldolgozásához szükséges uj állások szervezését kérve, *nem támadásra,* hanem *az orvoslásra* irányult felszólalásom.

Azért hangsulyozni kivánom, hogy ismerve azt a nagy és nehéz feladatot, melyre a főváros árvaszékének elnöke vállalkozott, — tudva, mily nagy munka vár az árvaszék minden lelkiismeretes és kötelességtudó tagjára — tekintettel a multból származott sok bajra és a jövőben megoldásra váró feladatokra — *felszólalásom nem támadás volt, hanem segédkezés,* hogy a főváros vezetőségének és bizottsági tagjainak figyelmét felhivjam a sürgős intézkedés szükségességére.

Azok, kik felszólalásomat kellő figyelemre méltatták és igy különösen az árvaszék tisztelt Elnöke, remélem, igy értelmezték kritikámat és ennek kapcsán előterjesztett kivánságaimat.

Félreértések elkerülése végett *kötelességemnek tartom ennek külön kijelentését is, nehogy közérdekben tett és netalán ezután teendő lépéseim vagy felszólalásaim szándékommal ellenkező eredménnyel járjanak s az ujabban észlelt — részemről is elismert — odaadó munkálkodás, legnagyobb kötelességtudás és a bajoknak megszüntetésére irányuló törekvés kellő méltánylásra ne találjon!*

Őszinte tisztelettel

Jaczkó Pál dr.
főv. biz. tag.

Hogy a fővárosi árvaszék ügyét minden oldalról megvilágitsuk, felkerestük *Agoston* Géza dr. árvaszéki elnököt, aki a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

Az árvaszék *a legnagyobb hálával* tartozik *Jaczkó* Pál dr. biz. tag urnak, hogy az árvaszék ügyét annyi megértéssel, jóindulattal és objektivitással a közigazgatási bizottság elé vitte. Ugyanis mi a gyámhatóságnak munkásai fájdalmasan tapasztaljuk azt, hogy az árvaszék mindenkor *a közigazgatás legmostohább hivatalai* közé tartozott. Két évtizedre visszamenőleg átnézhetnők például a székesfővárosi közigazgatási bizottság ülési jegyzőkönyveit és nem lehetne megtalálni a nyomát annak, hogy valaha is szóba került volna ott az árvaszék működése személyzeti vagy egyéb igénye ugy, mint a folyó hó 11-én tartott ülésen. Ennek oka főként az, hogy az árvaszék munkakörének természeténél fogva távolabb áll a törvényhatósági bizottság érdeklődése körétől és csak az a néhány ügyvéd és közjegyző bizottsági tag, aki hivatásából kifolyóan gyakrabban megfordul az árvaszéknél, ismeri annak helyzetét.

Hogy a székesfőváros árvaszékénél a multból származó bajok voltak, azt nagyon jól tudtam már az árvaszék vezetésének átvételekor is. Én nem is kerestem ezt a diszes állást, — amely ezuttal a rendcsinálásnak, a régi bajok orvoslásának sulyos terhével volt összekötve, — és az utolsó pillanatban is azért hajoltam meg a törvényhatóság nagyon megtisztelő bizalma előtt, mert meggyőződtem arról, hogy az árvaszék tisztikarának is, egy-két kivételtől eltekintve, *egyöntetü kivánsága* volt, hogy az adott helyzetben én legyek az árvaszék elnöke. Épp ezért fokozott kötelességemnek tekintettem, és tekintem jelenleg is, hogy az árvaszéket minden erőmből telhetőleg rendbehozzam, amit annál jogosabban remélhetek, mert elnöki működésemnek eddig eltelt rövid ideje alatt örömmel tapasztalhattam, hogy ebben a nagy feladatomban nemcsak elnöktársaim és az ülnöki kar, hanem ugyszólván az egész személyzet a mostani nehéz viszonyok mellett is önfeláldozóan és a legnagyobb elismerésre méltóan támogatnak.

Azok a bajok, amelyeket a felszólaló biz. tag ur felemlitett, *természetszerü következményei voltak a háborunak és a forradalomnak.* Viszonylag talán egy hivatalnak alkalmazottai sem vették ki annyira a részüket a háboruból, mint az árvaszék tisztviselői, holott *éppen a háboru következtében az árvaszék munkaköre folyton nagyobbodott.* Például a gyermekvédelmi osztálynak 11 férfi tagja közül mindjárt a háboru elején nyolcan vonultak be. A forradalmak romboló hatása természetesen az árvaszék felett sem vonult el nyomtalanul. Értem ezt nemcsak a fegyelem, hanem az ügyek elintézése szempontjából is. A proletárdiktatura nem ismert magántulajdont — *tehát minden vagyonjogi vonatkozásu ügy egyszerüen irattárba került,* aminek következménye volt, hogy a diktatura megszünte után a felgyülemlett nagy és bonyolult vagyonjogi kérdések egész tömegét kellett sürgősen elintézni.

Az árvaszéknek első fokon hozott véghatározatai ellen beadott jogorvoslatok felett másodfokon a közigazgatási bizottság egyik albizottsága, a *gyám-*

hatósági küldöttség dönt. Ennek előadói tisztségeit szintén az árvaszék ülnökei látják el. A Károlyi-féle forradalom eltörölte a közigazgatási bizottságot és amig a proletárdiktatura bukása után az egész országban ujból megkezdték a működésüket a törvényhatósági bizottságok és igy a közigazgatási bizottságok is, addig a székesfővárosnál csak majdnem egy év mulva, 1920. évi junius havában állitotta vissza a kormány a közigazgatási bizottságot. E két év alatt pedig *igen sok felebbezés gyült össze.* Csak a mult év julius havában tartotta a közigazgatási bizottság az első felebbviteli ülését és a mult hóban az utolsót, *ez alatt az idő alatt az összes felebbezések elintéztettek.* Hozzáértők megállapithatják, hogy milyen nagy és elismerésre meltó munkát fejtett ki az árvaszék ülnöki kara e tekintetben is azáltal, hogy megnövekedett munkáján kivül a másodfoku gyamhatóság 2 éves restanciájának gyors feldolgozását lehetové tette. *Amikor az elnökséget átvettem, közel 8000 drb hátralékos darabja volt az árvaszéknek, a legutóbbi kimutatás szerint ez a hátralék 1200 darabra fogyott le.* Holott az általános tisztujitás során az árvaszék több régi tisztviselője kimaradt és a helyükbe választottak vették át ezeknek az ügydarabjait, ami sokkal nehezebb munka, mert egy teljesen ismeretlen ügykört kellett ellátniok, amelyben a korábbi előadó sokszor éveken, sőt évtizedeken át dolgozott. A tisztujitás után többen szabadságon voltak, két árvaszéki főjegyző egy korábbi áthelyezés folytán nem az árvaszéknél teljesit szolgálatot. Az árvaszéktől nyugdijazás és elhalálozás folytán kivált tisztviselőket nem pótolták, a fogalmazói állásokat még eddig nem töltötték be *és különösen az utóbbiak hiányát érzi meg az árvaszék, mert a kisebb és tömegesen előforduló ügyek elintézésére nincs elegendő munkaerő. Elnöki felelősségem tudatában* ezeknek sürgős orvoslása iránt tettem előterjesztést, rámutatván arra, hogy a kért intézkedések elmaradása esetén a már rendes mederbe terelt ügymenet ismét az utóbbi években szinte állandósult bajokkal lenne kénytelen megküzdeni.

Az árvaszék ügyforgalma épp a háboru, de még inkább az ország fájdalmas megcsonkitása következtében *rohamosan nagyobbodik.* A háboruban nagy számban eltüntek *holttányilvánitása* következményeképen, továbbá a Budapesten tárgyalt hagyatékokban érdekelt, de megszállott területen tartózkodó örökösök érdekében az árvaszéknek mind több és több hagyatéki ügy elbirálásával kell foglalkozni. Mig azelőtt csak azok a hagyatéki ügyek kerültek az árvaszék elé, amelyekben kiskoruak vagy gondnokoltak voltak érdekelve, jelenleg igen sok az olyan hagyatéki ügy, amelyben megszállott területen levő örökösök vannak érdekelve, akiknek, mint távollevőknek érdekében az árvaszéknek kell intézkednie. A megszállott területen levő árvaszékek illetékessége alá tartozó kiskoruak ügyeit is természetszerüleg mind gyakrabban át kell vállalnunk.

Hangsulyoznom kell, hogy a tisztujitás óta lefolyt néhány hónap alatt az árvaszék csökkent létszámu tisztviselői kara számban és minőségben is rendkivüli teljesitményt mutatott fel, *az ügymenet megjavult, a hátralékos ügydarabok tömege évek óta el nem ért alacsony számra apadt le, a hagyatéki és egyéb sürgős ügyek külön ellenőrzésem mellett, haladék nélkül elintézést nyernek.* Azonkivül *előadói értekezleteket* rendszeresitettem, melyek a szinvonal emelését s az előadói továbbképzést intézményesen biztositják. *A bajok tehát,* melyekről a közigazgatási bizottságban is megemlékeztek, *nem az árvaszék jelenlegi személyzetében vannak,* hanem a személyzethiányra s a fentemlitett régebbi okokra vezethetők vissza. Éppen a csökkent személyzet tulterhelése ad okot aggodalomra, mert állandóan tulfeszitett munkát teljesiteni nem lehet. A lehető sürgős orvoslást azonban *Sipőcz* Jenő dr. polgármester ur a közigazgatási bizottság elnöki székéből nyomban kilátásba helyezte *s ez engemet teljes megnyugvással tölt el,* mert a polgármester ur az árvaszék s annak ügyei iránt különös jóindulattal, megértéssel és érdeklődéssel viseltetik s a törvényhatóság fejének ezt a szakavatott és gondoskodó támogatását már eddig is jóleső örömmel tapasztalhatta a máskor méltatlanul mellőzött árvaszék.

Százhusz milliót ér az Állatkert

Napi 8000 koronába kerül az állatok élelmezése — Egész Európában Budapestnek van a legszebb állatkertje

Április kacag a ligeti fák között, a vidám vasárnap délután a sápadt és elernyedt emberek ezreit ontják a villamosok a szabadba. A ligeti szórakozások homlokterében még mindig az *Állatkert áll,* amit mi sem bizonyit jobban, mint a mult vasárnapi bevétel: ezen az egyetlen napon *60.000 koronát vettek be az Állatkert pénztárai.* Husvét vasárnapján pedig mintegy *15.000 ember fizetett 70.000 korona* belépődijat. Valamennyi fővárosi intézményünk között az Állatkert volt az egyetlen, mely értékben és jelentőségben óriásit nőtt a háboru alatt: mig 1912-ben az épitkezés alkalmával 4½ millió koronára értékelték az Állatkert épületeit és berendezését, *ma 80 millió koronát* ér az Állatkert. Az Állatkert helyzetéről munkatársunk kérdést intézett *Berczel* Jenő dr. tanácsnokhoz, a városgazdasági ügyosztály vezetőjéhez, aki a következő érdekes információkat adta az *Uj Budapest* számára:

— Az 1912-iki értékmegállapitás óta legalább is *huszszorosára emelkedett az Állatkert értéke.* Akkor az Állatkert állatállományát 280.000 koronával vették fel a leltárba, ma viszont az az 1600 darab különfajta állat, melyet a főváros az Állatkertben tart, legalább is *50—60 millió koronát ér. A budapesti Állatkert ma ugyszólván az egyetlen, de mindenesetre a legszebb egész Európában,* melyet az ittjáró külföldiek is megcsudálnak. Néhány hónappal ezelőtt *Hagenbeck* 5—6 millió márkára értékelte az Állatkert két *vizilovát,* vagyis a márka akkori 6-os kurzusa szerint 30—36 millió koronára. Három *elefántunk* van, mely darabonkint legalább félmillió koronát ér, de rengeteget érnek a többi állatok is. Mindez az érték azonban csak *relativ,* mert hiszen nem mindennap jelentkeznek, akik elefántot, vagy vizilovat akarnak vásárolni. A nagyértékü állatokat most el sem lehetne szállitani, hiszen külön erre a célra épült vagonok vannak a vadállatok szállitására. A főváros különben sem akar eladni, hiszen nem azért vettük annak idején drága pénzen állatainkat, hogy most eladjuk őket.

Pedig szó, ami szó, *rengetegbe kerül a budapesti Állatkert.* Az 1921-es költségvetésben 7 és félmillió korona van előirányozva az Állatkertre, ebből a 7 és félmillióból 3 millió korona esik az állatok élelmezésére. A legtöbbe a ragadozók kerülnek: egy-egy nagyobb ragadozónak 6—8 kilogramm hust is kell adni naponta. Természetesen lóhust adunk, de még igy is átlagosan napi 200 koronába kerül egy-egy nagy ragadozó élelmezése. 1914-ben 27 fillérbe került egy kilogramm *lóhus,* ma 33 koronát fizetünk érte. A *zab* 14-ben 34 kor. 80 fillér volt métermázsánkint, a télen pedig 1700 koronába is került, a *tengeri* métermázsája 8 koronáról 1250 koronára, a *burgonyáé* 12-ről 450 koronára, a *korpáé* 18 kor. 50-ről 223 koronára emelkedett. Lényegesen megdrágult a *hangyatojás* is, melyért a háboru előtt 50 fillért fizettünk kilogrammonként, most a negyvenszeres áron is alig vagyunk képesek beszerezni. Rengetegbe kerül a *fütés* is, amely pedig nagyon fontos, mert amint kisebb a hőmérséklet, mindjárt megbetegszenek a trópusi éghajlathoz szokott állatok. A télen bizony nem egyszer válságos helyzetbe kerültünk, mégis mindig tudtunk magunkon segiteni, hol brikettel, hol szemétkoksszal, hol meg fatuskókkal...

Ily körülmények között az *Állatkertnek vétel után való szaporitására nem igen gondolhatunk.* Legfeljeb, ha a hazai állatokat vásároljuk, de erre nem nagyon van szükség, mert a Magyarországról származott állatok a fogságban nagyon szépen szaporodnak. Igy állandóan vannak kis *őzeink, szarvasaink, madaraink.* Az idei tavaszon nagy érdekessége az Állatkertnek, hogy fészket és tojást rakott a *holló,* amit csak nagyon ritkán szokott fogságban megcselekedni. A *vizilovaink* is minden évben szaporodnak, nagy kár, hogy a szük medencében azután minden évben agyonnyomják a kicsinyüket. A külföldi állatok közül az idén a *bölény* és a *teve* szaporodott.

A vezetésem alatt álló ügyosztály arra törekszik, hogy *az idei nyarat is kellemessé tegye az állatkerti látogatók számára.* Helyreállittattuk az öt tenniszpályát és junius közepétől kezdve augusztus végéig felváltva szimfónikus és népszerü hangversenyeket fog tartani a szimfónikus zenekar. A hétfői estékre zenei estéket tervezünk, melyeken *Wagner, Csajkovszky, Grieg* müvei kerülnének előadásra, lennének ezenkivül *norvég, francia* és *magyar* estek is. A pénteki napokra pedig *szólószámokat* tervezünk, részint énekesek, részint zeneszámok részére.

Budapesti esetek.

Heti vacsora az ebtenyésztők egyesületében

(Egy öreg asztal és „macska"-asztalok. Igy ülnek: Egy hölgy — két kutya, egy ur — egy kutya, egy hölgy — három kutya, stb. stb.)

*

Fifi *(Kopaszra nyirott selyempincsi, csak a fején van meg a nagy selyembozont. Párnákkal magasitott széken ül, a nyakában asztalkendő.)* Kaf! Kaf!

Amanda: Pincér! Pincér!

Fifi: Kaf! Kaf!

Amanda: Pincér! Pincér! Fifi?

Pincér: Igenis, kezit csókolom! Jövök már, kezit csókolom! *(Fifihez):* Parancsol a kisasszony, kezit csókolom?

Fifi *(mérgesen):* Kaf! Kaf! Vik! Vik!

A pincér *(elveszi Fifi elől a tányér happárét és fejcsóválva nézi, hogy a tányér széle zsiros):* Kérem, én nem tehetek róla. A konyha a hibás. Igy nem csoda, ha a legjobb vendégek is elszoknak innen. *(Elszalad a happáréval s visszahozza, de most már tiszta a tányér széle.)* Tessék, kémássan!

Fifi *(elégedetten vakkant):* Kaf! Kaf! *(Nyalogatja a happárét.)*

Mackó *(féléves farkaskutya):* Hrrr! *(Elkapja a pincér frakkját.)*

A pincér: Mindjárt, kémássan! Egy kis türelmet kérek, kémássan!

Mackó: Hrrr! Hrrr! *(Visszahuzza a pincért.)*

A pincér: Értem, kémássan! Hozom már, kémássan! *(Elszalad s egy pohár sört hoz.)*

Mackó *(elégedetten):* Hrr! U! U! *(Iszik.)*

Az elnök: Mélyen tisztelt kutyakisasszonyok és kutyauraságok!

A kutyák: Hrrr! Hrrr! U! U! Vik! Vik! Vak! Vak! Kaf! Kaf!

Az elnök: Midőn egy hosszu hét után üdvözölhetem Önöket, azokat az igazságtalanságokat akarom szóvá tenni, amelyeket a főváros Önök ellen még ma is elkövet. Első és legnagyobb ilyen igazságtalanság a sintérrendszer!

A kutyák *(bőszen):* Krrr! Mrrr! Buff! Ruff! Hrrr! Grrr!

A vendégek: Ugy van! Le a sintérekkel!

Az elnök: Lehetetlen dolog, hogy Budapest ujra elfoglalja a müvelt államok közt azt a helyet, mely megilleti, ha ártatlan polgárok fényes nappal, nyilt utcákon ki vannak téve annak, hogy vérszomjas pecérek drótot keritenek a nyakuk köré!

A kutyák: U! U! Hrr! Buf!

Az elnök: Ha a főváros beszedi Önök után az adót, gondoskodjék személybiztonságukról is.

A kutyák: Buf! Vak! Ugy van! Éljen!

Az elnök: Nem csoda, ha ellenségeink igy folyton rágalmaznak bennünket és kérdem, nem teljes joggal-e? Felhivom tehát a sajnos, egyesületünkbe nem tartozó és igy itt meg sem jelent polgármester urat, vagy intézkedjék haladék nélkül, vagy vonja le a konzekvenciákat és mondjon le!

A kutyák: Buf! Vrr! Vik, vik! Pip! Bu! Ugy van! Mondjon le!

Az elnök: A másik igazságtalanság az ebzárlat és a szájkosár.

A kutyák: Buff! Ruff! Vrr!

Az elnök: Mert kérdem, mi lenne például a sarokkövekből ebek nélkül? Hölgyeim és uraim, az ebzárlat már csak azért is egyszersmindenkorra közérdekből megszüntetendő.

A kutyák: U! U! Hrrr! Hrrr! Ugy van! Éljen!

Az elnök: És a szájkosár? Hogy egy kutya meg se torolhassa, ha megtámadják? Ugyanilyen joggal eltilthatnák a katonáknak a kardviselést! S ha egy rosszul szabott nadrágot, vagy egy ingerkedő bokát lát valamelyik mélyen tisztelt tagtársunk, még bele se haraphasson? A fővárosnak e tekintetben is sürgősen intézkedni kell!

A kutyák: Hrr! Buf! Ugy van!

Az elnök: A társadalomhoz is szólok itt, Önök, tisztelt kutyatagtársak, minden tiszteletet megérdemelnek. Kérdem hát, jogos a kutya zs..., és a b.... kutya kifejezések? Én tehát, tisztelt tagtársak, midőn poharamat üritem, teszem abban a reményben, hogy a jövőben kutyatagtársainkkal szemben ugy a hatóságok, mint a társadalom több megértést tanusitanak és mi el is fogunk követni mindent, hogy a régi megcsontosodott rendszert széttépjük!

A kutyák *(hallva, hogy csontokat téphetnek szét, nagy lelkesedéssel):* Brr! U! Vak! Kaf! Hrrr! Krrr!

A pincérek: *(Uj fogásokat hoznak.)*

Daxelmayer Piculi: Pincér! Micsoda disznóság ez! Azt hiszi, mindent elébem adhat? Meglehet ezt enni?

A pincér: Kérem, hisz ez csupa hus!

Daxelmayer: Éppen az a baj, maga fületlen gomb! Csonttal hozza nékem! Sok csonttal! Mit viszek haza igy a Boxinak? Hallatlan, micsoda korcsma!

A pincér: Igenis, kémássan. Csak már elfogyott a csont, mert mindenki azt kért.

Daxelmayer: Mért nem tett nékem félre! Ilyen korcsma!

Spitzmüller bácsi: *(Jön nagy bundában. Husz zseb van a bundán.)*

A pincér: Nem meleg az a bunda, kémássan? Ilyen napos tavaszi időben?

Spitzmüller bácsi: Maga buta! Nem tudja, hogy én nyáron is bundában járok?

A bunda: *(Mind a husz zsebe kaffogni, ugatni, mozogni kezd.)*

Spitzmüller bácsi *(minden zsebből egy-egy pincsit, spitzlit szed ki):* Vagy hogy vinném magammal ezeket? Nahát!

A kutyák: *(Ki szivarra gyujt, ki cigarettára.)*

Bill.

Az Auguszta-barakkok páriái...

Akik három év óta fabódékban laknak — Menekültek tömegszállásán a Baross-utcai iskolában — Patkányok szaladgálnak a gyerekeken — Tehetetlen a Lakáshivatal

Az általános európai lakásmizéria galoppversenyében — mert vágtaszerü iramodásban szakadt a nyakunk közé — *Budapest kenterben az első.* Igaz, hogy ennek magyarázatát egyszeriben megadja a szükre kanyaritott demarkáció, de — ha nagyon és őszintén a dolog mélyére nézünk — okolnunk kell az államot és a fővárost is, amelyek az erőszakosan és viviszekciós kisérletezéssel megoldásnak vélt modus vivendik legszerencsétlenebb ágához, *a provizórikus elhelyezéshez* folyamodtak. Lehetetlen ólak és lehetetlen bódék azok, ahol most a jobb sorsra érdemes családok százai laknak s valóban a nyomor, a tarthatatlanság és a kétségbeesés tizenkettedik órájában alakult meg a közgyülés által kiküldött *Lakásügyi Bizottság,* amely a mizériák gyors és gyökeres orvoslását programmjába vette.

Ennek a bizottságnak a munkáját óhajtjuk támogatni most, amikor a provizórikus, de immár a harmadik éve még mindig provizórikus elhelyezés legszörnyübb példáit ragadjuk ki az általánosságban is szörnyü provizóriumból, mikor is nem mulasztjuk el, hogy jó előre appelláljunk a főváros és a tehetősebbek áldozatkészségére. Mert ha mulasztás volt eddig e hontalanná vált véreinkről való megfeledkezés, ezután nemcsak a főváros, de az egész nemzet históriájának szégyenfoltja lesz.

A menekültek városa, az *Auguszta-telep,* amelynek kevés gonddal, de az Országos Lakásépitési Miniszteri Biztosság részéről annál alaposabb takarékossággal „lakhatóvá" átalakitott faházai *a magyar türelem és a reménybe vetett hit örök példája* lesz, az a metropólisi nagy falak árnyékában didergő koldusnegyed: *megásott sirja a benne csiperedő generációnak.* A pincézetlen, rövid szállásra sem kivánatos, de állandó lakásra életveszedelmes viskók az *angolkór és tuberkulózis melegágyai,* télen kifütethetetlen, nyáron kemence, de már most is fullasztón meleg. Az éjszakák hidege pedig átjár a falon, a napnyugta hirtelen, átmenet nélkül didergősre hüti a lakásokat és a játékban vagy falak között fölhevült gyereknép rakásra betegedik.

Alkalmunk nyilott beszélni a telep vezetőjével, *Márky* István nyugalmazott ezredessel, aki a következőket mondotta munkatársunknak:

— Igaz, hogy a telep semmiféleképpen sem az, amelyet vártunk, mikor menekülni voltunk kénytelen, vagy mikor a magyarságunk volt erősebb a kényelemszeretetnél és önként vállaltuk a hontalanságot, de a lakások siralmas állapota mellett is szivesen várnánk, ha egyrészt gyermekeink egészsége nem aggasztana, másrészt, ha csak *halaványreményét is látnók illő elhelyezésünk komoly szándékának.* Ki kell jelentenem azonban, hogy eddig sem az állam, sem a főváros részéről nem láttunk lépést abban az irányban, hogy *a három év óta fabódékban nyomorgók* lakáskérdését gyökeresen és radikálisan megoldják. Fájdalommal kell kijelentenem azt is, hogy ügyünk és panaszaink fölkarolásában a sajtó ugyszólván semmit sem tett, illetőleg tett akkor, amikor panaszaink nyilvánosság elé való tárása elől — nem tudom, mi oknál fogva — mereven elzárkózott. Ugyszintén itt kell megemlékeznem a lakáshivatalról, mint amelyik sérelmeink fölhalmozásában első helyen áll, mert amilyen ügybuzgalommal és megértéssel karolta fel a menekültek ügyét azelőtt, most, körülbelül harmadfél hónapja, egyenesen elkeseritő és megmagyarázhatatlan metódust folytat.

— Szükség esetén pontos adatokkal szolgálhatok olyan esetekről, amikor *a lakáshivatal a honvédelmi minisztérium részéről kifejezetten és kizárólag vagonlakó menekültek számára átengedett barakktáborba Pestről kilakoltatott családokat telepitett be,* akik azonban ma sem költöztek ide. „Disznóólban nem lakunk", mondják és — ebből látható a mi végső nyomoruságunk igazi ábrázata — ezekért az üres „disznóólakért" térdenállva könyörögnek előttem a teljesen hajlék nélkül maradt menekültek százai. Én azonban, jóllehet a telep vezetője vagyok, az üres lakásokat nem utalhatom ki, mert azok fölött a lakáshivatal rendelkezik.

— Ismerek egy *Kiss* nevezti menekült hivatalnokot, aki a Pannonia-utcában hattagu családjával istállószerü, dohos oduban lakik és *apró gyermekein patkányok szaladgálnak.* Ismerek számos, gyermekes családot, akik heteken át az utcán ténferegtek és a telepen tömegesen tudok mutatni olyanokat, akik a lakók könyörületéből, azokkal közösen, összezsufolva laknak. Ezzel szemben tessék végigjárni a telepet és megszámolni a lakáshivatal, különösen és nevezetesen *Bottlik* biró kiutalásai folytán *üresen álló,* nekünk lakásokat, a pesti kilakoltatottak szerint „disznóólakat"...

... És elindultunk a faviskók szomoru során. A sugaras küszöbök melegén sápadt, penészes gyerekek, egy kemény feladatra hivatott generáció reményroncsai táplálták a napon didergő lelkűket. Egyik sarkon a Nemere sóhajtozott, másikon a selmeci Szitnya: réveteg szemü, félős asszonyok jártak-keltek döbbenetes, fásult nyugalommal. A nap forróságán gőzölt a kátránypapiros tető, fullasztó, nehéz aszfaltfüst feküdt a tüdőre, a szél hordta a port, a szemetet, a papirt, a fertőző veszedelem valóságos számumja volt. Öntözni nem lehet. A telep egyetlen makadam utja mellett jobbra és balra nyiló sikátorok homokján tengelyig sülyedne a kerék, a söprés kárbaveszett munka és ha tisztán tartja is kiki a maga „portáját", a szél az igyekezetbe belekontárkodik. Van ugyan a telepen tiz cementből épült szemetesláda, amelyből időről-időre elfuvarozzák a házi hulladékot, de ez inkább a higiéna potemkineskedése, mint komoly valóság.

Hogy a menekültek elhelyezéséről a Lakásügyi Bizottság teljes képet nyerjen, hogy az emberi nyomoruságnak ebből a vétkes provizóriumából ki ne maradjon az eddig csak gorkiji fantáziában ismert azilium, ki kell terjeszkednünk pár szóval a *Baross-utcai* és a *Wesselényi-utcai* iskolák tömeglakásaira is.

Láttunk iskolatermet, amelyben hat család harminc tagjának fiziológiája folyik. Körös-körül a fölsorakozott vaságyak, egy-két szánalmas butordarab, a középen asztal, ahol a gázkarról levezetett cső resóján főznek. Itt mosnak, itt vasalnak, itt esznek, itt történik minden. Nincs egy függöny, nincs egy spanyolfal, nappal és éjjel hat család életének legintimebb mozzanatai nyilvánosan peregnek le... Gyerekek is vannak... És illetékes helyen nyert információnk szerint ennek a kényszerü, de hallatlan immoralitásnak már is sok erkölcsi áldozata van.

Csoda? Hiszen minden bünözés impulzusa az alkalom és a környezet, már pedig van-e, lehet-e ennél elképzelhető kövérebb talaj az erkölcs vigan fölburjánzó fattyuhajtásaira? Pedig a legjobb esetben is egy szobát két családnak kell megosztani. Itt már papirosfalakkal elhatárolt otthonokat láttunk, idevándorolt, szomoru, öreg butorokat, amelyekből keserün pityergett a boldogabb idő...

Ugy a telep, mint a tömegszállások lakásviszonyainak teljesen objektiv meghatározása: *abszurdum.* Abszurdum, hogy testi és lelki lassu halódásra legyen kárhoztatva a magyarságáért, a becsületéért kiüldözött, abszurdum, hogy ez a provizórium már három éve tart, abszurdum, hogy Budapest népe és hatósága ezeket a mélységes konzekvenciákat keserün elhallgató, türő magyarokat ellenségévé tegye, mert ha Budapest valóban az ország szive: ennek a szivnek meg kell dobbanni és legyőzni az anyagiság kalkulusai fölött töprengő agyat.

Tessék épiteni!

Olcsóbb lett a fa és a szén

200 korona egy mázsa importfa, felére esett a porosz szén ára — A főváros gondoskodik a téli tüzelőanyagról

Most, hogy melegebbek a napok, természetesen kevesebb tüzelő kell, és a jól ismert „pincések" — akik alatt a nem a legjobb hirnévnek örvendő fa- és szénkiskereskedők értendők — busan és dolog nélkül álldogálnak boltjuk előtt a tavaszi napsütésben. Nincs vevő! Nem lehet csalni a mérlegelésnél, nem lehet háromszáz koronát követelni egy zsák szénért és kétszázat egy zsák fáért. A raktáron levő tüzelőanyag nem drágul napról-napra, sőt — a Hegedüs-szimfóniák hallatára — esnek az árak.

— Nincs vevő, uram! Nincs vevő! — panaszkodott rendes pincésem, egy vércseképü fiatalember. Pedig ugy zuhannak az árak, hogy — *szinte hallani...*

...Hát az árak csakugyan zuhannak. Érdeklődésünkre kijelentették az illetékes ügyosztályon, hogy az importfa ára vagononként 3400 szokolról 2700-ra esett, és ami még fontosabb, nemcsak a fa lett olcsóbb, hanem a szokol is. De még igy sem vásárolja senki, holott a 215 koronás kicsinybeni maximális árat sem tartják be. Az ujságok tele vannak 200 koronás fa-ajánlatokkal, de a közönség nem vásárol, azt várván, hogy még olcsóbb lesz a fa.

Valutánk javulása a külföldi szén árának csökkenésében is kifejezésre jutott. A porosz szén ára 680 koronáról éppen a felére, 340-re esett, ennyiért kapható a kereskedőnél, de nem igen vásárolják, a szenesek nagy kárára, mert a raktáron levő szenüket állandóan dézsmálják. A magyar szén árában még nem állott be árcsökkenés, sőt itt a munkabérek és a vasuti dijszabás emelkedése folytán *további áremelkedésre van kilátás.*

Ilyen körülmények között a főváros téli tüzelőszer szükségletéről nem lehet gondoskodni, mert a főváros nem veszithet milliókat, ha most fát vagy szenet raktároz el magának. A városházán ugy tervezik, hogy julius elején inditják meg a tüzelőbeszerzési akciót, amikorra remélhetőleg még olcsóbb lesz a fa és a szén, és az árak stabilizálódnak.

TÜSKÉK

A főváros adópolitikája

ellen napról-napra hangosabbak a panaszok. Gyüléseznek az egyesületek, szónokolnak a szónokok, és panaszos beadványok tömege özönli el a fővárost és a kormányt egyaránt. Természetes, hogy gyengébb és erősebb célzások olvashatók a régi szép időkre, amikor a Bárczy-féle boldog korszakban enyhébben kezelték az adósrófot. Az urak elfelejtik, hogy a régi demokrata viresaft a Fenn az ernyő, nincsen kas ideje volt, amikor igaz, hogy kevesebb és kisebb volt az adó, de viszont több és gyakoribb volt az adósságcsinálás. A háborus viszontagságokon kivül éppen a régi adósságok az okai annak, hogy most több adóbevételre van szükség, mintha ezek a régi adósságok nem lennének. A mai rendszer a sulyosabb adókat, de kevesebb könnyelmüséget is jelenti, és ha egyelőre népszerütlenek is az uj adók és az uj adók tervezői, vigasztalhat mindenkit az a tudat, hogy legalább az adósságok nem nőnek, amit igazán nem lehetne elmondani, ha még most is Bárczy István lenne Budapest polgármestere...

Eső után

sóhajtozott az elmult héten egész Budapest, — az emberek a kávéházban a délutáni fekete mellől aggódó szemmel kémlelték az azurkék tavaszi eget, és a napilapok időjárásrovatának volt talán még a tőzsdei szemlénél is több olvasója. Az első tavasszal, hogy a trianoni szerződés agrárállammá tette Csonka-Magyarországot, szomoru bizonysággal igazolódott be, hogy a tavaszi eső a sorsunk és egész Magyarország jóléte attól függ, hogy hogyan szökken kalászba a buza és a rozs. A pesti közönség esővárásának azonban van egy messzebbmenő jelentősége is: kapcsolatot teremt a város és a falu között, lévén első jele annak, hogy a város menynyire rá van szorulva a falura. Hisszük, hogy ez a kapcsolat szeretetté fog erősödni, azt a rokonérzést, mely Budapest esővárásában is megnyilatkozik, méltányolni fogja a falu is, és a szeretetet szeretettel viszonozza . . .

Az uj lakásrendelet

hibáira és visszásságaira fog rámutatni a tanács előterjesztése kapcsán a szerdai közgyülés, — mintha bizony lehetett volna vagy lehetne olyan lakásrendeletet alkotni, amellyel ugy a háziurak, mint a lakók meg vannak elégedve. Akárhogy toldozzák-foldozzák a lakásrendeleteket, egyre kevesebb lesz az üres és szétosztható lakás, és semmiféle lakásrendelet nem képes változtatni azon a szomoru valóságon, hogy lakás nincsen. Ha a kormány és a főváros külön, vagy együttesen annyi energiát fordítana a lakástermelés megindítására, mint amennyi energia a rosszabbnál rosszabb rendeletek összetoldozására és keresztülvitelére elpocsékolódik, Budapesten már rég fölös számmal lenne üres lakás. Az, hogy az ezután épülő lakásokat kiveszik a lakáshivatal kétségbeejtő bürokratizmusa alól, még nagyon is kis segitség, mert hol van a telek olcsóbbá tétele, az adómentesség meghosszabbitása, és ezer és egy kedvezmény, amelyekkel csábitani lehetne és kellene a tőkét az épitkezések megindítására, ha már az állam vagy a főváros nem tud vagy nem akar épiteni. Mindehhez azonban elsősorban is a szakemberek egész tömege kellene, mert kisgazdaalapon igazán nem lehet ötemeletes bérpalotákat épiteni . . .

5 órai tea a
Renaissance
éttermeiben.

Betegápolási cikkeket és orvosi műszereket csak a „MONE" ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1.
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

HIREK

A jövő héten lesznek a választások. A választási anyagot már feldolgozta az elnöki ügyosztály, ugyannyira, hogy a választó rendkivüli tanácsülést a jövő héten meg lehet tartani. Az ujonnan megválasztott tisztviselők szombaton, április 30-án teszik le a hivatali esküt, és május 1-én már a magasabb illetményeket kapják.

Megbizások. A polgármester az I. ker. előljáró állandó helyettesitésével *Rajháty* Ferenc főjegyzőt, a VI. ker. előljáró állandó helyettesitésével *Czibor* Gyula főjegyzőt, a IX. ker. előljáró állandó helyettesitésével *Halász* Elemér főjegyzőt, a tanácsi IV. ügyosztály vezetőjének elsősorban való állandó helyettesitésével *Lung* Géza dr. főjegyzőt, a tanácsi VI. ügyosztály vezetőjének állandó helyettesitésével pedig *Buzsáki* Rudolf dr. főjegyzőt bizta meg.

Előkészületek a plébánosválasztásra. A közgyülés még május havában be fogja tölteni a józsefvárosi plébánosi állást, ezen a választáson azonban a közgyülésnek már csak katholikus vallásu tagjai vesznek részt. A székesfőváros igazoló választmánya felkéri a törvényhatósági bizottságnak azokat a rendes és póttagjait, akik a kegyurasági egyházi javadalmak betöltése céljából tartandó választásokon szavazati jogosultsággal biró törvényhatósági bizottsági tagok névjegyzékének összeállításához szükséges bejelentéseiket eddig az igazoló választmánynak még be nem küldötték, hogy a bejelentési lapot kitölteni és sajátkezü aláirással ellátva, az igazoló választmányhoz mielőbb beküldeni sziveskedjenek.

A magánépitési albizottság hétfőn délután ülést tartott *Bárdi* István tanácsnok elnöklete mellett. A jegyzőkönyvet *Haris* Sándor igazgató vezette. A napirenden két fontosabb tárgy szerepelt: A Lukácsfürdő és Revü Szinház ügye. A Lukácsfürdő átépitésére megadta az engedélyt a bizottság, a Revü Szinház átépitésére vonatkozólag pedig megvárja a tüzoltófőparancsnokság véleményét.

Az esti villamosközlekedés. Tavasz van és esténként a zöldbe vágyik a napi munkájában elfáradt pesti ember. Nagy baj azonban, hogy kimenni még csak lehet villamoson a ligetbe, vagy a budai hegyvidékbe, *bejönni azonban már gyalog kell,* mert este 9 órakor a külterületekről befelé megszünik a villamos közlekedés. *Legalább 11-ig kellene járnia a villamosnak,* a ligetből, a Zugligetből és a Hüvösvölgyből pedig külön esti járatokat kellene inditani a városba, hogy behozza a kirándulókat. A fővárosban megvan a legteljesebb jóakarat arra, hogy 11 óráig járjon a villamos és mint *Till* tanácsnok az *Uj Budapest* munkatársának kijelentette, a főváros átiratot intéz az Egyesitett Vasutakhoz, kérvén, hogy május elsejétől kezdve a villamosok záróráját 11 órára tólja ki. Értesülésünk szerint az Egyesitett Vasutak vezetőségében is *megvan a legteljesebb jóakarat arra,* hogy teljesitse a nagyközönség és a főváros ezen kivánságát, mert a melegebb idő beálltával felszabadul a háztartások számára kiutalt szén, amely beállitható a villamosok szolgálatába. Tudomásunk szerint mindössze *napi három vagon szénről van szó,* ez a mennyiség pedig nem olyan nagy, hogy hátráltathatná a közegészségügyi szempontból is annyira fontos probléma megoldását. Az ellen semmi kifogásunk nincsen, hogy a kiránduló helyek villamosain a késő esti órákban az emberek a napközinél drágább viteldijakat fizessenek, aminek kapcsán azután a vasutak igazgatósága is inkább megtalálná a maga számitását. A fő az, hogy májustól kezdve, amikor már kellemes az esti órákban a szabadban való tartózkodás, megtörténjen *a villamosok zárórájának kitolása.*

Mi lesz a garnikkal? Több izben megemlékeztünk arról *a lehetetlen állapotról,* hogy a tisztességes hotelek és a garnik között *semmi megkülönböztető jel nincsen,* ugyannyira, hogy egyes garnik, amelyeket a közhit rendes szállodáknak tart, naponkinti botrányok szinhelyei, amikor épen nem épületes jelenetek játszódnak le. A főváros többszöri sürgetésére végre a kereskedelmi minisztérium, ugylátszik, megemberelte magát, mert *a jövő hétre ankétet hivott össze a garnik ügyének végleges rendezése céljából.* E héten különben nagy éjszakai razzia volt a garnikra, melyen a főváros részéről *Pertik* tanácsjegyző és *Várady* tiszti ügyész is részt vettek, főleg azért, mert meg akarták vizsgálni, hogy a magukat szállodáknak nevező garnik betartják-e a hatósági szobaárakat. A razzia eredménye az volt, hogy sok, *jónevü szállodában* is találtak párocskákat, nem nagy dicsőségére a szállodások ipartestületének, amely, ugylátszik, a saját portáján sem tud rendet teremteni. Legfőbb ideje, hogy ez a kérdés rendeződjön, mert a mai állapotot, mely kutforrása az erkölcstelenségnek, igazán nem lehet tovább fenntartani.

A „Pesti asszony" sikere. A Renaissance Szinház megnyitó darabja döntő sikert aratott. *Liptai* Imre irodalmi értékü, költői lendületü és kacagtató momentumokban bővelkedő darabja a *Góth-pár, Csillag* Teréz, *Dezséri* Gyula és a többi kitünő szereplő tolmácsolásában a szombati, második előadásban is rengeteg tapsot kapott, sokszor nyilt szinen is és a szerzőt ezuttal is sokszor a lámpák elé hivták. A diszleteket megint külön is megtapsolták. Az elővételi pénztár 11-től 1-ig és 3-tól 7 óráig egész hétre árusitja a jegyeket. A *„Pesti asszony"* mindennap szinre kerül, az előadás 7 órakor kezdődik.

Az Andrássy-uti Szinház pénteki bemutatóján *Bus Fekete* László magyar biedermayer-játéka: *Grájzleráj a Fekete kutyához,* továbbá *Gellért* Lajos: *Kandi Klára* cimü kis játéka, *Edmond Gondinet* burleszk bohózata: a *Gyrsan orvost!* kerültek szinre egy csokorba a *Rozáliával, Max Morey* kis bohózatával, továbbá két tréfával, melyeket *Pajzs* Elemér és *Halász* Imre irtak. A főszerepeket *Kökény* Ilona, *Bársony, Borcss, Kertész, Abonyi, Bánóczyné, Pázmánné, Marosi Adél,* továbbá két vendég: *Faludi* Sári és a kis *Jatzkó Cia* játsszák. Az uj müsor bemutatója a kis szinház ujabb sikerét jelenti.

A Luxemburg grófja huszonötödik előadása vasárnap este volt a Revü Szinházban, melyet azontul is minden este megismételnek. Vasárnap délután a Rákosi-iskola vizsgaelőadásául a *Pajkos diákok* cimü operett és kabarészámok kerülnek szinre.

143—149. előadása lesz ezen a héten az *Offenbach*nak a Király Szinházban. Vasárnap délután *Cigánygrófné* kerül szinre.

A nagyságos asszony táncosa szerdai bemutatója a Magyar Szinház e heti eseménye. Az ujdonság előadását csütörtök, péntek és vasárnap este megismétlik. Hétfőn a *Buzavirág*-nak volt az 50. előadása, melyet azontul még szombaton is játszanak. Vasárnap délután 2 órakor pedig a *Sasfiók*-ot adják, *Törzs*-zsel a cimszerepben.

Mámor — A buta ember-rel váltakozva szerepel a Belvárosi Szinház e heti müsorán. *A buta ember* szombaton és vasárnap délután, a *Mámor* szerdán, csütörtökön, pénteken és vasárnap este kerül szinre. Vasárnap délután ugyancsak *A buta ember* van müsoron.

„Az idegen" a Royal-Apollóban. A Royal-Apolló művészi müsorára ezen a héten a legujabb amerikai filmtermés egy értékes darabja kerül *„Az idegen"* cimen, amelynek cimszerepét a legdivatosabb amorozok egyike *William K. Wilson* alakitja. Megelőzi ezt egy kis olasz dráma *„A hermelines hölgy"* cimen, amelynek cimszerepét *Madelaine Putois,* egy szőke francia szépség adja. Az előadások naponta 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

A legujabb amerikai film, amelyben a legujabb amerikai rendezői szempontok, meglepő uj játékfelfogás és temérdek technikai ujitás látható, *„Az idegen"* cimen kerül ezen a héten az Omnia vásznára. Megelőzi ezt egy megragadó meséjü Ambrosio-dráma, *„A hermelines hölgy"*, cimszerepben az ismert francia szépséggel *Madelaine Putois-al.* Az előadások köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnap és ünnepnapokon 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

Az évad egyik legszebb filmje, amely zsufolt házakat vonzott minden mozgóképszinházban, ahol szinre került, *„A párisi nő"* kerül reprizre ezen a héten, hétfőn, kedden és szerdán a Tivoliban. Mint emlékezetes a cimszerepet *Gaby Deslys* alakitja, minden felvonásban más és más látványosságszámba menő kosztümmel és pazar ékszerekkel. A reprizre a közönség köréből felhangzott érdeklődések adtak okot. A Tivoli előadásai köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnap és ünnepnapokon 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár *Kunz* Jenő dr. elnöklete alatt folyó hó 16-án tartotta 49. közgyülését, mely az igazgatóságnak a 10,509.071.31 korona nyereség felosztására vonatkozó inditványait jóváhagyta és elhatározta, hogy az 1920. évi osztalékszelvény folyó hó 18-ától kezdve 100 koronával beváltassék. Uj tagokul az igazgatóságba: *Bangha* Gyula dr., *Gschwindt* Ernő dr. és *Surányi* Miklós dr., a felügyelőbizottságba: *Lovrich* István dr. és ifj. *Wekerle* Sándor dr. választattak.

A Schlick-Nicholson gép-, vagon- és hajógyár r.-t. igazgatósága legutóbbi ülésén megállapitotta 1920. évi mérlegét, mely 6,344.894.23 korona tiszta nyereséget tüntet fel. A folyó év május 10-én tartandó közgyülésnek inditványozni fogja, hogy részvényenkint 12%, 24 korona osztalékul fizettessék, a fennmaradó 571.234.39 korona pedig uj számlára vitessék át.

Az „Égisz" Részvénytársaság mai közgyülése az 1920. évre 12 korona osztalékot állapitott meg. Uj igazgatósági tagok lettek: *Ádám* Géza dr., *Edelsheim-Gyulai* Lipót gróf, *Fuchs* Arthur, *Márkus* Jenő dr., *Petzrik* Jenő dr., *Thoroczkay* Miklós gróf és *Ugron* Gábor.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **DOBY ANDOR**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor. **Csortos Gyula fellépte** Minden este ½7 órakor.
továbbá **A kvitt!** operett és pompás variété attrakciók.

Baronet Francia étkek Delikátesz Insf 110-40

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Epitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis" Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. Telefon: 115—27.

Koksz bánya, kovács és tisztitott ipari és fütési célokra, waggon- és fuvartételekben házhoz szállitva kapható
SCHMITTERER JENŐ
soroksárpéteri koksztermelő vállalatnál
Telefon: József 103-58. Budapest, IV., Muzeum-körut 37. III. em.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

NAGY FERENC szállitó IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS MEGNYITÓ MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

KÁROLYI GYÖRGY PAPIRKERESKEDÉSE, KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJA
BUDAPEST, IV., DEÁK FERENCZ-UTCA 5.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

AZONNAL KÜLDHETÜNK AUTOTAXIT BÁRMIKOR A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL
TELEFON: AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Ujabban mélyen leszállitott árak

FIGYELEM!		FIGYELEM!	
Férfi fekete fűzős Ia box cipő	azelőtt K 1500	MOST K	1090
„ sárga „ Ia „ „	azelőtt K 1300	MOST K	900
„ fekete fél Ia „ „	azelőtt K 1600	MOST K	1180
„ sárga fél Ia „ „	azelőtt K 1300	MOST K	900
Női félcipő fekete Ia ...	azelőtt K 1350	MOST K	950
„ „ - „ spanglis	azelőtt K 1300	MOST K	920
Női félcipő fehér vászon ...	azelőtt K 500	K 700	K 950
	MOST K 300	K 450	K 780

Gyermek, női és férfi szandál feltünő olcsó

I. évfolyam Budapest, 1921 április 27. 16. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Bünösebb adó

kevés akad az adózás történetében a telekértékadónál, mely *Pikler* J. Gyula orvosdoktor, budapesti statisztikai hivatali aligazgató szabadalmazott találmánya. A Demokrácia-páholy, melyben az aligazgató ur mesteri fokot ért el, méltán büszkélkedhetett ezzel az ujfajta adónemmel, mely a kereset és a jövedelem helyett ujból az ingatlant sujtja, teljesen improduktiv módon, mert hiszen a telekértékadónál az adó független a telke hozadékától, a pikleri financzseni már csak azért adóval sujt, mert telke van valakinek.

Az a körülmény, hogy a régi demokrata közgyülés vita nélkül és egyhangulag magáévá tette a telekértékadó tervezetét, egymagában is óvatosságra inti a közgyülés keresztény többségét. Hiszen a demokrata Budapest adórendszerén veres fonálként huzódik végig a szabad keresetüek lehető mentesitése mindenféle adónem alól: nem kell bántani a kereskedőt, aki százezreket keres a konjunkturán, nem a tőzsdeügynököt, aki az értékek hullámzásából él, még pedig igen jól, hanem minden terhet rá kell rakni az ingatlanra, főképen arra az ingatlanra, amely nem birja a mefisztói éleselméjüséggel kigondolt adókat.

Első pillanatban ártatlan valaminek látszik a telekértékadó, a csomagolás, amelyben az adó a főváros elé került, egyenesen inyesiklandozó. Hiszen az adó alapjában véve nem nagy, alig fél-százalék, és annak egyéb célja sincsen, minthogy a város fejlődését előmozditsa, a renyhe telektulajdonosokat épitésre serkentse. A mellékmondatok utvesztőiben azután el van rejtve az igazi terv, az igazi cél: a burkolt vagyonadóval, — mert hiszen a telekértékadó alapjában véve nem egyéb, mint a vagyonadónak egyik igen durva esete, — ki kell huzni a kistelektulajdonos alól a földet, hogy *minden telek a spekulációs nagybankok zsebébe vándorolhasson.* A keresztény kisember, alapitója és gerince ennek a bünös városnak, nem tud a telke után adót fizetni, különösen akkor nem, ha a telek után semmi hozadéka nincsen, ellenben a bank, amely gseftelni, esetleg valamikor épiteni is akar, ki tudja várni az időt, és az improduktiv adó fizetését mint befektetést tekinti. Ebben nyilvánul a telekértékadó minden gonosz célzatossága: a kisember el fogja adni a földjét, nem képes várni, nem tudja fizetni az adók tömegét, köztük a legkárhozatosabbat, a Pikler-féle telekértékadót. Ki veszi meg a telkét? A tőke, a bank, amely spekulálni akar, és tud, mert van pénze hozzá.

A kommunizmus bukása után, mikor a keresztény Budapest megalapozódott, komoly hangok emelkedtek a telekértékadó ellen. Hiszen az anyagárak és munkabérek egyre emelkedő tendenciája hosszu időre megakadályozza azt, hogy Budapest telkei beépüljenek, amire Pikler ur állitólag serkenteni akarja adóval a telektulajdonosokat. Csudálatosképen azonban a hangok gyengék és erőtlenek voltak, és a keresztény Budapest keresztény vezetősége még ma sem találta módját és lehetőségét annak, hogy ezt az antikeresztény adót, mely a kisembereket sujtja, megszüntesse. Pikler ur, mint egy uj Kolumbusz, még mindig a telekértékadóhivatal élén trónol, ahelyett, hogy adójával együtt jól a megérdemelt nyugalomba távozna . . .

Az a 16 millió korona, amelyet a főváros egy évben bevesz a Pikler-féle adóból, távolról sem lehet egyensulyozója annak az óriási kárnak, amelyet a mérleg másik felében a kisemberek tönkretétele jelent. Annál kevésbbé, mert az uj közgyülés adópolitikája messze eltávolodott azoktól az egyoldalu megterheléstől, amelyeket a régi városháza urai az adózó közönség vállaira raktak. Az a mozgalom tehát, mely a telekértékadó megszüntetését célozza, *csak sikerrel járhat*, minden keresztény érzésü városi politikus igaz örömére.

A fővárosnak felajánlották a Margitsziget bérletét

Schiffer 20 milliót kér a szigeti részvényekért — Terv a fővárosi pénzalap megszüntetésére — Nem lesz játékbank a szigeten, — mondja a közmunkatanács elnöke

A Margitsziget ügye, melyről már több izben megemlékezett az *Uj Budapest*, *döntő fordulatot ért.* Mint illetékes helyről értesültünk, Schiffer Miksa vállalkozó, a sziget jelenlegi bérlője, a közmunkatanács utján *felajánlotta átvételre a fővárosnak a szigeti bérlőtársaság összes részvényeit.* A főváros e pillanatban természetszerüleg nem határozhatott még arról, hogy elfogadja-e az ajánlatot, mely egyszeribe megvalósitja mindazokat a terveket, amelyek a főváros közgyülésén a sziget jövőjére vonatkozólag elhangzottak.

Értesülésünk szerint *mintegy 20 millió koronát tesz ki az az összeg, amelyet a fővárosnak a szigeti bérlőtársaság összes részvényeiért fizetni kellene.* Ez az összeg a mai viszonyok között igazán *jelentéktelen* és tulajdonképen számitásba sem jöhet. A fontos az, hogy ezért a 20 millióért a főváros necsak a bérlet hátralévő idejére, 53 esztendőre kapja meg a szigetet, amely eddig test volt a testben, exterritoriális terület a főváros közepén, hanem *egyben megszerezze a sziget tulajdonjogát is.* Ez pedig csupán *a fővárosi pénzalapnak a főváros tulajdonába való jutása utján lehetséges.* A főváros részéről tehát, mielőtt Schifferék ajánlatában érdemben foglalkoznak, a legfontosabb teendő a *fővárosi pénzalap jövőjének tisztázása.* Az államnak ugyis olyan horribilis tartozásai vannak a fővárossal szemben, hogy az a 26 millió korona, amelyet a fővárosi pénzalap képvisel, igazán nem számit. Ha a fővárosi pénzalap átengedésére vonatkozólag sikerre vezetnek a megindítandó tárgyalások, akkor örömmel üdvözöljük azt a kezdeményezést, amely a főváros kezelésében és tulajdonába akarja juttatni Szent Margit királykisasszony szigetét.

• A Margitsziget ügyéről *Zielinski* Szilárd dr. müegyetemi tanár, a közmunkatanács elnöke, a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

Legelőbb is azt a hiresztelést akarom a legerélyesebben megcáfolni, mintha a Margitszigetre *játékbankot* tervezne valamely külföldi tőkecsoport és erre vonatkozólag már terveket is nyujtott volna be a közmunkák tanácsához. *Ebből a hiresztelésből egy len szó sem igaz,* sem a közmunkatanács, sem az állam elé tudomásom szerint eddig semilyen margitszigeti játékbank alakitására vonatkozó tervezet nem került. Azt, hogy valaki tervez-e játékbankot a Margitszigetre, természetszerüleg nem tudhatom, azonban kijelenthetem, hogy amig én e helyen leszek és amig a Margitsziget ügye a közmunkák tanácsa elé tartozik, *játékbank a Margitszigeten nem lesz.*

A népjóléti minisztérium vezetésében beállott változással kapcsolatban *egyelőre,* ugylátszik, *elaludt az a terv,* hogy a Margitszigetet a népjóléti minisztérium vegye tulajdonába és kezelésébe. A főváros részéről megnyilvánult azon óhajt, hogy a Margitsziget a főváros kezelésébe kerüljön, most tárgyalja a közmunkák tanácsa. Ebben az ügyben különben a legutóbbi napokban érdekes fordulat történt. A bérlőtársaság főrészvényes, *Schiffer* Miksa, a Közmunkák Tanácsa utján felajánlotta a fővárosnak, hogy amennyiben a főváros a részvények vételárát és az ő befektetéseit megtériti, lemond a sziget további bérletéről és azt a fővárosnak engedi át. A szigeti részvényeket *Schiffer* ez év elején 14 millió koronáért vásárolta, mintegy 6 millió koronát fektetett be azóta, tehát körülbelül 20 millió koronára rug az az összeg, amelyért a főváros a sziget bérletét megkaphatja. Arról, noha nem vagyok jogász, véleményem szerint jogilag szó sem lehet, hogy *akár kisajátitás, akár valamely más erőszakos uton a bérlő részvénytársaság a bérlettől megfosztassék, mert ez tételes törvényeinkbe ütköznék.*

Horváth Károly (IV. ker.) bizottsági tag, aki a közgyülésen több izben interjellált a sziget ügyében, a következő nyilatkozatot tette:

A Schiffer-féle állitólagos ajánlat, nézetem szerint, csak megerősiti azon követelésem jogos és helyes voltát, mely szerint a Szent Margitszigetnek fővárosi kezelésbe kell jutnia. A közmunkák tanácsának állásfoglalása pedig e kérdést egyben ki is szélesiti. És pedig azért, mert ha nem találtatik meg a mód arra, hogy a főváros megkérdezése és beleszólása nélkül létrejött jogviszony megszüntetése a sziget városi kezelésbe juthatásával kapcsolatban ne okozzon anyagi áldozatokat a fővárosnak, illetve, ha e kérdés csak ugy lenne a főváros érdekeinek megfelelően megoldható, ha ezért a főváros nehéz milliókat volna köteles vagy kénytelen fizeni: akkor ennek természetszerü folyománya kell, hogy legyen azon vagy követelés, vagy intézkedés, hogy a főváros önhibátlan megterheléseért rekompenzáltassék a sziget teljes és korlátlan *tulajdonjogával is.* Ezzel természetszerüleg a fővárosi pénzalap — ezen immár aggkori gyöngeségben szenvedő intézmény — *legjelentősebb* vagyontétele jutna magának a fővárosnak tulajdonába, miből kifolyólag aktuálissá fog válni azon kivánság, hogy a fővárosi pénzalap *teljes egészében* adassék a főváros kizárólagos tulajdonába. E kérdéssel legközelebb teljes részletességgel fogok foglalkozni. Most csak annyit, hogy (ujabb adatok hiányában) 1919-ben a fővárosi pénzalap vagyona volt: készpénzben 3¾ millió, Szent Margitszigetben 20 millió, összesen tehát 26¾ millió korona. Mi ezen összeg — legkivált a sziget nélkül — mindazon feladatok tőkeszükségletéhez képest, amely feladatok elvégzésére hivatott volna? Semmi! De mi ezen összeg a főváros mai milliárdos költségvetéséhez képest? Pontosan 10 napi fedezet! Hát ezzel akarják Budapestet világvárossá tenni vagy ilyenként fentartani?

Amikor tehát én a Szent Margitszigetért harcolok, akkor egyben harcolok azért is, hogy a főváros megszabaduljon mindazon bilincsektől, melyek a multban talán *aranybilincseknek* voltak nevezhetők, de amelyek ma csak *paragrafusbilincseknek* mondhatók.

És mert erős a meggyőződésem, hogy ezektől előbb-utóbb megszabadulhatunk, semmi szükségét nem látom annak, hogy a főváros — ismételten: akinek e kérdésben soha beavatkozása nem volt — fizesse meg akár a bilincskezelők multbani (mondjuk igy) meggondolatlanságát, akár pedig Schiffer ur veszélyeztetett befektetését. Bár az utóbbi lényegtelen összeg lehet csak, mert a sziget leltárhiányát figyelmen kivül hagyni nem lehet, mégis azt mondom, hogy e kérdésben a főváros politikája csak egyféle lehet: *közérdekeken alapuló erő felfelé, bot a többieknek!*

A városházára hivatalos formában még nem érkezett el az ajánlat, és igy azzal az illetékes tényezőknek *nem is volt alkalmuk foglalkozni.* A főváros vezetősége azonban általában szimpatikusan fogadja a gondolatot és nagyon örvendene a szigeti probléma ilyetén megoldásának, annál is inkább, mert a sziget csak a főváros tulajdonában és kezelésében tölthetné be törvényszerü hivatását, hogy *örök időkre nyilvános kert legyen*, arról nem is beszélve, hogy a főváros, melynek saját kertészete, utjavitó telepe stb. van, a mai helyzetnél lényegesen olcsóbban tudná ellátni a sziget fenntartását. Más lapra tartozik az anyagi megegyezés kérdése, — de hát a városházán tudnak alkudni . . .

Ezt a kerek erdőt vágom én...

Fatolvajok Eldorádója a Zugligetben és Hüvösvölgyben — Még a jelzőtáblákat is ellopják Nincs munkás a faültetésre és utjavitásra

A budai villamosokon még ma is mindennapi látvány a faköteget cipelő ember, aki a Zugligetből, vagy a Hüvösvölgyből behozza a saját kezével vágott és lopott rőzsét. Ez a jó szokás még a kommunizmus idejéből maradt reánk, amikor a szociális termelés nagyszerüsége egyéb tüzelőanyag hiján a környékbeli erdők vandál pusztitására kényszeritette Budapest népét. *Az erdőirtásnak máris megvannak a maga szomoru következményei:* szeles napokon a pesti oldalt elönti a rákosi homok, hiszen azok az erdők, amelyeket éppen a homok lekötésére ültettek, ki vannak pusztulva. A fővárosi erdők siralmas állapotáról *Gluck* erdőtanácsos, a főváros erdőhivatalának vezetője a következő információkat adta:

— *A fővárosi erdők a lehető legsiralmasabbb állapotban vannak.* Az erdők helyén letörve, kipusztitva, kiirtva meredeznek a csonkok. A *lopás* enyhe kifejezés, *vandalizmus*, amit elkövet a közönség. 25—30 főből álló tiszti járőrök teljesitenek éjjel-nappali szolgálatot a budapesti erdőkben, *de még ezek sem tudják megakadályozni a falopást*, hiszen minden fa mellé nem állithatunk puskás őrt.

— A rabláson kivül a *gyakori tüzesetek* is nagyban pusztitják erdőinket. A tüzeket szintén a gondatlan publikum rovására kell irni, amely a száraz tavaszi hónapokban gondtalanul dobálja el az égő gyufát és cigarettavéget. Az idén eddig nem kevesebb, mint 44 tüzesetünk volt, köztük egy 20 holdas terület is leégett, több mint százezer korona kárt okozva a fővárosnak.

— *Tárgyalásra* szinte naponta járunk *a büntetőtörvényszékre és a kerületi előljáróságokra.* Erdei kihágás cimén 1700 egyén ellen folyik az eljárás. Ha még csak a hulladékot, vagy a száraz galyakat vinnék el a kundsaftjaink! De ujabb időben *csak a készhez* nyulnak, és a szállitásra várakozó fatömegeket dézsmálják meg...

— A régi ültetések szépen fejlődnek, az uj ültetéssel azonban *sok baj van.* A béke éveiben százezer csemetét ültettünk el egy évben, most egy-egy tavaszon alig kerül 30.000-nél több fiatal csemete a földbe. A legnagyobb nehézség ezen a téren *a munkáshiány.* Nincsen munkás a faültetésre, de még az utépitési és javitási munkálatokra sem. A sétautaink olyan rossz állapotban vannak, hogy *még a tilalmi és jelzőtáblákat is elcipelik, sőt a lépcsőknek is gazdájuk akad.*

— Fel szeretném a jobbérzésü közönség figyelmét hivni arra, hogy *legyen segitségünkre a lelketlen pusztitás megfékezésére.* Ne bántsák főképpen a gyümölcsfákat! Egy-egy vasárnapon ezrek és ezrek rohanják meg a virágzásuk teljében lévő alma-, körte-, cseresznye- és mandulafákat, *„csak egy ágat!"* kiáltással. Hiszen csak kárt okoznak ezek az ágtördelők is, mert összel ennyivel kevesebb lesz a gyümölcs, anélkül, hogy a gyorsan hervadó virágos ág bárkinek is hasznot vagy örömet okozna.

A mentők egy esztendeje

1920-ban 51 eset volt a napi átlag — 900 korona egy mentőorvos havi fizetése
Fel kell emelni a mentők fővárosi segélyét!

A háboru és a forradalmak pusztitásai között egy intézmény maradt sértetlen és ép a lezüllött Budapesten: az *Önkéntes Mentőegyesület.* A forradalmak zivatarai között ép olyan hüségesen teljesitették kötelességüket, mint a kommün idejeben és ma is, mikor a drágaság már elviselhetetlen, a mentők ajkáról egyetlen zokszót sem hallani. Felkerestük a mentők Markó-utcai palotáját, ahol minden a legteljesebb rendben várja a hivást a balesetekhez és szerencsétlenségekhez.

A mentők gazdasági helyzete azonban nem a legrózsásabb. Drága a takarmány, a pneumatik, a megélhetés ezer gondja sulyosabb, mint valaha, a mentők jövedelme azonban még mindig a régi, évenkint néhány százezer korona. Mint *Sebők* Dezső dr. mentőfőorvos munkatársunkkal közölte, *egy-egy kivonulás átlag 500 koronába kerül.* Két évvel ezelőtt még csak 130 korona kiadást okozott a mentőknek egy-egy öngyilkosság, vagy baleset. Tavaly már annyira válságos volt a mentők helyzete, hogy az autóikat kénytelen voltak eladogatni. Nem volt pneumatikjuk. A főváros évi 50.000 korona segélyt ad a mentőknek, ami igazán kevés, a népegészségügyi miniszter még semmit sem adott, de *„kilátásba helyezett"* 60.000, mond és ird: Hatvanezer koronát . . .

Egy mentőorvosnak havi fizetése — szinte szégyeljük idejegyezni, — 900 korona. Az ápolók ellenben havi 1600 koronát kapnak, ami szintén kevés a megélhetésre. Pedig a szolgálat nehéz és dolog van bőven. A most elkészült statisztika szerint 22.334 esetük volt tavaly a mentőknek, vagyis naponta átlag 61 kivonulás. Öngyilkos 983 ember akart lenni, ipari baleset pedig 347 fordult elő. 1919-ben 959 volt az ipari balesetek száma, ami azt jelenti, hogy tavaly már jelentős mértékben visszafejlődött Csonka-Magyarország fővárosának ipara . . .

Az 1919-es forradalmas esztendőről pontos képet ad az utcai verekedések stb. statisztikája: 1752 eset. A rákövetkező évben, azaz tavaly, már csak 597 utcai inzultálásnál kellett megjelenni. Érdekes az *öngyilkosságok statisztikája.* Az elmult márciusban 79 öngyilkossághoz vonultak ki a mentők, az öngyilkosok legnagyobb része 18—25 éves volt, tulnyomó többségben *nő.* Az öngyilkosságok módja — szinte hihetetlen, — *az évszakoktól függ.* Szinte majd minden hónapnak megvan a maga öngyilkossági formája. A téli hónapokban inkább gázzal ölik meg magukat az emberek, nyáron viszont szivesebben halnak a Dunába. Az öngyilkosoknak egytizedrésze mérgezi meg gázzal magát, 20%-a revolverrel oltja ki az életét és több mint egyharmada ugrik a Dunába . . .

Mindenkit érhet baleset! Vegye ezt tekintetbe a közönség és siessen segitségére a mentőknek. A főváros hozzájárulását is kevésnek tartjuk: 50.000 korona a mai világban igazán nem pénz. A mentők évi segélyét legalább a mainak tizszeresére kell, hogy emelje a főváros, nem is beszélve az államról, amelynek, ha van népjóléti miniszteriuma, akkor támogasson is egy olyan igazán népjóléti intézményt, mint a budapesti mentők derék testülete . . .

t. j.

Itt a képkrach!

A hadizsenik és műkereskedők siralmai
Vége a műgyűjtő-láznak

Aki ismerte Budapestet a háboru előtt és aki ismeri Budapestet most: az öt éves hadiszállitás, a kettős forradalom és végül a keresztény megujhodás konjunkturájában átmosdott kalmárokat, az minden különösebb éleslátás és fejtörés nélkül leszögezheti, hogy a műélvezet terén szörnyü nagy lett a frontváltozás. Amig háboru előtt, a béke cinikusan boldog éveiben, halomra pusztultak a piktorok (és bizony nem egyszer nagyon-nagyon jobb sorsra érdemes piktorok), addig a szállitások veszettül megdagadt milliói nyomán — már 1915-ben — hallatlan rohanással emelkedett a kremsi korán fölismert ázsiója. Aki azelőtt a festőt és mázolót egy rőffel mérte, nevesebb gicsőreink műtermében modellt ült portré célzatából, a másik pedig, aki a patron és ecset között már ismerte a nüánszokat, rogyásig teleaggatta a falát minden rendü és rangu alkotásokkal. A piktorok föllélegzettek, egyik műkereskedés nyilt meg a másik után, egy-egy kikapart „zseni" körül érdekcsoportok strázsáltak a termékenység fölött és marakodtak az ellenvéleménnyel, amelyik egy másik kikapart „zseni" igaza mellett kakaskodott. Ennek az volt a „jövő embere", annak a másik és óh!: bár annyi zsenije lenne ma pikturánknak, amennyi a jóslatokból igérkezett, de valójában — nincs.

A háboru pedig csak folyt; csak ment illedelmesen, annak rendje és módja szerint, kint fogytak a gyerekek, itthon dagadtak a milliók, szaporodtak a képek, hiztak a piktorok és nyiltak a bótok. És igy volt ez jól.

Aztán jött a krach! Leitta magát a sárgolyó és a szörnyü deliriumban koronánk szédületes zuhanása suhogott. Ludbőrös rémület ült ki az összeszállitott milliók hátán, hogy na most aztán: égszakadás, földindulás, szaladj te is, pajtás! . . . Heltai „városparancsnok ur" tengerészei száguldoztak az utcán, mint a betétek és safe-ek jakobinussipkás rémei, kezdett gyönge lábon állani a polgári magánvagyon, ami aztán Kun Béla szociális jóléte alatt már semmilyen lábon sem állott. Kanapékba, madracokba varrott „kékek" sulyos milliói szepeg-

Ültek a városatyák...

Hálás utókor — A lengyelekről — A legerősebb . . . Verdi a városházán — A közgyülés Dániában. Gáspár mint szakember

Körrejtvénynek adom a következő körkérdést:

— Mivel kezdődhet egy városi közgyülés?

És hogy az első dijat (napirend előtti sürgős interpelláció) megnyerhessem, mindjárt felelek is reá:

— Csakis adójavaslattal.

És azzal is kezdődött.

Szegény *Vespasianus* császár megfordulna sirjában *(Fóthy* igaz?), ha hallhatna fővárosunknak őt is megszégyenitő adóreformátoráról, *Csupor* tanácsnokunkról. És nem tudom, van-e Csupornak is finyáskodó *Titus*-a, de biztosra veszem, hogy ő is orra alá tartaná az uj adókból befolyó első aranyat, mondván: *Non olet.*

És ha már a történelem emlékeit idézem, nem hagyhatom megemlités nélkül, hogy azokat a kocsialaku *water-closeteket,* melyeket egy ügyes vállalkozó már 1830-ban járatott Páris utcáin, a mindenkor szellemes franciák a nagy adómester-császár dicsőségére *„vespasienne"*-nak nevezték el... Vajjon lesznek-e ily hálásak (vagy szellemesek) a mi utódaink?

De hagyjuk az adókat... Lám engem is majd elteritettek egy kedves megemlékezéstől, ami pedig elnöki bejelentés gyanánt is szerepelt: vendégeink vannak (nekünk és *Bárányk*nak), *a lengyelek.* A velünk rokon szivü, vérü és sorsu nemzet fiai, kik itt voltak 1848-ban is, kiknek *Bem* apóját és *Rulikovsky* Kázmérját örökre fogja tanitani a magyar történelem...

Mióta itt vannak, kedves *Bárányk*y bátyánk redingotban jár és lengyel cimert visel gomblyukában. Sőt, mint értesülök, a budai dalárdát (föl is emeljük érte a városi segélyét!) betanitotta a régi, lengyel-magyar énekre:

Wegier Polak dwa bratanki
Tak do szabli, tak do szklanki...

ami magyarul igy énekelendő a Kossuth nóta dallamára:

Magyar és lengyel jó barát
Karddal s pohár közt egyaránt.
Vitéz, bátor mind a kettő,
Áldd meg őket, ó teremtő!
Áldd meg őket, áldd!

Ezek után pedig szabadjon ellopnom *Cornelius Nepos*-nak *Datames*-ről irott életrajzának kezdő sorait:

— *Venio nunc ad fortissimum virum.*

Vajjon ki ez és merre van hazája?

Csupán az előbbire bátorkodom válaszolni: ez ő Ő Ő, dr. *Bródi* r r-nő, azaz az Er-nő.

S ha valaki a fenti idézetemen találna kifogásolni valót, szolgáljon neki megnyugtatásul azon pótbejelentésem, mely szerint Bródi csupán *kifejezéseiben* a legerősebb. Most is erős volt ebben és erejét alapitá az öreg Horatius-ra (369.), mely szerint *„quandoque bonus dormitat Sipőcz Homerus"*, mely feltevésében ezuttal alaposan csalódott. Annyira, hogy nemcsak elnöki rendreutasitást, de szómegvonásban is részesült.

A hangulat nagyon el volt mérgesitve; szinte kapóra jöttek az ujonnan választott orvosok, kiktől mindenki joggal remélte a helyzet gyökeres orvoslását.

S mintha ugyis lett volna...

Elhangzott a *„szivem teljes mélyéből üdvözlöm Önöket"* s utána a *„bölcs közgyülésnek ezt megháláljuk"* cimü immár elégszer hallott választási finále, s utána *átmeneti csönd volt.* A t. Városatyák kedélyesen diskuráltak, melyből legérdekesebb volt kétségtelenül azon észrevétel, amelyet az egyik fiatal Atya tett akkor, amikor *Nagy* Istvántól kérdezte meg *Szakáll* Géza, miért borotváltatta le félöles szakálát? (Furcsa volt a helyzet, mert *Szakáll* védte a *szakált.)* De még furcsább lett, mikor az a fiatal Atya sietett megelőzni a kérdezettet s válaszolt ekképpen (szabadon Herodes Atticus után) „mert reájött, hogy *Barba non facit philosophum!*"

Ugy a Szakáll, mint a szakáltalan már komolyabb hangokat akart pengetni, midőn hirtelen lekötötte figyelmüket a közbejött esemény: dr. *Liszka* Árpád inditványa, aki a forradalom bünöseit kereste s lett is menten nagy balfelháborodás! Akaratlanul is a *„Hamlet"* jutott eszembe ennek hallatára: *„Something is rotten in the state of Denmark:* valami büzlik Dániában..."

Ekkor már esti 10 óra volt és a tárgyhoz még 24 szónok volt feliratkozva... Reménytelennek látszott a helyzet: itt hajnal előtt nincs menekülés. De szerencsére kéznél volt dr. *Lázár* Ferenc, ki e veszélyes órában nem röstelt egyezséget kötni dr. *Gál* Jenővel, ki különben e tárgyban szintén szónokolt. És ekkor csoda történt: *Lázár locutus, causa finita* — a Városatyák hazamehettek!

S a lépcsőn lefelé haladók boldog jókedvvel énekelték a sikeres befejezés örömére az „Álarcos bál" cimü opera harmadik felvonásának végéről ismert dalt:

Oh che baccano sul caso strano
Andrà dimani per la città!

amit az olaszul nem tudók kedvéért szabadjon magyarul is mondanom:

Valóban szép volt, ami történt,
Holnap mulathat rajta a város...

És mert való igaz, hogy sirva vigad a magyar: másnap tényleg nevettek azok, akiknek sirniok kellene közügyeink ilyetén állapota felett!..

Péntek.

Megint folytatólagos ülés, melyre a megnyitáskor méltán illett, ami *Máté* evangéliuma 21-ik részének 16-ik versében olvasható, hogy *„sokan van-*

tek föl minden autótülkölés után, mig kipattant, miként a gondokba temetkezett Kronidész homlokából Pallas-Athaene — nyilván valamelyik élelmes „zseni“ fejéből — a mentőgondolat, hogy: venni urak és elvtársak, venni, csak képet venni, sokat venni, mert a piktura tőke, a piktura rentabilis, a vörösek pedig ostobák, nem tudják, mit ér: holott már most is sokat ér, hát még, ha lesz szives és meghal a piktor!... És vettek az urak és vettek az elvtársak, a kremsi fehér *eme* köreiben sohasem volt nagyobb dáridó, egyik segéddel dolgozott, másik gyárkéményt emelt, mert megrendelés? ... Előleg?... Ujjé! És igy volt ez jól.

A magánvagyon megrendszabályozott pálfordulásakor egy rövidlélekzetü pillanatig ugy indult, illetve ugy nemindult a dolog, hogy a képzőművészeti halhatatlanságok gyárai fölött leáldozott a nap. Lanyha irányzat mellett *Z. Molnár, Gergely, Berkes, Zárkóczy, K. Kovács, Mihalovics, Geritsen, Szepesi-Kuszka* és egyéb titánok nevét potom kis százkoronák lazurja födte be és a „dilletáns“ visszavonultak, *Csókok, Vaszaryak, Rudnayk, Grünwaldok*, sőt még *Mednyánszkyk, Szinnyeik, Benczurok* s nem egy esetben *Munkácsyk* is megfizethető áron kerültek a piac tartózkodása elé. Akinek szimatja volt, vett, akinek nem volt szimatja, adott. Mert ó! és ismét ó!... alig kezdették rebesgetni a lebélyegzést, ismét a piktura lett a tőke, ismét a piktura lett a rentabilis, a műgyüjtésbe beleszagolt uj gazdagok világát elöntötte a láz és ha százszor annyi rossz kép lett volna, mint amennyi jó kép alig-alig akadt, mindegyikre jutott volna tiz beugrott vevő... A nép pedig látta, hogy ennek a fele sem tréfa, egész Budapestet elöntötte a műgyüjtőkábulat, mérnökből gyüjtő lett, gyüjtőből mérnök, állomásfőnökből képügynök és viszont, hivatalban, kávéházban, aukción, utcán, özvegyek és árvák boldogabb időkből megmaradt ereklyéi fölött dühöngött, pörölt, veritékezett a szakértelem. Az exisztenciális nyomorból előbb félénken kibujt, majd az első siker után nekibátorodott emberkék tálcán vitték nagymoguljaik elé a felhajtott anyagot, ügynökösködött, spekulált a város fele és nem tudott hova tévedni a szem, ahol ne csalogatott volna műkereskedés. És igy volt ez jól.

Mert minden farsangnak bőjtje van, a bőjt bekövetkezett. Aki minden hozzáértés és a műélvezetnek legminimálisabb impulzusa nélkül, merő számításból, nem: mohóságból, telhetetlenségből az adózás, a polgári jogokkal együttjáró teher, a morál eminens követelménye alól kibujni, menekülni akart: annak most körmére égett a história. Valamint azokkal sem cserélném el a szegényes habitusom, akik, mint a konjunkturális láz szegődményesei, kicsiny tőkéjük utolsó filléreit a hirtelen meggazdagodás lyukas reményébe gyömöszölték bele, akik boltot nyitottak, akik a pünkösdi aratás fölhalmozott kévéiben — végre valahára! — nem találnak magot. Most nyakukon ragadtak a talmi titánok, pénzünk értékemelkedésével párhuzamosan zuhan a gics (boltban és szalónok falán egyaránt), az uj gazdagok nehéz millióit nyesegeti az állam a jól megérdemelt könnyü ezresek felé, ők pedig egymásután huzzák lefelé a csőd redőnyeit és igy van ez jól... és igy van ez jól...

Ha van, akit a vagyon háborus, forradalmi, majd konszolidációs tobzódásának lehült tivornyája után őszintén sajnálunk, azok: a piktorok. Nem azok, akik a forduló idők alányulása nélkül is piktorok voltak és piktorok ma, de a kicsiny, a kifőzésekből Dunapaloták kényelmébe vakart és most ismét a poetikusan keserü bohémnyomorra kárhozott „zsenik“. Ezek a vékonypénzü, hivatásukra termett mesteremberek a kontárgazdagok áldozatai. Ők voltak azok, akik a tele bugyelláris parvenügőgjében itélkeztek minden ecsetforgató elevenek és holtak fölött, ők voltak azok, akik lovaggá ütötték a kremsi jobbágyokat és megnyitották előttük az álsikernek, az álhalhatatlanságnak széditő világát, ahonnan a mesteremberséghez való visszatérés erkölcsi halált jelent. Nem is beszélünk az életigénnyé vált pezsgős vacsorákról, ami után az „ötér liptaituró“: kegyetlenebb méreg a ciankálinál.

---

nak a hivatalosak, de kevesen a választottak“.

E fogyatkozást igyekezett is kihasználni a t. Baloldal, rögtönözvén ámeneti ereje láttára a nem legkellemesebb ügyrendi vitát. A vita hevesen indult... de a jobboldal benépesedése a *„Rückwärtskonzentrierung“* ez esetben is hasznos műveletét eredményezte.

Utána megindulhatott a már unalmasan ismert *lakás-vita.*

És mert minden városatya lakó, következésképpen lakásügyi szakember is: éppen elegendő jogalap arra, hogy *Gáspár* Fülöp laikusnak nevezhesse az összes előtte történt felszólalásokat és előadja az ő szakvéleményét. Kétségtelenül figyelemreméltó dolgokat adott elő, melyeket azután figyelembe is vett *Joannovics* Pál annyira, hogy ennek hatása alatt a nagy *„szakember“ önfürészével* akart véget vetni városatyaságának. Ebben azonban szamaritánusok által megakadályoztatott...

Sokkal érdekesebb volt a következő szónok: *Fayer* Sándor, kit a történelem kétségtelenül a *„kis szerényke“* jelzővel fog feldisziteni. *„Schmeckt, wie Fleisch“* jeligéjü szónoklata pedig nemcsak e mondás igazságát igazolta, de eredményezett olyan inditvány-lavinát is, hogy csak külön társzekér tudta azokat elszállitani.

És hogy a *last, not least* mondás se legyen mindig igaz, természetszerüleg kellett még, hogy következzék a *statisztikus*, aki a legalaposabb szakavatott(hivatatlan)sággal kritizálta tárgyát, befejezvén ezen kritizáló szabadelőadást, e kérdés sürgős megoldásának követelésén kivül azon Heine-idézettel: „Aber fragt mich nur nicht wie“ és aki *Telcs* Béla névvel ugyanazon cim alat irhatná meg memoir-jait, mint amely cimet *Turgenyev* adott egy hires elbeszélésének: *Dnyevnik lisnyavo cselovjeka.* Melynek hiteles magyar fordítását minden érdeklődővel szivesen közli ma délután

Kárő.

TÜSKÉK

Nem engedjük

hogy a közgyülés kisebbségi pártja agitatórikus célokból kisajátitsa magának a lakók védelmét. Az a beállitás, mintha a lakók kizárólag demokrata valiásuak, a háziurak pedig kizárólag keresztények lennének, amilyen célzatos, épen annyira átlátszó is és a keresztény százezrek, amelyek a közgyülés többségi pártját életre hivták, nem ülnek fel ennek a fékevesztett demagógiának. Nem kevésbbé hazug az a beállitás is, mintha a lakásrendeletet a főváros olyannak akarta volna, mint amilyennek az megszületett és célzatos mellékvágányra terelése a dolgoknak, mikor a terézvárosi fiskálisok a lakbéremelés magas volta miatt a jobboldalt akarják felelőssé tenni. Hiszen a főváros tanácsa volt az, amely a közgyülési többséggel és nem a kisebbséggel egyetértően felirat-tervezetet terjesztett a törvényhatósági bizottság elé, tiltakozván az ellen, hogy az igazságügyminiszter a lakbérrendelet kibocsájtásánál a főváros kivánságait nem vette figyelembe. Ha a demokratáknak annyira fáj a lakásrendelet, mondják ki, hogy mindazok a háziurak, akik a demokrata párt tagjai, akár a valóságban, akár csak érzelmileg, lakóiknak elengedik a májusi házbért. Bizonyos, hogy ebben a nem várt esetben a budapesti partájok háromnegyedrésze május elsején nem fizetne házbért...

Helyes és okos

az az inditvány, mely a törvényhatósági bizottság ügyrendjének módositására fog elhangzani a szerdai közgyülésen. Sok a közgyülés, még több a szónoklat, amelyek segitségével a városatyák át akarják adni magasröptü gondolataikat a Fővárosi Közlöny halhatatlanságának. A régi közmondás, hogy Olcsó husnak híg a leve, most paradoxonnak tetszik, mert a lé ha híg is, a hus drága, és hasonlóképen nem olcsó a köritès sem: vagyonba kerül a fütés, világitás, gyorsirók, ugyannyira, hogy egy hosszura nyuló közgyülés költségszámlája majd ötvenezer korona. Ennyi pénze pedig nincs a városnak a városatyák hiuságának legyezgetésére. Ha spórolni akar a közgyülés, kezdje legelsősorban is saját magán és az ülésezés idejét, nemkülönben a szónoklatokat kell, hogy megkurtitsa. Nagyon helyes lenne tehát az ügyrend oly értelmü módositása, hogy azokban az ügyekben, amelyekben a fővárosnak csak véleményezési joga van, korlátoztassék a felszólalások ideje és száma. Ugyan nem alaptalan az az aggodalmunk, hogy tekintettel a nagy takarékosságra, az ügyrend módositása dolgában megindulo vita — legalább is három hétig fog egymagában tartani...

Még mindig dagad

a Városi Szinház ügye: a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a közgyülés döntését megfellebbezte a belügyminisztériumhoz. Hogy hogyan fog a belügy dönteni, e pillanatban teljességgel nem tudható, de ha esetleg megváltoztatná a Népszinházi Bizottság határozatát és uj pályázat kiirására utasitaná a közgyülést, a legcifrább bonyodalmak állhatnak elő. A városházán azonban nem igen veszik figyelembe az intő példát, hogy idejében és pontosan kell határozni a pályázatok kiirása és odaitélése körül, mert például a Vigadó bérletére, melynek odaitélése majdnem annyira fontos a keresztény és nemzeti kultura szempontjából, mint a Tisza Kálmán-téri müintézeté, még mindig nem történt intézkedés. Felháborodnánk ezen az indolencián, ha meg nem állapithatnók azt, hogy a bérlet meghosszabbitását egyáltalán nem fogjuk türni, még akkor sem, ha majd azzal védekeznek az urak, hogy — nem volt idő a pályázat előkészitésére...

HIREK

A főváros és a lengyelek. Hétfőn utazott el a lengyel gazdasági küldöttség Budapestről és bizonyára magával vitte annak a szives és magyaros fogadtatásnak ezernyi intim emlékét, amelyben őket a főváros részesitette. A hivatalos fogadtatás a főváros részéről szerdán délben volt a Gellért-szállóban, itt *Sipőcz* polgármester mondott francia nyelvü üdvözlő beszédet, amelyet *Tolluckó* lengyel miniszter lelkes szavakkal válaszolt. Utána lunch következett, *Frenreisz* mester, a Gellért-szálló derék vendéglőse, kitett magáért és olyan villásreggelit szolgált fel, amely a párisi vagy londoni városházának is büszkesége lett volna. A városi urak bebizonyitották, hogy ivásban sem maradnak el a lengyelek mögött és élénk derültséget keltett *Till* tanácsnok, akit egy szemfüles ujságiró, mint a Novoja Vremja budapesti levelezőjét mutatott be a lengyel kollégáknak. Egy varsói főszerkesztő erre oroszul szólitotta meg *Till* tanácsnokot, aki azonban stilszerüen lengyelül válaszolt, kijelentvén, hogy: Nyepozvolim! A lelkes hangulat másnap, csütörtökön délelőtt folytatódott a sertésvágóhidon, ahol *Vajna* tanácsnok vendégei voltak a lengyel urak. Mondanunk sem kell, hogy a vendégek, a vágóhidon található összes ennivalókat megették és mindent megittak, ugyannyira, hogy a Weiss Manfréd-gyárban, ahova délután mentek ki, hozzá sem tudtak nyulni a pompás uzsonnához. Szombaton délután a váczi püspöki borpince megtekintése volt soron, ennél az ünnepélyes aktusnál a tanács *Sallay, Till* és *Purébl* tanácsnokokkal volt képviselve, akik mögött a borszakértő városházi fiatalság egész serege csatlakozott. Az utat hajón tették meg oda-vissza, mely alkalommal a városházi különitmény *versenyre kelt a budai dalárdával.* Ez alkalommal *Purébl* tanácsnok a szabadkereskedelem áriát énekelte el, *Till* tanácsnok pedig, ugyis, mint a közlekedésügyi osztály vezetője, a villamosról adott elő pajzán dalokat. Az uzsonna a püspöki pincében volt, itt *Sallay* dr. funkcionált, mint a világitási ügyosztály vezetője, a gyertyák főgondnokaként, mely működéséért lelkesen megtapsolták ...

1920-ban 80.000 hordót hitelesitett a főváros. A Hordójelző Hivatal néhány év óta a főváros fennhatósága alá tartozik és a befolyó jövedelmet a hivatal fenntartására forditják. Mint munkatársunknak *Kálix* Zsigmond igazgató, a hordójelző hivatal vezetője, kijelentette az elmult esztendőben *összesen 78.827 hordót hitelesitett a hivatal.* A hordóhitelesités *köbző hengerekkel* történik, melyek skálával és gummicsövekkel vannak ellátva. A hitelesités dija 50 literenkint 1.50 korona. Tavaly 230.000 korona volt a hivatal bevétele. A hitelesitett hordókra sütőbélyegzőkkel égetik rá az ürtalmat, a hitelesités évét és számát.

—

A Revü-Szinház utolsó hete. A Revü-Szinházban átalakitás előtt ezen a héten játsszák utoljára minden este a nagysikerü *Luxemburg grófját.* Vasárnap délután vizsgaelőadásul a *Varázskeringő* kerül szinre.

Az Andrássy-uti Szinházban ezen a héten is az állandó táblás házakat vonzó uj műsor darabjai és magánszámai kerülnek szinre.

A nagyságos asszony táncosa három első előadása taps és kacagás között folyt le. A rendkivül mulatságos darab ezen a héten szerdán, csütörtökön és vasárnap este kerül szinre, mindannyiszor a bemutató kitünő szereposztásában: *Paulay* Erzsivel, *Jankovich* Magdával, *Tóth* Böskével, *Urayval, Vágóval, Z. Molnárral* és *Magyarival.* Pénteken és szombaton a nagysikerü *Buzavirág* kerül szinre.

A Belvárosi Szinház e heti műsorán a nagysikerü *Mámor* ötször, a harmadik jubileumához közeledő *Buta ember* pedig szombaton és vasárnap délután kerül szinre. Vasárnap délután ugyancsak a *Buta ember*-t adják.

Az Offenbach 150. előadása. Hétfőn, 25-én került szinre *Faragó* Jenő—*Nádor* Mihály *Offenbach* cimü daljátéka 150-edszer a Király Szinházban. A rendkivül népszerü daljáték főszerepeit a jubiláris estén is ugy mint minden este *Lábass* Juci, *Dömötör* Ilona, *Abonyi* Mariann, *D'Arrigó, Latabár, Ihász, László* és *Raskó* játsszák.

A Sasfiók vasárnap délután. Vasárnap délután Rostand remeke, a *Sasfiók* kerül szinre mérsékelt helyárakkal. A cimszerepet ezuttal *Gellért* Lajos, a Belvárosi Szinház tagja játssza. Az előadás 2 órakor kezdődik.

Strindberg reprezentáns darabja, a *Mámor,* melyet „alkotása csucspontjának“ mond Esswein, a leghiresebb Strindberg-tudós. A Belvárosi Szinház előadása — *Perhe, Gellért, Titkos* Ilona, *Szabados* Piroska négyese — méltó tolmácsolója a *Mámor*-nak. Szombaton és vasárnap délután a nagysikerü *Buta ember* kerül szinre.

Góth Sándor és G. Kertész Ella művészi pályájuk legszebb sikerét aratják esténként a *„Pesti asszony“*-ban, *Liptay* Imre kitünő vigjátékában. Mindaketten

olyan virtuózitással játsszák nagy szerepüknek a legmélyebb meghatottságtól a legkacagtatóbb vidámságig terjedő skáláját, hogy a közönség elragadtatva tapsol nekik. Különösen nagy hatása van *Góth* Sándor harmadik felvonásbeli nagy jelenetének. A *„Pesti asszony“* előadásaira elővételi pénztár 11-től 1-ig és 3—7 óráig árusitja a jegyeket.

„Vera Violetta“ a Royal-Apollóban. A szezon utolsó heteiben még néhány különleges attrakcióval szolgál közönségének a Royal-Apollo. E héten a *„Vera Violetta“* cimü ötfelvonásos dráma van müsoron, melynek főszerepeit egy nagyszerü trió: *Pola Negri*, *Várkonyi* Mihály és *Antalffy* Sándor alakitják. Megelőzi ezt két kacagtató amerikai burleszk *Zigoto*-val és *Bigorlo*-val főszerepekben. Az előadások egyformán 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

„Öt piros pecsét“ az Omniában és a Tivoliban. A *„Szerelem vására“* nálunk is gyors népszerüségre szert tett egyik főszereplője, *Alfred Gerasch* játssza a vezetőszerepet abban az amerikai stilü kalandordrámában, amely *„Öt piros pecsét“* cimen e héten az Omniában és a Tivoliban szinre kerül. A darabot mindkét szinházban kacagtató burleszkek előzik meg. Előadások köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnap 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek. Omnia jegyei Bárdnál is.

KÖZGAZDASÁG

Tőkét emel a Szesztermelési. Mint értesülünk, a Szesztermelési és Kereskedelmi Részvénytársaság (V., Széchenyi-utca 1.) már a legközelebbi jövőben 25 millióra emeli alaptőkéjét.

Az Egyesült Fa és Ipar r.-t. kibocsátandó uj részvényeire az átvételi előjog április 25-től május 4-ig bezárólag a Magyar Általános Takarékpénztár r.-t. főpénztáránál gyakorolható.

A Wörner J. és Társa Gépgyár r.-t. tőkeemelése. A társaság f. hó 22-én *Kenéz* Béla dr. alelnök vezetése alatt tartott rendkivüli közgyülése elhatározta, hogy a vállalat alaptőkéjét 40.000 darab 500 korona névértékre szóló uj részvény kibocsátása utján 20 millió koronával összesen 45 millió koronára emeli föl. A közgyülés határozata értelmében minden két részvény után a tulajdonos egy uj részvényre bir jogosultsággal; az átvételi árfolyam 600 korona, amihez még az illeték és bélyeg járul. Az uj részvényeknek fennmaradó részét egy ezen célra alakult szindikátus vette át. A tőkeemelés a vállalat telepeinek nagyobbitásával függ össze, melyet nagy nyomda- és malomgép-megrendelések, valamint a szedőgépek előállitásának fölvétele a gyártás körébe tettek szükségessé. Az elővételi jog mától fogva május 7-éig bezárólag Budapesten a Strasser és Társa bankháznál (V., Nádor-utca 11.), Bécsben ezen bankház ottani pénztáránál (Renngasse 12. és Graben 17.) gyakorolható.

A Gschwindt-féle Szesz-, Élesztő-, Likőr- és Rumgyár részvénytársaság folyó hó 23-án *Gschwindt* Ernő elnöklete alatt tartott közgyülése a lefolyt esztendő osztalékát részvényenként 100 koronában állapitotta meg, mely folyó hó 25-től kezdődőleg a Magyar Országos Központi Takarékpénztárnál kerül kifizetésre. Az igazgatóságba a régi tagok, a felügyelőbizottságba pedig uj tagul Wambera Henrik választattak meg.

A Phöbus Villamos Vállalatok r.-t. 1920. üzletévét megfelelő tartalékolás után 1,467.905.47 korona nyereséggel zárta. Az igazgatóság 10 korona osztalék kifizetését fogja a május hó 3-ára egybehivott közgyülésnek javasolni, mely az alaptőke felemelése tárgyában is határozni fog. Az igazgatóság Nádasdi Vilmos osztályfőnökét cégvezetővé nevezte ki.

Uj bankpalota Budapesten. A Nádor-utca 13. szám alatt levő házat a Fővárosi Bank és Váltóüzlet Rt.-től megvette a Strasser és Társa budapest—bécs—berlini bankcég, amely az épületet modern bankpalotává fogja átalakitani.

Hegyeshalmy miniszter a Keleti Vásár védnöke. A budapesti kereskedelmi és iparkamara elnöksége, *Belatiny* Arthur elnök, *Birtner* János és *Marton* Gyula alelnökök tisztelegtek *Hegyeshalmy* Lajos kereskedelmi miniszternél, felkérve a minisztert, vállalja a XII-ik árumintavásár védnökségét. *Hegyeshalmy* miniszter megelégedéssel vette tudomásul a vásár előkészületi munkálatait és tekintettel arra, hogy most tényleg arra van szükség, hogy minden gazdasági tényező, a tőke is, a munka is és a kereskedelem összefogjon gazdasági ujjászületésük érdekében, a vásár védnökségét elfogadta. — Megemlitjük, hogy a Keleti Vásáron hatszáz iparos vesz részt, de csak azért hatszáz iparos, mert több mint kétszáz iparos az Iparcsarnok szük helyviszonya következtében a vásáron nem vehet részt. A vásáron az ország összes vezető szakmái képviselve vannak, de azonkivül a kisipar is vezető szerephez jutott. A vásár iránt kereskedői körökben igen nagy érdeklődés nyilvánul meg. Nemcsak a megszállott területeken, hanem a bennünket körülvevő uj államok körében is igen nagy érdeklődés van a vásár iránt. Eddig hivatalosan bejelentették látogatásukat a svájci magyar kamara révén svájci kereskedők, nemkülönben csoportos feljövetelre van kilátás a jugoszláv és román kereskedők részéről is. A vásár május 14-én délelőtt 10 órakor nyilik meg.

A Nemzeti Hitelintézet Részvénytársaság (VI., Vilmos császár-ut 25.) igazgatósága április 18-án ülést tartott, amelyen letárgyalta az intézet első csonka üzletévről szóló (1920 junius 1-e—1920 december 21.) jelentést, amelyet a rendes közgyülés elé terjeszt. A zárszámadások alapján megállapitotta az igazgatóság, hogy a kellő tartalékolás után már az első csonka üzletévben is 6 százalékos osztalékot fizethet. A meglévő és a most szervezett ujabb alapitásai és üzleti érdekeltségei indokolttá teszik az alaptőke ujabb emelését. Hogy tehát a részvénytársaság az összes igényeknek megfelelhessen, az igazgatóság ilyen irányu javaslatot tesz a közgyülésnek. A közgyülés május 4-én délelőtt ½12 órakor lesz az intézet székházában. A felügyelőbizottság az igazgatósági ülést követő napon tartotta az ülését, amelyen a zárszámadást megvizsgálta, jóváhagyta és igazgatóság minden javaslatához hozzájárult.

Nemzeti Hitelintézet r.-t. Budapest, VI., Vilmos császár-ut 25.

Meghivó

a Nemzeti Hitelintézet Részvénytársaság 1921 május hó 4-én, szerdán délelőtt ½12 órakor az intézet központi épületében, VI., Vilmos császár-ut 25. szám, I. em. tartandó

I. évi rendes közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelőbizottság jelentése, a mérleg megállapitása, a felmentvény megadása és a tiszta nyereség felosztása.
3. Az alapszabályok 33. szakasza értelmében egy igazgatósági tag választása.
4. Az alapszabályok 40. szakasza értelmében a felügyelőbizottság megválasztása.
5. Alaptőkeemelés és ennek megfelelően az alapszabályok 9. szakaszának módositása.

Budapest, 1921 április 18-án.

Az igazgatóság.

—

Minden befizetett egy darab részvény egy szavazatra jogosit.

A részvényesek szavazati jogukat személyesen vagy meghatalmazás utján gyakorolják. Meghatalmazás csak irásban és csak részvényesnek adható, azonban 1000 szavazatnál többet sem saját személyében, sem megbizás utján egy részvényes sem gyakorolhat.

Gondnokság alatt lévők, jogi személyek és társaságok törvényes, vagy alapszabályszerü képviselők által képviseltethetik magukat. (Alapszabály 20. §.)

Azon részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni óhajtanak, kötelesek a legalább három hóval előzőleg a társaság részvénykönyvében saját nevükre irott részvényeket a hozzátartozó még le nem járt szelvényekkel együtt, legkésőbb három nappal a közgyülés megtartása előtt a társaság pénztáránál, vagy az igazgatóság által a meghivóban megjelölt helyek valamelyikénél letétbe tenni.

A letett részvényekről letéti elismervény adatik, melynek alapján a jogok gyakorlására a szavazatok számát feltüntető igazolójegy adatik ki, mely csak az abban megnevezett személy, vagy ennek kellőleg igazolt meghatalmazottja részére érvényes. A letéteményezett részvények az elismervény visszaszolgáltatása mellett csak az illető közgyülés befejezése után vehetők vissza. (Alapszabály 23. §.)

Figyelmeztetés: Az alapszabályok 23. §-a értelmében a részvényeket helyettesitő elismervények letételi helyéül az intézet Budapest, VI., Vilmos császár-ut 25. szám alatti központi főpénztárát jelöljük ki.

Az igazgatóság.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **DOBY ANDOR**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

Baronet Francia cikkek Divatáruház Jmf 110-40

„KÉVE“ Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Ujabban mélyen leszállitott árak

FIGYELEM!			FIGYELEM!
Férfi fekete füzős Ia box cipő	azelőtt K 1500	MOST K	1090
„ sárga „ Ia „ „	azelőtt K 1300	MOST K	900
„ fekete fél Ia „ „	azelőtt K 1600	MOST K	1180
„ sárga fél Ia „ „	azelőtt K 1300	MOST K	900
Női félcipő fekete Ia „	azelőtt K 1350	MOST K	950
„ „ „ spanglis	azelőtt K 1800	MOST K	920
Női félcipő fehér vászon ...	azelőtt K 500	K 700	K 950
	MOST K 300	K 450	K 780

Gyermek, női és férfi szandál feltünő olcsó

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor. Csortos Gyula fellépte Minden este ½7 órakor.
továbbá A kvitt! operett és pompás variété attrakciók.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis“ Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. Telefon: 115—27.

Koksz: bánya, kovács és tisztitott ipari és fütési célokra, waggon- és fuvartételekben házhoz szállitva kapható
SCHMITTERER JENŐ soroksárpéteri kokszterme lő vállalatnál
Telefon: József 103-58. Budapest, IV., Muzeum-körut 37. III. em.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

NAGY FERENC szállitó IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS MEGNYITÓ MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

A MAGYAR HÁZ KÜLÖN ÉTTERMEI
BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 15. SZÁM
Budapest legelőkelőbb közönségének találkozó helye. Elsőrangu konyha. Kitünő fajborok. Kerthelyiség megnyilik május 1-én. Vezető: PÁSZTOR ZOLTÁN.

KÁROLYI GYÖRGY PAPIRKERESKEDÉSE, KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJA
BUDAPEST, IV., DEÁK FERENCZ-UTCA 5.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

5 órai tea a Renaissance éttermeiben.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

BÁRMIKOR AZONNAL KÜLDHETÜNK AUTOTAXIT
A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL
TELEFON: AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

Betegápolási cikkeket és orvosi műszereket csak a „MONE“ ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

1. évfolyam Budapest, 1921 május 4. 17. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Békés együttműködést

akartunk mindig létrehozni a közgyülési pártok között és ehelyütt a Gál-ügyet, nem törődve annak egyéb vonatkozásaival, *csak* abból a szempontból kivánjuk tárgyalni, hogy mennyiben akadályozta meg a pártok közötti egyetértést, mely szerintünk nélkülözhetetlen feltétele Budapest boldogulásának. Mindig mondottuk, hogy a Keresztény Községi Párt szivesen meghallgat minden kritikát, amely objektiv és jogos, szivesen magévá tesz és megvalósit gondolatokat még akkor is, ha azok a tuloldalról jönnek. Szinte csudálatos, hogy annyira heterogén és politikailag iskolázatlan párt, mint a mienk, milyen méltósággal és nyugalommal hallgatott végig néhány igazán helyes és megszivlelendő demokrata felszólalást és mi örültünk a legjobban annak, mikor *Fábián* Bélának a hadifoglyok ügyével kapcsolatos felszólalásánál az egész közgyülés osztatlan lelkesedéssel éljenzett és tapsolt.

A Gál-ügy a kisebbség büne, azé a kisebbségé, mely hisszük, hogy kisebbség a kisebbségben is és amely a torreador szerepében akar tetszelegni magának, mikor állandóan az oda nem tartozó kérdések vörös kendőjét lobogtatja, azt hivén, hogy uj Archimedesként a közgyülési teremből sarkából tudja kifordítani a magyar glóbust. Az a tervszerü izgatása a többségnek, az a prepotens fölényeskedés, ostoba és izetlen, nem is a közgyülésnek vagy a választóközönségnek, hanem a külföldnek adresszált közbeszólások tömege, mely — reméljük, a vezérek akarata ellenére, — a legutóbbi közgyülések során felmerült a kisebbség részéről, — provokálta volna a szerdai jelenetet, vagy annál még sulyosabbat, akkor is, ha a lipótvárosi fiskális, nem járt volna máskülönben is elől a szenvedélyek célzatos felkorbácsolásában. Szinte ijesztő az az anarchia, ami a baloldalon uralkodik, minden keserüség és fájdalom, amely a gettók keresztény-utálatát örökségképen kapott demokratákat érte valaha, ellenzéki városatyáinkban tombol, minden gyülölködés, amely a keresztény reneszánsz ellen a Terézváros és kapcsolt részeit eltölti, városatya-ügyvédjeikben kapott uj lángra és ha másképen nem tudják, hát legalább gyülölettől izzó szónoklatokban és épen annyira izléstelen, mint bornirt közbeszólásokban igyekszenek elvakult és tehetetlen haragjukat lecsillapitani.

Pedig ez *nincsen rendjén*. Ha a demokraták azt hiszik, hogy ez a rombolási düh, mely végeredményben a közgyülés munkaképességének meggátlását célozza, előbbre viszi ügyüket, ám folytassák, de akkor viseljék is a következményeket. Amikor a legbiztosabb értékmérő, a zürichi tőzsde, amelyre ők annyiszor hivatkoztak, a maga három franc felé gravitáló korona-jegyzésével bizonyságát adta annak, hogy Európa gazdasági létalapul fogadta el Magyarország mai rendjét, akkor nagyon furcsán fest az a maroknyi álmártir, mely még csak hangzatosnak sem mondható szóáradattal igyekszik a történelmi szükségszerüséget megállitani és galacsinokat hajigál az idő rohanó kerekébe. A falrahányt borsó visszahull a földre, aminthogy nem is feladata a közgyülés kisebbségi pártjának, hogy legalább is országgyülési hatáskört vindikálva magának, fogadatlan prókátorként a közgyülési teremből kisérelje meg dirigálni az ország sorsát.

Az ország sorsa nem a Váczi-utcában dől el, hiszen még a főváros sorsára is csak a keresztény és nemzeti gondolat retortáján megszürve hatnak irányitólag azok a gondolatok, amelyeket a tulsó partról felvetnek. *Gál* Jenő felszólalása már csak azért sem volt helyénvaló, mert politikai szónoklat volt, mely a nemzetgyüléshez adresszáltatott és *Gál* Jenő okosabban tette volna, ha a kivételes törvények helyett a Váczi-ut kövezését teszi szóvá. Politika helyett a város ügyeinek szeretetét, fogadatlan prokátorság helyett a szőnyegen fekvő dolgokhoz való objektiv kritikát vár a Keresztény Községi Párt a tuloldalról, melynek csak ebben a szerepben van ugy mi előttünk, mint a főváros közönsége előtt jogosultsága. Az az idő, mikor a demokraták voltak az urak, elmult, a demokraták ma játszó gyermekek, akik kavicsot raknak a sinre, azt hivén, hogy vasuti katasztrófát fognak előidézni és ők vannak a legjobban meglepve, mikor a vonat kisiklás nélkül dübörög el mellettük . . .

Fontos tárgyalások az uj termés felosztásáról

A főváros felirt a nemzetgyüléshez a hatósági lisztellátás fentartása érdekében
Kilenc kilóra kell emelni a havi fejadagot!

Az *Uj Budapest* több izben foglalkozott az uj termésév kapcsán a gabona szabadkereskedelmének kérdésével és rámutatott azokra a veszedelmekre, amelyekkel a városi elláttatlanokra jár az az áremelkedés, amelyet a szabadforgalom okvetlenül magával fog hozni. Több kiváló szakférfiut volt alkalmunk megszólaltatni ebben az országos fontosságu kérdésben, akik egyértelmüleg odanyilatkoztak, hogy *a fővárosnak minden erejével tiltakoznia kell a szabadkereskedelem teljes bevezetése ellen* és az erre vonatkozó tárgyalások során *az egész termésévre biztositani kell az ellátatlanok hatósági ellátását.*

Örömmel állapitjuk meg, hogy nagy általánosságban a kormány is azon az állásponton van, hogy a gabona szabadforgalmának engedélyezésénél az ellátatlanokat nem szabad figyelmen kivül hagyni és legalább a fővárosban egyelőre *fenn kell tartani a jegyrendszert.* Mint azonban előrelátható volt, máris nagyarányu vita fejlődött afelett, hogy kiket tekintsenek ellátatlanoknak. A gazdatársadalom ugyanis minél kevesebb ellátatlant akar elismerni, jól tudván, hogy a hatósági ellátás mindig maximális árat is jelent, ez a maximális ár pedig sohasem szokott a termelő vérmes reményeihez igazodni. A városi lakosság pedig természetszerüleg az ellátatlanságnak minél szélesebb kategóriákra való kiterjesztését kivánja, főképen azért, mert az ellátatlanok körének kiterjesztése a szabadforgalom bizonyos korlátozását is jelenti, aminek szabályozó hatását az árak kialakulására vonatkozólag lehetetlen fel nem ismerni.

Örömmel jelentjük, hogy a főváros vezetősége már korán felismerte azokat az óriási érdekeket, amelyek szempontjából ezt a kérdést kezelnie kell és mindent elkövet, hogy a legközelebbi napokban megindulo konkrét tárgyalások során a fővárosi lakosság speciális érdekeit a gazdatársadalom figyelembe vegye. Értesülésünk szerint *már ezen a héten megindultak Mayer közélelmezési miniszter elnöklésével az erre vonatkozó tanácskozások*, melyeken a fővárost *Folkusházy* Lajos alpolgármester, *Vajna* Ede tanácsnok és *Thirring* Gusztáv, a statisztikai hivatal igazgatója képviselik. Ezektől a tárgyalásoktól függetlenül a főváros a legutóbbi napokban felterjesztést intézet a nemzetgyülés elnökségéhez és a kormányhoz, melyben részletesen kifejtette, a gabona szabadforgalmával kapcsolatban a székesfőváros liszt- és kenyérellátásának biztositására irányuló tervezetét.

A főváros álláspontjára nézve munkatársunk kérdést intézett *Vajna* tanácsnokhoz, aki a következő felvilágositásokat adta:

— A liszt és a kenyér a főváros széles néprétegeinek legfontosabb tápláléka. 1920-ban a főváros husfogyasztása egy negyede volt az 1913-as fogyasztásnak, holott a főváros lakossága ez alatt az idő alatt nem csökkent, hanem szaporodott. Hogy pedig *a főváros lakosságának kereseti és általában gazdasági viszonyai mily mértékben romlottak meg*, megvilágitja az, hogy mig *1913-ban* a fővárosban az átlagos napi munkabér 3.80—7.10 korona és ugyanakkor egy kilogramm hus ára 1.40—2.40 korona, egy kg. zsir 1.82 korona, egy pár cipő ára 20 korona volt, addig *most*, noha nyakig uszunk az olcsósági hullámban, az átlagos napi munkabér 50—128 korona, a hus ára kilogrammonként 64—100 korona, a zsiré 100 korona, egy pár cipőé 1200 korona!

— *A főváros lakosságának 85 százaléka kötött keresetü tisztviselő, munkás és egyéb alkalmazott*, akiknek az utóbbi évek gazdasági viharai közepette nem állott módjukban a szükségletek szertelen megdrágulásának sulyát bárkire is átháritani. A fővárosi lakosság kereseti és létfentartási viszonyai *hátrányos eltolódást szenvedtek*, a háztartások százezrei *a legrosszabb életviszonyok között* élnek évek óta abból a napi 12—20 deka liszt fejadagból, mely az időnkint változó hatósági megállapitás szerint részükre jár. Hogy ez a mennyiség kevés, az nem szorul bővebb magyarázatra. A főváros lakosságának legalább is *napi 30 deka kukoricamentes liszt fejadagra lenne szüksége*, hogy testi erejének fentartásához a minimális erőt biztositsa.

— Mit jelent a gabonaforgalom korlátlan behozatala? Jelenti *a beszerzés bizonytalanságát*, jelenti azt, hogy Csonkamagyarország egyhetedrésze nem tud gondoskodni a mindennapi kenyeréről. Jelenti a fővárosban most fennálló *liszt- és kenyérárak jelentékeny megdrágulását*, ami szakértők számitása szerint egy öttagu fővárosi háztartásnak *havonkint* mintegy *ezer korona* többletkiadás. Jelenti a kenyér és azon át a többi élelmicikk megdrágulását, közvetve a munkabérek, a tisztviselők fizetésének emelését, vagyis az *ipari termékek és az egyéb gazdasági élet általános megdrágulását.*

— Az a tervezet, mely szerint a hatósági ellátás csakis a *szegény ellátatlanokra*, de semmiesetre sem a szabadfoglalkozásuakra terjedjen ki, az első pillanatban tetszetősnek látszik, azonban *keresztül nem vihető*, mert az egyes háztartások a legkülönbözőbb foglalkozásu személyek összetételét mutatják. Igy tehát nemcsak a Budapesten lévő 230.000 háztartást, hanem azonfelül minden felnőttnek kereseti viszonyait külön el kellene birálni, ami csak *az osztályellentéteket növelné.*

— A most megindulo tárgyalásokon — amint a nemzetgyüléshez intézett felterjesztésünkben is kifejeztük — kifejezésre fogom juttatni a főváros kivánságait, ami abban kulminál, hogy a fővárosban és a környéken lakó másfél millió ellátatlan lakosság *lisztellátása továbbra is hatóságilag történjék*, még pedig nem rendeleti uton, hanem a *törvényhozás* utján. Az ellátatlan lakosság számára szükséges gabonát a mezőgazdasági müvelésre alkalmas összes földterület utján *közadó jellegével kéri beszedni a főváros olyképen, hogy a havi fejadag 9 kilogramm legyen.*

Értesülésünk szerint azon a tisztelgő látogatáson, melyet a polgármester és az alpolgármesterek tettek szombaton a miniszterelnöknél, *Sipőcz* Jenő dr. polgármester külön is körvonalozta a főváros álláspontját a gabonaforgalom szabaddátétele ügyében és rámutatott a főváros nagy érdekeire. Reméljük, hogy a gazdatársadalom tekintetbe veszi azokat *az egész országra kiható jelentőségü vonatkozásokat*, amelyeket a lisztellátásnál figyelembe kell venni és ha némi önmegtartóztatással is, továbbra is változatlan szeretettel gondoskodik budapesti testvérei *mindennapi kenyeréről.*

Ne feledjék a gazdák, hogy az *amerikai gabona behozatalának veszedelme*, most hogy a dollár árfolyama napról-napra csökken, fenyegetőbb, mint valaha. A főváros el van szánva, hogy amennyiben méltányos áron nem sikerül a belföldön biztositani a jövő termésből az ellátatlanok szükségletét, már most megkezdi tárgyalásait Amerikával, hogy *tengerentuli lisztre válthassa be augusztustól a jegyeket.* A gazdák álláspontjára érdekes fényt vet, hogy az amerikai buza Budapesten átvéve olcsóbb lehet, mint az, amelyik a fővárostól 50 kilométerre termett . . .

VÁROSI NYILVÁNOS KÖNYVTÁR BUDAPEST

A tisztelt közgyülés.

Városatyák pongyolában

Előljáró beszéd

Uj ember — mondhatjuk munkatárs — mutatkozik be e sorokban az *Uj Budapest* t. olvasóinak. Munkaköröm: *Káró* helyettesitése. Én leszek bátor ezentul irni a közgyülési megemlékezéseket, mert *Káró* ezt hagyta örökségül reám.

Mint hálás örökös, szükségesnek tartom bejelenteni, hogy cikkeimet kedves elődöm tiszteletére „*Treff*“ jeligével fogom szignálni.

És mint ugyancsak hálás örökös, legelsősorban is pótolni akarom azon mulasztást, amit elődöm elkövetett. Ő ugyanis mindig megirta hűen, *mit* mondtak és cselekedtek a t. városatyák. De *őket magukat* nem mutatta be sohasem a t. olvasóknak. Pedig — én jól tudom — a mi olvasóink fővárosunk szerepvivőit nemcsak névleg kivánják ismerni, harcsak nem kivánesiak a foguk fehérére is. Beszereztük ezért ezen tekintetes, nagyságos, méltóságos és kegyelmes urak eredeti képeit, hogy közreadhassuk *arcképcsarnokunkban*. A sorrend mellékes... a képhűség a fontos...

Lázár Ferenc dr.

Közjegyző és városatya. Mint közjegyző a legelsők, mint városatya a legutolsók közé tartozik, lévén megválasztási arányszáma kerületében a legkisebb. Tagja a képzőművészeti bizottságnak s mint ilyen behatóan foglalkozik szociálpolitikai kérdésekkel. Ellenben nem tagja a köztisztasági bizottságnak, miből viszont természetszerüleg következik, hogy ő tette szóvá legelsőizben a fővárosi utcák köztisztasági állapotának türhetelen voltát.

Egyébként még fiatal-ember, aki életében eddig csak kétszer cselekedett olyat, ami felemlitésre méltó. Először, amikor közjegyző és másodszor amikor városatya lett. Ez utóbbiban azonban ő nem ludas. Szinte tudtán és akaratán kivül esett ebbe a slamasztikába, mint az a boldog halandó, akinek az utcán fejére esik egy tégla... Sokkal okosabb ember, mintsem hogy vágyott volna e kétes értékü dicsőségre. De hát erőszakkal felléptették! Körülhurcolták a kerületében, leszólták a kerület bölcsének és — uram bocsá' — még meg is programmbeszédeztették szegényt! Igaz, hogy azok a beszédek csak átdolgozás után fognak bekerülni a szónoklástan tankönyvébe, mint az ékesenszólás remekei. De hát ami rettenetesen sallangós szóforgató népeinknél még az is érdem — és pedig ritka és eléggé meg nem becsülhető politikai érdem — ha valaki *nem* szónok!

A választás azután simán ment. Az ellenpárt azt állitotta, hogy *Lázár* pártjának elenyésző kisebbsége van csupán. Természetes tehát, hogy nagy többséggel győzött.

És azóta városatya...

Mint ilyentől még várhat valamit a város. Lévén egyike azoknak, akik nem csupán érdeklődnek a közügyek iránt, de akik a köz ügyeit komolyan a *szivükön* is viselik.

— Házi orvosa elrendelte gyakori szénsavas fürdők sürgős használatát!...

Pakots József.

Iró és jeles sportember. Ebbeli minőségében, mint a Petőfi Társaság tagja, tette annak idején azon méltó feltünést keltő javaslatát, hogy a Petőfi Társaság évi közgyülései sulydobással és magasugrással összekötve rendeztessenek...

És leszavazták.

E feletti elkeseredésében lett városatya. És pedig olyan városatya, aki nem volt főispán, nem miniszterfiu és nem sógor. Hja, a legnagyobb bün az, ha valaki nem jól választja meg a papáját, bátyját vagy sógorát. Ezen a vétken csak ugy lehet segiteni, ha jól választja meg a pártját! És *Pakots* ezt jól választotta meg akkor, amikor bepaktsolódott a demokratya párt kereteibe.

Mint ilyen jeles közigazgatási szakember, tehát szükséges a Városházán. Azon a Városházán, amelyet Budapest mondhat a magáénak. Az a Budapest, amelynek mindene van: kitünően működő vizvezetéke, gondosan ápolt uctahálózata, pompás közlekedési berendezése, továbbá a — sajnos — csak hozzánk tartozott Turóc- és Trencsénmegyék után Hungáriában a legjobb közigazgatása. Minek ide oly kiváló szakember, mint *Pakots?* Ez igazán a sors kegyének azon bőkezü pocsékolása, melyet fővárosunk történetében oly gyakran találkozunk...

Egyébként javakorabeli ember, ki nem visel cugos cipőt (helyette monoklit) nem szereti a sárgarépafőzeléket és keztyütlen kézzel nem fog kezet még demokrata parasztal sem. Vasalt pantallóban jár, nem aspirál arra, hogy valamikor is tagjává legyen az Akadémiának, büntetlen előéletü, pontos adófizető, rendőrileg bejelentett állandó lakása van és — a halat villával eszi.

Pont.

Az összes magándetektiveket, privát kutatókat és információs irodákat igénybe vettük, meginterjuvoltuk a Terézváros összes figyelembe jöhető nagykoru polgárait, volt tanárait, tanitóit, barátait és barátnőit, még az inasát és (nem bocsá') a nyugalmozott dadáját is — de többet nem tud róla senki.

Nem lehetetlen, hogy nem is fog...

Vasek Ernő dr.

Nagykaliberü államférfiu: rosszul billiárdozik, de kitünően tarokkozik.

Egyszer főispán is volt. Azonban megunta az e téren elért sikereket és visszavonult. Mint politikai szalmaözvegy azután lázas társadalmi tevékenységet fejtett ki: elnöke lett a zöldségüzemi tojásellenőrök jótékonysági egyletének.

E sikerén felbuzdulva, ismét és további közszereplési babérokra vágyott: törvényhatósági bizottsági képviselője lett a székesfőváros VIII. közigazgatási kerületének.

Röviden: városatya.

Különben nagytehetségü, szorgalmas és széles látkörü ember, aki állitólag már gyermekkorában a jogi és politikai pályára készült: mint diák örökösen szónokolt az önképzőkörben és megbukott a latinból; mint jogász népszerü vezére volt az ifjuságnak, és három verse is jelent meg a Tanulók Lapjában...

Politikai felfogására legjellemzőbb azon kis történet, mely vele még szegedi főispán korában esett meg.

Vendégségbe ment valahova nagyobb társasággal s utközben olyan eső szakadt a nyakukba, hogy megrekedt az egész társaság egy utszéli csárdában.

Az uri szagra hamarosan cigány is kerülközött, mert hát a more megérzi a „pecsenye“-illatot.

Vasek őméltósága rájuk szólt:

— A fekete lelketek kirelájzumát, benne ragadtunk a sárga szószban, kanyaritsátok hát el a legszomorubb magyar nótát!

És az a pokol háta mögötti rongyos cigány rázenditett a — *Gotterhaltéra*...

Hát bizony, amely megyében a cigány is igy tudja a mórest, onnan csak nekünk való keménynyaku magyar emberként kerülhetett ő vissza ebbe az elernyedett fővárosba!

Ki ha jobbá nem is, de nincs kizárva, hogy olcsóbbá teszi nekünk vagy a tojást, vagy a vizet.

A mai nagy drágaságban pedig még ez is valami... *Treff.*

Nincs pénz közmunkákra!

Az anyagárak további emelkedését várják a műszaki ügyosztályok — Vállalatbaadás helyett házi kezelés Miért nem dolgozik a közmunkabizottság?

A hatéves háboru és forradalmak után mindenki azt várta, hogy ezen a tavaszon végre megindulnak az épitkezések és a közművekben is megkezdődik a restauráció nagy munkája. Hiszen mindenünk leromlott, lezüllött, a főváros egy rongyos koldus, éhes, toprongyos alak, amelyet jól kell lakatni és uj ruhába öltöztetni. *Csonkamagyarország fővárosában azonban mindenre van pénz, csak a közmunkákra nem:* és igazán nem csodálkozunk azon sem, hogy a városházán nem tudtunk hirt kapni a közmunkákra és szállitásokra kiirt pályázatokról. Pedig a követ rosszabb állapotban van, mint valaha, a főváros hires csatornarendszere elomló rom és az esztendők óta nem javitott vizvezetéki csövek házagain éjjel-nappal ömlik a drága viz. Munkatársunk felkereste az épitési ügyosztályokat, hogy a közmunkák megindulásáról és az ügyosztályok tevékenységéről információt szerezzen.

— Nálunk, fájdalom, semmi munka nincsen — mondotta munkatársunknak *Orczy* Gyula tanácsnok, a középitési ügyosztály vezetője. — Tervünk lenne bőségesen, vállalkozó is akadna, munkást is találnánk, hiányzik azonban a minden dolgok mozgatója: *nincs pénzünk:* Most azon fáradunk, hogy legalább az Uj Szent János-kórház tüdőbeteg-pavillonjait és a háboru alatt megkezdett, de be nem fejezett Simor-utcai és Karpfenstein-utcai iskolákat tető alá hozzuk. Azonban erre sincsen pénzünk. Az ügyosztály költségvetése szerint csak ennek a három épület-tömbnek a megépitése és berendezése 85 millió koronába kerülne, olyan összegbe, amelyet nem is remélünk megkapni. Az ügyosztály egészen jelentéktelen javitási munkálatokra és tervezgetésekre van utalva, azon ábrándozunk, hogy miket fogunk épiteni, — ha lesz pénzünk...

Az ut- és csatornaépitési ügyosztály munkálatairól és terveiről *Fock* Ede tanácsnok a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

Budapesti esetek

A konflis és az olcsósági hullám

(A közlekedésügyi bizottság figyelmébe)

A konflis: Hé!

A pasas *(bámul).*

A konflis: Hé, süket?

A pasas: Én?

A konflis: Persze, hogy maga! Igen, igen! Maga! Maga, kedves pofikám!

A pasas *(méltatlankodva):* Kérem, kérem! Micsoda hang ez?

A konflis: A legfinomabb basszus hang. Operai nivó. Hova megy?

A pasas: Mi köze hozzá?

A konflis *(az ostornyelét felemelve):* Nem azt kérdeztem, hanem hogy hova megy?

A pasas *(megijedve):* Ide a szomszédba, harmadik ház.

A konflis: Hova?

Pasas *(még jobban megijed).* A harmadik emeletre, a Sternhez.

A konflis: Mit a Sternhez? Hát miféle pofa az a Stern, hogy gyalog járnak hozzá?

A pasas: Hát hogy menjek? Csak a harmadik ház.

A konflis: Ne dumáljon annyit! Egy-kettő, felülni!

A pasas: Felülni?

A konflis: Felülni, igen felülni, szép komótosan felülni, olyan sietve, hogy a nyaka is kitörjön! Vagy azt hiszi, potyára állok itt?

A pasas: Felülni? Ide a harmadik házig?

A konflis: Az emeletre mehet gyalog. Vagy azt gondolja, a Mucus a maga kedvéért emeletet is fog mászni? Na, mi lesz? *(Mellport mutat a pasasnak).*

A pasas *(ijedten felugrik a kocsira).*

A konflis *(nyugodtan leül egy lócára).*

A pasas *(hosszu várakozás után):* Hát nem megyünk.

A konflis: Ráérek.

A pasas: De én ám nem. Mert a Stern nem vár. A Stern elmegy, ha pontra nem megyek.

A konflis: Dögöljön meg a Stern! Mi közöm nékem a Sternhez? Inkább a Stern dögöljön meg, mint a Mucus!

A pasas: A Mucus?

A konflis: Igen, a Mucus. Ez a drága állat, ni. Ez a Sternnél meg magánál is különb állat. Mert fuvar után van ám. Hát pihenhet. *(Dühbe gurul.)* Vagy azt hiszi, a maga kedvéért agyonhajszolom?! Azt akarja?! Mi?!! Mi?!!!

A pasas *(ilyen kicsi lesz ijedtében. [Az olvasó gondolja el az öklömet]):* Én nem akarom! Ki mondta, hogy akarom?

A konflis: Nahát? Mit hozza méregbe az embert? A mindenét a pofájának! Hogy még a legszelidebb birkából is tigrist csinál! Vár, vagy nem vár?

A pasas *(vacogva):* Várok, hogyne várnék. Délig várok. Délutánig várok. Estig várok.

A konflis: Délig? Estig? Hát azt hiszi maga, hogy egész nap magát fuvarozom? Azt hiszi, meg lehet abból élni, hogy estig csak egy pasast nyuzzak meg? Megyünk! Azonnal megyünk! *(Felül a bakra s iszonyu flegmával nézi az eget.)*

A pasas: Hát nem megyünk?

A konflis: Nüná, megyünk. Mindjárt. Azonnal. *(Hátrafordul s dallamosan:)* Kéretik távozás előtt fizetni.

A pasas: Előre fizessek?

A konflis: Igen, igen! Előre! Ha aztán tetszik, fizethet utólag is! Közbe is. Egész uton egyebet se tegyen, ha akarja, csak fizessen!

A pasas: Azt se tudom, mennyi lesz.

A konflis: Semmi! Szóra se érdemes. 700 korona. A borravaló 800, összesen 2324 korona.

A pasas: Ez mutatja? *(A taxit nézi.)*

A konflis: Sose nézze! Ne féljen, majd beigazitom én! Legyen csak egészen nyugodt. Finom, szabályozható szerszám. Mert hál' istennek, van még közlekedésügyi bizottság.

A pasas *(odaad három darab rosszul bélyegzett ezrest):* A fene egye meg ezt a büdös Sternt!

A konflis *(zsebre teszi a pénzt).*

A pasas: Nem ad vissza?

A konflis: Vissza? Az egy nóta a Tisza vizéről, mely nem folyik vissza. Egyébként az égen felhők usznak és Bethlen marad. *(Nyugodtan, mozdulatlanul ül a bakon.)*

A pasas: Hát mér nem megyünk hát?

A konflis: Hehe! Jó vicc! Menni! Okmányok nélkül! *(Hátrafordul, a pasasra rivall.)* Hallja! Az okmányait kértem! Vagy meddig danoljak még magának?

A pasas: Miféle okmányokat?

A konflis: Szép, kedves, mulatságos kis okmányokat. Legelőször is a marhaszállitási engedélyt.

A pasas: Mit?

A konflis: A marhaszállitási engedélyt, kedves gyöngyikém! Vagy azt hiszi, megbüntettetem magamat a kedvéért s anélkül szállitom?

A pasas: Nem tudtam, hogy az is kell.

— A diktatura bukása után hozzáláttunk az út- és csatornajavitáshoz és a kövezetek kiigazitásához, ám ezek a javitási munkálatok nem komolyak, csupán házikezelésben végezzük őket. Arról, hogy az ipart foglalkoztassuk, le kell tennünk, uj dolgokra most gondolni sem merünk, *nincs pénzünk*. Az én véleményem szerint ugy a munkabérek, mint az anyagárak terén *további emelkedés várható* és igy teljesen kimerül abban munkálkodásunk, hogy a tönkrement utttesteket cserélgetjük, a fa- és kőburkolatokat bazalt- és keramitkockákkal próbáljuk pótolni. Még ez is nehéz dolog: *nincs kőbányánk* és igy csak nagy valutadifferenciával sulyosbitva tudjuk a szükséges anyagokat beszerezni.

Jellemző az árak drágulására, hogy egy kilogramm *kátránynak* az ára a háboru előtti 2 fillérről 12 koronára szökött, a *kőkocka* darabját a békebeli 60—70 fillér helyett 20—30 koronával fizetjük. A kisebb forgalmu utakát aszfalttal öntjük fel, a nagyobb forgalmu utakon fejköveket rakunk le, az aszfaltot pedig ugy szerezzük, nemkülönben a fejköveket is, hogy a kevesebbet használt utakat vetkőztetjük le, hogy a forgalmasabb utakat ugy, ahogy renbehozhassuk ...

Ugyanez áll *a csatornajavitásokra* is, amelyeket a csatornajavitó kirendeltség végez, azaz inkább csak kellene, hogy végezzen, mert az anyagárak itt is hihetetlen módon emelkedtek. Pedig különösen az *öntöttvas-fedőlapok* szenvedtek sokat a rázkódtatástól, főleg a katonai tehérautóktól és sok helyütt beszakadtak. Pótlásra alig merünk gondolni, hiszen *a vas kilogrammja 21 korona*. A *cementnek* egy folyóméter csatornára szükséges mennyisége a békebeli 30 koronáról 1000 koronára szökött. Már a házurak sem kérnek a csatornázásból, holott a békében valósággal vetélkedtek érte, hiszen egy-egy utcának a bekapcsolása a csatornarendszerbe többe kerül, mint amennyiért hat esztendővel ezelőtt az egész utcát meg lehetett vásárolni.

—*Munkánk alig van:* Az aranyhegyi árokban dolgoztatunk, a kikötőt épitgetjük, — már amennyire lehet abból a pár koronából, amit az államtól kapunk erre a célra, — tatarozgatjuk a temetőket is, de természetesen mindezek a munkák csak *házikezelésben készülnek*, vállalatba adásról — ami pedig egyetlen helyes módja lenne az ipar fellendítésének — most *szó sem lehet*.

— Baj van a *parkokkal is*. A vizhiány miatt nem tudjuk a gyepet öntözni és a mai pesti gyerek a füves játszótérséget, a szép zöld vizeket már csak szülei szomoru meséjéből ismeri. Inkább *homokos játszótereket* csinálunk, amely ugyan egészségtelenebb, — de legalább kevesebbe kerül. Uj parkokat egyáltalában nem csinálunk, hiszen a közönség anynyira fegyelmezetlen, hogy még a keritésléceket és a támasztóoszlopokat is kihuzgálja.

A mi szerény véleményünk szerint *kell* közmunkákat létesiteni, és a fővárosnak és az államnak *kell*, hogy a közmunkákra pénz legyen. Nemcsak azért, mert szükség van uj épületekre, uj utakra, uj csatornákra, hanem azért is, mert az iparnak, mely már majd egy évtizede senyved, *munkaalkalmat kell adni*. Az a közmunka-bizottság, melyet még kormánybiztossága idején létesitett Sipőcz polgármester, *egyáltalán nem működik* és még annyi fáradtságot sem vesz magának, hogy a tanács és a közgyülés előtt rámutasson a közmunkák megkezdésének szükségességére. A fővárosnak elől kell járnia az épitkezések és a közmunkák megindításában, már csak azért is, hogy az uj nagy adókat, — legyen kiknek fizetniök ...

Halál őfelsége Budapesten

Az elmult évben 18,833-an haltak meg Egyre több a gondozatlan sir — Menynyit keres egy sirásó?

A kommunizmus alatt történt, hogy Biermann István „elvtárs" köztulajdonba vette a temetkezést, ami különben az egyetlen helyes cselekedete volt neki. Ugyannyira, hogy mikor a purimnak vége lett, a Friedrich-kormánynál a főváros megtette a lépéseket arra, hogy a temetkezési vállalkozókat kielégitsék és a temetkezést községesitsék. Most már valamennyi vállalkozóval megvan a megegyezés és akik Budapesten meghalnak, a fővárosnak halnak meg ...

Még pedig elég drágán halnak meg, vagyis épen nem olcsó dolog manapság meghalni. A „gratis"-temetés ugyan semmibe sem kerül, de viszont a főváros sem ad diszkiséretet annak a halottnak, aki vagyon nélkül megy át az örökkévalóságba. Mint munkatársunknak *Posgay* Géza, a fővárosi temetkezési intézet igazgatója (notabene ez az egyetlen fővárosi üzem, amelyik nem szereti, ha üzemnek titulálják, azzal a mindenesetre alapos kifogással, hogy üzem az, ami gyárt valamit, már pedig ők nem gyártják a halottakat ...) kijelentette, a tipustemetések árai egyelőre nem fognak olcsóbbodni, azon egyszerü ok miatt, hogy amit megnyer a vámon a temetkezési intézet, azt elveszti a réven: amennyivel olcsóbb lett a koporsókhoz szükséges fa, annyival megdrágult az egyéb hozzávaló és a munkabér.

Ellátogattunk a dunajobbparti köztemetői igazgatósághoz, ahol *Lindenbach* Károly igazgató megmutatta nekünk a nagy temetői könyvet, melyből kiderült, hogy az elmult esztendőben 3689-en költöztek budai lakásaikból a budai temetőkbe. Budán hat temető van: a németvölgyi, a farkasréti, a tabáni, a vizivárosi, a táborhegyi és a törökkői, — nem számitva az óbudait, amelynek külön vezetője van, de a hat közül csak a farkasrétibe temetnek, a németvölgyibe pedig csak azokat temetik, akiknek ott családi kriptájuk van. Csudálatos, hogy ugy a természetes halálnál, mint az öngyilkosságoknál *a nők szerepelnek nagyobb számmal*. Az elmult esztendőben Budán 1175 férfi halottal szemben 1362 nő halt meg, ugy látszik a nők kevésbbé birják ezt a cudar életet, mint a férfiak ... Viszont igaz, hogy nő több születik, mint férfi, a férfiak nagyobb része pedig *előre meghalt*, ki a Doberdón, ki Szibériában ...

A dunabalparti köztemetői igazgatóságnál *Nyiry* igazgatóval beszéltünk. A kerepesi-uti és a rákoskereszturi uj temetőben 15.145 uj sir domborult az elmult esztendőben. A kerepesi temetőben 1408, az uj temetőben 10.601 uj halott került. A gratis-halottakat az uj temetőbe temették el, az elmult esztendőben 313-ot.

A sirhelyek árait le se merjük jegyezni. Mutattak nekünk egy 1868-ból való megfakult jegyzéket, melyben ékes német nyelveken meg van irva, hogy a legelső dupla sirhely négy pengő forintba került. Ma csekély 8000 koronába.

Nemcsak a halál drága, hanem a sirok gondozása is, ugyannyira, hogy főleg az uj köztemetőben *egyre több az elhagyott sir*, a rokonok is eltüntek, elhaltak, s ha élnek is, elég bajuk van a maguk nyomoruságával, nem érnek rá, pénzük sincsen a halottakkal is törődni. A sirgondozást és sirásást 60 koronás napidij mellett részint napszámosok végzik, részint esküt letett altisztek.

Egy cserép muskátlit vettünk végezetül Jókai sirjára. Jele az időknek, hogy a kapu aljában árusitott muskátli után fényüzési adót fizettünk ... 4 azaz négy koronát.

TÜSKÉK

...

A lakásadó

fáj most a demokratáknak, akik felismerték azt az agitációs erőt, melyet a lakásadó ellen való küzdelem az olcsó népszerüség babérjainak szerzésében jelent. Azon a címen, hogy lakása van, Gáspár Fülöptől kezdve Vitéz Aladárig mindenki lakásszakértőnek képzeli magát a balodali padsorokban és részint elfürészelni, részint elszabni igyekszik a lakásadó tervezetet. Már most, mikor még csupán a pénzügyi bizottság foglalkozik vele, bizonyos tehát, hogy mire a javaslat a közgyülés elé kerül, a fiatalemberek féltéglával fogják verni horpadt mellüket. Nagyon jól tudjuk, hogy nincsen olyan adó, amely igazságos lenne, hiszen ha abszolut igazságos adót akarunk, akkor mindenkit egyénenkint kellene elbirálni, ismervén a pénztárcák legtitkosabb tartalmát is. Ám a lakásadónál, ahol a lakbér nagysága, a lakó foglalkozása és a szobák száma még is bizonyos életstandardnak meglehetősen pontos kifejezője, sokkal könnyebb az egészséges progresszivitás keresztülvitele, mint akármelyik tömegadónál, akár a tulhajtott fogyasztási adót vesszük, akár a legujabb Hegedüs-szinfóniát, mely az igazságtalan és antiszociális forgalmi adót duruzsolja az adózó alanyok fülébe. Az azonban bizonyos, hogy a fővárosnak uj jövedelmekre van szüksége, már csak azért is, hogy a demokraták által csinált könnyelmü külföldi adósságoknak legalább a kamatait fizetni tudja. Ha valamelyik demokrata ezermester jobbat tud, mint a pénzügyi osztály, nosza álljon elő a bölcsességével! Csak azután ugy ne járjon, mint az egyszeri ember, akire azt mondották, hogy ha hallgatott volna, bölcs maradhatott volna ...

Vázsonyival példálóznak

a demokrata epigonok, hangjuk öblögetése mellett büszkén vervén a mellüket, hogy lám Vázsonyi nem hozott minden héten uj adót, mégis megélt a város. Nem akarunk az elmult rezsim kártékony és lelkiismeretlen adópolitikájáról meddő vitatkozásokat kezdeni, inkább azt mondjuk el, hogy Vázsonyi milyen furfangosan emelte az adókat, némi okulásul a kevésbbé agyafurt jelennek. A Terézváros atyjának jelentették, hogy deficit van, nagy deficit, 800.000 korona, ami persze fantasztikus összeg volt abban az időben. — A deficitet el kell tüntetni — mondotta a pénzügyi tanácsnok. — Fel kell emelni a pótadót! — Persze, — felelte Vázsonyi — persze, hogy persze! De azután ügyesen csináljátok. Hány százalékkal kell emelni a pótadót, hogy ne legyen deficit? — Nyolccal — volt a felelet. — Hát akkor csináljatok tervezetet, hogy tizenhat százalékkal muszáj emelni a pótadót, mert máskülönben csődbe jut a város. A többit bizzátok rám. — A tervezet el is készült, a lapok hasábokat irtak az uzsorás fővárosról, mely a szegény demokrata választópolgárnak még a bőre alól is kiszedi a pénzét és kijelentették, hogy Vázsonyi, a kisemberek védelmezője, nem fog belemenni a pótadó ilyen nagyarányu emelésébe. Igy is történt. A közgyülésen Vázsonyi felállt és jelegzetes hangján nagy beszédet vágott ki a kisemberekről, akiket nem szabad tönkre tennie a városnak, a takarékosságról, amit nem gyakorol Bárczy István és a szeretetről, amelyet gyakorolnia kell minden igazhitü zsidónak. Picege-pocege: Vázsonyi megmentette a polgárságot, nem engedvén, hogy tizenhat százalékkal emeljék a pótadót és összeszidta a tanácsot, amiért tizenhat százalékos pótadót hozott javaslatba, mikor a deficit eltüntetésére nyolc is elegendő, melyet a nyáj boldog örömmel szavazott meg. A pénzügyi tanácsnok is jólakott, a demokrata becsület is megmaradt ...

Jókai Mór és László Ferenc

kerültek egymás mellé a főváros jóvoltából a Liszt Ferenc-téren, ahol Jókainak szobra lesz, viszont László Ferenc urnak illemhelye van. Nem nagy találékonyságra mutat a főváros részéről, hogy pont a Liszt Ferenc-térre helyezte a nagy mesemondó ércbeöntött mását, — Liszt Ferenc szobrát meg valószinüleg a Jókai-téren fogják elhelyezni — de ha már odahelyezte, akkor László Ferenc urnak is, aki a főváros jóvoltából potom pénzért milliókat érő közterületeket és engedélyeket élvez, meg kellett volna emberelnie magát. Az az illat, ami Jókai szobra körül terjeng, jellemző az egész dologra, arra, hogy a főváros nem tudja, vagy nem akarja az illatokkal egyáltalában nem törődő vállalkozót arra kényszeriteni, hogy zöld házikójával máshova költözzön. Nagyon helyes lenne, hogy ezeket az illemhelyeket, legalább az exponált helyeken a föld alá tegyék, olyasféleképen, mint a földalatti egyes állomásai vannak. Mert az igazán lehetetlen, hogy azon a címen, hogy a házikók feliratai szerint magyar szabad., osztrák szabad., lengyel szabad. és mindenki a világon szabad, tehát László urnak is minden szabadjon, és a házikók a Jókai-szobor mellett csak ugy illatozzanak, mint a Bazilika mellett, vagy a Kálvin-téri templom előtt. Több erélyt, uraim, több erélyt, — és kevesebb illatot ...

A konflis *(kiabál):* Hát persze, hogy kell! Minél emeletesebb marha valaki, annál inkább kell!! Maga háromemeles, magának három is kell!!!

A pasas: Három?

A konflis *(szeliden):* Na, nem kell megijedni. Bizza rám. Majd én utólag megszerzem az okmányokat. Három marhaszállitási engedély hatszázhusz, himlőoltási bizonyitvány, hogy a Mucus el ne kapja a dögvészt, kétszázharminc, utadó százötven, büntetéspénz káromkodásért nyolcszázhuszonöt, ne féljen semmit, majd én lekáromkodom. Hegedüs hatvanharmadik symphonia negyedik tétel kétszáztizenhat, összesen ötezer.

A pasas *(kiszurja a pénzt):* A fekete fene abba a büdös Sternbe!

A konflis: Na Mucus, ne! Vagy talán derogál? Nem vihetsz mindig urat! Ne undorodj azért, hogy a Sternhez kell menni. *(A ló lépésben elindul.)*

A pasas: Hallja, merre megy?

A konflis: Hát a Sternhez!

A pasas: Hisz éppen a másik irányban lakik.

A konflis *(dühös lesz):* Hallja maga, maga kommunista, minek néz engem? Azt hiszi, rabló vagyok, hogy három házig vigyem s megfizettessem? Hát mit gondol maga tulajdonképen?!

A pasas *(megijed):* Én azt gondolom, hogy a legjobb irányban megyünk. Szép egyenes uton. Torony-irányt. Azért konflis, hogy tudja az utat.

A konflis: Bizza azt csak a Mucusra! Majd megtalálja ő azt a büdös Sternt! A fene egye meg! *(Mennek lépésben.)*

A pasas: Legalább igy nem ráz.

A konflis *(egy korcsma előtt megáll, leszáll a bakról):* Most én itt megebédelek. Maga addig vigyázzon a Mucusra. *(Rárivall.)* De finoman bánjon ám vele, mert baj lesz!

A pasas: Méltóztassék csak rám bizni.

A konflis *(bemegy a korcsmába).*

A pasas *(a Mucus elé áll, vigyáz rá):* A fene egye meg azt a büdös Sternt!

Egy pincérfiu *(egy pohár sört hoz):* Hé, maga a barátja annak a büdös Sternnek?

A pasas: Én, döglött volna meg!

A pincérfiu *(odaadja neki a sört):* Akkor igya meg. A konflis ur küldi.

A pasas: Mondja meg, hogy kezét csókolom. *(Megissza a sört s tovább vigyáz a Mucusra.)*

A konflis *(jön):* Na, ez jó volt. Itt van ni, szijja tovább. *(A pasasnak adja az égő szivarvéget.)*

A pasas: Köszönöm, kezit csókolom. A fene egye meg azt a büdös Sternt! *(Hátra ül, a konflis a bakra s hajt.)*

A konflis *(egy bérkaszárnya előtt megáll):* Na mit vár? Mért nem száll le? Megérkeztünk.

A pasas: Hisz a Stern egész másfelé lakik.

A konflis: De a Rosenzweig itt lakik.

A pasas: Hiszen én nem is ismerem a Rosenzweigot!

A konflis *(dühbe gurul):* Hát én ismerem a Sternt?

A pasas: De én a Sternhez akarok menni!

A konflis: Mit akar attól a b.... zsidótól? Menjen a Rosenzweighoz! Érti!

A pasas: De...

A konflis *(az ostort és az öklét levegőbe emelve):* Megy, vagy nem megy?

A pasas: Megyek már! Hogyne mennék! *(Leszáll a kocsiról.)*

A konflis: Na Mucus, menjünk. Ilyen piszok pasast többet nem viszünk. *(Elhajt.)*

A pasas *(letörve nézi a bérkaszárnyát):* A fene egye azt a büdös Sternt!

Bill.

HIREK

Mit csinál a Népjóléti Központ? A Népjóléti Központ Sándor-utcai helyiségei előtt még mindig hosszu sorokban kigyózik a közönség, főképen pamutot várván *Thompson* kisasszonytól, az amerikai jótékonysági misszió vezetőjétől. A Népjóléti Központ segélyezési akcióira vonatkozólag kérdést intéztünk *Markovich* Aladár dr. tanácsjegyzőhöz, a Népjóléti Központ agilis vezetőjéhez, aki kijelentette, hogy még mintegy *10—12 vagon pamut áll a misszió rendelkezésére*, ezt kizárólag a nyugdijasok fogják kapni. Az elmult hónapokban a jótékonysági akció némi csökkenést mutatott, mert a pamutot leszámitva, a gazdag Amerika alig küldött valamit az éhező és fázó Budapest számára. Az amerikai magyarok gyüjtéséből az elmult télen összesen 40 ezer dollárt kapott a főváros. Ebből a hatalmas összegből tizenhét ezer pár cipő készült, amit az iskolák révén osztottak ki a szegény gyermekeknek. A cipő-akció bizony több sirást, mint örömet okozott, mert az arra rászorultak *alig egyötöde jutott meleg lábbelihez*. A tavaszi és nyári hónapokat a téli előkészületekre forditja a Népjóléti Központ, hogy a különböző ántántmissziók révén az elkövetkezendő télre, mely remélhetőleg kevésbbé lesz nyomoruságos mint az eddigiek, megtöltsék a raktárakat. *Már is sikerült 4—5 vagon ruhaneműt összegyüjteni*, ezt azonban szigoruan zár alatt tartják és csak októberben kezdik kiosztani. A rendes akciók közül az *anyasegitésnek* van a legnagyobb keletje, rengeteg fiatal anya jelentkezik, aki babakelengyét és kondenzált tejet, továbbá pénzsegélyt kapnak.

A Káró és a Treff. Szomorodott szivvel jelentjük, hogy kiváló munkatársunk, *Káró*, amely név mögött a törvényhatósági bizottság egyik legtehetségesebb és legszimpatikusabb tagja, *Horváth* Károly, a Belváros fiatal atyja rejtőzött, egyéb közéleti elfoglaltságára való tekintettel kivált a szerkesztőség kötelékéből. *Káró* minden idejét ezentul a közbeszónoklás fogja lefoglalni, amely téren eddig is maradandókat alkotott és mint ő maga mondja, mindent el fog követni, hogy ujabb örökbecsü közbeszólásokat el is követhessen. *Káró* utóda *Treff*, azon egyszerü okból, mert uj cikkirónk, aki szintén a város atyja, ugyanazon tarokkpartihoz tartozik, ahol a fentemlitett fiatal atyát utolsó obulusából is ki szokták forgatni. *Treff* tolla — már csak nevére való tekintettel is — kissé hegyesebb, mint Káróé volt, de mindenkit megvigasztalhatunk, hogy tintamérgezés emberemlékezet óta egyetlen városatyának sem oltotta ki nemes életét...

Három uj plébánost választ a közgyülés. A bibornok hercegprimás az elárvult felsővizivárosi és ujlaki plébániákra a pályázatot kiirta május 31-iki határidővel. A törvényhatósági bizottság kebeléből alakult kegyuri bizottság megkezdte működését, hogy minél előbb megoldja a főváros mint kegyur és az egyházközségek közti jogviszony rendezését. Mindkét plébánia iránt élénk az érdeklődés, mindegyikre számos a pályázó. A felsővizivárosi plébániára *Molnár* Lászlónak, az ujlakira *Pongrácz* Józsefnek van a legtöbb esélye. — Ugyancsak a legközelebbi jövőben betöltésre kerül a józsefvárosi plébánia is, mely 100.000 lélekkel egész Európa legnagyobb plébániája. *Hock* János utóda *Blisznер* Ágoston lesz, aki felé osztatlan egységgel fordul a hivek bizalma.

—

Vacsora után színházat nyitni Budapesten merész gondolatnak látszott. A külföldön: Páris, London, stb. régen bevezetett intézmény. Az eredmény azonban a Renaissance-Szinház igazgatóságát igazolja, kik azzal a gondolattal mentek neki az este 9 órai kezdetnek, hogy a mai életviszonyok a dolgozó emberek nagyrészét az esti 6—7 órai szinházi kezdet mellett kizárják a szinházlátogatók köréből. Első két napja: hétfőn és kedden volt 9 órai kezdettel a Renaissance-Szinháznak, melynek pénztára az esti órákban valóságos ostrom alatt állott annyira, hogy a közönség nagy része bizony már nem jutott jegyekhez. A zsufolásig megtelt nézőtér pedig — vacsora utáni hangulatban — hangos vidámság mellett ünnepelte három órán keresztül a „Pesti asszony" főszereplőit: a *Góth*-párt, *Csillag* Terézt, *Csatait*, *Jákót*, *Dezsérit*, *Szenest*, *Ungváryt* és *Tordait*.

Lehár-bemutató a Király Szinházban. Nagy buzgalommal készül a Király Szinház Lehár Ferencnek, a világhirü zeneszerzőnek Bécsben több százszor adott *A kék mazur* cimü nagy operettjére, amely ragyogó kiállitásával és elsőrangu szereposztásával a tavaszi szezon szenzációjának igérkezik.

A Scala-Szinház megnyitása. Az Unió legujabb szinházát, a Scala-Szinházat e hó 14-én nyitják meg. A szép nyári szinházban lázas munka folyik, hogy a bemutató minél impozánsabb keretek között történjék meg. A megnyitón a klasszikus zenéjü *Rip van Winkle* kerül szinre, a cimszerepben *Környey* Bélával, mint vendéggel. Lisbeth szerepében *Lábass* Juci lép fel.

Hogy kell férjet fogni? Az utószezon nagy filmszenzációja az a hasonlithatatlanul kedves és szellemes, vidám amerikai film, amely a Royal-Apolló e heti müsorán szerepel. Egy igézően bájos amerikai szinésznő, *Constance Talmadge* játssza a főszerepét a filmnek, amelynek *Hogy kell férjet fogni?* a cime. Megelőzi ezt két kacagtató *Zigoto*-burleszk. Az előadások egyformán 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

„Mademoiselle Ma Mère", a Louis Verneuil vigjátéka, melyet *Az apám felesége* cimen mutat be csütörtökön a Belvárosi Szinház, a tavalyi párisi szinházi szezon egyik legnagyobb sikere volt. Külön érdekessége lesz az előadásnak *Boross* Gézának és *Kabos* Gyulának, a két népszerü komikusnak három felvonásban való fellépése. Mellettük a férfi főszerepeket *Petheő* és *Bérczy*, a női főszerepet hosszabb szabadságáról visszatért *Simony* Mária játssza. A darab *Hajó* Sándor forditásában és *Bárdos* Artur igazgató rendezésében kerül szinre.

Az Andrássy-uti Szinház ezen a héten is a Grájzleraj a Fekete kutyához, a Gyorsan orvost! és a Kandi Klári cimü darabokból, tréfákból és magánszámokból álló áprilisi müsor tölti be. Az esti előadások 7 és fél órakor kezdődnek.

Huszonharmadik hete játsszák Offenbachot a jövő héten a Király Szinházban. Holnap és jövő vasárnap délután *János vitéz* kerül szinre *Zöldhelyi* Annával a cimszerepben. Az esti előadások 7 órakor kezdődnek.

A Nagyságos asszony táncosa és a Buzavirág felváltva szerepelnek a Magyar Szinház e heti müsorán. Az esti előadások 7 órakor kezdődnek. Vasárnap délután 2 órakor a *Sasfiók* kerül szinre *Gellért*tel a cimszerepben.

Hogy kell férjet fogni? A legujabb amerikai filmstar, *Constance Talmadge*, végtelenül kedves filmen mutatkozik be ezen a héten az Omniában. Elejétől végig hallatlanul mulatságos a film, melynek *Hogy kell férjet fogni?* a cime. Megelőzi ezt egy olasz kalandor dráma *Az erő királya*, melynek cimszerepét *A. D. Trouche*, a kitünő olasz szinművész alakitja. Az előadások köznapokon 5, 7 és 9 órakor, vasárnap és ünnepnap 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

Az erő királya a Tivoliban. A kalandorfilmek nagy sorozatában méltán illeti meg az első helyet az a hatalmas olasz kalandorfilm, mely ezen a héten *Az erő királya* cimen a Tivoli müsorára kerül. A főszerepet *A. D. Trouchet* játsza, egy atlétatermetü olasz szinész, aki nálunk ebben a darabban kétségtelenül ugy mutatkozik be, hogy minden további fellépése is fölöttébb érdekelje a publikumot. A darabot kacagtató burleszkek előzik meg. Az előadások köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasár- és ünnepnap 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

KÖZGAZDASÁG

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága legutóbb megtartott ülésén megállapitotta az 1920. üzletév mérlegét, amely a tavalyi 32.9 millió koronával szemben 46,020.223.77 korona tiszta nyereséggel zárult. Az igazgatóság a május 12-én délután 6 órára egybehivott közgyülésnek javasolni fogja az 1920. üzletévi szelvényeknek 20%-kal, azaz 200 koronával való beváltását, a tartalékalapoknak 6.8 millió koronával, a nyugdijalapnak 6,890.000 koronával való javadalmazását, végre felhatalmazást kér az igazgatóság arra, hogy az alaptőkét alkalmas időpontban akár egyszerre, akár részletekben 100 millióról 150 millió koronára emelhesse fel.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága a folyó évi május hó 12-re egybehivandó rendkivüli közgyülésnek inditványozni fogja, hogy emelje a társulat jelenleg 33,000.000 koronát tevő alaptőkéjét 82.500 darab 200 korona névértékü uj részvény kibocsátása által 49,500.000 koronára, fizesse meg az uj részvények névértékét a tartalékalapból, adjon minden két (2) részvény után egy (1) teljesen befizetett uj részvényt a részvényeseknek. Az uj részvényesek már a folyó év üzleteredményében részesednek. Az igazgatóság ezen inditvánnyal beváltja az április 5-iki rendes közgyülésen tett azon igéretét, hogy a zsilvölgyi bányák eladása által nyert előnyökben a részvényesek részeltessenek és meg van győződve arról, hogy a felemelt alaptőke kellő kamatoztatása biztositva van.

A Hazai Bank Részvénytársaság mai napon *Dániel* Ernő báró v. b. t. t. elnöklete alatt megtartott közgyülése elhatározta, hogy a 15,803.022.68 koronát tevő nyereségből folyó évi május 2-ától kezdve a részvények 26. számu osztalékszelvényei 20 koronával váltassanak be, 1,500.000 korona a tartalékalap, 1,000.000 korona pedig a nyugdijalap javára fordittassék. Az igazgatóság uj tagjaivá *Teleki* Pál gróf és *Hajós* Menyhért választattak meg.

Az Első Magyar Papiripar R.-T. ez évi április 30-án megtartott közgyülése elhatározta, hogy az 1919. év 3,171.663.61 korona kimutatott nyereségéből megfelelő tartaléklevonások után részvényenkint 24 korona (12%) osztalékot fizet.

A Brassói Cellulose-gyár R.-T. az 1919—20. évre 100 korona osztalékot fizet. A május 21-ére összehivott közgyülés az alaptőkének 15 millióra való emelését fogja elhatározni.

A Coburg Fülöp herceg-féle bánya- és kohóművek r.-t. alaptőkét emel. Az uj részvények 2 : 1 arányban folyó évi május 3-ától 11-éig bezárólag a Hazai Banknál vehetők át, részvényenkint 300 cseh koronának megfelelő magyar korona lefizetése ellenében.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Ujabban mélyen leszállitott árak
FIGYELEM! FIGYELEM!

Férfi fekete	fűzős	Ia box cipő	azelőtt K 1500	MOST K	1090
„ sárga	„	Ia „ „	azelőtt K 1300	MOST K	900
„ fekete fél		Ia „ „	azelőtt K 1600	MOST K	1180
„ sárga fél		Ia „ „	azelőtt K 1300	MOST K	900
Női félcipő	fekete	Ia	azelőtt K 1350	MOST K	950
„ „	„	spanglis	azelőtt K 1300	MOST K	920
Női félcipő	fehér	vászon ...	azelőtt K 500	K 700	K 950
			MOST K 300	K 450	K 780

Gyermek, női és férfi szandál feltünő olcsó

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este ½7 órakor. Az utolsó szimfónia Minden este ½7 órakor.
továbbá Kreton kuplészinháza és pompás varieté attrakciók.

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis" Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. ⁘ Telefon: 115—27.

Koksz: bánya, kovács és tisztitott ipari és fütési célokra, waggon- és fuvartételekben házhoz szállitva kapható
SCHMITTERER JENŐ
soroksárpéteri kokszterme lő vállalatnál
Telefon: József 102-58. Budapest, IV., Muzeum-körut 37. III. em.

Baronet Franzia étkészlik Likőrök Józ. 110-40

NAGY FERENC szállitó IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A MÁJUSI REKORD MÜSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

A MAGYAR HÁZ KÜLÖN ÉTTERMEI
BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 15. SZÁM
Budapest legelőkelőbb közönségének találkozó helye. Elsőrangu konyha. Kitünő fajborok. Kerthelyiség megnyilik május 1-én. Vezető: PÁSZTOR ZOLTÁN.

KÁROLYI GYÖRGY PAPIRKERESKEDÉSE, KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJA
BUDAPEST, IV., DEÁK FERENCZ-UTCA 5.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

5 órai tea a Renaissance éttermeiben.

Betegápolási cikkeket és orvosi müszereket csak a „MONE" ORVOSI MÜSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

I. évfolyam Budapest, 1921 május 11. 18. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A plébánosválasztások problémája

Most, hogy a közeljövőben három megüresedett, és a távolabbi jövőben nyolc ujonnan kreált plébánosi állás betöltésére kerül sor, aktuális lesz egyet-mást általánosságban elmondani a plébánosválasztás nehéz problémájáról. Az időpont erre most azért is alkalmas, mert még a választási izgalmak a nyugodt tárgyalást nem teszik lehetetlenné, és a szenvedélyek még nincsenek annyira felkorbácsolva, hogy objektive ne lehetne véleményt alkotni.

Mindenekelőtt meg kell állapitani, mint igazságot, hogy a lelkészi állás eredményes betöltésének legfontosabb kellékei közé tartozik: *a hivek szeretete.* A hivők antipátiája a legbuzgóbb papi működést is megbénitja és viszont a hivők bizalma és szeretete a lelkipásztori működés hatásfokát a maximumig fokozni képes.

A lelkésznek és a hiveknek ez a kivánatos összműködése természetessé tenné, hogy lelkészét minden egyházközség maga válassza, hiszen *a hivéé a pap és a hivekért van a lelkipásztor!* Mindig némi irigységgel láttam protestáns testvéreinknél a szabad papválasztási elv érvényesülését. És sokszor sajnosan tapasztaltam nálunk, katholikusoknál, egy-egy szerencsétlenül kihelyezett lelkész áldástalan működéséből eredő pótolhatatlan lelki károsodást.

A Katholikus Egyház hierarchikus szervezete azonban a szabad lelkészválasztást nem ismeri. Itt a plébánost a főpásztor nevezi ki. Ahol az egyházközségnek kegyura van, a kegyurnak van joga bemutatni kinevezésre — jus praesentandi — akit kineveztetni akar, de maga a kinevezés a főpásztor szuverén joga.

Ott, ahol a kegyuri jogot a politikai község gyakorolja, a főpásztornak jelölési joga is van: azaz előre megmondhatja, kik közül tartozik a kegyuri község egyet kiválasztani bemutatásra.

A székesfővárosnál eddig az volt a szokás, hogy a főpásztor kivétel nélkül minden pályázót, akinek erre az előirt kanoni képesitése — vulgo: plébánosvizsgája — megvolt, *jelölni tartozott*, és igy a közgyülés az összes pályázók közül szabadon választott.

Ez a rendszer hozta létre azt a *szégyenteljes kilincselést*, amelyet derék lelkipásztorok piruló arccal végeztek a régi zsidó törzsfőnökök és bizottsági tagok lakásain, és azt az éppoly szégyenteljes, de egyben mérhetetlenül káros tényt is, hogy kath. plébános Budapesten csakis a demokraták előtt érdemeket szerzett egyén lehetett: a hivek minden megkérdezése nélkül.

Ennek a szomoru korszaknak vetett véget az az elfogadott és határozattá emelt inditvány, melyet a budapesti Kath. Egyházközségek Központi Tanácsa sürgetett ki, hogy t. i. *ezentul a plébánosválasztáson csakis a katholikus bizottsági tagok szavazhatnak.*

A főpásztor jelölő jogára vonatkozólag az uj kánoni kódex a *hármas jelölés álláspontjára* helyezkedik, azaz kimondja, hogy a főpásztornak a pályázók közül jogában áll hármat kijelölni, és a közgyülésnek ezek közül kell választania.

Bár ugy egyházi, mint különösen — tisztviselőválasztásoknál — világi hatóságok részéről a hármas jelölés jogával való számtalan visszaélésről tudunk, amikor t. i. a hatóság az érdekeltek által kivánt egyént nem jelölte, ellenben az általa megválasztani kivánt személyt két olyan strohmannal kapcsolatosan jelölte, hogy *a választás formális kinevezéssé zsugorodott össze:* — a legutóbbi napokig nem láttam a hármas jelölés bevezetésében semmi aggodalomra okot, mert nem képzeltem és nem szabad elképzelnem olyan egyházmegyei hatóságot, mely a hivek megnyilvánuló akaratával szembeszállani opportunusnak tartaná.

Ezen nézetemben azonban alaposan megingatott az a *közismert kettős áthelyezés*, mely a közelmultban két budapesti plébánián átlátszó célzattal történt. Mint teljesen egyháziasan gondolkodó és egyházi hatóságokkal együttdolgozó egyén, aki az egyházmegyei hatóságok diszponáló jogát egy pillanatra sem vonja kétségbe, megdöbbentett és gondolkodóba ejtett ez a kettős eset. *„Man merkt die Absicht, und wird verstimmt!"*

Azóta rájöttem, hogy még sem szabad a székesfővárosnak a hármas jelölésbe belemennie, hanem *ragaszkodnia kell az eddigi szokásjoghoz, azaz az összes pályázók jelöltetéséhez.*

A katholikus bizottsági tagoknak pedig még a legelső választás kitüzése előtt egy olyan közös *megállapodásra* kell jutniok, amely szerint a plébánosválasztásnál minden korteskedést, minden kilincselést és minden izgalmat kizárnak azáltal, ha kimondják, hogy az *érdekelt kerület jelöltjére a többi kerületek reá tartoznak szavazni.*

Ha az érdekelt kerület egyházközsége, vagy egy kerület egyik érdekelt egyházközsége egyértelmüleg állást foglal egy szerinte érdemes és neki kivánatos, náluk közkedvelt és a hivek szeretetében álló egyházi férfiu mellett, akkor a többi kerület legyen ebben a kérdésben indifferens, és járuljon hozzá szavazatával az érkeltek kivánságához.

Igy sem a főpásztor, sem a kegyur jogán nem esik sérelem és mégis el lesz érve az a feltétlenül kivánatos elv gyakorlati keresztülvitele, *hogy a plébánosi állás a hivek szeretetére legyen alapozva.*

Igen örülnék, ha pártunk vezetőségének katholikus vezérférfiai még a választások kiirása előtt értekezletre hivnák össze a plébánosválasztásra jogosult bizottsági tagokat és ebben az elvben, mint határozatban megállapodnának. Én mindenesetre igy fogok eljárni!

Sok korteskedést, sok visszavonást és még több lelki kárt takaritanánk meg vele!

Petrovácz Gyula.

242 millió a kórházak ez évi deficitje

Édes tanácsnok az állam kórházi tartozásairól, a kormánnyal folytatott tárgyalásokról, a Zita-kórház barakjainak pusztulásáról és a kórházügy aktuális problémáiról

A főváros legsulyosabb terhe ma a közkórházak fenntartása. Hihetetlen, hogy mekkora erőfeszitéseket kell tennie a közegészségügyi ügyosztálynak, hogy a kórházak zavartalan ellátását biztositsa. Ennek a nagy erőfeszitésnek fő oka, hogy az *állam sulyos százmilliókkal tartozik a fővárosnak a háborus hátralékok és a vidéki betegek ápolási költségének megtérítése cimén.* Ha a főváros megkapja az államtól kórházi hátralékait, akkor *anyagi helyzete azonnal rendeződik, nemcsak hogy a folyó kiadásokat tudja ujabb adók nélkül fedezni, hanem még beruházásokra is telik.*

A fővárosi kórházak helyzetéről kérdést intéztünk *Édes* Endre tanácsnokhoz, a közegészségügyi ügyosztály vezetőjéhez, aki a következő felvilágositásokat adta:

A fővárosi közkórházakban összesen 7087 ágy van. Ezeken az ágyakon ezidőszerint 5618 beteg fekszik, illetve van ápolás alatt.

A közölt számok mutatják, hogy mily nagy intézményei a közkórházak a fővárosnak. Az 1920/1921. évi költségvetés szerint a kórházak előirányzott egy évi kiadásai *257 millió koronát tesznek ki, mig a bevételek csak 15 milliót.*

A költségvetés adatai alapján a főváros törvényhatósága a költségvetéssel kapcsolatban a *napi kórházi ápolási dijat 180 koronában kérte megállapitani* az eddigi 30, 40 és 50 korona helyett. Eddig ugyanis a fővárosi beteg napi 30 koronát, a nem fővárosi napi 40 koronát, a műtétre szoruló beteg napi 50 korona ápolási dijat tartozott fizetni.

Az eladósodott állam

A kormány a főváros kérésével szemben a január hó 1-től kezdődőleg ideiglenesen a napi ápolási dijat *80 koronában állapitotta meg.* Több mint valószinü, hogy a különbözet ismét szaporitani fogja azokat az összegeket, amelyeket a főváros a kormánytól megtéritésül már is jogosan igényel.

A közgyülés a mult év végén *220 millióban* összegezte a fővárosnak azokat a követeléseit, amelyeknek megtérítésére a kormányt kérte. Ehhez járul most azoknak az előlegeknek összege, amelyeket a kormánytól — havonkint 22 millióval számitva — kapnia kellett volna. Ez a folyó év első öt hónapjára ujabb 110 milliót jelent.

Kérte azonkivül a főváros törvényhatósága, hogy az Uj Szent János-közkórházban épült tüdőbetegpavillonok épitésének befejezésére és e pavillonok belső berendezésére szükséges *55 milliót* szintén adja a kormány, annál is inkább, mert *a tüdőbetegség elleni védekezés tulajdonképen állami feladat,* s mert a vészesen terjedő tüdőmegbetegedések gyógyitása terén a jelzett 400 ágyas osztálynak mielőbbi életbeléptetése *fontos és sürgős.*

Összesen tehát *385 milliót vár a főváros a kormánytól.* Ez az összeg annyira jelentékeny, hogy ha azt a kormány mielőbb meg nem adja, s általában a főváros ezen a téren a leghathatósabban nem támogatja, akkor *a főváros a közkórházakat tovább fentartani nem lesz képes.* A kórházi alap ezekkel az összegekkel már *adós a községi alapnak* s a főváros pénzügyi helyzetére nézve a jelzett összeg megtérítésének elmaradása már eddig is *rendkivül nyomasztóan és zavarólag hat.*

Viszont a kórházak élelmezésére és fentartására a községi alap már *további hitelt nem nyujthat.*

Nincs ágynemü, nincs kórházi ruha

A kórházak a háboru miatt épületeikben, felszereléseikben s fehérnemüikben *igen megkoptak, lerongyolódtak.*

Rengeteg pótolni s javitani való lenne ezen a téren. Természetesen mindehhez pénz kellene, még pedig sok. Egyik legszomorubb példája a lerongyolódásnak a kórházi fehérnemü s ágynemü. A betegek rongyos lepedőkön fekszenek s a fehérnemünk annyira kevés, hogy alig lehet a piszkos fehérnemü tisztitását elég gyorsan elvégezni anélkül, hogy a tiszta fehérnemü időközben teljesen ki ne fogyjon. A betegeknek már meg kellett engedni, hogy *saját párnáikat és takaróikat behozhassák használatra a kórházakba.* Ez pedig közegészségügyi szempontból feltétlenül káros.

Itt hálásan kell megemlékezni *a külföldi missziókról,* melyek a kórházak részére igen nagy értékü adományokat juttattak különösen fehérnemüekben. Legutóbb a *pápai nuncius* is jelentős mennyiségü fehérnemüt ajándékozott.

A főváros küldöttsége Bernolák miniszternél

Az elmult szerdán a polgármester, *Rényi* alpolgármesterből, *Csupor* tanácsnokból, *Wenhardt* kórházi központi igazgatóból és belőlem álló küldöttség élén tisztelgett *Bernolák* népjóléti miniszternél. Ez alkalommal a küldöttség ismertette a fővárosnak a közkórházaira vonatkozólag kivánságait.

A miniszter kilátásba helyezte, hogy a kivánságok részletes megvizsgálására már legközelebb a főváros küldötteinek bevonásával a minisztériumban értekezletet fog tartani s a pénzügyi kivánságok teljesitésére az értekezlet eredményéhez képest a pénzügyminiszternél közbe fog lépni.

A minisztériumnak már korábban ez irányban kifejezett kivánságához képest *Csilléry* bizottsági tagnak a közgyülésen elfogadott inditványára a főváros bizottságot alakitott annak megvizsgálására *vajjon a kórházak személyzete a szükségesnél nem nagyobb-e.* Ez a bizottság a napokban kezdi meg munkáját. A minisztérium a bizottságban képviseltetni fogja magát.

A kórházak élelmezését leggondosabban ellenőrizzük, hogy az minőség tekintetében kifogástalan legyen. Ellenőrzik a kórházi konyhákat naponkint az ügyeletes orvosok, gyakran a kórházi központi gazdasági hivatal kiküldöttei, többször én magam. Legutóbb pedig egy külön erre a célra kiküldött albizottsága a kórházi bizottságnak járta több napon át a kórházakat, ott váratlan vizsgálatokat tartva, de kifogásolni valót sehol sem talált.

Takarékosság az egész vonalon

A kórházi anyagok (műszerek, kötszerek, gyógyszerek stb.) beszerzésénél a *műszerüzem* fejt ki különösen előnyös és körültekintő tevékenységet. Beszerzéseit mindenkor a műszerüzemi házibizottság albizottságának alapos vizsgálata és hozzájárulása alapján eszközli, még pedig *lehetően közvetlen forrásokból*. Természetesen a mostani ingadozó árak mellett és valutáris különbségekre való tekintettel *a szükségletekből nagyobb raktárak egyelőre nem létesíthetők*, mert ez e-etleg az olcsósági hullám kapcsán a főváros nagyobb károsodásával járhatna. A műszerüzem kebelébe tartozó *gyógyszerüzem* — melynek jogi helyzete még eddig nincs tisztázva — a kórházak gyógyszerszükségletéről való gondoskodás tekintetében fejt ki üdvös és hasznos működést. Megrendeléseit a műszerüzemi albizottság tételről-tételre vizsgálja meg.

A gyógyszerfogyasztás legszabatosabb ellenőrzésére január 1-től kezdődőleg a tanács pontos ellenőrzési s nyilvántartási rendszert léptetett életbe, amely ugyszólván lehetetlenné teszi manapság drága gyógyszereknek elkallódását. A kórházi anyagokkal *a lehető legtakarékosabban bánunk*. Erre nézve ugy az orvosi személyzethez, mint a kórházi gazdasági személyzethez ismételten felhivást intéztem.

Építési programm, amit nem lehet végrehajtani

Az annak idején tervbe vett *kórházépítési programm* a mai viszonyok között természetesen csak a jobb jövendőt várja, mindazonáltal nem lehet elzárkózni egyes halaszthatatlan javitások és pótlások elől.

A *Zita-kórház kitelepitésének kérdése* is kezd égetővé válni. Az ideiglenesen, csak rövid időre épült, fából készült pavillonok ugyanis mind *több és több javitásra szorulnak*. Legutóbb már két pavillont le kellett bontani. Ennek a két pavillonnak anyagából 7 másik javitásra szorult pavillont 350.000 korona költséggel kijavittattunk.

A *Szent László fertőzőkórház* fából készült pavillonjai is rászorulnának már arra, hogy állandó jellegü épületekkel cseréljük ki őket.

Május 16-án az Uj Szent János-kórházban uj osztály nyilik meg: az *orthopaediai osztály*. Ez osztály megnyitása már régen elhatározott dolog, annak működése régen érzett hiányt fog pótolni. Megnyitása csupán a háboru miatt halasztódott mostanáig.

A kórházügy terén *volna elég tennivaló*. Természetesen a szabadabb mozgást itt is a *pénzkérdés* gátolja.

A viszonyok változásával s a kormány hathatós támogatásával azonban remélni lehet, hogy a főváros kórházügyét nemsokára fejleszteni lehet ugy és oly mértékben, mint ahogy *azt a fővárosnak s lehet mondani, az egész országnak egészségügye méltán megkivánja*.

A tisztelt Közgyülés

(Városatyák pongyolában)

Fayer Sándor.

Született és él. Született az 1920. évi juliusában a közismert Lipótvárosban mint városatya és él ugyanott, mint vezérigazgató. Gazdag ember, főként *anyagiakban*. Barátja a népnek s mint ilyen gyakran tart szónoklatokat a nép nyomoráról, a vagyonos osztály büneiről, az urak zsarnoki uralmáról és azután — beül 40 lóerős automobiljába és hazarobog a Lipótvárosba...

Lakásügyi és közélelmezési szakember. Különösen az előbbiben otthonos, annyira, hogy az esetben, ha ez tőle függne, minden pesti polgárnak már régen megadatott volna a 10—12 szobás lakás. Ezt annál is inkább kivánja, mert ezután szerinte rendezhetők volnának a főváros pénzügyei is.

Fayer e nagylakások után megfelelő *adókat szedne*, ami az esetben, ha mindenkinek legalább 10 szobája volna, egyszeriben gondtalanná tenné *Csupor* tanácsnok jövendő életét...

Egyebekben igen egyszerü ember, akiről senki sem tud rosszat, sőt jót is csak keveset. Legnagyobb hibája, hogy nős. Mert különben egyike volna a legjobb partieknak: alig 20 esztendős, máris vezérigazgató és városatya, egészséges, hál' Isten kitünő étvágynak örvend és nincs semmi veszedelmes szenvedélye: nem iszik, nem dohányzik, nem kártyás, nem ir, nem olvas és a lehető legritkább alkalmakkor beszéltet magáról...

Fóti Vilmos.

Pártpolitikai szempontból egy hangos, de azért névtelen közkatona...

Alacsony termet, borotvált arc és bajusz, betétes cipő, szük nadrág, hosszu, angolos zakkó, alacsony gallér, óra lánc nélkül, cvikker helyett monokli. Kicsiny de vörös kéz, bátor és megelégedett tekintet: ezek a róla feljegyezhető legfontosabb adatok.

Gyüléseken buzgó közbeszónok, de egy cseppet sem krakéler, aki némely tekintetben igen eredeti felfogásu és akinek vannak megszivlelendő egyéni nézetei. Pl. a választói jog kérdésében:

— Nem törvényt kellene arról csinálni, — mondá egyszer, — hanem mindenfelé mogyoróbokrokat ültetni. Mogyoróvessző kell a magyarnak és nem szabadság!

Mint halljuk, városatyává történt megválasztása óta komolyan fontolgatják, hogy nincs-e *Fótinak* igaza s nem jó lenne-e megkérni a földmivelési minisztert, hogy a választás eme szép eredményének meghálálása céljából ajándékozzon mogyorócsemetéket az ujlakiaknak!

Mert — s ezt majd elfelejtettem — *Fóti* ujlaki városatya. Azé a városrészé, mely csak egyben szükölködik: ninesen vezető intelligenciája. A legöregebb emberek emlékezete szerint ugyan valamikor az ujlaki intelligencia állott 25 tagból is, de az utóbbi évtizedben csak 5 és 15 között váltakozik...

Természetes, hogy ilyen viszonyok között *Fótinak* könnyü volt a dolga.

Annál nehezebb annak, aki az ő közéleti szerepléséről kell, hogy megemlékezzék.

Igaz ugyan, hogy valamikor *Vészi* József vezércikk-ciklust szentelt a miniszterelnök tályogának, de szeretném én látni azt a vészi-józsefet, aki *Fóti* Vilmos közéleti szerepléséről három sornál többet össze tudna hozni!

Barátunk azok közé tartozik, akik megelégszenek azzal, hogy élnek és gondosan őrizkedik attól, hogy anyagot adjon valami ostoba életrajzirónak...

Ami — legalább reá nézve — talán jobb is hogy igy van!

Szőke Gyula dr.

Ügyvéd és városatya. Sőt volt képviselőjelölt is. Azonban nem kaszinótag, nem jár lóversenyre, nincs kedvenc nótája és nem tud tarokkozni.

Mit akar ez az ember a magyar politikában? Hisz ezek nélkül sokra vinni ugy sem tudja! (Állitólag egy hibás ultimó-bemondás miatt nem lett főpolgármester!)

Képviselői bukásának is ez volt az okozója. Pedig győzelmét biztosra vette kerületében mindenki. Volt ott fellobogózott kocsitábor, délceg lovaslegény bandérium, pirulás és csokrotátnyujtó kis lányok közötti fogadtatás... Sőt még lelkesedés is.

Kezdő képviselőjelölteknek okolására elárulják mindezek titkát. *Szőke* dr. ugy sem kért erre szabadalmat...

Mint modern ember kellőképpen tudta mérlegelni a szövetkezésben rejlő gazdasági erőket. Éppen ezért legelső teendője volt megalapitani a *„képviselőjelölteket kölcsönösen segélyző választási lelkesedést és óvációt kölcsönző szövetkezetet"*. — *Neki* ugyanis volt vagy 30 lobogós szekeresgazdája, *egyik* ellenjelöltjének kéklájbis, gyolcsinges gatyás bandériuma, a *másik* ellenjelöltjének hamvasarcu, fehérruhás kislány csoportja s mindannyijuknak 3—3 öreg negyvennyolcas honvédja...

Kölcsönadták tehát egymásnak e kellékeket s igy szemet gyönyörködtető impozáns volt mindegyiküjük fogadtatása. (Csak a zászlókat kellett átcserélni....)

A választásnál azonban — sajnos — nem érvényesülhetett a szövetkezésben rejlő nagy közgazdasági előny... Ott a *negyedik* lett a győztes, egyszerüen azért, mert viszont ennek voltak *szavazó* polgárai...

Pedig *Szőke* dr.-t szerették a kerületében s vigan énekelte a *makói* magyarság népköltészetünk ama gyöngyét, amelyet csak a választási harcok Petőfi Sándorjai tudnak az ihlet percében rimbe szedni ekként:

Megy a Szőke szamáron
A Nyéki meg batáron.
Jobb a Szőke szamáron
Mint a Nyéki batáron.

De hát Gyula bátyánk eme lovaglása nem sikerült s nem juthatott be a dunaparti bölcsek csarnokába.

Helyette városatya lett.

Igy is fényes palotába került, hol laknak a közéleti szereplők és a helyi politika harcosai.

De hej, ha majd megismeri főként e harcosokat, tudom, akkor fog ő kikivánkozni e fényes palotából!

Mert élvezet a harc — nemes ellenfelekkel. De csak ugy? No majd meglátja ő is!

Treff.

Budapesti esetek

Egy adóalany keservei

Történik 19 . .-ban.

SZEMÉLYEK:

Habakuk Tóni, az áldozat,
Kősziv Fridolin } Fővárosi
Hyéna Richárd } adófelhajtóbehajtószimatolók.
Vámpyr Zigomár }

Szinhely. Habakuk Tóni várszerüen berendezett lakása, az asztalokon, állványokon, párkányokon revolverek, fegyverek, kézibombák; az ajtóra két ágyu torka mered.

*

(Csengetnek.)

Habakuk: (Vérbenforgó szemekkel ugrik fel, mindkét kezébe revolvert kap s az ajtóra mered.)

(Csengetés, dörömbölés.)

Habakuk: U! H! Krrr! Brrr! U! (Vérebeket utánozva ugat.)

Egy hang (kivülről): Mi az, vérebek?

Habakuk: Még pedig három is! U! Hrrr! Brrr! Alig tudom őket tartani. Még az ajtót is majd átlörik. (Ugy tesz, mintha huzakodna a vérebekkel, azután pár percig még a lélegzetét is visszafojtja.)

(Félénk zörgetés.)

Habakuk: Mindjárt, mindjárt! Csak a vérebeket láncoltam meg a szomszéd szobában. Koncot is dobtam eléjük, hogy nyugton maradjanak. De olyanok ezek, mindenkiben fináncot sejtenek s szétépnének mindenkit. Már tizenöt embert téptek szét. Maguk kik?

Kősziv (kivülről): Vaj József, Bárány Gerő és Galamb Adolár. Az adók ellen tiltakozó nagybizottság kiküldöttjei.

Habakuk: Az más. Akkor bejöhetnek. (Beereszti őket, bemutatkozás, üdvözlés.)

Hyéna Richárd: Arról van szó, hogy nagybizottságunk elhatározta, hogy annak, aki egyesületünk szellemében legszivesebben működik, vagyis aki a legtöbb adóalanyt tudta eltitkolni, jutalmul az egyesület fizeti a bevallott adóját is.

Habakuk: Hehe! Hehehe! Höhö!

Vámpyr Zigomár: Mit nevet?

Habakuk: Hogyne nevetnék. Örömömben nevetek! Biztos enyém lesz az első dij.

Vámpyr: Igazán?

Habakuk: Hogyne! Nézzen csak szét!

Vámpyr: Látom. Mindenütt fegyver. Még ágyuk is.

Habakuk: A fináncok ellen. Mindig lelövéssel fenyegetem őket, hát igyekeznek hamar végezni a szemlével. Pedig meg sincs töltve egyik se. Az ágyu is csak papirmassé. De van itt ész! Hehehe! Több, mint legifj. *Sipőcz* Jenőnek! Hehehe!

Kősziv: Nagyszerü! Ügyes!

Hyéna: És a vérebek?

Habakuk: U! U! Hrrr! Brrr! Én vagyok a vérebek! Hehehe!

Vámpyr: Kitünő módszer. És sokat eltitkolt?

Habakuk: Azt meghiszem! Legalább három millió adóértéket!

Vámpyr: Hát akkor vegyük fel a jegyzőkönyvet. (Elkéreti az iráshoz szükséges holmit.) Kezdhetjük. Először a személyi adóalanyok eltitkolását. Vetkezzék le.

Habakuk: (Levetkezik.)

Kősziv: (Odaugrik) Egy szemölcs a bal lapockáján. Felvették azok a vérebek?

Habakuk: Hehe! Olyan butának gondol? Hogy legifj. *Sipőcz* Jenő az én szemölcseimből fizesse a Gellért-fürdő milliárdos deficitjét?

Vámpyr: Nagyszerü! Höhöh! Szemölcsadó! Höhöhö. (Irja.)

Habakuk: (Büszkén.) Még három szemölcsöm van!

Kősziv: Ehehehe! Hehehe! Három szemölcs! Legalább háromszáz korona! Hogy pukkadna legifj. *Sipőcz* Jenő!

Hyéna: Emelje csak a jobb lábát!

Habakuk: (Emeli.)

Hyéna: Egy anyajegy! Hehehe!

Habakuk: Egy? Van itt négy is! (Mutatja.)

Vámpyr: Hö! Böhöhö! Anyajegyadó! (Ir.)

Hyéna: Legalább négyszázezer! Hehehe! Hehehe! Ha tudná legifj. *Sipőcz* Jenő.

Kősziv: (Diadalmasan.) Tyukszem! Hehehe! Ehehe! Öt is.

Habakuk: (Gőgősen.) Nyolc!

Vámpyr: Tyukszemadó! Höhö! Höhöhöhö! Hogy pukkadna legifj. *Sipőcz* Jenő. (Ir.)

Habakuk: (A hónalját mutatja.) Egy forradásom is van!

Vámpyr: Höhö! Forradási adó! Hogy pukkadna legifj. *Sipőcz* Jenő.

Kősziv: Ehehehe!

Hyéna: Hehehe!

(Még felvesznek vagy tizenötféle testiadót s Habakuk felöltözik.)

Hyéna: (Egy falmelletti üres részre mutat.) Milyen nagyszerü helye volna itt egy szekrénynek . . .

Habakuk: Nem szekrény jön oda. Egy finánckidobó automatát szántam oda.

Vámpyr: Höhö! Automataadó! (Ir.)

Kősziv: Mondja, Habakuk ur, volt maga beteg?

Habakuk: De mennyit! Mindig beteg vagyok! Rossz a tüdőm. Csuda ilyen poros városban.

Kősziv: Hehehe!

Hyéna: Ehehe!

Vámpyr: Höhöhö! Poradó! Hö! Böhöhö! Bacilusadó! (Ir.)

Hyéna (kinéz az ablakon): Nagyszerü kilátás! Öt kéményre!

Habakuk: Na, maga is egy hires finánc lenne! Nézzen csak jól szét. Százötvenhét kéményre!

Hyéna: Ehehe!

Kősziv: Behehe!

Vámpyr: Böhöhö! Kéményadó! Szervusz legifj. *Sipőcz* Jenő! Micsoda kilátás!

Kertészkolóniákat Budapest környékére!

Irta: Bóhn József kertész, fővárosi bizottsági tag

Németország és Hollandia kertészeteit, különösen kereskedelmi kertészeteit ismerve és összehasonlitva azokat fővárosi kertészeteinkkel, szomoruan kell megállapitanunk, azt a hátramaradottságot, amely itthon eme magasabb foku gazdálkodásban évtizedek óta szemlélhető. Lesznek, kik zokon veszik ezt a nyilt őszinteséget, de a tárgyilagos kritika mindenkor érdemes a meghallgatásra. Keressük azonban az okokat, amelyek kertészetünk hanyatlását, elmaradottságát idézték elő. Az 1885. évig a kertészet nálunk is a magas szinvonalon állott, mert a kertészek *termelők* voltak. A jelzett időtől fogva azonban állandó hanyatlást észlelünk, a nagytermelő kertészetek lassanként megszünnek és erős és munkaszerető utódokról nem gondoskodtak. De változtak a viszonyok is. A növénybehozatal mindig könnyebbé lett, Németország és kivált Olaszország kertészei észrevéve az itteni állapotokat, filialékat rendeztek be saját terményeik számára és csak ugy özönlött be a sok félig kész vagy éppen piacképes árú, amelyért a sok jó magyar pénz milliószámra ment ki, pedig azt itthon is éppen olyan jól lehetett volna előállitani. Szerencsétlen vámpolitikánk csak fokozta a behozatalt, ami egy időre a könnyebb munkát kedvelő kertészeinknél nagyon is elősegitette a természetes hanyatlást, mivel könnyebb kereskedni, mint termelni. Kertészeink ahelyett, hogy hivatásuknak megfelelően termelők lettek volna, átvedlettek viszonteladókká, a külföldi nagytermelő cégek vigéceivé.

Hozzájárult ehhez a főváros rohamos fejlődése is. Ez ugyanis természetszerüleg kiszoritotta kertészeinket a fővárosból a külső perifériákra, ahonnan a beszállitás még költségesebbé vált. Növelte a termelési költségeket a szinte uzsora számba menő földbérletek terhe is és az a bizonytalanság, ami ezen bérleteknél állandóan Damokles kardja gyanánt lebegett a kertészek feje fölött. Emiatt nagyobb befektetésekbe egy kertész sem mert belemenni, mivel soha sem tudhatja, mely pillanatban mondják föl neki a bérletet, ami valóságos tönkremenést jelent a kertészre. E nehézségeket, amiket még a folyton emelkedő munkabérek és az áru értékének csökkenése is tetemesen emeltek — a kertészek legyőzni nem tudták, s ennek természetes folyománya lett az, hogy a hazai kertészet mindinkább lejebb csuszott. A *kertészkoloniák* létesitésének eszméje már több mint 14 éve vajudik, mert hol a hivatott hivatalos tényezők szükkeblüsége, hol pedig a kertészek között divó visszavonás és szegénységük miatt testet ölteni nem tudott. Elsősorban földmivelő, gazdasági állam vagyunk, ennek dacára a földmivelésnek, a gazdálkodásnak az az ága, amely a föld leggazdaságosabb megmunkálásával hivatott a földet a legjobban kihasználni, legelmaradottabb és a hivatott faktorok közül senkisem sietett ennek a gazdálkodási ágnak a hóna alá nyulni. Kertésztelepekre, koloniákra Magyarországnak pedig nagy szüksége van, mert hiszen ez az ország van hivatva Európában e tekintetben vezetőszerepet a saját jól fölfogott érdekében vinni. Egyes emberek támogatásával, állami kertészetek létesitésével nem fogjuk egy hamar kertészetünket talpra állitani és az országnak és a fővárosnak elsőrangu jövedelmi tényezőjévé avatni. Egyoldalu támogatással, intézkedésekkel célt nem érünk, mert a külföldi százados és erős pénzalapon álló önálló kertészetek csakhamar ismét éreztetni fogják befolyásukat, *radikális céltudatos intézkedések szükségesek* és az ország több vidékén, főleg a főváros környékén *alapitandó kertésztelepek létesitésével lehet csak a bajon segiteni.* Meg kell kezdeni *a kertészkoloniák létesitését*, akár a kereskedő kertészek bevanásával, akár, — ha kell, azok kizárásával — *itt először a fővárosban*, azután távolabb künn a nagyobb vasuti gócpontokon. Nem kis és könnyü feladat ez, *de meg kell értenie egymást az államnak és a kertészeknek:* az egyik legyen áldozatkész, a másik meg legyen szerény és kitartó munkás, dolgos, — igy talán majd közös erővel az ország érdekében célt fognak érni.

Soha jobb idők nem jártak arra, hogy Magyarország és főleg Budapest kertészetét egy nagy lenditéssel a fejlődés, a haladás utjára tereltessék, mint most, amikor megfeszitett erővel kell dolgoznunk mindnyájunknak azon, hogy ismét talpra álljunk.

Mérhetetlen erő és kincs rejlik a kertészetben, amely ezernyi ezer magyarnak adhat boldogulást, csak észszerüen és céltudatosan kell a munkához fogni és az eszmét megvalósitani. A kertészet a gazdálkodásnak az az ága, amely nem csupán az anyagiaknak dolgozik, hanem a lelkieknek, a szellemnek is. Vessünk egy pillantást a hollandi kertészetre és azonnal látni fogjuk, mily megmérhetetlen az a hatás, amelyet a kertészet egy nemzetre gyakorolhat, mennyire befolyásolhatja ennek anyagi és szellemi szinvonalát. Erről tanuskodik Belgium, Franciaország és Németország kertészete. Nem akarom számokkal bizonyitani, hogy hány millió koronával gazdagitotta az utóbbi évtized alatt hazánk a kertészeti termékek utján a külföldet, csupán röviden jegyzem meg, hogy maga *Hamburg* vaggonszámra szállitotta a gyöngyvirágot Budapestnek egy idény alatt, Hollandia a tulipán és jácint hagymákat, Németország a legkülönbözőbb disznövényeket. Az a töméntelen vagyon, amely ezen a réven kivándorolt, a mi népünket gazdagithatta volna és művelődés történetünk egy vezérszereppel többel számolhatna be a kultur népek történetében. *A tizenkettedik óra ütött, a kertész kolonia megvalósitása a földbirtokreform keretében igen könnyen megvalósitható, az állam megcsinálhatná a vidéken, a főváros pedig itt a fővárosban.* Az illetékes osztályvezető a legmesszebb menő jóakaratu támogatásáról és közreműködéséről biztositott és én tudom, hogy a fenakadásnak *maguk a kertészek az okai*, az indolenciájuk, a tehetetlenségük, amely bennük és vezető egyleteikben megnyilatkozik, megkönnyiti ismét a külföldiek beözönlését. Már is hallani, hogy egy hollandi társaság magtermő telepet, angolok a Balatonvidékén akarnak kertészeti telepeket nyitni. Ha ez megtörténhetik, akkor a magyar kertészet föllendüléséről többé beszélni nem lehet.

Habakuk: Oh, van még nékem egyébre is kilátásom. Kilátásom van az osztálysorsjáték főnyereményére. (Három sorsjegyet mutat.)

Hyéna: Ehehe!

Kősziv: Behehe!

Vámpyr: Öhöhö! Főnyereményadó! (Ir.)

Kősziv: A vizvezeték jó?

Habakuk: Fenét! Nem jön azon viz, csak hét napban egyszer.

Kősziv: Ehehe!

Hyéna: Behehe!

Vámpyr: Höhöhö! Viziszonyadó! Ha sejtené legifj. *Sipőcz* Jenő! (Ir.)

Habakuk: Van itt egyéb is. Legalább 2000000000000 eltitkolt poloska; cipőtalplyukadó! Hitelező kidobási adó! stb.! stb. és adóeltitkolási adó.

Kősziv: Ehehe! Ehehe!

Hyéna: Behehe! Behehe!

Vámpyr: Höhö! (Ir.)

Habakuk: Remélem, enyém lesz az első dij?

Vámpyr: Hogyne! Csak irja alá a jegyzőkönyvet.

Habakuk: (Aláirja s Vámpyr gondosan zsebreteszi. Kősziv, Hyéna és Vámpyr az aláirás után barátságos mézes-mázos alakokból egyszerre zord tigrisekké alakulnak s Habakuk elé állanak.)

Kősziv: U! U!

Hyéna: Brrr! Brrr!

Vámpyr: Hrrr! Hrrr!

Habakuk: Mi az?

Vámpyr: Ha maga véreb, mi is vérebek! Höhöhö! Finánccok!

Hyéna: Tyukszemeltitkolás legalább 5 esztendő, anyajegy, bacilus, 150-nél több, kémény, hehe!

Kősziv: Viziszony, cipőtalplyuk, kappanhang, stb. stb. Kár, hogy nem él ezer évig. Még az ezredikben is ülne! Hehehe! (Sipol s bejönnek a fogdmegek.)

Habakuk: (Elájul, a fogdmegek elhurcolják.)

Hyéna: Ehehe!

Kősziv: Behehe!

Vámpyr: (Ir.) Utólagos adók! elájulási adó! Elhurcolási adó! Höhöhö! *Bill.*

Troubridge admirális és a Fővárosi Könyvtár

Hogyan jut külföldi folyóiratokhoz a Fővárosi Könyvtár? — Az ententeországok könyvtáraival helyreállt az összeköttetés — Küzdelem a kölcsönkönyvtárak ellen

Most, hogy májusi nap melegiti a télen fagyos termeket, megélénkültek a nyilvános könyvtárak is, — elsősorban a főváros könyvtárai, melyek, noha sokat és nagyot vétkeztek a multban — érdemes munkásai a kulturának, sőt a legujabb időkben a *keresztény és nemzeti* kulturának is. A Fővárosi könyvtár mai állapotára vonatkozólag kérdést intéztünk *Kremmer* Dezső dr. igazgatóhoz, akitől a következő felvilágositásokat kaptuk:

— Alig tizenöt éves könyvtár a miénk *s máris a nagy könyvtárak közé emelkedett fel.* Célunk nem a politizálás, hanem a munka, ami kötelessége is egy ilyen kulturintézménynek, azonkivül őrködünk a gomba módra elszaporodott zugkönyvtárakra, melyek ponyvairodalmukkal megmételyezik a serdülő fiuk és bakfis lányok lelkületét. Mi korkülönbség nélkül *szépirodalmat és tudományos irodalmat adunk olvasóink kezébe*, ellentétben a mindegyre felburjánzó *zugkönyvtárakkal*, melyek főleg 14 éves lányoknak és fiuknak, megfelelő dij mellett, külön termekben „*jobb*“ olvasnivalókat adnak élvezni. Sajnos, a főváros csak öt könyvtárat tudott állitani a mintegy 60 zugkönyvtárral szemben. A győztesek természetesen az utóbbiak.

Könyvtárunkban kb. 14.000 szépirodalmi könyv áll a közönség rendelkezésére, havonta pedig átlag: 15.000 könyvet kölcsönzünk ki a tudományos központokba. Fiókjainknak — ezideig hét volt, most készül el a nyolcadik — könyvállománya: 200.000 szépirodalmi ismeretterjesztő és ifjusági mű.

A *valuta-differenciát* nagyon érezzük. Az ententemissziók — kiváltképen *Troubridge admirális és a francia főkonzul — számos angol és francia folyóiratot rendeltek meg számunkra.* Igy az a 300 birtokunkban lévő külföldi folyóirat jórészt ajándék, nagyrészéhez pedig csere utján jutottunk. Tavaly sokkal kevesebbet szereztünk be, de most már a hangulat is megváltozott irányunkban s ilyenképen — igénybe véve még külföldi összeköttetéseinket is — *rendszeresen kapjuk a: német, angol, francia, olasz, holland és egy pár szláv folyóiratot*

Az elmult esztendőben: 500 tudományos könyvet szereztünk be, fiókjaink könyvállománya pedig 3000 uj művel gyarapodott, sok könyvhöz hagyományok által jutottunk. A többi könyvtárakkal szemben *ezek meglehetősen nagy számok.* Most már kezdünk fellendülni, annyira, hogy *rendesen levelezünk a külföldi könyvtárakkal* és a külföldi folyóiratok szerkesztőségeivel.

Jelenlegi munkásságunk: statisztikákat küldünk a külföldi államokba — még Amerika is élénken érdeklődik — és külügyminisztériumunk utján felvilágositjuk nyugati ellenségeinket.

TÜSKÉK

...

Huszonkét képviselője

ül a nemzetgyülésen Budapest huszonkét választókerületének, a huszonkét nemzetgyülési képviselő azonban vajmi keveset törődik Budapesttel. Hogy csak a legfájóbb kérdéseket emlitsük, az őrlési dij megállapitásáról, az állatforgalmi adóról, a főváros lisztellátásáról egyetlen interpelláció, egyetlen szó nem hangzott még el a főváros érdekében, a főváros nemzetgyülési képviselőinek ajkán. Tisztelet az országos politikának, de a főváros közönsége a státusügyekben való élénk részvételen kivül egyebet is vár a maga képviselőitől. Várja azt, hogy a főváros érdekeinek szószólói legyenek, várja azt, hogy a Keresztény Községi Párt, mely a közgyülési teremben munkálkodik, a város előbbrejutásáért és boldogulásáért, támasztékot kapjon abban a huszonkét emberben, akiknek fővárosi választópolgárok bizalma juttatott mandátumot. Ha huszonkilencen ellenzéket tud alkotni, akkor az a huszonkettő, akik fővárosi választókerületeket képviselnek, legalább is a kereszténypártiak a fővárost érdeklő ügyekben alkossanak egységes frontot, egy külön budapesti párt ot. Annál is inkább, mert a legtöbb fővárosi nemzetgyülési képviselő egyben — bár nem tulságosan munkálkodó — tagja a főváros törvényhatósági bizottságának is. Aki a város atyja a közgyülési teremben, legyen az a parlamentben is. De a mi képviselőink tulnyomó nagyrésze egyik kötelességét sem veszi nagyon komolyan ...

A Vigadó bérlete

belefult a bürokrácia posványába és onnan nem is fog egyhamar kikászolódni. Most a pályázat kiirásának pénzügyi tervezetein dolgozik a városgazdasági ügyosztály és eme korszakotalkotó munkájához siet kikérni a tanács, a városgazdasági albizottság, a pénzügyi bizottság a jogügyi és még tudja Isten hányféle bizottság előzetes hozzájárulását. Magától értetődik, hogy a pályázat eldöntése ugyanezeken a fórumokon fog keresztül menni és végső fokon a közgyülés fogja valamelyik pályázónak odaitélni a Vigadó bérletét. Szinte hihetetlen, hogy a szőrszálhasogatásnak milyen magas iskolája folyik itten, nem épen kedvező oldaláról mutatván be a fővárosi közigazgatást. A pályázat előkészitésére kerek 25 esztendő állott az urak rendelkezésére; semmiképen sincs megindokolva tehát a késedelmeskedés. Hiszen a Vigadó bérletéhez, mely fővárosunk egyetlen hangversenytermét foglalja magában, nagy kulturális érdekek füződhetnek és füződnek is és a keresztény és nemzeti kultura szempontjából épen nem közömbös, hogy ki és mikor kapja meg a bérletet. Az ügyosztály azonban folytatja tovább a maga kisded játékait, az október végén lejáró bérletre, valamikor karácsony táján a pályázatot is ki fogja irni, de közben, természetéhez nem illő gyorsasággal választotta el a Vigadó bérletétől a Menetjegyiroda helyiségeinek bérletét, mely pedig eddig odatartozott. A gyengébbek kedvéért megjegyezzük, hogy a Menetjegyiroda, melyet féltő gonddal óv a városgazdasági ügyosztály a nyilvános árlejtés purgatóriumától, bankérdekeltség, amelynek vezérigazgatója, — mely csudálatos találkozása a véletleneknek — a főváros törvényhatósági bizottságának is tagja ...

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

HIREK

Pünkösd utánra halasztották a választásokat. Az egész Városháza izgalommal lesi a választásokat, amelyektől 300 tisztviselő előmenetele függ. Az elnöki ügyosztály először április végére tervezte a választások megejtését, a tervből azonban nem lett semmi, mert az ügyosztály nem tudott elkészülni a tabellák összeállításával. Munkatársunk ez ügyben kérdést intézett *Sipőcz* Jenő dr. polgármesterhez, aki kijelentette, hogy *a Pünkösd után következő héten okvetlenül megtartják a választó rendkivüli tanácsülést, ugyannyira, hogy az érdekelt tisztviselők junius elsején már a magasabb fizetéseket kapják.*

Szenzációs interpelláció a szerdai közgyülésen. *Mint megbizhatatlan helyről értesülünk, Horváth Károly (IV. ker.) bizottsági tag óriási jelentőségü interpellációt jegyzett be, melyet szerdán külön polgármesteri engedéllyel napirend előtt fog előterjeszteni. Az interpelláció névszerinti szövege a következő:*

Tudja-e a polgármester ur, hogy a mult héten a főváros területén 1.89 másodpercig tartó, keresztrezgésében $4^{6896}/_{10\cdot000}$ fokot, hullámhosszában $7^{6986}/_{10\cdot000}$ fokot mutató, kilengéseiben $^3/_{87}$ erősségre való földrengés volt?

Tekintettel arra, hogy egy földrengés veszéllyel is járhat, hajlandó-e a polgármester ur intézkedni, hogy ilyen, a főváros érdekeit legkomolyabban veszélyeztető esemény többet ne forduljon elő?

A polgármester — hir szerint — azonnal válaszolni fog.

A főváros opciót kapott a bécsi elektrobuszokra. Megirta az *Uj Budapest*, hogy Bécs városa ajánlatot tett a fővárosnak, hogy három elektrobuszát, amelyet az osztrák fővárosnak a benzin olcsósága miatt nem érdemes járatnia, eladja Budapestnek. A közlekedési ügyosztályban fontolóra vették az ajánlatot, annál is inkább, mert nálunk drágább lévén a benzin, mint Bécsben, a benzines autóbuszok helyett viszont az elektrobuszok járatása kerül kevesebbe. *Till* tanácsnok megbizásából *Krisztinkovich* műszaki főtanácsos és *Bárány* főmérnök felutaztak Bécsbe, megtekintették az elektrobuszokat és tárgyalásokat kezdtek a vételről. Az osztrákoknak volt eszük és magyar koronában szabták meg a vételárat, csekély 800.000 magyar koronát kérvén egy-egy elektrobuszért. Azonban hamarosan leszálltak a magas lóról és a főváros képviselői *darabonkint 400.000 koronás árban opciót kaptak az elektrobuszok megvásárlására.* A tanács és a közgyülés fog dönteni arról, hogy Budapest él-e az opcióval és amennyiben a vétel sikerül, a Nagy János-utcai töltőtelep felhasználásával *már a legközelebbi jövőben meg fog indulni a három elektrobusz.*

Blaha Lujza-Szinház a Blaha Lujza-utcában. A Szerecsen-utcában lévő Revü-Szinházat a *Wertheimer*-családtól 20 esztendőre az *Unió Szinházüzemi és Szinházépitő R.-T.* vette bérbe. A *Revü* csak tavaly kapta meg a szinháznyitási engedélyt, amely alkalommal a tanács egy esztendei lejárattal több fontos kikötést tett a szinház tüzbiztonsága szempontjából. Ez az egy esztendő most lejárt és mivel amugy is átalakitások váltak volna szükségessé, az Unió elhatározta a szinház teljes átépitését. A földszinti nézőteret megkisebbiti, az eddigi Thonet-székek helyett *kényelmes zsöllyéket* állitanak be, az erkély fölé pedig még egy *emeleti páholysort* épitenek. Az átépitést a magánépitési átépitési bizottság már engedélyezte és a munka már meg is kezdődött. A szinház átépitésével kapcsolatban uj nevet is kap: ősztől kezdve *Blaha Lujza-Szinház* lesz a neve, *Beöthy* igazgató ugyanis készségesen járult hozzá a Népszinházi Bizottság azon kivánságához, hogy az idegen *Revü-Szinház* név helyett magyaros hangzásu nevet adjanak a müintézetnek. Ezzel kapcsolatban az Unió beadványt intézet a közmunkatanácsához, hogy a Szerecsen-utcát, melynek ezen elnevezéséhez semmi nevezetesebb történelmi emlék nem füződik, *Blaha Lujza-utcára kereszteljék át.*

—

Lehár Budapesten. A kék mazur Király-Szinházi bemutatóján, melyet az igazgatóság végérvényesen 13-ára, péntekre tüzött ki, a zenekart a világhirü szerző személyesen fogja vezényelni. Lehár mester valószinüleg már a jövő hét folyamán Budapestre érkezik, hogy az utolsó próbákat maga vezesse. A bemutatóig az Offenbach-előadásokat ismétlik meg. Pünkösd vasárnap és hétfőn délután Offenbachnak lesz az első délutáni előadása.

A Scala-szinház idei szezonja kimagasló művészi eseménnyel indul meg. A gyönyörüen átalakitott, impozáns méretü nyári szinházban a klasszikusan szép zenéjü *Rip van Winkle* kerül szinre, a cimszerepben az opera kiváló művészével, *Környey* Béla-val mint vendéggel, Lisbeth szerepében pedig *Lábass* Jucival, a Király-Szinház egyik primadonnájával, 48 tagu zenekar, 50 tagu kórus és 24 tagu balettkar hatalmas méretüvé fogják tenni a ragyogó szinpadot s igy bizonyos, hogy a Scala-szinház hamarosan legkedveltebb szórakozó helye lesz a főváros szinházi közönségének.

Az apám feleségének csütörtöki bemutatója sikert hozott a *Belvárosi Szinháznak*. A közönség kitörő kacagással kisérte *Boros* Gézának és *Kabos* Gyulának minden szavát és elragadtatással tapsolt *Simonyi* Máriának, *Petheőnek*, *Bérczynek*, *Wirth* Sárinak, és *Nagy* Margitnak, akik a rendkivül kedves és fordulatos darabot összehangolt francia vigjátéki stilusban játszották végig. Feltünést keltettek *Herquet* Rezső gyönyörü szinpadi tervei.

A kék mazur bemutatója. Hetek óta folynak a próbák a *Király-szinház* legközelebbi ujdonságából, *A kék mazurból*, melynek előadása az idei évad egyik szenzációjának igérkezik. A szinház *Stoll* Károly főrendező vezetésével mindent elkövet, hogy a világhirü szerző külföldön már igen nagy sikert aratott darabja itt is méltó előadásban kerüljön a közönség elé. A vezető főszerepeket a legjobb erőire ruházta: *Péchy* Erzsire, *Somogyi* Nusira, *Gádorra*, *Latabárra*, *Borossra*, *Endrére* és *Lászlóra*. Külön érdekessége a szereposztásnak, hogy az egyik vezető férfiszerepben *Matány* Antal, a Belvárosi Szinház kitünő tagja lép fel, aki legnagyobb sikereit vidéken mint operetszinész aratta.

A Magyar szinház heti műsorán a francia A nagyságos asszony táncosa és a magyar Buzavirág felváltva szerepelnek. Vasárnap délután két órakor a Sasfiókot adják Gellérttel a cimszerepben. Pünkösd hétfőn délután 2 és fél órakor a Kis lord kerül szinre.

A Scala-szinház megnyitó előadása szombaton, 14-én lesz, a bemutatóra kerülő *Rip van Winkle* c. nagy operett előkészületei a befejezéshez közeledtek. Vasárnap este megismétlik az előadást, vasárnap és hétfőn délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal a *Luxemburg grófját* adják.

„A könnyelmü Éva" a Royal-Apollóban. Ismét uj amerikai filmstar mutatkozik be ezen a héten a Royal-Apollóban *A könnyelmü Éva* cimü filmen. *Dorothy Philipps*, egy fiatal szőke szépség, aki Amerika legkitünőbb drámai szendéi között emlegetnek. A darabot két fenomenális amerikai burleszk előzi meg. Az előadások köznapokon és vasárnapon egyformán 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

„Gróf Mefisztó" az Omniában és a Tivoliban. A főváros két előkelő premier-mozgójában, az Omniában és a Tivoliban e héten egyszerre kerül bemutatóra egy eseményes magyar film, a *„Gróf Mefisztó"*, amelyet *Garamszeghy* Sándor, a Nemzeti Szinház művésze irt, rendezett és ő is alakitja a vezetőszerepet. A főszerepeket a szerzőn kivül *Muzsnay* Béci, *Pilinszky* Zsigmond, *Szemere* Árpád és *Horváth* Zoltán alakitják. Megelőzi ezt egy két felvonásos amerikai életkép: *Harc az arányért* cimen. Az Omnia előadásai köznapokon 5, 7 és 9 órakor, vasárnapokon 4, ¾6 ½8 és 9 órakor, mig a Tivoli előadásai köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnap 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek. Omnia jegyei Bárdnál is.

KÖZGAZDASÁG

Az „Első Magyar Farmgazdasági és Ipari Részvénytársaság" igazgatósága berei *Papp-Ragány* István dr. h. államtitkár elnöklésével hivatalos helyiségében (VII., Rákóczi-ut 36.) ülést tartott. Az igazgatóság ülésén *Baán* Jenő vezérigazgató beszámolt a részvénytársaság első félévi munkásságáról és a részvénytársaság által alapitott és affiliált vállalatok és pedig: a „Monori Pótkávégyár Részvénytársaság", „Novum Bőripari Részvénytársaság", „Farmer Cukrászipar Részvénytársaság", „Első Czeglédi Mészhomok Téglagyár Részvénytársaság", „Felsőmagyarországi Mezőgazdasági és Kereskedelmi Részvénytársaság", „Nyugatmagyarországi Mezőgazdasági és Ipari Részvénytársaság", „Farmer Áruforgalmi Részvénytársaság", „Ferropress Vas- és Fémárugyár Részvénytársaság" fejlődéséről. Bejelentette a vezérigazgató, hogy a részvénytársaság Abauj-Torna vármegyében Aszaló, Szikszó és Halmaj községekben kb. 150 holdnyi területen gyógynövénytelepet létesitett, amely egyuttal a földm. min. gyógy- és iparinövény forg. iroda engedm. beváltója, s ugyancsak Abauj-megyében külföldi tőke társulással 2000 lóerős hydraulikus telepet épit.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank igazgatósága megállapitotta a bank 1920. évi mérlegét, amely 20.139.347.91 korona nyereséggel zárul. Az igazgatóság a május 20-ra összehivott közgyülésnek javasolni fogja, hogy a bank részvényenként 40 korona osztalékot fizessen.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága megállapitotta az 1920. évi mérleget, mely 63.427.505 K tiszta nyereséget tüntet fel és elhatározta, hogy a folyó hó 23-án tartandó közgyülésnek inditványozni fogja, hogy az intézet a 280 millió korona alaptőke után 16 százalékot, vagyis részvényenként 64 korona osztalékot fizessen, 8,500.000 koronát a rendes tartalékalap javadalmazására forditson, miáltal ez 600 millió koronára emelkedik, 1,000.000 koronát hadiközjótékonysági célokra, 3,000.000 koronát a nyugdijalap erősbitésére juttasson és 1,348.109 koronát uj számlára vigyen át. Az üzleteredmény-számlán a következő nyereségek mutatkoznak és pedig kamatokon 62.6 millió, jutalékokon 33.7 millió, társasüzleteken 11.3 millió, értékpapirokon 13 millió, devizákon és valutákon 17.7 millió és árukon 3.2 millió korona, mivel szemben a tiszti fizetések és személyzeti kiadások 42 millió, a költségek 17 millió, az adók 18 millió és a jótékonycélu adományok 2.3 millió koronát tesznek. Az intézet kezelésére bizott idegen tőkék összege 2338 millióról 3603 millió koronára emelkedett. A bank összeforgalma 1920-ban 127 milliárd korona volt. Az intézet egyuttal közhirré teszi, hogy utolsó kibocsátásu részvényeinek forgalomban lévő ideiglenes elismervényei végleges részvényekre átcserélhetők.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **DOBY ANDOR**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Ujabb feltünő cipő árleszállitás.
Férfi fekete box-cipő ... azelőtt K 1500.— most K 960.—
Ugyanaz barna betétes ... azelőtt K 1600.— most K 1080.—
Férfi barna cipő ... azelőtt K 1700.— most K 1100.—
Női fekete félcipő azelőtt K 550.— K 1300.— most K 300.— K 860.—
spanglis azelőtt K 1200.— most K 820.—
Gyermek fekete cipő ... azelőtt K 650.— most K 480.—
sárga azelőtt K 980.— K 1000.— K 1200.— most K 610.— K 710.— K 810.—
Gyermek vászon-cipő ... 26—33-ig K 280.—
Nagy választék szandálokban.
Előbb győződjék meg és azután vásároljon!

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este 1/2 7 órakor. Az utolsó szimfónia Minden este 1/2 7 órakor.
továbbá Kreton kutyaszinháza és pompás varieté attrakciók.

Koksz: bánya, kovács és tisztitott ipari és fütési célokra, waggon- és fuvartételekben házhoz szállitva kapható
SCHMITTERER JENŐ
soroksárpéteri kokszternelő vállalatnál
Telefon: József 103-58. Budapest, IV., Muzeum-körut 37. III. em.

Baronet Francia cikkek Divatáruk Jozsef 110-40

NAGY FERENC szállitó IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A MÁJUSI REKORD MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

A MAGYAR HÁZ KÜLÖN ÉTTERMEI
BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 15. SZÁM
Budapest legelőkelőbb közönségének találkozó helye. Elsőrangu konyha. Kitünő fajborok. Kerthelyiség megnyilik május 1-én. Vezető: PÁSZTOR ZOLTÁN.

KÁROLYI GYÖRGY PAPIRKERESKEDESE, KŐ- ES KÖNYVNYOMDÁJA
BUDAPEST, IV., DEÁK FERENCZ-UTCA 5.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

5 órai tea a Renaissance éttermeiben.

Betegápolási cikkeket és orvosi müszereket csak a „MONE" ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1.
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis" Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. ⁘ Telefon: 115—27.

1. évfolyam Budapest, 1921 május 18. 19. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Uj Prometheusoknak

képzeli a két nagy szimfonikus: *Hegedüs* pénzügyminiszter és *Csupor* tanácsnok a főváros adófizető polgárait, az *alanyokat*, ahogy az adófizetőket nevezi az akták száraz poézise. Pontosan és részletesen beszámoltunk azokról az adókról, amelyek a főváros részéről fenyegetik a publikumot és rámutattunk arra, hogy *bármennyire is szükségesnek találjuk a főváros jövedelmeinek fokozását, még sem tartjuk megfelelőknek az uj adók legnagyobb részét, mert nem igazságosak, mert nem progresszivek*, a régi adók fokozásai, amelyek csupán azért és egyenlően sujtanak mindenkit, mert lakás vagy gyomor nélkül nem lehet élni.

Ám ha kifogásaink voltak a főváros uj adói ellen, főképen adópolitikai szempontból, akkor *fokozott mértékben kell tiltakozni a forgalmi adó ellen*, amelyet most készül megvalósitani *Hegedüs* Lóránd pénzügyminiszter. Azok a kifogások, amelyek a főváros közélelmezési bizottságának legutóbbi ülésén elhangzottak a forgalmi adó ellen, halványak, majdhogy szintelenek nem voltak, de a legkevésbbé sem alkalmasak arra, hogy a pénzügyminisztert meggyőzzék, terveinek nem lehetetlenségéről, hanem arra való alkalmasságáról, hogy itt a legegyszerübb életszükségletek kielégitését is megakadályozza.

A forgalmi adó főképen *az élelmezés szempontjából érdekli Budapest törvényhatósági bizottságát*. Az *őrlési forgalmi adó*, melyet az érdekképviseletek hathatós tiltakozása folytán 15 százalékról 14-re szállitott le a miniszter, *a mindennapi kenyerünket fogja nagy mértékben megdrágitani*. Hiszen ezentul nemcsak a vámmalmokban, hanem a kereskedelmi malmokban is levonják az adógabonát, mely ha olcsóbb áron is juttat lisztet az ellátatlanoknak, nagymértékben fogja megdrágitani a szabadkereskedelmi árakat. Még sulyosabb *az állatforgalmi adó*, melynek csökkentésére, vagy megszüntetésére eddig semmit sem tett a miniszter, csupán azt igérte meg a főváros kivánságára, hogy a lóhust, a legszegényebb néposztályok táplálékát, mentesiteni fogja az adó alól. Az állatforgalmi adó, mely a pénzügyminiszter tervei szerint minden adásvételnél a vételár három százalékát tenné ki, átlag 13—14 százalékkal emeli a marhahus árát a fogyasztónál, ami más szóval azt jelenti, hogy a mai élő árakat véve alapul, *kilónkint 7 korona 40 fillérrel fizetjük felül a hus árát*. Hasonlóképen forgalmi adót fizetnek a többi élelmiszerek után is — oh nem a termelők, mert hiszen azoknak meg van az eszközük és a módjuk arra, hogy ezt a legrémesebb és legigazságtalanabb fogyasztási adót átháritsák arra, aki az élelmiszereket megeszi: *a budapesti adófizető alanyra*. Sajnálattal látjuk, hogy egy ennyire fontos, a főváros minden polgárát exisztenciájában érintő probléma városházi tárgyalása egy bizottsági ülés gyenge nyilvánosságában merül ki. A főváros eddig a lóhus forgalmi adójának lekönyörgésén kivül csupán annyit tett, hogy sürgős feliratot intézett a kormányhoz, hogy a főváros is részesedjen a forgalmi adóból. Annak kimutatása, hogy ez az igazságtalan adónem összegszerüen mekkora uj megterhelést jelent, hogy a kereskedelmi élet labirintusait hogyan teszi, ha lehet, még járhatatlanabbá és drágábbá, egyetlen szót sem hallottunk a közgyülésen.

És hol maradnak Budapest nemzetgyülési képviselői? Hol késik az éji homályban a huszonegy nemes férfiu és az egy nemes hölgy, hogy a gazdatársadalom egységes blokkjával szemben megvédelmezze Budapest fogyasztóit? A babérok, amelyeket a főváros nemzetgyülési követei arattak, vajmi gyérek és egyáltalában nem alkalmasak arra, hogy koszoruvá fonódjanak. Pedig akár a közgyülésen, akár a nemzetgyülésen a főváros fogyasztóközönsége érdekében való felszólalás *még népszerüséget is jelentene*, — de a mi nemzetgyülési képviselőink, ugy látszik, sem választópolgáraik érdekeivel, sem a saját népszerüségükkel nem sokat törődnek... Az adófizető közönség pedig mint uj Prometheus, vállán nem szünő teherrel hordozza a magyar globust, dehogy is mervén a maga enyhülése számára, ha nem többet, egy ital vizet kérni — hiszen annak az árát sem tudja már megfizetni....

Lesz-e vizünk a nyáron?

200,000 köbméter a napi fogyasztás — Vizmérővel kell felszerelni az összes házakat! — Mit mond a vizművek igazgatója?

A koratavaszi abnormis szárazság egyszeribe megmutatta, hogy a most következő nyár a vizellátás szempontjából nem igérkezik a legjobbnak. A lerongyolt, leromlott vizvezeték elérkezett teljesitőképessége végső határáig és tisztára az időjárástól függ, hogy a nyári meleg hónapokban lesz-e elegendő vize Budapestnek.

A főváros vizellátásáról kérdést intéztünk *Kajlinger* Mihály udvari tanácsoshoz, a vizművek vezérigazgatójához, aki a következő felvilágositást adta:

— Budapest tegnap 209.572 köbméter vizet fogyasztott, esős napokon kevesebb, átlag 206.000 kbm. viz a fogyasztás, mely általában 200.000 kbm.-től egészen 215.000 kbm.-ig terjed.

— Ez év április végéig 24,623.014 köbméter vizet használt el Budapest, 1920-ban ugyancsak április utóljáig: 24,561.739 kbm. volt a fogyasztás. Egy évben pedig 900.000 mm. szénre van szükségünk.

— Hogy *a nyári vizellátás milyen lesz*, az három körülménytől függ: a Duna vizellátásától és hogy milyen meleg lesz az időjárás, végül mennyi esőt kapunk? Egyelőre tehát nem bocsájtkozhatunk jóslásokba. Annyit azonban megállapithatunk most is, hogy *ha a Duna lemegy a minimumokra, akkor baj lesz a vizellátással.*

— A főváros mintegy 16.000 házában a viz tulfogyasztást a leghelyesebben vizmérőkkel lehetne megakadályozni, hiszen nem lehet minden egyes házban a csapok mellé szuronyos elenőrt állitani. Annyit meg kell állapitanom, hogy mig a házak egyrésze általányban fizeti a vizdijakat, addig *szó sem lehet a vizfogyasztás csökkentéséről*. Most annyi vizet ereszt mindenki, amennyi tetszik, sőt azzal sem törődnek, ha folyik tovább, — hisz közvagyon — de ha majd a zsebükre megy a hiába való fogyasztás, akkor jobban fognak takarékoskodni. Ez ellen a pocsékolás ellen pedig a legjobb orvosság a *vizmérő óra* alkalmazása. Akkor sokkal olcsóbb lesz a viz és az a napi 200 liter viz, ami most egy emberre jut, le fog redukálódni és még öntözésre is marad. A vizmérő pl. Kölnben annyira bevált, hogy a napi fogyasztás leesett a vizmérővel felszerelt házakban a felére. New-Yorkban pedig egyharmadára szállt le a fogyasztás, mikor a házakat órákkal szerelték fel, pedig ott *napi egy köbméter* volt az átlagos fogyasztás.

Mi van az ötvenmilliós fakölcsönnel?

A nagybankok haragusznak a Keresztény Községi Pártra — 7·4 százalékos kölcsönt kap a Pesti Hazaitól a főváros

A napi sajtóban meglehetősen nagy port vert fel a *főváros fakölcsöne*. A főváros ugyanis, biztositandó a lakosság téli tüzelőszer szükségletét, husz millió koronáért fát akart vásárolni. Pénze azonban nem igen volt és ezért a bankokkal tárgyalásokat kezdett egy függő kölcsön felvételére. A kölcsönt azonban a bankok olyan *szégyenletes feltételekkel* akarták megkötni, hogy a főváros *ebbe bele nem mehetett*.

A *tendencia nyilvánvaló*. A bankok nem felejtenek, nem tudják elfelejteni azt, hogy az ő embereiket és barátaikat a városházáról kibuktatta a Keresztény Községi Párt, és hogy a bizottsági üléseken, nemkülönben a közgyüléseken néhány olyan beszéd is elhangzott, amely nem a legkedvezőbb világitásba helyezte a profitéhes pénzintézeteket. A bankok azonban elfelejtik, hogy a *kölcsönkenyér visszajár*, és hogy az az ezer és ezer gazdasági szál, amely a bankokat a tejcsarnokoktól kezdve a hütőházakig a fővároshoz füzi, *feszültebb, mint valaha*. A bankok a Keresztény Községi Párt felé hajitották el a keztyüt, ám legyen, *elfogadjuk azt* és készek vagyunk a küzdelemre. Hogy ebben a küzdelemben melyik harcoló fél huzza a rövidebbet, az alig kétséges, hiszen a *retorzióra nem egy eszköz áll rendelkezésre.*

Abban a koncernben, amellyel a főváros a kölcsönügyében tárgyalt, benne volt a *Pesti Hazai Első Takarék is*, mely keresztény vállalkozás lévén, nem helyezkedett a fővárossal szemben a rideg elutasitás álláspontjára. Hogy a kölcsönügyet minden oldalról megvilágitsuk, alább közöljük a Pesti Hazai illetékes helyéről származó információnkat:

A főváros a mult évben tüzifa beszerzésre felvett a nagybankoktól (a *Kereskedelmi Banktól*, a *Hitelbanktól*, a *Pesti Hazai Első Takarékpénztártól*, stb.) egy évi lejáratra 20 millió koronát. Az idén a télire való tüzifa beszerzésénél ismét szükséges lett egy ujabb kölcsön. A főváros ismét a régi koncernhez fordult, de *a nagybankok a kért kölcsönt megtagadták*. A Pesti Hazai nem akarta azonositani magát a nagybankok elutasitó álláspontjával és mint a főváros régi bankárja, ajánlatott tett egy 50 milliós, egy esztendei lejáratu kölcsönre.

A takarék hajlandó az 50 milliós kölcsönt a rendes bankkamatláb felett egy százalékkal folyósitani, vagyis kér a pénze után 7·4 százalékot és azonkivül egy ezrelék forgalmi jutalékot negyedévenkint. E körül folynak most a tárgyalások a Pesti Hazai és a főváros vezetősége között. *A takarék a biztositék ügyében engedett* merev álláspontjából, de az anyagi feltételeken nem akar javitani, mert a takarék szerint a főváros még igy is olcsón jut a mai borzalmas pénzviszonyok között kölcsönhöz. Az egyik napilap azon állitása, hogy a Pesti Hazai ebben az ügyben csupán a többi nagybank exponense, *nem felel meg a valóságnak*, mert a kölcsön felajánlásában sem a Kereskedelmi Banknak, sem a Hitelbanknak nincsen része. A kölcsönajánlatot — mint illetékes helyről értesülünk — a Pesti Hazai Első Takarékon kivül annak leányintézete, a Hazai Bank, továbbá a Földhitelintézet és az Országos Központi Hitelszövetkezet tette.

A kölcsön ügyében különben *folynak a tárgyalások.*

Itt a kötelező kéményégetés!

Minden kéményt évenkint egyszer ki kell égetni
A kiégetés költségeit a háziur viseli

Még a Károlyi-kormány idején a tüzoltófőparancsnokság beadványt intézett a belügyminiszteriumhoz, amelyben kérte, hogy a gyakori kéménytüzekre tekintettel, rendeljék el *a kötelező kéményégetést*. A Károlyi-kormány 1918. decemberében ki is adta az erre vonatkozó rendeletet, ezt azonban sohasem hajtották végre.

A kéménytüzek azonban egyre gyakoribbak lettek, és a belügyminiszterium elérkezettnek látta az időt, hogy a Károlyi- kormány rendeletét megismételje. Erre vonatkozólag rendeletet intézett a fővároshoz, ahol a közgazdasági ügyosztályban most készül a kéményseprő szabályrendelet megfelelő módositása.

A közgazdasági bizottság szombati ülésén foglalkozott a kötelező kéményégetés kérdésével és azt egyhangulag *el is fogadta*. A kötelező kéményégetésre azért van szükség, mert a korom lerakódik a kémények falaira, ott szurokká alakul át és főleg nyári időben meggyul és okozója lesz a könnyen veszélyessé válható kéménytüzeknek. Amikor a kéményseprő a kéményt sepri, drótkeféjével nem képes lehorzsolni az odatapadt szurkot, ugyhogy a kéménynek szalmával való elővigyázatos kiégetése válik néhanapján szükségessé.

A szabályrendelet megfelelő módositása *már legközelebb a közgyülés elé kerül* és akkor életbe lép a kötelező kéményégetés. A módositás szerint minden, általában használt kéményt legalább egy évben egyszer ki kell égetni. A kéményégetésről *a háziur köteles gondoskodni* és az ő kötelessége az égetéshez szükséges szalma beszerzése is.

Az égetés díját kéményenkint *1 korona 35 fillérben* állapitja meg a szabályrendelet. Mivel ez az összeg még egy husz-harminc kéményes házban sem több *évi negyven-ötven koronánál*, a kötelező kéményégetés senkire sem ró különösebb megterhelést.

A plébánosválasztások problémája

Petrovác Gyulának okos és helyes cikkéhez a következő reflexiokat kaptuk:

Feltétlenül szükséges, hogy a Kor. Községi Párt vezetősége értekezletre hivja össze a kath. bizottsági tagokat, hogy megállapodjanak bizonyos elvben a plébánosválasztást illetőleg. Igaz az is, hogy az eredményes papi működésnek alapfeltétele a hivek bizalma és szeretete, tehát az egyházközségeknek bizonyos befolyást kell biztositani a plébános választásnál. De itt *vigyáznunk kell, nehogy tulzásba menjünk*. Az egyházközség rendesen csak a saját káplánját ismeri, a többi pályázó működését alig. Mi következik ebből? Az, hogy az egyházközség rendszerint a saját káplánjai közül fog egyet megválasztani s legtöbbször a legagilisabbat, legjoviálisabbat, igy esetleg a legfiatalabbat. Ennek pedig szomoru következménye lesz. Az öregebb káplánok, ha azt látják, hogy indokolatlanul fiatalokat tolnak eléjük, fiatalabbakat választanak meg plébánossá, teljesen elveszitik a munkakedvüket. A budapesti papság ugy sem áll teljesen ideális magaslaton s az igazságtalan, méltánytalan választások még azt az ambiciót is ki fogják ölni belőle, ami még ma megvan benne. Tessék elképzelni annak az öregebb káplánnak lelki állapotát, aki 40—45 éves korában sem tud plébániához jutni, jóllehet 15—25 év óta müködik már a fővárosnál, csak azért, mert az egyházközség néhány vezető, befolyásos embere összebarátkozott valamelyik fiatal káplánnal.

A közel jövő választásaira *jellemző az egyik kerület esete*. Az egyházközség exponálta magát egyik fiatal káplán mellett, akkor, amikor még azt sem tudja, hogy ki fog pályázni. Érthető volna ez a sietség, ha valami Prohászkaféle rendkivül zseniális egyéniségről volna szó. De amikor az illető semmivel sem különb ember, mint a többi pályázó s hozzá jóval fiatalabb, ez az elhamarkodott, egyoldalu döntés megengedhetetlen. Az, hogy valaki az egyházközség vezetőségével jóbarátságban van, még nem ok a megválasztatásra. Hátha sokkal érdemesebb s kiválóbb emberek is fognak pályázni; *mi történik akkor?* Akkor is kitart a kerület az ő fiatal jelöltje mellett, csak azért, mert már előre a szavát adta rá? Nem fog itt a hivek s az egyház érdeke kárt szenvedni? Amig az egyházközségek vezetői ennyire egyoldaluak, hogy nem tudnak magasabb szempontokat is értékelni, mint a személyes barátságot és szimpátiát, nem tudják az egyházközség érdekeit az egyház közös érdekének alárendelni, addig absolut választási jogot az egyházközségeknek s kerületeknek adni nagyon veszélyes. Csak *ceteris paribus!* Ha a kerület fiatal, közepes tehetségü káplánját akarja megválasztani öregebb, érdemesebb más kerületbeli papokkal szemben, a többi kerület katholikus bizottsági tagjainak egyenesen erkölcsi kötelessége ez ellen állást foglalni.

A plébánosválasztásnál pedig mi legyen a vezető szempont? Csak a tudás, a tehetség, a szónoki készség? Eddig, sajnos, nagyon helytelenül legtöbbször ez a szempont érvényesült a papi kinevezéseknél, választásoknál. Meg is látszik az eredmény. Ha ezentul is igy marad, akkor a legokosabb dolog p. o. a Józsefben Hockot visszahivni. Jobb szónok se akad a pályázók között! Ennek nem szabad igy maradni. A választásnál a következőket kell tekintetbe venni: 1. jellem (ker. s nemzeti szempontból), 2. jólelküség, 3. tehetség, 4. agilitás, 5. kor, 6. fővárosi szolgálati idő, 7. szónoki képesség, 8. szociális-karitativ társadalmi működés, 9. szociális gondolkodásmód, 10. kerületi érdemek.

A mostani időben még valami: *a háborus érdemek*. A legutóbbi olasz választásoknál szinte természetszerüen adódó jogcim volt a jelölésre: a nagy harctéri kitüntetés, a harctéren végzett hősi cselekedet vagy a hadi rokkantság. A régi Róma erkölcsi nagysága is abban nyilvánult meg, hogy a harcokban hős fiait méltóan megjutalmazta. A fővárosi kath. közönség sem tekinthet el ettől, ha csak nem akarja, hogy azok a papok, akik 3—4 éven keresztül a harctéren szenvedtek a hazáért, erkölcstelennek s romlottnak ne bélyegezzék meg a mai közfelfogást. A közerkölcstelenség a nemzetek sirásója.

A plébánosválasztás előtt jöjjenek össze értekezletre a kath. bizottsági tagok s a fentiek komoly mérlegelése után sürgősen állapodjanak meg bizonyos elvben, amely a három közel jövői plébánosválasztást irányitsa.

Egy kath. választó.

A vásárterek kullancsai

Miért késik a szabadforgalom? — A legitim és az illegitim kereskedelem szolidaritása „Puhitás" a lóvásártéren — Razziát kérünk!

A fővárosi kereskedők tele vannak panasszal. Képzelt sérelmeik kiagyalt meséivel harsogják tele a világot és ha ez a tömérdek, inkább *kifelé*, mint befelé adresszált sirám mind igaz lenne, a magyar merkantilizmusnak olyan ábrázatát látnók, ahol minden közvetitő háta mögött fegyveres katona kontrolálja a nyélbeütött vásárt. Ez a tendenciózus beállitás természetesen az abszolut szabadkereskedelem visszaállitásának jegyében folyik és, mert a cél szentesiti az eszközt: a hasábokon teljes machiavellizmus uralkodik.

Ám — ha már igy áll a dolog — nem szabad elfelejteni, hogy az abszolut szabadkereskedelem kizárólag az abszolut tisztességes merkantilizmusra épülhet föl s *ameddig az érdekelt körök maguk nem gondoskodnak alapos purifikálásról*, addig nem is várhatják jogosan a kormány *bizalmát*, ami más szóval szabadkereskedelmet jelent. Elsőbb méltóztassék a kereskedelmi testületnek szakmájuk minden fattyuhajtását lenyesegetni, elsőbb tessék spontán megnyilatkozott tanubizonyságát adni a purifikáló, becsületes szándékuknak: s akkor mi is nyugodt lelkiismerettel a teljes szabadforgalom álláspontjára helyezkedünk, mert a termelők és fogyasztók érdekét hivatott és tiszta kezekben kivánjuk látni.

Hogy ez a spontán purifikáló szándék milyen lábon áll, arra élénken szomoru világot vet *a vásárterek abszurd állapota*. A vásártéri uzus immoralitásának jellemzéseül röviden megemlitjük az örök körforgásu és szinte már rendszerré vált visszaéléseket, amelyekben *a hivatásos kereskedők és a nem hivatásos vásártéri kullancsok egyaránt ludasok*.

A kereskedői szélhámoskodásnak ezidőszerint *a ló- és a szarvasmarhavásár a tere*. Különösen az első, hol *szakismeret* és *fogások* érvényesitésének tág tere nyilik. Ahol már a kora reggeli órákban végigállják az utat a tájékozatlanok mellé felajánlkozó ügynökök: *iparengedély nélkül való*, sokszor jogerősen kitiltott és jogerősen nagyon élelmes idegenek.

A legtöbb vásárra felhajtott vidéki anyag sorsa *már itt eldől*. A helyi viszonyokkal s igy különösen a nagyobb lókereskedők keresletével és kinálatával tövéről-hegyére ismerős alkalmi kupecok bandába tömörülnek s aztán megkezdődik a *puhitás*.

Leparoláznak a jámbor vidékivel és megtudakolják az árat. Természetesen *egyenként*, hogy föltünő ne legyen. Az ár fölött nagyokat mosolyognak, majd fölfödözik a lovak hibáit, pókja van, karalábu, csöbörbehágó, havivak, überhájuja készül stb.... természetesen egy lóra egy és ugyanazt a hibát, hogy — föltünő legyen. Kispéceli István János pedig percről-percre görnyedtebb lesz a bakon. Először még csak tartja magát és legorombitja őket, mint aki tudja, hogy a kesének fránya baja sincs, de mikor már a huszadik érdeklődő is csöbörbehágónak mondja a lovát: gondolkozóba esik.

— Ej, ej, — dörmög magában, — hogy én ezt annyi idő óta nem vettem észre!?

...És lázas szemei előtt a kese már világosan rángatja a köszvényes lábát és minden ujabb érdeklődőnek ezer koronával kevesebbet mond és a végén odajön a nagymogul, a hivatásos lókereskedő és a negyvenezer koronás kese potom huszezer koronáért hozzá vándorol. A kullancsok pedig — ez a legfontosabb — innen is, onnan is kapnak proviziót, Péceli Istvántól kevesebbet, a lovak nagymoguljától pedig annak arányában többet, amennyire sikerült a csöbörbehágást szegény kesére rábizonyitani...

Hangsulyoznunk is fölösleges talán, hogy ebben a szörnyü immoralitásban kapcsolódik egybe a legitim és az illegitim kereskedelem és hogy ezek a beteges szimptómák azok, amelyek a merkantilizmus iránt táplált bizalmatlanságunk melegágyai. Igen, ezek a beteges, bélpoklos szimptómák, amiket ezer és ezer változatban minden vásártéren föltalálhatunk, mert nem szabad elfeledni, hogy ezek az idegenek az alkalmi ügynökösködést professzionátusan gyakorolják. *A szarvasmarhavásár és a sertéspiac hullámzó ára az ő mesterkedéseikből keletkezik* és abból a vétkes szolidaritásból, amellyel a hivatásos kereskedőkkel a mindenkori

A tisztelt közgyülés

Városatyák pongyolában

Gáspár Fülöp.

Gőzfürész és városatya. És miért ne lenne városatya, mikor mindenki párbajképes, aki hosszu nadrágban jár és mindenki városatyaképes, aki betöltötte a 12. életévét, kellő iskolázottságu, aki tud irni, tud olvasni és adót is fizet. Különösen, ha az illető gőzfürész is.

Egyebekben igen egyszerü ember, aki nem barátja a sok hiábavaló beszédnek, és aki ennek dacára eddig is nagy szerepet *játszott*. Ugyan nem a törvényhatósági bizottságban, sem a közügyek irányitásában, hanem egyéb négy falak között. Hol bár megy a nagy játék, de amit játszanak, azt mindennek hivják, csak — szerepnek nem.

Az eddig mondottakból is már jogosan következik, hogy kitünő szakember, aki mint ilyen máris nélkülözhetetlen a Városházán. Valahányszor a tüzelőanyag kérdése szőnyegre kerül, van szerencsénk páratlan átgondoltsággal megszerkesztett felszólalásaihoz, melyekben megdönthetlenül bizonyitja azon szoros kapcsolatot, mely a kültelki villanyosjáratok mikénti beosztása és a budai villák telekára között fennáll...

Legjellemzőbb tulajdonsága mégis, hogy soha közbeszólni nem szokott. Csak néha-néha — mint mondják — szórakozottságból.

Szakszerüsége és tárgyismerete közismert. Legjellemzőbb erre az, ami vele — bizalmas köréből vett értesülésünk szerint — a közelmultban megesett, s mely a következő:

Hamisitott tej árusitásáért megbüntettek egy környékebeli kisebb tejkereskedőt.

Másnap az összes, általa ismert napilapok „Nyiltter" rovatában a következő nyilatkozat jelent meg:

„Én felkérem a n. É. közönségnél, hogy Engemet ne összetéveszteni sziveskedjék Barna Benő tejkereskedővel, kit hamisitott tej árusitásért megbüntetést kapott.

Tisztelettel
Gáspár Fülöp s. k.
gőzfürész."

Elek Mór dr.

Városatya és ügyvéd. És főként ügyvéd, abból a régi fajtából, amely nem rágódik nyüvös, modern elméleteken, nem bánja azt sem, ha pár esztendeig érnek zsebében az akták, de ehelyett ügyészséget, jogtanácsosságot, s ha lehetne, tekintélyt is szerez.

És igy lett városatya is. De ezt meg is érdemelte, mert ő tényleg tekintélyes ember: *zöldségtermelési rendszeréről, hibás latin idézeteiről és Buddha-hasonlatairól* nevezetes.

Városatyai működésében csodálatos ügyességgel praktizálja azon életigazságszerü bölcs mondást, melyet a történelem Nagy Frigyesnek tulajdonit, ki mondta volna seregének az első kudarcok után:

— Én velem nem packáztok. Majd megmutatom nektek, hogy addig fogtok futni, amig meg nem tanultok győzni!...

Elek dr. ugyanigy...

Javasolta a cenzura eltörlését: leszavazták. Javasolta a fővárosi erdők védelmét: leszavazták. Javasolta a mótortarifák rendezését: leszavazták.

Ekkor mentőgondolata támadt: egy forró nyári napon *melegedő otthonok felállitását kérte* — a sereg megtanult győzni — s ezt elfogadták.

Ezen győzelmén felbuzdulva, mohón feküdt neki a városatyai teendők teljesitésének: főfigyelmét a javaslatok és határozatok világos és félre nem érthető szövegezésre irányitotta. Ennek volt köszönhető számos jeles módositványa, melyek közül szabadjon szemléltető gyanánt csupán egyet leközölni.

Valami szabályrendeletmódositás volt napirenden. A tárgyalás simán ment, csupán az utolsó pontnál támadt kisebb vita az irni és olvasni nem tudó felnőttek oktatásának kérdésében. A vitát Elek dr. szerencsés közvetitő inditványa csendesitette le, mely szólt a következőképpen:

„...Az irni és olvasni nem tudók az esetben, ha az erre vonatkozó hirdetmény közzétételétől számitott 8 napon belül jelentkeznek, jogot nyernek stb., stb."...

Oberschall Viktor dr.

Friedrich István unokaöccse veje jóbarátjának a komája és e minőségében lett belvárosi városatya, aki azonban a törvényhatósági gyüléseken nem igen szerepel: azt mondják fent, hogy teljesen elfoglalja a gondjaira bizott Városi Szinház felügyelete. A Városi Szinház ügyeiben sem igen szerepel: azt mondják lent, hogy minden idejét igénybe veszi a közügy és a magas politika.

Egyébként tényleg nagytehetségü politikus: roszszul tarokkozik, de kitünően billiárdozik. Mint ilyen tagja nemcsak a középitési, hanem a közélelmezési, népszinházi (lásd fent), sőt a közgazdasági bizottságnak is.

Mindezen bokros elfoglaltságai dacára életrajzirójának eddig még nem adott munkát s ha igy folytatja, tönkremegy ezen szépen fejlődő iparunk is.

Ellenben örökös disztagja a szabók és szabászok szakegyletének s alapos a kilátás és reményünk arra, hogy főként kifogástalan zsakettjei és redingottjai fognak uj irányt kelteni a varrómüvészet jövőjében... *Treff.*

célban összeforranak. A termelő számitását labilissá teszik, *a fogyasztóközönség érdekeivel játszanak* és mellet döngetve hivatkoznak a merkantilizmus javukra billenő kulturfölényére.

A főváros vásártereinek ezek a kullancsai a legsötétebb maffia, amely valaha fényes napvilágnál garázdálkodott. És mindaddig, mig maguk a kereskedők észbe nem kapnak, hogy ez az állapot tarthatatlan anomália; mindaddig, amig ők maguk nyujtanak módot arra, hogy a liberális szabadkereskedelem a közvélemény előtt gyülöletes fogalom legyen; mindaddig, *amig spontán lendülettel ki nem irtják maguk közül az őket diszkreditáló söpredéket:* mindaddig ne számitsanak arra, hogy az abszolut szabadkereskedelem mozgalmát bárki jóhiszemü ember pártfogásába veszi. Mert ami a kötött forgalom mellett most még egyelőre a „szabad" vásártérre zsugorodik, az a szabadforgalom fölvirradásán a mindennapi kenyérre is ráveti magát, azt pedig nem engedhetjük, hogy jóhiszeműségünkből éhenhaljunk mi és kövérre hizzon a kullancsok bandája.

A vásárterek visszás állapotát egyébként melegen ajánljuk az iparengedély iránt érdeklődő *razziák figyelmébe!*

Akták, ha éjjel találkoznak...

A belügyminisztériumban elkallódott, de ujra megkerült a Városi Szinház felebbezése — A Zipper-akták viszontagságai a rendőrségen

Budapest hivatalai sohse voltak valami hiresek arról, hogy Wertheim-zár alatt őrzik az *aktákat.* A legkevesebbé sem! Mennel nagyobb a bürokrácia valamely hivatalban, annál hamarább kallódnak el. — hivatalos nyelven: *„elfekszenek"* — az akták. Ezen örökérvényü igazság illuszirálására elmondunk két esetet, mind a kettő közelről és érzékenyen érinti a fővárost.

.... Az állam tudvalevőleg megfellebbezte a népszinházi bizottság azon határozatát, amely öt esztendőre *Ábrányi* Emilnek juttatja a Városi Szinház bérletét. A fellebbezés az állam szempontjából igen fontos, mert ez az utolsó remédium, amelylyel megszerezheti a Tisza Kálmán-téri műintézetet. Az állam a fellebbezésben azt vitatja, hogy a közgyülés 1916-ban a népszinházi bizottság hatáskörébe utalta a Városi Szinházat, az akkori Népoperát, a népszinházi bizottság statutumainak kormányhatósági jóváhagyásában pedig ki volt kötve a fellebbezhetőség s igy végső fokon a belügyminisztérium dönt. A fellebbezéshez, mielőtt azt a főváros a belügyminisztériumba felküldte volna, a a tiszti ügyészség véleményt csatolt, kijelentvén, hogy a bizottság határozata mindenesetre jogérvényes, hiszen az a közgyülési határozat, mely öt éven aluli bérletbe adásnál a népszinházi bizottság hatáskörében hagyja meg a döntést, későbbről kelt, mint a fellebbezhetőséget kikötő közgyülési határozat és igy a bizottság döntését nem lehet megmásitani.

A fellebbezést, melytől a Városi Szinház sorsa és egy egész sereg ember exisztenciája függ, a főváros a szokásos hivatalos úton május 5-én felküldte a belügyminisztériumba. A belügyben annak rendje és módja szerint bevételezték, iktatták, kiadmányozták, beadmányozták a nagyfontosságu aktacsomót. Ábrányiék közben életre-halálra sürgették a fellebbezés elintézését és a főváros nyugodt lélekkel jelenthette ki, hogy ő megtette a kötelességét és igy a belügyminiszter döntéséig a fellebbezéshez semmi köze nincs. Ábrányiék a belügyminisztériumba szaladtak, a miniszter magához is kérette az aktákat, amikor azután kiderült, hogy *a Városi Szinház fellebbezési aktái szőrén-szálán elvesztek.* Fölforgatták az összes iktatókat és irattárakat, a legelrejtettebb iróasztalfiókokat is felforgatták, az aktacsomó azonban mind a mai napig nem került elő. A nagy kutatásnak azonban egyéb haszna lett: *egész sereg olyan aktát találtak meg, amelyet 10 év óta hiába keresnek* és számos egérfészket is sikerült szétugratniok. A belügyminisztériumban most azon tünődnek, hogy nem a Hadigondozó hivatalba került-e el a nevezetes ügydarab és már előre vakarják a fejüket, mert ha a szálak odavezetnek, a Hadigondozóban mind a százezer elintézetlen aktacsomót át kell nézni . . .

Közben megkerült a nagyfontosságu akta. Az országos levéltárban akadtak rá, meglátogatta az aranybullát, hogy tanácsot kérjen tőle. Annyira megkerült, hogy már el is intéződött...

...Nem kevésbbé cifra a másik aktaeltünési ügy sem, melynek nevető hőse *Zipper* Ábrahám Leó, a ravasz galiciai, akinek botrányos iparengedélyügyére emlékeznek még az *Uj Budapest* olvasói. A nevezetes közgyülési interpelláció után, melynek során *Csilléry* András tette szóvá azt a panamával szegélyezett ösvényecskét, mely a nemes férfiunak iparengedélyt szerzett, *Sipőcz* polgármester elrendelte a legszigorubb vizsgálatot, egyben azt, hogy mivel a tanács *Zippernek* nem adta meg a letelepülési engedélyt, az illetőségi ügyosztály sürgősen intézkedjék *Zipper* kitoloncolása iránt. Az illetőségi ügyosztály meg is tette erre a lépéseket: hivatkozva a polgármesteri utasitásra, kérte a rendőrséget, hogy mivel *Zippernek* semmi keresni valója Budapesten nincsen, őt azonnal utasitsák ki. Teltek a napok, multak a hetek, a rendőrség azonban fülebotját se mozditotta, Leó pedig ugyis mint Ábrahám továbbra is vidáman sétált a Váci-utca déli verőfényén. *Sántha* tanácsnok végre is megsokalta a dolgot, és *Szokolay* segédhivatali igazgatót küldte át a rendőrségre, hogy személyesen sürgesse meg a Zipper-ügy elintézését. *Szokolay* végigjárta a rendőrség közigazgatási osztályának összes helyiségeit, a *Zipper-féle akta azonban nem volt sehol.* Biztosan randevuja volt a belügyminiszteriumban a Városi Szinház felebbezési aktájával. Végre három nap és három éjszaka tartó kutatás után megkerült az akta, *egy rendőrtanácsos iróasztali fiókjában pihent olyan kényelmesen,* mint Zipper ur Váci-utcai boltjában, és délutáni álmát aludta. Nagyon haragudott az akta is, meg a rendőrtanácsos ur is, amiért megzavarták és a rendőrtanácsos kijelentette, hogy a főváros átirata kapcsán ő nem lát elegendő okot arra, hogy *Zippert* kitiltsák Budapest területéről...

Az illetőségi ügyosztályban szó nélkül vették tudomásul a Zipper-akta viszontagságait és egyáltalában nem teljesitették a rendőrtanácsos ur azon kivánságát, hogy a főváros egy ujabb átiratban részletesen megindokolva kérje *Zipper* eltávolitását. Ellenben *csakugyan* készitettek egy uj átiratot, ezt azonban már egyenesen *Nádossy* főkapitányhoz, akinek feltárták az aktakeresés rejtelmeit is. A főkapitányon a sor, hogy érvényt szerezzen a főváros határozatának, és *Zipper* ur viszszakerüljön Lembergbe, ahonnan minden valószinüség szerint gyalog jött, de elsőosztályu expresszvonaton fog visszamenni...

TÜSKÉK

A falu

jön el Budapestre, a drága, szines, szent magyar falu, melynek bajait és keserveit akarják orvosolni az ország bölcsei. Adja Isten, hogy ez a kisgazdajárás a városnak és a falunak azt az egyetértését, együttérzését hozza meg, amelyet esztendők óta hiába vár ez a szegény város, és ne annak legyen tanubizonysága, hogy agrár-országgá csonkulván, a falu eljött, hogy birtokába vegye fővárosát. Adja Isten, hogy a falu komoly és higgadt magyarja ne a bankettekben és operai diszelőadásokban keresse örömét, hanem Budapest népében testvéreit igyekezzen megtalálni! Polgármester ur, ne a Gellértszálló márványos halljában fogadja a magyar falut, hanem az angyalföldi nyomortanyákon!...

Körül kell járni

a városházát, megnézni, hogy a keresztény reneszansz virágzása idején kiknek van boltjuk a városháza épületében. Igaz, hogy a városházán se dühöng valami tulságosan a keresztény érzület, de az bizonyos, hogy a budapesti városháza boltbérlői a jeruzsálemi városházán protekció nélkül kapnának üzlethelyiségeket. Viszont igaz, hogy a városházán protekcióval kaptak, régi jó demokrata protekcióval, és az idők furcsa változását jelenti, hogy a kereskedő urak épp olyan jól és biztosan érzik magukat a boltokban, mint a Nagy Polgármester idejében. A protekció annak idején a boltbérek megállapitásába is belejátszott és a városháza dehogy is akarta lenyuzni boltbérlőinek finom és rücsökmentes bőrét. Most, hogy az uj lakásrendelet a boltbérek felemelését megengedte, a városgazdasági ügyosztály hozzálátott az emelés áldatlan munkájához. Meg vagyunk győződve arról, hogy az urak — — Honni soit, qui mal y'pense! — a város érdekeinek teljes és őszinte szem előtt tartásával intézik el a boltbéremelések kényes és nehéz problémáját. Am ezekre az emelésekre mi is kivánciak vagyunk, a közgyülést is érdekelné a mérték és azt sem tartanók lehetetlennek, ha a főváros boltbérlői nem a mai, hanem a jó háborus konjunktura szerint kapnák kézhez az emelést jelentő cédulákat. Arról nem is beszélve, hogy a főváros anyagi helyzete szempontjából helyes és célirányos lenne egyes bolthelyiségekre nyilvános versenytárgyalás kiirása, hogy az a bizonyos száz százalék a kereszténynek javára némi változást szenvedhessen. A nyilvános versenytárgyalást, urak, nemcsak a Gellértfürdő vendéglőjénél kell hangoztatni...

Polgármesterválságról

suttognak a jól értesültek, akik minden belügyminiszterválságot felhasználnak arra, hogy Sipőcz polgármestert főpolgármesterré buktassák. Nem beszélünk most arról, hogy a Keresztény Községi Párt jobban ragaszkodik Sipőczhöz, mint valaha — csak arra a torz jelenségre mutatunk rá, hogy a folyosói bölcseknek már arra a jegyzői állásra is megvan a jelöltjük, amely a hőn óhajtott polgármesterváltozás esetén a fokozatos előléptetés során meg fog üresedni. Ezzel már nyitjára is jöttünk a dolgoknak: azok akarják a polgármestert főpolgármesterré kinevezni, akik tanácsnokok, vagy legalább is tanácsjegyzők akarnak lenni. Vanitatum vanitas...

Baronet
Francia cikkek
Tel. József 110-40

HIREK

Ki lesz az ujlaki plébános? A hercegprimás megengedte *Pongrácz* József ujlaki adminisztratornak, hogy a magyar karmelita rendbe lépjen, ezzel egyidejüleg *Bednár* Róbert kir. udvari káplánt, krisztinavárosi segédlelkészt, aki a főváros törvényhatósági bizottságának is tagja, Ujlakra helyettes plébánosnak rendelte ki. *Bednár* helyébe viszont *Motesiczky* Károly ujlaki káplán kerül. Az uj adminisztrator, aki egyike a legjobb egyházi szónokoknak, pünkösd vasárnapján kezdte el hivatalos működését.

—

A kék mazur előadásai iránt oly rendkivüli az érdeklődés, hogy a Király Szinház jegypénztára, valamint a többi elárusitó-helyek kénytelenek voltak csütörtöktől kezdve már a jövő hét végéig, vagyis f. hó 22-éig bezárólag érvényes jegyeket árusitani. Vasárnap délután Offenbachot adják 2½ órakor.

Simonyi Mária, Boross, Petheő, Kabos és Bérczy játsszák „Az apám feleségének" a főszerepeit és tökéletes együttesük estéről-estére megkacagtatja és elragadja a zsufolt házak közönségét. Ez uj Verneuildarab a maga pompás helyzeteivel, sziporkázó szellemességével a legjava francia darabok közül való és a tavalyi párisi szezon kiemelkedő sikere volt. A hét műsorát „Az apám felesége" dominálja, mellette Strindberg „Mámor"-a és a „Buta ember" szerepel a műsoron.

A Scala-szinház megnyitása. Szombaton nyilt meg a Scala-szinház, Planquette világhirü operettjének, a Rip van Winklenek az előadásával, Környey Béla-val a cimszerepben, Lisbeth hármas szerepében pedig Lábass Jucival. Az érdeklődés ez iránt a nagy apparátussal előkészitett előadás iránt rendkivüli. Jegyek a Scala-szinház összes előadásaira a Scala-szinház pénztárán kivül a Király-szinház pénztáránál, a Magyar Szinház pénztáránál, a Bárd-féle jegyirodákban (Kossuth Lajos-utca és Andrássy-ut és a szinlapon jelzett többi elárusitóhelyen kaphatók. Vasárnap délután fél 3 órakor a Luxemburg grófja kerül szinre mérsékelt helyárakkal.

Lakatos László, Karinthy Frigyes. Zágon István, Nagy Andor és Mihály István irták az Andrássy-uti szinház szinházi eseménynek igérkező uj műsorának a darabjait és magánszámait, melyeknek szerepeiben Báthory Gizella, Tarnay Ernő mint vendégek, továbbá Kökény Ilona, Boross Géza, Bársony, Magyari, Abonyi és Kertész Endre játszanak.

A nagyságos asszony táncosa és a Buzavirág felváltva szerepel a Magyar Szinház játékrendjén. Vasárnap délután a Sasfiókot adják.

Az őrgróf. A Renaissance-szinház második ujdonsága is magyar darab: pénteken délelőtt fél tizenegykor lesz nyilvános főpróbája és este kilenckor a bemutatója *Harsányi* Zsolt „Az őrgróf" cimü érdekes és pezsgő vidámságu háromfelvonásos vigjátékának, amely *Góth* Sándor rendezésében és Ferenczi Sándor diszleteivel kerül a közönség elé. A darab két női főalakját P. Gazsi Mariska és Csatai Janka, két férfi főalakját Virányi Sándor és Góth Sándor játsszák, rajtuk kivül még Radó Teri, Baranics Anna, Szenes Ernő, Bende László, Dezséri Gyula, Unghváry Kálmán, dr. Torday Ottó, Erdős Alice főerősségei a jókedvü előadásnak. A premierig minden este Liptai Imre kitünő és mulatságos „Pesti asszony"-a van műsoron.

„Big-Bill-Barry" a Royal-Apolloban és az Omniában. Az utóévad eddigi legnagyobb filmeseménye, a „Big-Bill-Barry" kerül ezen a héten szinre a Royal-Apolloban és az Omniában. Három héten át az izgalmas és hajmeresztő artistabravurok, lovaskalandok és ismeretlen trükkök kifogyhatatlan sorozata lesz a film cselekménye és a főszerepekben két utólérhetetlenül ügyes artista, *Edith Johnson* és *William Duncan* (utóbbit már jól ismeri a közönség) excellál Az első résznek *„Az arany menyasszony"* a cime. Megelőzi a darabot egy pompás amerikai burleszk. Az előadások egyformán, ugy a Royal-Apolloban, mint az Omniában 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

„A fehér páva" az Omniában és a Tivoliban. Németország idei filmtermelésének egyik legnagyobb sikert elért darabja, *„A fehér pápa"*, amelyet E. A. Dupont rendezett és amelynek főszerepeit a kitünő *Hans Mierendorf* és a népszerü *Brit Hegesa* a berlini Hofoper prima-balerinája játszák. Az Omniában a *„Big-Bill-Barry"* előtt kerül szinre a film, a Tivoliban pedig elsőrangu burleszkek egészitik ki a kitünő német drámát. Az lőadások a Tivoliban köznapokon 5, ¾7 és ½9 órakor, vasárnapon és ünnepnapokon 4, ¾6, ½8 és 9 órakor kezdődnek.

A főváros látványosságát képezik a
Magyar ház kerti éttermei
(Teréz-körut 15.) ⁘ Megnyitás szombaton, május 14-én.
TOLL KÁROLY zenekara hangversenyez.
Mérsékelt árak. Luxusadó csak 10%.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

KÖZGAZDASÁG

...

A Keleti Vásár megnyitása

Szombaton délelőtt nyilt meg a városligeti Iparcsarnokban a Keleti Vásár, a megnyitáson a fővárost *Sipőcz* polgármester, *Folkusházy* alpolgármester és *Purébl* tanácsnok képviselték.

Hatalmas fölkészültséggel vesz részt a kiállításon az országnak első és félszázados illatszer- és piperészappangyára, *Müller J. L.* m. kir. udvari és kamarai szállító. *(Mintaraktára IV., Koronaherceg-utca 3. sz.)* A kiállitás közepén álló impozáns sátorban gyakorlati sorrendben állitja ki a Rottenbiller-utca 36 alatti modern gépekkel felszerelt gyárában készült összes gyártmányait. A cég gyártmányai a legelőkelőbb körök és udvarok kedvelt piperecikkei, amelyek teljesen kiszoritani hivatottak az angol és francia pótolhatatlannak hitt készitményeket. A cégnek a Keleti Vásárban képviselete van. *Horthy* őfőméltósága a cég főnöke, *Müller József Leó* főv. bizottsági és iparkamarai tag fogadta, kivel a kormányzó hosszasan elbeszélgetett, mint a külföldön évekig tartózkodó és gazdag tapasztalatokkal rendelkező vezető szakemberrel.

A Neuschlosz—Lichtig Repülőgépgyár és Faipar R.-T. ismét tanuságot tett arról a törekvéséről, hogy fölöslegessé tegye a faárucikkek behozatalát. Gyártmányainak minősége és formái versenyeznek a forgalomban levő hasonnemü termékekkel. Ez tette lehetővé a vállalatnak, hogy gyártmányaival a világpiacon jelen- szerepet biztositson magának.

Haverland Antal felvonó gépgyár (Budapest, VIII., Nap-utca 22. Telefon J. 22—66.) bemutatott egy kombinált univerzális gombkormányzási expressz-liftet és tartozékait. A gyárat 1898-ban alapitották s eddig több ezer felvonót szállitott.

Őfőméltósága megtekintette a székesfőváros ásványvizüzeme által kiállitott *„Harmatvizet"*, melynek gyógyhatásáról személyes tapasztalatai alapján a legkedvezőbben nyilatkozott. Bemutattatta magának *Ebner*, igazgatót ki részletesen referált a Harmatviz vegyelemzéséről, kiemelte a viz dus calciumnytrocarbonat és lythiumos tartalmát, valamint a szakértők által megállapitott radioactiv voltát; a látottak és hallottak fölött Őfőméltósága teljes mértékben megelégedésének adott kifejezést.

Az Iparosok Országos Központi Szövetkezete bútor-, textil- és háziipari tárgyakkal vett részt a kiállitáson. Minden kiallitott darab a magyar kis- és kézműipar bámulatos fejlettségét és izlését dicséri. Különösen a kiállitott műbútorok keltettek feltünést és azok között is egy remekbe készült hálószoba berendezés. A háziipari osztály tárgyai közül a különböző fonott kosarak és más hasznos háziipari árucikkek hivták fel a figyelmet a magyar háziiparra. A vásár látogatói megelégedéssel konstatálhatták azt, hogy a magyar kisipar épp olyan fejlett és a külföld szempontjából épp annyira figyelemreméltó, mint elismert gyáriparunk.

Gyönyörü fehér diszsátorban van az *Excelsior Csemege Konzervgyár r.-t.* (VIII., Pillangó-utca 12.) kiállitása, amelyen az összes országok trikolórjai láthatók. Ezzel jelzik a cég külföldi összeköttetéseit. A gyár főcikkei, amelyek elsőrangu különlegességszámba mennek, a következők: Libamájpástétom, csirkegelée, nyulgerinc; szárnyas-, vad- és libamájkréme; paradicsomkivonat, spárga; továbbá eper-, kajszinbarack-, meggy-, cseresznye-, ribizke-, málnakonzervek; készgyártmányként mint befőttek, jamek és gyümölcsizek, továbbá félig kész gyártmányokként mint az egész gyümölcs- és gyümölcsvelőkonzervek. A kiállitás közönsége állandóan nagy csoportokban tartózkodott a gyár diszsátorában, mely egyik legérdekesebb látványossága a Keleti Vásárnak. A kormányzó is dicsérettel nyilatkozott a gyár kiállitásáról.

Gyönyörü a *Keresztény szabóiparosok szövetkezetének* (Kinizsy-utca 2.) kiállitása. A még csak nemrég alakult szövetkezet férfi-, gyermek- és női ruhákat állitott ki, melyek bármely régi jóhirnevü cégnek is dicsőségére szolgálnának. A szövetkezet készitményei exportképesek. A kormányzó őfőméltóságát a szövetkezet elnöke, Pekovics János és Prókai Sándor felügyelő-bizottsági tag kalauzoiták és őfőméltósága a vezetőségnek teljes megelégedését fejezte ki a látottak felett.

Az Egyesült Tégla- és Cementárugyár R.-T. (Deák Ferenc-utca 6.) a kiállitás területén telepitett sátrában mutatta be gyártmányait, még pedig a legkitünőbb minőségü lábatlani portland és román cementet, budaujlaki hornyolt tetőcserepet, falitéglát, idomtéglát, tüzálló háztartási és sarválló vegyészeti edényeit. A gyár, amely egyike a legnagyobb teljesitő képességgel birónak, a kiállitott gyártmányaival a megjelent közönség általános tetszését nyerte el.

A bemutatások során a kormányzó ur őfőméltósága Nagel Marcelt, a a Nagel Adolf Budapest, Fiume, Trieszt, Wien és Zagrebi zsák- és ponyvagyárak főnökét, iparának ismert előharcosát, annak nagyszerü kiállitási sátrában hosszabb megszólitással tüntette ki. Az 50 év óta fennálló cég juta-, len-, kenderzsák és ponyva, kötél, pokróc stb. a volt monarchia minden államát uraló gyártmányai, megérdemelt figyelemben részesültek.

A Nemzeti Hitelintézet R.-T. (Budapest, VI., Vilmos császár-ut 25.) 4-én tartotta első évi rendes közgyülését. Az 1920. jun. 1. dec. 31-ig terjedő csonka üzletév 3,106.434 K 23 f. nyereségéből évi 6%-os osztalék fizettetik ki jun. 1-től kezdődőleg. A 120.000.000 K befizetett alaptőke 240,000.000 K-ra emeltetett fel, mellyel kapcsolatban az intézet régi részvényeseinek 200 K n. é. és 20 K kibocsátási dij, összesen tehát 220 K árban, 1—1 arányban ez év aug. 1-ig gyakorolható elővételi jog biztosittatott. Egyébként az uj részvények 230 K árfolyamon, 20 K kibocsátási dijjal, összesen 250 K árban jegyezhetők. A névérték 30 százaléka és a kibocsátási dij jegyzéskor, a további 70% f. év végéig fizetendő be.

A „Trust" vagyis a „részvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára junius hó 7-ére egybehivandó közgyülése határozni fog az 5,148.806 koronányi 1920. évi nyereségből az igazgatóság által javasolt 18 százalékos, vagyis 36 koronás osztaléknak kifizetése és az alkalmas időben végrehajtandó tőkefelemelés iránt.

Az Unió Szinházüzemi és Szinházépitő Részvénytársaság most tartotta II. évi rendes közgyülését margittai dr. Neumann Miksa alelnök elnöklésével. A közgyülés tudomásul vette báró Madarassy-Beck Gyula lemondását az elnökségről, s neki eddigi működéséért köszönetet szavazott. Uj igazgatósági tagokul pedig megválasztotta dr. Simonyi-Semadam Sándort, lovag Wahl Oszkárt és dr. Kacsóh Pongrácot. Az 1,818.501 koronát tevő évi nyereségből a közgyülés részvényenkint 16 korona (8 százalék) osztalék kifizetését rendelte el, 250.000 koronával dotálta az általános tartalékalapot, 105.651 koronát pedig uj számlára vitt át.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat most tartott rendkivüli közgyülése 82.500 uj részvény kibocsátását, ezek névértékének a tartalékalapból való fedezését és az igy teljesen befizetett részvényeknek a részvényesek között részvényeik arányában történő elosztását határozta el. A kibocsátás időpontjának és módozatainak megállapitásával a közgyülés az igazgatóságot bizta meg.

Az Industria Bank Részvénytársaság május 12-én tartott rendes közgyülésén nyolcszázalékos, azaz részvényenkint tizenhat korona osztalék kifizetését határozta el. Az igazgatóságba *Jasztrabszky-Lónyay* Sándort, a felügyelő-bizottságba *Lónyay* Istvánt választották be.

A „Continens" nemzetközi szállitmányozási r.-t. (előbb Transito r.-t.) közgyülésén alaptőkéjét teljesen befizetett 1,500.000 koronára emelte fel. Az igazgatóság tagjaivá megválasztattak: Bessenyey Ferenc dr. min. tan. (elnök), Clair Ignác nyug. államtitkár, Gärtner Ferenc, Káldor Ede dr. jogtanácsos, Massány Ernő dr., Székely Géza, fogarasi Tamássy Árpád v. b. t. t., Vogel Ödön. A vállalat ügyvezető igazgatója Vogel Ödön és igazgatója Engel Jenő.

A Magyar-Cseh Iparbank közli, hogy Novotny János elnöklete alatt tartott ülésében elhatározta, hogy az idei közgyülést e hó 25-én fogja megtartani és az idei üzletév 6,185.490 korona tiszta nyereségéből a részvényeseknek 12% osztalékot fizet.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Ujabb feltünő cipő árleszállitás.

Férfi fekete box-cipő ... ... azelőtt K 1500.— most K 960.—
Ugyanaz barnabetétes ... ... azelőtt K 1600.— most K 1080.—
Férfi barna cipő ... ... azelőtt K 1700.— most K 1100.—
Női fekete félcipő azelőtt K 550.— K 1300.— most K 300.— K 860.—
spanglis azelőtt K 1200.— most K 820.—
Gyermek fekete cipő ... ... azelőtt K 650.— most K 480.—
sárga azelőtt K 980.— K 1000.— K 1200.— most K 610.— K 710.— K 810.—
Gyermek vászon-cipő ... ... 26—33-ig K 280.—

Nagy választék szandálokban.

Előbb győződjék meg és azután vásároljon!

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este —7 órakor. Az utolsó szimfónia Minden este —7 órakor.
továbbá Kreton kutyaszinháza és pompás varieté attrakciók.

Koksz. bánya, kovács és tisztitott ipari és fütési célokra, waggon- és fuvartételekben házhoz szállitva kapható SCHMITTERER JENŐ soroksárpéteri kokusztermelő vállalatnál
Telefon: József 103-58. Budapest, IV., Muzeum-körut 37. III. em.

KÁROLYI GYÖRGY PAPIRKERESKEDESE, KŐ- ES KÖNYVNYOMDÁJA BUDAPEST, IV., DEÁK FERENCZ-UTCA 5.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

5 órai tea a
Renaissance
éttermeiben.

Betegápolási cikkeket és orvosi müszereket csak a „MONE" ORVOSI MŰSZERÜZEM-nél vásároljunk. BUDAPEST, Üllői-ut 1.
TELEFON: József 32—73 — Saját ipartelepek

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis" Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. ⁘ Telefon: 115—27.

MAGYAR STUDIO
BUDAPEST, V., DOROTTYA-UTCA 8.
Telefon: 150—45, 78—74.
II. Müvészeti aukció
a Nemzeti Szalonban (Budapest, V. kerület, Erzsébet-tér).
Megnyilik: május 17-én
Magyar és külföldi elsőrangu mesterek alkotásai: festmények, (Teniers, Van Goyen, Haan Jordaens, Wyck, Courtens, Le Nain Maillol, Israels, Hamilton, Lenbach, Kaulbach, Füger, Schiavoni, Munkácsy, Barabás, Borsos, Lotz, Mednyánszky stb.) miniatürök, szobrok, bronzok, továbbá porcellánok, fajánszok, üvegek, ezüst- és fémtárgyak, ékszerek, szőnyegek, himzések, gobelinek, csipkék, butorok és más iparmüvészeti tárgyak.

Lukács kioszkja
a Városligetben, közvetlen a Scala-Szinház közelében
megnyilt.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
⁘ Telefon 51—26. ⁘
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

NAGY FERENC szállitó IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A MÁJUSI REKORD MÜSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

TELEFONHIVÁS ESETÉN EZEN KÉSZÜLÉKÜNKKEL AZONNAL KÜLDHETÜNK AUTOTAXIT BÁRMIKOR A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL
TELEFON: AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

1. évfolyam Budapest, 1921 május 25. 20. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Jókai

Sipőcz Jenő dr. polgármester ünnepi beszéde Jókai Mór szobrának leleplezésén

Amikor átveszem a szobrot a székesfőváros közönsége nevében, mindenekelőtt örömömnek adok kifejezést, hogy a nagy költő emlékműve elkészült és felavattatott, valamint köszönetet mondok a szoborbizottságnak fáradhatatlan buzgalmáért, melyet e mű létrehozása érdekében kifejtett, és a szobor alkotójának, hogy a székesfővárost ily szép és értékes emlékművel gazdagitotta.

Sokáig vártunk e szoborra. Már-már ugy látszott, minthogyha a nemzet megfeledkezett volna nagy irójáról és az a büvös hatás, amelyet nemzetére gyakorolt, halálával vesztett volna erejéből. *Jókait* az az utólagos tragikum fenyegette, hogy őt, akit saját kora teljesen megértett, nem fogja megérteni az utókora. A nemzet hálás megemlékezésének késedelme legalább ezt a látszatot keltette.

Pedig ennek a késedelemnek meg van a magyarázata, amely éppen *Jókai* nemzeti és költői jelentőségével áll szoros összefüggésben.

Nemzeti irodalmi történelmünk minden korszakának meg van a maga nagy költője, akit a kor éppen megkivánt. A tespedés korában ostorozóra és lelkesitőre volt szükség; ez volt *Berzsenyi* és *Vörösmarty*. Nagy események sorsfordulóján *Petőfi* kellett, hogy hatalmas szárnyalásával tettekre lelkesitse nemzedékét. Az elnyomatás szomoru napjaiban vigasztalóért epedt a nemzet s ezt adta meg a Gondviselés *Jókaiban* a magyarnak.

Bármilyen témához nyult, akár *„Erdély aranykorá”-ba* vezet vissza, akár az *„Uj földesur”* kedves falusi udvarházába, mindenütt körülvesz, behálóz mesemondásának édes, napsugaras bájával és derüjével és a könyvet sohasem lehangoltan, hanem felemelő érzéssel tesszük le kezünkből.

Jókai az elnyomatás szomoru korszakában az *„Uj földesur”*-ral érte el irodalmi jelentőségének és népszerüségének zenitjét és attól fogva mind a két irányban egy lassu, szinte észrevétlen hanyatlás volt érezhető. Mentől inkább haladt a nemzet a konszolidáció utján előre, mennél jobban ment dolga, annál kevésbbé volt szüksége a szomoru napok vigasztalójára, arra a gyógyszerre, amelyet a *Jókai* büvös költészete jelentett és e helyett annál mohóbban kapott olyan kuruzslószerek után, amelyeket itthon ugyan, de idegen receptre készitettek. És mikor a nemzet ezeréves jubileuma után egy csendes és békés kor áldásait élvezte, a nagy mesemondó elköltözött örökre, mert reá már nem volt szükség. A nagy költő egy időre kiment a divatból és már-már ugy látszott, hogy a nemzet tényleg megfeledkezett róla. De akkor egyszerre reánkszakadt a nagy földindulás.

Rettenetes szenvedések sujtottak le a nemzetre, olyan méretüek, amilyenek csapásokkal teli multjában sem fordultak elő. A nemzet vérét vették, leigázták, megalázták és feldarabolták. S ekkor e világtalan éjszakában a nemzet ismét visszatért elfelejtett vigasztalójához, ahhoz, aki egyszer már visszaadta életerejét, az életben való hitét. A rémuralom sötét napjaiban ugyszólván csak az ő könyveit vásárolták és olvasták és a könyvesboltokban elfogytak az összes Jókai-kiadások. És megtörtént a csoda, amelyet csak az ő fantáziája képzelhetett el, hogy visszatért, mint ahogy visszajön Csaba királyfi, mikor veszélyben van a haza. Mikor a nemzetet sirjába fektették, akkor támadt fel Ő, az örök vigasztaló. Feltámadt az ő borut oszlató és derüt árasztó szelleme s érckifejezést nyert e szoborban, hogy uj vigaszt öntsön a kétségbeesett lelkekbe.

Jókai szobrához nem illik a kétségbeesés. Már maga az ő nagy alakja reményt nyujt a jövőre, mert nem pusztulhat el az a nép, amely egy ilyen lángészt termelt s az ő művei mindmind kivétel nélkül a nemzet örökéletét, halhatatlanságát hirdetik. Azért ez a mai ünnep nemcsak az ő feltámadásának, hanem a magyar nemzet ujjáéledésének és kiirthatatlan hitének és reményének ünnepe.

Ebben a gondolatban veszem át e szobrot hü és áhitatos megőrzés végett.

Megkezdődik az Egyesitett Vasutak likvidálása

A főváros a villamos-rendelet módositásáról tárgyal a kormánnyal — A Közuti a Helyiérdekü és a Búr visszaadását kéri — Bódy Tivadar dr. kooperációs javaslata — Rényi alpolgármester nem megy nyugalomba

A városházi érdeklődés homlokterében ma kétségtelenül a *villamosok problémája* áll, mely egyáltalában nem nélkülözi a meglepő fordulatokat. A kormány ismeretes rendelete, mely legujabban az eddigi állami kezelés helyett közkereseti társaságba tömöriti a kommunizált részvénytársaságokat, kijelentvén, hogy az üzletmenet a részvénytársaságok tulajdonába való visszaadásáig is azok terhére történik, *uj helyzetet teremtett a főváros szempontjából is.* Értesülésünk szerint már a legközelebbi jövőben megkezdi működését *a felszámoló bizottság*, amelybe a kereskedelmi kormány a rendelet értelmében kiküldte megbizottait. A *főváros* tanácsa csütörtöki ülésében a felszámoló bizottságba *Till* Antal tanácsnokot küldötte ki, a Városi Villamos ezen a héten tartandó igazgatósági ülésében dönt a kiküldés felől, a Városi tekintettel arra, hogy a részvények többsége a főváros tulajdonában van, *Rényi* Dezső alpolgármestert, aki a vasut igazgatóságában a fővárost képviseli, fogja delegálni. A Közuti e pillanatban még nem döntött arról, hogy kit küld ki, — ha ugyan egyáltalában kiküld valakit. Mivel azonban *Bódy* Tivadar dr. igazgatói megbizásával a mi nézetünk szerint a Közuti vezetésében a fővárossal és a kormánnyal szemben bizonyos *megértő tendencia* jutott kifejezésre, valószinünek tartjuk, hogy a Közuti engedni fog a *Sándor* Pál által hirdetett merev álláspontból és részt vesz a felszámoló bizottság működésében, még pedig éppen Bódy Tivadar dr. kiküldetése utján, annál is inkább, mert az a hir, mintha *Hegyeshalmy* miniszter a részvénytársaságok javára megváltoztatná a villamosrendeletet, *vaklármának bizonyult*, melynek semmi komoly alapja nincsen.

Az uj villamosrendeletnek legnagyobb hibája az, hogy *mélyen hallgat a területhasználati dijakról*, amelyek fizetésére pedig az egyes részvénytársaságokat az engedély-okiratok szigoruan kötelezik. E tárgyban különben, — mint az *Uj Budapest* értesül, — a fővárosi kezdeményezésére — *a legnagyobb titokban tárgyalások kezdődtek meg a főváros és a kereskedelemügyi miniszterium között.* Ezeken a tárgyalásokon a fővárost *Rényi* alpolgármester, *Szabó* tiszti főügyész és *Till* tanácsnok képviselték. Munkatársunk kérdést intézett e tárgyalásokról *Till* Antal tanácsnokhoz, a közlekedésügyi ügyosztály vezetőjéhez, aki a következő felvilágositásokat adta:

— Az *Uj Budapest* értesülése a tárgyalások megindításáról helyes. Magától értetődő azonban, hogy mivel egyelőre csupán *informativ jellegü tanácskozások voltak*, érdemleges nyilatkozatot még nem tehetek. A polgármester ur különben szombatra hivta össze a villamos-kérdések rendezésére kiküldött tizenkettes ad hoc bizottságot, amelynek jelentést teszünk eddigi, nagyobbrészt tájékozódó tárgyalásainkról és utasitást kérünk a jövő tárgyalásokra. Az eddigi tárgyalások során a főváros megtette észrevételeit a rendeletre és *Szabó* tiszti főügyész kifejtette a főváros álláspontját, mely — és ezen egy cseppet sem lehet csodálkozni — *nem egyezik meg* a kereskedelmi kormány álláspontjával.

— A likvidációs bizottság minden valószinüség szerint *még ezen a héten megkezdi működését*, ami az egyes vonalaknak a társaságok tulajdonába való visszabocsájtásán kivül azt is jelenti, hogy *a likvidálás befejezéséig folytatja az üzemet.* A likvidációs bizottságtól *teljesen függetlenül* folytatja és folytatni fogja a tizenkettes ad hoc bizottság által kiküldött vizsgáló albizottság az Egyesitett Vasutak könyvvezetésének és általában egész működésének szigoru áttanulmányozását. Az albizottság működésével *junius végére készen lesz* és akkor megkezdődhetnek az egyes részvénytársaságokkal az egyezségi tárgyalások, amelyeknél nagy szerep jut a likvidációs bizottságnak is. Ez lesz ugyanis hivatva arra, hogy az esetleg felmerülő vitás kérdéseket a főváros és az egyes részvénytársaságok között eldöntse, ha ugyan a részvénytársaságok nem fogják perre vinni a dolgot.

Abból az alkalomból, hogy a Közuti *Bódy* Tivadar dr. volt polgármestert bizta meg a vezető-igazgatói teendők ellátásával és a helyiérdekuek igazgatásával, a Közuti jövő terveire vonatkozólag kérdést intéztünk *Bódy* dr.-hoz. Az igazgató ur kérdéseinkre a következő érdekes felvilágositásokat adta:

— A Közutinál egyik főfeladatom lesz, hogy a fővárossal folytatandó tárgyalásokban mint *vezető tényező* befolyjak. Ugy ezeknél a tárgyalásoknál, mint az Egyesitett Vasutakkal és a kereskedelmi minisztériummal folytatandó tárgyalásoknál az az álláspontom, hogy *barátságos uton hozzunk létre valamely, az összes érdekelt tényezőknek megfelelő megegyezést, mert ha valami, akkor a villamosok problémája az, amelyet kardcsörtetéssel megoldani nem lehet.* Az én felfogásom szerint azokat a károkat, amelyeket a Károlyi-éra, a bolsevizmus és a villamosoknak állami igazgatása okozott, *nem lehet szétválasztani*, még kevésbbé lehet a többi tényező mentesitésével az egyik tényező nyakába varrni. *Ezeket a károkat együttesen kell viselni*, a károk viselése alól sem a kormány, sem a főváros, sem a vállalatok nem vonhatják ki magukat.

— A tárgyalások során én olyan megállapodást tartanék a legideálisabbnak, mely *a főváros és a vállalatok között a jövőben bizonyos kooperativ együttműködést jelentene.* Azokat a terveket, amelyek a megváltással kapcsolatosan házi kezelést tartanának helyesnek, igen rosszaknak tartom, mert *nagyon is jól tudom, hogy mit jelent a fővárosi házi kezelés.* Az a megoldás, mely szerint a *főváros élvezné a vállalkozás anyagi előnyeit, anélkül, hogy a vállalat vezetésének technikai nehézségeit viselnie kellene*, az én véleményem szerint *a legmegfelelőbb* a főváros és az egyes társaságok részvényesei szempontjából is, mert hiszen az is fontos, hogy az elkövetkezendő megoldás egyik tényezőnél se keltsen animozitást. Ez a megoldás egyszeribe dülőre juttatná a területhasználati szerződés problémáját is, hiszen a kooperativ működésbe a főváros azzal, hogy koncessziót ad, egy igen jelentékeny értéket visz bele.

— *Feladataink* a következők: Elsősorban kérni fogjuk a felszámolási bizottságtól, hogy a *Helyiérdeket, a Burt és a Földalattit bocsássa vissza a mi rendelkezésünkbe;* 2. meg óhajtjuk oldani a hátralévő vasutak, vagyis *a Közuti és a Városi problémáját;* 3. lefolytatjuk a fővárossal a *megváltásra* irányuló tárgyalásokat.

— A Helyiérdeküt illetőleg — természetesen azután, ha visszakapjuk — *a közlekedés rendbehozatala* a célunk. Olyan forgalmat akarunk, amely megfelel egy intelligens ország közönségének, hogy az emberek ne lógjanak a villamosokon, hogy megfelelő számu vasuti kocsit tudjunk beállitani, szóval: hogy *európaivá tegyük a környékkel való forgalmat.* Uj kocsikat is akarunk gyártani tarcsai gyárunkban és a MÁV nehézkesebb forgalmával szemben meg akarjuk csinálni *a rendszeres teherárufogalmat*, főképen a tejnek és a zöldségnemüeknek a környékről való behozatalára. Uj vonalakra is gondolunk: A Hév-nek *Esztergomig* és az *Aszódig* való kiépitésre, erre már különben folynak az előmunkálatok.

Végezetül *Rényi* Dezső alpolgármestert kérdeztük meg azokról a szállongó hirekről, hogy ő a Városi Villamos igazgatójává történő megválasztása kapcsán *nyugalomba menne.*

— *Ebből a hireszteléshől* — mondotta az alpolgármester ur — *egyetlen szó sem igaz.* Hiszen csak *egy évi provizóriumról* van szó, mert a megváltási akcióval kapcsolatban ugyis eldől a villamosok problémája. Az, hogy a Városi Villamos igazgatósági ülése engemet fog az igazgatói teendők ellátásával megbizni, nem jelent egyebet, mint azt, hogy eddig is én képviselvén a fővárost az igazgatóságban, ezentul *Bódy* távozásával más cimen, de ugyanugy én fogom képviselni. Ez azonban természetszerüleg *nem akadályoz alpolgármesteri teendőim ellátásában*, hiszen épen *Bódy* Tivadar dr. volt annak idején alpolgármester és egyben a Városi Villamos alelnöke.

A plébánosok választása.

Mikor a plébánosok választásának kérdéséhez még egyszer hozzá óhajtok szólani, ezt nem polemizáló szándékkal teszem, hanem inkább azért, hogy ezt a kérdést itt, ezeken a hüvös és higgadt hasábokon tá rgyaljuk le, minden személyi kérdésnek és minden helyi vonatkozásnak kikapcsolásával tisztára elvi alapon, mert igy talán sikerül megállapodási bázist találni, amire a gyüléstermek forró levegőjében — sajnos — aligha van kilátás.

Első cikkemre a legutóbbi számban reflexió jelent meg, mely a plébánosválasztás kérdését egy teljesen ellenkező oldalról világitja meg. Mig én a hivek szempontjából, a hitélet érdekeinek szempontjából és abból a felfogásból kiindulva foglalkoztam a kérdéssel, hogy miként lehetne a *főpásztor* kijelölő jogát és a *kegyur* prezentáló jogát összhangba hozni a *hiveknek* azon legtermészetesebb jogával, hogy lelki pásztoruk megválasztásában nekik — *a legérdekeltebb félnek* — is legyen beleszólásuk: addig a reflexió a káplánok érdeke és a papság azon természetes és magától értetődő törekvése alapján mozog, hogy bizonyos szolgálati évek letelte után minden káplánnak joga legyen egy-egy plébániára.

Mig én tehát azt a tételt hangoztattam, hogy a papi állás a *hivekért*, a hivek érdekében van kreálva, addig a reflexió gondolatmenete szerint a plébánosi állás a *káplánokért*, azok előmenetele érdekében van szervezve.

Nekem feltétlenül igazat fognak adni a hivek, neki talán a papság, különösen az alsó papság.

Végtelen tisztelettel viseltetem mindenki iránt, aki papi ruhát visel és igy nem érhet a tisztelet lenség vádja, ha megállapitom azt, hogy nem minden pap alkalmas a plébánosi állásra csakugy, mint nem minden tanár alkalmas az igazgatói állásra. Ismertem kiváló tanárokat, akikből csapnivaló, rossz igazgató lett. Tehát nem állhat fenn az a tétel, hogy mindenkinek, aki 40—45 éves, és 15—20 éve működik a fővárosban, már ezzel, *csupán ezzel*, megvan a jogcime arra, hogy a fővárosban plébános legyen.

Erre igenis kvalifikálnak azok a lelki, erkölcsbeli és jellembeli tulajdonságok, melyeket a reflektáló ur 10 pontban foglalt össze és amelyekhez én csak két pontot szeretnék hozzátenni, igaz, hogy a legelejére: a mélységes és meggyőződéses *hitet* és a Krisztus szive szerinti *életet*. Ezek azok a tulajdonságok, amelyeket papjában legtöbbre becsül a hivő és amelyek vonzanak és imponálnak még akkor is, ha a többi 10 pontban gyengébben van felszerelve a lelkipásztor.

Most, amikor a budapesti egyházközségek szervezve vannak, mindegyiknek megvan a képviselőtestülete és tanácsa, mélyekbe minden egyházközség legkiválóbbjait tömöritette; mikor ezek a Képviselőtestületek és Tanácsok az egyházközség minden ügyében jogosultak intézkedni és nagykoru módon kezükbe is vették egyházközségük belső igazgatását, végtelen lebecsülése ennek a szervezetnek az a feltevés, hogy *azért* foglalna állást valakinek plébánossá választása mellett egy egyházközség, mert az illető egyik-másik vezetőemberrel jóbarátságban van.

Engedelmet kérek, ezt feltételezni nem szabad! Bármennyire gyarló emberek vagyunk, bármennyire kortesnemzet is vagyunk, a papválasztásnál magába kell szállnia mindenkinek; és egyesek talán tehetik, de testület nem teszi, hogy *csupán barátságból* lelkipásztorává választatni kivánjon, egyéb kardinális jó tulajdonságok hiányában, valakit.

Hiszen a Tanácsban 15—25, a képviselőtestületben pedig 40—50 *válogatott* egyén foglal helyet, helyet foglalnak a természetes vezetők: az egyházi férfiak is, itt tehát a személyi kérdésekre alkalmazandó titkos szavazás mellett lehetetlen, hogy ne a hiveknek leginkább megfelelő, előttük leginkább szimpatikus és jó tulajdonságokkal leginkább megáldott egyén kapja az abszolut többséget.

Ép ezért, mikor én azt proponálom, hogy az illetékes egyházközség képviselőtestületének törvényes alakiságok szigoru betartása mellett a Szentlélek segitségül hivása után, ünnepélyes formában lefolytatott gyülésén történjék a jelölés a plébánosi állásra, titkos szavazással és kétharmad többséggel: akkor alig hiszem, hogy ennek az aktusnak eredményében nem az egyházközség legkomolyabb akarata nyilvánulna meg.

Ezt a komoly akaratot pedig a Székesfőváros törvényhatósági bizottságának katholikus vallásu plébánosválasztói mindenesetre honorálhatják azzal, hogy, indifferensek maradva, kivétel nélkül az igy jelölt egyénre adják le szavazatukat!

Igy *a hivek jelöltjét prezentálná a főváros, és nevezné ki a főpásztor!* A választás hullámai pedig lokalizálva volnának az érdekelt egyházközség területére, nem hátráltatnák a fővárosi közgyülés munkáját.

Nem hiszem, hogy valaki, aki a békességet és egyetértést komolyan akarja, ez ellen a megoldás ellen helytálló érvet tudjon felhozni!

Petrovácz Gyula.

Olcsóbb lett a Cséry-koksz

A szemétkokszon egy év alatt harminc milliót keresett a főváros — Megkezdődött a fővárosi alkalmazottak kedvezményes kokszellátása

Mint kiküldött tudósitónk jelenti, az olcsósági hullám megérkezett Pestszentlőrincre és a szemethegyek környékén óriási furórét okozott. Mióta olcsósági hullám van, azóta nincsen kokszkitermelés, nincs pedig azon egyszerü okból, hogy *a közönségnek nem kell a koksz*. Nem kell, mert azt hiszi, hogy őszre még neki fizetnek, ha elfogadja a szemétkokszot, főképen pedig azért nem kell, mert elég nagy a meleg fütés nélkül is, a pesti közönség pedig mindig hires volt arról, hogy csak október elején kezd a téli tüzelőszer-szükségletéről gondoskodni.

Ilyképen tehát elárvultak a kokszbányák és a pestszentlőrinci szemétben legfeljebb a környékbeli szegény emberek turkálnak, hogy kiszedjék a napi ebédjük megfőzéséhez szükséges szemétkokszot. *A szemétkoksz teljes devalvációját* mi sem mutatja jobban, hogy mig 1920 április 7-től 1921 március 31-ig kerek *harminc milliót keresett a főváros a Cséry-bányákon*, ez év április havában háromszázezer koronára csökkent le a főváros részesedése, májusban pedig pár koronára rug az az összeg, amit a főváros koksz-részesedés fejében kapni fog.

A kokszvállalkozók: az *Ignis* cég, a *Schmitterer* cég és a *Hadirokkantak Egyesülete* annyira megijedtek az olcsósági hullámtól, hogy egyszeribe *leszállitották az árakat*. A téli százhusz koronás kokszár a kicsinyben való forgalomban *nyolcvan koronára csökkent és még további csökkenés várható*. A vállalkozók ugyanis a változott viszonyokra való tekintettel azt kérték a fővárostól, hogy a részesedés százalékát szállitsa le. Az *Ignis* termelésének 64, a *Hadirokkantak* 51, *Schmitterer* pedig 60 százalékát volt köteles a fővárosnak ingyen átadni. A főváros jóindulatulag fogadta a beadványt, annál is inkább, mert például a porosz szén Szobon már csak 260 koronába kerülvén métermázsánkint, még a mai alaposan leszállitott árakkal sem képesek a vállalkozók a jobb fütőanyagokkal konkurálni.

A közlekedésügyi ügyosztály egyben köriratot intézett a fővárosi hivatalokhoz, az 1921—22-ik téli évadra való szemétkokszellátás ügyében. Annál is inkább, mert a nyáron, tehát száraz időben kitermelt Cséry-koksz a tapasztalás szerint jobb *minőségü*. Befizetéseket a *tüzelőszerraktár városi irodája* fogad el, az ár, ugy mint tavaly volt, métermázsánkint 20 korona. A házhozszállitás díját mázsánkint 11 koronában állapitotta meg a tanács. Az alkalmazottak mindaddig, mig az összes igényjogosultak ellátása biztositva nincs, háztartásonkint tiz métermázsát kapnak.

Két hónap alatt 1600 uj vagonlakó

Tasnády Szüts miniszteri tanácsos a menekültek beözönléséről — 800 vagonlakó család van a budapesti pályaudvarokon

Tomcsányi Vilmos Pál dr. igazságügyminiszter, ugyis mint a Lakáshivatalok legfőbb őre, tette azt a kijelentést, hogy *a vagonlakó szégyenletes fogalmát ki akarja törülni a magyar köztudatból*. Nem tette meg. Nem tudta, nem akarta? — olyan mindegy ez a szegény vagonlakóknak, annak a 3158 családnak, amely nyáron a megsütésig forró, télen pedig dermesztően hideg vasuti kocsikban tengeti nyomoruságos életét. Pedig a *vagonlakók száma napról-napra nő;* mint az alábbi kimutatásból kiderül, a legutóbbi két hónap alatt 1600 családdal nőtt Csonka-Magyarország területén a vagonlakók száma. Mivel a vagonlakók *több mint egynegyede* Budapesten vagy Budapest környékén „lakik", a vagonlakók ügye *elsőranguan fontos fővárosi probléma*, mely a törvényhatósági bizottságot is közelről érdekli.

A vagonlakók dolgáról kérdést intéztünk *Tasnády-Szűts* Andor dr. miniszteri tanácsoshoz, MÁV elnökigazgatóhelyetteshez, aki a következő felvilágositást adta:

— Kezdetben a cseh területekről kitoloncoltak száma volt nagymérvü, ezek beözönlése egy idő óta azonban *stagnál*. Most inkább a szerb és az utóbbi időben a román kisuppolások vannak nagy számmal. Különösen az oláhok megszállása alatt lévő területekről várható még sok menekült. A MÁV részéről külön intézkedés nincsen, azonban a kereskedelemügyi miniszter egy rendelete alapján a fontosabb határállomásokon a beköltözőket ellenőrző *kirendeltség* működik. Ez a szerv a menekülteket — foglalkozáskülönbség nélkül — egyenkint kihallgatja, keresi az országba költözés indokát és ahhoz képest határozatot hoz, hogy Csonka-Magyarország területén megengedi-e vagy sem a letelepülést. Abban az esetben, ha az engedélyt meg nem adják, az illetőt visszaküldik annak az államnak, amelyik kitoloncolta. Ugyancsak kormányrendelet értelmében *közszolgálatban elhelyezni kizárólag olyan menekülteket szabad, aki a beköltözési kirendeltség határozatát fel tudja mutatni.*

Ültek a városatyák...

(Gyorsiró jegyzetek alapján készült hiteles jegyzőkönyv egy rendkivüli ülésről)*

Dr. Móri Elek: Kérem most már inditványomra a sürgősséget kimondani és azt elfogadni. (Zajos szünni nem akaró derültség a terem mindkét oldalán.)

Elnök: Méltóztatnak a sürgősséget kimondani? (Igen.) Akkor a vitát megnyitom. *(Treff* bizottsági tag szólásra jelentkezik.) *Treff* bizottsági tag urat felkérem, sziveskedjék a száját befogni. A szónokok a feliratkozás sorrendjében szólhatnak. *Káró* bizottsági tag urat illeti a szó. *(Helyeslés.)*

Káró: Tisztelt közgyülés! Azon tárgy, melyet az előttem szóló Móri Elek bizottsági tag ur idehozott *(Zajos derültség.)* különös bizonyitéka annak, hogy a főváros pénzügyi helyzetének megjavitásához mindenki hozzájárulhat akként és annyival *(Zajos helyeslés.)*, amennyi társadalmi helyzetéből folyó támogatás alakjában éppen módjában áll. Sajnos, az előttem szóló, bár átérzi *(Ugy van! Ugy van!)* inditványa nagyhorderejü voltát, mégis elmulasztotta kézzelfogható *(Derültség.)* bizonyitékokat is szolgáltatni igazsága mellett. Én azt hiszem, nem cselekszem helytelenül, ha ezen mulasztások kipótlására szives figyelmüket igénybe veszem.

Fülöp Gáspár: De egyebet ne! *(Derültség.)*

Káró: Tisztelt közgyülés! A szőnyegen lévő inditvány, szerény nézetem szerint, társadalomellenes s igy visszautasitandó.

Ugyanis a multban, tisztelt uraim, minden embert annyira értékelt a társadalom, mint amennyit az illető a társadalom javára *termelt*. A tárgyalás alatt lévő inditvány ezen ősi társadalmi megitélésnek épp az ellenkezőjét célozza: azt, hogy minden ember annyi értéket jelent, mint amennyit a társadalom javára *fogyaszt! (Zajos helyeslés és taps.)* Ez szerény véleményem szerint a középkori ököljog felé való visszafejlődést jelentené s ekként az élő emberek fontosságát nem *észbéli*, hanem csak *béli* képességüket állapitaná meg. Egy ilyen társadalmi átalakitás pedig nem lehet kivánatos. Egy ilyen átalakult társadalomban például a gyomorbajosok képeznék azon osztályt, melyet jelenleg elmebetegek név alatt ismerünk, lévén *Móri* bizottsági tag ur inditványában az általam már előbb kifejtettek szerint a gyomor az ész helyettesitője. Ilyen körülmények között, t. uraim, rövidesen az emberi fej is lekerülne azon magas helyről, melyre a Teremtés által helyeztetett és esetleg cserélni volna kénytelen más, jelenleg alsóbbrendü elhelyezkedéssel. *(Zajos derültség.)* Az emberi elváltozás további eshetőségeit nem kivánom e téren részletezni s ehelyett inkább azon nehézségeket kivánom Önökkel megismertetni, amelyek a gyakorlati kivitelben várhatók. Mert eggyel legyünk tisztában, uraim! Valami lehet elméletben frappáns, de a gyakorlatban azért kivihetetlen. Ilyennek tartom e javaslatot is, mely tulajdonképen nem egyéb, mint a természetbeni adózás követelése.

T. közgyülés! Önök tudják, hogy e város teherviselő képessége csökkenő tendenciát mutat...

Móri Elek: Hisz éppen azért!...

Káró: s igy teljes lehetetlenség tőle azt kivánni, hogy bizonyos terhek viselése a természeti határokon tul, hogy ugy mondjam, szabályrendeletek szerinti korlátozással kötelezve legyen. Önök tudják, mily körülményes és bonyolult a mai adórendszer és adóbeszedés, dacára a létező különféle átutalási lehetőségeknek. *(Zajos helyeslés.)* Méltóztassanak most már elbirálni, mily ujabb adminisztrációs terheket jelentene annak megkövetelése, hogy minden csekk és clearing mellőzésével áttérjünk *(Mozgás a baloldalon.)* a természetbeni adózáshoz, amikor is —ez a dolog lényegéből következik — a személyes adólerovás is kötelező lenne. *(Zajos derültség.)* És például jogi szempontból is, minő szakciók volnának megállapitandók az adócsalások összes nemeire, esetleg a különféle adóeltitkolásokra, különös tekintettel a kiskoruakra és csecsemőkre, akik szintén adókötelesek. *(Élénk helyeslés.)* És képzeljék el, uraim, mily mértékben kellene emelni az adóellenőrök számát? Igaz viszont, hogy ezzel szemben az adókivetés válna feleslegessé, ellenben ehelyett szükséges lenne egy ujabb fórum, mely az amugy is agyonzaklatott közönség életét keseritené s melynek nehezen körülirható feladatát képezné az adószolgáltatási kötelezettségnek való elégtevés ellenőrzése: olyan tág tere a visszaéléseknek, amely káros hatásaiban előbb-utóbb leszoktatná az embereket arról, hogy egyáltalában adót is fizessenek.

S ha ez bekövetkeznék, kérdem én, miért volt akkor a nagy felfordulás? Nem tudván erre válaszolni, a javaslatot nem vagyok hajlandó elfogadni. *(Zajos helyeslés és taps. Szónokot számosan üdvözlik.)*

A jegyzőkönyv helyességét igazolja

Káró.

* *Káró* nem volt képes szó nélkül hagyni az itt tárgyalt inditványt, mely Berlin zöldségtermelő viszonyainak tanulmányozására utasitja a tanácsot, azzal, hogy *„a nálunk is meglevő anyagok ottani értékesitésének módja sürgősen tanulmányoztassék"*.

Ugyanez a kormányrendelet mondja ki azt is, hogy amennyiben a menekültek közszolgálati alkalmazottak, a pénzügyminiszter rendelkezésére állanak és *bármely közszolgálatban felhasználhatók* és mig beosztást nem nyernek, állandó illetményeiket segély cimen kapják. Az elhelyezésük mind nagyobb nehézségekbe ütközik, mert nemcsak a fővárosban, de a vidéken is napról-napra nehezebb, ha ugyan lehet fokozatokról beszélni, lakáshoz jutni.

Az államvasutak vezetősége a maga részéről *igénybe vesz minden lehető eszközt*, hogy a vagonlakókat kellőleg elhelyezze. A MÁV maga is épitett tisztviselő- és munkásházakat, melyekbe szintén elsősorban menekültek kerülnek.

A tapasztalás azt mutatja, hogy a megszálló hatalmak *a magyar elemtől teljesen szabadulni kivánnak* és ezért ujabban, mivel őket pótolni tudják az övéikkel, *még azokra is a kiutasitás szomoru sorsa vár*, akik valamely kényszer hatása alatt kénytelenek voltak hüségeskütt tenni. A beözönlés megakadályozása céljából a kormány részéről kezdeményezett *diplomáciai lépések eddig látható eredménnyel nem jártak*. A menekültek által lefoglalt vagonok száma 1920 októberében: *4387* vagonnal kulminált. Az elhelyezések száma az emlitett módozatok mellett ez év március haváig fokozatosan: *1578*-ra esett. Ez idő óta azonban, *a kitoloncolások emelkedése folytán, másrészt a folytonosan sulyosbodó lakásmizériák következtében az elfoglalt vagonok száma állandóan emelkedést mutat, ugy, hogy már e hó tizenhatodikán: 3158-at tett ki*. Ebből a budapesti környékbeli pályaudvarokon: *793* vagon van elhelyezve.

Kétórás zivatar a Királydij körül

Megmondotta azt már a perzsák böles uralkodója harminc év előtt, mikor a londoni turf magából kikelt publikumát látta, hogy:

— No bizony! Mintha nem volna természetes dolog, hogy az egyik ló jobban szalad, mint a másik!

De nem tanulnak az emberek. És ezért van az, hogy a perzsák böles uralkodójától, a kalendáriomtól, az időjárástól és az első nagymarosi nyaklevestől függetlenül, akkor kezdődik Budapesten a hivatalos tavasz mikor a bukmékerek bótján fölszalad a redőny. Mikor utcán, kávéházban, hivatalban és családok szentélye körül fölzsibonganak az alagi jászlak alól kivándorolt fantasztikus telivérnevek, mikor a pincér szórakozottságból többet ad vissza, mint amennyi a kávé ára volt s mikor a csendes éjszakában szétrugja az ágyát a jámbor családapa, mert álmában egy legaloppozott favorit által — óh, a nyomorult! — halmozását látja halomrahullani. Ezek a lázálmas pillanatok szülték meg a letünt liberális évtized közismert humorát:

— Taral! Taral! Mach schon was mit dem kotyakorbács, ozt oz otyádat!

Szegény Taral. Ki tudja, hol, merre jár. Azóta talán végképpen el is galoppozott. Elgaloppozott, hogy jöhessen helyébe Schejbal, Esch, Nagy, Csiszár, Szokolai és Pretzner, igen, Pretzner, a Harsona lovasa, akivel ezért, a Harsonáért, egy kis számadásom van.

Ugy esett a dolog, — nem tagadom, elvégre, tanuljon belőle a hálás utókor is, — hogy vasárnap délben a balsors a Kossuth Lajos-utcába vitt. S amint elsétáltam a bukik irodája előtt... tavasz volt, pünkösd volt, sütött a nap, frissebben szaladt a vér, a lombok alól letünt ifjuságom sok drága ostobasága kacagott... szóval megejtette szivemet az emlékezés, aztán... szóval befordultam a kapun. És öt perc mulva — minek tagadjam, elvégre tanulság, utókor — már én is a pult előtt gyilkoltam embertársaimat.

Kétszáz koronám volt (amiről az asszony nem tudott), mondok: megteszem. Ha elvesztem, letagadom, ha pedig... ujjé, lesz öröm a házban!...

Furakodtam. Jobbról egy néni, mint később megtudtam, egy szakácsnéni állott, balról egy cigány, hátam mögött egy százados. De volt ott, könyörgöm, annyi válfaj és kategória, hogy hirtelenében fölsorolni nem is igen tudom. Előttem egy fajtiszta olajügynök kiabált a szomszédja felé:

— Was?... Balbinus?... Nemlétez! Harsona platz. harsona sieg!

Mindenki helyeselt. A szakácsnéni tésztás kezével a vállamra csapott:

— Csak azt a Harsogót, lelköm, azt a Harsogát!

— De jó besil! — kontrázott a cigány.

— Freilich! — mondta a százados.

És mindenki a Harsonáról beszélt, mindenki a Harsonát rakta, leomolt, veritékező kavarodásban, tolongott száz és száz, mint a nóta mondja: suszter, lakatos, kéményseprő, bádogos, mészáros, kocsmáros, gyufagyári legény, kalapostanonc, hordár, zsidó, megint zsidó, ismét izraelita... és én. A Király-dij forró atmoszférijában kerülgetett a guta, perzselt a fulladásig átveritékezett környezet. Időközben elemelték az órám. Nem baj: Harsona behozza!... A ruhám elszakadt: semmi, Pretzner a zsoké!... Aztán nem volt már lábam, nem volt már derekam, karikát hányt a szemem, a gallérom harmonikára járt, az idő futott, már dél, már egy, már kettő... ma, végrevalahára!

...Mit?... Végrevalahára?... Nagyon téved, aki azt hiszi, hogy a bukik perifériáin dühöng az udvariasság, mert alig nyitottam utat távozó elődömnek s máris két turfrajongó galiciáner sibolt elém. Oh, zöld ember, aki nem ismeri a vicinális dürgést, ne jöjjön ide, a zöld ember jobb, ha otthon marad!

— Nahát! — fakadtam ki.

— Micsoda nahát?! — mordult hátra az egyik. Majd hirtelen fidélitással széttárta kezeit, mint aki roppantul sajnálja az esetet s a következő pillanatban már a pulton könyökölt.

— Ovid sieg, Plmyra platz, Harsona sieg...

— Bist meschüge?! — csapott közbe a másik. — Hab ach e Nose, oder hab ach ke Nose?!... Balbinus!

A másik visszafeleselt. Aztán összepöröltek az odds-on. Az első azt vitatta, hogy Balbinus macska, három éves, zöld, semmi, és a nagy odds miatt egy gebére, egy söprünyélre pénzt reszkirozni nem érdemes és elvégre is Harsona fölött vitatkozni egyenesen mulatságos dolog, mig Balbinus fanatikusát éppen az odds széditette el: nem engedett. Végre — mikor a környék is Harsona mellett nyilatkozott — az első elszántan tartotta markát a turfsorsosa elé:

— Ka Réd! Odds hin, Odds her: odsz, vagy nem odsz?!

A jámbor megfélemedett zsebébe nyult és — odott. Harsonára odott.

Aztán jöttem én. Megraktam Harsonát — nem, majd Balbinuszt, azt a söprünyelet! — kétszáz koronámmal (amiről az asszony nem tudott) és lecsigázva, pilledten, összeaszalva, de éhesen, nagyon éhesen loholtam haza. Ugy korgott a gyomrom, hogy csak a Harsona dagadó reménysége táplálta bennem a lelket.

— Odsz, vagy nem odsz?! — kiáltottam az asszonyra, mikor belöktem az ajtót.

Aztán két hosszal elsőnek, könnyen beérkezett — a leves.

Mert hogy Harsona lemaradt, azt talán bővebben magyarázni fölösleges. Harsona lemaradt, Pretzner lemaradt, a kétszáz koronám lemaradt, az órám lemaradt, a ruhám, a lábam, a derekam, a...

De nem bánnám már az egész bus históriát. Belefásultam. Megnyugodnék a keserü sorsomban, csak attól ne kéne folyton remegni, hogy — mit tagadjam, elvégre tanuljon a hálás utókor is — az asszony fülébe jut... **Sz. I.**

TÜSKÉK

Lehullott a lepel

Jókai szobráról, a nagy mesemondó egy örökkévalóságra csodálkozhatik a sors forgandóságán, hogy ime egy napról a másikra eltüntek mellőle a pálmák és a délszaki növények, az örökzöld helyett pedig a László-féle házikó zöldje töri meg a tér szintelenségét. Visszakerültek a konflisok is, és mig a szobor a magyar jövendőről álmodik, trágár szidalmak üldözik el az utast. Azt már hallottuk a közgyülésen, hogy a zöld házikót nem lehet eltávolitani, mert az áttelepités másfélmillió koronájába kerülne a fővárosnak, noha eddig nem tudtuk, hogy a Magyar Szabad., Osztrák Szabad., Mindenkinek Mindent Szabad azt jelenti, hogy László vezérillemhelytulajdonosnak arra is van szabadalma, hogy mindent a fővárossal fizettessen meg. Csak azt nem értjük, hogy legalább a konflis-standot miért nem távolitják el a Jókai-térre átkeresztelt Liszt Ferenc-térről? Ugy látszik azért marad ott a stand, hogy ha Jókai megunja a László-félc szomszédságot, mindjárt a helyszinén találjon közlekedési eszközt, amelyen szebb tájakra menekülhet...

Potemkin herceg

árnyéka kisért a városháza széles folyosóin, ahonnan még mindig nem veszett ki a Fenn az ernyő, nincsen kas politika. A városgazdasági ügyosztálynak ugylátszik kevés a dolga, a Vigadó pályázatának kiirását egyáltalán nem tartja sürgősnek és ezért écákat termel, bár sokkal helyesebben tenné, ha egyéb zöldségeket, mondjuk petrezselymet, vagy kalarábét termelne, hiszen az is a hatáskörébe tartozik. Ujra a Gellért van müsoron, oh, nem a fürdő árainak leszállitása, hanem a szálló kibővitése. Az nem fontos a városgazdasági ügyosztálynak, hogy a fővárosi fürdőkben száz koronát fizet az a hadimilliomos, aki megengedheti magának azt a luxust, hogy tisztálkodjon. A fontos az, hogy a Gellért uj traktust kapjon, ahol el lehessen helyezni a protekciós hajléktalanokat, akik a meglevő szobákba nem férnek be. Hogy honnan akarják venni a pénzt erre, nem tudjuk, lehet, hogy azoknak a fővárosi ingatlanoknak a deficitjéből, amelyeket épen a városgazdasági ügyosztálynak van szerencséje kezelni. Mi azonban valószinünek tartjuk, hogy a közgyülés, ha már bővíteni akar, nem a Gellértet, hanem a népszállót fogja kibővíteni, még abban az esetben is, ha a Gellért kibővitésére netalántán már készen állana az a külömben igen kiváló épitész is, akinek sikerült, ugy is mint bizottsági tagnak, Bárczy Potemkin legszemélyesebb felügyelete mellett a Gellértbe annak idején számolatlanul bele ölnie a milliókat...

HIREK

Kié lesz a Városi Szinház? A napisajtóban a legkülönbözőbb hirek keltek szárnyra arról, hogy kinek fogja adni a belügyminiszter a Városi Szinházat, sőt már olyan közlemények is megjelentek, hogy az állam javára megtörtént a döntés. Mint az *Uj Budapest* a legilletékesebb helyről értesül, a döntés e pillanatban még nincsen meg, de minden pillanatban várható: az akta *Ráday* gróf asztalán fekszik aláirás céljából. *A belügyminiszter a népszinházi bizottság határozatát megváltoztatja és a szinházat uj pályázat kiirásának mellőzésével az államnak juttatja*, azzal az indokolással, hogy *valamennyi pályázó körül az állam nyujtja a legnagyobb erkölcsi és anyagi garanciát*. Uj pályázat kiirását azért nem látja a miniszter szükségesnek, mert a népszinházi bizottság statutumai, amely alapon a belügyminisztérium a kultuszminisztérium felebbezését elfogadta, a fővárosi határozatnak rendes fellebbezhetőségét mondják ki, már pedig ebben az esetben a belügy véleménye szerint nem uj határozat hozatalára való utasitásnak, hanem a fővárosi határozat egyszerü megváltoztatásnak lehetősége forog fenn..

Mi van az elektrobuszokkal? Jelentettük, hogy a főváros tárgyalásokat kezdett Bécs város tanácsával öt elektrobusz megvételére. *A bécsi városi tanács* legközelebbi ülésében fog foglalkozni az elektrobuszok eladásával és akkor határozza meg az eladási árat is. A főváros, hogy a pénzügyi bizottság és a közgyülés kellő időben foglalkozhasson a vétellel, három heti opciót kért és kapott. Az elektrobuszokat a közlekedésügyi ügyosztály *hajón* akarja Budapestre szállitani, ugyhogy a szállitás alig pár koronába kerülne. Mivel azonban az automobil *behozatali vámja igen nagy*, a főváros felterjesztéssel fordult a pénzügyminiszteriumhoz, kérvén, hogy az elektrobuszokat vétel esetén mentesitse a behozatali vám alól, mely az öt kocsinál *egymillió koronát tenne ki*. A közlekedésügyi ügyosztálynak az a terve, hogy az elektrobuszokat az *Andrássy-uton* járatja, lévén az Andrássy-ut és a Nagy János-utca sarkán az elektromos töltő állomás. Az autóbuszok viszont, — mihelyt kilónkint harminc koronára csökken a benzin ára — a *Nyugatitól a Boráros-térig* fognak közlekedni.

A házfelügyelők panaszai. Az uj lakásrendelet a házfelügyelők jogviszonyainak rendezését az elsőfoku közigazgatási hatóság kezébe utalja. A házfelügyelők két egyesülete, a *Házfelügyelők Országos Egyesülete* és a *Keresztényszociálista Házfelügyelők Szövetsége*, most kérvényt nyujtottak be a polgármesterhez, melyben hivatkozván a lakásrendeletre, a házfelügyelők jogviszonyainak rendezését kérik a fővárostól. Azt kérik a házmesterek, hogy ezentul ne a lakók, hanem a *háztulajdonosok fizessék* őket még pedig a beszedett lakbér 10 százalékával. Azokban a házakban, amelyekben lift van, a lakbér 13 százalékát kérik fizetésképen a házmesterek, még pedig olyképen, hogy az éves lakásoknál negyedévenkint, a hónapos lakásoknál pedig havonkint kapják a fizetést. Szabályozni kérik a házfelügyelők a *kapupénzeket* is, kérvén, éjjel 12-ig személyenkint kettő, azontul pedig három kemény koronákat. A ház tisztántartásához szükséges eszközöket a háztulajdonos lenne köteles természetben kiszolgáltatni. A házfelügyelőnek a házmesterek kivánságai szerint csak *indokolt esetben* szabad felmondani, a felmondás kérdésében a munkaügyi biróság illetékességét kérik megállapitani. Kivánják a házfelügyelők a kötelező baleset és betegség elleni biztositást is, még pedig olyképen, hogy az illeték felerészét a házfelügyelő, felerészét a háztulajdonos fizesse. Sipőcz polgármester utasitására *Karányi* főjegyző és *Faller* tanácsjegyző most dolgoznak a szabályrendeleten.

Uj épitési engedélyek. A magánépitési bizottság hétfőn, május 23-án tartott ülésén a következő engedélyek kiadását javasolta: *Polgár* Sándor X. ker., Remény-utca 20., 83. helyrajzi szám alatt földszint és épületek. *Bublik* István I. ker., Kelenföld 16452. hrsz. alatt földszint és ház. *Trethán* Nándorné VI. ker., Fövény-utca 1531. hrsz. alatt földszint, ház és istálló. *Wágner* Ádám X. ker., Nyitra-u. 8415. hrsz. alatt földszint és ház. *Szabó* Dániel VI. ker., Üteg-u. 1529. hrsz. alatt földszint és ház. *König* Arnold VI. ker., Petneházi-u. 76. földszint és ház. *Pécsi* Erzsébet II. ker., Főherceg Albrecht-ut 31. toldalék. *Fészek* Klub VII. ker., Kertész-u. 34. emelet ráépités. *Ladányi* Józsefné X. ker., Kereszturi-u. 52. toldalék. Azonkivül számos átalakitást tervmódositást, gépek és motorok felállitását is engedélyezték.

—

Tomboló sikere van estéről-estére a *Kék mazur* előadásainak, különösen az első és második kép közötti szerelmi dalnak, mely Nádor előadásában gyönyörüen tolmácsolja a lengyel szív vágyódását és szerelmét. Zugó tapssal fogadja a közönség továbbá a gyujtóhatásu Kék mazurt, mely szám után Péchy és Nádor alig győzik a közönség tapsait megköszönni. Nagy sikerük van továbbá Somogyi Nusi és Matány táncszámainak is.

A Király-Szinház tavaszi slágere. „A kék mazur", jövő héten is minden este szinre kerül a bemutató nagyszerü szereposztásában. Vasárnap délután Offenbachot játsszák 2½ órakor, mérsékelt helyárakkal. Szombat d. u. Rákosi-iskola vizsgaelőadása, szinre kerül: Leányvásár, Egyetlen leány.

A Cárevics bemutatója lesz a Magyar Szinház e heti müsorának kiemelkedő eseménye. A nagy sikert igérő darab próbái után itélve, nagy élvezetben lesz része a közönségnek. A bemutatót szombaton

tartják meg, az előadást vasárnap megismétlik. Szerdán és pénteken a 75-ik előadáshoz közeledő Buzavirágot, csütörtökön és vasárnap délután A nagyságos asszony táncosát adják Urayval a cimszerepben.

Az apám felesége ötször szerepel a Belvárosi Szinház e heti műsorán. A páratlanul mulatságos Verneuil-darab egyre nagyobb részt követel a repertoiron. Csütörtökön Strindberg Mámora kerül szinre, melynek vasárnap lesz az első délutáni előadása.

Az Andrássy-uti Szinházban a jövő héten minden nap a rendkivüli sikert aratott Lakatos-darabot: *A zafirköves gyürüt* ismétlik Báthory Gizával, T. Oláh Böskével, Tarnayval és Abonyival a főszerepekben, valamint a kitünő magánszámokat, melyeket Boross, Kökény és Babrik adnak elő.

Környey Béla és Lábass Juci ezen a héten is minden este fellép a nagysikerü Rip van Winkle Scalaszinházi előadásain. Csütörtökön és jövő vasárnap délután 3½ órakor a Nebántsvirágot adják a cimszerepben Berczelly Magdával, Celestint Solymossy Sándor, mint vendég játsza, Champlatreux László Bandi lesz.

Az őrgróf sikere. Harsányi Zsolt ellenálhatatlanul kacagtató és kiválóan ötletes vigjátéka, „Az őrgróf", a második előadáson is rendkivüli sikert aratott a Renaissance-Szinházban. Lépten-nyomon nyiltszini tapsok szakitották meg az előadást és a felvonások végén számtalan kihivás jutalmazta a kitünő főszereplőket. Különösen a cimszereplő Virányi Sándort és a két női főszereplőt, P. Gazsi Mariskát és Csatay Jankát, ünnepelték, akik mindnyájan szinészi pályájuk egyik legnagyobb sikerét aratták a Harsányi-vigjátékban. Kettős ünneplésben részesült Góth Sándor, aki nagyszerüen alakitotta a darab egyik főszerepét, azonkivül a mesteri rendezés munkáját is végezte. A diszletet és kiállitást a második előadáson is külön megtapsolták. „Az őrgróf" vasárnap és hétfőn is műsoron marad, a jövő hét estéin pedig Liptai Imre kitünő Pesti asszonyával váltakozva szerepel a műsoron.

„Hegyen-völgyön, tüzen-vizen." Ez a cime a Big-Bill-Barry második részéne, amely ezen a héten a Royal-Apollo műsorára kerül. Edith Johnson és William Duncan a darab két főszereplője, az ujabb kalandok során sohasem látott grandiózus artistamutatványokkal fogják ébren tartani a közönség érdeklődését. Megelőzi a darabot az első angol hetirevünek, a London News-nek bemutatása. Az előadások naponta 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

„Big-Bill-Barry" és „Világvárosi éjszakák." Az utószezon legnagyobb filmeseménye, a Big-Bill-Barry második része kerül szinre ezen a héten az Omniában. A második résznek „Hegyen-Völgyön, tüzen-vizen" a cime. Megelőzi a darabot egy grandiózus olasz kalandorfilm, a „Világvárosi éjszakák", amelynek főszerepét Ria Bruna, egy szépségdijat nyert nagyszerü filmművésznő alakitja. Az előadások naponta 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

„Világvárosi éjszakák" a Tivoliban. Szenzációsan érdekes kalandorregény kerül szinre ezen a héten a Tivoliban. A cime: „Világvárosi éjszakák" s regénylakban egyike volt az olasz könyvpiac ezidei legkapósabb művének. A filmen a kettős főszerepet Ria Bruna egy szépségdijat nyert olasz filmművésznő alakitja. Megelőzi ezt egy frappánsul ható amerikai dráma: „A bronzvölegény". Az előadások köznapokon 5, ¾7 és ½ 9 órakor, vasárnapon 4, ¾6, ½ 8 és 9 órakor kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar-Lengyel Kereskedelmi Kamara expositurát állit fel Bécsben. A Magyar-Lengyel Kereskedelmi Kamarának legutóbb megtartott rendkivüli közgyülésén Tolloczkó Julian, a varsói Lengyel-Magyar Kereskedelmi Kamara elnöke közölte a magyar érdekeltséggel, hogy a varsói Lengyel-Magyar Kereskedelmi Kamara Bécsben expositurát állit fel és javasolta, hogy ez az expositura egyben a Magyar-Lengyel Kereskedelmi Kamara bécsi képviseletével is megbizassék. Tolloczkó Julian javaslatát a Magyar-Lengyel Kereskedelmi Kamara rendkivüli közgyülése tudomásul vette és elhatározta, hogy a varsói Kamarával közösen szervezi meg a Kamara bécsi exposituráját. A bécsi expositura célja az Ausztriában lakó magyar és lengyel ipari vállalatok és kereskedők gazdasági érdekeinek védelmén kivül az is, hogy a Magyarország és Lengyelország között ez idő szerint még Pécsen keresztül lebonyolódó forgalomnál ugy a magyar, mint a lengyel vállalatok érdekeit a tranzitóforgalommal kapcsolatban megvédje és módot nyujtson a varsói Kamara és a budapesti Kamara tagjainak arra, hogy bécsi tárgyalásaiknál megfelelő szervet találjanak és egyben alkalmas irodahelyiségekben folytassák le tárgyalásaikat. A bécsi expositurának leglényegesebb feladata kétségkivül az, hogy biztositsa Magyarország és Lengyelország között Németausztrián keresztül lebonyolódó tranzitóforgalom zavartalanságát. Ezenkivül a bécsi expositura felállitásával lehetővé vált az, hogy a két Kamara tagjai egymással Bécsben találkozhassanak és a hosszas utazás elkerülésével megröviditsék a különböző üzleti tárgyalások idejét. A bécsi expositura I., Johannisgasse 3. szám alatt modernül berendezett irodahelyiségben már meg is kezdte működését. A ker. Kamara határozatának megfelelően a két Kamara tagjai minden külön illeték fizetése nélkül minden esetben igénybe vehetik a bécsi expositura működését. A bécsi expositura elnökéül a budapesti és a varsói Kamarák *Guttmann* Sándort, az ismert lengyel iparost és nagykereskedőt nevezték ki. Guttmann Sándor, aki a rendkivül elterjedt Polnischer Lloyd kiadásával a lengyel külkereskedelem érdekében igen nagy érdemeket szerzett, Lengyelország közgazdasági életében igen nagy szereppel bir. A bécsi expositura működését egy felügyelőbizottság fogja ellenőrizni, mely felügyelőbizottság tagjait a két Kamara elnöksége nevezi ki.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank tegnap tartotta közgyülését, amely megállapitotta az 1920. évi mérleget. A kimutatott 20,139.347.91 korona tiszta nyereségből az 1290. üzletévi szelvény 40 koronával kerül f. hó 21-től kezdve beváltásra.

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat. E társulat igazgatósága a junius 6-án megtartandó közgyülésnek részvényenként 90 korona osztalék kifizetését fogja javasolni és különböző jóléti és hazafias célokra 4,500.000 korona adományt inditványoz. Javasolni fogja a társulati alaptőke felemelését is.

Teudloff-Dittrich Budapesti Armatura-, Szivattyu- és Gépgyár R.-T. igazgatósága folyó évi május hó 19-én tartott ülésén elhatározta, hogy az 1920. évi kedvező üzleti eredményre való tekintettel junius 8-ára egybehivandó közgyülésnek 26 K (13%) osztalék kifizetését fogja javasolni.

A Magyar Forgalmi Bank R.-T. f. hó 19-én tartotta évi közgyülését, mely elhatározta, hogy az 5.846.767.16 koronát kitevő tiszta nyereségből osztalék fejében 14%-ot fizet. Az 1920. üzletév szelvénye 28 koronával kerül f. hó 20-tól beváltásra.

A Magyar Általános Hitelbank közgyülése jóváhagyta a 63.4 millió korona tiszta nyereséggel záruló 1920. évi mérleget és elhatározta, hogy a 30. sz. osztalékszelvény f. évi junius 1-től kezdve 64 koronával váltassék be, végül pedig *Domony* Móric dr. miniszteri tanácsost az igazgatóságba uj tagként beválasztotta.

A Magyar-Olasz Bank első mérlege. A Magyar-Olasz Bank Részvénytársaság igazgatósága *Castiglioni* Camillo elnöklete alatt f. hó 23-án tartott ülésében megállapitotta az 1920. üzletévre vonatkozó — 8 hónapot felölelő — mérleget, amely 38,197.894 korona 60 fillér tiszta nyereséggel zárul. Az igazgatóság a f. évi junius hó 8-án megtartandó I. rendes közgyülésnek javasolni fogja, hogy a tiszta nyereségből 7½%-os osztalék fejében részvényenként 15 K-t, összesen 26 250.000 K-t fizessenek, a tartalékalapot 4,500.000 K-val növeljék — ami által a rendes tartalékalap 248,433.076.43-ra emelkedik — 2,000.000 K a nyugdijalap erősitésére szolgáljon, 2,878.105.14 K-t a jövő üzletévre vigyenek át. Az üzleteredményszámlán a következő nyereségek mutatkoznak: kamatok 53,950.457.01 K, jutalék 9,475.621.42 K, társasüzletek 15 976.842.64 korona, különféle nyereségek 9.381.801.78 K, ezzel szemben a kiadások: fizetések 23,702.906.38 K, költségek és adók 25,548.459.03 K, jótékonycélu adományok 1,463.928.83 K. Az intézet kezelésére bizott idegen tőkék összege 1,243,931.310.13 K, a bank összforgalma pedig 87.000 000.000 K volt.

A Magyar Agrár- és Járadékbank Részvénytársaság igazgatósága által f. hó 23-iki ülésében megállapitott 1920. évi mérleg szerint a tiszta nyereség 7,018.494 korona 44 fillért tesz ki. Az igazgatóság javaslata szerint részvényenként 30 korona, összesen 4,500.000 K osztalékot fizetnek.

A Magyar Város- és Községfejlesztési Részvénytársaság igazgatósága ma tartott ülésén állapitotta meg az 1920. év mérlegét, mely szerint 32,000.000 koronás régi alaptőke után 5,959.666 korona nyereség éretett el. Az igazgatóság a junius 2-ának déli 12 órájára összehivandó közgyülésnek 40 korona (10%) osztalék fizetését, az alapszabályok módositását és a cégnek „Magyar Városi Bank R.-T."-ra való megváltoztatását fogja javasolni.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

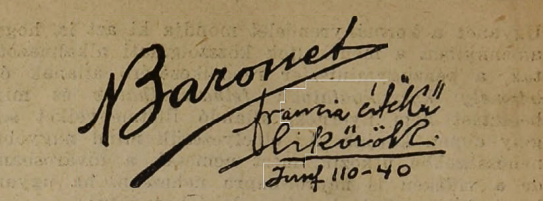
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

A főváros látványosságát képezik a
Magyar ház kerti éttermei
(Teréz-körut 15.) ⁘ Megnyitás szombaton, május 14-én.
TOLL KÁROLY zenekara hangversenyez.
Mérsékelt árak. Luxusadó csak 10%.

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis" Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. ⁘ Telefon: 115—27.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
⁘ Telefon 51—26. ⁘
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönzőosztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

NAGY FERENC szállitó IV., Szarka-utca 7. Telefon: József 101—58.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A MÁJUSI REKORD MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Ujabb feltünő cipő árleszállitás.

Férfi fekete box-cipő	azelőtt K 1500.— most K 960.—
Ugyanaz barnabetétes	azelőtt K 1600.— most K 1080.—
Férfi barna cipő	azelőtt K 1700.— most K 1100.—
Női fekete félcipő	azelőtt K 550.— K 1300.— most K 300.— K 860.—
spanglis	azelőtt K 1200.— most K 820.—
Gyermek fekete cipő	azelőtt K 650.— most K 480.—
sárga	azelőtt K 980.— K 1000.— K 1200.— most K 610.— K 710.— K 810.—
Gyermek vászon-cipő	26—33-ig K 280.—

Nagy választék szandálokban.
Előbb győződjék meg és azután vásároljon!

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este —7 órakor. Az utolsó szimfónia Minden este —7 órakor.
továbbá Kreton kutyaszinháza és pompás varieté attrakciók.

Koksz bánya, kovács és tisztitott ipari és fütési célokra, waggon- és fuvartételekben házhoz szállitva kapható
SCHMITTERER JENŐ
soroksárpéteri kokszterme lő vállalatnál
Telefon: József 103-58. Budapest, IV., Muzeum-körut 37. III. em.

KÁROLYI GYÖRGY PAPIRKERESKEDESE, KŐ- ES KÖNYVNYOMDÁJA BUDAPEST, IV., DEÁK FERENCZ-UTCA 5.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

5 órai tea a
Renaissance
éttermeiben.

Bármily mennyiségben
szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére
cipőt GERŐ ADOLF FIA cipőáruháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 4.

1. évfolyam Budapest, 1921 junius 1. 21. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Az ellátatlanok

Irta: Törökné Kovács Hermin
székesfőv. törv. hat. biz. tag

Add meg nekünk mindennapi kenyerünket...

A gabona szabadforgalmának uj rendszere elfelejtette az imádság szavait. Elfelejtette, hogy éhező és gondoktól gyötört emberek százezrei fohászkodják naponta, elfelejtette, hogy az élet, a jövendő sarkpontja ide helyezkedik, elfelejtette, hogy üres, hivságos jelszó minden egyéb, ami ennek az egyetlen mondatnak megkerülésével hangzik el.

Elfelejtette, hogy a felelősség óriási sulyát viseli, elfelejtette, hogy a konszolidáció akadályává lehet abban a percben, amint elengedi sikkasztatni talpa alól az egyedül biztos talajt. Elfelejtette, hogy fülledt levegőjü, szegénységlakta otthonokban száz- és százezer ember néz gyötrő aggodalommal a holnap elé, amikor ennek az átfogó, egyetemes közgazdasági politikát egyáltalán nem szolgáló rendszernek *az átka feltétlenül le fog szakadni reá.* Elképzelhetetlen, hogy a nyugodt, haladó holnapnak kérdését ezzel a részrehajló, mostohatermészetü rendelkezéssel egy kalap alá foghassuk. Amely *válogatni fog, hogy ezt ellátatlannak tekintem, azt nem, ezt megmentem a koplalástól, amazt éhen hagyom pusztulni.* Elképzelhetetlen, hogy ez a „szociális termelésből fakad a jólét" izü rendelkezés ne korbácsolja fel annak idején a jogos emberi szenvedélyeket, elképzelhetetlen, hogy a konszolidáció nehezen haladó szekere elé áthághatatlan akadályokat ne gördítsen.

Nincs szükségünk rendeletre, mely ember és ember között különbséget tesz, nincs szükségünk az igazságtalanságnak arra a szellemére, amely ebből a szociális érzéket arculcsapó intézkedésből kiárad. Ha szegények vagyunk, legyünk mindnyájan egyformán szegények, ha javaink vannak, jusson abból mindenkinek. Lehet, hogy fönn, ahol eszméket termelnek, vannak bölcs és okos fejek, de szeretném én látni; van-e annyira bölcs és okos csak egyetlen is, amely csalhatatlanul, a komoly *igazság és méltányosság alapján osztályozni tud embereket, társadalmi rétegeket, életmód és szükséglet ezer váltakozását,* hogy abból éppen az ne szülessen, ami a nemzet jövőjére gyilkoló méreggé lehet: elégedetlenség, elkeseredés, gyülölködés.

Amig van rá mód, amig törvények és rendeletek gúzsba nem kötnek, meg kell tennünk mindent, hogy elháritsuk nemzetünk feje fölül a veszedelmek felhőit. A gyomorral nem lehet tréfálni, éhes ember mindenre kész, már pedig, hogy *a szabadforgalmi gabonából jól nem lakik a vékonypénzü pesti ember, még ha 24.000 korona évi fizetéssel rendelkezik is, annyi bizonyos.* A nemzetgyülésen, ugylátszik, hiába várjuk Budapest képviselőinek erélyes állásfoglalását, egyedül a mi föladatunk marad tehát, Budapest községi képviselőtestületé, hogy felemelvén szavunkat, tiltakozzunk a közellátás minden igazságtalan rendszere ellen.

A világos helyzet tulajdonképen ez: kimondották a szabadforgalmat és pedig visszavonhatatlanul, mert állitólag a kisgazdáknak és kereskedőknek érdeke ugy követeli. A pártérdek és agitáció a szabadforgalom jelszavából uszitó jelszót csinált, felidézték a szellemet és most nem tudnak uralkodni fölötte. A kortesjelszóban adva van egy üres doktrina, melyre fel kellene épiteni az ország közellátásának, sőt uj gazdasági rendjének igazságos épületét. Hogy ez lehetetlen vállalkozás, azt csak azok nem látják meg, akik megfeledkeznek arról, hogy a szabadforgalom, mely csak az országhatárokon belül szabad, gazdasági félmunka, kész gazdasági veszedelem. Felháborító, hogy kortesérdekből és doktrinér elfogultságból kisérleti nyullá teszik az országot, azzal a maga nemében páratlan naivitással, *hogy Magyarországon szabadforgalmat lehet csinálni, kiszakitva a csonka, maraádk országot a világgazdaság minden szabadforgalmat megcsufoló uj rendjéből.*

Nem szabadforgalom lesz ez, hanem *szabad uzsora,* szabad gabonaspekuláció, mely egyfelől a kisgazdát fogja sulyos csalódásokkal sujtani, másfelől sanyargatni fogja a városi lakosságot.

„Add meg nekünk mindennapi kenyerünket" — mondja az imádság és jól gondolja meg, hogy mit cselekszik, aki ezt a mindennapi kenyeret ki akarja venni embertársai szájából.

A magyar Duna a Rotschildok kezén

A Schneider-Creuzot-cég opciót kapott a kereskedelmi kikötő megépitésére
A Hitelbank rejtélyes szerepe — Becsey Antal interpellál a szerdai közgyülésen
A Mérnökegyesület és a Közmunkatanács állásfoglalása

A főváros tiltakozik az idegen tőke beözönlése ellen

A főváros évtizedes álma a budapesti kereskedelmi kikötő megépitése. Nagy koncepcióju fővárosi emberek már husz esztendővel ezelőtt rámutattak arra, hogy Budapest csak akkor lesz igazán a Kelet és Nyugat közötti kereskedelem és tranzitó forgalom fő átrakodó helye, ha megépül a dunai kikötő, ha a főváros előzékenységgel és udvariassággal siet a kereskedelem idecsalogatására. Mint a legtöbb fővárosi tervvel szokott történni, ezt is hamarosan kisajátitotta magának az állam és ugy állapodott meg a fővárossal, hogy a fővárossal *együttesen* épiti meg a dunai kikötőt. Megdöbbenve jelentjük, hogy *a kikötőt nem az állam, még kevésbé a főváros fogja felépiteni, hanem minden valószinüség szerint a francia Schneider-Creuzot cég, amelynek a magyar kormány előttünk és a főváros előtt ismeretlen okokból 1921. junius elsejéig opciót adott a kikötő megépitésének elvállalására.*

Az opció megadása *a legnagyobb titokban történt* és arról a főváros mind a mai napig hivatalosan *nem kapott* értesitést. Az a huzavona azonban, amellyel a főváros ismételt sürgető felterjesztéseire a földmivelésügyi miniszterium a kikötő épitését intézte, már régen bizonyossá tette a főváros előtt, hogy a *háttérben valami lappang,* ami épen nem lehet kellemes és hasznos a fővárosra nézve. Ugy is történt: néhány nappal az opció lejárta előtt került nyilvánosságra az, hogy a kormány a magyar ipar és tőke teljes mellőzésével franciáknak juttatja a budapesti kereskedelmi kikötő felépitését.

Most, az utolsó pillanatban, semmi kedvünk sincs arra, hogy a magyar ipar védelméről és a külföldi tőke beözönlésével járó óriási gazdasági károkról zengjünk tirádákat. Csupán rá akarunk mutatni arra *a kissé különös kapcsolatra,* amelyben a hirek szerint a vállalkozó szellemü francia érdekeltség *a Magyar Általános Hitelbankkal áll.* Ez a kapcsolat rávilágit arra a szerepre, amelyet a Hitelbank a Duna idegenné való tételében játszik. Csak nemrégiben választotta be a Hitelbank éppen nem ok nélkül igazgatóságába *Domony* Móric dr.-t, a Magyar Folyam vezérigazgatóját, bizonyságául annak, az az angol tőke, mely a Magyar Folyam részvényeinek nagyobbik részét átvette, legalább is közeli rokonságban van a Rothschildokkal, akiknek a Hitelbankkal való kapcsolata közismert. Amikor a Schneider Creuzot cég opciója mögött meginl csak a Hitelbankot látjuk, nagyon is kézenfekvő az a feltevés, hogy a *Duna hajóstól, kikötőstől a Rothschildok kezére kerül,* ami a keresztény Budapest szempontjából legalább is nem kivánatos.

Fővárosi illetékes helyről nyert információnk alapján a Schneider Creuzot-féle opcióról a következőket közölhetjük:

A főváros annak idején azt az ajánlatot tette a kormánynak, hogy a saját költségén, illetőleg a saját hitele felhasználásával épiti meg a budapesti kereskedelmi kikötőt. Háromszáz millió korona volt az előirányzat, mellyel megépithettük volna a Duna balpartján a rakodópartot a medencével együtt. Azt gondoltuk, hogy a kikötő épitésével öt esztendő alatt készen leszünk — az épités egy éve tehát hatvan millió koronába került volna, amit elő tudtunk volna teremteni.

A főváros ezt az ajánlatát makacs következetességgel valamennyi kormánynak megismételte, de a fővárosi tervezetet, — nem tudjuk miért, — *egyik kormány sem fogadta el.* Az elmult év őszén nagyatádi *Szabó István* földmivelésügyi miniszter feloszlatta a kikötő-épitési autonom bizottságot és egy uj bizottságot szervezett, amelynek működése azonban a régi bizottság működéséhez nem is hasonlitható. A kormány még azt a tervünket sem fogadta volna el, hogy külön épitse a főváros és külön az állam a maga kikötőrészét, azonkivül a főváros épitette volna a csatornákat és a vizvezetéket, az állam végezte volna el pedig a kotrási munkálatokat.

Csak a legutóbbi időben szereztünk tudomást — nem hivatalos formában — arról az opcióról, amelyet a kormány a párisi Schneider-Creuzot cégnek adott. Az opció részleteit, illetőleg azokat a kötelezettségeket, amelyeket a francia cég az opció ellenében magára vállalt, *nem ismerjük,* csupán az a megbizható helyről származó értesülésünk van, hogy a francia ajánlat mögött a *Hitelbank érdekeltsége huzódik meg.*

A legutóbbi tanácsülésből kifolyólag a főváros ut- és csatornaépitési ügyosztálya *hosszu felterjesztést intézett a kikötőépités ügyében a földmivelésügyi miniszteriumhoz,* amelyben rámutatott arra a veszedelemre, amellyel az idegen tőke bekapcsolódása, a magyar ipar, a magyar kereskedelem és a főváros fejlődése szempontjából jár. A felterjesztésben azt kérte a főváros a kormánytól, hogy *ebben az ügyben a legsürgősebben tájékoztassák a várost,* mert igazán lehetetlen, hogy a kormány egy a fővárost annyira érdeklő ügyben a főváros nélkül határozzon. Azt is kijelentettük, hogy amennyiben a legrövidebb idő alatt nem kapunk felterjesztésünkre érdemleges választ, *kénytelenek leszünk a dolgot a közgyülés elé vinni,* hogy ezzel is rámutassunk arra a fővárosellenes politikára, amelyet a kormány a kikötőépités ügyében esztendők óta folytat.

Értesülésünk szerint a *Fővárosi Közmunkák Tanácsa hasonló értelemben irt fel a kormányhoz,* és a kormány előtt fekszik már a *Magyar Mérnök és Epitészegylet* felirata is, amelyben a kikötőépitéssel kapcsolatban a magyar mérnöki kar sérelmeit teszi szóvá, lévén bizonyos, hogy az opció érvényesitése esetén a francia tőkecsoport főképpen a vezetőállásokban nem magyar, hanem francia mérnököket fog alkalmazni.

Az ominózus opció ügye különben nagy vihart fog kiváltani a szerdai közgyülésen, melynek során *Becsey* Antal mérnök, aki évtizedes harcosa a kikötőnek, terjeszt elő inditványt arra vonatkozólag, hogy a *főváros tiltakozzék a francia pénzcsoportnak adott opció ellen, és tiltakozását küldöttség utján hozza a kormány tudomására.* Inditványáról *Becsey* Antal a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Hetven esztendős álma a fővárosnak a kikötő megépitése, melytől sorsa jobbrafordulását várja. *A kikötőnek nagy jelentősége csak most derült ki, a vesztett háboru után, amikor Fiume elvesztése egyetlen tengeri kikötőnktől fosztott meg.* Hiszen a budapesti kereskedelmi kikötő van hivatva arra, hogy központja legyen a megcsonkult ország válságban levő kereskedelmének, az összekötőkapocs legyen az Északi- s a Fekete-tenger között, melynek fontossága csak növekszik a német csatornahálózat kiépitésével.

— Junius elsején, azaz *ma* jár le a Schneider-Creuzot cégnek adott opció, melynek ez már második határideje: az első május 1-én járt le, amikor azonban a franciák kérésére az opciót egy hónappal meghosszabbitották.

A főváros is könnyelmü volt egy kissé, amikor eddig nem emelte fel tiltakozó szavát az opció ellen, noha már akkor állást kellett volna foglalnia, mikor a terv felmerült, és nem most, mikor a tiltakozás esetleg már semmit sem használ.

— Én azonban nem akarom rekriminálással vesztegetni az időt. Inditványozni fogom, hogy a *főváros küldöttség utján tiltakozzék az ellen, hogy a kikötő megépitése idegen tőke zsákmánya legyen.* A sarkunkra kell állani, inkább ne épüljön meg még pár évig a kikötő, semhogy annak óriási gazdasági és politikai előnyeiből ki legyünk zárva. Nem akarunk *Törökország* sorsára jutni, megmaradt javainkat nem akarjuk idegen valuták aranyfüstjéért eltékozolni.

— Mi még mindig hajlandók vagyunk a kikötő megépitésére — lassan, szerényen, ahogy szegénységünktől telik. De *magunk és magunknak akarunk épiteni!* Azt a havi 10—15 milliót, amibe az épitkezés kerül, össze tudjuk kaparni, és akkor legalább nem kell szégyenkeznünk a jövő nemzedékek előtt.

A főváros ezer holdja

0·38%-ot jövedelmeznek a főváros üres telkei — Orczy tanácsnok tervezete a telkek jobb hasznositásáról — Hosszu lejáratu bérletbe kell adni a fővárosi ingatlanokat!

A főváros pénzügyi bizottságában és a közgyülésen is a költségvetési tárgyalások során több izben szóbakerült a fővárosi ingatlanok elidegenitésének kérdése. *Ernst* Sándor dr., aki egyike a törvényhatósági bizottság legképzettebb és legkoncepciózusabb tagjainak, tette több izben szóvá, hogy a főváros jövedelmeinek fokozása céljából komolyan gondolkozni kellene *egyes fővárosi ingatlanok elidegenitéséről.* Lehetetlen letagadni, hogy az eszme tetszetős, hiszen a fővárosnak nem érdeke, hogy a meglévő adók állandó emelésével és uj adók behozatalával tegye napról-napra nehezebbé polgárai exisztenciáját. Viszont azonban alaposan meg kell gondolni a dolgot, mielőtt a főváros telkeiből akár egy négyzetméternyi területet is eladnánk, hogy a közgyülés többségi pártját senki sem illethesse a *tékozlás vádjával,* hogy eladjuk azt, amit elmult századokban szereztek számára.

Ernst Sándor ötletét vallhatja apjának az az okos gondolat, melyet *Orczy* Gyula tanácsnok, a középitési ügyosztály vezetője vetett fel a legutóbbi tanácsülésen. *Orczy* nem eladni akarja a telkeket, hanem *hosszu bérletre kiadni* és ezzel megtalálja a lehetőségét annak, hogy a főváros jövedelmeit az ingatlanok elherdálása nélkül a polgárságra nézve a legkiméletesebb uton lehessen szaporitani. A tanácsnok tervezete szerint a főváros azokat a telkeit, amelyekre középületek épitése céljából szüksége nincsen, *beépitési célokra bérbe adná* erre vállalkozó alakulatoknak, bankoknak, iparvállalatoknak, lakásépitő szervezeteknek. Ilyképen nagymértékben emelkedne a telkek jövedelmezősége és kellő szerződések utján még esztendőről-esztendőre fokozni is lehetne a jövedelmet. A mai viszonyok között a telkek értéke oly magas, hogy még a tőkeerős épitkezni szándékozók sem képesek a szükséges telkeket, főképpen a város belső területein megvásárolni és igy az ilyen hosszulejáratu telekbérlet jótékony hatással lenne az épitkezések fellendítésére is.

A főváros vagyonának majdnem kétharmadrészét ingatlanai képviselik. A legutolsó normálisnak mondható, 1915 december végével lezárt vagyonleltár szerint a főváros vagyona 763 millió koronára becsülhető. Ebből az összegből 500 millió korona értéket képviselnek a fővárosi ingatlanok, 263 millió pedig az üzemek és ingóságok értékeképen van felvéve. Az összes ingatlanok területe kerekszámban 16 millió négyszögöl, azaz ezer katasztrális hold. Ebből 1,800.190 négyszögöl, vagyis az összes telkek 12 százaléka a beépitett terület. A beépités csekély mértékét mutatja az, hogy a valóságos épületek alapterülete 264.300 négyszögöl, azaz *a telekterületek 1.8 százaléka.* Pedig ebben szerepelnek az összes régi, hasznot alig hajtó földszintes viskók is. Ilyenformán azután a főváros üres telkeinek területe nem kevesebb, mint 14,359.390 négyszögöl, vagyis *az egész telekvagyonnak 88 százaléka.* Ezek azok a legnagyobbrészt még parcellázatlan telektömbök, amelyeknek még egy része sincsen beépitve.

Ha már most tekintjük a beépitett és be nem épitett telkeknek összes bérjövedelmét, akkor a legutolsó normálisnak mondható zárószámadás, az 1915-iki szerint 15,521.872 koronát találunk bérjövedelem cimén. Mivel a telkek és épületek összes értéke akkor 498,325.620 koronával volt felvéve, a bérjövedelem az összes ingatlanoknál kereken *3 százalékát* tette a leltári értéknek. Ez az első pillantásra igen jelentős jövedelemnek látszik, különösen, ha számba vesszük a rengeteg be nem épitett telket, de már sokkal kedvezőtlenebb, ha meggondoljuk azt, hogy a főváros vagyonleltára a telkek értékét meglehetősen alacsonyan veszi fel és igy a forgalmi érték után számitva, a bérek mindenesetre kevesebbet jelentenek három százaléknál. Egészen tiszta képet kapunk azonban a főváros telkeinek jövedelméről, ha különválasztjuk a teljesen beépitetlen telkek értékét és jövedelmét, a beépitett telkekétől. A vagyonleltár szerint 1915. év végén a főváros üres telkei 189,950.110 korona értéket képviseltek, amelyeknek összes bére 732.471 koronát tett ki és igy a *beépitetlen telkek tényleges értékükneb 0.38 százalékát jövedelmezték* 1915-ben!

A főváros telkeinek hosszu lejáratu bérlet utján való értékesitésénél elsősorban természetszerüleg ezek a beépitetlen telkek jönnének számitásba, amelyeknek jövedelmezősége igazán minimális. Az adófizető polgárság nem türheti összetett kézzel, hogy a fővárosnak, egy leltár szerint kétszáz milliót, *a mai pénzügyi viszonyok szerint azonban legalább másfélmilliárd korona értéket képviselő telektömbje legyen,* amely jóformán semi hasznot nem hajt. Ha még hozzávesszük azt, hogy ez a telekbérlet csak a vagyonos vállalatok és magánosok pénztárcájából szaporitaná a főváros jövedelmeit, akkor mindenki tisztában lehet azzal, hogy *Orczy* tanácsnok javaslatát sürgősen valóra kell váltani. Amire különben már a legközelebbi jövőben meg is lesz az alkalom, mert a tervezetet még a nyári szünet előtt tárgyalja a főváros pénzügyi bizottsága.

Ahol az ócskaruha terem . . .

Kik nyernek az olcsósági hullámon? — Hétszáz koronás nadrág — az angol király ruhatárából Fehérnemü-krach a szegénypiacon

Az ócskapiacokon dühöng az olcsósági hullám és az utolsó párna, az utolsó ruhadarab igazán krajcárokért kerül kótyavetyére. Az olcsósági hullám azonban csak az eladókra érvényes, mert ha venni akar valamit a gyanutlan vidéki, persze a „közvetitő kereskedelem" felhasználásával, akkor mindjárt minden elsőrangu holmi, ami nehéz százakba, meg ezrekbe kerül. A kufár tág és szabályozható lelkiismeretén mulik, hogy ő olcsósági hullámot kiáltva pár koronáért vette meg a megszorultól a ruhát vagy butort, amin most több ezer százalékos haszonnal igyekszik tuladni. De a közönségnek mintha kissé megjött volna az esze: *senki sem vásárol,* igyekszik kibőjtölni az ócskaruhások és ócskabutorosok mindenesetre hosszura nyuló türelmét.

A Teleki-téren

teljes a krach. A Teleki-tér nagy forgalma különben is már csak a multé, a privát eladók a tanács rendelete értelmében már vagy háromnegyed esztendeje az Uj-vásártérre, a Haller-utca végére költöztek át, amelyet *szegénypiacnak* keresztelt el a kesernyés pesti néphumor. A Teleki-téren csak a bódések maradtak, akik a békeidőre emlékeztető udvariassággal csalogatják a nadrágos embert, hogy:

— Tetszik uraságod egy szép ruha?

Ha azután beszédbe elegyedel és netalántán csakugyan az a szándékod, hogy Weiner és Grünbaum helyett a Teleki-téren Grünbaum és Weinernél vásárolj magadnak nyári nadrágot, akkor el vagy veszve. Becipelnek a boltba, a foltos és kevésbé foltos nadrágok egész áradata ömlik eléd a pultra. A kereskedő szózivatarja bőségesen zuhog. Egészen bizonyos, hogy a végén nem tudsz ellentállni és vásárolsz csekély 600 koronáért egy pepitanadrágot, melyről a kereskedő megesküdött, hogy egyenesen a britt király őfelsége ruhatárából való . . .

De ha másnap megszorulsz és te akarod eladni a fent nevezett pepitanadrágot, esetleg ugyanaz a kereskedő fitymálva mondja:

— Mit? Ezért a rongyért akar száz koronát? Itt van ötven, azután menjen Isten hirével . . .

De a balek, már mint aki vásárol, nagyon-nagyon kevés. A bódések panaszkodnak, hogy a felemelt területhasználati dijakat sem tudják megfizetni. Az adóról nem is szólva, melyet mindenki horribilis-

A tisztelt közgyülés

(Városatyák pongyolában)

Fábián Béla dr.

Nagy multu politikus ez a fiatalember. Karrierjét akkor kezdte, amikor beleszületett *Vázsonyi* Vilmos ügyvédi irodájába. Emez első nagy és életbevágó sikerén felbuzdulva, a továbbtanulás nehéz pályájára lépett.

Jogi tanulmányait a fenti irodán kivül az ország legelsőrangu kávéházaiban is gyüjtögette, vizsgáit pedig az ezeknek megfelelő székhelyü Alma Matereken tette, ahol professzorai kérdéseire igen elmés feleletekkel és a beleszületés utján nyert ajánlólevelekkel válaszolt.

Természetesen azonnal biró lett: járásbiró, aki naponta 6 órát gyalogolt s e sok járást egész jól birta . . .

Mint ilyen legelsőrangu közgazdász és közélelmezési szakember, aki állandóan ostorozza a *mások* munkanélküliségét . . . E tárgyról különben röpirata is megjelent: *„A munkanélküliség közélelmezési kapcsolatai"* cimen s a Teréz-körut és Aradi-utca sarkán láttam is mutogatni fényes nappal egy embert, aki e röptanulmányt, mint mondják, elolvasta. Állitólag, ennek dacára, még ma is él az illető . . .

Városatyasági szempontból a demokraták vezérkari főnöke és ebbeli minőségében voltak már ugyanolyan élményei, mint a hires Benedek tábornoknak a Königgrätzi csata idején . . .

Mostanában hadifogoly ügyekkel is foglalkozik és e célból magyarra orditotta *Ziemirski* Micislav *„Turkesztani városatyák"* cimü tanulmányát, melyért dedikált könyvet, sőt miniszteri elismerést is kapott. Előbbit *Pakots* Józseftől, utóbbit *Bársony* Elemértől . . .

Azóta nagyra tartja magát s már titokban az igazságügyi államtitkárságra aspirál. Természetesen, csak ha majd *Rassay* Vilmos lesz a minisztere! És akkor már ez ellen nem is lenne kifogásunk . . .

Telcs Béla dr.

Városatya és házigazgató illetve igazgatója a Háztulajdonosok Szövetségének s ebből már természetszerüleg következik, hogy néhai Sárosi Gyula szavaival éljünk:

S valamint a pisztoly
Otthon van a tokban
Otthonos ő minden
Bérházi titokban.

Mikor ugyanis a mult év derekán közeledtek a községi választások, akkor alakitott az egyébként boldogult demokrata párt egy választó bizottságot, melynek az volt a feladata, hogy akár a föld alól, akár a szürkeség homályából, de valahonnan okvetlen szerezzen, ha nem is *férfiakat,* legalább *embereket,* akik majd befoghatók lesznek a közügyek szekerébe, hogy e boldogtalan várost kirántsák a boldogság mezejére.

Ez emberkiválasztó bizottság beutazta széles e hazát, többek között a még hozzánk tartozó Lipótvárost is s itt fedezte fel e bizottság jó szemü elnöke *Telcs* Bélát.

És eme otthonosságának köszönheti városatyaságát . . .

— Topp — gondolta — ez az én emberem. Telcs is, Béla is, szép ember, redingotja is van, őt az Isten is városatyának teremtette!

És lett belőle városatya.

Mint városatya *Baracs* Marcell azon hivei közé tartozik, kiről az ó-testamentom eme jelese mindég akként szokott nyilatkozni, hogy *„Ez az én szerelmes fiam, kiben nékem kedvem telik."*

A városatyák eme közszeretetben élő tagja egyébként jeles statisztikus. Kár csupán, hogy e téren csalhatatlannak gondolja magát. Bár elvégre ez sem oly elitélendő. Hisz *Goethe* már 100 évvel ezelőtt megirta, hogy: *„Nur die Lumpe sind bescheiden"* s ily terhes feltétel mellett igazán nem kivánható tőle a szerénység . . .

Jeles könyvbuvár, de nem ismeri a szláv nyelveket. Ezért most rettentő gondjai is vannak. *Káró* (róla legközelebb) ugyanis a multkor elárulta, hogy Telcs kiadni szándékozik memoirjait ugyanazon cimmel, mint amely cimet *Turgenyev* adott egy hires elbeszélésének: *Dnyevnik lisnyavo celovjeka* s most keresi kutatja e könyv magyar forditását . . .

Mi megkönnyitjük e munkát. A Klasszikus Regénytárban megtalálhatja az elbeszélés magyar forditását. A 28-ik kötet 74. lapján: *„Egy felesleges ember naplója"* cim alatt . . .

Az egészben ugyis csak a cim az, ami őt érdekelheti!

Joannovich Pál dr.

Jeles billiárdmüvész, volt államtitkár és jelenleg városatya.

Mint billiárdista legyőzte legnagyobb ellenfelét is, a szintén kiváló Philipp Gáspár billiárdost. Igaz, hogy a döntő lökéshez utóbbi *„ziceert"* adott . . .

Mint államtitkár a legutolsók közé tartozott, lévén alig egy-két nappal a forradalom kitörése előtt azzá kinevezve.

Azután nyugalomba vonult.

A kommun bukása után ujból államtitkár akart

nak tart, csak az adófelügyelő nem és valószinüleg neki van igaza...

A szegénypiacon

nagyobb a forgalom, de viszont kisebb a haszon. Különösen a reggeli órákban telistele van az óriási térség, ki rozzant lepedőt, kiérdemesült papucsot szorongat a piszkos markában, ki pedig ócska gyerekkocsit hajt maga előtt, vagy a szószoros értelmében az utolsó ingét akarja eladni. Az irtózatos nyomoruság kaleidoszkópszerü változatosságban tárul a szemlélő elé, két koronákra negyedórákig alkusznak, hogy azután a vásárló 10 méterrel odább próbáljon 5 korona nyereséggel tuladni a vásárolt holmin. Mert a szegénypiacnak majdnem valamennyi látogatója láncos, a szónak épen nem százezreket jelentő értelmében. Van vagy ötven koronája, vásárol rajta egy inget, eladja ötvenötért, azután egy pár cipőn nyer tiz koronát, estére megkeresi a napi száz koronáját, hogy reggel ujra kezdje a robotot. Ritkaság, hogy komoly eladótól rögvest a komoly vevőhöz kerüljön az ócskaruha, cipő, könyv vagy egyéb árucikk, biz az keresztülmegy nyole-tiz kézen, mig egyik nyomoruságos gazdájától a másik nem kevésbbé nyomoruságoshoz kerül. A tér közepén vannak különben a legkevesebben. A minden hájjal megkent alkalmi árusok *a széleken ólálkodnak*, hogy lessék a vevőket és eladókat. Az eladókat azért, hogy ők legyenek az *első kéz, akitől* 30 koronáért megvásárolják az ötször foltozott alsószoknyát, a vevőket pedig azért, hogy a raktáron lévő alsószoknyát 100 koronáért eladhassák.

Az árverési csarnokban

a Kinizsi-utcában a régi megszokott kép: karvalyorru árverési hiénák tartják megszállva az első sorokat. Dehogyis árvereznek egymás között a kis batyura, amit egy évvel ezelőtt csapott zálogba és azután nem tudott kiváltani a megszorult köztisztviselő! Itt főleg fehérnemü van müsoron, a kikiáltási ár nevetségesen csekély, hiszen a zálogházban mindig alacsonyan állapitják meg a becsértékét, számolván az értékdevalvációval. Beszéltünk az árverési csarnok igazgatójával, aki kijelentette, hogy az olcsósági hullám menthetetlenül elérkezett, ugy, hogy ötven százalékkal olcsóbb az árucikk, mint egy pár hónappal ezelőtt. Ugy a zálogházaknál, mint a vagyonmentő vásáron *emelkedett a forgalom*. Sok a lóverseny áldozata és különösen nagy volt a forgalom lakbérnegyed előtt... Vásárló azonban a hivatásos hiénákon kivül alig akad, a közönség csak eladni akar, vásárolni nem. Ugyannyira, hogy a vagyonmentő vásárt is egyelőre be kellett szüntetni. Legközelebb szeptemberben lesz vagyonmentő, egészen szük keretek közt, inkább csak müvészi holmik kerülnek majd a müértő pesti publikumnak eladásra.

CASINO DE PARIS (Nyári helyiség) VI., Hermina-ut 65.
Mulattató, aktuális operett és külföldi attrakciók. Előadás után Parkettánc.
Kezdete este fél kilenc órakor.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
NYÁRI SZÜNET
Augusztus hó 6-án a nagy szezonnyitó müsor!

lenni, de nem talált meghallgatásra. Ugy, gondolta erre magában, akkor leszek más. Ha nem vagyok jó államtitkárnak, majd jó leszek városatyának!

Mivel pedig meg vagyon irva Szent Pálnak Timotheushoz intézett első levele 3-ik részében, hogy: *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*... tehát igaza volt.

És lett belőle világi püspök, azaz városatya.

Mint ilyen a legelsők közé tartozik, lévén elnöke az igazoló választmánynak és ekként ura szép életnek és csunya halálnak!

Egyébbként egyik jeles vezére a keresztény ellenzéknek s e minőségében elég gyakran is szerepel. Igy legutóbb a Városi Szinház kérdésében tartott nagy ellenzéki szónoklatot, melyről azonban önmaga is akként nyilatkozott, hogy: *„Kötelességem volt elmondani, amit mondtam, de nem kötelességem hinni. És ez vonatkozik mindarra, amit mondtam."*

Már e mondásából is következik, hogy jeles filozófus. Mi azonban elárulhatjuk, hogy tulajdonképpen született filozófus, aki szörnyü determinációval valóságos réme volt környezetének!

Hogy született filozófus, azt legjobban igazolja azon alábbi gyermekkori történet, melyet egyik volt iskolatársa sziveskedett e sorok irójának elmondani. Se non è vero, è ben trovato...

Egyik tanára valami gyermeki csinyért akarta megfenyiteni, a kis Pali azonban a tanár bácsi elől elszaladt.

(Akkor még egyiköjük sem gondolta, hogy valamikor államtitkár is lehet.)

— Állj meg, lánchordta kölyke — kiáltott utánna a szigoru tanár, — mert mindjárt agyonütlek!

Pali azonban futtában is filozofált, mondván:

— Álljon meg maga. Hisz magát nem kergeti senki!...

Treff.

TÜSKÉK

...

A frakk és a zsakett

volt a kötelező azokon a cifra nevü estélyeken, amelyeket a főváros rendezett a svájci és a német kereskedők tiszteletére. A fővárosi tisztviselők, akiket egy öltözet ruháig rongyolt le a hatéves háboru, keserü szájizzel kaparták elő a szekrény mélyéből estélyi öltözetüket, hogy eleget tehessenek a meghivásnak, de számosan voltak, akiknek sem frakkjuk, sem zsakettjük nincsen, és igy az ünnepségek idején odahaza elmélkedtek az idő mulandóságáról. Az egész dologban csak az volt feltünő, hogy a svájci és a német urak nem mindenben honorálták az öltözetre vonatkozó szigoru előirást és egyszerü sötétkék, vagy éppen szürke zakkójukban szégyenkezve kértek bocsánatot a főváros feketeruhás uraitól, hogy ők nem gondoltak a pleine parade-ra, lévén Németországban, de főleg Svájcban igazi demokrácia, amely igazi demokrácia nem teszi szükségessé májusvégi banketteken az estélyi öltözet szigoruan vevését. De ahhoz a potemkin-politikához és álelőkelőséghez, mely a Gellért-szállóban dul, nagyon is hozzátartozik a frakk és zsakett, bizonyságául annak, hogy vannak a városházán urak, akiket kiskorukban megvertek, ha nem frakkban, vagy legalább is zsakettben szaladgáltak az asztal körül...

Csilléry Gabriella

Csilléry András testvérhuga a szálka most a liberális szemekben, aki a tanács jóvoltából ideiglenes hivatalnokból köztisztasági tisztté lépett elő. Csilléry Gabriella 1915 óta áll a főváros szolgálatában, szolgálati ideje öt és félesztendő, soron is volt, senkit sem mellőztek a kedvéért, mindenképpen megérdemelte tehát, hogy végleges állásban havi 150 koronáról 220-ra emelkedjék a fizetése. Jellemző a liberális szemforgatásra az a szemérmetlenség, amelylyel Csilléry Gabriellla ideiglenes hivatalnok esetét tárgyalják, protekcióról és nepotizmust kiabálva ott, ahol sem protekcióról, sem nepotizmusról komolyan beszélni nem lehet. Csilléry Gabriellát szolgálati ideje alapján akkor is megválasztották volna, ha a bátyja véletlenül nem bizottsági tag, de kérdezzük, hogy Bárczy Gusztáv lett volna-e kissé nagyobb fizetéssel annak idején az elektromos müvek vezértitkára, ha véletlenül nem Bárczy István a polgármester, és az a pereputy, amely a demokrata éra aranykorában elözönlötte a városházát, szaladt volna-e oly feltünő gyorsasággal a hivatali létrán a nagybácsimentes hivatalnokokat gondosan átugorva előre, ha nem Ehrlich Gégék és Vázsonyi Vilmosok rokonsága lett volna táblázatukon a legnagyobb minősités? A keresztény párt gyöngeségére és tapasztalatlanságára vall, hogy csak ilyen támadások érhetik, ahelyett, hogy például az iskolaigazgatóknak a régi főtisztviselőkkel és törzsfőnökökkel való rokonságát vizsgálván, igyekezne sokkal, de sokkal hangosabb liberális vinnyogás mellett sürgősen rendet csinálni...

„Boldogok azok,

akiknek nincsen történetük" — mondották már a rómaiak is és a bölcs mondás alapján igazán boldog lehet a hatósági zöldségüzem, mert igazán nem történik vele semmi. Sőt nem is beszélnek róla, ami dupla boldogságot jelent, mert ha beszélnének, kiderülne például az, hogy a hatósági zöldségüzem nem erőlteti meg magát tulságosan, hogy a főváros zöldségellátását biztositsa. Annak idején az volt a különböző fővárosi üzemek szervezésének főindoka, hogy az árak szabályozása céljából hatósági üzemre van szükség, az üzemet pedig csak bürokratizmustól mentesen kereskedelmi szabályok szerint lehet és szabad vezetni. Nem ismerjük azokat a szabályokat, amelyek szerint a zöldségüzem sorsát igen tehetetlenül és igen tehetségtelenül intézik, de látjuk azt, hogy most, amikor véletlenül szükség lenne hatósági beavatkozásra, a piacokon szabadon arat a zöldségnagykereskedők rablóhadjárata, a hatósági zöldségüzem pedig nincsen sehol. Sőt ujabb időben, — ami igazán csodálatos, — a már megszokott reklámközlemények is elmaradtak, a hatósági zöldségüzem nagy feladatairól és teljesitőképességéről. A nyilatkozatokat majd csak akkor fogjuk megint viszontlátni, ha az üzem ujra romlott és büdös demecseri káposztát akar a közönség nyakába sózni...

A Margitsziget sorsa

A Közmunkatanács pályázatot irt ki a sziget rendezésére — Uj terv a Margitsziget fővárosi kezelésbe vételére

A Közmunkák Tanácsa általános tervpályázatot hirdet a Szent Margitsziget rendezési tervének elkészitésére. A pályázat azt a célt szolgálja, hogy a Szent Margitsziget a hasonló rendeltetésü és világhirü elsőrendü közkertek, gyógyfürdők, üdülő- és szórakozó helyek szinvonalára emeltessék és látogatása, valamint használata az egész évre biztositassék. A Közmunkák Tanácsa a legjobb tervek dijazására három pályadijat tüz ki. Az első dij 50.000 korona, a második dij 35.000 és a harmadik dij 20.000 korona, ezenkivül a biráló bizottság javaslatot tehet arra érdemes legalább két pályatervnek egyenként 10.000 koronájával való megvételére. A pályatervek elbirálására és a dijak odaitélésére, valamint a tervek megvételének javasolására a Közmunkatanács elnökével együtt összesen *tizennégytagu biráló bizottságot küldenek ki.* A biráló bizottságban helyet foglal a fővárosi Közmunkák Tanácsának két tagja, a közmunkatanácsi hivatal közigazgatási és müszaki osztályának egy-egy tagja, a székesfőváros közönségének két kiküldötte, továbbá a főváros tanácsának egy tagja és egy kertészeti szakértője, a Magyar Mérnök és Épitészegyletnek egy tagja, a Magyar Képzőművészek Egyesülete épitészeti csoportjának egy tagja, a Magyar Mérnökök és Épitészek Nemzeti Szövetségének egy tagja, az Országos Magyar Kertészeti Egyesületnek egy tagja és a Szent Margitsziget Részvénytársaságnak egy kiküldöttje. A pályázatot október 1-ig lehet a Fővárosi Közmunkák Tanácsának segédhivatalában beadni. *A pályázat nyilt* és azon csa magyar honos mérnök vagy épitész vehet részt.

Távol áll tőlünk, hogy a pályázat kiirását feleslegesnek tartsuk, — bár bizonyosra veszszük, hogy a nyertes pályamü sohasem fog megvalósitásra kerülni. Nem pedig azért, mert a szigetet bérlő részvénytársaság a legkevésbbé sem mondható altruisztikusnak, a Közmunkák Tanácsa pedig nagyon is gyenge ahhoz, hogy a maga — különben igen dicséretreméltó — akaratát, *ami a legfontosabb, anyagi téren* rá tudja oktrojálni Schifferékre.

A főváros és Schifferék között *folynak a tárgyalások.* Nem valószinü azonban, hogy a főváros megadja Schiffernek a kért 20 milliót, mert igazán nem szabad, hogy adófizető polgárok pénzéből fizettessék ki az a *láncolás*, mely a Margitszigettel évek óta folyik és amelynek *Schiffer* csak utolsó láncszeme. A legutóbbi napokban különben *egy igen érdekes tervezet merült fel, mely ha megvalósul, a főváros ingyen jut a Schiffer-mentes Margitsziget birtokába.*

Elek Mór és a mütrágya

Személyes közreműködést igér. — Ujabb nagyfontosságu javaslat a zöldségtermelés előmozditására.

Az *Uj Budapest* több izben foglalkozott *Elek* Mór dr.-nak, a kiválóan sokoldalu és szeretetreméltó budai városatyának a zöldségtermelés előmozditására vonatkozó nagyjelentőségü inditványával. A bizottsági tag ur most levelet intézett hozzánk, melyben eszméje propagálására szólit fel bennünket, amit mi a legnagyobb készséggel meg is cselekszünk, minden kommentár nélkül leközölvén Elek Mór dr.-nak e tárgyban a polgármesterhez intézett és hozzánk is eljuttatott levelet. Hiszen kommentár itt teljesen felesleges.

Ime a levél:

Méltóságos Főpolgármester Ur!

A zöldségtermelés fokozása tárgyában beadott inditványom, immár beismerem, hogy többnyire az én elfoglaltságom folytán tél óta kisért közgyüléseken anélkül, hogy ezt előterjeszteni birtam volna. Ez ugyanis többnyire utolsónak van kitüzve a tárgysorozatban, amikor az idő előrehaladottsága folytán *én már ott nem maradhatok.*

Miután ezen inditvány mögött a fővárosra és a főváros közönségére egy bevált, nagy kihatásu gazdasági és közegészségügyi jelentőséggel biró intézmény létesitése *lappang*, én *nem akarom lelkiismeretemre venni* azt, hogy ez irányban a rólam telhetőt meg nem tettem.

Ugyanis arról van szó, hogy Berlin példájára a főváros birtokában levő homokterületeket több száz milliót jelentő termőterületekké változtassuk át és azonkivül a megcsonkitott országban határelzárás folytán *hiányzó (?)* vagy csak rendkivül drágán beszerezhető mütrágya-anyagot hazai termékkel pótoljuk.

A trágyák közül változatos tartalmánál fogva az *emberi hulladék* homokkal és egyéb hulladékokkal vegyitve óriási értékkel bir.

Berlin ezt megfelelő légnyomással csatornákba gyüjtve az u. n. *„Riesel-Wiese"*-re hajtja, ahol ezt a föld javitására, illetve ezen homokterület javitására forditván, *óriási termést érnek el zöldségekben*, ugy, hogy majdnem egész Berlint ezen tápláló, nem másodrendü élelmicikkel igen jutányosan látják el és emellett milliókat megtakaritanak.

Páris ugyanezen emberi hulladékot mesterséges szárítókkal u. n. „*poudrette*“ cimen, mint műtrágyát értékesiti és messze széthordja az országban,, ami — pláne most, hol a műtrágya egy vagonja 70—75.000 koronába kerül — óriási értéket képvisel.

Manchester városa pedig az emberi hulladékból kiömlő gázokat *még világitási célokra* is felhasználja (!).

Nálunk mindez a Duna megfertőzésével a vizbe ömlik.

Tekintve, hogy Budapestnek circa 1 millió lakosa van, egy-egy egyénre *csak napi 50 dkg. hulladékot számitva*, ehhez hozzávéve az elsőrendü zöldség-, csont- és rongyhulladékot, könnyen kiszámitható, mekkora mennyiségü értékes anyag vész kárba és rontja emellett a közegészséget.

A belügyminiszter ur leirt, hogy a főváros gondoskodjék uj jövedelmi forrásokról. Ime előterjesztettem egy dolgot, amely a külföldön bevált és amely nálunk, mint agrárállamnál elsőrendü jelentőséggel fog birni, a fővároson tul terjedő határokon is, műtrágyagyáraink elvesztése folytán.

De hogy Méltóságod ne higyje, hogy én csak eszmékkel szolgálok, mint pl. a melegedő-otthonnál, *de gyakorlati kivitelben részt nem veszek*, — amit mellesleg megjegyezve a melegedő-otthonnál meg nem tehettem, mert ebbe bele nem vontak, különben én ezt egész máskép gondoltam — a jelen javaslatommal a megfelelő bizottság kiküldésén kivül módomban áll egy fővárosi és egy párisi cég érdeklődését igazolni, mely a fővárost a financiális keresztülvitelben is kisegitené, esetleg ezt egészen magára venné.

Remélem, hogy pártonkivüli szabadelvü meggyőződésem és megválasztatásom nem lesz akadálya annak, hogy az illető bizottságba ilyen körülmények között a kisebbség egyébkénti kizárása dacára belevegyenek.

Engedje reméleni, hogy ezek előterjesztése után nagyjelentőségü, *félreértések kikerülése végett más cimbe bujtatott javaslatom*, helyesebben inditványom előterjeszthetéséről, illetve letárgyalhatásáról különleges viszonyaim mellett is, amely szerint a gyülésen végig nem maradhatok, gondoskodni méltóztatik.

Fogadja *válogatott tiszteletem* kifejezését.

Dr. Elek Mór s. k.

HIREK

Ötször „Az őrgróf“, háromszor a „Pesti asszony“ szerepel a Renaissance-szinház e heti műsorán. *Harsányi* Zsolt Őrgrófját szerda péntek, vasárnap estére, *Liptai* Imre Pesti asszonyát keddre, csütörtökre és szombatra tüzte ki az igazgatóság. Mindakét darabot elejétől-végig harsogó kacagás kiséri és lelkes taps fogadja.

Ötször tüzték ki a „Cárevics“ cimü darabot az eheti műsorra. Vasárnap délután 2½ órakor rendkivül mérsékelt helyárak mellett a *Rákosi-iskola* növendékei vizsgaelőadást tartanak, szinre kerül az „*Ida*“, mely előadásnak külön érdekessége, hogy az iskola igazgatónője, *Rákosi* Szidi is fellép.

A „Kék Mazur“ diadalmas előadásai töltik be a Király-szinház e heti műsorát. Vasárnap délután 2½ órakor, mérsékelt helyárakkal *Offenbachot* adják.

A Rip van Winkle sorozatos előadásai e jövő héten is folytatódnak a Scála-szinházban, a nagysikerü darab estéről-estéről szinre kerül. Vasárnap délután 3½ órakor a népszinmü-irodalom egyik remekét, a *Szökött katonát* mutatják be. A Scála-szinház minden este megtelik a *Rip van Winkle* előadásaira, *Környey* Béla és *Lábass* Juci alig győzik a tapsokat megköszönni. Külön szenzációja az előadásnak a két bájos gyermekszereplő, Csendőr Etus és Jaczkó Cia.

Az apám feleségének minden jelenetét hangos hahota kiséri a Belvárosi Szinházban. *Boross* és *Kabos* ellenállhatatlan mókái. *Simonyi* Mária, *Petheő*, *Bérczy*, *Wirth* Sári és *Nagy* Margit magával ragadó humora, a pompás és fordulatos helyzetekben olyan nevetéseket vált ki a hüs szinház lelkes közönségéből, hogy percekre megáll az előadás. Az apám felesége uralkodik a Belvárosi Szinház jövő heti játékrendjén. A mulatságos *Verneuil* darab hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken, szerdán a Buta ember kerül szinre.

Az uj Lakatos-darab bemutatója szombaton lesz a Belvárosi Szinházban. Lakatos László rendkivüli sikerü, „A zafirgyürü“ cimü kis drámájával, mely az Andrássy-uti Szinházból kerül át a Belvárosi Szinházba, a jeles szerzőnek „Egy nagy szinésznő“ cimü vigjátéka is szinre kerül, amely Rachelnek, a nagy tragikának és Muset-nek szerelmi történetét tárgyalja.

Az Andrássy-uti Szinházban szombaton, junius hó 4-én a bemutatásra kerülő uj műsor gerince Szőllősi Zsigmondnak rendkivül bájos és mulatságos vigjátéka, a „Lojzi“ és Kurt Goetz, a hires német irónak Berlin és Bécs kamara-szinházaiban óriási sikert aratott „Tobby“ cimü egyfelvonásosa képezik. A főszerepeket Kökény Ilona, Bársony és Abonyi játsszák.

Klasszikus népszinmü a Scala-Szinházban. Érdekes repriz lesz a jövő vasárnap délután a Scála-Szinházban, mikoris Szigligetinek immár klasszikusnak mondható „A szökött katona“ cimü népszinművét elevenitik fel. A darabot Szirmai igazgató rendezi, aki egyuttal régi népszinházbeli hires szerepét, Monti grófot játssza. A cimszerepet Sárosi Bandi, Lajost Solymosi Sándor, mint vendégek, a többi főszerepet a szinház legjobb erői adják.

A Fővárosi Orfeum szezonzáró előadása tegnap este folyt le, ünnepi külsőségek között. *Keleti* és *Riebner*, az Orfeum népszerü igazgatói, sikerekben gazdag szezonra tehkonthetnek vissza: és amit különösen fontosnak tartunk mi idejegyezni, a műsor, az orfeum tradicióihoz hiven mindig *decens* volt, olyan, hogy fiatal lányok is megnézhették. Az uj szezon augusztus 6-án veszi kezdetét, amikor a szezonyitó *nagy variétét* műsor kerül bemutatóra.

„Győz az igazság“ és a Kisgazda-film a Royal-Apollóban. Szezonzáró előadásait tartja ezen a héten a Royal-Apolló, a főváros legelőkelőbb mozgószinháza. Az utolsó héten a „Big-Bill-Barry“ harmadik és befejező része kerül bemutatásra „Győz az igazság“ cimen. Megelőzi ezt egy tarka szinpompáju aktuális felvétel, mely érdekesebb mozzanatait örökiti meg a minap Budapesten lezajlott kisgazda-ünnepségről. Az előadások naponta 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Jegyek Bárdnál is.

„Big-Bill-Barry“ és a „Madame X“ az Omniában. Az idei évad legszenzációsabb mozgófénykép-drámájának, a „*Big-Bill-Barry*“-nak harmadik és befejező részre kerül ezen a héten az *Omnia* műsorára „Győz az igazság“ cimen. Ezenkivül szinrehozza a szinház a „Madame X“ (Fekete kéz) cimü nagyszabásu kalandordrámát, amelynek főszerepeit Emmy *Sturm* és Fred *Nay* játsszák. Az előadások 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

A „Madame X“ a Tivoliban. Szövegkönyve és rendezése szerint egyaránt elsőrangu kalandorfilm kerül a jövő héten a Tivoli vásznára, cime „Madame X“ (A fekete kéz). Megelőzi ezt egy kacagtató burlesz „Charlie a sarkon“ cimen. Az előadások naponta 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG

A Hangya közgyülése. Tegnap tartotta a Hangya Ipar Részvénytársaság ez évi rendes közgyülését, melyen részvényenként 8%, vagyis 16 korona osztalék fizetését határozta el. Az osztalékszelvények az intézet pénztáránál beválthatók.

Stinnes a magyar vasiparban. Hetek óta beszélik pénzügyi körökben, hogy *Stinnes* Hugó ujabban a magyar vasművek iránt érdeklődik. Állitólag elsősorban a *Rimamurányinál*, a *Liptáknál* s még néhány kisebb vasgyárnál óhajt a Stinnes-csoport érdekeltséget vállalni. Ezeket a hireket egyre pozitivebb formában lanszirozzák a tőzsdén is, amely részben már előre eszkomptálta a szóban levő gyárak részvényeinek magasabb értékelését.

A TÉBE adománya a vitézi telkek javára. A TÉBE május 24-én a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület helyiségében *Walder* Gyula elnöklésével tartott ülésén a Vitézi rendnek a vitézi telkek felszerelésére *4 millió koronát szavazott meg* abból a célból, hogy ezáltal a vitézeknek a gazdálkodás megkezdését elősegitse. Ugyanezen az ülésen a TÉBE más különböző jótékonycélokra összesen 2 millió 717 ezer koronát adományozott. A teljes ülés *Posch* Gyulát, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület igazgatóját, jogtanácsoshelyettessé választotta meg.

A Mercur Váltóüzleti Részvénytársaság igazgatósága közli, hogy legutóbb megtartott ülésén megállapitotta az intézet 1920. évi mérlegét. A mérleg 5.188.999 kor. 46 fill. tiszta nyereséget mutat fel az előző 1918—1919. egyesitett üzletévek 3.114.594 kor. 56 fill. nyereségével szemben. Az igazgatóság az e hónap 30-ára egybehivott 25. évi rendes közgyülésnek javasolni fogja, hogy a nyereségből a tartalékok bő dotálása után osztalékul az 1920. évre részvényenként 20 K fizettessék ki.

A Magyar-Cseh Iparbank R.-T. — mint velünk közlik — mai X. rendes közgyülésén elhatározta, hogy 12% osztalékot fizet és hogy tartalékalapjára 2.000.000 K-t fordit. Elhatározta továbbá, hogy alaptőkéjét 100.000.000 koronára emeli fel. Az uj részvények kibocsátása junius hónapban fog megtörténni és azok elhelyezése biztositva van.

A Felsőmagyarországi Bánya és Kohó osztaléka. A Felsőmagyarországi Bánya és Kohóművek R.-T. közli, hogy az e hónap 31-én tartandó közgyülésén 100 korona osztalék kifizetését fogják javasolni.

A Magyar Acélárugyár Részvénytársaság részvényeseinek folyó hó 28-án megtartott XXIV. rendes közgyülése az 1920. évre 80 korona részvényenkénti osztalék kifizetését, valamint a részvénytőkének 2,500.000 koronáról 5,000.000 koronára való felemelését határozta el. Minden régi részvény alapján egy uj részvényre elővételi jogot május 30-tól junius 18-ig 640 korona tőke és ezután számitandó 6 százalékos kamat lefizetése mellett lehet gyakorolni. Az igazgatóságba Feilchenfeld Miksa, Tolnay Kornél, Mulacek Ottó urak beválasztattak.

Ajánlható cégek:

Károlyi György papirkereskedése, könyvnyomdája IV., Deák Ferenc-utca 5.

LIBÁL LAJOS látszerész IV. kerület, Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc Szállító IV., Szarka-u. 7.

Nagy Ignác cipőáruháza IV., Kossuth Lajos-utca 4. szám.

Gerő Adolf cipőáruháza IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármily mennyiségben cipőt.

Schunda V. József hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

„KÉVE“ Ruházati Áruház Szövetkezet Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Az összes nyári mosócikkek 70%-kal leszállitva.

Grenadine 29·—, 39·—, Batiszt 49·—, 50·—,
Mosó delaine 55·—, 59·—, Ruhavásznak 60·—, 69.—,
Cretonok 79·— és 99·—
koronás árakban.

Versenyen kivüli árak!

Előbb győződjék meg és azután vásároljon!

Baronet Francia ételkészítő Likőrök Ital 110-40

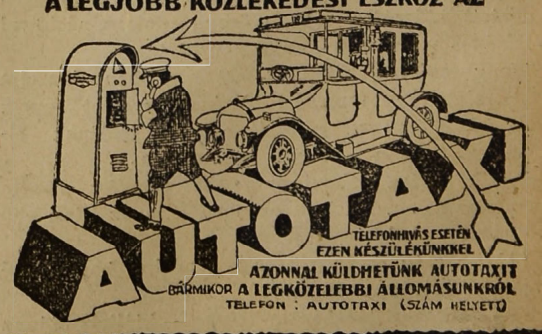
JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

GELLÉRT SZÁLLÓ
PARK-TERRASZÁN délután 5 órától katonazene
DUNAI TERRASZÁN Kóczé Antal és fiai hangversenyeznek
Fedett helyiségek. Kávéház és étterem. FRENREISZ ISTVÁN.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS JUNIUSI MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

TELEFONHIVÁS ESETÉN EZEN KÉSZÜLÉKÜNKKEL
BÁRMIKOR AZONNAL KÜLDHETÜNK AUTOTAXIT A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL
TELEFON: AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 junius 8. 22. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A közmunkák megindítására

ujabb, reméljük nem hiábavaló lépést tett a kereskedelmi miniszter, körrendeletet bocsájtván ki, hogy minden épitéssel foglalkozó tényező köteles haladéktalanul előterjesztést tenni a hatáskörébe eső közmunkák megkezdésére, hogy ilyképen segítséget nyujtsanak a még mindig sulyos válságban sinylődő iparnak. A miniszter intencióihoz hiven az állami épitési szervek, a MÁV., sőt még a Közmunkatanács is megtette előterjesztéseit és remélhető, hogy már a legközelebbi jövőben megindulnak a közmunkák, hogy helyre hozzák a háboru mulasztásait és keresethez juttassák az ipart és a munkásságot.

A háboru előtt a főváros volt az egyik legnagyobb közmunkáltató, itt épült a legtöbb közmű, ut, hid, csatorna, iskola és egyéb középület egyre-másra bujt ki a földből bizonyságául annak, hogy ha nem is mindig a legtisztább ideálok szolgálatában, a régi rezsim mégis alkalmat adott a vállalkozásnak. Más lapra tartozik, hogy maguk a vállalkozók nem tartoztak a legszimpatikusabb egyének közé és vajmi kevesen akadtak, akik legalább is egy demokrata bizottsági tag nagybácsival ne büszkélkedhettek volna. Mindegy: legalább a vállalatok révén a munkásság, az albérletek révén a kisipar jutottak kereseti alkalomhoz és egyre-másra épült az ut, a csatorna, a hid, az iskola. Formálódott és csinosodott a város, a magántőke látván a főváros agilitását, és ha kissé könnyelmünek is mondható, de mégis ragyogó bőkezüségét, kedvet kapott az épitkezéshez, terjedt, szépült, gazdagabb lett a főváros és a közművekkel ellátott periferiákon utcákká verődtek a bérpaloták.

Most mindennek semmi nyoma sincsen. A fásultság és a közöny valami különös keveréke lepte meg épitési ügyosztályainkat, amelyek uj Ripként át akarják aludni a kiszabott husz esztendőt, hogy csak azután zsendüljenek uj életre. Az *épitési ügyosztály* munkássága abban merül ki, hogy házi kezelésben javitja az aszfaltot, a *középitési ügyosztály* pedig fő foglalkozásképen barakkiskolák udvarát planirozza. Alszik a *közmunka-bizottság* is, hiszen nincsen közmunka, amit kiosszon, a közmunkabizottság iparos katasztere pedig, amelyet azzal a szép és nemes célzattal hivtak életre, hogy megbizható és tisztességes vállalkozói kart szervezzenek a főváros számára, valahol az irattárban sárgul, lapjait pedig kirágja az idő.

Jól tudjuk, hogy az álmos kényszerüségnek nem maguk a minden becsülésünkre érdemes ügyosztályok az okai és hogy elsősorban financiális okok azok, amelyek meggátolják a fővárosi közmunkák megkezdését. *Nem is akarunk rekriminálni*, de rá kell mutatnunk arra, hogy ez nincsen rendjén és a főváros *önmaga ellen vétkezik*, ha a legsürgősebben hozzá nem kezd a közmunkákhoz. Nem a Gellért szálló kibővitésére és hasonló potemkin-vállalkozásokra gondolunk: hanem például a Hungária-uti főgyüjtő csatorna megépitésére, az óbudai dunahid megalkotására, vagy ha egyébre nem, hát legalább arra, hogy az Uj Szentjános kórház tüdőbeteg-pavillonjai és a két, háboru alatt félbemaradt iskola épitését fejezzék be.

Budapest ma Csonkamagyarország egyheted része. A keresztény főváros tehát joggal várja el a keresztény kormányzattól, hogy segitségére siet a közmunkák megindításában, annál is inkább, mert ipari és kereskedelmi jelentőséget véve tekintetbe, a főváros az ország felével ér fel. Még azt sem kivánjuk, hogy ajándékozzon, vagy kölcsön adjon az állam: csak azt kérjük, fizesse meg adóssságait és lesz pénz közmunkára bőven. De a kormány részéről bizonyos főváros-ellenes politikára mutat, hogy amikor a saját szerveit közmunkák inditására szólitja fel és természetszerüleg fedezi is az állami szervek utján megindulo közmunkák költségeit, nem törődik a fővárossal, melynek pedig első sorban joga és kötelessége a közmunkák megindítása, kötelessége polgáraival és kötelessége az állammal szemben is. Különös azonban, hogy amikor az állam más oldalra ajándékozza, vagy legalább is kölcsönadja a pénzt, akkor ujabb ajándékozásra és kölcsönadásra szólitja fel a főváros, melynek pedig éppen ő a legnagyobb hitelezője.

A forgalmi adó megszünteti a főváros deficitjét

Miért késik a költségvetés tárgyalása — Fontos tárgyalások Hegedüs és a főváros között Nem lesz lakás-, üzlet- és szállásadó — A polgármester a közgyülés nyári szünetéről

Hegedüs pénzugyminiszter legutóbb hirlapi nyilatkozatban közölte, hogy a forgalmi adót, amelyet eredetileg egy százalékosra kontemplált, másfél százalékra akarja emelni, az ilyképen előálló jövedelemtöbbletet pedig a városoknak juttatja az adó behajtása és ellenőrzése fejében. A forgalmi adóról szóló törvénytervezet benyujtására *még ezen a héten sor kerül* és éppen emiatt *Sipőcz* polgármester kénytelen volt elhalasztani az 1921. évi költségvetésnek a pénzügyi bizottságban és a közgyülésen való tárgyalását. Amennyiben ugyanis a másfél százalékos forgalmi adót megszavazza a nemzetgyülés, a főváros abban az örvendetes helyzetben lesz, hogy a *további adóemelésről és az uj adók kivetéséről lemondhat*, hiszen az a 240—260 millió korona, ami a forgalmi adóból évenkint a fővárosnak jutna, teljesen rendbe hozná a háztartást, ugyannyira, hogy már ebben az esztendőben — természetesen nem számitva a külföldi kölcsönök kamattörlesztését, amely az idén még nem igen fog megkezdődhetni, — *deficitmentes lenne a költségvetés.*

A forgalmi adótervezetről és a költségvetés tárgyalásáról kérdést intéztünk *Sipőcz* Jenő dr. polgármesterhez, aki a következő nagyérdekü felvilágositásokkal szolgált az *Uj Budapest* munkatársának:

— Az elmult héten a pénzügyminisztériumban *Hegedüs* Loránt elnöklete mellett értekezlet volt, melyen a pénzügyminisztérium részéről a szakreferensek, a főváros részéről rajtam kivül *Folkusházy* alpolgármester és *Csupor* tanácsnok vettünk részt. Az értekezlet során a pénzügyminiszter urral részletesen ismertettük adótervezeteinket, felsoroltuk azokat a közgyülés által már megszavazott uj adókat, amelyek a belügyminiszter asztalán vannak és nyilatkoztunk azokról a terveinkről, amelyeket a főváros jövedelmeinek szaporitása céljából ezeken felül meg akarunk valósitani. Előadásunkra *Hegedüs* hosszabb beszéddel válaszolt, amelyek során kijelentette, hogy a *jövedelem adó pótlékolását, a házbéradónak a főváros részére való átengedését, továbbá a fényüzési adó jövedelmének részben való átadását az állam mai pénzügyi helyzete mellett nem tartja kivánatosnak.* Kijelentette a pénzügyminiszter ur, hogy többi adójavaslatainkkal behatóan foglalkozik és ha valaki, ő az, aki szivén viseli, hogy Budapest székesfőváros háztartása deficitmentes legyen. Megvan tehát minden remény arra, hogy a már a kormánynál lévő uj adószabályrendeleteinket, a szállodai és szanatóriumadót, a vigalmi adó felemelését, továbbá az ingatlan átruházási illeték felemelését *jóvá fogja hagyni a kormány.*

— Amennyiben a nemzetgyülés változatlanul elfogadja a pénzügyminiszternek a másfél százalékos forgalmi adóra vonatkozó tervezetét, a főváros abba a szerencsés helyzetbe kerül, hogy *a már megszavazottakon kivül ujabb adónemekkel nem lesz kénytelen a közönséget megterhelni.* Ebben az esetben tehát teljesen *lekerül a napirendről a lakás- és az üzletadó*, továbbá a *szállásadó* és nem leszünk kénytelenek a jövedelmünk fokozása céljából egyes adónemek kulcsának felemeléséhez fordulni, amely máskülönben elkerülhetetlen lett volna. *Hogy mennyi jövedelme lesz a fővárosnak a forgalmi adóból*, azt e pillanatban még hozzávetőlegesen sem lehet megállapitani, annál kevésbbé, mert nem ismerjük még pontosan azokat a feltételeket, amelyeknek teljesitését kéri a kormány a forgalmi adóban való részesedésért, vagyis nem ismerjük még annak a pénzügyi szervezetnek a méreteit, amelyet a forgalmi adónak a pénzügyminiszter által kontemplált behajtása és ellenőrzése céljából fel kell állitanunk.

— A forgalmi adó dolga némi *eltolódást* okoz a költségvetés letárgyalásában és igy a pénzügyi bizottság és a közgyülés munkarendjében is. *Nyersen* már több mint egy hónapja készen van a költségvetés, azonban a tervezeten a forgalmi adó szempontjából *jelentékeny változásokat kell majd eszközölni.* Annyit már most mondhatok, hogy az uj költségvetés kerekszámban *egy milliárd korona.* Ennyire rugnak a kiadásaink, tehát ennyit kell bevennünk, ha nem akarunk deficitet. Aminthogy természetesen nem akarunk és ha a forgalmi adó beválik, *nem is lesz háztartási hiány.*

— Ilyképen kétséges, hogy *nyári szünet előtt* egyáltalában le tudjuk-e tárgyalni a költségvetést. Nagyon sokat dolgoztak a tél folyamán, ugy a bizottságok, mint a közgyülés, illő és méltányos tehát, hogy megfelelő nyári szünetet is kapjanak. A nyári szünetre most tárgyalok a keresztény-párt vezetőségével. Nekem az a tervem, hogy junius végén tartsuk meg az utolsó közgyülést és csak szeptemberben üljünk ujra össze. Ilymódon a költségvetés tárgyalása csak akkor lesz meg még junius folyamán, ha a nemzetgyülés gyorsan végez az adótervezettel, — ellenkező esetben kénytelenek leszünk *őszre halasztani.*

Olcsóbb lesz az ipari gáz

Az iparosok akciója az ipari gáz árának leszállitásáért — Még juniusban meglesz a döntés — Eddig huszezer köztisztviselő jelentkezett az olcsó világitásért

A közgyülés ez év tavaszán, tekintettel a szén árának állandó emelkedésére, jelentékenyen felemelte a gáz- és villany árát. A fővárosi iparosokat különösen sulyosan érintette az ipari gáz árának horribilis emelkedése: köbméterenkint két koronáról egyszerre 10 koronára emelkedett az ipari gáz ára, a vendéglők és kávéházak gázát pedig köbméterenkint 12 korona 50 fillérre emelte fel a közgyülés. Azok a beszédek, melyek a közgyülésen a kisipar részéről hangzottak el, *hatástalanok voltak*, a közgyülés tekintettel arra, hogy a gázgyárak deficitjét másképen nem tudta fedezni, kénytelen volt az emelést az egész vonalon végrehajtani.

Az ipari gáz árának 500 százalékos emelése azonban *alaposan megbosszulta magát.* Az iparos testületek és egyesületek részéről egymást érték a tiltakozó felszólalások, amelyek hangoztatták, hogy azokat az iparágakat, amelyek gáz használatára vannak utalva, a szó szoros értelemben *tönkre teszi az óriási és az iparfejlesztés szempontjából türhetetlen áremelés.* Az iparosok legelőbb is korlátozták a gázfogyasztást, ahol lehetett, *elektromótorokra tértek át* és a gázművek még ma is naprólnapra kapja a bejelentéseket, amelyek *lemondják a gázfogyasztást.* A vendéglők és kávéházak pedig legtöbb esetben ugy segitettek magukon, hogy egyszerüen *nem használják a gázt*, helyette inkább fával és szénnel főznek.

Végre a főváros illetékes körei is belátták, hogy *ez igy nem mehet tovább*, segiteni kell az iparosságon és le kell szállitani az ipari gáz mai horribilis árát. Ugy tudjuk, hogy a városban *meg is van erre a hajlandóság* és csak bizonyos feltételek teljesülését várja, hogy azután a gáz árának leszállitására megtegye a szükséges lépést. Erre vonatkozólag kérdést intéztünk *Sallay* Árpád dr. tanácsnokhoz, a világitási ügyosztály érdemes vezetőjéhez, aki a következő információt adta az *Uj Budapest* munkatársának:

— Mi is teljesen át vagyunk hatva attól a gondolattól, hogy *az ipari gáz árát le kell szállitani*, hiszen a világitási ügyosztályban egyre-másra jelentkeznek a különféle ipari közületek, hogy elsirják panaszaikat. Mondanom sem kell, hogy *nem rajtunk mulik, hogy a leszállitásra már eddig is nem tettünk javaslatot*, de addig, amig a gázgyár anyagi helyzetét nem látjuk tisztán, nem történhetik konkrét intézkedés.

— A helyzet tisztázására meg kell várnunk, hogy *hány köztisztviselő fog a kedvezményes gázért és villanyért jelentkezni.* Ez a jelentkezés teljes erővel folyik és ügyosztályunk kora reggeltől késő estig dolgozik, hogy a jelentkező hivatalokat minél gyorsabban hozzájuttathassa a féláru gázhoz és villanyhoz. *Eddig huszezer köztisztviselői háztartás kapta meg a kedvezményt,* de mivel az egyes hivatalok közvetlenül a fővároshoz terjesztik be a kedvezményre jogosultak névsorát, még korántsem tudjuk, hogy mikor ér véget a köztisztviselők jelentkezése.

— A köztisztviselők olcsógáz- és villanyakciójának költségeit annak idején 110 millióban kontemplálták és a kormánnyal olyan egyezményt létesitettünk, hogy ezt a százmilliós terhet *felerészben a kormány, felerészben a főváros fedezi.* A főváros tehát legkevesebb ötvenöt milliót fizet rá erre az akcióra, de esetleg még többet is, mert ismétlem, *még hozzávetőleges képünk sincsen,* hogy mibe fog kerülni az az egész ügy. Addig pedig természetszerüleg nem beszélhetünk az ipari gáz árának leszállitásáról, mert a gázgyárat nem ugrathatjuk a legsötétebb bizonytalanságba.

— Az én véleményem különben az, hogy a világitási művek zárszámadása kapcsán már tisztázódni fog a probléma. A világitási üzemi bizottság még junius derekán letárgyalja az elektromos művek és a gázgyár zárszámadását és bizonyos, hogy már a zárszámadás tárgyalása során szóba kerül az ipari gáz árának leszállitása. Az ipari műveket tehát arra kérem, hogy *legyenek türelemmel* és hogy főképen legyenek arról meggyőződve, hogy a fővárost, amikor a gáz árát 10 koronában szabta meg, *semmilyen iparellenes tendencia nem vezérelte és a jövőben sem fogja vezérelni.*

A mi véleményünk az, a gázművek és az elektromos művek *nem jótékonysági intézet* és a fővárosnak nincs arra pénze, hogy az *állami* tisztviselőket ily nagyarányu kedvezményben részesitse. Ötvenöt millió korona még a mai viszonyok között is nagy pénz, *a saját tisztviselőiről pedig az államnak és nem a fővárosnak kell gondoskodnia.*

A Paedagógiai Szeminárium egy esztendeje

Tanfolyamok a tanitók keresztény világnézetének megalapitására — A kultuszminiszter a polgári fiuiskolákban kézimunka, az elemikben kéziügyesség tanitását rendelte el Megnyilik a lélektani laboratorium

Csendben, reklám nélkül működik a *Paedagógiai Szeminárium,* mely a fővárosi tanitóság továbbképzését van hivatva szolgálni. Örömmel jelentjük, hogy a szeminárium vezetéséből kiveszett az a kártékony radikális szellem, mely a régi éra csökevényeképen egészen a legutóbbi időkig sikerrel működött közre abban, hogy *„önálló világszemléletet"* kapjon a fővárosi tanitóság. A kommün fővárosi nagyságai voltak a lápvirágai annak a „radikális" paedagógiai politikának, amely a törzsfőnökök legteljesebb megelégedésére sikerrel működött közre az iskola „forradalmositásában", az iskola destruálásában, lezüllesztésében.

A *Paedagógiai Szeminárium* most végződő tanévéről kérdést intéztünk *Ozoray* Frigyes dr. főigazgatóhoz, a *Szeminárium* érdemes vezetőjéhez, aki a következő felvilágositásokat adta:

— Az iskolai év első felében a már működő oktatószemélyzet részére a kultuszminiszter rendelete értelmében *továbbképző tanfolyamot* rendeztünk, amelynek célja az volt, hogy *a tanitók keresztény világnézetét, erős nemzeti érzését megalapozzuk,* továbbá, hogy a tanitóság szakszerü elméleti és gyakorlati tudását kimélyitsük. Ez a tanfolyam tiz hetes volt és az előadók között szerepeltek *Korniss* Gyula dr., *Császár* Elemér dr., *Cholnoky* Jenő dr., *Heller* Farkas dr., *Domanovszky* Sándor dr., *Nagy* József dr., *Mosdóssy* Imre dr. tanfelügyelő, *Urhelyi* Alajos dr., állami szakfelügyelő és mások. A tanfolyam egyes csoportjainak 320 hallgatója volt, valamennyi előadásra pedig 170 tanitó jelentkezett.

— A gyakorlati képzés abban állott, hogy a Szeminárium gyakorló iskoláiban a hallgatók hospitáltak, majd átvették hosszabb, rövidebb időre az egyes osztályok vezetését. A cél az volt, hogy *minden tanitó minden osztályban tanitson.* Nagy sulyt fektettünk a *kéziügyesség fejlesztésére,* a gyermek előtt érthetetlen szöveg szines illusztrációkkal való világosabbá tételére. A tanitás a legnagyobb rendben, *szénszünetektől mentesen* folyt, szeptember 15-én kezdtük el és junius derekán fejezzük be.

— A *szlöjd-tanfolyamra* 218-an iratkoztak be. Ezen a tanfolyamon agyag-, papiros-, fa- és fémmunkákat készitettek a hallgatók, akikben tanáraik igyekeztek a művészi hajlamot is felkelteni. A hallgatók közül kerülnek ki a főváros polgári iskoláiban kézimunkát oktató tanerők, a miniszter ugyanis elrendelte a kézimunkának *a polgári fiuiskolákba való kötelező bevezetését.* Mivel a kultuszminiszter azt is elrendelte, hogy a kéziügyességet fokozatosan be kell vezetni az *elemi iskolákba is,* a jövő évben különösen kifejlesztjük a kézimunkaoktatást.

— Nagy sulyt helyeztünk *az idegen nyelvü tanfolyamokra.* Angolt, franciát és németet tanulhattak a fővárosi tanitók ez idén a szemináriumban, a jövő esztendőben már olaszt is lehet majd tanulni. Hetenkint háromszor voltak órák, külön kezdők és haladók részére, hogy milyen sikerrel, azt mi sem bizonyitja jobban, mint hogy a résztvevők a nyári hónapokra, tekintettel arra, hogy a kurzus bezárul, *sajátjukból akarják fedezni az óradijakat.*

— Fontos tanfolyamunk volt *az óvónői továbbképzőtanfolyam,* amelyet a jövő évben szintén erősen ki akarunk fejleszteni. Terveink különben is *bőségesen vannak.* Az állandó tanfolyamot kibővitjük, meg gyakorlatiasabb irányba tereljük, megnyitjuk ujra *a paedagógiai és lélektani laboratóriumot,* azonkivül a természettudományokat is beiktatjuk az előadásokba. Hiszen intézetünknek nagyszerü, ma be nem szerezhető könyvtára, pompás, milliókat képviselő fizikai felszerelése van.

— A művészi izlés fejlesztésére ismét behozzuk *Lyka* Károly előadásait és rendszeresitjük szakszerü vezetés mellett a különböző muzeumok látogatását.

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

•••

Ősszel lesznek a tanácsjegyzőválasztások. *Bunyitay* Sándor halálával megüresedett az egyik tanácsjegyzői állás, amelyet azonban az *Uj Budapest* értesülése szerint csak az ősz folyamán fognak betölteni, amikor *ujabb állások fognak megüresedni egyes nyugdijazások folytán,* sőt amint a városházán rebesgetik, a *Zipper-ügy* is ki fog emelni egy-két embert az iróasztala mellől. Illetékes helyen az az álláspont, hogy elejét veendő a már unalmassá váló, de mindig ujult erővel ismétlődő választási harcoknak, *csak a soron lévő nyugdijazások után,* tehát a törvényhatósági bizottság *őszi ülésszakában* fogják betölteni a már üres és a még megüresedő tanácsjegyzői állásokat. Az uj állásokra *Bódy, Rimanóczy, Eperjessy* és *Ruffy* fogalmazóknak van a legtöbb esélyük, de sok hive van *Remete* Viktornak is, aki a pénzügyi ügyosztályban fejt ki érdemes tevékenységet. Arról is szó van, hogy *Toldy* Ernő ügyészségi fogalmazót, aki a főváros legöregebb fogalmazója, válasszák át tanácsjegyzőnek, mert *Toldy* mai állásában, tekintettel arra, hogy ügyvédi vizsgája nincsen, nem igen mehet előre. *Toldy,* aki néhai *Toldy* József tiszti főügyész fia, *51 hónapig volt katona* és ezért lehetetlenné vált számára az ügyészségnél szükséges minősités megszerzése.

Sültek a városatyák

Egy nagylelkü alapitvány — Pakots Junius Caesar vagy Virgilius a közgyülésen — A Vigadó — A kecskék választójoga és egyéb jogtalanságok

Rekkenő hőség, szokatlan forró májusi délután és egy csomó telekbérlet, kegydij, nyugdij: nagyon unalmasnak igérkezett a t. Közgyülés.

Mindennek dacára elég tekintélyes számban vonultak fel az Atyák, talán nem is annyira a közügyek, mint egy kis szerdai kimenő kedvéért. Elvégre jó a nehezen megszerzett jogok sértetlen fentartásáról gondoskodni . . .

Az első tárgy értéke 50 millió, az első szónoké valamivel kevesebb: *Gáspár* Fülöp ezuttal mint pénzügyi szakértő mutatkozot be s el kell ismerni, páratlan eredménnyel! Ez eredmény pedig egy Gáspár-féle szab. felvonó-alapitvány, melyet teve ő ingyen a fővárosi luxus-favágó-üzemnek.

A t. Atyák és Anyák sirtak örömükben e nagylelküség felett s közben észre sem vevék, hogy vagy 10 tárgyát a napirendnek elfogadta a t. Közgyülés.

Igaz — s ezt legelső sorban kellett volna emlitenem — volt napirend előtti felszólalás is. Az előadásnak eme száma *Pakots* József, a kiváló iró és rendjogőr rendezésében került szinre. (A *szinről* azonnal bővebben.) Afféle mentelmi sérelemről panaszkodott, sok hanggal, kevés igazsággal. S különösen ez utóbbi az, ami legfeltünőbb volt, dacára annak, hogy *Pakots* a hatástenyésztés minden tényezőjét bepakotsolta — el kell ismerni — ügyesen beállitott hősköltemenyébe.

Apropos! Hősköltemény.

Hogyan is mondja Vörösmarty a Julius Caesar 3. felvonásában?

„I come to bury Caesar, not to praise him."
„Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni!"
Én is, én is . . .
Temetni, temetni . . .

Nem is Julius, hanem csak *Pakots* Junius Caesart, a destrukció lángszavu ostorát, a Zilahi-Kisst lemennydörgő bajnokot! . . .

Ez volt az a helyzet, melyről *Juvenalis* is azt mondaná: *nehéz nem irni erről szatirát.* Most *Csilléry* olvasta fejére ugyanazt, sőt még többet, mint amiért alig néhány héttel ezelőtt ő haragudott. S utána hiába volt a nagy mosakodás: olyan volt ez, mint mikor *Virgilius* könyörgött a kedves papájának: *vae, vae care pater, nunquam jam filmia dicam!* . . .

Ezután interpellációk következtek, illetve először válaszok. Ezek során *Lobmayer* tanácsnok tartott tanulmánynak is beillő előadást a munkanélküliségről. *Fábián* Bélának szólt a válasz, ki meg is volt vele elégedve, csupán a *percenteket* kevesellte. Hiába! A megszokás sokszor terhes . . . ime, gyülésünk jog-ásza még a munkanélküliek arányszámait is a bank-bal-kamatláb alapján itéli meg.

Ügyrendi vita ezuttal tudtommal nem volt; de ha mégis lett volna, kétségtelenül nem én vagyok az oka . . . hogy erről nem tudok.

Interpellációk azonban voltak. És jó is, hogy ezek vannak! Legalább van ideje a t. Anyáknak és Apáknak meginni az uzsonnai kávét, a délutáni söröcskét, vagy az ötórai sligovicát. No meg van idejük megbeszélni az egyes kérdéseket.

. . . Egy ilyen kérdés képezte ez alkalommal is megbeszélés tárgyát s ez volt a Vigadó.

S ebből az alkalomból szabadjon felelevenitenem valamit a régi Pestből.

Mikor vagy 60 évvel ezelőtt felépült az uj, a pesti *Redoute,* a sajtóban hosszu vita támadt arról, mi legyen ennek a *magyar* neve. Számtalan elnevezést ajánlottak, végre is a legrosszabb, a néhai *Horváth* Lajos által ajánlott *„vigarda"* győzött. (Igaz, hogy néhány év mulva elpusztitotta e szószörnyet *Szarvas* Gábor s ekkor nyerte ma is élő elnevezését, a jó magyar *„vigadó"*-t.)

És e *vigadóról,* illetve a régi *vigardáról* irta *Czuczor* Gergely a következő epigrammát:

„A redoute *vigarda* legyen-e? vagy mi? Hogyha *vigarda,* miért nem *ugorda? szökellde? csapongda? Ujjongoda* talán? vagy *hejhujjáda? sebajda? Farsangóda* helyesb-e? vagy *álorcáda? bohóda?* Nem! Hol széles kedv, zene, tánc és szoknya *viharzik,*
Isten s ember előtt legszebb neve lenne: *viharda!"*

És eme kis megemlékezés adjon serkentő erőt a mai nemzedéknek előre gondolkodni afelett, hogy az esetben, ha a Váci-utcai palotát kellene hirtelenében elkeresztelni, mely név is volna erre a sok közül a legalkalmasabb?

De varga maradj a kaptafánál . . . és én is az interpellációknál.

Nem is volna illő, ha nem emlékeznem meg t. Városanyánk, *Schlachta* Margit interpellációjáról, melyet intéze *„a szelid kis állatok"*, magyarul kecskék érdekében városunk legfőbb pásztorához. A jólelkü testvér fájdalmas hangon ecsetelte szomoru sorsukat és azon üldöztetést, melyben részesülnek. Természetsesn a t. Közgyülés pártjára kelt s általános taps fogadta azon kivánságát, miszerint a kecskéknek adassék meg a választójog. Már t. i. a *fűválasztójog* vagy mint ő mondá, a *„legelhetési megélhetés."* Derültek az arcok, könny csillant a szemekben ennyi szeretet hallatára, még az elnök is mosolygott . . . Csupán néhány, választójoggal már biró, idősebb kecske irigykedett . . .

Volt demokrata interpelláció is, melyet Pető Sándor, az *„eresz alá fészkel a fecske"* jó magyar nóta dallamára, de szabadon átalakitva terjesztett elő. Tartalmát — őszintén megvallom — nem igen tudom, mert hátam mögött valaki ép egy *Deák* adomát mesélt s ez természetesen jobban érdekelt. Az adoma ez volt:

Mikor *Vojnich* Lukács mint ujdonsült képviselő először felment a pártba, *Deák* ekként üdvözölte:

— Mondd Lukács, van-e jó hangod?

— ? ? ?

— Csak azért kérdem, mert a képviselőséghez vagy sok hang, vagy sok *ész* kell!

Ebben a pillanatban nagyot kiáltott *Pető.* És én menten megállapithattam, hogy *jó hangja, az van...*

Káró.

A főváros az uj gabonarendelet ellen

Felirattal fordult a kormányhoz — Napi 30 deka fejadag megállapitását kéri — Vajna tanácsnok a rendelet igazságtalanságairól

A városi lakosság részéről közönyös nemtörődömség fogadta *Mayer* közélelmezési miniszter gabonarendeletét, mely pedig a polgárság legszélesebb köreinek *érdeklődését van hivatva felkelteni*. Az aszfalton nem terem buza. A városi lakosságnak vásárolnia kell a mindennapi kenyeret, — már pedig ma még nincs meg *az a bőséges kinálat* és főképen nincs meg *az a világpiaci paritás*, amely biztositaná a városok lakosságát, hogy a termelő nem fog visszaélni kivételes helyzetével és nem árulja uzsoraáron a városi lakos számára az életet jelentő kenyérmagvat.

A főváros a gabona szabadforgalma ellen az első pillanattól kezdve a *legélesebb harcot inditotta meg*, természetes tehát, hogy az uj gabonarendelet sem hagyta szótlanul és ellene *tiltakozó felirattal fordult a kormányhoz*. A esütörtöki tanácsülés *Vajna* tanácsnok előterjesztése alapján *felirattervezetet fogadott el*, amely figyelmezteti a kormányt azokra a nehézségekre, amelyeket a gabona szabadforgalma hoz magával és *aggályait* fejezi ki azokkal az intenciókkal szemben, amelyek alapján a kormány az ellátatlanok kataszterét megállapitotta.

A felirat ügyében kérdést intéztünk *Vajna* Ede tanácsnokhoz, aki a következő információt adta:

— A feliratban a főváros kifejezte aggályait az ellátatlanok kataszterére vonatkozólag. A közélelmezési miniszter ur rendelete sok mindenkit hagy hatósági ellátás nélkül, aki ezt megérdemelné és rá is lenne szorulva.

— *Nem adjuk fel a reményt*, hogy a kormány a főváros által lefektetett principiumokhoz képest *revideálni fogja rendeletét* és kiszélesiti a hatósági ellátásban részesülés kereteit. A legnagyobb mértékben *igazságtalan*, hogy amint az ipari alkalmazottak ellátását magában foglalja a rendelet, ugyanakkor egyáltalában nem törődik a kereskedelmi alkalmazottakkal. Ha tehát például valaki egy ipari üzemnél kocsis, kapja a hatósági ellátást, de megszünik a lisztjegye, ha egy kereskedő szolgálatába lép. Ugyanez áll a magántisztviselőkre vonatkozólag, akik a rendelet szerint ha például egy suszter vagy általában egy ipari üzem könyvelői, hatósági ellátásban részesülnek, viszont a szabadkereskedelem utján kénytelenek beszerezni a lisztet, ha egy nagykereskedő szolgálatában állanak.

— Nagyon tágitható a rendeletnek az a része, mely *a fejadag megállapitásáról beszél*. Ugy elintézni a dolgot, hogy a *„fejadag az ellátatlanok számától függ“*, nem lehet, mert a tisztviselő és munkáskategóriák nem *félsegitségre*, hanem *teljes ellátásra* vannak rászorulva. A főváros felirata *napi 30 deka lisztet követel*, szemben a mai napi 20 dekával, amit kevésnek tartunk.

— A Liszthivatalra szinte leküzdhetetlen nehézségeket ró a rendelet technikai keresztülvitele. Hisz itten tulajdonképen *külön bíróságok lesznek szükségesek annak eldöntésére, hogy ki az ipari és ki a kereskedelmi alkalmazott*. Arról nem is beszélek, hogy a rendelet, ha mai formájában megmarad, *kellemetlen különbségeket* fog tenni az ipari és kereskedelmi alkalmazottak között, vagyis ha ujra a fentemlitett kocsis példáját vesszük, nem mindegy, ha annak a kocsisnak egy asztalosnál vagy egy butorkereskedőnél van heti 500 korona fizetése, mert ha például nagyobb családja van, akkor esetleg a keresete felét is ráfizetheti arra a pechre, hogy a gazdája *nem gyártja*, hanem *csak árulja* a butort.

— A főváros meg van győződve azonban arról, hogy a minisztert a rendelete kibocsátásával a *legtisztább jóindulat vezette és* kész a bajokon segiteni. Erre különben *Mayer* miniszternek a fővárossal szemben tanusitott jóindulata a legnagyobb garancia. Reméljük, hogy nemsokára a rendelet megváltoztatásáról adhatok hirt annak a sok százezer embernek, aki most a mindennapi kenyeréért aggódik, valljuk be, nem is alaptalanul...

CASINO DE PARIS (Nyári helyiség) VI., Hermina-ut 65.
Mulatható, aktuális operett és külföldi attrakciók. Előadás után Parkettánc.
Kezdete este fél kilenc órakor.

TÜSKÉK

A Hitelbank

a markába nevethet: válasz nélkül hangzott el Becsey Antal okos interpellációja a legutóbbi közgyülésen a Schneider-Creuzot cégnek adott opció tárgyában és még kevesebb vizet zavart fel az a nemzetgyülési interpelláció, mely szintén a francia érdekeltségnek a dunai kikötő épitésébe való bekapcsolódását kárhoztatta. A kocsi kész, a kocsi mehet: a bakon két kocsis is ül, a francia és az angol Rothschildok, akik kellő gyorsasággal fogják tudni exportálni a megmaradt gazdasági javainkat, a fekete kocsi drága terhét. A Dunát nem adjuk! Inkább gyujtsuk fel hajóinkat! — kiáltotta bele a Károlyi forradalom piszkos fergetegébe egy nekikeseredett plakát, (talán a Területvédő Liga adta ki), nem is gondolván arra, hogy jöhet még kor, nem is olyan sokára, mely nemcsak hajóinkat adja oda, hanem a hajóinkat ringató hatalmas folyamot is. A közvélemény, mely elfásult a rengeteg keserü küzdelemben, tespedt kényszerüséggel türi az idegen tőke ujabb inváziójat, talán észre sem vévén a kapcsolatot, mely a Magyar Folyam részvénytöbbségének angol, a dunai kereskedelmi kikötő épitésének francia kézre való jutása között van, arra pedig igazán senki sem gondolt, hogy tulajdonképen a Hitelbank szőrös keze fogja a gyeplőt. A kocsi kész, a kocsi mehet, a hámba mi vagyunk befogva, a kocsi utasai közé pedig domonyi Domony Móric ur után egészen nyugodtan felszállhat Rubinek Gyula ökegyelmessége is, aki annak idején a franciára mázolt Hitelbanknak a végzetes opciót megadta.

Grosz Kálmán

cimü vezérigazgató kötött másfél esztendővel ezelőtt a hadirokkantak nevében kokszkitermelési szerződést a fővárossal. A vezérigazgató nem hadirokkant, a hadirokkantakhoz legfeljebb annyi köze lheet, hogy az Üllői-uti vagy törökbálinti fronton, mint szanitéc küzdhetett azok helyett is, akiket valóban hadirokkantakká tett Gorlice vagy Doberdó a háta mögött meghuzódó tőkeérdekeltség pedig hadinak mondható, de rokkantnak nem. Grosz ur a Hadirokkantakat Ellátó Részvénytársaság ügyeit igazgatja és ezen a cimen a kokszkitermelés jövedelmének öt százalékával látja el a hadirokkantakat, akiknek ugy látszik nemcsak a ládák vagy kezük, de a kereskedelmi érzékük is alaposan megrokkant, hogy ilyen olcsón adták oda a nevüket a vezérigazgató ur rokkant cimtáblájára. Mondanunk sem kell, hogy hála annak a konjunktúrának, mely a hadirokkant hősi nevét jóhangzásuvá teszi valamennyi közhatóság előtt, Grosz urnak a legjobb feltételeket sikerült kicsikarnia a várostól, szemben a többi vállalkozóval, akik ha nem is álhadirokkantak, de legalább keresztények. Az ellen semmi kifogásunk sem lenne, ha az igazi hadirokkantak kapnák olcsó vagy akár teljesen ingyen a kokszkitermelési jogot, de azt igazán nem lehet türni, hogy pont Grosz Kálmán fölözze le azt a tiszteletet és szeretetet, mely a főváros részéről a háboru rokkantjait megilleti . . .

A mészárosok és a vendéglősök

versenyezve nyuzzák a közönséget, a főváros és az Árvizsgáló Bizottság pedig szinte versenyeznek a semmittevésben. Az olcsósági hullámot a mészáros és vendéglős urak csak ugy értelmezik, hogy olcsóbban szerzik be a husl, mint ennek előtte, lessék-lássék néhány koronával olcsóbban is adják, de az üzleti haszonhoz semmi köze az olcsósági hullámnak, annak változatlannak kell maradnia. Még pedig nem százalék szerint, hanem összeg szerint: a mészárosok egy hónap előtt a kilónként 80 koronáért vásárolt huson 50 koronát nyertek, most, amikor a hus kilója csak 40-be kerül, a kilónként 50 korona nyereséget fenntartják. Ez nincsen rendjén, mert addig olcsóságról beszélni nem lehet, amig a kereskedők és iparosok is nem redukálják haszonigényeiket. Az olcsósági hullámot elviheti az ördög, ha azt a kereskedők a konjunktura uj formájának és nem megszünésének tekintik. Ha valamikor, ugy most kell a fővárosnak sarkára állania, próbavágásokat rendeznie és kontingentálni, maximálni ó nem a huszárakat, hanem a mészáros és vendéglős hasznát. A Huskereskedelmire vonatkozólag pedig az a megjegyzésünk, hogy a mostani krajcáros vircsaft mit sem ér: vagy van lehetőség arra, hogy a Huskereskedelmi árszabályozó hatással legyen a piacra, vagy nincsen. Ebben az esetben pedig sürgősen tünjön el a balfenéken . . .

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

HIREK

Változás a Fővárosi Közmunkák Tanácsának alelnökségében. A magyar mérnöki karnak régi követelése nyert kielégitést, amidőn a kormány *Zielinski* Szilárd dr. személyében mérnökembert nevezett ki a Közmunkák Tanácsának elnökévé. E kinevezést azonban a kormány azon feltételhez kötötte, hogy az alelnöki állásba jogi képzettségü egyénnek kell kerülnie, hogy ily módon a Közmunkák Tanácsának, mint közigazgatási hatóságnak vezetőségében a műszaki és jogi tudás paritásos módon legyen képviselve. Az eddigi alelnök, *Szentgáli* Antal, aki szintén mérnök, mégpedig a legkiválóbbak közül való, ennélfogva állásáról lemondott és lemondását a miniszterelnök köszönete és elismerése kifejezése mellett el is fogadta. *Szentgáli* Antal ezentul magántéren folytatja tevékenységét, mint a *Különleges Épitési és Faipari r.-t.* igazgatója.

A Kulturház ügye. A főváros középitési bizottsága még a mult év novemberében elutasitotta a Magyar Kulturház R.-T. azon kérvényét, hogy a református egyház Kálvin-téri telkén mozit épithessen. A Kulturház épitése most ujra felszinre vetődött, a részvénytársaság, melynek részvénytömege azóta, hir szerint, *Braun* Károly urénál szimpátikusabb kezekbe vándorolt, ujra benyujtotta az épitési terveket, amelyek inkább szem előtt tartják a művészi szempontokat, mint azok, amelyeket már egyszer elutasitott a középitési bizottság. A tervezet benyujtását hosszabb tárgyalások előzték meg, a református egyház és a részvénytársaság között. A megegyezés a legmesszebbmenő módon biztositja az egyház jövedelmét: a szerződés szerint a tervezett ideiglenes épület helyett kőből és téglából készül az uj épület, az egyház részére külön tiz szobát tartanak fel benne, melyben lelkészi és gazdasági irodák nyernek elhelyezést. A régi 80.000 korona helyett az évi haszonbér 120.000 korona lesz, továbbá a tiszta jövedelem öt százaléka. A templom renoválására pedig külön 100.000 koronát ad a részvénytársaság. A Kulturpalotában az egyház könyvkiadó és könyvkereskedői vállalata is helységet kap, a nagy előadási terem pedig havonkint kétszer ingyenesen áll az egyház rendelkezésére. A református egyház számára a részvénytársaság igazgatóságában *két helyet tartanak fenn*. Az épület 15 év mulva teljesen jókarban az egyház tulajdonává válik és azt tetszése szerint felhasználhatja. Az egyházi helyiségek céljára szolgáló *külön épület* pedig a felépités után azonnal az egyház tulajdonába megy át. Az épitési tervezettel még ebben a hónapban foglalkozik a középitési bizottság.

Palatinusék a szigeten. *(Levél a szerkesztőhöz.)* Az elmult héten a Margitszigeten az alkonyi csendben vidáman élveztem a nagyszerü levegőt. Örömmel láttam, hogy egész sereg munkás dolgozik a gyep rendezésén. Megkérdeztem az egyik munkást: „Ki fizeti magukat, bácsi?“ — „Hát a *Palatinus*.“ — felelte az öreg. — Az első pillanatban megilletődve vettem tudomásul, hogy a hirhedt részvénytársaság, mely bérkaszárnyáiban eddig csupán lakóinak kiszipolyozásával foglalkozott, nagylelküségi rohamában a sziget renoválására adta árva fejét. De azután az is eszembe jutott, hogy *a Palatinus tulajdonképen Schifferéket jelenti*, a milliomos épitési vállalkozót, aki a közmunkatanács jóvoltából most a sziget bérlője. Arról is olvastam valamit, hogy a főváros a sziget megvételéről tárgyal *Schifferékkel* és egyszeriben világos lett előttem, hogy miért éppen a *Palatinus* részvénytársaság emberei dolgoznak a szigeten. *Schifferék* nem ingyen akarják a sziget bérletét a városra átruházni, természetes tehát, hogy mindent elkövetnek, hogy a befektetett költségek minél tetemesebbek legyenek. Ezt pedig ugy lehet elérni, hogy *Schiffer* Miksa, mint a Margitsziget bérlője, *Schiffer* Miksával mint a Palatinus igazgatójával végezteti a renoválási munkálatokat és *Schiffer* Miksa, mint a Palatinus részvénytársaság igazgatója állit ki a végzett munkálatokról számlát *Schiffer* Miksának, a Margitsziget bérlőjének. Én nem tudom, szerkesztő uram, milliomos-e *Schiffer*, azt sem tudom, hogy ha az, hogyan lett azzá, de arról meg vagyok győződve, hogy ezeket a renoválási számlákat a fővárossal folytatandó tárgyalások során nem fogja *Schiffer* ur a lajbizsebében felejteni. Tisztelettel! *Egy jámbor fürdővendég.*

Küzdelem a kánikula ellen. A juniusi kánikula nagy feladat elé állitotta a fővárost, mert a háboru alatt lerongyolódott köztisztasági szervezettel és eszközökkel kell megküzdeni a por és a megszaporodott nyári piszok ellen, ami annál nehezebb, mert ha a köztisztaság állapota még mindig háborus, a közönség tisztaság iránti igénye már teljesen békebeli. Mint munkatársunknak *Balló* Alfréd, a köztisztasági hivatal igazgatója kijelentette, *még mindig 300 utcaseprői állás van betöltetlenül a fővárosnál*, helyesebben a tisztitásra szoruló kövezeten. A helyzet mégis lényegesen jobb, mint tavaly nyáron volt: *90 lovas-locsolókocsi, két lóüzemü* és egy *autómobil-üzemü aszfaltmosógép* és egy egészen modern *tisztogató-automobil*, — melyből még három készül el rövid időn belül — dolgozik reggeltől estig a pesti utca tisztántartásán. Egy ilyen tisztogató-automobil *hat kocsit pótol* és a fővárosnak az a terve, hogy a lehetőség szerint lassan motorüzemüre alakitsa át a köztisztasági eszközöket.

A főváros utcáinak egy napi öntözéséhez *3000 köbméter vizre van szükség*. Amig tömlő-

vel locsoltak, sokkal több vizet használt el a köztisztasági hivatal. 6000 négyszögméternyi utterületre azonban kevés az a viz, amit a vizművek naponta rendelkezésre tudnak bocsátani. A békében ez a 6000 négyszögméter utterület három részre oszlott: kétezer négyszögmétert kézitömlővel, kétezret kocsival, két ezret pedig olajjal locsoltak. Az olaj drágasága miatt most csak vizzel lehet locsolni, azzal is takarékosan, hiszen a viz ma drágább, mint a békében az olaj volt.

A szinházak májusa. A pénzügyi ügyosztály adatai szerint május havában a budapesti szinházak, mozik, mulatók 4,800.000 koronát fizettek be a főváros központi pénztárába vigalmi adó cimén, szemben az április havi 4,900.000 koronával, ugy hogy a csökkenés alig százezer korona. A vigalmi adóbevétel a szinházaknál az elmult hónapban *alig mutat valami csökkenést*, noha köztudomásu, hogy elsősorban a magánszinházak májusban sokkal rosszabbul mentek, mint áprilisban. Hogy a rosszabbodó konjunkturának a vigalmi adó statisztikájában nyoma nem látszik, annak az az oka, hogy a szinházak, csakhogy a teli házak látszatát megtartsák, *adóköteles szabadjegyekkel dolgoznak*. A konjunktura csődjét jelenti, hogy a szabadjegy megint divatba jött, még pedig a legszélesebb körökben. A szabadjegy azonban most már *nem potyajegy*, mint a régi világban, a jegy 10%-os vigalmi adóilletéket mindenkivel irgalmatlanul megfizettetik a szinházak, mert a főváros a vigalmi adó alól senkinek sem ad szabadjegyet. A mozik bevételi statisztikája *kétségbeejtően rossz:* a legtöbb mozinak február óta 50—60, sőt 80 százalékkal is csökkent a bevétele. Hasonló a helyzet az *orfeumoknál* is, mig a *bárok* és *kis-mulatók* legnagyobb része egyszerüen eltörölte a belépőjegyet, hogy igy szabaduljon a vigalmi-adó alól. Az előző hónapi bevétellel szemben jelentős emelkedést mutat a *kártyából származó vigalmi adó*, bizonyságául annak, hogy ha a szinházról és mulatóról le is mondanak az emberek, de a 32, illetőleg 52 levelü bibliáról soha!

—

A kék mazur 25-ik előadása hétfőn volt a Király-Szinházban. A kitünő darab, mely természetesen minden este szinre kerül, állandóan zsufolt házak mellett éri el első jubileumát, melyet az érdeklődésből következtetve hamarosan a többi is követni fog. Jövő szombaton vizsgaelőadásul a *Cigánybáró* két felvonását és kabarét adnak elő.

A cárevics ötször, A buzavirág kétszer szerepel a Magyar Szinház e heti müsorán, az előbbi hétfő, kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap, az utóbbi szerdán és szombaton. Jövő vasárnap délután vizsgaelőadás lesz: *Dolovai nábob leánya*.

A Zafirgyürü a Belvárosi Szinházban. Szombaton került először szinre a Belvárosi Szinházban *Lakatos László Zafirgyürü* cimü izgalmas szinjátéka, melynek általánosan elismert irodalmi becsét óhajtja az igazgatóság kiemelni azzal, hogy a *Belvárosi Szinház* előkelő szinpadára telepiti át. A nagy érdeklődéssel várt bemutató másik darabja, ugyancsak *Lakatos* László uj vigjátéka: *A nagy komédiásnő*. Az est főszereplői *Báthory* Géza, *T. Oláh* Böske, *Tarnai* Ernő a Magyar Szinház tagjai, továbbá *Szabados* Piroska, *Bánóczy*, *Abonyi* és *Szegheő*.

A Faun: Rajnai Gábor. A hosszu idő óta vitatott kérdés eldőlt: a *Renaissance-Szinház* pénteken, junius 10-án mutatja be a hires *Faunt*, nem kevésbbé hires cimszereplőjével, *Rajnai* Gáborral. Ugy a darab, mint *Rajnai* föllépései iránt olyan rendkivüli az érdeklődés, hogy az első *Faun-estékre* az elővételi pénztárnál és a Bárd-jegyirodáknál már alig kapható jegy.

Szöllősi Zsigmond és Kurt Goetz egyfelvonásosai, melyek szombaton kerültek bemutatásra, fogják a nagysikerü kisérő müsorral együtt betölteni az Andrássy-uti Szinház e heti játékrendjét.

Rip van Winkle 25-ször kerül szinre kedden, e hónap 7-én a *Scala-szinházban*, mindenkor a bemutató nagyszerü együttesével. Jövő vasárnap délután 3½ órakor mérsékelt helyárakkal *Szigligeti* remekét, *A szökött katonát* játszák.

Szezónnyitás a Cigánnyal. A Renaissance-Szinház éppen a *Faun-nak* küszöbén levő bemutatója folytán még nem tudja, mikor fejezi be az idei szezónját. De már a jövő szezón megnyitó darabját kiszemelte, ki is osztotta: nevezetesen *Szigligeti* Edének *Cigány* cimü népszinművét. Ez a megnyitó augusztusban lenne. Október havában ujdonságainak sorát megint csak népszinművel élénkiti: *Csepreghy* Ferencnek: *Sárga csikó*-jával.

Legkellemesebb szórakozóhely a *Jardin de Paris*. A kabaréban csupa kacagtató darabok, tréfák vannak, a *Tabarinban* az uj produkciók. *Alaska*, a táncfenomén, a *Bárdi*-kettős, *Lissak* és *Hardt* uj táncnak, a *Tabarinban* az uj produkciók, *Alaska*, a táncszámai. *Dezsőffy-Nyáry* tánc-duett és a Jazz-banda órakor kezdődik.

„A repülő fátum", ez a cime a „Brixtoni keselyü" első részének, amely hétfőtől kezdve három héten át az Omnia és a Tivoli müsorára kerül. Kétségtelen, hogy a nyári meleg dacára az Omnia és a Tivoli kellemesen hütött helyiségeiben zsufolt házak fogják végignézni a „Brixtoni keselyü"-t, melyben uj fotografiai és artistatrükkök ejtik csodálatba a publikumot. Az előadások mindkét szinházban egyformán 5 7 és 9 órakor kezdődnek.

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis" Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. ⁘ Telefon: 115—27.

KÖZGAZDASÁG

A Keleti Vásár mérlege. Most zárult le a Keleti Vásár, melyen 713 kiállitó cég vett részt, közöttük 12 ausztriai. A Keleti Vásár vezetőségétől nyert információnk szerint helyszüke miatt több mint 200 hazai iparos kiszorult, de az osztrákokat mégis be kellett engedni, mert az összel Bécsben tartandó hasonló vásáron hivatkozással a precedensre könnyen lemaradhatnának a magyar cégek. A Keleti Vásárral járó nagy idegenforgalmat a *főváros idegenforgalmi hivatala* bonyolitotta le, amely ezer szobát tudott a Budapestre jövő vidékieknek és idegeneknek rendelkezésére bocsájtani. Ha egészen őszinték akarunk lenni, a Keleti Vásár célját nem érte el, mert ha nagy volt is a külső pompa, az üzleti eredmény vajmi szomoru. Éppen legnagyobb cégeink panaszkodnak, hogy a majd két hétig tartó kiállitáson semmit sem adtak el. Viszont az is igaz, hogy a Keleti Vásárnak ezuttal a szép, de korántsem jövedelmező *erkölcsi sikere* volt, hiszen a világkrizist talán senki sem érzi jobban, mint mi és most nemcsak az Iparcsarnokban, de a Váczi-utcában sem igen akad vevő.

*

A Mercur Váltóüzleti Részvénytársaság Brettauer Jenő dr. elnöklete alatt megtartott XXV. jubiláris közgyülésén jóváhagyta az 5,188.999.46 koronа tiszta nyereséggel záruló 1920. évi mérleget és elhatározta, hogy a 25. sz. osztalékszelvény folyó évi junius hó 1-től kezdve 20 koronával váltassék be. A felügyelőbizottság uj tagjaivá választattak: töbör-éthei Nagy Géza báró, Fürst Leó igazgató.

A Wiener Bank-Verein 1920. évi mérlege 397,955.048 K bruttó nyereség mellett 76,774.589 K tiszta nyereséget tüntet fel. Az osztalék 48 K. 12%. Az igazgatóság a közgyülésnek javasolni fogja az alaptőkének 300,000.000 K-ról 500.000.000 K-ra való emelését.

Az Első Magyar Iparbank igazgatósága legutóbb tartott ülésében megállapitotta az 1920. üzletév mérlegét, mely 6 859.408.20 K tiszta nyereséggel zárul. A junius 14-ére egybehivandó közgyülésen az igazgatóság javasolni fogja, hogy az osztalékszelvény részvényenként 30 K-val (10%) váltassék be.

A Neue Wiener Bankgesellschaft 100.000.000 korona alaptőkével megalakult és Wien, IX., Maria Theresienstrasse 11. alatt megkezdte a működését. Az igazgatóság elnöke Mauthner István, társelnök Fónagy Aladár, az intézet vezérigazgatója König Vilmos, az Angol-Osztrák Bank volt igazgatója.

A Hungária Bank Részvénytársaság május 30-án tartotta rendes évi közgyülését; az 1920. évi nyereség 3,378.196.54 K összeget tesz ki, amelyből osztalék cimén részvényenként 28 korona (7 százalék a tavalyi 6 százalékkal szemben) kerül kifizetésre.

Az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya R.-T. most teszi közzé december 31-én lezárt mérlegét. A mérleg 20 millió K részvénytőke mellett 14,893.824 K tiszta nyereséget tüntet fel és látható tartalékai 24 405.124 koronát tesznek ki. Mult évben szén- és üzemszámla-bevételei 12,729.616 koronára rugtak. Összes beruházását (bányák, telepek, épületek, stb.) a mérleg 38.242.761 koronára értékeli és december 31-én készletét 55,693.510 koronára becsülte.

A Magyar Város- és Községfejlesztési r.-t. 1920. évre szóló osztalékszelvényei a mai naptól kezdve az intézet és a Magyar Jelzálog Hitelbank pénztáraiнál darabonként 40 koronával váltatnak be.

Az Ujlaki Tégla- és Mészégető R.-T. az alaptőkének 9 millió koronáról 12 millió koronára való emelését határozta el. Három régi részvény alapján egy uj részvény vehető át darabonként 950 koronáért junius 10-ig az Angol-Magyar Banknál.

A Magyar Élelmiszerszállító és Árukereskedelmi r.-t. f. hó 2-án tartotta rendes közgyülését, mely alkalommal az igazgatóság javaslata alapján elhatározta, hogy az 1920. üzletévre 8% osztalékot fizet a tavalyi 6%-kal szemben.

A Felsőmagyar Bánya és Kohó osztaléka. A Felsőmagyarországi Bánya- és Kohóművek R.-T. közgyülése részvényenként 100 korona osztalék kifizetését határozta el.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Károlyi György papirkereskedése, kő- és könyvnyomdája
IV., Deák Ferenc-utca 5.

Libál Lajos látszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármily mennyiségben cipőt.

Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körut 9.

SALGÓTARJÁNI KŐSZÉNBÁNYA RÉSZVÉN-YTÁRSULAT

Hirdetmény.

A Salgó-Tarjáni kőszénbánya részvénytársulat részvényeseinek 1921 május hó 12-én tartott rendkivüli közgyülése az alaptőkének **82.500**, egyenként **200 korona** névértékü, bemutatóra szóló részvény kibocsátása által **16·5 millióval 49·5 millió koronára** való felemelését, — az uj részvények névértékének a tartalékalapból történő fedezését és a teljesen befizetett uj részvényeknek a részvényesek között való felosztását határozta el ugy, hogy

két (2) régi részvényre egy (1) uj részvény essék.

Törtrészvények nem adatnak ki.

Egyebekben az uj részvények kibocsátási módozatainak megállapitását az igazgatóságra bizta. Ezen meghatalmazás alapján felhivjuk társulatunk azon t. c. részvényeseit, kik a nekik felajánlott uj részvényeket át akarják venni, hogy részvényeiket számsoros jegyzék kiséretében vagy

Budapesten, társulatunk központi pénztáránál (V. Arany János-utca 25.) vagy

Wienben, az Allg. österr. Boden-Credit- Anstaltnál (I., Teinfaltstrasse 8.)

1921. junius 6-tól bezárólag junius 30-ig

hétköznapokon délelőtt 9—12 óra között mutassák be és a bemutatással egyidejuleg bélyegilleték és költség cimén minden átveendő uj részvény után **20** magyar koronát fizessenek meg. A pénztár a benyujtott részvényeket azonnal lebélyegzi, azokat visszaadja, a megtörtént bemutatásról és fizetésről elismervényt ad, melynek ellenében az uj részvényeket **f. évi szeptember hó 15-től** kezdve szolgáltatjuk ki.

Az uj részvények **1921. évtől kezdve** az üzleti eredményben részesednek.

Aki folyó évi junius hó 30-ig a részvényeket be nem mutatja, vagy a költségeket meg nem fizeti, igényét az uj részvényekre elveszti.

Budapesten, 1921. május hó 12-én.

Az igazgatóság.

Jardin de Paris Erzsébet királyne-ut 1. Telefon: József 86—31
Fenyvesi Emil, Boros, Békeffy a kabarében. Nyáry Emmy—Dezsőffy táncduettje, Lissac és Hardt berlini táncospár. Jazzbanda a Tabarinban.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Az összes cipők 60%-kal leszállitva!

Férfi fekete vékony box cipő	820·— K.
« « cipő barna betéttel	870·— K.
« barna bagaria cipő	790·—, 890·— K.
« « « fél cipő	870·— K.
Női fekete fél cipő	300·—, 500·—, 690·— K.
« « cipő betétes	720·— K.
« sárga fél cipő	750·— K.
« fehér cipő kivágott, amerikai és francia	280·—, 390·— K.
« fekete cipő 24 cm. magas	790·— K., sárga 890·— K.

Versenyen kivüli árak!

Baronet Franzia cipők Likőrök Jusf 110-40

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

GELLÉRT SZÁLLÓ
PARK-TERRASZÁN délután 5 órától katonazene
DUNAI TERRASZÁN Kócző Antal és fiai hangversenyeznek
Fedett helyiségek. Kávéház és étterem. FRENREISZ ISTVÁN.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS JUNIUSI MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

I. évfolyam Budapest, 1921 junius 15. 23. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Idegen kéz

körmei vágódnak Budapest husába: az angolok a Dunát, a franciák a kereskedelmi kikötőt, a svájciak a Vigadót, az amerikaiak a Gellértet akarják letépni a főváros betegnek hitt testéről. A városházán milliók és milliárdok kápráznak, gurul a franc, perdül a dollár, — mi van eladó, ki ad többet érte?

Ha minden terv megvalósulna, minden szándék sikerülne, amely Budapestnek és általában az egész országnak az idegen tőke által való kiszipolyozását célozza, rövidesen meztelen csonk lenne ez a szegény ország és annak még szegényebb fővárosa. Az épülő kikötő hatalmas árucsarnokaiban francia szó peregne, a Dunán angol vezényszavak pattognának, a Városligetből talán uj Velencét varázsolna egy élelmes olasz vállalkozó és mozijaink, szinházaink idegen pénzen idegen eszmékkel telitenék meg az amugy is épen eléggé nemzetközi Budapestet.

De *nem adjuk a Dunát, nem adjuk a Gellért-szállót, nem a villamos vasutakat, a Vigadót, a fővárosi telkeket, nem adunk semmit*, amire idegen szem kacsint! Nem akarunk uj Törökország lenni, rabszolgája a versengő tőkéknek, ha szegényen is, de a magunk urai akarunk lenni a magunk portáján. Annál is inkább, mert az az általános érdeklődés, mely Budapest javai iránt a szentimentálisnak épen nem mondható internacionális tőke részéről mutatkozik, bizonyitja a legjobban, hogy még nem vagyunk elveszve, mert hiszen valósággal *versenyeznek a pénzemberek*, hogy hogyan sajátithatnák ki az ő hideg és józan szemükkel értékeseknek itélt fővárosi javakat.

Gyalázatosság és szemfényvesztés arról beszélni, hogy nekünk érdekünk, hogy az idegen aranyfolyam mennél nagyobb hullámokban hömpölyögjön közműveink felsegitésére. *Az idegen tőke nem segiteni, hanem keresni akar*, — jól gondolják meg ezt azok az urak, akik uton-utfélen hirdetik, hogy a Margitsziget csak akkor boldogul, ha francia aranyon pergetik ott a roulettet és hogy a villamos vasut csak akkor lesz lukrativ, ha egyenesen Angliából hozzák az uj pótkocsikat.

Az a banktőke, mely a villamosunk, szigetünk, mindennapi kenyerünk, tejünk mögött rejtőzik és hizik kövérre nyomoruságos életünk vámszedésén, *éppen nem szimpatikus*. De százszor szimpatikusabb, mint az a tőke, mely messzi országokból jön, azt hivén, hogy itt már kelet van, ahol baksissal mindent el lehet érni: jogfeladást, szemethunyást, szabad kiuzsorázását a szegénynek. Az izmaelitákból, akik az Árpádok alatt a pénzveréstől a sójövedékig magukhoz ragadtak minden kincstári jövedelmet, — *elég volt!* Jobban félünk tőlük, mint a tüztől! Egy bizonyos: A Keresztény Községi Párt résen van és a közgyülésen meg fog akadályozni minden olyan törekvést, mely idegen kézre akarja sikkasztani akár eladás, akár bérlet formájában a főváros javait. Az angolok maradjanak Angliában, a svájciak Svájcban, mi a magunk lábán, a magunk erejéből akarunk boldogulni, angol és francia aranymankók nélkül... Ezért ne is jöjjenek hozzánk külföldi vételi ajánlatok szines és ragyogó szappanbuborékaival, melyek a semmibe szállanak, amint a józan és rideg meggondolás szele éri őket. Ha Tantaluszok vagyunk is, az idegen arany nem az a hüs csepp, mely szomjunkat oltaná. Hiszen izelitőül megkaptuk Ben Blumenthalt, akiből tökéletesen elég egy is...

A halott Budapest

Édes Endre tanácsnok, a közegészségi ügyosztály vezetője, nyilatkozik az Uj Budapestnek a fővárosi temetőkről, a kötelező ravatalozásról, a Kerepesi-uti temető kiüritéséről, a keresztény temetők uj keresztjeiről

Az *élő Budapestnél* talán nagyobb, de mineesetre akkora a *halott Budapest:* a halottak csendes városa, a temető. Egészen külön adminisztráció foglalkozik a budapesti halottakkal, a hatóság intézi a földi porhüvelyek sorsát attól a pillanattól kezdve, mikor lelkük az örökkévalóságban költözik, egészen addig, mig a földi porhüvelyből fehér csontváz lesz és a besüppedt sirhant lakójára már senki sem emlékszik...

Az alábbiakban közöljük *Édes* Endre tanácsnoknak, a közegészségügyi osztály érdemes vezetőjének érdekes nyilatkozatát a *halott Budapestről:*

A székes-fővárosban a következő temetők vannak:

I. *A dunajobbparti köztemetők igazgatóságának kezelésében, illetve felügyelete alatt állanak:*

1., az *I. ker. Farkasréti temető*, amely 1894-ben nyilt meg, 89.460.10 □-öl területtel; az I—II. kerület lakosságának temetkezési helye.

2., a *II. ker. izraelita felekezeti temető* 1307 □-öl területtel, amely a Farkasréti temető területéből az 1894. évben hasittatott ki.

3., a *Katonai temető* 1½ holdnyi területtel, amely szintén a Farkasréti temető területéből vétetett s 1894-ben nyilt meg.

4., az *I. ker. Németvölgyi temető*, amely 1885-ben nyilt meg 23.460 □-öl területtel, amelyben azonban már csak a sirboltba s egyes előre megváltott sirhelyekbe történnek temetések, máskülönben a temető megtelt.

5., a *Budapesti Orthodox Chevra Kadisa* temetője (az I. ker. Csörsz-utcában, szemben a Németvölgyi temetővel). Már kevés temetkezési hely van benne.

6., a *III. ker. Törökőri temető* (ugynevezett óbudai uj köztemető). Területe 53 hold.

7., a *III. ker. Táborhegyi izr. temető*, 1500 □-öl területtel, közel a betelés előtt. Uj területről már gondoskodás történt.

A II. ker. *Vizivárosi* és az I. ker. *Tabáni*, továbbá az I. ker. *Virányos-uti régi izraelita temető*. Ezeknek végleges lezárását a közgyülés 1896 január hó 1-től kezdődő hatállyal kimondotta, azzal, hogy ezek a temetők 1926 január hó 1-től kezdődőleg kiüritendők. Éppen azért most már ezekben csak a sirboltokba szabad temetni, de azokba is csak a folyó évi december hó 31-ig.

A Dunajobbparton a főváros egyesitése előtt több apróbb-nagyobb temető volt, amelyek az illető felekezetek tulajdonát képezték, amelyek már azonban részben megteltek és bezárattak, részben pedig már ki is ürittettek.

Ilyenek voltak: az Óbudai régi róm. kath. temető, az Ujlaki róm. kath. temető, a Szépvölgy-utcai róm. kath. temető, a Zöldmáli dülőben, a Mátyáshely alján a régi Pestis-temető, az ugyanott levő izr. temető, a II. ker. Majláth-utca 53. szám alatt levő evang. református Calvin-temető, a III. ker. Majláth-utca 44. szám alatt levő lutheránus temető, a III. ker. Laktanya-utca 27. szám alatt levő Óbudai izr. temető, a Vizivárosi Katonatemető, az I. ker. Tabán-krisztinavárosi görög-keleti temető.

II. *A dunabalparti köztemetői igazgatóság kezelése, illetve felügyelete alatt állanak:*

1., a *Kerepesi-uti köztemető*, 260.394.50 □-öl területtel, amely 1849 április 1-én nyilt meg s amelyet a székesfőváros 1861-ben vett át az akkori bérlőktől saját kezelésbe. Az 1920. év végéig ebben a temetőben 286.642 temetés történt.

2., a *X. ker. Uj (Rákoskereszturi) temető*, 505.300.70 □-öl területtel. 1886-ban nyilt meg, területéből pedig egy kisebb rész a katonaság részére engedtetett át az 1903. évben, amely terület később ki is bővittetett. Ebben a temetőben megnyitásától kezdődőleg 1920. év végéig 360.050 halott temettetett el.

3. a *Kerepesi-uti izraelita temető*, 4.06 hold területtel, amely már betelés előtt áll.

4., a *X. ker. Rákoskereszturi izraelita temető*, 70 hold területtel. A dunajobbparti zsidó temetkezések legnagyobb része ez idő szerint ebben a temetőben történik.

A felsorolt temetők közül a Kerepesi-uti és a farkasréti temetők ugynevezett *disztemetők* Ezeknek berendezésénél és kezlésénél a főváros a szépészeti és müvészeti szempontokra is különös tekintettel van.

Ezekre a szempontokra való tekintettel rendeltetett el pl., hogy a kerepesi-uti temetőben az I. soros és ennél diszesebb sirhelyeknek, továbbá a sirboltoknak siremlékei, a farkasréti temetőben pedig a közelmultban létesitett 6 diszparcellának és ugyancsak a sirboltoknak siremlékei csak külön tanácsi engedély alapján állithatók fel. Ennek az engedélynek kiadása előtt pedig a tanács minden esetben meghallgatja a képzőművészeti bizottságnak véleményét arra nézve, vajjon a létesiteni kivánt siremlékek a művészeti és szépészeti követelményeknek megfelelnek-e.

A temetőkben a háboru miatt szintén számos munkálat maradt el, amelyek közül a már leghalaszthatatlanabb munkákat, amennyire a főváros pénzügyi helyzete megengedi, most igyekszünk elvégeztetni.

Igy a Kerepesi-uti temetőben két parcellának ujabb rendezési és beosztási munkálatait ez évben folyamatba tettük, azonkivül két kiüritett parcellának megfelelő rendezésére és beosztására nézve a müszaki tervek és költségvetések készülőben vannak.

A Kerepesi-uti temető a főváros közönségének, sőt lehet mondani, az egész országnak is a legnevezetesebb ilynemü kegyeleti helye. Ebben a temetőben van ugyanis eltemetve a legtöbb nemzeti nagy halottunk, irodalmi, müvészeti, tudományos kiválóságunk.

Ez a hely igazi megszentelt hely, ahol járvakelve, a multakat önkéntelenül lelkünkben felidézve, elhalt nagyjaink életét példaképen magunk elé állitván, nemzeti érzésünkben, öntudatunkban s büszkeségünkben erősödünk.

E helynek kiváló jelentőségénél fogva különösen fontos, hogy annak rendjére, tisztaságára, csinjára kiváló gond fordittassék.

E tekintetben a törvényhatósági bizottság részéről is hangzottak el kivánságok, sőt legutóbb a kormányhatóság részéről is küldetett e kérdéssel foglalkozó leirat a tanácshoz.

Ezért a közeli napokban, a köztemetői bizottság több tagjával s az illetékes müszaki tanácsi ügyosztály kiküldöttével a Kerepesi-uti köztemetőben helyszini szemlét tartottam. A bizottság a kivánatos intézkedéseket megállapitotta és azok megtételére a temetői igazgatóságot nyomban felhivta.

A helyi szemle alkalmával a köztemetői bizottság tagjai azon nézetüket is nyilvánitották, hogy kivánatos lenne, hogy állami életünk kiválóságainak sirjait a kormány a saját költségére gondoztatná. (Igy pl. az egyes minisztériumok volt miniszterieinek sirjait gondoznák.) Erre vonatkozólag szükségesnek vélték, hogy a kormányhoz a tanács felterjesztést intézzen:

A főváros a saját halottainak sirjait, valamint több nemzeti kiválóságunknak sirját halottak napján a saját költségén diszitteti és kivilágittatja.

A Kerepesi-uti köztemetőben ezidőszerint több parcellának kiüritése van folyamatban, ugy hogy ez a kiürités, valamint a már kiüritett parcelláknak rendezése könnyen keltik a szemlélőben azt a benyomást, mintha a temetőben *meg nem engedhető rendetlenség* lenne. Ezeken az állapotokon azonban a munkáknak mielőbbi befejezésével igyekszünk segiteni.

A farkasréti köztemetőnek területét a közelmultban bővittettük 4 holdnyi területtel. Ennek az uj területnek bekapcsolása, rendezése, utakkal s fásitással való ellátása most történik. Ugyane temetőben a fülkés sirboltok renoválása is megkezdődött.

A rákoskereszturi uj köztemetőben az ujabban nyitott sirparcellákhoz vezető utak, a háboru alatt nem készültek el, a megnyitást megelőzőleg, ugy hogy ezekbe a parcellákba temetkezni, illetve azokat a halottas kocsival megközeliteni különösen esős időben, nagy sárban alig, vagy csak nagy nehézségek árán lehetett. Ezeknek az utaknak épitési munkái is ebben az évben már megkezdődtek.

A közegészségi ügyosztály előterjesztésére a tanács elhatározta, hogy a keresztény köztemetőkben az ott lenni szokott s a temetők keresztény voltának jelzésére is szolgáló közkeresztek, emlékművek helyett, mivel ezek a keresztek ma egyáltalán nem művészi becsüek és ezért különösen az ugynevezett disztemetőkben egyáltalában nincsenek összhangban a környező s magánosok részéről emelt művészi értékü siremlékekkel — művészi értékü közkereszteket állittat fel! Ezt a tervet a tanács fokozatosan, több évre beosztva, kivánja végrehajtani.

Az első ilyen keresztre, — amely az óbudai uj temetőben, ahol eddig semmiféle közös emlék nincs, fog felállittatni, — a művészi tervpályázatot a tanács szociálpolitikai ügyosztálya, a képzőművészeti bizottság közbejöttével, már ki is irta. Az óbudai köztemetőnek nagy hiányossága s az óbudaiak által számtalanszor panaszolt körülmény, hogy a temetőhöz nincs villamosközlekedés. Ennek a villamosvonalnak kiépitése a lehető legsürgősebb s erre vonatkozólag a közgyülés az izraelita temető területének átengedésével kapcsolatban is, sürgető felhivást intézett a tanácshoz.

Nehezen elviselhető állapot is az, hogy a mostani villamosvégállomástól a szegényebb embereknek, akiknek kocsira nem telik, cca ¾ órát kell gyalogolniok, ha az óbudai uj temetőben levő halottjuknak sirját meglátogatni akarják.

A temetések és temetők rendje körül különösen fontos a kötelező ravatalozásról alkotott szabályrendeletnek életbeléptetése. Ez életbeléptetés részlegesen ez évi junius 15-ével történik meg. Életbeléptette a tanács a szabályrendeletet a Kerepesi-uti köztemetőben, a Kerepesi-uti izr. temetőben, a Farkasréti temetőben és az ugyanottani izr. temetőben, valamint az óbudai ujtemetőben. A legutóbbiban azonban az életbeléptetést egyelőre — amig a temetőhöz megfelelő közlekedés nem létesül — függőben tartotta.

A nevezett temetők közül a farkasréti és óbudai uj köztemetőkben a ravatalozóhelyiségeknek megfelelő kibővitése, illetve átalakitása vált szükségessé, amely átalakitások már készülnek.

Közegészségi tekintetből tervbe vettük, hogy a ravatalozóhelyiségeket kifestetjük olyanformán, hogy az a festés a most használt gyászdrapériák használatát feleslegessé tegye és hogy a festés lemosható és fertőtlenithető legyen.

A kötelező ravatalozásról szóló szabályrendelet rendelkezéseire most részletesen nem terjeszkedem ki, csak annyit kivánok megjegyezni, hogy e szabályrendelet életbeléptetése *közegészségi szempontból nagyjelentőségü.*

A X. ker. rákoskereszturi uj köztemetőben a szabályrendelet életbeléptetése akkor fog megtörténni, ha az ottani hullaház ravatalozóhelyiségei a szükséghez mérten kibővittetnek.

Itt csak azt emlitem meg, hogy ennek a legszebb kilátásokkal munkálkodó üzemnek a működése a temetések költségeit, amelyeket a magánvállalatok a háboru alatt meglehetősen felemeltek, máris leszállitották és e tekintetben a kötelező ravatalozás életbeléptetése még további haladást fog előidézni.

Küzdelem a betegségek és a nyomor ellen

Lobmayer tanácsnok a főváros szociálpolitikai programmjáról — Anyavédő tanfolyamok az asszony-tanitónők részére — A gyermekhalandóság borzalmas statisztikája — Mik a legsürgősebb teendők?

A főváros jövő fejlődése szempontjából talán a legnagyobb jelentősége a szociálpolitikai ügyosztálynak van, ahol tudományos módszerekkel vizsgálják azokat az eszközöket és elméleteket, amelyeket Budapest boldogulása, egészsége érdekében fel lehet használni. Ha jelzőt akarunk alkalmazni e szociálpolitikai ügyosztály működésére, azt kell mondanunk, hogy ez az ügyosztály *a gondolkodó ügyosztály,* mely sok esetben improduktivnak látszó tevékenységével egy szebb és tisztább jövendőt készit elő. Az ügyosztály élén európai műveltségü ember: *Lobmayer* Jenő dr. tanácsnok áll, aki kiváló munkatársaival: *Karányi* főjegyzővel, *Némethy* és *Faller* tanácsjegyzőkkel fontos és komoly munkában tölti napjait.

A szociálpolitikai ügyosztály munkásságáról és terveiről *Lobmayer* tanácsnok a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— Azokat a régen bevezetett *munkásvédelmi intézkedéseket,* melyek többé-kevésbbé a nehéz pénzügyi viszonyok dacára a főváros részéről megtétettek, ha nem is egészen uj alapokra kell fektetni, de *gyökeresen át kell alakitani.* A munkás egészségének minél teljesebb megóvása, a népbetegségek ellen való preventiv küzdés, lehető intézményes védelem az erő és egészség kizsákmányolása ellen: ezekre fogom irányitani elsősorban a figyelmet. E törekvéseinkkel kapcsolatban már a munkanélküliség kérdését is érintjük. Belgiumi bevált módszerek szerint iparkodunk oda hatni, hogy *a tanult munkások ugynevezett főfoglalkozásuk mellett, legalább egy, kapcsolatos mellékfoglalkozást is tudjanak üzni.* Mindaddig, amig csupán pártpolitikai nézőpontok fognak érvényesülni, a kétségtelenül jóhiszemü munkanélküliek számát szaporitani fogja az *álmunkanélküliek száma.* Konkretizálva a kérdést, főcélunk az, hogy minél sürgősebben és minél előbb *megindithassuk a közmunkákat.* Régi törekvése a tanácsnak, egy az egész fővárosra kiterjedő és *pártatlan munkaközvetitő-hálózat* felállitása.

— *A budapesti anyák és gyermekek hatósági megvédése* egyike legfontosabb feladatainknak. A már meglevő társadalmi védelmet meg kell erősitenünk és ki kell épitenünk hatósági védelemmel, ugy, mint az a külföldön van. A közismerten legválságosabb gazdasági életet élő két társadalmi osztálynak: a munkásság és a tisztviselőosztály anyái még mindig nélkülözik az őket megillető igazán hathatós védelmet. Amint tudjuk, nagyon szép eredményeket ért el az állami támogatásban részesült *Stefánia-Szövetség.* Anyavédő, csecsemővédő és szociális osztálya minden kérdésre gondosan kiterjed. Azonban egyrészt tulsokat ölelt fel, másrészt éppen ennek következtében az orvosok, pedagógusok és előkelő magánosok munkaerejét kiélte és tárcáját annyira igénybe vette, hogy hovatovább az állandó jótékonykodás kifárasztotta őket. Elvem az, hogy kevesebb, de sürgősen megoldandó problémákat emelek ki, azokat hatósági erővel iparkodom intézményesen megoldani. Az ijesztő gyermekhalandóság egyik főoka az *anyai tudatlanság,* s csak ezzel parallel fontos ok az *általános nyomoruság* (lakásmizériák, helytelen táplálkozás, alkohol). A tanügyi osztállyal kapcsolatban tehát a *leányiskolákban anyavédő tanfolyamokat* fogunk rendezni *asszony-tanitónők számára,* amely előadásokra legkiválóbb gyermekigénybe venni. Ily módon az asszony-tanitónőkből specialistáink és pedagógusaink tudását óhajtom egész kis felvilágositócsoportot fogok teremteni, amely szerzett tapasztalatait az arra rászoruló anyákkal előadásokban fogja közölni. Hogy erre milyen nagy szükség volna, csak két adattal bizonyitom.

1. *Száz csecsemő közül a művelt osztályokban 5% pusztul el, az alsóbb néposztályoknál 35%.*

2. *A gyermekhalandóság statisztikai adatok szerint mindig egyenes arányban áll a műveltség kérdésével. A Dunántul pl., ahol 67—75% az irni-olvasni tudók száma, jobb a csecsemőhalálozási arányszám, mint azokon a részeken, ahol az analfabéták száma nagyobb.*

— Ugyancsak e kérdés elmélyitésére népszerüen irt *füzetkéket* szándékozom kiadni. Keresni fogom a nagy gyárak vezetőségeivel a kooperáció lehetőségét s a napközi-otthonokat, szoptatós-szobákat és orvosi felügyeletet kerületenkint fogjuk szervezni. Mind e kérdéseknél a *Magyar Pedagógiai Társaság* és a *Magyar Orvosok Nemzeti Szövetsége* értékes tanácsait szándékozom igénybe venni.

— *A gyermekvédelem terén* is rendkivül sok tennivalónk van. Ha Budapest uj nemzedékét hathatósan akarjuk védeni, elsősorban is egy erőteljes lakásépitőakcióban érhetjük el. A munkásgyermekek 45%-a teljesen antihigienikus környezetben nevelődik s különösen a 4—10 év közötti generáció sinyli ezt meg. A 11-ik év után, sajnos, azt kell mondanunk, *negative* annyiban javul a helyzet, hogy az iskolakötelesek viszonylag jobb egészségi környezetben töltenek iskolanapokon néhány órát. Budapesten ezidőszerint *hat árvaház, három lelencház és két szeretetház működik,* ezenkivül *nyolc egyéb gyermekvédőintézet.* Ezek kétségkivül áldásos munkásságot fejtenek ki, ámde vagy tisztán felekezeti alapon nyugosznak, vagy pedig a kimerülés határát megközelitő magánjótékonyság gyenge szálához van kötve működésük sikere. A fővárosnak mostanig jóformán egyéb szerepe nem volt velük szemben, — leszámitva saját intézményeit, — minthogy kisebb-nagyobb mértékben szubvencionálta azokat. Szándékom ezt a laza kapcsolatot megfelelő módon elmélyiteni, a kooperációt is megteremteni s a fővárosi intézmé-

A gombostű.

Fővárosi szinházi melodráma 2137-ből.

I.

Hangicza Prutyi levele *legeslegifjabb Wlassics XXV.* Gyulához, mint a fővárosi szinházaknak is kormánybiztosához.

Budapest, 2137 julius 12.

Méltóságos Kormánybiztos Ur!

Sajnálattal tudatom, hogy a *Lopkovitz*-féle uj opera 2145. év december 12-ére hirdetett bemutatójának női főszerepének kreálásáról le kell mondanom, mert toilettemhez még hiányzik egy darab gombostü és addig a lehetetlenséggel határos azt megszereznem. Legalább öt esztendővel ezelőtt volna kérnünk a gombostü kiutalását. Üdvözlettel

Hangicza Prutyi, primadonna.

II.

Leglegeslegifjabb Wlassics XXV. Gyula levele a fővárosi szinházak anyagtárának igazgatójához.

Budapest, 2138. márc. 15.

Tekintetes Igazgató Ur!

Utasitom, hogy *Hangicza* Prutyi primadonna számára sürgősen utaljon ki 1, azaz egy darab gombostüt, különben lehetetlenné válna a *Lopkovitz* Emil: „Haljunk meg a hazáért!“ cimü nemzeti hős opera 2145 decemberére tervezett bemutatója. Amennyiben gombostü előreláthatólag nem állana rendelkezésre, azonnal adjon be kérvényt a főváros polgármesteri hivatalához a gombostü megszerzése iránt. *Br. Wlassics.*

III.

Az *Uj Budapest* 2143. évi november 17-iki számának parlamenti tudósitásából.

„Majdnem megbuktatta a *Bethlen XXIX.* István gróf kormányt az immár egyre veszedelmesebbé váló gombostü-ügy. A dolog előzményei ismeretesek. *Hangicza* Prutyinak öltözéke teljessé tételére egy gombostüre van szüksége a *Lopkovitz*-féle nemzeti hős opera bemutatójára, s *Leglegeslegifjabb Wlassics XXV.* kormánybiztos sürgős utasitására a fővárosi szinházak anyagraktárának igazgatója 2138 végén kérvényt adott be a polgármesteri hivatalhoz. A következő év közepén a polgármester, *Sipőcz XXII.* Jenő dr. a pénzügyminiszterhez fordult. *Hegedüs XXVII.* Loránt azonnal, tehát 2141-ben beillesztett 33.425-ik szimfóniájába egy gombostütételt s utasitotta az adókirendeltségeket az ügy megvizsgálására, melynek eredményeképen a főváros szinházi költségvetése terhére a gombostü után 12.527 korona gombostüadót, 1253 korona fényüzési adót s szurás esetén 3500 korona fájdalmi adót az állampénztárba befizetett. Miután az entente veszedelmesnek tartja, hogy magyar állampolgár bármiféle szuró-vágó eszközt tarthasson s ezzel növelje Csehszlovákia bizalmatlanságát, az üggyel a külügyminisztérium is foglalkozott s a miniszertanács elé vitte azt. Közben egyre jobban elmérgesedett az ügy s a paprikássá lett hangulat miatt kiosztották véleményezésre az országos *paprika* elosztó bizottságnak. *Ruppert* XXXIII. Rezső képviselő tette szóvá az ügyet a Házban s próbálta bizonyitani, hogy téves a kormány álláspontja, mikor a gombostü-ügy aktával akarja bizonyitani, hogy a hires október 31-iki forradalom nem evolució volt, hanem revolució, mert csak véletlenség, hogy *Bédy-Schwimmer* Rózsi is a kérdéses napon 3 gombostüt használt. Ezután a miniszterelnök adataival foglalkozott *Ruppert,* s kifejtette, hogy a *Batthyány-Kun* XXXVIII. Béla összeköttetésre vonatkozó adatokat csak azért nem szurhatja gombostüre, mert kiutalás hiányában a gombostüt nem kérhette kölcsön *Hangicza* Prutyi kisasszonytól.

Itt *nagy botrány tört ki* s az elnök az ülést felfüggesztette. Ezek után Bethlennek az egységes kormánypárt megteremtésére irányuló fáradságai nem sok eredménnyel biztatnak. Hir szerint az ellenzék az ügyből kifolyólag követelni fogja a főváros autonómiájának megszoritását.“

IV.

Az *Uj Budapest* 2145. december 13-iki számából.

„Az egész nemzet remegve várta, meg lesz-e a gombostü s megtudják-e tartani a „Haljunk meg a hazáért“ bemutatóját. *Tiz* kormányt buktatott meg ez az ügy, *tizenkét* polgármestert s uj erőt adott a keresztény kurzus élet-halál harcának a gaz destrukció ellen. Különben a főváros aktakezelésének lassusága veszélyeztette az előadást. Az utolsó napon végre erélyes intézkedésre szánta rá magát a polgármester. Kivette az ügyet az illetékes tanácsnok kezéből s rábizta egy irnokjelöltre, hogy önállóan intézze el. Az irnokjelölt egyetlen tollvonással elintézte az évtized óta huzódó ügyet s az ünnepelt primadonna az utolsó percben megkapta a gombostüt. A hirre a főváros zászlódiszbe öltözött s tüntető, örvendező tömegek járták be az utcát. Igy vált lehetővé az Erkel Ferenc óta legnagyobb magyar nemzeti zeneköltő, Lopkovitz Emil nemzeti hős-operájának bemutatója. A bemutatón a holtak közül is megjelentek: *Beethoven, Liszt, Wagner, Brahms,* stb., stb. A bemutató igazi nemzeti ünnep volt.“

V.

Az *Uj Budapest* 2146. évi január 5. számából.

A közigazgatási bizottság a gombostü-ügy szokatlanul gyors elintézése miatt felfüggesztette állásából *Csakgyorsanésegyszerüen* I. Béla irnokhelyettest s megindította ellene a legsulyosabb fegyelmi eljárást.“

Bill.

nyekből kiindulva a gyermekvédő-intézeteket ugyanazon jónak talált alapelvek szerint reorganizálni. Hosszu és fáradságos munka lesz. A külföldi hasonló intézmények legjobbjainak tanulmányozása alapján, természetesen nem másolva, hanem viszonyainknak megfelelően átalakitva, fogom végezni a reorganizálás munkáját. Különös figyelemmel leszek az *iskolakerülő és bünöző gyermekek védelmére*, mert hiszen ezekből kerül ki rendszerint a társadalmat veszélyeztető réteg.

— *Az iparostanoncok védelmét* szintén egyetemes gyermekvédelmi kérdésnek tartom. Szociális kulturpolitikánknak évekig elhanyagolt része volt ez, pedig véleményem szerint az iparostanoncok alapos testi és szellemi védelmét (bánásmód, szolgálati idő, munkaidő, a végzett munka nehézsége és az életkor közötti össszefüggés, kötelező vizsgák stb.) *nagyon komolyan kell vennünk*, hogy öntudatos, a német iparosgenerációhoz hasonló, nemzeti érzésben erős és szakmájában alaposan kiképzett iparosgenerációt kaphassunk. A tanoncképzés az egyébként jól bevált iparostanonciskolák szervezetében a két forradalomig jól haladt. Azonban itt is sok uj fölfrissitő eszmét vethetünk föl, melyeket a megváltozott idők szükségszerü hatása vált ki. De még fontosabb szociálpolitikai szempontból a tanonc életének és lelkivilága fejlődésének ellenőrzése, — még pedig intézményesen biztositott hatósági ellenőrzése, a mestereknél. Véleményem szerint *a tanonckérdésnek ez a tengelye.*

— *A népbetegségek egész Európa legfontosabb problémái.* A *venerikus bajok* hihetetlen magas arányszámokban való pusztitása, az általános nyomor következtében ijesztő mérvben terjedő *tuberkulózis* pusztitása, valamint az *alkoholizmus* egyenes arányban áll az előbb emlitett szociális bajokkal. *Itt államnak, fővárosnak és társadalomnak össze* kell fognia, hogy az Európaszerte rettenetes bajok ellen tudjunk küzdeni. A társadalomtudományi muzeum pár évvel ezelőtt bemutatott és megdöbbentően tanulságos kiállitása már egy évtizeddel előre megmutatta a védekezés módjait. Sajnos, *nagyon kevés történt e téren.* A főváros lehető portalanitása, olcsó, részben ingyen orvosi vizsgálat és gyógyszer biztositása a szegényebb osztály részére, a gazdaságilag leromlott középosztály részére mérsékelt dijazásu szanatóriumok és üdülőtelepek létesitése: ezek volnának azok a fegyverek, melyekkel a komoly küzdelmet fel lehetne venni. A főváros a maga hatáskörében, áthatva e kérdés fontosságától, mindent el szándékozik követni, ami módjában áll.

90,000 liter a napi tejfelhozatal

Utban a szabadforgalom felé — A főváros gondoskodni fog továbbra is a betegek és csecsemők tejéről

A tejforgalom szabályozására egymást érték a tanácskozások és ankétek a közélelmezési minisztériumban, ahol a főváros képviselőinek is alkalma nyilt kifejteniük álláspontjukat. A tejellátás uj rendjéről kérdést intéztünk *Moussong* Géza kir. tanácsoshoz, a Központi Tejhivatal igazgatójához, aki a következő érdekes felvilágositásokat adta az *Uj Budapest* számára:

Budapest tejellátására vonatkozólag a kormány rendeletet bocsájt ki, melyben egy átmeneti időt állapit meg, — és pedig szeptember 30-ig — mely idő alatt a helyzet végre tisztázódik: a főváros szempontjából lehetséges-e a tej szabaddá tétele? Mert a főváros illetékes hatósága előtt nem egyesek, de a fogyasztó publikum zömének érdeke lebeghet csak. Módot kell nyujtani *a kevésbbé tehetős családok zsenge gyermekeinek és betegeinek a tej beszerzésére.*

Közegészség tekintetében pedig *hatósági ellenőrzés alatt kell hogy álljon a tej,* mert vegyészeink ellenőrzéséből tudjuk, hogy milyen tejet bocsájtunk az igényjogosultak rendelkezésére. *Hamisitott tejet üzemekből sohsem kap a közönség,* ellenben kofáktól, csempészektől kutból fejt „tejet vesznek drága pénzen.

A szabadkereskedelem esetén tekintetbe vennők a fogyasztóközönség zsebét is. A 20 koronás vagy még ennél is magasabb tejárakat megint csak a kiválasztottak tudnák megfizetni.

A főváros tanácsa már kifüggesztette erre vonatkozólag plakátjait, melyeken részletesen közzé teszi intézkedéseit. Szó van többek között arról, hogy a termelők fogyasztóinkhoz közvetlenül is szállithatják a tejet, ha birtokukban van a központi tejhivatal erre szóló engedélye. A tejhivatal megszerkesztette az ezen engedélyek kéréséhez szükséges kérvénymintákat, melyeket dijtalanul bocsájt rendelkezésükre. E kérvényekhez csatolandó: a községi elöljárósági hivatal bizonyitványa, hogy a termelőnek van-e tehene és hány? Továbbá a budapesti fogyasztók pontos cim- és lakjegyzéke, végül pedig a szállitással megbizott egyén arcképe és hiteles személyadatai.

Minthogy a kormányrendelet egyenesen *eltiltja a tejjel való házalást*, nem fogjuk megengedni, hogy uzsorások, kufárok lánckereskedjenek a tejezett vizzel. Ezért szükséges feltétlen *a fényképes igazolvány.* Budapest jelenlegi tejellátása meglehetősen kielégitő: a kórházakat és a tejigénylőket ki tudjuk kellőleg elégiteni a napi 80—90,000 liter tejjel. Sajnos azonban az utóbbi meleg napokban a kár tetemes volt, mert kb. 30.000 liter megsavanyodott tej érkezett és még most a hüvösebb napokban is 15.000 liter tej jön savanyu állapotban.

A tejtermékeket most már szabadon lehet behozni, azonban azzal a kikötéssel, hogy kizárólag olyan tejet dolgozzanak fel sajtnak, vajnak, turónak, mely nem a főváros fogyasztóközönségének tejellátására volt szánva.

A közeljövőben lesz aktuális a közélelmezési minisztérium feloszlása és a földmivelésügyi minisztériumba való átköltözése s *igy a főváros tejellátása* is odakerül. Reméljük — jegyezte meg végül az igazgató — meg van rá a garanciánk, hogy ott ugyanolyan lelkiismeretességgel fogják Budapest tejellátását kezelni.

TÜSKÉK

Megkezdődtek a korteskedések

a tanügyi választásokra, amelyek, — mint az az „Uj Budapest" mai számában olvasható, — az ősz folyamán fognak megtörténni. Se szeri, se száma az óradijas és ideiglenes tanerőknek, akik kivétel nélkül véglegesek akarnak lenni, arról nem is beszélvén, hogy a végleges tanerők között, noha a fővárosnak majd ötezer tanitója és tanitónője van, egy sem akad, aki lemondana az előléptetésről azon a cimen, hogy ez vagy az nálánál inkább megérdemli a magasabb cimet és nagyobb fizetést. A tanügyi választások áradata nagyobbnak és zavarosabbnak igérkezik a tanácsnokválasztásnál is, és szinte hihetetlen, hogy a korteskedésnek, protekcióhajhászásnak, feltünniakarásnak milyen kóros jelenségei észlelhetők már most a tanitói és tanári testületben. Pedig ez nincsen rendjén. Ugy kellene, hogy az érdem és a képzettség legyen az irányadó az előmenetelnél, ugy a tanügyieknél, mint a közigazgatásiaknál. De amig városháza és választott tisztviselői és tanitói kar lesz, addig lesz korteskedés és lesz protekció is, bizonyságául annak, hogy sem a tisztviselők, sem a tanitók nem nagyon biznak a tehetségükben, a hivatali érdemükben, aminek pedig minden protekcióná erősebbnek kellene lennie . . .

Ernst Sándor,

a közgyülés egyik legszimpatikusabb tagja, okos és bölcs beszédet mondott a nemzetgyülésen, figyelmébe ajánlva a kormánynak a főváros borzalmas anyagi helyzetét, segitséget és megértést kérvén. A beszéd mély hatást tett a nemzetgyülésre és ha a kormány szive könyörületesebb lesz a fővárossal szemben, abban nem kis része van Ernst Sándornak, ennek a komoly és nagytudásu papnak. A pénzügyi bizottságban Platthy György az egész főváros óhajának adott kifejezést, üdvözölvén Ernst Sándort nemzetgyülési beszéde alkalmából. Az egészben csak az a különös, hogy éppen Ernst Sándor volt az, akinek a főváros ügyét annyi szeretettel és melegséggel kellett felkarolnia a nemzetgyülésen. Hol vannak a fővárosi nemzetgyülési képviselők, hol késnek ők az éji homályban, amikor az ország házában a főváros dolgáról van szó? Egyik bölcsebben hallgat, mint a másik, nem gondolván arra, hogy a főváros választóközönsége elvárja tőlük, hogy necsak a távolmaradásukkal, hanem szónoklataikkal is támogassák a nemzetgyülésen a főváros ügyeit. Az a tiszteletteljes inditványunk van, hogy a főváros 22 választókerületének nemzetgyülési képviselői válasszák meg Ernst Sándort„ a vidéki nemzetgyülési képviselőt, disztagul a fővárosiak érdemes társaságába. Legalább lesz, aki beszél helyettük . . .

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

Összel lesznek a tanügyi választások. Most, hogy a tanácsi választásokon tul vagyunk, sor kerülhet a tanügyi választások megejtésére is, amelyeket esztendők óta sürget a főváros tanitósága. Több, mint három esztendeje nem voltak tanügyi választások, sokan meghaltak, sokat a fegyelmi mozditott el állásától és az iskolák fejlődése révén naprólnapra szaporodik az ideiglenes tanerő száma. Mint az *Uj Budapest* illetékes helyről értesül, a közgyülés nyári szünet után azonnal sor fog kerülni a tanügyi választásokra, ugyanannyira, hogy *az uj iskolai év elején a megválasztottak már magasabb állásokba és fizetési kategóriákba fognak jutni.*

A fővárosi tisztviselők fizetésrendezése. Elsőnek irta meg az *Uj Budapest*, hogy *Sipőcz* dr. polgármester kezdeményezésére az elnöki ügyosztály tervezetet készitett, amelyszerint 50%-al emelnék január elsejétől visszamenőleg a fővárosi tisztviselők törzsfizetését és nyugdiját. Az erre vonatkozó ügyosztályi előterjesztést a tanács meleg szeretettel tette magáévá és nem volt az ellen kifogása a pénzügyi bizottságnak sem. Mint értesülünk azonban, *a fizetésemelés végrehajtása némi késedelmet szenved,* mivel *Hegedüs* pénzügyminiszter megkérte a fővárost, hogy az emelés végrehajtását rövid időre odázzák el. A pénzügyminiszter ugyanis, — amint az a multban is szokásos volt — *a fővárosiak fizetésrendezését junktimba akarja hozni* az állami tisztviselők fizetésrendezésével, erre pedig *szeptember előtt aligha kerül sor,* mert az állami tisztviselők fizetésrendezése a *forgalmi adó eredményétől függ.*

Revidiálják a fővárosi nyugdijszabályzatot. A fővárosi tisztviselők nyugdijszabályzata ellen a tisztviselők részéről az utóbbi időben nagyon sok panasz hangzott el. A panaszok főképen arról szóltak, hogy a polgármesternek a Bárczy-féle szabályozás folytán tulságosan nagy a jogköre, a szolgálati idejüket kitöltött tisztviselők visszatartásánál, ami pedig nem mindig felel meg a tisztviselői függetlenség elvének. Az elnöki ügyosztály előterjesztésében a tanács legutóbbi ülése — egyelőre csak bizalmas megbeszélések formájában — *a nyugdijszabályzat revíziójával foglalkozott.* A revizió két irányu lenne: Jutalmazni akarná a hadifogságban és a katonai szolgálatban eltöltött éveket olyképpen, hogy ezek mintegy duplán számitanának be a nyugdijba. Másrészről a polgármesternek a szolgálati időt kitöltött hivatalnokok visszatartására vonatkozó hatáskörét a tanácsra ruháznák át, főképen a magasabb állásokra vonatkozólag, amelyeknél igen fontos a tisztviselői függetlenség. A tanács az elnöki ügyosztály javaslatát véleményadás céljából a tiszti ügyészségnek adta ki, az ügyészi vélemény beérkezése után pedig érdemben fog foglalkozni az üggyel.

HIREK

A közgyülés nyári szünete. Mult számunkban *Sipőcz* Jenő dr. polgármester nyilatkozata alapján megirtuk, hogy a költségvetés tárgyalására valószinüleg csak a közgyülés nyári szünete után kerül sor. Mint illetékes helyről értesülünk, ez a terv azóta *megváltozott*, tekintettel arra, hogy a nemzetgyülés előbb végzett a költségvetés tárgyalásával, mint a kormány gondolta volna és igy remélhető, hogy a forgalmi adó is hamarosan tető alá kerül. Minthogy pedig a forgalmi adótól függ a főváros költségvetése, *meg a nyári szünet előtt sor kerül a költségvetés bizottsági és közgyülési letárgyalására is.* A pénzügyi ügyosztályban azt hiszik, hogy három-négy pénzügyi bizottsági ülésen és ugyanannyi közgyülésen végezni tudnak a költségvetéssel. A törvényhatósági bizottság munkája azonban ebben az esetben sem ér véget julius tizedike előtt, amikor azután kezdetét veheti a vakáció.

Minisztertanács dönt a Városi Szinház ügyében. A Városi Szinház ügyében még mindig nincs döntés, noha ugy a főváros, mint *Ábrányi* sürgetik állandóan a kormány elhatározását. A belügyminisztérium terveire, amelyek a legnagyobb mértékben homályosak, némi világot vet *Máder* Rezsőnek az Operaház uj igazgatójának egy nyilatkozata, melyben kijelenti, hogy külön programmja van arra az esetre, ha az állam nem kapja meg és arra az esetre, ha megkapja a bérletet, a döntés különben bármilyen későn jönne is, nem találná készületlenül. Most végre *Sipőcz* polgármester vette kezébe az ügyet és az elmult héten több izben eljárt az illetékes kormányfaktoroknál a döntés megsürgetése céljából. A tárgyalások során *Pekár* államtitkár kijelentette a polgármesternek, hogy a döntés már *nem* tart sokáig és hogy minisztertanács fog dönteni a Városi Szinház ügyében. Más oldalról szerzett információnk szerint a belügyminisztériumban a legnagyobb tájékozatlanság uralkodik a döntésre vonatkozólag. Nem alap nélkül való az a kombináció sem, hogy a belügyminiszter fel fogja szólitani a *közgyülést*, hogy ne csak a pályázat anyagi része, hanem odaitélése tekintetében is döntsön. Ebben az esetben *ujabb komplikációkra* van kilátás, mert ez az ujabb közgyülési döntés ujra meg lenne felebbezhető a belügyminisztériumhoz és igy akár karácsonyig is elhuzódhatna az ominozus bérleti ügy, melynek jobbra, vagy balra való eldülését türelmetlenül várják a városházán. Nem alap nélkül való ez a hir sem, hogy az állam és Ábrányi között ujabb *egyességi tárgyalások* kezdődtek, amelyek sikerrel kecsegtetnek. Ebben az esetben Ábrányi az állami Városi Szinháznak lenne az igazgatója, aki első bemutatónak, *A jóllakott kecske és a megmaradt káposzta* cimü szenzációs operát adná elő.

Kik a katholikus bizottsági tagok? *Baránszky* Gyula dr. tudvalevőleg azt inditványozta még az elmult ősszel a közgyülésen, hogy a plébános-választásokon a közgyülésnek csupán katholikus vallásu tagjai szavazhassanak. Az igazoló választmány most összeállitotta katholikus bizottsági tagok névsorát, melyből kiderül, hogy a közgyülésnek 191 katholikus tagja van, még pedig: Albert Ferenc, Alpár Ignác, Ambruss Gyula dr., Avarffy Elek dr., Aubermann Miklós dr., Ács Ferenc, Ágoston Géza dr., Baranski Gyula dr., Bartók Béla, Battlay Ákos dr., Bauknecht Tamás, Bárczy István dr., Bárdi István, Bársony Elemér, Becsey Antal, Bednárz Róbert, Benárd Ágoston dr., Berczel Jenő dr., Berzeviczy Albert dr., Bieber Jenő, Bienszki Lipótné, Bohn József, Botzenhardt János dr., Bozóky Ádám dr., Brezowsky Emil dr., Brunekker Lajos, Bukovszky Viktor, Buzáth János, Conlegner József dr., Csefkó István, Csupor József dr., Czájlik László, Czigány Sándor, Dániel István, Demény Károly, Divényi Károly dr., Dörfler Lajos, Ereky Károly, Ernszt Sándor, Fayer Sándor, Fejérpataky László dr., Fekete László dr., Fertsek Gyula dr., Fock Ede,

Frühwirth Mátyás, Füzesséry Zoltán dr., Gaár Vilmos dr., Gallauner Károly, Giesswein Sándor dr., Gordon Róbert, Gyalokay Imre, Haller István, Haller I. József dr., Hanuy Ferenc dr., Herritz Rezső, Hikádé József, Hilbert Vilmos, Hlatky Lajos, Homonnay Tivadar, Horváth János dr., Hutyra Ferenc dr., Jajczay János, Jajczay Mihály, Juhász István dr., Juhász Mihály, Kaich János, Keömley Nándor dr., Kertész K. Róbert, Kirchner Béláné, Kiss Ferenc dr., Kollár Lajos, Kossalka János dr., Kosztelnik Ferenc, Kricsfalussy Mihály, Krizs Árpád dr., Lackenbacher György, Lampel Vilmos, Léder József Ede, Lengyel Endre dr., Liptay Lajos dr., Liszka Árpád dr., Lobmayer Jenő dr., Mahunka Imre, Marinovich Imre dr., Maródy József, Márkus Jenő dr., März Károly, Mettelka Frigyes, Méhely Kálmán, Miklós Ferenc dr., Milbich Tamás, Minke Béla dr., Müller Antal, Müller József Leó, Müller Kálmán báró dr., Nagy Ferenc, Nagy István, Nessi Gyula, Novák István, Oberschall Viktor dr., Orczy Gyula, Oremusz Ödön, Ortvai Rezső, Oswald István dr., Pakots József, Pancsik János, Papp Vilmos dr., Paulheim Ferenc, Pálffy József, Perczel Béla, Pekovits János, Perndl Flóris Petrovácz Gyula, Petrovics Elek, Pécs Béla, Pfeiffer István, Piazza Győző, Pillis Károly, Pintér Jenő dr., Platthy György dr., Popelka Béla, Poser István, Purebl Győző dr., Rácz Sándor Rejtő Sándor, Rerrich Elemér, Rényi Dezső, Rose Henrik dr., Rózsavölgyi Gyula, Rusolán Endre, Sagmüller József, Sajó János, Sajó Sándor, Sallay Árpád dr., Sándor Béla, Sánta Dénes, Schlosser Károly, Schmidkunz Lajos, Schubert Sándor, Simonovics Viktor, Sipőcz Jenő dr., Schlachta Margit, Sorg Antal, Stadler Nándor, Stumpf Károly, Sümegi Vilmos, Szabó Imre dr., Szabó József, Szabó Sándor dr., Szabóky Alajos dr., Szakál Géza, Szakmáry János, Szalay Gyula, Szaszovszky József, Szémann Mihály, Szentgáli Antal, Szentgáli Antalné, Szigeti János, Szilágyi György, Szmrecsányi György, Szokolay Antal dr., Szőke Gyula dr., Takács István dr., Till Antal, K. Törökné sz. Kovács Hermin, Usetty Béla dr., Usetty Ferenc, Vajna Ede Valdecsek Béla dr., Vasek Ernő dr., Vass Béla, Vass József dr., Válya Gyula dr., Városi Gyula dr., Verebély Jenő dr., Végh Gyula, Vikár Béla, K. Virágh Andor, Virter László dr., Vogel Gyula, Wayand Miklós, Weiss Konrád dr., Wensky Nándor, Wéber József ifj., Wolff Károly, Záborszky István dr., Zeőke Antal dr., Zielinski Szilárd dr., Zimmermann Béla dr., Zipernowsky Károly, Zlinszky János dr.

—

A Buzavirág 75-ödször. Csütörtökön 75-ödször kerül szinre Bus-Fekete Buzavirág című játéka a Magyar Szinházban, melyet azontul még szombaton is megismételnek. Szerdán, pénteken és vasárnap este a nagysikerü Cárevicset adják. Vasárnap délután 2½ órakor, rendkivül mérsékelt helyárakkal a Rákosi-iskola növendékei tartják vizsgálati előadásukat, szinre kerül A kis lord.

A kék mazur minden este szinre kerül a Király-Szinházban a bemutató kitünő együttesével, a hüvösre temparált nézőtér előtt.

Az apám felesége 25-ik előadása jövő pénteken lesz a Belvárosi Szinházban. Ezen kivül a darab meg hétfőn is műsoron van. Kedden, csütörtökön, vasárnap a két kitünő Lakatos-vigjáték: A zafirgyürü és A nagy komédiásnő, szerdán és szombaton pedig a szezon egyik legnagyobb sikere, A buta ember szerepel a műsoron.

Az Andrássy-uti Szinházban a jövő héten is a nagysikerü Tobby és Lojzi című darabok és a kisérő műsor kerülnek szinre.

Faraboni, a világ legelső táncosa, 15-én kezdi meg vendégszereplését a *Jardin de Paris Tabarinjében.* Faraboni és partnernője, Georgette. Páris legünnepeltebb táncospárja és itteni vendégszereplésük igazi szenzációszámba megy. Mellettük Lissak és Hardt uj táncai, Alaska, Nicolson és a Jazz banda zenemókái az uj műsor kiemelkedő részei. Az előadás 10 órakor kezdődik.

A tündérek cselédje (Iréne) a Scála szinházi bemutatója előreláthatólag szenzációja lesz az idei évadnak, mint Newyorkban és Londonban volt, ahol évek óta a legnagyobb sikerrel adják. A gyönyörü és fülbemászó zenéjü operettet melynek minden egyes száma rövidesen egész Budapesten népszerü lesz. A kis szökevény óta, mint a legnagyobb sikerü angol muzsikát jelenleg is London két legelőkelőbb szinházában játszák. A darab négy képből áll, melyekhez Kálmán Lajos tervei szerint Kéri Adolf vezetésével az Unió festőtermében remek diszletek készülnek. Szenzációsak lesznek az Unió műhelyeiben készülő ruhák is. A darab cimszerepét Honthy Hanna játsza, kinek ugy énekben, mint táncban kitünő feladat jutott. Eleonora szerepében Viola Margit, a pozsonyi és kassai szinházak ünnepelt énekesnője fog bemutatkozni a közönségnek. A fő férfiszerepeket Kabos Gyula, az Andrássy-uti Szinház nagyszerü táncos komikusa, Galetta Ferenc, a jóhangu énekes bonvivant és Falus Imre, a szinház uj tenoristája játszák. A bemutatóig minden este a nagysikerü Rip van Winkle kerül szinre.

A faun főszereplői. A faun pénteken este kitünő szereposztással kerül szinre a Renaissance-szinházban. A cimszerepet Rajnai Gábor játsza a szerep országos nevü kreálója, akinek egész pályáján ez volt a legnagyobb siker és aki évek óta nem szerepelt már a közönség előtt. A női főszerepben Komjáthy Mária mutatkozott be nagy sikerrel a fővárosi publikumnak. Dezséri Gyula Cvaddock szerepét alakitja. Novák Irén pedig Mrs. Hope-Clarkot. A többi lényegesebb szerepet Torday Ottó Szenes Ernő, Polnai Magda, Bende László, Kürthy Teréz játszák.

A jövő hét eseménye: „A Texasi kincsesbánya". Szédületes amerikai tempó jellemzi azt a nagyszabásu kalandorfilmet, amelyet a „Brixtoni keselyü" cimen a mult hét óta teli házak előtt mutat be az Omnia és a Tivoli. E héten a második rész: „A Texasi kincsesbánya" kerül szinre. Az attrakciót mindkét szinházban kacagtató burleszk előzi meg. Az előadások egyformán 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG

A Budapesti Takarék- és Vásárpénztár R.-T. valamint a Budapesti Huskereskedelmi R.-T., mindakét intézet a főváros alapitása, e hó 12-én tartotta meg a rendes közgyülését, amely alkalommal az igazgatóság javaslata alapján elhatározták, hogy az 1920. üzletévre a *Vásárpénztár* részvényenként 30 korona, a *Huskereskedelmi r.-t.* pedig 12 korona osztalékot fizet. A Budapesti Takarék- és Vásárpénztár R.-T. közgyülése ez alkalommal elhatározta az alaptőkének *tiz millióról husz millióra való felemelését* és felhatalmazta az igazgatóságot annak végrehajtására.

A Hangya-Ipar r.-t. alaptőkéjét 30 millió koronáról 50 millió koronára emelte. Az uj részvényekből 10,000 darab nyilvános aláirásra kerül 600 korona kibocsátási árfolyamon. A jegyzés határideje folyó évi augusztus hó 31., az igazgatóság azonban fenntartja magának, hogy a jegyzéseket redukálja, vagy visszautasitsa. Részvények jegyezhetők és befizethetők a társaság központjánál (VIII., Baross-utca 13., I. emelet), hol az érdeklődők mindennemü felvilágositást megkaphatnak.

A Foncière Biztositó igazgatósága elhatározta, hogy a közgyülésnek javasolni fogja, hogy 1920. évre 15% osztalék kifizettessék.

A Mezőgazdasági Ipar r.-t. közgyülése elhatározta, hogy osztalékképen 15%-ot, vagyis 60 koronát fizet ki részvényeseinek. Egyben elhatározta, hogy alaptőkéjét 9 millió koronáról 30 millió koronára felemeli. Az elővételi jogok folyó hó 7-től 18-ig a Magyar Általános Hitelbanknál gyakorolhatók.

A Salgótarjáni és a Rima érdekközössége. A Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. és a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü R.-T. között — a vállalatok közlése szerint — évtizedek óta fennálló barátságos üzleti viszony az utóbbi időben mind szorosabbá vált és több közös vállalkozásban jutott kifejezésre. A vas és szén egymásrautaltsága külföldön sok bánya- és kohóvállalatot hozott egymással kapcsolatba, mely tömörülés az érdekelt vállalatok mindegyikére jelentékeny előnyökkel járt. Ennek helyes felismerése érlelte meg mindkét vállalat igazgatóságában azt az elhatározást, hogy a két társulat egymással érdekközösségbe lépjen. Ennek folytán mindkét társulat igazgatósága junius 23-ára rendkivüli közgyülést hiv egybe, melynek a Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. igazgatósága inditványozni fogja az alaptőkének 75.000 egyenként 200 korona névértékü részvény kibocsátása által 49.5 millióról 64.5 millió koronára és a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü R.-T. igazgatósága 120.000, egyenként 200 korona névértékü részvény kibocsátása által 100 millióról 124 millió koronára való emelését. A kibocsátandó, f. é. julius 1-étől kezdve osztalékjogosult részvényeket a két vállalat kölcsönösen kicseréli és tárcájában állandóan lekötve tartja. A gazdasági érdekeken kivül a tranzakció létesitésénél fontos szempontul szolgál az is, hogy ily módon gátállittassék azzal a sok helyütt mutatkozó törekvéssel szemben, hogy hazai vállalatok külföldi befolyás alá kerüljenek. A vállalatok vezetőségei meg vannak győződve arról, hogy a létesitendő szoros együttmüködés ugy a hazai közgazdaságra, mint az érdekelt társulatokra jótékony hatással lesz.

A Magyar-Olasz Bank folyó hó 8-án megtartott rendes első közgyülésén elfogadta az igazgatóság által előterjesztett és 38,197.894.60 korona nyereséget felmutató mérleget. Az osztalék részvényenként 15 K (7½%), mely f. hó 10-től kezdve folyósittatik.

A Magyar Agrár- és Járadékbank R.-T. f. hó 8-án megtartott évi rendes közgyülésén elfogadta az igazgatóság által előterjesztett és 7,018.494.444 korona nyereséget felmutató mérleget. Az osztalék részvényenként 30 korona (7½%), mely f. hó 10-től kezdve folyósittatik.

A Földhitelbank R.-T. 1920. évi mérlege az ezen évre osztalékjogosult 30 millió K alaptőke és az előző évről áthozott 294.205 K betudásával 22,533.742 K-t kitevő nyersbevétel mellett 11.630.177 K tiszta nyereséggel zárul, melyből részvényenként 60 K (30%) osztalékot fizet.

Az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya R.-T. *Ullmann* Adolf báró elnöklete alatt tartott rendes közgyülése elhatározta, hogy az 1920. üzletévre 40%, vagyis részvényenkint 80 K osztalékot fog junius 8-ától kezdve kifizetni.

A Magyar Általános Kőszénbánya R.-T. e hónap 6-án tartotta XXIX. évi rendes közgyülését *Berzeviczy* Albert dr. titkos tanácsos elnöklésével. Vida Jenő vezérigazgató előterjesztette az évi jelentést, melyet a közgyülés egyhangulag elfogadott. A javasolt tőkeemelést a közgyülés egyhangulag elhatározta és felhatalmazta az igazgatóságot annak végrehajtására. Az 90 koronában megállapitott osztalékot junius 8-ika óta a szokásos helyeken fizetik.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Károlyi György papirkereskedése, kő- és könyvnyomdája IV., Deák Ferenc-utca 5.

Libál Lajos látszerész IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállító IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármily mennyiségben cipőt.

Schunda V. József hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés VII., Károly-körút 9.

Jardin de Paris Erzsébet királyne-ut 1. Telefon: József 86—31
Fenyvesi Emil, Boros, Békeffy a kabarében. Nyáry Emmy—Dezsőffy táncduettje, Lissac és Hardt berlini táncospár. Faraboni a Tabarinban.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Az összes cipők 60%-kal leszállitva!

Férfi fekete vékony box cipő ... 820·— K.
« « cipő barna betéttel ... 870·— K.
« barna bagaria cipő ... 790·—, 890·— K.
« « « fél cipő ... 870·— K.
Női fekete fél cipő 300·—, 500·—, 690·— K.
« « cipő betétes ... 720·— K.
« sárga fél cipő ... 750·— K.
« fehér cipő kivágott, amerikai és francia ... 280·—, 390·— K.
« fekete cipő 24 cm. magas ... 790·— K., sárga 890·— K.

Versenyen kivüli árak!

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzótámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

GELLÉRT SZÁLLÓ
PARK-TERRASZÁN
délután 5 órától katonazene
DUNAI TERRASZÁN
Kóczé Antal és fiai hangversenyeznek
Fedett helyiségek. Kávéház és étterem. FRENREISZ ISTVÁN.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS JUNIUSI MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

CASINO DE PARIS (Nyári helyiség) VI., Hermina-ut 65.
Mulattató, aktuális operett és külföldi attrakciók. Előadás után Parkettánc.
Kezdete este fél kilenc órakor.

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis" Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. ⁘ Telefon: 115—27.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

I. évfolyam Budapest, 1921 junius 22. 24. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Helyes uton

Irta: **HORVÁTH KÁROLY (IV. ker.) bizottsági tag**

Kilenc hónapja mulott, hogy megalakult a főváros törvényhatósági közgyülése. Kilenc hónap: hosszu idő az ember, rövid egy város életében. Azóta befejeződtek a személyi ügyek, uj vezetőséget kapott a város, rendeződtek a politikai viszonyok: hosszu, nehéz munka van mögöttünk.

De előttünk még nehezebb. Most érkeztünk el tulajdonképeni föladatunkhoz: *várost kell csinálni a városból*, a háboru és forradalmak pusztitásaiban lerongyolódott, eladósodott szomoru városból, egy szenvedő ország büszke fővárosát.

A város kormányzására hivatott többségi pártnak *feladata kettős: politikai és városgazdasági.* Az első befejeztetett, további csupán az elért eredmények megőrzése.

A városgazdasági tevékenység azonban most kezdődik s ennek helyességétől függ Budapest jövője. Az a jövő, melyet aggodalommal vár mindenki, kinek lelke Budapesttel érez, kinek szive Budapestet szeretni tudja.

Mert *mi a helyzet?*

Fájdalmasan Csonka Magyarország fővárosa ugyanaz a nagy, milliós Budapest. Csakhogy a mai főváros egy anyagi gondokkal küzdő, adósságokkal tulterhelt város, melynek lakossága szintén szenvedő: csökkent teherviselő képességgel szemben fokozottabb áldozatok kivántatnak tőle. Tőle és főkéut tőle, mert természetszerüleg áll, hogy a megcsonkitott ország a nagyobb igényü fővárosnak nem adhat annyit, mint azelőtt.

De a lakosság sem birja, mert nem birhatja. Egyetlen ut van csupán: fokozni kell a *város* közgazdasági erejét, csökkenteni terheit.

És ehhez fontos a jó városgazdasági politika, mely 4 alappilléren nyugszik: *közigazgatás, pénzügy, ipar-kereskedelem, közlekedés. Közigazgatásunk* bár aránylag jó, de drága. Már *Deák* megmondta, hogy a leghelytelenebb takarékoskodás a rosszul fizetett tisztviselők. Budapesten pedig ilyenek vannak s ezekből is sok, nagyon sok. Redukált, de jól fizetett tisztviselőlétszám: ez kell a jövőre. Mely dolgozni tud és akar s melytől fokozott munkateljesitmény követelhető.

Pénzügyeink szomoruak. Uj hitelpolitikára volna szükség. Erről egyszer majd bővebben.

Iparunk a közös hadügyminisztérium megszünése óta elveszté legfőbb és egyetlen mecénását. *Kereskedelmünk* pusztulóban.

Közlekedésünk egyformán kifogásolható és kényelmetlen a helyi épp ugy, mint a külföldre irányuló.

Pedig itt van a Duna, Európának eme főütőere, mely különösen kereskedelmünk szempontjából nagy jelentőségü. S mégis mit látunk? A Duna-kikötő épitésébe nincs befolyásunk, életkérdésben rólunk és nélkülünk határoznak.

Vasutjaink állapota inkább keleties. Pedig ez is főfontosságu s mégis, eddig nem gondoltak az illetékesek arra, hogy a vasuti politikába a fővárosnak is volna beleszólása.

Már pedig éppen a közlekedési kérdések lesznek városunk jövőjében a legnagyobb jelentőségüek. Nemcsak kereskedelmi, de idegenforgalmi szempontból is.

Budapest a világotjárók egyik főállomásává nemcsak fejleszthető, de fejlesztendő. Gyönyörü fekvése, csodálatos természeti kincsei mindannyi alaptényező ennek elérhetésére.

Dióhéjba fogva ezek azon feladatok, melyek részben, ha lehet egészben való megoldására a jelenlegi többségi párt lesz hivatott és köteles.

Ehhez azonban *munka, munka* és *munka* kell. Munkába kell fogni a párt minden tagját. *A városatyaság nemcsak disz, hanem kötelesség is. Aki nem akar dolgozni városunkért: miérlünk, az nem közibénk való.* Önzetlenség és ügyszeretet, ez mutatkozott a multban, ez bizonyuljon a jövőben is.

És a munka kétségtelenül meg is fog indulni. Biztató erre minden. *A Pártvezetőség tud akarni, a párt pedig tud akaratot támogatni.* Csak örömmel lehet megállapitani, hogy ebben az irányban megtörtént *a legnehezebb, az első, a kezdő lépés.*

Csak örömmel lehet üdvözölni a pártvezetőség azon intézkedését, *melylyel munkát adott, közreműködést kért.*

A megkezdett ut helyes, a cél tiszta: semmi ok, hogy ne remélhessük a biztos sikert. Csupán a *gyorsabb tempót* kérjük. Napoleontól tanulhatjuk: *„Félakarat egész bukás, határozott akarat a valódi bölcsesség".*

Ezen határozott akarat érvényesüljön továbbra is. Eredményes munkamegosztás és munkakötelezettség.

A városi szervezet ezernyi labyrinthját nem tekintheti át és nem is kontrolálhatja sem egy, sem három ember, még ha titánok sem.

Be kell vonni a vezetésbe az arra alkalmasakat, meg kell szervezni azt a gárdát, amely tud, akar és dolgozik.

Ez fogja biztositani jövő munkálkodásunkhoz a nélkülözhetetlenül fenntartandó egységet. ez fogja eredményezni. hogy az illetékes helyeken az történjék. nem amit *én*, hanem amit *mi* és ugy történjék, nem ahogy *én*, hanem ahogy *mi* akarjuk.

Mert az *én:* az *kérlelhetetlenül elpusztitandó.* A *mi:* ez a *közérdek*, az, amelyet szolgálni *nemcsak kell, de nekünk erkölcsi kötelességünk is.*

A Vigadó rejtelmei

Végre kiirták a pályázatot, de nincs köszönet benne — Miért osztották két részre a bérletet? — Gálos vezérigazgató összeférhetetlensége

Hosszas vajudás után végre napvilágot látott a Vigadó pályázata, melyet hónapok óta sürget az *Uj Budapest.* A pályázatot junius 9-i dátummal irta ki a főváros tanácsa és az julius 5-én délelőtt 11 órakor jár le. A beérkezett ajánlatok elfogadása felett a székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyülése dönt.

A vállalati feltételek szerint a bérlet tárgyát képező helyiségek megosztva kerülnek nyilvános pályázat alá. Külön pályázat tárgyát képezik a Vigadó épületében lévő I. emeleti nagy- és kistermek, étterem és az ezekhez tartozó ruhatárak, a földszinti vendéglő és két lakás, és külön pályázatot irtak ki a Vigadó-épületben lévő kávéházi üzletre a hozzátartozó lakással és egyéb helyiségekkel együtt, valamint a Vigadó-téri kioszkra a hozzátartozó kerttel együtt. Az első részben csoportositott helyiségek évi bérét a főváros százezer koronában szabja meg, amelynél sem többet, sem kevesebbet megajánlani nem lehet. A bérajánlat tárgyát itt a nyers bevételek után a fővárosnak fizetendő százalékos részesedés alkotja. A kioszkra és a kávéházra fix bérösszeget kiván a főváros. A termekbe ötszázezer koronát, a kioszkba pedig kétszázezer koronát kell befektetni.

*

Ezek után pedig szabadjon rövid kritikával illetni a versenytárgyalási hirdetményt és a városgazdasági ügyosztály működését és eljárását a Vigadó ügyében. Tehetjük ezt annál inkább, mert több izben részletesen foglalkoztunk a Vigadó bérletének ügyével, ráirányitottuk a városgazdasági ügyosztály figyelmét azokra a szempontokra, amelyeket ebben az ügyben irányadókul el kell ismerni, — és *amelyeket a városgazdasági ügyosztály nem ismert el és nem követett.*

Ragaszkodtunk ahhoz, hogy a Vigadó összes helyiségeire *egységes pályázat* irassék ki. Egységes pályázatot azért kellett volna kiirni, mert a kioszk jövedelmezősége aránylag nagyobb százalékot biztosit, mint a termeké, vagyis, ha a termek és a kioszk bérlete egy kézben van, akkor a bérlő nem kénytelen kiuzsorázni a termek bérletét, mint teszi akkor, ha csak a termeket bérelhette ki. Ez azért is nagyon fontos, mert a termek bérletéhez, — ezt ugylátszik a városgazdasági ügyosztály egyáltalában nem akarja megérteni, — *igen jelentős kulturális feladatok megvalósitása is van kötve.* A keresztény és nemzeti kultura szempontjából, amellyel ugylátszik, vajmi keveset törődik a városgazdasági ügyosztály, egyáltalában nem érdektelen az, hogy *ki a Vigadó termének bérlője,* hiszen egész hangversenykulturánk, a Zeneakadémia termét leszámitva, a Vigadóhoz van kötve. *A Vigadó termeire tehát megfelelő művészi vezetők bevonásával Budapest jövendő tiz évének keresztény és nemzeti hangversenykulturáját lehet megalapitani.* Ez a megalapozás azonban csak ugy képzelhető el, ha a termek bérletével együttesen adják ki a kioszk bérletét, mert hiszen ma még az a helyzet, hogy a keresztény és nemzeti kultúrát csak bizonyos, nem is jelentéktelen áldozatok árán lehet megvalósitani, ezekre az anyagi áldozatokra pedig nincs fedezet, ha a bérlőnek nem siet segitségére a kioszk bérletéből várható jövedelem. Elismerjük, a városgazdasági ügyosztály a főváros anyagi érdekeinek szempontjából elsőranguan oldotta meg a pályázat kirását, és bizonyos az, hogy bárki is kapja meg a Vigadó bérletét, akár együtt, akár külön, *egészen nyugodtan tönkremehet*, a város nem fogja megérezni, sőt, ha tönkremegy a vállalkozó, azon megy tönkre, hogy ilyen rideg üzleti, a magasabb etikai szempontokat egyáltalán figyelembe nem vevő szerződésbe ment bele. Szerencse azonban az, hogy a pályázat felett végeredményben nem a városgazdasági ügyosztály, amelynek hangsulyozzuk, nagyon kevés érzéke van a keresztény és nemzeti kulturához, hanem *a főváros törvényhatósági közgyülése fog dönteni, vagyis a Keresztény Községi Párt fogja eldönteni, hogy ki kapja meg a Vigadó bérletét.* A Keresztény Községi Párt pedig egyszer már nagyon sulyos leckét adott a Gellért-szálló vendéglője esetében a városgazdasági ügyosztálynak...

*

Nagyon rejtelmes fejezete a vállalati feltételeknek, mely *a beruházásokról* beszél. A vállalati feltételek szerint a pályázónak kötelezettséget kell vállalnia aziránt, hogy az ajánlattévő a bérleményen 500.000, illetőleg 200.000 koronát befektet. A bérleti szerződés második szakasza szerint a székesfőváros a bérlet tárgyát képező helyiségeket és az ezekben lévő felszereléseket *a bérleménybe való bevezetés időpontjában fennálló állapotában* adja át a bérlőnek. A bérlő a székesfővárostól semmiféle javitást, helyreállitást, átalakitást, megujitást, beruházást nem igényelhet. Tisztelettel kérdezzük, hogy *az Evva-örökösökkel kötött szerződés hogyan rendelkezik a bérlet lejárta alkalmával a főváros tulajdonába való visszabocsájtásról?* Tudomásunk szerint az Evva-féle szerződés pontos és részletes feltételeket tartalmaz erre vonatkozólag, *miért nincs ezekről szó a vállalati feltételekben?*

Egy még rejtelmesebb rész, mely, sajnos, a pénzügyi bizottságban is keresztülment, vagyis itt a városgazdasági ügyosztály némileg igazoltnak *mondhatja, de nem érezheti* magát: *Mi van a Menetjegyiroda helyiségeivel?* A Menetjegyiroda helyiségeit annak idején állitólag *Bárczy* István egyenes utasitására adták bérbe az Evva-örökösök a Menetjegyiroda Részvénytársaságnak. Természetesen azzal, hogy a helyiségekért járó albérleti összeget, évi 8000 koronát Evváék kötelesek külön a fővárosnak beszolgáltatni. Evváék és a Menetjegyiroda természetszerüleg nem köthettek olyan szerződést, amely a Menetjegyirodát akkor is a részvénytársaság bérletében hagyja, amikor Evváék bérlete már lejárt és esetleg nem ők kapják meg továbbra is a bérletet. A Menetjegyiroda, melynek fontosságát elismerjük, *végeredményben banküzlet. Az Angol-Magyar Bank érdekeltségében, a részvénytársaság vezérigazgatója Gálos Kálmán törvényhatósági bizottsági tag. Kérdezzük,* joga volt-e a városgazdasági ügyosztálynak közgyülési határozat nélkül a Menetjegyiroda bérletét kiszakitani a Vigadó bérletének egységéből és amint hirlik, külön megegyezést kötni a Menetjegyiroda közvetlen bérletére *Gálos* Kálmán vezérigazgatóval? *Kérdezzük,* hogy a Menetjegyirodával folytatott tárgyalások milyen eredménnyel jártak, mennyiért adta ki és mennyi időre a városgazdasági ügyosztály, esetleg a városgazdasági bizottság a Menetjegyiroda helyiségeit a Menetjegyiroda Részvénytársaságnak? *Kérdezzük,* nem a városgazdasági ügyosztálytól, hanem a Budapesti Lakáshivataltól, hogy, amennyiben a főváros és a Menetjegyiroda megegyeztek, beleegyezett-e a Lakáshivatal abba, hogy itt — és ezt hangsulyozni kell, — *uj bérlet kapcsán* a Menetjegyiroda helyiségei kiadatásra kerültek, ezek az üzlethelyiségek továbbra is a Menetjegyiroda bérletében maradjanak-e, vagy

pedig a Lakáshivatal esetleg más fontosabb intézményeket is talál-e, amelyek elhelyezhetők lehetnének a magánérdekeltséget képviselő Menetjegyiroda helyiségeiben? És *kérdezzük* végül, nem a városgazdasági ügyosztálytól, hanem az igazoló választmánytól, összeférhető-e *Gálos* Kálmán ur, a Menetjegyiroda Részvénytársaság vezérigazgatója, törvényhatósági bizottsági tagságával, hogy ő, illetőleg az ő vezetése alatt álló részvénytársaság a főváros valamelyik ügyosztályával erről a bérleti ügyről tárgyaljon, és amennyiben a Menetjegyiroda Részvénytársaság a megkötött, vagy ezután megkötendő közvetlen bérleti szerződés alapján az eddigi albérleti viszony felbontásával főbérlői viszonyba kerül a fővárossal, *Gálos Kálmán vezérigazgató ur továbbra is tagja lehet-e a főváros törvényhatósági bizottságának?*

*

A Vigadóra különben hir szerint *egész sereg pályázat fog beérkezni.* Alig van Budapesten valamirevaló vendéglős vagy kávés, aki nem pályázná meg legalább is a kioszkot, bár *a feltételek borzalmasak* és sem a főváros, sem a bérlők érdekinek meg nem felelők. Kissé furcsa, hogy amikor ugy *Freinreisznél,* mint *Gundelnél* százalékos bért kötött ki a főváros, akkor a kioszknál a városgazdasági ügyosztály fix bérhez ragaszkodik, noha a kioszk kilenc és félesztendős bérleti ideje még hosszabb, mint a *Gundel* öt esztendeje, vagyis itt a kockázat ugy a főváros, mint a bérlő részéről jóval nagyobb. A Vigadó helyiségeire hir szerint már kevesebben fognak pályázni, ugyan itt is elég gondot fog adni a közgyülésnek, hogy ki legyen a Vigadó hangversenytermének a bérlője.

Pénteken kezdődik a költségvetés tárgyalása

A pénzügyi bizottság három, a közgyülés négy ülésen végez vele — Csupor tanácsnok julius 10-re igéri a vakációt

Hónapokig tartó munka után végre elkészült a főváros költségvetése és azt már pénteken, e hó 26-án kezdi tárgyalni a pénzügyi bizottság. A pénzügyi bizottság tárgyalásai után a költségvetési tervezet a közgyülés elé kerül, amely, — mint az *Uj Budapest* jelentette, — még a nyári szünet előtt le fogja tárgyalni a nagyfontosságu javaslatot. Ugy a pénzügyi bizottsági, mint a közgyülési tárgyalás *nagyon érdekesnek igérkezik.* A pénzügyi bizottságban és a közgyülésen a keresztény párt elitje fogja tárgyalni a költségelőirányzatot, főképpen abból a szempontból, hogy a költségvetés, mely tulajdonképen a keresztény városháza első költségvetése, milyen mértékben valósitja meg azokat az elveket, amelyek megvalósitását az elmult évi közgyülés tárgyalása alkalmával a keresztény párti felszólalók a tanács kötelességévé tették. Nemkevésbbé igérkezik érdekesnek *a liberális részről történő felszólalások tömege,* amelyek, mint azt a liberális sajtó hónapok óta harangozza, részletesek és tartalmasak lesznek és ki fognak terjeszkedni a legaprólékosabb részletekre is. Sőt ebből az alkalomból szerencsénk lesz a magukat „polgári pártnak" nevező liberális frakciókhoz is, amelyet eddig kényelemszeretete távol tartott a közgyülési terem látogatásától.

Nos, *érdeklődéssel várjuk az ellenzéki felszólalásokat.* Állunk elébe minden kritikának, amely a Keresztény Községi Párt működését és finánepolitikáját teszi vizsgálat tárgyává, ám ne feledje a tuloldal, hogy ha nagyok az adók, ha kevés a tisztviselők fizetése, ha nincs pénz közmunkákra, az mind az ő bünük, az ő husz esztendős városházi uralmuk volt az oka annak, hogy *mindig potemkin-pénzügyi-politika folyt,* sohasem a realitások keresése, hanem mindig a pazarlás, a könnyelmüség. A liberális és demokrata farsangnak most van a bőjtje, mi vagyunk a tücskök, akik a régi éra könnyelmüsége folytán a nélkülözések és szenvedések telén éhezni vagyunk kénytelenek. Hogy ez igy történt, annak éppen azok az urak az okai, akik a *„tapasztalat"*, a *„gyakorlat"* jussán most hozzáértést vindikálnak maguknak és a maguk büneiért, mulasztásáért, könnyelmüségéért minket akarnak felelőssé tenni. *Állunk elébe!* Az uj költségvetés különben, mely a hét háborus év után az első békeköltségvetés, *deficitmentes.* Ez nagy szó. A demokrata költségvetések békeesztendők hosszu során át nem voltak aktivek, de az urak értettek ahhoz, hogy hogyan kell szemfényvesztő játékkal, no meg kölcsönök felvételével a deficitet legalább kifelé, eltüntetni...

A költségvetés tárgyalása alkalmából felkerestük *Csupor* József dr. tanácsnokot, a pénzügyi osztály vezetőjét, aki a költségvetés tárgyalásáról a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— A költségvetést pénteken, e hó 26-án kezdi el tárgyalni a pénzügyi bizottság. A költségvetés és az ahhoz füződő tanácsi jelentés már a hét elején szétment a bizottsági tagoknak. Azt hiszem, hogy három, legfeljebb négy ülésen végzünk a költségvetés bizottsági tárgyalásával. Szombaton és hétfőn délelőtt is lesz pénzügyi bizottsági ülés, és amennyiben nem lesz sok felszólaló, akkor hétfőn délután készen lehetünk. Ebben az esetben már junius 30-án a közgyülés elé kerülhet a költségvetés. Ha a pénzügyi bizottsági tárgyalás elhuzódik, akkor julius 4-re, hétfőre hivjuk össze a törvényhatósági bizottságot.

— Az bizonyos, hogy a közgyülési tárgyalás hosszabb lesz a pénzügyi bizottsági tárgyalásoknál, hiszen itt felvonulnak az ellenzéki szónokok is. Az én véleményem szerint négy-öt közgyülésen mégis végezni tudunk majd az óriási anyaggal ugyannyira, hogy legkésőbb julius 10-én megkezdődik majd a közgyülés nyári szünete.

Mit csinál a Közmunkák Tanácsa?

Zielinski Szilárd dr. nyilatkozik a margitszigeti tervpályázatról, a termál-strandfürdő épitéséről, a feltöltési munkákról, az épitési szabályrendelet revizióiáról

A Közmunkatanács aktuális kérdéseiről az *Uj Budapest* munkatársának alkalma volt beszélgetést folytatni *Zielinski* Szilárd dr. müegyetemi professzorral, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa érdemes elnökével. Az aktuális problémákról az elnök ur a következő közléseket tette:

— Mint ismeretes, pályázatot irtunk ki a

sziget rendezésére.

Ez a tervpályázat mérnökeink legjobbjait fogja foglalkoztatni és az én véleményem szerint arra is alkalmas, hogy a régóta huzódó szigeti problémát megoldja. A tervpályázat eldőltéig, sőt addig, amig nem tudjuk, hogy a nyertes pályatervet hogyan és mimódon tudjuk megvalósitani, természetesen *nem engedünk a szigethez nyulni és ott uj épitkezéseket nem engedélyezünk.*

Már folyik

a termál-strandfürdő épitése,

amelybe tiz millió koronát fektet be a vállalkozó. Ha ez a strandfürdő készen lesz, akkor a kommunizmus alatt készitett strandfürdőt *be fogjuk szüntetni.* A strandfürdő egyike lesz a legszebbeknek, amiket ezen a téren alkottak és abban páratlan lesz, hogy függetlenül az időjárástól, a szigeti melegvizforrások felhasználásával vizét állandóan egy hőmérsékleten tudjuk majd tartani.

— Azokról a tárgyalásokról, amelyek a főváros és a szigetet bérlő részvénytársaság között folynak, *hivatalos tudomásom nincsen.* Ezek a tárgyalások különben is csak akkor fogják a Közmunkatanácsot érdekelni, ha eredménnyel végződnek és *a bérlőtársaság részvényeinek átruházásáról lesz szó.*

— Mint érdekes ujságot jelenthetem, hogy

még a nyár folyamán megkezdődnek a sziget uj feltöltési munkálatai,

melyeket 1913-ban az állam szerződésileg megigért a szigetet bérlő részvénytársaságnak, de a munkálatokat a háborus évek alatt nem lehetett végrehajtani. A feltöltési munkálatokat egyelőre *17 millió korona erejéig tervezzük,* a 17 millió fedezetére most folynak a jó eredménynyel kecsegtető tárgyalások a pénzügyminisztériummal és ha a pénzt megkapjuk, *azonnal megindituk a munkálatokat.*

Budapesti esetek

A tej

(Történik a XXI. századik második felében)

A feleség: Gondoskodtál már?

Naiv Pali: Miről?

A feleség: Nagyszerü! Miről?! Hát miről?! A tejről! A gyereknek!

Naiv Pali: A gyereknek? Hiszen csak a csecsemőknek utalnak ki. Gyurka pedig már tizenkét esztendős.

A feleség: Persze, hogy tizenkétesztendős! Éppen azért! De te semmit se látsz!

Naiv Pali: Mit nem látok?

A feleség: Azt nem látod, hogy az Ilonka tetszik a Gyurkának!

Naiv Pali: Na, és ? Mi köze ennek a tejhez?

A feleség: Csak az a köze, hogy Gyurka tizennyolc vagy husz esztendő mulva megházasodhatik, elveszi az Ilonkát és lesz majd szép kis gyerekük, de éhen fog pusztulni, mert te nem gondoskodtál idejében tejről!

Naiv Pali: De lelkem, ne ingereld magad, hiszen magad mondod, hogy az még tizennyolc-husz esztendő.

A feleség: Persze, hogy annyi, de te, ugy látszik, nem tudod, hogy mi az a tej-hivatal és te nem is vagy egy gondos családapa, mint amilyen a Ravasz dr., akinek a fia csak hét éves, de már most beadta a kérvényt a születendő gyermeke részére tejért és mindenféle protekciókat megmozgat.

Naiv Pali: Csakugyan gondolod, hogy ilyen sürgős?

A feleség: Az utolsó óra! A huszonnegyedik óra!

Naiv Pali: Ejnye, ejnye, ezek a gyerekek! A Gyurka meg az Ilonka! Hogy én észre nem vettem! Lelkem, még ma beadom a kérvényt. Már is! *(Elrohan.)*

10 év mulva.

A tejhivatal leirata.

Naiv Pali urnak!

Tiz esztendővel ezelőtt beadott sürgős kérvénye kapcsán felszólitjuk, pontosan jelölje meg, hogy a születendő gyerek fiu lesz-e, lány lesz-e, iker lesz-e? Egyben tudatjuk, hogy kérvénye ügyében átirtunk a következő hatóságokhoz: Az adóhivatalhoz a fej- és tejadó és a házasság közvetitési adó sürgős kivetése és behajtása iránt, még pedig visszamenőleg tiz esztendőre, mert nem az állam hibája lesz, ha a tervbe vett gyerek nem születik meg. A földmivelésügyi minisztérium tehénkirendeltségéhez a tehénállomány pontos meghatározása végett a célból, hogy a kiutalni kért mennyiség az ország tejtermelésébe beilleszthető legyen. A rendőrségi detektivosztályhoz, hogy figyelemmel kisérjék azt a hamisitót, aki az Ön unokája számára kiutalandó tejet fogja hamisitani. A postatakarékpénztárt, hogy kötelezze önt folyószámla nyitására az átutalások egyszerüsitése végett. A sóhivatalhoz, hogy valahogy ne a gyerek születése előtt intéződjék el az akta. Ezenkivül: az utcai por és büztermelő bizottsághoz, a cipészeti tanonciskolához, a Hattyu gőzmosódához, a Városi Villamos Vasutak halálra gázoló kirendeltségéhez, a Róka-féle tánciskolához, az első fővárosi poloskairtó vállalathoz, az idegenforgalmi irodához, a Duna-bizottsághoz, a budai dalárdaegyesülethez és más hasonló intézetekhez és hatóságokhoz, nem mintha bármi közük volna a kiutalandó tejhez, de elvből, mert különben mi a fenének volna a tejhivatal, ha mindent csak ugy uk-muk-fuk, őskori egyszerüséggel intézne el? Egyben tejkérvénye kapcsán a Tisza-féle hatvan esztendő óta folyó gyilkossági perben is ki fogják hallgatni.

*

Ezen határozat tiz éven belül megfelebbezhető a tehénügyi minisztériumhoz.

Moussong X. Géza igazgató.

Ujabb 25 év mulva.

Naiv Pali háromszázhuszonötödik beadványa a tejhivatalhoz.

Tekintetes Tejhivatal!

Ezelőtt harminczöt esztendővel tejkiutalási ügyben sürgős kérvényt adtam be s azóta is állandóan szorgalmazom elintézését. Most ujra megsürgetem a tej kiutalását s ujabb okul felhozhatom azt, hogy menyem immár hetedik esztendeje szoptatja unokámat s mindaddig, mig az anyatejről az átmenet a kiutalt tejjel nincs biztositva, nem hagyhatja abba gyermeke táplálását.

Kérésemet ismételve vagyok alázatos szolgájuk

Naiv Pali.

*

Megint 19 év mulva.

Naiv III. Pali: (Nevet.) Haha!

Naiv Pali: Mit nevetsz?

Naiv III. Pali: Hogyne nevetnék! Be akart csapni a tanár ur az éretségi irásbeli feladattal! Haha! Engem! Akit tizennyolcadik esztendeje táplál az anyám a saját tejével!

Naiv Pali: Be akart csapni!

Naiv III. Pali: Be! Ezt a cimet adta kidolgozásra: A tehéntej, mint az egészséges táplálkozás egyik főanyaga. Haha! Hallottál már ilyet! Mikor nincs is tehéntej!

Naiv Pali: Hát hogyne volna!

Naiv III. Pali: Mese! Nincs.

Naiv Pali: Van, csak nincs. Ha nem volna, nem volna tejhivatal se.

Naiv III. Pali: Ez is bizonyiték? Hát van köztisztaság? Pedig ugye van köztisztasági hivatal? — Hát közegészségügyi hivatal nincs? És van közegészség?

Naiv Pali: De tehéntej van. Egész biztosan van.

Naiv III. Pali: Haha! Te is be akarsz csapni! Mint a tanár ur! Engem! Akit 18-ik esztendeje táplál az anyám! Haha!

Az épitési szabályzat módositása teljes eredménnyel járt.

az épittető közönség azzal honorálja könnyitéseinket, hogy csakugyan épittet, ugyanannyira, hogy véleményem szerint rövid idő mulva *az épitkezési lehetőség teljes helyreállításáról beszélhetünk.*

A közmunkatanács hatáskörének országossá tételére

állandóan tárgyalunk a kormánynyal. Lehetetlenség ugyanis a mai állapot, hogy minden törvényhatóság területén más az épitési rend, illetőleg a rendetlenség, noha, ha valahol, *hát az épitkezés terén kell egységes rendnek és szabályzatnak uralkodnia.* Nem a Közmunkatanács megszüntetésére, hanem hatáskörének széles irányu kiterjesztésére van szükség: a Közmunkatanács kell, hogy legyen nemcsak Budapesten, hanem *az egész ország legelső épitési hatósága,* amely legfelsőbb fokon intézi a műszaki adminisztrációt és ügyel arra, hogy *az épitési rendtartás mindenütt egységes legyen.*

A tisztelt közgyülés
(Városatyák pongyolában)

Bársony Elemér.

Valamikor régen történt, hogy *Komádi* községből küldöttség jött Pestre *Wekerle* Sándor akkori miniszterelnökhöz. A fogadtatás után a t. Atyafiak végighallgatták a képviselőház egy ülését is s ekkor mondta a karzaton (itt beszélik t. i. a legtöbb okosságot) a komádii biró az éppen szónokló Wekerléről:

— Bizony ű is ott tart mán ahol én. Mi már csak *lefele billenhetünk.*

Ilyen lefele billenési magasságot ére meg *Bársony* Elemér is akkor, amikor miniszter lett — Szegeden. S mert mind igazság, amit egy biró kimond, tehát rajta is valósággá lett ez: először volt miniszter, azután lett városatya. Másoknál ez forditva szokott megtörténni.

Már ezen körülmény is igazolja, hogy nem sablonos emberről szól ezuttal az ének; hazánk volt nagyjai közül válogatta ki tollam jelöltjét.

Sajnos, e nagyság a közgyülési teremben nem igen tud kidomborodni. Elvégre egy volt miniszertől csak várhat valamit a város! Hisz szó ami szó, várni vár is és nem is itten van a baj! Sőt ellenkezőleg, talán éppen abban, hogy többet várt, mint amennyit kapott!

De azért *Bársony* a megbámultak közé tartozik. Igaz, hogy a bámulók és bámultak tekintetében ugy vagyunk, mint a szegény zsellér. Mert nem is a szegény, de még a legszegényebb zsellér is csak szerez magának vagy egy tehénkét, vagy legalább egy borjucskát. Ilyen kunszt pedig minden közszereplőtől kitelik: szerez magának vagy egy hivet, vagy legalább egy bámulót . . .

Ujabb 40 esztendő mulva.

Naiv II. Pali urnak:

Elhunyt édesapjának ezelőtt 86 évvel beadott sürgős kérvényére tudatjuk, hogy a kérés nem teljesithető, mert időközben a gyermek, akinek részére a tejet kérték, 58 esztendős lett, már pedig tejet csak csecsemőnek utalhatunk ki. Egyébként ezt a végzést a belügyminiszterhez megfelebbezheti.

*

Ujabb 20 év mulva.

Naiv III. Pali (a halálos ágyan gyón). Nagy az én bünöm, szent Atyám!

A pap: Az Ur irgalma kifogyhatatlan. Könnyits a lelkeden!

Naiv III. Pali: Nagyravágyó voltam! Soha ember nálam nagyravágyóbb nem volt.

A pap: Király akartál lenni?

Naiv III. Pali: Hacsak annyi volna!

A pap: Pápa akartál lenni?

Naiv III. Pali: Annál is többet akartam!

A pap: Ne félj, fiam, vallj!

Naiv III. Pali: Tejet akartam inni, atyám! Tehéntejet! Egyszer legalább életemben!

A pap: Fiam, nagyon nagy a bünöd. Az emberi nagyravágyás legmagasabb lépcsőjére álltál! Azért bizzál Isten irgalmában!

Naiv III. Pali felesége: Atyám, bocsássa meg, hogy bejöttem, sürgős ügyben. Egy élet álma!

Naiv III. Pali: Mi az!

A feleség: (Felmutat egy decis üveget.) Nézd! Tej! Tehéntej! A belügyminiszter utalta ki, az ötvenedik fellebbezésedre, azzal a megokolással, hogy az öreg ember ugyis olyan, mint a csecsemő.

Naiv III. Pali: (Boldogan megissza a tejet.) Isten, mégis jó vagy, hogy életem alkonyán megengedted izlelnem a tehéntejet! Most már nyugodtan halok meg, ittam tehéntejet, mit akarhatnék még többet a földön? Atyám, add fel az utolsó kenetet!

(A pap feladja az utolsó kenetet s Naiv III. Pali boldogan meghal.)

Bill.

Egyébként gyáros és mint ilyen rajongó iparpártoló, aki szeretne látni fővárosunkban olyan üzemeket, hol a kemencék brilliánsból készülnek s fütve lesznek fahéjjal és vaniliával. S mert momentán nem ez a helyzet, ergo: nincs megelégedve a városi politikával. Röviden: demokrata. És pedig nemcsak pártállására, de meggyőződéses demokrata is.

Nagy szó ez: volt miniszter és mégis demokrata! Akit, ha telefonon felhiv a szegény fejfájós halandó, hogy tőle személyesen kérjen aspirint, mindenkor ugyanazt a választ kapja:

— Kérem, a *kegyelmes ur* nincs itthon. Majd ha hazajön, bejelentjük neki a rendelést . . .

Valamikor képviselőjelölt is volt. Még hozzá itt, Pesten, a Józsefvárosban. Mint udvarias jelölt, meg is látogatta minden választóját (nem sok vizit volt ez) s mint még udvariasabb jelölt a józsefvárosi iparosnékkal is ugy beszélgetett, mintha hercegnők lennének.

Egy helyen nagyon ismerős volt neki az asszony arca, megkérdezte tehát:

— Ugyan, Nagyságos Asszonyom, nem tudom, hogy honnan ismerős előttem, de valahol volt már Nagyságos Asszonyomhoz szerencsém!

Az asszony elnevette magát:

— Hát nem emlékszik a Nagyságos Ur reám? Hisz négy évig voltam a Nagyságos urék szakácsnéja! A Juli vagyok én, kérem . . .

A választáson azután megbukott. Istenadta munkaképessége ekként visszaadatott a közegészségügynek — s ez az egyetlen, amiért őszinte elismerés jár ugy neki, mint ellenjelöltjének és nemkülönben összes választóinak egyaránt.

Gál Jenő dr.

A legtöbbet szereplő városatya. Ha egy szolga a teremben szaladgal, a referens iratai közt kotorgál, a szónok mázsás érveket a hallgatóság fejéhez hajigál, avagy az elnök valamely ügyben felvilágositással szolgál: mindannyiszor van hozája szerencsénk.

Egyébként neves ügyvéd és jeles nemzetiségi szakértő. Mint ügyvéd, nem tartozik sem az ügyetlen, sem az együgyü, sem az ügyefogyott ügyvédek közé; sőt ellenkezőleg: ügyfelei a beléjük fektetett jogi tőkék legbusásabb kamatozását jelentik, még zürichi valutára átszámitva is.

Mint nemzetiségi szakértő csak a közelmultban aratott jelentős sikereket. Elmélete e téren nyilt és világos, hasonló az Archimedes tételéhez: a magyar faj annyit veszit sulyából, mint amennyit az általa kiszoritottak nyomnak . . .

Egyébként igen következetes politikus. Valamikor elnöke volt a *Háztulajdonosok* Szövetségének, természetes tehát, hogy jelenleg a *lakók* érdekeinek szószólója.

Politikai pártállása: *jól alkalmazkodik.* A régi szabadelvü választásokon még nagy szerepe volt: a megszeszelt ellenpárti választók főfelügyelete. A munkapárti választások idejére e szerepe már csak gulyás- és pörkölt-kiosztásra redukálódott.

Annál jelentősebb szerepe volt a legutolsó választáson: felléptették képviselőjelöltnek és dr. br. Szterényi Józsefnek volt az ellenjelöltje.

Ez volt azután az igazi látványos választási harc! Méltó pendantja a „Hugonották" cimü operának, amelyben t. i. a szinpadon keresztények ölik egymást, a nézőtéren pedig lipótvárosi zsidók mulatnak rajta . . . *Gál* és *Szterényi* összekerülése a keresztény polgárságnak volt őszinte gyönyörüsége. És ez illett is, mert ha van recepció, legyen reciprocitás is!

És érdekes előzménye is van ennek.

— Szeget szeggel, kutyabetegséget ebhájjal, mondá egy élelmes s a magyar nyelvben eléggé járatos Szterényi-ellenes vezér. Ezt a jelöltet csak ugy tudjuk alaposan összetörni, ha egy másik zsidóval eresztjük össze. Majd meglátják, hogy összetépázzák ezek egymást! Mert igazi antiszemita csak egy zsidó lehet.

— Helyes, — felelte a másik Szterényi-ellenes vezér, — jelöljük a Jenőt, mert igy legalább mindenképen jól fog sikerülni a választás. Akármelyik győz, büszkén mondhatjuk, hogy kibuktattuk a zsidót!

A vége azután az lett, hogy *Gál* bukott el. De legalább rekompenzáció gyanánt szolgálhatott neki egy választója mondása, aki a bukásán buslakodó jogásznak imigyen válaszolt:

— Szerettük, meg szeretjük is mi a doktor urat, mellette is voltunk nagyon sokan, de hát hiába. Az ellenpárt az embereket igéretekkel *megfellebbezte!*

És a fellebbezések nagymesterének szomoruan kellett tudomásul vennie, hogy a másik felebbezés jobbon sikerült . . .

Azután jöttek a községi választások és Gál Jenőből városatya lett. E tisztséget mégis csak kiküzdte, helyesebben kiülte magának, mint az egyszeri kolozsvári jogász a szigorlatot. Kinek esetére azt mondta Farkas professzor, hogy a szigorlathoz nem kell sem tudás, sem szorgalom. Csak ülni kell. Ül egyszer és megbukik, ül kétszer, ül háromszor, ül tizszer: a végén egyszer mégis csak áteresztik...

Gál drt is áteresztették, helyesebben beeresztették. És most már élhet a köznek és legkedvencebb ideájának, „a nemzetiségek sulyvesztésének pótarányositása a magyar faj által kinyomott terjedelem összehasonlitása alapján". S ki ezt nem értené, sziveskedjék felvilágositás végett közvetlenül hozzája fordulni . . .

*

És most toll, tinta és papir

Vi-gyázz!

mert nem mindennapi dolog következik:

Horváth Károly.

Röviden *Káró* (van-e, ki e nevet [nem] ismeri? A t. Közgyülés legutolsó tagja: lévén megválasztási arányszáma (348) az összes Atyák és Anyák között a legkisebb.

Közgyülési neve: IV. Károly, amit viszont annak köszönhet, hogy ketten vannak ők Horváth Károlyok s megkülönböztetésül őt, mint belvárosit, igy diszité fel a közvélemény.

Valamikor huszártiszt volt: ma városatya és bankigazgató. Mint huszártiszt Biarritzban nyaralt és Cairóban telelt, mint városatya a Váczi-utcai Várospalotát boldogitja télen-nyáron. Katonai pályája nem szükölködik kiemelkedő mozzanatokban: 16 éves korában főrészese volt az országhirü pécsi Gotterhalte-botránynak, 20 éves korában pedig megtagadta a darabont főispánok beiktatásához kirendelt karhatalomban való közreműködést.

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy katonai karriérje, melyet pedig eredeti gondolataira való tekintettel jósoltak neki, elmaradt. Annál is inkább, mert közben — hogy ugy mondjuk, a trianoni békét évtizeddel megelőzve — román *megszállás* alá jutott azon erdélyi pár száz holdacska is, mely Káró hadnagy ur financiális egyensulyát volt volna hivatott biztositani.

A föld eluszott, a csillogó uniformis ruhatárba került, de az eredeti gondolatok megmaradtak. Izelitőül ime belőlük: lehetetlen fel nem ismerni benne a mai városatyát.

Szakaszparancsnok korában elrendelte, hogy a huszárok ezentul csak a jobb csizmájukon viseljenek sarkantyut. A furcsa parancs eljutott az ezredes fülébe is s a hadnagy urnak igazolnia kellett magát. Diszbe öltözött, kihallgatásra ment s jelente, mint következik:

— Ezredes urnak alázatosan jelentem, e parancsot azért adtam ki, mert azt tartom, hogy a baloldali sarkantyu teljesen felesleges (á la Közmunkatanács). A huszárlovat elég egy oldalról sarkantyuzni; a ló másik oldala . . . *ugyis vele szalad* . . .

Egyébként uj ember, szűz ember. Mint a *Boccaccio* hercegnője, akit éppen akkor fogtak el a rablók, mikor lakodalmára igyekezett. Az éjszaka füszeres volt, vágyakat keltő, a betyárok fiatalok, a hercegnő kivánatos. Egy cseppet sem érthetetlen tehát, hogy a kis hercegnő elrablói korántsem voltak oly embertelen martalócok, mint a környezet hitte: gyöngédek voltak és szerelmesek, mint egy troubadur.

Káró hercegnő rablói a kereszténypárti hivek voltak: állitólag egy egészen ugyanolyan nevü ur fővezérlete alatt. Elfogták őt, ki gazdapárti lakodalomra igyekezett (mint mondják biztos kerülete is volt kijelölve) és gyöngédek voltak hozzá és kedvesek és lett belőle képviselő helyett városatya. Mint ilyen hü maradt önmagához; boldogtalan, ha valamely közgyülésen nem cseveghet legalább 4½ órán át egy baloldali fővárosi sarkantyuról. (Választéka van ugy is elegendő.)

Ennek dacára is kedvence a hivatalosaknak. De lesz ő még a választottaké is. Hisz modern, európai izü gondolkodó a *Káró,* kinek tolla egy sokat tanult, ötletes ember finom pengéje. Pedig az ugaron termett, hol bus tehénkék legelészik a politika kopár szikfüvét, hol még küzd a Nyugat a Kelettel, kultura a vitézkötéses szittyasággal . . . És mégis szereti a Várost. Már a maga módja szerint. Tagja lévén ugyanis a közélelmezési bizottságnak, főgondját városfejlesztési és szépitési tervek képezik, sőt legkedvencebb ideája: világfürdőt csinálni a fővárosból. Azt hiszi a maga nagy ártatlanságában, hogy akkor kint leszünk majd az összvizekből.

És ebben talán furcsa igazsága is lehet. Mert a *fürdő ember* nyakig ül a vizben. De a *fürdőváros* az más, annak tényleg ez lehet a megmentője . . .

Treff.

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

Ki lesz a tanügyi osztály tanácsnokhelyettese? *Németh* főjegyző, aki esztendők hosszu sora óta a tanügyi osztály tanácsnokhelyettese, azt kérte a polgármestertől, hogy más ügyosztályba helyezzék át és addig is, amig ügye elintéződik, szabadságra ment. Utóda valószinüleg *Márkus* József dr. főjegyző, az elnöki ügyosztály vezető-helyettese lesz, bár ez a megoldás nem a legmegfelelőbb, hiszen nemsok értelme van, hogy az egyik személyi ügyosztályból a másikba vigyenek át valakit. Ebben az esetben *Márkus* utódjáról is gondoskodni kell, vagyis egyszerübb, ha azt, akit *Márkus* utódjául akarnak, mindjárt a tanügyi osztályba helyezik.

Mérnöki előlépések lesznek. A belügyminiszter jóváhagyta a mérnöki kar részleges státusrendezését és az elnöki ügyosztály most készíti a státusdendezés végrehajtására vonatkozó tervezetet. A kormányleirat *három műszaki főtanácsosi állás* betöltését engedi meg, tekintettel azonban arra, hogy két műszaki főtanácsos már legközelebb nyugdijba megy, tulajdonképen *öt műszaki főtanácsosi állásra irják ki a pályázatot.* Ilyképen azután *tizenegy műszaki tanácsosi* és ugyanannyi *főmérnöki*

állás is meg fog ürülni. A választásokat a tanács *még a nyári szünet* előtt megejti.

Pályázat gépészi állásokra. A polgármester a jövő héten 17 gépészi állásra fog pályázatot kiirni. Ezekre az állásokra régi üzemi alkalmazottakat választanak meg. Az elnöki ügyosztály felhivja az érdekelteket arra, hogy kisérjék figyelemmel a *Fővárosi Közlönyt*, mert megtörtént, hogy az érdekeltek nem vették tudomást a pályázat kiirásáról és igy hátrányba kerültek idegen pályázókkal szemben.

Pályázat kezelőtiszti állásokra. Nyugdijazás folytán az elnöki ügyosztály még a nyári szünet előtt egy *adótiszti*, három *végrehajtói*, egy *segédhivatali főigazgatói*, egy *igazgatói*, egy *kezelőfőtiszti* és egy *kezelőtiszti* állásra ir ki pályázatot. A tanácsi választás *julius első napjaiban* lesz.

Száz altisztet nevez ki a polgármester. Az elnöki ügyosztályt annyira igénybe vették eddig a különféle választások, hogy az ideiglenes altisztek kinevezésére nem kerülhetett sor, noha egész sereg nyomoruságos, leginkább rokkant ideiglenes altiszt várja, hogy nem nagy jövőt nyujtó állásában véglegesitsék. Mint értesülünk, *Schletter* Ödön főigazgató, aki az elnöki ügyosztályban az altiszti osztályt vezeti, most elkészült az előterjesztéssel és a *polgármester még ebben a hónapban mintegy száz ideiglenes altisztet fog véglegesiteni*. Érdekes, hogy az elnöki ügyosztály elhatározta a *nők mellőzését*, vagyis egyetlen nőt sem fog véglegesitésre előterjeszteni. A nők mellőzésének az az oka, hogy amint véglegesitik őket, teljességgel megbizhatatlanokká lesznek, rögtön beteget jelentenek, hiszen ugy is kapják a fizetésüket. Akiket kineveztek, azoknak nagy része is már nyugdijaztatta magát, lévén az egyetlen cél, hogy a fővárostól nyugdijat kapjanak.

TÜSKÉK

Ugron Gábor,

a nagy székely, szólalt fel egy banketten, amelyet egyik érdemes hirlapirótársunk rendezett a lapja jubileuma alkalmából. Csak a rezgő szakáll hiányzott, hogy teljes lett volna a honfiui mélabu, melynek mindenhez jó szószával garnirozta a legsötétebb Erzsébetváros népszerünek egyáltalán nem mondható nemzetgyülési képviselője sekélyes gondolatait. Megtudtuk a felköszöntőből, hogy Erdély meg van szállva és hogy Ugron Gábor szükségesnek tartotta, hogy a nemzetgyülésen régi székely kerülete helyett Budapest egyik, székelynek a legjobb akarattal sem nevezhető kerületéért szedje fel a nemzetgyülési fizetést. Ebből az alkalomból Ugron a városi politikába is beleártotta magát és kijelentette, hogy itt is csak annak a liberálizmusnak és demokratizmusnak van jövője, amelynek ő egész életében, tehetségesnek éppen nem mondható prófétája volt. A beszéd kluja azonban az volt, midőn a kiérdemesült góbé egy apostol őszinteségével jelentette ki, hogy neki mindenki testvére, vagy legalább is ő mindenkit testvérének érez. Az egész beszédből ez volt az egyetlen mondat, amit elhittünk neki. Ha ő nem érezte volna és nem érezné testvérének a fent emlitett legsötétebb Erzsébetvárost, akkor a testvérei nem választották volna meg éppen őt képviselőjüknek, hanem inkább az ellenjelöltjét, aki, ha jól emlékszünk, — Sümegi Vilmos atyánk volt, aki ugyan székelynek nem annyira lófő, mint a volt belügyminiszter ur, de testvérnek mindenesetre különb, és közelebb áll a választókerület „mentalitásához". Hogy Ugron kegyelmes ur eme világtestvéries érzületéhez mit szólnak az igazi székelyek, azt nem tudjuk, de valószinünek tartjuk, hogy nem sokat törődnek vele, lévén sokkal fontosabb és fájdalmasabb dologgal elfoglalva, mint Ugron Gábor várospolitikai szereplése ...

Formalint

nátha ellen rendelnek az orvosok, — nem tudjuk, ki volt az a lángelme, aki felfedezte, hogy a tej is náthás lehet, tehát formalint kell beletenni, de mindenesetre rosszul tette. A korszakalkotó felfedezés óta a budapesti tejvállalatok formalinnal büdösitik a tejet azon a cimen, hogy a formalinnak konzerváló hatása van és megőrzi a tejet az összemenéstől. Nem vagyunk vegyészek, és igy nem tudjuk, hogy mennyiben igaz az, hogy a tejnek formalinnal való pancsolása nem ártalmas az egészségre, de a háziasszonyaink azt mondják, hogy jobb a formalin nélküli tej összemenve, mint a formalinos tej összemenés nélkül. Az bizonyos, hogy a formalin és azok a titkos összetételü konzerváló anyagok, amelyeket a tejvállalatok a megsavanyodás ellen használnak, büdössé, nyulóssá, élvezhetetlenné teszik a tejet, melyről pedig éppen Budapest székesfőváros tisztifőorvosa jelentette ki, hogy nem élelmiszer, hanem gyógyszer, amelynek tehát fokozott mértékben jónak és tisztának kell lennie. A formalinos tej pedig lehet, hogy tiszta, de semmiesetre sem jó, ugyannyira, hogy számos háztartás, amely beteg- vagy csecsemő-igazolvány alapján tejre jogosult, nem váltja ki a formalinos tejet. Megengedjük, hogy a hatósági tejellátás szükséges, és az is bizonyos, hogy a polgármester nem állhat oda tejet mérni, és igy monopolisztikus jellegü vállalatokra kell bizni a tejfelhozatalt és a tejelosztást. Ez a monopolium azonban nem jelenti azt, hogy azoknak a tejvállalatoknak, amelyeknek Budapest tejellátásáról gondoskodni szerencséjük van, minden szabadjon. Mert ha viz és formalin között kell választani, akkor inkább vizezzék, mint formalinozzák a tejet.

HIREK

A Kereskedelmi Kamara a Schneider-Creusot cég opciója ellen. A *Kereskedelmi és Iparkamara* közlekedési szakcsoportja szombaton tartott ülésén foglalkozott a csepeli kikötő épitési munkálatainak szüneteltetésével és aggodalmát fejezte ki a kikötő épitése tárgyában a *Schneider-Creuzot* cégnek adott opció miatt. Sürgeti az autonom kikötőépitő bizottság reaktiválását a kikötőépités gyors és a magyar érdekeknek megfelelő módon való folytatását.

Kevés a tüzoltó! A béke éveiben valósággal tolongtak az emberek, főleg a kiszolgált altisztek, hogy tüzoltók lehessenek, most pedig, noha szükség van uj tüzoltókra, alig akad jelentkező. Mintegy *150 tüzoltói állás üres*. Jelentkezni lehet harminc éven aluli erős, egészséges embereknek, a tüzoltó főparancsnokság Kun-utcai épületében. A tüzoltókat jobban fizetik, mint az altiszteket, külön szinházi pótlékaik is vannak és egy esztendei szolgálat után okvetlenül véglegesitik őket. A főváros most azzal a tervvel foglalkozik, hogy ugy, amint *Bécsben* van, az altiszti állások betöltésénél néhány éves tüzoltói szolgálatot tegyen megelőzőleg kötelezővé, vagyis altisztek csak kiszuperált tüzoltók lehessenek. Akkor mindenesetre több lenne a tüzoltó.

A Belvárosi Szinház utolsó hetének műsorát a szezon három legnagyobb sikerü vigjátéka tölti be. „Az apám felesége" kedden és pénteken. „A buta ember" szerdán és szombaton, „A zafirgyürü" pedig hétfőn, csütörtökön és vasárnap kerül szinre, mely egyuttal a sikerekben gazdag szezón utolsó előadása lesz.

Utolsó héten játsza az Andrássy-uti szinház nagysikerü szezonzáró műsorát: *Szöllösi* Zsigmond és *Kurt* Goetz nagyhatásu darabjait a „Tobbyt" és a „Lojzit", továbbá a pompás kisérő műsort és magánszámokat.

A kék mazur 39—45-ik előadása van ezen a héten a Király-szinházban, melynek nézőtere minden este megtelik a kitünő operett előadásaira.

A Magyar Szinház évadzáró előadásai. A nyári szünet előtt utolsó héten játszanak ezen a héten a Magyar Szinházban. Szerdán, csütörtökön, szombaton és vasárnap a Cárevicset, kedden és pénteken a Buzavirágot. A Rákosi-iskola vizsgaelőadásául „A kis lordot", jövő szombaton délután a „Terikét" adják, vasárnap délután pedig a „Kaméliás hölgyet" adják. Mind két előadást 14½ órakor, rendkivül mérsékelt helyárak mellett tartják meg.

Villamosközlekedés a Scala-szinházhoz. Pénteken tartják meg „A tündérek cselédje" (Iréne) cimü nagy amerikai rendkivül érdeklődéssel várt operett premierjét a Scala-szinházban. A bemutatóig minden este a kitünő Rip van Winkle kerül szinre. A szinház gyors népszerüségét a kitünő előadások mellett annak köszönheti, hogy rendkivül kényelmes villamosközlekedés áll a közönség rendelkezésére a város minden részéből. A közuti villamos 25, 27, 33 és 35, a városi villamos 8 és 10-es számu kocsijai a szinház mellett állnak meg.

„Le az álarccal" az Omniában és a Tivoliban. Az Omniában és a Tivoliban az évad egyik legnagyobbszabásu kalandorfilmjének, a nagysikerü *Brixtoni keselyü-nek* harmadik és befejező része kerül szinre a jövő héten *„Le az álarccal"* cimen. Mindkét szinházban pompás kisérőműsor előzi meg a nagy film bemutatását. Az előadások egyformán 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar-Olasz Bank siófoki kirendeltsége ez évben is, junius 15-vel megkezdi működését.

Ganz és Társa-Danubius gép-, vagon- és hajógyár r.-t. *Ullmann* Adolf báró elnöklésével e hónap 14-én tartotta ezidei közgyülését. Osztalék fejében e hónap 15-étől részvényenkint 300 korona fog kifizetésre kerülni. A közgyülés a m. kir. erdészeti és bányászati főiskola céljaira 500.000 koronát szavazott meg.

Pénzintézeti Központ közgyülése. A Pénzintézeti Központ junius 17-én tartotta *Schmidt* József dr., b. t. t. elnöklete alatt az 1920. évi negyedik rendes közgyülését. A közgyülés a zárószámadások megvizsgálása után megállapitotta az 1920. évre vonatkozó mérleget és veszteség- és nyereségszámlát és elhatározta, hogy az „A" sorozatu üzletrészek után 6% osztalékot fizet. A közgyülés a *Lánczy* Leó elhalálozásával megüresedett választmányi tagsági helyre *Weisz* Fülöpöt, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank elnökét, a *Serly* Gusztáv lemondásával megüresedett igazgatósági tagsági helyre *Visnya* Ernőt, a Pécsi Takarékpénztár vezérigazgatóját választotta meg, a felügyelőbizottságot pedig *Schreyer* Endre dr.-al, a Magyar Kereskedelmi Hitelbank vezérigazgatójával egészitette ki.

Az Első Katonai Biztositó megvásárlása. A Nemzeti Hitelintézet közli velünk, hogy az Első Katonai Biztositó és a Nemzeti Általános Biztositó, amely a Duna Bankkal együtt korábban megvette az Első Katonai Biztositó részvénytöbbségét, *legközelebb fuzionálnak*.

A Német-Magyar Bank megalakulását elhalasztották. A Német-Magyar Banknak tegnapelőtt kellett volna megalakulni. Az összehivott alakuló közgyülésen megjelentek a magyar érdekeltek, a németországi pénzcsoport várt kiküldöttjei azonban nem érkeztek meg. Az alakulást igy tehát jobb időkre halasztották.

Az Első Magyar Iparbank *Munk* Péter elnöklete alatt f. hó 14-én tartotta meg 56. évi rendes közgyülését. Salamon József Tivadar vezérigazgató által beterjesztett zárszámadások elfogadása után a közgyülés ugy határozott, hogy az osztalékszelvény váltására részvényenként 30 korona (10%) fordittassék. Az intézet igazgatóságába idősb. *Földiák* Vilmos (uj), *Pollák* Ferenc (uj) és *Glatz* János József, mig a felügyelőbizottságba *Simontsits* Elemér (uj) és *Kazy* József báró (uj) választattak be.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Károlyi György papirkereskedése, kő- és könyvnyomdája IV., Deák Ferenc-utca 5.

Libál Lajos látszerész IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármily mennyiségben cipőt.

Schunda V. József hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés VII., Károly-körút 9.

Jardin de Paris Erzsébet királyne-ut 1. Telefon: József 86—31
Fenyvesi Emil, Boros, Békeffy a kabarében. Nyáry Emmy—Dezsőffy táncduettje, Lissac és Hardt berlini táncospár. Faraboni a Tabarinban.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Az összes cipők 60%-kal leszállitva!

Férfi fekete vékony box cipő ... 820·— K.
« « cipő barna betéttel ... 870·— K.
« barna bagaria cipő ... 790·—, 890·— K.
« « « fél cipő ... 870·— K.
Női fekete fél cipő 300·—, 500·—, 690·— K.
« « cipő betétes ... 720·— K.
« sárga fél cipő ... 750·— K.
« fehér cipő kivágott, amerikai és francia ... 280·—, 390·— K.
« fekete cipő 24 cm. magas ... 790·— K., sárga 890·— K.

Versenyen kivüli árak!

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

GELLÉRT SZÁLLÓ
PARK-TERRASZÁN délután 5 órától katonazene
DUNAI TERRASZÁN Kóczé Antal és fiai hangversenyeznek
Fedett helyiségek. Kávéház és étterem. FRENREISZ ISTVÁN.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS JUNIUSI MŰSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

CASINO DE PARIS (Nyári helyiség) VI., Hermina-ut 65.
Mulattató, aktuális operett és külföldi attrakciók. Előadás után Parkettánc.
Kezdete este fél kilenc órakor.

Csépléshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis" Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. ⁘ Telefon: 115—27.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 junius 29. 25. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A fővárosi üzemei

kerültek szóba a költségvetési vitában a pénzügyi bizottság szombati ülésén. *Wolff* Károly dr. fejtette ki az üzemek ügyében a Keresztény Községi Párt álláspontját, mely egyáltalában nem egyezik meg egyes fővárosi főtisztviselőknek az üzemek ügyében tanusitott állásfoglalásával. Aki ott volt a legutóbbi közgyülésen és látta azt az egyhangu felháborodást, amelyet a párt soraiban az egyik üzemigazgató állitólagos visszaélései keltettek, már eleve tisztába lehetett azzal, hogy a közgyülés többségének hangulata nem kedvező az üzemekre és még kevésbbé az üzemek mai vezetőire, *Wolff* Károly dr. beszéde csupán kifejezése volt a párt hangulatának, ami azt jelenti, hogy *az üzemek ügyében a főváros vezetőségének Wolff Károly dr. szombati beszédét kell irányadóul elfogadnia.*

Ezen a helyen nem akarunk személyeskedni és igy csak általánosságban fejtjük ki, hogy miért van szükség az üzemek revíziójára. Az üzemek nagyrésze, főképen azok az üzemek, amelyek kifogás alá esnek, a háboru alatt keletkeztek, illetőleg a főváros akkori vezetősége a háboru okozta beszerzési nehézségeket és rossz áruelosztódást állitotta oda, mint azt a végső szükségességet, mely az üzemeket szülte. Magától értetődik, hogy az üzemek élére is *háborus elemek* kerültek, a szónak elnézést kérő értelmében, ezek a háborus elemek pedig, mint arra lesz még a pártnak alkalma rámutatnia, nem mindenben feleltek meg azoknak az altruisztikus céloknak, melyeknek jegyében hatósági tekintélyhez és hatalomhoz jutottak. Az üzemek voltak azok és nagyrészben még ma is azok, ahol a protekciós személyzet elhelyezést talál, még pedig jól fizetett, dologmentes elhelyezést, az üzemek azok, amelyek a *„kereskedelmi vállalkozás“* mindent eltakaró köpenyegébe burkolódzva, mindent mernek, amire akkor, ha a közgyülés, vagy csak egy bizottság állandó ellenőrzése alatt állnának, még gondolniok sem volna szabad és lehetséges. Azon a cimen, hogy hatóságilag fémjelzett kereskedelmi üzemek, a nyilvános számadásnak még arra a mérvére sem érzik kötelezve magukat, amelyre a nyilvános számadásra kötelezett vállalatokat a törvény kényszeriti. Igy történik azután, hogy akad üzem, még pedig olyan üzem, amely évente kétszáz milliónál többet forgalmaz, amely a háboru kezdete óta nem érezte szükségét annak, hogy elszámoljon és a főváros vezetősége sem érezte annak etikai kötelezőségét, hogy az üzemet, sőt üzemeket elszámolásra kényszeritse.

Emlitettük, hogy az üzemek melegágyai a különféle protekciós elhelyezéseknek. Egyes üzemek alkalmazottai azon a cimen, hogy *„Nyomtató lónak nem lehet befogni a száját“*, olyan speciális kedvezményeket élveznek, amelyekre a közönséges fővárosi tisztviselők gondolni sem mernének. Kérdés már most, hogy miféle pénzből vannak ezek a kedvezmények és azok a dotációk, amelyek nem számitva a renumerációkat, jóval nagyobbak a magasabb képzettséget megkövetelő fővárosi szolgálatnál. Ezek a fizetések, kedvezmények és ezer egyéb dolog, amelyeket egyelőre a jótékony homályban kivánunk hagyni, *a közrovására mennek*, a közönség ezeket a kedvezményeket, fizetéseket és ezer egyéb dolgot uj és a rendes fogyasztási adónál nem kevésbé terhes fogyasztási adóképen *a magasabb vételárban* fizeti le azért, amit hatósági üzemből kap, vagy vásárol. Főleg az árucikkekkel kereskedő fővárosi üzemeknél van szerencsénk rámutatni arra, hogy az ugynevezett *hatósági árszabályozás*, amelyet az üzemek magasrangu és tekintélyes barátai életcélként jelölnek meg, nagyon is *relativ értékü valami*, ha meggondoljuk, hogy amit a közönség megnyer a vámon, azt elveszti a réven, lévén tökéletesen mindegy, hogy az árucikk magasabb árában a közvetitő kereskedelem nagyobb hasznát, vagy a fővárosi üzem igazgatói fizetéseit, vagy egyéb, egészen jogosan pazarlásnak nevezhető költségeit rója-e le.

Az az *üzemellenes tendencia* tehát, amely a többségi párt egyeteme részéről majd valamennyi fővárosi üzem irányában tapasztalható, megérthető és megmagyarázható. Nem beszélünk most az egyes üzemigazgatók személyéről, akik még antipatikusabakká és gyülöltebbé teszik magát az üzemet, sőt azokat is, akik érthetetlen módon ragaszkodnak bizonyos dolgokhoz és személyekhez. Ha tehát a főváros rendet akar teremteni, aminthogy rendet kell, hogy teremtsen az üzemi dzsungelben, legelőbb *is egyes körök tulságos szimpátiájával számoljon le*, amely esetleg indokolt lehetett abban az időben, amikor ezt a szimpátiát a régi törzsfőnökök jóindulata és kegye megindokolta, de épen nem célszerü most, amikor a többségi pártnak nem hangulata, hanem *elhatározott akarata a legnagyobb mértékben üzemellenes.*

Egyes üzemek, amelyeket annak idején a háborus szükség cimen hoztak létre, máris feleslegessé váltak, ugy hogy megszüntetésük volna a köz szempontjából a legcélszerübb. Annál is inkább, mert az üzemvezető urak nem egyszer nem az árucikkek olcsóbbodását, hanem drágulását idézték elő szakértelem nélküli bevásárlásaikkal és egyáltalában képteleneknek bizonyultak arra, hogy azokat a szociális szempontokat, amelyeknek szem előtt tartása az üzemek kötelessége volna, valóra váltsák. Arról nem is beszélve, hogy a fővárosnak, mint hatóságnak ezer és egy módja van arra, hogy az árakat szabályozza és e módok közül a hatósági konkurencia teremtése, különösen ha ez a konkurencia a vezetők tehetségtelensége miatt nem elsőrangu, a legcélszerübbnek nem mondható.

Mindezt azonban természetesen nem lehet máról-holnapra végrehajtani és nem is lehet minden üzemre alkalmazni, hiszen akad közöttük olyan is, amely igazán közszükségletet elégit ki és működése sem kifogásolható. Az üzemek kérdését azonban állandóan felszinen kell tartani — ha más nem, *mi felszinen is fogjuk tartani* — és addig is, mig az üzemek problémája végleges megoldást nem nyer, meg kell valósitani *Kazay* László dr. inditványát *az üzemek központi ellenőrzésére vonatkozólag. A közgyülés küldjön ki egy bizottságot*, mely — kereskedelmi szokás ide, vagy oda — *a legszélesebb körü betekintést nyerjen az üzemek könyvitelébe és az üzemigazgatók titkaiba.* A Keresztény Községi Párt csak akkor fog megnyugodni az üzemek ügyvitele felől, ha az üzemeknél *a maga és nem a régi rezsim embereit tudja.*

Hatósági cselédközvetitőt állit fel a főváros

Gyökeresen rendezik a cselédügyet — Budán két, Pesten négy cupringerboltja lesz a fővárosnak — Lobmayer Jenő dr. tanácsnok a cselédek szociális helyzetéről

Napjaink egyik legégetőbb problémája a *cselédkérdés*. Egyre-másra halljuk háziasszonyaink panaszát, hogy: *„Ma már nem lehet jó cselédet kapni“* — nem is beszélve a rendőri krónikáról, mely nap-nap után zsufolva van a legkülönbözőbb cselédlopási, rablási, sőt gilkossági hirekkel. A kommunizmus óta csak romlott a helyzet, azok a társadalmi egyesületek, amelyek cselédközvetitéssel foglalkoznak, egyáltalában nem tudnak garanciát nyujtani arra, hogy az a cseléd, aki ma beáll, holnap nem fog-e a legértékesebb holmikkal megrakodva odébbállani.

Lobmayer tanácsnok, a szociálpolitikai ügyosztály vezetője, hetek óta tanulmányozza a cselédkérdést, tudván azt, hogy a probléma megoldásával egyik legkellemetlenebb nyavalyánkat gyógyitja meg. A tanácsnok ur a cselédkérdésről a következő érdekes nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— A cselédkérdés ma már annyira kinőtt régi, szük keretéből, hogy nem csupán egyoldalu szociális probléma, hanem át meg át van szőve a gazdasági életbe kapcsolódó mellékkérdésekkel is.

— A kilencvenes években ez a ma fontos kérdés csak *rendészeti szempontból* érdekelte a magyar társadalmat. Az utolsó évtized sulyos gazdasági és szociális válsága, a két pusztitó forradalom keserves tanulságai azonban arra intenek bennünket, hogy végre *gyökeres megoldásra törekedjünk.* Az 1908-ik évi egyik közgyülés foglalkozott először rendszeresen a cselédkérdés rendezésével. Három évig hullámzott közgazdasági és társadalomtudományi nézőpontokból a harc, mig végre 1911 február 8-án a tanács a közgyülés elé terjesztette egy *hatósági cselédközvetitő intézet* felállitására és *hatósági cselédotthon* létesitésére vonatkozó javaslatát. Ugyanezen alkalommal kérte a közgyülés a minisztert, hogy a vonatkozó törvénytervezetet a fővárossal előzetesen közölje, hogy mód nyujtassék a fővárosnak a különleges viszonyokra való tekintettel észrevételeit megtenni.

— E szép kezdet után hosszu ideig a változott viszonyok miatt semmi sem történt. Még ugyanazon évben készült el a cselédközvetitő intézetről szóló szabályrendelet, továbbá a cselédközvetitő intézet ügyviteli, ügykezelési és számviteli szabályzata.

— A külföld már értékes szociális intézkedésekre tudott rámutatni akkor, midőn mi még a kezdet nehézségeivel küzdöttünk. De érdekesnek tartom megemliteni, hogy *Szatmárnémetiben* már 12 évvel ezelőtt fölállitották a községi cselédközvetitő intézetet, ugyancsak külföldi minták szerint; ugyanilyen volt *Kaposvárott* is. *Bécs* városa 1912-ben hozta tető alá az uj rendtartást, mely, el kell ismernünk, sok szociális érzékkel s ugy a gazda, mint az alkalmazott érdekeinek szem előtt tartásával van megalkotva s ebből lendül ki azután a községi cselédközvetitő gondolata.

— *Franciaország* szociálpolitikusai 1914 óta erős kézzel nyultak bele a problémába. Minden 10.000-nél nagyobb lélekszámu város részére iparkodtak biztositani egy-egy községi cselédközvetitőt. Maga *Páris* városa részben ugy oldotta meg a kérdést, hogy az összes magán cselédközvetitőket hatósági ellenőrzés alá vette és azokat, melyek a rideg üzleti elvtől eltérően kézzelfoghatóan szociális érzékről is tettek tanuságot s igy mintegy a hatóság munkáját megkönnyitették, szubvencionálta is.

— *A tanács* áthatva e kérdés immár elodázhatatlan megoldásának erkölcsi kényszerétől, *minden erejével azon van, hogy gyökeres orvoslást végezzen.* Errre nézve a XIV. ügyosztályban már gondosan folynak az előmunkálatok, s kapcsolatban a forradalmak nyomán és az általános közgazdasági pangás nyomán természetszerüen támadt egyéb munkanélküliség kérdésével, négy irányban végezteti a tanács az előmunkálatokat.

1. A ma működő *külföldi* nagyvárosi, községi cselédközvetitő *intézetek* tanulmányozása.

2. *A külföldön működő hatósági cselédotthonok* tanulmányozása.

3. A kapcsolatos *szociális, gazdasági és kulturális kérdések* (törvényen kivül született gyermekek, házicselédek beteg gyermekeinek orvosi védelme, ugyanezek bünöző gyermekeinek védelme, a cselédotthonok mellett bölcsődék, szoptatószobák felállitása és állandó hatósági ellenőrzése, cselédek kulturális és lelki életének gondozása intézményesen, a parallel működő nagy közjótékonysági társadalmi szervezetek segitségének bekapcsolásával stb.) tanulmányozása.

4. Mélyreható társadalmi propaganda megindítása olyan irányban, hogy a *„cseléd“* szó fogalmában ma érezhető lenézés a köztudatból lehetőleg kiküszöböltessék s a jól bevált régi magyar keresztény családi élet emlékeihez föl-

emelkedve köztudatba vigyük azt a felfogást, hogy a cselédsorban élő, vagy cselédi munkát végző nő avagy férfi a kenyéradó gazda *családtagja.*

— Mindezek csak előmunkálatok, melyeknek befejezése után a fővárosi hatósági cselédközvetitő intézet felállításának gondolatát akarjuk sürgősen megvalósitani. Addig ugyanis nézetem szerint jó hatósági cselédközvetitőt nem állithat fel a főváros, mig a szükségletet, a kereslet és kinálat hullámzó számait, s általában a minden irányban jól kidolgozott statisztikát nem ismerjük. E statisztikának azonban *kegyetlenül igaznak kell lennie.*

— Csupán a decentralizálást gondolom célravezetőnek, oly módon, hogy egyelőre a statisztikák szerint kialakulandó legnagyobb körzetekben (ahol legsürübben laknak cseléd-tartó gazdák) állitanánk fel cselédközvetitőket, a szükséghez képest állitanánk fel az ujabbakat.

— Véleményem szerint a mai szükségletnek teljesen elegendő volna Budán *két*, Pesten *négy* cselédközvetitő intézet, egy központi cseléd-nyilvántartó hivatal ellenőrzése alatt, amely hivatal viszont a tanács egyetemes ellenőrzése alá kerülne és állandó müködési körébe vonná elismert kriminálisták, orvosok, szociálpolitikusok s szükség szerint egyéb szakemberek tudását.

Fekete Jakab és a főváros

Az amerikai misszió rejtélyes ajándéka
Rágógumiláz a városházán

A fővárosi műszerüzem az elmult héten az amerikai misszió utján egész sereg vadonatuj faládát kapott, a tartalom jelzése nélkül, ajándékképen a fővárosi kórházak számára. Nagy érdeklődéssel bontották fel a ládát, melyből kis csomagok kerültek ki a következő felirattal:

Adams
BLACK JACK
Chewing Gum

A tulsó oldalon pedig:

Gift of
The American Red Cross
American Chicle Company

Örök titok marad, hogy ki volt az a derék amerikai, akinek eszébe jutott, hogy rágógummival ajándékozza meg Budapest székesfővárost. A műszerüzem a rágógummit, melyet az amerikaiak, *Black Jacknak*, Fekete Jakabnak becéznek, azonnal szétosztotta a kórházak között, a rágógumminak azonban korántsem volt az a sikere, amit a névtelen adományozó várt tőle. A betegek ugyanis egyértelmüleg azt mondották az ápolóknak:

— *Csirkepecsenyét adjanak nekünk, nem ilyen vacak radirt!*

Ilyképen a gummi még most is ládákban van raktározva, nem kell az ápolóknak, sőt a szó szoros értelmében még a kutyának sem kell, az is csak megszagolja és azután otthagyja. Ugyan a műszerüzemi és kórházi fiatalság egy része, — jobb táplálék hiányában — ráfanyalodott a rágógummira és most rágja naphosszat. Munkatársunk kiszállt a műszerüzem Nagydiófa-utcai helyiségébe és az egyik gépirókisasszonyt, aki állitólag már három kiló gummit megrágott, megintervjuvolta a gummizás gyönyöreiről.

— Én nem értem, — csicseregte önagysága — hogy a fiuknak nem kell a gummi, nem is olyan rossz, sőt igen jó, én már nem is tudnék élni nélküle. Nézze csak, — szólt — crr! sprr! — és rózsás ujjaival hófehér fogacskái közül kihúzott valami barnás nyulós tömeget, melyet azután visszabocsájtott és a legnagyobb lelkinyugalommal igazitott zápfogára.

— A rágógummi — folytatta — csak a zápfogon jó, ott kell rágni, mindaddig, amig a cukor ki nem jön belőle, mert tudni kell, hogy az amerikaiaknak van eszük és cukorral főzik össze a rágógummit. Nekem naponta két táblára van szükségem, de akkor reggel 8 órától este 11-ig, az étkezést kivéve, állandóan rágok . . .

. . . A gummirágási járvány már a városházán is kezd terjedni. A közegészségügyi ügyosztályból indult ki, ahová a kórházakból mutatóba behoztak egy-két csomagot. A multkor volt egy kórházi értekezlet, amelyen az összes jelenlévők gummit rágtak és a rágás megkönnyitése céljából a beszédek között hosszú szüneteket tartottak. A legboldogabb az ifju *Szentmiklóssy*, a Fővárosi Közlöny segédszerkesztője volt. Neki nem kellett beszélni, csak gyorsirni és igy nyugodtan rághatott.

A polgármesteri hivatalban *Farkas* tanácsjegyző a gummiapostol. A szó szoros értelmében apostol, mert gummitáblácskák ajándékozásával segiti elő az ügyet. Ha valaha *gummirágási ügyosztály* lesz a városházán, annak mindenesetre a derék Ákos lesz a vezetője.

A lógó Budapest

A Vilmos császár-ut statisztikája — Link igazolványok és egyéb furcsaságok — A soffőrök és fiakkorosok bünei

Lóg ma mindenki. Gyakran látunk a villamosok lépcsőin és ütközőin — sőt a kocsi egyéb fantasztikus helyein — a legkülönbözőbb pózokban: iskolásfiutól, munkástól kezdve öreg urakig lógni mindenkit. Hiába siet az utas iskolába, gyárba, hivatalba, a rend szigoru őre könyörtelenül leszedi. Tekintve, hogy a Vilmos császár-ut egyike a leghosszabb és legforgalmasabb utvonalaknak — tehát van elég dolga a hivatását teljesitő rendőrnek — ellátogattunk ez ügyben az V. kerületi kapitányságra, ahol *Biró* dr. segédfogalmazó a lógásokról ezeket mondotta:

— Az aktáknak mintegy 30—40 százalékát teszik ki a villamoson való lógási kihágások, ugyhogy havonta körülbelül 200—300 aktát intézünk el.

— A büntetések meglehetősen enyhék: 30—50 koronáig terjednek. A 30 koronában megállapitott büntetés azokra vonatkozik, kik alávetették magukat a rendőr felszólitásának, a renitenskedőkre az 50 koronás büntetést szabtuk. Ezek vagy nem akarják magukat igazolni, vagy ha elő is mutatnak valami irást, hamisat vesznek elő, hogy becsapják a rend éber őrét. Az ilyen kihágási eseteket egyszerü behivásra, minden tárgyalás nélkül intézzük el.

— A lógásokon kivül sok azoknak is a száma, kik — leginkább katonák — a perronon dohányoznak. Ezek ellen mi csak feljelentést teszünk és a katonabirósághoz adjuk át. A többi közlekedésügyi kihágásról a főkapitányságon a következő információt kaptuk:

— A *soffőrökkel* valamivel kevesebb dolgunk van. Most inkább csak azért kerülnek a rendőrségre, mert vigyázatlanul hajtottak, vagy a gépkocsijuk nem volt kellőleg kivilágitva. A harmincszoros taxit elég rendesen szedik, dusgazdag utasaik pedig lefizetik a bármilyen horribilis összeget.

— Sokkal több baj van a *fiakkeresekkel*, gorombáskodnak a rendőri közeggel, vagy — s ezt büntetjük a legszigorubban — megtagadják sok esetben a fuvart. Ezért bakról való letiltás és 100 korona büntetés jár.

Legfőbb ideje, hogy Budapesten a külföldi nagyvárosok mintájára külön *közlekedési rendőrség* létesüljön, melynek az utcai közlekedés felügyelete és irányitása lenne a feladata. Azonban sok tizezer embert fognak még elgázolni a különböző járművek, mig ez az eszme megvalósul . . .

Budapesti esetek

Az YH-YH filmszenzáció

Tegnapelőtt éjjel arra ébredtem, hogy Loly zokog. Szőke fejét mélyen befurta a párnák közé, hogy elrejtse a zokogását, de egész teste remegett s amint a párnája felé nyulok, hát érzem, hogy az egész párna nedves a könnyeitől.

Itt nagy baj van, gondoltam. Szegény Loly már vagy két hét óta sápadt, a szeme beesett és valami mély, gyilkos töprengés ült szeme mélyén. Itt nagy baj van. Most már visszaemlékeztem, hogy két hét óta többször is láttam könnybe lábadni a szemét, de mindig másra fogta, pl. egyszer, hogy a mama szivelzsirosodására gondolt, máskor meg, hogy a krumpli — amelyet éppen hámozott — nagyon csipős és az facsar könnyeket a szemébe. Lám, most jut csak eszembe, hogy a krumpli nem is szokott olyan nagyon csipős lenni.

Hirtelen fölgyujtottam a villamot és fölültem az ágyban.

— Loly, ide rögtön és mondd meg, mi a baj.

Loly nem birt felelni, csak vergődött szivtépő csuklásokkal.

Fölemeltem a fejét, mire mellemre vetette magát fuldokló sirással: Oh nem birom már, nem birom már!

— Mi van veled, valld be szegény gyermekem.

— Félek, hogy elpusztul Waldemár gróf! — és ujra zokogásban tört ki.

Hah, tehát Loly valakibe beleszeretett s most a hitvesi hüség és a tilos szerelem tusakodik kebleében. De ki ez a Waldemár? És miféle veszély fenyegeti? Fehér vagy vörös terror esete forog fenn?

— Vallj be mindent őszintén. Tehát szereted Waldemárt?

— Igen, szeretem. És a dühös viziló felkapta őt a szarvai közé és elrohant vele az őserdőbe.

Ugy? Jól van. Akkor ő már bizonyára ugy is halott. Kámpec.

Loly rémült szemeket vetett rám és elsápadott:

— Ohó, azért korán örülsz, — szisszegte — mert a vizilóban már akkor halálos méreg dult, amelyet Miranda hercegnő adott be neki, aki gyülöli Kunó grófot!

— Talán te is gyülölöd Kunó grófot, Loly, hogy a neve kiejtésekor ugy megkarmoltál?

— Gyülölöm! Neki Miranda hercegnőnek csak a vagyona kell, főleg a kék gyémánt, azért ölette meg az odaliszkot s a hü páviánt és azért vetett tört Waldemár grófnak is.

Megdörzsöltem a homlokomat:

— Megölette? No ez csakugyan impertinencia, sőt erkölcstelenség, de miért nem jelentetted nekem az ügyet már korábban?

— Neked?! — szólt Loly gunyos, vérfagyasztó megvetéssel. — Neked?! Hiszen te csak jársz-kelsz egész nap a szerkesztőségbe, meg más ilyen rossz-féle helyekre, ahol eldurvul a lelked, rideg önzésbe merülsz és nem látod meg, hogy a hitvesed lelkében mi megy végbe, már hetek óta. Hiszen te még a harmadik részbe sem akartál elkiserni, amikor Waldemár gróf élete már csak egy hajszálon függött, rákötözve az ekszpressz-vonat sineire és a nyomorult Kunó gróf a megdelejezett Miranda mellett a barlangban már számlálta a másodperceket és a kanyarodónál föl is tünt már az ekszpressz-vonat.

Beláttam magamban, hogy Lolynak igaza van. Lám, ez a Waldemár gróf, Miranda és Kunó gróf már hetek óta valóságos családtagjaink, nőm lelki nyugalma föl van miattuk dulva és én lám rideg részvétlenségben éltem az ők dus nagyszerü életük mellett, elhanyagolva nőmet, aki lám beleszeretett Waldemárba és belegyülölt Kunóba és reszket Miranda hercegnőért és én mindezt meg is érdemlem.

Megigértem tehát, hogy Waldemár gróf sorsát én is magamévá teszem s én is elmegyek Lolyval a IX-ik és utolsó részbeli részt venni.

— Csakhogy az még borzasztó messze van — töprengett Loly. — Most éjfélután két óra van és a mozit csak délelőtt tizenegy órakor nyitják meg.

Végre is letörültem könnyeit, eloltottam az éjjeli lámpát és alvásaak eredtem. Loly három órakor még fölébresztett egy kissé, hogy mondjam meg, van-e az őserdőben óriási kigyó. Megnyugtattam, hogy az óriási kigyó undorodik az őserdőtől, inkább a szabad homokpusztákat szereti, tehát Waldemár grófért e tekintetben nincs miért aggódni.

Félótkor éppen csak egy rövid félpercre költött fel Loly, hogy mondjam meg, valószinü-e, hogy Weatson a vizitörpe az őserdőben időzik jelenleg, mert ő fel tudná oldani a Waldemár kötelékeit.

— Na, hallod . . . Hát persze, hogy ott időzik, ámbár ha jelenleg történetesen éppen itt időzne a hálószobánkban, mindenesetre a fejére boritanám a mosdótálat.

Loly sóhajtott és megigérte, hogy aludni fog. Délelőtt féltizkor pedig a vicénére biztuk gyermekeink felöltöztetését, megmosdatását s ennek kapcsán megverését, mi pedig elzarándokoltunk a mozijegyekért sorban állani. A kerületünk képviselőjének közbenjárásával végre sikerült bejutnunk és Loly az izgalomtól dideregve bujt oldalamhoz. A közönségben mindenütt erős izgalom hullámzott, két sorral mögöttünk és féljobbra halkan metszegették a zsebekből a pénztárcákat, balra tőlünk pedig szerelem volt.

Na végre aztán megkezdődött a

YH-YH
AZ UNIÓ ÉS KANADA LEGÓRIÁSIBB FILMSZENZÁCIÓJA

Emberevő óriásokkal, rómaiakkal és a Kínai császárral személyesen.

Eredeti fölvételekkel a Vezuv belsejéből és ős fenevadakkal.

IX. BEFEJEZŐ RÉSZ.

Kéretik óvakodni a zsebtolvajoktól.

Őserdő. Rohanva jön a felbőszült viziló és ágasbogas szarvai közé van kötözve Waldemár gróf, elalélva. A viziló földönti a kaktuszokat, a gorillák üldözőbe veszik és követelik káruk megtérítését.

TÜSKÉK

...

A Fővárosi Muzeumot

tekintették meg a mult héten városunk szebbellkü atyái, akik mint a képzőművészeti és muzeumi bizottságok tagjai, érdeklődést mutatnak a szépművészetek iránt. Egyéb elfoglaltságunk miatt nem kisérhettük a felfedező utjára a kis társaságot, mely valószinüen meghatottsággal szemlélte a régi Pest emlékeit, azt a nagyszerü anyagot, amelyet a muzeum vezetői évek hosszu sora alatt összehoztak. Valószinüleg nagyon tetszett az uraknak a szebbnélszebb képek sorozata is, nem beszélve a muzeum óragyüjteményéről, mely egyike a legtökéletesebbeknek egész Európában. Bár azt hisszük, a bizottságot a látottaknál nem kevésbbé érdekelte volna a muzeumnak az a része is, mely nem a nyilvánosságnak van szánva. Nem tudjuk, hogy az uj éra a muzeum pincéjének vagy padlásának melyik sarkába vetette volt dalias polgármesterünk, Bárczy István őexcellenciája számos arcképét, melyek hol polgárőri egyenruhában, hol anélkül ábrázolják fővárosunk büszkeségét, sőt állitólag olyan kép is rejtőzik valahol, mely abban a pillanatban ábrázolja Bárczyt, midőn a miniszterelnökségre gondol. Azt is érdekes lenne megtudni, hogy hol rejtőzik nemzetünk egyik nagy primadonnájának képe, mely arról nevezetes, hogy háromszor akkora, mint az eredeti, és a művésznőt legszebb mosolyával örökiti meg, amelyet valaha művésznő államférfiura vetett. És hol a többi? ... Hol vannak a kubista festők, az ismeretlen és még ismeretlenebb hölgypiktorok számos és borzalmas mázolásai, amelyek olyan szomoruan jellemzik az utolsó tiz esztendő városházi műpártolását. Eltüntek ők valamennyien a padlási és pincei homályban, festőjük, ha ugyan él még és fest még, bánatos szivvel gondol a pénzekre, amelyeket a rosszul vagy még rosszabbul sikerült giccsekért kapott, de amikről a nyugtákat, ha már a képeket nem is, tanulság okából mégis csak érdemes lenne valahonnan előkajtatni ...

Mindenki lenyelte a békát

a Városi Szinház ügyében. Lenyelte a főváros, amikor nem az ő bizottságának akarata érvényesült a szinház bérlete ügyében, lenyelte az állam, amikor Ábrányit kénytelen szerződtetni, akit egy évvel ezelőtt még nem talált alkalmasnak az Opera vezetésére és lenyelte Ábrányi, mikor ahelyett, hogy a maga ura lenne, az állam alkalmazottja lesz a Tisza Kálmán-téri müintézetben. A béka most mindenkinek megfekszi a gyomrát és az egész vonalon gyomorrontás és kellemetlenség észlelhető. Hogy hogyan fog menni a Városi Szinház, az még a jövő titka, de most, hogy az állami irányitás mellett érvényesülhet az a keresztényi és nemzeti eszme, mely a Hold-utca felfogása szerint a müintézetben más uton nem lett volna érvényesithető, rá kell mutatnunk azokra a veszélyekre is, amelyeket az állami igazgatás bürokratizmusa rejt magában. Mi megvagyunk győződve róla, hogy Wlassich Gyula báró nagyszerü miniszteri tanácsos és azt sem tagadjuk, hogy a kultuszminiszteriumban ülnek a legkiválóbb hivatalnokok, de mégis szivesebben látnók, ha a miniszterium művészeti ügyosztálya csak a legfőbb irányitást tartaná fenn magának a Városi Szinházat illetően. Ide frissesség, üzleti szellem és leleményesség, művészi izlés és a közönség ismerete kell, ebből pedig a miniszteri tanácsosok nem tesznek szakvizsgát, lévén mindez paragrafusokba nem foglalható. Ha Ábrányit szerződtette az állam a Városi Szinház igazgatójául, akkor tessék neki a legteljesebb mértékben szabadkezet adni az igazgatásban, nehogy ő Wlassich helyettese legyen. Mert akkor igazán kár volt a Városi Szinházat az állam kezére juttatni ...

Tiz korona

lesz egy kiló kenyér a pékek számitása szerint az uj termésében. Tiz korona sok pénz egy kiló kenyérért, különösen akkor, ha meggondoljuk, hogy most még három korona 50 fillérbe kerül, a kenyérlisztnek pedig 2.50 K kilója. Igaz, hogy a mostani kenyérben a kukoricától kezdve az árpáig az összes gabonanemüek feltalálhatók, viszont az uj kenyér állitólag tisztán buzából fog készülni, de ez a négyszáz százalékos áremelkedés nem az, amit szó nélkül tudomásul lehet venni. Azok a szónoklatok, amik a parlamentben és népgyüléseken elhangzottak a város és a falu egyetértéséről, csillogó frázisok voltak, a kenyér árának emelkedése pedig véres valóság, mely mindannyiunk husába vág. Mindennek a kenyér az alapja, a mindennapi kenyér, ettől függ a nemzetgazdaságtan ősi törvényei szerint minden erőkifejtés ára, a kenyér ára az a pont, ahonnan kiindul az általános drágulási folyamat. A tizkoronás kenyér pedig nem a legbiztatóbb jel az olcsósági hullám őszi szezonjára és hiven mutatja azokat a nagy ellentéteket, melyek Budapest és a falu között tátonganak ...

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

Mi van a lakbérpótlékkal? A hivatalos lap közlése szerint a kormány a lakbér felemelése és a közüzemi pótlék emelkedése miatt felemelte a közalkalmazottak lakbérét. Az állami alkalmazottak lakbére Budapesten a mult év utolsó negyedétől kezdve 32%-al, az idei harmadik negyedtől kezdve nyolcvan százalékkal, összesen tehát 112 százalékkal emelkedik. A fővárosi alkalmazottak lakbérének megfelelő pótlékolására a főváros és a kormány között már megindultak a tárgyalások. A helyzet ugyanis az, hogy az állam nem akarja a fővárosi alkalmazottak lakbérének pótlékolását fedezni, viszont természetszerüleg a főváros is huzódozik attól, hogy ezt a jelentős terhet a vállára vegye. Végeredményben valószinüleg mégis csak a főváros lesz kénytelen alkalmazottai lakbérilletményének rendezéséről gondoskodni. A fontos a fővárosi alkalmazottak szempontjából mindenesetre az, hogy *mielőbb rend legyen ebben a kérdésben* és augusztus elsején a főváros összes alkalmazottak megkapják a mult év november elsejétől visszamenőleg érvényes 32 és az ez év augusztus elsejétől érvényes 80 százalékos lakbérpótlékot.

Tanácsnokok szabadsága. *Sipőcz* Jenő dr. polgármester a tanácsnokok szabadság idejét a következőképpen állapitotta meg: *Fock* Ede augusztus 16-tól szeptember 12-ig, szeptember 26-tól október 9-ig, *Csupor* József dr. julius 11-től augusztus 21-ig; *Berczel* Jenő dr. julius 11-től augusztus 21-ig; *Bukovszky* Viktor augusztus 1-től szeptember 12-ig; *Városy* Gyula dr. julius 4-től augusztus 14-ig; *Sallay* Árpád dr. julius 4-től augusztus 14-ig; *Orczy* Gyula julius 18-tól augusztus 28-ig; *Sántha* Dénes julius 2-tól augusztus 12-ig; *Szaszovszky* József augusztus 3-tól augusztus 30-ig, október 1-től 14-ig; *Édes* Endre julius 4-től augusztus 3-ig, szeptember 1-től szeptember 11-ig; *Vajna* Ede junius 27-től julius 31-ig, augusztus 15-től augusztus 21-ig; *Lobmayer* Jenő dr. évi junius 27-től julius 25-ig, szeptember 5-től 17-ig; *Till* Antal augusztus 1-től szeptember 12-ig; *Purebl* Győző dr. augusztus 1-től szeptember 12-ig. *Zilahi-Kiss* Jenő dr. junius 2-tól augusztus 3-ig; *Bárdi* István augusztus 21-től október 1-ig.

Fővárosi alkalmazottak nyaralása. A Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége értesiti a tagtársakat, hogy azok, kik az állam részéről fürdőzési és üdülési kedvezményben óhajtanak részesülni, az erre vonatkozó kérvényüket közvetlenül a m. kir. Népjóléti minisztériumhoz nyujtsák be. A kérelem beadásáról szövetségünk Elnöksége (IV., Központi városháza I. pavillon I. emelet 45.) irásban értesitendő. A kaszinóhelyiségben (VIII., Mária-utca 10. I. emelet) folyó hó 20-tól mindennap 17 órától 20 óráig (d. u. 5—8.) a Szövetség igazgatótanácsi tagjai az Elnökség képviseletében hivatalos órát tartanak, amikor is a tagtársak felvilágositást, utbaigazitást kaphatnak és esetleges panaszaikat irásban előterjeszthetik.

HIREK

...

A mártirparcellák ügye. A főváros még 1919-ben elhatározta, hogy a diktatura áldozatai közös nagy sirban temeti el és sirjuk fölé monumentális emlékművet állit. A diktatura áldozatainak családjaival a főváros közegészségügyi ügyosztálya lefolytatta az exhumálás engedélyezésére vonatkozó tárgyalásokat és a honvédelmi minisztérium illetékes ügyosztályával is folytak erre vonatkozólag megbeszélések. A közgyülés a mult év novemberében még azt is elhatározta, hogy a tanácsköztársaság ideje alatt vértanu halált halt áldozatok hamvai részére kijelölt hely örök ideig a *„Vértanuk temetője“* nevet viselje. A honvédelmi miniszter tegnap leiratot intézett a fővároshoz, melyben tudomásul adja, hogy a teendők megbeszélésére ujabb *értekezletet tart szükségesnek*, melyben a honvédelmi minisztérium képviselőin kivül a hadtörténelmi levéltár és muzeum vezetősége is részt fog venni. A főváros ezt az ankétot még a nyári szünet előtt egybe akarja hivni, hogy a nyár folyamán megkezdődhessenek a szükséges épitési munkálatok. Az emlékmü a *Kossuth-muzeum környékén lesz.*

Háziipari kiállitás. A székesfővárosi X. ker., Óhegy-utcai Háziipariskola növendékeinek az 1920/21. tanévben készitett munkáiból rendezett kiállitása e hó 25-én d. e. 11 órakor nyilt meg az „Iparművészeti Muzeum“-ban.

Uj épitkezések. A magánépitési albizottság *hétfőn* este Bárdi tanácsnok elnöklete mellett tartott ülésében a következő uj épitkezéseket engedélyezte: *Holitsek* Nándor III. ker., Drugeth-utca 25. földszintes lakóház; *Bartalus* Mihály VI. ker., Szent László-ut 195. földszintes lakóház; *Hajba* István VII., Várnautca 59. földszintes lakóház; *Némedy* Károlyné VII. ker., Béldi-u. 1966. sz. földszintes lakóház. *Leufer* József VI. ker., Tomori-ut 1210. földszintes lakóház; *Palóczy* Lajos VI. ker., Reuter Ferenc-u. 159. földszintes lakóház; *Németh* Béla I. ker., Atilla-körut 53. két emelet ráépités, azonkivül számos átalakitás.

—

A „Kék mazur“ 50-edszer kerül szinre pénteken a Király-Szinházban; a nagysikerü darabnak, mely még most is állandóan táblás házakat vonz, az idei szezónban ez lesz az utolsó előadása. Szerdán délután a Rákosi-iskola vizsgaelőadásául az „Elvált asszony“ I. és II. felvonása és „A sötét szoba“ cimü egyfelvonásos kerül szinre, pénteken délután ugyancsak vizsgaelőadásként „Romeo és Juliá-“ból, „Faust“-ból egy-egy jelenetet, „A nebántsvirág“ egy felvonását és kabarészámokat adnak elő. A vizsgaelőadások 3½ órakor kezdődnek és rendkivül mérsékelt helyáruak.

A Sárga csikó uj előadásával szándékozott jövő szezonját kezdeni a Renaissance-Szinház, mivel azonban a Vigszinház magának vindikálta a szerzőjogilag szabad szindarab felujitásának ötletét, a Renaissance-Szinház a jövő szezont a Falu rossza uj előadásával fogja kezdeni. Tóth Ede klasszikus népszinművének ebben az igen érdekesnek igérkező előadásában Finum Rózsit *Berky* Lili, Bátki Tercsit *Komjáthy* Mária, Göndör Sándort *Virányi* Sándor, Gonosz Pistát ennek az alaknak országos hirü alakitója, *Dezséri* Gyula, Gonosznét *Csatai* Janka, Feledi Gáspárt *Bánóczi* Dezső, Csapinét *Vágóné*, Jóska bérest *Gózon* Gyula, Kónya kántort *Réthey* Lajos, a cigányprimást *Kőváry* Gyula, a korcsmárost *Szenes* Ernő fogja játszani.

A tündérek cselédje Scála-szinházi bemutatója csütörtökön, e hó 30-án lesz. A folyó hó 24-ére váltott jegyek erre a napra érvényesek. A bemutató, a próbák után itélve, olyan fogadtatásra számithat, mint a külföldön.

A tündérek cselédje (Iréne) bemutatója. Amerika és London nagy szenzációja és utóbbi években legnagyobb operettsikere „A tündérek cselédje“ bemutatója csütörtökön, e hó 30-án lesz a Scala-Szinházban. A mulatságos helyzetekben bővelkedő darab teljesen eltér az utóbbi évek sablonos operettjeitől és fordulatos, ujszerü helyzeteivel, kitünő számaival és gyönyörü kiállitásával itt is rendkivüli sikerre számithat.

Eseményes reprizek a Tivoliban. A jövő héten két nagy filmsiker ismétlődik meg a Tivoliban. Hétfőn és kedden a *„Roland mester“-t* ujitják fel, a grandiózus, történiai szinművet, amelynek női főszerepét *Eva May játssza.* Szerdán és csütörtökön a „Golconda“, Rudyard Kipling kalandorregénye, kerül reprizre, a főszerepben *Robert Robertsonnal.* Kiegészíti mindkét müsort a *„Bosszuhadjárat“* cimü amerikai kalandortörténet és az *„Amatőr filmszinészek“* cimü burleszk. Az előadások 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Igazgatók: KÖNYÖT SÁNDOR és TÁRSA
Naponként este 7 órakor
A SZENZÁCIÓS JUNIUSI MÜSOR
Csütörtökön, szombaton és vasárnap délután félnégy órakor mérsékelt helyárakkal

---

A viziló földönti az őserdő összes épületállványait is, mire az épitkezési vállalkozók is csatlakoznak az üldöző menethez. Földönti a tojásos kofák és görögdinnyések sátrait is, mire csatlakoznak az üldözőkhöz a kofák is és egy németsisakos rendőr. A viziló szorongatott helyzetében fölugrik a törökbálinti helyiérdekü villamosra, mire az üldözők repülőgépen folytatják az üldözést. Kamaraerdőtől kezdve a helyzet jelentősen megváltozik, most már a viziló menekül Waldemárral repülőgépen és üldözői folytatják az üldözést a helyiérdekü villamoson. A viziló végül is kimerülten elnyulik egy kaktuszbokron és ki akarja lehelni bünös lelkét, amikor hirtelenül levelet kap a Weatson jellegzetes irásával:

Tud meg nyomorúlt, hog te voltál, aki elcábittotad leányomatt, ezért lackolnod kel! Weatson.

A méreg hatni kezd és a váratlanul megjelenő Weatson, a vizitörpe hétszer döfi tőrét a viziló bérenc szivébe, mire az egész hegy fölrobban, a hinduk, az oroszlánok és cethalak sürgősen menekülnek.

Ekkor megérkezik pompás zebráktól vont autóján Miranda hercegnő, akinek szivében sohasem hült ki a szerelem a nemes Waldemár iránt. Óriási diszfölvonulás, melynek keretében megejtik az angol koronázást és a népszámlálást Indiában. 150.000 szereplő. Az összes történelmi korszakok korhü jelmezei. Kunó grófot leleplezik, mire a római zsoldosok elhurcolják sodronykötélpályán. Waldemár és Miranda megesküsznek jugoszláv szertartás szerint, melyben a kinai császár is magántáncot lejt. A császár megkérdi Waldemártól, hogy minek köszöni diadalmas elegánciáját és hóditásait? Waldemár gróf felel:

A TEDDY CIPŐKRÉMNEK!

Vége.

Hazamenet Loly arcán a kielégült boldogság szelid derüje ömlött el. A Nőegylet-utcában Loly a vállamhoz hajtotta fejét és megkérdezte, hogy szeretem-e még hiven és igazán? *Brr.*

KÖZGAZDASÁG

A „Futura“ első üzletévi forgalma 20·5 milliárd volt.

A forradalmak után megindult keresztény nemzeti restaurációnak a közgazdasági területek visszavételére irányuló munkájában egész természetszerüleg nagyon sok *„akarnok“* került felszinre. Az eredmény az lett, hogy az uj intézmények minőségi foka és az erők szükségszerü koncentrációja helyett ezek szétforgácsolása és az intézmények sokasága állott elő. Nagyon sok uj intézménynél láttuk és látjuk, hogy a tehetségek *„szabadforgalmá“*-t a hozzá nem értés, a tudatlanság *„kötött forgalmá“*-val akarják pótolni. A jóakaratot egyik helyen sem akarjuk kétségbevonni, de ez magában véve nem elég. Nem a *„tőkeszivattyuzás“* rendszere kell, hanem *nagystilü üzleti politika, gondos körültekintés, de gyors elhatározás és nem tétovázó semmittevés.* A kevés intézmény közül, amelyek a gazdasági restauráció gondolatát helyesen valósitották meg és *stilusos üzleti politikát követtek*, első helyen áll a *„Futura“*, a *Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi r.-t.* Saját üzletkörében keresztülvitte és példát mutatott, hogy miként kell a magyar rétegeket a fix fizetés és a bürokratikus aktaintézés járma alól felszabaditani. Kereskedőket, szakembereket nevelt, akik méltán vehetik fel a versenyt azokkal a rétegekkel, amelyek a magyar kereskedelmet, a gyakorlati szaktudást monopólizálni akarták.

A *„Futurá“*-nak a legnehezebb gazdasági és politikai viszonyok között sikerült belekapcsolódnia a világkereskedelembe, s nagyarányu gabonagyüjtési akciójával az ország ellátását biztositotta. Csekély anyagi erő állott rendelkezésére, de szellemi és erkölcsi erővel, ami rendelkezésére állott, lehetővé vált a nagyobb állami megbizatások vállalása és sok milliárdos üzletnek sikeres lebonyolitása.. Maga a szervezet teljes kiépitését rövid idő alatt tökélyre emelte, annyira, hogy ugyszólván minden községben megvan a kapcsolat, melynél a legfőbb szerepet a szövetkezetek látják el. A külföldi összeköttetések révén szálai az összes világkereskedelmi szervekhez lenyulnak.

A mutatkozó szükséglethez képest tevékenysége körébe fokozatosan vonta be a különböző árucsoportokat s kereskedelmi főosztálya keretében a külkereskedelem, mezőgazdasági termények, gyapju, fa, papir, festék, vegyi cikkek és hulladékok és mezőgazdasági gépek számára állitott fel osztályokat. Érdekeltségeinek kiterjesztése céljából különböző vállalatok alapitásában vett részt. Az állam az intézet altruisztikus törekvéseit és megbizható szervezetét méltányolva, több állami akció lebonyolitását bizta rá. Ide tartozik elsősorban: a gabonagyüjtés, a gyapjuakció, az ujságpapir-ellátás: s a mezőgazdasági gépakció. A hagyma értékesitésére alakult egyesülésben a *„Futura“* vállalta a vezető szerepet. Az importcikkek közül, amelyeket a hazai szövetkezeteknek, vagy közvetlenül a fogyasztóknak szétosztott, kiemelendők: só, petróleum, cukor, benzin, karbid, táblaüveg, épitkezési anyagok, festékáruk, egyéb vegyi cikkek, mütrágya, gazdasági gépek, szekerek és szerszámok, tüzelő és épületfa.

A *„Futura“* üzleti forgalmának jellemzésére a következő adatokat emlitjük fel: *főkönyvi forgalma 1920. év végéig 20.5 milliárd korona, amely forgalom 1921 április hó végéig 30 milliárd koronára emelkedett,* a pénztárforgalom 4 milliárd korona, az áruforgalom értéke szintén 4 milliárd, mennyiségben több, mint 100 ezer vagon. Az üzletek lebonyolitására csekély alaptőke mellett természetesen állandóan több milliárd hitelt vett igénybe.

Az 1920 december 31-én lezárt első üzletévben a tiszta felesleg 2.409.663.79 K. Ennek felosztására a ma megtartott közgyülés a következőképpen intézkedett: 6 százalékos osztalék fizetésére a 26 millió korona alaptőke után: 1.560.000 K, tartalékalap javára 567.510 K, az igazgatóság 10 százalékos jutalékara 240.963.38 K, a fenmaradó 41.187.41 K uj számlára vitetik át. Közérdekü és jótékony célra az elmult üzletévben a *„Futura“* 3.695.652 K-t folyósitott.

Az intézet altruista jellegéből folyik, hogy az elért eredmény nem a minél nagyobb feleslegek kimutatásában, vagy akár a felcsigázott osztalékok magasságában mutatkozik, Azáltal, hogy a mezőgazdasági termékek összegyüjtését és a külföldön való értékesitését megszervezte, s a gazdákhoz munkaeszközöket, s ipari cikkeket a közvetitők kikapcsolásával juttatta: a mezőgazdasági népességet erősitette s ezzel egyrészt megadta a többtermelés alapfeltételét, másrészt a magyar elemnek a kereskedelem terén biztositotta az őt megillető helyet.

—

A Földhitelbank R.-T. tizedik évi közgyülésén *Paupera* Ferenc dr. vezérigazgató előterjesztette az igazgatóság jelentését és az évi mérleget. Az üzletév 11,630.177 korona tiszta nyereséggel zárult. A közgyülés részvényenként 60 korona osztalék fizetését határozta el. A közgyülés *Paupera* Ferenc dr. vezérigazgatót alelnökké, *Walder* Béla és *Zala* Lajos igazgatókat pedig az igazgatóság tagjaivá választotta meg.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság rendkivüli közgyülése a társulat alaptőkéjének 100 millió koronáról 124 millió koronára való felemelését és azt, hogy az uj részvényesek a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulatnak adja át 75.000 drb Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulati részvény átvétele ellenében, egyhangulag elhatározta. Az igazgatóság uj tagjaiul megválasztattak idb. *Chorin* Ferenc dr. *Gratz* Gusztáv dr., *Reimann* Lázár és *Chorin* Ferenc dr.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat rendkivüli közgyülése egyhangulag elfogadta az igazgatóságnak a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársasággal létesitendő érdekközösségre vonatkozó javaslatait.

A Wiener Bank-Verein rendes közgyülése elhatározta, hogy osztalék fejében részvényenként 12% = 48 koronát fizet. Az alaptőke 500,000.000 koronára emeltetett fel.

A „Klotild“ Első Magyar Vegyipar R.-T. e hó 25-én tartott rendkivüli közgyülésében elhatározta, alaptőkéjének 10 millió koronáról 25 millió koronára való fölemelését. Az uj részvények 4:3 arányban 250 korona árfolyamon — hozzáadva 25 korona illeték és költség — bocsáttatnak a régi részvényesek rendelkezésére.

A Foncière Általános Biztositó Intézet *Széchenyi* Bertalan gróf elnök elnöklésével megtartott közgyülésén bemutatta az 1920. évi üzletjelentést. A mult évi nyereségből 15% = 30 korona osztalékot fizet.

A Magyar Cukorgyárosok Országos Egyesülete közgyülésén Tornyay Rezső báró elnök utalt az 1918 óta bekövetkezett világrendítő eseményekre, amelyek a magyar cukoripart sem kiméltek meg és hangsulyozta a Csonka-Magyarországon megmaradt cukorgyárak összetartásának szükségességét. A közgyülés a nyomtatásban is közzétett jelentést tudomásul vette. Hat év tartamára megválasztotta elnöknek *Tornyay* Rezső bárót, alelnököknek *Patzenhofer* Konrád lovagot és *Maier* Emil udvari tanácsost, az egyesületi választmány tagjaivá választattak: *Aczél* Ede, *Csermák* Hugó, *Elbogen* Hugó, *Hattig* Gyula, *Hatvany* Béla báró, *Hatvany* Endre báró, *Hirsch* Albert dr., *Kauders* Szigfrid, *Lendvai* Sándor, *Patzenhofer* Rudolf lovag, *Rothermann* Richárd, *Skene* Richárd dr., *Wiemann* Géza és *Willheim* Arthur.

Magyar-lengyel kereskedelem. A Magyar Kereskedelmi Csarnok textiláru-szakosztályának felkérésére *Pál* Jób, a Magyar-Lengyel Kereskedelmi Kamara ügyvezető igazgatója vasárnap délelőtt a Kereskedelmi Csarnok nagytermében előadást tartott a lodzi textilipar helyzetéről; az előadó, akinek közel egy hónapig a helyszinén volt alkalma arra, hogy a világ második helyen álló textiliparát tanulmányozza, a lengyel ipar történelmének ismertetése után a lodzi textilipar mai helyzetével foglalkozott. Az előadás után tartotta meg a Magyar-Lengyel Kereskedelmi Kamara rendkivüli közgyülését, ugyancsak a Kereskedelmi Csarnok helyiségében. Az elnök bevezető szavai után *Pál* Jób igazgató mondotta el beszámolóját.

A Magyar Serfőzők Egyesülete a napokban tartotta rendes évi közgyülését *Aich* György elnöklésével. Az előterjesztett évi jelentés megállapitja, hogy a lefolyt vében sem javult a szomoru helyzet, melybe a magyar söripar jutott. Sürgeti a jelentés oly kereskedelmi szerződés megkötését, elsőbb a szomszédos államokkal, melyek a magyar sör kivitelét lehetővé tennék. Különösen megnehezitik a sörfogyasztást a nyomasztó adóterhek, melyek egy éven belül kétszer is tetemesen emelkedtek.

A Szent István Tápszerművek tőkeemelése. A Szent István Tápszerművek Rt. junius 30-án tartja rendes közgyülését, melynek napirendjén szerepel a 8 milliós alaptőkének 16 millió koronára való felemelése. A vállalat mérlege 1,093.140 korona tiszta nyereséget tüntet föl.

A Dietrich és Gottschlig rt. tőkeemelése. A Dietrich és Gottschlig Részvénytársaság, a Földhitelbank alapitása, e hó 28-án tartandó rendes közgyülésén felemeli 3 milliós alaptőkéjét. A tőkeemelést a vállalat nagyszabásu fejlődése teszi szükségessé. Mérlege 416.744 korona tiszta nyereséggel zárult, bár 198.517 korona leirást eszközöltek.

Ullmann és Seligmann-cég részvénytársaság. Értesülésünk szerint az Angol-Magyar Bank támogatásával az Ullmann és Seligmann szállitócég részvénytársasággá alakul át.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T. tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek!

Libál Lajos látszerész IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármily mennyiségben cipőt.

Schunda V. József hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés VII., Károly-körut 9.

„KÉVE“ Ruházati Áruház Szövetkezet Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Rendkivüli árleszállitás!

Csak mig a készlet tart!

Fekete és szürke gyermek vászon cipők, tartós minőség, 26—29 nagyság	150·— K
30—35 «	170·— K
Szandáltalpú gyermek cipő, antilop betéttel 23—26 nagyság	180·— K
Női fehér vászon fél cipő	220·— K / 390·— K / 540·— K
Szandál 20—25 nagyság	130·— K
« 20—23 «	154·— K
« 24—27 «	205·— K
« 28—31 «	285·— K
« 32—35 «	355·— K
« 36—37 «	400·— K
« 38—39 «	470·— K
« 40—42 «	530·— K

Jardin de Paris Erzsébet királyné-ut 1. Telefon: József 86—31
Fenyvesi Emil, Boros, Békeffy a kabarében. Nyáry Emmy—Dezsőffy táncduettje, Lissac és Hardt berlini táncospár. Faraboni a Tabarinban.

METAX MAGYAR IZZÓLÁMPA R.-T.
BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCA 13. SZ.
Telefonszám: 104—59, 143—57. Szállit villamos izzólámpákat és mindennemü szerelési anyagot.

CASINO DE PARIS (Nyári helyiség) VI., Hermina-ut 65.
Mulattató, aktuális operett és külföldi attrakciók. Előadás után Parkettánc.
Kezdete este fél kilenc órakor.

Cséplőshez és kovácsoláshoz koksz
megrendelhető: „Ignis“ Tüzelőanyag Kereskedelmi Társaságnál
Budapest, V., Rudolf-tér 5. sz. ·:· Telefon: 115—27.

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

GELLÉRT SZÁLLÓ
PARK-TERRASZÁN
délután 5 órától katonazene
DUNAI TERRASZÁN
Kóczé Antal és fiai hangversenyeznek
Fedett helyiségek. Kávéház és étterem. FRENREISZ ISTVÁN.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

I. évfolyam Budapest, 1921 julius 6. 26. szám

ÚJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Városi ingatlanok

Irta: HORVÁTH KÁROLY (IV. ker.) biz. tag.

Budapest hires arról, hogy *nagyon sok* ingatlana van, — mondá a közelmultban egy külföldi ismerősöm, — de hires arról is, hogy *nagyon kevés* érzéke azok helyes kezelésére, — igy fejezte be a kedvezően indult mondatot.

Előttem fekszik a fővárosi költségvetés, böngészem az I. csoport számtömkelegét, mintegy adatokat keresek, hogy önmagamnak igazolhassam: lám nincs a külföldinek igazsága.

És találok számokat és leirom őket, amint következnek:

Az ingó és ingatlan vagyon összes bevétele	63,798.502 K,
összes kiadása	8,111.222 K,
felesleg . . .	55,687.280 K,
ebből levonandó a közterületek használatáért a haszonvételi jogokért, a Dunapartokért befolyó összeg, melyek nem az ingatlan jövedelmei, hanem városi jogok, éppen ugy mint a helypénzszedési jog	53,844.891 K,
ebből továbbá levonandó	2,842.389 K,
értékpapirok jövedelemfeleslege .	40.521 K,
marad mint valódi ingatlan jövedelem	2,801.868 K.

Nem akarom elhinni. És kezdem vizsgálni a részleteket.

1,680.000 □-öl rét és szántóföld hozadéka 1,049.000 korona, azaz 1 □-ölé 22 fillér, kataszirális holdanként 352 korona.

1,021.000 □-öl üres telek hoz 1,573.000 koronát, azaz 1 □-öl 154 fillért.

A továbbiakban 1909. évi leltári értéket alapul véve: 15½ millió korona értékü bérházak 193.000 koronát, azaz az érték kb. 1¼%-át, illetve a *mai* érték kb. ¼%-át.

8,350.000 korona értékü vigadó, vendéglő stb. 151.000 koronát, azaz az érték kb. 1.8%-át, illetve a mai érték 0.2%-át.

A kb. 430 holdas konyhakerti gazdaság üzleti feleslege csak nullákkal kifejezhető.

Ezek száraz adatok, melyek ismerete után csak könnyes szemmel állapithatjuk meg a tényt, hogy azon sok-sok milióért, melyekből mindezek megszereztettek és létesültek, a főváros ma, a valutakülönbözet figyelembe *nem* vétele esetén is kb. 8% kamatot fizet. Mivel pedig mindezen létesitmények és szerzemények hozadéka csak tizedszázalékokban fejezhető ki, természetes, hogy a hiány adóval pótolandó. Vagyis: azért gazdag, nagy vagyonu a főváros, hogy lakossága sok adót legyen kénytelen fizetni.

Emellett nem hallgatható el, hogy a tizedszázalékba kifejezhető jövedelem is csak látszólagos. Ugyanis ha nézzük az épületfenntartási költségeket: 484.000 korona, azt látjuk, hogy ezen összeg csak 4%-a a *fenntartandó* épületek leltári értékének, vagyis oly csekély összeg, amely a *tényleges* szükségletre feltétlenül nem elegendő. Tehát: vagy pótbitel fog kéretni, vagy pedig a házak állapota fogja megsinyleni a kikényszeritett takarékoskodást, mely papiroson érvényesülhet, a valóságban azonban az épületek romlását fogja eredményezni.

Ugyancsak kifogásolható, hogy az ezen tételek kezeléséhez feltétlen szükséges, hogy ugy mondjam forgótőke kamata a költségvetésben sehol nem található. Kétségtelen ugyanis, hogy főként az épületek kezelése bizonyos fővárosi tőkét igényel és köt le, melyek kamata megtéritendő volna. De számszerüleg beállitandó volna a befektetett tőke kamata is. Minden gazda és kereskedő igy számit. A fővárosi költségvetés ezt nem teszi, mert különben még papiroson is hatalmas deficit mutatkoznék. Igy csak tudjuk, hogy van, de legalább nem látjuk. És vigasztalásul ez is valami . . .

De felvetődik ezután a kérdés második és fontosabbik része: milyen intézkedések teendők, hogy a helyzet javuljon?

Erre vonatkozólag eddig kétféle propozició ismeretes. Nézzük őket sorjában.

Az első az *Ernst*-féle, mely a fővárosi ingatlanok eladását javasolja.

Kétségtelenül helyes eszmemenet az, amely azt mondja, hogy adósságomat nem birván jövedelmemből törleszteni, vagyonom egy részével cselekszem ezt meg annál is inkább, mert adósságaim terheit sem birom jövedelmemből fedezni.

A javaslat elvileg helyes. A kérdés csupán abban fontos, mely ingatlanok kerüljenek eladásra. És e pontnál kátyuba jut az igyekezet. Ugyanis a helyzet kb. az, hogy az eladható ingatlanokra nem volna vevő, legalább is jo vevő; azon ingatlanokat pedig, amelyekre vevő volna, sok és jó vevő volna, eladni nemcsak nem szabad, de egyenesen bün volna azok eladása fővárosunk jövő fejlesztése tekintetében.

Csak egy rövid példa. A Szent Gellért avagy a Vigadó sok titkos pénzraktárt hozna mozgásba. De ezek egyike sem eladható. A kutyaszoritó-uti 47 □ öles beépitetlen telek pedig nemcsak nem kellene senkinek, de az ennek eladásából befolyó összeg még arra sem volna elegendő, hogy fedezze azon bizottság költségeit, amely a kifizetendő adósság kijelölése tárgyában volna hivatva kétségtelenül böles javaslatot tenni.

A bérházakra pedig szintén szükség lesz. Ezekben a nem jövedelmező házakban fog kelleni elhelyezni mindazon fővárosi nélkülözhetlen intézményeket, amelyek jelenleg drága bér ellenében vannak elhelyezve.

A második javaslat, az *Orczy*-féle más irányu. Mig u. i. az *Ernst*-féle az ingatlanokat a terhek csökkentésére akarná felhasználni, addig ez utóbbi az ingatlanok jobb kihasználását célozza hosszu lejáratu üres telek bérletek nyujtásával, vagy talán inkább az épitkezés megindulhatását kivánná előmozditani.

Ezen javaslat is inkább csak tetszetős, mint tartalmas. Mert nem épitkezik ma sem az, akinek telke van, sem az, akinek anyaga van, sem az, akinek tőkéje van. Ennek közgazdasági és egyébb okai vannak. Olyan okok, melyeket nem létezőkké még fővárosi ingyen telkek sem tehetnek. De veszedelmes is e terv. Mert nem lehetetlen, hogy éppen azon telkeken lenne, ha lenne, épithető, amelyek rövid néhány év mulva érezhetően hiányoznának a főváros saját terveiben.

Mit kellene tehát mégis tenni?

Jegyzetek egy öreg pesti könyvből

Az első pesti cimtár.

Egy könyvesházban kutatva, ma egy érdekes 132 oldalas könyvecske került kezembe. *Az első pesti cimtár.* Még németül van irva, adatai pedáns és megható német gondossággal vannak összeállitva, de minden fejezete fölött ékes, erős, szép régi magyarsággal ott áll a fejezet magyar cime is. A könyv pontos cime: *„Adress-Kalender der Königlichen Freystadt Pesth, auf das Jahr 1805.* Herausgegeben von Paul *Rath,* dokt. d. Med. u. Augenarzte. (Waitzen, gedruckt bey Anton Gottlieb.) Minden magyar embert, de kivált a pesti lakost érdekelheti, hogy milyen volt a mi fővárosunk 115 év előtt, minő az a kép, amely ennek a könyvecskének lapjairól a képzeletben kialakul, arról a fővárosról, melynek határait a mai Bástya-utca, Muzeum-körut, Károly-körut s Fürdő-utca jelezné. Nagyon természetes, hogy naptári résszel kezdődik az egész. Ezután a nevezetesebb országos vásárokat sorolja fel és összesen 85 várost emlit meg. Erdélyből csak 5 várost nevez meg: Gyulafehérvárt, Brassót, Szebent, Kolozsvárt és Marosvásárhelyt.

Pest lakóit rangsor szerint osztályozza és ehhez képest a királyi fő-itélő udvarral *(Excelsa Curia Regia)* kezdi. A septemvirális tábla elnöke akkor József nádor volt, a tagok pedig a TT. papi rendből való Tábla Birák, Mágnások és Nemesek szerint osztottak meg. A papi rendből való 3 táblabiró: kollegrádi gróf *Kolonits* László, Zay-Ugróc ura, az egyesitett kalocsai és bácsi püspökség érseke, azután *Pethő* József driveszti püspök, pethóniai felszentelt püspök, a pécsi káptalan prépostja, majd gróf *Sauer* Kajetán arbai választott püspök, a nagyváradi káptalan nagyprépostja.

Az 55 mágnás-tag közt találjuk *Szent-Iványi* Ferencet, korompai gróf *Brunzvik* Józsefet, gróf *Széchenyi* Ferencet, ócsai *Balogh* Pétert, báró *Révay* Pált, várkonyi gróf *Amade* Antalt és báró perényi *Perényi* Istvánt. Érdekes, hogy a *Szent-Iványi* és ócsai *Balogh*-család képviselőit a mágnások közt találjuk. A nemesek között van szintén egy *Szent-Iványi,* azután bessenyei *Beöthy* Imre, pécsujfalusi *Péchy* Gábor, pribéri *Jankovich* János, tótváradyai *Péchy* Gábor, pribéri *Jankovich* János, tótváradyai *Kornis* József, bernátfalvi*Bernáth* József, *Gányi* János, nagyszigeti *Szily* József és ebecki *Tihanyi* Tamás. A bányaügyek referense volt *Bucholtz* Ferenc, jegyzőkönyvvezető *Vicenty* János és a tanácsház kapusa *Pavinocs* Imre.

A királyi tábla elnöke semsei *Semsey* András, prelátusai *Vancsay* János, perlaki *Somogyi* Lipót, bárói: zséki *Teleky* László birodalmi gróf és vicsapi *Malonyay* János Alajos báró. Vicepalatinus: borosjenői *Muzslay* Antal. Vicejudex curiae regiae: fái *Fáy* Barnabás. Itélőmesterek voltak: *Aczél* István, kelemési *Melcer* László, szilasi és pilisi *Szilassy* József, tahi *Tahy* Antal, székhelyi *Majláth* György, ürményi *Ürményi* János, ludányi *Bay* Ferenc, nemes *Millos* József, vizaki *Tallián* Antal. Érseki táblabirák: *Boronkay* Imre és benedekfalvi *Luby* Károly.

A cimjegyzék sorra veszi ezután a különböző polgári és katonai hivatalokat. A Széchenyi Magyar Országos Könyvház kicsiny intézményének könyvtárosa akkor nemes *Miller* Jakab Ferdinánd ur volt, mig a könyvház személyzete összesen két személyből, egy irnokból és egy szolgából állott. Nemes Pestn vármegye törvényszékének élén a főispán állott, aki egyben a palatinus őfensége volt, mig mellette az adminisztrátori tisztet *Barkóczy* Ferenc gróf viselte. Első vice-ispán *Lackovics* György, második *Szent-Királyi* László volt. A megyei tisztviselők között javarészt ma is szereplő nevekkel találkozunk, igy *Ottlik, Friebaisz, Madarassy, Csontos, Hangyásy, Csemniczky, Nikolics, Somogyi, Zlinszky, Balla, Tormásy, Puky, Burián, Miskey, Beretvás, Etre, Ruttkay, Jeszenszky, Cserna, Veres, Tomcsányi.* A. Cs. K. Hadrend már akkor a közös hadsereg jellegét viselte magán, amennyiben a tisztek között az osztrák-magyar monarchia minden nemzetiségét képviselve találjuk.

Kedves fejezete a könyvnek: *A· K. Universitása a' Tudományoknak.* A rektor magnifikus, *Trenka* Mihály Alajos, az esztergomi érsekség világi papja, a művészetek és a filozófia doktora, az általános világhistória nyilvános rendes professzora. A tanári karban találjuk *Dugonics* Andrást, a jeles piaristát, aki a mathematikának volt rendes tanára. Azután *Kietajbl* Pál doktort, a világszerte neves kémikust és botanikust, *Schégius* Lajost, Toldy Ferenc édesatyját, *Révay* Miklóst, a legnagyobb magyar nyelvészek egyikét és sok más érdemes, ma már többékevésbé feledésbe merült nevet, de akik akkoriban fényességei voltak a magyar tudomány kicsiny csarnokának.

A *T. Piaristák gymnásiumának tanári kara* akkoriban mindössze 6 tanárból állott. *A cs. k. póstahivatal* sem volt valami nagyon kiterjedt intézmény, mert össze-vissza egy direktora, két postahivatalnoka, két praktikánsa és négy levélhordója volt. Ebben a fejezetben a következő megjegyzéseket találjuk: A hivatalos órák napjában reggel 7 órától déli 12 óráig tartanak (kivéve 10—11-ig, *amikor is a*

Semmit, vagy nagyon keveset. Csak egy kis kereskedelmi érzéket kellene belevinni a fővárosi adminisztrációba. Mert üzlet a vagyonkezelés is, közönséges üzlet, amelyet azonban tudni és érteni kell!

Mivel pedig e kereskedelmi, üzleti érzék éppen a legnehezebben megszerezhető valami, olyan megoldást kell keresni és találni, melynek keretében érvényesülhet e nélkülözhetlen valami ugy, hogy emellett a főváros legteljesebb felügyeleti és ellenőrzési joga épségben maradjon vagyoni, kulturális és nemzeti érdekei és kötelezettségei tekintetében egyaránt.

Természetesen e megoldás keresésében ne a gázgyár szolgáljon mintaképül, de nem is az állatvásárpénztár. Inkább a Városi Szinház Ábrányi-féle szerződése, mely azonban, avagy talán éppen ezért, sehol sem található a főváros költségvetési tervezetében...

Már többször emlitettem, most ujból hangsulyozom: Budapestet a jó Isten is fürdővárosnak teremtette. Meg van ehhez itt minden, amit a *jó Isten adhat:* gyönyörü fekvés, természeti kincsek stb. stb. Csak az hiányzik, amit az *emberektől kellene kapnunk:* az *akarat*. Az akarat, amely azt mondja, hogy viszem e gyönyörü jövőre hivatott várost előre, egy kitüzött, határozott cél irányában; oda, ahonnan a boldogulás és megelégedés integet felénk....

Budapest azon szerencsés város, melynek *természetes* jövője van. Csak meg kell látni ezt s nem keresni természetellenes célokat, melyeknél a fáktól nem látni az erdőt. Avagy megforditva.

És ezen természetes jövő felé haladtunkban kellenek nekünk a fővárosi ingatlanok. Egy szem a fejlődés láncozatában, melyekért hála, hogy megvannak. Ne keressünk ezekben pillanatnyi megoldást: gondoljunk arra, mivé tehető Budapest 25 akarattal teljes év alatt s haladva előre szegzett tekintettel ezen cél felé, önmagától nyer megoldást a fővárosi ingatlanok kérdése is.

Őszre elkészül a házmester-szabályrendelet

Rendezik a házmesterek jogviszonyát — Értekezlet a házmester-szabályrendelet ügyében — Revidiálják a köztisztasági és a bejelentési szabályrendeletet

A háziurak és lakók nagy küzdelmében szinte elveszett a hangja a házfelügyelők kivánságainak, akik pedig minden követ megmozgatnak, hogy a hatóságok figyelme őreájuk terelődjék. Érdekes az a szociális eltolódás, amely a házfelügyelők szempontjából létkérdéssé tette ezt a küzdelmet. A főcél, amiért a házmesterek harcolnak, az, hogy máról-holnapra négyheti felmondás alapján ne lehessen kidobni őket az állásukból azon egyszerü okból, mert a felmondott házmesteri lakás helyett nem tudnak másikat szerezni. A béke éveiben nem volt nagy baleset arra a postásra, rendőrre, altisztre, szolgára, aki házfelügyelői állást vállalt, az állás elvesztése, kiment az Angyalföldre vagy Óbudára szoba-konyhás lakásba, ahol hetenkint két vagy három forintot kellett fizetnie és a kérdés meg volt oldva. Ma ellenben *lakás nincs*, a házmesterek tehát görcsösen ragaszkodnak állásaikhoz és ezért követelik főleg a háztulajdonossal szemben való jogviszony rendezését.

A legujabb lakásrendelet a házmesterek és aháziurak közötti jogviszony rendezését *a miniszteriumok hatásköréből a főváros hatáskörébe utalta*. A belügyminiszter egyben a két nagy házmesteregyesületnek, a *Keresztény Szociálista Házfelügyelők Országos Szövetségének* és a *Házfelügyelők Országos Szövetségének* memorandumait és szabályrendeleteit leküldte a fővároshoz, ahol *Lobmayer* Jenő dr. tanácsnok vette kezébe az ügyet. Az ő utasitására *Faller* János dr. szabályrendelettervezetet készitett, amely részletesen és pontosan szabályozza a házmesterek jogviszonyát ugy a háztulajdonossal, mint a lakókkal és a segédházfelügyelőkkel szemben. A szabályrendelettervezetről, amely az ősz folyamán kerül a közgyülés elé, *Faller* János dr. tanácsjegyző a következő felvilágositással szolgált az *Uj Budapestnek:*

— A szabályrendelettervezet megállapitja, hogy a székesfőváros területén lévő házak tulajdonosai házfelügyelőt alkalmazhatnak, akinek kötelességei kétirányuak: köteles ellátni azokat a teendőket, amelyeket a szabályrendelet vagy egyéb kormányrendeletek előirnak, továbbá köteles ellátni azokat a teendőket, amelyeknek ellátására a háztulajdonossal irásban szerződik. Kötelességei teljesitéséért elsősorban a házfelügyelő felelős, ez a felelősség azonban nem menti fel a háztulajdonost, aki másodsorban felelős marad arra az esetre, ha a házmester felelősségre nem vonható, továbbá, ha a kihágás tényét megállapitó cselekvést vagy mulasztást a házfelügyelő *a háztulajdonos utasitására* követte el.

— A házfelügyelő a szabályrendelettervezet szerint csak *magyar honos, nagykoru, magyarul beszélő, irni és olvasni tudó, házmester sziolgálati könyvvel ellátott egyén lehet*. Az az egyén, aki büntett vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt jogerősen el volt itélve, *házfelügyelő nem lehet*.

— A kerületi előljáróságok a kerület területén lévő házfelügyelőkről névjegyzéket vezetnek és szolgálati könyvet szolgáltatnak ki. A jövőben csak szolgálati könyvvel rendelkező házfelügyelők fogadhatók fel, vagy olyan egyének, akik záros határidőn belül megszerzik a házfelügyelői könyvet. Azok a házmesterek, akik már szolgálatban vannak, a szabályrendelet életbelépésétől számitott 30 nap alatt kötelesek a szolgálati könyvet megszerezni.

— A háztulajdonos a házmesternek legalább *egy szobából és konyhából álló lakást tartozik ingyen adni*, még pedig lehetőleg földszinten és lehetőleg olyan helyen, ahonnan a házmester a kaput, a lépcsőházat, a házba jövőket és onnan távozókat állandóan figyelemmel kisérheti. A házmesternek *albérlőket tartania nem szabad*. A felmondási idő a háztulajdonos és a házmester között *3 hónap*. A felmondási idő letelte előtt még jogában áll a háztulajdonosnak a házfelügyelőt bizonyos esetekben *azonnal elbocsájtani*, még pedig akkor, ha a házmestert büntett vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt jogerősen vád alá helyezik vagy letartóztatják, vagy a bérlőkkel szemben tanusitott viselkedés által elkövetett kihágás miatt *harmadizben elitélik*, ha a házmester vagy hozzátartozója a háztulajdonost vagy a bérlőket tettleg bántalmazza, vagy becsületükben megsérti, ha a háztulajdonosnak a köteles engedelmességet megtagadja, hogy a rábizott értékeket hüllenül kezeli. Amennyiben a háztulajdonos a házmestert a bérlőkkel szemben tanusitott viselkedése miatt a bérlő kifejezett kérelmére azonnal eltávolitani nem hajlandó, jogában áll a bérlőnek a házmester *azonnal való elbocsátásának elrendelését* kérni a kihágási bíróságtól. E bíróság rendeletének a háztulajdonos tartozik azonnal eleget tenni.

A szabályrendelettervezet letárgyalására az elmult napokban értekezlet volt a városházán, amelyen *Lobmayer* Jenő dr. tanácsnok elnökölt. Az értekezleten megjelentek *a Háztulajdonosok Szövetségének, a Keresztény Szociálista Házfelügyelők Országos Szövetségének*, továbbá *a Segédházfelügyelők Egyesületének* kiküldöttei. A tárgyalás során részletesen megvitatták a tervezetet és a különböző érdekképviseletek előterjesztették kivánságaikat. Az értekezlet végén *Lobmayer* tanácsnok kijelentette, hogy ezeket a kivánságokat az ügy további tárgyalása során beható mérlegelés tárgyává teszik és igyekeznek a fennálló ellentéteket kiegyenliteni. Az ülésen különben kivánság hangzott el *az egységes házszabály kidolgozására*, a köztisztasági szabályzat és a bejelentési szabályrendelet revidiálására is. A házfelügyelő-szabályrendeletet *őszszel tárgyalja a törvényhatósági bizottság*.

Félesztendő alatt 30.000 külföldi fordult meg Budapesten

A globetrotter Budapest — Zilahi igazgató Budapest idegenforgalmáról

A főváros tudvalevőleg idegenforgalmi hivatalt tart fenn, melynek célja, hogy az ideérkezett külföldieket elhelyezze, viszont a külföldre igyekvő budapestieket ellássa hasznos tanácsokkal. A hivatalt a kitünő *Zilachi* Dezső vezeti, aki páratlan buzgalommal dolgozik Budapest idegenforgalmának fellenditésén. Az Idegenforgalmi Hivatal munkásságáról *Zilachi* igazgató a következő nyilatkozatot tette az Uj Budapest munkatársának:

— A mai idegenforgalom két részre oszlik: az idetörekvők s az innen külföldre utazók csoportjára.

Élénkebb idegen járás, az előbbi lanyha évekkel szemben, a télen kezdődött, amikor igen sok *gazdasági tényező* jött fővárosunkba, kik között a gyakorlati élet számos tekintélyes faktora is szerepelt és valamennyit elhelyeztük Budapest hoteljeiben. Hogy menyire fontos volt például a *svájci ujságirók szives* vendéglátása, mi sem bizonyitja jobban, mint azok a meleghangu cikksorozatok, melyeket hazájukba való visszatértükkor rólunk irtak.

---

bécsi pósta expedicíója miatt a hivatal zárva van) és 2 órától esti 7 óráig. — Stafféták bármikor feladhatók. — Pósta-lovakat a póstaházban lehet rendelni. — Az „Induló pósta" cimü fejezetben ez áll: Pozsonyba és Bécsbe Győrön keresztül naponta délelőtt 10 órakor indul a pósta. („Naponta", ezt a könyv bizonyos büszkeséggel mondja). A kassai pósta kedden délelőtt 11 órakor és pénteken délután indul. Az „Érkező póstákról" pedig ilyeneket olvasunk: Bécsből és Pozsonyból minden nap jön pósta; *ha jó az idő*, este, *ha rossz*, akkor másnap reggel. A kassai póstát hétfőn és csütörtökön a délelőtti órákban *várjuk*.

A nem nagyszámu hivatalok között van még *A' K. Harmincz-adó* (K. K. Dreysigstamt), a *K. Sóház* (Königliches saltzamt), a *Cs. K. Dohány-Appaltó* (K. K. Tabak-Amt und Kameral-Rechnungs-Kanzley), a *királyi zálogitóház*, a *nemes városi tanács* s a város ispotálya.

Nem hiába, hogy prókátor-nemzetség vagyunk, már akkor is 146 ügyvéd volt Pesten. Ezek majdnem kivétel nélkül előkelő nemes családból származó férfiak, igy: *Ada, Andics, Babonyi, Bajkor, Bajzák, Bakó, Bernolák, Bielitzky, Bolemány, Bunyitay, Csabay, Cagányi, Dálnoky, Damjanovich, Dóry, Doghnády* stb. Orvos csak 13 gyógyitotta a pesti lakosságot, amiből talán arra következtethetünk, hogy a régi pestiek egészsége igen jó lában állott. Viszont seborvos 19 volt, talán azért, mert akkoriban az emberek nézeteltéréseiket inkább fütykössel intézték el, mint a „nyilt-tér"-ben. Fogorvos mindössze 2 volt, bizonyos *Löffler* János (wohnt auf der Markplatze zum Marokkaner) és *Mayer* János, aki Fő-utcában, a Kemnitzer-féle házban lakott. A jegyzék ezután felsorolja a patikárosokat, a „füszer 's materiál áros"-okat, a posztósokat, a *„metélő porléka áros"*-okat (Schnittwaaren-Handlungen), az *ékes-árosokat* (Galanterie-Handlung), a *vasárosokat, könyvárosokat, len, vászon s kendő árosokat, bőr meg pokrótz árosokat, norinbergi árosokat, fátyol és selyem fabrikákat* (ilyen csak egy volt, *Gebrüder Valero in der Kőnigsgasse)* és az *„átallyába kereskedőket az ország terméseivel"*.

A' feljebbvalóktól meg-szenvedett zsidó-kereskedés (Obrigkeitlich tolerierte jüdische Handlungen) csak 12 volt. Boldog idő! Ezek a következők: *Bauer* Sam, *Beck* Löbl, *Boskovics* Hirschl, *Brüll* Ádám, *Goldberger* Joel, *Kunitzer* Dávid Löbl, *Löw* Hermann, *Moyzes* Jónás, *Offenheimer* Izrael, *Pinkesz* Elkán, *Sax* Simon és *Selke* Abeles. Hogy ezeknek származékai ma milyen nevet viselnek s minő szerepük van az ország életében, ki nem nyomozható.

Jóleső érzéseket ébreszt az a patinás, edzett régi magyar nyelv, amelyen a könyv a német nyelv mellett az 1805-iki kicsiny Pest módos lakosságának zömét az iparosság alkotta. Erősen konzervativ érzésü, német elementum volt ez, kivéve egyes iparágakat, melyek tisztára magyarok voltak. A szabókat például a könyvecske magyar és német szabók szerint osztályozza. A magyar szabók magyar ruhát, a németek németet csináltak s természetesen a magyarok csupa magyar nevet, a német szabók németet viseltek. Ugyanigy a csizmadiák mind magyarok, a vargák németek voltak. Egyébként a pesti iparosok száma akkor nem volt olyan nagy, hogy őket számszerint is fel ne sorolhatnók. Első a sorban az *Auxcionsamt* (H. Gleixner, auf d. Hauptplatze). A mai Pestnek csak pár év óta van aukciós csarnoka, a régiek már 1805-ben gondoltak arra, hogy az aukciókra kerülő árak ne kótya-vetyélődjenek zsidó kézre, hanem becsületes árverésen cseréljenek gazdát. Aztán jönnek a pékek. Ilyen volt 18. Majd a *„pántlikaárusok"*. (Volt 2), *„Borbély-mühelyek"* (18), *barometrum tsináló* (1), berbentzés (Berchtold gadner Waarenhändler) (1), *serfőző* (1, *Mayerffy* József), *kép-adások* (2), *képfaragó* (18), *plájvaisz-öntő* (Bleystiftfabrikant, 1, névszerint *Bonyhády* Ferenc), *szitaszövő* (4), paszománt-ásos (1), *kutas* (3), *könyvkötő* (9), *könyvnyomtató* (3), *puska-müves* (6), *puskaágymüvesek* (2), *kefekötők* (2), *csokoládésok* (2), *paplanosok* (2), *drótjártók* (3), *esztergályosok* (6), *legyező és árnyék tartosók* (Fächer u. Parapleurmacher 3), *festők* (3), *ráspoly-járló* (1), *fiákeresek* (ezek számszerint 90-en voltak. Megállójuk: a *hatvani, kecskeméti, váczi* és *Fő-utca*, az *egyetem* és *Sebestyén-tér*. „Fuvart vállalnak nemcsak a városba és a környékre, hanem távolabbi utakra is, amelyeken, mivel rendszerint gyors lovaik vannak, gyorsan jutnak előre"). *Halászok* (18), *mészárosok* (28), *pillangó-verő* (Flinder u. derley Bonillons fertiger, 1), *kertészek* (38), *vendégfogadós* a belső városban csak négy volt: az *„Arany sas"*, melyben a jó vidéki urak adtak egymásnak találkát, aztán a *„Fehér farkas"*, a *„Fehér hajó"* s a mai Kossuth Lajos-utcában a *„Hét válaszló fejedelem"*. A városon kivül még tizenkét vendégfogadóban mérték a jó budai bort. A további iparágak a következő számokkal voltak képviselve: *óratokosok* (2), *hegedü-járló* (2), *sárgaréz-öntők* (3), *edényes bőltok* (5), *üvegesek* (10), *üveg depositorium* (1, gróf Illésházy), *harang-öntő* (1), *arany-müvesek* (5), *arany-verő* (Goldschlager, 1), *him-varró* (Gold und Seidensticker, 1), *örvösök* (Gürtler, 5), *fazékosok* (5), *kesztyü-müves* (1), *kesztyüsök* (8), *kovátsok* (12), *kalaposok* (16), *kalap-árusok* (3), *Instrumentenmacher* (ezt a szót ugyátszik a névjegyzék szerkesztője nem

Örömmel olvashattuk, hogy mennyire meg vannak ezek az igazán tárgyilagos zsurnaliszták győződve Csonka-Magyarország igazáról.

Az egyedül ideérkező külföldiek, kik különféle információkért hivatalunkban megjelennek, ugyanilyen elismeréssel emlékeznek meg rólunk s bátran állithatom, hogy ezek az őszinte, előnyös nyilatkozatok nem a hagyományos, obligát „magyar vendégszeretetet“ és a „magyar lovagiasságot“ akarják jelenteni, mert ha valaki, teljesen pártatlanul, csak rövid ideig is tartózkodik a fővárosunkban, nem lehet más a véleménye rólunk.

Annak ellenére, hogy a háboru s a két forradalom szállóinkat nagyon megviselték, nincs Budapesten hoteltulajdonos, ki az Idegenforgalmi Hivatal ugy a jelenlegi, mint a jövőre vonatkozólag bármilyen irányu kivánságát a legnagyobb készséggel ne teljesitené.

A másik irányu idegenjárása a főváros publikumának a külföldi fürdőkre való gravitálása.

Hazai fürdőink még mindig nagyon drágák. Ausztria előnye a fürdőzni óhajtók szempontjából a jelenlegi valuta-differencia, Németországé pedig, hogy a négyszeres valuta ellenére is olcsóbb, mint nálunk.

A cseh megszállás alatt álló hires fenyveseinkbe három esztendei nélkülözés után most, hogy valamelyes könnyebbség állott be, tömegesen tódulnak a Tátrába a pestiek. Sok azoknak is a számuk, kik Karlsbadot, Marienbadot s Franzensbadot keresik fel, — hová különben a béke boldog éveiben is rengetegen mentek, — aminek egyedüli oka az, hogy a kiszámitott pénzzel érkező beteg még most is épp olyan árért élvezheti a gyógyfürdőiket, mint a legköltekezőbb fürdővendég. A többi államokba szórványos az utazás. Propagandát fejtünk ki továbbá mindenfelé, amerre csak összeköttetéseink vannak. Jelenlegi nagyobb stilü propagandánkat Hollandiában csináljuk, melyben áldozatkész segitőtársunk: *Sárossi* Bella és *Tulitz* Péterné uriasszonyok, kik máris kint vannak és a magyar népművészetnek hódiják meg Németalföld megértő népét.

A napokban indul ugyancsak oda felvilágositó utjára *Csitári* Béláné urasszony, kivel széleskörü és hatásos propagandát beszéltem meg és az előbbi két lelkes uriasszonyok ismértető-gyüjteményét kiegészitettem diapozitiv gyüjteménnyel, az utóbbinak pedig képes albumokat s nagymennyiségü anzix-kártyát bocsájtottam rendelkezésére, hogy azokat felolvasási körutjukon szétosztogassák. Az *1921-es* év idegenforgalmi statisztikájáról Zilahi igazgató a következőket mondta:

Fővárosunkba naponta 160 usque 300 szorosan vett — mert nem számitom a megszállott területekről és Ausztriából itt tartózkodókat — külföldi fordul meg. Ugy, hogy ez év junius haváig *átlag 30.000 külföldi állampolgár látogatott el Budapestre.*

Kié lesz a Vigadó?

A Nemzeti Zenedei Alap pályázata nyujtja a legtöbb garanciát
Vass kultuszminister leirata a fővároshoz

A fővárosi nagy bérletek sora, amelyek a keresztény reneszánsz első esztendejében kerültek kiirásra, a jövő héten befejeződik, mikor is *a Fővárosi Vigadó bérletében dönt a tekintetes törvényhatósági bizottság.* A pályázat kiirását sok vihar előzte meg, bizonyosan nagy hullámokat fog felvetni a bérlet odaitélése is, de a vihar nem csendesedik el, ha a nagy versenyfutásban valamelyik pályázónak kilenc és fél esztendőre birtokába kerül a gyönyörü épület.

Illetékes helyről nyert imformációnk szerint *a közgyülés többségi pártja a legtisztább objektivitással fogja nézni a pályázatokat és a pályázókat*, megvizsgálván, hogy melyik a legelőnyösebb és melyik nyujtja a legtöbb garanciát a keresztény és nemzeti irányzat szempontjából. A mi véleményünk az, hogy a *Nemzeti Zenedei alap* és *Fészl József pályázata*, tekintve azokat az anyagilag is számottevő előnyöket, amelyeket a pályázók a bérlet megkapása esetén felajánlanak a fővárosnak, felel meg a legteljesebb mértékben a keresztény és nemzeti gondolat követelményeinek.

Budapest székesfővárosban csak ugy, mint Csonka-Magyarország egész területén, keresztény és nemzeti zenekulturáról beszélni alig lehet — mondja a Nemzeti Zenedei alap pályázata. — A zsidóság, amelynek muzsikalitását letagadni nem lehet, *kisajátitotta magának a magyarországi zenekulturát*, részben azért, hogy a zene közlésével és terjesztésével járó anyagi előnyöket a maga számára aknázhassa ki. Ilyképpen semmi csudálkozni való nincs azon, hogy *egész zenetanitásunk, hangversenyrendezésünk zsidó kezekben van.*

A Zenedei Alap a pályázat elnyerése esetén évenkint huszonöt ingyen helyet ajánl fel szegénysorsu tehetséges gyermekek számára a Nemzeti Zenedében. E felett a huszonöt ingyen hely felett kizárólagos joggal a székesfőváros tanácsa rendelkezik. A közalkalmazottak gyermekeinek tandiját 20 százalékkal akarja mérsékelni a zenede. Tekintettel arra, hogy a közalkalmazottak gyermekei a most következő iskolaévben évente 2000 koronát fizetnek tandij fejében, ez a kedvezmény minden közalkalmazott gyermekére a 2000 korona husz százalékát, azaz fejenkint 400 koronát jelent. A Nemzeti Zenedei Alapból fentartott Nemzeti Zenede a bérlet időtartamára minden néven nevezendő fővárosi segélyről lemond.

Ez a segély esztendők óta évi 12.000 korona, ám az 1921—22. iskolaévre a segélynek 60.000 koronára való felemelését kérte a Nemzeti Zenede a fővárostól. Nem kétséges, hogy tekintettel azokra a kulturális szempontokra, amelyeket a Nemzeti Zenede hazafias és keresztény irányzatu működésében szem előtt tart, a székesfőváros törvényhatósági bizottsága a költségvetési vita során meg fogja szavazni annál is inkább, mert azok a vádak, amelyek egy bizottsági tag részéről a székesfőváros tanügyi bizottságának ülésein elhangzottak, alaptalanoknak bizonyultak, amit maga a bizottság elnöke is a beszerzett hiteles és hivatalos információk alapján kijelentett.

Mióta a Kun László vezetésében működő országos szimfóniai zenekar megszünt, mely a tanuló ifjuság számára tartott népszerü hangversenyeket, megszünt a középiskolai ifjuság komoly zenével való megismertetésének lehetősége, pedig az ugy zenepédagógiai, mint általános művészeti szempontból mérhetetlen fontosságu. Mióta a Nemzeti Zenedét miniszteri tanácsi határozat alapján ujjászervezték, a jelenlegi vezetőség állandóan foglalkozik azzal a gondolattal, hogy az ifjusági hangversenyek intézményét ujra életrekeltse. A Zenede anyagi eszközeinek elégtelensége miatt ez a terv valóra nem válhatott.

A bérlet odaitélése esetén volt és jelen növendékeiből egy hatvantagu zenekart akar szervezni a Zenede, melynek kizárólagos feladata a klasszikus és modern zeneirodalom európaszerte elismert remekműveinek bemutatása. A nagyközönség számára való hangversenyek minden vasárnap délután, az ifjusági hangversenyek pedig kéthetenkint vasárnap délelőtt lesznek. A szimfónikus hangversenyeket a párisi koncert Touche és koncert rouge mintájára uzsonnával egybekapcsolva tervezik.

Mint a termek bérlője, a termek bérbeadásánál és a hangversenyek rendezésénél a keresztény és nemzeti szempontot akarja a Zenede mindenekfelett és elsősorban érvényesiteni. Nem fogja türni azt, hogy mindenki, aki a bérleti összeget lefizeti, minden kritika nélkül léphessen a Vigadó dobogójára, züllesztvén ezzel zenei kulturánkat és közerkölcseinket egyaránt. *A Vigadó termeit csak fémjelzett, elsőrangu művészek hangversenyeinek és produkcióinak* fogja rendelkezésére bocsájtani a Zenede és nem engedi bizonytalan exisztenciák kisérletezéseinek és szépségesték szinhelyévé destruálni. Éppen ezért önálló hangversenyvállalat felállitását is tervbe vettük, hogy ilyképpen lehessen megvalósitani a keresztény és nemzeti zenekulturát.

A termek bérbeadásánál és a szimfónikus hangversenyek rendezésénél a kultuszkormány a felügyelet jogát fentartotta magának. *Vass* kultuszminiszter a Zenede érdekében melegh hangu *leiratot küldött a polgármesterhez, kérvén a Zenede kulturális és értékes vállalkozásához a főváros legteljesebb segitségét.*

TÜSKÉK

...

A helyiérdekü vasutak

visszakerültek a Közuti birtokába, nem nagy örömére azoknak, akik az olcsó és jó közlekedést tartják Budapest fejlődése alapfölvételének. Az Egyesitett Vasutaknak mindenesetre megvolt az a nagy hasznuk, hogy az alatt az idő alatt, amig a Garami-féle rendelet erőszakossága egy vezetés alá kényszeritette az összes vasutakat, csakugyan egységes volt a vezetés és a közlekedési politika. A földalatti közlekedése nem konkurált a városi villamos közlekedésével, a közuti és a helyi vonatok közlekedése között is megvolt az összhang. Ennek most egyszerre vége van, aminek lehet, hogy használ látják a részvényesek, de a környékbeli falvakban lakó szegényemberek, akik napi munkájuk elvégzésére a fővárosba kénytelenek bejönni, mindenesetre károsulni fognak. Ők érzik majd azt a rideg kiméletlenséget, amit „helyes tarifapolitika“ cimen jól ismernek a nagybankok büróiban. Feltétlenül szükség volna a Közuti birtokába visszabocsájtott helyiérdekük felett az állami uralomnak és a községi felügyeletnek fokozott biztositására. Csak a hatósági ellenőrzéssel látunk kellő garanciát arra, hogy a helyiérdekü közlekedése rendes, gyors és olcsó lesz. Amit most a legjobb akarattal sem lehet róluk elmondani . . .

Közmunkára éhes

ennek a mi leszegényedett, lerongyolódott Budapestünknek minden mérnöke, épitésze, vállalkozója. Hiába kilincselik végig az állami hivatalokat, a városháza büróit, sehol sem adódik számukra munkaalkalom, hogy, ha verejtékükkel is, megkeressék a mindennapijukat. Az elzárkózott hivatalokban már nem is fogadják őket, terv lenne bőven, de a minden dolgok mozgatója, a pénz hiányzik a tervek megvalósitásához. A helyzet vigasztalanságát mindennél jobban mutatja az az árlejtés, amelyet a farkasréti temetőben végzendő munkálatokra a középitési ügyosztály irt ki. Az igazán nem nagyméretü munkálatokra 24 pályázó jelentkezett, köztük az ország legjobb nevü szakemberei, a fővárosi pályázatok régi ismerősei, akik szinte kivétel nélkül valamennyien megérdemelnék azt a csekély hasznot, amit e közmunka elvégzése jelent. A pályáza-

Különleges Épitési és Faipari Részvénytársaság

Készit: Gyorsrendszerü épitkezéseket, **magasépitkezéseket**, mindennemü épületasztalos munkákat, elsőrangu kivitelü és tömegbutorokat. — Jégszekrényeket, amerikai rendszerü szétszedhető hushütőket és hütőberendezéseket.

Budapest, VI. ker., Röppentyü-utca 62. szám.

tudta magyarra forditani) (2), *kávésok* (20), *fésüsök* (7), *süvegesek* (5), *kártya-festők* (3), *szürszabók* (ezek mind magyarok, 14), *bádogosok* (7), *krepin meg gomb-szövők* (Knopf u. Krepinmacher, 3), *kovár meg kaskötők* (3), *kordoványosok* (9), *szücsök* (20), *kolompárok* (Kupferschmiede 5), *réz-mettszők* (3), *gyántarozók* (Lackirer u. Oehlvergolder 3), *deszkások* (komáromi 14, pesthi 18, váczi 1), *fuvarosok* (12), *bábsütők* (4), *timárok* (5), *bőrművészek* (2), *vászon és nus elinnyomtató* (1), *takátsok* (10), *citromosok* (Lemonikrämer 3), *lotteria-szedők* (Lotteriekollekturen 7), *luszter-füző* (Lusterfasser 1), *kép-irók* (10), *olasz nádcsikos* (Makaronimacher, 1), *márványozó* (1), *kőmives-mesterek* (11), *késtsináló* (3), *házi-eszköztartók* (Mobilien-Niederlagen 2), *molnárok* (27), *musselin-művészek* (3), *gyüszüsök* (5), *szeg-kovácsok* (5), *olaj-fabrika* (1), *orgona-alkotó* (4), *papiros-tarlók* (Papierniederlagen 3), *anglius-patent csákszövő* (1), *parókások* (13), *utca-rakó* (1), *paszománt-csapó* (4), *kémény-seprők* (3), *szij-jártók* (magyar 9, német 9), *karika-kovátsok* (2), *csiszárok* (Säbelmacher 2), *kurosok* (2), *nyereg-jártók* (8), *hajósmester* (1), *köszörüsök* (3), *lakatosok* (magyar 5, német 15), *szabók* (magyar 33, német asszony-szabó 35, német férfiszabó 47), *gomb-kötők* (20), *betüöntő* (1), *szétöntő* (1), *vargák* (német 80 tót 1), *kardos* (1), *selyemfestő* (1), *selyem-harisnya-szövők* (2), *selyemművészek* (Seidenzeugfabrikanten 4), *szappanyosok* (12), *kötéljártók* (6), *szitások* (4), *petsét-viasz-öntő* (1), *petsét-metsző* (1), *ezüst-művészek* (9), *debreceni szeksó-tartó* (Soda-Fabriks Debreziner Niederlage, 1), *tükrösök* (3), *sarkantyusok* (2), *nyelv-tanitók* (7), *keményitők* (Stärkmacher 14), *kő-faragók* (3), *szalma-szék-kötők* (7), *szalmatányér-kötők* (2), *harisnya-kötők* (4), *harisnya-szövők* (3), *tobákosok* (Tabakmacher 6), *szőnyegesek* (4), *iszákosok* (Taschner 2), *asztalosok, szökrényesek* (36), *csizmadiák* (72), *posztóművesek* (21), *posztó-nyirók* (3), *órások* (öreg 4, apró 10), *aranyozó* (1), *kerékjártók, bognárok* (9), *irhászok, csávások* (Weiszgärber 3), *rajzoló* (1), *műszerészek* (Zengschmide 5), *cserép-fedők* (4), *ácsok* (5), *ón-öntők* (2), *cukor-öntők* (6).

A mai meggazdagodott pesti patricius-családok ősei legnagyobb részt ezek közt a jóraváló iparosok közt találhatók. Igy a *Ruppok, Neuhofferek, Pricklerek, Institorisok, Pompéryak, Seiffertek, Ráthok, Steinbachok, Wagnerek, Paksiak, Ámonok, Rottenbillerek* és *Kasselikok*. Nem érdektelen, hogy régi mestersége mellett az egyetlen Schachner-család maradt meg, amely ma is virágzó péküzlet birtokosa. Aránylag sok volt 1805-ben a pesti iparosok közt az idegen. Ilyen nevekkel találkozunk: *Tetamenti, Paregini, Atrigan, Darone, Rivetti, Sambelli, Tirpko, Hadzsi, Demeter, Bury, Gaillard, Wirio, Dantonelli, Martinelli, Alauda, Busetti, Lepage, Jurame*, stb.

Az egész könyvecske levegője rendkivül tiszta, jólesőn egyszerü, becsületes, kereszténvi. Ügynök, bizományos, lánckereskedő akkor ismeretlen fogalmak voltak. Az a régi kisvárosias Pest alakul ki a könyv olvastán az ember szeme előtt, amely még dilizsáncon utazott, csizmában járt, ernyős petróleum-lámpa mellett olvasott s ugy beszélt, ahogy gondolkodott: nemesen, becsületesen. A dilizsánc már elmult, de elmult a régi egyszerü, becsületes kis világ is. A lármás, üzletekkel teletömött pesti utcán nyoma sincs a régi egyszerü kis üzlethelyiségeknek, és ami ennél is szomorubb, a bolt belsejéből is eltünt a régi szellem, régi gondolkodásmód . . .

Pogány Kázmér.

tok a legnagyobb szélsőségek között mozognak, van olyan közöttük, amelyik másfél millió koronát kér a munka elvégzéséért, a legolcsóbb ajánlattevő pedig félmillióért is hajlandó a munka elvégzésére. Hasonló nagy differenciákat mutat a Vigadóra kiirt pályázat eredménye is. A legolcsóbb ajánlattevő alig 7—8%-ot ajánl meg a termek bérletéért, vagy 120—140.000 koronát a kioszkért, a legdrágább pályázó ajánlata pedig a termek bérleténél 25%, a kioszk bérleténél pedig az évi negyedmillió bér körül mozog. Ezek a nagy distanciák mutatják legjobban azt a kétségbeesett helyzetet, amelyben vállalkozásunk és iparunk sinylődik. A vállalkozási szellem már nem is hasznot keres, csak elhelyeződést, a pályázók legnagyobb része nem is komoly haszon reményében ajánlkozott, hanem azért, hogy végre legyen valamilyen elfoglaltsági alkalma. Ez a kétségbeesett helyzet azután a legtöbb esetben a pályázat irrealitását is maga után vonja, hiszen sem a főváros, sem egyetlen közhatóság sem kérheti senki fiától, hogy ráfizessen arra, hogy a fővárosnak vagy az államnak dolgozott...

HIREK

•••

Előfizetési felhivás

Az *Uj Budapest* félesztendős, ami nagy szó a keresztény lapok életében, amelyek önerejükre és a keresztény társadalom közönyösségére támaszkodva végzik nemzet- és vallásmentő missziójukat. Az elmult félesztendő alatt minden olvasónk meggyőződhetett arról, hogy hü és bátor zászlóvivői vagyunk a keresztény nemzeti gondolatnak és a toll fegyverével küzdünk a városháza keresztény reneszanszáért, amelyért a közgyülés többségi pártja a törvényhatósági bizottságban folytat heroikus harcokat.

Julius elsejével uj előfizetést nyitunk lapunkra. Azoknak, akiknek előfizetése julius elsejével lejárt, mai számunkhoz postatakarékpénztári befizető lapot mellékeltünk és kérjük annak mielőbbi visszajuttatását, hogy a lap szétküldése fennakadást ne szenvedjen. Arra kérjük előfizetőinket és barátainkat, hogy a maguk kis körében igyekezzenek mennél több előfizetőt toborozni az *Uj Budapestnek*, minden uj előfizető uj segitség, uj barát, uj fegyvertárs csatáinkon.

Az *Uj Budapest* előfizetési árai:

Egész évre	**260 K**
Fél évre	**130 „**
Negyed évre	**65 „**

Az Uj Budapest kiadóhivatala.

A divatos Tabán

I.

A jó öreg Tabán — a speciális Budának ez a külön specialitása — divatba jött, pedig arculata már egyre kevésbbé tabáni. Ujságirók kezdenek humorkás riportokat irni a tabáni korcsmák nyári hangulatairól és figuráiról. Miklós Jenő, ez a finomlelkü és finomszavu iró, legutóbb regényt irt, amelynek legtöbb alakja tabáni és legfőbb cselekménye a Tabánban játszódki le. A pihenni vagy mulatni vágyó pestiek pedig gyalog, villamoson, kocsin és autón özönlenek át a Rácváros korcsmáiba, különösen a meleg, kánikulás estéken, amikor Pest nemcsak lelkileg, hanem fizikailag is égő pokol. Pedig aki a régi Tabánt ismerte, vagy legalább hallott felőle a „Raitzenstadt“ véneitől, az a megmondhatója, mennyire nincs már meg a romantikus, a nyárspolgárias, kedves Tabán — s az egész mai érdeklődés csak annak a bizonysága, hogy milyen szegény lehet a romantikája annak a Budapestnek, amelyet a régi szépségeknek és eredetiségeknek ez a pótléka is vonzani tud, lévén még a mai Tabán is százszor derüsebb, érdekesebb, nyugodtabb, mint az egyhangu, lélekölő és lázas Budapest.

Valóban, a Tabán fogalma és léte ma már jóformán csak a tabáni korcsmákra és környékükre szoritkozik. Az ódon házak, amelyek a maguk komor hangulatu kapuival, homályos kapualjaikkal, muskátlis ablakaikkal, olaszos-svábos hangulatával nemcsak a festőket és a poétákat vonzották, sorra tünedeznek valami szerencsétlen és kegyetlen városi politika jóvoltából. Akárhány utca már ugy fest a tabáni éjszakában, mint egy fogsor, amelyből az idő jó nehány fogat kiráncigált s a Brugesre emlékeztető hangulatok helyén akárhányszor döbbentően prózai szemétdombok terpeszkednek, amelyek inkább a köztisztasági hivatalra emlékeztetnek, sajna: reménytelenül. Hiszen hangulatnak az is hangulat, hogy a Kereszttéren, két lépésre az ódon kőkereszttől tyukok, kakasok kapirgálnak a szemétdombon, disznók turkálnak benne és szurtos gyerekek kutatnak rozsdás abroncsok és egyéb kincsek után, de valljuk meg: ez nagyon „verisztikus“ hangulat és a korcsmai hangulattal ellentétben nem katzenjammerrel, hanem igen könnyen kolerával végződhet a nyáron. Ami már most a korcsmákat illeti — amelyekben pedig a Tabán egész szelleme koncentrálódik — bizony azok sem a régiek már. Megfogyatkoztak számban is (igaz, hogy azért vannak utcák, amelyeken lépten-nyomon korcsmába ütközik a nyájas utazó), megfogyatkoztak jókedvben meg emberfigurákban is. Régi korcsmák bezárultak, elnémultak örökre (mint a Bráth Benedek kékgolyós-homlokzatu vendéglője, vagy a Hét-Rózsaszál), némelyek gazdát cserélvén, lelküket is cserélték (mint a burgzsandárok hajdan hires korcsmája az Árok-utcában), ismét mások csak a régi fényüek halvány maradványait mutatják (mint Preitzler bácsi borozója, amely szegény jó Zempléni Árpádnak, a bozontoshaju turáni költőnek és cimboráinak volt jeles tanyája). Sokan meghaláloztak a régi korcsmárosok közül, még többen a törzsvendégeik a rácvárosi spiessek közül, ami természetes is, lévén a korcsmárosok szerencséjére a vendégek statisztikája mindig nagyobb, mint a korcsmárosoké.

Igaz, hogy azért még mindig mozgalmasak a meglévő korcsmák is, s a levegő — hiába — nemcsak fizikailag más ideát, hanem lelkileg is. Az egyik korcsmának a lugasa, a jegenyenyárfás kertje, a másiknak a százesztendős szederfája (szeder, merthogy itt Tuladunán vagyunk!), a harmadiknak a mulatságosan érzelgős vagy céltudatosan pajzán Schrammelzenéje, az egyiknek ilyen, a másiknak olyan bora: mindegyiknek van valami sajátossága, vonzóereje, nem szólva a vendéglősök arculatáról és természetrajzáról, amely mindegyiknél igen egyéni s mégis közös sajátosságuk valami tabáni vonás. Az egyik maga a derék nyárspolgári puritánság (és ez igen hálás vonás a borivók szempontjából, mert a puritánság a borok kezelésében is megnyilvánul), a másik a nyugodt, magyaros uraság, a harmadik vaskos, goromba, tenyeres-talpas Falstaff, a negyedik az egérszemü, pislogó, zsugori, akiről egy második Molière egészen nyugodtan megmintázhatná az uj Harpagont, az ötödik a kékkötényes, korombajuszu szerb, — és igy tovább. Azután föl kellene szorolni a tipikus bennszölött törzsvendégek egész sorozatát: a hangos, zsirostréfáju és aprózsömléjü péktől a tuladunai betyár balladákat éneklő somogyi rendőrig, a tenoristaszerepben tetszelgő fürdőszolgától a franciaságával kérkedő agglegény beamterig, a politikus csizmadiától a madárfejü, paralitikus öreg szabóig. S mindez attrakciók tetejébe a szemlélődő embernek megadatik a budai éjszakák kék, csillagos szépsége és frissesége . . . nem csoda, ha ezekbe a korcsmákba lekivánkozik pihenőre, derüs mosolygásra és gondatlan tereferére a komoly irodalmárok hada is, vagy, hogy van este, amikor például Avar László kertjében Szabó Dezsőtől kezdve Rozványi Vilmosig az irók és poéták egész raja, neves szobrászok és festők egész kis tábora lelhető a fehér vagy piros abroszok körül.

Az is igaz, hogy Budapest igen szomoru és költőietlen elemeket szabadit rá a Tabán estékre: a félmüvelteket, akik Zerkowitzot imádják és hülyeségeivel profanizálják a csillagos estét, — még a gazdag zsidókat, akik sem borhoz, sem mulatáshoz, sem csillagos szépségekhez nem konyitanak. Csak lármáznak, pöffeszkednek és — Isten a kurzus fölött! — a romantika kedvéért lenyelik a sürün felhangzó Ergerbergereket is. Hát ezek bizony nagyobb foltok a Tabánon, mint egy-két zsirfolt az abroszon, de hát ezekkel ne is foglalkozzunk tovább. Inkább mondjunk el egy-két derüs tabáni epizódot.

Lendvai István.

—

Zsufolt házak a Scala-szinházban. A „Tündérek cselédje“ sikere tulszárnyalja a legvérmesebb várakozásokat is, amennyiben az óriási nézőtér estéről-estére teljesen megtelik a legjobb közönséggel, mely elragadtatással tapsol a kedves darabnak és a brilliáns előadásnak. Honthy Hanna, Viola Margit, Rozsnyai Ilona, Galetta, Kabos, Falus és Inke alig győzik ismételni az ének- és táncszámokat. Az egész hétre tömegesen viszik a jegyeket.

Julius 14-ig minden este fellép
MEDGYASZAY VILMA
a Jardin de Paris Kabaréjában
o o Kezdete fél 9 órakor. o o

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Naponta este ½8 órakor
csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
A NAGY JULIUSI MŰSOR
Előadás után villamos közlekedés a város minden irányában

KÖZGAZDASÁG

•••

A Budapesti Központi Tejcsarnok Részvénytársaság f. hó 27-én tartotta év rendes közgyülését. Az igazgatóság jelentését, amely szerint a lefolyt üzletév 90.766.07 K veszteséggel zárult, a közgyülés tudomásul vette.

A Magyar kir. Folyam- és Tengerhajózási r.-t. junius 30-án Popovits v. b. t. t. elnökletével tartott közgyülése az 1920. évre 10% = 20 korona osztalék fizetését határozta el.

A Wiener Commerzial-Bank folyó évi junius 30-án Wienben megtartott rendes évi közgyülésén a 35.628.475 n. o. koronát kitevő tiszta nyereségből részvényenként 40 n. o. korona osztalék (10 százalék) kifizetését határozta el.

A Magyar Országos Biztositó Intézet R.-T. igazgatóságának közlése szerint az 1920. évről szóló zárszámadás 103.990.60 K nyereséggel zárult. A dijbevétel 7 millióra, dijtartalékai 39 millión felüli összegre emelkedtek. Az intézet az életbiztositáson kivül az összes ágazatokat bevonta működési körébe.

A Magyar Fém- és Lámpaárugyár Részvénytársaság közgyülésén alaptőkéjének fölemelését határozta el. Huszezer kétszáz korona névértékü január elsejétől érvényes részvény kibocsátásával négy millióról nyolc millióra emelkedik az alaptőke. A részvényeket egy-egy arányban 1500 koronás (tel puel) árfolyamon vehetik a régi részvényesek. A jogot a Magyar Általános Hitelbanknál julius kilencedikéig érvényesithetik.

A Hitel- és Közvetitő Bank és a Kereskedelmi Takarék fuziója. A Hitel- és Közvetitő Bank R.-T. alaptőkéjét 75 millió koronára emelte föl és magábaolvasztotta a Kereskedelmi Takarékpénztárt. Az intézet Budapesten, Bank-utca 7. és Wienben Wipplingerstrasse 23. sz. alatt működését már felvette.

A Magyar Cukoripar R.-T. julius 11-én tartja rendes közgyülését, amelynek napirendjén szerepel az igazgatóság inditványa egyrészt a részvényeknek 2 drb 600 korona névértékü részvényre való kicserélése, másrészt az alaptőke felemelése 10.000 drb uj 600 korona névértékü részvénynek kibocsátása utján.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek

Libál Lajos látszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállító
IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt

Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körut 9.

CASINO DE PARIS (Nyári helyiség)
VI., Hermina-ut 65.
Mulattató, aktuális operett és külföldi attrakciók. Előadás után Parkettánc.
Kezdete este fél kilenc órakor.

Keresztény társadalmi alapitás
„KÉVE“ Ruházati Aruház Szövetkezet.
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Rendkivüli árleszállitás
Csak mig a készlet tart!

Egyszerü zefir ing kézelővel, 2 gallérral	K 250.—
Csikos french ing kézelővel, 2 gallérral	K 280.—
Csikos zefir ing kézelővel, 2 gallérral	K 350.—
Fehér és drap panama ing kézelővel, 2 gallérral	K 375.—
Sifon ing, gallér és kézelő nélkül	K 280.—
Ia hálóing	K 350.—
Rövid alsónadrág	K 120.—, 130.—
Hosszu alsónadrág	K 240.—, 310.—
Deák alsó Köppernadrág	K 240.—

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 julius 20. 27—28. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A telekértékadó kérdéséhez

A telekértékadó megvalósításánál a hazugság és a gonoszság ülte diadalát. A hazugságot takarta az a szociális köpeny, mely a lakástermelést állitotta be a telekértékadó által elérendő cél gyanánt, akkor, midőn — telekértékadó nélkül is — Budapesten oly óriási épitkezési tevékenység folyt, melyhez hasonlóra az egész világon alig akad példa. Ez volt a háboru előtt. Mikor pedig a ránkszakadt nyomoruságok folytán az épitkezés tárgyi okoknál fogva — anyaghiány, horribilis épitkezési költség és maximális lakásbér stb. — teljesen lehetetlenné vált, akkor előállott a gonoszság és a telektulajdonosokat a telekértékadó tűjével kezdte szurkálni, hogy „tessék épiteni". De a félrevezetés nyilvánvalóvá lett. Hiszen hiába is épitett volna valaki, a telekértékadó csakugy sujtotta volna telkét (amint az igéret ellenére sujtja is a beépitett telkeket is), mint azokét, akiknek telke üresen áll. De ha még a jóhiszeműséget feltételezzük is, *közgazdasági abszurdumnak* kell minősitenünk azt az elvet, amit a telekértékadó propagátorai vallanak, hogy t. i. a termelést, *az épitkezést elviselhetetlen nagyságu, kvázi büntető adókkal lehetséges kikényszeriteni.* Ezzel csak azt lehet elérni — és mintha ez lenne a burkolt cél — hogy a tőkeszegény ingatlantulajdonos, a kisember, tisztviselő és munkás, megszabadulni igyekszik ingatlanától és az igy tőkeerős kezekbe kerül, melyek majd meg tudják találni a módját, miként lehet a tehertől megszabadulni. De akkor már az őslakosság földönfutóvá vált.

Maga a „telekértékadó" elnevezés is — enyhén szólva — félrevezetés. Mert ez nem adó — ezt maga *Pikler* J. Gyula is kijelenti — hanem egy szocialisztikus elvnek, a zsorzsizmusnak megvalósitására szolgáló eszköz. A zsorzsizmus pedig nem más, mint a *földre vonatkoztatott kommunizmus*, de burkolt formában. Ugyanis ez a magántulajdon intézményét egyedül a földre (telekre) iparkodik megszüntetni, azáltal, hogy annak hozadékát földilletve telekértékadó formájában a köz számára elszedi. Hogy a kommunizmus és zsorzsizmus mennyire egy anyának két gyermeke, világosan igazolja a proletárdiktatura, mikor minden magántulajdont megszüntnek nyilvánitottak, kivéve a városi telkeket, de ezekre a telekértékadót vetették ki. *Mert a föld- és telekértékadó a zsorzsista cél szolgálatában nem más, mint a föld és telek hozadékának elkobzása a kommün számára*, ami azonban ugyanaz, mintha a magántulajdont veszik el, mert a földnek, mint magántulajdonnak értékét, annak hozadékába adja. De a telekértékadónak elkeresztelt elkobzási manőver még rosszabb a kimondott elsajátitásnál is, mert ez nemcsak a meglévő és valóban befolyó hozadékot kobozza el, hanem a feltételezett, az u. n. anticipált hozadékot is, ami természetesen nem folyván be, a telektulajdonost arra kényszeriti, hogy *vagy máshonnan szerzett vagyonból fizesse azt, vagy tuladjon birtokán.* Hogy ez a célja a telekértékadónak, az *Pikler* J. Gyula irásaiból élénken kitünik.

Ime néhány idézet belőlük:

„Hogy a telekértékadó összege gyakran több az egész tényleges hozadéknál, ez a T. É. A.-nak nem valamely előre nem látott visszás eredménye, hanem előre látott, tudott és *szándékolt* következménye" (l. Városi Szemle 1917. 473. old.). „Hogy miből fizesse a parlagon heverő vagy félig kihasznált (beépitett) föld tulajdonosa az adót, hogy honnan vegyen tőkét a termelésre (épitésre), *erre a kérdésre maga a földtulajdonos keressen választ.* Mennél jobban *nyomja* a földtulajdonost e kérdés, annál jobban felvirágzik az ipar stb." „Más értékek megadóztatása sem nem jogos, sem nem szükséges". (L. Épitő Ipar—Épitő Művészet 1916. 13. szám.) „A kevésbbé tehetős családi munkás- és tisztviselőházak T. É. A.-nak enyhitését *„tilos és káros szentimentalizmusnak"* mondja". (U. ott 1918. 5. sz.) A T. É. A. életbeléptetésekor kiadott vöröskönyvben ezeket irja: *A T. É. A. egy uj szociális irány jelzése, bár céltudatos, de nagyon óvatos megkezdése.* Világos, hogy a T. É. A.-t minden körülmények között kell fizetni, akár termel (épit) az illető, akár nem. De aki meg tud, vagy nem akar a közterhekben részt venni, az igenis *adja át a telkét másnak*, olyannak, aki igenis kész és képes a közterheket a telekérték arányában viselni.

Ezeket az idézeteket — melyek nyilvánvalóvá teszik aggodalmunkat — vég nélkül lehetne folytatni. Az ördögi lélekkel ránk kényszeritett kommunizmusból sikerült megszabadulnunk, azonban itt ragadt a destrukció eme burkolt palástban hivalkodó csökevénye, mely Budapest népére, főként a szegényebb munkás- és tisztviselőosztályra átokként nehezedik. Az amugy is nyomorban sinylődő eme osztályok ama tagjai, kik egy egész élet fáradozása gyümölcse gyanánt otthont szereztek maguknak, vagy az otthonhoz ingatlant, e kiméletlen adó folytán kényszerülnek abból kitakarodni, hogy azt a „termelésre kész és képes kezek" vampirkarmai magukhoz ragadják. Budapest telkeinek óriási hányada jutott máris a T. É. A. elviselhetetlen nyomása folytán idegen kézre, és a városi vezetőség bölcs belátásának kellett sietnie a törzslakosság védelmére a telekértékadó eltörlésével, hogy mihamar ne teljesedjék be rajtunk a sörnyü végzet, hogy nem lesz talpalatnyi földünk a fővárosban, mert hiszen amint áll az, hogy akié a föld, azé az ország, ép ugy igaz az is, hogy *akié a telek, azé a város.*

Fábián Gáspár dr.,
okl. épitész, okl. közgazdasági mérnök, az Épitő Ipar—Épitő Művészet szerkesztője.

Hegedüs pénzügyminiszter az épitkezések megindulásáról

Az állam nincs abban a helyzetben, hogy épitkezzen — Még a köztisztviselők lakásáról sem tud gondoskodni — A magánvállalkozás szerepébe az állam nem ugrik bele — mondja Hegedüs

A miniszterelnök leirata a fővároshoz.

A főváros közgyülése még ez év május havában felterjesztéssel fordult a kormányhoz, amelyben lakásépités megindítására az iniciativákat a kormánytól kérte és azt az óhaját fejezte ki, hogy legalább a közalkalmazottak számára gondoskodjon az állam természetbeni lakásról és a közhivatalok számára megkezdődő épitkezések által igyekezzék magánházakban elhelyezett hivatalokat kitelepiteni. E tárgyban váratlanul gyorsan érkezett meg a kormány válasza: az elmult napokban érkezett meg az erre vonatkozó miniszterelnöki leirat, mely *Hegedüs* pénzügyminiszter nyilatkozata alapján ugyan nem a legrózsásabb szinekkel festi az épitkezések jövőjét, kimondván azt, hogy az *épitkezések megindítása nem a kormány, hanem a magántőke feladata*, de mégis, reményt nyujt arra, hogy ezen a téren közel jövőben történni fog valami. Aminthogy azóta történt is, hiszen a nemzetgyülés háromszáz milliót szavazott meg kislakások épitésére.

Különösen érdekes a leiratnak az a része, mely *Hegedüs* pénzügyminiszter álláspontját fejti ki a lakásépitkezések megindítása tekintetében. *Hegedüs* álláspontja komoly, józan és a legmesszebbmenő módon alkalmas arra, hogy gondolkozóba ejtse az illetékes köröket. Hegedüs ugyanis azt az álláspontot foglalja el, hogy az épitkezések nagyarányu és hosszas szünetelése alkalmával mindenkor az állam közbelépése szokott kivántatni oly irányban, hogy az állam maga vállakozzék az épitkezésekre és létesitsen a közalkalmazottak vagy munkások számára uj lakóházakat.

Ilyen szerepre azonban az állam nézetem szerint, legalább is nagyobb mértékben, nem vállalkozhatik, mert a lakásszükséglet kielégitéséről való gondoskodás — addig, amig egész gazdasági berendezkedésünk kapitalista és nem szocialista alapokon épül fel — mindenkor a magánvállalkozás kereseti tevékenysége volt,

amelynél az épittető tőke és az épitő munka egyaránt gyümölcsöző elhelyezkedést talált és a jövőben is mindég meg fogja találni, ha azok a feltételek, amelyek az épitkezés lehetőségéhez általában szükségesek, a közgazdaságban meg vannak, ha pedig nincsnek vagy csak hiányosan vanak meg és igy a magánkereseti tevékenység nem tartja rentabilisnak a vállalkozást, illetve tulnagy rizikót lát a vállalkozásban, akkor sem helyes nézetem szerint, hogy *a magánvállalkozás szerepébe az állam ugorjon bele*, éppen mert ez tekintettel arra, hogy normális viszonyok között az államnak nem feladata és igy arra kellően berendezve nincs mindig, tényleg csak *„beugrás"* lehet. Ezenkivül azt a jelentékeny rizikót, amely ily időkben a magánvállalkozást visszatartja, az állam a dolog természeténél fogva az adófizetők összességének a terhére vállalná, már pedig az állami adóbevételek a költségvetésileg megállapitott kormányzati és adminisztracionális kiadásoknak és nem bizonytalan eredményü gazdasági vállalkozások költségeinek fedezésére valók. Végül és főkép nem hagyható figyelmen kivül, hogy abban az esetben, ha az állam olyan időben indit meg nagyobb arányu épitkezési akciót, amikor annak természetes előfeltételei jórészben még hiányzanak, ezzel *szükségképen visszaveti és hátráltatja a magánvállalkozást*, tehát késlelteti a normális állapot kialakulását, — mert ő veszi igénybe azt a kevés anyagot és azt a munkaerőt, amely a piacon a jelzett célra rendelkezésre áll. Ezt az utóbb emlitett hatást tapasztalhattuk a háboru közepétől fogva, amikor a lakások iránt mindjobban jelentkező szükséglet dacára a magánépitkezési tevékenység *stagnált* azért, mert a már csak korlátolt mérvben rendelkezésre állott anyagot és munkaerőt teljes mérvben a hadügyi épitkezések vették igénybe.

Szóval a fentebb emlitett ugy államügyi mint közgazdasági okokból *nem tartom helyesnek, hogy az államot vigyük bele nagyobbarányu épitkezésekbe addig is, mig a kellő előfeltételek bekövetkeztével az e részbeni magántevékenység nagyobb arányokban megindulhat* és meg vagyok győződve, hogy

ez a magántevékenység immár mihamarabb meg fogja találhatni ezen a téren is a maga számitását és pedig annál előbb, minél kevésbbé igyekszünk ezt egyelőre való állami tevékenységgel pótolni,

e célból oly berendezéseket létesiteni (személyi aparátust szervezni, jogokat szerezni és kötelezettségeket vállalni stb.), amely berendezkedés azután — hogy legalább némiképen rentabilissá váljék, nem volna egyszerre és teljesen megszüntethető akkor, amikor az ujra megindult

magántevékenység érdekében ennek a kialakult állami berendezkedésnek a feloszlatása és az állami vállalkozások beszüntetése kivántatnék. Meg vagyok győződve, hogy az az állapot, amelyekbe az utóbb említett kivánalom fellép, hamarabb következik be, mint amennyi idő szükségeltetnék ahhoz, hogy az állam egy nagy lakásépitési akcióra berendezkedve tényleg eredményeket produkáljon.

Ez az állásfoglalásom természetesen *nem jelenti azt*, hogy az állam a lakásinség kérdésével ne foglalkozzék, s ne igyekezzék előmozditani mindazon előfeltételek bekövetkezését, amelyek a magántevékenység e téren való megindulását lehetővé teszik. Ezt a célt is szolgálja a kormány egész közgazdasági és pénzügyi politikája.

De nem jelenti a fenti állásfoglalásom még azt sem, *mintha a tisztviselői lakások épitésének előmozditása elől általában és elvileg mereven elzárkózni kivánnék.* Megjegyzem, hogy ami a különleges tisztviselői lakások kérdését illeti, ebben az irányban az állam a rendelkezésre álló eszközök arányában *állandóan intézkedett* és a multban több tisztviselőtelep és kislakásos kolónia létesitését mozditotta elő.

Ma azonban a tisztviselői ellátásnak nem a lakáskérdés a legégetőbb problémája, hanem a természetbeni ellátás

és igy erről kellett elsősorban gondoskodni. Ezért kiterjesztjük gondoskodásunkat a tisztviselői lakások kérdésére is, és pl. a földmivelésügyi miniszter ur foglalkozik azzal a tervvel, hogy a közalkalmazottak lakásai részére *a gödöllői koronauradalom területéből* házhelyeket jelöljön ki. Ezek azonban természetesen a dolog természete szerint csak *kisebb akciók*, esetleges megvalósitásuk esetén is — az épitőipar helyzetén azonban csak az általános gazdasági helyzet javitására irányuló tevékenységünk fog remélhetőleg segiteni.

Októberben lesznek a tanügyi választások

Zilahi-Kis Jenő dr. tanácsnok nyilatkozik a fővárosi iskolák téli tüzelőszerellátásáról, a tanügyi választásokról, az uj iskolákról és az aktuális tanügyi kérdésekről

A négy hónapos téli szénszünet után a fővárosi iskolák most nyári álmukat alusszák. Elszéledt a vidám gyereksereg nyári vakációra, csupán a tanügyi osztályban folyik megfeszitett munka. Már készül a tanerők uj beosztása, de ezenkivül is ezer és ezer sürgős probléma vár megoldásra, amelyet el kell készíteni, mielőtt a tanitás elkezdődik. Az aktuális tanügyi kérdésekről munkatársunk kérdést intézett *Zilahi-Kis Jenő* tanácsnokhoz, a tanügyi osztály kitünő vezetőjéhez, akitől a következő érdekes felvilágositásokat kaptuk:

A közoktatási és az épitkezési ügyosztály minden intézkedést megtett, hogy a fővárosi iskolákban *szénszünet a jövő iskolaévben ne legyen.* A tüzelőanyagszállitás már korábban megkezdődött, jelenleg is folyik és minden remény megvan arra, hogy a fütési idő beálltakor minden iskola el lesz látva a szükséges tüzelőanyagokkal.

A választásokat előkészitő intézkedések a közoktatási ügyosztályban *folyamatban vannak.* Az üresedésben levő állásoknak pályázatra való kiirása addig nem történhet meg, amig az elsőfokulag már elintézett és jelenleg felülvizsgálás alatt levő fegyelmi ügyeket a vallás- és közoktatásügyi minisztérium *jogerősen és végleg el nem intézi.* Ezeknek a fegyelmi ügyeknek a jogerős elintézése után tudjuk majd meg pontosan a megüresedő és betölthető tanitói és tanári állások számát. Igéretet kapott a közoktatásügyi ügyosztály a közoktatásügyi minisztériumtól, hogy *augusztus végéig az összes fegyelmi ügyek a minisztérium részéről végleges elintézést nyernek.* Ezen igéret beváltása esetén nincs semmi akadálya annak, hogy az összes megüresedett tanári és tanitói állásokra a pályázatot *még szeptember hónap folyamán kiirjuk és még az ősz folyamán a választásokat megtartsuk.* A megüresedett és megüresedendő állások betöltésén kivül az ügyosztály uj állások szervezésével is foglalkozik.

A katonai megszállás alól felszabadultak és eredeti rendeltetésüknek visszaadattak az elmult iskolai év folyamán a következő iskolaépületek: *I. ker. Márvány-u. 32. sz.* elemi iskola. *III. ker. Kiscelli-uti* elemi iskola. *III. ker. Hunor-utcai* elemi iskola. *III. ker. Áldás-utcai* elemi iskola. *III. ker. Kórház-u.* elemi iskola. *V. ker. Pannónia-utca 65. sz.* elemi iskola. *V. ker. Szent István-téri* elemi iskola. *VI. ker. Lehel-u. 16. sz.* elemi iskola. *VI. ker. Bajnok-u. 18. sz.* elemi iskola. *VI. ker. Gömb-u. 53. sz.* elemi iskola. *VII. ker. Hernád-u. 3. sz.* elemi iskola. *VII. ker. Telep-u.* elemi iskola. *VIII. ker., Szentkirályi-u.* elemi iskola. *IX. ker., Kén-u. 1. sz.* elemi iskola és *X. ker. Százados-ut 1. sz.* elemi iskola.

Egészben, vagy részben még ma is idegen célokra vannak igénybe véve a következő iskolaépületek: *I. ker. Szarvas-tér 7. sz.* óvoda. *II. ker.* Szegényház-u. elemi és polgári iskola. *II. ker. Hattyu-utcai* óvoda. *III. ker. Lajos-utca 34. sz.* elemi iskola. *III. ker. Miklós-téri* barakkiskola. *VI. ker. Lőportár-utcai* óvoda és bölcsőde. *VI. ker. Felsőerdősor 21—23.* elemi iskola. *VII. ker. Peterdy-u. 17. sz.* polg. iskola. *VII. ker. Dob-u. 85. sz.* elemi iskola. *VII. ker. Elemér-utca* és *Dembinszky-u. 25. számu* elemi iskola. *VIII. ker. Rigó-u. 1. sz.*, illetve *Baross-utca 62. sz.* elemi iskola. *VIII. ker. Madách-u. 31. sz.* elemi iskola. *VIII. ker. Csobánc-u. 1. sz.* iskola. *IX. ker. Haller-utcai* barakkiskola.

A polgári fiuiskolák részére a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteri rendelettel kiadott uj tanterv a polgári fiuiskola tantárgyai közé felvette a *kézimunka* (slöjd) oktatását. Ennek közvetlen célja az, hogy a tanulók megfelelő kézügyességre tegyenek szert agyagból, papirból, fából és fémből való egyszerübb tárgyak, különösen házi és gazdasági használati eszközök készitésében. A slöjdoktatásnak az általános kézügyesitésen felül legfőbb rendeltetése még az, hogy a munkával járó tapasztalatokat a többi tantárgy megerősitésére, alaposabb átélésére használja fel.

Az uj tárgy bevezetése *nehéz feladat elé* állitotta annakidején a székesfővárost. Egyrészt a tanitáshoz szükséges felszerelés hiányzott, s annak beszerzése a háboruvégi s a forradalmi időkben a drága anyagárak folytán nagy neheézségbe ütközött, másrészt nem rendelkezett megfelelően szakképzett tanerőkkel sem, minthogy a slöjd oktatása a polgári iskolai tanárok főiskolai tanulmányaik alatt nem nyertek kiképzést.

Utóbbi hiányon segitendő, a főváros az 1919/20. iskolaévvel kezdődőleg a tanitóság továbbképzésére szolgáló *Pedagogiai Szemináriumban* u. n. munkaoktató tanfolyamokat állitott fel, amelyek feladatuknak derekasan meg is feleltek. Már az első iskolaév folyamán sikerült annyi slöjdtanitót kiképeznünk, hogy 1920 őszén, miután időközben a felszerelés egy részének beszerzéséről is gondoskodtunk, az összes polgári fiuiskolákban (21) megkezdtük a kézimunkatanitást, mely ugyancsak az agyag- és papirmunkára szoritkozott, azonban az oktatók buzgósága folytán sikerrel győzte le a kezdettel járó nehézségeket. Persze az 1920/21. iskolaévben is folytattuk a Pedagógiai Szeminárium jól felszerelt és célszerüen berendezett mühelyeiben az oktatók kiképzését és a már kiképzett oktatók továbbképzését. Mintegy 260 fővárosi tanitó és tanár látogatta ez évben a munkaoktató tanfolyamokat és legtöbbje elismerésre méltó buzgalommal vette ki részét a munkából. Ha a fa- és fémmunkához szükséges felszerelés beszerzése az anyagárak csökkenése folytán lehetővé válik, a legszebb reményekre jogasultan tekinthetünk a jövő elé az iskolai *gyakorlati* nevelés-oktatást illetően, amely hivatva lesz egy munkakedvelő produktiv nemzedéket megcsonkitott hazánk szolgálatába állitani.

Budapesti esetek

Természetbeni ellátást élvezek

Már a reggel 8 órai üzletnyitást némileg megelőzve, vagyis este 9 órakor felöltöttem az 1902-beli kitünő szabásu frakk-öltönyömet, rája fölül két rend trikót, egy lovassági mentémet s két gyermekpaplant, finom gyapjuharisnyákat huztam a kezemre és elindultam a Fővárosi Alkalmazottak Fogyasztási Üzemének Természetbeni Cipőfogyasztási B. III. Csoportja felé, hogy a segédéleimiszereket kiváltsam. Okmányaim rendben voltak, közjegyzőileg hitelesitve, kedélyem tiszta és emelkedett volt.

Ugyanakkor életem hiv osztályosa, nőm, az 1894-beli frakkomban, pompás szabásu estélyi ruhát, jéger-alsót és géppuskás-mentét öltve föléje, a Veréb-utcai Fa- és Szénfogyasztási S—S. VIII/2—5. Csoporthoz ment a pótélelmiszerek kiváltása végett. Okmányai és kedélye szintén közjegyzői és emelkedett.

Magunkkal vittünk egy-egy tisztán erre a célra készittetett kis vadász-székecskét, melyen kitünően el lehet tölteni a fagyos és esős januáriusi éjszakákat.

Az éjszaka ábrándosan szép volt. A háztetőkön pajkos szélnimfák kergetőztek s enyelegve szórták arcunkba a zuzmarát, kacéran hajszolgatták egyikmásik közhivatalnok elsodort kalapját vagy lisztpótszelvényét. Rendekben álltunk vagy ültünk a csatakos aszfalton, még éjfélkor is alig lehettünk többen kétszáznál. Az ujonnan érkezetteket, akik nem találtak belé a sorba, figyelmesen utbaigazitották.

— A végire, hé, a keresztapád keserves stb. stb.

Éjfélután kettő tájt egy derüs kedélyü férfiu jött sürgősen egy záróutáni bormérés felől, rendkivül földagadt arccal:

— Itt van-e, kérem szépen, az az izé hivatal, ahol a sót igazgatják?

— Igen, itt osztják majd reggel a sót, de álljon sorba!

Nem akart. De kényszerítették. Reggelig nem engedték előbbre jönni. Akkor kiderült, hogy félreértésben van. Vidéki gazdálkodó volt, csinos vagyon örököse és a söntésben pofonvágták. Panaszával pedig a sóhivatalhoz irányittatván s tapasztalatlanul azt vélvén, hogy az illetékes igazságügyi szervezet a köztisztviselői sóelosztó helyen székel, közénk állt és várt reggel nyolcig. Akkor aztán utbaigazitották, pedig időközben egynéhány koronáért már só-jegy-szelvényt is sikerült szereznie. Utbaigazitották, hogy a sóhivatal szerepét az entente jóvátételi bizottsága vette át, ez pedig még nem érkezett meg Budapestre.

Közben multak a röpke percek, fönséges természeti tünemény volt a hajnal hasadása, bár a havas eső miatt nem láthattuk, a fagyásosakat olykor-olykor elszállitották s én is elköltöttem frakkom zsebéből a régi, de tápláló kukoricakenyér-reggelimet.

Végre, pont nyolc után harminchét perccel megnyilt a mi B. III. Csoportunk ajtaja és első tizünket bebocsátottak, hogy nézhessük Loly kisasszonyt. Loly kisasszony a pult mögött ült, előtte a rendes rubrikás vallató iratok, és ő a körmét tisztogatta, mig Fridolin ur egy zsebtükörből már a haját csiszolta fölfelé, a többiek pedig mazsolát eddegéltek és ostábláztak.

A Loly körmei nagyon szépek voltak. Halvány lila holdacskákat fejtegetett ki tövükben a bőr alól és nyolc óra ötvenkor sikerült a bal középső ujjának a holdját is élősajtolnia. Akkor következett a rózsaszinü porral való bedörzsölés. Mindnyájan láthattuk, hogy a körmök fénye kifogástalan lesz. Némelyek ugyan nem akarták látni, behunyták a szemüket, csikorgatták a fogukat és halk, de erőteljes szavakat szorongattak fogsoraik közt.

Rövid alvás után, melyet csak ugy állva végeztem, arra ébredek, hogy bal szomszédnőmet erélyes keresztkérdésekkel vallatják. Kétségbeesetten védekezett. Végre sikerült okmányokkal igazolnia, hogy tavaly novemberben életben volt. Épugy okmányokkal bebizonyitotta, hogy még most, folyó évi januáriusban is élő lény. De hogy a közbeeső decembert is életben töltötte-e, azt már semmikép se tudta igazolni.

— Nézze, jó asszony, — szólt Loly kisasszony elfojtva jogos megvetését, — tegyük föl, hogy elhiszem magának, hogy ön közbeesőleg is élt (pedig látszott, hogy nem hiszi, csak konok bünpalástolásnak tartja), de elhiszi-e más józan ember? Hja, „pénz beszél, irás ugat".

Baloldali szomszédnőm a vita izgalmai között lebetegedett s csakhamar egy egészséges fiugyermeknek adott életet. Az örvendetes eseménynél az üzlet némely alkalmazottai is segédkeztek. Szomszédnőm erre nyomban bejelentette igényét az ujszülött egy-egy adagjára is.

Az üzlet személyzete és hivatalnokai elvben elismerték a jelentkező létjogosultságát, de természetesen, miután születési bizonyitványt nem tudott bemutatni, nem látták bebizonyitva magát az uj jogigényes személynek létezését. Szomszédnőmnek végül is sikerült a tavaly előtt elhunyt kisleánya számára fölvenni a kedvezményeket, miután annak meg viszont az elhalálozása volt bebizonyitatlan.

Most én kerültem vallatásra. Először irásbelileg. Egy segédaszta'nál ki kellett töltenem néhány kérdőivet. Atyám, anyám, miért, mikor, hogyan, valóban-e és nemde kérdésekre, továbbá egy terjedelmes rovatba lehetőleg előnyös szinekkel beléecseteltem a kommün alatti viselkedésemet, egy másikban letagadtam hitvesemet a Loly jóindulatáért.

Komoly magyar művészetet igér a Vigadó uj bérlője

Beszélgetés Spur Endre dr.-ral

A főváros törvényhatósági bizottsága szombaton tartott ülésében a Vigadó hangversenytermének és vendéglőjének bérletét 9 és fél esztendőre tudvalévőleg a *Bárdos-Gelley-Spur*-csoportnak itélte oda, amennyiben ugy anyagilag, mint művészileg a legtöbb garanciát látta a közgyülés többsége. Az *Uj Budapest* hónapok óta hangoztatja, hogy a Vigadó kérdése *nem borjupörkölt-kérdés, hanem kultur-kérdés*, és éppen ezért kiváncsiak voltunk arra, hogy a Vigadó uj bérlőjének mik a művészi tervei. Örömmel állapitjuk meg, hogy a Vigadó uj bérlőjének, *Spur* Endre dr.-nak nyilatkozata a legteljesebb mértékben fedi azokat a gondolatainkat, amelyek a Vigadó jövőjére vonatkoznak. A fővárosi Vigadó *erős vára kell, hogy legyen a magyar és keresztény alapon felépülő zenekulturának*, — a közgyülés keresztény többsége elsőrendü kötelességet teljesit tehát akkor, ha vigyáz arra, hogy a programm, amit az uj bérlő igér, *meg is valósuljon*, és abból egyetlen jottányi engedmény se legyen tehető.

Munkatársunk azon kérdésére, hogy mik az uj bérlőnek a tervei a Vigadóval, *Spur* Endre dr., aki a koncernben a művészi dolgokat fogja intézni, a következő felvilágositásokat adta:

— Hogy mik a terveim? Sok, nagyon sok. Ha igaz, amit *Mulford Printins* elmélete ránk szuggerál, hogy: a tulajdonképpeni erős akarat már tett, akkor terveim feltétlenül valóra válnak. Én ugy érzem, hogy a Vigadó bérlőjének *sulyos és felelősségteljes missziót* kell vállalnia. Az ő tisztjének egyik leglényegesebb velejárója a komoly magyar művészet birodalmának, hogy ugy mondjam, ajtaja előtt való éber őrködés kötelessége. A tiszta művészet istápolásának nemes feladatával vállain, a keresztény nemzeti eszmétől áthatva Cerberusként kell őrt állania s kérlelhetetlen vétóval azonnal tilosra forditani a váltót, mihelyt észreveszi, hogy ez eszmékkel ellenkező oldalról futó vágányon próbálják megközeliteni. A védekezési mód, a hangversenytermekkel való szabad rendelkezés által könnyen lehetséges. Egyforma erővel kell tehát küzdeni a dilettantizmus ellen, mely az utóbbi évek hangverseny-nivóját annyira lezüllesztette és minden lehető kedvezménnyel támogatni kell a fajmagyar tehetségek érvényesülését. A Vigadó csak komoly művészetnek lehet hajléka. Az utolsó évek keserves tapasztalatainak értékesitését annak könyörtelen keresztülvitelével kell megkezdeni, hogy a muzsika sok hivatásnélküli prókátorának *ajtó mögött a helye*. A hangversenyterem nem lesz nagy garral kikürtölt dilettáns szárnypróbálgatások porondja, bárki által megvásárolható jogositvány a „művész" cégjelzés használatára. Csak az hangversenyezzen, akinek hivatása van a művészet terén. A hangversenyüzem vezetőjének, — bármily szokatlannak tünjék is fel, — beleszólást kell biztositania nemcsak annak meghatározásánál, hogy ki hangversenyezzen, hanem ahhoz is, hogy mit ad elő. A tehetséges magyar szerzőknek szóhoz kell jutniok minden áron. Művészeink kényszeritve legyenek őket megismerni és arra érdemes műveiket legalább itthon terjeszteni. Ez fogja szerzőinket munkára serkenteni.

— A passziv örködés azonban *nem elég*. Aktiv beavatkozásra, bizonyos szervezésre is szükség van és pedig nemcsak a művészekkel szemben, hanem a közönséggel szemben is. A művészi társas életbe minden rendelkezésre álló eszközzel be kell vonni a keresztény társadalomnak eddig, sajnos, teljesen immobil rétegeit is, ugy a vagyonosabbakat, mint a kevésbé tehetőseket. E munkánál szükség van nemcsak az egyének, de az erre alkalmas egyesületek, kaszinók stb. hathatós támogatására. Valamikor *Liszt* Ferenc idejében a nemzeti kaszinóban vasárnaponkint a legelső magyar és külföldi művészek hallatták magukat. És ma? ne bolygassuk. Valljuk meg, a keresztény nemzeti eszme szempontjából nélkülözhetetlen és igen értékes társadalmi rétegek a művészet számára, — tisztelet a kivételeknek — eddig szikes talajt jelentettek, amelyen legfeljebb a cigányos népzene vadvirágjai burjánzottak rikitó bőségben. Abban a széles társadalmi rétegben, amelyről szólok, tehetséges, fajmagyar komponistáinkat alig ismerik. *Népszerü zenekari hangversenyeket, sétahangversenyeket, kamara-estéket* szándékozom rendezni, hogy a komoly muzsika minél több ember részére hozzáférhető legyen. A közönségnek meg kell ismernie a mi itthoni szerzőinket s a kiváló külföldieket is, legelsősorban az értékes magyar müveket, mert ilyenek is vannak szép számmal. Az emeleti termekben kisebb zenekarral a párisi Concert Rouge mintájára fogom a közönséget áliandóan a komoly értékü muzsika élvezésére nevelni. A rendszeres u. n. *thé dansant*-ok (mint a párisi Washington Palace-ban) szintén nagy vonzóerőt jelentenek. Legutóbb a kiváló külföldi művészek hangversenyei csupán a gazdagok számára voltak hozzáférhetők. A valutadifferencia miatt a hangversenyrendező vállalatok közvetitése mérhetetlen drágitásra vezetett. Ennek igen egyszerü az orvossága. A háborut megelőzően két évet töltöttem Párisban és Londonban s ottani összeköttetéseim révén az ily hangversenyeket is a közvetités teljes kizárásával magam fogom rendezni.

— A Vigadó helyiségei elég jól kihasználhatók, hiszen magában Londonban is csupán két nagyobb méretü hangversenyterem van, a legtöbb jóval kisebb. A kisteremnek és a többi emeleti teremnek szintén van jövője A nagyterem akusztikai kérdését *sem tartom megoldhatatlannak*.

— Tudom, hogy e téren már próbálkoztak, de elvégre a párisi conservatoire nagyszerü akusztikája is a véletlen tényező szerencsés összetalálkozása. Igaz, hogy a terem elhelyezési viszonyait csak a város hozzájárulásával lehet megváltoztatni, de lehet és ez a fő. Meggyőződésem, hogy, különösen, ha az egy év alatt elvégzendő renoválási munkálatok elkészülnek, a legkényesebb igényü közönség is szivesen fogja a Vigadót látogatni. Természetesen, fontos kérdés a földszinti söntésnek is elfogadható szinvonalra fejlesztése, ahol szintén meglehetős nagy átalakitásokra, beruházásokra van szükség. Ehhez azonban ugy a kellő szakember; mint a megfelelő tőke, amint erről a főváros is meggyőződött, rendelkezésünkre áll. Munkatársaim régi, kipróbált kereskedelmi szakemberek, akiknek abszolut jó hire már magában elegendő biztositéka vállalkozásunk teljes komolyságának.

— Szó ami szó, ha rákerül a sor, ifju és töretlen energiával fogok e munkához, amely rám nézve a legkomolyabb és egyedüli hivatást jelent. Tudom, sokat vár tőlem a magyar keresztény társadalom, de vállalom a feladatot. Az ismeretlenség homályában eddig is a fajmagyar művészet istápolásáért küzdöttem teljes erővel, bár a megélhetés egyéb hivatal viselésére is kényszeritett. Ha a sors e terveim kivitelére megadja a munka lehetőségét, *más célom nem lehet és nem is lesz.*

Egyik rovatnál az a kérdés széditett meg, hogy voltam-e már hasonló csoportban? Végigtekintettem a hátam mögött rendekben kigyózó éhes és harci hangulatu csoportra. Igen, igen; 1916-ban, a Sztriparti áttörés előtt voltam hasonló csoportban. Elszántan éhesek voltunk és mindenféle ellentétes utasitásoktól kimerülten vártunk rohamra a bucsaci kertek alatt. Lisztet, konzervet, cukrot igértek. A segédtiszt ur pedig előttünk manikürözte magát.

Mindezt röviden bejegyeztem a rubrikába a nagyezüstéremmel együtt. Aztán izzadtan aláirtam egy pár nyilatkozatot, délre megkaptam a kedvezményezési ürfogalmazványokat, melyekért szelvényutalványokat utaltak vissza, ezeket jogositványleletre cseréltem be.

Csak röviden átugrom a többit. Végre is leszelték a cédulákat s verejtékes ölembe nyomtak lisztet, négy cirokseprüt, két pótadag padlómázt, Mágnás-cipőkrémet.

— Izé, minek nekem ezek?

A főségéd szigoruan rám nézett, mire inamba szállt a bátorságom s megadtam magam. Jaj, csak meg ne tudják, hogy nincs padlónk, mert cementes fürdőszobában lakunk, cipőnk pedig egyáltalán nincs.

Késő este jutottam haza. Nemsokára megérkezett hüséges és kimerült nőm is négy cirokseprüvel, négy doboz Fedák-cipőkrémmel, padlómázzal és egyéb zsiradékokkal.

Épen ma volt anyuci nevenapja, a gyerekek nem akarták elfelejteni. Éjfélkor nekifogtunk a névnapi ebédhez. Nemsokára elkészült. Kitünő volt. Csak só nem volt semmiben. Azt csak három nap mulva osztja ki a H-Ü. IV. csoport.

Nos, péntektől kezdve két napon át pótlólag csupa sót fognak ebédelni és vacsorázni. Viszont semmi egyebet. *brrr.*

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

TÜSKÉK

...

A költségvetési vita

lezajlott és mi meg vagyunk az eredménnyel elégedve. A kereszténypárti bizottsági tagok lelkesen és becsületesen kivették a részüket a munkából és ha a tanács azoknak az inditványoknak, amelyeket kereszténypárti részről benyujtottak, csak egy tizedét beváltja, nagy lépést tesz a keresztény reneszánsz megvalósitása iránt. Okos célkitüzés és a keresztény és nemzeti gondolat átsugárzása tette ragyogókká ezeket a szónoklatokat, amelyek közül a legtöbb méltó arra, hogy az elkövetkezendő községi választásokon programmbeszédül szolgáljon. A városatyák megtették kötelességüket és nem maradtak el városunk sem, akik a forró kánikulai napokban szintén derekasan megállották helyüket a költségvetési vitában. Fájdalom, nem mondhatjuk el ugyanezt a liberálisokról, akik magukat polgári pártnak csufolják. A liberálisok öblös harsonákkal orditották tele a liberális sajtót, hogy igy meg ugy, bejönnek a közgyülési terembe és igy meg ugy élbánnak azzal a gyorstalpalással, amit költségvetésnek mer nevezni a Keresztény Községi Párt. Nos, a fenyegetések nem váltak valóra, a liberálisok nagyon is kényelemszerető urak, nem ha reklámozásról, hanem ha a kötelességteljesitésről van szó. Amig a kerszténypártiak pontosan eljártak naponkint az ülésekre, a polgári párt nem járt el, sőt egyetlen egyszer sem jött el és a nagyhangon beigért költségvetési kritika néhány rosszul sikerült hirlapi nyilaktozatban merült ki. Furcsán van ez igy, urak! Nemcsak igérni kell a kötelességteljesitést, hanem gyakorolni, még akkor is, ha liberális érdekekről van szó. Vagy tán a kánikulai meleg okozott némi zavart, hogy a Belváros és a Lipótváros szebblelkü atyjai a közgyülési terem gőzfürdője helyett a Tátrában, vagy Svájcban hüsöltek? Vagy még inkább a mesebeli kutyáról van szó, amelyik ugat ugyan, de nem harap, sőt nem is tud harapni...?

Itt az uj buza,

de az uj kenyér árának megállapitására még semmi konkrét intézkedést nem tett a főváros. A helyzet ma az, hogy a pékek, akiknek önzetlenségéről ebben a nagy városban senki a világon meggyőződve nincsen, már most 17—18 koronáért adják a kenyér kilogrammját, mely azelőtt 3.50 K-ba került. Igaz, hogy a pékek által forgalomba hozott kenyér tiszta buzakenyér, a három és fél koronás kenyérbe pedig bizony a kukoricán és rozson kivül még árpát is kevert a hatósági előrelátás, de három és fél korona és 18 korona között még is óriási nagy a különbség. Le kell szegeznünk, hogy a 18 koronás kenyérár még a buza szabadforgalmi árához viszonyitva is igen magas és mint nekünk szakértők mondották, 70 koronás áru buza mellett, a jó, félbarna kenyérnek sem szabadna — belekalkulálva már a pékek tisztességes hasznát — kilónkint 12—13 koronánál többe kerülni. Ami más szóval azt jelenti, hogy a derék pékmesterek 5—6 koronákat keresnek egy kiló kenyéren. Hol itt a hatósági erély, mely letöri a bünös kezeket, mindennapi kenyerünk drágitóját? Nincs sehol, a főváros ölbetett kézzel vár, hogy mire, igazán nem tudjuk. Arra ugyan hiába vár, hogy a pékek népgyülésen tiltakozzanak a kenyér árának magassága ellen. Nem fognak tiltakozni, legfelebb köszönetet és dicsérő küldöttséget szavaznak meg a fővárosnak, amely a legnehezebb időkben ilyen szépen hagyta őket keresni....

Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság

Igazgatóság: V., Mária Valéria-u. 11. Budapest.

Személyhajójáratok:

I. A DUNÁN: 1. Budapest—Pozsony—Wien között, heti három járat mindkét irányban, kényelmes termesgőzösökkel (indulás Budapest Eötvös-térről héttő, csütörtök és szombaton 18 órakor, Wienből Reichsbrücke kedd, csütörtök és szombaton 7.30 órakor). **2. Budapest—Fadd—Tolna között,** heti három járatban, közvetlen csatlakozással a Budapest—Wien közötti járatokhoz (indulás Budapest Eötvös-tér kedd, csütörtök és szombat 23 órakor, indulás Fadd—Tolnáról szerda, péntek és vasárnap 17 órakor). **3. Budapest—Visegrád—Dömös—Esztergom között,** naponként több járatban (Budapest Eötvös-térről indulás naponta 8.30, 11 és 14.20 órakor). **4. Budapesti helyi- és átkelési (propeller)** járatok, Boráros-tér és Óbuda között 15 percenkint (7 órától 23 óráig). **5. Átkelési szolgálat Visegrád—Nagymaros között,** csatlakozással a Budapest—Nagymaros közötti személyvonatokhoz.

II. A TISZÁN. Szolnok—Csongrád és Csongrád—Szeged között.

III. Hajófülkék és hálóhelyek előjegyezhetők a társaság központi jegypénztáránál (V., Mária Valéria-u. 11. félemelet 36.), menetjegyek pedig válthatók ugyanitt és az összes személyállomásokon.

Teherforgalom:

Teljes uszályrakományok az egész Dunán és hajózható mellékfolyóin, darabáru forgalom Regensburg—Passau—Linz—Wien—Ujpest—Budapest között.

Mindennemü felvilágositással az igazgatóság szolgál: Budapest, V., Mária Valéria-u. 11. 174—58.

HIREK

•••

Előfizetési felhivás

Az *Uj Budapest* félesztendős, ami nagy szó a keresztény lapok életében, amelyek önerejükre és a keresztény társadalom közönyösségére támaszkodva végzik nemzet- és vallásmentő missziójukat. Az elmult félesztendő alatt minden olvasónk meggyőződhetett arról, hogy hü és bátor zászlóvivői vagyunk a keresztény nemzeti gondolatnak és a toll fegyverével küzdünk a városháza keresztény reneszanszáért, amelyért a közgyülés többségi pártja a törvényhatósági bizottságban folytat heroikus harcokat.

Julius elsejével uj előfizetést nyitunk lapunkra. Azoknak, akiknek előfizetése julius elsejével lejárt, mult számunkhoz postatakarékpénztári befizető lapot mellékeltünk és kérjük annak mielőbbi visszajuttatását, hogy a lap szétküldése fennakadást ne szenvedjen. Arra kérjük előfizetőinket és barátainkat, hogy a maguk kis körében igyekezzenek mennél több előfizetőt toborozni az *Uj Budapestnek;* minden uj előfizető uj segitség, uj barát, uj fegyvertárs csatáinkon.

Az *Uj Budapest* előfizetési árai:

Egész évre	**260 K**
Fél évre	**130 „**
Negyed évre	**65 „**

Az Uj Budapest kiadóhivatala.

Olvasóinkhoz. A törvényhatósági bizottság közgyülésének nyári szünete alatt, julius és augusztus havában, a fővárosi hetilapok, igy az Uj Budapest is, kéthetenkint, minden második szerdán jelennek meg.

Olcsóbb lesz az ipari gáz. *Ripka* Ferenc dr., a gázgyár vezérigazgatója, szombaton reggel *Sipőcz* Jenő dr. polgármester társaságában Párisba utazott, hogy ott az ántánt szénbizottságával Budapest téli tüzelőellátásáról tanácskozzon. *Ripka* vezérigazgató távozása előtt átnyujtotta *Sallay* Árpád dr. tanácsnoknak, a világitási bizottság vezetőjének, az ipari gáz uj tarifatervezetét, amellyel csütörtöki ülésén fog foglalkozni a főváros tanácsa. Az uj tarifa — mint azt munkatársunknak *Ripka* dr. kijelentette — *nagy kedvezményeket nyujt és eltörli azt a lehetetlen helyzetet, hogy mennél többet fogyaszt valamelyik üzem, annál nagyobb összeget fizessen a progressziv skála alapján.* Általában negyven-ötven százalékosnak mondható a mérséklés, mely visszaállitja *a régi állapotot,* vagyis ujra egyenlővé teszi ár szempontjából a fogyasztókat. A mérsékelt gáztarifák *julius elsejével* lépnek életbe, és igy a közönségnek *türelmetlenségre nincsen oka,* mert a többletbefizetéseket utólag leszámitják.

Versenyfutás a marhavásártéri vendéglőért. Az elmult héten járt le a marhavásártéri vendéglőre kiirt pályázat, melyért nem kevesebb, mint 32 pályázó állt sorba. Szomoru tünet az, hogy olyan jelentéktelen vendéglőért, mint a vásártéri, a vendéglősök egész légiója verseng, a fővárosi bérletet jobbnak tartván az önmaga által kezdeményezett vállalkozásnál. A 32 pályázó közül *Csiky* Manó menekült tisztviselő igéri a legtöbb bért, három esztendőre évi 150.000 koronát. Érdekes Csiky pályázatának indokolása, azért pályázik, mert *„a fizetéséből nem tud megélni"*, de viszont arról nem nyilatkozik, hogy miből fogja a bért fizetni. A legkisebb bérösszeget *Esze* Géza és *Linzberger* József igérték, akik hat esztendőre kérik a bérletet évi 10.000 koronáért és a bruttóbevétel három százalékáért. Figyelemreméltó pályázat a *Huskereskedelmi Részvénytársaságé,* mely hat esztendőre akarja bérbevenni a vendéglőt, évi hatvanezer koronáért és a bruttóbevétel 2 százalékáért, egyben százezer korona beruházást is igér. Valamennyi pályázó közül *Molnár* Sándor ajánlatát tartjuk a legmegfelelőbbnek, aki hat esztendőre kéri a bérletet évi 52.000 korona bérért. Nem tudjuk megérteni, hogy a Huskereskedelmi milyen cimen akar most huskereskedés helyett, ami a nevében is foglaltatik, vendéglővel is bibelődni és szaporitani a deficites fővárosi üzemek számát a maga lomhaságával és bürokráciájával. Sokkal helyesebb, ha egy becsületes, megbizható, önálló vendéglősnek juttat a főváros bérletet, a jelen esetben *Molnár* Sándornak, akinek eddigi működése és személye is garancia arra, hogy a vásártéri vendéglő a legjobb kezekbe kerül. *A vendéglők bérleténél nem szabad a legjobb ajánlatot nézni,* mert a legjobb ajánlat egyben azt is jelenti, hogy legjobban kiuzsorázza a közönséget, hogy a legjobb béreket a legjobban tudja fizetni. A közgyülés különben csak *ősszel dönt* a bérlet ügyében.

—

Honthy Hanna, Galetta, Viola Margit, Kabos és Falus estéről-estére zsufolt házak mellett lépnek fel A tündérek cselédje c. látványos operettben, melynek ragyogó előadása a Scala-szinházat Budapest legkedveltebb szórakozó helyévé tette.

Hegedüs az oka mindennek cimmel a Jardin de Paris e hó 16-án mutatja be Lukács Gyula és Nagy Imre nagyszabásu mulatságos, aktualitásokkal teli revüjét, amelyben Balogh Böske, Mészáros Paula, Dénes Oszkár, Kertész Endre szerepelnek. A revü keretében lép fel a hires Narbia ballett és számos más elsőrangu táncprodukció.

KÖZGAZDASÁG

•••

A Magyar-Hollandi Biztositó Részvénytársaság *Nagy* Ferenc v. b. t. t. elnöklete alatt junius hó 30-án tartotta ezidei rendes közgyülését. A közgyülés örömmel állapitotta meg az üzlet nagyarányu fejlődését. Összes biztositási állomány 1920. évi december 31-én 168,590.186 K 23 f. tőkebiztositás volt. Dij és kamatbevétel 8,876.593 K 46 f. A dijtartalék 26,158.224 K 18 f.-re emelkedett. A mérleg az 1920. üzletév nyereségeül 90.000 koronát tüntet fel. A társaság, mely eddig kizárólag az élet- és járadékbiztositás nagyarányu művelésével foglalkozott, elhatározta, hogy a kárbiztositásokat: a tüz, baleset, betörés és szavatossági ágazatokat is felveszi üzletkörébe. A közgyülést megelőző igazgatósági ülésen kinevezték *Halász* Mórt vezértitkárrá, *Stein* Mártont igazgatósági titkárrá, mind a kettőt cégjegyzői jogosultsággal, *Hauer* Barnát cégvezetővé és *Bonde* Bélát az országos vezérügynökség cégvezetőjévé.

A Baróti Szeszfinomitó rt. e hó 4-én tartotta hetedik közgyülését, melynek határozata alapján az 1919—20. üzletévre 28 korona (14 százalék) osztalékot fizet e hó 5-étől Budapesten a Magyar-Olasz Bank rt.-nál, Bécsben az Allgemeine Depositenbank főpénztáránál.

Az Orion Filmgyár és Forgalmi rt. a folyó hó 3-án megtartott rendkivüli közgyülésén alaptőkéjét 2 millió koronáról 10 millió koronára emelte fel. Az igazgatóság tagjaivá gróf Wenckheim László, gróf Széchenyi Viktor, dr. Bartóky József v. b. t. t., dr. Battlay Dezső, Buday Barna, Fodor Miklós, Hegedüs Gyula szerkesztő, Horváth Imre, Jekelfalussy Zoltán v. b. t. t., dr. Krisztics Sándor, dr. Marschall Ferenc, Oeskay Sándor, Papp Váry Elemér, Rákosi Jakab, Pogány Pál, Szüllő Géza cs. kir. kamarás választattak meg. A felügyelő-bizottság tagjai: Englerth Károly, Pécsy Henrik és dr. Wagner Károly.

A Magyar Cukoripar R.-T. az 1920/21. évre 300 K osztalékot fizet. Minden 1200 korona névértékü részvényt két darab 600 korona névértékü részvényre cserél ki. Az alaptőkéjét 12 millióról 18 millió koronára emeli. Az uj részvényekből hatezer darabot a régi részvényesek kaphatnak meg. Az elővételi jog minden részvényre részvényenkint 1500 korona lefizetésével e hó 30-ig gyakorolható.

A Central Bank és Kereskedelmi R.-T. Budapest igazgatósága a banküzlet intenziv fejlesztését határozta el és evégből Sivó Jusztin igazgatót, aki a belés külföldön sok éven át sikeresen működött, az igazgatóságba meghivta és egyuttal az intézet ügyvezetésével megbizta.

CASINO DE PARIS (Nyári helyiség) VI., Hermina-ut 65.
Mulattató, aktuális operett és külföldi attrakciók. Előadás után Parkettánc.
Kezdete este fél kilenc órakor.

Különleges Épitési és Faipari Részvénytársaság
Készit: Gyorsrendszerü épitkezéseket, magasépitkezéseket, mindennemü épületasztalos munkákat, elsőrangu kivitelü és tömegbutorokat. — Jégszekrényeket, amerikai rendszerü szétszedhető hushütőket és hütőberendezéseket.
Budapest, VI. ker., Röppentyü-utca 62. szám.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:
Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek
Libál Lajos látszerész IV., Veres Pálné-utca 16.
Nagy Ferenc szállitó IV., Szarka-utca 7.
Gerő Adolf cipőáruháza IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt
Schunda V. József hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.
Nagy Ignác pincészeti felszerelés VII., Károly-körút 9.
Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

Jardin de Paris Erzsébet királyné-ut 1. Telefon: József 86—31
Hegedüs az oka mindennek. Lukács Gyula és Nagy Imre revüje. Balogh Böske, Mészáros Paula, Dénes Oszkár és Kertész Endre felléptével. A Narbia-ballett!

Keresztény társadalmi alapitás
„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet.
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Rendkivüli árleszállitás
Csak mig a készlet tart!
Egyszerü zefir ing kézelővel, 2 gallérral K 250.—
Csikos french ing kézelővel, 2 gallérral K 280.—
Csikos zefir ing kézelővel, 2 gallérral K 350.—
Fehér és drap panama ing kézelővel, 2 gallérral K 375.—
Sifon ing, gallér és kézelő nélkül K 280.—
Ia hálóing K 350.—
Rövid alsónadrág K 120.—, 130.—
Hosszu alsónadrág K 240.—, 310.—
Deák alsó Köppernadrág K 240.—

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Naponta este ½8 órakor
csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
A NAGY JULIUSI MŰSOR
Előadás után villamos közlekedés a város minden irányában

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönzőosztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

I. évfolyam Budapest, 1921 augusztus 3. 29—30. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A lakásépitès problémája

Az épitőipari általános pangás az épitkezések minden ágán intenziven érezhető, de legintenzivebben a lakóházépitkezés terén. Ipari és gazdasági épületek, szórakozó- és mulatóhelyek még csak itt-ott, szórványosan épülnek ugyan, de lakóházak, legalább a fővárosban, alig, bérlakások egyáltalában nem.

Ha ennek a szomoru ténynek okait vizsgálgatjuk, okot annyit találhatunk, ahányféle szempontból vizsgálódunk. Ha pedig a baj orvosságát keressük, a lakásépités megindításának akadályait akarjuk eltávolitani: circulus vitiosusba kerülünk.

Nekem, akinek tervezése és vezetése alatt ebben a nehéz időpontban is 7 épület készül, — 3 lakóház, 2 templom és 2 gazdasági épület, — igaz, hogy a vidéken, megvan az a tapasztalatköröm, hogy az épitkezések lehetőségeire és nehézségeire egyaránt rávilágithassak.

A háboru utáni első időszakban minden technikus, minden műszaki egyesület, minden épitőipari vállalat az anyagdrágaság elleni védekezésül *szurrogát épitőanyagok* tervezésében és gyártásában vélte felfedezhetni az épitkezések megindításának egyetlen arkánumát. Soha annyi uj gondolat, annyi szellemes és gazdaságos tervezet nem nyert megoldást, mint épen ezen időszakban. Különösen beton-műkövek terén, amelyekkel a téglát és vasbeton-konstrukciók terén, amelyekkel a fát akarták pótolni, a magyar műszaki világ a szivós német ipart is megszégyenitő mennyiségü és minőségü ujdonságokat produkált.

Az eredmény mégis elmaradt! Egyetlen jelentős épület sem készült ezekből a szurrogátanyagokból: *a magyar konzervativizmuson megtört minden ujitási terv:* hiába bizonyitgattuk, hogy ezek az uj anyagok ép olyan jók és jelentősen olcsóbbak, a magyar épittető inkább ráfizet, de apái módszere szerint égetett téglából és fafödélszékre cserépfödéssel épit.

A vállalatok sorban szüntették be kisérleteiket és üzemeiket: ez a módszer az épitkezések megindítására nem vált be.

A *hatósági segitség* volt a második gondolat, melytől az épitkezések megindítását vártuk. A hatóságoktól elsősorban az épitési szabályzat szigoru kikötéseinek, tulzottan előirt méreteinek *enyhitését* és korszerü reformját követelték. Ez rövidesen be is következett és ma a helyzet meglehetősen ugy áll, hogy korlátozás nélkül lehetne épiteni, mindent engedélyez a hatóság, aminek helyességét a tervező be tudja igazolni. Némi csekély kivánnivaló maradt még fenn ezen a téren a székesfőváros magánépitési és középitési bizottságai részéről: ezeknek minden épitkezési kérvényt a munkaalkalom szempontjából kellene felfogniok, és jóakaratu, de mesterséges akadályok, vagy tulzott aggodalmaskodásból eredő halogatások helyett azon kellene lenniök, hogy egy munkaalkalom se hiusuljon meg a bizottságok hibájából!

A székesfőváros üres telkeinek épitkezési célokra hosszu időre szóló bérbeadása vagy átengedése sem vezetett eredményhez. Ez a kora tavasz óta a szaklapokban és napisajtóban többször lanszirozott idea egyetlen épittetőt sem csábitott arra, hogy valamelyik fővárosi teleknek épitkezés céljaira való átengedését kérte volna.

Nem használt a lakásrendeletnek az a módositása sem, hogy az uj épületekkel vagy épületrészekkel a tulajdonos szabadon rendelkezik, azokat tetszése szerint bárkinek, bármily árban adhatja bérbe. Én legalább nem tudok egyetlen egy ilyen uj épitkezésről sem, amelyet ez a módositás keltett volna életre.

Szóval a hatósági segitség sem bizonyult az épitőipar föllendítésére alkalmasnak.

Azt a panaszt, hogy nincs elég épitőanyag, vagy nincs elég munkaerő, szóra sem méltatom: egyetlen épitkezésemen sem találkoztam eddig ezzel az akadállyal, sőt ellenkezőleg, különösen az év második negyedében, az anyagkinálat az áreséssel kapcsolatosan, valamint a vállalkozási kedv is erős föllendülést mutatott.

Marad az egyetlen populáris kifogás: *drága az épitkezés!*

Ez a panasz helytálló, de más életszükségletekhez viszonyitva mégsem perdöntő kifogás!

Hiszen drága az élelem is, drága a ruházat is, drága a tüzelő is, drága a szórakozás is és mégis csak táplálkozunk, ruházkodunk, fütünk, sőt szórakozunk is. A percentuális drágulás viszont nem az épitkezésnél a legnagyobb! Aki természetesnek találja, hogy mindenért ötvenszer—százszor annyit kell adnia, mint békében, az megütődik azon, hogy az épitkezés ötvenszerte drágább! Ezen a ponton nem tartja természetesnek az áremelkedést.

Például szabadjon felemlitenem, hogy a kalocsai főkáptalan szőlőtelepén most befejezett hatlakásos munkásház 800.000 koronába került, viszont a bor hektoliterje 3200 koronáért lett eladva: került tehát az épitkezés 250 hl. borba. A békében, mikor a bor literje 24 fillérért kelt el, 250 × 25 K = 6000 koronáért *nem lehetett volna* ugyanezt a munkásházat felépiteni!

A baj tehát nem itt van, hanem ott: hogy *a bérlakások bére nem emelkedett arányosan egyéb életszükségletek áremelkedésével.* A lakbérek csak *két és félszeresükre* emelkedtek, az épitkezés pedig *ötvenszeresére* a békeáraknak. Itt van a kiegyenlithetetlen ellenmondás, itt van a circulus vitiosus!

Aki szemhunyoritás nélkül fizet egy zsemlyéért 2 krajcár helyett 2 koronát, aki a krajcáros délutáni lapját 2 koronával, 8 krajcáros szivarját 10 koronával, 6 krajcáros szakaszjegyét 3 koronával zokszó nélkül és magától értetődőleg megfizeti, az felháborodik arra a gondolatra is, hogy lakását ugyanezen arányban kellene megzetnie.

Sőt tovább megyek: nincs senki, aki hónapos szobát keresne havi 50—60 koronáért, mint háboru előtt, de sőt „olcsó"-nak mondják a havi 1000 koronás hónapos szobát, mert kurrens ára havi 2000—3000 korona, ami évi 24.000—36.000 korona lakbérnek felel meg! Ezt legtöbbször természetesnek találja a főbérlő is, aki azonban őszintén felháborodna, ha neki az *egész* lakásért annyit kellene fizetnie, amennyit *egy szobának* albérletbe adásával keres.

Már pedig addig az épitőipar meg nem indul, addig lakástermelés nem lesz, amig a lakbérek is lépést nem fognak tartani az épitkezési költségekkel.

Addig az épittető nem találja meg számadását, az épitési tőke nem hozhatja meg legszükebb kamatát, az épitkezés nem fizeti ki magát.

Az a mesterséges hatósági beavatkozás, amely az éves lakások lakbérének emelkedését fékezte: az görditette a legnagyobb akadályt az épitőipar elé, és ezzel pangását okozta minden más iparnak is.

Nem népszerü ez a fejtegetés, de ha nem a lakó és háziur szemszögéből, hanem az épitőipar megindítása, az ország ipari életének föllendítése, munkaalkalmak teremtése szempontjából vizsgálódunk: erre a keserü eredményre kell rájönnünk. Ha az épitőipart meg akarjuk gyógyitani: ezt a keserü orvosságot be kell vennünk!

Petrovácz Gyula.

Katasztrófa fenyegeti Budapest tejellátását

A tisztifőorvos hastifuszjárványtól fél — 30%-kal lett drágább a tej — Naponta 60.000 liter savanyu tej érkezik

Több izben rámutattunk azokra az egyre sulyosbodó egyenetlenségekre, amelyek a falu és város között gazdasági kérdésekben napról-napra felmerülnek. Felhoztuk például a lisztellátás ügyét és az *Uj Budapest* egyik ankétje bebizonyitotta, még ez év márciusában, hogy a liszt szabaddátétele *az árak ugrásszerü emelkedését fogja maga után vonni.* Jóslatunk a lisztre vonatkozólag sajnos már is *beteljesedett,* hiszen a kenyérliszt hatósági ára egyszerre 140 százalékkal lett magasabb. Hasonló dolog történt a tejjel is, melynek forgalmát a gazdák nem szünő panaszaira szabaddá tette a fölmivelésügyi miniszter, utat nyitván ez által *a tej rohamos megdrágulásának.*

Ma ott tartunk, hogy a maximális 11 korona 40 filléres tejár helyett 14—15 koronába kerül egy liter ugynevezett *hatósági tej,* vagyis az a tej, amelyet orvosi rendeletre szolgáltatnak ki a nagy tejrészvénytársaságok fiokjai. Sőt, mint *illetékes helyen* nekünk mondották, *a tej árak fokozott emelkedésére* és a tej minőségének további sülyedésére van kilátás.

Megdöbbentő az a nyilatkozat, a melyet *Szabó* Sándor dr. Budapest székesfővárosi tiszti főorvosa tett az *Uj Budapest* munkatársának.

— A tejellátás mai rendje?, azaz rendetlensége, — mondotta a főorvos ur — már a közel jövőben *Budapest tejkatasztrófáját* fogja jelenteni. Erre vonatkozólag álláspontomat több izben kifejtettem a főváros tanácsában, mely hasztalanul interveniált az ügyben a kormánynál, továbbá a földmivelésügyi és közélelmezési minisztériumokban tartott szakértekezleteken. Ma még nem tértünk vissza a béke azon fokára, hogy a tejet, mely inkább gyógyszer, mint táplálék, lelketlen emberek kapzsi nyereséghajhászásának tegyük ki, felszabaditva a hatósági ellenőrzés alól. Hiszen még egyes tejtelepeken is, ahol fokozott rendnek és tisztaságnak kellene uralkodnia, piszkot és rendetlenséget tapasztalok gyakori helyszini szemléim alkalmával. Igy legutóbb egy Óriás-utcai tejtelepen azt láttam és akadályoztam meg, hogy a munkás pipája hamuját ne verje a készülő turóba.

Én attól félek, hogy a *tejforgalom teljes felszabaditása és a tej hatósági ellenőrzésének fokozatos megszüntetése főleg a mostani abnormis nyári melegben a hastifuszos esetek egyre gyakoribb fellépését fogja okozni.* A sok összepancsolt egészségtelen tej tele van baktériumokkal, elsősorban tifuszbacilusokkal és a vezetésem alatt álló hivatal az esetleges tifuszjárványért már most elhárit magától minden felelősséget.

Ezután *Moussong* Géza kir. tanácsos, a Központi Tejhivatal igazgatóját kerestük fel. A tanácsos ur részletesen ismertette előttünk a tejforgalom „felszabaditásának" történetét, melyet a főváros szempontjából igen tanulságosnak és figyelemre méltónak tartunk.

— A tejforgalom felszabaditására vonatkozó tárgyalások ez év márciusában indultak meg — jelentette ki *Moussong* igazgató. — A közélelmezési minisztérium tejosztályával folytatott hosszas tárgyalások után abban állapodtunk meg, hogy a fővárosban szeptember 30-ával szabadul fel a tej ára és részben a tej forgalma is. Ezt olyképen gondoltuk elérhetőnek, hogy egyelőre a tej árát teszik szabaddá, még pedig ugy, hogy a tejvállalatok naponta állapitják meg a beszerzési ár alapulvételével a közforgalomba kerülő tej árát. Ezt a megállapodást *minisztertanácsi határozat is szentesitette* és mi nyugodtak voltunk, hogy épen a legforróbb nyári hónapokban a gazdáknak nem sikerült rést ütniök a tej hatósági megkötöttségén.

— Közben azonban julius 1-vel megszünt

a közélelmezési minisztérium és a földmivelésügyi miniszter annyira sietősnek találta a tejkérdés szabályozását, hogy a hivatalba lépését követő napon rendeletet bocsájtott ki, mely szerint a tejforgalom fenti részleges felszabaditása nem szeptember 30-án, hanem augusztus elsején lép életbe.

— A tejforgalom felszabaditásának első napjai teljesen beigazolták keserü reményeinket. A maximális 11 korona 40 fillérről egyszerre 13—14 koronára ugrott a tej literje. A tejvállalatok éhségének van kiszolgáltatva a publikum ebben a felemás furcsa állapotban, amikor csökevényszerüen van még hatósági tejellátás, de viszont *nincsen hatósági tejár*, és épen a legszegényebb néposztály betegei és csecsemői fizetnek rá az ominózus üzletre. A mai viszonyok mellett délelőtt más ára lehet a tejnek, mint délután, *mindenki ki van szolgáltatva a szabad uzsorának*, és épen a tejnél, melynek közegészségügyi fontosságát lekicsinyelni nem lehet.

Arra a kérdésünkre, hogy mennyi savanyu tej érkezik naponta Budapestre, kijelentette a tanácsos ur, hogy *a Budapestre érkező napi tejmennyiségek 60 százaléka már savanyun érkezik*, szóval a 60.000 liter napi felhozatalból 36.000 liter. A főváros különben akciót indított a tejnek formalinnal, szódával és mésszel való kezelése ellen és feliratban figyelmeztette a kormányt azokra a veszélyekre, amelyekkel a tej efajta kezelése jár.

— Én remélem, — fejezte be nyilatkozatát Moussong igazgató, — hogy hamarosan *megjavul a helyzet*. Mert a mai helyzet *igazán türhetetlen* és a szegénysorsu betegek és csecsemők érdekében ezen a téren *sürgősen fel kell lépni*.

Ujabb bonyodalmak a Vigadó bérlete körül

Kiszely és Spolarits megfelebbezték a közgyülés döntését — Spurék nem irják alá a szerződést — Uj pályázatot irnak ki a Vigadóra?

Az egész fővárosi sajtóban az *Uj Budapest* volt az egyetlen, mely még idejekorán felhivta a figyelmet a Vigadó bérlete körül mutatkozó visszásságokra és hangsulyozottan figyelmébe ajánlotta a főváros városgazdasági ügyosztályának, hogy a pályázat kiirásánál és a beérkezett pályázatok elbirálásánál azokat a kulturális és ethikai szempontokat tartsa szem előtt, amelyeket ennek az ügynek elbirálásánál mellőzni nem szabad és nem lehet. Sajnálattal vettük tudomásul, hogy *ezek az intenciók nem mindenben érvényesültek* és ha nem sajnálnók, még elégtételt éreznénk azon, hogy *a Vigadó bérlete máris csődöt mondott*, mielőtt elkezdődött volna, a csecsemő halva született, mert életképtelen volt.

Hétfőn délben járt le a felebbezési határidő, eddig az időpontig két felebbezés érkezett be a szabályszerü formák között a városgazdasági ügyosztályba. A Vigadó bérletét *Kiszely József* felebbezte meg a belügyminiszterhez, aki méltán hihette, hogy a pályázatok elbirálásánál legalább is kombinációba kerül az ő ajánlata, de amely ajánlat anyagi szempontokból nem találtatott az illetékesek által megfelelőnek. A kioszkra kiirt pályázatot viszont ifj. *Spolarits György* felebbezte meg, még pedig a pályázat odaitélésének állitólagos alaki hibáira való hivatkozással.

A felebbezésekkel, melyek még a keddi napon átkerültek véleményezés céljából a tiszti ügyészséghez, hamarosan végezhetünk anélkül, hogy még csak a birálatába is bocsátkoznánk annak, hogy alakilag és tartalmilag minden tekintetben megfelelő volt-e a két nyertes ajánlat. A helyzet ugyanis az, hogy a pályázati feltételeknek van egy pontja, mely szerint a *főváros tekintet nélkül a pályázati feltételekre és a pályázók által megajánlott összegekre, szabadon dönthet a bérlet odaitélése ügyében.* Vagyis *teljesen mellékes*, hogy történt-e formahiba akár a termek, akár a kioszk pályázatában, mert e szerint a meggondolás szerint a főváros törvényhatósági bizottságának közgyülése még akkor is jogosult lett volna *Spurék*nak adni a Vigadó, *Babócsynak* a kioszk bérletét, *ha nem is pályáztak volna a bérletre.*

A felebbezéseknek azonban nem szabadna tulságosan késleltetniök a bérleti szerződések aláirását, ha egyéb, az előbbinél minden esetre sulyosabb hiba nem lenne a kréta körül. *Babócsy* örül, hogy megkapta a bérletet és az ő részéről semmi akadálya sincsen annak, hogy a bérleti szerződés aláirassék. A *Geiley-Katona-Spur* csoport azonban értesüléseink szerint *erősen huzódik a bérleti szerződés aláirásától* és nagyon komolyan gondolkozik azon az eshetőségen, hogy a pénzügyi bizottsági és a közgyülési határozatban a könnyelmüen igérő bérlők terhére rótt kötelezettségeket nem vállalván el, *visszalép a szerződéstől.* Ennek oka főképen az, hogy az elterjedt hirek szerint a csoport financierje, az a bizonyos amerikai farmer *meggondolta magát* és semmi kedve sincsen a Wild-Vesten szerzett millióit a Vigadóban elpocsékolni. A bérleti szerződés ugyanis a legkevésbbé sem alkalmas arra, hogy milliomossá tegye azt a szerencsésnek épen nem mondható halandót, aki 9 és fél esztendőre a Vigadó birtokába jut. A probléma a bizonyos hatvan százalék körül forog, melynek sorsára döntő csapást mér *Horváth Károly* közgyülési inditványa, hogy a vendéglőben fogyasztott ételek ára a környéken szokásos vendeglői áraknál magasabb ne lehessen, valamint a közgyülés azon álláspontja, hogy a vendéglő söntéssé ne fejlődhessék vissza, hanem komoly polgári étterem legyen ugy, amint azt 1897-ben, amikor Evváék kapták kézbe a Vigadót, a főváros igen helyesen a Vigadó egyik főcéljául kitüzte.

Ilyképen valószinüleg már a közeljövőben *uj pályázatot lesz kénytelen kiirni a főváros a Vigadó bérletére*, amire a közgyülés is gondolt, hiszen még arra is engedélyt adott a tanácsnak, hogy az ő utólagos beleegyezese reményében egyedül a pénzügyi bizottság határozatára támaszkodva dönthesse el uj pályázat kiirása esetén, hogy *ki kapja a Vigadót.* Ez a nem éppen kellemesnek mondható esetlegesség valószinüleg még ebben a hónapban be fog következni, nem nagy örömére a városházának. Reméljük azonban, hogy amennyiben uj pályázat kiirására kerül a sor, *jobban meg fogják nézni*, hogy milyen feltételek mellett adják bérbe ezt a kulturális szempontokból is annyira fontos fővárosi objektumot.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.
Amen!

Emléktábla Aquincumban

Az ember felül a kis vonatra a Margithidnál, s nem kell hozzá félóra, hogy maga mögött hagyva alacsony házak és mosdatlan udvarok városnegyedét, eljusson egy bölcső elé, amely bölcsőnek elég kemény ugyan, kőből van, kopott és mállott, de hát nem csoda: fölötte ezer évnél több suhant el s alatta, valahol, tán ép bólogató virágszirmok alatt nyugodtan alszanak Pest ősi alapitói.

Aki járt erre, vagy olvasott iskolakönyvet, tudja, hogy Aquincum ez a bölcső, amelyben római melódiáknál, bronzarcu légiók fáklyafényénél ringott Pest, helyesebben Buda gyermekkora. Az első város, azon a ponton, amelyről már messzi idők ölén felfedezték, hogy kitünő pont. Hogy mindent kapott a természettől, amit a természet adhat, jót, kellemest és alkalmast arra, hogy emberek verődjenek össze s éljenek egymás mellett, maguknak és mégis a jövendőnek. Levegőt, dus reggeli levegőt, amit egyfelől hegyek hajtanak s Rákos felől kövér alföldi mezők. Vizet, amelyen könnyen járnak nagy hajók s ellenség nehezen jön át. Erdőt és legelőt, szőlőt és puha kenyérnek finom buzát. Az első város, amelyben már voltak kövezett utak, csatornák, volt községi politika, fürdő fényüző korzó, szinház, tükör és muzsika s apró gyöngyöket viselő szép és bánatos nők. Az első város, amely karjaival a hegyoldalakra ért, villákat épitett ugyanott, ahol ma angol szabásu pesti cottage-ok tetejét veri az eső, a testével pedig hosszában a Gellérthegyig terjedt. Az első város, amelynek utcáin, Saturnaliáknak nevezett nappalok és éjszakák mámorában gyujtottak tüzet annak, amit mi — meglehetős savanyuan — május elsején próbálunk ma ünnepelni. Amely nagy volt, messzire szálló hirü és erejü, volt pillanat, hogy diktált, kardjára csapott s fiát, aquincumi illetőségü fiát (II. Valentinián) császárnak fogadta el Róma, az örök itáliai anyaváros. Amely élt, virult és lüktetett, mint egy nagyszerü kultura végső szivverése. Amely, mint minden város, boldog volt és szerencsétlen, s uraival és proletárjaival végül is elmult, por, csönd, semmi lett. Ki tehet róla? Talán a véletlen, a legfelsőbb törvény, talán az a rejtelmes szükségszerüség, hogy századok multán elkövetkezzék helyén, bár még nem ily kulturális magaslaton, IV. Béla városa (Ó-Buda), aztán a Mátyásé (Budavár) s a XIX. század Budapestje. Ami ma van belőle: néhány kőomladék, Karperecek, edények, terrakották. Tört orru agyagemberek az aquincumi muzeumban.

E nagy idők kis játékait őrző muzeum falán márványtábla van, a táblán kivésve pedig egy borotvált arc és név: Rómer Flóris. Aki eltéved ide, s megáll a hideg kövek előtt, bizonyára észreveszi, ha felelni nem is tud rá, hogy ki volt, mit csinált e borotvált arc, amikor még nem márványról, hanem eleven szemekkel nézte a világot. Amit, hogy valaki erre felelni tudjon, bajos volna, sőt nem lehet kivánni. Az élet, a világ ugyanis épen eléggé tele van dolgokkal, amelyeknek megismerése és elvégzése előbbrevalóbb, amelyek mind annyi embert foglalnak le maguknak, hogy a Rómer Flórisoknak igazán nem marad több néhánynál.

De hisz általában, először nem is az a fontos. Nem az, hogy valaki hibátlanul tudja, ki volt Rómer Flóris. Hanem, hogy ha idejön, ne menjen vissza, mintha itt se lett volna. Ne törülgesse homlokát közömbösen, ne álljon azon a területen, ahol egyébként vad füvek nőnek, fáradt egykedvüséggel, ne mondja, hogy „mit nekem ezek a kopott és poros kövek", mert ezek a poros, kopott kövek ép ugy „documente humain"-ek, mint például Balzac regényei.

Ez a hely, ez a csönd, ezek a hideg kövek a lemenő nap égő biborában, nemcsak arra jók, hogy lehajtsa rájuk fejét a vándor, hogy valaki itt verseket sugjon rózsaszin fülekbe, hogy a füben kiránduló kislányok játszanak, kibontott hajjal szembekötősdit. Amit felkeltenek: az a gondolat, hogy itt város volt, amely ha római város is, amelyre ha valamikor ép a mi véreink törtek uj földet és népeket hóditó kedvükben, — nekünk azért Pest bölcsője ez az Aquincum. S ezzel a gondolattal az ember mindjárt nincs egyedül, a málott kövek mindjárt nem unalmas semmiségek. A földet körülöttük mindjárt másként nézi, a kiásott cserepeket másként fogja kezébe. A könnyü és illattal kevert szél mintha hangokat hozna. Az apró romok közt mintha emberi nyomok akadnának. Mintha épen ott, ahol áll, a szinház, az aréna poshadó kőpadján markáns, büszke és derült arcok villannának meg a délutáni fényben, ugy, hogy most már, aki idetéved, megemelheti a kalapját köszöntéssel: jó napot, jó napot, ősök, első pesti polgárok, tisztelt és művelt rómaiak.

Hogy Rómer Flóris, a pap, szólt és köszöntött-e igy magányos utjain az aquincumi csöndben, hogy érintették-e ily meg nem fogható rezzenések — ezt biztosan mi nem tudhatjuk. Vajjon csak az aquincumi tábor mértani helyét látta ott, ahol valamikor fegyverek vertek riadt lármát, vajjon csak a fürdő kopár nyomait konstatálta, ahol egykor gyöngytiszta viz bugyogott s benne római polgárnők játszottak kezükkel? Az okos és sima arc a márványtáblán ezt nem árulja el. Amit csinált, amit a lexikon róla, mint tudományos működést feljegyez: a könyvei is ebben ép ily szigoruak, szófukarok és hallgatagok. Aki előkeresi őket, alig hiheti, hogy talál bennük tetszetős szórakozást, mert ugynevezett száraz dolgok ezek, mérések, számok, megállapitások, lakonikus tartózkodással, a tudós objektiv hangján. De mögöttük, ki tudja, — ki felelhet erre? — hogy mily lirát, elképzelést, multba merülő pszichológiát rejtett magába Rómer Flóris, mint általában azok, akik számolnak, mérnek és kutatnak, s amikor az északi sarkot, vagy valami alattomos kór szerumát fedezik fel, ezt akkor is ugy irják le, mintha azt irnák, hogy kétszer kettő az négy.

Előfizetési felhivás

Az *Uj Budapest* félesztendős, ami nagy szó a keresztény lapok életében, amelyek önerejükre és a keresztény társadalom közönyösségére támaszkodva végzik nemzet- és vallásmentő missziójukat. Az elmult félesztendő alatt minden olvasónk meggyőződhetett arról, hogy hü és bátor zászlóvivői vagyunk a keresztény nemzeti gondolatnak és a toll fegyverével küzdünk a városháza keresztény reneszanszáért, amelyért a közgyülés többségi pártja a törvényhatósági bizottságban folytat heroikus harcokat.

Julius elsejével uj előfizetést nyitottunk lapunkra. Azoknak, akiknek előfizetése julius elsejével lejárt, mult számunkhoz postatakarékpénztári befizető lapot mellékeltünk és kérjük annak mielőbbi visszajuttatását, hogy a lap szétküldése fennakadást ne szenvedjen. Arra kérjük előfizetőinket és barátainkat, hogy a maguk kis körében igyekezzenek mennél több előfizetőt toborozni az *Uj Budapestnek;* minden uj előfizető uj segitség, uj barát, uj fegyvertárs csatáinkon.

Az *Uj Budapest* előfizetési árai:

Egész évre	**260 K**
Fél évre	**130 „**
Negyed évre	**65 „**

Az Uj Budapest kiadóhivatala.

Römer is kifelé ily kétszer kettő négy-ember. Járt, kutatott a régi Pest-Buda emlékei után, oly időben, amikor ezt rajta kivül alig csinálta más. Az asztalán, esti lámpafénynél azonban, amint egymás mellé rótta ábrákkal és számokkal telehintett jegyzeteit, — föl kell tennünk, hogy papi egyedülvalóságában s foliánsai közt, benne is lobot vetett a művészinek nevezhető tulajdonság: a tárgyak fölszinétől elrugaszkodó s a dolgok lelkébe furakodó fantázia. Hogy amint felméri, megállapitja a régi Pest határait, amikor a várost még bástya védte az árviz, a törökök és kalandorok ellen, amint eltemetkezve egy levéltár aktáiba, szinte mosolyt kicsaló gondossággal szedi össze például a XVII. század pest-budai lakosainak névsorát, ősmagyar, szláv, német, latin, zsidóhangzásu neveket: a szemével ott jár a bástyán, amelyre árnyékot vet a hold és a virrasztó polgárőr alabárdja s ki nem ejtett szavakban élénk eszmecserét kezd a penészlő aktában elrubrikázott lakosokkal.

A lexikon, ez a nyomtatott polihisztor, azt mondja róla, hogy tudós régész volt, aki különös érdemeket szerzett a magyar történeti mult müemlékei körül. Nekünk azonban ez igy keveset mondó. Nekünk ez az okos és csupasz arc a márványtáblán, amint megálltunk előtte egy szabad délután óráiban: az európai pesti, oly időben, amikor ez a két szó nem igen sietett összeforrni egy fogalommá. Nekünk e holt szem a márványtáblán oly ember szeme, aki előtt nem volt ismeretlen a határainkon kivül eső kultura s mégis egy élet lelkességét pazarolta a magyar pallérozódás látszólag kisebb jelentőségü kérdéseire. A várositás, a Rottenbillerek, Boráros Jánosok és Salamon Ferencek tipusa ő, Römer Flóris. Az a tipus, amelytől ha függne, itt mindenki emberségéhez méltóan élne. Az a tipus, amely ha régi házak folyosóin járkál, idők fogától kikezdett köveket simogat végig, valójában ugyanoly hévtől hajtva cselekszi ezt, mint aki uj gerendákat ültet a földbe.

Dömötör István.

TÜSKÉK

* * *

Éppen egy hónapja,

hogy a Közuti visszakapta a Helyiérdekü és éppen az „Uj Budapest" hasábjain azt nyilatkozta Bódy Tivadar dr., a Közuti uj igazgatója, hogy az uj éra a közönség érdekeinek mindenekfelett való szemmeltartását fogja jelenteni. Nem mondhatjuk, hogy az Egyesitett Vasutak korszaka alatt a Helyiérdekü Vasutak fénykorukat élték, de az bizonyos, hogy a mai állapotokhoz képest a közlekedés mégis európai nivójunk volt mondható, hiszen a közönség csak a vonat lépcsőjén utazott, a tetejére sohse mászott fel, a vonatok sem késtek egy-egy menetnél 20—30 percnél többet, arról nem is beszélve, hogy a viteldij ha nem is volt tulságosan olcsónak mondható, még sem hozta különösebb zavarba a kispénzü emberek tárcáját. A helyiérdekü villamosok tulzsufoltsága és pontatlansága julius 1. óta egyáltalán nem változott, az uj igazgatóság, hiven a gondolathoz, hogy a magánrészvénytársaságnál mindig érvényesülést találnak az altruisztikus gondolatok, a viteldijakra vetette legelőször bájosnak egyáltalán nem mondható tekintetét. Hogyne, olcsóbbodik a szén, olcsóbbodnak az élelmiszerek, a társaság tehát kötelességének tartja, hogy az ilyképen megspórolt pénzek viteldijba fizetődjenek el. Egy előkelő gesztussal felemelte a viteldijakat, 25—50 százalékkal, uj irányt mutatván a fővárosi lakáspolitikának, biztatván a kisembereket, hogy a piszkos és szük bérkaszárnyákból menjenek ki az egészséges és olcsó környékre. Ez a környék csakugyan egészséges és olcsó lenne, ha a mohó Közuti nem tenné mesterségesen egészségtelenül drágává a szende részvényesek nagyobb örömére. A közérdek pedig szégyenletesen elbujik, de mi azt hisszük, hogy mégis valahol Sándor Pál ur pazarul berendezett vezérigazgatói szobájában kellene keresni...

* * *

Jókai szobra

ott szomorkodik a volt Liszt Ferenc-téren, egyik szemével a Palermó kávéházra néz, a másikkal pedig azon a szerecsen cipőtisztitón mereng, aki az Andrássy-ut tulsó járdáján subickolja a cipőket. Hátra nem néz szegény Jókai, pedig ha hátra tudna fordulni, épületes dolgokat láthatna. Nem beszélünk a zöld házikó kellemesnek éppen nem mondható parfőmjéről, hiszen az már nem is látható és ha a szaga nem figyelmeztetne bennünket a csendes nyári estén, eszünkbe sem jutnának az efajta prózai dolgok. Különben is a zöld házikó és a Liszt Ferenc-térnek egyéb gyönyörüségei el vannak takarva, nem láthatók a buslakodó konflis lovak és a mosolygó hölgyek: erdő virul a Jókai szobor megett, babér és oleander-erdő, sőt a középen két kinosan kupalakura faragott fenyőfa is meredezik az égnek. A baj csak az, hogy ezek a fák és bokrok csak ál-ültetvények, óriási cserepes növények, gyökerük nem a tér aszfaltjába, hanem cserépbe és favödrökbe nyulik. Ami viszont azt is jelenti, hogy amint beköszönt az első hüvös őszi nap, a kaktuszok, a leanderek és a fenyőfák visszavonulnak a jól megérdemelt melegházba, egyedül hagyván bánatával és álmaival Jókai Mórt, a magyarság nagy álmodóját, aki mindent álmodhatott, csak azt nem, hogy potemkin-erdők fogják körülvenni a szobrát, a főváros nagyobb dicsőségére...

* * *

Fürdési lázban

szenved a mi szegény fővárosunk, mely annak előtte dehogy gondolt fürdőre! Nem tisztálkodni akarnak a derék pestiek, hanem hüsölni és ez okból bandákba verődve keresik fel a Duna elhagyatott partjait, hogy azután életveszélyes kalandokat keressenek a folyó hüs örvényében. Elvégre a Gellértbe nem mehet mindenki fürödni és néha az a szegény adófizető polgár is szeretne egy kis hidegvizet érezni körül a testén, akinek nincs 50 koronája luxusfürdőre. Luxusfürdő azonban van, olcsó uszoda viszont nincs és hogy teljes legyen a kabaré, a városházán nem olcsó uszodát, vagy ingyenes közfürdő létesitését, hanem a Gellért kibővitését tervezik, holott a szociális gondolat azt kivánná, hogy márványfürdők helyett olcsó tisztálkodást és hüsülést nyujtsanak az istenadta népnek, mely ugylátszik, egyes uraknál nem örvend a legnagyobb szimpátiának...

HIREK

...

Kié lesz a vásártéri vendéglő? A marhavásártéri vendéglő bérletére kiirt pályázatot legutóbbi számában ismertette az *Uj Budapest*, megirván, hogy a bérlet ügyében az ősszel fog dönteni a közgyülés. A közélelmezési bizottság legutóbbi ülésén foglalkozott a vendéglő bérletével, melyen az elnöklő *Vajna* tanácsnok jelentette, hogy két utóajánlat érkezett: *Csiky* Manóé és az eddigi bérlőé, *Molnar* Sándoré, aki legutóbbi ajánlatát kiegészitve, évi százezer korona bérösszeget ajánl meg. A bizottság hosszas vita után *Gedeon* Gyulának, a Palace szálló és étterem főpincérének adta hat esztendőre a vendéglő bérletét 130.000 korona évi bérért.

Munkában a szinházvizsgáló bizottság. Most, hogy küszöbön van az uj szinházi szezón megnyitása, a fővárosi állandó szinházvizsgáló bizottság a főváros müszaki főtisztviselőinek és a tüzoltó-főparancsnokságok részvételével tüzrendészeti szempontból felülvizsgálja a szinházi épületeket. A bizottságnak *Bárdy* István tanácsnok, a városrendezési ügyosztály vezetője az elnöke, tagjai pedig a törvényhatósági bizottság részéről *Kozma* Jenő dr., *Petrovácz* Gyula és *Paulheim* Ferenc. A bizottság az elmult héten a Városi Szinház, az Opera és a Nemzeti Szinház tüzbiztonsági berendezéseit vizsgálta felül. A legnagyobb rendet az Operában találta a bizottság, ahol semmi kifogás sem merült fel, szintugy nem keltett nagyobb zavart a Nemzeti Szinház vizsgálata sem. Nagyobb bajok mutatkoztak a Városi Szinháznál, ahol a bizottság egyik tagja megállapitotta, hogy ha most valamely véletlen szerencsétlenség folytán tüz ütne ki a Városi Szinházban, az *egész szinház leéghetne, mert a szinház tüzbiztonsági berendezése nagyon hiányos.* A legnagyobb baj, hogy még segiteni sem lehet, mert a vizvezetéki cső olyan vékony, hogy erősebb vizsugár kibocsájtására *képtelen.* Ezen a héten a vizsgálatok során az *Unió* szinházai, azután pedig az orfeumok és kabarék kerülnek sorra.

„A Tündérek cselédje" minden előadásán zsufolt ház tapsol a kitünő ének- és táncszámoknak, melyeket a Scála-szinház népszerü primadonnája, Honthy Hanna, továbbá Galetta, Viola Margit, Kabos, Falus és Inke alig győznek ismételni. A közönség kényelmére az igazgatóság a villamos vasutak igazgatóságának előzékenységéből külön szinházi kocsikat járat, melyek közvetlenül a szinház előtt várják az előadás végén a hazatérő közönséget. E kocsik a Rákóczi-utat, Muzeum-körutat, Kálvin-teret és az Üllői-utat érintik, ennélfogva a közönség a város minden részére csatlakozást nyer. Ezenkivül a 25., 27., 33. és 35. viszonylatok, valamint a földalatti villamosvasutak kocsijai is a közönség rendelkezésére állanak.

KÖZGAZDASÁG

...

A Magyar élet- és járadékbiztositó intézet m. sz. 1920. évi mérlegét 685.500 korona részjegytőke és 6,929.632 korona bruttó dijbevétel mellett 61.848 korona tiszta nyereséggel zárja.

A Királymalom, Hedrich és Strauss r.-t. (a Pesti magyar kereskedelmi bank érdekeltsége) az 1920. évben 4 millió korona alaptőke és 984.963 korona nyers jövedelem mellett 440.218 korona tiszta nyereséget ért el.

Első Magyar Papiripar r.-t. julius 30-án tartotta évi rendes közgyülését és a közzétett 1920. évi zárószámadás szerint az elmult évben 3,525.000 K nyereséget ért el.

Guttmann S. H. r.-t. III. kibocsátásu ideiglenes részvényei (150.001 számától felfelé) junius 30-ig báró Guttmann-féle irodában (II. ker., Albrecht-ut 2.) végleges részvényekre fognak kicseréltetni. Ezen időpont után a kicserélés csak a társaság székhelyén, Beliscén (Jugoszlávia) eszközölhető.

A Hangyaipar r.-t. alaptőkéjét 30 millióról 60 millió koronára emelte fel.

A Pannonia kender- és lenipar r.-t. (a Magyar általános hitelbank vállalata) 1920-ban 18 millió korona alaptőke mellett, az előző évről áthozott 24.420 korona felesleg betudásával, 2,022.470 korona tiszta nyereséget ért el.

A Neuschloss—Lichtig Repülőgépgyár és Faipar R.-t. közzétette, 1920. évi zárószámadását, mely szerint 50 millió K alaptőke mellett több mint 7.5 millió K tiszta nyereséget ért el. A társaság az 50 milliós részvénytőke mellett közel 90 millió tartalékalap fölött rendelkezik. A Neuschloss-Lichtig julius 30-án tartja évi rendes közgyülését.

A Magyar Siemens-Schuckert művek villamossági r.-t. 1920. évi mérlege 8 millió korona alaptőke és 10,721.590 korona nyersjövedelem mellett 586.234 korona tiszta nyereséggel zárul.

A Concordia gőzmalom r.-t. junius 30-iki közgyülésén az igazgatóság inditványozta az alaptőkének 6 millióról 6,900.000 koronára való felemelését a szabadtartalékok felhasználásával.

Kovács és Társa malomépitészeti és gépgyár r.-t. Az érdekelt körökben jól ismert Kovács és Társa budapesti malomépitészeti és gépgyár /vállalat a Nemzeti Hitelintézet bevonásával 20.000.000 korona alaptőkével részvénytársasággá alakult át. Az uj részvénytársaság ma tartotta meg alakuló közgyülését. Az igazgatóság elnökévé *Friedrich* István volt miniszterelnököt választották meg. Az igazgatóság tagjait Csáky Armand gróf földbirtokos, Móricz István és Rónay Béla dr., a Nemzeti Hitelintézet igazgatója, Vermes Gyula földbirtokos, Haeffner Zsigmond, Sándor Oszkár dr. és Kovács Sándor. A vállalatot továbbra is Kovács Sándor, a cég volt főnöke vezeti vezérigazgatói minőségben.

AUER IGNÁC
kő- és könyvnyomda, papirosáruház
Budapest, VIII., Rákóczi-ut 11.
Fiók: I. ker., Budafoki-ut 7. szám.
Készit mindennemü kereskedelmi és hivatalos nyomtatványokat, üzleti könyveket és elvállalja irodák teljes felszerelését. ::

KŐSZÉNBÁNYA ÉS TÉGLAGYÁR TÁRSULAT
PESTEN (EZELŐTT DRASCHE)
BUDAPEST, VII., KIRÁLY-U. 67. SZ.
TELEFON: 34—51 ÉS 34—61
Keramit kocsiut-kövek. Keramitlapok. Fayence, porcellán mezek. Porcellán szigetelők. Tüzálló chamotte-téglák. A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is.

EGYESÜLT TÉGLA- ÉS CEMENTGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST
Központi iroda: V., MÉRLEG-UTCA 3. SZÁM
Gyárak: LÁBATLAN, KŐBÁNYA, BUDAUJLAK, NYERGESUJFALU, DÖMÖS
Ajánlja lábatlani kitünő minőségü portland-cementjét. Budaujlaki tetőcserepeit stb. stb.

IRODABUTOROK IRÓGÉPEK
ECKSTEIN GYULA
BUDAPEST, IV. KER. PÁRISI-U. 1. SZÁM I.
:: TELEFON: 126—06 ::
IRÓGÉPJAVITÁSOK ÉVI BÉRLETRE

TEXTILIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Ezelőtt:
SALGÓ ÉS LÁSZLÓ
Fonó-, szövő-, impregnáló-, fehéritő-, festő- és kikészitő gyárak
Központi iroda:
Budapest, V., Nádor-utca 20
Telefon: 160—82, 163—16. Sürgönycim: MAXALGÓ
Gyártelepei: Budapest—Angyalföld, Budapest—Ó-Buda, Starkenbach (Csehország).
Gyártmányai: len-, pamut-, juta-, kender- és papirszövetek, mezőgazdasági és ipari célokra
Zsákok ◆ Ponyvák ◆ Zsinegek

AJÁNLAT AZONNALI SZÁLLITÁSRA KIVITELI ENGEDÉLLYEL
10 waggon rézgálic 98/99%-os — Ceresin — Paraffin — Montanviasz — Salmiak — Mész — Colofonium francia — Pipere-szappan angol — Aetznatron 128/130% — Aetzkali 88/90% — Stearin — Nigrosin — Borax — Sodabicarbona — Karbid — Schellak orange — Chromkali — Ecetsav 80% — Svédgyufa — Kén — Vanilia és mindennemü nyersanyag és gyarmatáru waggontételekben.
NIKOLAUS FREYSTADTL
törvényszékileg bejegyzett, export-import cég
WIEN, I., Rotenturmstrasse 27.
Sürgönycim: „Orirdust Wien“
Telefon — vagy
ORIENT KERESKEDELMI R. T.
BUDAPEST, IV., Királyi Pál-u. 9.
Sürgönycim: „Orindust“ Budapest
Telefon: József 36—94.

HUNGÁRIA
Általános Biztositó Részvénytársaság
Budapest, VII., Károly király-ut 3
Részvénytőke: 6,000.000 K
Biztonsági alapok összege 25,300.000 K
Elnök: báró Fejérváry Imre
Alelnök: Székely Ferenc udvari tanácsos
A választmány elnöke: gróf Tisza Kálmán
Tüz-, élet-, baleset-, betöréses lopás elleni-, üveg-, jég-, szállitmány- és állatbiztositás
KARTELEN KIVÜL!
Olcsó dijak! Modern feltételek!

GANZ ÉS TÁRSA-DANUBIUS
Gép-, Waggon- és Hajógyár R.-T.
Budapest, X. kerület, Kőbányai-ut 31. szám.
Motorok benzin- és gázüzemre. Emelőrudak. Közuti hengerlő-gépek. Gőzekék. Vasuti kocsik és felszerelések. Hengerszékek. Malomgépek. Turbinák. Gőzkazánok. Tartányok. Hidak és vasszerkezetek. Gőzösök személy- és :: teherforgalomra. Hadihajók, tengerihajók. ::

GANZ-féle villamossági R.-T.
Budapesten, II., Lövőház-utca. Budapest—Budapestvidéki üzlet: IV., Koronaherceg-utca 5. sz.
Elektromos világitó- és erőátviteli berendezések egyen- és váltakozó áramra. Elektromos üzemek berendezése. Elektromos üzemü szivattyuk, tejgazdasági berendezések, emelőgépek, ventillátorok, mezei vasutak, szántó-, cséplő-, apritó- és takarmányozó-berendezések. Elektromos kis- :: és nagyvasutak. Bányavasutak. ::

Különleges Épitési és Faipari Részvénytársaság
Készit: Gyorsrendszerü épitkezéseket, magasépitkezéseket, mindennemü épületasztalos munkákat, elsőrangu kivitelü és tömegbutorokat. — Jégszekrényeket, amerikai rendszerü szétszedhető hushütőket és hütőberendezéseket.
Budapest, VI. ker., Röppentyü-utca 62. szám.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:
Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek
Libál Lajos látszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.
Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.
Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyi égben cipőt
Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.
Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körút 9.
Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

Jardin de Paris Erzsébet királyné-ut 1. Telefon: József 86—31
Hegedüs az oka mindennek. Lukács Gyula és Nagy Imre revüje. Balogh Böske, Mészáros Paula, Dénes Oszkár és Kertész Endre felléptével. A Narbia-ballett!

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Naponta este 1/2 8 órakor
csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
A NAGY AUGUSZTUSI MÜSOR
Előadás után villamos közlekedés a város minden irányába

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönzőosztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság
Igazgatóság: V., Mária Valéria-u. 11. Budapest.
Személyhajójáratok:
I. A DUNÁN: 1. Budapest—Pozsony—Wien között, heti három járat mindkét irányban, kényelmes termesgőzösökkel (indulás Budapest Eötvös-térről hétfő, csütörtök és szombaton 18 órakor, Wienből Reichsbrücke kedd, csütörtök és szombaton 7.30 órakor). 2. Budapest—Fadd—Tolna között, heti három járatban, közvetlen csatlakozással a Budapest—Wien közötti járatokhoz (indulás Budapest Eötvös-tér kedd, csütörtök és szombat 23 órakor, indulás Fadd—Tolnáról szerda, péntek és vasárnap 17 órakor). 3. Budapest—Visegrád—Dömös—Esztergom között, naponként több járatban (Budapest Eötvös-térről indulás naponta 8.30, 11 és 14.20 órakor). 4. Budapesti helyi- és átkelési (propeller) járatok, Boráros-tér és Óbuda között 15 percenkint (7 órától 23 óráig). 5. Átkelési szolgálat Visegrád—Nagymaros között, csatlakozással a Budapest—Nagymaros közötti személyvonatokhoz.
II. A TISZÁN. Szolnok—Csongrád és Csongrád—Szeged között.
III. Hajófülkék és hálóhelyek előjegyezhetők a társaság központi jegypénztáránál (V., Mária Valéria-u. 11. félemelet 36.), menetjegyek pedig válthatók ugyanitt és az összes személyállomásokon.
Teherforgalom:
Teljes uszályrakományok az egész Dunán és hajózható mellékfolyóin, darabáru forgalom Regensburg—Passau—Linz—Wien—Ujpest—Budapest között.
Mindennemü felvilágositással az igazgatóság szolgál: Budapest, V., Mária Valéria-u. 11. 174—58.

Keresztény társadalmi alapitás
„KÉVE“ Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Schroll-féle sifonok
gyári lerakata a legjutányosabb napi árak mellett
Női svájci nansuk himzett ing --- --- 220.— K
„ „ sifon „ „ --- --- 180.— K
Ez a cikk sehol olcsóbban be nem szerezhető.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

I. évfolyam Budapest, 1921 augusztus 24. 31—32. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A nyolcadik tél

következik reánk és ez a nyolcadik tél a legnehezebbnek és a legrettenetesebbnek igérkezik a háborus telek között. A hatodik, a hetedik után azt hittük, hogy rosszabb nem jöhet és ime itt a nyolcadik, mely fennen lobogtatja a szabadkereskedelem zászlaját, éhséget, fázást és nyomort rejtve méhében. Ez a tél százötven koronás zsir, a husz koronás kenyér és a kétszáz koronás tüzifa jegyében indul. Most, augusztusban ezek az árak, hová fognak ezek a fák nőni, ha leesik az első hó és Hannibál a kapuk előtt lesz?

Bebizonyosodott valóban, hogy a szabadkereskedelem nem üres frázis és annak érvényesülése gyökeresen megváltoztatja az addigi állapotot. Amikor tehát a hatósági ellátás helyére lisztben, zsirban, tejben és cukorban a szabadkereskedelem lépett, mindenki meg volt győződve arról, hogy valami uj fog következni. A békeállapotokhoz való komoly közeledést még a legnaivabbak sem hitték, hiszen ugy a termelés, mint a fogyasztás keretei és lehetőségei annyira megváltoztak, hogy a békeállapotok visszajövetelét a kereslet és a kinálat közötti viszonyban egyetlen okos ember sem merte reményleni. Mit látunk? *A központ helyére a kartell lépett*, a központok háborus hasznát a közvetitő kereskedelem különböző érdekcsoportjainak haszna váltotta fel, ami a közönség számára mindegy és csak azt a nüanszot rejti magában, hogy ha már monopolisztikus haszon kell, hogy legyen, akkor azt inkább az állam, vagy a főváros kaszirozza be, mint a fogyasztás szempontjából épen nem szimpatikus kereskedői tömörülések.

Igy történik, hogy *Budapest téli ellátása a lehető legsiralmasabbnak igérkezik.* Annak a nyolcvanezer vagon gabonának, amire Budapest 400.000 ellátatlanjának ebben a természévben szüksége van, hire-hamva sincsen, csakugy jele sincsen a zsirszükséglet biztositásának, nem beszélve a hüvelyesekről, melyeket elsorvasztott a gyilkos szárazság. És nem említve a cukrot, mely talán van, de ha van is, még az árfelemelésért marakodó gyárosok raktáraiban pihen.

Kit terhel a felelősség? A fővárost nem. A fővárosnak sem módja, sem alkalma nem volt arra, hogy a szabadkereskedelem határain belül biztositsa lisztben, zsirban, cukorban, tüzelőszerben az ellátatlanok ellátását. Hiszen a négyszázezer ellátatlan lisztszükségletének biztositása 800 millió koronába került volna, a fővárosnak pedig nem 800, hanem nyolc millió koronája sincsen, nem beszélve arról, hogy az árak esetleges fluktuálását, vagy épen csökkenését véve számitásba, a *fővárosnak nincsen reszkirozni való nyolc koronája.* A leghatározottabban visszautasitjuk tehát egyik napilapunk azon cikkét, mely a főváros lisztellátásáért a fővárost teszi felelőssé, kijelentvén, hogy a fővárosnak kötelessége lett volna szabadkereskedelmi árakon a négyszázezer ellátatlan lisztszükségletét az egész természévre előre beszerezni. Hol itt a logika? És hol van az a szabadkereskedelem, amelyet éppen a kereskedők érdekképviseletei követeltek és amelyet most — példásnak épen nem mondható következetességgel, — a kereskedővilág exponált napilapja akar, megijjedvén a felidézett szellemektől, megfékezni és megszüntetni?

A főváros a szabadkereskedelem folytán bekövetkező bajokért és a főváros ellátásában felmerülő zavarokért minden felelősséget az államra kell, hogy háritson. Arra az államra, mely a termelő osztálynak nyujtott egyoldalu kedvezéssel előidézte a mai lehetetlen helyzetet, a szabadkereskedelemnek csufolt szabados kereskedelmet a szabad versenynek csufolt szabad árdrágitást. A főváros mossa kezeit, ártatlan abban, ami történt és történni fog.

Ha a kormány azonban komolyan foglalkozik azzal a gondolattal, hogy megálliitsa a szabadkereskedelem folytán előállott szabad drágulási hullámot, akkor csak egy teendője lehet: *Vissza a jegyrendszerhez!* Ahhoz a jegyrendszerhez, amely ha nem is mindig a legkitünőbben és a legbőségesebben, de az eddig átkinlódott hét tél alatt mégis türhetően gondoskodott a három koronás mindennapi kenyerünkről. Az annyit ócsárolt jegyrendszernek előnyeit a szabadkereskedelemmel szemben mindaddig, mig a normális állapotok teljesen helyre nem állanak, letagadni nem lehet, ám ennek a jegyrendszernek és a hatósági ellátásnak összes költségeit annak kell viselnie, akinek lehetetlen gazdasági politikája a mai inséges állapotokat előidézte: *az államnak.*

Vigasztalan a főváros közegészségügyi helyzete.

Szabó Sándor dr. tiszti főorvos nyilatkozata a népbetegségek terjedéséről, a Zita-kórház bezárásáról, a szegényházak borzalmas állapotáról és az aktuális közegészségügyi kérdésekről. — A főváros a tej szabadkereskedelme ellen ujra felir a kormányhoz.

A háborus leromlás a fővárosi élet egyik ágában sem érezhető annyira, mint a közegészségügy terén, ahol legelőbb éreztették hatásukat azok a hiányok, amelyek Budapest azelőtt példás és Európaszerte csodált közegészségügyét egyszeriben lezüllesztették. *Kétségbeejtő helyzetünknél csak a jövő sötétebb:* Hiszen közegészségügyünk leromlását az általános leromlás idézte elő, ennek megjavitására azonban vajmi kevés a remény. A közegészségügy aktuális problémáiról kérdést intéztünk *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvoshoz, aki a következő nagyfontosságu nyilatkozatokat tette az *Uj Budapest* munkatársának:

A háboru már 2 éve elmult, ennek dacára közegészségügyi állapotaink mindezideig lényegesebb *javulást nem mutatnak,* aminek oka az, hogy leromlott közegészségi intézményeink, továbbá a lakosság legnagyobb részének ellentálló képességét letörő lakási, táplálkozási, fütési, ruházkodási, illetőleg csaknem összes megélhetési feltételei igen megnehezedtek. Ezen okok következtében közegészségügyünk gyors és gyökeres megjavitását *elodázhatatlanul szükségesnek tartom.* Mindenekelőtt azokra a közegészségügyi szükségletekre kell rámutatnom, amelyek törvényeink szerint állami gondozás alá tartoznak és amelyek — ha kellő támogatásban nem részesülnek — fővárosunk lakosságának egészségére *egyre fokozódó veszélyt rejtenek magukban.*

Ilyen elsősorban a tuberkulózis. A legveszélyesebbek azok a tuberkulótikus betegeink, akik bajuk előrehaladott állapotában köpetükkel a környezetet halálukig egyre fokozódó mértékben fenyegetik, illetőleg fertőzik. Ezeket máma megfelelő kórházakban elhelyezni nem áll módunkban, mivel *megfelelő számu férőhelyünk a tuberkulótikusok számára nincsen.* Budapesten minél előbb egy nagy tuberkulótikus kórházat kell nyitni, mindenek előtt pedig az uj Szent János-közkórházban befejezetlenül álló három uj és modern épitkezésü tuberkulótikus pavillonunkat megnyithatóvá tennünk. A tuberkulózis tovaterjedésének mindjobban szaporodó oka az is, hogy dispensaireink kénytelenek a közeli környékbeli kezelésre ide bejáró betegeket is ellátni, mert a környék egyes községeiben kellő számmal tüdőgondozó-intézetek nincsenek. Hogy azok a szegény, nyilt tuberkulózisban szenvedő betegek, akiknek baja főleg télen és ősszel válik sulyossá és ezért különösen ősszel és télen keresik fel a dispensaireket, villamoson való ki- és beutazásuk alkalmával mennyit szenvednek maguk és menynyire fertőzik a zsufolt villamosokon velük utazó közönséget és ekként mennyire terjesztik a ragályt, külön hangsulyoznom felesleges. E nem eléggé méltányolt közegészségügyi ártalom meggátlása céljából szükséges volna odahatni, hogy intézkedjék a népjóléti miniszter ur az iránt, miszerint *a közeli községek mindegyikében létesitsenek* megfelelő számu és méretü tüdőgondozókat, illetőleg szigoruan elrendelje, hogy a főváros dispensaireiben *csakis Budapest területén lakó betegeket legyen szabad kezelni.*

A másik népbetegség a *venereás bántalom.* Ez ellen törvény szerint szintén *az államhatalomnak kell elsősorban megvédenie az ország lakosságát.* Ismételten föl kell kérnünk a munkaügyi és népjóléti miniszter urat arra, hogy a venereás bántalmak terjedésének meggátlása iránt az egész ország területén és igy Budapesten is, az eddiginél intenzivebb mértékben legyen szives közrehatni. Budapesten különösen arra volna nélkülözhetlen szükség, hogy e bajban szenvedők számára, akik ma közkórházainkban igen sok helyet foglalnak el, *létesitsen az állam megfelelő kórházat,* hogy ekként egyrészről a beutalt betegek ne terjeszthessék e kórságot, s emellett gyorsabban és alaposabban gyógyulhassanak, másrészről pedig hogy a venereások által elfoglalt helyek közkórházainkban felszabaduljanak.

A hevenyfertőző megbetegedések tekintetében, bár kétségtelenül az utóbbi időben egyes célravezető intézkedések történtek, még mindig sok a kivánni való. Különösen abban az irányban, hogy a közeli és távolabbi vidékről még mindig nagymértékben hurcolják be Budapestre a heveny fertőző betegeket, még pedig *igen sok esetben nem az arra rendelt községi járművön, hanem a zsufolt villamoson és vasutakon.* Hosszabb idő óta személyesen tudatom a munkaügyi és népjóléti minisztérium illetékes ügyosztályával telefonon az ilyen eseteket azon célból, hogy a fertőző bajok közjárműveinken való terjesztésének lehetőleg gátat vessenek. Ezenkivül azonban a főváros közegészségügyét nagyon hátrányosan befolyásoló arra a körülményre is szükség volna a népjóléti miniszter ur figyelmét fölhivni, hogy mindazok ellen, akiket e téren felelősség terhel, minél gyorsabban és minél szigorubban eljárni szivesked jék.

A „Zita" kórház düledező volta miatt bezárás előtt áll. De mai nehéz helyzetünkben itt lévő kórágyainkat, szenvedő embertársaink érdekeinek sérelme nélkül nem nélkülözhetjük; talán az állam támogatásával mód nyilik arra, hogy a „Zita" kórház férőágyai, illetőleg kórosztályai egyebütt nyerhessenek megfelelő elhelyezést.

Közkórházainknak, különösen pedig fertőző betegkórházainknak igen nagy hibája, hogy az ápoló személyzet egyrésze nem áll hivatása magaslatán és kötelességét sem a beteg, sem a főváros érdekeinek megfelelően ellátni nem képes. A proletárdiktatura óta a kórházi alkalmazottak száma megszaporodott anélkül, hogy az ápolás jobbá lett volna.

Itt csak egy megoldással lehet, nézetem szerint, segiteni, az ápoló apácákat fokozatosan vissza kell telepiteni összes, elsősorban pedig fertőző beteg kórházainkba. Ezt feltétlenül és minél sürgősebben megkivánja a betegek érdeke. E nélkül viszonyaink között kielégitő ápolásra nem számithatunk.

Közkórházainkban az ágyaknak viszonylag igen nagy számát hosszu időn keresztül ma is oly idült, vagy gyógyithatatlan bajban szenvedő betegek foglalják el, akik menhelyre vagy ápoldába valók. Ezen segiteni csak abban az esetben lesz módunkban, ha idült és gyógyithatatlan bajban sinylődő betegeinknek megfelelő intézetet létesitünk. Éppen igy vagyunk fővárosunk elaggott és munkaképtelenné vált szegény lakosságával is. Elhelyezésük hova-tovább, mind nagyobb nehézségbe ütközik; aminek elsősorban az az oka, hogy közülük a nem idevalóknak illetőségi helyeikre való elszállitása késedelmes, továbbá másodsorban az, hogy a helybeliek igen nagy mér-

tékben megnövekedett száma miatt szegényházaink tulzsufoltak és elégtelenek. Másfelől pedig uj szegényház nyitásával szüntessük meg azt a közegészségügyi és humanitárius szempontból egyaránt türhetetlen állapotot, ami az utóbbi időben kényszerüségből előállott, hogy t. i. hatósági gondozásba vett *szegényházi ápoltjaink egyrészét oly pincehelyiségben kellett elhelyeznünk, amelyben még rendes árnyékszéket sem lehet készittetnünk, mert a közcsatorna itt magasabban fekszik, mint a pincének padlója.*

Menhelyeink és tömeges éjjeli szállóink az év elején a hidegebb hónapokban elégtelenek voltak és bizonyosan számithatunk rá, hogy amikor az idő lehül, a rendelkezésre álló ily intézményeink ujból kevésnek fognak bizonyulni, minek oka főként az, hogy nincs elegendő lakásunk és ami van is, nagyon drága. Dacára annak, hogy a sulyosabb jellegü fertőző kórságok behurcolására és elharapódzására tapasztalás szerint a tömeges éjjeli szállók és a menhelyek kiváló alkalmas helyekül szoktak szolgálni, mégis szaporitani kell menhelyeinket és tömeges éjjeli szállóinkat azért, mert nehéz viszonyaink következtében még mindig fokozódik azoknak a száma, akiknek csak ilyen intézetekben van módjuk zárt helyiségben fejüket lehajtani.

Első nemzeti feladataink közé tartozik, hogy *meglévő emberanyagunkat lehetőleg megőrizzük.* Ennek biztositására gyermekvédelmi intézeteink és intézkedéseink szolgálnak. Gyermekvilágunk egészségügyenek érdekében és a rendelkezésre álló anyagi források jobb kihasználhatása céljából egyaránt szükséges volna odahatni, hogy ezek a gyermekvédő és segélyző intézmények lehetőleg *egységesittessenek*, mert akkor az adminisztráció egyöntetübb, olcsóbb és gyorsabb, továbbá a különféle segélyezés arányosabban felosztott és sikeresebb lehetne. *A gyermekvédelem terén különösen nagy hiány érezhető a bölcsődék és gyermekmenhelyek elégtelen száma tekintetében.* Arra kellene törekedni, hogy a kormányhatóság, valamint a főváros vezetősége felhivást intézzen a közeli, iparilag fejlett környék, ugyszintén a főváros összes gyárosaihoz és nagyobb üzemek fentartóihoz, nemkülönben a társadalomhoz is aziránt, hogy ennek a társadalomegészségügyi két igen fontos intézménynek a felkarolásánál közreműködjenek.

A vizszolgáltatás tekintetében sok a panasz. Van ugyan tulajdonképen elegendő vizünk, azonban a magasabb pontokon, egyes házak felső emeletein gyakran órákon, sőt napokon át a nyomás alacsony volta következtében nincs viz. Már magában az ártalmára van a köztisztaságnak és ezzel közegészségügyünknek, hogy lakásainkban a viz nem áll rendelkezésünkre szünetelenül. Az pedig, hogy egyes lakásokba, sőt egész emeletsorokra koronkint *egyáltalában nem jut viz*, azt eredményezi, hogy az ilyen helyeken lévő lakásokban a köztisztaság azonnal hanyatlik és ezt gyakran követik a fertőző bajok. Különösen az árnyékszékek hiányos vizöblitése bir közegészségi szempontból igen nagy jelentőséggel. Miért is vizvezetékünket bármily áldozat árán is *azonnal rendbe kell hozni*, s ha másként nem lehet, sürgősen vizművünk megnagyobbitásához kell fognunk.

Az elsőroltakhoz járul az élelmicikkek igen magas ára és sokszor elégtelen volta, amely a fokozódó szükség miatt még mindig nem csökken; továbbá, főként a tápszertörvény hiánya miatt, a tápszerek körül a visszaélések és hamisitások igen nagyarányuak; és emellett az egészségtelen élelmicikkek árusitása meggátolhatatlanul egyre növekszik. Közegészségügyi szempontból ezen igen jelentős bajok megszüntetésére is a kormányhatóság figyelme felhivandó volna.

Különösen a csecsemők és betegek egyedüli, illetőleg nélkülözhetetlen tápszerére, a *tejre* nézve, feltétlenül szükségesnek tartom, hogy az, miként a hus, ne mentessék fel a hatósági ellenőrzés alól és ne adassék viszsza teljesen az ugynevezett szabadkereskedelemnek, mert akkor a tej nagymérvü higitása és hamisitása, valamint az e réven előálló közegészségügyi ártalmak, mint ezt szomoru tapasztalataink igazolják, ujból elő fognak állani.

Amig a tej szabad behozatala el volt tiltva, addig a hasihagymáz, a vörheny, a csecsemők gyomor-bélhurutja és a vérhas jóformán megszüntek fővárosunkban, de félnünk kell, hogy a tej teljesen szabad forgalomba hozatala és árusitása esetén, amit ellenőrizni lehetetlen, ujból el fognak szaporodni a tej által terjeszthető fertőző bajok. E tárgyban *felterjesztést intézünk* a földmivelésügyi és népjóléti miniszter urakhoz.

A nyaraló városháza

A polgármester kacérkodik a középpárttal
A Város Anyja — Tanácsnokok fürdőruhában

A tizhónapos kemény és megfeszitett munka után természetes, hogy nyugalomra és pihenésre vágyott az egész városháza. Az a városháza, amelyik a hivatali szobákban, de az is, amelyik a bizottsági termekben dolgozik. Igyekezünk beszámolni a nyaralásokról, kivánva, hogy mindenki, aki jól nyaralt, a munka nemsokára elkövetkezendő idején jól is tudjon dolgozni.

Sipőcz Jenő dr., a polgármester kevés ideig nyaralt. A nyaralása tulajdonképen abból állott, hogy kiment Németországba és Párisba — dolgozni. *Ripka* Ferenc dr., a fővárosi gázgyár érdemes vezérigazgatója kisérte el a podesztát ezen az utján, melynek legszebb része kétségen kivül a strassburg—párisi autóut volt. A polgármester közben állandóan tárgyalt, tanácskozott, ugy hogy igazán rászoruit arra a két napi pihenőre, amit *Fonyód-Bélatelepen*, a derék *Molnár* Sándor szállodájában töltött el.

Fonyódbélatelepen különben egész kis városházi kolónia alakult ki. Bélatelep atyja *Ripka* dr., aki mindenkit, akit megtud nyerni, lecsábit Bélatelepre, amely csakugyan a legszebb helye a magyar tengernek. *Ripkáéknak* gyönyörü villája van Bélatelepen, ahonnan most már a második Ripka-leány készül kirepülni. Az első Ripka-leány tudniillik éppen most tette másodszor is nagyapává a Bélatelep atyját. (Zárójelben megjegyezve, a fonyódi aranyifjuság a következő szövegü szerenádot adta *Ripka* Böskének:

Ripka buza, ripka árpa, ripka rozs,
Ripka kislány, takaros, hej takaros...

amiben a fonyódi aranyifjuságnak, valljuk be őszintén, tökéletesen igaza van...)

Fonyódon nyaraltak *Lengyel* Endréék is, akikkel a középpárt vette birtokába a kies fürdőhelyet. *Lengyel* Bandi ugyanis, aki civilben ügyvéd és az Egyesitett Vasutak jogügyi igazgatója, az egyetlen középpárti városatya, nemcsak Budapesten, hanem egész Európában, sőt az egész világon. Jól informált helyről jelenthetjük, hogy a polgármester és a középpárt között Fonyódon nagyfontosságu tárgyalások folytak le, azonban megnyugtathatjuk pártunk aggodó tagjait, hogy ezek a tárgyalások korántsem a középpárt belső ügyeire, vagy városi politikára, hanem egy vacsora menüjére vonatkoztak. A podesztát különben a szép és kedves *Lengyel* Bandiné vette gondjaiba, aminek látható eredménye az a megjegyzés, amit egy szép asszony tett e sorok irójának a Balaton partján:

— Nézze csak, a *polgármester kacérkodik a középpárttal...*

Sipőcz különben sehova se tudna menni, ahol el ne árasztanák alkalmazástkérő kérvényekkel. Csudálatos, hogy milyen rossz soruk van a fővárosi tisztviselőknek és még csudálatosabb, hogy mindenki, aki nem az, fővárosi akarna lenni. Egy szimpatikus főhadnagynak a vizben sikerült elcsipnie a polgármestert:

— Kedves méltóságos uram, — rebegte, — van egy öcsém, nagyon derék, tisztességes fiu, fővárosi alkalmazott szeretne lenni. Nagyon kérem...

— Hol a kérvény? — kérdezte szórakozottan *Sipőcz.*

— Bo-bocsánat, — rémüldözött a főhadnagy, — a vizbe nem hozhattam magammal... *Nem vizmentes...*

— Na nem baj, — nevetett a podeszta — csak küldje el hozzám és azt is irja meg, hogy *milyen körülmények között* kérte...

Fonyódon nyaralt *Buzáth* alpolgármester is, aki alig hogy kilábalt betegségéből, családjával együtt sietett a Balatonra. A fonyódi uri társaság központja azonnal természetesen *Buzáth* Jánosné lett, szép és szellemes uriasszony, aki nem minden büszkeség nélkül viseli a „*Város Anyja*" cimet és rangot. A helyzet ugyanis az, hogy a polgármesterek közül egyedül *Buzáth* János volt olyan okos, hogy 1... évvel ezelőtt megházasodott. A *Buzáth*-fiuk rövidesen félelmes uszóbajnokokká nőtték ki magukat, a kis *Buzáth* Klárika pedig, aki mindössze tiz éves, egy spanyol grandezához illő méltósággal fogadta a helybeli gimnázisták kurizálását...

Rényi Dezső Balatonfüreden töltötte a vakációt, ahol a daliás alpolgármester hireink szerint óriási és helyrehozhatatlan pusztitást végzett női szivekben. *Csupor* tanácsnok két hétig a Balatonon volt, azután Szabolcsba ment a pátriájába. *Purébl Győző* dr. pedig Zamárdiban tölti a nyarat, ahol reggeltől estig fürdőruhában a postahivatal előtt áll, várván a boldogitó táviratot, hogy *mikor lesz nagyapa.*

Till tanácsnok Németországban volt tanulmányuton *Balló* köztisztasági igazgatóval, azután pedig azzal nyaralt, hogy a Naphegy-utcából átköltözött a Bulyovszky-utcába. A legnagyobb pechje a derék *Vajna* Edének van, aki Szentendrére akart menni nyaralni. A családját ki is küldte, ő pedig bejött bucsuzni a hivatalába. Ez ezelőtt két héttel volt és azóta még mindig ott ül az iróasztala mellett és szakadatlanul dolgozik...

Az ezután beérkező nyaralási jelentéseket legközelebb közli

a krónikás.

A Rókus

Ügyes-bajos ember, ha megbetegszik, vigan, könnyen és meggondolatlanul teszi, mivelhogy azt mondja: majd elvisznek a *rokuszba.* (Nem *Rókus*, hanem *rokusz*, ami nagy *különbség.* Az egyiket mi mondjuk, akik jártunk gimnáziumba és nem tudunk latinul. A másikat ők mondják, pesti perifériákon a nép, olykor öntudatlan tisztelettel előkelő hangzásu idegen szavak iránt.)

Ügyes-bajos embert, ha megbetegszik, vigan, könnyen visszaküldenek azzal az üzenettel, hogy *nincs hely.* Nincs ágy még pénzért se, amit rövid szigorusággal az ujságriporterek ugy hivnak, hogy kórházmizéria Budapesten. Nem uj mizéria. Bacillusai visszanyulnak abba az időbe, amikor amikor az ezerhétszázas esztendők végüket járják s a mindig grófnőkbe szerelmes *Kármán*, a szép és melankólikus iró nyelvét beszélő testőrök, megcsinálják a rokokót, Mária Terézia bécsi szoknya-trónja körül. Amikor a törvénytelen gyermekből lett *Grassalkovich* herceg, a jövevény, példát mutat a nem jövevény mágnásoknak, s palotát épit Pesten a Kötő-utcában és Gödöllőre *à la petite Versailles.* A XVIII. századbeli *Müller* Kálmán pedig, *Haffner* Mihály, „Stadt-Phisicus" (igy nevezték a tisztiorvost), égető kérdés gyanánt sürgeti egy uj közkórház emelését.

A régi, az első városi közkórház, a Rókus apja ugyanis a mai Borz- és Zöldfa-utcák sarkán állt. Tehát többek közt ugyanoly okból lett bántó és időszerütlen, ami miatt a Rókust akarják a Rákóczi-ut vonalából kitelepiteni. T. i. a kórház kapuja már nagyon is közel volt a finyás és egészséges belvárosi kuriákhoz. A másik ok, amit tudós professzor *Haffner* Mihály közkórházi igazgató panaszol, szintén rokon a mai Rókus fogyatkozásával: nem felel meg teljesen a modern higiénának. Más azonban a higiénia modern értelmezése ma, mint volt, amikor az emberek még nem laktak ötemeletes magasságban, a levegő több, mint amennyi kell s például a juhok szabad legeltetését, ezt az erősen mezei szagu idillt, Pest belterületén épen hogy eltiltotta a tekintetes városi tanács.

Európajárt orvosok, az abszolut tisztaság mellett, a modern kórházat nyilván olyformán képzelik, hogy az épitész először is nagy ablakokat vágjon, széles folyosókat. Sok levegő, sok nap, mivelhogy a nap és levegő maga is gyógyszer. A kert se utolsó, ahol a féllábbal már egészséges beteg mozgást, energikusabb tüdőmunkát végezhet. A sulyos neurozist, a bolondokat se lehet egy épületbe terelni azokkal, akiknek belső szerveikben, a gyomrukban, májukban van némi funkciós zavar. A különnemü betegségeket külön épületcsoportok szeparálják. A műtőtermet — ahol az embert az orvosok, ha szemüvegen keresztül is, de oly hideg nyugalommal nézik, mint egy ijedt kisérleti nyulat — szintén nem tanácsos közelébe tenni annak a helynek, ahol például nők járnak bő köntösben, anyai örömöknek nézve eléje. Orvosok tehát olyformán képzelik a modern kórházat, mint egy semmivel sem zavaró eszközt, miliőt, hangszert, amely, hogy ugy mondjuk: teljesen az orvos keze alá játszik. Teljesen kezeügyébe ad mindent, ami összes energiáját, figyelmét leköti és igénybe vevő munka végzéséhez szükséges.

A miliő alkalmassága ugyanis nemcsak művészeknél számit, hanem az orvosoknál is, akik tudományoknak és mesterségüknek annyiban szintén művészei, hogy invencióval is dolgoznak. S akiknél a miliő, a kórház alkalmassága azért fontos, sőt fontosabb, mert amivel kisérleteznek, az nem szó, hang, szin és márvány, hanem emberi élet. Ezért modern kórház például az Uj Szent János ellenben nem az a Rókus, amely inkább egy betegekkel zsufolt kaszárnya, bármennyire is tiszta egyébként s bármennyire képzett doct. med. univ.-ek az orvosai is.

Tudós proffesszor *Haffner* idejében azonban már az is modern kórház volt, ahol a falakról nem csurgott a viz s mindennap söpörtek. A kórház nem volt céljai szerint oly differenciált, mint ma. Még a harmincas években például a Rókus „Siechen-Abteilung"-ját, a hülyék osztályát néhány fal választotta el a könnyü betegektől. A kórháztól nem kivántak annyit, mint ma, viszont igaz, hogy kórházba nem is ment befeküdni a vagyonosabb polgári elem, vagy pláne a gentry, hanem csak a szegényebb társadalmi rész: a kézmives és kisboltos. A Rókus statisztikája kezdettől fogva háromszor-négyszer annyi beteget tüntet fel, akik ingyen gyógyultak, mint akik fizettek, a mult század harmincas éveiben külön szobáért és ellátásért *két forint harminc krajcárt.* (Mi ez a mai szanatórium-árakhoz képest? — kérdezhetné, aki vakbélgyulladás cimen már lakott a városligeti Fasorban.)

Haffner Mihály, az első pesti „polgári kórház" igazgatója tehát, amikor egy uj kórház, a Rókus épitését sürgette, megelégedett azzal, hogy kap egy kétemeletes épületet, amelynek tágas szobái, nagy udvara, kétszáz ágya van, s amelyet a városon kivül békés csönd vesz körül. Folyosóin nem szaladgálnak patkányok, s ablakán friss levegő árad reggelenkint a Rákos — *a Field of Räkosch* — felől, mint egy Pestre került angol utazó, *Townson* irja levelében. Mert hogy ebben a régi, első közkórházban mily állapotok uralkodtak, hogy azokat a betegeket, aki-

Vizsgálat a Gellért-fürdő ügyében

Az Uj Budapest cikkei a gyógyfürdő-bizottságban — Mért hallgat az igazgatóság?

Az *Uj Budapest* több izben szóvátette a Gellért-szálló dolgát és cikkei során megemlékezett azokról a lehetetlen állapotokról, amelyek a Városháza keresztény kurzusa idején egy fővárosi intézményben lehetnek. Cikkeink *visszhang nélkül hangzottak el*, sem a Gellért fürdő vezetősége, sem az illetékes ügyosztály nem tartotta szükségesnek, hogy cikkeinkre legalább egy nyilatkozattal válaszolt volna, amit kész örömmel adtunk volna közre, hogy a szálló vezetőségének módot nyujtsunk a vádak esetleges tisztázására.

Az *Uj Budapest* cikkei szóbakerültek a gyógyfürdő bizottság legutóbbi ülésén is, ahol e tárgyban *Platthy* György dr., aki egyike a keresztény párt legszélesebb látkörü és legnagyobb judiciummal biró tagjainak, szólalt fel. *Platthy* dr. csudálkozását fejezte ki azon, hogy az *Uj Budapest* vádjai, amelyek egyáltalán nem alkalmasak arra, hogy a Gellért-fürdő reputációját szolgálják, minden válasz nélkül hangzottak el. Követelte Platthy,

hogy erre az ügyre a legnagyobb világosság derüljön és ezért inditványozta, hogy a bizottság a vádak ügyében szólitsa fel jelentéstételre a fürdő igazgatóságát és inditson vizsgálatot.

Kijelentette Platthy, hogy ha nem az *Uj Budapest*, hanem a Kamcsatkai Hiradó foglalkozott volna a Gellért-fürdő ügyeivel, a *fürdő vezetőségének akkor is kötelessége lett volna a vizsgálat megindítása.*

Mindenesetre ezen a helyen is külön megköszönjük *Platthy* György dr.-nak, hogy a bizottság figyelmét felhivta arra a felháboritó közönyre, amelyet a Gellért-fürdő vezetősége a saját dolgaival foglalkozik és kérjük őt, a bizottság ülésein hasson oda, hogy ez a vizsgálat *csakugyan* le is folytattassék, a törvények szabályaihoz hiven, az igazság teljes felderitése érdekében. *Erre szükség van*, korántsem a Gellért-fürdő vezetőségének, hanem a főváros és a főváros többségi pártjának reputációja érdekében, mert

nem türhető, hogy a keresztény reneszansz, amely annyi ideálizmussal, becsületességgel és jóakarattal vette birtokába a városházát, ellanyhuljon és semmivé foszoljon, mire a Gellért márványos termeibe ér.

Reméljük, hogy a vizsgálat hamarosan véget ér és nem kételkedünk abban, hogy az befogja igazolni összes vádjainkat. A vizsgálat befejezéséig *nem fogunk foglalkozni a Gellért-fürdő ügyeivel*, azonban fentartjuk magunknak a legteljesebb jogot arra, *hogy a vizsgálat lefolytatása után ujra bonckés alá vegyük a Gellért-fürdői állapotokat.*

Miért nincs cukor?

A Cukorbizottság üzelmei — A cukorkakereskedők kapnak, a fűszeresek nem — Itt a cukorkartell!

Hetek óta általános a háziasszonyok panasza, hogy nincs cukor, nincs még drága pénzen sem. A cukorkereskedelem rejtett titkaiba érdekes bepillantást enged az a eikkecske, amit az OMKE-ben olvasunk, és amelyet annyira tanulságosnak tartunk, hogy érdemes leközölni:

A cukorbizottságnak a legutóbbi cukorelosztásnál — ugy látszik — az volt az irányelve, hogy saját hatáskörében és a maga — nem lekicsinylendő erejü — eszközeivel, bizonyos kategorizálást létesitsen kereskedő és kereskedő közt, valószinüleg azért, hogy ha már a cukorelosztás terén igen csekély, mondhatni minimális sikerekre tekinthet vissza, most mint nemzetgazdasági ujitó lép fel és ezzel vési be nevét a történelem táblájára. Itt van egy példa: *10 fűszernagykereskedő 170 q cukor kiutalását kérte és ehelyett 70 q-t utalt ki neki a Bizottság.*

Ez rendben volna félig-meddig, ha az arány, amellyel a kért mennyiséget leszállitotta, megfelelne a készletnek. Mit szóljanak azonban ezek az engros-kereskedők, akik nálunk éppenugy, mint az egész világon, természetes szervek a cukorforgalomban, akik a gyáraktól átvett cukrot a detail-kereskedőnek közvetitik, midőn *ugyanakkor számos detail-kereskedőnek adott a Bizotttság egyenkint 20 q cukrot.*

Még ha nem is beszélünk annak az abszurditásáról, hogy itt egy ily bizottság a gazdasági élet törvényeibe akar beavatkozni, de a fogyasztás érdekeit is a legnagyobb mértékben sérti ez az eljárás; hiszen a legtöbb detail-kereskedő nincsen berendezve 20 q cukor forgalombahozatalához, egy detailista vevőkörének szükségletét az esetek tulnyomó részében felülmulja ez a mennyiség, mig ugyanezt a kvantumot egy engrosszista a maga régi kipróbált apparátusával a legrövidebb idő alatt eljuttatja a fogyasztóhoz.

A különböző favorizált u. n. altruista alkulatokról most nem is akarok beszélni.

Az a kis jóhiszemüség is, amely még az emlitett eljárásnál is még mindig feltételezhető, teljesen elvész akkor, mikor nemcsak detail-cukorkereskedőknek, de *cukorkakereskedőknek is utalt ki a Bizottság fejenként 20 q cukrot.*

Ez aztán még nemzetgazdaságilag is nehezen megokolható. Hiszen ez a cukor a legjobb esetben jut mint nyalánkság — a mai cukorhiányban igazán másodrendü fontosságu cikk — a fogyasztóhoz, de igen nagy kvantum lévén, az a veszedelem forog fenn, hogy a zugkereskedelmi forgalom utjára tér.

Mint illetékes helyről értesülünk, a Cukorbizottság működése szeptember 1-én megszünik és a cukor forgalombahozatala teljesen szabad lesz.

Amennyire örvendetes és megnyugtató ez az értesülésünk, annál kevésbbé örülünk annak a másik értesülésünknek, amely szerint a Cukorbizottság, mint olyan megszünik, de mint az ujra megelevenedett Phönix-madár ismét életre kel, azzal a különbséggel, hogy ezután a cukorgyárak elosztó irodájaként fog szerepelni. *Előre megmondhatjuk, hogy a kereskedelem a legnagyobb bizalmatlansággal nézné a Cukorbizottságnak más név alatt, de ugyanazokkal a principiumokkal és a kereskedelmi forgalom kivánalmainak ugyanazzal a teljes semmibevevésével való tovább fenntartását.*

A kereskedelemnek a kivánsága természetesen itt is csakis az lehet, hogy a cukor rendes uton kerüljön forgalomba, a nagykereskedő közvetlenül tárgyalhasson a gyárral, a nagykereskedőtől kerüljön aztán a cukor a detail-kereskedőn keresztül a fogyasztó kezébe. Ez a leggyorsabb és legolcsóbb ut.

Ha azonban ezt most a gyárak azon viszony miatt, amelyben egymással vannak, nem tehetnék meg, akkor is a kereskedelem feltétlenül sokkal könnyebben belenyugodna a háboru előtti elosztási rendszer visszaállitásába. A háboru előtt a Magyar Általános Hitelbank cukorosztálya volt a cukorelosztó szerv és bár a kereskedőknek volt a legkevesebb okuk, hogy tulságosan meg legyenek elégedve a kartell működésével, *a Hitelbank, még most is meglévén hozzávaló organizációja, mégis csak hasonlithatatlanul kommerciálisabban tudja ezt a feladatot elvégezni, mint a Cukorbizottság, a maga háborus mentalitásával, a szomoru emlékü háborus gazdálkodás kiirthatatlan kibáival.*

De az elosztásnak mindezen problémái nem képezi a lényegét a dolognak. A lényeg az, hogy *cukorhiány van és azt a bizonyos 1500 vagon készletet, amiről mindég hallunk, nem látni*, de látni nagy keresletet és hiányt. Ha azonban ez az 1500 vagon tényleg megvan és a forgalomból valamiképen elvonatik, ez egy olyan merénylet lenne a fogyasztás ellen, ami példa nélkül való.

---

ket meggyógyitott volna az orvos, megölte a kórházi láz, hogy tudós proffesszor *Haffner* álma annak idején nagyon is modern dolog volt: ez kitünik ugyancsak az előbb emlitett angol gentleman pár alábbi sorából. Mr. *Townson* jegyzeteiből, aki konstatálja, hogy Pesten van egy kis egyetemi kórház, a görögöknek és zsidóknak is van egy kis menedékhelyük beteg hitsorsosaik számára, de egyik sem kifogástalan. A Rókus elődjéről pedig ekképen ir: „A városi vagy polgári kórház, azt hiszem, *a legrosszabb egész Európában.* Ha nem láttam volna, nem hinném el, hogy ilyen is létezik a városban. Épület, butorzat, szolgaszemélyzet, minden nyomorult, büzös és piszkos. Egy kis dohos szobában nyolc ágy van betuszkolva. Az egyetlen ablak is be volt téve, pedig a hőség — nyár volt — különben is elviselhetetlen."

Gorkij darabjára („Jelenetek a mélységből") gondolhat tehát, aki azt a kórházat akarja maga elé képzelni, amely helyett aztán a Rókus épült 1789-ben, egyelőre csak a Gyöngytyuk-utcai oldalon. A Rókus, amely keletkezésekor teljesen megfelelt korának, és amelyről Pest-Buda zseniális történetirójának, *Salamon* Ferencnek német elődje, *Schams*, ujjongva emliti, hogy van egy villanyozó gépe, gőzkamrája, vannak fürdőszobái s oly tiszta, akár egy apácakolostor. Amikor ezt emliti *Schams*, az idő persze ezernyolcszázhusz. A Rákóczi-ut még Kerepesi-strasse. Fü nő az aszfalt helyén. Az utcán petroleum is alig égett. Szabad kültelek ez a vidék s a később kibővült Rókus, komor monstrum-falakkal, a napi élet duzzadó forgatagája még nem nézett alá, mintegy köhögő ember, aki meghült a sárga felöltőben.

(D. J.)

Jardin de Paris Erzsébet királyné-ut 1. Telefon: József 86—31
Hegedüs az oka mindennek. Lukács Gyula és Nagy Imre revüje. Balogh Böske, Mészáros Paula, Dénes Oszkár és Kertész Endre felléptével. A Narbia-ballett!

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Naponta este ½8 órakor
csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
A NAGY AUGUSZTUSI MŰSOR
Előadás után villamos közlekedés a város minden irányába

TÜSKÉK

...

Ifjabb báró Wlassich Gyula,

*aki inkább báró, mint Wlassich, de még inkább ifjabb, lett az állammal megkötött szerződés alapján korlátlan ur a Tisza Kálmán-téri müintézetben. Ő az ur élet és halál, azaz inkább elbocsájtás és szerződtetés fölött, haragos szemének egyetlen villanásától függ operák és operettek, művészek és művésznők sorsa és egész karriérje, kis ujjának egyetlen mozdulata elég arra, hogy előadják nemcsak egy, hanem az összes államtitkárok rossz és még rosszabb darabjait. Ne feledje azonban a miniszteri tanácsos ur, hogy a Városi Szinház nem állami porta, és őméltósága nem gazdája a szinháznak. Hogy mi történik az Operában és a Nemzetiben az öltözőkön kivül és azokon belül, akhoz a fővárosnak semmi köze nincsen, és mi még a jogot sem vindikáljuk magunknak, hogy ezeken a hasábokon az állami szinházak különben épen nem épületes állapotát szóvá tegyük. De a Városi Szinház a mienk, Budapest székesfőváros közönségéé, a Városi Szinház viszonyaiért és pénzügyi helyzetéért a törvényhatósági bizottság tartozik elsősorban felelősséggel. Ha a kormány magára vette a roppant nagy erkölcsi és anyagi felelősségét annak, hogy a Tisza Kálmán-téren kormányhatóságilag fémjelzett keresztény zene- és szinházkulturát letesitsen, ha a fővárost és annak keresztény többségi pártját nem tartotta elég magyarnak és kereszténynek a magyar és keresztény Városi Szinház megvalósitására, ám tessék, de akkor viselje is ennek a szörnyü felelősségnek minden porcikáját, elsősorban a fővárossal szemben. Hozzáértő embereket kérünk a Városi Szinház élére és nem ifjabb báró Wlassich Gyulát, akinek, szerény véleményünk szerint, az az egyetlen jogcime van a kultuszminisztérium jogköre kapcsán a szinházügyek intézésére, hogy érdemekben dus édesatyja valamikor Magyarország kultuszminiszt*ere is volt...

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

A kezelőnők szolgálati rendje. A tanács legutóbbi ülésében megállapitotta a kezelőnői szakhoz tartozó végleges alkalmazottak szolgálati sorrendjét. A szolgálati sorrend, mely az 1921. évi julius hó elsei állapotokat tünteti fel, a következő:

Főkezelőnők: 1. *Papp* Béláné, 2. *Papp* Istvánné, 3. *özvegy Gergely* Lajosné, 4. *Várady* Antalné, 5. *Farkas* Emma, 6. *özvegy Plachy* Dánielné, 7. *Gyurinovich* Mária, 8. *Német* Margit, 9. *Berényi* Piroska, 10. *Behyna* Ákosné, 11. *Mihály* Etel, 12. *Visontai Kovács* Róza, 13. *Ábrahám* Károlyné, 14. *Farkas* Ilona, 15. *Kovács* Sándorné, 16. *Laporisz* Jánosné, 17. *Erdős* Etel, 18. *Kovács* Kálmánné, 19. *Melha* Vilma, 20. *Hortobágyi* Margit, 21. *Aigner* Ilona, 22. *Tary* Ilona Gabriella, 23. *Rimanóczy* Jenőné, 24. *Luzsa* Teréz, 25. *Luka* Béláné, 26. *Komorovszky* Amália, 27. *Richter* Karolin, 28. *Kertész* Aranka, 29. *Fölkel* Irma, 30. *Szojka* Gyuláné, 31. *Demeter* Istvánné, 32. *Katona* Jánosné, 33. *Kolb* Tekla, 34. *Benedek* Mihályné, 35. *Vályán* Lajosné, 36. *Hofhauser* Mária, 37. *Ladányi-Niczky* Miklósné, 38. *Szénássy* Györgyné, 39. *özvegy Stampl* Jánosné, 40. *Sulok* Lujza.

I. osztályu kezelőnők: 1. *Heinzmann* Noémi, 2. dr. *Stiller* Jenőné, 3. *Behumi* Laura, 4. *Zaitz* Gézáné, 5. *Erdélyi* Jánosné, 6. *Viertl* Erzsébet, 7. *Szentiványi* Tivadarné, 8. *özvegy Viertl* Józsefné, 9. *Rátonyi* Zoltánné, 10. *Tóth* Ilona, 11. *Gergely* Aladárné, 12. *Farkas* Erzsébet, 13. *Dobrzynieczky* Stefánia, 14. *Watzka* Mária, 15. *Hyann* Károlyné, 16. *Vékey* Krisztina, 17. *Simonffy* Józsefné, 18. *özvegy Tóth* Mihályné, 19. *Sényi* Gizella, 20. *Masirevits* Vladimirné, 21. *Kroner* Teréz, 22. *Takács* Tiborné, 23. *Darvas* Margit, 24. *Zsigmond* Sándorné, 25. *Kabók* Irma, 26. *Till* Anna, 27. *Weisz* Izabella, 28. *Niessner* Eleonóra, 29. *Mergl* Teréz, 30. *Pettykó* Erzsébet, 31. *Windisch* Ilona, 32. *Hudomel* Irén, 33. *Széll* Rózsa, 34. *Loewl* Margit, 35. *Wetschl* Lajosné, 36. *Forberger* Irma, 37. *Vass* Ilona, 38. *Ramaszeder* Ilona, 39. *özvegy Platskó* Béláné, 40. *Lenkei* Jolán.

II. osztályu kezelőnők: 1. *Bauer* Leóné, 2. *Ginzery* Boldizsárné, 3. *Isépy* Erzsébet, 4. *Ginzery* Sylvia, 5. *Kulifay* Istvánné, 6. *Kattausch* Borbála, 7. *Császár* Istvánné, 8. *Klement* Julia, 9. *Zander* Adél, 10. *Tóth* Emilia, 11. *Vidovic* Ilona, 12. *Puchlin* Gyuláné, 13. *Gaigne* Gizella, 14. *Gillemoth* Irén, 15. *Vidor* Teréz, 16. *Nerhaft* Gabriella, 17. *Boross* Antalné, 18. *Vértessi* Dezsőné, 19. *Bátonyi* Jolán, 20. *Etz* Mária, 21. *Szemethy* Julia, 22. *Szöllössy* Ilona, 23. *Kern* Pálné, 24. *Volovcsák* Erzsébet, 25. *Braunecker* Margit, 26. *Kada* Anna, 27. özvegy dr. *Frank* Józsefné 28. *Würth* Laura, *Boros* Pálné, 30. *özvegy Nagy* Istvánné, 31. *Klein* Ida, 32. *Konkolics* Mária, 33. *Sándor* Dénesné, 34. *Molder* Ilona, 35. *Halász* Mária 36. *Madarász* Ilona, 37. *Paál* Olga, 38. *Aulinger* Margit, 39. *Iliás* Erzsébet, 40. *özvegy Vécsey* Gézáné.

HIREK

●●●

A divatos Tabán

(Második közlemény.)

A Tabán az ital és a zene városnegyede, s ha klaszszikus nevekkel mérnök napjait, azt kellene mondanunk, hogy ebben a kegyetlen kánikulában dél körül *Gambrinus*, este *Bacchus* és *Apollo* az ur ideái. — igaz, hogy Apollonak itt meg kell elégednie lant helyett citerával. Van még egy, igen fontos definiciónk. A Tabánban csak kétféle emberkategória lelhető: itt mindenki vagy vendéglős, vagy vendég, — tertium non datur. Aki természettudományos szemmel figyeli a Tabánt, mindennap három hangyavonulást szemlélhet. Reggel a varrólányok, a kis- és nagyhivatalnokok vonulnak hosszu sorban át az Erzsébet-hidon. Estefelé az innivágyók serege vonul a népszerübb korcsmák felé. Éjszaka egy óra körül pedig a részegek és dalolók (vulgo. üvöltők) vert hadai vonulnak vissza rendetlen sorokban a győzelmes záróra rendőrosztaga elöl. Már most lássuk, miféle kategóriákra oszlik viszont az ivók és dalolók tömege?

Kezdjük természetesen a benszülötteken, az igazi *Reizenstädtlereken*. Eléggé kiveső faj, arról ismeretes, hogy ha hárman ülnek egy asztalnál, az egyik németül kezdi a mondanivalóját, a másik rácul folytatja a beszéigetést, a harmadik magyarul fejezi be, de mind a hárman tökéletesen megértik egymást és mind a hárman értenek a borokhoz, ismerik a tabáni söntések egész italrepertoárját és titkos összeköttetéseik révén minden korcsmai specialitást tudnak Óbudától Törökbálintig. Náluk a bornak és borivásnak világnézeti, mondhatni *metafizikai jelentősége* van („mondd meg, milyen bort iszol és megmondom, milyen ember vagy"), s ők fogták föl legelőször, már 1918. november elsején, hogy milyen országcsalás történt odaát az Astoriában „forradalom" cimén. A szesztilalom első pillanatában megállapitották, hogy az egész forradalom nem lehet becsületes és örvendetes dolog, mert aminek az örömére nem szabad még három-négy liter bort sem bekebelezni, az valami szomoru és ravasz história lehet, annak az ügynek lelkiismeretfurdalásai és titkolnivalói, félnivalói vannak. Ezt a tabáni ivók már az első napon áperte megmondották, s hitükben csak megerősitette őket a szomoru októberből lelkedzett még szomorubb márcuis, a szesztilalmas proletárdiktatura. Mondanom sem kell, hogy a szesznek hires lelakatolása itt sikerült a legkevésbbé, és a nagyobbstilü ivók ma is büszkén emlegetik azt a tiszenöt-huszévi börtönt, amelyre őket a forradalmi törvényszék itélte, s amelynek csak egyegy hetét ülték le börtönben, a többit most ülik szorgalmasan és kötelességtudón a korcsmákban. A rendes, komoly tabáni ivó nem kényes a mennyiség dolgában sem: ha az erszény vagy a mecénás engedi, naponta négyszer rug be és négyszer józanodik ki. Ugyancsak nem fukarkodik az idővel sem: ha más dolga nincs, délelőtt tizenegytől éjjel egy óráig el tud ülni és iddogálni egyazon korcsmai szederfa vagy nyárfa alatt, s már nagy lumpoláson kellett tulesnie, ha közben kisse el is szundit. Általában nagy hajlama van az iróniára, mihelyt gyenge borral, pancsoló vagy pláne goromba korcsmárossal van dolga. Erre vall az a történet, amelynek hősét a korcsmáros az utcára dobatta. A tökrészeg férfiu hűségesen odafeküdt keresztbe a korcsmaajtó elé. Mikor a rendőr felrázta és megkérdezte tőle, miért fekszik itt, igy felelt:

— *Büntetésből.* Hadd lássa mindenki, milyen utolsó vendégek járnak ehhez a piszkos korcsmároshoz.

A másik efféle dokumentum az a dal, amely a szükebbli *Maradát* és az öreg, tiszta borkezelő *Preisslert* igy állitja szembe egymással a budafoki dalárda ismert dallamára:

„Ellenben Marada
Pincében marada,
Benyomta a vizet,
S a vendég bort fizet."

Mire az ellenstrófa azt mondja:

„Ellenben Preissler úr
Énnékem szemet szúr,
Magam se tudom: mér,
De ő tiszta bort mér."

Ugyancsak ez a fajta, lelkes művelője a dalnak, lehetőleg citera vagy teljes Schrammel-kórus mellett. Legjobban a bécsi Gassenhaueréket szereti és tőle telhetőleg énekli is, ha máskép nem, azzal a szekundkiséretteI, amelyet *Trittner*, a Tabán tréfás dalárja, szekant-kiseretnek nevezett el. A Gassenhauereken kivül az irredenta-dalokat kedvelik, mert legtöbbjük frontot járt a magyar haza védelmében és mert minden sváb vagy rác anyanyelvüségük mellett is mind becsületes magyarok, lelkes hazafiak, akik mélyen lenéznek oláhot, csehet, jugoszlávot. Legtöbbjük különben iparos és munkás, akiknek kedélyes marxizmusa ebbe a jelmondatba van tömöritve: „Az evésnél előre (hajolni), az ivásnál hátra, a munkánál oldalt, hogy másnak is maradjon hely, mert nem illik tolakodni". Ami pedig értelmi magaslatukat illeti, arra legjellemzőbb egy *Koronahegyi*-nek titulált *Kronberger* nevü cipész kijelentése, akit valamelyik asztaltársa lebutázott.

— *Buta lehet az ember, csak esze legyen hozzá!* — felelte ravaszul hunyorgatva a jeles férfiu, akinek Sokrates is igazat adott volna. Általában a találékonyság jellemző vonásuk. Hallottam egyszer hajnalfelé egy szörnyen dalos tabáni társaságot, amelyre egy komoly polgár ráförmedt az ablakból, hogy mit rendetlenkednek, mért nem hagyják aludni, — mire a következő két választ kapta:

— Hallja, ha aludni akar, ne az ablakba feküggyön, hanem az ágyba!

— Maga beszél rendetlenségről? Mi rendes ivók vagyunk, de ha maga rendes polgár volna, régen az ágyban feküdne és hortyogna, ahelyett, hogy itt kiabál!

A komoly polgár megsemmisülve távozott az ablaktól s én, mint filozófikus szemlélő, kénytelen voltam igazat adni a megtámadhatatlan okfejtésnek...

Lendvai István.

Akció a vándorcirkuszok ellen. Nyári időben napirenden van, hogy a legkülönbözőbb vándorcirkuszok keresik fel Budapestet és külvárosi tereken ütik fel tisztának éppen nem mondható sátraikat. Ezek a vándorcirkuszok *mélyen sértik a főváros érdekeit*, hiszen a fővárosnak két cirkusza is van: a *Fővárosi* és a *Jancsi-Aréna*, amelyek tisztességes bérlők kezében vannak és igy egyáltalán nincsen megindokolva, hogy itt mások is kaphassanak cirkuszi előadások tartására engedélyt. Arról nem is beszélve, hogy ezek a vándorcirkuszok közegészségügyi szempontból is igen veszedelmesek és alkalmasak arra, hogy a fertőző betegségeket terjesszék. Éppen emiatt *a tiszti főorvos is tiltakozott a vándorcirkuszok ellen*, a városgazdasági ügyosztály pedig most tervezetet készitett, hogy a vándorcirkuszok engedélyezésének ügye véglegesen rendeződjék, annál is inkább, mert eddig hol az előljáróság, hol a tanács, hol pedig a főkapitányság adott játszási engedélyt. A legmegfelelőbb az lenne, ha ilyen engedélyeket *egyáltalában nem adnának ki*, nem lévén szükség arra, hogy a tizedrangu vidéki cirkuszokat Budapestre szabaditsuk, ha nem is jelentős, de mindenesetre kellemetlen konkurrenciát okozva kötelességeiket pontosan teljesitő fővárosi bérlőknek.

Az állam és a főváros megegyeztek a piarista épület ügyében. Ismeretes az a háboruság, mely a piarista épület ügyében megindult a népjóléti minisztérium és a főváros között. Az épületben a kormány a népjóléti minisztérium helyiségeit akarta elhelyezni, a főváros pedig azokat a hivatalait, amelyek még magánházakban vannak. Ebben a tárgyban hétfőn értekezlet volt, melyen a minisztérium részéről maga *Benárd* miniszter, a főváros részéről pedig *Bucsánszky* főjegyző vett részt. Az értekezlet *teljes eredménnyel* végződött, még pedig olyképpen, hogy a kecske is jóllakott, a káposzta is megmaradt: a népjóléti minisztérium is beköltözik a piarista-épületbe, a fővárosi hivatalok is elhelyezést nyernek ugyanott. A fővárosi hivatalok közül a Központi Tejhivatal, az Idegenforgalmi Hivatal, a Tüzifaelosztó és a számvevőség ellátási osztálya lesznek a piarista-épületben.

Pénteken irják ki a pályázatot a Vigadóra. Jelentette az *Uj Budapest*, hogy a *Gelley—Katona—Spuz*-csoport visszalépett a Vigadó bérletétől és igy uj pályázatot irnak ki. Ebben az ügyben csütörtökön ülést tartott a *városgazdasági bizottság* és megállapitotta az uj pályázat feltételeit, melyek *lényegesen enyhébbek a multkoriaknál*. A feltételeket csütörtökön tárgyalja a tanács, pénteken a pénzügyi bizottság és még ugyanaznap sor kerül a pályázat kiirására.

A Kék mazur sorozatos előadásai ezen a héten is folytatódnak a Király Szinházban, ahol minden este a nagysikerü operettet adják *Hegyi* Annával, *Somogyi* Nusival, *Nádorral*, *Matánnyal*, *Latabárral* és *Borossal* a főszerepekben. Az előadások mindig fél 8 órakor kezdődnek.

A Cárevics huszonötödször kerül szinre szerdán a Magyar Szinházban *Darvas* Lilivel és *Törzsszel* a főszerepekben. A darab előadását pénteken és jövő vasárnap este megismétlik. Kedden, csütörtökön és szombaton a még mindig rendkivül vonzó *Buzavirágot* adják. Az előadások kezdete fél 8 órakor.

A Belvárosi Szinház e heti műsorán a tavalyi évad legsikerültebb darabjai váltakoznak: hétfőn és szerdán *A buta ember*-t, kedden, csütörtökön és vasárnap *A zafirgyürü*-t és *A nagy komédiásnő*-t, szerdán és szombaton *Az apám feleségé*-t adják a bemutató kitünő szereposztásában. Az előadások itt is fél 8 órakor kezdődnek.

Az Andrássy-uti Szinházban ezen a héten minden este a legutóbbi műsor mulatságos darabjait *Tobby*-t, *Lojzi*-t és a kitünő magánszámokat ismétlik 8 órai kezdettel.

A Tündérek cselédje egész héten műsoron van a Scala-Szinházban, vasárnap délután a most vasárnap délután bemutatásra került *Próbaházasság* cimü énekes játékot ismétlik 3 és fél órai kezdettel, mérsékelt helyárakkal. Az esti előadások kezdete 7 és fél óra.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Már csak augusztus 31-ig Az utolsó szimfónia

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Sürgős értesités.

Felhivjuk T. tagjainkat, sziveskedjenek textiláru szükségleteiket saját jól felfogott érdekükben a legsürgősebben nálunk beszerezni, mert a jelenlegi nagyon olcsó árakat a magyar korona sajnálatos visszaesése folytán nem tudjuk fenntartani.

Az utolsó 30 nap alatt az idegen valuták 50%-kal emelkedtek és igy az áruk nagyon megdrágultak.

Nagyon olcsó árainkat csak készleteinkre és legfeljebb augusztus hó 25-ig tudjuk tartani.

Kiváló tisztelettel
„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Keresztény társadalmi alapitás

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

A magyar korona mai alacsony értéke folytán ezen 5000 méter nyári cikk 50—70%-al olcsóbb a napi áraknál.

Ezen árak csak a jelenlegi készletre érvényesek.

70 cm.	selyem batiszt szines min.	57 K
75/78 cm.	mosó delaine szines min.	67 „
75 cm.	svájci krepon divat szin.	77 „
75 cm.	francia grenadin szines min.	87 „
110 cm.	selyem batiszt szines min.	67 „
110 cm.	svájci himzett batiszt min.	77 „
110 cm.	grenadin és voile	87 „
124 cm.	congres szövet sötét és középkék	67 „

Mi nemcsak a cikkek olcsóságát, hanem azoknak szélességét is hirdetjük

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

Különleges Épitési és Faipari Részvénytársaság

Készit: Gyorsrendszerü épitkezéseket, magasépitkezéseket, mindennemü épületasztalos munkákat, elsőrangu kivitelü és tömegbutorokat. — Jégszekrényeket, amerikai rendszerü szétszedhető hushütőket és hütőberendezéseket.

Budapest, VI. ker., Röppentyü-utca 62. szám.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek

Libál Lajos látszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt

Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körút 9.

Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 augusztus 31. 33—34. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Nagy-Budapest

Irta: SIPŐCZ JENŐ dr.,
Budapest székesfőváros polgármestere.

Évtizedek óta divatos jelszó: Nagy-Budapest megvalósitása. A *Nagy-Budapest*, a másfélmilliós Budapest évtizedek óta ott szerepel a polgármesteri programmbeszédekben, kormánynyilatkozatokban csakugy, mint a Pesthez csatlakozni kivánó városok és nagyközségek álmaiban és tervezgetéseiben. Különösen az, aki figyelemmel kiséri a külföldi világvárosok fejlődését, a *Gross-Wien*, a *Gross-Berlin* kialakulását, azt a lassu, de biztos fejlődési folyamatot, melynek során 10 és 20 kilométeres körzetben csatlakoztak a Bécs és Berlin környéki községek a fővároshoz, lehetetlen, hogy ne gondolkozott légyen a külföldi példa magyar megvalósitásán, a Nagy-Budapesten, amelyhez szervesen hozzátartoznak Ujpest, Kispest, Erzsébetfalva, Csepel, Budafok, Albertfalva és még egész sor kisközség, hogy csak a jelentősebbeket emlitsük.

A Nagy-Budapest eszméjének ujabb apropót ad hazánk fájdalmas csonkasága, amikor teljes joggal merül fel a gondolat, hogy Csonka-Magyarország fővárosát a környező falvak odacsatolásával a béke Budapestjénél is nagyobbá és jelentősebbé tegyük. Ha már Magyarország kicsiny lett — füzi ez az okoskodás a feltóluló gondolatokat —, legalább az ország fővárosa legyen nagy és hatalmas, és ha már nem fejlődhetik, amire a háboruk és forradalmak pusztitásai után alig van remény, legalább régi pozicióját tartsa meg, és ne veszitse el számbelileg sem azt az előkelő helyet, amelyet tüneményes fejlődése, világvárossá való kialakulása után Európa nagyvárosai között elfoglal. Arról nem is beszélve, hogy a legutóbbi népszámlálás adatai szerint az utolsó tiz esztendő alatt a főváros fejlődésében viszonylagos csökkenés észlelhető, ez a csökkenés pedig, tekintettel arra, hogy a trianoni béke következtében katonaságunk és hivatalaink száma apadást fog mutatni, még inkább csökkenteni fogja a főváros lakosságát, ennek a megfogyatkozásnak pedig mi sem lenne biztosabb ellenszere, mint a nagy lélekszámu környékbeli községek Budapesthez való csatolása.

A csatlakozásnak leghangosabb és legkitartóbb szószólói azonban természetszerüleg azok a községek, amelyek a főváros kötelékébe akarnak tartozni. Ezek a községek, amelyeknek gyors ütemben való alakulása magától értetődőleg kis városrendészeti kulturát, de annál nagyobb közterheket jelentett, fejlődésüknek biztos és nyugodt mederben haladó, és amellett olcsó korszakát várják a Budapesthez való csatlakozástól. Várják elsősorban a közművek létesitését, a villanyvilágitást, a vizvezetéket, a csatornázást, a rendes utcakövezést, szóval mindazt, ami Budapestet még mai leromlott állapotában is világvárosiassá teszi, és amit szükebb otthonában fájdalmasan nélkülöz a környék lakossága, amely irigykedve tekint ezek miatt Budapestre. A nagyobbrészt gyenge és amellett költséges adminisztráció, nem beszélve a már előbb emlitett gyors és igy primitivsége mellett is igen költséges fejlődésről, óriási közterheket rakott a környékbeli községek lakosságának vállaira, ugy hogy nem egy helyen, szemben a fővárosi hatvan százalékos pótadóval, 150, sőt 200%-os pótadót is fizetnek, ami annál sulyosabb, mert a községek lakossága általában igen szegény, hiszen a lakosság zömét tisztviselők és munkások alkotják, akik annak idején azért költöztek a környékre, mert ott a fővárosnál jobb és olcsóbb életviszonyokat reméltek találni.

Az én feladatom természetszerüleg csak az lehet, hogy a főváros lakosságának és a főváros adminisztrációjának szempontjából vizsgáljam a Nagy-Budapest megvalósitására irányuló törekvéseket. Ami azt az álláspontot illeti, hogy Nagy-Budapest megvalósitására Budapest világvárosi nivójának megtartása céljából van szükség, az a megjegyzésem, hogy Budapest ma is Csonka-Magyarország egyhetedrészét alkotja, és igy semmi szükség nincs arra, hogy kicsivé csonkult országunk vizfejü fővárosa a béke-Magyarország fővárosánál nemcsak aránylagosan, hanem abszolut számban kifejezve is nagyobb legyen.

A csatlakozni kivánó községek érdekei pedig a főváros közönségének és közigazgatásának érdekeivel nemcsak hogy nem egyeznek meg, hanem szöges ellentétben állanak. Nekünk épen elég pénzünkbe kerül a Kis-Budapestnek nem fejlesztése, hanem a háboru előtti nivóra való visszaemelése, — ugyan honnan lenne pénzünk azokra a közművekre, amelyeknek valóra váltását a csatlakozás után jogosan elvárhatná, sőt követelhetné a környék. Nekünk arra sincs pénzünk, hogy a környékbeli falvak nagy adósságait és közterheit átvállaljuk, hiszen a meglevő adósságok és a budapesti polgárokat terhelő községi szolgáltatások is tulon-tul nagyok és már nem fokozhatók.

Az én véleményem szerint tehát a Nagy-Budapestnek megvalósitása továbbra is csak álom marad, egyike azoknak a szép, de valóra talán soha nem váló álmoknak, amelyeket a hosszu és kinos éjszakákon álmodik csonka hazánk minden magyarja és minden elszakitott testvérünk. Ha majd helyreáll az integráns, a boldog Magyarország, ujra felvetődhetik az eszme: a 20 milliós Magyarország másfélmilliós fővárosa...

Csőd előtt a kórházak ellátása

A kormány február óta nem ad kórházi előleget — Csökkentik a kórházak személyzetét — 800 lepedő: 600,000 korona! — Összeomlás fenyegeti a Zita-kórházat

A főváros minden intézménye *szorongó aggodalommal* néz a közelgő tél elé, mely a legrettenetesebbnek igérkezik valamennyi, eddig ránk szakadt háborus tél között. A legnagyobb veszedelem mégis a közkórházakat fenyegeti, melyek eddig is csak a jobb jövő reményében, a beruházni valók állandó halaszgatásával tudták ideig-óráig létüket biztositani. A jobb jövőről szőtt álmok egyszerre szétfoszlottak és előttünk van a rideg tél közelgő réme, mely valamennyi fővárosi intézmény közül *a kórházakat fenyegeti a legsötétebben.*

A fővárosi közkórházak teléről és az aktuális kórházi kérdésekről kérdést intéztünk *Édes* Endre tanácsnokhoz, a közegészségi ügyosztály vezetőjéhez. A tanácsnok ur kérdéseinkre a következő felvilágositásokat adta:

— A kórházak téli fütőanyagellátása általában biztositottnak mondható,

hála annak a gondos előrelátásnak, amellyel a főváros vezetősége még a nyár elején igen szerencsés körülmények között tudott gondoskodni a közintézmények tüzelőszerszükségletéről. E részben tehát *semmi fennakadás nem várható.*

— Az élelmiszerellátás már *nagyobb nehézségekbe fog ütközni.* A kórházak élelmiszerellátásáról tudvalevőleg a községi élelmiszerüzem gondoskodik, — addig, amig tud gondoskodni — illetőleg amig a hitelünk tart. A helyzet az, hogy

a kórházak ötven millió koronával tartoznak az élelmiszerüzemnek,

amit nem tudunk megfizetni, mert a kormánytól nem kapjuk meg háborus követeléseinket. Ilyképen mi a községi élelmiszerüzemnek a legjobb akarat mellett sem vagyunk képesek fizetni, noha belátjuk azt, hogy az élelmiszerüzem sem adhat végnélkül kölcsönöket és ma már az a helyzet, hogy az élelmiszerüzem kér kölcsönöket, csakhogy a kórházak ellátását biztositani tudja. Nem messze van azonban az az idő, amikor *az élelmiszerüzem teljesen kimerül és egy napon élelmiszer nélkül maradnak az összes budapesti közkórházak.*

— Most folyik a kórházak 1922-ik évi költségvetésének összeállitása. Erről részleteket még nem mondhatok, mert az árak állandó fluktuálása lehetetlenné teszi a pontos számitásokat. Igy például julius elején, amikor a költségvetés összeállitását megkezdtük, hetven korona volt a zsir kilója és igy mi, nem is számitva a várható árcsökkenést, 70 koronával vettük fel a zsir beszerzési árát a költségvetésbe, holott egy kiló zsirért ma már nem 70, hanem 170 koronát fizetünk. A költségvetés összeállitásának másik főszempontja a személyzet számának lehető csökkentése, amire *Csilléry* András dr. tett életrevaló inditványt a folyó évi költségvetés tárgyalása alkalmával a törvényhatósági bizottságban és amire még *Benárd*, majd *Bernolák* népjóléti miniszter is több izben felhivott bennünket. A személyzet csökkentésének keresztülvitelére *bizottságot alakitottunk*, melynek *Rényi* Dezső alpolgármester az elnöke. A bizottságban *Győri* miniszteri tanácsossal a népjóléti minisztérium is képviselteti magát.

Az én véleményem szerint azonban *több mint 5%-os személyzetcsökkenés* a betegek ápolásának sérelme nélkül alig volna keresztülvihető, hiszen főleg képzett és tanult ápolónőkben *most is nagy a hiány.* Azt az eszmét, amelyet *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos az *Uj Budapest* legutóbbi számában felvetett, hogy mennél több apácát helyezzünk el ápolónőnek, a legteljesebb mértékben magamévá teszem és melegen pártolom. Mi nagyon szivesen vesszük az apáca-ápolókat és részükre *külön kedvezményeket is biztositunk.* Igy például a Szent Jánosban ápoló apácákat még nyaralni is elküldtük és számukra külön élelmezésről gondoskodtunk. *Apáca-ápoló azonban kevés van*, ugy, hogy nagyobb tömegekben valósággal nevelni kellene őket erre a hivatásra. Ebben az ügyben különben értesülésem szerint a népjóléti miniszter már a legközelebbi jövőben *ankétot* fog összehivni, melyen főleg az ápolónőképzést fogjuk az apáca-ápolás szempontjából vita tárgyává tenni.

— *Kétségbeejtő kórházaink fehérnemü ellátása.*

A lepedők, a paplantakaró, a párnaciha, a törülköző, mind-mind csupa rongy, ugy hogy még a szülészeten sem tudunk a vajudó nők számára megfelelő minőségü és mennyiségü ágynemüt biztositani.

A folyó évi költségvetésbe fel van ugyan véve *26 millió korona* ágynemü beszerzésre, azonban *pénz a valóságban nincsen.* Most nagynehezen kaptunk 600.000 koronát, amiből be is szereztünk 800 darab lepedőt, de ez csak egy csepp a tengerben, mert lepedő csakugy, mint a többi fehérnemü, ezer és ezerszámra kellene.

— A kórházak *anyagi helyzete valóban kétségbeejtő.* Nekünk 108 koronába kerül egy betegnap, ezzel szemben csak 80 korona a megállapitott napi ápolási dij, amit jó, ha megkapunk. Most az állam által adott betegápolási előlegekből élünk, illetve éltünk eddig, mert a legutolsó előleget, 30 millió koronát, februárban adták *és azóta egyetlen fillért sem kaptunk az államtól.* Itt csak az állami kórházi tartozások sürgős megtéritése segitne. A fővárosnak az államtól szemben támasztott kórházi követeléseire, *külön bizottság alakult,* mely most kezdi el működését. Reméljük, hogy a bizottság munkássága nyomán az állam a téritést is megkezdi, mert ellenkező esetben a kórházakban megáll minden a pénzhiány miatt s *akkor igazán nagy baj lesz.*

— Ily körülmények között alig tudunk gondolni kórházaink kibővitésére, pedig például

az uj Szent János-kórház tüdőbeteg pavillonjainak befejezése,

amit már hét esztendő óta huzódik, *mondhatatlanul sürgős.* Most mégis elkészültünk a pavillonok külső vakolásával, készen vannak az ajtók és az ablakok is, ugy hogy számitásunk szerint tavasszal megnyithatjuk a pavillonokat. Ugyan az utóbbi időben *olyan törekvések mutatkoznak,* hogy az ujonnan épülő pavillonokban ne tüdőbeteg kórház, hanem egyéb kórházi intézmény nyerjen elhelyezést. Ezeket a törekvéseket azonban a főváros *a legerélyesebben visszautasitja,* mert a tüdőbetegek száma napról-napra nő és az ellene való védekezés *amugy is állami feladat.*

— A *Zita-kórház* már annyira rozoga állapotban van, hogy reparáció nélkül több telet aligha birna ki és egy erős hóvihar elsodorná a helyéről az egész barakktábort. Megvizsgáltattuk szakértőkkel a kórházat, hogy mibe kerülne a reparáció és a fenntartás. A kórház rendbehozatala három és fél millió koronába kerülne, az évi fenntartás pedig további másfél millió koronába. Ennyi pénzt az egész Zita-kórház nem ér meg és igy most azon gondolkozunk, hogy hova helyezzük el a kórházat, hogy ne legyünk okai egy esetleges tömegszerencsétlenségnek. Az első terv a Révész-utcai hadikórház volt, ennek helyiségeibe azonban sietett betelepedni a gázgyár és tervünket a leghevesebben ellenzi, már csak azért is, mert a kórház gyárak között lenne, ami valóban nem a legmegnyugtatóbb környezet. Akkor elhatároztuk, hogy szeptember elsején megszüntetjük a kórházat, de a dolog huzódik, mert az uj elhelyezésre vonatkozólag a szakbizottságok egész sorát meg kell még hallgatni. A legmegfelelőbbnek én *valamelyik helyőrségi kórházat* tartanám, amelyekre a trianoni béke követelte leszerelés folytán ezentul kisebb számban lesz szükség. Igy különösen megfelelő lenne a *honvéd helyőrségi kórház,* amely közel is van és igy az áthelyezés sem ütközne nagyobb nehézségekbe. Ezt a kérdést azonban még elsősorban a kormánnyal kell megtárgyalni, a tárgyalások befejezéséig a *Zita-kórház egyelőre a helyén marad.*

A fővárosi tisztviselők jajkiáltása

Memorandumot intéztek a polgármesterhez — Wolff Károly dr. nyilatkozata a segités módjairól

A megélhetés rettenetességei között is külön hely illeti meg a fővárosi tisztviselőket, akik igazán hősies kitartással fogadják a sors csapásait és folytatják borzalmas küzdelmüket a mindennapi kenyérért. Az adminisztráció munkája megtizszereződött, ezzel szemben a fizetés, a vásárló értéket véve tekintetbe, a békejövedelem 5%-ára sülyedt alá. Még a legsilányabb magáncég sem fizeti oly alacsonyan alkalmazottait, mint az állam és a főváros, és a legszomorubb a dologban az, hogy *alig van remény arra, hogy a fővárosi tisztviselők helyzete a közeljövőben javuljon.*

A Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége, mely lelkes buzgalommal és nagy hivatottsággal képviseli a fővárosi alkalmazottak gazdasági érdekeit, a fővárosi alkalmazottak helyzetének javitása ügyében most memorandumot intézett *Sipőcz* Jenő dr. polgármesterhez. A memorandum, melyet avatott tollal *Klimm* Róbert dr. tiszti ügyész irt, részletesen ecseteli az alkalmazottak nyomorát és sürgős segitséget kér. A fővárosi tisztviselők fizetésrendezése ügyében munkatársunk kérdést intézett *Wolff* Károly dr.-hoz, a Keresztény Községi Párt elnökéhez, aki a következő nyilatkozatot tette:

— *Teljes sullyal* érezzük a fővárosi tisztviselők tarthatatlan helyzetének megoldási szükségét. Sajnos, ez a kérdés összefüggésben áll az állami tisztviselők ugyancsak tarthatatlan helyzetének megoldásával és igy *a főváross külön akciót nem indithat,* de mindent el fog követni arra nézve, hogy a köztisztviselők helyzetének javitásánál *szavak helyett tettek következzenek.* A köztisztviselői kar a zürichi korona árfolyamának hiába való lenézéséből meg nem élhet, ha itt nem jön gyors segitség, a helyzet katasztrófálissá válhat. Ismétlem, ugy engemet, mint a Keresztény Községi Pártot eltölti a gyors segitség szükségességének tudata, és *nem rajtunk mulik, hogy ez a segitség már eddig is meg nem adatott.*

Barangolás az ipari dzsungelben

Hol lehet használt koporsószöget nagyban vásárolni? — Zipper Leo ujabb trükkjei. Akit megbüntetnek, mert uzsonnára hivja a polgármestert...

Érdekes papirra vetni azokat a kis és nagy ravaszkodásokat, bujkálásokat, amiket egyes kereskedők és iparosok az iparhatósági rendeletek és törvények rengetegében végeznek. Ezekben a ravaszkodásokban nyilatkozik meg a való élet, a vérre menő harc és küzdelem a nagyobb és jobb falat kenyérért. A közgazdasági ügyosztályban, ahol *Hamvassy* főjegyző, *Pertik* tanácsjegyző és *Gellért* fogalmazó intézik nagy körültekintéssel és buzgalommal ezeket az ügyeket, napról-napra fordulnak elő érdekes esetek, amelyek csábitóan hivogatják a nagy nyilvánosság figyelmét is.

*

... Már több, mint egy éve, hogy a Nagykörutón egy *festékkereskedés* fölött óriási tábla jelent meg a következő felirással:

HASZNÁLT KOPORSÓSZÖGEK
nagybani vétele és eladása.

Napokig álltak emberesoportok az üzlet előtt és törték a fejüket, hogy mit akarhat ez a kereskedő a használt koporsószögekkel? Néhányan be is mentek az üzletbe, köztük néhány konkurrens nem koporsószög-, hanem festékkereskedő is és *koporsószöget akartak vásárolni nagyban.* A kereskedő azonban kijelentette, hogy koporsószöggel nem szolgálhat, ellenben van nagyszerü, finom, valódi *Háj-festéke* nagyban és kicsinyben. Erre természetesen feljelentették a kereskedőt, *Horváth Á. J.* urat, és a kerületi előljáróság az ipartörvény 51. §-a alapján el is itélte őt 400 korona pénzbüntetésre. A bajok azonban egyre tornyosultak *Horváth Á. J.* fölött, mert kiderült, hogy nemcsak, hogy koporsószögek nagyban való vételével és eladásával nem szabad foglalkoznia, hanem festékkereskedéssel sem, mert *nincsen iparigazolványa,* arról nem is beszélve, hogy a *Háj-jelzés* már más kereskedő számára van védjegyezve. A kihágási eljárás még folyik és a használt koporsószögek még sok pénzébe fognak kerülni *Horváth Á. J.* urnak.

*

Érdekesek a *Zipper-ügy* ujabb fejleményei is. A főváros már megállapitotta és ezt a megállapitását a kereskedelemügyi miniszter is jóváhagyta, hogy *Zipper ur jogosulatlanul gyakorolja az iparát* és az ügy végleges eldőléséig a maximális birságot, a napi száz koronát fizetteti vele a IV. kerületi előljáróság. Ez a szivós galiciainak persze meg se kottyan, hiszen egy nap alatt többet keres, mint egy esztendei birsága. A per különben csendes medrében folydogál tovább és a Bachruch-cég minden hájjal megkent utóda uj alkalmat talált arra, hogy megint folytathassa üzletét. Abban a kereskedelemügyi miniszteri határozatban, amely *Zipper* Leó iparengedélyét megsemmisiti, van egy pont, amely szerint az iparengedélyt azért is meg kellett semmisiteni, mert *„Zipper Leó külföldi állampolgár létére nem neveztetett meg olyan üzletvezetőt, aki magyar honos"*. *Zipper* a miniszteri határozatnak ezt a részét fel is használta és sietett üzletvezetőt bejelenteni, aki természetesen magyar honos és még természetesebben keresztény . . . Az előljáróság azonban elutasitotta *Zippernek* ezt a bejelentését, mert a külföldi állampolgároknak üzletvezetőre vonatkozó bejelentése csupán akkor érvényes, ha az üzletvezetőt bejelentő külföldi állampolgár *valóban külföldön is tartózkodik. Zipper* pedig 1920 óta Budapesten lakik és igy üzletvezető bejelentésére *nem jogo-*

Budapesti esetek

Protekciós szénhöz jutottam

Fáztunk. E népszerü foglalkozási ágban már igen jelentős eredményekhez jutottunk, mikor nőmnek eszébe jutott Lavotta szerenádja.

— Tudod szivem — mondotta halványkéken hozzámsimulva — Lavotta szerenádját Csőr Ferdinánd huzatta nekem éjjelizenében, az a Csőr, akire te azért ugy haragudtál, mert meg kell adni, szivem, hogy te már akkor is irigy kutya voltál, szivem.

Nem feleltem, csak még szorosabban simultam nőmhöz. Mert igen fáztam.

— És én igen sajnálom, — folytatta ő — hogy akkor édesmamám kinyittatta az ablakot és egy lavor vizet öntetett a Marival Csőrre, mert bár Csőr részeg volt, de szerelmes volt belém, és most bányahivatalnok Feketetárnán, azt mondják rengeteg szenet sikkaszt, nagyon szépen gondoskodik a családjáról.

— És azt gondolod, hogy tán az ő révén...

— Hát igen, mért ne, nagyon szépen huzatta Lavotta szerenádját és sajátkezüleg énekelt is hozzá; bár azóta a könnyei felszáradtak. És a lavor viz is. De bizonyosan melegen gondol rám.

— Igen, egy kis melegség csakugyan jól fogna.

Megegyeztem hát nőmmel, hogy egy szerény kis kacérságot engedélyezek Csőrrel szemben, a Pannoniában pedig már harmadnap sikerült véletlenül összetalálkoznom Csőrrel, aki a szénmanipulációi ügyében gyakran bejár Pestre.

Csőr most még esetlenebb medve volt, mint valaha; ahogy megpillantottam, rögtön elhatároztam, hogy nőmnek a legszélesebbkörü autonómiát engedélyezem a kacérság terén.

Nagyon melegen felujitottuk a barátságot.

— Nahát, hogy milyen kedves meglepetés lesz ez a nőmnek! — ujjongottam. — Loly mindig oly ábrándosan emlékszik vissza a te Lavotta-éjjelizenédre.

— Él-e még a kedves édesmamája, a te kedves anyósod őnagysága?

— Kitünő egészségnek örvend. De azért ez mégis örvendetes nap, gyere hozzánk ebédelni, satöbbi.

Az ebédünk kitünő volt. Loly sulyos kiadásokat eszközölt az ebédhöz, de mindezt befektetésnek tekintettük a szénügy szolgálatában. Ellenben az ebédlőnk hideg volt, mint egy jubileumi óda; téliköpenyeinkben ültünk az ebédhöz.

— Nem fázik-e, nagyságos asszonykám, ilyen mély kivágásu bluzban? — kérdezte Csőr részvéttel.

Ebéd után kávéház, finom likőrök. Sebaj, az ember befektet; kis hallal fogják a nagyot.

Estére Csőr az Operát inditványozta, mivelhogy — ugymond — ott jól be van fütve. Hja, ő megszokta, szene is, pénze is van bőven; annyit sikkaszt, hogy mindenfelől a legnagyobb hódolat és tisztelet veszi körül. Operába is lám csak a legjobb páholyba hajlandó menni. Már számitgatni kezdtem: megéri-e egyáltalán az egész befektetés?

De ha már megkezdtük, nincs megállás. Négy óra hosszat álltam operajegyért s mikor zugolódtam érte, azt mondták, mondjam meg a gazdámnak, hogy máskor türelmesebb emberét küldje jegyet váltani.

Az Operában alighanem zenés darabot adtak, de én nem vettem észre, mert azalatt lelki szemeim előtt távoli tárnák lidérctüze bolygott. Olykor-olykor odasugtam Lolynak, hogy kissé igézőbben mosolyogjon, viszont néha szerettem volna a lavor viz után nyulni, hogy Csőrt ujra ugy tüsszögni lássam, mint ahogy annakidején az utcasarkon kilestem volt, ifjuságom hajnalán.

Mindent összevéve én elbüvölően szeretetreméltó voltam, Loly igéző.

Csőr föllelkesedett s arra kért, hogy vigyük el valami jó kis budai kocsmába, valami egészen speciális, meghitt, kedélyes, szutykos, tőrülmetszett kocsmába.

Hát elvittük a Kruspér bácsi kocsmájába, a Tabánba. Kruspér bácsit tulajdonképen Nagy Jánosnak hivják, de ő mint értelmes ember jól elsajátitotta az összes tabáni kocsmastilus-kellékeket: föltette a Kruspér Vencel nevet, házisapkát és hosszuszáru pipát, hallatlanul gorombán bánik a vendégeivel, képtelenül magas, de becsületes árakat számit föl, krétával számolván az ajtón, förtelmes sváb jódlirozókat szerződtet estére, telefirkálta a falat mindenféle malacságokkal és minden szombat este két szakképzett napszámossal teleköpködteti az ivószobát a másnapi urak számára.

Mi is épen másnapi urak voltunk. Loly csak lábujjhegyen lépkedhetett az ivóban, de tovább is édesdeden mosolygott szigoru és ellentmondást nem türő parancsomra.

Csőr Ferdinánd barátunk kitünő hangulatba jutott. Szép finoman már a szén is meg volt igérve: „Hát hogyne, hogyne, az ember mit meg nem tesz ilyen kedves régi jó barátjának!" Ez a „mit meg nem tesz" pedig abban állott, hogy ő a társulat elkezelt szenéből nem csinál elérhető legnagyobb magán-hasznot, hanem jóval kevesebbet.

A szomszéd kis szobában előkelő irók és művészek voltak, akik többé-kevésbbé őszintén ittak és orditottak, továbbá művésznők, akik megundorodáskor mindig ezt mondogatták: de milyen eredeti itt minden, milyen érdekes!

Mint járatos pesti ember, megmutattam Csőrnek a nevezetességeket, sorra megnevezve őket. Csőr nagyon föllelkesedett, mert tavaly ő is olvasott egy könyvet, bár csak a második kötetét, de az szörnyen tetszett neki.

— Ismered őket? — kérdezte csillogó szemmel.

sult. Az előljáróság határozatát magáévá tette a tanács is, és azt most harmadfokon a kereskedelemügyi miniszter bírálja el, aki reméllhetőleg nem fogja a fővárost kigunyolni azzal, hogy a galiciáner ravaszkodásainak helyt ad és őt továbbra is megtüri Váczi-utcai fényes üzletében . . .

*

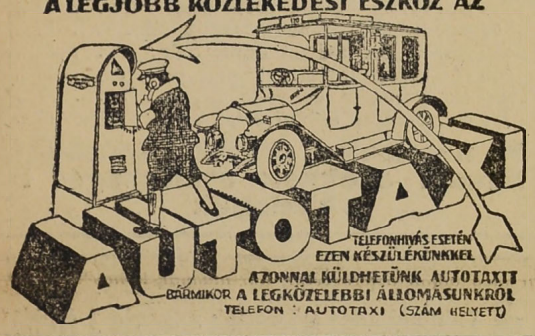
A nagy csalafintaságok mellett azonban vannak apró, derüs kis esetek, amelyek alkalmasak arra, hogy nevetést fakasszanak. Az itt következő történetnek hőse egy *snájdig főhadnagy*, aki a X. kerületben, annak is a legkülsőbb perifériáján lakik. Tulajdonképen nem is a főhadnagy az eset hőse, hanem a főhadnagy ur kecskéje, amely a tilosban legelt és emiatt a főhadnagy urat az előljáróság elitélte 40 kemény korona birságra. A főhadnagy azonban nem azért harcolta végig a világháborut, hogy holmi előljáróságocskáktól megijedjen és a következő levelet intézte az előljárósághoz:

. . . „*Vegye tudomásul az előljáró ur, hogy én nem X. Y. főhadnagy, hanem X. Y. főhadnagy ur vagyok, és igy cimezze legközelebb az értesitését. Kikérem magamnak, hogy az előljáróság eljárással fenyegető levelet irhasson nekem és vegye tudomásul, hogy aki személyesen mentette meg a Cserny-féle forradalomtól nemzetét, az iránt elismeréssel tartoznak és azt nem lehet fenyegető levelekkel molesziálni. Különben a legközelebbi alkalommal uzsonnára hivom meg Sipőcz polgármestert és felvilágositom őt a kőbányai dzsungelről. Egyben közlöm, hogy az előljáróság ellen kártérités cimen pert fogok inditani. Ahol én lakom, ott fü van, azért legeli le a kecske, a fü pedig gyakran vizes és évenkint három nadrágom megy tönkre. Ha a főváros ezt meg nem fizeti, akkor baj lesz!*“

A főváros persze nem fizette meg a tönkrement nadrágok árát, még kevésbbé kereste fel uzsonna idején, vagy máskor a podeszta a haragos főhadnagyot. Ellenben a főhadnagy, azaz főhadnagy ur levelét eljárás céljából áttették felettes katonai hatóságához . . .

Jardin de Paris Erzsébet királyné-ut 1. Telefon: József 86—31
Hegedüs az oka mindennek. Lukács Gyula és Nagy Imre revüje. Balogh Böske, Mészáros Paula, Dénes Oszkár és Kertész Endre felléptével. A Narbia-ballett!

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Naponta este 7 órakor
csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
A NAGY SZEPTEMBERI MŰSOR
Előadás után villamos közlekedés a város minden irányába

— No ugy futólag, egy kissé, az, aki most azt a nagy malacságot mondta, az köztük a leghiresebb.

— Te, ismerkedtess össze velük.

— Izé, kérlek, csak nem állsz össze ilyen ripacs népséggel? Uriember létedre, kérlek.

— Ej, ma jó kedvem van, mért ne? Végül is nem látja senki.

Kénytelen voltam összeismerkedtetni őket. Csőr lelkesedett és fizetett a színésznőknek. A szénből pedig ujra leengedett mázsánként ötven koronát.

Odaintettem Kruspér urat; megkérdeztem, hogy a pohár darabja?

— Nyolc ötven. (Forint persze, mert a Tabánban voltunk.)

Nőmmel megegyeztünk, hogy néhány poharat oda fogunk vágni, az uj szénár-visszatéritmény ellenében.

Éjfél után Csőr Ferdinánd megcsókolt két irót és négy színésznőt. Kérésemre egy baritonista lerajzolta Csőrt, aki a „festményért“ uj pezsgőket hozatott, aztán ő is produkálta magát, mint szintén művész, malacvisitást utánozott s egy drámai színészt kényszeritett, hogy a fejbőrét mozgassa.

Hajnaltájt hazafuvaroztattam az elázottt szénhivatalnokot, és az összes jelenvolt irók, művésznők stb. fölmondták nekem a barátságot.

De a szenet legalább megkaptam. Azóta fütök dühösen, fogcsikorgatva. Néha félnapokra kénytelen vagyok családostul elmenni hazulról, mert nem birjuk a fütés borzasztó melegét.

Csőr azóta is meglátogatott kétszer. Nőm teljesen kivágástalan, csukott ruhában fogadta. Én is állig begombolkozott voltam. Pistukával pedig gummit tétettem a tüzre, ami borzasztó illatot csinál. Pistuka érti, mert vannak gimnázista barátai. *r.*

❖ ❖ ❖

TÜSKÉK

❖ ❖ ❖

Kedves és nagyjelentőségü

gesztus volt a polgármester részéről, hogy a főváros nevében meleghangu táviratlal üdvözölte a felszabadult Pécset és Baját. Az üdvözlés erkölcsi jelentőségét mi sem mutatja jobban, mint Baja város polgármesterének válasza, ki megköszönte az üdvözlést, kijelentvén, hogy a felszabadult Baja a várospolitika terén azt a keresztény és nemzeti irányzatot akarja követni, amelynek megvalósitására Budapest székesfőváros mutatta a legszebb példát. Amikor a közgyülés kisebbségi pártjai állandóan a kereszténypárt erőszakoskodásáról és terrorjáról siránkoznak, akkor érdemes külön megemlékezni Baja város polgármesteréről, aki, noha eddig a megszállott területen épen elég alkalma volt látni a demokrata liberalizmus által hirdetett eszmék teljes érvényesülését, mégis inkább a keresztény Budapest mellé szegődik, amely pedig nem nagyon törekszik a demokrata liberális törekvések gyakorlati megvalósitására. A bajai polgármester távirata a legszebb igazolása a kereszténypárt várospolitikájának, mely a keresztény és nemzeti gondolat jegyében tündökölve átvilaglik a demarkációs vonalakon, intő példaképen az idegen uralom alatt nyögő magyar városoknak, amelyek, felszabadulván a járom alól, nem Vázsonyi Vilmost üdvözlik, hanem a főváros vezetőségének keresztény és nemzeti irányu törekvéseit . . .

❖ ❖ ❖

A tétényi sertésvásár

áll most az érdeklődés középpontjában, melyet a főváros könyörgése, kérelme és akarata ellenére engedélyezett a kormány, hogy onnan kiviteli illeték nélkül találja meg utját a külföldre a magyar zsir és hus. Leromlott országunk utolsó kincseinek eladására nyilik itt alkalom, cserére idegen valuták hamisgyöngyeért, és a kormány nem tudja, vagy nem akarja megfékezni a bankot, melynek tresorjai fognak még kövérebbre hizni az éhező magyar milliók szájától elvont utolsó falat huson, utolsó kanál zsiron. A szabadkereskedelem nem a kereskedelem szabadságát jelenti Csonka-Magyarországon, hanem a kereskedelem szabadosságát, Weisz Fülöp és társai rablóhadjáratát a magyar zseb és a magyar gyomor ellen. Annak, hogy a kormány engedélyezte a tétényi sertésvásárt, már mutatkoznak a maga természetes következményei: napról-napra drágul a zsir és drágulásával rohamlépésben nő a többi élelmicikk ára is. Ám ezzel vajmi keveset törődik Lánczy Leó érdemes utóda, akinek szimpatikusnak épen nem mondható bankja járta ki a becstelen üzletet és fölözi le annak minden hasznát. A vezérigazgató ur a Prága—Bécs közötti gyorsvonaton tart förtelmes szabadelőadásokat arról az ördögi munkáról, amellyel bankja Zürichben igyekszik letörni a magyar korona kurzusát, egyben azt a kurzust, amelynek ugy látszik, vajmi kevés ereje van Weisz Fülöp és társai megfékezésére. Ha valakin el kell kezdeni az árdrágitókra kiszabott botbüntetést, akkor Weisz Fülöp és társai állitandók legelőbb biróság elé, akik a tétényi vásáron nemcsak a sertéseink husát és zsirját árulják, hanem szegény Magyarország utolsó csepp vérét is vásárra viszik . . .

❖ ❖ ❖

Házikezelésbe

kerül a Vigadó bérlete — a keresztény és nemzeti zenekultura biztositására ezt a megoldási módot találta legmegfelelőbbnek a pénzügyi bizottság. Örvendünk rajta, hiszen egyedül mi voltunk azok, akik az első pillanattól kezdve hangoztattuk, hogy a Vigadó problémája nem borjupörkölt-kérdés, hanem alkalom arra, hogy a keresztény és nemzeti szempontokat a főváros belepréselje hangversenyéletünkbe. A pénzügyi bizottság lelkiismeretességét bizonyitja, hogy valamennyi pályázó közül magát a fővárost, amely pedig nem is pályázott, tartotta egyedül alkalmasnak e tagadhatatlanul igen fontos kulturprogramm végrehajtására. A cselekvés azonban mindig felelősséget is jelent, sokszoros felelősséget a jelen esetben, amikor a városgazdasági ügyosztálynak ilyen jelentős értékekkel kell sáfárkodnia. Fővárosi kezelés mellett nem türhető a Vigadó dobogóján a különféle Uncili- és Smuncili-primadonnák fellépte, sem az, hogy a Repedtsarkuak Egyesülete rendezzen hajnalig tartó murikat a pesti Vigadóban. Ha valakinek, hát a fővárosnak kell a Vigadó termeinek kiadásánál a kulturális és művészi szempontokat érvényesitenie, mert amit megtehet egy magánbérlő, azt nem teheti meg a főváros, még akkor sem, ha nem lesz a Vigadóból évi egymillió tiszta jövedelme, amiről titokban ábrándoztak az értelmes városházi lelkek . . .

HIREK

❖ ❖ ❖

A kenyér

Felvételi a gimnáziumba: *Irjatok arról fiuk, hogy mi a kenyér?*

Lacika (III. b. o.) dolgozata:

A kenyér tápszer, mely a péknél fordul elő és sorbanállás révén szerezhető. A mindennapi kenyér az ember életének fenntartásához szükséges és ezért szegény és gazdag, ur és pór kenyeret keres, mely néha lehet zsemlye is. A kenyér páncélzatban foglal helyet, aminek kenyérhéj a neve s ezen belül van az ugynevezett kenyérbél, mely tápszerül szolgál, iz és szag nélküli, barnás-sárga szinü, szilárd halmazállapotu test. Ebből a tápszerből unatkozó rabok kisebb szobrokat és domborműveket állitanak elő.

A kenyér ugy keletkezik, hogy ősszel a kisgazdák ugynevezett kenyér magvakat visznek ki a mezőre s a hervadó ősz bánatos ugarjában mélázva a földbe vetik, miközben a kisgazdák (lásd Lexikon: *Békalencse—Drózdy*-kötet) csizmát és államtitkárságot viselnek. Vetés idején a pacsirta dalol a szántóvető feje fölött, amint azt hazánk koszorus költője oly szépen énekeli. (Lásd: Lexikon: *Sokoró—Patacsi*-kötet.) Mikor a kisgazda elvetette az ugynevezett kenyérmagvakat, kabátot és cilindert ölt és beszédet mond a szabadforgalomról, amitől a magvak ára emelkedik és a szép zöld vetés kibuvik az ugaron. Ekkor jön a tél, melyet a viruló tavasz követ és ekkor a kisgazda ujra kimegy a mezőre és szemét a hullámzó vetésen, valamint annak árfolyamán legelteti. Majd jön a nyár, mitől aranykalászos tengerré lesz az ugar és a kisgazda aratásba kezd (lásd Lexikon: *Áruforgalmi—Berger—Sámuel*-kötet) s ez alkalommal fürjecske fürjentget édesen és melegen tüz le a nap az égről. Ez az aratás egy igen szép népszokás, költői jelenet, amiről hazánk koszorus költőjének dala tanuskodik. Főszereplő a kisgazda, aki többnyire mint egyszerü pór fehér alsóban működik közre és ez okból csupán mint képviselő suhogtatja kaszáját, amely a rendet vágja a délibábos rónaságon. (Lásd Lexikon: *Kerekes—Rubinek*-kötet.) Aratás után a cséplés következik s ekkor a kenyérmagvak, amelyeket ősszel elvetettek, napfényre kerülnek mint buza és rozs és a malomba szállittatnak. *Viktória* gőzmalom, *Molnárok és Sütők* r.-t stb.) — A kisgazdát itt már a molnár váltja fel, aki többnyire a Szabadság-téren lakik és este az Operába jár. A molnár megőrli a buzát, minélfogva részvényszelvényeit lemetszi és jelentékeny összegeket kap fáradságának és áldozatkészségének jutalmául. (Lásd Lexikon: *Polacsek—Sándor Pál*-kötet.) Az igy keletkezett lisztből áll elő az Erzsébet-gyárban a kenyér, mint tápszer, melynek kiosztásánál a mama minden reggel sort áll. A kenyér tehát a kisgazda munkájából származik és a molnár és a pék és a gyár állitja elő, mint tápszert, amiért e kisgazdának államtitkárság jár. A lelkes kisgazda, mint nagybirtokos is közreműködik és ékes rónaságunk kalászait a külföldnek juttatja. Ezért arany jön be a hazába a kisgazdához, mig a mama a pékbolt előtt hiába áll. (Lásd Lexikon: *Export—Gaal Gaszton*-kötet.) Ezért irta a költő: a haza minden előtt! Nincs szebb dolog, mint az aranykalásztól ékes rónaság, nincs élvezhetőbb tápszer, mint az aranykalászból keletkező kenyér, nincs művészibb, mint a pacsirta és a fürjecske danája, miközben a nagytermészet kenyérmagvakat termel nekünk. *t.*

Diplomáciai bonyodalom a Muzeum-körut miatt. A háboru mámorában történt, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsa négy körutat a négy szövetséges uralkodóról nevezett el. Igy lett a *Váci-körut Vilmos császár-ut*, a *Károly-körut Károly király-utja*, a *Muzeum-körut Mehmed Szultán-ut*, a *Vámház-körut* pedig *Ferdinánd bolgár király-utja*. Változtak az idők és a közmunkatanácsi elnökök és az őszirózsás forradalom pacifista és ántánt-barát lázában lopva és titokban visszakeresztelte a közmunkák tanácsa a szövetséges uralkodókról elnevezett utakat. Azok az államok, amelyeknek uralkodója ilyképen utcanevet vesztett Csonkamagyarország fővárosában, vajmi keveset törődtek az esettel és a dolog feledésbe ment volna, ha *a budapesti török főkonzul* nem sétálna gyakran a Muzeum-körúton, melynek névjelző tábláit szintén átcserélték a régi névre. A főkonzul nagyon zokon vette a dolgot és most megtette a lépéseket, hogy *a török szultán mégis kapjon utcát Budapesten, annál is inkább, mert amikor Budapesten utcát nevez-*

tek el róla, ugyanakkor Konstatinápolyban uj utcát kapott a magyar főváros. A dolog meglehetősen bonyolult, mert ha a Muzeum-körutat megint Mehmed Szultánról fogják elnevezni, mit fog szólni *Ferdinánd* és *Vilmos?* A közmunkatanácsi bölcsesség valószinüleg ugy fogja megoldani a dolgot, hogy valahol messze a Muzeum-körúttól ad uj utcát az igazhitüek uralkodójának, talán esetleg valahol Budán, ahol nem tudják az emberek, hogy milyen nehéz dolog a diplomácia . . .

A juliusi leolvasástól érvényesek az olcsóbb gázárak. Megirta az *Uj Budapest*, hogy az iparosság kivánságára a tanács akciót inditott az ipari gáz olcsóbbá tételére. Az olcsóbb árakat *Sallay* tanácsnok előterjesztésére legutóbbi ülésében elfogadta a tanács, olyképpen, hogy a juliusi leolvasás alkalmával már az olcsóbb árakat számitja a gázgyár. Az uj tarifa a fogyasztáshoz mérten progressziv alapon állapitja meg a gázárakat, olyképpen, hogy *mennél többet fogyaszt valamely üzem, annál olcsóbban kapja a gázt.* Az alapmennyiség, mely után kedvezmény jár, 10.000 köbméter évi fogyasztás, itt a gáz ára köbméterenkint 10 koronáról 9-re száll le. *A legnagyobb fogyasztók*, elsősorban a nagy nyomdák, viszont 100.000 köbméter évi fogyasztáson felül 5 koronáért kapják a gáz köbméterét.

A tatarozások adómentessége érdekében a Budapesti Épitőmesterek Szövetségének végrehajtó bizottsága feliratot intézett a pénzügyminiszterhez. Kifejti a felterjesztés, hogy a házak tatarozása nagyobb mértékben nem indulhat meg, mert annak lehetőségét kizárja az a körülmény, hogy a háztulajdonosok az ingatlanaikra nehezedő közterhek mellett nem képesek házaik jövedelméből a legszükségesebb kijavitási és helyreállitási munkákat foganatositani. Pedig a lakóházak kijavitása nem csupán az épitőipar foglalkozási és kereseti lehetőségét hiusitja meg, de nagyon fontos állami közérdekre is hátrányos kihatással bir. A házak állapota folyton rosszabb lesz, munkahiány az életbiztonsági szempontok megóvását is veszélyezteti, de azonfelül az a házak pusztulása következtében az ingatlanok értéke csökken, ami nemcsak nemzetgazdasági veszteséget, de az állampénztár megrövidülését is jelenti, ha az adóalapul szolgáló objektumokat nem védik és gondozzák. A szövetség szükségesnek tartja, hogy a házak tulajdonosainak lehetőség és mód nyujtassék arra, hogy ingatlanaik értékének megtartása céljából is házaikat alaposan kijavittassák és rendszeresen karban tarthassák. Evégből azt kéri a pénzügyminisztertől: rendelje el, hogy a házadó kivetésénél az adóalapul szolgáló házbérjövedelem megállapitásánál az adótárgyat képező házon teljesitett elengedhetetlenül szükséges karbahozási és tatarozási munkákra forditott igazolt kiadások — esetleg több évre felosztva — teljes egészükben beszámittassanak, illetve a nyers bérjövedelemből levonassanak. Ezen kérés teljesitése mindenesetre hatalmas ösztönzésül szolgálna arra, hogy a háztulajdonosok a restaurálási munkákat nagyobb arányokban végeztessék el s igy az épitőipar munkaalkalmai is szaporodnának.

Az oroszországi magyar hadifoglyok hazaszállitása érdekében a tanács bizottságot alakitott. A törvényhatósági bizottság az oroszországi magyar hadifoglyok hazaszállitása érdekében inditott országos mozgalomban résztvenni óhajtván, felhatalmazta a tanácsot, hogy e célból saját hatáskörében megfelelő bizottságot létesitsen. A tanács ezen felhatalmazás alapján a bizottságot megalakitotta s az abban való részvételre *Sipőcz* Jenő dr. polgármestert, *Buzáth* János dr. alpolgármestert és *Sántha* Dénes tanácsnokot, valamint *Avarffy* Elek dr., *Baranski* Gyula dr., *Bársony* Elemér, *Benárd* Ágost dr., *Bienski* Lipótné, *Brezovszky* Emil dr., *Conleger* József dr., *Csilléry* András dr., *Ernszt* Sándor, *Fayer* Sándor, *Fábián* Béla dr., *Fejérpataky* László dr., *Frühwirth* Mátyás, *Füzesséry* Zoltán dr., *Horváth* Károly, *Ilovszky* János, *Kaczián* János, *Minke* Béla dr., *Müller* Antal, *Petrovácz* Gyula, *Schlachta* Margit, *Takács* István dr., *Vasek* Ernő dr., *Verebély* Jenő dr., *Wolff* Károly dr. bizottsági tagokat kérte fel.

A főváros élelmezési szakmunkára hirdet pályázatot. A tanács nyilvános pályázatot hirdet oly szakmunka megirására, amely azzal foglalkozik, hogy gyakorlatilag miként lehetne életszükségleti cikkek (tejtermékek, zöldség, baromfi stb.) előállitásával foglalkozó termelő-üzemeket az adott lehetőségek minél intenzivebb kihasználásával létesiteni és ezáltal a bővebb és olcsóbb ellátást a főváros különösebb pénzügyi megterhelése nélkül és fogyasztók egymásra utalásával az érdekeltek egybekapcsolásával előmozditani. A pályamunka terjedelme korlátokhoz kötve nincs, a fősuly azonban célszerü és könnyen megvalósitható eszmékre és gyakorlati javaslatokra helyezendő. A pályamunka nem foglalhat magában oly értelmü javaslatot, amely községi üzem vagy fővárosi kezelésben mezőgazdasági üzemek létesitését célozná, inkább oly rendszer kidolgozását kivánja, amely esetleg szövetkezeti módon házitermelésre szervezi az egyeseket, kiknek ezzel mellékkeresetet is biztosit. A pályamunkák közül előnyben részesül az, amely a tervezetet minél konkrétebb formában dolgozza ki, amely minél kevesebb befektetéssel, minél könnyebben és gyorsabban biztosit eredményt a termelés terén. Minden pályamunka irógépen, a papirnak csak egyik oldalára irandó és *1921. évi október 31-én déli 12 óráig* a székesfőváros tanácsi iktató hivatalába (Központi városháza, I. em.) nyujtandó be. A pályamunka zárt boritékban és a boritékra irt jeligével látandó el, a szerző neve pedig jeligével ellátott, lepecsételt külön levélben csatolandó. A székesfőváros tanácsa által erre a célra rendelkezésre bocsájtott pályadij 12.000 korona, szóval Tizenkettőezer korona. A biráló bizottságot a székesfőváros tanácsa fogja megalakitani.

A pénztári tiszti alkalmazottak szolgálati sorrendje. A tanács most állapitotta meg a pénztári szaklétszámába tartozó végleges tiszti alkalmazottak szolgálati viszonyát, mely a következő: *Pénztári igazgató: Dingha* Árpád. *Pénztári aligazgatók: Enyingi* Aladár, *Kauser* Róbert, *Pettykó* Dezső, *Winkler* Károly, *Halm* Mátyás. *I. osztályu főpénztárosok: Schmidt* Árpád, *Kerényi* Rezső, *Könyves* Kálmán, *Török* Gyula, *Kovács* István, *Prikelmayer* Kálmán, *Hellmich* Ottó, *Hümpfner* Béla, *Payer* Gyula, *Forstner* Károly. *II. osztályu főpénztárosok: Madael* Gábor, *Fissinger* Jenő, *Kozma* Lajos, *Radványi* Károly, *Erhardt* Sándor, *Pédery* Elemér, *Vendéghegyi* Géza, *Udvardy* Béla, *Hirsch* Ferenc, *Pogány* Zsigmond, *Bartos* Antal, *Zolván* Ernő, *Bányay* Lajos, *Füzy* Iván. *I. osztályu pénztárosok: Apaticzky* Károly, *Marközy* Béla, *Németh* Lajos, *Theil* Frigyes, *Kerényi* Ottó, *Keller* Géza, *Erményi* János, *Körmendi* Jenő, *Lexa* Ferenc, *Szenessy* Antal, *Fischer* János, *Kőrös* Viktor, *Payper* Lajos. *II. osztályu pénztárosok: Saly* Gyula, *Kiss* Ferenc, *Zuna* Gyula, *Herczeg* István, *Huszka* Ernő, *Horváth* János, *Girch* János, *Somsich* András, *Németh* Gyula, *Janda* Richárd, *Radnits* Ferenc, *Maros* György, *Rupp* István. *Pénztári tisztek: Lőrentey* Döme, *Bohuninszky* Ernő, *Leviczky* Aladár, *Kőszegi* Andor, *Fülepp* József, *Schembere* József, *Radó* Imre, *Koppmayer* József, *Friedrich* János, *Vastuka* László, *Szalay* László.

—

A Fakir bemutatója a Magyar Szinházban. A Magyar Szinház első bemutatója *Lakatos* Lászlónak, A férj és feleség, A zafirgyürü és A nagy komédiásnő cimü darabok sok sikert látott szerzőjének, *A fakir* cimü darabja lesz, mely egyuttal a jeles szerző bemutatkozása a Magyar Szinház közönségének. A mély gondolatokkal bővelkedő darab izgalmas formában jelenik meg és cselekménye orvosi miliőbe visz. A próbák *Tarnai* rendező vezetésével már javában folynak, a hálásabbnál-hálásabb szerepeket *Törzs, Tarnai, Ujj, Titkos* Ilona, a Belvárosi Szinház tagja és *Jankovich* Magda játsszák. A teljesen uj és érdekes diszletek *Márkus* László tervei szerint készülnek.

A Próbaházasság Scála-Szinház sikere a régi Népszinház legszebb estéire emlékeztet, a közönség ki nem fogy a tapsból és ujrázásból és a kedves cselekményü darab jeleneteit végigkacagja. *Vaály* Ilona, *Rozsnyai* Ilona, *Tarnai* Leona, továbbá *Fekete, Solymossy* és *Fülöp* tömérdek tapsot kapnak. A mulatságos darab vasárnap délután ujra műsoron van három és fél órai kezdettel, mérsékelt helyárak mellett.

60—67-ik előadása lesz a Kék mazurnak e héten a Király Szinházban. *Hegyi* Anna, *Somogyi* Nusi, *Nádor, Matány, Latabár, Boross, Hajnál* és *Gyöngyi* lépnek fel nagysikerü szerepeikben. Vasárnap délután az idei évad első délutáni előadásául *„János üvitéz“* kerül szinre három órakor mérsékelt helyárakkal.

A Buzavirág és a Cárevics felváltva szerepelnek a Magyar Szinház e heti műsorán. Amaz szerdán, pénteken és vasárnap este, az utóbbi kedden, csütörtökön és szombaton kerül szinre. Vasárnap délután *„A kis lord“*-ot adják három órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Belvárosi Szinház szombati bemutatójáig műsorának nagysikerü darabjai kerülnek szinre. Ma, szerdán *„Az apám felesége“*, kedden és pénteken a *„Zafirgyürü“ és „A nagy komédiásnő“*, csütörtökön és jövő vasárnap délután *„A buta ember“*. Ez utóbbi három órakor kezdődik és mérsékelt helyáru.

Német Juliska és Békeffi László szeptember első napjaiban lépnek fel először régi sikereik szinhelyén, az Andrássy-uti Szinház uj műsorának keretében. A rendkivüli hatásunak igérkező uj műsor egyik külön érdekessége lesz Z. *Molnár* László egész ujszerü magánszáma is. A bemutatóig minden este, továbbá jövő vasárnap délután a zsufolt házakat vonzó megnyitóműsor kerül szinre.

A Legénykérés szombati bemutatóját nagy érdeklődéssel várja a közönség. *Villányi* Andor és *Forró* Pál magyar levegőjü vigjátéka elsőrendü szereposztásban kerül szinre. A vendégszereplő Z. *Molnáron* kivül *Simonyi* Mária, *Petheő* Attila, *Bánóczyné, Nagy* Margit, *Marosi* Adél és *Somlár* játsszák a főszerepeket. Ebben a darabban mutatkoznak be az uj tagok közül: *Lóránt* Dénes, *Vaszary* Piroska, *Szőke* Kálmán és *Gárdai Lajos*. A Legénykérés *Ditrói* Mór rendezésében kerül szinre; diszletei uj tervező: *Sinogli* János tervei szerint készülnek.

75-ik előadásához közeledik a Tündérek cselédje, melynek előadását e héten is minden este megismétlik a Scála-Szinházban. A cimszerepet ujból annak kitünő kreálója: *Honthy* Hanna játssza. Jövő vasárnap délután a rendkivüli sikerrel felujitott Próbaházasságot adják három és fél órakor, mérsékelt helyárakkal.

KÖZGAZDASÁG

Az Országos Fatermelő Részvénytársaság mai közgyülése az 1920. évi mérleg eredményét 9,122.879.21 korona tiszta haszonban állapitotta meg. Ebből az összegből 6,300.000 korona az 1920. évi osztalékra. 2,160.000 korona tartalékalapok dotálására forditatik, mig 662.879.21 korona uj számlára vitetik elő. — A szelvények 42 koronával augusztus 25-től kezdődően váltatnak be a vállalat pénztáránál, (V., Sas-utca 1. szám.)

A Központi Váltóüzlet R.-T. (a Központi Takarékpénztár alapitása) szeptember ötödikén tartandó közgyülésén fölemeli alaptőkéjét 78.750 darab 200 korona névértékü, névre szóló uj részvény kibocsátásával. E nagytömegü részvényből 40.000 darabot csak később adnak ki.

Keresztény társadalmi alapitás

„KÉVE“ Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

A magyar korona mai alacsony értéke folytán ezen 5000 méter nyári cikk 50—70%-al olcsóbb a napi áraknál.

Ezen árak csak a jelenlegi készletre érvényesek.

70 cm. selyem batiszt szines min. . . .	57 K
75/78 cm. mosó delaine szines min.	67 „
75 cm. svájci krepon divat szin.	77 „
75 cm. francia grenadin szines min. . .	87 „
110 cm. selyem batiszt szines min. . . .	67 „
110 cm. svájci himzett batiszt min. . . .	77 „
110 cm. grenadin és voile	87 „
124 cm. congres szövet sötét és középkék	67 „

Mi nemcsak a cikkek olcsóságát, hanem azoknak szélességét is hirdetjük

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek

Libál Lajos látszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt

Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körút 9.

Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; **IV., Márton-u. 3/b.**

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Már csak augusztus 31-ig Az utolsó szimfónia

Felelős kiadó és laptulajdonos: **DOBY ANDOR**
Igazgató: **Magyar József.**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 szeptember 14. 35—36. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A drágaság ellen

kezdett fővárosi akció sikerében vajmi keveset bizunk. Nem azért, mintha a főváros jószándékát és igyekezetét vonnók kétségbe, hanem azért, mert azokon a helyeken, ahol a főváros lakosságának mindennapi kenyere felett döntenek, vajmi kevéssé esik latba a főváros elhatározása. Valljuk meg őszintén, a fővárosnak *kevés a sulya*, és azokban a kérdésekben, amelyek legközelebbről érintik a főváros lakosságát, a kormány a főváros megkérdezése nélkül, vagy annak éppen kivánsága és akarata nélkül dönt.

A főváros semmibevevését tapasztaltuk a kiviteli engedélyek ügyénél, az ellátatlanok kategóriáinak megállapitásánál és a forgalmi adónál. A termelő természetszerü árdrágitási törekvését ez a három körülmény mozditja elő, mind a három ellen több izben is eredménytelenül tiltakozott a főváros. A liszt, a zsir, a zöldségnemü, a burgonya, a gyümölcs külföldre törekszik, a kormány készségesen nyujt kezet, hogy lehetőleg mennél kevesebb illetékkel megterhelten, a legrövidebb uton ki is kerülhessen. A termelők minden élelmiszerre a szabadforgalmat követelik, a kormány készségesen kaput nyit a szabadforgalmi törekvéseknek, megállapitván az ellátatlanoknak a fukarságig szükre szabott kategóriáit, adván nekik annyi lisztet és semmi egyebet, ami a puszta élet fentartására is alig elegendő. Végül a forgalmi adónak az élelmiszerekre való kiterjesztése ellen, csakugy, mint az állatforgalmi adó és az őrlési jutalék ellen többizben és eredménytelenül tiltakozott a főváros, itt a rideg pénzügyi szempontok állják utját a főváros kivánságai teljesitésének és előidézik a mai rettenetes drágaságot, melyért *egyedül és kizárólag a kormányt kénytelen felelőssé tenni Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottsága.*

Távol áll tőlünk, hogy a keresztény renaissance kormánya és fővárosa között az ellentétek gyorsan felburjánzó magvait igyekezzünk elhinteni. De sina ira et studio kénytelen vagyunk megállapitani azt, hogy amig a főváros komolyan és becsületesen fogta fel azokat az irányadó momentumokat, amelyek a városházának és a városi közigazgatásnak uj szellemét biztositották, és mindenkor készségesen állt rendelkezésre, hogy az uj irány a kommunális élet minden ágában megvalósitható legyen, a kormány még ma is, csakugy, mint a régi liberális korszakban, nemhogy nem barátjának és testvérének, hanem ellenségének nézi a saját fővárosát, amelynek terhére akar más kategóriáknak sok esetben jogtalan és a mi bőrünkre menő előnyöket biztositani. Ennek a tételnek bebizonyitását, és semmi egyebet, kaptuk a drágaság kérdésében, mert hiszen a kormánynak módjában lett volna megelőzni és elháritani azokat a momentumokat, amelyek a mai abnormális árakat előidézték és ezzel majdnem felényi szinvonalára sülyesztették le a főváros egész lakosságának életstandardját.

Pedig még azt sem mondhatja a kormány, hogy a főváros idejében nem figyelmeztette volna a bekövetkező veszedelmekre. Emlitsük-e *a feliratok egész lavináját*, amellyel a főváros valósággal elárasztotta az illetékes miniszteriumokat az ellátatlanokra, vagy a forgalmi adóra vonatkozó sulyos észrevételeivel? A főváros teljesen kimeritette azt a problematikus latása olyan cselekedet volna, amelynek *beláthatatlan* szemben a kormányhoz, illetőleg a nemzetgyüléshez való feliratokra ad engedelmet, — egyebet nem tehet.

Ezennel felszólitjuk Budapest huszonkét választókerületének nemzetgyülési képviselőit, hogy *a legsürgősebben üljenek össze és permanens bizottsággá tömörülve tegyék meg a kormánynál azokat a lépéseket*, amelyek az utolsó órában figyelmeztetik a kormányt fővárosellenes politikájának szomoru következményeire. Budapest nemzetgyülési képviselőinek a kötelessége, hogy, ha eddig nem tették, azoknak a néprétegeknek a segitségére siessenek, amelyek őket képviselőknek kiküldötték. A nemzetgyülési képviselőség nemcsak disz, hanem kötelesség is, sajnos, hogy a mi képviselőink csak a diszt és nem egyben a kötelességet is keresik. Talán akkor ráeszmél a kormány, hogy az a budapesti kétszázezer éléskamra, mely üresen várja a gyors léptekkel közeledő telet, ma a legfontosabb probléma, melynek megoldása komoly veszély nélkül tovább nem halasztható.

„Az uj lakásrendelet a kommunizmusra emlékeztet"

A főváros éleshangu felirata a népjóléti miniszterhez — Nem kell lakásdiktátor!

A lakásinségen csak épitkezéssel lehet segiteni

A főváros a vagonlakók megrostálását követeli

Az uj lakásrendelet tervezete, melyet *Bernolák* Nándor népjóléti miniszter hozzászólás céljából leküldött a főváros közönségének, távolról sem felel meg azoknak a kivánságoknak, amelyek a különböző lakásrendeletekkel agyonzaklatott főváros szeme előtt természetszerüleg fölmerültek. Nagyon helyes és a közhangulatnak megfelelő volt a lakásügyi bizottság állásfoglalása, mely méltó kritikával illette azt a torzszülöttet, melyet a kormány mint uj lakásrendeletet akar a főváros nyakába ültetni. Ennek a közhangulatnak talán még a lakásügyi bizottság javaslatánál is pregnánsabban felel meg az a rendkivül éleshangu fölterjesztés, amelyet a bizottság határozatából kifolyólag juttatott el *Sipőcz* Jenő dr. polgármester a népjóléti minisztériumnak.

A főváros közönyössége és a háborus kényszer folytán a kormány kezében központosuló minden hatalom volt az oka eddig annak, hogy a lakásrendeleteknél, sem azok kibocsájtásánál, sem végrehajtásánál nem érvényesült a főváros álláspontja. A kormány ugyan, tessék-lássék mindig megkérdezte a fővárost, hogy mi a véleménye a folyton változó lakásrendeletekről, amelyek azonban életbeléptek anélkül, hogy a főváros sok tekintetben sulyos észrevételei a rendelet szellemén éreztethették volna hatásukat. Az az *egyöntetü felzudulás*, amely a lakásügyi bizottság ülésén az uj tervezetet fogadta, *nem maradhat hatás nélkül*, és a kormánynak be kell látnia, hogy változó resszortminiszterek helyett a saját bajait legjobban érző főváros kell, hogy döntő faktor legyen a lakásrendeletek kibocsájtásánál és általában a lakásügyek intézésében.

A főváros felirata, mely *hétfőn délelőtt* került át a városházáról a népjóléti minisztériumba, megállapitja, hogy a lakásrendelet egyes rendelkezéseinek tervbe vett szigoritása *a székesfőváros lakosságának legszélesebb rétegében a legnagyobb nyugtalanságot váltotta ki.* A tervezett módositások ugyanis a közfelfogás szerint nemcsak azokat érintik, akik a normális igényeket messze meghaladó kényelemben élnek és hirtelen meggazdagodásuknak előnyeit mások rovására érvényesitik, hanem *„állandó aggodalomban tartják a székesfőváros lakosságának azt a részét, amely a háboru minden nyomorúságával és a forradalmak minden izgalmával szemben tanusitott páratlan fegyelmezettségének és hűségének elismeréséül a legmesszebbmenő védelmet érdemli minden oly kisérlettel szemben, mely*

családi tüzhelyének nyugalmát és megmaradt csekély vagyonának biztonságát veszélyezteti.

A társadalom e rétegének a szükségen felül való zaklatása olyan cselekedet volna, amelynek *beláthatatlan politikai és szociális gazdasági hatásai nemzeti létünk legépebb pilléreit gyengitenék.*

Megállapitja a főváros, hogy a vagonlakók ügye teljes joggal számithat minden hatóságilag legteljesebb támogatására, óvakodni kell azonban minden olyan intézkedéstől, amely a legideálisabb szociális szándék mellett is olyan eszközöket alkalmaz, amelyek egyfelől problematikus értékü megnyugvást keltenek, de *másfelől a legnagyobb foku izgalmat váltják ki.* Ilyen izgalomra okot adó része az uj tervezetnek az, amely szinte diktátori hatáskörrel ruházza fel a lakáshivatal vezetőjét. A legideálisabb kvalitásu biró sem lehet ugyanis garancia arra, hogy a rosszhiszemü vagy hiányos adatok alapján rendelkezésére álló nyolc nap alatt olyan feltétlenül helyes intézedést tegyen, amely ellen csupán *önmagához intézendő felülvizsgálati kérelemnek lehet helye.* Hogy ez az aggodalom mennyire jogosult, azt a jelenlegi állapot is igazolja, amidőn a törvényszék a lakáshivatal hosszadalmas eljárása után meghozott határozatainak is *több, mint hetven százalékát megváltoztatja.*

A nyereségvágyból elkövetett deliktum és a katonai kötelezettség csalárd kijátszása semmiféle védelmet nem érdemel. Nehezen illeszthető azonban jogrendszerünkbe egy olyan természetü pótbüntetés, amely egy régen expiált kisebb büntettért ártatlan családtagokat lakásuk elvételével sujt. A tervezet azon rendelkezését, amely szerint az, akinek szükségletén felüli nagyobb lakása van, kötelezhető legyen, hogy lakását egy kisebb lakásra cserélje át, szintén erősen hibáztatja a főváros felirata, és azt kérdi, hogy mi történik akkor, ha valaki a Belvárosban lakik évtizedek óta, ahova foglalkozása is köti, és egy kőbányai igénylő lép fel lakáscsere-követeléssel?

Feltünően éles része a főváros feliratának az, mely a lakásrészek rekvirálása ellen emel szót. Megállapitja a felirat, hogy a rendelet ezen része

„legujabb korunk legszomorubb négy hónapjára"

emlékeztet és kihatásaiban káros és veszedelmes. Hibáztatja a felirat a tervezet hatodik paragrafusát is, mely *„fontos közérdek"* alapján felhatalmazza a lakásügyi hatóságot arra, hogy kivételes esetben bármely lakást vagy egyéb helyiséget igénybe vegyen.

Megállapitja a főváros felirata, hogy a lakásinségen *csak épitkezéssel* lehet segiteni, minden egyéb rendelkezés csak jogfosztás, mely *a konszolidációra való törekvéssel nehezen egyeztethető össze.* A főváros nem késik a konkrét javaslatok megtételével sem, hangoztatván, hogy az épitkezések megindítására a legszükségesebbnek tartja a lakáskérdésnek *törvényhozás utján* való rendezését, főképen a lakáskérdésnek azon részére vonatkozólag, amely az uj épitkezéseket van hivatva elősegiteni. Az épitkezés megindítása a magántőke feladata, a magántőke azonban teljesen el van kedvetlenedve, mert a

felépitendő lakások jövőjét egyáltalában nem látja biztositottnak, hiszen a miniszterek változásával párhuzamosan változó miniszteri rendeletek holnap azt a jogot vehetik el, amelyet tegnap biztositottak az uj épitkezők számára. Ezért kell törvényhozási uton biztositani azokat a kedvezményeket, amelyeket az állam, illetőleg a főváros az épitkezések előmozditásánál életbe akar léptetni. Ezek a kedvezmények elsősorban *megfelelő adómentességben* és az ingatlantulajdonosnak az uj épitkezések feletti *teljes rendelkezési jogában kell, hogy megnyilvánuljanak.*

Ami a lakásrendelet-tervezetet illeti, a főváros kéri a kormánytól, hogy

tekintsen el az uj lakásrendelet kibocsájtásától és helyette a vagonlakók elhelyezésére egyéb intézkedéseket tegyen meg.

A főváros által kért intézkedések legfontosabbja *a vagonlakók megrostálása*, a kormánynak a főváros közbenjöttével meg kell állapitania, kik azok a vagonlakók, akiket élethivatásuk a fővároshoz köt és kik azok, akik vidéken is megtalálják ugyanazokat a létfeltételeket, mint a fővárosban. Azokat a vagonlakókat, akik a rostálás után Budapesten maradnak, a főváros hatóságai minden rendelkezésre álló eszközzel lakáshoz akarják juttatni. Azonban mielőtt a mai lakásrendelet megváltoztatásáról szó esne, a főváros azt ajánlja a kormánynak, hogy inditsanak *közös akciót* azon helyiségek és épületek felkutatására, amelyek kevés költséggel lakások céljaira lennének átalakithatók. Ezen épületek felkutatására a főváros *legmesszebbmenő támogatását* ajánlja fel és arra is hajlandó, hogy külön kerületközi bizottságokat szervez ezek felkutatására.

Ha a vagonlakók ezen az uton nem lennének elhelyezhetők, *akkor, de csakis akkor* tartja jogosultnak a főváros a lakásrendelet módositását, hangsulyozván, hogy ebben az esetben is szükségesnek tartja, hogy a főváros hatósága a legintenzivebb módon kapcsolódjék bele az uj lakásrendelet előkészitésébe és végrehajtásába.

RENAISSANCE ÉTTERMEI
VI., Nagymező-utca 22—24
szombaton, f. hó 10-én
MEGNYILTAK

Hogyan lakik az antant Budapesten?

A legjobb szállodákban 400 szoba van antant-előkelőségek részére lefoglalva — A Nemzeti Hadsereg tisztjeit magánlakásokban helyezik el — A főváros megszállás alatti kárait most tárgyalja a miniszterközi jóvátételi bizottság

Az antant-államokkal helyreállott diplomáciai érintkezés folytán, nap-nap után érkeznek Budapestre követségek, konzulátusok és különféle antant-bizottságok, melyeknek elhelyezését Budapest székesfőváros tanácsa intézi.

E nem könnyü munka lebonyolitására vonatkozóan az *Uj Budapest* munkatársa kérdést intézett az illetékes IV. ügyosztályhoz, amelynek egyéb nagy munkaköre mellett htáskörébe tartozik az is, hogy a nemzeti hadsereg tagjait, valamint a sokféle antant-szervet szálláshoz és hivatali helyiségekhez juttassa.

Kérdéseinkre az ügyosztályban a következő felvilágositásokat nyertük:

— A külföldi államok Budapestre érkező összes megbizottainak és minden irányu szerveinek elhelyezését az ügyosztály *katonai beszállásolási alosztálya* végzi. E célból — magánlakásokban történt elhelyezéseken kivül — legjobb szállodáinkat majdnem teljesen lefoglaltuk. A jóvátételi bizottság tagjai, az antant katonai ellenőrző-bizottságának s a nagyszámu diplomáciai testületeknek tagjai, valamint a nem hivatalosan Budapesten időző külföldi előkelőségek mind szállodákban laknak s az általuk elfoglalt legjobb szobák száma közel *négyszáz.* A Hungáriának összesen 249 szobája van, ebből hivatalosan lefoglaltunk 189-et, tehát a szabad forgalom részére *mindössze 60 szoba maradt.* Itt vannak a jóvátételi s a katonai ellenőrző-bizottságok hivatali helyiségei, továbbá nagyrészt itt laknak az amerikai, angol, japán, francia, olasz, görög, hollandi és román diplomáciai testületek tagjai is. Itt lakik Excellence *D'Amelio*, a jóvátételi bizottság elnöke, *lord Newton*, az angol felsőház tagja, — aki nemrégiben igen erélyesen szóvá tette az angol felsőházban a trianoni béke nagy igazságtalanságait — családjával és kiséretével; lady *Troubridge*, az admirális huga, továbbá Williams *Gosset*, angol ezredes, aki iránt unk érzett nagy rokonszenvének, Baranyába történt bevonulásunk alkalmával is igaz bizonyságát adta. Itt laknak még *Katsura* és *Mitsuhara* japán ezredesek, *Cesári* francia ezredes, C. J. *Caradja* és Michel *Sturdza* hercegek, román megbizottak. A Royalban *száztiz* szoba van az antant részére föntartva, a Dunapalota *összes százliz* szobájából pedig ötvennyolc. Itt laknak *Pedlow* amerikai kapitány, *Cardesa* amerikai meghatalmazott miniszter, Gracia *Real* spanyol követ, Mr. *Robinson* angol konzul, báró *Redding-Biberegg* svájci megbizott, *Satello* spanyol konzul, *Hayon* argentinai főkonzul *Wolkonszky* orosz herceg, stb. stb. A Szt. Gellért-szállodában *harminc* szobát foglalnak el az antant-bizottságok tagjai. Itt laknak *Zuccari* olasz tábornok, a szövetségközi bizottság elnöke, *Mombelli* olasz tábornok, *Pignatelli* herceg őrnagy, gróf *San Martino* kapitány stb. stb.

E legelsőrendü szállodákon kivül azonban az összes budapesti szállodákban vannak még antant-megbizottak elhelyezve, ugy, hogy a szállodák tulzsufoltsága nemcsak az idegenforgalmat akadályozza nagy mértékben, de ez az oka annak is, hogy *a nemzeti hadsereg tisztjeit is magánlakásokban vagyunk kénytelenek elszállásolni.* A fővárosnak ugyanis csak egyetlen tisztiszállodája van, a Mária-utcai. Ez azonban nem elég nagy. Igy is ráfizet a város évenként kb. 3—400.000 koronát, mert fönntartása közel 800.000 koronába kerül, amely összegnek csak fele térül meg illetékek utján.

Az állandó munkát adó külföldi képviseletek igényeinek kielégitésén kivül a katonai beszállásolási alosztály foglalkozik a román megszállás által okozott károk megállapitásával is. Most van folyamatban a kincstári lovak, gyárak és egyéb ingatlanok állagában okozott károk megállapitása, valamint a vegyes károk s az eröditési munkálatok által előállott károk felbecsülése. A román katonaság a megszállás alatt semmit sem fizetett a szállodákban. Az elmaradt térités *3,700.000 koronát tesz ki.* Hogy ezenkivül éttermi berendezésekben, butorokban mennyi kárt okoztak a Hungária, Bristol, Szt. Gellért, Astoria, Metropol s a volt Parlament szállodákban, — még nem tudjuk, annak megállapitása is most van folyamatban. A kincstári laktanyákban okozott károkat sem tudjuk. A fővárosnak négy laktanyája van: a *Mária Terézia-, Andrássy-, Ferenc József* lovassági és a *Szapáry-laktanya.* E négy laktanyának ujbóli rendbehozása *több mint tiz millióba* fog kerülni. A főváros iskolái közül 103 volt katona célra (részben a megszálló csapatok által) igénybe véve s a kár hozzávetőlegesen *20.000.000 korona.* Az elmaradt térítések és károk ügyét most tárgyalja *a miniszterközi jóvátételi bizottsáa.*

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Naponta este 7 órakor
csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
A NAGY SZEPTEMBERI MÜSOR
Előadás után villamos közlekedés a város minden irányába

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

A régi Pest

A hiteles idő

Forgalmas pontokon, ahol összetalálkoznak mozgalmas életü utcák: órák vannak, amelyek a rohanó ember számára az ugyancsak rohanó időt mutatják. Azok számára, akiknek zsebében nincs időjelző arany- vagy ezüstszerszám: e nyilvános órák kétségkivül a zsebórát pótolják. Akik pedig szerencsésebbek s rendelkeznek ily kerek és ketyegő kis masinával: a nyilvános órák előtt ezek azzal a tudattal igazithatják meg zsebóráikat, hogy most legalább majd „rendesen" fognak járni. Oly idő szerint, ami a pesti tekintetes tanács szerint hiteles, illetve „hivatalos". Rá is van irva a nyilvános órák lapjára a mutatók alá: pontos idő.

E nyilvános órák, amelyeket villanyerő hajt és szabályoz, időjelzés dolgában tehát a tekintély szerepét játszák. Azt a szerepet, amit régebben a keleti pályaudvar üveges homlokzatán, vagy a régi műegyetem muzeum-körüti falán lévő óra játszott. E nyilvános órák intézménye a nyugati világvárosok boulevardjáról jött, céljuk mindenesetre az, hogy a pesti utcát ellássák mindenki számára ketyegő, időt mutató „köz-órával" s az időjelzés körül olykor felmerülő bonyodalmakat eloszlassák. Mert a keleti pályaudvar órájával például nem egyszer megtörtént, hogy akit délelőtt féltizkor arra felé vitt a villamos, félhatot látott. Ez alól a műegyetemi óra se volt teljesen kivétel. Általában el lehet mondani, hogy ezek a régi nyilvános órák ha nem is akadtak el, rendes működésük mellett szintén ez a helyzet állt elő, hogy más időt mutatott a keleti pályaudvar, mást a műegyetem, mást a terézvárosi templom vagy a régi városháza órája. Nem nagy különbség volt köztük, öt-tiz perc, de ez épen elég volt arra, hogy aki zsebóráját a zónaidő szerint igazitotta be, a Bazilika elé érve például zavarba jött, hogy hát melyik is a pontos idő Pesten.

A krónika szerint, az időjelzés tekintetében Pesten mindig voltak némi zavarok, ami bizonyos fokig természetes, lévén az órák oly valamik, amelyekből a legjobbal is megtörténhet, hogy elakad. A hivatalosan jelzett idő körül támadt mizéria volt oka például annak, hogy a pestiek számára hiába mutatott az óra tizenkettőt, a budaiak ezt csak akkor ismerték el, ha hallották a lövést. Ez *a budai lövés*, a reáliskola udvarán fölállitott régi mordályból, jelentette a delet. Budai tradició, amit ott megszoktak és irányadónak ismertek el a krisztinavárosi és tabáni purgerek az ebéd tálalására vonatkozóan, mint Pesten a harangkongatást.

Aki megnézi ma a belvárosi templomot, első pillanatra feltünhet neki, hogy a sok százéves templom tornyán *nincsen óra.* Hogy miért nincs? A régi Pest krónikáiban található adatok azt mondják, hogy egyrészt már nem került rá pénz, amikor a templomot 1716-ban átépitették. Különös azonban, hogy később se telt rá pénz, s nem tettek órát a toronyra, amely egyébként se került valami sokba s bizonyára akadtak volna ájtatos lelkek, akik ezt a pénzt, ha kell, összeadják. Az ok nem is ez volt, hanem az, hogy a jó pestiek nem akartak mindjárt a Városháza közvetlen közelében bonyodalmat támasztani az időjelzés körül. Nem akarták, hogy a belvárosi templom órája másként mutassa az időt, mint a régi városházé, hogy netán megszégyenitse a hivatalosan hiteles időt mutató városházi órát. Mert hogy ebbeli munkáját nem végezte teljesen kifogástalanul, erre vall, hogy a tanács 1721-ben egy *Salzer* nevü tanitót fogadott fel, azzal a kikötéssel, hogy a tanitáson kivül az ő kötelessége lesz a városházi óra fölhuzása.

A dél kongatása előtt az ugynevezett *turmerek* muzsikáltak le a polgároknak a városháza tornyáról. Ezt ha hallotta valaki, megtudhatta, hogy most van tizenegy óra. Éjszaka idején pedig az éjjeli őrök kiáltották az időt. Ugyanezek az öblöshangu bakterek azonban azt is jelezték, hogy kinél, miféle cégér jegyében mennyiért kapható jó bor. Ennek fejében persze a tiszteletdijat természetben kapta, maguk is alaposan beboroztak, ami miatt aztán megtörtént, hogy a hivatalos idő kikiáltását elhanyagolták.

A mai nyilvános órákhoz hasonlóan, egységes időjelzésre irányuló törekvés volt, amikor több mint nyolcvan évvel ezelőtt a gellérthegyi csillagvizsgálóban evégből harangot állitottak föl. Időjelző harangot, amellyel — ahogyan az egykoru iró mondja — *„naponként délkor jel adatik, mely szerint Budán és Pesten minden toronybeli és egyéb órák egy bizonyos és a nap jelével egyarányu rendben igazittathatnak"*.

A pesti bérkocsi

A Fővárosi Muzeumban őriznek egy képet, amely egy pesti fiakker ősi képe, s annak idején kottafödél volt. A kotta, amit födött, s amire főkötős hölgyek és *la Vallière*-nyakkendős urak táncolhattak a régi pesti Vigadó nagy termében: galopp, még pedig annak különös örömére, hogy Pest utcáin végigrobogott az első kétlovas bérkocsi. A megvadult fiakker, vagy pontosan: *Der mordhafter Fiakkergalopp von neuem Saal in Pesth*, — ehhez a cimhez szolgál a vidám és kedves rajz, amelyről sok mindent le lehet olvasni. Többek közt azt is, hogy amikor vonat még nálunk nem járt, a fiakkeresekben már akkor is megvolt és élénken működött az a virtusos tulajdonság, amelyet ma főleg az Andrássy- és Stefánia-uton látni s amelyre félénk emberek — azok, akiket egyszer már elgázoltak, vagy érzik, hogy el fogják őket gázolni — azt mondják, hogy hajtási őrület. Egyébként ez a hajtás azelőtt nyilvános vizsgához volt kötve, pontosan előirt gyakorlatokhoz, amelyeket előbb végig

A tétényi sertésvásár botránya

A Kereskedelmi Bank milliárdos üzlete — Monopolium a közönség bőrére
Mi a zsir drágaságának igazi oka?
A főváros feliratot intézett a kormányhoz

Jelentette az *Uj Budapest*, hogy a kormány a *Magyar Sertéshizlaló és Husipari R. T.*-nak monopóliumjellegü engedélyt adott Nagytétényben sertésexportvásár létesitésére. Ez az engedély, mely arra ad alkalmat, hogy a sertéshus és zsir ugyszólván a főváros szeme előtt kerüljön ki a külföldre, *érthető izgalmat keltett a fővárosnál*, és a tanács nem késett a tiltakozással a főváros életérdekeit érintő merénylettel szemben.

A legutóbbi tanácsülés memorandummal fordult ez ügyben a kormányhoz, melyben méltó kritikával illeti *Weisz* Fülöp bankjának jószagu üzletét. Bizonyos, hogy a drágaság ügyében összehivott rendkivüli közgyülés még élesebben fog állást foglalni a tétényi vásár ügyében, melytől Budapest zsirellátása függ.

Teljesen osztja a főváros a kormány felfogását abban a tekintetben, — mondja a felirat — hogy országos közgazdasági és állategészségügyi szempontokból, valamint a hazai sertéskereskedelemnek a Wien—st.-marxi piactólvaló függetlenitése szempontjából nagy érdekek füződnek egy oly sertéspiac megteremtéséhez, mely egyrészt a hazai kiviteli sertéskereskedelem, másrészt pedig a megszállott országrészekből és a szomszédos államokból nyugatra irányuló tranzitó-sertésforgalom lebonyolitására alkalmas. Ezt tartotta szem előtt már Pest város tanácsa, amikor a XVIII. század végén az első sertésszállás-telepet a hatvani vámvonalon kivül Mezőségen (a mai Népszinház-utca vidékén) létesitette; majd amikor a város fejlődésével 1819-ben ezt a kereskedelmi hizlaló-telepet a Gyálla-ut és a Sertéstavak közötti térségre, 1858-ban pedig az eddigi kőbányai sertéshizlaló- és kiviteli vásártelepre áthelyezte.

Amikor pedig a sertésvész kiütése után a kőbányai sertéstelep megszüntetése komolyan szóba került, a főváros tanácsa ugyancsak ezen sertéskereskedelmi telep nagyhorderejü országos közgazdasági szerepének teljes tudatában fordult felterjesztésben a kormányhoz aziránt, hogy egy uj sertéshizlaló-telep kérdésében álláspontját és elhatározását a fővárossal közölni méltóztassék, annál is inkább, mert ugyanakkor Ausztria az 1909. évi december 30-án kelt osztrák törvény értelmében 54 millió koronát engedélyezett az osztrák állattenyésztés és állatértékesités megszervezése céljára és e célból állami fenhatóság alatt „Állatértékesitő Központ" felállitását rendelte el.

Ilyen körülmények között a főváros magára hagyatva folytatta a tárgyalásokat az uj sertéshizlaló telep letesitése érdekében és pedig egyrészt a kereskedelmi kormány azon főosztályával, amely a *csepelszigeti* kereskedelmi kikötő épitését tervezte, másrészt a királyi család *rackevei* és *bécsi* gazdasági hivatalaival, mivel az uj sertéshizlaló telepet a *Csepelszigeten*, tehát még a főváros érdekkörében fekvő és a királyi család magántulajdonát képező olyan területen kivántuk megépiteni, amely közigazgatásilag is a fővároshoz csatoltatott volna.

E tárgyalások közben 1914. év elején *egész meglepetésszerüen arról értesültünk, hogy*

a földmivelésügyi kormány a fővárost megelőzve, két budapesti banknak s illetve a bankok érdekeltségével alakitott részvénytársaságnak adott jogot egy sertéshizlaló telepnek Nagytétényben való létesitésére

és ezen vállalat részvénytőkéjének egyharmadát a földmivelésügyi minisztérium terhére vállalta.

Az akkori földmivelésügyi kormánynak a főváros előkészitő tárgyalásai közben — amelyekről kiküldöttje utján tudomással birt — és a fővárosnak ily méltánytalan mellőzésével tett, ez a lépése a fővárosra nézve mélyen sajnálatos és sértő volt, mert eladdig *példátlan eset volt*, hogy a kormányhatóság Budapest fővárosát ily közelről érintő nagyfontosságu kérdésben az előkészitő tárgyalásokból kihagyta volna. Semmiféle képen sem volt megindokolható, hogy a kormányhatóság

a fővárost egyszerüen megfossza egy olyan ipari, kereskedelmi és általános közgazdasági intézménytől, amely minden állami támogatás nélkül a főváros életerőiből keletkezett, a polgárság munkásságából és a főváros anyagi támogatásából egy évszázadnál hosszabb idő óta tartatott fenn,

amely a főváros gazdaságának, ipari és kereskedelmi életének, idegenforgalmának és kulturájának a multban és a jelenben egyik hatalmas tényezője volt és amelyhez a főváros ragaszkodását mindenkor és igy az utóbbi években is, a földmivelésügyi kormányhoz intézett *ismételt felterjesztéseiben* világosan kifejezte.

Természetes tehát, hogy a főváros az ilyen viszonyok között és a főváros érdekszférájában, közgazdasági életkörén kivül létesült nagytétényi hizlalóteleppel szemben *tartózkodással és érthető aggodalmakkal* viseltetik, annál is inkább, mert ez a vállalkozás

kétharmadrészben bankoknak üzleti magánvállalkozása,

tehát már ebből a szempontból sem helyettesitheti a főváros közérdekü közintézményét. Ilyen magánérdekü intézmény nemcsak az illető ipar és kereskedelem érdekeit nem biztositja, de nemzetgazdasági és kereskedelempolitikai önállóságunk szempontjából sem nyujt biztositékot arra nézve, hogy minden körülmények között feltétlenül képes lesz ugyanazt a tevékenységi irányzatot szolgálni, és nem fog-e a banktőke nemzetköziségénél fogva a vállalatban olyan befolyás érvényesülni, amely az eredeti céloktól és működési irányoktól eltérést mutat.

Aggodalmat kelt még a főváros hatóságában a miniszteri leiratban foglalt, a hely megválasztásához füzött indokolásnak az a része, mely szerint a Magyar Sertéshizlaló és Husipari R.-T. nagytétényi sertéshizlaló telepének alapitása alkalmával a miniszter kijelentette, hogy „akár a kivitel, akár a behozatal szempontjából egy export-vásártelep létesitésére szóló jog megadásánál *természetszerüleg* nevezett vállalat jöhet elsősorban tekintetbe". Ez a kijelentés teljesen ujszerü és arra enged következtetni, mintha a kormány a főváros által létesitendő hizlaló és sertéskereskedelmi teleppel szemben, *a nagytétényi telepnek* most, vagy bármikor később adandó bármiféle jogokat, mint *kiváltságokat* akarna fentartani.

Az exportvásár létesitése ügyében elfoglalt fővárosi állásponttal kapcsolatban a főváros jogainak épségben tartása céljából határozottan

óvást emel

az exportvásárral kapcsolatban létesiteni szándékolt *nyilt*, azaz a belföldi fogyasztás céljára tartandó *sertésvásárok* engedélyezése, továbbá a telepen lévő kényszervágóhidnak *rendes közvágóhidi* jelleggel való felruházása, valamint a telepen tervezett leölt sertések vásárjának, azaz *husvásárnak* tartása ellen.

A ferencvárosi sertésvásár és a sertésközvágóhid ugyanis a fővárosnak *két olyan fontos közgazdasági* és ipari tényezője és emellett jövedelmi forrása is, melyekről a főváros *sulyos megrázkódtatás nélkül* sem egészben, sem részben nem mondhat le, mert különben ezen közintézmények korszerü fentartása lehetetlenné válnék. Pedig ezeket a közintézményeket a főváros a földmivelésügyi kormány *egyenes felhivására* létesitette.

Joggal elvárhatja a főváros, hogy *országos közérdekből* és egyenesen a kormányhatóság felhivására nagy áldozatkészséggel létesitett közintézményeknek bevált és életképes részei a kormányhatóság részéről mindenkor megfelelő védelemben részesüljenek, egy magánvállalkozásnak adandó kedvezménnyel ne károsittassanak és létalapjukban ne rendittessenek meg.

A nagytétényi sertéshizlaló telepen rendes nyilt sertésvásárnak és husvásárnak létesitését elsősorban közélelmezési szempontból káros a fővárosra nézve, mert ugy az élő, mint az ölött sertéseknek Nagytétényből a fővárosba való szállitása a fennálló viszonyok között *igen tetemes költségekkel jár*, ami a sertéstermékeket feleslegesen meg fogja drágitani. De *közegészségi szempontból* is sok veszéllyel járna, különösen a melegebb évszakban, ha a főváros lakossága részére a hust és huskészitményeket 17 kilométer távolságból szállitanák a fővárosba, mert a husnak ilyen nagy távolságból való befuvarozása, annak egészségi és kereskedelmi minőségét lényegesen rontaná.

A fővárosnak teljesen szabad ipari és kereskedelmi légköréből kiszoritott ezek az exisztenciák tevékenységükkel egy olyan intézménybe lesznek belekényszeritve,

mely lényegében egy nagy kereskedelmi magánvállalkozás,

amely mindazon üzletágakkal, melyeknek gondozásával az érdekkörébe utalni szándékolt ipar és kereskedelem javára hivatva volna, maga is foglalkozik. Ez pedig a vállalat nagy tőkeerejénél fogva előbb-utóbb arra fog vezetni, hogy az *egész fővárosi sertés-, zsir-, szalonna- és huskereskedelmet, valamint a feldolgozó ipart a banktőke részére ugyszólván kisajátitja és abszorbeálja, szóval monopolizálja.*

Ennek a lehetőségnek előmozditása közgazdasági szempontból nemcsak az ipar és kereskedelemnek, hanem a sertéstenyésztésnek és mezőgazdasági hizlalásnak sem válhat előnyére.

Viszont a mezőgazdaságnak, de a főváros közélelmezésének és közgazdaságának is fontos érdeke, hogy a ferencvárosi sertésvásár, amely immár évtizedek óta az ország szabadforgalmú sertéseinek legfontosabb értékesitési gócpontja, megszabaditassék attól a negyedszázad óta tulhaladott rendészeti korlátozástól, mely szerint az ezen vásárra felhajtott sertések azonnali levágás céljából kizárólag a budapesti sertésközvágóhidra hajthatók el. Más szóval a ferencvárosi sertésvásár a negyedszázadot meghaladó tényleges állapothoz képest *szabadforgalmu sertésvásárnak ismertessék el.*

---

kellett csinálni annak, aki a fiakkeres hangzatos cimére pályázott.

Ugyancsak a Fővárosi Muzeumban van egy rajzlap, amely azt a tervet mutatja, amit egy ily bérkocsis-ujoncnak végig kellett hajtania, egy mindenféle kanyarodásokkal, nyolcasokkal, hirtelen közökkel teli pályán, ha meg akarta szerezni azt a mesterlevelet, amelynek alapján aztán bekerült a fiakkerosok tiszteletreméltó szervezetébe. Mint minden ipar, ez ugyanis szintén céh-szervezetet alkotott, amelynek ugyancsak voltak jelvényei, esküje, temetéseken felvonuló trombitás-kara, sőt még erkölcsi paragrafusai is arra nézve, hogy különösképen a nőtlen fiakkeros miként éljen és viselkedjen, miként bánjon a közönséggel, a „fuvarral". (Ily utóbbi paragrafusok ma is elkelnének.) Egyébként ennek az iparnak pesti történetéből valami sokat nem tudunk, csak annyi bizonyos, hogy a mult század elején jelent meg, persze bécsi formára, nemcsak a bérkocsit, hanem az öltözködést, a bő harangnadrágot, tarka mellényt, kis kerek kalapot s a szélben messzire lobogó zsakett-szabásu kabát két szárnyát illetőleg. Azóta persze ez az öltözködés átalakult, elfelejtődött. Ott azonban, ahol a bérkocsi, mint polgári forgalmi eszköz, nemzeti kitalálás: Páris utcáin a legutolsó időkig is feltünedezett bizonyos történelmi izü fiakkeres-viselet. Mi tiz évvel ezelőtt, a nagy boulevarde-ok iramában még gyakran láttunk ily urakat a bakon, amint született szellemességgel kinálták az utcán töprengve sétálónak a kocsikázás kényelmét. A kocsijuk és formája kissé még a XVI. Lajos-korabeli bérkocsira ütött, az öltözetükről pedig önkéntelenül a L'Aiglon történeti tablói jutottak eszünkbe. A kezük alatt ott volt a modern kor technikai vivmánya, a taxaméter, de a fejükön ezüst cilinder s ennek járulékai gyanánt drap szalónkabát, ezüst gombok s kék- vagy papagájszinü sárga nadrág.

(Dömötör.)

NEMZETI ROYAL ORFEUM
Pallay Anna, Sarkadi Aladár, Dénes Oszkár
és a fényes megnyitó müsor. — Kezdete fél 8 órakor.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este fél 8 órakor a nagyszerü szeptemberi műsor
TANAY FRIGYES, a Vigszinház művészének vendégszereplésével

AJÁNLHATÓ CÉGEK:
Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek
Libál Lajos látszerész IV., Veres Pálné-utca 16.
Nagy Ferenc szállitó IV., Szarka-utca 7.
Gerő Adolf cipőáruháza IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt
Schunda V. József hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.
Nagy Ignác pincészeti felszerelés VII., Károly-körút 9.
Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

TÜSKÉK

•••

Usetty Ferenc

neve külön dicséretet érdemel ebben a rovatban, mely pedig egyáltalán nem a dicséretre hivatott. Mikor a városok vagyonváltságáról volt szó és a városok kongresszusa akciót kezdett, hogy a vagyonváltságot a városoknak ne kelljen fizetniök, Usetty Ferenc szeretettel és buzgalommal képviselte Budapest érdekeit és tanácskozások és értekezletek hosszu során szállt sikra a főváros mellett. A kitünő Usetty nevét jó lesz emlékezetben tartani arra az időre, amikor az uj nemzetgyülési választásokra fog sor kerülni. Majd akkor mérleget csinálunk, kik voltak a főváros nemzetgyülési képviselői között azok, akik csakugyan igyekeztek valamit tenni a fővárosnak és kik voltak azok, akiknek nemzetgyülési képviselősége a fize ések felvételében merült ki. Arról nem is beszélve, hogy a fővárosnak számos nemzetgyülési képviselője van, aki egyben tagja a főváros törvényhatósági bizottságának is. Érdekes lesz egyszer statisztikát csinálni, hogy ezek a nemzetgyülési képviselő urak hány közgyülésre vagy bizottsági ülésre jöttek el és még érdekesebb lesz annak a megállapitása, hogy hány izben hallatták nagybecsü véleményüket. Fővárostanból külön iskolát kellene nyitni a főváros nemzetgyülési képviselői számára és az iskola vezetőjéül felkérni a derék Usetty Ferencet...

❖ ❖ ❖

Bacillusok eldorádója

a mi szép Budapestünk, ahol mindenre van pénz, csak a közegészségügy előmozditására nincsen, Szabó Sándor dr., a főváros érdemes tiszti főorvosa és Csilléry András dr., aki kétségbeesetten nézi, mit mulasztanak utódai a népjóléti miniszteri székben, a közigazgatási bizottság hétfői ülésén festettek szomoru képet a balkanizálódó Budapest legfájóbb sebéről: elhanyagolt közegészségügyünkről. Kórházi ágyak, melyeken lepedő nélkül hánykolódik a beteg; kórházak, melyek közül az egyik már-már összedül, a másik viszont nem tud nyolcadik éve felépülni; sepretlen utcák, leromlott vizvezeték az állomásai annak a lejtőnek, amelyik gyorsan és biztosan Azsiába fogja juttatni a tehetetlen fővárost. Van egy eszmék, mindazok számára, akik közegészségi intézményektől sajnálják a pénzt: töltsenek el egy délelőttöt valamelyik kórház zsufolt közös termében, a puszta szalmazsákon: ha eddig egészségesek voltak, bizonyára azonnal betegek lesznek. Viszont az is igaz, hogy akkor rögtön valamely előkelő, hiányt miben sem szenvedő szanatóriumba szállitják őket...

❖ ❖ ❖

Tabarinnak

hivják azt a műintézetet, mely egy dohos pincehelyiségben ott poshad a Rákóczi-ut végén. Az itt fel- és lelépő művészek és művésznők igazán nem pályáznak arra, hogy valamikor a Nemzeti vagy az Opera tagjai legyenek, az ő ambiciójuk sokkal prózaibb és közelebbi: csak vacsorát akarnak, és hozzá természetesen pezsgőt, melyet kezeit dörzsölve szolgál fel a minden hájjal megkent pincérek hada. A Steinhardt-féle pincében előforduló lápvirágok hozzátartoznak ahhoz a különös illatu mocsárhoz, mely nevében franciául mimel, valójában pedig jó, hogy vánnyadt és festékes arcu lányok műmárából milliókat, noha kissé szagos milliókat szerezzen a Tabarin élelmes tulajdonosának. Mi csak arra vagyunk kiváncsiak, hogy miféle hatóság engedélye alapján működik a Rákóczi-uti műintézet, amikor néhány évvel ezelőtt a hasonlóképen nem szellemi igényeket szolgáló Steinhardt-mulatót azon a cimen szüntették meg, hogy a négyemeletes bérpalota szőnyegekkel és pálmákkal diszitett pincéje a legnagyobb mértékben tüzveszélyes. Ami négy év előtt tüzveszélyes volt, hogy lett egyszerre tüzbiztos, még pedig annyira holtbiztosan, hogy nemcsak hogy a diszletek, hanem még a máskülönben eléggé gyulékonynak mondható pali-szivek sem gyulnak lángra. Vizsgálatot kérünk ebben az ügyben, mert különben azt kell gondolnunk, hogy a játszási engedélyt adó hatóság a savanyu és minden tüzet nemcsak hogy nem gyujtó, hanem egyenesen egyenesen eloltó hölgyikék fáradt bájaira volt tekintettel, amikor tüzbiztosnak deklarálta a Tabarint, ami négy évvel ezelőtt még tüzveszélyes volt...

Keresztény társadalmi alapitás

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Olcsó cipővásár 15 napig.

A nyersanyagok és munkabérek **rohamos nagy áremelkedése dacára** az előbb beszerzett cipőinket, **mig a készlet tart**, a régi és feltünő **olcsó árak** mellett hozzuk forgalomba.

Férfi fekete magas box	690—790 korona
Férfi fekete fél box	590—690 „
Női fekete fél	270—500 „
Gyermek egész füzős cipő . . .	270—350 „

Minden vevő **csak korlátolt** mennyiségben vásárolhat. **Fenti árak csakis hó 27-ig maradnak érvényben.**

HIREK

•••

A járványkórházi ápolónők ügye. A kórházi ápolók közül a Szent László- és Szent Gellért-kórházakban működő 135 ápolónőnek van a legrosszabb sora, akik szemben a közkórházak ápolónőinek aránylag nyugalmasnak mondható életével, hermetice el vannak zárva a világtól, de viszont állandóan az életükkel játszanak és a betegektől egyre-másra kapják meg a tifuszt, a vérhast, a skarlátot és a többi járványos betegséget. Ezzel szemben a fizetésük ugyanannyi, mint a közkórházi ápolónőké: a lakáson és ellátáson kivül havi kétszázhuszonöt korona. Természetes ily körülmények között, hogy a járványkórházak ápolónői kara sohasem teljes, még kevésbbé megfelelő, mert ha már ápolónő valaki, akkor inkább közkórházba megy, ahol kevesebb és veszélytelenebb a dolga, mint a szegény emberekkel tele, tehát borravalómentes járványkórházba, ahonnan nem szabad kijönnie és ahol a bacillusok alkotják egyetlen társaságát. A főváros már egy évvel ezelőtt igen helyesen belátta, hogy a járványkórházi ápolónők érdekében tenni kell valamit és ezért elhatározta, hogy fizetésüket 30%-kal felemeli. Ezt a határozatot azonban a kormány nem hagyta jóvá és igy a 30% fizetéstöbblet, mely az egyetlen eszköz a járványkórházi ápolónők megtartására, nem folyósitható. A városházán *kinos megütközést* keltett a kormány visszautasitó határozata és most keresik a módokat, hogy hogyan segithetnének mégis a fertöző kórházak ápolónőin, mert a mai helyzetet tovább fenntartani nem lehet. A főváros közegészségügye parancsolóan követeli, hogy a járványkórházban, ahol százszor olyan fontos a gondos és megfelelő ápolás, mint a többi kórházakban, *teljes rend legyen* és a rosszul fizetett és elégedetlen ápolónők ne gravitáljanak más kórházakba, sőt szanatóriumokba, ahol nem kétszázhuszonöt, hanem havi ezer koronát is megadnak egy képzett ápolónőnek.

Megváltják a kórházi gyógyszertárakat. A főváros közegészségügyi bizottsága *Édes* Endre tanácsnok elnöklésével hétfőn este tartott ülésén *Szendy* Károly dr. főjegyző előterjesztésére elhatározta, hogy a közkórházi gyógyszertárakat házi kezelésbe veszi és azokat három millió koronáért megváltja a gyógyszerész-grémiumtól. *Paulheim* Ferenc és *Brezovszky* Emil dr. hozzászólásai után a Mentőegyesület évi segélyét hatvanezer koronáról kétszázezer koronára emelték fel.

—

Lakatos László A fakir cimü drámája, mely a pénteki bemutatóján oly rendkivüli sikert aratott, e héten ötször szerepel a Magyar Szinház műsorán: hétfőn, szerdán, csütörtökön, szombaton és jövő vasárnap este. Kedden és pénteken a *„Buzavirág"*-ot adják. Vasárnap délután pedig a *„Czárevics"*-et játszszák. A délutáni előadások 3 órakor kezdődnek és mérsékelt helyáruak.

A kék Mazur 75-ik előadása hétfőn volt a Király Szinházban, a vezető szerepeket most is *Péchy* Erzsi, *Somogyi* Nusi, *Nádor* és *Matány* játsszák. A kitünő darab azontul is minden este műsoron van. Vasárnap délután a „János vitéz"-t adják, a cimszerepben *Nádorral*, Iluska *Zöldhelyi* Anna, a francia királyleány a szinház uj tagja, *Karácsonyi* Ili lesz. A délutáni előadás 3 órakor kezdődik és mérsékelt helyáru.

A Legénykérés nagy sikere dominálja a Belvárosi Szinház e heti műsorát. Villányi és Forró nagysikerü vigjátéka ötször szerepel a szinház játékrendjén: kétszer — kedden és pénteken — Verneuil mulatságos vigjátéka *„Az apám felesége"*, vasárnap délután pedig a két Lakatos-darab kerül szinre.

A legnagyobb siker jegyében folyt le az Andrássyuti Szinház bemutatója. *Német* Juliska aratott igen nagy sikert a Balassa—Molnár zenés dramolettben, a műsor többi zugó tapsokkal fogadott darabjaiban és magánszámaiban *Kökény* Ilonát, *Ürmössy* Anikót, *Gál* Franciskát, *Mihályi* Licit, *Bánóczynét*, továbbá *Bárdonyt*, *Békeffit*, *Abonyit*, *Gárdonyit*, *Ihászt*, *Sárosit*, *Székely*t és *Lengyel*t jutalmazta a közönség elismerése. A vendég *Z. Molnár László* Tinódi karrikaturái viharos derültséget keltettek.

A falu rossza a Vigszinházban szombaton a következő szereposztásban kerül bemutatóra: Feledi Gáspár: *Fenyvessy* Emil, Lajos: *Zátony* Kálmán, Boriska: *Makay* Margit, Bátki Tercsi: *Molnár* Aranka, Göndör Sándor: *Csortos* Gyula, Finum Rózsi: *Fedák* Sári, Csapó: *Fenyő* Aladár, Csapóné: *Balla* Mariska, Sulyokné: *Kürthy* Sári, Tarisznyásné: *Kész* Rózsi, Egy öreg paraszt: *Szalay* Károly, Megyei csendbiztos: *Balassa* Jenő, Kónya kántortanitó: *Vendrey* Ferenc, Gonosz Pista: *Hegedüs* Gyula, Gonoszné: *Rajna* Alisz, Cserebogár Jóska: *Bárdy* Ödön, Czene cigányprimás: *Boross* Géza, Ádus, vén cimbalmos: *Szerémy* Zoltán, A Makkhetes korcsmáros: *Győző* Lajos, Neje: *Czeglédy* Róza, Jóska: *Szepessy* Kálmán. Rendező: *Csortos* Gyula. A dalok egy része *Kacsoh* Pongrác eredeti dalgyüjteményéből való. A zenei részt *Stephanides* Károly tanitotta be. A diszleteket *Máray* Béla tervezte.

A Fakir első három előadása tomboló sikert aratott és teljesen igazolta azt a várakozást, mellyel a szinház Lakatos László a legujabb darabja elé nézett. Az utolsó helyig zsufolt nézőtér az izgalmas jeleneteket feszült érdeklődéssel kisérte és felvonások végén a szerzőt, valamint a kitünő szereplőket: *Törzsök*, *Tarnait*, *Ujj* Kálmánt, *Kertészt*, a vendég *Titkos* Ilonát és *Jankovich* Magdát számtalanszor a függöny elé tapsolta. Az érdeklődés a darab további előadásai iránt oly nagy, hogy a kitünő darab előreláthatólag hosszu ideig uralni fogja a Magyar Szinház műsorát.

A Renaissance-mozgó már első filmjével, az *„Ezerarc uember"*-rel rendkivüli sikert aratott. A nagyszerü filmjáték és benne különösen Harry *Liedtke* páratlanul álló alakitása mindenkit elragad. A kopenhágai tőzsde izgalmas jelenetei, a dán milliomos hatalmas palotájának káprázatos álarcosestélye, az orfeumi jelenet, melynek szinpadán szenzációs akrobata szám játszódik le, az óriási luxushajó indulása a kikötőből, az égő hidroplán, de legfőként az izgalmas automobil-hajsza mind rendkivüli vonzerőt adnak ennek a pompás képnek, amelyről ma egész Budapest beszél. A Renaissance igazgatósága nagy sikerre való tekintettel megváltoztatta eredeti műsortervét és csütörtökig meghosszabbitotta az *„Ezerarcu ember"*-rel rendkivüli sikert aratott A leg 16 éven aluliak is megnézhetnek. A *„Szahara császárja"* csak pénteken kerül bemutatásra. A *„Fridolin, mint gentleman"* cimü kisérő film rendkivül kacagtató bohózat. Az előadások naponta 5, 7 és 9 órakor kezdődik.

KÖZGAZDASÁG

•••

A Juta- és Kenderipar R.-T. ez évi augusztus 30-án tartott XVI. rendes közgyülésén elhatározta, hogy az elmult üzletévre részvényenként 70 korona (14 százalékos) osztalékot fizet. Ugyanez a közgyülés az alaptőkének 15 millió koronára való fölemelését határozta el. — A Magyar Kender- és Lenipar R.-T. (előbb Salzmann és Társa) ugyancsak ez évi augusztus 30-án tartott XVI. közgyülésén az elmult üzletévre részvényenként 20 korona (10 százalékos) osztalék fizetése határoztatott el. Ez a vállalat alaptőkéjét 30,000.000 koronára emelte föl. Mindkét vállalat néhány hónappal ezelőtt a Magyar-Olasz Bank R.-T.-gal érdekközösséget létesitett és a bankérdekeltség képviseletében a Juta- és Kenderipar R.-T. igazgatóságába *Éber* Antal dr. mint alelnök és *Révész* Alfréd, a Magyar Kender- és Lenipar R.-T. igazgatóságába pedig *Neumann* Gábor és *Halmi* Miklós dr. választattak be.

A Just tőkeemelése. A Dr. Just-féle Izzólámpa és Villamossági R.-T. szeptember 14-ére rendkivüli közgyülést hivott egybe alaptőkéjének fölemelése ügyében. A tőkeemelés a társaság vagyonváltságával van összefüggésben. Itt emlitjük meg egyuttal, hogy a társaság gyára erőteljesen dolgozik és teljesen versenyképes, igen jóminőségü lámpákat állit elő.

A Magyar-Német Bank augusztus 31-én tartotta *Zakár* Ferenc elnöklésével a Nemzeti Hitelintézet tanácstermében rendkivüli közgyülését, amelyen az igazgatóság kiegészittetvén, a következőképen alakittatott meg: *Ament* Ferenc, *Baudisch* Ferenc, a Centralbank der Deutschen Sparkassen igazgatója, *Bleyer* Jakab v. miniszter, *Dezasse* Ferenc gróf, *Dummel* Nándor, *Eybach* Kornél dr., *Fronius* Károly Vilmos, *Gatterer* J. Károly, az Österreichische Industrie und Handelsbank igazgatója, *Haller* József dr., *Hammer* C. Róbert, a Centralbnk der Deutschen Sparkassen igazgatója, *Klein* Antal dr., *Lippmann* Frigyes dr., *Morvay* János, *Rohan* Károly Antal herceg, *Rónay* Béla, *Schiessel* Henrik, *Somssich* Tihamér gróf, *Szájbély* Gyula, *Székely* Lajos, *Ulain* Ferenc dr., *Wegner* János, *Zakár* Ferenc, *Zeke* Gusztáv. Az Industria Bank Részvénytársasággal történő fuzió a folyó év szeptember havában tartandó közgyülésen válik véglegessé.

A Vasutfelszerelési Részvénytársaság augusztus 29-én tartotta alakuló közgyülését a Pesti Lloyd-Társulat üléstermében. A vállalat, mely 20 millió korona alaptőke mellett a Biedermann és Társa budapesti vasutfelszerelési cég üzletkörének átvételével alakult meg, a hozzá közelálló Otto *Wolff* németországi koncernben egyesült művek és pénzcsoportoknak a magyar iparral és érdekeltségekkel való együttműködése utján óhajtja alapszabályszerü feladatát és keleti export-programmját megvalósitani. Az igazgatóság tagjai: *Gratz* Gusztáv dr., *Kohner* Adolf báró, *Banhaus* Károly báró (Wien), *Urbán* Adolf, *Bachrach* Adolf dr. (Wien), *Biedermann* Gyula (Wien), *Biedermann* Miklós dr. (Wien), *Biedermann* Jenő, *Fleischer* Ottó (Wien), *Fónagy* Ödön dr., *Kaszab* Aladár, *Kind* Róbert dr. (Köln), *Lamarche* Gyula (Duisburg-Ruhrort), *Löw* Antal dr., *Matlekovits* Sándor dr., *Radvánszky* Antal báró, *Somssich* Tihamér gróf és *Winternitz* József (Wien). A felügyelő bizottság tagjai: *Hazay* Samu báró, Ft. *Nemes* Antal, *Szájbély* Kálmán, *Béldi* Izor József dr., *Csizmazia* Endre dr., *Neszmély* Lajos, *Rybarc* Amadeus és *Vadász* Dezső. A közgyülést követő igazgatósági ülésen az igazgatóság elnökévé *Gratz* Gusztáv dr., alelnökökké *Kohner* Adolf báró, *Banhans* Károly báró és *Urbán* Adolf választattak meg; a vállalat ügyvezetésével pedig *Biedermann* Jenő bizatott meg.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR

Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

I. évfolyam Budapest, 1921 szeptember 21. 37. szám

ÚJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Kőbánya és a várospolitika

Irta: MINKE BÉLA dr.
törvényhatósági bizottsági tag.

Még az ugynevezett boldogabb korszakban sokszor esett arról szó, hogy a fővárost környező községek hozzácsatolásával megvalósitják Nagy-Budapestet. Bár kétségtelen, hogy a multban oly csodálatos lendülettel fejlődött Budapest természetes vágyának tünt fel *Nagy-Budapest* képe, mégis szabadjon nekem megjegyeznem, hogy e vágy amilyen természetesnek látszott, amidőn ennek gondolata megszületett, ugyanakkor még nagyon, de nagyon időelőtti is volt. Szerény nézetem szerint ugyanis egy városnak csak akkor szabad terjeszkednie, ha saját területének keretein már tulnőtt, ha ezen belül már befejezte fejlődését. Márpedig ez a fejlődés *Nagy-Budapest* gondolatának felmerülése idejében nem fejeződött be, ami egészen természetes is, ha elgondoljuk, hogy a főváros jóval nagyobb területen fekszik, mint akárhány sokkal népesebb világváros. A fejlődésben levő Budapest tehát önmagában ezen ténynél fogva ad halasztó hatályt *Nagy-Budapest* gondolatának, tekintet kül arra a szomoru tényre, hogy kis országnak nagy fővárosa vagyunk.

Miután a meglevőt kell fejlesztenünk, állapitsuk meg, vajjon az eddigi fejlődési irányzat mindenben megfelelő volt-e. [illegible] *válaszolnunk*, mert még a Belváros, mint a főváros magva körül csoportosuló kerületek soha nem sejtett arányban virágoztak fel, addig a külvárosok városrendezési, közlekedési, világitási, közegészségügyi, szociálpolitikai és egyéb szempontokból alig-alig kaptak egy kis koncot. Szánt szándékkal használom a „*konc*" szót, mert sajnos, ez a fejlődés csak részben természetes, részben azonban természetellenes és annak a politikának a következménye, amely önző érdekklikkeket és törzsfőket nevelt. A klikkek és a törzsfők a régi választói rendszer következtében a belső kerületekben éltek és uralkodtak és igy csak azok a kerületek fejlődtek a többiek rovására, ahonnan a klikkek és a törzsfők uralma kisarjadzott. A külvárosok pedig ugyszólván az ebek harmincadjára kerültek. Ez a politika ugyan opportunus volt, de csak az egyesek és nem a köz javára, mert egészséges városi politika egységes fejlődést és önzetlen irányitást követel. A keresztény gondolat bevonulása megszüntette ugyan ezt az opportunus törzsfő politikát, mégis ugylátszik, hogy — habár talán csupa megszokásból — még mindig a régi módi járja, mert bizony a külvárosok a városházán még mindig a hamupipőke szerepét játszák. Ez a szerep különösen Kőbányára áll, mely a főváros egyik legnagyobb területü külvárosa, majdnem akkora, mint a balpart többi kerületei együttvéve. Pedig éppen Kőbánya volt az, amelynek Pest és Buda egyesitése után a fővároshoz történt kapcsolása már bizonyos irányban a Nagy-Budapest gondolatait szolgálta és amely a legalkalmasabbnak látszott, hogy a világvárosok mintájára oly külváros szerepét töltse be, mely *ugy a gyárvállalatok központositására mint a hivatalnokseregek és a munkások egészséges elhelyezésére a legalkalmasabb.*

Kőbánya területe olyan nagy és egészséges, hogy a látszólag ellentmondó előbb emlitett két szerepét egyaránt betöltheti.

Ugyanis Kőbányának legmagasabb pontja majdnem egy nivóban van a Gellért-hegy tetejével, a szélén pedig ott terül el a hatalmas Rákosmező. Viszont a főváros belső kerületétől való távolsága alkalmas arra, hogy a gyárkémények füstjétől a pestiek tüdejét megkimélje. És mégis, bár évtizedek multak el, alig történt valami abban az irányban, hogy Kőbányát közelebb hozzák a belkerületekhez. *A közlekedésügyi politika* Kőbányát ugyszólván teljesen elhanyagolta. Tervek ugyan készültek a háboru előtt, de Kőbánya villamoshálózata még sem lett sürübb azon szükkeblüség folytán, hogy a villamosvállalatok, melyekre pedig ugyancsak volt befolyása a fővárosnak, pillanatnyilag nem találták meg számitásaikat. A háboru utolsó évétől kezdve pedig Kőbánya a villamos közlekedés kora esti órákban való beszüntetése folytán a kulturától ugyszólván teljesen megfosztatott. Bár Kőbánya, mint emlitettem, a legegészségesebb balparti kerület, mégsem jutott eszébe sem a fővárosnak, sem az államnak, hogy Kőbányára *közegészségügyi intézményeket* helyezzen el, ugy hogy ma csak egy pár betegre szóló befogadóképességgel rendelkező tüdőbeteg-gondozója van. *Az ut, csatorna, világitás* kérdése ugyszólván csak Kőbánya néhány utcájában van megoldva, a külsőbb területein éppen ott, ahol Kőbányának kb. 80 gyára közül a legtöbbnek van telepe, ahol tehát ipari szempontból is fontossággal bir ez érintett munkálatok elkészitése, mondhatnám még egész kezdetleges állapotban van. Ugyanott lakik azonban Kőbánya legtöbb szegénye és hogy mennyi és mily nyomoruságban élők, annak megmondhatója *Pedlow* kapitány, az amerikai segitőakció vezetője, aki megállapitotta, hogy Budapest összes városrészei közül Kőbányán van a legleirhatatlanabb és legtehetetlenebb nyomor.

Rendezetlen poros utcák és a csatornázás hiánya pedig ezt az egészségi standardot süllyeszti, a nyomort pedig neveli. A csak néhol pislákoló petroleum lámpák, *a közbiztonságot, sötétben az utcán mentén tátongó gödrök* pedig a testi épséget veszélyeztetik.

E cikknek nem célja Kőbánya fájdalmát részletesen felsorolni, mert akkor sajnos, nagyon sokat kellene irni, csupán általánosságban kivánok rámutatni azokra az anomáliákra, melyek a helytelen várospolitika következtében Kőbánya és ezzel egyszersmind fővárosunknak egész fejlődése hátrányosan érintik. Mert akármilyen kis ország is vagyunk és akármennyire agrárállam, a fővárosnak és az országnak elsőrendü érdeke az ipari termelés fejlesztése. Már pedig Kőbánya ma már elsősorban *gyárvárosa a fővárosnak* és ha az épülő Dunakikötővel be kivánunk és be is kell a legnagyobb mértékben kapcsolódnak a dunai nemzetközi forgalomba, ugy Kőbányát számitáson kivül hagyni nem lehet és nem szabad.

Ezeket a szempontokat a legmelegebben és a leghatározottabban ajánlom fővárosunk intézőköreinek figyelmébe és a jövőben annak hogy az Andrássy-utra autóbusz járatokat vezetnek, de ugyanakkor nem gondoskodnak arról, hogy a Gyömrői-utra legalább omnibusz járjon, vagy, hogy mig Ujpest szó nélkül, addig Kőbánya csak az intézőkörök figyelmének egyenes felhivására kapja meg az éjjeli villamosjáratokat, vagy, hogy a *Pedlow* kapitány által egyenesen Kőbányára helyezni kivánt szülőnő-otthon egyes intézők akaratából még ma sem nyert elhelyezést: nem szabad megtörténnie. E példákat a legutóbbi hónapok történetéből vettem ki, mint a legkiáltóbbakat. Ezek teljesen igazolják a helytelen irányt, mely ahelyett, hogy egészséges decentralizáció elvét követné, *minden centralizál.* A helyes várospolitika szempontjából nem tartom elégségesnek *egyes vezetők* jóindulatu megértését, mert szükséges, hogy az *összes vezetők* egyenként és összesen legyenek áthatva attól a gondolattól, hogy Kőbánya bármennyire is körül van barrikádirozva és bezárva vasutvonalakba, mégis a fővárosnak egyik legfontosabb kerülete. Az pedig semmiesetre sem kivánható, hogy erre a körülményre a főváros csak akkor jöjjön rá, amikor a termelő munka igazi megindulásakor látni fogja, hogy Kőbánya hangya szorgalmu, de eddig elhagyott szellemi és testi munkásai, akik ugy az országos, mint a községi választások alkalmával egyhangulag adták tanujelét keresztény és magyar érzésüknek, milyen sok produktiv munkával járulnak hozzá fővárosunk fejlesztéséhez és a termelő munka kapcsán megszülető és izmosodó termelő gondolatokkal és tettekkel integritásunk visszaszerzéséhez is.

Hogyan fest a Vigadó házikezelésben?

Zenekultura helyett bürokratizmus — Kiirták a pályázatot a vendéglő bérletére — Meg kell alakitani a Vigadó-bizottságot!

Az a tragikomédia, mely a fővárosi Vigadó bérlete körül hónapokkal ezelőtt megkezdődött, befejezéséhez közeledik. A pénzügyi bizottság egyik legutóbbi ülésén elhatározta a termek és a ruhatár házi kezelésbe való vételét, most pedig megjelent a versenytárgyalási hirdetmény a Vigadó vendéglőjének, valamint az ehhez tartozó lakásnak 1921. november hó elsejétől való 6 és fél éven át való bérbeadására. Bérösszegül évi negyvenezer korona fix bérösszeget, valamint az ugynevezett *pecsenyebrutto* után megajánlandó százalékos részesedést köt ki a főváros. Ilyképen a Vigadó bérlete, melyre egész keresztény és nemzeti hangverseny kulturánkat akarták alapitani egyes pályázók, *egy harmadrangu vendéglő bérletévé zsugorodott össze*, mely a pályázókat kivéve, jóformán senkit sem érdekel, — hacsak az az érdekes kikötés nem, hogy a vendéglős mindenesetre köteles *Harmatvizet* árusitani és a spriccereket ezzel készíteni.

A vigadói vendéglő pályázatának kibocsájtásával kapcsolatban kerültek nyilvánosságra azok a *teremhasználati feltételek*, amelyeket a főváros városgazdasági ügyosztálya november elsejétől kezdődőleg a hangversenyvállalkozókra kötelezően megállapitott. A feltételek szerint hangversenyeket, irodalmi felolvasásokat és táncművészeti előadásokat hétköznapokon este fél hat és fél nyolc, valamint nyolc és tiz óra között lehet rendezni. A hangversenytermek egyszeri használatának díját a legdrágább belépőjegyek mértékéhez igazitja a főváros. Ha 100 korona a legdrágább belépőjegy, akkor 4300, ha 150, akkor 4800, ha pedig ennél több, akkor 5800 korona a terem használati dija.

Ezek a dijak november elseje és március 31-ike között érvényesek, a dij egyébként 3000, 3500 és 4500 korona.

A nyilvánosságra került teremhasználati feltételek még sok apróbb kikötést foglalnak magukban, melyek arra vonatkoznak, hogy a főváros a teremhasználati dijat *minden körülmények között* megkapja. Ezekhez a teremhasználati feltételekhez azonban *nékünk is van néhány szavunk!*

Amikor a székesfőváros pénzügyi bizottsága a Vigadó termeinek bérbeadása helyett annak házi kezelését határozta el, a bizottság szeme előtt egyáltalában nem az a szempont lebegett, hogy ilyképen nagyobb jövedelmet huz a főváros a Vigadóból, sőt arra is el volt készülve a bizottság, hogy a házi kezelés *jövedelemcsökkenést* jelent, mert a terembér megállapitásánál bizonyos kulturális és művészi szempontok is számitásba kell, hogy jöjjenek, ami mind pénzbe kerül. Arról nem is beszélve, hogy a bérbeadások effektuálására valóságos *külön kis hivatal* felállitása válik szükségessé, ami mind pénzbe, még pedig sok pénzbe kerül.

Amikor a pénzügyi bizottság a házikezelésbe való vételt határozta el, akkor a legközvetlenebb anyagi és művészi felügyeletet akarta gyakorolni a Vigadó termeire,

azt akarta, hogy a Vigadó termeinek bérlete, illetőleg bérbeadása *a keresztény és nemzeti hangversenykultura szempontjai szerint történjék.*

Ezzel szemben mit látunk? A városgazdasági ügyosztály a tanács utólagos hozzájárulásával *oly magasan állapitja meg a teremhasználati dijakat*, hogy a hangversenyrendezők csak igen magas beléptidijak megállapitása mellett folytathatnak hasznothajtó vállalkozást. Ahelyett, hogy klasszifikált volna a főváros és magasabb teremhasználati dijakat állapitott volna meg, például a táncprodukciók, mint a zenekari hangversenyek számára, csupán a belépődijak nagysága szerint, tisztára üzleti alapon, progressziv módon határozta meg a teremhasználati dijakat. Vagyis

a fővárosnak nem fontos, hogy valamely bretli-primadonna fitogtatja-e lankadt bájait a Vigadó dobogóján, vagy pedig nemzeti és irodalmi célu felolvasás történik-e ott! A terem használati dija mindig ugyanaz,

tehát ugyanoly magasaknak kell lenni általában a tánc-

produkciók, mint az irodalmi előadások belépődijainak. Az az ellenvetés, hogy a táncprodukciók belépődijai általában magasabbak szoktak lenni, mint az irodalmi előadásokéi, általában *nem áll meg*, mert a belépődijak megállapitása az előadó művészi nagyságától vagy hirnevétől függ, tehát a belépődijakkal arányosan megállapitott teremhasználati dij lehet pénzügyileg tetszetős, de művészi szempontból káros és antikulturális.

A teremhasználati feltételek arra valók, hogy azokat a hangversenyvállalatok aláirásukkal magukra nézve kötelezőknek ismerjék el. Több izben átböngésztük a teremhasználati feltételeket, azonban egyetlen sort nem találtunk arra vonatkozólag, hogy a főváros tanácsának, vagy valamilyen bizottságának *joga lenne az előadások művészi voltát ellenőrizni.* Holott a pénzügyi bizottság *kifejezetten azért* vette házi kezelésbe a Vigadó bérleteit, hogy ilyenképen a hangversenyek, irodalmi felolvasások és táncművészeti előadások nivójára felügyeletet gyakoroljon. *Kissé furcsa* ilyen körülmények között, hogy a városgazdasági ügyosztálynak még csak eszébe sem jut, hogy a teremhasználati feltételekben *legalább általánosságban* hangoztassa, hogy a termeket csak megfelelő művészi és erkölcsi nivóju előadások céljaira adja bérbe. A kereszténységről és nemzetiről nem is beszélve . . .

Igy fest a *„házi kezelés"* a maga meztelen valóságában. Ami a bizottságban még kultura és művészet, az a gyakorlatban teremhasználati dijak skálájára zsugorodik össze. Ami a bizottságban jóindult és idealizmus, az a valóságban szürke akta és bürokratizmus.

Hol késik a vigadói bizottság?

A pénzügyi bizottság azon ülésén, mely a Vigadó házi kezelésbe való vételével foglalkozott, jól hallottuk az inditványt, hogy a házikezelésre külön bizottság ügyeljen fel. Ennek a bizottságnak *hire-hamva sincsen*, holott a városgazdasági ügyosztálynak a bizottság megalakitására *előterjesztést kellett volna tennie.* Ez a bizottság van hivatva arra, hogy a *legszigorubban* ellenőrizze a Vigadó dobogóján a nyilvánosság elé kerülő művészi, vagy nem művészi produkciók értékét, — hogy gondoskodjon a teremhasználati dijak olyképen való megállapitásáról, hogy a terembérlet és általában a házikezelés a fővárosnak elsősorban ne a zsebét, hanem a főváros közönségének művészi izlését és hangversenykulturáját szolgálja. Ez a bizottság van hivatva arra, hogy az egyes nagy hangverseny-vállalatoknak esetleg a rendes terembérleti dijak kisebb összegben való megállapitása ellenében animót adjon népszerü, a keresztény és nemzeti kulturát szolgáló hangversenyek rendezésére. Sőt azt sem tartanók kivihetetlennek, hogy erre jelentkező hangversenyvállalkozóknak a köztisztviselők számára való *mérsékelt áru hangversenyek rendezése ellenében* bizonyos számu *ingyen terembérletet* biztositana.

Mindehhez azonban kulturális és művészi érzék kell, amit a városgazdasági ügyosztály teremhasználati feltételeiben megtalálni nem tudunk, de ezt nem is vesszük rossz néven, mert a városgazdasági ügyosztálynak, sokak szerint igen helyesen, csak a főváros zsebe lebeg a szem előtt. Ám épen ezért van szükség, még pedig a *legsürgősebben* külön vigadói bizottságra, melyet esetleg a törvényhatósági bizottságokon kivül zenei életünk néhány jelesével is ki lehet egésziteni, hogy a házi kezeléses Vigadó ne a főváros kisebb és nagyobb üzleteinek számát szaporitsa, hanem vára, még pedig erős vára legyen a zenekulturának.

A piaristák háza

Amikor a piaristák jó néhány esztendővel ezelőtt elfoglalták uj rendházukat, ennél a költözésnél is hüek maradtak a tradicióhoz. Mindössze néhány lépést tettek előre, továbbra is ott telepedtek le régi házuk közvetlen szomszédságában. Az uj székház a nagyvilági jellegü Váci-utca vonalában áll, de falaira árnyékot vet a régi ház csonka maradéka, amely diszetlen s mégis puritán előkelőséggel ható emeletsorával a Dunapartra néz. (Nemrég az állam és főváros között tudvalevően villongás támadt, hogy különböző hivatalok céljaira ki vegye birtokba. A probléma, rövid jegyzékváltás után, békésen elintéződött.)

A piaristák nem ok nélkül ragaszkodtak ahhoz a helyhez, ahol uj otthonuk pompás palotaszerüséggel felépült. Kezdve ugyanis attól a pillanattól, hogy lábukat a pesti földre tették: e pont körül keringtek. S ugyancsak sok fáradságba és küzdelembe került, amig elfoglalhatták jogos helyüket. Amikor a XVIII. század elején idejönnek, a mai *Régi posta-, Kötő-* és *Galamb*-utcák által határolt dunaparti telken ütik föl tanyájukat. Valóban, tanyát kell mondanunk, mert a ház, amelyben ekkor laktak, sokkal közelebb állt a viskóhoz, mint a palotához. Néhány szoba volt mindössze, s mégis, mindjárt az első nap azt csinálták benne, ami a piaristáknak a magyar kulturában országos jelentőséget ad: *tanitottak.*

Az a terjedelmes épület, amelyet elhagytak s melyből már csak csonka rész beszél a multról: nem épült egyszerre, hanem különböző időközökben. Öt oly részből állt, amelynek keletkezési dátuma más és más. S minden egyes dátum, magának a pesti piarista-rendnek történetében egy-egy megerősödés, sőt egész kis honfoglalás. Mert annak idején egy-egy épületrész emelése korántsem ment simán, nem csupán pénzen fordult. A piaristáknak valósággal hadakozniok kellett, először magával a városi tanáccsal, amely hosszu ideig, a XVIII. század végéig nem jó szemmel nézte működésüket. A városi tanácsnak ugyanis nem nagyon tetszett az, ami a piaristákat kezdettől fogva jellemzi, ami mellett a nemzeti megpróbáltatások napjaiban is kitartottak, nem tágitottak mellőle, még II. József ukázaival szemben sem. A piaristáknak ez az erényük és erejük: tüzes és bátor, meg nem alkuvó magyarságuk. Emiatt kellett folyvást hadakozniok — persze csak törvényes eszközökkel — a tulnyomórészt német elemből összetevődött városi tanáccsal, a polgársággal. Valamint egyéb hatalmasokkal, akiket a piaristák ellen szintén mesterkedő jezsuiták mozgattak.

1731-ben vették meg például a régi *Városház-térre* néző egyemeletes épületet, de csak 1762-ben költöztek be végérvényesen és ünnepiesen. Addig pör folyt miatta. Ez a ház, amig állt (1911-ben kezdték bontani), husz évvel idősebb volt Budapest ma legöregebb házánál, *a Károly-kaszárnyánál.* A XVIII. századnak egészen a küszöbén épült, *Klögelsberg* János nevü ezredes pénzéből és passziójából. Innét egy temesvári bolgár marhakereskedő tulajdonába jut, akit Bilicsnek hivtak. Majd, amig a piaristák tényleg megvehették, előbb bizonyos *Voetler* báró s aztán gróf *Eszterházy* Ferenc tárnokmester volt a háziur. Ehhez a városház-téri épülethez fogódzó kötő-utcai és eskü-téri részt még a XVIII. században, a dunaparti részt (jelenleg ez áll) 1845-ben, a belső udvari szárnyat pedig husz évvel később emelték.

Amily tanulságos és sokszor izgalmas, ugyanoly terjedelmes kötet volna elmondani, hogy miféle munka és élet folyt e régi piarista-ház falai közt. Röviden elég ha azt mondjuk, hogy oly papok tanitottak benne, akik iz'g-vérig humanisták voltak és magyarok. Mint ahogy *Takáts* Sándor, a piaristák tudós monografusa emliti: a régi Pesten, „ebben a német lakosu városban, a protestáns Rumi szerint, a piaristák háza volt a magyarság vára". A tanitás nagy munkája mellett a tudomány és irodalom egész sereg napszámosa és kiváló embere élt e kollégium falai közt, akik — *Felsőbüki Nagy* Pál szavaival szólva — „pislogó mécseik mellett, nélkülözve és sanyarogva munkálták a honi nyelvet és irodalmat". Hires szinielődáikon, a XVIII. század elején, itt kezdődnek a magyar drámairodalom nyomai. Egyik tudós mesterük, *Szablik* István dr. készitett az első magyar földgömböt s bocsátja föl az intézet udvarán, 1783-ban az első léghajót. Pesti piarista tanárok honositják meg 1743-ban a filozófiai oktatást, s helyiség hiányában ebédlőjükben hirdetik Newton, Leibnitz tanait. Itt hangzik először, Benyák Bernát révén, magyar nyelven a filozófia. Innen indul ki a nemzeti hatásában korszakos *Dugonics* András munkássága. Itt ápolja a tudományos akadémia eszméjét a piarista *Révai, Benyák* és *Horányi* társaival, akik titkos üléseken dolgoznak ki az alapszabályokat a testőr *Bessenyeivel* és *Ányossal* egyetemben. 1779-ben már készen voltak a „hazafiui magyar társaságnak" törvényei, amelyek hogy papiron maradtak, nem rajtuk mult, hanem II. József korán. Azon az időn, amelyről *Benyák* Bernát egy helyütt igy ir: „Csillagunk szomoru, a bu a földre ver. Sirnak a magyarok, zokognak leányaik, ássák már nekik a sirvermet."

Azokról is van adatunk, akik reggelenként könyvekkel léptek be hónuk alatt a régi piarista-ház kapuján. Akik bizonyos büszkeséggel mondhatták s mondják, hogy ők „piarista tanitványok". Nem számitva a legrégibb névkönyveket, amelyek elvezetek, százhuszezren vannak, akik ittt jártak, itt tanulták az „első latint", rövidnadrágosan s kijöttek mint felnőtt ifjak. Ha ehhez hozzávesszük a szintén piarista vezetés alatt állott „nemzeti főelemi iskola" negyvenezer növendékét: valóban egy egész darab Magyarország az, amelybe a piaristák tanitásának gyökere nyulik. De nemcsak a szám, a méret beszél a pesti piarista mult szelleméről. A tanitványok rengeteg seregének neveit vizsgálva, egész sor névre bukkanunk, akiknek történelmi szerepük, mély nyomuk van a magyar élet könyvében, akik a tudomány, az irodalom, a politika, a társadalmi munka ormára jutottak, s akiknek cimén a piaristák háza tulzás nélkül igényt tarthatott arra, hogy a kiváló emberek iskolájának nevezzék. Csupán rövid közlést adunk, amikor megemlitjük, hogy e nevek közt vannak oly költők, irók és tudósok, mint *Vörösmarty*, báró *Jósika* Miklós, *Petőfi, Lenau, Katona* József, *Bacsányi, Verseghy, Toldy* Ferenc, *Madách* Imre, *Nagy* Ignác, *Péterfy* Jenő, *Szily* Kálmán, *Agai* Adolf, *Pauler* Gyula, *Horváth* Mihály, *Tóth* Béla, *Ambrus* Zoltán stb. Ide járt *Széchenyi* István, oly politikusok, mint *Almásy* Pál, a képviselőház elnöke 1847-ben, *Deák* Antal, *Földváry* Gábor, *Pestmegye* nagy alispánja, *Andrássy* József helytartó-tanácsos, a régi „Világ" szerkesztője, gróf *Ráday* Gedeon, *Majláth György* országbiró, *Felsőbüki Nagy* Pál, *Cziráky* Antal országbiró, *Ráth* Károly, *Csávolszky* Lajos, *Justh* Gyula, *Ábrányi* Kornél, *Berzeviczy* Albert báró stb. A miniszterek közül a vértanu *Csányi* László, *Klauzál* Gábor, *Bittó* István *Lukács* Béla, *Eötvös* Loránt báró, *Khuen-Héderváry* Károly gróf, *Wlassics* Gyula stb. Hadvezérek, nagy katonák: *Simonyi* óbester, *Mészáros* Lázár, *Perczel* Mór, *Földváry* Károly, a vörös sipkások parancsnoka. Itt tanultak *Lotz* Károly, *Jankó* János festőművészek, *Haynald* érsek, *Entz* Géza, *Ponori Thewrewk* Emil és Aurél, *Hampel* József, *Pertik* Ottó, *Réczey, Zipernovszky, Plósz* Sándor, *Dollinger* egyetemi tanárok, *Boráros* János, *Rottenbiller, Gerlóczy, Kammermayer, Rózsavölgyi* polgármesterek stb.

*Sántha Dénes versei**

Miért sir? . . .

Miért sír a magyar nóta?
Mért nem ujjong, mért zokog?
Mintha halott siratóra
Járnának a gyászolók?

Sírjon csak a magyar nóta, —
Hisz eddig is sírva szólt!
Temetés van — s a halottja
Milljók édes anyja volt.

Temettek már sok halottat,
Fájón hulló könny között,
De ennyit még nem zokogtak
Soha, soha sír fölött!

Kétszer úgy fáj, ha titokban
Ül a lelken a ború, —
Rab hazában, halott honban
Kétszeresen fáj a bú!

Idegen, vad nép tapossa
Szép magyar föld szent rögét!
Azért sír a magyar nóta
Hegyen, síkon szerteszét!

A pozsonyi híd aljából
Röpke szárnyán útra kél
S rab magyarnak bánatáról
Bús regéket súg a szél.

Fogarasi vár aljába'
Székely legény andalog,
Sírva mond a szél szavára:
Én is, én is rab vagyok!

Székely legény omló könnye
A szél hátán tovaszáll,
Föl egy sötét, nagy felhőbe,
Hol ezer könny várja már.

Nő a felhő, alig bírja
A felszálló könnyeket, —
Gyászos leple elborítja,
Elfödi a kék eget.

De a könnyek szállnak egyre,
És a felhő csak dagad, —
Fájdalommal terhes keble
Tombol, ámde — meghasad.

Hegy tövében bérc patakja,
S folyó, futva síkon át,
Lágy ölébe befogadja
Hulló könnyek záporát.

Hulló könnyüt szerte hordja
A folyó és a patak, —
A világnak, hogy megmondja:
Azért sír a magyar nóta,
Mert hazája néma rab!

Ha meghalok. . .

Ha meghalok: fejfám mellé
— A porhanyós rögbe —
Ültess egy szál piros rózsát, —
Levél nélkül, gyökér nélkül
Tűzd bele a földbe.

Szívem lent is égő vágya
Gyökeret húz majd a szárra, —
S a szemembe csukott könnytül
A levele is kizöldül.

Borulj akkor a síromra,
Szívd magadba piros rózsa
Illatába ömlött lelkemet; —
Tépd ki aztán azt a rózsát,
Levelestül, gyökerestül
S tépd ki véle fájó szívemet.

Te arra jársz. . .

Te arra jársz, hol a nap reggel útra kél, —
Én ott, hol este nyugovóra hajlik; —
Köztünk — habár tán egy a vágy, tán egy a cél —
Szakadék tátong, sziklacsúcs magaslik.

Te fölfelé szállsz, dal s feslő virág között, —
Neked bíborban csillog még a hajnal; —
Előttem fagy van, — avar a hátam mögött, —
S vitáznom kell a hívó alkonyattal.

Feléd a gyönyör int — és maradásra kér
Szivet és lelket lenyügöző ének; —
Előttem akadálytalan a pályatér:
Megyek ölébe a nagy Semmiségnek.

* Kevesen tudják, hogy *Sántha* Dénes tanácsnok, a katonai ügyosztály vezetője, régi munkása az irodalomnak is. Verseket és szindarabokat ir *Sántha* tanácsnok, és mint az itt közölt versei is bizonyitják, költeményei a magyar versirás gyöngyei közé tartoznak. *Sántha* Dénes költeményei különben az ősz folyamán könyvalakban is megjelennek.

Haldoklik a Népjóléti Központ

Nincs pénz, üresek a raktárak — Megszünt az amerikai, holland, svájci segélyakció Amerikában most az oroszok javára gyüjtenek — Mit mond a Népjóléti Központ igazgatója?

A háboru nélkülözései között külön jótétemény volt a főváros szegényebb lakosságára a Népjóléti Központ, mely egyesiteni igyekezett magában mindazokat az akciókat, amelyeket a nincsetlenek istápolására inditottak a jószivü emberek. Különösen nagy jelentősége volt a Népjóléti Központ működésének *1919 telén*, mikor a forradalom és kommunizmus után segitségére siethetett az elhagyottaknak. Tavaly már kevésbbé volt eredményekben gazdag a Központ működése, alig egy negyedét oszthatta ki pénzbeli és természetbeni adományokban az azelőtti esztendő ajándékainak. A Népjóléti Központ legszomorubb tele azonban a most ránk szakadó lesz, mely pedig az inségesek szempontjából a legterhesebbnek igérkezik. Elfogyott a pénz, megszünt a külföld érdeklődése, a régi képviselőház óriási raktárai, melyekre pedig, hej, de sokan számitanak, üresek, nagyon üresek . . .

A Népjóléti Központ termeknek is beillő irodahelyiségeiben alig lézeng egy-két hivatalnok. Minek is? Adnivaló semmi sincsen, annak megmondására pedig, hogy nincs segitség, egy-két alkalmazott is teljesen elegendő. Az igazgatói szobában *Markovich* Aladár dr. tanácsjegyző fogadja az *Uj Budapest* munkatársát és a Népjóléti Központ helyzetéről és a közelgő télről a következőket mondja:

— Két szóval vázolhatom a helyzetet: *Semmink sincs.* Aminek volt, az elfogyott, uj adományok pedig csak nem akarnak érkezni. Őszi akciónk kimerül abban, hogy a még rendelkezésünkre álló ezer pár cipőt kiosztjuk az arra leginkább rászorultak között. Ez az ezer pár cipő azonban, melyet a hüvösebb időjárás beálltával az iskolák utján osztunk szét, *csak egy csep a tengerben,* — hiszen az elmult télen, mikor nagyon silány volt az akció, *tizennyolcezer pár cipőt osztottunk szét.*

— Szinte naponként tárgyalok *Pedlow* kapitánynyal, az amerikai vörös kereszt vezetőjével. Memorandumot akartunk átnyujtani a kapitány urnak, ő azonban kijelentette, hogy *erre nincs szükség, mert anélkül is eléggé ismeri nyomoruságos helyzetünket.* A helyzet azonban az, hogy Amerikában Magyarország iránt való érdeklődés *teljesen lecsappant.* Az ameriaiak azt mondják, hogy Magyarország megkötötte a békét, ideje, hogy helyreálljanak a normális viszonyok. Amerika most azokon akar segiteni, akik az ő véleményük szerint nagyobb nyomoruságban vannak, mint mi, szegény magyarok. A rideg valóság az, hogy a könnyen lelkesülő Amerikában most nem a magyarok, hanem *az oroszok javára gyüjtenek* és már is több százezer dollárra rug az az összeg, amit Szovjet-Oroszország szegényei számára összeadtak az amerikaiak. Hasonlóképen *teljesen megszünt a svájci és a holland segélyakció is. Pedlow* kapitány természetesen megigérte, hogy minden tőle telhetőt el fog követni, hogy nyomoruságunkat Amerikában mennél szélesebb körökben ecsetelje. *Arról azonban szó sem lehet ilyen körülmények között, hogy az amerikai segélyezés a régi keretek között megmaradjon,* sőt megelégszünk azzal, ha negyedannyit kapunk Amerikától, mint tavaly.

— A főváros már több izben hivta fel a *kormány* figyelmét a Népjóléti Központ munkájának fontosságára. A kormány azonban eddig a zavaros pénzügyi és gazdasági viszonyok miatt nem segithetett. Legutóbb *Bernolák* népjóléti miniszterrel tárgyaltunk ebben az ügyben, aki kijelentette, hogy a főváros segitségére akart sietni és *már a legközelebbi időben három-négy millió koronát fog utalványozni a fővárosi népjóléti akció céljaira.*

— Ilyen körülmények között nem sok jóval biztathatjuk az elkövetkezendő hideg napokra Budapest szegény népét. *Erős külföldi akcióra lenne szükség,* mely a kulturállamokban rámutatna a budapesti nincsetlenek borzalmas helyzetére. Azonban ki van ma, aki ilyen akciót kezdeményezne?

TÜSKÉK

Öt nemzetgyülési képviselő

volt jelen a főváros pénteki rendkivüli közgyülésén, a huszonkettő közül csak ötöt érdekelt az, hogy mit szándékozik tenni a nincsetlen főváros éhező lakosságáért. Az öt közül is azonban csak egy hallgatta meg Folkusházy alpolgármester szomoruan szenzációs bejelentését a főváros pénzügyi helyzetéről és azokról az állami tartozásokról, amelyeknek megfizetését kieszközölni éppen Budapest nemzetgyülési képviselőinek lenne a feladata. A képviselő urak azonban még azt sem tartják érdemesnek, hogy eljöjjenek arra a rendkivüli közgyülésre, amelynek tárgysorozata őket ugy nemzetgyülési képviselői, mint városatyai minőségben a legközelebbről érint. Az a statisztika, amely számbeli adatokkal igazolja, hogy a nemzetgyülési képviselői városatyák hány izben jelentek meg a közgyüléseken és bizottsági üléseken és azokon a megjelentek közül hányan szólaltak fel, már készül, ám ez a statisztika nem lesz tulságosan kellemes az ország és a város közös atyjainak. Ki fog derülni belőle, hogy a képviselő uraknak csak a fizetés, a cim és a bizalom kellett, a kötelesség teljesitése azonban már nem érdekli őket. Vigasztaló azonban, hogy Filippi napja már közeledik, az uj nemzetgyülési és községi választások alkalmával pedig nagy keletje lesz a fent emlitett statisztikának . . .

❖ ❖ ❖

Rassay Károly

ugy is mint vizivárosi kisgazda és nyugalmazott államtitkári minőségében a jogrend éber őre, örömét fejezi ki azon, hogy az egyik estilap munkatársától a Keresztény Községi Párt bomlásáról hall hireket. Az ügyvéd ur, akkor még államtitkár, a Keresztény Községi Párt egységéről szónokol anno dacumal a vizivárosi kiskorcsmákban, de akkor még az ügyvéd ur részben nemzetgyülési képviselő, részben városatya akart lenni. Lett is, a keresztény választópolgárok segitségével, akik naivan és hiszékenyen nem vették észre azokat a nem is oroszlán-, hanem sakálkörmöket, amit Rassay ur mindent eltakaró köpenyege rejtett. Változtak azonban az idők, Rassay, aki nem nagy eredménynyel hallatta stentori hangját néhány pártértekezleten, kilépvén a pártból, önálló és egytagu közgyülési párttá minősitette magát, még inkább azonban ahhoz a párthoz somfordált, amelynek iránya, tervei, világnézete ellen való küzdelemre küldte őt — meg nem bocsátható módon — választóközönsége a közgyülési terembe. Rassay Károly urnak, midőn hirtelen és váratlanul elégedetlen lett a többségi párt programmjával, le kellett volna mondani a mandátumáról, hogy helyet adjon azoknak, akik nála hivebben és igazabban képviselik a keresztény irányzatot. Rassay ur azonban mindezt nem teszi, ellenben nyilatkozik. A választói is nyilatkoznak róla . . .

❖ ❖ ❖

A villamosok tarifaemelése

természetes következménye az élet általános drágulásának. Drágább lett a kenyér, drágább a megélhetés, meg kellett tehát természetszerüleg drágulnia a kalauzok munkabérének is, ami viszont a villamosjegyek drágulását vonja maga után. A dolog pedig annyira sürgető, hogy a kereskedelmi miniszter utimátumot intézett a fővároshoz, közölvén vele, hogy a tarifaemelésről e hó huszonharmadikáig határoznia kell, ellenkező esetben a miniszter a főváros nélkül emeli a tarifákat. Idáig rendjén lenne a dolog, azonban nincsen rendjén az, hogy a tarifaemelésért a fővárost akarják felelőssé tenni. A fővárosnak e pillanatban még annyi köze van az Egyesitett Vasutakhoz, hogy a villamos a főváros utcáin jár, lám annak ügyvitelébe és pénzkezelésébe a városháza nem folyik bele. Rosszmájuság kell tehát ahhoz, hogy a fővárosra kenjék az árdrágitás ódiumát, azonban számosan vannak, akik ezt a rosszmájuságot szivesen elvállalják, arra gondolván, hogy ez csak árthat a fővárosnak. Fontosnak tartjuk, hogy a szerdai rendkivüli közgyülésen külön és határozottan hangsulyozzák a párt szónokai, hogy sem a fővárosnak, sem a közgyülés többségi pártjának ehhez a tarifaemeléshez semmi, de semmi köze nincsen, azt egyedül és kizárólag az élet állandó drágulása miatt rendeli el a kereskedelemügyi miniszter. Erről pedig a többségi párt igazán nem tehet. Talán a kisebbség?

Számomra nincs megállás, fut a pillanat,
Nem nyujthatom időmet pihenőkkel, —
Ha megfogódzom: roppan az avar alatt —
S én zuhanok a kiszakadt görönggyel.

Mit tartogat, mit rejt a rejtelmes jövő?
Derült napokhoz van-e még reményem?
Az őszi rügy — legyen a törzsbe' bár erő —
Nem hajt virágot a zimankós télben!

Megérted-e, ha halkan szól a régi lant,
Kopott regét csilingelőn zenélve?
Nem szivesebben hallod-e a röpke dalt?
Danája csengőbb s nem döcög meséje.

Eljössz-e járni vélem avaros mezőn?
Otthagysz virágot, mely Tenéked nyilik?
Otthagysz-e dalt, mely csókod' kéri epedőn,
Hogy elkisérj a temetői sirig?!

Nem vonz-e vajj' tavasznak illatos lehe?
Otthagysz-e kéjt, gyönyört? Otthagysz-e mindent?!
Holott tudod jól, hogy megbántod Őt vele,
Ki mindezt néked alkotá, — az Istent?!

Nem! Nem lehet! — Utam már lefelé halad.
Oszoljatok ábránd, csalóka képek!
Az üdvöt már álomba' szőnöm sem szabad! —
Köszöntsd a hajnalt! — én aludni térek.

❖ ❖ ❖

HIREK

Nyári este az Avarban

Az idén julius és augusztus hónapokat megvesztegették a sörgyárosok és a budai korcsmárosok, „s ha nyár, — ugymond — hadd legyen nyár!" cimü csatakiáltással árnyékban 40 fokkal osztják a meleget. Árnyékban, mert napon nem is lehetne mérni, ugyanis elolvadnának a hőmérők.

Szóval esténkint megtelik az Öreg diófa, a Politikus Greizler, a Márványmenyasszony, a Kispipa és Nagypipa, a Három huszár és a tabáni kis korcsmák. Csupa kedves, régi emlék, de nékem a legkedvesebb mégis az Avar. Télen régi boltos szobákban neveti ez a kis korcsma a fagyot, a zuzmarát, de ilyenkor, kánikula idején kiköltözik a nagy borus nyárfák alá, — lehet ugyan, hogy égerfák, mert e sorok irója nem botanikus, de miután ezek a fák nyáron teszik a legjobb szolgálatot, mindenképen „nyárfák", — körülülik a kis kerek asztalokat a benszülött tabániak s a budai és pesti vendégek s idillikus életet folytatnak.

Mindenkor kapható pompás halászlé, e tabáni zsuzsu főnevezetessége, pompás borok és — az irók asztala.

Az irók itt nyárspolgárok, egyoldalu per tu viszonyban Jánossal, akiről ezek után ki lehet találni primási minőségét s akinek a hallása az elfogyasztott borok mennyiségével van szoros összefüggésben. Mikor már sehogy se lát tisztán, akkor hall a legtisztábban. Az iróknak nagy tisztelője, részben a busás honoráriumokért, részben a pompásnál-pompásabb ősmagyar nótákért, amelyekre megtanitották.

Mert a „csendes budaiak" — (az Avarban mindenki budaivá lesz) dehogy is csendesek.

Igen bizony, nótázunk az Avarban, mi szegény, bús magyar irók, szerenádokat adunk a tizenötödik és tizenhatodik század szép magyar asszonyának, lányának, rohamra megyünk Bercsényivel, Vak Botlyánnal, Bezerédivel, kesergünk Rákócziért s a bujdosókért, megsiratjuk a piros csizmák hóval lepett nyomait s részvétet érzünk a szegény betyárok iránt.

Szóval Budán az Avarban magyarul folyik az élet s ide is irok néhány ismeretlenebb nótát, persze, nem az Avarban ismeretlent:

Ha bemegyek Csányba,
Ha bemegyek Csányba,
Sár megy a csizmámba!
Sár megy a csizmámba!

Ha kijövök Csányból,
Ha kijövök Csányból,
Kijön a csizmámból!
Kijön a csizmámból!

Öblösen, mély basszussal kell ezt nem is énekelni, hanem kurjongatni. Mert nem kis dolog az, ha az ember bemegy Csányba, vagy kijön Csányból. Nem mindenki teheti!

Egy betyár-nóta:

Fekete a csárda vége,
Fehér a csárda eleje!
Haragszik a csárdás benne,
Mert nincs borivó vendége!

Jaj Istenem, mit csináljak,
Idegen földön hun háljak?
Idegen föld az én tanyám,
Minden asszony idesanyám.

Kár így tenni, kár így bánni,
Kár a szegénnyel így bánni,
Ki mint szokott vélem bánni,
Úgy szoktam visszaszolgálni.

Álljon itt egy virágének is:

Aki tőlem félti a babáját,
Tegye keresztbéklyóba a lábát,
Zárassa be üveg kalitkába,
Gyenge szivem ne fájjon utána.

Aki a többi, immár tabáni nótára is kiváncsi, az látogasson el a tabáni „nyárfák" alá, de olyankor, mikor már hangosodik a szegény, bús magyar irók kedve s mikor János a második liter vége felé tart.

Viszontlátásra hát az Avarban!

A polgármester szabadságon. *Sipőcz* Jenő dr. polgármester 10 napi szabadságra *Balatonfüredre* utazott. Távollétében *Folkusházy* Lajos alpolgármester helyettesiti.

Szombaton megindulnak az elektrobuszok. Jelentette az *Uj Budapest*, hogy a főváros öt elektrobuszt vásárolt *Bécs* városától és azok az Andrássy-uton, Fürdő-utcán, Koronaherceg-utcán át fognak az Apponyi Albert-térig közlekedni. Az elektrobuszok már réges-régen megindultak volna, ha rendben lett volna a főváros Nagy János-utcai elektromos töltő telepe, ezt azonban a háboru alatt nem használták és igy most alapos javitás alá kell venni. Értesülésünk szerint ezek a munkálatok már befejeződtek, ugy hogy *szombaton megindul az elektrobusz.*

Ünnepség a Gellérthegyen. A „Budapest-Tabáni róm. kath. Egyházközség" szeptember hó 25-én, vasárnap, Szent Gellért vértanu püspök emlékére ünnepet tart, mely alkalommal a rombadőlt gellérthegyi keresztut fennmaradt és renovált kápolnáit *Mészáros* János dr. pápai prelátus ált. érseki helytartó fogja ünnepség keretében megáldani. A történelmi multtal biró Kálváriának fölavatási ünnepélyéhez csatlakozik a Jézus-társasági atyák vezetése alatt álló férfi Kongregációk Szent Gellért szobránál tartandó ünnepélye. A Szent Gellért-ünnep fővédnökei: *Bárdos* Remig dr. pannonhalmi főapát, *Bernolák* Nándor dr. népjól. miniszter, *Buzáth* János dr. alpolgármester, *Haller* István ny. miniszter, *Sipőcz* Jenő dr. polgármester, *Wolff* Károly dr., az udvarnagyi biróság elnöke. Védnökei: *Angyal* Kálmán dr., *Ripka* Ferenc dr., *Spur* István, *Szentiványi* Bálint, *Buzáth* Jánosné dr., *Sallay* Árpád dr., *Spur* Istvánné, *Szigeti* János, *Platty* György dr., *Schlachta* Margit, *Szegedi* Maszákné br. A Szent Gellért-ünnep végrehajtó-bizottsága: *Moussong* Géza kir. tanácsos, elnök, *Calligaris* Ferenc jegyző.

Az ünnepély sorrendje: 1. A tabáni templomban: D. e. 10 órakor: Szentbeszéd, mondja ft. *Czapik* Gyula dr., az Egyházi Lapok szerkesztője. D. e. fél 11 órakor: ünnepi mise, segédlettel tartja ft. *Angyal* Kálmán dr. plébános. 2. Kivonulás a Kálváriára. D. u. fél 3-tól 3 óráig zászlaik alatt gyülekeznek az egyesületek és testületek a tabáni templom előtt. D. u. 3 órakor: Litánia a templomban, mely után körmenet indul az Attila-köruton, Döbrentei-tér, Hadnagy-utca, Sánc-utcán és Szirtes-uton át a Gellérthegyi kápolnákhoz, hol a felszentelő szertartást *Mészáros* János érseki helytartó végzi, papi segédlettel. Az I. kápolnánál megáldás és ima után ünnepi beszédet mond: *Bernolák* Nándor dr. népjóléti miniszter. A II. kápolnánál megáldás és *Mészáros* János dr. érs. helyt. ünnepi beszéde. A III. kápolnánál megáldás és ima. A IV. kápolna megáldása után alkalmi ünnepi beszédet mond *Wolff* Károly dr., az udvarnagyi biróság elnöke. Az ünnepség énekszámait a „Tabáni Énekkar-Egyesület" *Calligaris* Ferenc tabáni egyházi karnagy és a „Tabáni Daloskör" *Kaszás* Gyula karnagy vezetésével adják elő. 3. A kápolnáktól felvonulás a Sánc- és Orom-utcán át a Szent Gellért-szoborhoz, ahol ének és ima keretében ünnepi beszédet mond P. *Bangha* Béla S. J. atya. 4. A beszéd után Himnusz, az énekkar vezetésével énekli a közönség. A szabadban tartott ájtatos ünneplés befejezése után ugyanezen uton visszatérés a tabáni r. k. plébánia-templomba, ahol Te Deummal zárul az ünnepség.

—

Faun, Tót leány, Kék egér. A Renaissance hétfőn, szeptember 19-én kezdte meg szinházi előadásait *A faun*-nal, amely az idén részben uj szereposztással került szinre. *Rajnai* Gábor megtartja a szenzációs cimszerepet, valamint megmaradtak Alexandra, Hope-Clarkné, Cvaddock és a vén kisasszony kitünő személyesitői: *Komjáthy* Mária, *Dezséri* Gyula, *Novák* Irén és *Kürthy* Teréz. A többi szerepekben *Tóth* Böske, *Várnay* Jenő, *Réhey* Lajos, *Varsa* Gyula és *Hoykó* Ferenc, mint a szinház uj tagjai mutatkoztak be. Az uj szezon első ujdonsága szeptember 23-án, pénteken *A tót leány* cimü klasszikus népszinmü lesz *Berky* Lilivel a cimszerepben, ezt szeptember 30-án, pénteken *A kék egér* cimü hires bohózat követi, amelynek cimszerepét *Mészáros* Giza játssza. Az első két hét előadásaira már árusitja a jegyeket a szinház pénztára és a Bárd-jegyiroda. A szinházi előadások az idén is 9 órakor fognak kezdődni.

Blaha Lujza-Szinház. Ez a cime annak a ragyogó uj szinháznak, mely a volt Kristály-palota, illetve Revü-Szinház helyén, az Operával szemben, a Drechsler-féle palota háta mögött épült. Az Unió e legujabb szinháza, melyet *Vágó* László művészi tervei szerint *Szentgyörgyi* Gyula vállalkozó épitész épitett, valóságos meglepetés lesz azok részére, akik a régi épületet ismerték. A külső falakat leszámitva, teljesen és minden részletében uj szinház létesült. A szinpad a modern technika minden vivmányával fölszerelve, a nézőtér a maga kétsoros és körbefutó páholyaival oly tökéletes beosztásu, hogy minden egyes helyről az egész szinpad és a nézőtér áttekinthető. A pazarul diszitett és kényelmes fotölyökkel ellátott nézőtér mellett nagy ruhatárak, diszes földszinti és erkély promenoárok egészitik ki azt az összhatást, amely a Blaha Lujza-Szinházat a főváros egyik legszebb szinházává avatják.

Márkus Emma a Belvárosi Szinházban. Ez lesz a *Belvárosi Szinház* legközelebbi bemutatójának müvészi eseménye. Az illusztris müvésznő egy rendkivüli érdekes francia darabban, a tavalyi párisi szezón egyik legnagyobb sikerében lép fel: Wachthausen és Renillard *40 éves asszony* cimü drámájában, melynek többi főszerepét *Titkos* Ilona, *Pethő* és *Gellért* játsza.

A Legénykérés dominálja a Belvárosi Szinház e heti müsorát. *Villányi* Andor és *Farró* Pál vigjátéka ötször kerül szinre, pénteken a *Buta ember*, vasárnap délután pedig a *Zafirgyürü* van müsoron, mérsékelt helyárakkal.

Minden este táblás házak tapsolják és kacagják végig az Andrássy-uti Szinház uj müsorában *Szomaházy* István, *Balassa* Emil, *Zágon* István, *Békeffi* László és *Srekay* Kálmán darabjait és a váltakozó hangulatu kitünő magánszámokat.

A Kék mazurt játsszák minden este e héten is a Király Szinházban az ismert szereposztásban. Vasárnap délután 3 órakor, mérsékelt helyárakkal a *János vitéz*-t adják a cimszerepben *Nádorral*, Iluska ezuttal *Sárvay* Rózsi lesz.

A Fakir minden este szinre kerül e héten a Magyar Szinházban, kedd és péntek kivételével, amikor a *Buzavirágot* játsszák. Vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal a *Cárevics* van müsoron.

KÖZGAZDASÁG

A Nemzeti Hitelintézet épitési akciója. Az épitkezések megindulásának egyik legnagyobb akadálya, hogy nagybankjaink egyáltalában nem akarják vállalni az épitési kockázatot és jobb időkre várnak, amikor az épitkezés gazdaságosabb lesz. Örömmel jelentjük, hogy a *Nemzeti Hitelintézet*, mely a szószoros értelmében a keresztény magyarság filléreiből alakult és azt hirdette, hogy a keresztény és nemzeti gazdasági célok megvalósitására törekszik, kilépett rideg elzárkózottságából és erélyes épitési akciót kezdett. Ez az épitési akció ugyan egyelőre csak a Vilmos császár-uti székház átépitésére szoritkozik, de viszont már hónapok óta tart és ez is valami. Nem kell elfeledni ugyanis, hogy az efajta banképitkezéshez rengeteg finom kő, márvány, festék és miegyébb kell, ami mind alkalmas arra, hogy az iparra fejlesztőleg hasson. Annál is inkább, mert ősi bankszokás szerint csak aranyczirádás és márványtükrös épületek azok, ahol komoly banktevékenység kifejthető. A Nemzeti Hitelintézetnél azonban az a nagy baj, hogy a márványoszlopok kissé foghagymaszaguak, valószinüleg még a Stern Samu-féle hagymaüzlet illatos emlékei következtében . . .

A Dr. Just-féle izzólámpa- és villamossági gyár rt. *Kenéz* Béla dr. udvari tanácsos elnöklete alatt tartott közgyülése az alaptőkét 12½ millió koronával felemelte és meghatalmazta az igazgatóságot, hogy az alaptőkét megfelelő későbbi időpontban további 12½ millió koronával felemelje. Értesülésünk szerint a most kibocsátandó uj részvényekből öt régi részvényre egy uj részvényt adnak névértéken.

A „Szikra" magyar gyujtógyárak részvénytársaság alaptőkéjét 20 millió koronára emeli fel. Öt régi alapján 3 uj részvény vehető át darabonként 600 koronáért folyó hó 28-ig az Angol-Magyar Banknál.

A Foresta végleges részvényei. A Foresta igazgatósága annak közlésére kér bennünket, hogy a vállalat részvényeiről kiállitott ideiglenes elismervényeit e hónap 21-től kezdve a Magyar-Olasz Banknál végleges részvényekre cserélik át. — Ugyanezen időponttól kezdve történik a végleges cimletek alapján az 1920. évi osztalék kifizetése és pedig első kibocsátásu részvényeknél részvényenként nyolc lira, a másdoki kibocsátásu részvényeknél pedig, amelyek csak a második félév üzleti eredményében részesednek, részvényenként 4 lira, amely összegből levonásba kerül a 15 százalkos olasz részvényadó.

Nyilatkozat. A sajtóban vállalatunkkal kapcsolatban megjelent téves közlemények folytán kötelességünknek tartjuk a közleményt a következőkben tájékoztatni:

Összes ügyleteink a mindenkori politikai irányzattól teljesen függetlenek. Közhatóságokkal és számos magángazdasági szervvel megalakulásunk óta állunk üzleti összeköttetésben, ugy a bel-, mint a külföld legszámottevőbb exportcégeivel dolgozunk és 2,000.000 koronás alaptőkénk mellett több mint 25 millió korona külföldi tőkét szereztünk állandó kommandit tőke alakjában társaságunk üzleti céljaira. Nem áll az, hogy 700 vaggonos buzaüzletnél 60,000.000 koronát kerestünk, még kevésbbé az, hogy a haszonból párt- vagy egyéb célokra egy fillért is adtunk volna. A szóbanforgó buzaüzletnél kilogrammonként 2 korona bruttó nyereséget értünk el, melyből a szokványos ügylet lebonyolitásával járó kiadások levonása után megmaradó esetleges haszon jut társaságunk birtokába, mely összeg társaságunk alaptőkéivel arányban áll. Ami az egyik estilap által emlitett 500 vaggonos rozsliszt-üzletet illeti, kijelentjük, hogy azt nem az ellátatlanok lisztjéből kaptuk, hanem ellenkezőleg, mi hoztuk az államot azon helyzetbe, hogy a kisebb felhasználhatóságu és sokkal drágább rozslisztet napiáron felül értékesithette, s az általunk ehelyett szállitott buzával az ellátatlanok lisztjét gyarapitotta. Ezen üzletre is áll az, hogy az elért haszon még csak a normális haszon mértékét sem ütötte meg. Szállitásainkat bármely hatósággal, vagy a közvélemény vezetésére vagy felvilágositására hivatott bármely tényezővel szemben bármikor készek vagyunk igazolni. Tisztelettel: *Mezőgazdasági Szeszterményi és Kereskedelmi Részvénytársaság.*

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T. tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek

Libál Lajos játszerész IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt

Schunda V. József hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés VII., Károly-körút 9.

Kötél, zsineg ponyva és zsák olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Még csak rövid ideig! TANAY FRIGYES m. v. és a rendkivüli nagy szeptemberi müsor. Kezdete este fél 8 órakor

NEMZETI ROYAL ORFEUM
Ben Kolumbusz : Pallay Anna és Dénes Oszkár : Sarkadi Aladár Soiti a strandon
és a kiránő uj müsor. Kezdete este fél 8 órakor

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Naponta este 7 órakor
csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
A NAGY SZEPTEMBERI MÜSOR
Előadás után villamos közlekedés a város minden irányába

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

MEGNYILTAK a RENAISSANCE ÉTTEREMEK
VI., Nagymező-utca 22—24
debreceni MURSY ELEK cigány-primás zenekara hangversenyez

Keresztény társadalmi alapitás
„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Mélyen leszállitott árak.

Kész férfi ruhák	1300—2200 korona
Férfi felöltők	2000 „
Mikádó kabátok	2000 „
Fiu ruhák	180— 700 „
Női kötött gyapju kabátok	1200 „

Áraink e hó végéig érvényesek.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 szeptember 28. 38. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Van-e pártválság?

Az utóbbi hetekben divatos a Keresztény Községi Párt válságáról beszélni. Erről cikkeznek hasábokon át a liberális lapok, kombinálva, hogy negyvenen vagy hatvanan fognak e kilépni, erről suttognak a városháza folyosóin, „egészen biztos forrásból" származó értesülések alapján ujságolva, hogy a polgármester üdülése a párt bomlásával van összefüggésben, erről tárgyalnak a közgyülések szüneteiben a városatyák, találgatva, hogy kik akarnak kilépni és kik fognak maradni. A hireket mindannyiszor megcáfolják, hol erről, hol arról az oldalról, de csak azért, hogy azok három nap mulva ujra felüssék a fejüket. Nézzünk hát szembe ezekkel a hirekkel!

Struccpolitika lenne azt mondani, hogy a pártban minden a legnagyobb rendben folyik, csak azért, mert egyesek nem tudnak, vagy nem akarnak bizonyos dolgokat észrevenni. A párt egyes frakcióiban valóban észlelhető bizonyos ideges mozgolódás, mely talán ujabb időben kissé erősebb, mint annakelőtte volt. Ám ezen semmi csodálkozni való nincsen. A Keresztény Községi Pártot hatalmas belső áramlatok szülték, melyek szünet nélkül cirkulálnak még most is a százezrek lelkében: létrehozták pedig egy teljesen uj választási rendszer, széles választói jog alapján. Amennyire nem lehet homogén a forrongó vulkán által kilökött láva, éppenugy lehetetlen, hogy célra, gondolkozásra egyforma legyen pártunk valamennyi tagja.

Azt egy pillanatig sem vonjuk kétségbe, hogy valamennyien az intranzigens keresztény eszmét tartják szem előtt, ám ennek megvalósitására lehetnek, vannak is, különböző utak és módok. Éppen azért, mert pártunk egyetlen tagjáról sem tételezzük fel, hogy hütlenek legyenek ahoz a zászlóhoz, amelynek követésére a választók előtt felesküdtek, állitjuk azt, hogy ezek a letagadhatatlan mozgolódások nem vonatkozhatnak a keresztény eszme elárulására. Csak már utakról, már módokról, szóval *taktikai különbözőségekről* lehet itt szó.

Egyáltalán nem tartanók tragikusnak, ha tiz ember azt mondaná: kilépünk a Keresztény Községi Pártból, mert ugy érezzük, hogy a tulsó oldalon van a helyünk. Tiz *ilyen* kilépés csak megszilárditaná a párt egységét. De amikor erről senki sem beszél, hanem csak taktikai kérdéseket, apró surlódásokat, elkeseredési okokat emleget, *akkor a helyzet amannál sokkal veszedelmesebb, mert testvérharcra vezet.* Már pedig ez a testvérharc nemcsak a párt bomlását, hanem a keresztény eszmének a *kommunális politikában való teljes bukását jelentené.* A Keresztény Községi Pártnak legnagyobb ereje az *egysége:* bünös könnyelmüség a keresztény és nemzeti eszmével szemben a párt egységének megzavarása, ez egységes erők szétforgácsolódása.

Ezt tartsa szem előtt mindenki, aki uj, akármilyen keresztény-veretü, vagy a Keresztény Községi Párttól csak árnyalatokban is különböző pártra gondol. Annak, hogy a sérelmesnek vélt taktikai kérdések a *párton belül* elintéztessenek, legjobb meggyőződésünk szerint *ezen a világon semmi akadálya nincsen. Egyébről* pedig igazán nincsen szó!

Ki felelős az ötkoronás villamosjegyért?

A kereskedelemügyi miniszter 100%-al drágitotta a tanulók, 66%-al a köztisztviselők hetikártyáit — A Közuti a háttérben — Emelték a Helyiérdekü tarifáját is — Bódy Tivadar háromszázezer koronás fizetése

Az a rendkivüli közgyülés, mely az elmult szerdán a villamosok tarifaemelésével foglalkozott, *bővelkedett érdekes tanulságokban.* Amikor a főváros törvényhatósági bizottsága elvben a tarifaemelés *mellett* foglalt állást, szociális érzékéről tett tanuságot, mert maga is belátta, hogy az alkalmazottak helyzetén másképen nem lehet segiteni. Ezért a főváros többségi pártját támadni *nem szabad,* és jókora adag rosszhiszemüség kell ahhoz, hogy a tarifaemelés tényét a kereszténypárt antiszociális gondolkozásának jeleképen állitsák be. Annál is inkább, mert

nem a főváros antiszociális, hanem a kereskedelemügyi miniszter

mikor ultimátumszerü leiratban hivta fel a székesfővárost az emelés ügyében való véleményadásra. A kereskedelemügyi miniszter szociális érzékére pedig mi sem vet jellemzőbb világot, mint az a mód, mint ahogy a köztisztviselők és a tanulók jegyár-emelését elintézte.

A fővárosi tizenkettes közlekedésügyi bizottság ülésének szónokai egyértelmüleg hangoztatták, hogy amennyiben tarifaemelésre ad is engedélyt a főváros, *ezt csak a köztisztviselők és a tanulók jegykedvezményének további biztositásával teszi.* A közgyülés, bár elvileg állást foglalt ebben a kérdésben, *a tarifaemelés mértékéről nem döntött,* és az szóba sem került a rendkivüli közgyülésen. Mit tesz erre a kereskedelemügyi miniszter? A közlekedésügyi ügyosztály alternativ javaslatából természetesen *a drágábbikat választja* és a négy koronára való emelés helyett egyszerre öt koronára emeli a villamost, még pedig a kötisztviselők és tanulók legnagyobb sérelmére. Az egész vonalon 66 százalékos az emelés, 66 százalékkal drágultak a rendes menetjegyek. A szociális érzék azt követelné, hogy ezzel szemben a köztisztviselőké maximálisan harminc százalékkal dráguljon. A miniszter azonban *a köztisztviselők jegyeit is 66 százalékkal drágitotta, midőn a köztisztviselői hetikártyák árát 18 koronáról harmincra emelte fel.* Még szembeszökőbb *a tanulójegyek drágulása,* ahol az ötkoronás hetikártyák árát *a szociális érzék teljes felrugásával* egyszerre száz százalékkal, vagyis 5 koronáról 10 koronára emelték.

A rendkivüli közgyülés szónoklatai közül a kereszténypárti beszédeken kivül *Bedő* Mór dr. határozati javaslata ragadta meg figyelmünket. Mivel a napilapok ezzel a beszéddel *vajmi keveset foglalkoztak,* érdemesnek tartjuk a határozati javaslatot leközölni, hogy ahhoz észrevételeinket megtehessük.

Annál kevésbbé adhatja a tarifaemeléshez hozzájárulását a főváros, — mondja *Bedő* határozati javaslata, — mert ezzel ismét az elemi szükségletek drágitását idézné elő és az amugy is sulyos terhekkel küzdő és épen a főváros távolabbi részein lakó polgárságnak és munkásságnak terheit gyarapitaná. Elő kellett volna terjeszteni és fel kellett volna dolgozni *a Budapesti Egyesitett Városi Vasutak vagyoni helyzetére vonatkozó összes adatokat* és ezek között a bevételekre vonatkozó általános számadatokon kivül különösen a kiadásokra és pedig külön a dologi kiadásokra vonatkozó konkrét adatokat kozó tételeket, és mindezeken belül külön a személy és külön a dologi kiadásokra vonatkozó konkrét adatokat teljes részletezés mellett.

Külön választandók emellett a felszámolás alatt lévő közkereseti társaság keretein belül *az egyes jogalanyokra vonatkozó kimutatások,* épen ugy, mint a rendkivüli kiadásokra vonatkozó általános végszámok helyett az 1923. évi január hó 1. napjáig terjedő beruházási programm összes részletei. Ezek nemcsak a szőnyegen lévő kérdés objektiv eldöntése céljából szükségesek, hanem a felszámolás alatt álló közkereseti társaság azon *üzleti gestiojának kellő megitélése szempontjából is, amely jelentékenyen érdekli a székesfőváros közönségét, az ugyszólván küszöbön álló megváltásra való tekintettel.*

A közgyülés egyáltalában nem zárkózik el a munkások jogos igényeinek a legszélesebb mértékig leendő kielégitése elől, de tiltakozik az ellen, hogy ezen megterhelés az amugy is végsőig fokozott drágasággal és közterhekkel sujtott fővárosi lakosság terhére és rovására menjen. A m. kir. minisztérium 3233/1912. M. E. számu rendeletének 1. §-a által statuált közkereseti társasági jogviszonyban lévő egyes vállalatok és ezek között különösen

a Budapesti Közuti Vaspálya Társaság jelentékeny és pedig oly vagyontárgyakkal rendelkezik, amelyekre vonatkozólag a fővárosnak sem megváltási, sem pedig háramlási joga nincsen és a nagy drágaság idejére ez használtassék fel a feltétlenül kielégitendő munkabéremelési igények fedezésére.

Tiltakozik a határozati javaslat az ellen, hogy bárminő *junktim* létesittessék a tarifaemelés és a fővárost megillető területhasználati dij között, mert az utóbbi a fentemlitett rendelet 2. §-ának utolsó bekezdése szerint is *feltétlen követelése* a fővárosnak, amelyre vonatkozó ezen jogát ezen alkalommal is kifejezetten fentartja.

Felhivja az V. ügyosztályt és a főváros tanácsát arra, hogy a Budapest székesfőváros közönsége és a Budapesti Közuti Vaspálya Társaság között 1895. évi augusztus hó 28-án létrejött szerződés azon rendelkezésein alapuló előmunkálatokat haladéktalanul kezdje meg és folytassa le, amelyek a megváltás kérdésével vannak összefüggésben és amelyek *a megváltás zavartalan foganatositásának előfeltételét képezik.* Arra való tekintettel, hogy a főváros már 1920. évi december hó 30. napján megtartott közgyülésén a tanácsot a szükséges rendelkezések és intézkedések megtételére már felhivta, tegyen a tanács haladéktalanul jelentést a közgyülésnek arra nézve, hogy ezen közgyülési határozat foganatositásaképen minő intézkedéseket tett. Felhivja végül a közgyülés a tanácsot arra, hogy haladéktalanul tegye meg mindazon intézkedéseket, amelyek a fővárost megillető nagy összegü területhasználati dijak *tényleges behajtását* eredményezik.

Érdekes és *feltünő,* hogy egy demokrata városatya beszédében a Közuti ellen tör lándzsát, holott a mult év utolsó napján és az egész baloldal — elenyészően kis kivétellel — a megváltás ellen dörgött és a Közuti védelmében döntött. Ezt az álláspontot *Wolff* Károly dr. már előbb igen helyesen képviselte, már a rendkivüli közgyülést megelőzőleg, a tizenkettes bizottság ülésén: ez az az elv, aminek már *réges-régen irányitania kellett volna a tarifaemeléseket,* és a Közuti ridegen önző politikájával szemben a fővárosnak hasonlóan rideg és önző álláspontját leszögezni.

Tenni kell pedig ezt annál is inkább, mert a

kereskedelemügyi miniszter által hőn óhajtott tarifaemeléssel kapcsolatban,

mint szerény ibolya, a Közuti is felütötte szimpátikusnak épen nem mondható fejét és sietett hasonló nagy tarifaemelést az érdekkörébe tartozó Helyiérdekünél keresztülvinni.

Ám ezt a tarifaemelést *csudálatos csend* követte és a rendkivüli közgyülés szónokai, midőn a tarifaemelés ellen dörögtek, elfelejtettek megemlékezni erről a szerény ibolyáról.

Pedig a Helyiérdekü tarifaemelése *kinos szenzációt* kell, hogy keltsen a városházán csakugy, mint a közgyülési teremben. A Helyiérdekü főpátronusa ugyanis *Bódy* Tivadar dr. volt polgármester, aki a polgármesteri székben tanusitott szociális érzékét egyáltalában nem vitte magával uj poziciójába. Azt hisszük, hogy ennek főoka az, hogy az expolgármester mai fizetése jóval felülhaladja azt a jelentéktelen összeget, amelyet a főváros első polgára számára nyujtani képes.

Az ügyvezető-igazgató urnak ugyanis évi háromszázezer korona fizetése van, tizesztendős szerződéssel és szabad autóhasználattal,

ami értékben kifejezve szintén jelent legalább évente kétszázezer koronát. Nem akarjuk azt mondani, hogy *Bódy* fizetése a Helyiérdekü jövedelmeinek igen jelentékeny részét teszi ki, de azt egészen bátran ide merjük jegyezni, hogy ha ez a fizetés nem terhelné a Közuti büdzséjét, akkor valamivel olcsóbb lehetne a tarifa. Viszont az is igaz, hogy ebben az esetben talán nem is mert volna ujabb tarifaemelésre gondolni a Közuti...

Egy bizonyos:

A főváros villamos vasuti politikája a legközelebbi jövőben a Közuti ellen való harcot kell, hogy jelentse.

Harcolni kell a Közuti ellen, mint a közuti vasutak és mint a Helyiérdekü gazdája ellen. Ez a küzdelem fogja helyes irányba terelni a főváros vasutpolitikáját, mely a Közuti önzésével szemben a főváros hasonlóan rideg önzését fogja szembeállitani.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
Városliget (Állatkert). Telefon: 55—55.
Naponta este 7 órakor
csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
A NAGY SZEPTEMBERI MŰSOR
Előadás után villamos közlekedés a város minden irányába

A bankok és a drágaság

Irta: **LIPTAY LAJOS dr.**
székesfővárosi törvényhatósági bizottsági tag.

A fővárosi törvényhatóság rendkivüli közgyülése foglalkozott a drágaság kérdésével és 12 pontba foglalta össze azokat a követeléseket, amelyek erélyes és gyors megvalósitásuk esetén a drágaság enyhülését eredményezhetik.

Egyik jelentős pontja az elfogadott határozati javaslatnak és a Keresztény Községi Párt követeléseinek az, amelyik a *bankok áruüzleteinek* megrendszabályozását sürgeti.

Még a háboru előtti liberális korszak alatt kezdődött el az az egészségtelen állapot, hogy a bankok egymásután különféle áruüzleteket kezdtek folytatni. Egészségtelennek mondom ezt azért, mert helytelennek kell tartanunk minden olyan tünetet, amely az ország közgazdasági életében akként jelentkezik, hogy az egyik közgazdasági tényező a másik működési köre elé akar vágni; de egészségtelen a bankok áruüzlete azért is, mert valósággal monopolisztikus helyzetet teremt.

A pénzintézetek, amelyeknek célja elsősorban a gazdasági életben jelentkező hitelszükséglet kielégitése kell hogy legyen, a rendes bankszerü üzletágak mellett olyan működési kört kezdtek az áruüzletekkel, ami tisztára kereskedői tevékenység.

Világos, hogy a bankok ilyetén üzleti tevékenysége elsősorban a legális kereskedelem érdekeit sérti, mert hiszen az a kereskedő, aki hitelét a banktól kapta, most egyszerre veszedelmes konkurrenst talál maga mellett, olyan konkurrenst, aki a rendes kereskedői versenyen kivül azzal a hatalmas erővel is ellene fordulhatott, amely erőt a hitel megvonása vagy ennek egészen más alapokon való engedélyezése jelent. Ha ezenfelül számba vesszük még azt is, hogy a bankok a maguk hatalmas tőkéikkel különben is természetszerüleg szinte diktátori hatalmat reprezentálnak a pénzpiacon, akkor nyilvánvalóan az, hogy a trösztöknél is veszedelmesebb monopolisztikus hatalommal diktálhatnak, mint kereskedők, az árupiacon is.

Ennek szomoru következményei különösen a háboru első éveiben kezdtek mutatkozni és elviselhetlen sullyal nehezedtek a fogyasztók millióira. Elég, ha itt a *Hitelbank* annyiszor emlegetett *zsiráruüzleteire* emlékeztetek. A háboru első éveiben ennek az elsőrendü közszükségleti cikknek az árát korlátlan hatalommal diktálta a Hitelbank s hogy ez az árszabályozás milyen mértékben növelte a bank jövedelmét, titkos és nem titkos tartalékjait, azt a fogyasztóközönség saját magán keservesen tapasztalta volt.

Az áruüzlet igen jó üzletnek bizonyult s a bankok sorra fel is vették működési körükbe vagy közvetlenül, vagy közvetve, akként, hogy árukereskedelmi részvénytársaságokat alapitottak. Mind több és több fogyasztási és közszükségleti cikket monopolizáltak a bankok, ma már jóformán nincs is olyan árucikk, mely ne a bankérdekeltségek kezén keresztül kerülne a piacra. A sertés és zsir a Hitelbank és Kereskeelmi Bank tétényi telepén, a cukor a Hitelbank cukorosztályán, a gyapju ugyancsak a két bankon keresztül jut a vásárra, de ezeken kivül számos más árucikk is hasonló utakon fut át. Az árszabályozás nem alakulhat tehát a kereslet és kinálat természetes gazdasági törvényei szerint, mert hiszen végső fokon, mint egyedüli nagykereskedők: a bankok szabták meg az árakat. Hogy azután ez az árszabás elsősorban a bankvezérek hatalmas milliós fizetéseit és tantiémjeit, másodsorban a tartalékalapok megduzzasztását s esetleg még a részvényesek osztalékemelését biztositja, az egészen bizonyos és nyilvánvaló. Hiába van itt az egyes cikkekben a keresletnél nagyobb kinálat, gyakorlatban ennek az ármérséklő hatása sohasem érvényesülhet, mert az egyeduralmat a bankok feltétlen biztonsággal tartják s a szükség esetén, ha az árucikkek visszatartásával is, de minden bizonnyal érvényesiteni tudják a maguk részére a magas árakat.

Jogos, igazságos és feltétlen végrehajtandó tehát a Keresztény Községi Pártnak és az egész keresztény magyar közvéleménynek az a követelése, hogy *a bankok áruüzleteit a kormány sürgős revizió alá vegye* s azokat a lehetőség szerint (azért csak ebben a formában, nehogy egy erőszakos beavatkozás és a követelés azonnali teljes végrehajtása a gazdasági életben s a piacokon rázkódtatást idézzen elő) fokozatosan korlátozza.

Hogy ez mennyire szükséges, azt csak még inkább megerősiti az a tény, hogy a bankok az áruüzleteken kivül, magával az egész hitelpolitikával is türhetetlen nagy befolyást gyakorolnak a kereskedelem és piac fölött. A szerencsétlenül és nagyrészt szintén a bankok tulságos hatalma folytán felidézett pénzszüke a kartellszerüen szervezkedett nagybankok számára lehetővé teszi azt, hogy ma a kereskedő vagy az ipari vállalat 25—30%-on alul hitelt kapni nem tud s az ismét egészen világos és természetes, hogy a bankok ily módon is a fogyasztók s itt is elsősorban a városi lakosság terhére jutnak horribilis haszonhoz. A kereskedő, az iparos olcsóbb hitelt nem tud kapni — ezt biztositja a bankok kartellje — nem is ő hibás tehát akkor, mikor a méregdrága hitel terheit a fogyasztókra áthárítva, tovább drágit mindent. Ennek az áthárításnak a hasznát 90%-ban ugyanazok a bankok élvezik, amelyek egyizben már akkor drágitották az árucikket, amikor azt áruüzleteik utján mint fő nagykereskedők önkényes ármegszabással a piacra dobták.

Hogy a 30%-os hitelüzletet adott esetben *„haszonrészesedés"* vagy vagy más szelidebb cimeken kötik meg és könyvelik el, az legfeljebb arra jó, hogy az uzsoratörvény paragrafusai között könnyebben lehessen azt a bizonyos táncot ellejteni, amihez mindig jól értett az a faj, amelyik a nagybankok vezető poziciót is betölti.

Arról azután, hogy a faji tőke a bankokban is mennyire „szociális" érzésü, amikor legujabban is a tisztviselők munkaidejét, a javadalmazás fentartásával vagy éppen csökkentésével felemeli napi két órával, hogy ugyanaz a „szociális érzék" mily nemes és erkölcsös alapokon nyilvánul meg a bankvezérek sokmilliós évi javadalmazása és a tisztviselők ezreinek nyomoruságos fizetése mellett; — mindezekről e helyütt most nem beszélek. Ezek csak természetes, a világosan látó és itélő

Rendkiv. ültek a Városatyák

Figyel a Folkus — Hol a Vizfej? — A megrepedt findzsa — Munkácsy Szegeden — Vuillemot theoriája Bismarck és a Közuti — Nyomdahibák

— Isten hozott Bátyám!... Szervusz Öcsém!... Jó napot adjon Isten!... s közbevegyül néhány Van szerencsém... igy üdvözlik egymást a gyülekező városatyák. Sokan ujból bemutatkoznak egymásnak... hisz olyan régen volt, talán igaz sem volt, hogy e falak között találkozának.

— Hol voltál a nyáron... Te ugyan jól lesültél (vagy leégtél?)... Nagyon kellemes volt... Kár, hogy már vége van.

Azután, mintha sohasem lett volna nyár, beültek a padok közé s kezdődött a rendes élet... Megint kirendeltek jegyzőkönyv-hitelesitőnek, (hallatlan protekció!... sugja mögöttem valaki) s utána a szokásos elnöki jelentések.

Körültekintek ezalatt „széles e hazában", fejeken legeltetem a szemeim. Fent a pódiumon *Buzáth* ötlik először szemembe. Lehajtott fejjel ül. (Talán most is dolgozik?) Mellette a *Folkus*... gyanusan pislogva cvikkere alól. Egy ember, aki mindig néz... csak néz...

Szemem ugrik egyet: *Rényi* következik, a *„Nagy Ur!"* Illetlenül lesülve, kékes-fekete fejtetővel... látszik, hogy Balaton napja ragyogott reája. S eszembe jut, hogy néhány nappal előbb mily ijedten tekintett körül ott messze-messze, a földvári strandon, mikor mögéje kerülve elkiáltottam, hogy „Éljen az elnök!" — *Idegen volt a hang neki.* Persze *tőlem: ilyesmi,...* ritkán hallható...

Szegény *Szaszovszky* alig látszik. Törvénykönyveink takarják s ő szerényen bujik mögéjük. Mintha előre félne az elkövetkezendő inditványok és interpellációk reá váró felolvasási kötelezettségétől. Szeretném megnyugtatni, szeretném odakiáltani *ne félj!*... mind az ötvenet (!) nagyon olvashatóan fogom leirni, ha majd eljön az ideje...

Azután a teremben nézek körül...

A karzaton csupa szegény, sovány ember. Állitólag parancs ment az illetékeseknek, hogy ma csak Savanyu Vendel alter egok engedhetők a belépésre... Nem is volt a karzaton csakis városi tisztviselő. És egy darab — állitólagos kisgazda. Utóbbi valószinüleg azért, hogy annál kirivóbb legyen az ellentét...

Most már a padokra került a sor. Itt természetesen inkább frizurák, mint fejek láthatók. Magas fekete, oldalt szőke, középütt választott barna: *hajak* tekintetében van változatosság. De a fejek! Azok az Isten adta és polgármester kritizálta fejek! És igazán nem tudom, kire is gondolt jó Atyánk mikor egyik multkori cikkében, elmélkedve a fölött a bizonyos *„Nagy Budapest"* fölött, *„vizfejü"* Budapestnek mondta, helyesebben irta, már mint Budapestet. Vajjon kire?

De hagyjuk e kényes kérdést, mert még félreértenek. Esetleg az irányban, hogy bántani akarok. Pedig mi sem áll távolabb tőlem. Sőt ellenkezőleg. Olyan vagyok én e tekintetben, mint a nagyon jó háziasszony. *Aki tudniillik a megrepedt findzsákra vigyáz tőle telhetőleg, sőt a legjobban...*

Hisz oly' könnyü valakit meg nem érteni, vagy legkivált félreérteni. Ahogy mondani szokás: *„mint Munkácsyt Szögedébe"*. Ahol t. i. ugy történt ez e-et (most megint itt a lehetőség, hogy *Vasek* atyánk félreértsen), hogy akkortájt a legnagyobb magyar piktor *„Honfoglalás"* cimü képén dolgozott, melyet ő nemcsak jó képnek akart, de melyen magyaroknak akarta a szereplőket is megfesteni. Tisza Lajos elvitte hát magával (ugyan hova?) természetesen Szegedre. Munkácsy boldog volt, hogy oly jó magyar arcokat láthatott s készült is egyik vázlat a másik után. Különösen és természetesen „Árpád"-modellek érdekelték... De annál inkább nehezteltek az érdekelt szegediek. Mig végre egyikük kifejezést is adott megbotránkozásának, mikor „Árpád-modell"-nek felkérték, mondván:

— Nagy dehonestáció az akkori szögedi menyecskékre, meg Árpádra is, hogy a mi népünkben kóresi Árpád apánk arcvonásait az ur! No mert lőhet, hogy itt járt, de akalmasint hozzáillően tisztösségösen viselködött...

Elmondtam pedig ezt azért, hogy mindenki gondoljon alkalomadtán a félremagyarázás összes lehetőségeire.

*

Azután *Csilléry* dörgött Nyugatmagyarország érdekében. Szépen szólt, szépen védte az eszmét, annyira szépen, hogy szinte bántó volt utána *Móri* Elek igen tisztelt kül- és bélpolitikusunk jelentkezése.

Szerencsére elmult ez is s a drágaság kérdése, mely utána következett, megint eszembe juttatott valamit: a *Vuillemot* listáját az idő előtt elhaló gyermekekről.

Amiens-ben egy óvoda tulajdonosa, bizonyos *Vuillemot* ur listát készitett a hosszu- és rövidéletüeknek itélt kisdedekről. A jóslat teljesedni kezdett, a szülőket pánik fogta el s végre is biróság elé került az ügy. *Vuillemot* ur itt a következőképen védekezett:

— Megfigyeltem a gyermekeknél, hogy vannak közöttük olyanok, akik értelmi perifériájuk fejlődése közben olyan dolgok iránt mutattak ösztönszerü érdeklődést, amelyekre csak a messze jövőben lesz szükségük. Viszont voltak, akiknél nem találtam ilyen érdeklődést. Előbbieket hosszuéletüeknek tartom, utóbbiakról nem hiszem, hogy magas kort megérnének.

Sok és nagy igazság van e szavakban, e theoriában, melyet én átviszek városokra, nemzedékekre, nemzetekre. Hisz minden nép öntudatlanul dolgozik

keresztény társadalom előtt régóta ismeretes szimptómái annak a faji uralomnak, amelyik a másik oldalon oly szépen tudja hirdetni az „igazi demokrácia“ és a „szociális haladás“ eszméit.

Bizonyos az, hogy a drágaság elsősorban világgazdasági és valutáris okok következménye, de legalább felében spekulativ és mesterséges okok az előidézői. Ezeket az erkölcstelen üzelmeket lehet és kell letörni. A spekulativ és mesterséges okok egyike a nagybankok mérhetetlen profithajhászata, az államhatalom pedig nem engedheti meg azt, hogy milliók menjenek tönkre azért, mert bankcsoportok és szindikátusok azt igy akarják.

A drágaság a legjobb eszköz „a lelkek forradalmasitására“ s ezt jól tudják *odaát*. S bizony nem a piaci kofák és házaló svábasszonyok egy-két koronás árdrágitása, hanem a bankok szerepe egyik legnagyobb faktor abban, hogy a drágaságnak a *természetes okokon* kivül *mesterséges fokozói* is vannak.

Október elsejével

uj előfizetést nyitunk az **Uj Budapest**-re. Az a háromnegyed esztendő, melynek során lapunk a meghatározott időkben hűségesen be-bekopogtatott, hogy informálja az olvasót a városházán történtekről, a küzdelem ideje volt. Az uj Budapest megvalósitása volt a célja és eszménye az **Uj Budapest**-nek a multban, ez lesz a célja és eszménye a jövőben is.

Noha a nyomdaárak és munkabérek állandó emelkedése, nem beszélve a forgalmi adóról, folyton fokozódó megterheléseket ró reánk: előfizetési dijaink maradnak a régiek. Azt akarjuk, hogy pártunk valamennyi tagja, a város valamennyi tisztviselője a lehető legolcsóbban jusson hozzá az **Uj Budapest**-hez.

Egyben felszólitjuk hátralékosainkat az előfizetési dijak sürgős beküldésére. Az **Uj Budapest** nincs abban a helyzetben, hogy bárkinek is ingyen küldje a lapot.

Az **Uj Budapest** előfizetési árai:

Egész évre	**260 korona**
Félévre	**130 „**
Negyedévre	**65 „**

Az UJ BUDAPEST KIADÓHIVATALA.

Karóstul kilopják a kiültetett facsemetéket

A forradalmak óta 20,000 fát vágtak ki a fatolvajok — A főváros két milliót költ évente a sétahelyek őrzésére

A forradalom és a diktatura rablógazdálkodása a főváros parkjait és sétányait sem kimélte. Irgalmatlanul pusztitottak; a nagyobb fák közül is sokat kiirtottak s a bokrokat és gyepet pedig teljesen letarolták, mérhetetlen kárára nemcsak a fővárosnak, hanem a közegészségügynek is. Most van folyamatban a kipusztitott erdők és játékterek rendbehozatala. Kérdést intéztünk a főváros illetékes ügyosztályához, ahol az okozott károkra és a rekonstrukcióra vonatkozólag a következőket mondották:

— A háboru és diktatura okozta erkölcsi eldurvulás mellett a mult években tapasztalt nagyfoku tüzelőanyaghiány okozta azt a nagy pusztitást, melyet a legnagyobb erőfeszités mellett sem sikerült megakadályozni. Megtörtént, hogy a kommün alatt nyilt piacokon verbuváltak embereket arra, hogy a Városligetet és a Népligetet is megrohanják és letarolják. Szerencsénk, hogy a rendőrség akkor *erélyesen közbelépett*. A külső perifériákon lévő kisebb parkokat és fasorokat igy is teljesen kipusztitották. Jelenleg is 113 őr őrzi a parkokat és sétányokat. Ez az őrség évi 2,074.000 K-ba kerül.

A normálisabb viszonyok helyreálltával teljes erővel hozáfogtunk a restauráláshoz, de a kültelkeken még mindig olyanok az állapotok, hogy a *kiültetett facsemetéket karóstul ellopják*. Pedig egy uj csemete 150 K-ba kerül. Különben is, mig megfelelő mennyiségü viz öntözési célyokra rendelkezésünkre nem áll, *nagyobbmérvü kertészeti munkákat végrehajtani nem lehet, mert* megfelelő öntözés nélkül az uj ültetések sikerre nem vezetnek.

— 1919 őszétől 1921 tavaszáig a város belterületén 2000 darab facsemetét ültettünk el. Rendbehoztuk még a Városliget egy részét s a fasorokban is most ültetünk. A főváros mindent elkövet, hogy az elpusztitott parkjait helyreállithassa, *de évtizedek elpusztitott eredményét egy-két év alatt pótolni nem lehet*. A fasorokban levő fák közül az elmult években *huszezret kivágtak s elloptak*.

Terület szempontjából a Népligeté az elsőség. Még a 90-es években létesült 300 kat. holdon. Modern parkozása 1901—1904-ben történt. Az öntözési tilalom következtében azonban a fiatalabb faállomány fejlődésében visszamaradt s pázsitja is kiszáradt. Nagyságra hozzá hasonló a *Városliget* 240 holdon. Virágdiszitési alkotása a legmodernebb s egyenrangu Európa legdiszesebb parkjaival. Sétányaival tünik még ki a *Városmajor*, hová az „Ecce homo“ faiskola is tartozik, mely facsemetéket, diszcserjéket, fenyőket és rózsákat szolgáltat.

A diktatura alatt a IX. és X. kerületben csaknem valamennyi kertrészlet áldozatul esett a pusztulásnak. Erősen megkopasztották még a VII. és VIII. kerület parkjait s tereit is. Ezek közül már 26-ot rendbehoztunk s kilenc most van renoválás alatt.

TÜSKÉK

* * *

Zeöke Antal

nemzetgyülési képviselő, akit a szombati ülésen személyes szabadságának korlátozása nélkül adott ki a nemzetgyülés, egyben tagja annak a testületnek is, amelyet Budapest kormányzására küldtek a közgyülési terembe a választópolgárok. A nemzetgyülési képviselő ur ritkán járt be a közgyülésre, s inkább a földmivelésügyi minisztériumba járt ki. Amikor szerény és nagy összeköttetéseit éppen nem mutató alakja, mint a kisgazdapárt egyetlen képviselője, néha meglapult az ellenzéki padok legtetején, ugy a liberális, mint a demokrata szivéket öröm hevitette, hogy ime soraikban képviselve van az a párt is, amely az országos politikával guvernementálisnak nevezi magát. A nemzetgyülési képviselő, ugyis mint Óbuda legsötétebb részének atyja, nem tulságosan érces hangját ritkán pötyögtette a közgyülések során és ha jól emlékszünk, csupán egyszer szólalt fel, mikor is a kisgazdákat védte azon váddal szemben, hogy ők kiuzsorázzák a városok lakosságát. Valószinü, hogy Zeöke ur a történtek után nem igen fogja szerencsélteni a közgyülési termet, sem a bejáratot, sem a kijáratot és még bizonyosabb, hogy nemzetatyához illően, amint a multban sem tette, ezután sem fogja a főváros érdekeit képviselni. Holott mint a törvényhatósági bizottság egyetlen kisgazdája, mennyi sokat és szépet szerezhetett volna szeretett fővárosa közönségének, ha nem ki, nem is be, hanem eljárt volna a főváros érdekében a kisgazdaminiszternél és kettős minőségben igyekezett volna közelebb hozni egymáshoz a várost és a falut. Viszont az is igaz, hogy ez az üzlet nem tartozott volna a jövedelmezőbbek közé . . .

* * *

A Montmartre

izlésesnek egyáltalában nem mondható kópiája keletkezik fővárosunkban a hatóságok jóvoltából. Páris kedélyes pincekabaréit akarják utánozni Budapesten élelmes és kevésbbé élelmes vállalkozók: a Tabarinban vánnyadt művésznők keringenek bütykös lábujjukon, az Emke cimü kávéház pincéjében belépődijmentes „művészelőadások“ csalogatják a közönséget, a Grand Café Gresham szuterénjében pedig most legujabban készül felütni fejét valamilyen kabarétrupp. Ez valóban nincsen rendjén. Mert ha a hatóság egyfelől a legnagyobb nehézségek árán ad szinháznyitási engedélyt, szőrszálhasogatóan kötve magát, hogy egy szinház szinpadának és nézőterének legalább 58 vészkijárója kell hogy legyen, akkor igazán csodálatos a pincelokálok gombaszerü felburjánzása, amelyek a tüzbiztonsági és egyéb szabályok teljes felrugásával hánynak fittyet minden szabályrendeletnek és komoly intézkedésnek. Sürgős rendet kérünk a szuterénkabarék körül, mert azt igazán nem lehet megengedni, hogy ami tilos és használhatatlan a föld felett, az mindjárt megengedhető és használható legyen a föld alatt. Különösen akkor, ha a föld felett szinházakat sem engedélyeznek, a pincékben pedig zengeréjoknak is tulságosan könnyen adják meg az engedélyt . . .

* * *

Hat és fél esztendeig

pontot tett a Vigadó ügye mellé a városgazdasági bizottság keddi ülése, mikor is felbontották a Vigadó vendéglőjének bérletére beérkezett ajánlatokat. Az első alkalommal tizenkilencen akadtak, akik nagy örömmel és nagy bérösszeggel lettek volna hajlandók a termek és a vendéglő bérletére, most mindössze hárman jelentkeztek olyanok, akiknek a nevét sem érdemes megemliteni. Igazán mindegy, hogy ki kapja ezek után a kurtakorcsmának is harmadrangu vendéglő bérletét, a régi bérlő-e, vagy az uj pályázók közül-e valamelyik — sokkal fontosabb ennél a tanulság, hogy hová vezet a bürokratikus bölcseség és a sokat emlegetett „hivatalos ész“. Kultura, zeneművészet és egyéb hangzatos jelszavak helyett bájzli-bérlet, ez a Vigadó epilogusa. De még bájzli-bérletet sem tudnak csinálni: a bevétel 60 százalékát akarták mindenáron, sokat markolva és keveset fogva mindössze 6 százalék maradt a kezükben . . .

egy dátumra, melyet a gondviselés jövőjében kitüzött. A XIX. század kezdő évei méhükben hordták 48 március idusát, az elmult évtized a világháborut.

Csak a jelenben nem látok semmi szimptómát, mely biztató lenne a jövőre. Ugy tünik nekem, mintha csak vánszorognánk, lomhán, eltompult érzékkel, szárnyalás nélkül. Folyó ügyek, házi viszályok rendezése és elrendezése: szóval a mindennapi rántott leves... De hol van Vuillemot ur láthatatlan inspektora, mely pedig mely megvolt *Aquileja* gólyájában is?

Nagy időkben, nagy feladatok előtt nincsenek és nem lehetnek intrikák és kanapé-processzusok. Ma az utóbbiak vannak. Talán nincsenek feladataink? Avagy vannak, csak emberek nincsenek, akik ezeket meglátnák? Ugy néz ki e város a jelen pillanatban, hogy az esetben, ha továbbra is igy folynak a dolgok, városi prognostikon dolgában csatlakoznom kell a kassai kalendáriom 100 éves jövendőmondójához, ki szerint:

Aki nem lesz betegségben,
Az marad jó egészségben . . .

*

Hogy is mondta Bismarck? *„Csak az ökör következetes“*... ne vádolja tehát senki azokat, akik elitélvén kellő métermázsa szónoklattal a drágaságot, hajlandóknak mutatkoztak a villamost — megdrágitani. Hisz a drágaság is csak relativ valami, tehát lehetséges, hogy amit Péter drágál, azt Pál már olcsónak tartja. Drága-e a villamos ötért? Avagy olcsó-e háromért? Ki tudna felelni ezekre?

Már József császár irásban biztositotta a székelyek azon jogát, mely szerint *„kinek lova-kocsija nincsen, gyalog köteles járni“*. Miért legyünk mi külömbek a kalapos királynál s miért ne adhassuk mi is törvénybe azoknak, akiket illet, hogy *„kinek szovjetbankója nincsen, gyalog tartozik járni!“*

És elfogadtatván e szabály, remélhető, hogy hasonló bölcs intézkedések immár követni fogják egymást. Csupán néhányra kivánnék rámutatni, gyarlóságom szolgáljon mentségül, ha a lista hiányosnak találtatik.

Kinek cipője nincsen, annak kijárni tilos. (Képviselőkre, esetleg városatyákra, tehető kivétel.)

Kinek ruhája nincsen, ráncba szedetni nem fog. (Ellenzéki városatyák inditványa az ügyrend pótlása tárgyában.)

Kinek szene nincsen, forduljon A Nap-hoz. (Kizárólagos jog destruktiv elemeknek.)

Kinek kenyere nincsen, azt kővel dobálni tilos. (Különösen üvegházban lakók érdekében kivánato .)

De minek folytassam. Minek szomoritsam a vidulni akarókat. Inkább elpletykálok még egy kis históriát.

Tegnapelőtt meglátogatott egyik városi tanácsnokunk. Udvariasan beküldte névjegyét, melyen ez állott:

X. Y.

székesfővárosi anácsnok.

Kétségtelen nyomdahiba. Én azonban minden apróságra sulyt helyezvén, kénytelen voltam kutatni a „t“ hiányát. S ekkor rájöttem, hogy egész helyesen van az irva. Annyit jelent, hogy „székesfővárosi tétlen tanácsnok“. Hogy ki volt, ne legyen rá kivánesi senki. A legközelebbi közgyülé en ugyis interpellálni fogok ez ügyben, annál is inkább, mert értesülésem szerint egy hivatalos nyomtatványon meg az állott, hogy:

Budapest ékesfőváros . . .

ami félő, hogy megint nyomdahiba, melyre még én sem tudnék megoldást találni. Miért is találós kérdésnek feladom s a helyesen megfejtők között egy skatulya szivart fog kisorsolni

Káró.

HIREK

Mi drágítja a burgonyát? Egyik kereskedői szaklapban olvassuk egy burgonyakereskedő levelét, mely érdekesen mutat rá a burgonya drágításának okaira.

Politikai szónoklatokban és a sajtó hasábjain nap-nap után hallunk és olvasunk jajszavakat a nagy drágaságról, amelyek mindannyiszor oda konkludálnak, hogy ezen feltétlen nagy drágaságnak a közvetitő kereskedelem az okozója. A drágaság kérdése oly sok politikai és gazdasági tényre vezethető vissza, hogy tendencia nélkül azt, mint a kereskedelem bünét, felróni nem lehet. Kétségtelen azonban, hogy gazdasági és szállitási jogbiztonság mellett a mai drágaság, csakis valutáris tényezőkre redukálódna. A drágaság okozójának egy oly hihetetlen és üzletileg rettenetes esetét óhajtom közölni, amely páratlan a maga nemében. Budapest burgonyaellátásáról a Köztisztviselők Fogyasztási Szövetkezete, a Fővárosi Zöldségüzem és a legitim burgonyakereskedők gondoskodnak.

Már hosszabb idő óta tapasztalom, hogy szabolcsi állomásokról cégünknek, valamint a többi kereskedőknek és vállalatoknak érkezett burgonyaszállitmányok mindig *jelentékeny hiánnyal* érkeznek. Megfigyelés alapján megállapittatott, hogy a hiány ezer-kétezer kilogramm között váltakozik vagononkint. Megállapittatott az is, hogy ezen hiányok a legritkább esetben a szállitás alatti lopásból, vagy dézsmálásból származnak, hanem, miként szakértő kereskedők és objektiv budapesti vasuti tisztviselők állitják, már a *feladó-állomáson* megvoltak.

Bármennyire is meg vagyok győződve a vasuti személyzet tulnyomó nagy részének intaktságáról, nem tudom másként magyarázni a dolgot, mint hogy egyes feladó-állomásoknál, ha nem is történik visszaélés, a sulyt nem a kellő gondossággal állapitják meg és igy a fuvarlevélben felvett hivatalos suly nem felel meg a valóságos sulynak. Minthogy pedig a fuvarlevélen feltüntetett hivatalos suly képezi az elszámolás tárgyát, ily módon lehetetlenné teszik a budapesti kereskedelemnek a reális kalkulációt. Az esetet egy példával illusztrálom: Szabolcsban a burgonya métermázsája 420 korona, ehhez kilogrammonkint 40 fillér vasuti szállitási és öt fillér személyi költséget kalkulálva, budapesti paritásban a burgonya önköltségi ára 465 korona. Ezen az alapon a burgonyát 500 koronáért árusitanók métermázsánkint. Előáli azonban tizenöt métermázsás hiány, amely circa 6500 korona értéke képvisel, vagyis métermázsánkint 650 koronával drágitja meg a burgonyát.

Ezek a számok önmagukban is beszélnek. Hivatalos vasuti közegek lelkiismeretlensége vagy bünössége a burgonyának, mint legfontosabb közszükségleti cikknek, nagybani piaci árát cca husz százalékkal emeli és egyben a legtöbb kereskedőt elkedvetleniti és visszatartja a vásárlástól és közvetve *okozója annak, hogy a budapesti piacra kevés áru érkezik.*

Z. Molnár Lászlót tapsolják az *Andrássy-uti Szinház* estéről-estére táblás házai az utólérhetetlen humoru Tinódi-karikaturájában. Igen nagy sikerük van a többi magánszámoknak is, melyeket *Kökény* Ilona, *Urmössy* Anikó, *Mihályi* Lici, *Sárosi* Mihály, továbbá az Andrássy-uti Szinház állandó vendége, *Németh* Juliska adnak elő. *Békeffi* László aktuális konferanszéi viharos derültséget és tapsot váltanak ki.

A császár anyja bemutatója pénteken lesz a Magyar Szinházban. *Dánielné Lengyel* Laura ez első egész estét betöltő darabja ugy kiállitásban, mint szereposztásában kiváló művelvezetet igér. A vezető fő női szerepben *Rákosi* Szidi lép fel, aki Leticiát, Napoleon anyját, személyesiti. Kivüle *Darvas* Lili, *Pécsi* Blanka, a szinház uj tagja, *Simon* Maresa, *Z. Molnár, Uray* kaptak hálásabbnál-hálásabb szerepeket. Az érdekes darabot szombat és vasárnap este megismétlik.

A Fakir: Törzs Jenő. *Lakatos* László rendkivüli sikerü darabja, *A fakir*, e héten négyszer szerepel a Magyar Szinház játékrendjén: hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. A cimszerepet mindenkor annak kiváló kreálója, *Törzs* játssza, a többi szerepet *Tarnay, Ujj, Kertész*, a vendég *Titkos* Ilona és *Jankovich* Magda. Vasárnap délután a *Buzavirág*-ot adják.

A kék egér bemutatója. A *Renaissance-Szinház*, amely csak most aratott rendkivüli sikert *A tót leány* előadásával, pénteken ujabb darabbal élénkiti műsorát: előadja *Engel* és *Horst* páratlanul kacagtató bohózatát, *A kék egér* cimüt. A darab főszerepeit *Mészáros* Giza, *Vágóné, Baranics* Anna, *Kőváry, Dezséri, Várnai, Réthey, Solymossy* játszák. *A kék egér* péntek, szombat és vasárnap este szerepel a műsoron, addig csütörtökön *A tót leány*, szerdán *Rajnai* Gábor vendégjátékával *A faun* kerül szinre. Az előadások *9 órakor* kezdődnek.

Ötször egy héten kerül szinre *A falu rossza*, a Vigszinház legfrissebb nagy sikere. Legritkább eset, hogy ujdonságot egy héten ennyiszer tüznek ki a Vigszinházban, de *A falu rossza* rendkivüli sikere megkövetelte, hogy a jövő héten öt estét juttassanak neki. Ez az eredmény nagyrészt *Fedák* Sári sikere, aki játékával, régi és uj nótáival, táncaival elragadtatja a közönséget és sikere a fényes előadásnak, amelyben *Csortos* és *Hegedüs* vezetnek, a női szerepekben pedig *Makay* Margit és *Molnár* Aranka tünnek ki. *A falu rossza* eddigi előadásaira egyetlen jegy sem maradt meg és óriási az érdeklődés a jövő hét előadásai iránt is. *A falu rossza* öt előadása mellett a szerdai est *A piros bugyelláris*-nak, a szombati a *Taifun*-nak jut.

A negyvenéves asszony bemutatója a Belvárosi Szinházban. *Vachthausen* és *Rénillard* rendkivül finom lélekrajzzal megirt és Párisban nagy sikert aratott dráma bemutatójának Budapesten az a külön művészi esemény ad jelentőséget, hogy benne *Márkus* Emma talált hosszu idő után ismét egyéniségének megfelelő brilliáns szerepet. Az előadást *Bárdos* Artur dr. igazgató rendezi és kitünő szerephez jutnak benne *Titkos Ilona, Petheő, Gellért, Bérczy, V. Hahnel* Aranka, *Loránd, Somlár, Zilahy* és *Vaszary* Piroska. A diszleteket *Pán* József tervezi.

A kék mazur 89—95-ik előadása lesz e héten a *Király Szinházban. Lehár* népszerü darabja, mely a bemutató kitünő szereposztásában kerül minden este szinre, most is állandóan telt házakat vonz. Vasárnap délután három órakor, mérsékelt helyárakkal *János vitéz*-t adják.

A Blaha Lujza-Szinház megnyitása. Már a végső diszitési munkálatok folynak az október elején megnyiló *Blaha Lujza-Szinházban*, mely gyönyörüen diszitett nézőterével, továbbá tökéletesen felszerelt szinpadával egyike lesz a főváros legszebb és egyben legintimebb szinházainak. Az ünnepélyes megnyitó előadáson *Drasche-Lázár* Alfréd—*Zágon* István és kiváló zeneszerző *Angyán* Béla dr. *Délibáb herceg* cimü operettje kerül szinre látványosságszámba menő diszletekkel és gyönyörü kosztümökkel.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Általános Fatermelő R.-T. minden 25 darab részvénye f. év október hó 15-ig dijtalanul becserélhető a Magyar Általános Hitelbanknál Budapesten, a Zürichben alakult *Lignum Trust A.-G.* 10 darab, egyenkint 100 svájci fr. névértékü részvényéről szóló ideiglenes elismervényre. A svájci részvények f. hó 27-től kezdve a budapesti tőzsdén jegyeztetni fognak.

Az Österreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe, Wien alaptőkéjét 400 millióról 600 millióra emeli fel. Az uj részvényekre a régi részvényesek 2 : 1 arányban 1550 osztrák K áron, hozzáadva f. évi julius 1-től számitandó 4%-os kamatot, gyakorolhatnak elővételi Budapesten a *Magyar Általános Hitelbanknál* október 1-ig bezárólag.

Az „Atlantica" tőkeemelése. Az „Atlantica" Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatósági ülésén folyó hó 21-én tiszasülyi *Polnay* Jenő elnök-vezérigazgató vázolta az „Atlantica" 15 éves multját, azt a nagy, fáradságos és gondos munkát, melyel sikerült ugy a belföldön, mint a külföldön nagyon értékes összeköttetésekre szert tenni. A mult tapasztalatai alapján és miután közeledni látja azt az időpontot, melyben hazánk gazdasági ujraébredése és az ujraébredéssel kapcsolatos gazdasági élet kiépitése aktuálissá válik, ugy véli, hogy ezen munkában az „Atlanticá"-nak fontos szerep kell hogy jusson és ezen munkában hazafias hivatás betöltésére hivatott. Az igazgatóság a nagy vonalakban körvonalazott föladat részleteit tudomásul vevén, egyhangulag hozzájárult az elnök-vezérigazgató tervezetéhez és elhatározta, hogy ezen Magyarország gazdasági fejlődésére fontos feladatok elvégzésére a vállalatnak a megfelelő eszközöket a rendelkezésére fogja bocsátani, elhatározta továbbá, hogy a vállalat cégét, mely az uj keretek részére már szüknek bizonyul, „Atlantica" Trust Részvénytársasággá fogja átváltoztatni és a vállalat mai alaptőkéjét 11,000.000 koronáról 100.000.000 koronára fogja fölemelni. Az igazgatóság a közgyülésnek javaslatot fog tenni az alapitójegyek megváltása tárgyában.

A Vác—Püspöki bérpince tőkeemelése. Alig, hogy bevezették a tőzsdére a Püspöki Uradalmi Bérpince R.-T. részvényeit, a társaság közzéteszi tőkeemelését. A társaság ugyanis szeptember 28-ára rendkivüli közgyülést hivott egybe, melynek napirendje a következő: 1. Az igazgatóság inditványa az alaptőkének — a 25.001-től 40.000-ig számozott 1921. évi uj kibocsátásu 15.000 drb részvény 400 koronás névértékének 60 koronával 340 koronára való lebélyegzése darabonként 60 korona visszafizetése mellett — 15,100.080 koronára való leszállitására. 2. Az igazgatóság inditványa a társulati alaptőkének 55.588 drb egyenként 340 korona névértékü uj részvény kibocsátása által 34,000.000 koronára leendő fölemelése iránt. Egyébként a részvények iránt élénk érdeklődés nyilvánult meg s árfolyama kedden 1450-ig emelkedett.

Népszerü füzet a forgalmi adó törvényről. Az *Iparoskáté* külön füzetének formájában jelent meg most egy kommentár, mely egészen népszerü modorban foglalja össze a forgalmi adó joganyagát, az iparosok és kereskedők használatára. A füzet *Dóczi* Sámuel dr. munkája, ára 10 korona. Kapható minden könyvkereskedőnél és a kiadónál, IV., Ferenciektere 3. II. 6.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek

Libál Lajos látszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyi égben cipőt

Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körút 9.

Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Még csak rövid ideig! TANAY FRIGYES m. v. és a rendkivüli nagy szeptemberi műsor. Kezdete este fél 8 órakor

NEMZETI ROYAL ORFEUM
Ben Kolumbusz : Pallay Anna és Dénes Oszkár : Sarkadi Aladár Solti a strandon
és a kitünő uj műsor. Kezdete este fél 8 órakor

JANCSI NÉPARÉNA :: VÁROSLIGET. Igazgató: Schmidt Mihály
Folytatólagos előadások naponta 3 órától.

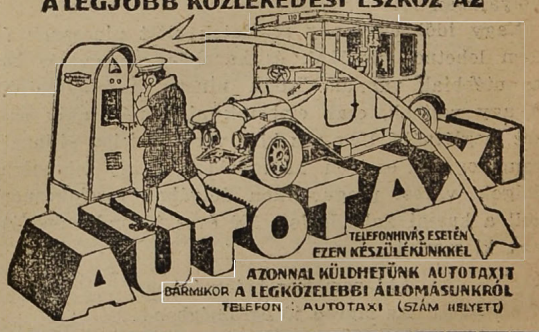
BLAHA LUJZA-TÉR 2. SZAM. **APOLLO-SZINPAD** TELEFON: JÓZSEF 13-26.
:: (APOLLO-KABARÉ) ::
Szeptemberi megnyitó műsor:
A RUBIKON vigjáték. Irta: Liptai Imre
LILLA operett. Irta: Harmat Imre. Zenéjét szerz.: Losonczi Dezső
Szőllősi Rózsi, Boross Géza, Kondor Ibolya és Áldori Sándor uj magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor. Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig

Keresztény társadalmi alapitás
„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Mélyen leszállitott árak

Kész férfiruhák	K	1300—2200-ig
Férfifelöltők	K	2000
Mikádó kabátok	K	2000
Fiuruhák	K	180— 700-ig
Női kötött gyapjukabátok	K	1200

Áraink e hó végéig érvényesek.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Épitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 október 5. 39. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A város és az állam

A főváros és az állam viszonya soha sem volt egymáshoz a legmelegebb. Mások a főváros érdekei, mások az állam érdekei, a kiadásokat illetőleg a főváros igyekezett mindig az állam segitségét igénybe venni, az állam pedig arra törekedett, hogy a terhek a város nyakán maradjanak. Igy volt ez már a béke éveiben is, de fokozott mértékben igy volt a háborus esztendők alatt, mikor a kormány háborus szolgáltatások cimén a sorozási költségektől kezdve a kórházak fentartásáig *utólagos elszámolás* cimén minden háborus kiadást a fővárossal fizettetett meg. A forradalomról, a kommunizmusról és az azt követő legujabb időkről már igazán nem is érdemes beszélni: a főváros sok száz millió erejéig lett hitelezője az államnak, — az állam azonban rossz kezesnek mutatkozott, mert nemcsak, hogy a lejárat napján, hanem még sokkal később sem akarta beváltani a váltókat.

Itt az ideje, hogy *óvást emeljünk!* Nem beszélünk most a háborus terhekről, arról a több mint 250 millióról, amely a háborus kiadások és a kommunizmus pusztitásai folytán az állam helyett még most is a főváros mérlegét terheli. De beszéljünk a legujabb időkről. Beszéljünk aról az 55 millióról, amelyet *a kormány leghatározottabb igérete* után vállalt magára egy évre a főváros az állami alkalmazottak villany- és gáz-kedvezményének ellenértékeképen. Beszéljünk arról, hogy a betegápolási pótadóból befolyó milliók az állam kasszájában maradnak és a kormány február óta *egyetlen fillért* nem adott a főváros kórházai számára, ugy hogy a kórházak eladósodott volta már a közel jövőben csőd elé kergeti közegészségügyünket. Beszéljünk arról, hogy az Egyesitett Vasutak, amely e pillanatban még, bárhogy is tagadják, állami intézmény, esztendők óta nem fizeti a törvényszerü szerződések cimén a fővárosnak járó területhasználati dijakat, sőt most még alkudozni is próbál a fővárost minden jog szerint megillető ezen járulékok csökkentéséről.

Az egész vonalon, amerre nézünk, *a kormány legteljesebb indolenciáját látjuk a fővárossal és a főváros érdekeivel szemben.* A fővárosi alkalmazottak *fizetésrendezése* meghiusult a kormány azon merev állásfoglalásával, hogy amig az állami alkalmazottak fizetésrendezése elintézve nincsen, addig szó sem lehet a fővárosi tisztviselők külön fizetésrendezéséről, mert ez antagonizmust szülne a főváros és az állam alkalmazottai közt. Az *épitési akciónak*, amelyekről ugy a főváros, mint maga az állam számtalanszor elismerte, hogy állami feladat, két esztendő óta hire-hamva sincsen, ugy hogy a főváros műszaki hivatalai tétlen tervezgetéssel töltik idejüket.

Csudálatosnak tartjuk, hogy ezek mellett a sokszor emlitett és csoportositott tények mellett szótlanul halad el a főváros törvényhatósági bizottsága. Furcsának tartjuk azt a nemtörődömséget, amellyel a főváros intézi sok esetben a maga ügyeit, azt a gyengeséget, amelynek következtében a főváros nem áll a sarkára és nem harcolja ki a maga igazát ellenfelével szemben. Téves az a felfogás, mintha gazdasági és pénzügyi kérdésekben a kormánnyal szemben való állásfoglalás kereszténytelenes politika lenne. A kormány álláspontjára kell helyezkednie a fővárosnak is, nem barátságos indulattal nézni az eseményeket, hanem a rideg önzés alapján, az önzés pedig nem hanyagságot és közönyösséget, hanem erélyes állásfoglalást és nem szünő harcot jelent.

Mindezt pedig azért tartottuk aktuálisnak megirni, mert a készülő lakásrendelet ügyében a főváros megmutatta, hogy *igenis lehet, sőt kell is a kormánnyal szembehelyezkedni*, amikor a kormány intézkedései és tervei homlokegyenest ellenkeznek a főváros érdekeivel. Azok a fővárosi kiküldöttek, akik az uj lakásrendelet előkészitő tárgyalásaiban részt vettek, kétszeres szolgálatot tettek a fővárosnak: igyekeztek enyhiteni az uj lakásrendelet szörnyüségeit, másrészt pedig utat mutattak arra, hogy hogyan kell állást foglalni a kormánytényezőkkel szemben, mikor a kormánytényezők a főváros semmibe vevésével akarnak intézkedni. A fontos az, hogy a fővárosnak az uj lakásrendelet ügyében való öntudatos és eredményes állásfoglalása *ne maradjon elszigetelt lépés*, ugyanezt a céltudatosságot, amit a lakásrendelet előkészitő tárgyalásai körül tapasztaltunk, szeretnénk látni a fővárosi és állami kapcsolatok minden ágában, *közönyösség, gyöngeség és megalkuvás nélkül.*

A főváros uj közlekedési politikája

Irta: JELLINEK HENRIK, a Budapesti Közuti Vaspálya Társaság v. elnökigazgatója

Multheti cikkünk, melyben állást foglaltunk a Közuti kizsákmányolási vasutpolitikájával szemben, a legszélesebb körökben keltett feltünést. E cikkünk visszhangja az alábbi közlemény, mely, ha annak minden megállapitásával nem is értünk egyet, egészen uj oldaról világitja meg a sokat vitatott problémát.

A főváros közgyülésének azon elhatározása, hogy a területén lévő vasutakat az engedélyidő lejárta előtt megváltás utján megszerzi, igen nagy jelentőséggel bir a főváros érdekeinek szempontjából. Az egyik a gazdaságpolitikai rész, a másik a fővá os vasuti politikáját képezi. Nézetem szerint *a közgyülés többségének elhatározása helyes.* A mai gazdasági viszonyok közepette téves volna a kérdést ugy felállitani, hogy pillanatnyilag előnyös-e a felmondás és a vasutak megváltása. *Elméleti fejtegetésekre* a fővárosnak ma nincsen ideje. Bátornak nevezem tehát a többségnek elhatározását, mely szembehelyezkedve a liberális érából származó megállapitásoknak, megfogta a kérdést ott, ahol az egész problémának kulcsa rejlik — *a megváltásnál.* Vasutpolitikai szempontból a fővárosnak a közelmultban elfoglalt álláspontjával szemben ez *gyökeres fordulatot jelent.* A főváros vasuti politikáját 1911-ben uj alapokra helyezte, t. i. akkor főrészvényesi minőséget vállalt az egyik helyi forgalmi vállalatnál. A főrészvényesi minőség társvállalkozóvá tette a fővárost. Ez a minőség ugyszólván *kizárta a szerződésnek szigoru alkalmazását*, mert mint részvényesnek a fővárosnak is az az érdeke volt, hogy a részvénytársaságot lehetőleg jövedelmezővé tegye. Lehet-e a mai gazdasági és társadalmi viszonyok közepette a vasuti téren oly politikát ajánlani, melynek sulypontját a vállalati érdek érvényesitése képezi?

A vasutaknak megváltása területhasználati szerződésbeli kikötményt képez. A főváros tehát, amidőn ezen jogával él, *szerzett jogot vesz igénybe.* A magyar jogi felfogásban a szerzett jogok intézménye sziklát képez, amelyen a napi áramlatok váltakozó irányai és hullámai megtörnek. Vasutpolitikai szempontból szilárd alapot, erkölcsi keretet nyert a főváros, hogy ezen a lakosság vasutpolitikai érdekeit *függetlenül részvénytársasági befolyásától érvényesithesse.*

A vasutpolitikai érdeket, amely a megváltáshoz füződik, ezekkel azonban *nem látom kimeritve.* Lehetetlen e kérdés megitélésénél figyelembe nem venni a budapesti közuti vasut u. n. szanirozási vagy kibontakozási javaslatát, mely még 1920. évi julius 20-án került a kereskedelmi miniszterhez, aki ezt tárgyalás végett nyomban a székesfővároshoz leküldötte. Ez a kibontakozási javaslat egyenesen *megsemmisitését képezte volna a főváros jogainak vasutpolitikai téren, ha az ott lefektetett elvek érvényre jutottak volna.* A fővárost a mai jogi helyzet szerint először is megilleti az, hogy a területhasználati szerződésben a viteldijakat meghatározhassa. Kizárólag az ő hozzájárulása mellett lehet tehát tarifaemelést elhatározni. A szanirozási javaslat szerint a részvénytársaság egy uj tarifapolitikai irányt akar inaugurálni, állitván, hogy a dijszabás kérdései a közérdek szempontjából oly sulyos jelentőséggel birnak, hogy azoknak megitélése a főváros autonóm felügyeleti hatáskörén messze tulmenőleg csakis állami, illetve kormányfeladat lehetnek. Nem teljes nullifikálása-e a főváros szerződésbeli, de általános hatósági jogainak is az — a tarifakérdést a fővárostól átjátszani a kormányhoz. Városi vasutaknak gazdasági feladata nem helyezhető egy szinvonalba az ugynevezett vicinális vasutakkal, ahol a tarifa megállapitása országos érdek szempontjából egységes megállapitást és kezelést igényel az ország egész vasuti hálózatával. Ugyanabban a szanirozási javaslatban azt találjuk, hogy a társaság a maga részére évtizedekre kiterjedő tartammal kizárólagosságot és előjogot kiván magának biztositani nemcsak a vasutak, hanem az autobusz-járatokra is.

Az itt jelzett vasutpolitikai irány a fővárosra nézve oly hátrányos érvényesülés esetében, hogy *bizonyára helyesnek fogja mindenki nevezni a főváros megváltási határozatát, aki a főváros önálló és független vasuti politikáját a főváros részére biztositani kivánja.* A megváltás elhatározásának logikus folyománya egyedül az lehet, hogy a főváros a közuti vasutakat *saját kezelésébe veszi.* Ezt a kérdést nem lehet a haszonelmélet alapján elintézni. *A szociális érdek*, amely egy helyes és egészséges vasuti politikához füződik, *nem képezheti áru tárgyát.* Elegendő leszen e tekintetben arra a döntő befolyásra utalni, melyet a vasutpolitika a fővárosban a lakáskérdés alakulatára gyakorol. Dijszabás megállapitása és uj vonalak létesitése eszközt képeznek a főváros kezében arra, hogy jogos befolyását a lakáskérdésre érvényesithesse. Egy pillanatig sem szabad e jogokat vélt pénzhaszon kedvéért akár a részvénytársaság, akár egy bankcsoportnak kihasználásra átengedni. A főváros helyiforgalma ugy műszaki, mint pénzügyi szempontból szervezeti változásokat igényel. Az egyesitett városi vasutaknak a kereskedelmi miniszterhez a tarifaemelés tárgyában tett előterjesztése kimutatja, hogy az összes kiadások évi 694 millió koronát tesznek. Mivel a 3 koronás dijszabás alapján ez az összeg fedezetet nem talált, mivel a személyzet részére szükséges fizetésjavitás is végleges fedezetet igényel, a dijszabásnak 5 koronára való felemelését hozta javaslatba.

Nézetem szerint a fővárosnak már azért is kezébe kell venni a vasutakat, hogy megfelelő szervezet alkalmazása által a kiadásoknak csökkenését érje el. Mert *hová vezet az a politika, amely kizárólag a dijszabások emelésében keresi az egyensulyt a folyton fokozódó kiadásokkal szemben.* E tekintetben is kizárólag a főváros erkölcsi erejével képes az elébe tornyosuló nehézségekkel megküzdeni s a vasutak körében a szükséges szociális megértést és megnyugvást kelteni és fenntartani. Mindezen nagy kérdések megoldásánál erős jogi és erkölcsi alapot nyert a főváros azáltal, hogy a megváltási határozattal ismét a szerződési alapra helyezkedett. Az 1895-iki területhasználati szerződés oly erős alapra helyezte a megváltási kérdést, hogy a legcsekélyebb erőszakos vagy jogba ütköző határozmány nélkül *a fővárost megillető minden jogot és érdeket megóvni, a jövőnek független vasuti politikáját biztositani lehet.*

Milliók a szemétből

Az egyetlen fütőanyag, ami olcsóbb lett — 20 millióval csökkent a főváros bevétele a szemétkokszból
Mi lesz az utcai szemétből?

A főváros területén összegyült utcai szemétnek és makadámsárnak, valamint a házakból összegyüjtött háziszemétnek osztályozását, kiválogatását és értékesitését *a székesfőváros szemétfeldolgozó telepe végzi.* A szemét feldolgozása és válogatása *a szentlőrinczi szemétfeldolgozó telepen* történik. Részben gépek segitségével, részben pedig kézierővel megy végbe a szemét kiválogatása, kiterjesztvén a kiválasztást az összes értékesithető anyagokra, mint a rongy, bádog, papir, csont, üveg stb.-re. Az utcai szemetet külön kezelik a házi szemettől, s miután megérlelték, *komposzttrágyaként* értékesitik s hozzák forgalomba. A háziszemét válogatása révén nyert szemétkoksz fedezi a telepen lévő gyárak tüzelőszükségletét is. Van a telepen műtakarmánygyár, takarmánykeverő gyár s uj szortirozó gyár is, azonkivül ugyanitt van a Cséritől megvásárolt s az összes szükséges hozzátartozókkal (gyári épület, gépház, mozdonyház) felszerelt gyártelep.

Az elmult években, midőn a főváros lakossága téli tüzelőanyagát jóformán képtelen volt beszerezni, a Csér-koksz meglehetős keresettségnek örvendett s a főváros is szép jövedelemre tett szert a telep intenziv kitermelése révén.

Kérdést intéztünk most a főváros illetékes ügyosztályához a koksz kitermelése és forgalombahozatalára, értékesitésére vonatkozólag. *Till* Antal tanácsnoktól a következő felvilagositást nyertük:

— A koksz kitermelése a székesfőváros szentlőrinczi szemétfeldolgozó telepén az elmult évek produkciójához viszonyitva meglehetősen *megcsappant.* Oka ennek a piaci kereslet nagymérvü csökkenése, melyet viszont a koksz csekély fütőereje — silány kalóriája — s az a körülmény okozott, hogy hazai szénbányáink kitermelése örvendetesen megjavult s fokozódott és hogy külföldről is nagyobb mennyiségü szenet inportáltunk a kedvező ajánlatok révén. Ennek folytán ma már a közönség is legnagyobb részt ezeket vásárolja s használja tüzelőanyag gyanánt, mert kitünő minőségük s kiváló kalóriájuk miatt sokkal gazdaságosabban jönnek ki velök, mint a silányabb minőségü kokszszal. A piaci kereslet nagyfoku megcsappanása okozza azután a koksz-kitermelés nagy csökkenését, amely a főváros háztartására eléggé hátrányos, mert mig tavaly a koksz-kitermelésből *kb. 30 millió volt a bevételünk, az idén alig 10—12 millió.* Különben a tavasszal kénytelenek voltunk a kitermelő vállalatokon is segiteni *a részesedési kulcs leszállitásával.* Mig pl. kezdetben a szentlőrinczi telepen 64 százalékos volt a mi haszonrészesedésünk, a fokozatos leszállitás folytán egész 25 százalékig lementünk, de természetesen ezen kedvezményt csak azon kikötés mellett tettük s engedélyeztük, *ha maguk a vállalatok is hasonló arányu kedvezményt nyujtanak a kokszot vásárló közönségnek.* A szentlőrinci telep napi kitermelése manapság kb. 2 vagon, melynél ma már a hadirokkantak is többet termelnek. A koksz métermázsája most 31 K s számtalan esetben nemcsak fővárosi, hanem állami alkalmazottaknak is adunk ily árban, ha kérelmüket méltányosnak találjuk.

— A székesfőváros tanácsa egyébként most versenytárgyalást irt ki, az I. ker. Budafokiuti s Dunapart körüli területén, *Albertfalva* község határában a már évek során felgyülemlett szemétben levő koksz kitermelésének vállalatba adására is.

Babérfák és orgonák közt

A kertészet csodái — Látogatás a főváros kertészeti telepén

Vágány-u. 10. — Az Állatkert háta megett körülbelül 6—8 holdnyi terület körös-körül rácsos keritéssel. A főváros kertészeti telepe.

Csinos, nyirott sövényut vezet a felügyelői lakhoz. A szinte ódon falusias kertész-lak előtt egy parasztgyerek hatalmas virágcserepekben virágmagvakat mos. Megszólitja arrahaladó nagyobb társát, ki egy öl árvácskát cipel: Károly, micsinátá délelőtt? Kiskocsival krizantént hordtam! Mondd csak, akkor hát te vótá a főváros szamara?... Károly nem szól semmit, elsomfordál.

Szilágyi József felügyelőt irodájában nem találom. Hamarosan előkeritik — örömmel fogad s szeretettel körülkalauzol.

— Mi látjuk el a főváros összes tereit, sétányait, parkjait virágokkal, disznövényekkel és cserlyékkel, — mondja. — Nagy hátrányunk, hogy valamennyi virágházunkat nem füthetjük. Tőlünk kerülnek ki az összes nagy pálmák, babérfák, uj hollandi növények, örökzöldek, muskátlik, szőnyegnövények s valamennyi anyanövény, melyekről szaporitunk. Babérfákat s pálmákat már 1914 óta nem importáltunk.

Mindenütt rendesen gondozott virágágyak közt haladunk.

Káprázató szinpompa...

Itt a futórózsák lángvörös füzére, amott az őszirózsák fehár sorfala. Valamennyit körülöleli az enyhe őszi napmeleg.

Hatalmas társzekér fordul be a kapun. Terhelten megrakva óriás-kaktuszokkal, platánokkal. Most hordják be a főváros parkjaiból. Melegházba rakják.

Benézünk egy üvegházba. A dendorológia csodái. Gyönyörüséges berbeuszok, mahóniák és szemigák. A legritkább növényfajok — az egész kontinensen.

Utána a flóra-világ más gyöngyszemeit csodáljuk. Szépséges latániák, kenciák, dracaenák hosszan — sorjában.

Kár, hogy sok a rossz üvegházunk — folytatja a felügyelő. Soknak hiányzik az ablaka.

Közben egy más melegházba nyitunk. Sok-sok cyklamen és ficus elastica (gummi-füge), körülbelül 160 darab. Mellette egy más melegház. Telistele krizanténummal. Öt hatalmas hosszu sor. Csodásszépek. Most bimbóznak.

Odébb töméntelen orgona, előtte bokorrózsák...

Másfélmillió növény ment ki tőlünk az idén is — mondja a felügyelő. — Körülbelül 20—30.000 darab uj dugványt neveltem ez évben. Sok kell — mindenből. Ma is elvittek az Állatkertbe egy kocsi árvácskát — 3000 darabot.

Nem győzök gyönyörködni. Szépséges azaleáknál állunk.

Mindent természetesen nem tudok megnézni. Sok idő kellene. A páfrányok azért egy pillanatra magukhoz csalnak.

Minden — minden a legnagyobb szakértelemmel kezelve. Körülbelül 40—70 munkás dolgozik. Most ők is elégedetlenek munkabérükkel. Ezelőtt 2 héttel 50%-os emelést kértek a tanácstól.

Egy igénytelen növényzetre hivja még fel figyelmemet a felügyelő. Semmibe sem nézem. — Gyertyánlevelü juhar — az egész országban nincs több, csak ez az egy...

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este **a szenzációs októberi müsor** Kezdete este fél 8 órakor

Pesti esetek

Az amerikai nagybácsi és a pesti rokonok

Az elmult héten a dollár tekintélye szédületesen megnövekedett. Egy szál dollárért hétszáz magyar koronákat kináltak a tőzsdén s amilyen arányokban növekedett a dollár értéke, éppolyan szédületes arányokban igyekeznek a szegény emberek nagybácsikat felfedezni Amerikában. A világháboru Kávéházi Konrádjai átalakultak Kolumbusz Kristófokká s vitorlás hajóvá dagadt fantáziájukkal a remény rózsaszin-prizmás látcsövét teszik lelki szemeik elé s ugy néznek a tengerentuli partra, hogy nincs-e egy clevelandi, newyorki vagy st.-louisi nagybácsi valahol a láthatáron.

Az amerikai magyar lapokban magyarországi családok apróhirdetései hemzsegnek, melyekben életjelt adnak magukról esetleg Amerikában tartózkodó rokonok számára.

Az amerikai nagybácsi belenyul a mellényzsebébe, kivesz öt dollárt, amelyért épen két kurta szivart akart venni, meggondolja a dolgot, az öt dollárt beteszi egy kupertába és elküldi Pestre, a rokonnak, akinek kezében az öt dollár hirtelen átváltozik háromezerötszáz koronává.

Öt dollárok, tiz dollárok, huszonöt dollárok röpködnek át Amerikából Pestre s ahol megérkeznek, ott boldogság, kacagás, vidámság üt tanyát.

Száz-kétszáz dollár nem játszik szerepet a milliárdosok hazájában, itt valósággal vagyont jelent a csekélyke amerikai összeg.

Hát lehet-e csodálni, ha három, egymással rokon szegény pesti család, három unokatestvér családja, egy szép napon gondolt merészet és nagyot, s elhatározta, hogy felkutatja a tizenöt évvel ezelőtt Amerikába vándorolt nagybácsit.

Az unokatestvéreket nevezzük röviden Uborkáéknak, a nagybácsit pedig Gesztenye Ferencnek.

Gesztenye bácsi tizenöt év előtt egy vendéglőben borozgatás közben összekülönbözött a szomszéd asztalnál ülő valamelyik vendéggel, annak szódás-üveggel beverte a fejét, mire jogerősen elitélték kéthónapi fogházra és százötven korona pénzbüntetésre.

Gesztenye a százötven koronát szivesen kifizette volna, a két hónapot azonban semmiképen sem volt hajlandó leülni, mire kiszökött Amerikába.

Az Uborka-család akkoriban sokat szidta az összeférhetetlen természetü nagybácsit, most azonban, hogy a dollár értéke igy megnövekedett, sebtiben hirdetést tettek közzé a clevelandi Szabadság-ban:

> Nagybátyánkat, Gesztenye Ferenc urat, nagyon kérjük, adjon életjelt magáról.
>
> Uborkáék
> Budapest.

Az Uborka-család augusztus elején küldte el e hirdetést és szivszorongva leste a hetek lassu mulását. Hat hét mulva, szeptember közepén levelet hozott a posta. A levél Amerikából érkezett és a legidősebb Uborkának volt cimezve. A levél igy szólt:

Kedves Öcséim!

Olvastam hirdetésteket a Szabadságban. Köszönöm szives érdeklődésteket. A legközelebbi hajóval indulok haza.

Bátyátok:
Gesztenye.

Kinizsi nem járt olyan táncot a törökök között, mint amilyen kékvókot az Uborka-család tagjai roptak az ebédlő-asztalra helyezett amerikai levél körül, s el lehet képzelni, mily irtózatos galoppban növekedett örömük, midőn Bécsből távirat jött nemsokára a következő szöveggel:

Holnap este a bécsi hajóval érkezem.

Gesztenye.

Az Uborka-család összerakta minden kincsét, hogy az amerikai nagybácsit ünnepélyes tisztelettel fogadhassa. Az asszonyok egész nap sütöttek, főztek, emlékezetből elkészitették a nagybácsi kedvenc ételeit, budai kocsmákból finom borokat, zugdohányárusoktól drága szivarokat vásároltak. Még virággal is feldiszitették a lakást.

Az amerikai nagybácsi megérkezett.

Jól bevacsorázott. Jól beborozott. Aztán rágyujtott egy szivarra és elmondta az élete történetét.

— Mikor kimentem, nem volt egy fél dollárom sem.

A család szeme könybelábadt.

— Elmentem egy vasgyárba dolgozni. Nem birtam a nehéz munkát. Elmentem egy téglagyárba. Kevés fizetést adtak. Elmentem egy kávételepre. Napszurást kaptam a nap hevétől.

A család nagyot sóhajtott.

— Voltam kikiáltó, voltam rikkancs New-York utcáin, voltam eszcájgpucoló egy vendéglőben, voltam kikötőmunkás, voltam vasuti hordár, mig végre megunva a sok nélkülözést, elhatároztam, hogy elmegyek egy expedicióval Délamerikába aranyat bányászni...

A család szeme hirtelen felcsillant.

— Az aranybányászat sok vesződséggel járt, — folytatta tovább a nagybácsi. — Nem találtunk még egy milligramm aranyat sem. Egyáltalán, ahová a lábamat betettem, ott fü nem nőtt többé. Peches volt az egész életem. Rettenetes, hogy mit szenvedtem Amerikában. Most hazajöttem, hogy itt próbálok szerencsét. A hajón fütő voltam, ingyen hoztak át. Ahogy a szárazföldre értem, Bécsig egy vonat ütközőjén utaztam, a bécsi hajón pedig egy láda mögé bujtam, hogy ne kérjék a jegyet tőlem. Ti, amint látom, hál' istennek, elég jó módban éltek...

Az Uborka-család hirtelen rosszul lett. Különösen a család nőtagjait fogta el olyan rosszullét, hogy majdnem a mentőket kellett hozzájuk hivni.

L.

Budapesten minden negyedik gyermek ötéves kora előtt hal meg

Háromszoros a törvénytelen gyermekek halandósága Óbuda külső részében hal meg a legtöbb gyerek Bélhurut és hörghurut a halál leggyakoribb oka

A bágyadt őszi napokon egyre-másra találkozunk kék gyászkocsikkal, szomoru fiakerekkel, melyeken a bak mögött üveges kalitka van, egy-egy kis gyermekkoporsó számára. Talán a világ egyetlen városában se halnak olyan nagy tömegben a gyerekek, mint Budapesten.

Az életkor különböző szakaiban az emberi szervezet ellenálló ereje más és más. Az élet két végpontján (gyermek- és aggkor) legveszedelmesebb a halandóság tekintetében. A legfiatalabb korban nálunk *megdöbbentő a halálozás.*

1000 ujszülött közül 149 hal meg az első életévben, vagyis körülbelül minden 7-ik.

Nem számitva a fővárosból vidékre dajkaságba adott és ott elhalt csecsemőknek bizonyára elég tekintélyes számát.

Európa 29 legnagyobb városa közül Budapest 19-ik helyen áll gyermekhalandóság tekintetében.

Világosabb képet nyerünk, ha a főváros egyes részeit hasonlitjuk össze egymással csecsemőhalandóság tekintetében, feltüntetve a születési számadatokat is.

Kerület	000 lakóra született hány gyermek	1000 született gyermek közül az első életévben meghalt
IV.	14.4	84.6
II.	22.0	112.4
V.	23.2	119.8
I.	24.5	125.0
VII.	6.9	107.1
VIII.	27.8	130.8
IX.	27.9	144.7
X.	30.0	170.0
III.	31.7	182.8

Ezek a számok azt mutatják, hogy a született gyermekeknek nagyobb hányada pusztul el az élet első évében ott, ahol több gyermek születik; hogy tehát a magasabb születési szám magasabb gyermekhalandósággal is jár.

Budapest gyermekhalandósága 1000 élveszülöttre

0—1 évesig 149
1—5 „ 222,

azaz első életéve elérése előtt minden hetedik s ötödik életéve előtt elhal minden negyedik-ötödik gyermek.

Ha nézzük az egyéven aluliak halálozását kisebb városrészek szerint részletezve, azaz az egyes kerületeket vagyonosabb és szegényebb részekre különitve; igy pl. elválasztva az V. kerületnek a város legvagyonosabb rétegétől lakott körutonbelüli részét a részben munkásoktól lakott körutonkivüli beltelektől és ezt ismét a tisztán munkásoktól lakott kültelektől — látjuk csak világosan, hogy a szegényebb lakosságnál, a nyomortanyákon, mily óriási a gyermekhalandóság.

	Csecsemőhalandóság pro 100,000
Beltelek körutonbelül VIII. kerület	92
„ „ „ V. „	98
„ „ „ VI. „	107
„ „ „ IV. „	119
„ „ „ XI. „	154
„ „ „ VII. „	162
Beltelek körutonkivül VII. „	214
„ „ „ VI. „	254
„ „ „ V. „	269
„ „ „ VIII. „	374
Kültelek — IX. „	380
Beltelek körutonkivül IX. „	448
Kültelek — VII. „	450
„ — VI. „	550
„ — V. „	672
„ — III. „	1.138

Az V. kerület kültelkének csecsemőhalandósága tehát *kétszer akkora,* mint ugyanazon kerület körutonbelüli beltelkéé, de valamennyit

felülmulja a III. kerület kültelke, ahol 100.000 lakóra számitva évenként 1138 csecsemő hal meg, vagyis több mint tizenkétszer annyi, mint a központi vagyonosabb városrészekben.

E kiáltó különbségek tehát ismét csak mind azt mutatják, hogy a bajok gyógyitása nem *charitativ,* hanem csakis *gazdasági* téren létesitendő reformok nyomán várható.

A származás törvényes vagy törvénytelen volta is befolyással van a halandóságra.

Két usque háromszor nagyobb a törvénytelen gyermekek halandósága.

Az élve születéseknek a törvénytelen szülöttek csak cca 9%-át teszik, a 7 éven aluli elhaltak 17%-a törvénytelen.

Hetvenötezer ujszülött közül első életéve előtt elhal tizenötezer, félesztendős kora előtt 12.000, nem éri el az első hónapot 7000, azaz minél közelebb megyünk a születés pillanatához, annál nagyobb a meghalás valószinüsége.

A 0—5 évesek haláleseteit főképen a bélhurut okozta (100 haláleset közül 25), másodsorban a hörghurut és tüdőlob (100-ból 18), harmadsorban a veleszületett gyengeség, majd sorban a kanyaró, tüdővész, vörheny.

TÜSKÉK

Husz deka liszt

még akkor sem elég egy napra egy embernek, ha közalkalmazott és ezen a cimen a bőségesnek épen nem mondható hatósági ellátásra van utalva. A husz deka lisztet másik husz dekával kell pótolni, hogy legalább kenyérrel jól lakjon az állam vagy a főváros nyomorgó cselédje. A husz deka liszt azonban mégis valami, szalmaszál, mely után kapaszkodik a vizbefuló, egy darab kenyér, amely ha élni kevés is, de meghalni mégis sok. Most ezt a napi husz deka lisztet is sokalja az a bölcsesség, mely egyrészt minuciózus pontossággal méri ki dekák szerint a városi lakosság fejadagjait, másrészt pedig millió métermázsa számra viszi ki az országból az életet, hogy a ládafiákba még nagyobb csomókba gyüljön a pénz. A földmivelésügyi minisztérium most agyafurt ravaszsággal megváltoztatta a liszt-fejadagot, még pedig olyképen, hogy mig eddig négy és fél kiló kenyérlisztet adtak a havi hat kilogramm fejadagból, ezentul csak három kiló kenyérlisztet lehet vásárolni, a másik három kilót fehér lisztben válthatja ki a nyomorgó középosztály. A cél nyilvánvaló: Ne a hat koronás kenyérlisztet fogyassza a hatósági ellátásra szorulók nagy tömege, hanem inkább a 15 koronás főző- és a 22 koronás nulláslisztet, amit a gazdák szeretnének legalább is nyolcvan koronáért mérni kilónkint. Ha igy megy tovább, fogják is mérni ...

Az Emke-pincéről

hadd essék szó mégegyszer ezen a helyen, ahol a hibákat és rendellenességeket szoktuk nyilvánosságra hozni. Az Emke-kávéház tulajdonosa — nem tudjuk, hogy hivják, de ez nem is fontos — az elmult év tavaszán kabaré nyitására kért engedélyt a főváros tanácsától. A tanács az engedély kiadását megtagadta, azon a cimen, hogy az épitési szabályrendelet értelmében pincében nem lehet kabarét játszani, különben is a megejtett vizsgálat során a tüzoltóság a helyiséget tüzveszélyesnek találta és igy a nyitási engedély megadható nem volt. Felebbezés folytán a közmunkatanács elé került az ügy, mely helybenhagyta a tanács határozatát és az igy jogerős lett. Csodálatos, hogy az Emke-pincében mégis „művészelőadások" folynak, amelyek csupán abban különböznek a kabarétól, hogy szindarabokat állitólag — vagy egyelőre — nem játszanak, és belépődijat nem szednek. Ugyan a „Belépődij nincsen" feliratu tábla ravasz szemfényvesztés, mert a belépődijakat duplán belekalkulálja a tulajdonos az ételek és főleg az italok borsos árába. A helyzet tehát az, hogy az Emke vakmerő gazdája a hatóságok egész sorának tiltakozása ellenére mégis kabarét játszik, nemcsak a pincelokál primitiv szinpadán, hanem a különböző ügyosztályokkal, kerületi és közmunkatanácsi mérnökhivatalaival is, valószinüleg a művészet és kultura cimén, mert az ott fel- és lelépő művészi és művésznői nagyságok nélkül nem volna teljes Budapest szinházi élete. Az épitési szabályzat és a hatósági tekintély nagyobb dicsőségére ...

Kocsmai hang

nem való a közgyülési terembe, még akkor sem, ha kereszténypárti bizottsági tag feledkezik meg magáról. Ha az ellenzéken hiszi azt vaamelyik jól vagy rosszul nevelt városatya, hogy faragatlan viccek és több mint izléstelen közbeszólások előbbre viszik a város ügyét — ám tegye, amennyiben Gáspár Fülöp közbeszónokol, vagy akármelyik társát a város érdeke és nem a saját feltünési viszketege birizgatja. Ezen a téren nem okvetlenül szükséges, hogy kövesse a tuloldalt a kereszténypárt, még akkor sem, ha egyesekbe nem fér el a sok bölcseség és minden áron könnyiteni akarnak magukon, elfeledvén közben, hogy goromba rikoltozásaikkal nemcsak a saját nivójukat, hanem a párt nivóját is lejebb szállitják. Jól tudjuk, hogy a közgyülési terem nem az angol parlament, ahol szintén elhangzik néha egy-egy oda nem való közbekiáltás, de viszont nem is a berlini vagy bécsi községtanács, ahol már nemcsak a kölcsönös gorombáskodások, hanem a tettlegességek is napirenden vannak. A pártfegyelem a magunk fegyelmezettségén kezdődik, még pedig a közgyülési teremben, olyképpen, hogy nem az szól közbe, akinek valami gorombaság jut az eszébe, hanem az, akinek — csakugyan van valami mondani valója ...

HIREK

Október elsejével

uj előfizetést nyitunk az **Uj Budapest**-re. Az a háromnegyed esztendő, melynek során lapunk a meghatározott időkben hűségesen be-bekopogtatott, hogy informálja az olvasót a városházán történtekről, a küzdelem ideje volt. Az uj Budapest megvalósitása volt a célja és eszménye az **Uj Budapest**-nek a multban, ez lesz a célja és eszménye a jövőben is.

Noha a nyomdaárak és munkabérek állandó emelkedése, nem beszélve a forgalmi adóról, folyton fokozódó megterheléseket ró reánk: előfizetési dijaink maradnak a régiek. Azt akarjuk, hogy pártunk valamennyi tagja, a város valamennyi tisztviselője a lehető legolcsóbban jusson hozzá az **Uj Budapest**-hez.

Egyben felszólitjuk hátralékosainkat az előfizetési dijak sürgős beküldésére. Az **Uj Budapest** nincs abban a helyzetben, hogy bárkinek is ingyen küldje a lapot.

Az **Uj Budapest** előfizetési árai:

Egész évre ..... 260 korona
Félévre ..... 130 „
Negyedévre ..... 65 „

Az UJ BUDAPEST KIADÓHIVATALA.

A vagonlakó házaspár különös álma

(A népjóléti miniszter figyelmébe, az uj lakásrendelet kibocsájtása alkalmából.)

Pestre került egy menekült házaspár, s mert másutt nem kapott lakást, szépen bekvártélyozta magát a nyugati pályaudvar környékén egy bordóvörösre mázolt marhakocsiba. Hónapok teltek-multak és utóbb már egészen beletörődött a házaspár a változhatatlan sorsba, mely a szabad ég alatt elhuzódó nagy vágánymezőhöz láncolta őket szinte örök időkre.

A hitvestársak a mult hét egyik csillagos estéjén szépen megvacsoráztak, aztán bereteszelték a nagy vörös marhavagon kétfelé tolható ajtaját s nyugovóra tértek. Már egészen megszokták, hogy körülöttük és mellettük kései személyvonatok és tolató mozdonyok száguldoztak éleseket füttyentve és vidáman dübörögve. Az ő fülüket már nem hasogatta a vágánymezők állandó csatazaja.

Amint nyugovóra tértek és szep csendesen elaludtak, a házaspár mély álomba merülve, álmodni kezdett.

Érdekes, hogy mindketten ugyanazt almodták. Az egymást szerető házastársak életében elő szoktak fordulni ilyen telepátikus álmok.

Azt álmodták hajnal felé, hogy valami láthatatlan lény fekete szárnyon közeledik a vágánymező felé, egyenesen az ő vagonuk felé tart. A nagy fekete lény belekapaszkodik a vagonba és lassan megmozditja a kocsit. A kerekek megindulnak, a kocsi a levegőbe emelkedik és repülnek és száguldanak hegyeken, erdőkön, völgyeken és őszivirágos réteken át egy bizonytalan, kedves táj felé, ott megáll a vonat és angyalszárnyon

egy angyalházaspár várja őket, hogy ne lakjanak többé marhakocsiban, hanem jöjjenek hozzájuk egy kedves és barátságos hajlékba, ahol a tornácon galambok búgnak és a kis ebédlő ablakában kanári-madár füttyöget aranykalitkában.

A házaspár reggel felébredt. A házastársak megdörzsölték álmos szemüket, aztán elmosolyodva egymásra néztek. Elmondták egymásnak a különös álmot.

Szépen kinyitották a marhakocsi ajtaját s akkor legnagyobb meglepetésükre észrevették, hogy az álomból valóság lett. A marhakocsi idegen helyen, virágos kert előtt állt egy ici-pici kis falu mellett. Ahogy az ajtó kinyílt, megjelent előttük egy kedves házaspár. A kis vidéki állomás főnöke és a felesége. Az állomásfőnök iskolatársa volt a marhavagonban lakó férjnek, valahogy megtudta, hogy a szegény menekült házaspár a vágányokon lakik, felment Pestre és titokban, éjszakának idején eltolatta a vagont az ő állomására. A menekült házaspár most vidáman és boldogan él a vidéki állomásépület barátságos hajlékában a vendégszerető állomásfőnökéknél.

Ugye, különös történet? Olyan, mintha igaz sem volna. Pedig igaz. Aki nem hiszi el, menjen a nyugati pályaudvarhoz és érdeklődjék egy piros marhakocsi után, amely a mult hét egyik éjszakáján a benne lakókkal együtt titokzatos körülmények közt eltünt a sinekről.

A Zita-kórházat a XVI-os helyőrségibe telepitik. Megirta az *Uj Budapest*, hogy a Zita-kórház rozzant barakkjai még egy telet nem birnak ki és azért a főváros tanácsa elhatározta, hogy a kórházat megszünteti. A Zita máról-holnapra való megszüntetése azonban nagy veszedelmet rejt magában, részben azért, mert ilyképpen ezer ággyal csökken a fővárosi közkórházak befogadó képessége, részben pedig azért, mert a tanács engedélyével a Zita-kórházban volt a pozsonyi egyetem négy klinikai osztálya, amelyek igy kórházi beteganyag nélkül maradnak. A főváros és a kormány között most eredménnyel kecsegtető tárgyalások vannak folyamatba arra vonatkozólag, hogy a *Hungária-uton levő XVI-os helyőrségi kórházba telepitsék a Zita-kórházat*, annál is inkább, mert a trianoni béke következtében a hadügyi igazgatásnak most kevesebb kórházra van szüksége.

—

Három nagy siker váltogatja egymást a *Renaissance Szinház* heti műsorán. *A kék egér*, amelynek falrengetően kacagtató helyzeteiről a bemutató óta igen sokat beszélnek, szerdán, csütörtökön és szombaton kerül szinre *Mészáros* Giza és *Kőváry* Gyula felléptével a két főszerepben. *A tót leány* kedden és vasárnap kerül ismétlésre, *Berky* Lili és *Gózon* Gyula szereplésével. *Rajnai* Gábor hétfőn és pénteken folytatja vendégfellépéseit a *Faun* előadásain. Jegyekről a pénztárnál (Telefon 64—79) és a Bárd irodákban ajánlatos jó korán gondoskodni.

Hazatérés. A párisi szezon legnagyobb sikere, amely a mult év októbere óta egymagában tölti be az „Athénée-szinház“ műsorát, a *Hazatérés* (Le retour), *Flers és Croisset* legujabb vigjátéka lesz a Vigszinház soronkövetkező ujdonsága. A berlini Deutsches Theater és a bécsi Burgszinház is készül a Hazatérésre, az első párisi ujdonságra, amelyet a francia és a német szerzők megbékülése után birodalmi német szinpadon játszanak. A *Vigszinház* számára *Heltai* Jenő forditotta a rendkivül érdekes és elmés vigjátékot, amely hálásnál-hálásabb alakikitásokra ad módot. *Varsányi* Irén és *Gazsi* Mariska, *Csortos, Tamay, Szerémy, Kertész, Zá ony, Bárdi* és *Fenyő* játsszák a főszerepeket és *Szilágyi* Vilmos rendezi a Hazatérést, amelynek szombaton lesz a bemutatója.

A kék mazur 100-adszor. *Lehár* diadalmas operettje, *A kék mazur* pénteken, 7-én jut el a 100-ik előadásának diszes jubileumához a Király Szinházban. A jubiláris estén ugyanazok lépnek fel, akik a darabnak ezt a nagy sikert szerezték: *Péchy* Erzsi, *Somogyi* Nusi, *Nádor, Matány, Latabár, Boross, Gyöngyi* és *Hajnal*. A kitünő darab természetesen minden este műsoron van. Most és jövő vasárnap délután *János vitéz*-t adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Kedden lesz A negyvenéves asszony bemutatója a *Belvárosi Szinházban*, melynek pénztárát valóságos ostrom alá fogta a közönség, mely *Márkus* Emmát látni óhajtja szenzációs uj mondain szerepében. A *negyvenéves asszony* kedden, szerdán, csütörtökön és vasárnap kerül szinre, a többi estét a vele váltakozva szinre kerülő *Legénykérés, Villányi* és *Forró* nagysikerü rendkivül mulatságos vigjátéka tölti be; vasárnap délután a népszerü *Buta ember* kerül szinre, mérsékelt helyárakkal.

A Királyné bolondja, Őnagysága vérszegény és a kitünő magánszámok a jövő héten is minden este szinre kerülnek az Andrássy-uti Szinházban. Ugyancsak ezt a műsort vasárnap délután is 3½ órai kezdettel, mérsékelt helyárakkal.

A Blaha Lujza-Szinház ünnepi megnyitó előadása. Az Unió legujabb, egyben a főváros egyik legszebb szinházát, a Blaha Lujza-Szinházat, szombaton, október 8-án nyitják meg. A megnyitó előadás ünnepi műsora három részből áll: 1. Blaha Lujza nyitány, melyet Blaháné szinpadi pályájának legnépszerübb számaiból a szinház karnagya, Barna Izsó állitott össze. 2. Szinházavatás, részlet a Nagymamából. 3. A Délibáb herceg cimü operett, mely ragyogó kiállitásával és elsőrangu szereposztásával nagy sikert igér a szinháznak. Az előadást másnap, vasárnap este megismétlik, vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal a Scála-Szinházban a nyár folyamán oly rendkivül sikerrel felujitott *Próbaházasság*-ot adják.

Dánielné Lengyel Laura A császár anyja cimü darabja, mely már a bemutatón is teljes sikert aratott, a jövő héten négyszer szerepel a műsoron: kedd, szerda, csütörtök és vasárnap este. A hét többi napján *Lakatos* László *A fakir* cimü rendkivüli sikerü darabját adják, melynek minden egyes eddigi előadását zsufolt ház nézte végig. Vasárnap délután 3 órakor, mérsékelt helyárakkal a *Buzavirág*-ot játszszák.

KÖZGAZDASÁG

Polnay és az Ivria. Az Atlantica pazar fénynyel berendezett vezérigazgatói szobájában élők és holtak felett trónol tiszasülyi *Polnay* Jenő, aki nem tulságosan régen tiszasülyi, de viszont sokkal régebben nem Pollacsek. Pollacsek-Polnay miniszter is volt egy napig, az első Friedrich-kormány közélelmezési minisztere. Ebbeli tevékenysége abban merült ki, hogy programmot adott, melyet szerencsére nem válthatott be, de legalább emléket vitt magával a piros bársonyszékből, a *nagyméltóságu* cimmel, melyet éjjel-nappal használ, bankban és hitközségben egyaránt. A kegyelmes ur alapitásai között nem utolsó helyet foglal el az *„Ivria“*, mely kimondottan zsidó biztositó-intézet akart lenni, azonban rövid fennállás után teljes részvétlenség közepette jobblétre szenderült. Hogy tulajdonképpen mi okozta az *Ivria* kimulását, az ma még rejtély, ellenben nem rejtély az, hogy a balsikerü vállalkozáson *kerek hat millió korona* uszott el, minden valószinüség szerint nem Őexcellenciája magánvagyonából. A *Ivriánál* különben jelentékeny szerepet játszott *Székely* Ferenc udvari tanácsos is, aki mellékfoglalkozásképpen a *Belvárosi Takarék* vezére. Az *Ivria* ügye, tekintettel arra, hogy a veszendőbe ment milliókat nem Tiszasüly érdemes kisgazdái adták össze, közelről érinti a *Belvárosi* részvényeseit is és értesüléseink szerint a legközelebbi közgyülésen meg is fogják erre vonatkozólag interpellálni a vezért, mert, mint velünk közlik, a részvényeseknek ezen a világon semmi közük sincs ahhoz, hogy a Belvárosi vezérigazgatója egyben a Pesti Izraelita Hitközségnek is az elnöke.

Angol-magyar szállitmányozási r.-t. cég alatt az *Ullmann és Seligmann* szállitó cég az Angol-Magyar bank közreműködésével részvénytársulattá alakult át. Az igazgatóság tagjai: *Fleissig* Sándor, dr. *Miklausits* Adolf, *Kóródy* Sándor, *Magyar* Pál, *Rudas* Gyula, *Faragó* Ármin, *Ország* Róbert, *Halász* Alfréd, *Domaille* Tamás, *Halász* Gyula, *Neuberg* Ödön, *Spielmann* Károly és *Mellinger* Ferenc (ügyvezető-igazgató).

A Magyar Unio Bank Részvénytársaság folyó hó 26-án tartotta meg rendes közgyülését, amelyen 40 millió korona alaptőke mellett az 1920. év üzleteredményeként 5,156.913·23 korona tiszta nyereség állapittatott meg és részvényenként ezen nyereségből 32 korona osztalék utaltatott ki a részvényeseknek. A közgyülés uj igazgatósági tagokul beválasztotta a Nemzeti Hitelintézet r.-t. delegáltjait, miután a Nemzeti Hitelbank r.-t.-nál, mely intézet kebelében kivánja összes ipari érdekeltségeit koncentrálni.

Az Országos szeszértékesitő r.-t. (szeszkartell) szept. 23-án tartotta alakuló közgyülését. Az igazgatóság tagjai lettek: *Rubinek* Gyula, *Ghillány* Imre báró, ujvépi *Elek* Ernő, *Szávozd* Richárd, *Holitscher* Károly, *Fellner* Henrik, *Lonkai* Ármin, *Krolopp* Hugó, *Liptay* László, *Lederer* Károly, *Lederer* Ágost, eörsi *Balogh* Brunó, *Fenyő* Miksa dr., *Gschwindt* Ernő dr., *Fellner* Pál, *Eszényi* Jenő, *Glaser* Géza, *Bondy* Rudolf, *Rezner* Tibold, *Szilassy* Zoltán, *Wekerle* Sándor dr., *Moskovitz* Miklós dr., *Darányi* István *Kuffler* Vilmos, *Nánássy* Andor, *Lukovich* Aladár, *Széchenyi* Géza gróf és *Ujfalussy* Dezső dr. A végrehajtó bizottság tagjai: ujvépi *Elek* Ernő, *Eszényi* Jenő, *Glaser* Géza, *Bondy* Rudolf, *Fellner* Pál, *Gschwindt* Ernő. A felügyelő bizottság tagjai: *Fleischner* Miksa, *Gulácsy* Dezső, *Mutschenbacher* Emil dr., *Őrffy* Gyula, *Spitzer* Károly, *Tanek* Zsigmond, *Szigethy* Pál dr., *Szüts* Miklós, *Vogel* János és *Zlinszky* János. A részvénytársaság alaptőkéje 12 millió korona.

Az Oceán Magyar Konzervgyár és Kereskedelmi Részvénytársaság igazgatósága legutóbbi ülésen megállapitotta a vállalat 1920—1921. évi mérlegét, amely 2,017.120 korona 63 fillér nyereséget mutat ki az előző év 550.081 korona 50 fillér nyereséggel szemben. Az igazgatóság a folyó évi október hó 8. napjára egybehivott XIV. közgyülésnek javasolni fogja, hogy a különféle tartalékok hő dotálása után részvényenkint 60 korona osztalék fizettessék.

Az Első Pesti Spódium- és Enyvgyár R.-T. és az érdekkörébe tartozó leányvállalatok nagyarányu fejlődése, valamint a Spódiumgyár által legutóbb 5 millió korona részvénytőkével megalapitott Pannonia Bőrgyár R.-T. oly nagy tőkéket igényelnek, hogy a Spódiumgyár igazgatósága október hó 10-ére rendkivüli közgyülést hivott össze a vállalat alaptőkéjének a jelenlegi 25·3 millió koronáról 35 millió koronára való felemelését elhatározandó. A kibocsátásra kerülő uj részvények 5:1 arányban a régi részvényeseknek fognak kedvező feltételek mellett felajánltatni, mig a fenmaradó részvénymennyiséget az igazgatóság egy nagyrészt külföldi tőkére támaszkodó pénzcsoportnál, a vállalatokra nézve előnyös feltételek mellett helyezi el.

Az Industria Bank szeptember hő 30-iki közgyülésén a Magyar-Német Bankkal való fuzióját elhatározta.

Franz Pollak — Bankbetéti Társaság. A röviddel ezelőtt a *Horvát Leszámitoló Bank Zagreb* és Emanuel *Pollak* és fia, Budapest—Wien, által alapitott *Bankbetéti Társság:* Franz *Pollak* működését, amely az összes nemzetközi banküzletekre kiterjed, a mai napon *Wien, I., Johannesgasse* 3. megkezdte. A társaság vezetésére a Magyar-Olasz Bank igazgatóját: *Bloch* Róbertet hivták meg.

A Baróti Szeszfinomitó R.-T. alaptőkeemelése. A Baróti Szeszfinomitó R.-T. rendkivüli közgyülése az alaptőke 24,000.260 koronára való felemelését határozta el. Minden régi két darab részvény egy ujnak átvételére jogosit 580 korona árfolyam és 50 korona költség megtérítése mellett. Az elővételi jog folyó év október hó 3-ától folyó év október hó 12-ig gyakorolható Budapesten a Magyar-Olasz Bank, Wienben az Allgemeine Depositenbank főpénztáránál. A részvényutalványok eredeti részvényekre 1922 február hó 1-től kezdődőleg ugyanott beceserélhető.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek

Libál Lajos látszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt

Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körút 9.

Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

NEMZETI ROYAL ORFEUM
Sarkadi Aladár felléptével **A 28-as** Bús Fekete László és Zerkovitz Béla uj operettje és a nagyszerü októberi müsor.
:: Kezdete este fél 8 órakor ::

Háztulajdonosok Forgalmi, Ipari és Kereskedelmi R. T.
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 15.
Telefon 51—26.
Vesz és elad ingatlanokat, vállal épitési munkálatokat, házak karbantartását. Saját állvány- és létrakölcsönző-osztály. Epitési anyagok raktára; IX., Márton-u. 3/b.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 október 12. 40. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Hol van a segitség?

Irta: TÖRÖKNÉ KOVÁCS HERMIN, székesfővárosi törvényhatósági bizottsági tag.

Amikor ezen a helyen a szabadforgalom ellen irt cikkemben tiltakoztam a fogyasztóközönség, elsősorban a főváros népének kiuzsorázása ellen s rámutattam arra, hogy a szabadforgalommal üzött jelszópolitika a gazdasági helyzet tökéletes leromlásához vezet, akkor még hasztalan volt a küzdelem. Maga a budapesti sajtó és elsősorban a kereskedelem követelte a városi lakosság érdeke cimén a szabadforgalmat és ehhez kötötték a gazdasági konszolidációt, a termelés megindulását, az áraknak a kereslet és kinálat törvényei szerint való alakulását. Nagyon kevesen merték akkor még kijelenteni, hogy *a szabadforgalom szemfényvesztés*, mert ez csak akkor lehet valóban szabad, ha a világgazdasági helyzet nem vet neki gátat, ha az egyes államok mesterségesen megnehezitett vámforgalma megszünik állandó akadály lenni, ha a valutáris viszonyok stabilizálódnak és ha a kereskedelem erkölcsei valóban visszatérnek abba a mederbe, amelyből a háborus konjunktura áradata kiemelte, hogy iszapos hullámaival elárassza az egész gazdasági életet. Nagyon kevesen merték akkor még kijelenteni, hogy a kereslet és kinálat az uj gazdasági fejlődés folyamán megszünt árszabályozó lenni, mert az áruelrejtés, felraktározás mesterségesen befolyásolja a kinálatot és az árut csak a kedvező konjunktura pillanatában engedi piacra dobni.

Sajnos, *igazunk volt.* A példák egész sora bizonyitja, hogy a szabadforgalom csupán politikai kortesjelszó volt a termelők egy önző csoportjának és nem kis részben az áruüzletekkel foglalkozó bankoknak érdekében. Ami azóta a kiviteli ügyek, a cukor, a burgonya, a lisztellátás körül történt, égbekiáltó bizonyitéka annak, hogy *a szabadforgalom cimén elkövetett spekulációk és visszaélések mérhetetlen összegek erejéig kárositották meg az államot* és tették nehezebbé a munkás, a tisztviselő, általában a városi lakosság megélhetését. Az a szabadforgalom, mely nem szabad, csak annak látszik, kártékonyabb a megkötött forgalomnál, az a rendszer pedig, mely könnyelmü kézzel, politikai és nem gazdasági szempontok szerint engedi befolyásolni a közellátás ügyét, kártékonyabb annál, mint amely semmit se tesz a közellátás szabályozására.

Budapest népének a kisérleti nyul szerepét juttatták a kisgazdák, amikor a közellátást kezükbe vették és ezzel *a felelősséget is vállalták az egész vonalon.* Az a szinte hajmeresztően veszedelmes helyzet, hogy egy osztályérdeket képviselő, a városi lakosságtól távol álló, ennek szükségleteit nem ismerő párt exponensei döntöttek a közellátás kérdésében, holott ez jóformán teljesen városi és nem falusi, fogyasztói és nem termelői érdek, — erősen megboszulta magát. Az államnak a közellátást a fogyasztók érdekében kell szabályoznia.

Ebben az esztendőben a termelők szabályozták a fogyasztók ügyét, a közellátást. Minden, ami baj, nélkülözés az idei közellátási évben a fogyasztókra nehezedik, ebből a páratlanul szüklátkörü, csupán egy osztály érdekét tekintő helyzetből származik. Hegedüs szimfoniáinak disszonanciája nem rontott annyit a városi lakosság helyzetén, mint az a tény, hogy a közellátásban be nem vált kisérletezések történtek és minden átmenet nélkül, a legkritikusabb pillanatban mondották ki a szabadforgalmat és szolgáltatták ki a fogyasztót a termelők és közvetitők mérhetetlenül előnyös konjunkturális helyzetének.

Most itt állunk és nem vagyunk bizonyosak abban, hogy a munkanélküliség, a pénzszüke, az ipari termelés stagnációja, a tisztviselők alig, vagy egyáltalán nem enyhitett nyomora nem fog-e minden eddiginél nagyobb bajokat zuditani reánk? A budapesti családok háztartása sohasem volt még olyan krizisben, mint most. A háborus esztendőkben nem volt áru, de volt pénz. Az áruhiányt pótolta lehetőség szerint az igazságos elosztás, a jegyrendszer, mely enyhitette és nivellálta a bajokat. Most van áru, de nincs pénz. A fizetési eszközök aránytalanul torlódnak fel egyes kezekben és az aránytalanságok megszüntetésére nincs semmi remény. A drágaság növekedő tendenciája ijesztő méreteket mutat és hiába vannak a fényes kirakatok: megfizetni semmit se lehet. Ez a helyzet kinosabb, mert igazságtalanabb, provokálóbb és elkeseritőbb.

Hol van az a kiváltságosan nagy, az a küldetéses államférfiu, aki ebben a krizisben uj reményt nyujthatna a drágaság hydrájával küzdő városi nyomornak? Hol van az a nagykoncepcióju politika, mely végre megértené, hogy az államnak kell lennie a legnagyobb munkaadónak, hogy a középitkezés, az ipari termelés megindítása a legsürgősebb állami feladat? *Nem látjuk sehol.* Kis próbálkozások, ankétek történnek; rendeletek, nyilatkozatok is jelennek meg, de a drágaság mindamellett akadálytalanul nő és félelmes arányokban terjeszti ki szárnyait fölöttünk, a sápadtarcu gyermekek városában a rém: a vigasztalan nyomor és nélkülözés.

Segitséget, erőteljes és eredményes intézkedéseket követelünk. És ha egyesek tehetetlenségén akad meg a gyors segités folyamata, azokat gondolkozás nélkül félre kell állitani! Vessünk már véget egyszer mindenféle személyhez kötöttségnek; aki nem tudja jól vezetni az állam hajóját, ki kell venni kezéből a kormányrudat. *Az erélytelenségből, a gyávaságból elég volt!*

Kavarodás a villamosok tarifaemelése körül

A hatvanhat százalékos tarifaemeléssel szemben csak huszonkét százalékkal emelték az alkalmazottak fizetését — Hogyan fest az Egyesitett Vasutak évi mérlege? — A tarifaemelés első négy napjában háromnegyedére csökkent a forgalom

Tormay Géza dr. a Vasutak rekonstrukciós munkálatairól

Az *Uj Budapest* cikksorozata, melyben bátran a város védelmére kelve, kimutattuk azt a mohóságot és kapzsiságot, amellyel a Közuti mögött álló bankérdekeltség igyekszik meghiusitani még most is a megváltást és arra törekszik, hogy a régi jól ismert kizsákmányolási politika folytatódjék, a közönség és a hatóságok legszélesebb köreiben váltott ki megelégedést. Különös érdeklődést keltett *Jellinek* Henriknek, a Közuti volt kiváló elnökigazgatójának lapunk legutóbbi számában közölt cikke, mely a legelső vasutszakférfiunak őszinte megnyilatkozása volt a villamosok bonyolult ügyében. Kijelentjük, hogy *akciónkat folytatni fogjuk,* mindaddig, mig a főváros kezelésébe nem jutnak az Egyesitett Vasutak, mindaddig, mig a főváros meg nem találja a módját és lehetőségét annak, hogy a Közutit, amely a Helyiérdekü birtokában még mindig végzetes befolyást tud gyakorolni az egész főváros közlekedésügyi politikájára, a kormány és a főváros együttes elhatározása ráncba nem szedi.

Mai számunkban elsősorban közöljük a Budapesti Egyesitett Városi Vasutak 1920. évi december 31-én készitett főmérlegét, mely az *Uj Budapest* révén első izben kerül a nyilvánosság elé, noha ennek közrebocsátását számtalanszor sürgette a napisajtó. A főmérleget *Tormay* Géza dr., az Egyesitett Vasutak kormánybiztosa bocsátotta rendelkezésünkre. A mérlegre vonatkozólag kritikai jogunkat *a legteljesebb mértékben fenntartjuk.* E helyütt közöljük még *Tormay* Géza dr.-nak lapunk részére tett nyilatkozatát, a tarifaemelés hatásáról, továbbá arról a tervezetről, melyet a többletbevétel szétosztása tekintetében készitett magának a Vasutak kormánybiztossága.

Ime *Tormay* Géza dr. nyilatkozata:

A tarifaemelésről véglegesen *még nem nyilatkozhatom.* Tény az, hogy a villamos vasutak forgalma az első napokban csökkenést mutat, — 4 nap alatt 26%-ot — ami részben talán természetesnek is látszik, de valójában inkább az akkori zsidóünnepnek tulajdonitható. Végleges konkluziót még nem vonhatunk le, de reméljük, hogy miként Berlinben is bizonyos forgalomcsökkenés volt a viteldijemelés ideiglenes következménye, ugy majd nálunk is kiküszöbölődik ez — természetesen hosszabb idő multán.

A tarifaemelés révén 179 millió többletbevételre számitunk. Ennek mikénti felhasználására *határozott programmunk van,* melyet keresztülviszünk, mert hisz a kereskedelmi miniszter is csak ennek reményében járult hozzá az emeléshez. 94 milliót fordítunk rekonstrukciós munkálatokra. Kocsijainkat megjavitjuk, illetőleg átalakitjuk. E munkálatok végzését nem szabad elodáznunk, különben a járműveknek üzemből való kivonásával kellene számolnunk. A megrongált vonalakat (kb. 17 kilométeren), útburkolatainkat rendbehozatjuk. A *Kertész-utcában* egy uj állomást létesitünk, mely célból több 4500 KW. teljesitőképességü áramtermelő, illetőleg átalakitó uj gépeket szerzünk be. Mótor- és pótkocsijaink nagy része is nagyobbarányu rekonstrukciót igényel. Ezenkivül a székesfővárosnak területhasználati dij cimen megegyezésszerüen fizetünk s igyekszünk eleget tenni ebbeli kötelezettségünknek, amennyiben elmegyünk addig a határig, mig számitásunk s pénzügyi helyzetünk engedi. Már is másfél millió koronát kap tőlünk a főváros ezáltal havonta, azaz évente 18 milliót, melyhez ha hozzáadjuk az ugyancsak havi másfél millió koronára rugó közlekedési adó cimén nyert összeget, — ami szintén 18 millió — látjuk, hogy a főváros már is havi 3 millióhoz jut a közlekedés révén.

A munkásaink béremelését keresztül vittük s átlag 22%-kal emeltük fizetésüket. A 66%-os tarifaemelésre nemcsak a munkabérrendezés, hanem az uj beruházási költségek fedezése céljából is szükségünk volt s természetes is, hogy nem fordítottuk az egészet a béremelésre. Mint látható is, a 179 millió többletbevételből 94 milliót rekonstrukciókra, 60-at a munkabéremelésre, s 18-at a fővárosnak járó területhasználati dij törlesztésére fordítunk, — ami összesen kitesz 172 milliót. Számitani kell még az anyagáremelkedésre, ami feltétlenül bekövetkezik s arra, hogy az államnak is vissza kell fizetnünk ez évben még a kölcsönkapott 21 millió koronát. Világos tehát az elmondottakból, *hogy nyereségre nem dolgozunk s egy krajcár hasznot zsebre nem vágunk.*

Megjegyzendő, hogy a mi közlekedésünk a külföldhöz képest még mindig *olcsónak mondható.* Berlinben épen mostan emelték 18 márkára és Bécsben is 16 koronára a viteldijat.

Felszámoló-bizottságunk folytonos működésben van: az ő hivatása azonban csak a vagyontárgyak s az admini ztráció szétválasztása, s a megváltás a pályatulajdonos részvénytársaság és a főváros kizárólagos joga, melyben — ha kell — készséggel állunk rendelkezésükre s igyekszünk megkönnyíteni helyzetüket adatok ismertetése vagy bárminő közvetítés révén.

Végezetül ime a *főmérleg:*

Vagyon

	Korona	fill.	Korona	fill.
Beruházás:				
Közúti jellegü vasuti beruházás	4,967.608	03		
Helyiérdekü jellegü vasuti beruházás	1,882.016	46		
Kispesti világitási mü beruházása	217.379	39	7,067.003	88
Leltár:				
Szerszámok, müszerek, irodai butorok és felszerelések			3,107.182	75
Készletek:				
Anyag, kőszén, egyenruha, stb.			133,834.560	38
Pénzkészlet			9,789.859	80
Értékpapir:				
K. 3000 — n. é. VII. kib. 5½% magyar hadikölcsön à 45.—			1.350	—
Értékpapirletétek:				
Idegen felek letétei			135.100	—
Követelések:				
Állomások személy- és árupénztári egyelege	1,243.644	36		
Alkalmazottak fizetési előlege	4,200.778	53		
Előre fizetett biztositási dijak	678.888	24		
Budai hegypálya társaság	29.997	53		
Svábhegyi fogaskerekü vasút r.-t.	330.894	24		
Adósok	108,051.946	31	114,536.149	21
Román katonai megszállás okozta károk			23,982.441	92
Veszteség:				
Veszteség áthozat 1918/1919. évről	124,309.000	85		
levonva az 1920. évi felesleg	2.035	95	124,306.964	90
			416,760.612	84

Teher

	Korona	fill.	Korona	fill.
Kölcsönök:				
A m. kir. pénzügyminister 12180/1919. sz. eng. felvett kamatmentes állami kölcsön	4,000.000	—		
A m. kir. pénzügyminister 49823/1919. sz. eng. felvett kamatos állami kölcsön	4,000.000	—		
A m. kir. pénzügyminister 49888/1919. sz. eng. felvett kamatos állami kölcsön	18,000.000	—		
A m. kir. pénzügyminister 13534/1920. sz. eng. felvett kamatos állami kölcsön	2,000.000	—		
A m. kir. pénzügyminister 70024/1920. sz. eng felvett kamatos állami kölcsön	1,500.000	—		
A m. kir. pénzügyminister 99274/1920. sz. eng. felvett kamatos állami kölcsön	1,200.000	—	30,700.000	—
Beruházási kölcsön tartalék:				
A m. kir. keresk. minister 42470/1919. sz. eng. értékesitett beruházási tárgyakért	20.000	—		
A m. kir. keresk. minister 36947/1920. sz. eng. értékesitstt beruházási tárgyakért	1,410.000	—		
E tartalék kamata	30.847	78	1,460.847	78
Nyugdijalap:				
A Budapesti Egyesitett Városi Vasutak személyzetének nyugdijalapja			5,190.816	07
Tartozások:				
Alkalmazottak óvadékai	286.954	39		
Biztositékok	1,560.594	77		
Utánvétek és dijmentesitési letétek	2,123.479	21		
Idegen vasutak követelései	43,708.720	37		
Magyar leszámitoló és pénzváltó-bank	76,814.566	76		
Állami közmunka	2,926.051	11		
Átmeneti számla	190,790.109	44		
Hitelezők	37,216.031	02	355,426.507	07
Függő számla			23,982.441	92
			416,760.612	84

Naponta másfél milliót mulat el Budapest

Januártól októberig 37 milliót vett be vigalmi adóban a főváros — November elsején életbelép a vigalmiadó felemelése — Mennyit kap a főváros a pinkapénzekből?

Az uj mozisok nem birják a rettenetes terheket

Amint felgyulnak az alkonyatban az első villanylámpák, mulatni, szórakozni siet az élvhajhász Budapest. A mozikban pereg az izgalmas film, a színházakban vidám, és komoly darabok igyekszenek meghóditani a közönséget, a mulatókban ömlik a pezsgő, kávéházakban és klubbokban vigan csattog a kártya. *Számitoljuk le a szórakozó Budapestet:* vizsgáljuk meg, mennyit költ szórakozásra a közönség és mennyi haszna van ebből fővárosnak.

1908 óta vigalmi adó keseriti a szórakozó helyek tulajdonosait, akik vigalmi adó cimén jövedelmük egy igen jelentékeny részét kötelesek leadni a székesfőváros számára. 1918-ban 4,149.377, 1919-ben 4,464.766, 1920-ban 16,708.145 koronát vett be vigalmi adó cimén a főváros, mig a folyó év első kilenc hónapjában 37,065.747 koronára rug a fővárosnak vigalmi adó cimén való bevétele. A folyó esztendő bevételei a következőképen oszlanak meg:

Január hóban	4,520.662	korona
Február hóban	4,186.065	„
Március hóban	5,004.983	„
Április hóban	4,915.065	„
Május hóban	4,825.251	„
Junius hóban	3,893.674	„
Julius hóban	3,019.406	„
Augusztus hóban	2,194.938	„
Szeptember hóban	3,431.641	„

A pénzügyi osztályban *Remete* Viktor fogalmazó vezetésével külön kis hivatal intézi nagy szakértelemmel a vigalmi adók ügyét. E hivatal számitása szerint az év végére a főváros vigalmi adó bevétele *meg fogja haladni az ötven millió koronát.*

A 37 millió korona vigalmi adó *több mint 400 millió korona jegybevételnek felel meg,* ami azt jelenti, hogy 1921 január elsejétől szeptember 30-ig *több mint 400 millió koronát költött el szórakozásra Budapest közönsége.*

A főváros törvényhatósági bizottsága a tavasszal a vigalmi adó jelentékeny emelését határozta el. Az erre vonatkozó közgyülési határozatot azonban még nem hagyta jóvá a belügyminiszter, ám a főváros állandóan sürgeti a módositott szabályrendelet jóváhagyását. Remény van arra, hogy még e hónap folyamán leérkezik a jóváhagyó belügyminiszteri határozat, *ebben az esetben november elsejétől kezdve életbelépnek a felemelt dijtételek.* Az emelés után az orfeumok jegybevételüknek ötven százalékát, a mozik 10—15 százalékát fogják vigalmi adóképen a főváros pénztárába befizetni. Az uj adószabályrendelet felemelt adótételekkel sujtja a színházi *premierek* és *reprizek jegyeit* is, ami természetszerüleg azt fogja maga után vonni, hogy a színházak a bemutató és repriz előadások jegyárait *jelentékenyen felemelik.* Erősen megrendszabályozza az uj szabályrendelet a *pincelabarékat is,* mint például az *Emkét,* ahol sem belépődijat, sem ruhatári dijat nem fizetnek a látogatók. A *„szabad bemenet"* azonban csak *szemfényvesztés,* mert a közönség az ételek és italok árában többszörösen megfizeti a belépődijat. Próbáljon valaki fogyasztás nélkül végigélvezni egy „művész-estét" az Emkéhez cimzett pincében, majd meglátja, hogy a valóságban mit jelent a *„szabad bemenet".*

A *színházak* szeptember havi bevétele meglehetősen gyenge volt. Csak szeptember utolsó napjaiban kezd a színházak látogatottsága emelkedni, amit a tőzsdei hosszal lehet összefüggésbe hozni. Gyengén mennek az *orfeumok is.* A jegybevétel meglehetősen nagy, a két orfeum általában háromnegyed telt ház előtt játszik, igen csekély azonban a *konyha* bevétele, ami pedig a fő jövedelmi forrás az orfeumoknak. Fantasztikus összegek folynak be *kártya* cimén. A folyó év első kilenc hónapjában mintegy 11 millió folyt be kártyaadóból, ami hetven millió korona kártyapénznek felel meg. A kártyapénznek több mint fele *pinkából* származik, vagyis abból az összegből, ami a hazárdjátékok kártyapénzei után szolgáltatnak be a kaszinók és klubbok. De óriási játék folyik a *kávéházakban* is, igy például van olyan kávéház nem is egy, ahol napi háromezer koronára rug a kommerszjátékok után a kártyabevétel. Elég jól ment az *Ügetőverseny Egyesületnek* is, melynek jegybevételeit szintén husz százalékos vigalmi adó terheli. Az Ügető Egyesület 1.2 koronát szolgáltatott be eddig jegybevétel cimén a fővároshoz, ez több mint hat millió korona jegybevételnek felel meg. A főváros szempontjából nagy kár, hogy a Lovaregylet még Alagon kénytelen versenyeit tartani, ott ugyanis nem köteles vigalmi adót fizetni a fővárosnak.

Külön lapra tartozik a *mozik* ügye. A mozikat valósággal tönkretette a tavaszi tőzsdekrach. A március—juniusi bevételek az eddigi bevételek felét mutatják. A mozik látogatottsága szeptember havában *valamelyest emelkedett,* ez az emelkedés azonban a kiadások horribilis növekedése folytán *csak látszólagos* és a valóságban mit sem ér. A helyzet az, hogy *8—10 uj mozis a csőd előtt áll* és el kell készülnünk arra, hogy egész sor uj mozis rövid időn belül *kénytelen lesz megszüntetni az üzemét.*

Az uj mozisok az Angol-Magyar Filmipar R.-T.-nek, illetőleg a Nemzeti Hitelintézetnek kölcsöndij fejében bruttó bevételük *nyolc* százalékát kötelesek leadni. A főváros vigalmi adó cimén bruttó bevételük *tiz* százalékát veszi el a rendőri engedély dija a bruttó bevételnek átlag *öt* százaléka, mig az uj mozisoknak, tekintettel arra, hogy a forgalmi adó révén harmadosztályu kereseti adót nem fizetnek, szegényalap részesedés cimén még külön *öt* százalékot kell fizetniök. A műsor a bruttó bevételnek átlag *negyven* százalékát emészti fel, hol van még a házbér, a székbérlet, a világitás, az alkalmazottak fizetése, nem is beszélve a reklám óriási költségeiről. Hogy mibe kerül ma egy jobb film, annak illusztrálására álljon itt a következő adat:

Az *Uránia* a most ott pergő *Ezeregyéjszaka* cimü szines filmért két hétre 340.000 korona kölcsönzési dijat fizet, ami két héten keresztül napi 25.000 korona kölcsöndijnak felel meg. Az Uránia egy telt háza 12.000 korona bevételt jelent, vagyis napi 48.000 korona a bevétele, *ha mind a négy előadásra megtelik a nézőtér.* Vagyis még ebben az esetben is 23.000 koronája marad csak az Urániának csak az egyéb kiadások fedezésére. Általában ugyanez a helyzet a többi moziknál is, azzal a különbséggel, hogy a legtöbb uj mozis *üres házak előtt pergeti le a filmjét.*

A főváros mindenesetre biztositotta magát, hogy a vigalmi adóját megkapja. Még a tavasz folyamán elhatározta a tanács, hogy az uj évad kezdetén minden szórakozóhely óvadékot köteles letenni a vigalmi adó biztositására. Minden szórakozóhely-tulajdonos tönkremehet, ám az előrelátó fővárost nem érheti károsodás . . .

Még mindig pang az épitőipar

A drága anyagárak miatt szünetel az épitkezés Elkészült a Duna-kikötő uj partfala — Fock tanácsnok a legsürgősebb feladatokról

Mindenki azt várta, hogy a tavasszal megindult *olcsósági hullám* meg fogja inditani a termelő munkát, főleg az épitkezések terén, ahol a legkétségbeejtőbb a stagnáció. Nem igy történt. Az olcsósági hullám elmult anélkül, hogy valamilyen számbavehető épitkezés vagy közmunka megindult volna és most ősszel a bankjegy-inflációtól sem várható az épitkezések megindítása. Munkatársunk ez ügyben kérdést intézett *Fock* Ede tanácsnokhoz, aki a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Sajnos, az őszi épitkezések *teljesen stagnálnak,* melynek oka részben a drága munkabér, részben az anyagárak hihetetlen mérvü emelkedése. Mig egy köbméter kavics békében 4 korona volt, ma 100 koronába kerül. Mi az utvonalainkat rendbehozattuk — ugy, ahogy lehetett —, de ezzel azután teljesen ki is költekeztünk. A csatornajavitgatások s a kikötő épitése folynak tovább. Ujabb munkálatokat mindaddig, mig az uj költségvetés el nem készül, nem *kezdhetünk.* Ettől fog függni, hogy a jövőben is mily arányokban dolgozhatunk. Kétségtelen, hogy nagyon sok tennivaló volna, hisz hat éven keresztül semmit sem épitettünk. Pedig néhány ujabb ut sürgős kiépitése rendkivül szükséges volna már, igy a Villányi-uté is; de most 6 millióba kerülne. Igy vagyunk más utakkal is. A makadám-utakat mind ki kellene cserélnünk szilárd kőburkolattal, mert ezek folytonos javitgatása igy is sok százezret felemészt s valóságos pénzpazarlás, de e célra is milliók kellenének. Az uj 700 méteres *kikötő partfalai* elkészültek s most már tárházak és hozzávezető utak épitéséhez kellene fogni. Hogy ezt majd milyen mértékben folytatjuk, függ a kormány és a főváros között létrejövő uj megegyezéstől. Reméljük, a kormánybiztosság megértést fog tanusitani s a megkezdett munkálatokat sikerrel folytathatjuk. *Az uj bankjegyinflációnak semmi üdvös hatása nem mutatkozik eddig az épitőipar terén.*

A jövő generációért

Ötven anya- és csecsemővédő diszpanzért állit fel az amerikai vöröskereszt — Az Országos Anya- és Gyermekvédő Szövetség már megkezdte a szervezést

BÓKAY JÁNOS dr. egyetemi tanár nyilatkozata

Mult számunkban a statisztika száraz adataival igazoltuk a gyermekhalandóság megdöbbentő nagy mérvét, mintegy mementóul odaállitván: mentsük meg gyermekeinket, mentsük meg a jövő generációt nemzetünknek.

Örömmel közöljük, hogy az Amerikai Vöröskereszt — mely oly sok jót tett velünk — *óriási horderejü akciót, inditott a magyar csecsemő, gyermek*-egészségügy gyökeres megjavitása, a magyar gyermekvédelem megszervezése érdekében. A népjóléti minisztériumban napok óta folynak a tárgyalások arról, hogy az Amerikai Vöröskereszt 25 milliót bocsát a magyar gyermekvédelemre, a legszegényebb anyák és csecsemők megsegitésére.

Az Országos Anya- és Gyermekvédő Szövetség már dolgozik is ez ügyben s ingyenes csecsemő-gondozókat létesit. Az összes eddigi népjóléti intézményeket átalakitják ily gyermekbölcsődékké, ahol azután ellenőrizni fogják a szegényebb néposztály gyermekeinek egészségügyét. Valamennyi bölcsődében lesz váró-, mérlegelő-, rendelő-terem, ahol is ingyen orvosi tanácsadást nyujtanak. Itt azután szakszerü vezetés s orvosi ellenőrzés alatt irányitják a gyermek-egészségügyet. Ez intézmény nem a beteg gyermekek gyógyitása, hanem az egészséges, de gyengén fejlett, csenevész gyermekek egészségének helyrehozatala s mint ilyen nagy jelentőséggel bir a szociális embervédelem szempontjából. Nálunk különösen, ahol a világháboru is oly irtó rést ütött a magyar falanxon s s ahol a gyermekhalandóság oly döbbenetes mértéket öltött.

Ez intézmény létesitése nem uj keletü, hisz *Heim* Pál dr. egyetemi tanár hollandi mintára berendezett Vasutca 10. sz. alatti gyermekbölcsődéje már eddig is áldásos működést fejtett ki e téren — de kommunális jellege és organizálódása e gyönyörüséges eredményt ezután szinte hihetetlen mértékben növelni fogja.

Megkérdeztük *Bókay* János dr. kir. udvari tanácsost, — a hires gyermektanárt, a végrehajtó-bizottság elnökét — mily stádiumban van e gyermekbölcsődék országos megszervezése. — *Bókay* dr.-tól a következő választ kaptuk:

Az Amerikai Vöröskereszt Magyarországon ötven anya- és csecsemővédő diszpanzért állit fel s ennek létesitésére a népjóléti miniszter ur végrehajtó-bizottságot alakitott. A fővárosban 15, a vidéken 35 diszpanzért állitunk fel s a munkálatok erősen folynak, hogy ez intézmények áldásos működésüket már a közel jövőben megkezdhessék. E célra a fővárosban már *a helyeket ki is jelöltük.* A diszpanzérek felállitásával kapcsolatosan a végrehajtó-bizottság intenzivebb propagáló-működést óhajt kifejteni a csecsemőigényekre vonatkozó ismeretek terjesztése céljából s ezért vándormuzeumot létesitünk, mely által lehetővé válik a vidéken is nagyobb s intenzivebb működés kifejtése.

Miután a diszpanzérek mindegyike a körzetükbe tartozó anyák és csecsemőknek mintegy egészségi ellenőrzőjévé válik, kétségtelen, hogy az Amerikai Vöröskereszt ezen akciója Magyarország gyermek-egészségügyére *nagyon üdvös befolyással lesz.*

Október elsejével

uj előfizetést nyitottunk az **Uj Budapest**-re. Az a háromnegyed esztendő, melynek során lapunk a meghatározott időkben hűségesen be-bekopogtatott, hogy informálja az olvasót a városházán történtekről, a küzdelem ideje volt. Az uj Budapest megvalósitása volt a célja és eszménye az **Uj Budapest**-nek a multban, ez lesz a célja és eszménye a jövőben is.

Noha a nyomdaárak és munkabérek állandó emelkedése, nem beszélve a forgalmi adóról, folyton fokozódó megterheléseket ró reánk: előfizetési dijaink maradnak a régiek. Azt akarjuk, hogy pártunk valamennyi tagja, a város valamennyi tisztviselője a lehető legolcsóbban jusson hozzá az **Uj Budapest**-hez.

Egyben felszólitjuk hátralékosainkat az előfizetési dijak sürgős beküldésére. Az **Uj Budapest** nincs abban a helyzetben, hogy bárkinek is ingyen küldje a lapot.

Az **Uj Budapest** előfizetési árai:

Egész évre . . . . . 260 korona
Félévre . . . . . 130 „
Negyedévre . . . . . 65 „

Az UJ BUDAPEST KIADÓHIVATALA.

Levél vidékre,

az én testi-lelki igaz jó Barátomnak, tekintetes *Ragyás-Piczula* János kisgazda és községi esküdt urnak, igaz tisztelettel jó egészségben és *Peléndéken.*

Messze e városban, hol én lakom —
Hozzád, jó vidékre száll most
Minden gondolatom.
Reggel, a ködben, ölözni ha kezdek
S utána ha theát kapok
Tudom, tejeskávé, foszlós kalács, törköly
Fölöstököm van nálatok.
Talán első reggeli csupán.
Kedves leányod apró kacsói pediglen
Tafelmusikot vernek a zongorán.
A zongorán, melyet tőlem cseréltél
Tizenhét tojás helyén.
Hej! Sulyos volt mindkettőnknek akkor
E baráti szives csere-küldemény!
Hozzád került a londoni frakkom
Harminc ing s pár gallér-tucat;
A szinházi gukker, a galléros rokkom:
Jó gazda okos, csupán cserébe ad!

*

Hallom, azóta, hogy régen voltunk együtt,
Ti, a tyuk, liba, satöbbi állatok
Mind megszaporodtatok.
Julcsikád a genfi szakrakőrbe,
Péter meg Párisba jár.
Borjut elvetve, tehén lett a magja:
Jó gazdára sok szerencse vár.
Hát még no a sógor, titkár lett a lelkem
Belészorult minden állam-titok;
S töfögve áll elő a szérüskertből
Mercédes automobilotok.
Sőt mondják, petrol sincs már nálad,
Palatetős, villanyfényes
Lett a régi, zsupfedeles udvarházad.

Látod-e János, hitted-e volna,
Mikor még lapdáztunk, futottunk
Szekeret ugrálva kint az utcaporba —
Hogy mindez Tiéd lesz?
Tiéd, kié a föld, a liszt, a tej, a vaj —?
S enyém az emlék, régi emlék
A mult s a jelenben — csupán a baj.
Szegény Anyánk, ha tudta volna
Hogy reménye igy leszen való:
Nagyságos ur Te lennél ma Pesten
S én Nálad csupán a számadó:
Ki estve-reggel Néked referálva
Botomra hajtom őszülő fejem
S nem lehetne beváltatlan máma
A szén, a fa, a liszt, a tej — jegyem . . .

*

S mikor az est leszáll s az égi csillagok
Ezernyi apró lángja gyúl —
Kezem remegve, tétovázva lassan
Pénztárcámért a zsebembe nyúl.
S mig Te ott messze, rendezed a sorba szépen
Fénylő aranycsikóidat —
Fájó keservként kérdezem epedve
Nem ez holnap az utolsó falat?
S emésztve gondtól, gondolkodni kezdek
De nem jó bölcs a korgó gyomor:
„Gondold meg, halandó az ember,
S lesz, mi volt: hamu és földi por."
Halandó az ember, légyen bár
Földje, háza, kincse sok:
Végül föld alá kerülsz Te is barátom:
Mint az elásott ezredek és századok!

Káró.

TÜSKÉK

A bizottsági ülésekre

nem járnak tulságos szorgalommal a kereszténypárti városatyák. Ezt tette szóvá Wolff Károly dr. a keddi pártértekezleten, rámutatván arra, hogy az érdeklődésnek az a hiánya, amely a bizottsági ülések részvétlenségénél mutatkozik, nincs használa a keresztény ügynek, annál kevésbbé, mert az érdemleges munka nem a közgyülésen, hanem a bizottságok ülésein folyik. A bizottsági tagság nemcsak a névjegyen való fitogtatást jelenti, hanem komoly és becsületes munkát is, sőt ezt elsősorban. A polgármester igen helyesen tenné, ha élne a fővárosi törvényben és a közgyülési ügyrendben biztositott jogaival, és kötelességük teljesitésére szoritaná a tunya városatyákat. Ha valakinek nincs ideje, kedve, vagy tehetsége résztvenni a bizottsági üléseken, mondjon le és adja át a helyét olyanoknak, akik lelkiismeretesebben akarják kötelességüket teljesiteni. Mi Wolff Károly dr.-ral egyetértően nem voltunk annak idején azon az állásponton, hogy a kisebbséget ki kell zárni a bizottságokból, mert azt tartottuk, és tartjuk ma is, hogy a kisebbség részvétele serkentően hatott volna a keresztény-párti bizottsági tagokra. Ám ha a pártértekezlet a kisebbségek kizárását határozta el, akkor fokozott kötelessége minden kereszténypárti városatyának a bizottsági üléseken való megjelenés. Ám a pártértekezleten a kisebbségeknek a bizottságokba való beengedése ellen dörögni, a bizottságokban való részvételtől pedig álhatatosan tartózkodni kissé különös, és nem a legjobb ajánlólevél a legközelebbi községi választásokra . . .

A polgármester távozásáról

szóló hireszteléses mintha elaludtak volna kedd óta, mikor is a pártértekezlet bizalmáról és ragaszkodásáról biztositotta polgármesterét. Ami rendjén is van, mert Sipőcz Jenő dr. változatlan hüséggel őrzi azt a lobogót, amelyet az ő kezébe tett le a százezrek bizalmából létesült Keresztény Községi Párt, és hü vigyázója a keresztény eszmének, melynek vestalángja az egész országban mintha kialvóban lenne. Tökéletesen megérthetők tehát azok a támadások, amelyek jobbról, balról egyforma hevességgel érik Sipőcz polgármestert, ám igazán nem magyarázható meg a dolgoknak az a könnyen-vevése, amelylyel Sipőcz dr. ezeket a támadásokat nyomtalanul hagyja elzugni a feje felett. Szép dolog az uri nonsalansz, a polgármesternek azonban nem gesztusokra, hanem kemény ökölre van szüksége. Tekintsen körül a polgármester ur szük és még szükebb környezetében, lássa meg végre a konjunkturázók janusarcait, akik szemtől-szembe ódákat zengenek róla, háta mögött őt és a keresztény eszmét ócsárolják, hogy hidat épitsenek maguknak minden eshetőségre. Az ellenségeitől nem kell félnie a polgármesternek, inkább egyes barátait tartsa szemmel . . .

A vigadói bizottság

ügye végre elintéződött, még pedig kivánságainknak teljesen megfelelően. Tudomásul vesszük, hogy a városgazdasági ügyosztály most magának vindikálja a kezdeményezés dicsőségét, amelyet ezennel átadunk a számára, hiszen nekünk nem a dicséret, hanem a keresztény eszme és az önmagunkkal való megelégedés a fontos. Csupán megállapitjuk azt, hogy azokban a bérbeadási feltételekben, amelyeket a városgazdasági ügyosztály a hangversenyvállalatok rendelkezésére bocsájtott, mindenről szó volt, csupán arról a keresztény és nemzeti hangverseny-politikáról nem, amelyet a most megválasztandó vigadói bizottságnak meg kell valósitania. A vigadói bizottság kapcsán most még egy ötletet vetünk fel, melynek megvalósitását különös érdemül rónók fel Berczell Jenő dr. tanácsnoknak, a városgazdasági ügyosztály kiváló vezetőjének. Budapest két nagy hangversenyterme, a vigadói és a zeneakadémiai két hatóság, a főváros és az állam kezelésében van. A hangversenykultura szempontjából mérhetetlenül fontos lenne, ha valamely közös bizottság intézné művészi és etikai szempontból a két nagy hangversenyterem bérbeadását. Ilyképen Budapest két számottevő hangversenyteréből lenne kizárható egyszersmindenkorra a brettli-primadonnák végtag-produkciója és üzleti alapon álló hölgyek „énekművészete". Meg vagyunk róla győződve, hogy a kultuszminiszter örömmel járulna hozzá ehhez a közös bizottsághoz, mely végeredményében a gombamódra szaporodó hangversenyvállalatok megrendszabályozását jelentené, egyben bizonyságát annak, hogy a főváros zenekulturai szempontokból vette házikezelésbe a Vigadót, nem pedig azért, hogy egy üzemmel többje legyen . . .

HIREK

Készül a költségvetés. Az egyes ügyosztályok és intézmények meglehetősen lassan szolgáltatják be a pénzügyi osztályhoz a költségvetési adatokat, ugy, hogy még hónapok telnek bele, mig a költségvetés a pénzügyi bizottság és a közgyülés elé kerülhet. *Sebő* főszámtanácsos azonban mégis megkezdte már a költségvetés összeállitási munkálatait, és reméli, hogy még karácsony előtt készen is lesz vele. A polgármester különben most ujra körrendeletet bocsátott ki, melyben felszólitja az ügyosztályokat és a fővárosi intézményeket, hogy az uj költségvetési tervezeteket *a legsürgősebben terjesszék be a pénzügyi osztályhoz.*

Egy milliót vett be a főváros a sétatéri székekből. *Buchwald* bácsi halála után a főváros házi kezelésbe vette a sétányszékeket és a dunaparti, Stefánia-uti, továbbá a budai kioszki székek kezelésére sétányszéküzemet létesitett, *Bak* Rafael vezetésével. A Dunaparton és a Stefánián négy, Budán pedig két koronát kell fizetni egy-egy leülésért, ami bizony meglehetősen drága, de menthető, ha közöljük, hogy szeptember 15-ig *1,122.092 koronát vett be a főváros a székek dijaiból.* A bevétel sokkal nagyobb lett volna, ám az áprilisi rossz időjárás és a juniusi korai nagy meleg kedvezőtlenül befolyásolták az eredményt. A legnagyobb bevétel május havában volt, amikor 272.000 koronát vettek be a jegyszedéssel megbizott asszonyok. Ha az időjárás szép marad, akkor még 150—180.000 korona bevételre számit az üzem vezetősége. Az az egy és egynegyed millió, amelyet a főváros a sétányszékek dijaiból kap, majdnem tiszta jövedelem, hiszen a jegyszedéssel megbizott asszonyok napidija elenyészően csekély. Mivel azonban a székek meglehetősen rossz állapotban vannak, nagyon helyes lenne, ha a sétányszék-üzem sürgősen *gondoskodna a székek lakkirozásáról,* mikor is a közönség szivesebben fizetné a négy koronákat.

A fővárosi tanárok panaszai. A főváros oktatószemélyzete között napról-napra nő az elkeseredés amiatt, hogy évek óta nincs választás, azaz az oktatószemélyzet ideiglenes tagjait nem véglegesitik, holott a normális viszonyok között minden évben volt választás. Választottak a fővárosnál már minden kategoriában, csak a tanitóságnál nem. A tanitóságnak ma 40%-a ideiglenes, 58 polgári iskolai igazgató közül pl. 28 az ideiglenes, van iskola, amelyben az igazgatótól kezdve minden tanerő ideiglenes. Hogy ez az oktatásnak hasznára válnék, senki nem állithatja s mégis egyik megigért terminus a másik után mulik el s csak nincs választás. Most azután a nemzetgyülés tagjaihoz fordultak támogatásért jogos elkeseredésükben a tanitók. *Weiss* Konrád már interpellált is ügyükben, *Czettler* Jenő, *Usetty* Ferenc, *Gerencsér* István dr. és *Virter* László képviselők pedig magukévá tették ügyüket és segitségükre lesznek jogos kérelmük teljesitésében.

Márkus Emma a Negyvenéves asszonyban a szezón egyik legjelentősebb művészi eseménye. A Belvárosi Szinház nagy vendég-művésznője a fiatal francia irók uj művében végre olyan szerepre talált, melyben művészetének minden szinében tündökölhet. A közönség, mely napokkal előbb elkapkodja a *Negyvenéves asszony* jegyeit, valóságos ünnepléssé avatja a szenzációs francia dráma minden előadását. A Negyvenéves asszony kedden, szerdán, szombaton és vasárnap, a többi napon a nagysikerü *Legénykérés* kerül szinre. Vasárnap délután lesz Verneuil: *Az apám felesége* cimü vigjátékának első mérsékelt helyáru előadása.

30 táblás ház tapsai pecsételték meg az Andrássy-uti Szinház uj műsorának rendkivüli sikerét. Ezt a műsort játsszák a jövő héten is minden este, továbbá vasárnap délután mérsékelt helyárakkal.

A Blaha Lujza-Szinház szombati megnyitó ünnepi előadása, mely egyben szinházavatás is volt, a legdiszesebb és legelőkelőbb közönség előtt folyt le. A kormány, hatóságok és a művésztársadalom legkiválóbb képviselői jelentek meg. Tekintettel arra az óriási érdeklődésre, mely a nagyközönség köréből az előadás iránt nyilvánult, az igazgatóság ugy határozott, hogy a megnyitó-előadás teljes műsorát tegnap este megismételtették. E héten minden este a *Délibáb herceget* adják ½7 órakor és vasárnap délután 3 órakor, mérsékelt helyárakkal pedig a *Próbaházasság* kerül szinre.

A Király Szinházban minden este *A kék mazur* kerül szinre e héten is. Jövő vasárnap délután 3 órakor, mérsékelt helyárakkal, *János vitéz*-t adják.

Három rendkivüli siker váltakozik a Renaissance-Szinház jövő heti műsorán. *A kék egér* hétfőn, kedden, pénteken és szombaton kerül előadásra. *A faun* szerdán és vasárnap. *A tót leány* pedig csütörtökön. A három kitünő darabban a Renaissance-Szinház társulatának szine-java játszik. (Telefon 64—79.)

A Kamara-Mozgóképszinház megnyitása. Őfensége *Auguszta* főhercegasszony jelenlétében, meghivott közönség előtt folyt le szombat este 6 órakor a Kamara-Mozgóképszinház ünnepélyes megnyitása. A publikum nem tudott betelni a nézőtérnek pompájával, azzal az otthonos kényelemmel, melyet a dohányzók, vesztibülök, ruhatárak nyujtanak. Az épitkezés, melyre később még visszatérünk, *Novák* Imre müépitész zsenialitását dicséri. — Mindenki hangoztatta, hogy először hallott igazán tökéletes kisérőzenét, ami nem csoda, *Fricsay* Richárd katonabandája kitett magáért és a *Himnusz* és *Hiszekegy* seholsem hangzott el oly megrázó erővel, mint itt. *Gál* Gyula, a Nemzeti Szinház tagja, olyan prológust interpretált, melynél nem tudták, mit csodáljanak inkább, az előadás tökéletességét, az élőszó és film összhangját, vagy az ismeretlen iró lendületét és tömörségét. A műsor befejező száma, a *Sugárka*, a *Star*-filmgyár mesterműve, ritka sikert hozott. *Balogh* Béla rendezői tehetsége még sohasem forrott *Lóth* Ila virtuóz játékával ily tökéletes egésszé. Összegezésként pedig mindenkiben az a meggyőződés alakult ki, hogy bármilyen nagy igényeket támasszunk a *Kamara-Mozgóképszinházzal* szemben, ez betölti feladatát és fővárosunk kultur- és művészéletének büszkesége lesz.

Vigszinház. A *„Hazatérés"* és a *Falu rossza* váltakozik a Vigszinház jövő heti műsorán. *A Hazatérést* ma, szerdán, pénteken, jövő va árnap és hétfőn játsszák, a *Fau rosszát* pedig kedden, csütörtökön, szombaton és a következő kedden, szombaton délután a *Taifunt* adják rendkivül mérsékelt helyárakkal. Vasárnap délután a *Piros bugyelláris* kerül szinre.

Rákosi Szidi a Magyar Szinházban négyszer lép föl e héten *A császár anyja* cimszerepében, kedden, szerdán, szombaton és vasárnap este. Hétfőn, csütörtökön és pénteken a nagysikerü *Fakirt* adják. Vasárnap délután 3 órakor, mérsékelt helyárakkal, a *Buzavirágot* ismétlik *Törzssel* és *Darvas* Lilivel a főszerepekben.

A Délibáb herceg második előadásán megismétlődött az a zajos és lelkes siker, mely a Blaha Lujza-Szinház megnyitóját oly emlékezetessé tette. A közönség percekig tapsolta *Blahánét*, aki utolérhetetlen grácziával megismételte a palotást. Az operettben különösen *Honthy* Hannát, *Abonyi* Mariant, *Galettát* és *Ujvárit* ünnepelték. Nagy sikere volt a gyönyörü kiállitásnak és a pompás rendezésnek is. A főváros egyik legszebb szinháza hamarosan kedvenc találkozóhelye lesz a legelőkelőbb szinházi közönségnek. A kitünő darab további előadásaira tömegesen viszik a jegyeket.

KÖZGAZDASÁG

A Neue Wiener Bankgesellschaft és a Duim-ügy. A Neue Wiener Bankgesellschaft ügyvezetősége és igazgatósága közli, hogy a Duim-ügyből az intézetet ért kárt teljesen magára vállalta. Egyuttal közli azt is, hogy a kár nem olyan nagy, amint az felelőtlen hirek alapján elterjedt. A bank igazgatóságának közlése — amint velünk Bécsből közlik — a pénzpiacon kedvező hatást váltott ki s a közönség körében is megelégedést keltett.

A Fabank tőkeemelése. Ismeretes, hogy a Fabank Rt. március 14-iki közgyülése elhatározta az intézet tőkeemelését. A bank most október 11-ére rendkivüli közgyülést hivott egybe, melynek napirendjén az igazgatóság jelenté e az alaptőke fölemeléséről és egyuttal határozni fognak a még ki nem bocsátott részvények elhelyezése tárgyában is. Ugyanekkor kiegészitik az igazgatóságot is.

Az Anglobank Kálvin-téri fiókjának igazgatója. Az Angol-Osztrák Bank budapesti fióktelepe igazgatósága *Laub* Ferencet, a bank központjának cégvezetőjét, az intézet Kálvin-téri fiókjához igazgatónak nevezte ki. Laub közel negyedszázada tisztviselője a banknak és kiváló szakavatottsága révén a bank ügyfelei körében is nagy népszerüségnek örvend.

Budapest—Elberfeldi Finomposztógyár R.-T. cég alatt az Első Magyar Gyapjumosó és Bizományi r.-t., az Elberfelder Textilwerke A.-G. és a Kohner Adolf Fiai cég egyelőre 20,000.000 korona alaptőkével részvénytársaságot alapitott finomposztók gyártására. Az igazgatóságba választattak: *Kohner* Adolf báró dr. (elnök), *Frowein Kurt*, Elberfeld (alelnök), *Carlé György*, Elberfeld, *Fái* Géza, *Forrai* József, *Frowein* Richárd dr., Elberfeld, *Hajdu* Dezső, *Heitmann* Miksa, *Kalmár* Gusztáv, margittai *Neumann* Miksa dr., *Scheiber* Endre. Felügyelő-bizottság: Berkovits Jenő, budai Goldberger Andor dr., Grünfeld Miksa, Heimann Géza, Hoffmann Jakab, Leszlényi Imre dr., Nádasy György dr. A gyár még ez év folyamán megkezdi működését.

A Neuschloss-Lichtig Repülőgyár és Faipar R.-T. tervbe vette üzemének uj gyártási ágakkal való kibővitését és ez okból f. hó 10-iki rendkivüli közgyülésében az alaptőkének 57.500.000 koronáról *85,000.000 koronára való felemelését* határozta el. A régi részvényesek *3:1 arányban* gyakorolhatják elővételi jogukat, darabonként 638 korona lefizetése mellett, amely összegből 38 korona költségek, illetékek és kamat fejében fizetendő. Az *elővételi jog* f. hó 14-étől 22-ig gyakorolható a Magyar-Ola z Bank r.-t. főpénztáránál.

„Lanaria" Gyapjufonóda- és Posztógyár R.-T. Az „Atlantica" tanácstermében folyó hó 7-én tartotta a Textil- és Szőnyeggyár Részvénytársaság rendkivüli közgyülését, melyen elhatározta, hogy 1,000.000 K alaptőkéjét 5,000.000 koronára emeli fel, cégét „Lanaria" Gyapjufonóda- és Posztógyár R.-T.-ra változtatja, gyártelepét megnagyobbitja és azt egyelőre egymillió kg. gyapjunak posztóra való feldolgozására rendezi be. Az igazgatóság tagjai: tiszasülyi *Polnay* Jenő elnök, *Hajdu* Zoltán, *Schwarz* Hugó, *Rotter* Zsigmond, *Gáti* Fülöp és *Bozóki* Emil.

Az Ergon és a Király-Automobil R.-T. közös üzlete. A Király-Automobil R.-T. a hivatalos lap keddi számában az alaptőke felemeléso végett rendkivüli közgyülésre hivta össze részvényeseit. E tőkeemelés mögött érdekes tranzakció van. Mint ugyanis halljuk, a Király-Automobil R.-T. átvette az Ergon R.-T. összes automobiljait és autóosztályát is. Az Ergon az eladott értékekért cserébe Király-Automobil-részvényeket fog kapni. A tőkeemelési tranzakció lebonyolitása után a Király-Automobil R.-T. részvényeit a tőzsdére be fogják vezetni.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat igazgatósága folyó hó 18-ikának d. e. 11 órájára rendkivüli közgyülést hivot egybe, hogy a társulat folyó évi május 12-ikén és junius 23-ikán megtartott rendkivüli közgyülései által elhatározott alaptőkefelemelések kapcsán szükségesnek mutatkozó alapszabálymódositásokat és határozatokat meghozza.

A Vármegyei Mezőgazdasági és Iparfejlesztő R.-T. rendkivüli közgyülése az alaptőkének 30.000.000 koronára való felemelését határozta el. Az elővételi jog 1:2 arányban, 600 koronás árfolyamon a Magyar Város- és Községfejlesztési Részvénytársaság pénztáránál (V., Zrinyi-utca 7.) 17-éig gyakorolható.

Szlovák Általános Hitelbank cég alatt a Magyar Általános Hitelbank, a Böhmische Escomptebank und Credit-Anstalt és az Americko-Slovenska Banka Szlovák Általános Hitelbank cég alatt Pozsonyban, október 8-án uj pénzintézetet alapitottak. Az alaptőke egyelőre 50 millió korona (250.000 darab 200 cseh koronás részvény). Az uj bank átveszi a Magyar Általános Hitelbank pozsonyi és kassai fiókjainak üzleteit, valamint ezek affiliációs érdekeltségeit.

Az Unió Bányászati és Ipari R.-T. október 5-én megtartott rendes közgyülésén elhatározta, hogy az 1920. üzletévre részvényeseinek 10% = 20 korona osztalékot fizet. Az 1920. évre szóló első számu szelvények a Magyar-Olasz Bank R.-T. értékpapirpénztáránál (V., Nádor-utca 16. szám alatt) válthatók be.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek

Libál Lajos látszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt

Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körút 9.

Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körút 15.

NEMZETI ROYAL ORFEUM
Sarkadi Aladár felléptével **A 28-as** Bús Fekete László és Zerkovitz Béla uj operettje és a nagyszerü októberi műsor.
:: Kezdete este fél 8 órakor ::

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este **a szenzációs októberi műsor** Kezde e este fél 8 órakor

Keresztény társadalmi alapitás
„KEVE" Ruházati Aruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Őszi női és férfi kelmeujdonságok
a legegyszerübb kiviteltől a legfinomabb minőségig. Barchet, flanell, fehér pamutáruk, Schroll-féle sifonok, zefirek és cretonok. Fehérnemüek és harisnyák.
Minden cikkből nagy választék, mindig a legjutányosabb és minden versenyt biró árakban. Maradékok mindenkor nagy engedményekkel.
Reális, szolid kiszolgálás.

Hegedüsné Karácsonyi Boriska
női divattermei
Budapest, III., Zsigmond-u. 66.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: Magyar József.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 október 19. 41. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Hogyan válasszunk plébánost?

Irta: PETROVÁCZ GYULA
törvényhatósági bizottsági tag.

Minél jobban késik az üresedésben levő plébániák betöltésének időpontja, annál sürübben jelennek meg röpiratok és körlevelek, melyekben illetékes és nem illetékes testületek, csoportok és magánosok erre vagy arra a plébánosi állásra ezt vagy azt a jelöltet ajánlják, felsorolván az illetőnek papi, emberbaráti, társadalmi és politikai érdemeit.

Nem hiányzik — sajnos — az olyan körlevél sem, amelyik az ellenjelölt személyének lehetőleg kedvezőtlen világitásba való állitásával iparkodik hangulatot teremteni saját jelöltje mellett.

Abban mindegyik körlevél megegyezik, hogy az általa ajánlott jelölt kiválóan érdemes, hiveiért buzgón és eredményesen dolgozó, értékes multra visszatekintő, jellemes és agilis pap, aki a hivek szeretetét és becsülését birja és igy a plébánosi állásra kiválóan alkalmas.

Ezt olvastam ki minden hozzám érkezett körlevélből és röpiratból, ezt a magánlevelekből és ajánló szavakból és *ez az*, amit mindenikből nemcsak el is *hiszek*, hanem aminek valóságáról *meg is vagyok győződve*.

És mégis lehangol, mégis bánt, mégis disgusztál, — talán épen ezért — minden egyes körlevél.

Valahogy ugy érzem, hogy a papi állás méltóságához nemcsak a régimódi kilincselés, de ez a modernebb korteskedési mód sem méltó! Hogy a papi állásnak felül kell emelkednie azon a légkörön, amelyben ezek a kicsinyes viharok dulnak!

Valahogy ugy érzem, hogy lealacsonyitása az a papnak, ha őt körlevélben dicsérik, ha erényeit kirakatba teszik, ha érdemeit a vásári alkusz rábeszélőképességével méltatják, ha mellette sok jó szándékkal, de kevés tapintattal korteskednek.

Ezért keresem a módokat, hogyan lehetne ezt a méltatlan hajszát megszüntetni, vagy legalább a legrövidebb időre és a legszükebb körre visszaszoritani.

A jelenlegi korteskedés elfajulásának egyik jelentős oka az, hogy a pályázat kiirásától a választás megejtéséig *immár hónapok teltek el*.

Az egyházmegyei Főhatóság *sürgeti* az üres állások betöltését és ezért iparkodott a pályázat kiirásával és a jelölés megejtésével, viszont a belügyminiszternek nem tartozik sürgősebb dolgai közé a plébánosválasztás ügyrendi szabályozásáról hozott közgyülési határozat *jóváhagyása*, pedig enélkül a választást nem akarjuk megejteni.

A jóváhagyást a Tanácsnak, vagy ha az nem teszi, a Közgyülésnek ki kell sürgetnie, hogy a választás mielőbb megtartható és ezzel a további korteskedés minden elfajulásával együtt megakadályozható legyen.

A jövőben pedig iparkodnunk kell a megüresedő plébániákat a lehető *legrövidebb idő alatt betölteni*, hogy a korteskedés még felburjánzása előtt csirájában elfojtható legyen.

Legszükebb körre akkor szoritjuk a korteskedést, ha azt *az érdekelt egyházközségre redukáljuk*, és itt is annak törvényes képviseletére az autonom képviselőtestületre és tanácsra korlátozzuk.

Ez a tulajdonképeni érdekeltség, *ezeké* lesz a választandó plébános, *ezek* fognak vele együttműködni!

Itt a népgyüléseknek semmi jogosultságuk sincs állásfoglalásra. A hivők nagy számához képest egy-egy összehivott népgyülés, ha még oly népes is, nem adhatja hű tükrét a hivek akaratának. Egy ötvenezer lélekszámu egyházközségben összehivható akár ötven népgyülés 1000—100 résztvevővel és mindegyik más és más határozatot hozhat, más és más jelölt mellett foglalhat állást. Ez tehát nem lehet mérvadó.

Ellenben az egyházközség *képviselőtestülete*, mint a hiveknek törvényesen választott és hivatott képviselője, hozhat oly egyértelmü határozatot, amelyet az egyházközség hivatalos és jogosult állásfoglalásának minden alkotmányos érzésü ember elismer.

Ez legyen a jelölő ülés, amely után nincs további korteskedésnek sem célja, sem értelme: *ha* mi, a székesfőváros törvényhatósági bizottságának katholikus tagjai, mint plébánosválasztók, *egyértelmüen megállapodnak abban, hogy az érdekelt egyházközségnek alkotmányos módon megnyilatkozott kivánságát respektáljuk és ratifikáljuk*. Ha szavazatunkat *kivétel nélkül* arra adjuk, akit az érdekelt egyházközség a maga papjának óhajt, jelöl és megválasztani kér.

Ezt a megállapodást pedig mielőbb létre kell hozni!

Minél előbb egybe kell hivni a közgyülés plébánosválasztó tagjait és egy ilyen elvi megállapodást közös akarattal, becsületes szándékkal életbe léptetni és akkor a kérdés méregfogát egyszersmindenkorra kihuztuk, a plébánosválasztás minden zaj és oda nem illő korteskedés nélküli ünnepélyes aktussá magasztosul.

Ha pedig ezt nem tesszük, ha tovább is engedjük a korteseket házalni és körlevelezni, a hiveket pártokra, sőt ellenséges táborokra szakadni, akkor ne csodálkozzunk a hitélet gyengülésén, az egyházi fegyelem lazulásán és tekintélyek csorbulásán; akkor ne bántsa fülünket a főváros-kegyur ellen, a keresztény többségi párt ellen szórt esetleges szitkok özöne a kibukott jelölt pártja részéről és ne ütközzünk meg azon, ha az általunk egy egyházközségre ráoktrojált plébánost ott nem ujjongás és öröm, hanem tüntetés és gyülölet fogadja, ami semmiesetre sem alkalmas utravaló kezdő lelkipásztor eredményes működése számára.

Fogjunk össze, katholikus bizottsági tagtársaim és egyértelmüen, egy akarattal, elvi alapra állva, a hivek óhaját respektálva, korteskedés nélkül, ünnepélyes formában válasszunk mindig plébánost!

Ereky Károly

nyilatkozik az Uj Budapestnek a közlekedési problémákról, a helyi hajózás feladatairól, a villamosok tarifaemeléséről és megváltásáról

Egyik munkatársunk felkereste *Ereky* Károly nyug. minisztert, hogy megkérdezze őt az aktuális közlekedésügyi kérdésekről. A kegyelmes ur kérdéseinkre a következő válaszokat adta:

A főváros közlekedési politikája — értve a villamos vasutakat — ma *nagyon kötött*, mert csak abban áll, hogy a kormánynak tanácsot ád. Szabad, önálló, független közlekedési politikája nincs.

Oriási horderejünek tartom a *dunai közlekedés intenziv kihasználását*. Ma jóformán csak szénnel fütött hajók járnak a Dunán — melyhez, azt hiszem, a főváros évi fél millió szubvencióval járul hozzá — s amely logikusan pazarlásnak mondható. Minél előbb át kellene térni *apróbb mótoros bércsónakokra*, mely sokkal gazdaságosabb s a forgalmat is aránytalanul könnyebben képes lebonyolitani. Valahány külföldi idekerül, mind csodálkozik a dunai forgalom s közlekedésügy elhanyagolt voltán. A napokban is beszéltem egy angol mérnökkel, ki azt mondta, hogy százával kellene itt járni a mótoros csónakoknak a Dunán: természetesen ma ez csak a jövő zenéje. A fővárosnak is erre kell törekednie s a dunai *hidmentes forgalom* lebonyolitására gondolnia kell.

A többi forgalmi eszközöket illetőleg (autobusz, omnibusz-járatok) mindent el kell követni, hogy a főváros *élni tudjon* — ez a helyes közlekedési politika. Hisz minden világváros életében a legfontosabb a közlekedés kérdése! Ezeknek az ereknek funkciójától függ, hogy dobban, miként él a sziv. Külföldön népgyüléseket tartanak, hogy a közlekedési problémákat megvitassák. *Nálunk?!* Egy alkalommal Berlinben voltam, midőn éppen népgyülést tartottak, melyen az volt a jelszó: Engedjük-e emelni a villamos-tarifát vagy ne?

Szerintem az utolsó tarifaemelés szükséges volt. Nem volt ez egyéb, mint az üzemen belül is megállapitása pénzünk értéktelenedésének; konstatálása annak, hogy valutánk napról-napra romlik. Relative ma még mindig olcsóbb az utazás, mint békében. Akkor 20 fillérért 3 tojást is adtak, ma 5 koronáért egyet sem. Az a vidéki kereskedő vagy földesgazda — mint mondom — *relative olcsóbban utazik*. Nekünk természetesen a munkások, magánalkalmazottak és köztisztviselők szemüvegén keresztül kell néznünk a helyzetet s bizony igy nem a legrózsásabb. Az emberek mintegy a háboruokozta beteges perverzitásból nem akarnak adót fizetni; mindenki igyekszik kibujni alóla s ez okozza aztán a drágulást.

1923 januárjában átvesszük a villamost, másként nem is lehet. *Ezzel el van intézve.*

A villamos községesitése

Előkelő szakhelyről kapjuk a következő cikket, mely az Egyesített Vasutak községesitésére ajánl megfelelőnek látszó tervezetet. Fontos lenne, ha e tervezetet a 12-es bizottság a megvalósithatás szempontjából vizsgálat alá venné.

Tudvalevő, hogy a belügyminiszter most már jóváhagyta a székesfőváros közönségének azt a határozatát, mellyel a közuti vasutakat 1923 január 1-én leendő beváltásra a részvénytársaságoknak felmondotta. Ma már teljesen bizonyos tehát, hogy *1923 január 1-én a közuti vasutak a székesfőváros tulajdonába és birtokába kerülnek*. Időszerü tehát foglalkozni azzal, vajjon

mikép történjék a főváros tulajdonába került vasutak üzemvitele.

Külföldön, különösen Németországban a vasutak házi kezelésére már több példa áll előttünk és Németországban behatóan foglalkoznak azzal a kérdéssel, vajjon célszerü-e a közuti vasutakat a városok házi kezelésében tartani, illetőleg a külföldön mindjobban kezd kialakulni az a felfogás, hogy a házi kezelés nem célszerü, hanem inkább oly részvénytársasági kezelés kivánatos, melynél a vasuttulajdonos főváros kellő ingerenciája biztositva van.

Ezt a kérdést igen sikerülten oldották meg

Hamburgban,

ahol mindenesetre egyszerüsiti a megoldást az a körülmény, hogy ott a főváros és az állam ugyanaz a jogszemély. Nem lesz talán érdektelen ismertetni ezt a hamburgi megoldást, mert ebből lehet talán Budapestre vonatkozólag tanuságokat szerezni.

Hamburg állam közvetlen a háboru előtt fejezte be helyi gyorsvasuti hálózatának megépitését, amely földalatti és utcák feletti (magas vasuti) vonalakból áll, és amely hálózaton óránkénti 28 km. az utazási sebesség és ahol hosszabb vonatokkal közlekednek. Ez a vasut az államnak 48,630.000 márkájába került. Az állam azonban e vasut felépitményének, áramvezetőinek, áramfejlesztő telepeinek és forgalmi eszközeinek megépitéséről, illetőleg beszerzéséről nem maga gondoskodott, hanem ezt rábizta egy részvénytársaságra, melynek annak idején a vasutat bérbeadta. Ez a részvénytársaság azután a még hiányzó létesitményekre 15,000,000 márkát ruházott be és néhány éven át a vasutat ilyen módon üzemben is tartotta. Időközben a hamburgi közuti vasut vonalai az államra háramlottak és felmerült az az eszme, mikép lehetne a gyorsvasutat, a közuti vasutat, ezenkivül a közuti vasuttársaság

magánvagyonát képező egyéb vállalatokat (kocsigyár stb.), azután az Alster-tavi gőzhajózást, a kikötő területén való helyihajózást (mint nálunk a propellert), végül a Hamburg—altonai közuti vasutat egyetlen egy vállalatban egyesiteni. Ezt az eszmét a következőkép alapitott részvénytársaság utján oldották meg.

A részvénytársaság A- és B. jelü, egymástól megkülönböztetett részvényeket bocsátott ki. Az állam a tulajdonát képező gyorsvasutat és közuti vasutakat a részvénytársaságnak átengedte és ezek valóságos értékének, 56,130.000 márkának megfelelő névértékü B. részvényt kapott a részvénytársaságtól. Az egyéb költségek fedezésére, azaz a gyorsvasut üzemi berendezéseinek megváltására, valamint a fent felsorolt többi vállalat vonalainak és közlekedési eszközeinek megszerzésére 47,400.000 márka névértékü A. jelü részvény bocsáttatott ki, mely nyilvános aláirás utján a közönség körében nyert elhelyezést. Látható ebből, hogy 56,130.000 márka névértékü B. részvénnyel 47,400.000 névértékü A. részvény áll szemben és az alapszabályok kimondják, hogy az esetleg szükségessé váló ujabb tőkeemelés ugy hajtandó végre, hogy a B. részvények az A. részvényekkel szemben mindig többségben legyenek. Ezzel szemben azonban az alapszabályok szerint *az A. részvények mindaddig 1%-kal nagyobb osztalékban részesülnek, mig csak az A. részvények osztaléka a 6%-ot el nem éri* és ezt az osztalékot a névérték 5%-ával Hamburg állam az A. jelü részvények tulajdonosainak biztositja. Tehát a B. részvények tulajdonosa, az állam mindig nagyobb ingerenciát gyakorolhat a vállalat vezetésére, mint az A. részvényesek, ezért azonban az A. részvényesek nagyobb osztalékkal és minimális osztalék biztositása utján kárpótoltatnak. A részvénytársaság esetleges feloszlása esetén a vagyon a részvények számarányának megfelelően minden megkülönböztetés nélkül osztatik fel az A. és B. részvényesek között. A részvénytársaság bizonytalan időre alakittatik. *Háramlási joga az államnak nincs*, de jogában áll az államnak 1943 január 1-től kezdődőleg 2 évi felmondás előrebocsátása mellett a vasutat bármely naptári év január 1-én beváltani. A beváltási ár a következő: Az 5 utolsó évből kiválasztott 3 legjobb év tiszta jövedelmének a 22½-szerese, de legalább az összes részvények névértéke, megjegyezvén, hogy a részvénytársaság által esetleg szerzendő magánvagyon beváltás tárgyát nem képezi. A részvénytársaság élén a következőképen szervezett igazgatóság, illetőleg a német elnevezés szerint *Aufsichtsrat* áll. A tagok száma az elnökön kivül mindig páros számu, de legalább is 12, kiknek felét az állam hozza javaslatba, az elnököt pedig az állam nevezi ki. Az igazgatóság minden ülésén részt vesz Hamburg állam képviselője, mint a közérdek védelmezője, kinek szavazati joga nincs, de bármily határozat ellen óvást emelhet, mikoris a határozat végrehajtása felfüggesztetik és az ügy döntés végett a kormány elé terjesztetik.

Ez a hamburgi részvénytársaság szervezete. Ha ezt kissé megfigyeljük, azt látjuk, hogy az ilyen szervezet alkalmas a tiszta házi kezelés és a tiszta részvénytársasági kezelés hátrányait kiküszöbölni és a nehézségeket áthidalni. Az ilyen szervezet mellett a részvénytársaságnak ugyszólván teljes autonómiát lehet adni, mert hiszen a fontosabb ügyeknek az intézése amugy is kormányhatósági jóváhagyást igényel és az állam képviselőjének megvan a vétó-joga. Az ilyen autonómia mellett biztositva van az, hogy a részvénytársaság az ily vállalat vezetésénél okvetlenül szükséges *kereskedelmi szellemet* megfelelően és minden halogatás nélkül érvényre tudja juttatni és nincsen az a veszedelem, hogy a lépten-nyomon felmerülő fontos kérdések elintézése körül a hatóságok adminisztrációs nehézségei mellett késedelmek álljanak be. Feltünő azonban az is, hogy pl. *területhasználati dijakról* Hamburgban szó sincs és ott az állam valóban csakis a közönség érdekeit tartja szem előtt, midőn megelégszik azzal, hogy a vállalatba, bár nem közvetlenül befektetett tőkéi után osztalékot kapjon, esetleg még egy percenttel kevesebbet, mint a többi részvényes, sőt a többi részvényesnek még garantál is osztalékot, miáltal lehetővé vált az, hogy a szükséges nagyobb tőkék a közönség köréből megszerezhetők voltak és nem kellett például valamely idegen részvénytársaságnak a közlekedési kérdés megoldása vagy irányitása tekintetében közérdekből meg nem engedhető nagy befolyást biztositani.

Az elmondottak mindenesetre nagyon megfontolandók, mert *a hamburgihoz hasonló megoldás alkalmas volna Budapesten is a kérdés helyes megoldására*, de természetesen csakis akkor, ha a székesfőváros vezetősége végre rászánná magát arra, hogy a közlekedési kérdések elbirálásánál ne szorosan véve és pillanatnyilag a központi pénztár érdekeit, hanem elsősorban az utazóközönség érdekeit tartaná szem előtt.

NEMZETI ROYÁL ORFEUM
Sarkadi Aladár felléptével A 28-as Bús Fekete László és Zerkovitz Béla uj operettje és a nagyszerű októberi műsor. :: Kezdete este fél 8 órakor ::

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Minden este a szenzációs októberi műsor Kezdete este fél 8 órakor

Létrejött a megegyezés a piarista-épület ügyében

Két évre a népjóléti minisztérium kapta — Csak a Faelosztó lesz a piarista épületben — Fájdalomdij: ötvenmillió korona ...

Az *Uj Budapest* néhány héttel ezelőtt külön cikkben számolt be a piarista-épület történetéről, kezdve attól az időtől, mikor a derék rend gimnázium céljaira telket kért és kapott Pest város érdemes tanácsától és végezve ott, hogy az uj piarista gimnázium is felépült és telkének ingyen való átengedéséért a régi piarista épület a főváros tulajdonába került. Olvasóinkat tájékoztattuk arról a vetélkedésről is, amely a régi piarista épület felett kezdődött el a népjóléti minisztérium és a városgazdasági ügyosztály között ez év juniusában, amikor a közélelmezési minisztérium, mely esztendőkig tartotta megszállva az épületet, tudvalevőleg megszünt.

Mikor a háboru elején a főváros a közélelmezési minisztérium számára engedte át a régi piarista épületet, fentartotta magának a jogot, hogy az épületet, amint az a közélelmezési minisztérium megszünése folytán felszabadult, *jogos tulajdonába visszavegye*. Ilyképen joggal remélte a főváros, hogy a közélelmezési minisztérium megszünésével üresen maradó épületet visszakapja és a főváros már ez év tavaszán megtette az intézkedéseket, hogy az épület felszabadulásával mely hivatalait helyezi el a hatalmas épületben.

Azonban ez az első offenziva a fővárosra nézve *balul ütött ki*. A birtokbavétel nem sikerült, egyedüli eredmény a Központi Tejhivatal néhány napos hajléktalansága lett. Mindegy. A főváros nem adta fel a reményt s hitte, amint hogy joggal is hihette, hogy tulajdonát visszakapja. Már a közélelmezési minisztérium számottevő osztályai teljesen likvidáltak, a még továbbra is szükséges és fentartott ügyosztályok a földmivelési minisztérium keretén belül nyertek elhelyezést s a főváros — *reményében ismét csalódott*. A piarista épület üres helyiségeibe betelepitette a kormány a kisebbségek minisztériumát. A főváros folyton készült a beköltözködésre, de megelőzte őt mindig a kormány, mely legutóbb a neves épületet *a népjóléti és munkaügyi minisztérium részére szemelte ki*. Számtalanszor felvetődött a megegyezés kérdése a hosszu harc alatt, de a tárgyalások eredményre nem vezettek.

Már-már ugy látszott, hogy ismét fellángol a küzdelem, midőn az egyezkedő tárgyalások e hó 14-én — *Bernolák* Nándor népjóléti miniszter s *Berczel* Jenő tanácsnok között — konkrét *eredményre vezettek*. E megegyezés értelmében a fővárostól az állam bérbe veszi a piarista épületet — 22 szoba kivételével — november 1-től kezdve két évre évi 200.000 korona bérösszegért. Ugyancsak az államot terhelik az épülettel járó összes állami és községi adók, mindennemü közterhek, valamint az épület jókarbantartása, gondozása is. Mint értesülünk, a főváros megkapja a minisztériumban levő levő barakképületek tuljdonjogát is s a részére kikö-

A régi Pest

A Károly-kaszárnya

Korcs architektura ez a kaszárnya, III. Károly hagyatéka, ahol most városi dolgokat intéznek. Közel jár ahhoz, hogy elérje kétszázadik évét. A legöregebb Pesten, ami sértetlenül, ép tagokkal ugyanugy áll, ahogy elkészült a Habsburgoktól vezetett nagy törökverés után.

A stilus, ami az egészet összefogja, puritán s mégis nobilis. A homlokzatáról például egy *Schwartner* nevü tudós, ma már senkitől sem olvasott könyvében — Statistik des Königreichs Ungarn 1807 — azt jegyzi meg: „Dieses weiland ungrische Hotel Royal des Invalides, schöner, als die kaiserliche Burg in Wien ist".

*

Vannak persze, akik e homlokzatot is lerombolnák, pedig előtte és mögötte sok jót tanulhatnak.

Az anyag nem előkelő, inkább szegény, mint gáláns és pazar. Viszont annál megbizhatóbb. Tégla és malter. De tégla és malter mennyire mást jelent itt, mint az épitészet kontárainak kezén. A bizonyos pesti háziur, aki a kültelken vesz hullott téglát s ebből krétai kövek szépségeit akarja kipréselni, a gnädiger Herr von Protz, aki a bérház vagy családi ház tetejére pizai ferde tornyot, homlokára meztelenül didergő görög aktokat, kapuja fölé versaillesi figurákat rendel s az épitő, aki egy ekvilibrista trükkjeivel, szemrebbenés nélkül mutatja, hogy lámlám ezt is tudja ő, mindebből semmi sincs a Károly-kaszárnya ódon facade-ján. Ellenben van: tiszta, okosan számitott vonalak, széles, nyugodt fölületek. Minden csak odáig, oly szereppel, oly kiemelkedéssel, aminőt az anyag, a tégla és malter enged s megbir.

*

A finomkodó és féktelen, alkotó és forradalmár, nagy és zseniális XVIII. században, a heves barokk-képzelet és „forgószél-stilus" idején, amely csavart csinált oszlopokból és erkélyekből, — ez az architektura egy katonás mérséklet. Még a szobrok is rajta a fejükkel félrebiccennek oldalt, a lábukat kis szögben emelik. Szelidek, kecsesek, kivéve az atlétát, aki a főbejáró fölött, Atlasz-minőségben földgömböt tart a hátán.

Koruk titkos és hatalmas politikusai, a jezsuiták épitkeztek ugy, az olasz barokk szigorubb, a reneszánszhoz még közel álló szellemében. A história tudvalevően őket tartja e stilus, a barokk kezdőinek, amiből később a francia Lajosok szellemes épitészeti erotikuma nőtt. Ennek egy Pest mellé szállt, persze már a távolság miatt is elhalkult sóhaja a gödöllői kastély a királyi parkban. A kastély Gödöllőn, ahol *Grassalkovich* herceg — ez az inkább Párisba való dandy — egyszer valamikor hatvanezer lámpában égetett viaszkot, sóval födte be az utat, amikor vágtatva jött hozzá heroldok, fehér lovak kiséretében és ifju fürtökkel Mária Terézia.

Hatvanezer égő viaszk. Só az uton. Bor a szökőkutakban. Arannyal kivert falak és fogatok. Magyar testőrökkel flörtölő bécsi comtesse-ok. Selyem, rizspor, muzsika és szerelem s odébb egy város, ahol az adót nem tudják beszedni, kis házak állanak, amelyeknek soraiban, mint egy kopár síkra tévedt fenyő, mereven és gőggel háromemeletes kaszárnya áll, — mi ez, ha nem a XVIII. század?

*

Igaz, eredetileg a Károly-kaszárnya nem egészen az, ami később. Afféle intézmény, mint ma az a hely, ahol negyvennyolcas golyóktól szaggatott öreg urak laknak, pihennek és harmonikáznak. A császár — a gótai almanachban, osztrák cimen VI. Károly — puha vánkossal, pipadohánnyal, kincstári ebéddel tartogatta itt hü magyarjait, akik bátran, makkegészségesen mentek érte a tüzbe, ahol a dicsőséget osztogatták, s mire kijöttek a tüzből, a dicsőség mellett, sajnos, féllábukat cipelték maguk után, vagy árva szemüket keresték. Rokkantak lettek szegények. Invalidusok, akiknek most már nem volt hátra egyebük, mint zajtalan, tengődő, államilag ellátott, bár talán kényelmes életük.

Csakugyan: a szobrokkal diszitett homlokzat, a széles folyosók, a magas bolthajtásos szobák nem egy komor, vasraverő, regulás és dobpergető kaszárnyára vallanak. Ehhez az architektura meglehetősen bőkezü, palotaszerü. Nem is kaszárnyának készült ez tehát, hanem néhány ezer megcsonkult magyar csöndes szállójának. Röviden ispotály volt, amit egyébként a homlokzat is elmond, szép kerek betükkel s azon a nyelven, amelyet egykor — Grünwald Béla könyve tanu rá — magyar ezredesek is jobban beszéltek és értettek, mint saját anyjuk, nevelő dajkájuk szavát. Az irás a homlokzaton: *Imp. Carolus VI. S. A. P. P. Hanc. Molem. Condidit. Ad. Venandos. Milites. Senio. Morbis. Vulneribus. Confectos. A. S. MDCCXXVII.*

*

A mai Belváros vasoszlopokra épült karcsu áruházai közt, a hajdisz és parfüm-boltok negyedében, az ódon kaszárnya ugy hat, mint egy granátos-induló. Az épitője? Olasz volt, s Bécsben működött a Habsburgok alatt. A Habsburgoknak mindig voltak józsemü olaszaik és franciáik, akiket dusan fizettek, tanultak tőlük, s aminek eredménye, hogy Páris után mintha Bécsben vájna legmélyebbre a középeurópai kultura. Valaminthogy — legalább egyelőre — Bécs multja szebb, mint a jelene.

Az épitő egyébként, mellén ordót s k. k. Hofarchitekt cimet viselt. Ez azonban nem ártott neki. A viszony ugyanis udvari művészet és jó művészet közt akkor inkább egyenes volt, mint forditott. Az épitő: *Martinelli* Konrád Albert. *(Dömötör.)*

tött 22 helyiségbe a *faelosztó hivatalt* fogja elhelyezni.

A népjóléti miniszter a megegyezés értelmében az épületet e hó 14-én már *át is vette*. Azt az előzékenységet pedig, melyet a főváros részéről a tárgyalások folyamán tapasztalt, ugy viszonozta, hogy a kórházi ápolási dijak cimén követelt 232 millió koronából *50 milliót a főváros részére nyomban megadott.*

TÜSKÉK

A szállodai adó

életbelépését természetszerüleg a szobabérek árainak emelésére használták fel a derék hoteltulajdonosok. Noha a szállodai adó a legdrágább szobáknál sem haladja tul a harminc százalékot, a szállodások, tekintet nélkül a szobáraik különbözőségére, egyöntetüen hatvan százalékkal emeltek. Budapest szállodáinak tulajdonosai ugyanis nemcsak a szállodai adót akarták már előre átháritani a közönségre, hanem mindjárt a fájdalomdijat is beszedik, amivel a szállodai adó keservét akarják némiképen ellensulyozni. Jól tudjuk, hogy minden szállodatulajdonosnak zsebében van a hitelesnek épen nem mondható számadás, hogy a Royaltól kezdve a legutolsó kis garni szállodáig milliókat fizetnek rá a szállodai üzemre és még inkább meg vagyunk győződve arról, hogy az a bizottság, mely a szállodák szobaárait megállapitja, készpénznek veszi a hotelier urak sopánkodásait. A közönség, mint jó bolondhoz illik, fizeti a napról-napra emelkedő szállodai béreket, a fütés, a világitás külön dijait, a szállodások pedig boldogan nevetnek a markukba, cseppet sem törődve azzal, hogy amit csinálnak, tulajdonképen a legszemérmetlenebb árdrágitás . . .

A szociálpolitikai bizottságot

támadta egy felszólalás a legutóbbi pártértekezleten. Azt mondta a felszólaló bizottsági tag, hogy a szociálpolitikai bizottság nem dolgozik és alakulása óta mindössze egyetlen ülést tartott. A támadást igaztalannak érezzük, mert igazán nem a szociálpolitikai bizottságon, még kevésbbé az ügyosztályon mulik, hogy nem nyilik alkalom a szorgosabb munkálkodásra. Szociálpolitikát pénz nélkül csinálni nem lehet, már pedig a nincsetlenségben vergődő fővárosnak nemcsak hogy szociálpolitikai célok megvalósitására, hanem efémer szükségleteinek kielégitésére sincs pénze. Miből állitsanak fel hatósági cseládközvetitőt, kerületi napközi otthonokat és más szociálpolitikai célzatu intézményeket, ha elseje körül fizetésekre alig van pénz a város kasszájában, és a pénztelenség miatt kisvállalkozók sokszor hónapokig nem kapják a megszolgált pénzüket. Ide tartozik az is, hogy számos szociálpolitikai feladat, mint például a lakásügy, külön bizottság elé tartozik, mely elég gyakran ülésezik, nem beszélve a szintén a szociálpolitikai ügyosztály keretébe tartozó népszinházi bizottságról, melynek működése ellen az ülések száma szempontjából kifogást emelni nem lehet. Ha majd megjavul a város anyagi helyzete és a mindennapi élet anyagi gondjai nem fogják szinte naponkint megrázkódtatni a város budgetjét, ujra szó lehet a szociálpolitikai feladatok megvalósitásáról, amiből ugy a bizottság, mint az ügyosztály meggyőződésünk szerint ki is fogja venni a maga részét . . .

A Hugonották

előadása elevenedett meg a közegészségügyi bizottság hétfő esti ülésén, mely bővelkedett a harcias és izgalmas jelenetekben. A keresztények ölik egymást a szinpadon, a nézőközönség pedig, mely nem a keresztények soraiból kerül ki, nagyokat nevet a pokoli élvezeten. Holott a háboruságra igazán nincsen szükség, nem érdemlik meg a szidást azok sem, akik a munkásság érdekeit tartva szem előtt, kelnek a bizottsági üléseken és a közgyüléseken védelemre, sem azok, akik a főváros jól felfogott érdekében az üres pénztárakat védik a tulságos megrohanástól. Végeredményben keresztények vagyunk valamennyien, és valamennyien a keresztény Budapest megvalósitását akarjuk. Ne bántsuk tehát egymást sem közbeszólások, sem csipkelődések alakjában, mert ha egymást bántjuk, önmagunkat bántjuk, azt a keresztény és nemzeti eszmét, amelynek védelmére mindannyian zászlót ragadtunk. És főleg ne adjunk igazási anyagot a tulsó tábornak, ne akadhassanak olyanok, akik mondhassák: Ime, a város urai semmibe sem vesznek benneteket, jöjjetek a mi zászlónk alá, mert csak mi képviseljük igazán a ti érdekeiteket. Holott ők vannak a legmesszebb attól, hogy a munkásság érdekeiért csakugyan sikra is szálljanak . . .

Október elsejével

uj előfizetést nyitottunk az **Uj Budapest**-re. Az a háromnegyed esztendő, melynek során lapunk a meghatározott időkben hűségesen be-bekopogtatott, hogy informálja az olvasót a városházán történtekről, a küzdelem ideje volt. Az uj Budapest megvalósitása volt a célja és eszménye az **Uj Budapest**-nek a multban, ez lesz a célja és eszménye a jövőben is.

Noha a nyomdaárak és munkabérek állandó emelkedése, nem beszélve a forgalmi adóról, folyton fokozódó megterheléseket ró reánk: előfizetési dijaink maradnak a régiek. Azt akarjuk, hogy pártunk valamennyi tagja, a város valamennyi tisztviselője a lehető legolcsóbban jusson hozzá az **Uj Budapest**-hez.

Egyben felszólitjuk hátralékosainkat az előfizetési dijak sürgős beküldésére. Az **Uj Budapest** nincs abban a helyzetben, hogy bárkinek is ingyen küldje a lapot.

Az **Uj Budapest** előfizetési árai:

Egész évre	**260 korona**
Félévre	**130 „**
Negyedévre	**65 „**

Az UJ BUDAPEST KIADÓHIVATALA.

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

A fővárosi alkalmazottak fizetésrendezése. A Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének nagyobb küldöttsége kereste fel az elmult héten *Wurmb* Elemér dr. árvaszéki ülnök vezetésével *Sipőcz* Jenő dr. polgármestert, hogy tőle a fővárosi tisztviselők sürgős fizetésrendezését kérje. Elpanaszolta a küldöttség, hogy a középosztály irtózatos nyomorában külön szomoru helyet foglal el a fővárosi tisztviselők nagy serege, akik a fővárosban, ahol mindent csak a közvetitő kereskedelem drága áraiu tudnak beszerezni, kénytelenek szolgálatot teljesiteni, szemben az állami tisztviselőkkel, akiknek nagyobb része a fővárosnál olcsóbb kisvárosokban él. Rámutatott a küldöttség arra, hogy *a nyomort nem birja tovább* és sürgős segitséget kér. A polgármester válaszában megigérte, hogy mindent el fog követni a tisztviselők sorsának javitására és már a legközelebbi jövőben erre vonatkozólag konkrét javaslatot is fog a tanács és a közgyülés elé terjeszteni. Idáig rendben lenne a dolog, a baj a kormányhatósági jóváhagyásnál kezdődik, mely valószinüleg ismét nem fog megnyugodni a főváros tanácsának és törvényhatósági bizottságának a tisztviselők helyzetén javitani akaró határozatában. Nem pedig azért, mert mint azt *Hegedüs* pénzügyminiszter a tavasz folyamán az akkor tervezett fizetésemelés kapcsán a főváros képviselőinek kijelentette, *az állam a paritás alapján áll*, vagyis nem engedi, hogy egyes köztisztviselő-kategóriáknak a többinél magasabb és igy természetesen iirigységet és meghasonlást keltő fizetésük legyen. Holott a helyzet az, hogy a főváros tisztviselői kara *egészen különleges helyzetben van* és valóban megérdemli, hogy sorsa megjavuljon, különösen akkor, ha ez a fizetésrendezés nem az állam, hanem a főváros háztartását terheli. Fontos lenne tehát, ha a főváros vezetősége már most eredménnyel járna el a kormánynál abban a tekintetben, hogy *a pénzügyminisztérium a paritás veszedelme nélkül engedélyezzen a fővárosi tisztviselők és a tanitóság számára sürgős fizetésrendezést.*

*

Karácsony előtt lesznek a tanácsjegyző választások. Megirtuk, hogy *Rózsavölgyi* Antal, a VIII. kerület érdemes előljárója nyugalomba vonul. A nyugdijazást az október 26-iki első rendes közgyülés fogja elintézni, köszönetet mondva a főváros régi, érdemes tisztviselőjének évtizedekig tartó önzetlen, becsületes munkásságáért. Értesülésünk szerint az ilyképen előálló állásra már másnap, október 27-én kiirja a pályázatot a polgármester, hogy ilyképen az állás még november folyamán be legyen a közgyülés által tölthető. A kereszténypártban még nem alakult ki a vélemény, hogy ki legyen a Józsefváros vezetője, hir szerint *Halász, Rákosi* és *Rajháty* főjegyzők azok, akik elsősorban jönnek számitásba. Még karácsony előtt be szándékozik tölteni *Szaszovszky* tanácsnok-főjegyző az előljáróválasztás által megüresedő tanácsjegyzői állást is. Még egy tanácsjegyzői állás van üresedésben, *Bunyitay* Sándor halálával megüresedett tanácsjegyzői állás, ugyhogy tulajdonképen *két állás betöltéséről lesz szó.* A két állásra rangsor szerint *Rimanóczy, Remete, Bódy* és *Eperjessy* fogalmazóknak van a legtöbb sanszuk.

A nagy szervezőnél

Éjfél felé, mikor a pincérek már le akarták ereszteni a kávéház vasfüggönyeit, egy keféletlen férfiu állt elém, régi keménykalapban és csavarós lábszárvédőkkel.

— Kérem, — mondta bizonytalanul — ön megbizható embernek látszik; régóta figyelem. Ma tehát el fogom önt vezetni a mi Nagy Szervezőnkhöz.

Fizettem. A keféletlen feketekávéját is, rummal. Azzal elindultunk a Ferencváros legkülsőbb részeibe. Egy pár elhagyatottabb utcán körülbolyongtunk s a vezetőm végre megállt egy szuterén ajtó előtt, mely előtt különben előbb már háromszor is elmentünk volt.

Vezetőm kopogott: négyszer rövid aprót, aztán két hosszut, ezt a sajátságos jelt jó néhányszor ismételte. Mivel pedig nem lett foganatja, minden titokzatosság mellőzésével belerugott az ajtóba, negyvenötvenszer.

Nyitottak s mi beléptünk.

— Megengedi, kérem, hogy bekössem a szemét? — szólt a vezetőm ünnepélyes komolysággal s egy sárga törülközőkendőt csavart a fejemre.

Aztán köröskörül és lefelé vezetgetett, igen hosszan, azt hiszem: a szomszéd szobába.

— Itt vagyunk — szólt végre, levéve kötelékemet.

Homályos, szutykos szoba volt, a szoba közepén ágy, abban főleg egy nagy tarka párna, benne egy tölcséralaku roppant mélyedés, a tölcsér aljából egy borzas emberi hortyogás szállt föl.

— A kiváló férfiu még nem kelt föl, — szólt a keféletlen. — Addig ön lefizetheti a tagdijat és a járulékokat.

Fizettem. Járultam. Még fizettem.

— Mit kapok én ezért? — kérdeztem.

— Hja, ha ön ezt kérdi... akkor inkább visszaadom a pénzét, — szólt fölényes elintézéssel a keféletlen, miközben elzárta a pénzt egy régi katonaládába. — Az eszme itt a fő. Ön kapni fogja a kiváló férfiunak megjelenendő titkos röpiratait és jelen lehet előadásainkon, esetleg majd szervezetünkben is.

A kiváló férfiu felhorkant, feje kiemelkedett a párnatölcsérből és hosszut huzott egy sötét üvegből. A korty nagyságáról itélve: vizet.

Kezet nyujtott. Kevés hálóing volt rajta. Még egy gyertyát gyujtottak. Akkor láttam, hogy a kályha mellett még két férfi gunnyaszt:

— Szintén hiveink, — szólt a keféletlen, tisztelettel halkitva a szavát.

— Kérem megkezdeni a szervezést — szólt az egyik a kályha mellől.

A kiváló férfiu körüljáratta véreres szemét és méltóságos torokhangon megszólalt:

— Fő az ideológia!

— Hallja kérem?! — suttogta szigoru tisztelettel a szomszédom.

— A tőkebér ugy viszonylik a munkaarányhoz, hogy ki kell követelni céljaink érdekében. Nem türhetjük, hogy szervezkedésünk akadályait a kormányzat rövidlátó politikája minduntalan félreháritsa! Meg kell mutatnunk rettentő erőnket, mely képes szétroppantani minden bürokrata álhumanizmust, mely forrongó konkolyhintésével meg akarja bénitani fegyelmünk anyagi erőit. Ezért gyüjteni kell, mert már Michel Angelo megmondotta, hogy a háboruhoz pénz kell. A mi egyesületünk főcélja és egyetlen hivatása: a szervezkedés. Ne engedjétek, hogy jelentéktelen, ismeretlen célzatu vezetők félrevezessenek. *Szurszum czorda!*

Azzal visszahanyatlott párnájába. De leemelte magához az üveget s ujra szivott belőle. Most már bizonyos, hogy nem viz volt.

Vezetőm intett, hogy távozhatunk. De előbb kifizettette a tagsági dijat 1932-ig.

Kimenőben megkérdeztem, hogy nem köti-e be a szememet?

— Minek az? — felelte — hiszen odakünn már egészen világos van. Önben különben is teljesen megbizunk.

Fájdalom, megállapitom magamról, hogy minden ilyen egyesület megfog tagjának és megbizik bennem. Ez volt a hetvenkilencedik. *brr.*

Betöltik az altiszti állásokat. A fővárosnak több mint száz ideiglenes altisztje esztendők óta várja a véglegesítést, mely eddig az elnöki ügyosztály nagy elfoglaltsága miatt késett. Most végre elkészült az altisztek rangsora és ennek kapcsán a polgármester már a legközelebbi hetekben el fogja intézni az altiszti kinevezéseket is.

HIREK

A polgármester a diktatura alatt. Egyes liberális lapok a legujabb időkben *Sipőcz* Jenő dr. polgármesternek a proletárdiktatura alatt tanusitott magatartását feszegetik, olyanokat irván, hogy *Sipőcz* dr. a kommün alatt az árvaszéken, ahová be volt osztva, a „proletárdiktatura szellemében" helyezett levéltárba aktákat. Nem törődnénk e hiresztelésekkel, ha nem volnánk e valósággal *felháborítóan ellenkezők*. A *valóság* a következő:

A proletárdiktatura megszüntette az ügyészséget, mondván, hogy minden az államé lévén, nincsen szükség külön fővárosi ügyészségre. Az ügyészek legnagyobb részét az árvaszékre osztotta be a városházán uralkodó munkástanács, igy *Sipőcz* Jenő dr. tiszti ügyészt is, akinek, mint a fővárosi tisztviselők 99%-ának, nem volt pénze, hogy külföldre szökjön. *Sipőcz* Jenő dr. árvaszéki működése abban merült ki, hogy azokat az aktákat, amelyekben kiskoruak *vagyoni* érdekeiről volt szó, irattárba tétette. Irattárba tétette pedig egy *Engel* Zsigmond, az árvaszék kommunista vezetője által *nyomtattatott* blanketta kiséretében, mely szerint *az ügy mai elintézése a diktatura érdekeinek nem felel meg.* Ilyen blanketta százszámra forgott közkézen, százszámra irta alá és tette ezáltal az ügyeket irattárba mindenki az árvaszéken, akiben volt magyar és hazafias érzés. Hiszen az árvaszéken *Engel* Zsigmond gyámügyi diktaturájával szemben az volt az álláspont, hogy *az ügyek elintézését szüneteltetni kell,* nehogy az elintézésnek azután igazán a diktatura szellemében kelljen történnie. Az elintézés elodázásának *egyetlen* módja pedig a fenti formula alapján az irattárba való tétel volt. Az pedig igazán nem szorul bővebb magyarázatra, hogy az elintézésre szolgáló blanketta nem a király nevére, hanem a proletárdiktatura érdekeire hivatkozott.

Igy volt kommunista Sipőcz polgármester, akinek kommunizmus alatti viselkedése példája a hazafias és ellenforradalmi érzületnek. *Ezt* a kommunistaságot szivesen vállalhatja is a polgármester, mert csak dicséret illetheti érte és nem gáncs. Ha mindenki olyan szerényen, kötelességtudóan és hazafiasan viselkedett volna a vörös városháza idején, mint *Sipőcz* Jenő dr. tiszti ügyész, akkor másképen esett volna sok dolog és nem került volna sor például egyes intézmények *likvidálására* sem.

Szenes Béla uj vigjátéka. *A gazdag lány,* a Belvárosi Szinház legközelebbi ujdonsága. A népszerü fiatal szerzőnek A buta ember cimü vigjátéka 90-ik előadásához közeledik és még mindig műsoron van, midőn már szorgalmasan folynak uj darabjának, *A gazdag lány*-nak próbái. Ez a darab is a pesti életből meriti tárgyát és ugy humor, mint mélység dolgában meglepő fejlődést jelent a fiatal iró pályáján. Az ujdonság főszerepeit *Simonyi* Mária, *Pethő, Bérczy* és *Vaszary* Piroska játsszák. Külön érdekessége az előadásnak *Forray* Rózának, a Magyar Szinház kitünő komikájának vendégfellépése.

James Darrie és Lakatos László darabjai szolgálnak az Andrássy-uti Szinház e hó 20-án, csütörtökön bemutatandó uj műsorának gerincéül. Előbbinek cime *Egy félóra.* Hatásosan és irodalmian felépitett jelenetekben mondja el a szerző egy félóra izgalmas történetét. A hálás szerepeket *Németh* Juliska, *Bársony* István, *Abonyi* Tivadar és *Szegő* Endre játsszák. *Lakatos* László *Az oroszlán* cimmel irt egy rendkivül mulatságos, eredeti ötletü bohózatot, melyben *Kökény* Ilona, *Kabos* Gyula és *Kertész* Endre jutottak kitünő szerepekhez. *Szél* Lajos *Palika* cimü bájos kis darabjában játszik a kis *Jaczkó* Cica. Két *Békeffi*-tréfa: *Az elszánt ember* és *A nadrág,* továbbá *Bálint* Imre *Billiárd*-ja egészitik ki az uj műsort, melyben Békeffi konferanszok és hatásosnál igérkező magánszámok is jelentős részt kaptak. Z. *Molnár* László e műsorban is vendége marad a szinháznak uj magánszámokkal.

Fedák Sári a János vitézben. A magyar szinpad legdiadalmasabb sikere a *János vitéz,* a jövő héten háromszor szerepel a *Király Szinház* játékrendjén, mindannyiszor *Fedák* Sárival a cimszerepben, akinek ez művészpályáján legnagyobb sikere. Hétfőn, szerdán és vasárnap délután. A szerdai előadás egyuttal 600-adik előadása a darabnak, amellyel olyan állomáshoz ért, amilyet magyar darab még sohasem ért meg. A vasárnap délutáni *János vitéz* is rendes esti helyárak mellett kerül szinre. Kedden és csütörtökön Lehár rendkivüli sikerü *Kék mazur*-ját ismétlik.

A Délibáb herceg minden este. A Blaha Lujza-Szinházban e héten minden este megismétlik a rendkivüli sikerü *Délibáb herceg*-et, melynek minden eddigi előadását zsufolt ház nézte végig. A gyönyörüen átalakitott Blaha Lujza-Szinház esténkint a legelőkelőbb közönséggel telik meg és máris azon az uton van, hogy a fővárosi közönség kedvenc szinházává legyen. A darab természetesen abban a kitünő együttesben kerül szinre, melyben a bemutatón oly nagy sikert aratott *Honthy* Hanna, *Abonyi* Mariann, *Galetta* és *Ujvárival* a főszerepekben. Vasárnap délután a Scala-Szinházban oly emlékezetes sikert aratott *A tündérek cselédjét* adják 3 órai kezdettel, mérsékelt helyárak mellett.

A Szinház szombati bemutatójára nagy lelkesedéssel készülnek a *Magyar Szinházban.* A szinészek, akik ezuttal *Molnár* Ferenc jóvoltából a saját világukból vett kitünő alakokat játszanak, minden igyekezetükkel azon vannak, hogy a három egyfelvonásos teljes szépségében érvényre jusson. A bemutatóig a nagysikerü *Fakir*-t ismétlik, melynek szerdán lesz a 25-ik előadása s melyet azonkivül még hétfőn és csütörtökön játszanak, kedden és pénteken *Rákosi* Szidi lép fel *A császár anyja* cimszerepében. Vasárnap délután a *Buzavirág*-ot adják 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

A Góth-pár első fellépte. *Góth* Sándor és *Kertész* Ella, a Renaissance-Szinház illusztris művészei, az uj szezonban pénteken lépnek először a közönség elé, még pedig méltó művészi feladatban: *Bataille* Henry *Gyengédség* cimü uj művének két főszerepét fogják játszani. A pénteki bemutatóra s a következő első előadásokra már csak néhány jegyet lehet kapni az elővételi pénztárnál és a Bárd jegyirodában.

A negyven éves asszony sikere dominálja a *Belvárosi Szinház* e heti játékrendjét. A szenzációs francia ujdonság főszerepét *Márkus* Emma nagy művészetének olyan kivirágzása teszi emlékezetessé, hogy mindenki siet művész és szerep e ritka találkozását ünnepelni. A jegyeket napokkal előbb elkapkodja a közönség. *A negyven éves asszony* kedden, pénteken, szombaton és vasárnap, a *Legénykérés* hétfőn, szerdán és csütörtökön, vasárnap délután *A buta ember* kerül szinre. A következő hét eseménye *Szenes* Béla uj vigjátéka, *A gazdag lány*-nak rendkvül érdeklődéssel várt bemutatója.

A hollandi menyecske a Király Szinházban. Már teljes zenekarral folynak a próbák *Kálmán* Imre *A hollandi menyecske* cimü operettjéből, melynek jövő pénteki bemutatója elé a legnagyobb várakozással tekint a főváros közönsége. *Kálmán* parituriája tele van szebbnél-szebb számokkal, melyek közül különösen érdekes Jutta *(Péchy* Erzsi) belépője, Jutta és Elli *(Somogyi* Nusi) tréfás duettje, Roderich *(Nádor)* gyönyörü magánszáma, továbbá Jutta, Elli és dr. Sterzl *(Dénes)* tréfás tercettje. Hatalmas, helyenkint vigoperaszerü finálék fejezik be a fölvonásokat. A darabban azonkivül egész sereg érdekes modern tánc is van. A bemutatóig *Fedák* Sári föllépése teszi különösen érdekessé a műsort, aki a *János vitéz* cimszerepében hétfőn és szerdán este lép föl. Ez utóbbi 600-ik előadása lesz a kitünő magyar daljátéknak. Most vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal ugyancsak a *János vitéz*-t adják *Nádor*-ral a cimszerepben, mig jövő vasárnap délután rendes esti helyárak mellett ismét *Fedák* Sári föllépté-vel kerül szinre a *János vitéz.*

A Hazatérés és a Falu rossza váltakozik a Vigszinház e heti műsorán is. Vasárnap délután a *Piros bugyelláris* kerül szinre. Szombaton népszerü délutáni előadásul rendkivül mérsékelt helyárakkal a *Hatlyu*-t játszák.

Az Emke-étterem. Budapest legszolidabb és legkedvesebb szórakozó helyei közé tartozik. Esténként nagyszerü művészelőadások váltakoznak, melyeknek szereplői a legelsőrangu színészek közül kerülnek ki. Az Emke művészelőadásai ma már nevezetessége Pestnek, ugy hogy estéről-estére megtelik a kellemes helyiség.

KÖZGAZDASÁG

A Lloyd Bank nagyarányu tőkeemelése. A Lloyd Bank vezetősége ülést tartott, amelyen elhatározták, hogy a jelenlegi kétszáz millió koronás alaptőkét négyszáz millió koronára emelik fel. A megbeszélésen résztvett az amsterdami Einhorn bankcég főnöke, aki az uj részvények legnagyobb részét átveszi és azokat a részvényeket is, amelyeket a magyar uj részvényeit hir szerint Hollandiában és Angliában helyezi el az Einhorn bankház.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R.-T. szerdán megtartott igazgatósági ülésén az 1920—21. üzleti év mérlege előterjesztetett és jóváhagyást nyert. A zárlat 6 millió koronának kifizetendő adókra való tartalékolása után 20,463.912 korona tiszta nyereséget mutat fel s az előző zárszámadás 2,263.657 korona áthozatalával együtt 22,732.570 korona áll rendelkezésre. Az igazgatóság a közgyülésnek az osztalékjogosult 100 millió korona alaptőke után részvényenkint 30 korona osztalék kifizetését fogja javasolni és az alapszabályszerü javadalmazások mellett a tiszti nyugdijintézet javára 500.000 korona, az altiszti nyugdijkiegészitő alap javára 500.000 korona, a munkástársládák gyarapitására 1,000.000 koronát kiván fordítani, közjótékonysági és közmüvelődési célokra 300.000 korona, a „hámori Biró Ármin-alap" részére 200.000 korona fog megszavaztatni és a fennmaradó 2,776.900 koronát az uj üzletév számlájára vezetteti elő. A dr. Biró vezérigazgató által előterjesztett jelentés szerint az üzemek nyers- és tüzelőanyaghiány miatt termelőképességüknek csak igen kis hányadát használhatták ki. Az elért nyereség 650 millió koronát meghaladó forgalomnak az eredménye. Az uj üzletév üzemi viszonyai némi konszolidáció jeleit mutatják. A termelés a mult évihez képest megháromszorozódott. A nyári hónapok teljes üzlettelensége után a kereskedelmi áruk piaca kissé megélénkült, de a nyilvános és magánberuházások szünetelése folytán a durvaáruk iránti kereslet még mindig hiányzik. Az általános árviszonyoknak megfelelően a vasárak is emelkedő irányzatot mutatnak, mely azonban az összes termelési tényezők rendkivüli megdrágulásával nem képes lépést tartani. Az igazgatóság *Mátyás* Jenőt igazgatóhelyettessé, *Haselböck* Józsefet, dr. *Orbán* Lászlót és *Sivó* Jenőt cégvezetőkké nevezte ki és *Földiák* István igazgatóhelyettest az igazgatói, *Dulien* Ferenc cégvezetőt az igazgatóhelyettesi cimmel ruházta fel. A közgyülést október hó 28-ára fogják egybehivni.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek

Libál Lajos játszerész
IV., Veres Pálné-utca 16.

Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.

Gerő Adolf cipőáruháza
IV., Kossuth Lajos-u. 4. Szállit azonnal intézetek, iskolák, hatóságok részére bármely mennyiségben cipőt

Schunda V. József
hangszergyáros IV., Magyar-utca 18.

Nagy Ignác pincészeti felszerelés
VII., Károly-körút 9.

Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

TABARIN
VIII., Rákóczi-ut 63.
KITTY MORAN Amerika tánccsodája
és a többi elsőrangu táncattrakció!

Hegedüsné Karácsonyi Boriska
női divattermei
Budapest, III., Zsigmond-u. 66.

Parisien Grill a Blaha Lujza-színház épületében
esténként
Mimmi Marlow és **Willy Engel-Berger**
délután 5—7 művészhangverseny.

Keresztény társadalmi alapitás
„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Olcsó cipők 10 napig

Férfi magas box	K 890.—
Férfi fél box	K 790.—
Női fél	K 270.—
Gyermek egész és fél	K 250.—
Fekete és sárga munkáscipő	K 650.—

Áraink f. hó 12-től 22-ig érvényesek.

Apollo-Szinpad
(APOLLO-KABARÉ)
Blaha-Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
Az októberi műsor:
Rózsahegyi Kálmán vendégfellépte

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 november 3. 42—43. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

2300

korona a gabonatőzsde hétfői árfolyama szerint egy métermázsa buza Budapesten átvéve. *Huszonhárom koronába kerül tehát egy kiló élet*, hol van még az őrlés, az adó, a közvetitő kereskedelem? Mire a fogyasztóhoz ér a liszt, 23 korona helyett 40 és 45 koronába kerül. Azonban ez a 23 koronás buza sem végállomása még a drágulás rohanó áradtának: naponkint 100—110 koronával emelkedik a buza ára, a legutolsó áremelkedése majd 500 koronát tett ki, augusztustól, a 800 koronás buzaártól kezdve pedig az áremelkedés a mai napig 250 százalékos.

A buza árának szünet nélkül való, nem is emelkedését, hanem fölfelé rohanását *szorongó aggodalommal kisérjük*. A nemzetgazdaságtan örök törvényei szerint csakugy a régi Egyiptomban, mint a modern országokban az élet általános árai a buza árához igazodnak. Ha megdrágul a mindennapi kenyér, drágábbak lesznek a többi élelmicikkek, emelkedik a munkabér és ennek nyomán az ipari élet minden produktuma. A világháboru gazdasági frontján ugy a központi hatalmak, mint az antant országaiban éppen ezért a liszt árának maximálása volt az első intézkedések egyike, a mindennapi kenyér hatósági árának megállapitása vált az egész vonalon szükségessé, nehogy azt az előnyt, amleyet a kereslet és kinálat viszonyainak eltolódása a termelő javára jelentett, a jogosulatlan önzés és a mohó kapzsiság a maga hasznára használhassa ki.

Az *Uj Budapest* számtalanszor hivta fel a figyelmet arra, hogy az élet normális rendje még távolról sem tért vissza annyira, hogy a legfontosabb közszükségleti cikkek szabad forgalmáról lehessen beszélni. A főváros vezetőségével karöltve küzdöttünk mi is és a Keresztény Községi Párt is, hogy a parlament erőviszonyainak a kisgazdák javára való eltolódása ne jelentse egyben a termelő osztály féktelen kivánságainak a városi lakosság kárára való teljes kielégitését. A harc nem a mi javunkra dőlt el, ezt a háborut azonban, csakugy mint az antant és a központi hatalmak háborujáit, nem a legyőzött vesztette el: *a termelő osztály saját zsirjába fulladt* és maholnap abba a helyzetbe kerül, hogy a buza árának rohamos emelkedésével kapcsolatos ipari drágulás gazdasági szükségleteinek és kulturigényeinek legelemibb kielégitését sem fogja megengedni.

Külön fejezet illeti meg azon szervek müködését, melyek altruisztikus mezben a legridegebb üzleti mohóságot hordozzák magukban, egyesitvén a legsivárabb bürokratizmust a legteljesebb üzleti tehetetlenséggel és rosszszagu üzletekkel. Miért kell a Futurának most, a 2300 koronás buza idején gondoskodni az ellátatlanok szükségletéről és ezáltal egyrészt az állam pénzéből *nemzeti ajándékot adni a gazdatársadalomnak*, másrészt hozzájárulni a szabadkereskedelmi buza ugrásszerü drágulásához, mikor ezt a vásárlást elvégezhették volna augusztusban, 800 koronás buza vételével? Miért nem kap tiszta képet a nagyközönség azokról az üzletekről melyek a napilapokban megjelent és a Futura által sajtópörrel meg nem támadott közlemények szerint az ellátatlanok gabonájának külföldre szállitását és a tejtermelők korpaakciójára biztositott több száz vagon korpának elpocsékolását adták hirül? A gabona árának emelkedő tendenciája végezetül miért nem győzte meg a kormányt a kivitel teljes betiltásának szükségességéről, ahelyett, hogy a kisgazdapárthoz tartozók javára a kiviteli illeték leszállitására tegyen intézkedést?

Jól tudjuk, hogy a főváros tiltakozó szava vajmi keveset nyom a latban ott, ahol az ország lisztellátását és a kiviteli engedélyek ügyét intézik és távol áll tőlünk, hogy a hatósági lisztellátás csődjéért és a szabadkereskedelmi buza állandó drágulásáért a fővárost tegyük felelőssé. Noha jól tudjuk, hogy a főváros tiltakozása a jövőben is, csakugy, mint a multban, elvi jelentőségü, a felelősség tisztázásának céljából szükségesnek tartunk a főváros részéről néhány intézkedést. Fontosnak tartjuk, hogy a főváros vezetősége *rendkivüli közgyülést* hivjon egybe a lisztellátás ügyében, demonstrálván azokat az ellentéteket, amelyek a főváros és a kormány hatóságai között ebben az ügyben fennállanak. Ennek a közgyülésnek egyetlen ünnepélyes tiltakozásnak kell lennie a falu közönyével és mohóságával szemben és követelnie kell a kormány részéről azokat az intézkedéseket, amelyek a fogyasztók és a termelők érdekeinek lehető egyeztetésével nem fosztják meg a város lakosságát a mindennapi kenyerüktől. Követelnie kell a fővárosnak *a lisztkivitel azonnali teljes beszüntetését, a gabonatőzsde bezárását és az ellátatlanok kategóriáinak a való élet követelményei szerinti kibővitését.* Amennyiben pedig ezek az intézkedések nem vezetnek eredményre, akkor az ellátatlanok szükségletének mérvéig a megállapitandó maximális árak alapján *rekvirálni kell.*

A plébános-választások kérdéséhez

Irta: MÉSZÁROS JÁNOS dr. érseki ált. helytartó

A patronatus joga összefügg a lelkiekkel s a lelkiekre vonatkozik: azért annak, aki ezt a jogot gyakorolja, érzékének kell lennie a lelkiek iránt; annak éreznie kell, hogy igazi kultura a lelkek felemelkedése, megtisztulása, megnemesülése nélkül nem képzelhető. Éreznie kell, hogy „nemcsak kenyérből él az ember", hanem *az Isten igéjével is táplálkoznia kell;* hogy egy városban nemcsak utak, csatornák, vizvezetékek, nemcsak vendéglők, szinházak és kórházak kellenek, hanem szükség van utakra, csatornákra és vezetékekre, melyek az Isten kegyelmét a lelkekbe vezetik és kellenek berendezések és intézmények a lelkek táplálására ,felüditésére és gyógyitására.

Annak a liberális iránynak, amely a legutóbbi 50 esztendőben hazánkban, de kivált a budapesti városházán uralkodott, *ez iránt nem volt érzéke.* A liberális városatyák a materializmus sekély vizeire vezették a főváros hajóját. Volt érzékük az anyagi lét föltételei iránt, sőt az intellektuális fejlődést is nagyrabecsülték, aminek tanuja az a sok iskola-palota, amely a legutóbbi évtizedekben épült, de az igazi lelki kulturáról, a valláserkölcsös lelki élet szükségleteiről nem volt fogalmuk. Ha uj városrész volt keletkezőben, ott hamarosan épitettek jó utakat, sőt villanyos vasutat is; oda azonnal bevezették a viz- és gázcsöveket. Emeltek iskolát is, épitettek sokszor igen fényeset, óriási költséggel; csak pár ezer koronát kellett volna hozzátenniök s meglett volna az Istenháza is... de erre már nem jutott pénz. *Akik a patronátus jogát gyakorolták, azoknak a templom nem volt fontos.*

Hát ez a materialista — mondjuk ki nyiltan: istentelen eljárás szörnyen megboszulta magát. Merem mondani, hogy azért sülyedt erkölcsileg oly mélyen Budapest népe, kivált a külső városrészek munkás lakossága, mert ezek a szegények ugyszólván minden vallásos vezetés és gondozás nélkül szükölködtek.

A budai részen a XIX. században egyetlen uj plébánia nem keletkezett, pedig a tabáni, krisztinavárosi, óbudai plébániák népe jól megszaporodott ezalatt. De ez még hagyján! Hiszen a budai oldal 120,000 katolikusának van mégis 9 plébániája, mig ezzel szemben a pesti részeken körülbelül 450,000 léleknek mindössze 7 plébánia jut. A legutóbbi 100 esztendő alatt, mig a pesti oldal lakossága meghuszszorozódott, csak két uj plébánia keletkezett.

A főváros mostani keresztény vezetőségétől a helyzet gyökeres szanálását várjuk.

Itt legelőször is az szükséges, hogy azok, akiket a főváros keresztény közönsége a városatyai tisztre, vagy éppen a polgármesteri méltóságra, a tanácsnoki székekbe emelt, át legyenek hatva *a nép hitéletének, valláserkölcsös kulturájának mérhetetlen fontosságától.* Ha meglesz eziránt a szükséges érzékük, nem fognak visszariadni azoktól az anyagi áldozatoktól, amelyekkel a létrehozandó egyházi intézmények járni fognak.

A főváros vezetőségének annak tudatára kell ébrednie, hogy *a hitélet terén óriási mulasztások történtek* s hogy a mostani generációnak egyik legsürgősebb, legszentebb feladata e nagy mulasztások helyrepótlása. Hogy fogalmat szolgáltassak a fővárosi lelkiélet és lelkipásztorkodás hiányairól, meg kell jegyeznem, hogy a lelkipásztori tevékenység sikerének legfőbb föltétele, hogy *„a pásztor ismerje az ő nyáját és a nyáj pásztorát".* Ezt az elvet szem előtt tartva, a külföldön, ahol intenziv lelkipásztori munka folyik, szabályul állitották fel, hogy egy plébánia *hatezernél több lelket nem számlálhat.* Ha már most ezt a mértéket alkalmazzuk, meg kell állapitanunk, hogy a főváros *körülbelül 600,000 katolikusának lelki gondozására legalább 100 plébániára volna szükség.* E helyett még három évvel ezelőtt mindössze 16 plébániája volt Budapestnek, ma pedig a kommunizmus idején szervezett 8 uj plébániával együtt van összesen 24. Vagyis *még legalább 76 uj plébánia kellene,* hogy beteljék az a *minimális mérték,* amely az intenziv lelkipásztori tevékenységnek föltétele. 76 uj plébánia! Megdöbbentő szám a multra és a jövőre nézve egyaránt. A multra nézve, hogy ennyire elhanyagolhatták a fővárosi katolikusok lelki ügyeit és a jövőre nézve, hogy ily óriási feladattal találjuk szembe magunkat ma, amikor anyagilag ugy lecsusztunk s mikor az uj templomok épitése egyelőre kizárt dolognak látszik. De bármily nagynak, sőt hamarjában szinte megoldhatatlannak tünik is fel a reánk váró feladat, nekünk az eljövendő generációk érdekében *a legkomolyabban hozzá kell látnunk a munkához.* Ha a főváros mint kegyur a kommün alatt létesült nyolc uj plébániát és az ezekhez kapcsolódó kelenföldi és városmajori — most még csak a szervezés stádiumában levő — plébániákat fölveszi a kegyuri plébániák sorába, azzal *az elmult évszázad óriási mulasztásainak csak egy kis részét fogja jóvátenni.* További nagy és sulyos feladatok várnak a budapesti katolikus hivek patronusára: a főváros közönségére. A legnagyobb plébániát, a józsefvárosit a maga 90.000 hivével nem tudtuk még megosztani; csupán egy kis részét sikerült elcsatolni a tisztviselőtelepi uj plébániához. Teljesen érintetlenül állanak még a ferencvárosi és lipótvárosi óriási kiterjedésü, nagynépességü plébániák.

A megoldásra váró sulyos feladatokkal szemben *számolnunk kell a főváros anyagi helyzetével és teljesitőképességével.* Hogy a multnak évszázadokra visszamenő mulasztásait egynéhány esztendő alatt pótolja, azt még normális idők kedvező anyagi viszonyai mellett sem lehetne a fővárostól követelnünk. Hát még ma! Egynek azonban meg kell lenni a főváros mai keresztény vezetőségében: *a komoly akaratnak,* hogy azt, amit ma vagy holnap megtehet a mult idők mulasztásainak helyrepótlására, azt nem fogja elmulasztani.

Készitsen a főváros vezetősége az egyházi ha-

tósággal egyetértve *részletes tervezetet* a jövő esztendők munkaprogrammjára nézve.

Eleve kizárandónak tartanám az olyan tervet, mint amelyről ismételten olvashattunk a lapokban: hogy a józsefvárosi plébánia kettéosztandó. Ez ugyan édeskevés haladást jelentene, sőt még ártana azzal, hogy a végleges megoldást hosszu időre elodázná anélkül, hogy a lelkipásztorkodás ügyén lendítene. Ezzel szemben az óriás plébániákat egyelőre legfeljebb 10—12,000 lelket számláló plébániákra osztandóknak tartanám s emellett jobb időkre maradna annak lehetősége, hogy e plébániák még kisebb egységekre osztassanak fel.

Hangsulyozni kivánom azonban, hogy amidőn számos uj plébánia felállitását sürgetem, nem képzelem azokat mind megannyi uj templommal és plébánialakkal; mert ha a fényes templomokat és plébánialakokat az uj plébániák elengedhetetlen föltételeinek állitjuk oda, akkor azoknak létesülését valóban a jövőnek ködös távolába toljuk ki. A nyomoruság megtanitott bennünket arra, hogy szerénvebbek legyünk igényeinkben s akkor hamarább vergődünk zöldágra. Mikor a kommün idején a nyolc uj plébániát fölállitottuk, nem kérdeztük, van-e fényes templom, van-e kényelmes lakás a plébános számára! Ahol egy-egy kápolna vagy kisegitő kápolna volt, magánházban, bolthelyiségben, alagsorban, azt kineveztük plébániatemplomnak, a plébánia adminisztrátora ott lakik továbbra is kis lakásában, hónapos szobájában. Nem ideális állapot ez, de a hiveket ez nem gátolta abban, hogy a szerény hajlékhoz ragaszkodjanak s érte áldozzanak. Ezen az uton haladva képzelem én az óriási plébániák megosztását.

S ehhez még egy másik fontos kérdés megoldása is hozzákapcsolható lesz: *a hitoktatók elhelyezése és belekapcsolása a lelkipásztori munkába.* Nem mondhatom szerencsésnek azt a módot, amelyen az utóbbi évtizedekben a folyton szaporodó iskolák hittanóráinak ellátása történt. Mivel az amugy is nagyon megterhelt plébániák ezt a munkát már sehogy sem győzték, szerveztek külön hitoktatói és hittanári állásokat. Ezek a hitoktatók és hittanárok, akiknek száma a háboru előtti időben már 140—150 körül járt, sem a plébániákkal, sem a tulajdonképeni lelkipásztori munkával semmiféle kapcsolatban nem voltak; s ha közülök egyesek dicséretes privát buzgalomból vállaltak is némi munkát az ifjusági és egyéb lelkipásztori téren, tulajdonképen intézményesen nem volt más teendőjük, mint az, hogy hetenkint 18—24—30 hittanórát leadjanak az iskolákban. Ennek az állapotnak pedig nem csupán a főváros lelkipásztori munkatere, hanem *maguknak a fiatal papoknak lelki világa és fejlődése is kárát vallotta,* mert ki lévén kapcsolva a legszebb lelkipásztori tevékenységből: a prédikálásból, gyóntatásból, beteglátogatásból stb., nagyon is egyoldaluvá lett az ő munkásságuk iránya. Ha pedig megtörtént, amint az utóbbi években sajnos, elég gyakran, hogy az iskolák hónapokon át zárva voltak, akkor *az a sok hitoktató itt állott hónapokon át munka nélkül, akkor amidőn a főváros sok százezer lelkének nem jutott lelkipásztor...*

Ezen a visszás helyzeten könnyen lehetne segiteni az által, ha a jövőben nem szerveznének többé ilyen magában álló, a lelkipásztori munkából kikapcsolt hitoktatói állást, sőt inkább a létező állásokat is szerves kapcsolatba hoznák a már létező vagy létesitendő kisplébániákkal. Epitsünk 5—600 lélek befogadására alkalmas kisegitő (barak-szerü) kápolnákat, azok mellett szerény hajlékot 2—3 hitoktató-lelkész számára, akik ellátnák a közelben levő iskolában a hitoktatást *s egyszersmind a környék lelkipásztorai* is lennének. Ebben látom én a jelen nehéz idők plébániáinak tipusát.

A fővárosnak mint kegyurnak a terhek viselésében kell hogy a katolikus hivek segitségére siessenek. Ez a gondolat is vezetett bennünket *az egyházközségek* megszervezésénél. A patrónus: a főváros közönsége ma csak 60 százalékban katolikus, a lakosság 40 százaléka nem katolikus, sőt 23 százaléka nem is keresztény. S habár *a kegyuri terhek viselése fönnálló törvényeink értelmében a nem katolikus polgárokat is kötelezi,* de valljuk be őszinten, abban nincs köszönet, ha ezeknek a terheknek viselését ugy kell erőszakkal kikényszeriteni. Éppen azért mi katolikusok, habár *jogi álláspontunk az, hogy a főváros közönségének a nem katolikusokkal szemben nincsenek olyan szorosan veendő s a fönnálló törvényekben és jogszokásokban gyökerező kötelességei a kultusz-terhek viselésére, mint vannak velünk katolikusokkal szemben,* azért nem teszünk ellenvetést az ellen, ha a főváros a jövőben is, miként a multban tette, *segiteni fogja a nem katolikus felekezeteket* azoknak számarányához képest.

Ezenkivül azonban az egyházközségekben megszervezett katolikus hivek maguk is készek a fővárosnak, mint kegyurnak segitségére lenni a plébániák szervezésében és fönntartásában. A katolikus egyházközségek még csak három esztendős multra tekinthetnek vissza s máris jelentékeny áldozatokat hoztak papjaikért s templomaikért. Ebből az következik, hogy *a fővárosnak mint kegyurnak érdekében áll a katolikus egyházközségek megerősödése.*

Egyelőre ugyan csak az önkéntes adózást hoztuk be a katolikus egyházközségekben, de kétségtelen az, hogy miként a nem katolikus felekezeteknek megvan a joguk a *kötelező adózásra* s amint ezt a jogot a zsidók recepciójáról szóló törvény a zsidó hitközségeknek is megadta, *ugy az ősi katolikus egyház sem szükölködik e jog nélkül,* amint azt igen sok katolikus egyházközség esete bizonyitja. Ehhez tehát nem kell törvényhozási intézkedés. *A budapesti katolikus egyházközségek is, amelyeknek egyházhatósági jóváhagyott s a kormánytól is elismert alapszabályaik vannak, vethetnek ki tagjaikra kötelező adókat s azoknak behajtásában a közigazgatási hatóság is segédkezni tartozik.* A főváros katolikusai körében mindjobban tért hódit az a felfogás, hogy egyházi intézményeik föntartása és fejlesztése érdekében át kell térniök előbb-utóbb a kötelező általános adózás rendszerére. S ha ez bekövetkezik, akkor a terhek igazságosan osztatván fel, az egyes hivek aránylag csekély megterhelése mellett lehet majd alkotni uj intézményeket. Ha pl. fölveszem, hogy a józsefvárosi plébánia 90,000 hive közt csak 20,000 adózó alany volna s azoknak mindegyike átlagosan csak évi 50 K-val támogatná egyházát, az is egymillió K-t jelentene évenkint. Azzal évről-évre lehetne egy-egy uj kisegitőkápolnát és mellé lelkészlakást (szerény hajlékot értek, nem palotát) épiteni s igy az óriási plébánia felosztását tervszerüen végrehajtani.

Még csak néhány szót *a plébániák betöltésének kérdéséről.*

A főváros törvényhatósági bizottságának azt a határozatát, hogy a jövőben a bizottság katolikus tagjai fogják a plébánosokat választani, örömmel üdvözöltük. Most már csak az van hátra, hogy ez a választás valóban katolikus, egyházias szellemben történjék. Igen fontosnak tartom e részben, hogy *a főpásztor hármas jelölési joga tiszteletben tartassék.* Nem hiába sürgeti ezt az egyház törvénykönyve. Legyenek a katolikus hivek bizalommal főpásztoruk iránt, aki sokkal inkább kötelezve van, mint akárki más arra, hogy az egyes javadalmakra a legmegfelelőbb egyéneket jelölje s minthogy legjobban ismeri egyházmegyéjének összes papjait, módjában van kiválasztani közülök azokat, akik az adott körülmények között legalkalmasabbak a plébániák betöltésére.

Azt remélem, hogy a fővárosi katolikus bizottsági tagok a hercegprimás hármas jelölése alapján a legjobb lelkiismeretük szerint fogják leadni szavazatukat s nem fogják magukat megfélemliteni engedni a demagógia hangos szólamaitól.

JAZZ-BAND
A RENAISSANCE ÉTTERMEIBEN
VI., NAGYMEZŐ-UTCA 22—24.
5 ÓRAI TEA ÉS DIVATDÉLUTÁNOK
Telefon asztalrendeléshez 10—50

TABARIN VIII. kerület, Rákóczi-út 63.
SEVERUS,
továbbá HARMATH IMRE zenés drámája és a legelsőrangu táncattrakciók.

Hetilapot szerkesztek

Nyájas olvasó, aki mindig mogorván elégedetlen vagy velünk, te persze azt hiszed, hogy én itt a szerkesztőségben olyan csöndes idillikus életet élek hűséges ollóm oldalán, mint Jancsi és Juliska, vagy hugocska és őzikéje a gyermekmesékben. Pedig tudd meg nyájas olvasó, hogy nincs az a szerzélyes fogzó csecsemő, nincs az a nyalánk másodszinésznő, nincs az az elkényeztetett érettségivizsga-elnök, akit olyan dühitően nehéz volna kielégiteni, mint egyiket-másikat közületek, oh nyájas olvasó!

Este 5 órakor kezdődik a szerkesztőségi hivatalos idő, természetesen már félhétkor megérkezem a szerkesztőségbe, de álszakállamat nem vetem le. Mert az előszobában vár már egy szigoru ur. Igazi szakálla van és csak ugy dül belőle a tekintély.

— A fütők városi szervezetének vezérelnöke vagyok, huszezer emberrel rendelkezem, ugyszólván döntő fulypont vagyok lapjuk életében, — itt van-e a szerkesztő ur?

— Mindjárt benézek, — felelem és benézek kissé az ajtón, de látom, hogy be már nem menekülhetek, mert asztalom mellett már ott ül az özvegy. Sietve visszahuzódom tehát és válaszolok a szakállasnak: — Még nem jött föl.

— Hát hol járhat az ilyenkor? — kérdi szigoruan.

— Nem tudom, ilyen rendetlen ember. Nem tudok rendes, tisztességes embert faragni belőle.

— Ön talán helyette e, vagy rokona?

— Nem, csak jóakarója.

— Hát nézze, itt egy várospolitikai vezércikk. A vőm irta. Ennek jönni kell a lapban. Huszezer ember egyetlen sorsdöntő mozdulatomtól függ. A szerkesztő ur már megérte a dolgot, ő régi jó barátom.

Átveszem a hatfontos kéziratot, elbucsuzunk, ő kimegy s én még az ajtóban ráirom a visszautasitó boritékra a szakállas cimét. Holnap reggel hadd tegye meg azt az egyetlen sorsdöntő mozdulatát.

Azzal belépek az irodámba. Az özvegy nyomban markolatig meriti szivembe vészjósló mosolyát.

— Megkerült-e már az önnek adott kérvényem? — fuvolázza oly hangon, mintha Bárczi Benő ifjui vére hullását kérné tőlem számon.

— Tanum az ég, s minden seregi, kerestük még az asztalon is, de nem találtuk meg; Péter, hej, bérenc szerkesztőségi szolga, ön e perctől el van csapva, mert elvesztette a Nagyságos Asszonynak a polgármesterhez továbbitandó kérvényét, melyben havi 10.000 korona fizetés állást kér, csak délutánra.

— Kérem, még leány vagyok.

— Ugy van, az özvegy kisasszony kérvényét.

Az özvegy leül. Nyilván azzal az eltökéléssel, hogy sajtóbotránnyá fog lenni.

— Hogyan, nagysádnak nem elég elégtétel, hogy hü Péterünket az utcára teszem ki, télviz idején, kilenc ártatlan gyermekével?

— Nekem a kérvényem kell. Elsikkasztották. Pedig megérdemlem, hogy direkt nekem szervezzék azt a jó tizezer-koronás állást...

Lemondó mozdulattal kiveszem a fiókból az elveszett kérvényt: — Fogja Péter, vigye el Szaszovszky tanácsnok urhoz.

Az özvegy boldogan távozik. Péter bedobja a kérvényt a papikosárba.

Elővenném a revizió-csomót. Akkor jön a tanácsadó tanár. A IX. kerületi állami gimnáziumban az önképzőkör vezetője, kilenc élő és három döglött nyelvet beszél, hetvenéves vén salabakter. Kezdi:

— Az irodalom érdekeit tartván önzetlenül szem előtt...

— Megálljon, kérem. Az én hetilapomnak semmi köze az irodalomhoz. Az én hetilapom csupa szamárság, az pedig, ugyebár, nem szakmája önnek?

— De miért mellőzik önök oly csökönyösen irodalmunk nagynevü klasszikusait? Miért nem közlik például Ehrlich G. Gusztávnak ujonnan fölfedezett költeményeit?

— Mi, kérem, lóugrásos rejtvénykölteményeket közlünk. Méltóztatott netalán ilyesmit is fölfedezni Ehrlich G. Gusztávtól?

— De miért nem törekednek változatosságra? Hallgassa meg kérem, fölolvasok önnek egy tartalomjegyzéket, ilyenféléket közöljenek például: A gimnáziumban tanitani kell a kinai irást. Elek Mór jelentősége a világirodalomban.

Péter udvariasan, de erélyesen már kifelé viszi az öreget, ki még az előszobában is folytatja tanácsait.

Nemsokára lihegve jön a szemtanu s pihegve szól:

— Uram, épp e percben csapták agyon a Liliom-utca sarkán Kovács Miklóst, tőlem három lépésnyire. Tegyék ki a lapba.

— Végtelenül elszomorit az eset uram, nem ismertem Kovács Miklóst, de emlékét hiven megőrzöm szivemben. Ámde mi hetilap vagyunk, sajnos, nem vagyunk napi gyilkosságok céljaira berendezkedve.

— Mit?! Ez nemcsak napihir volt, hogy egyszerüen kupán ta'álták, örüljön, ha egy héten egyszer valakit igy agyoncsapnak!

Nem tudunk megegyezni, a szemtanu sétődötten elvonul, becsapva maga után a hálátlan szerkesztőség ajtaját.

E te nyolc órakor már csak gyéren szotyognak. A föltaláló, akit nem akarnak szabadalmazni, a kültelki szinművésznő, akitől végül is nem tudjuk megtuni, hogy voltaképen mit is akar; a borbély, aki egy érdekes panama-leleplezést tud, de hajlandó nekünk átengedni megirás véget; és még egy páran.

Kilenc óra. Este van, este van, ki-ki nyugalomba. Levetem a kabátomat, Péter és a főmunkatárs hasonlóképen A főmunkatárs edzett markában meghitt tücsökhangján fölcirpel az olló, én pedig egy kéziratcsomó föé hajolva, elmélkedem Elek Mór halhatatlan eszméin... *brr.*

900 kislakást épit az állam

Folyik a háromszászmilliós lakásépitési akció Ötszáz lakás karácsonyra beköltözhető — Uj irányu tárgyalások a kikötőépités ügyében

Valahányszor lakásügyről, lakásinségről volt szó — pedig nagyon sokszor volt és van — mindannyiszor hangoztattuk, hogy egyedüli hathatós, gyökeres, lényeges segités *csak az épitkezés mielőbbi megindításától várható.* Lehetnek eredeti, praktikus ideák, melyek a lakásinség megszüntetését célozzák, de ezek csak efémer-jelentőségüek; alkothatnak, bocsájthatnak ki nem öt, tizenöt-féle rendeletet, melyek szintén arra hivatvák, hogy a kérdést — a gordiusi csomót megoldják; mindhiába, maradnak accidentiák anélkül, hogy segitettek volna a helyzeten. Belátta ezt az állam is s 300 milliót már a nyár folyamán megszavazott a kislakások épitésének azonnali megindítására.

Felkerestük *Zielinski* Szilárd dr.-t, az Országos Középitési Tanács és a Fővárosi Közmunkák Tanácsa elnökét s megkérdeztük, hogy mily mérvet öltött már az állami lakásépitkezés.

Kérdéseinkre a következő válaszokat kaptuk:

— Az állam által adott 300 millió koronának *fele a fővárosi épitkezésekre fordittatik.* Máris épülnek a kislakások s rövidesen — még ez évben — tető alá kerülnek, *befejeződnek a következő épitkezések:*

— A *Madarász-uti telepen* épül 160 lakás. Ebből 120 kétszobás, 40 egyszobás, azonkivül egy óvoda kétszobás lakással és egy boltépület 4 üzlethelyiséggel és egy 2—2 szobás lakással.

— Az *Üllői-uti telepen* épül 52 lakás. Ebből 32 kétszobás, 20 egyszobás, azonkivül egy óvoda egy kétszobás lakással. Ugyanott egy diákotthon 20 főiskolai hallgató részére.

— A *cinkotai Ehmann-telepen* épül 5 épületben 50 egyszobás, 16 kétszobás lakás, azonkivül épülni fog további 6 épületben 88 egyszobás és 6 kétszobás lakás.

— A *Pestszentlőrinci-telepen* épül egy épületben 3 kétszobás, 2 háromszobás lakás, további 10 épületben 11 egyszobás, 38 kétszobás lakás, azonkivül 2 üzlethelyiség lakással. Ezenkivül átalakitás utján készül 27 épületben 69 egyszobás és 115 kétszobás lakás és 3 üzlethelyiség, mindegyik lakással. Remélhetőleg ezek *még az idén elkészülnek.* A jövő tavasszal kezdjük meg a *Pongrácz-uti* telepen s a *Juranits-utcai* telepen lévő épitkezéseket. Az előbbin — a Pongrácz-uti telepen — lesz 9 épület 133 kétszobás és 28 háromszobás lakással, azonkivül 5 üzlet mindegyik lakással. A *Juranits-utcai* telepen 3 épület, összesen 120 lakással, ebből 96 kétszobás, 24 pedig háromszobás kerti lakást. Ennyi jut a *fővárosra* az állami épitkezésekből.

— *Vidéken* 27 városban és községben épül lakás, összesen 1237 egy-, két- és részben háromszobás.

— Mi van a *Margitszigettel*, a feltöltési munkálatokkal? — kérdeztük.

— *Semmi ujat* nem mondhatok. Országos pályázat lett hirdetve, melyre beérkezett 30 ajánlat. A biráló-bizottság még felettök nem döntött, majd csak november 16-án.

— S a dunai kikötők épitkezésének az ügye mily stádiumban van? — volt utolsó kérdésünk.

— Még nem nyilatkozhatom, mert *folyton tárgyalok* róla. Annyit azonban mondhatok, hogy e tárgyalások már nem szószaporitásból, jegyzőkönyvvezetésekből állanak, mert minden tanácskozásnak döntés az eredménye, — oly döntés, mely *már a tényleges foganatositás alapja.* Azt örömmel tudatom, hogy a kikötők iránti érdeklődés a magyar érdekeltségek részéről *örvendetesen jelentkezik* — ugy látszik, belátják fontosságát közgazdasági tényezőink. A kikötői munkálatok épitését minden valószinüség szerint *a kora tovasszal* megkezdjük, ugy, hogy a jövő ősszel be is fejezhetjük.

MŰVÉSZESTÉK
AZ
EMKE-PINCÉBEN!

Novemberben lesznek a tanügyi választások

Az összes iskolákban megkezdődött a fűtés — Hogyan áll az iskolavezetéstől felmentett igazgatók ügye? — Zilahi-Kis Jenő dr. tanácsnok az aktuális tanügyi kérdésekről

Munkatársunk fekereste Zilahi-Kiss Jenő dr. tanácsnokot, a tanügyi osztály vezetőjét, aki az aktuális kérdésekről a következő nyilatkozatot tette az Uj Budapest számára:

— A főváros összes iskoláiban, tanfolyamain és ovódáiban

az oktató munka rendes mederben folyik.

— Az oktató személyzet áthatva attól a tudattól, hogy sok év mulasztását kell helyre pótolni, *teljes buzgalommal* végzi kötelességét. A folyó iskolaévtől kezdve az oktató személyzet minden egyes tagja *a szabályzatban előirt teljes heti óraszámmal van megbizva* s ez az intézkedés azt eredményezte, hogy sok ideiglenes alkalmazottat, illetőleg szaktanitókat, mint felesleges munkaerőket el kellett bocsátani, illetőleg alkalmazásukat *mellőzni kellett.* A legteljesebb elismeréssel kell adózni a közgazdasági ügyosztálynak, illetőleg ezen ügyosztály érdemes vezetőjének, *Purebl* Győző dr. tanácsnoknak, aki szivós munka árán már a nyár folyamán az összes iskolai épületeket a kellő mennyiségü tüzelő anyaggal ellátta.

A fütés a székesfőváros összes iskoláiban és intézeteiben a hidegebb idő beállтával megkezdődött,

a tantermek mindenütt a tisztifőorvos által előirt hőmérsékletüek. Minden remény megvan arra, hogy normális téli időjárás mellett, *a tüzelőanyag elegendő lesz és sehol e cimen a tanitást megszüntetni nem kell.*

— Mint sajnálatos körülményt kell megállapitanunk, hogy ugy az oktató személyzet, mint a tanulók körében *a betegségek nagyobb mérvet öltöttek.* Ennek okát az oktató személyzetnél a hiányos táplálkozásban és ruházkodásban, a tanulóknál pedig ugyanezen okokon kivül a hideg idő beálltával együttjáró járványos megbetegedésben kell keresnünk. Járványos megbetegedések szükségessé tették, hogy tiszti orvosi rendeletre az előljáróságok több iskolában egyes osztályokat, ahol megbetegedések fordultak elő, *az inkubáció ideijére bezártak.* Hisszük, hogy a tiszti főorvosnak sikerülni fog a járványok nagyobbmérvü továbbterjedését megakadályozni.

— Azok az iskolaigazgatók, akiket a tanács legutóbb a közszolgálat érdekében az iskolavezetéstől felmentett, *a rendes tanitói munkát nem kezdték meg,* hanem egyrészről a tanácsi intézkedés ellen jogorvoslással éltek, másrészről valamennyien szabadságot kérelmeztek, amit a székesfőváros tanácsa, fizetésük megtagyása mellett, meg nem határozott időre további intézkedésig *meg is adott.* Az igazgatók felebbezéseit a tanács már a közoktatásügyi miniszterhez *felterjesztette* és felterjesztésében álláspontját részletesen megokolta. Meg kell jegyeznünk, hogy a nevelői munka az elhelyezett igazgatók iskoláiban is minden zökkenés és fennakadás nélkül, zavartalanul folyik.

— Az üres tanszékek, illetőleg megüresedett tanári és tanitói állások összeirásának munkája a közoktatási ügyosztályban a *befejezés stádiumába jutott és*

a pályázati hirdetményt november hó első felében okvetlenül közzé fogjuk tenni.

— A pályázat határideje minden valószinüség szerint két heti lesz, igy legalább módjában fog állani minden pályázónak, hogy okmányait még megszállt területekről is beszerezhesse. A beérkező pályázati kérvényeket *naponként fel fogjuk dolgozni,* igy azután a pályázati határidő leteltével az ezerszámra beérkező kérvények feldolgozása sok időt nem vesz igénybe s

a választásokat rövidesen, valószinüleg még novemberben megtarthatjuk.

— Az uj tanév kezdetén egyes iskolák megszüntetése, viszont uj iskolák nyitása mutatkozott szükségesnek. Igy megszünt a *Damjanich-utcai* fiu felsőkereskedelmi iskola és a *Mária Terézia-téri* polgári leányiskola, uj polgári iskolát kettőt nyitottunk, *leányt* a *Kadautcában,* fiut a *Kórház-utcában.* Az *elemi iskoláknál* általában *az első osztályokban szembetünő a tanulók létszámcsökkenése,* e miatt több helyen párhuzamos osztályokat megszüntettünk.

— Uj óvodákat is nyitottunk, e tanév elején megnyilt a III. Áldás-utcai s a VI. Tatai-utcai óvoda. A gyermekek létszáma *csekély emelkedést* mutat.

— Az *iparostanonciskoláknál* a régi óradij miatt, különösen a szaktárgyak tanitására *kellő számu tanitó nem jelentkezett,* a magasabb óradijak egységes felemelése folyamatban van s ezzel a hiányok pótlását reméljük. A tanitási idő körül *zavarok vannak,* mert a mesterek a tanoncokat kora délután a műhelyekből el nem engedik, viszont világitási mizériák miatt és egyéb nevelési okokból esti hét órán tul tanitani nem lehet. *A bajok orvoslása folyamatban van.* A hitoktatás minden tanfolyamon megindult. A tanoncok magatartása ellen sehol sem merült fel panasz.

Nem lehet mellőzni a vizcsapok éjszakai elzárását

Buda külső része viz nélkül maradna — Kajlinger vezérigazgató a legutóbbi tüzesetekről — Ötszáz millióba kerülne a vizművek kibővitése

A legutóbbi nagy tüzesetek kapcsán sok szó esett a székesfővárosi vizművek azon intézkedéséről, hogy éjszaka el van zárva a vizvezeték, és igy a tüzoltóság késleltetve van az oltásban. Különösen a budai bizottsági tagok veszik rossz néven a vizművek ezen intézkedését, sőt legutóbb *Kontra* Aladár nemzetgyülési képviselő küldöttséget is vezetett *Sipőcz* polgármester elé, az óbudaiak nevében kérvén e sérelmes intézkedés megváltoztatását. Ez ügyben felkerestük *Kajlinger* Mihály udvari tanácsost, a vizművek igazgatóját, akitől a következő felvilágositást kaptuk:

— *Teljességgel lehetetlen,* hogy a vizcsapokat éjszakára nyitva hagyjuk. Semmi tekintetben *nem volna ez előnyös.* Budán ekkor a magas medence mind üresen maradna s ha nem alkalmaznánk elzárást, *nem kapna vizet az uj Szent János-kórház,* a *Lipótmezei elmegyógyintézet,* az *Erzsébet-* és *Ferenc József-szanatórium* s azon lakosok, kik az ottani villákban laknak, — tehát a *külterek egész lakossága.* Tüzbiztonsági szempontból sem járna ez előnyel. Egyébként a vizművek *a legtökéletesebb mértékben* képesek voltak fedezni a vizszükségletet a most előfordult nagyobb tüzeseteknél is, ami igazán *nem csekélység.* Egymás után a Franklin, Wolffner s Márta garázs-féle tüzvész — valamennyinél *bőséges volt a vizszolgáltatás.*

— Naponta 1800 hektoliter vizet termelünk, ami személyenként 200 litert jelent naponta. Többet az ideiglenes rendkivüli szárazság következtében *lehetetlenség termelni.* Két ut van előttünk csupán: vagy kibővíteni a vizműveket, ami ma öt-hatszáz millió koronába kerülne, vagy *spórolni tovább is.* Ezt célozza a legutóbbi szabályrendeletünk is, mely kötelezővé teszi a vizóra alkalmazását, s mely már jóváhagyás végett a belügyminisztériumhoz van felterjesztve. Most kapom az osztályjelentéseket, melyek ismét arról számolnak be, hogy *apad a Duna.* Október 23. óta — mikor 0.30 volt a vizállás — folytonos apadás. 27—28-án már csak 0.20. Pedig mi a *csapadékból* élünk.

— *Szénnel* bőségesen el vagyunk látva, soha nem is volt ebben hiányunk.

— Végezetül megnyugtathatom a közönséget: *Vizdijak emelése nincs tervbe véve.*

TÜSKÉK

A Gellértfürdőben

minden csendes: hercegi előkelőségü szobapincérek hordják a finom vacsorákat, a szobaleány választékos öltözetét megirigyelné a londoni Ritz alkalmazottja, a masszőr-lordok brilliáns gyürüje szikrázik a bágyadt őszi napfényben, a tyukszem-hercegek legközelebb már aranykéssel fogják vagdosni az odatévedt milliomosok bütykeit. Minden élelőkelőség, nagyzási hóbort, potemkin-őrület, ami a mi szerencsétlen fővárosunkban van, odaszorult a Gellért-szálló márványos palotájába, melynek költségvetésére már most felhivjuk azon törvényhatósági bizottsági tagjaink figyelmét, akik üzleti politika helyett szociális megértést, csillogó máz helyett egyszerüséget, smokkság helyett jóindulatot keresnek a főváros intézményeiben. A fővárosi fürdőüzemek jövő évi költségelőirányzata hat millió korona tiszta hasznot tüntet fel, hat millió korona tehát az az igen jelentékeny összeg, melyet lakossága tisztálkodási hajlamán nyer a főváros. Ebben a hat millió koronában természetesen nincs belefoglalva az a jólét, amelyben a főváros jóvoltából egyes fürdő- és szálloda-alkalmazottak duzlakodnak és minden valószinüség szerint nincs benne az az ellopott motor sem, melynek története a Gellért-szálló és fürdő felügyeletének és ellenőrzésének épen nem válik diszére. Ha a fürdőalkalmazottak mindegyike olyan szerényen élne, mint például Budapest székesfőváros polgármestere, akkor még nagyobb lenne a nyereség, ami azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy akkor is helyeselnők azt a rideg üzleti politikát. Népfürdőket kérünk, ingyenes dunafürdőket akarunk, elég volt már a márványos fürdőpalotákból! Ezt követeli Budapest népe a fővárostól, nem pedig azt, hogy minden szociális érzék felrugásával ujra a Gellért-szálló kibővitéséről jelenjenek meg hangulatkellő közlemények a liberális lapokban ...

HIREK

Wolff Károly dr. és Fertsek Gyula dr. előlépése. A legutóbbi igazságügyi kinevezések kapcsán *Wolff* Károly dr., a keresztény községi párt elnöke, a főudvarnagyi bíróság elnöke a IV. fizetési osztályba lépett elő, *Fertsek* Gyula dr.-t pedig, aki a legképzettebb és legderekabb bizottsági tagok közé tartozik, munkásbiztositási felsőbirává nevezték ki. A jól megérdemelt előlépésekhez a párt és a szerkesztőség részéről őszinte szerencsekivánatainkat fejezzük ki.

J. Mac. Whirter Budapesten. John Mac. *Whirter*, a *Cunard Line* kontinentális igazgatója Budapestre érkezett a társaság itteni irodájának megtekintésére. Ez alkalommal átadta az iroda vezetőségnek az angol király elismerő okirata másolatát, amelyet a *Cunard Line* nyolcvan éves fennállásának jubileuma alkalmából intézett a társasághoz s amelyben köszönetét fejezte ki a hajóvállalat működése fölött, megállapitván, hogy fennállása alatt — a háboru előtt és után — soha egyetlen emberéletben vagy postaszállitmányban nem esett kár a *Cunard Line* hajóin.

—

Az uj Fővárosi Orfeum. Tudvalevő, hogy a Fővárosi Orfeumból a jövő szezonra a Vigszinház vállalkozásában operette szinház lesz. Ilyenformán a közönség elvesztette volna ezt a variété szinházat. Mint azonban értesülünk, már teljesen kész az uj Fővárosi Orfeum tervezete. A mostani igazgatóság vállalkozásaként a Fellner és Helmer cég, a mostani orfeum épitője, egyik magyar munkatársának tervei szerint épül föl 1250 személyre. Hogy hol fog állani, erről egyelőre még nem akarnak fölvilágositást adni.

Bemutató a Vigszinházban. A nagy reprezentáns francia szinműirodalom egyik legszebb alkotását, a *Titok és Bábjáték* szerzőjének, *Pierre Wolff*-nak uj művét fogja bemutatni szombaton a Vigszinház. „Les ailes Brisées" cimmel a párisi Vaudoville szinház tavalyi eseménye volt ez az ujdonság, amelynek magyar cime *Heltai* Jenő forditásában *Naplemente* lesz. *Gombaszögi* Frida játssza az ujdonság hősnőjét, az előkelő nagyvilági nőt, akiért izgalmas küzdelem folyik. *Hegedüs* Gyula egészen ujszerü alakitásra talál alkalmat. *Szerémy* Zoltán rendezi a Naplementét és egyuttal az egyik vezető szerepet adja. *Makay* Margitnak csak egy jelenete van, de ez művészetéhez méltó feladat elé állitja. szerelmes fiatal ember szerepét *Berczy* Géza és *Dénes* György fölváltva fogják játszani. Mulatságos figurát mutat be *Boross* Géza. Először játszik uj szerepet *Füzessy* Anna és a Naplemente keretében lépnek fel először *Harmos* Ilona és *Lázár* Mária. A Naplementéhez *Málnai* Béla uj diszleteket tervezett.

Pygmalion és a Fejnélküli lovas a Kamarában. *Viola Dana* a legbájosabb mozistarok egyike, kinek felejthetetlen alakitása *Az aranyos gazember*-ben már tavaly elragadott bennünket, kreálja az amerikai gyártmányu *Pygmalion*-nak főszerepét. Ezt a művészi eseményként ható brilliáns technikáju, Bernhard Shaw darabjának motivumai nyomán készült képet a Kamara mutatja be *Harry Piel* kalandortörténetével, a *Fejnélküli lovas*-sal együtt. Mai előadások ½5, ¾7 és 9 órakor.

Három izgató felvonás *James Barrie Egy félóra alatt* cimü darabja, a groteszken mulatságos *Lakatos* László *Oroszlán*-ja, a megható és derüsen vonzó Szél Lajos *Palika játszik* cimü kis története és estéről-estére táblás házak közönsége tapsolja szereplőiket az Andrássy-uti Szinház uj műsorán.

Az Andrássy-uti Szinház uj műsorának bemutatója rendkivül meleg sikert hozott ugy a szerzőknek, mint a szereplőknek. Háromfelvonásosnak is gazdag cselekményü, izgalmas és mégis mindvégig irodalmi Barrie-darab főszereplői: *Németh* Juliska, *Bársony* István, *Abonyi* és *Szegő*, továbbá *Lakatos* László virtuóz ügyességü és kacagtató *Oroszlán*-jában *Kökény* Ilona, *Kertész* és *Kabos*, a bájos *Palika játszik*, a groteszk *Elszánt ember* s a mulatságos *Billiárd* szerepeiben és a magánszámokban *Ürmössy* Anikó, *Bánóczyné*, *Békeffy* s a két vendég: *Jaczkó* Cica és *Z. Molnár* László kaptak viharos tapsokat.

A rendkivüli sikerü „Szinház" e héten is ötször szerepel a Magyar Szinház műsorán: hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és vasárnap este. Az érdeklődés a darab iránt oly nagy, hogy a jegyek állandóan egész hétre elővételben kelnek el. Csütörtökön Bus Fekete László játéka, a *Buzavirág* jut el a 100. előadás ritka jubileumához. A jubiláris estén is azok lépnek fel, akik a darabot oly nagy sikerre vitték: *Törzs*, *Uray*, *Körmendy*, *Darvas* Lili, *T. Forrai* Rózsi, *Simon* Marcsa és *Jankovich* Magda. Vasárnap délután *Rákosi* Szidi vendégfelléptével *A császár anyjá*"-t adják. Ezen előadás mérsékelt helyáru. Szombaton a nagysikerü *Fakir*-t játsszák.

Kálmán Imre „A hollandi menyecske" cimü nagy sikerü operettjét, melynek minden előadására napokkal előre kelnek el az összes jegyek, e héten is minden este szinre kerül a Király Szinházban, mindannyiszor a bemutató kitünő szereposztásában. Kedden, november 1-én, délután mérsékelt helyárakkal *A kék mazur*, jövő vasárnap délután ugyancsak mérsékelt helyárakkal ismét a *János vitéz* kerül szinre *Nádor*-ral a cimszerepben.

Uj műsor a Tabarinban. A novemberi műsor szenzációja *Severus*, valamint *Harmat* Imre zenedrámája *Gombócz* Vilma, *Erdélyi* Géza dr. és *Radó* Sándor közreműködésével.

A Délibáb herceg huszonötödször. A nemrég megnyilt Blaha Lujza-Szinházban máris jubileum lesz. Kedden, november 1-én huszonötödször játsszák *Dr[illegible]sche—Ángyán—Zágon Délibáb herceg* cimü nagysikerü operettjét, melyet azontul is minden este megismételnek. Kedden délután és vasárnap délután is mulatságos *Tündérek cselédje* van műsoron, mérsékelt helyárak mellett.

A Belvárosi Szinházban e héten négyszer *Szenes* Béla kitünő és nagy sikert aratott uj darabja *A gazdag lány* van műsoron, háromszor pedig *P. Márkus* Emma felléptével a páatlan sikerü *Negyvenéves asszony*-t adják. Kedden, Mindszentek ünnepén délután és vasárnap délután *A legénykérés Villányi* és *Forró* kitünő vigjátéka van műsoron, mérsékelt helyárakkal.

Góthékról a bécsi kritika legutóbbi vendégjátékuk alkalmával azt irta, hogy a Góth-pár nem két szinész, hanem négy szinész, mert a legkönnyebb vigjátékot éppen olyan rátermettséggel játsszák, mint a legerősebb drámát. Ez a nagy szinszi skála pompásan érvényesül a *Gyengédség* előadásain a Renaissance-Szinházban, ahol a vidám részektől a megrázó nagy jelenetekig Góthék minden ponton brilliánsat produkálnak. A *Gyengédség* legközelebb szombaton és hétfőn kerül szinre. Vasárnap *A faun* huszonötös jubiláris előadása lesz *Rajnai* Gábor felléptével. *A kék egér* szerdán és csütörtökön kerül ismétlésre *Mészáros* Gizával és *Kővárival*.

KÖZGAZDASÁG

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság közgyülése. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság közli, hogy id. dr. Chorin Feren főrendiházi tag elnöklésével tartott rendes évi közgyülésén az 1920—21. üzletév zárószámadásai és az igazgatóságnak a nyereség felosztására vonatkozó javaslatai előterjesztést és egyhangu elfogadást nyertek. A részvényenkénti 30 korona osztalék folyó évi november hónap 1-én kerül kifizetésre. Az igazgatóság uj tagjaiul dr. Hegedüs Loránt, báró Korányi Frigyes és Petschek Ferenc urak, a felügyelőbizottság uj tagjává Gergely Hugó ur választattak meg.

A Villányi Pezsgőgyár és Borpince Részvénytársaság tőkeemelése. A Villányi Pezsgőgyár és Borpince Részvénytársaság közgyülése a 400 korona névértékü részvényeknek 200 koronás részvényekre való megosztását és az alaptőkének 18,000.000 koronára való fölemelését határozta el akként, hogy minden régi részvényre 2 darab 200 korona névértékü uj részvény vehető át egyenkint 50 koronáért. Az elővételi jog a Magyar-Olasz Bank Rt. főpénztáránál ez évi november hó 2—8 között gyakorolható; ugyanakkor fizettetik régi részvényenkint 60 korona = 15% osztalék is.

A Csáky-Prakfalvi osztaléka. A gróf Csáky László Prakfalvi Vas- és Acélgyár Rt. közgyülése az 1920—1921. üzletévre 24 korona osztalék kifizetését határozta el. Az esedékes szelvények ezévi november 2-tól a Budapest-Lipótvárosi Takarékpénztárnál válthatók be.

A Gschwindt-féle Szesz-, Élesztő-, Likör- és Rumgyár R.-T. tőkeszaporitása. A Gschwindt-féle Szesz-, Élesztő-, Likör- és Rumgyár Részvénytársaság igazgatósága e hónap 19-én tartott ülésében elhatározta a társaság eddig 400 koronáról szóló részvényének 200 koronás cimletekre való becserélését és egyidejüleg a részvénytársaság alaptőkéjének az eddigi 6 millió koronáról 12,000.000 koronára való fölemelését. Ebből a célból ezévi november hó 9-ére rendkivüli közgyülést hivatott egybe.

A Gizella-Gőzmalom R.-T. közgyülése. A Gizella-Gőzmalom Részvénytársaság közgyülése elhatározta, hogy az 1920. üzletévre megállapitott 1,914.626 korona — 16% — osztalékot fizet, amely összeg e hó 21-étől kezdve a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Banknál kerül kifizetésre.

A Cukoripar ingyen részvénye. A Magyar Cukoripar Rt. igazgatósága — értesülésünk szerint — elhatározta a társaság alaptőkéjének fölemelését. A tőkeemelés itt is ugy, mint a Műtrágya Rt.-nál fog megtörténni, azaz a régi részvényesek névértéken fognak az uj részvényekhez jutni.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.
Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

PARISIEN GRILL Blaha Lujza-Szinház épületében Operával szemben
UJONNAN ÁTALAKITVA.
Mimi Marlow ✕ Willy Engel-Berger

Minden lelkes hive a nemzetgazdasági megélhetésnek legyen tagja a keresztény alapitásu
„KÉVE Ruházati Áruház Szövetkezet"-nek
BUDAPEST, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 20.,
ahol egy üzletrész ára 100 kor.
Folyó évi október hó végéig belépett **8039** tag, **552** darab alapitói és **8986** rendes üzletrészszel **1,450.600** korona összegben.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
JÖNNEK A HUSZÁROK! Suppé operettje és a novemberi műsor variété-attrakciói.
Kezdete este negyed 8 órakor.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

TELEFONHIVÁS ESETÉN EZEN KÉSZÜLÉKÜNKKEL
AZONNAL KÜLDHETÜNK AUTOTAXIT BÁRMIKOR A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL
TELEFON: AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

UJ SÖRHÁZ
A LÁNCHID KÖRNYÉKÉN!
A Nagy Endre Kabaré elegáns helyiségeiben
(Gresham-palota, V. ker., Mérleg-utca 2. szám.)
megnyilt a
PINCE-ÉTTEREM
a Lánchid közönségének kényelmére
Villásreggeli (szolid, polgári árak.
Ebéd (menü) (
Naponta többször az Első Magyar Részvényserfőzde söreinek csapolása

Az ujonnan berendezett Gresham-étterem (földszint, bejárat Ferenc József-tér 5.) **Budapest legelőkelőbb közönségének találkozó helye. A főváros legkitünőbb magyar és francia konyhája.** Ebéd-menü, asztalfoglalás telefon utján is eszközölhető. Zsurok, bankettek, alkalmi lakomák, esküvők rendezése és szervirozása házon kivül is.
Ifj. FÉSZL JÓZSEF
Telefon: 35—65. tulajdonos.

NEMZETI ROYAL ORFEUM
Sarkadi Aladár felléptével **A 28-as** Bús Fekete László és Zerkovitz Béla uj operettje és a nagyszerü novemberi műsor.
:: Kezdete este fél 8 órakor ::

TABARIN
VIII., Rákóczi-ut 63.
KITTY MORAN Amerika táncccsodája
és a többi elsőrangú táncattrakció!

Hegedüsné Karácsonyi Boriska
női divattermei
Budapest, III., Zsigmond-u. 66.

BLAHA LUJZA-TÉR 2. SZÁM. **APOLLO-SZINPAD** (APOLLO-KABARÉ) TELEFON: JÓZSEF 13-26.
:: ::
A VÉSZKIJÁRAT vigjáték egy felv. Irta: Liptai Imre.
Rózsahegyi Kálmán felléptével: **KACAGJ BAJAZZO...!** Harmat Imre dramolettje.
Boross Géza, Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Sándor József, Saásdy Alice és Áldori László uj magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor.

1. évfolyam Budapest, 1921 november 9. 44. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

A városháza válsága

Fejünket homokba dukó strucmadarak lennénk, ha szemet hunynánk a felett a bomlási processzus felett, mely roncsolja és züllesztí a budapesti városházát. Nem muló jelenségről van szó, hanem szinte törvényszerüen ismétlődő tünetekről, melyek a folyosókon kaszinózó altisztektől kezdve egyes amerikázó tisztviselőkig, tisztelet a kevésszámu kivételnek, vigasztalanul szomoru képét nyujtják a városháza válságának, melyet szépiteni és enyhiteni talán lehet, de letagadni nem.

Nézzük a központi hivatalok, vagy az előljáróságok tisztviselő személyzetét, mely jóval a hivatalos időn tul ül iróasztalához és kezd hozzá a semmittevéshez. Nézzük a folyosókat és előszobákat, melyekben a városháza keresztény renaissancának közeli bukását jósolgatják és tárgyalják munkájuk végzése helyett a kárörvendő léhütők. Nézzük a felek ezreit, akik hiba járnak órákhosszat hivatalról hivatalra, hogy ügyeiket elintézzék, még jó, hacsak közönyös nemtörődömséggel és nem goromba dölyfösködéssel találkoznak. Nézzünk egyes főbb tisztviselőket, kik órákig képesek vitatkozni jelentéktelen semmiségeken, de közben, hogy a pártértekezletek egyre ismétlődő panaszait idézzük. *konjunkturáznak. ellene szegülnek a párt határozatainak*, azokat *amerikázva* vagy *sehogysem* hajtják végre. Mindenütt a hivatalos kötelesség elhanyagolásával, fojtott vagy nyilt elkeseredéssel, az előljárók és feljebbvalók semmibevevésével találkozunk, aminek végül is az a következménye, hogy *az ügyek nem intéződnek el, a városi hivatalok a közönségnek az ügyek gyors és igazságos elintézése helyett kellemetlenséget, rendetlenséget okoznak.*

Jól tudjuk, hogy a városháza válságának mélyebben járó okai is vannak, melyek *kivül fekvő dolgokban* találják magyarázatukat. A háboru idegölő viharjai, a forradalmak rettenetességei és végezetül a jelen nyomoruságai egyáltalában nem azok a körülmények, melyek kötelességeik hüséges teljesitésére serkenthetnék a tisztviselői kart. Ha otthon fázik az asszony és a gyerek, ha a tisztviselőnek munkája közben a kenyértelen holnapra kell gondolnia, akkor nem fejtheti ki teljes munkakedvét és munkaerejét mások ügyeinek intézésében. Az élettel való kinlódás azonban általános és a nyomoruságot tenni felelőssé a városháza bajaiért nem lehet.

A tekintélyek teljes helyreállitása az, amit a Keresztény Községi Pártnak követelnie kell a városházán, a felsőbbség tisztelete és a felsőbbségnek való engedelmeskedés az egyetlen orvossága a városháza válságának. *A polgármesternek erre vonatkozólag szigoru rendeletet kell kiadnia*, mely ha kell, fegyelmi eljárással is bünteti a hivatalába későn járó, ügyeit késedelmesen intéző, a felekkel gorombáskodó, munka helyett politizáló tisztviselőt. A rendeletet azonban nem elég kiadni, azt meg is kell tartatni, mert az olyan parancsoknak, melyeket ma kiadnak, holnap az irattárba tesznek, semmi, de semmi értelme nincs.

A tisztviselői kar eszméljen arra, hogy *saját helyzetének javitása munkásságával és iparkodásával van szoros összefüggésben.* Hiába a polgármester és a közgyülés minden jóakarata és segiteni kivánása, ha a nagyközönség, a választópolgárok ezrei azt látják, hogy a városháza tisztviselői kara nem érdemli meg a jóakaratot és segitséget. Ami pedig a konjunkturázókat és a liberális irányval kacérkodókat illeti, mindenkit megnyugtathatunk, hogy a *Keresztény Községi Párt egységesebb, mint valaha*, a városháza keresztény renaissanceát pedig a jövő választásokon, csakugy, mint a legutóbbin, biztositani fogja *a százezrek keresztény öntudata.* A keresztény irányzatba való teljes beleélést, kötelességeinek hü és pontos teljesitést követeli meg a Keresztény Községi Párt a főváros minden egyes alkalmazottjától bizonyságául annak, hogy *az elnézésnek és a könnyenvevésnek ideje elmult.*

---

400 milliót kap a főváros a forgalmi adóból

Kétezer fővárosi tisztviselő jut délutáni mellékfoglalkozáshoz — Munkában az adódetektivek — A fényüzési adóból is részesedik a főváros

A főváros mai nyomasztó pénzügyi helyzetében, mikor a pénzszüke és a korona leromlása a városházán is egyre kellemetlenebbül érezteti hatását, a legnagyobb érdeklődéssel és várakozással fordul az általános figyelem az uj bevételi források, igy különösen a nemrég életbe léptetett *forgalmi adó* felé. Ennek hozadékából reméli ugyanis a főváros és az állam egyaránt, hogy *3—400 milliós leghalaszthatatlanabb kiadására fedezetet nyer belőle a fővárosi közigazgatás.* Minthogy azonban a forgalmi adó egészen uj adónem és alig két hónapja kezdték meg kivetését, még tájékoztató összegekben is nagyon nehéz megállapitani a várható pénzügyi eredményt és igy tiszta képet nyerni arról, beválnak-e majd az uj adómenhez füzött magas remények. Illetékes pénzügyminiszteriumi helyről a forgalmi adó várható eredményeiről a következő felvilágositást adták az *Uj Budapestnek:*

A forgalmi adó kérdésében egyelőre még csak az *előzetes tájékozódás* stádiumában vagyunk és *biztos adatok még nem állanak rendelkezésünkre.* Eddig csak a kisebb üzletek kezdték meg az adó lefizetését, amelyek naponkint, illetőleg hetenkint rójják le azt 1½%-os adóbélyegekben a bruttó bevétel után, amelyről minden üzlet köteles legalább is pénztárkönyvet vezetni. Ez azonban az egész adójövedelemnek csak elenyészően csekély hányada. *Az érdekeltek legnagyobb része ugyanis, a nagykereskedők, nagyvállalkozók, akik rendes könyvvezetést visznek, készpénzben fizetik be az adót negyedévenkint.* Ezek azzal a kéréssel fordultak a pénzügyminisztériumhoz, hogy a szeptemberi első hónapot ne vegyék külön, hanem az eljárás egyszerüsitése céljából csatolják a következő negyedévhez, amelynek felszámitandó adóját január 1—15-ig kötelesek befizetni.

Január elseje lesz tehát az első próba

a forgalmi adó értékének megállapitására nézve.

Mindenesetre nagyon sok függ attól, milyen lesz az ellenőrzés. E tekintetben teljesen *a fővároson mulik, hogy milyen lesz az eredmény, mert az ellenőrzés teljesen az ő kezében van.* Az eddigi tanácskozások folyamán a főváros részéről felajánlották, hogy

kétezer tisztviselőt állitanak be a felülvizsgáló szervezetbe,

akik körzetekbe osztva délutáni mellékfoglalkozásként gyakorolják majd az ellenőrzést, amennyiben rendszeresen átvizsgálják a könyveket és figyelemmel kisérik az üzletek forgalmát. Tekintve, hogy állandóan ugyanazok az ellenőrző közegek vizsgálják át az egyes üzletek könyveit, csakhamar olyan betekintést nyernek az üzlet forgalmába, hogy ha alaposan végzik munkájukat, a kereskedő alig gondolhat megtévesztésükre. Ettől különben annál inkább is tartózkodni fognak, mert az ellenőrök mellett *detektiveket is beosztanak majd az üzletek forgalmának felülvizsgálatára*, hogy ezáltal is megnehezitsék az esetleges visszaéléseket. Már pedig, mint ismertes, *a törvény az adócsalást nagyon szigoruan sujtja*, s akit tetten érnek, azt azonnal lecsukják, ugy hogy ettől mindenki őrizkedni fog.

Ha ilyen módon biztositják az adótörvény becsületes végrehajtását, akkor kétségtelen, hogy az állam is, a főváros is *hatalmas bevételre* számithatnak. A kisebb városok eredményei alapján ugyanis, amelyeknek csekélyebb forgalmát könnyebben át lehet tekinteni, máris lehet végezni némi összehasonlitó számitást. Azonkivül itt van a megvámolt áruk forgalmi adója, amelyből az első hónapban 20 millió folyt be, ugy hogy az egész évben csak ebből a tételből 200—240 millióra számithatunk. Ha tehát tekintetbe vesszük Budapest óriási forgalmát, akkor az adók becsületes behajtása esetén

1½—2 milliárdos jövedelemre van kilátás

Minthogy ebből az összegből a fővárost egyharmadrész illeti meg,

a várt 400 millió adójövedelem befolyását biztositottnak lehet tekinteni.

Mint ezekből az adatokból kitetszik, illetékes szakkörökben *nagy eredményt* várnak a forgalmi adótól, s ha az beválik, kétségtelen, hogy egész adórendszerünk *gyökeres reformon megy majd keresztül.* A főváros mai nehéz pénzügyi helyzetében, mikor máris minden valószinüség szerint kénytelen lesz *előlegért folyamodni*, óriási megkönnyebbülést jelent az uj adó, különösen ha egyesitik a fényüzési adóval s annak hozadékából is részesedik a város, amire *az eddigi tárgyalások alapján* minden kilátás megvan.

A mintavásárok

Irta: PURÉBL GYŐZŐ dr., székesfővárosi tanácsnok

I.

Magyarország gazdasági helyzetének egyik legfontosabb előfeltétele, hogy Budapest legyen az ország gazdasági központja, egyuttal arra is kell iparkodnunk, hogy mindaz, ami nyugatról keletre, illetve keletről nyugatra törekszik, az Budapesten keresztül menjen át. Ez év február havában a főváros törvényhatósági bizottsága is hasonló álláspontot foglalt el és ez alapon intézte feliratát a nemzetgyüléshez és tett felterjesztést a kormányhoz, kimondván azt, hogy egy *erőteljes bel- és külkereskedelmi fejlődés lehetőségének az alapfeltételeit biztositva kivánja látni.* Kimondotta azt is, hogy elsőrendü érdekünk, egyik létalapunk, hogy iparunk és kereskedelmünk ismét talpra állittassék, hogy hazai iparunkat propagáljuk, annak piacát ujra megteremtsük, a tranzitó forgalmat megindituk és a Bécs felé eltolódott kereskedelmünket Budapestre ismét visszahozzuk. Magyarország hivatva van arra, hogy nyugat és kelet között a kereskedelmet lebonyolitsa: Budapest főváros gócponttal. Magyarország ma Keleteurópa gazdasági életének természetes centruma és elég e tekintetben Budapest dunai fekvésére utalni, ahol egy nagy város fejlődött ki felhalmozott tőkékkel, üzleti intelligenciával, erős és vonzó kereskedelemmel. Eddig nem érvényesülhetett Ausztriával való közösügyes viszonyunk miatt, miután Bécset mindig előtérbe helyezték. Felszabadulásunk után önálló külkereskedelmi politikát kell követnünk és a világkereskedelembe kell bekapcsolódnunk. Arra kell törekednünk, hogy Magyarország és Budapest központi fekvését minél jobban kihasználjuk és a nemzetközi kereskedelem köz-

vetitésére irányuló gazdasági programmot kell megvalósitani.

Iparunk és kereskedelmünk ismertetésének, szemléltetésének és fejlesztésének, valamint piacunk megteremtésének egyik hatalmas eszköze az ugynevezett *árumintavásárok rendezése* és ezuton is bekapcsolodhatunk a nemzetközi kereskedelembe. A világhirü lipcsei vásárok klasszikus mintát adtak arra, miként lehet valamely ország ujdonságait és termékeit a közvetitő kereskedelemnek oly módon bemutatni, hogy ez nagy költséget az iparosoknak ne okozzon; miként kell alkalmat adni arra, hogy az iparost a kereskedő felvilágositsa és gyártmányain eszközlendő ujitásokra és változtatásokra nézve tanácsal ellássa. A lipcsei vásár statisztikájából konstatálhatjuk, hogy számos német kisipari vállalat *a vásári megrendelések folytán fejlődött hatalmas vállalattá* és hogy százakra megy azon ipari különlegességeknek a száma, amelyek a lipcsei vásáron tüntek fel először és lettek a világkereskedelem nélkülözhetetlen cikkeivé. Természetes, hogy ezen arányaiban nagyméretü fejlődéssel járó óriási forgalom Lipcse városának *uj kereseti forrást* nyitott, s hogy a város kereskedelme és nagy gazdagsága jórészt a vásár intézményéből fejlődött ki. Mig Lipcse jórészt Dán-, Svéd-, Norvég-, Nyugatoroszország és Hollandia kereskedői számára bizonyult jó bevásárlási pontnak, addig fővárosunk az egész Balkán és Déloroszország beszerzési piaca lehet, amint hogy eddigi hazai vásárainkon ezen országok bevásárlói ha szórványosan is, de megjelentek. A lipcsei vásár egyik vezérférfia még 1914-ben odanyilatkozott, *„hogy Budapest a kereskedelem kapuja, amelynek meg kell állitania a Balkán bevásárlóit. És ha ezt nem teszi, Bécs fogja elhóditani őket, pedig mondhatom, hogy Európában ma a mintavásárok számára az Önök szép fővárosánál jobb hely nincsen"*. Egy néhány nappal ezelőtt gazdasági tárgyalások céljából Budapestre érkezett angol közgazdász pedig igy nyilatkozott nekem: *„Magyarország iránt különösen nagy bizalommal vagyunk; a mi szemünkben Magyarország természetes kulcsa a Keletnek, a Duna folyamnak és a Balkánnak, közepén terül el a fejedelmi Dunának, melynek partjain 40 milliónyi ember él"*.

A mintavásárra vonatkozólag meg kell jegyeznem, hogy az nem a történelmi értelemben vett vásár, amelyen árut adnak és vesznek, hanem egy méreteiben egyre fokozódó mintagyüjtemény, amelyen olyan áruminták kerülnek *rendelés-gyüjtés* céljából bemutatásra, amelyeknél minden darabnak megvan az egyéni vonása, miért is képesárjegyzék alapján, avagy még utaztatás utján is alig rendelhetők meg. Az efajta vásárok haszna három csoportra osztható: *közgazdasági, idegenforgalmi, és a kereskedelem és ipar érdekei szempontjából* vett hasznokra. Erkölcsi szempontból haszna pedig a következő: A vásár *először* erősen fejleszti kereskedőink és iparosaink müizlését, *másodszor:* azáltal, hogy évről-évre találkoznak és alkalmuk van mégis szemtől-szembe állani a közgazdaság, ipar és kereskedelem vezérférfiaival, bizonyos együttérzés fejlődik ki bennük, ami hivatásuk fokozottabb megbecsülését váltja ki belőlük; *harmadszor:* évenkint egyszer-kétszer alkalmuk nyilik arra, hogy belássanak a szakmájukbeli termelés arányaiba, ami bizditóan hat reájuk. Ezen általános erkölcsi hasznokon kivül a fővárosra nézve bizonyára az *idegenforgalom* szempontjai a legfontosabbak. Etekintetben elég utalni azokra az óriási eredményekre, melyeket Lipcse városa vásáraival elért; az a kép, amely a vásár napjaiban a szemlélő elé tárult, örökre felejthetetlen. Az idegenforgalom emelésére tehát *nekünk* sem jobb, sem célravezetőbb, sem olcsóbb eszköz az ilyen vásárnál el nem képzelhető és kétségtelen, hogy ugyanazon okok, amelyek a lipcsei vásár folytan nagy idegenforgalmi várost teremtettek Lipcséből, ugyanilyen hatásokat idéznek elő Budapestre nézve is, és ha áttanulmányozzuk a lipcsei vásár irodalmát, megállapithatjuk, hogy a német vásárt felvirágoztató okok Budapestre nézve is fennállanak. Még egy fontos körülmény szól a vásárok megtartása mellett! A kereskedő megismeri az ipar uj termékeit, tájékozódik az árak felől, megismeri a beszerzési forrásokat, alkalma van személyesen érintkezni a gyárossal s *ez uton* jóformán nagyobb költség nélkül szerezheti be szükségleteit. Az iparos, illetve gyáros megtakaritja az utaztatás költségeit, tájékozódik a kereslet felől, közvetlenül érintkezve a kereskedővel, tőle gyártmányain eszközlendő módositásra nézve *nagy* utbaigazitást nyer, régi összeköttetéseit ápolja és ujakat szerez csekély költséggel, megrendeléseket gyüjt és ugyancsak csekély költséggel hatásos reklámhoz jut. A vásár előnyeihez tartozik még az is, hogy az ilyen vásárok alkalmával a kereskedők és az iparosok gyüléseket rendeznek s a vásárokon egybegyült kereskedőknek és iparosoknak a gazdasági élet vezérférfiai vezetőeszmékről nagyon érdekes és tanulságos előadásokat szoktak tartani és ilyenkor válik az iparos és kereskedők között szivélyessé a viszony, még olyanok között is, akik még soha az életben egymást nem is látták.

Mindezeket a körülményeket és előnyöket mérlegelték is a különböző országok s most már nemcsak Lipcsében vannak nagy árumintavásárok, hanem alig van ország, ahol internacionális vásárok nem rendeztetnének, anélkül azonban, hogy ezek a hazai ipar rovására volnának. Igy Belgiumban Antwerpen, Brüsszel; Dániában Koppenhága; Finnországban Helsingfors; Franciaországban Bordeaux, Lille, Lyon, Páris; Angliában Birmingham, Glasgow, London; Hollandiában Utrecht, Hága; Olaszországban Milano, Padua, Velence; Norvégiában Krisztiánia; Svédországban Gotheborg, Malmö; Svájcban Basel, Genf; Spanyolországban Barcellona; Csehországban Prága, Reichenberg.

Németországban mintegy 19 város rendez Messéket és nem kisebb jelentőségü város mint Berlin, Eberfeld, Frankfurt am Main, Hamburg, Köln, Boroszló, Königsberg, Stuttgart, Danzig állanak Németország gazdasági jövendőjén. Az emlitett városok mellett legközelebbről érdekel bennünket a Wiener Internationale Messe, amelynek cimén Bécs városa árumintavásárt rendezett, még pedig olyan nagy arányban, hogy az kétszeresen kötelességünkké teszi, miszerint Budapesten hasonlóképen járjunk el, mert nagy jelentősége van annak, hogyha kimutathatnánk Budapesten nemcsak a mi termelőképességünket, hanem be tudnánk bizonyitani azt is, hogy ugy a külföldi eladók, mint a külföldi vevők, Budapestet olyan természetes kereskedelmi gócpontnak tekintik, amelyet nem lehet elkerülni a nemzetközi forgalomban. Bécsiek oda nyilatkoztak, hogy Bécset földrajzi fekvése predesztinálja arra, hogy a kelet felé és felől gravitáló kereskedelem közvetitője legyen, ebben rejlik jövője, s egyszersmind Németausztria jövője is. A bécsi nemzetközi vásárnak most a *békekötés* után való rendezése tehát ugy a városnak, mint az országnak életszükséglete. Bécsi ipari köröknek ez a törekvése látszólag valóra válik, ha nem törekszünk arra, hogy ezt a mi vásárunkkal ellensulyozzuk.

Kétségtelen tény az, hogy *a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara* mindezeket már 1906-ban felismerve, azóta évről-évre rendezett ilyen árumintavásárokat, tulnyomórészt *hazai alapon* és nem vitathatjuk el azt, hogy ezen vásároknak nagy jelentősége volt mind iparunkra, mind kereskedelmünkre és hogy e vásárok minden évben a lehetőséghez képest eredményesen végződtek. Kétségtelen tény az is, hogy az 1918. évben rendezett Budapesti Keleti Vásárnak nagy hire volt. A vásáron az egész Balkán kereskedelme megjelent s *ezt* a bécsi kereskedelmi és ipari körök nagy féltékenykedéssel nézték. Minden eszközt megragadtak arra nézve, hogy annak idején a Budapesti Keleti Vásár ne sikerüljön s mikor látták *mindezek dacára* a vásárnak nagyszabásu kifejlődését, már 1919-ben elhatározták, hogy 1921. évben a Budapesti Keleti Vásár mintájára Bécsben is vásárt rendeznek. Hivatkozással a bécsieknek ama kijelentésére, hogy Bécs van hivatva arra, hogy a kelet felé gravitáló kereskedelem közvetitője legyen; erre csak az a megjegyzésünk, hogy ez csak a bécsieknek a felfogása lehet, mert nemcsak a hazai, hanem a külföldi mértékadó körök is oda nyilatkoznak, mint az előbb is emlitettük, hogy a kelet felé és felől gravitáló kereskedelem közvetitője egyedül Budapest lehet; egyrészt azért, mert eddig is összekötő kapocs volt kelet és nyugat között, másrészt azért is, mert fölrajzi fekvése erre predesztinálja és mert ezentul Budapest élethivatását nagyrészt csakis a kereskedelem, még pedig a közvetitő kereskedelem tarthatja fenn. Egy fontos körülményt meg kell még emlitenem, hogy a temesvári kereskedelmi és iparkamara a román kormány anyagi és erkölcsi támogatásával szintén keleti vásárt rendezett. Kettős utvesztőbe kerültünk, mert a két legszélső pont Temesvár és Bécs rendeznek árumintavásárokat és elszedik előlünk ugy a nyugat, mint a kelet felé az egész tranzitó kereskedelmet és Budapest kereskedelme kezéből kivennék az egész tranzitóforgalmat.

Mindezekből látható, hogy *az utódállamoknak az a törekvése*, hogy Magyarországot és Budapestet minden lehető eszköz felhasználásával kikapcsolják a nemzetközi forgalomból. A csehek Pozsonyt igyekeznek a nemzetközi tranzitókereskedelem gócpontjává fejleszteni. Jelentékeny szerep jut Kassának is, amelyen keresztül a német forgalmat óhajtják lebonyolitani. Románia nyugati forgalmát Csehszlovákián és Jugoszlávián át bonyolitja le.

Pesti esetek

Bizsu

Családi dráma a Lipótvárosban

A férfi: A te helyedben nem haboznék. Megölném.

A nő (Megriadva): Nem mondom... igazad van... de hát hogy akarod?

A férj: Végre is mindennek van határa. Te csak halogatni akarod a dolgot. Pedig itt határozni kell.

A nő (Majdnem sirva): Óh, lennél csak te a helyemben...

A férj: De hát mit akarsz, kicsikém? Mindig olyan szentimentális vagy, de hát érzékenykedéstől nem vezettethetjük magunkat. Mindig igéred, hogy végzel vele s mikor arra kerül a sor, halogatod.

A nő: De hát már megigértem, hogy megcsinálom, csak időt kell adnod rá, hogy megerősitsem magamat. Te egyáltalában nem értesz az asszonyokhoz...

A férj: Csakugyan nem. S nem hiszem, hogy az asszonyok is megtudnák érteni saját magukat. De nem erről van most szó. Meg akarod-e ölni, vagy mással akarod eltétetni láb alól?

A nő: (Rosszkedvüen): Óh, te benned semmi gyengédség nincs. Siettetsz, élére állitod a dolgot, s nem engeded, hogy halogassam egy kicsit. (Nagyot sóhajt.) S hogy öljem meg?

A férj (Fagyosan): Mérgezd meg!

A nő (Megborzadva): Megmérgezzem?

A férj (Részvétlenül): Természetesen. Ez a legegyszerübb és legtermészetesebb módja.

A nő (Elkeseredve): És hol vegyem a mérget?

A férj (Határozottan): Eredj el az orvosodhoz, találj ki valami históriát... megbizok benned, nem? Eredj, szánd rá magad. Itt a tett ideje.

A nő (Sóhajt): Ó! (Szomoruan.) Borzasztó, megölni huszonkét esztendős korában egy barátot, aki ugy ragaszkodott hozzám. Nem, sohase fogom megtenni.

A férj (Hidegen): Az ő korában éppen ideje meghalni. És különben is csaknem vak s alig tud már járni. Csak teher már neki az élet.

A nő (Kétségbeesve): Jól van, én nem bánom, te akarod. De nem igérhetem, hogy nem teszek majd neked szemrehányást.

A férj (Biztosan): Ne izgasd fel magad. Sohase fogod a szememre hányni. Ellenkezőleg, nagyon is hálás leszel érte.

(A nő kalapot tesz fejére s mint egy automata kitámolyog az ajtón. Egy félóra mulva visszajön.)

A férj (Egykedvüen): Nos, rendben van?

A nő: Rendben. A doktor kérdezte, mire kell a méreg, én kitálaltam neki egy mesét, mire ő receptet irt, megjegyezve, hogy két embernek is elég lenne.

A férj: Na, és elhoztad?

A nő: Elmentem a gyógyszertárba, s kértem a gyógyszert, azonnal csinálja meg a mérget, mert magammal akarom vinni. Mikor mondtam neki, hogy nincs szükségem adagolásra, még nevetett is.

A férj (Nevet): Biztosan azt gondolta, hogy szerelmes vagy s meg akarod magadat mérgezni.

A nő (Szemrehányóan): Óh !Ez éppen nevetni való pillanat. S hogy adjam be néki?

A fér: Hussal.

A nő: Éppen bornyuhust hozattam s azt nagyon szereti.

A férj: Hát akkor add néki bornyuhussal!

(A nő elmegy, hogy elkészitse a halálos ételt. Kis idő mulva visszajön.)

A nő: Kész. (Pár perc mulva.) Behivom. (Behivja.) Gyere, Bizsu, drágaságom, gyere, kicsim, gyere! (Egy öreg, borzolt szőrü kutya jön be, igen bizonytalan lépésekkel.) Gyere kis Bizsum, gyere az ölembe, hadd simogassalak utoljára. (Sokáig simogatja a kutyát.) Nem, nem, sohase tudnám elpusztitani! Kérjél tőlem bármit, csak ezt ne!

A férj (Haragosan): Ej, végül is kihozol a sodromból. Végre is nekem mindegy. Csinálj, amit akarsz, engem pedig hagyj békén. Egy igazi komédia ez. (Engesztelődve) De hát légy okos, s gondold meg, hogy már csak nyomoruság az élete, ilyen öregen.

A nő (Legyőzve): Odaadom neki. (Odaadja a kutyának a hust.) Nesze, kis Bizsum, edd meg. (Vigasztalhatatlan, a kutya mellé fekszik és sirva nézi a végzetes étkezést, mint Sokrates tanitványai.) És éppen én ölöm meg, aki annyira szeretem! És még csak nem is haragszik rám! Eszi nyugodtan, mert tudja, hogy mindig csak jó falatot kapott tőlem. (A kutya jóizüen rágja a hust.)

A férj: Most már fektesd le! Legalább alva fog megdögleni. Menjünk mi is feküdni.

A nő (Megbántva): Hogy gondolod, hogy egyedül fogom meghalni hagyni egy sarokban? Nem! Egész éjjel haláláig mellette virrasztok. Van szivem. Nagyon sokáig volt a barátom.

(Hogy kikerülje a vitatkozást, a férj is ott marad. De egy óra mulva kényelmetlennek találja a virrasztást s lefekszik az ágyába. Reggel, a kutya halála napjának reggelén a nap felkél s besüt a szobába. A nő a kanapén alszik; mellette a kutya, egy mozdulatlan összegörbült test.)

A férj (Jön): Nos, hogy történt?

A nő: Elaludt nyugodtan s igy én is elaludtam. (Urnője szavára a kutya felüti a fejét.) De nézd, nem halt meg! Bizsu, gyere, kis Bizsum!

(A kutya felugrik, könnyen vidáman. Mintha csak visszafiatalitotta volna a méreg. Hogy lehet ez? Titok. A csinytevő gyógyszerész titka.)

Nagybácsi.

Nem mondhatunk le tehát arról, hogy a szomszédos területek forgalmának lebonyolításában szerepünk ne legyen, mert közvetlenül vasuti és hajózási összeköttetések ujrafelvétele után Jugoszlávia egyes iparcikkeket egy céltudatos magyar tarifapolitika mellett nálunk könnyebben vásárolhat, olcsóbban és jobban szállithat. A szerb kereskedő a közvetlen vasúti forgalom felvétele után hamarább juthat el Budapestre, mint Bécsbe vagy Prágába s az Ausztriával, valamint Cseh-Szlovákiával való forgalom is Budapesten keresztül olcsóbban és könnyebben bonyolitható le. Ugyanez áll az erdélyi és felvidéki kereskedőknek Budapestre való összeköttetéseire is. Az igazság tehát mellettünk szól, amikor vátig azt hangoztatjuk *minden* ellentámadással szemben, hogy Budapest van hivatva arra, hogy a kelet és nyugat kereskedelmének és tranzitóforgalmának gócpontja legyen. Nem nézhetjük tehát ölbe tett kezekkel mindazt, ami e téren külföldön történik és határozottan cselekednünk kell, *hogy* elsőbbségi jokunkat fenntartsuk különös tekintettel a magyar kereskedelem és ipar jövője szempontjából is. Nem viselhetjük el azt, hogy az osztrák ipar ezen a téren is elvegye a nálunk eddig elért eredményeket.

Amidőn mindezeket előadtam, célom az volt, hogy a tizenkettedik órában, tehát még nem későn megragadjunk minden alkalmat Budapest kereskedelmének és iparának ezuton való fejlesztése és a tranzitókereskedelem megszerzése tárgyában. A hosszu éveken keresztül Budapesten árumintavásárokat rendező budapesti kereskedelmi és iparkamara szintén idejekorán észrevette a fenyegető veszélyt és elhatározta, hogy egyik tagját a szeptember havában rendezendő lipcsei, prágai és bécsi nemzetközi árumintavásárokra kiküldi tanulmányozás céljából és felkérte a főváros tanácsát is arra, hogy szintén küldjön ki általa megjelölendő és ez üggyel állandóan foglalkozó tisztviselőket hasonló célból, hogy ezek a vásárokat megtekintve leszürjék azt, hogy miképen kell ilyen internacionális vásárt rendezni és tanulmányozás közben figyelemmel legyenek azokra a körülményekre is, — összehasonlitvár a három vásár ügymenetét és rendezését — mi használható fel és mi volna mellőzendő e téren.

(Folytatjuk.)

A vöröskakas hősei

Látogatás a tüzoltófőparancsnokságon Kevés a tüzoltó — Egy tolólétra: 320,000 márka

Metsző őszi szél kavarja fel a Tisza Kálmán-téren felgyülemlett óriási port s vágja szemembe, midőn egy kora délelőtt a Kun-utcai tüzoltólaktanyához sietek...

Hatalmas saroképület a Kun-utcában, belül példás rend és tisztaság. Janicsek főparancsnokot keresem. Első kérdésem, nyilatkozzon *a fővárosi tüzoltóság helyzetéről,* esetleges államositásáról. Röviden válaszol: *Semmi döntés eddig,* a mult ankéton a belügyben szó volt róla, de *ehhez a főváros hozzájárulása is szükséges.*

Majd a tüzoltók emberfeletti munkájára tereljük a szót, melyet legutóbb is a Radetzky-kaszárnya égésekor tanusitottak. Csodálatraméltó, erkölcsnemesitő munka volt. Meg is fogja külön jutalmazni a főváros a kiválóakat, miként ilyen eseteknél szokta.

A legénység anyagi helyzete is érdekel s kérdezősködöm.

— Ugyanazon ellátásban részesülnek, mint a főváros hason-alkalmazottai. Kedvezményeik is azok, néha kapnak ajándékokat tüzeseteknél. 551 volna a létszám, de nincs minden hely betöltve. Többen kiléptek s megfelelő számban nem akadnak ujoncok. Vannak, kik még mindig nem tértek vissza hadifogságból. Körülbelül 80—100 a létszámapadás.

S e pár száz ember mily óriás munkára képes. Mert fegyelmezett, buzgó és lelkiismeretes...

— Évente 7 millióba kerül a tüzőrség a fővárosnak, mig azelőtt csak 1 millió hatszázezer körül járt. Csak a legénység csizmája hatszázezer korona most is, melyen kivül megkapják a csizmapénzt is, fejenként háromszáz koronát. Azok pedig, kik szolgálatban vannak, minden másnap ebédet, illetőleg ebédpénzt is kapnak. Sajnos, uj szereket a nagy árak miatt be nem szerezhetünk. Semmit, semmit! Egy tolólétra ma 320.000 márka. Lehetetlen! Mindent javitgatunk. Saját műhelyünk is van. Minden szerünk mintha uj volna, mindig szolgálatképes.

Még egy kérdésem van.

Bejövet a kapu alatt jóleső meglepetésben volt részem. Azonnal muzeumba lép az ember, mihelyest a hatalmas kettes-szárnyu utcai ajtó kitárul előtte.

Üvegszekrényekben tüzek maradványai. Pár pillantás rájuk s emlékezetünkben felujul valamennyi szenzációs tüzvész, — elemi szerencsétlenségek képe rajzik.

1903 augusztus 24. A Párisi Áruház égése. Néhány emlék: feszület, meghajlottan a hőség következtében. Papir szent-képek, csodálatos épségben, kormos szélekkel. Kivül-belül égett pipa, összeégett látcső.

1909 nov. 6. A Drechsler-palota (Andrássy-ut 25.) égéséből. Összeégett, fekete pénzdarabok.

1909 jul. 26. A Schlick-gyárégés maradványaiból. Szerszámok, vasrudak, rajtuk a pokoli tüz nyoma.

Odébb az idei (május 31.) müegyetemi robbanásról néhány töltény, mellette a Gizella-gőzmalmi égésből (március 31.) feketére pörkölődött tengeri. Szénfekete massza.

Érdekes fényképfelvételek.

Kóbor villamosáramok által megrongált gázcsövek a budapesti csőhálózatból... Kiolvadt biztositékok... Vasuti karambol hidégéssel 1907 október 10. Mikor a soroksári Dunaág mentén haladó kanyarulatban a fahid alatt egy gyorsvonat beszaladt a tehervonatba s a fahid meggyuladt. 1 haláleset, 5 sulyos sebesült.

Kis könyvtár egészíti ki a muzeumi anyagot. Kiadványok a tüzoltóság szervezetéről, szinházbiztonsági szabályrendeletek.

Jobboldalt a bejárattal szemben robusztus tüzoltó áll, gázmaszkkal arcán, csákánnyal kezében.

Mellette más társa vörös Damjanich-sapkában, tüzes-vörös zászlóval baljában...

Mindenféle oltóanyagok, fáklyák, tüzmentesitő anyagok a falon.

Kitüntetésekről tanuskodó napiparancs egy helyütt 1887-ből. Ilyesmi rajta: A főváros tanácsa a tüzeseteknél tanusitott szolgálathüség, pontosság és kötelességnek lelkiismeretes teljesitése kitüntetéséül Vizik Jánost 40 forinttal, Kreszta Nándort 50 forinttal... stb.... jutalmazta...

Mit adhatnak szegény *Rohonczi* János családjának, akinek feketére égett holttestét néhány nappal ezelőtt hurták ki a Radetzky-kaszárnya zsarátnokaiból...?

TÜSKÉK

...

Sándor Béla

bizottsági tagtársunk nagy lépésre határozta el magát, levelet irt a Keresztény Községi Párt vezetőségének, melyben közli, hogy „meggyőződése" a Keresztény Községi Pártból való kilépésre kényszeriti. Sándor Béla „meggyőződése" szerint ugyanis, melyet szintén olvashatunk a liberális lapokban bőven megjelent és kommentált levélben, a Keresztény Községi Párt politikája ipar- és kereskedelemellenes és Sándor Béla ur a maga nem tulságosan értékes voksával nem támogathatja ezt az ipari és kereskedelemellenes politikát. Hogy a közgyülés pártjai közül melyik támogatja ezek után a Sándor Béla által hőn óhajtott és pártolt ipart és kereskedelmet, arra vonatkozólag nem ad felvilágositást a levélke, de fel kell tennünk, hogy Sándor Béla hallgatása a tulsó pártot jelöli meg az ipar és kereskedelem bajnokaiul. Erről hallgat Sándor Béla, aki különben külön művészetté fejlesztette a hallgatást, egyszer sem emlékszünk felszólalására, de még csak közbeszólására sem, sem a közgyüléseken, sem a bizottsági üléseken, de még a pártértekezleteken sem, sem a kereskedelem és ipar mellett, sem ellene, holott a párt valamennyi tagja közül elsősorban neki lett volna kötelessége felszólalnia és kifejtenie esetleges, de ugy látszik, könnyen szabályozható e'égedetlenségét, különösen akkor, ha annyira elégedetlen, hogy ki akar lépni. Mindezt nem tette a bizottsági tag ur, hanem kilépett, kilép és Rassay-módra kilépő-levelével sietett a liberális lapokhoz, hogy azok népszerüségében megfürödjék. Igen helyesen teszi ezek után Sándor Béla ur, ha sürgősen összeölelkezik a demokratákkal, és a legközelebbi közgyülésen már a tulsó oldalon foglal helyet, ott is a kirakatban, hogy hüségesen védhesse meg a Keresztény Községi Párt ellenében az ipart és a kereskedelmet. Minket nem nagy fájdalommal tölt el Sándor Béla kilépése és a távozásával sorainkban tátongó hézagot egyáltalában nem érezzük pótolhatatlannak...

Jókai Mór

szobrát a tavasz folyamán nagy ünnepségek keretében leplezték le és vette azt át gondozás céljából, mint ilyenkor szokásos, a főváros képviselője. A közmunkatanács mindjárt Jókai nevéről nevezte el a térnek a Gyár-utca fe'ől eső részét, a fővárosnak nem tudjuk melyik ügyosztálya pedig édes leanderekkel és pálmákkal fedte el a szobor háta mögött levő kis házikót, melyben László Ferenc fővárosi szabadalmai illatoznak. Tévedés azonban azt hinni, hogy a főváros ezen diszitő munkája hosszabb időre volt szánva, hiszen hallottuk a szobor leleplezése alkalmával, hogy ez a megoldás csak időleges, a főváros tudni fogja kötelességét, hogy mivel azonképen csakugyan sa'óbbi. Ezen édes körmondatból a csakugyan és a satöbbi már be is vált, amennyiben szigoru fővárosi emberek jelentek meg a Jókai-téren, kocsira rakták a leandereket, a pálmákat, a diszcserjéket, ugy hogy Jókai szobrának egyetlen háttere most a potemkin-diszletektől megszabaditott. teljes életnagyságában zöldelő László-féle házikó. Nem tudjuk megérteni, hogy László urat, aki tudomásunk szerint nem tartozik Budapest legszegényebb emberei közé, miért nem tudta, vagy nem akarta a főváros arra kényszeriteni, hogy házikóját más vidékre helyezze el a Jókai szobor árnyékából. László Ferenc urnak a fővárossal kötött területhasználati szerződését mélységes titok fedi, de mi valószinünek tartjuk, hogy tekintet nélkül arra, hogy László Ferenc urnak mi a véleménye Jókairól, a fővárosnak meg lett volna a módja arra, hogy megfelelő retorziók és represszáliák alkalmazásával Lászlót belátásra és engedékenységre birja. A jövőre vonatkozólag azt ajánljuk, hogy a főváros hasonló balesetek ellen a szobrait mindenesetre biztositsa, még pedig a Turul Biztositó Részvénytársaságnál, IV. kerület, Türr István-utca 9. Telefon: 153—65....

A Lovaregylet grófjai

ismét megjelentek a városházán, ám kérelmükben, mint máskor is, ez alkalommal is vajmi kevés a köszönet. A Lovaregylet grófjai nem Budapest szegényeinek ajánlanak fel téli ruhát, nem az iskolásgyermekek számára meleg reggeli't, a grófok nem ilyen nagylelkűek, a gazdag Lovaregylet kér, ujra csak kér a szegény Budapesttől. A Lovaregylet beadványa, melyben bejelenti, hogy 1925 helyett hajlandó már 1923-ban az uj lóversenyteret átengedni a forgalomnak, ha a főváros a telepen lakó menekülteket másutt helyezi el, az első pillanatban tetszetősnek tetszik, hiszen a ravasz Lovaregylet nem fukarkodik a tetszetős szószokkal, ha ravasz üzleti céljai garnirozásáról van szó. A Lovaregylet esetleg hozzá is járulna az épitési költségekhez — mondja kenetteljes hangon a beadvány, mely azt is siet állitólag hiteles adatok alapján vázolni, hogy a főváros menynyit keres, ha a grófi és nem grófi lovak az alagi gyep helyett már 1923-ban az uj lóversenytéren segitik kiforgatni a hiszékeny közönség zsebét. Nem, uraim, nem! A fővárosnak egy vörös rézkrajcárja sincs a magyar lótenyésztés olyanirányu fejlesztéséhez, ahogyan azt a Lovaregylet elképzeli. Ha az uj lóversenytéren most helyetfoglaló menekült-telep lakói részére a Lovaregylet, ezt hangsulyozni kivánjuk, épitkezés utján megfelelő lakásokról gondoskodik, lehet beszélni az ügyről, — megjegyezzük azonban, hogy ezeknek az ujonnan épitendő lakásoknak legalább is olyan masszivoknak és lakás céljaira alkalmasaknak kell lenniök, mint amilyenekben a gróf urak versenylovai laknak. Ekkor, de csakis ekkor lehet szó az uj lóversenytér 1923-ban való megnyitásáról, illetve ami ennél sokkal fontosabb: a totalizatőr-gépeknek a távoleső Alag helyett a fővárosban való felállitásáról...

HIREK

...

A Szalay-utcai csodaház szomoru története. Hetekig hemzsegett a sajtóban a hir az utóbbi időben egy zseniális, fenséges alkotásról, melyet korszakos férfiak fedeztek fel s amely megmenti az országot minden bajtól, sőt nemcsak az országot, de a müvelt nyugatot is. Ántánt-missziók, külföldi előkelőségek, az állam, a Közmunkák Tanácsa, a város vezetősége, a Műegyetem, mindenki, aki valaki ebben az országban, sietett kifejezni hódolatát a zseniális akvizitőr, *Katona* Fülöp dr. ur előtt, aki valami épületgyárat létesitett állitólag, mely nem tudni miféle célzatosságból, az Országos Lakásépitési Miniszteri Biztosság épületének orra alá cselekedett oda egy kis vityillót, mindenféle pót-, félpót- és normálanyagból, hogy mint egykor Dávid, harcra hivja a hatalmas Góliátot. A komoly szakemberek, az épitő iparral foglalkozó mesterek mosolyogva nézték a nagy csörtetést, melyet megelőzött a nagy csinnadratta. Nincs itt semmi boszorkányság, semmi felfedezés, de leginkább hiányzik a nagy olcsóság, mert az épület régi szabadalmak kölcsönbevételével, nagyon is kétes értékü falszisztémával és egyéb szerkezetekkel oly összegért állit elő egy háromszobás lakást, amelynél jóval olcsóbban normálanyagokból békebeli kivitelben épiti az Országos Lakásépitési Miniszteri Biztosság telepeit csendben és becsületesen. A legérdekesebb azonban az, hogy a székesfőváros tanácsánál a ház tervezői, hogy hamarabb célhoz jussanak, *tömör falitéglából való épitkezésre* kértek engedélyt. Minthogy pedig a kérdéses épitkezési rendszer ettől a valóságban eltér, *Bárdi* István tanácsnok utasitotta az V. ker. előljáróságot az épitkezés beszüntetésére és az épitővállalkozók megbirságolására. Ez lett a nagy csinnadratta vége.

Kik az ügyosztály-referensek? A párt elnöksége most állitotta össze az ügyosztály-referensek névjegyzékét, mely a következő: Elnöki: *Csilléry* András dr. Ut- és csatornaépitési: *Piazza* Győző. Város épitési: *Petrovácz* Gyula. Katona és illetőségi: Katona: *Zilahi-Kiss* Lajos. Illetőség: *Kazay* László dr. Közlekedési: *Baránsky* Gyula dr., *Zlinszky* János dr. Pénzügyi: *Minke* Béla dr., *Lipthay* Lajos dr., *Rerich* Elemér. Tanügyi: *Usetty* Ferenc, *Szőke* Gyula dr., *Aubermann* Miklós. Közélelmezési: *Wayand* Miklós, *Joanovich* Pál, *Törökné Kovách* Hermin. Közjótékonysági: *Ortvai* Rezső, *Biensky* Lipótné. Közegészségügyi: *Csilléry* András dr., *Brezovszky* Emil dr., *Bohn* József. Közjogi és anyakönyvi: *Conlégner* József dr., *Kazay* László dr. Világitási: *Buday* Dezső, *Joanovich* Pál. Épitkezési: *Wenskay* Nándor, *Nagy* István. Szociálpolitikai: *Oberschall* Viktor dr., *Lázár* Ferenc dr. Közgazdasági: *Ambrus* Gyula dr., *Müller* Antal. Városgazdasági: *Ilovszky* János, *Horváth* Károly, *Törökné Kovách* Hermin. Árvaszék: *Lázár* Ferenc dr

A burgonyát nem fogják zárolni. Mint értesülünk, a minisztertanács legutóbbi ülésén végleg döntött a lex Folkusházy dolgában. Ismeretes a napilapokból, hogy Folkusházy polgármester előterjesztést tett aziránt, hogy egyelőre vegyék zár alá a krumplit Szabolcsban, Schnetzerék akciója ugyanis ugy felverte a burgonyát árát, hogy a főváros másképp nem tudja olcsón beszerezni a szükségletet s nem fejthet ki üdvös árszabályozó tevékenységet. A minisztertanács a *Folkusházy-féle* javaslatot *elvetette* és továbbra is a *szabad* forgalom álláspontjára helyezkedett, ujabb példájaként annak a politikának, mely a háboru alatt annyira bevált *kötött gazdálkodás* helyett a fogyasztóra csupán árdrágitást jelentő *szabadkereskedelmet* favorizálja. A fővárosnak a burgonyabeszerzés terén elkövetett hibáira különben még lesz alkalmunk rámutatni.

Ki lesz az uj árvaszéki ülnök? *Bereghy* Kornél dr. nyugalomba vonulását szerdán intézi el a főváros törvényhatósági bizottsága. Az ilyképpen megüresedő árvaszéki ülnöki állásra még ezen a héten kiirják a pályázatot. Legtöbb sánsza *Czeller* Ferenc dr.-nak van, aki egyike az árvaszék legtehetségesebb és legszimpátikusabb tisztviselőinek.

Az állami alkalmazottak kedvezményes villágitása. Több izben hirt adtunk azokról a tárgyalásokról, melyeket a gázgyár vezetősége a pénzügyminisztériummal folytatott a közalkalmazottak kedvezményes gáza és villanya ügyében. A helyzet ugyanis az, hogy az év elején a főváros csak azon feltétel mellett engedélyezte az állami tisztviselők kedvezményes világitását, hogy ezt az 52 milliót, amibe a fővárosnak az a kedvezmény önköltségi áron kerül, *az állam a fővárosnak megtéríti.* Még *Hegedüs* pénzügyminiszter hozzájárult a főváros ezen kivánságának teljesitéséhez, az 52 millió folyósitására azonban eddig nem került sor. Az elmult héten *Sipőcz* Jenő dr. polgármester és *Ripka* Ferenc dr. udvari tanácsos, a gázgyár vezérigazgatója felkereste *Valkó* Lajos dr.-t, a pénzügyminisztérium vezetésével megbizott államtitkárt és közölték vele, hogy az 52 millió folyósitása immár elodázhatatlan, mert a gázgyár a legszükségesebb kiadások fedezésére sem rendelkezik forgótőkével. *Valkó* dr. deferált a főváros kivánságának és intézkedett, hogy a gázgyárnak azonnal 27 millió koronát utaljon ki a kormány. A fennmaradó összeg folyósitásának november 15-e a határnapja.

Jövő héten lesznek az altiszti kinevezések. Jelentette az *Uj Budapest*, hogy az altiszti kinevezések előmunkálatai folyamatban vannak. A hónapokig tartó munkálatok most befejeződtek, és ezzel kapcsolatban elkészült az altisztek rangsora is. Ilyképen semmi akadálya sincsen *az ideiglenes altisztek kinevezésének*, melyet értesülésünk szerint a jövő héten fog megejteni a polgármester.

A Magyar kir. Operaházzal szemben levő, teljesen ujjáalakitott Blaha Lujza-Szinházat, ahol Ángyán—Drasche és Zágon mulatságos operettjét, a *Délibáb herceg*-et adják, a legelőkelőbb közönség látogatja, amely az énekszámok nagy részét megismételteti és gyönyörködik a pazar fényü és finom izlésü uj szinházban.

A hollandi menyecske táblás házak előtt kerül szinre nap-nap után a Király Szinházban. A nagysikerü Kálmán-operettet e hét minden estéjén megismétlik. Vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal *János vitéz*-t játszák.

Egy héttel előre viszik el a Szinház előadásaira az összes jegyeket. A rendkivüli sikerü darabot e héten kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap játsszák a Magyar Szinházban. Szerdán és szombaton a nagy népszerüségü Lakatos-darabot, a *Fakir*-t ismétlik meg. Vasárnap délután a *Buzavirág*-ot adják 3 órai kezdettel, mérsékelt helyárakkal.

Az Andrássy-uti Szinházban e héten is minden este szinre kerül a legutóbbi müsor: *Egy félóra alatt, Az oroszlán, Palika játszik* és a kitünő magánszámok. Ugyanezt a müsort ismétlik jövő vasárnap délután is 3½ órakor, mérsékelt helyárak mellett.

31—37-ik előadása lesz a Blaha Lujza-Szinházban e héten Drasche—Ángyán—Zágon mulatságos operettjének, melynek előadásai a gyönyörü kis szinháznak gyors népszerüséget szereztek. Vasárnap délután a *Tündérek cselédjét* ismétlik 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A gazdag lány rendkivüli sikere dominálja a Belvárosi Szinház müsorát. Szenes Béla vigjátékának minden ötletét, elmésségeit éppen ugy, mint érzelmes jeleneteit nyilszini tapsokkal jutalmazza a napokkal előre eladott házak közönsége. *A gazdag lány* váltakozva szerepel a müsoron a *Negyvenéves asszony*-nyal, melyet *Márkus* Emma ragyogó müvészetének hódolói tapsolnak.

A változatos müsor és a Budapesti Szimfonikus Zenekar bemutatkozása különös jelentőséget kölcsönöz a Városi Szinház e hetének, melyen négyszer szerepel a diadalmas *Reichstadti herceg*. Hétfőn *Bánk bán* megy *Környei* Bélával a cimszerepben, kedden *Tosca* kerül szinre, *Walter* Rózsi, *Szende* és *Ocskay* felléptével, pénteken a *Cremonai hegedüs* nemzeti gyász miatt elmaradt fölujitása következik a *Bajazzók*-kal, vasárnap délután a *Trubadur*-t adják. Vasárnap délelőtt 11 órakor tartja első hangversenyét a Városi Szinház megbővitett zenekarából alakult Budapesti Szimfonikus Zenekar, mely *Ábrányi* Emil vezetésével hézagpotló szerepet tölt be zenei müveltségünk terjesztésében. A müsoron Beethoven III. Leonora nyitánya, Mozart G.-moll szimfoniája és Tschajkovszky VI. (Pathetique) szimfoniája szerepel.

Előkelő társaságba visz a Vigszinház ujdonsága, a *Naplemente*, Pierre *Wolff* francia szalondarabján finom elegáns hang vonul végig. Izgalmas főcselekményét kedves, mulatságos epizódok tarkitják. Páris egyik legkiválóbb müvésze, *Francen*, játszotta *Fabrégest*, a *Naplemente* hősét, akinek sokszinü alakját *Hegedüs* Gyula fogja nálunk kreálni. Rémon Jacqueline szerepét a szerző az ünnepelt *Provost* Jeanne számára irta; nálunk *Gombaszögi* Frida játssza a hősnőt. Kedves páros jelenete van *Makay* Margitnak, *Szerémy* Zoltánnal, aki ezuttal mint rendező is szerepel. *Boross* Géza egy nyolcvanéves herceg figuráját viszi szinpadra. Először lép fel *Bérczy* Géza, aki egy szerelmes fiatalembert játszik. Először lép fel még *Harmos* Ilona és *Lázár* Mária is és először játszik uj szerepet a Vigszinházban *Füzes* Anna. Két kis ballerina alakját személyesiti *Korányi* Mária és *Takács* Klári; *Bárdi* Ödön rokonszenves inasalakot ad.

Mozgókép-Otthon. A Corvin filmgyár nagysikerü müve: *Farsangi mámor*, Lenkeffy Icával és Petrovich-csal, valamint a *3 fej* cimü legujabb Joe Debbs detektivfilm állandóan telt házakat vonz. November 11-én, a Mozgókép Otthon premiérjén bemutatásra kerül a *Férj nélküli feleség* amerikai vigjáték öt felvonásban Carmell Myerssel és *Az utca leánya*, amerikai regény öt felvonásban Priscilla Deannal a főszerepekben.

Művészet, kamara, mestermű ez a három fogalom egybeforrott. *A Fejnélküli Lovas* II. merész küzdelem-sorozata és a *Jim bünének* amerikai bája kiegészitik egymást. Előadások naponta ½5, ¾7 és 9 órakor.

KÖZGAZDASÁG

A Forniergyár és Keményfatermelő R.-T. Budapest, mely a Pesti magyar kereskedelmi bank érdekköréhez tartozik, immár egyesitette magában a Magyar forniergyár r.-t. és a Keményfatermelő r.-t. összes üzemeit. Az ilyenképen kiterjedt alapon működő vállalat fejlődése állandóan igen kedvező olyannyira, hogy már a folyó üzletévre 25 százalékos, tehát 50 korona osztalékot helyez részvényeseinek kilátásba. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank a részvényeknek egy részét a majoritás megtartásával eladta egy csoportnak, mely a Nemzeti Takarékpénztár és Bank R.-T.-ból, a Stux Gyula és Hugó, Keszthelyi és Társai és Politzer, Rosenberg és Társa bankcégekből áll. Ez a csoport a részvényeket a budapesti tőzsdén legközelebb be fogja vezetni.

Az Atlantica közgyülése. Az Atlantica Tengerhajózási R.-T. Polnay Jenő elnöklete alatt tartott rendkivüli közgyülése egyhangulag elfogadta az igazgatóság összes előterjesztéseit és kimondta az alaptőkének 100 millió koronára való fölemelését. Az egyelőre kibocsátandó 131 ezer 500 uj részvényre az elővételi jog 5:8 arányban részvényenként 500 korona lefizetése ellenében november 7—15-ike között gyakorolható.

A dr. Just-féle izzólámpa és villamossági gyár r.-t. korábban elhatározott tőkeemelésének második felét 12½ millió koronával most hajtja végre. Az elővételi jog 5:1 arányban részvényenkint 200 korona lefizetésével november 15-ig gyakorolható a Strasser és Társa bankháznál (V., Nádor-utca 11.).

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

Nagy Ferenc szállító
IV., Szarka-utca 7.
Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

Hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvákat ellátó árubeszerző részvénytársaság
IV., Városház-utca 14.
Telefon: 166—75.
Vesz és elad nagyban mindennemü terményt és hüvelyeseket.

Hegedüsné Karácsonyi Boriska
női divattermei
Budapest, III., Zsigmond-u. 66.

Keresztény társadalmi alapitás!
„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Őszi, téli női és férfi-kelme ujdonságok
nagy választéka.
Barchet, flanell, fehér pamutáruk, Schroll-féle sifonok, zefirek, cretonok. Harisnyák és fehérnemüek. **Minden cikk mindig a legjutányosabb és minden versenyt biró árakban. Nem hangzatos reklám, hanem reális, szolid kiszolgálás.**

Vigadó-kávéházat, kioszkot (Hangli)
átvettem és ujonnan átalakitva
MEGNYITOTTAM.
Szives látogatást kér **BABÓCSY LŐRINC,**
a Duna-palota (Hotel Ritz) volt főpincére

Zucker Béla banküzlete
Tőzsdepalota *Külföldi pénzek vétele és eladása legkedvezőbb feltételek mellett.*

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
JÖNNEK A HUSZÁROK! Suppé operettje és a novemberi müsor variété-attrakciói.
Kezdete este negyed 8 órakor.

NEMZETI ROYAL ORFEUM
Sarkadi Aladár felléptével **A 28-as** Bús Fekete László és Zerkovitz Béla uj operettje és a nagyszerü novemberi müsor.
:: Kezdete este fél 8 órakor ::

Kötött és szövött áruk
Guttmann Béla *Koronaherceg-utca 6. szám.*

BLAHA LUJZA-TÉR 2. SZÁM. **APOLLO-SZINPAD** TELEFON: JÓZSEF 13-26.
(APOLLO-KABARÉ)
A VÉSZKIJÁRAT vigjáték egy felv. Irta: Liptai Imre.
Rózsahegyi Kálmán felléptével: **RACAGJ BAJAZZO...!** Harmat Imre dramolettje.
Boross Géza, Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Sándor József, Saásdy Alice és Áldori László uj magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor.

PARISIEN GRILL Blaha Lujza-Szinház épületében Operával szemben UJONNAN ÁTALAKITVA.
Mimi Marlow ✦ Willy Engel-Berger

Az Ernst-Muzeum Aukciói
XVII.
Főuri és különböző más magánbirtokból származó mütárgyak.
Elsőrangu régi és modern festmények
(Barabás, Bihari, Benczur, Hamilton, Janssens, Lampl, Lotz, Mányoky, Munkácsy, Netscher, Ridinger, Rugendas, Zichy.)
Nagyértékü iparmüvészeti tárgyak: arany, ezüst, porcellán, bronz, szőnyegek, butorok stb
Kiállitás: 1921. november 10—13-ig. 9 órától 5-ig.
Aukció: 1921. november 14-től naponként d. u. 3-tól.
Illusztrált katalógus 100 korona.

1. évfolyam Budapest, 1921 november 16. 45. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Ki a bűnös?

Folkusházy alpolgármester a székesfőváros törvényhatósági bizottságának szerdai közgyülésén közel másfélórás beszédben ismertette Budapest élelmiszerellátását és rámutatott arra, hogy a kenyérmagvak folytonos drágulásának elsősorban *a szabadforgalom az oka*, az a szabadforgalom, mely a fogyasztó osztály teljes semmibevevésével *kizárólag a termelőknek és a közvetitő kereskedelemnek szolgáltatta ki a milliós Budapest mindennapi kenyerét.*

Az alpolgármesteri nyilatkozatra, mint riadt hangyaboj, mozdulnak meg az érdekeltségek különböző kategóriái, hogy tiltakozzanak a szörnyü vád és még szörnyübb felelősségrevonás ellen. A gazdatársadalom sugalmazott cikkei összetalálkoznak a liberális sajtó fejtegetéseivel és egyképen a fővárost támadják, amelynek hatósága az ő véleményük szerint elfelejtett, vagy nem tudott gondoskodni idejében Budapest lakosainak egy esztendei lisztszükségletéről. Megmozdult azonban a kereskedő érdekeltség is és az OMKE legutóbb megjelent számában *Frey* Kálmán, az áru- és értéktőzsde alelnöke, egy inkább izléstelen, mint tartalmas cikkben igyekszik elháritani a gabonakereskedők fejéről a felelősséget, kijelentvén, hogy a kereskedők valahányszor a kormány, vagy a kereskedelmi malmok vásárolni akartak, készleteiket a mindennapi áron felkinálták és igy sok-sok ezer vagon adódott el. A harmadik gabonaérdekeltség, mely a *Futura* cimü csökevény állami szervnek hozzánemértéstől, bürokratizmustól és végzetes hibáktól terhes köpönyegében jelentkezik, nem nyilatkozik a sulyos vádak ellen, hanem most novemberben, elkésetten és céltévesztve igyekszik az ellátatlanok gabonáját összevásárolni és ezzel még inkább felhajtja a gabona árát.

Nem célja az *Uj Budapest*-nek, hogy igazságot tegyen a marakodó felek között és vajmi kevéssé érdekel minket, hogy a termelő osztály, a kereskedő, vagy a Futura a bünös-e a gabona árának állandó emelkedésében. A tény az, hogy *a kenyérmagvak türhetetlenül drágák*, a fővárosnak pedig, amelyre, mint a leggyengébbre, valamennyi érdekeltség siet ráhuzni a lepedőt, *sem pénze, sem módja, sem hatalma nincs és nem is volt arra*, hogy akár a főváros lakossága részére megfelelő mennyiségü gabonát szerezzen be, akár hogy kormányhatósági segitség nélkül más módon gondoskodjon a főváros lisztellátásáról, akár hogy a szabadkereskedelem által diktált áralakulásba irányitóan folyjon be.

A főváros képviselői voltak azok, akik a közélelmezési minisztériumban, majd a közélelmezési tanácsban sikra szálltak a gabona *kötött forgalma mellett* és rámutattak azokra a veszélyekre, amelyeket a forgalom feloldása rejt magában. A fővárosnak nem, az államnak lehetett volna eszköze arra, hogy a gazdatársadalomnak azon igéretét, mely szerint a gazdák a kötött forgalom további fentartása esetén a termelés redukciójával fenyegetőzdtek, kellő értékére szállitsa le és a maga erőszakos intézkedéseivel kényszerithette volna a gazdatársadalmat arra, hogy Magyarország megcsonkitása necsak *előnyére* vált légyen az ország gerincét alkotó földmivelő osztálynak. Ám a főváros nagyon jelentéktelen tényező volt és az ma is az állammal, amikor a termelők érdekeiről van szó, a mi szegény, eladósodott fővárosunk örül, ha egyik napról a másikra tengetni tudja az életét és álmában sem mer gondolni arra, hogy nyolcszázmillió koronája legyen — mert ennyi kellett volna julius havában a főváros teljes lisztellátására — problematikus értékü beruházásokra.

Ki a bünös, ki a felelős? Mindenki, csak nem a főváros. Hiába mentegetőznek *Frey* Kálmán és *Éber* Antal, hiába lamentálnak a gazdák, hiába burkolódzik előkelő, de mégis sokatmondó hallgatásba a *Futura, ők valamennyien bünösek és felelőssek Budapest ez évi téli inségéért. Mindenki bünös, mindenki felelős*, kivéve a fővárost, eladósodott, nincstelen, szerencsétlen fővárosát egy szerencsétlen országnak.

A mintavásárok

Irta: PURÉBL GYŐZŐ dr., székesfővárosi tanácsnok

II.

Célom az, hogy necsak a hivatalos körök tudjanak a beszámolásról, hanem mindazok is, akik a jövő vásárok rendezésében akár közvetve, akár közvetlenül részt fognak venni; célom továbbá az, hogy az előbb emlitett, iparunkat és kereskedelmünket sulyosan érintő, okokat és versengést feltárjam és felhivjam mindenkinek a figyelmét arra, hogy *itt már sürgősen cselekednünk kell.* Nemcsak az iparosoknak és kereskedőknek és ezek vezető férfiainak, hanem magának a kormánynak és hatóságoknak is bármilyen anyagi áldozatokba kerüljön is az, támogatni kell, mert amint később látni fogjuk, *mindenütt a kormány és a hatóság nagy anyagi áldozatot hozott és erkölcsi támogatásban részesitette az ügyet.* Bár tudomásom szerint mindenütt válságos az anyagi helyzet, de a hazafias érzülettől áthatva, mindenütt csak egy cél lebegett a szem előtt, hogy az ország iparát és kereskedelmét meg kell menteni, esetleg ujra alapozni, fejleszteni, forgalmat megteremteni, amelyet csak ugy lehet, *ha mi is a szomszéd államok jelentős iparosainak és kereskedőinek figyelmét felhivjuk arra, hogy vagyunk, hogy cselekedni tudunk, hogy erős az akaratunk.*

Mielőtt azonban tanulmányutunk részleteire reá térnék, nem mulaszthatom el, hogy a budapesti kereskedelmi és iparkamara által rendezett tavaszi és keleti vásárok felől egy kis történelmi ismertetést, visszapillantást ne nyujtsak, mert mint előbb emlitettem, elvitathatatlan az, hogy a Budapesten rendezett árumintavásárok körül, amelyek hazai keretekben mozogtak a kereskedelmi egyesülés és a budapesti kereskedelmi és iparkamara érdemeket szerzett és amely vásárok rendezését a főváros mindannyiszor anyagilag és erkölcsileg támogatta.

Az első tavaszi vásárt a *fővárosi kereskedők egyesülése* rendezte és célja az volt, hogy segitsen a kisebb és tőkeszegényebb iparosokon, akiknek nincs alkalmuk arra, hogy a költséges utazgatással szerezzék meg a szükséges üzleti összeköttetéseket, célja még az is volt, hogy minél nagyobb számban hivja az ország fővárosába a vidéki, esetleg külföldi kereskedőket.

Ezt az első vásárt *1906. évben* rendezték a Városligeti Iparcsarnokban, ahol 88 eladó és mintegy 800 vidéki vásárló, kereskedő vett részt 50.000 koronányi forgalommal, ez a vásár három napig tartott; 1907-ben már 202 eladó s mintegy 2000 vidéki kereskedő megjelenésével 250.000 korona forgalmat értek el, s már akkor propagandát fejtettek ki oly irányban, hogy Szerbia, Bulgária és európai Törökország, Románia, Bosznia-Hercegovina és Dalmácia kereskedőit a vásár látogatására birják és a rendelkezésre álló minden eszközt felhasználtak arra, hogy a tavaszi vásár a keleti kereskedők és a magyar iparosok között állandó érintkezési pont legyen és hogy ily módon a székesfőváros legyen a találkozási helye kelet és nyugat kereskedőinek.

Az *1908. évben* rendezett vásáron már számos külföldi kereskedő jelent meg, nevezetesen orosz, lengyel, szerb, bolgár, román és német exportőr. A vásáron 311 árusitó cég vett részt, tehát 130-al több, mint 1907-ben. Az összterület 2960 négyzetméter volt, tehát háromszor nagyobb az 1907. évi vásárnál, a forgalom pedig félmillió koronára rugott. Vidéki kereskedők közül mintegy 1200-an vették igénybe a mérsékelt vasuti jegyeket. Már ennél a vásárnál sikerült a köztudatba bevinni ezen intézmény fogalmát, céljait és rendeltetését és elnyerte azokat a lényegbeli és formai kellékeket, amelyek a vásár állandósitását és továbbfejlesztését indokolttá teszik. Ezen a vásáron már a külföldiek is vásároltak és ezen a vásáron történt meg először, hogy az utazásra a kereskedelemügyi miniszter ur kedvezményes jegyeket bocsájtott a vásárra utazó kereskedők rendelkezésére.

A vásárok rendezése alkalmával az az irány vezette a rendezőséget, *hogy az érdekelt iparosok és kereskedők üzleti szempontjai sérelem nélkül maradjanak.*

Az 1909. és 10. években a vásár jellege mindig nagyobb és erősebb lett és az árusitásra megjelenő iparosok és gyárosok száma folytonosan emelkedik és az 1906. évi számadatokhoz képest 450%-os emelkedést mutat. Forgalma már egy millió korona volt. Ugyanebben az időben a főváros a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, az Országos Iparegyesület, a Gyáriparosok Országos Szövetsége, a Magyar Védőegyesület, az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés, a Magyar Kereskedelmi Csarnok, a M. kir. Kereskedelmi Muzeum, az Országos Iparművészeti Társulat, a Budapesti Kereskedelmi Testület, a Fővárosi Kereskedők Egyesülete véleményét meghallgatta oly irányban, hogy vajjon a *vásár fejlesztése szükséges-e.* Valamennyi egyesület egyhangulag kimondotta, hogy a *magyar ipar és kereskedelem érdekében tartja a vásár fejlesztését és a külföldi árucikkeknek a vásárra való bocsájtását;* nevezetesen olyanokét, amelyeket hazánkban egyáltalában nem gyártanak és amelyeket Magyarországon állandó kereskedelmi képviselet hoz piacra. Tudniillik a magyar iparosokat az az aggodalom szállta meg, hogy ha a vásáron a külföldiek megjelennek, akkor ez a magyar ipar rovására fog menni. *Mint emlitém, egyhangu volt a félelem, hogy a külföldi iparcikkek nem fogják sérteni a magyar iparos és ipar érdekeit, hanem ellenkezőleg iparosaink és gyárosaink meg fogják ismerni azokat a munkákat*, amelyek nálunk még nem készülnek, de amelyek a kereskedelmi forgalomra kiválóképen alkalmasak és megismerésük alapján remélhető, hogy ezeknek gyártását be fogják vezetni, el fogjuk ezzel érni azt is, hogy a külföldi gyárosok ezentul *közvetlen megbizásokat* fognak adni a magyar áruügynököknek és igy a tavaszi vásár hozzá fog járulni annak a nem egy izben felpanaszolt visszás helyzetnek a megszüntetéséhez, hogy a külföldi gyárosok bécsi ügynököknek adják a direkt megbizást és igy ezután budapesti áruügynökök csak másodkézből nyerik el a megbizásokat. Ebben az időben arról is volt szó, hogy ezen vásár megtarthatásának céljaira egy nagyobb, alkalmasabb épületet fognak emelni, amelyben egyuttal bőven lesz hely, hogy az a külföldi ügynököknek irodákul is szolgáljon. Ilyen értelemben fordult a budapesti kereskedelmi és iparkamara 1914. évben a főváros törvényhatósági bizottságához, hogy miután a városligeti Iparcsarnok befogadó képessége felette korlátolt és fekvése, valamint belső tagozatlansága nem a legmegfelelőbb, továbbá mivel a csarnokot füteni nem lehet, a kora tavasszal és télen a megközelitése sem kellemes a budapesti árumintavásár időpontjának megállapitása sem történhetik az üzleti érdekek szempontjából, hanem kénytelen igazolni a melegebb időszakhoz, amikor az iparcsarnokba való tartózkodás már türhető. Kéri a törvényhatósági bizottságot, hogy munkaprogrammjába vegye fel a vásár helyiségének a város

belső területére való áttelepitését és e célra alkalmasabb épületet emeljen. Utalt már akkor arra, hogy Lipcse városa a praktikusan berendezett vásárépületek egész sorát bocsátja a Messe rendelkezésére. Sajnálattal meg kell állapitanunk azonban, hogy ezen kezdeményezés abbamaradt és az épitkezés nem történt meg. Ma is a fokozottabb igényekkel szemben, a tavaszi vásárt még mindig a városligeti Iparcsarnokban tartják meg.

1906. évtől kezdve tavaszi vásár név alatt tartott budapesti árumintavásárok rendezése 1913 január hó 15-ike óta (a kereskedelmügyi m. kir. miniszter ur jóváhagyásával a budapesti kereskedelmi és iparkamara teljes ülésének határozata alapján) a kereskedelmi és iparkamara munkaprogrammjába vétetett fel és a kamara a nyolcadik árumintavásárt 1915. évi május hó 7-én rendezte először; ez a mintavásár is a városligeti Iparcsarnokban tartatott meg és ezt a kereskedelemügyi miniszter ur dijmentesen bocsájtotta a kamara rendelkezésére; a vásár 6 napig tartott. Az érdeklődés óriási mérvü volt, belföldi kiállitó 311, külföldi pedig 43, tehát összesen 354 volt. Nagyobb számban fordultak elő egészen szép üzletkötések is és nem egy iparos az árumintavásáron eszközölt kötéseivel biztositotta üzemének egész évi rendszeres foglalkoztatását. 1914. évben volt az utolsó tavaszi vásár, amikor is 419 cég vett részt mintáival, a vásár látogatóinak száma a százezret jóval tulhaladta, az elért forgalom pedig hozzávetőleges becslés szerint 21,000.000 koronát tett ki. Ugyanekkor a budapesti kereskedelmi és iparkamara az üzleti körökben koronként felhangzó kivánságokhoz képest elhatározta, hogy az árumintavásároknál reformokat és ujitásokat léptet életbe. Legtöbb vitát okozott az árumintavásár jellegének megváltoztatására irányuló törekvés. Vajjon ezen vásároknak *iparfejlesztő vagy kereskedelmi jellege legyen.* A kereskedelmi fejlesztés, kereskedelmi jelleg mellett szól, hogy a vásár csak akkor valósithatja meg a hozzáfüzött várakozásokat, ha a vásáron bemutatásra kerülő kinálat oly sokoldalu, hogy a kereskedő összes szükségleteit beszerezheti; ha tehát a budapesti árumintavásár látogatása valóban feleslegessé teszi a távolabbi beszerzési forrásokat, például a lipcsei vásár felkeresését. A külföldi verseny nem ártana a magyar iparnak, *mert az a szakmánk*, amely versenyképes, amugy is kedvezőbb helyzetben van és csak nyerhet az összehasonlitás által. Egyébként pedig a kifejlődött nagyobb forgalomból bizonnyal nagyobb rész jutna a gyengébb magyar iparnak is. Ennek az álláspontnak hivei a székesfőváros idegenforgalmi érdekeit is a maguk igaza mellett állitják sorompóba.

Ezzel szemben azok, akik a magyar árumintavásárt elsősorban iparfejlesztő intézménynek tekintik, hivatkoznak a tavaszi vásár alapitásának körülményeire, ennek kifejezetten hazai ipar fejlesztését célzó intencióira. Ezek a tavaszi vásárban jó eszközt látnak arra, hogy a belföldi és Balkán kereskedelem elé tárják a belföldi gyárak ipari mintáit, megismertessék azok beszerzési forrásait. Tény az, hogy a tavaszi vásár első években tisztára iparfejlesztési jellegü volt. A vásár anyagának bővitésével azonban egyenes arányban nem emelkedett az elért üzleti forgalom, az árumintáikat bemutató iparosok panaszkodtak amiatt, hogy a közönség érdeklődése ugyan állandó és fokozódó, azonban a detail kereskedők érdeklődése már kevesbé kielégitő; viszont a bevásárlási célból a vásáron meg-megjelenő kereskedők amiatt panaszkodtak, hogy az árumintakinálat nem kielégitő, hézagos és nem átgondoltan szervezett, nem öleli fel mindazt, amire szükségük lenne, ugy hogy kénytelenek a tavaszi vásár mellett egyéb beszerzési forrásokat is felkeresni. A megegyezés az volt, hogy hozzájárultak azoknak a külföldi árumintáknak bemutatásához is, amelyek hazánkban nem állittattak elő, viszont a belföldi nagykereskedelem érdekeinek védelmére kimondandónak vélte, hogy a külföldi áruminták csakis belföldi kereskedő, vagy ügynök által mutathatók be a vásáron, ahol a cikk külföldi származása határozottan feltüntetendő. A kereskedelemügyi miniszter ehhez hozzájárult és a keleti vásár már ezen szélesebb alapon rendeztetett meg.

1918. évben határozta el a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, hogy a vásár rendezésénél el fog térni az eddigi gyakorlattól és kiterjeszti a vásár anyagát a Kelet és Balkán produktumainak bemutatására is és ezért a vásárt Budapesti Keleti Vásár cimen rendezte meg oly célból, hogy az 1918. évi keleti árumintavásár valósággal a Kelet kapujává tegye az erre hivatott Budapestet. Azóta a vásárnak cime az eddigi tavaszi vásár helyett Keleti Vásár lett. Ezen a Keleti Vásáron 500 magyar, 58 külföldi iparos vett részt, de csak azért ennyi, mert az Iparcsarnok szük térfogata miatt több kiállitónak helyet nem adhattak és igy több mint száz iparost el kellett utasitani a vásáron való részvételtől. Ez alkalommal bebizonyosodott a már több izben hangoztatott kivánság jogossága, *hogy egy állandó kiállitási csarnokra a magyar közgazdasági életnek nagy szüksége van.* Ez a kiállitás nagy anyagi sikerrel záródott. Szófiából külön vonattal érkeztek a bolgár kereskedők, külön hajó is hozta őket, a szerb, albán, montenegrói, nisi és üszkübi kereskedők ugyancsak külön vonattal érkeztek Budapestre. Hasonlóképen külön vonattal jöttek a török, horvát és erdélyi kereskedők is. A Keleti Vásáron csak a Balkán részére eladott áruk értéke meghaladta a *39.000.000 koronát. A kiviteli tilalom alatt állott árukra propaganda kontigenst kaptak a kormánytól.* A kereskedelemügyi miniszter 2000 féláru vasuti jegyet adott a kereskedők részére, ezek csak akkor voltak érvényesek, ha azokat a Keleti Vásáron láttamozták.

Látható ilyképen, hogy *a Budapesten rendezendő árumintavásárok működése nem meddő, létjogosultsága megvan, csupán csak arra van szükségünk, hogy ezen nagyfontosságu kérdés iránt nagyobb érdeklődést tanusitsunk* s annak rendezésére a külföldi *Messamtok* mintájára egy külön szervezetet állitsunk fel, amelyben már eddig is rendező iparkamara, az állam, a főváros és egyéb ipari szakférfiak is résztvennének, hogy ezzel is nagyobb lendületet adnánk az ügynek és olyan kereteket adjunk az általunk rendezendő vásároknak, *amelyeket egy nagyobb szabásu, külföldieket is vonzó vásár megkiván, összeegyeztetve a hazai ipar és kereskedelem érdekeivel is.*

(Folytatjuk.)

A kontinens legszebb állatkertje

Miért támadják a városgazdasági ügyosztályt? — A Lendl-ügy a háttérben

A külföldi szakértők és látogatók általánosan *elismerően nyilatkoznak budapesti állatkertünk állományáról.* Igy maga *Bethlen* miniszterelnök is az állatkert látogatása alkalmával *Berczell* tanácsnok előtt kijelentette, hogy ámul az állatkertünk állományának nagysága és az egyes példányok jó táplálsága fölött, mert evvel szemben a párisi állatkert csak néhány szánalmas állapotban levő állatot mutathat a látogató közönségének.

Németország állatkertjei között a legtöbb a legválságosabb helyzetben van és néhányat a nagy drágaság miatt és az állathiány következtében *be is zártak.* Evvel szemben állatkertünkben számos értékes s a külföldi állatkertekben egyáltalában elő nem forduló exotikus állatpéldány van. Igy két viziló; három elefánt, három jávor-antilop, három jegesmedve, öt oroszlán, két leopárd, egy puma, egy ajakos medve, négy barna medve, hat amerikai bölény, hat európai bölény, két fehér bivaly, két zebra, hat teve, egy láma, két guanaco, három nilgau-antilop, három kecske-antilop, két mufflon.

Ilyen állatkerti állományra a külföldi nemzetek fiai mind büszkék volnának s ujságjaik dicshimnuszokat zengenének. Evvel szemben hazánkban szomoruan azt tapasztaljuk, hogy *a napisajtó egyes félrevezetett orgánuma* a kommün alatt szerepet játszott, felfüggesztett igazgató hamis adatai alapján oly hangon ir, *mintha állatkertünk teljesen kipusztult volna.* Az állatkert helyzetének rosszabbodását tisztán s egyedül arra vezetik vissza, hogy *nem Lendl az igazgató.* A valóságos adatok azonban az ellenkezőjét bizonyitják, igy pl. a madárállomány az 1919. év végén, tehát *Lendl* felfüggesztése után közvetlenül 775 példányból állott, mig a mai napon 795 érdekesebbnél érdekesebb szárnyasa van a madárháznak. Tehát 19 darabbal több, mint Lendl idejében. A két strucc *Lendl* idejében, 1917. évben hullott el, az egyik gümőkórban, a másik pedig gyomoráfuródásban, melyet is ajtózár és töltényhüvely idézett elő, s melyeknek pótlásáról miért nem gondoskodott az akkori igazgató? S miért nem dicsekszik avval, hogy az öreg Jónás viziló, a két elefánt és az összes zsiráfok, hogy

A régi Pest

Pest-Buda földje

A pest-budai föld is magánviseli a rajta elsétált idők nyomait, átviharzott száz és ezer esztendők barázdáit. Nem kell hozzá egyéb, csak egyszerü ásó s bizonyos mélységben már előtünik az a lap, amelyre Pest esti históriája van irva. Előkerülhetnek tárgyak, amelyeknek anyaga rokon egy mai anyaggal, formája ugyancsak hasonló életszükségletre vall, készitője, kovácsa és csiszolója ugyancsak ember, — de az idő, amikor ez az ember csiszolt és kovácsolt, oly messzire süpped a mult feneketlen teknőjén, hogy azt a társadalmat, amelyben ezek a tárgyak szükségletet szolgáltak, csak szabad csapongással tudjuk elképzelni s történelemmérésünk hozzá pontosan, holtbizonyossággal már föl nem ér. Laikus szemmel persze ez a szivéig kapart föld is csak csupasz agyag, szótlan és közömbös föld s a tárgyakat, amelyeken hideg hangga! koppan az ásó, nem tudjuk, hogy hová tegyük: primitiv ipari gagyogások, ha arra gondolunk, hogy ebben a fejlődés folyamán, később hová jutott az emberi finomodó képesség; barbár mondatok, ha eszünkbe jut egy csomó szépség, amit féltve őriznek a világban iparművészeti gyüjtemények. Laikus szemmel a máriaremetei vagy a Gellért-hegy lejtőjén lévő barlang sem jelent egyebet, csak barlangot, amelynek füstös falán, bevájt mélyedésein annyi kétségkivül látszik, hogy nem mai, régi. Ám ki hinné, hogy ez a régiség visszanyulik addig, amikor még nehány ezer év választ el a keresztény időszámitástól? Ki hinné, hogy az ily barlangban is ember lakott, a maga csontjainak megfelelőleg oly kényelemmel, mint a jó párnákhoz szokott idegen a párisi Hotel Champs Elysée-ben.

Senki se hinné, ha nem volna két tudomány, amelyek közül az egyik a földből, a talaj arculatából oly tisztán olvas, mint valami lapozható könyből. S a másik ugyancsak itt, a földben elásva talált tárgyak anyaga, alakja, technikája alapján több titkot tud meg valamely lepergett kulturáról, több eleven vonást ismer föl, mint amit olykor valami kusza irásbeli följegyzés ad. E két tudomány: a geológia és archeológia (őstörténet), amelyeknek lapjaira támaszkodva, a pest-budai talaj mindjárt más talaj, mint ahogy látszik egy modern bérház ablakából. Mint ahogy beszélt róla a tanitó az iskolapadban, a történelmi kézikönyv, amely az élet, a pest-budai földön keletkezett emberi szinjáték históriáját csak ott kezdi el az őt megillető érdeklődéssel, amikor egy pogány magyar fekete fejére vizet öntenek ezüst edényből s Vaykból István lesz. Azon a ponton, ami az uj időszámitás első évezredének legdrámáibb része, amikor Ázsia Európával, Kelet a világ minden irányával, Észak, Dél és Nyugattal viaskodik, amikor egymásután süppednek a pesti, dunántuli és erdélyi földben bronztestü Vénuszok, finom vonalu párkányok, vésett kövü gyürük: a népvándorlás nagyszerü megmozdulásán néhány röpke szóval átugrik. Holott ez idő előtt, amelyet a történeti tankönyvek egyszerüen avval intéznek el, hogy: pogány, — ez idő előtt, tudjuk, hogy már állt, virult, császárt is választott az óbudai széltől a Gellért-hegy aljáig huzódó város. Egy város, a nagy és raffinált, az ősi és dekadens Romának ifju és friss egészségü fia, amelyben minden megvolt az Urbs-nak, a városok apjának, az ókori Párisnak vivmányából: szinház, fórum, fürdő, posta, boulevard és vizvezeték. Mindez azonban még csak másfélezer év, nem tulságosan nagy és problematikus idő a régiségtudomány és a geológia számára. Ez már oly kultura és történelem, amelyről bőven vannak konkrét ismereteink, ahová meglehetős tisztán bevilágit a jó tudósok kezében lobogó fáklya. A homályba vesző élet, az emberi exisztálás elmosódó körvonalai ott kezdődnek, amikor a gellért-hegyi barlang mélyén kővésőt és szerpentinbaltát találtak, amikor Budapest környékén, mintegy ötven kilométeres sugaru körön belül — amelynek átmérője Szentendrétől a Csepel-sziget végéig huzható — különböző helyeken oly agyagedényt, bronzokat leltek, amelyeket a római emlékektől már ezer esztendők választanak el, amelyek a történelemelőtti idő jegyét viselik.

S ezzel most itt volnánk, a pest-budai föld őskorának, nagy regényének első, misztikus fejezeténél. Ami tudományos ásatások, valamint városszabályozás, ház- és vasutépités, kutfurás révén dobott ki magából a pest-budai föld: mindezt megszámozva és pénzzel bajosan kifejezhető vagyon gyanánt őrzik a Nemzeti Muzeumban. E holmik egy része kőből készült szerszám, amelyekkel az őskori ember végezhette itt a maga napjainak munkálatait. Kővésők, kőekék, kőgyaluk, balták, szarvasagancsból készült házieszközök (dunapentelei leletek). Előttük, némi fantáziával persze, szinte érezni a primitiv, praehistorikus, kissé még Ádámszerü ember lehelletét, nagy és sulyos topogását. A neolith, vagyis csiszolt kőkorszakbeli emberét, akinek otthoni csemegéje az édesvizi kagyló s akit ha eltemettek, guggolva, összehuzott lábakkal, ülve temettek el, melléje téve a tálat, amiből ebédelni, s a kancsót, amiből inni szokott, nehogy a halál után szükölködjék, ha eszébe jutna földi örömeit folytatni. Mint ahogyan ezt a tököli határban kiásott sir tárta föl, amely pont —

csak az értékesebb, ritkább állatokat emlitsük, *Lendl* protektorátusa alatt hullott el. Az állatok állományából nem a legutóbbi 2 év alatt tünt el a csimpánz, orángutáng, csőrös állat, kenguru, tapir stb. Hanem azok már a háboru első éveiben pusztultak el a *Lendl*-féle szakszerü vezetés alatt.

A sertés pestis által okozott kár az idejében végrehajtott oltások után nem okozott semmiesetre sem oly nagy veszteséget, mint az ország igen különböző gazdaságaiban.

Az állatkert kutya-tenyészetéről csak annyit közlünk, hogy régebben az állatkertnek ajándékba adott vagy *teljesen fajta jelleg nélküli ismeretlen származásu kutyák* kerültek eladásra, mig jelenleg csakis pedigrés kutyákat tenyészt az állatkert.

Az állatkertek állományának pótlása a mai valutáris viszonyok és szállitási nehézségek miatt lehetetlen. *Lendl* idejében pusztult teljesen ki az aquarium tengervizi állománya, mely nem pótolható a legnagyobb áldozatok mellett sem, mert a tengeri állatok a hosszan tartó utazás alatt, mielőtt még Budapestre érnének, elpusztulnának. Ezen bizony *Lendlnek* a kommün alatt kompromittált személyisége sem segithetne.

A legutóbbi alkalommal az egyik lap a patkányok garázdálkodásáról ir s ezen kártékony állatok elszaporodását *Lendl* felfüggesztésével hozza összefüggésbe. Ami a patkányok garázdálkodását illeti, jelenleg sokkal kevesebb a patkány, mint *Lendl* idejében, mert a védekezés ellenük intenzivebb most, mint volt annakidején.

A fácánház és baromfiudvar kifutóit a tavaszszal betonozták és szükebb nyilásu sodronyhálóval látták el védekezésül a patkányok ellen, tehát a régi szakértelmetlenség hiányából származó hibát a mostani vezetőség hozta helyre. A patkányok irtását állandóan végrehajtja az állatkert vezetősége, de sajnos az államvasutak raktáraiból, a mutatványos hely (vurstli) elhanyagolt zugaiból kerülnek ujból patkányok az állatkert területére.

A baromfikolera, mely külföldi állatkertekben ezer számra pusztitja a madárállományt, a megfelelő védekezés és oltások mellett állatkertünkben alig okozott kárt, mert a 11 év alatt összesen alig pusztult el harmine szárnyas kolerában.

Hagenbeck legutóbb megvételre ajánlott néhány Amerikából származott állatot, mely fajokból nagyrésze állatkertünknek is tulajdonában van. Igy 1 agutiért 10 dollárt kér, mely állatfajból az állatkertnek 21 példánya ezek szerint a mi valutánkra átszámitva *222.600 koronát ér* állatkertünk aguti állománya.

Ezek után csak azt kérdezhetjük, kinek van kedve *ily* árak mellett külföldről állatot vásárolni oly nagy rizikó mellett, mint amilyent a mostani szállitások okoznak. Egy fóka ára 300 dollár, azaz 300.000 korona, amelyet ha meg is venne az állatkert, nem tarthatná életben, mert friss tengervizi halakkal nem táplálhatná, mint a régi boldog időben, amikor a kelet-tengeri halat gyorsvonaton szállitották Budapestre.

Állatkertünk állományának kibővitésére oly nagy áldozatok szükségesek, melyeknek fedezésére csakis a konjunktura gazdagok gondolhatnának. Legjobb példák erre a francia lapokban megjelent felhivások, melyek szerint a párisi állatkert állományának felfrissitése végett a hadi milliomosokat kérik fel adakozásra.

A melegövi állatállomány kiegészitését végző expeditio kiküldése közismert okok miatt lehetetlen. Hiszen Hagenbeck maga teljesen feloszlatott állatkertjét Amerika segélyével csakis amerikai állatokkal tudja ujra benépesiteni.

A mesedélutánokról csak annyit irhatunk, hogy az idén is akart az állatkert vezetősége rendezni, de az illetők, akikkel megállapodtak, nem jelentkeztek s a régiek, Lendl pártfogoltjai, a keresztény irányzat miatt nem is jöhettek szóba, evvel szemben a szimfónikus hangversenyek a legnagyobb látogatottságnak örvendettek.

A tárgyilagos biráló és szakértő mindég elragadtatással beszél állatkertünkről, melyre minden igaz magyar büszke lehet s mi csak sajnálkozhatunk azon, hogy akadnak még szétszaggatott hazánkban oly gyászmagyarok, akik világhirü kulturintézményünket személyi érdek szolgálatában a sárba képesek rántani.

Tököl — egyébként leggazdagabb lelhelye a pesti, illetve pestkörnyéki föld őskorának. Egész temetőt, sőt két temető körvonalait rajzolja ide az archeológia. Mellette alig van Pest közelében lakott hely, község, szántott föld, ahonnét ne bujtak volna elő őskori nyomok. A kőszerszámok, a neolith-korszakbeli embei darabos portékái természetesen csak elvétve, ritkábban előfordulók, de az utána következő fejlettebb idő, a bronzkor maradványai, amikor az ülvetemetést halotégetés váltja föl: urnák, hamvvedrek, bronzkardok, csöngők, fibulák, karperecek stb. már gazdag példányokban sorakoznak a Nemzeti Muzeumban.

Hogy a pest-budai föld messzi derengő hajnalán kik jártak s lépegettek itt, miféle nép, faj, nemzetség: erre pontos ismeretünk nincs. Egész a magyar megtelepedésig, tudjuk, hogy ez a föld fontos átkelő-hely volt (Kelenföld) s tüzvonalában állt a főleg keletről, aztán délről, Itália felől, s északról, a tenger mellől vándorló népeknek. Sok és sokféle népnek, ellentétes vérü világoknak, amelyekről biztosabb ismereteink csak ott kezd alakulni, amikor Kr. e. hétszáz évvel a mai magyar földön is átvonul a keletről hömpölygő szkitha-mozgalom s vaskori kulturájának darabjait hagyja maga után. Ezek a bronzholmik azonban még régebbi vándorlások és megtelepedések emlékei. A Kr. e. második évezredé, amikor a népek eltolódásai Egyiptom ma rejtelmes drágakőként csillogó kulturáját is fenyegették. S amikor a pest-budai földre is rávetődhetett egy oly néphullám, amelynek bronztárgyain a maguk nyers módján, Egyiptom, India kulturájának távoli visszfénye rezget, s amely szintén onnan szakadt ki, ahonnan nagy idő mulva hosszu utra indulnak magyar lovasok: a mélytitku Ázsiából.

Dömötör István.

A Margitsziget jövője

Eldőlt a Közmunkatanács pályázata
Beszélgetés az első dij nyertesével

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa a mult hét végén döntött a Szent Margitsziget rendezésére és átalakitására benyujtott pályaművek fölött s az első dijat — ötvenezer koronát — *Kertész* K. Róbert épitész, miniszteri tanácsosnak itélte oda. Ez alkalomból felkerestük hivatalában a pályadijnyertes művészt, aki készséggel állt rendelkezésünkre s azon kérdésünkre, hogy pályanyertes terve szerint hogy festene a Margitsziget képe, a következő felvilágositást adta:

— Tervem alapgondolata az, hogy *a sziget alsórésze szórakozásra, közepe üdülőhelyül s felső része gyógytelepül szolgálna.* Gondoskodtam arról, hogy a szigetet látogatók a hidon a villamosról leszállva fedett árkádsorok között jussanak a sziget területére és a villamosvasutakhoz, mely a mai kocsiut mentén vezet fel a sziget felső részén létesitendő gyógytelephez. Az alsómargitszigeten nagyszabásu *sikkertészeti megoldást* létesitek vizmedencével, árkádokkal és szoborművekkel s ennek befejezéséül szolgál az *Ybl* mester által épitett alsószigeti vendéglő épületének stilszerü kiegészitésével az uj nyári nagyvendéglő és kávéház. Ez előtt vonul el az *uj korzó*, amely az alsószigeti keleti és nyugati parti állomásokat köti össze. A mai sporttelep helyén *a tenniszklubot* helyezem el ugy, hogy a régi sportházat itt megtartom. A mai nagyszabásu sporttelepet körülbelül ott adom, ahol a mai *dunai strandfürdő* fekszik. Ennek közelében van a *szinház* és még feljebb kilátással Budára a nagy idegenforgalmi *luxus-szálloda*. A budai part felé eső oldalon 32 méteres *korzóutat* terveztem, amely felvezet a sziget csucsáig. E szálloda felett egy területet *kiállitási parknak* szántam s kiállitások céljaira tartottam fel olyan méretekkel, hogy az itt épitendő kiállitási csarnokban *a keleti vásár* és hasonló természetü kiállitások is megtarthatók legyenek.

— A sziget Pest felé eső partján a mai korzó helyén épiteném fel *Alpár* Ignác millináris vadászati pavillonját, mint cukrászdát és ehhez csatlakoznának a part mentében az evezős egyleteknek szárazföldi klubházai. Ezen az oldalon keskenyebb sétakorzó ut vezet fel a sziget csucsáig. A sziget belső régi parkját ugyszólván érintetlenül hagyom. *Aminthogy egyáltalában elvem volt, hogy a régi szép nagy fák közül egyetlen egyet sem áldozzak fel, az egész kompoziciónak a meglevő természeti szépségekhez kellett alkalmazkodnia.* A sziget középső részén fekvő kertészeti telep mai tultengő méreteit leredukáltam. Itt elsősorban rózsakertészetet gondolok létesitendőnek, amelynek kereteiben nagy *pálmaház* és a Viktoria Regia medence foglalna helyet. A régi *nádori kastély* kegyelettel megőrzendő. Itt egy a sziget multját feltáró *intim muzeum* volna berendezhető. Ép ugy változatlanul hagyom a szigeti romok vadregényes partrészletét, ahol a templomrom szentélyében *Szt Margit királyleány* szobra állitható fel. Az Arany János tölgyei és érczszobra előtt vizmedencével hangsulyozott parkirozást adok. A felső szigeten a fürdőház *Ybl* mesterünk kitünő alkotása mellett létesülne. Ez képezné központját a gyógyfürdő telepnek. A fürdő és a gyógyudvar épületét fedett árkádokkal összekötve itt egy egységes architektonikus kompoziciót alakitottam. Itt sorakoznának a keleti fekvésü *gyógyszálloda* 200 szobával, *egy uj fürdőépület*, a gyógyteremépület, *ivócsarnok* és fedett sétány bazárokkal. A mai nagy szálloda pandanjául helyezem el succescensen a tulsó oldalon a *szanatóriumot*, ugy ehhez, mint a szállodához 4—4 depandenszerü villa csatlakozik a partok mentén a felső sziget csucsán épült uj fürdő épülethez. A központi fütőház és a reprezentativ megjelenésü viztöltőháznál a sziget csucsán áthalad az uj Hungáriakőruti hid, amelyre azonban a gyógytelep üzeme zavartalansága érdekében *csak gyalogjárót* terveztem. A sziget legvégén monumentális kiképzéssel kilátócsarnokot adok.

— Röviden ennyit mondhatok tervemről — mely három hónapig készült — s mellyel szeretettel foglalkoztam, mint a sziget régi rajongója. Azt hiszem, sikerült a természeti szépségek megőrzése mellett oly megoldást produkálni, melynek alapja a sziget hivatásszerü jövőjének megteremtése. Örülök, hogy ezzel a munkámmal, ha talán kis lépéssel is, előbbrevihettem ezt a kérdést, amely oly integráns, nagyjelentőségü része Budapest világvárosi kifejlődésének.

A főváros barnaszén-akciója

Gyöngyösvidéki barnaszenet adnak a szénjegyekre
Biztositva van a tüzelőellátás

A külföldi és belföldi szén árának állandó emelkedése azt a feladatot rótta a főváros közgazdasági ügyosztályára, hogy egyéb eszközök igénybevételével igyekezzen gondoskodni Budapest szegényebb néposztályainak téli tüzelőszerellátásáról. Ezt a fütőanyagot sikerült is megtalálni a *gyöngyösvidéki barnaszénben*, mely a főváros és a szénbizottság egybehangzó véleménye szerint ugy minőség, mint ár tekintetében mindenben megfelel a legszigorubb követelményeknek is. A főváros téli barnaszénellátásáról *Purébl* Győző dr. tanácsnok, a közgazdasági ügyosztály vezetője, a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— A szénkormánybiztosság intézkedésére Budapest naponta 45 vagon hazai szobafütőszenet kap, ami a szükségletet korántsem elégiti ki, mert 75 vagonra lenne naponta szükségünk, ha a háztartások békebeli szükségletét vesszük számitásba. Mikor a hiányzó pénzmennyiség pótlásáról gondolkodtunk, — mert a porosz szén a mai valutáris viszonyok mellett igazán nem jöhet számba — ötlött eszünkbe a *gyöngyösvidéki barnaszén*, melyből napi 20 vagont termelnek, — ez a mennyiség pedig bőségesen lehetővé teszi a szegényebb néposztályok szénellátását.

— A gyöngyösvidéki barnaszén kalóriaértéke *3000* körül mozog, *vagyis fütőértéke jóval nagyobb a fánál.* A barnaszenet jegy ellenében hozzuk forgalomba, egy-egy szénszelvényre 1—1 mázsa barnaszén lesz kapható, mázsánként 130 koronás árban.

— A barnaszenet nálunk még bizonyos idegenkedéssel fogadják, holott Bécsben már évek óta ezzel fütenek, és *ott nagyszerüen bevált.* Nincs kétség aziránt, hogy nálunk is be fog válni, és a közönség szegényebb rétegei uj fütőanyagukat találják meg benne.

HIREK

•••

A Keresztény Községi Párt uj helyiségei. A Keresztény Községi Párt elnöksége értesiti a párt tagjait, hogy 1921 november hó 15-én, kedden uj helyiségébe (IV., Királyi Pál-utca 11., I. emelet) költözik, ahol *aznap este 6 órakor tartja első értekezletét.* Kérjük a párt igen tisztelt tagjait, hogy ezentul necsak a kedden tartandó értekezleten, hanem *a nap bármely szakában* is keressék fel a pártkörhelyiséget, mely ezentul a párttagok rendelkezésére áll. Budapest, 1921 november 11. Dr. *Wolff* Károly elnök.

Az 1922. évi közmunkák programmja. Az utóbbi időben sok vád éri a fővárost, hogy közmunkaprogrammja nem elégiti ki a vállalkozók kivánságát. Alább közöljük a főváros jövő évi közmunkaprogrammját, mely a legalkalmasabb e vádak megszólalására:

Az 1922. évi költségelőirányzat tervezetébe az illetékes ügyosztály a következő közmunkákra kérte az alábbi hiteleket és pedig:

a IX. ker. soroksári Dunaágban épülő rakpart folytatólagos megépitésére	30,000.000 K-át
az I. ker. Sasadi hegyivizek szabályozására	1,500.000 „
a III. ker. Szépvölgyi-árok rendezésére	600.000 „
a X. ker. tenyészállatvásárhoz vezető ut épitésére	500.000 „
az I. ker. Villányi-ut és ebbe betorkoló Névtelen-utca folytatólagos kiépitésére	4,200.000 „
a VI. ker. Állatkerti-körut kikövezésére	1,800.000 „
a VI. ker. Podmaniczky-utcai mellékgyüjtő épitésére . . .	1,200.000 „
a IX. ker. fővészkiömlő folytatólagos kiépitésére . . .	700.000 „
összesen:	40,500.000 K-át.
A meglévő makadam és kőutak jókarbantartására . .	57,000.000 „
továbbá a meglévő fakocka, aszfalt és keramitburkolatoknak kőburkolattal való kicserélésére	16,000.000 „

Ez utóbbi kicserélési munkák azért váltak szükségessé, mert a fa-, aszfalt, valamint keramitburkolatok anyagértéke a békebeli árakkal szemben mintegy ötvenszeresére emelkedtek ugy, hogy azoknak további ugyanazon anyaggal való fentartása elviselhetetlen terheket rónа a fővárosra.

Ezekből az adatokból kitünik, hogy a költségvetés összeállításánál a fősuly a meglévő burkolatoknak fentartására fordittatott és csak a legszükségesebb uj utépitések jöhettek tekintetbe. Hogy főleg a fentartásra fordítjuk a legnagyobb sulyt, arra leginkább az a körülmény kényszerit bennünket, hogy a faragott kőanyag ára horribilisan emelkedett. Egy darab kockakőnek az ára a háboru előtt 60 fillér volt, ma az 22 koronába kerül. Az utak föntartási költségei, amint azt előbb már jeleztem, 60 millió körül forognak évenként.

Hasonló okok vezéreltek bennünket a csatornaépités és fentartásoknál, miután ott a cementanyagértéke és a munkabérek hasonló mértékben drágultak. Ezért az uj csatornák létesitésére összesen csak 1,900.000 koronát a fentartásokra pedig 9,000.000 koronát irányoztunk elő.

Az ujabb csatornák épitését megakadályozza továbbá az a körülmény is, hogy egy köbméter beton előállitási költsége a békebeli 30 koronával szemben 1500 koronára emelkedett. A csatornaépitési szabályrendelet értelmében a csatornaépitési költségeket az érdekelt ingatlantulajdonosok teljes összegében tartoznak a fővárosnak megtéritени, ez az összeg a mai árviszonyok mellett hомlokzat folyóméterenként mintegy 1000 K.

—

A Vigszinház jövő hetét a sziuház legfrissebb nagy sikere a *Naplemente* dominálja. Kedden és szombat este a *Hazatérés*-t adják. Csütörtökön a *Liliom*-ot illesztik ismét a műsorba. Szombaton délután népszerü előadásul a *Taifun*-t játsszák. Vasárnap délután a *Piros bugyelláris* kerül szinre.

Három nagy siker vonzóereje teljességében szerepel a Renaissance Szinház változatos műsorán. A *Gyengédség*, amelynek főszerepeit a nagyszerü Góthpár játssza, hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton kerül szinre. *A faun*, amely Rajnai Gábor szenzációs alakitásával lett a Renaissance nagy sikere, kedden és vasárnap szerepel a műsoron, a női főszerepekben Komjáthy Mária és Tóth Böske föllépтével. A csütörtöki este *A kék egér*-nek jutott, amelyben ezuttal is Mészáros Giza, Kőváry és Várnai játszanak. Az előadások 9 órakor kezdődnek.

Mozgókép-Otthon nagyszabásu műsora már csak ma és holnap megy: *A fehér farkas* (5 felv.) *Dorothy Phillips*-sel, *A férjnélküli feleség* (5 felv.) *Carmel Myers*-sel, híres amerikai starokkal a főszerepekben. *A fehér farkas* tartalmassága mellett a legizgalmasabb amerikai filmmű, *A férjnélküli feleség* bájos, vidám és igen érdekfeszitő. Pénteken, 18-án *Mary Pick Ford* legujabb nagy filmje kerül bemutatásra. Előadások: 5, 7 és 9 órakor.

Küzdelem a Fantommal (a Fejnélküli lovas befejezése) *Harry Piel*-lel és *Tolszoj* világhirü regényének, a *Háboru és béké*-nek meglepő, lenyügöző filmváltozata szerepelnek a *Kamara* e heti műsorán. Előadások: ½5, ¾7, és 9 órakor.

A Blaha Lujza-Szinházban a Délibáb herceg előadásait nagyon megszerette a közönség, a fülbemászó zenéjü darab minden egyes számát lelkesen megtapsolja és többször megismételteti.

Tökéletes vigjáték előadás. A vigjáték gyors és könnyed tempóját csak kivételes szinpadi együttesek birják. A *Gazdag leány* hatásának döntő tényezője a tökéletes előadás, mellyel a Belvárosi Szinház Szenes Béla vigjátékát játsza. Simonyi Mária, Petheő és Bérczy szinte testükre szabott szerepekhez jutottak. A német nevelőnő, aki T. Forrai Róza játszik, valósággal élő vidám alak.

A Szinház jegyei. Tekintettel arra, hogy a *Szinház* összes előadásaira állandóan egy héttel előre elővételben kelnek el az összes jegyek, a Magyar Szinház jegypénztára már a jövő heti előadásokra árusitja a jegyeket. A rendkivüli sikerü darab a jövő héten: hétfőn, kedden, szerdán, pénteken, szombaton és vasárnap este, összesen tehát hatszor szerepel a Magyar Szinház műsorán.

A hollandi menyecske 25-ödször. Huszonöt táblás ház jelzi Kálmán Imre *A hollandi menyecske*-jének gyors népszerüségét. Az első jubiláris előadása hétfőn, 14-én volt. A nagysikerü darab azonkivül is minden este szinre kerül a bemutató kitünő együttesével. Vasárnap délután pedig *A kék mazur* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Szinház hatszor kerül szinre e héten a Magyar Szinházban: hétfőn, kedden, szerdán, pénteken, szombaton és vasárnap este. Csütörtökön a népszerü *A fakir*-t, jövő vasárnap délután Rákosi Szidi vendégfelléptével *A császár anyját* adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A nagysikerü Szenes-vigjátékot: A gazdag lányt a jövő héten ötször adják a Belvárosi Szinházban: hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap este, mindannyiszor a bemutató kitünő szereplőivel. Szerdán és szombaton P. Márkus Emilia vendégszerepel *A negyvenéves asszony*-ban. Most és jövő vasárnap a *Legénykérés* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Az amerikai szezon egyetlen nagy sikere a *Liliom*, Molnár Ferenc világhirü külvárosi legendája. New-Yorkban több szinház is adja, még pedig a budapesti keret és helyi kolorit megtartásával. A Vigszinház most fölujitja a világhirü szindarabot, amelynek az uj betanulásban *csütörtökön* lesz az első előadása.

P. Márkus Emilia szerdán és pénteken lép föl ezen a héten a Belvárosi Szinházban a nagysikerü *Negyvenéves asszony* cimszerepében.

A Városi Szinház műsora: Hétfő: Hangverseny, Kedd: A reichstadti herceg, Szerda: A reichstadti herceg, Csütörtök: Cremonai hegedüs, Coppelia, Péntek: A reichstadti herceg, Szombat: Faust, Vasárnap d. u.: Carmen, Este: A reichstadti herceg.

Első jubileumához érkezik el vasárnap este a diadalmas *Reichstadti herceg*, mely a következő héten még kedden, szerdán és pénteken van a Városi Szinház műsorán. Csütörtökön *A cremonai hegedüs*-t ismétlik a *Coppelia* ballettel. Szombaton *Faust* van műsoron, Margitot *Aquila Adler Adelina* énekli, Siebel szerepében *Beaï Beatux*-nek lesz a bemutatkozása. Vasárnap délután a *Carmen*-t adják. Jövő héten *Piccaver Alfréd*-nek lesz egyetlen fellépése a *Bohémélet*-ben.

KÖZGAZDASÁG

A Borsod-Miskolczi és Debreczeni István-Gőzmalom R.-T. alaptőkéje: százmillió. A Borsod-Miskolczi és Debreczeni István-Gőzmalom R.-T. alaptőkéjét 100 millió koronára emeli föl. Minden 4 régi részvény alapján 1 uj részvény vehető át 2000 koronáért folyó hó 11-től 19-ig bezárólag a Hazai Bank R.-T.-nál Budapesten vagy a vállalat pénztáránál Miskolczon és Debreczenben.

A Hitelbank bihari aluminiumtelepei. A Hitelbank már hosszabb idő óta tárgyal bihari aluminium-telepeinek átadása, illetve a román érdekeltség bevonása ügyében. Ezek a tárgyalások, hir szerint, befejezést nyertek és a vállalatnál a bukaresti Bank Marmarosch, Blank & Co. vállalt érdekeltséget. A Hitelbank régi pozicióját a társaságnál továbbra is megtartja.

A Gschwindt-féle szesz-, élesztő-, likőr- és rumgyár r.-t. alaptőkeszaporitása és uj részvényei. A Gschwindt-féle szesz-, élesztő-, likőr- és rumgyár r.-t. e hó 9-én tartott közgyülésén elhatározta az alaptőkének 6,000.000 koronával való felemelését. Az elővételi jog 2:1 arányban 845 korona árban gyakorolható folyó hó 11—17-ike között a társaság pénztáránál. A részvénytársaság a kibocsátási föltételek szerint rendkivül kedvező árfolyamon ajánlja föl az uj részvényeket a régi részvénybirtokosoknak. Az uj részvények átvételi árfolyama mindössze 845 korona. A kedvező átviteli árfolyam érthetővé teszi azt, hogy a régi részvényesek az uj kibocsátást teljes egészében veszik át s az elővételi jogokat gyakorolják.

A Hazai Fatermelő R.-T. igazgatósága megállapitotta az 1920. üzleti évre vonatkozó mérlegét, amely az adó tartalékszámlának 8,000.000 korona és az értékcsökkenési számlának ugyancsak 8,000.000 koronával való dotálása után 13,121.821 korona és 67 fillér nyereséggel zárult. Az igazgatóság az ez évi november 18-ára egybehivott közgyülésnek részvényenkint 37 és félszázaléknak megfelelő 150 korona (mult évben 75 korona) osztalék kifizetését fogja javaslatba hozni. A közgyülés a jelenlegi 30,000.000 korona alaptőkét 40,000.000 koronára fogja felemelni. A tőkefelemelés módozataira vonatkozólag az igazgatóság a közgyülésnek olyan javaslatot fog tenni, hogy az összes ujonnan kibocsátandó részvényekre a régi részvényesek elővételi jogot nyernek, ugy hogy minden három darab régi részvény egy darab uj részvénynek elővételi árát névértéken, azaz részvényenkint 400 koronában fogja megállapitani, a bélyegilletéket és kibocsátási költséget a társaság viseli. Az uj részvények 1922 január 1-én kezdődő üzleti évtől fogva osztalékjogosultak.

A „Hungária" műtrágya-, kénsav- és vegyiipar r.-t. egy uj sósavgyárat létesitett, mely már üzembe is került. Ezáltal most már e fontos cikket sem kell a külföldről beszereznünk, mert az uj gyár az ország teljes szükségletét fedezni képes.

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

AJÁNLHATÓ CÉGEK:

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

Nagy Ferenc szállító
IV., Szarka-utca 7.
Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

Hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvákat ellátó árubeszerző részvénytársaság
IV., Városház-utca 14.
Telefon: 166—75.
Vesz és elad nagyban mindennemü terményt és hüvelyeseket.

NAGY ENDRE KABARÉJA
Gresham-palota, V. Mérleg-utca 2.
Telefon: 35—65. Telefon: 35—65.
Jegyvétel: d. e. 10—1-ig, d. u. 3—9-ig.
Föllépnek: Ághy Erzsi (Nemzeti), Gách Lilla (Renaissance), Nagy Izabella (Operaház), Radó Teri (Renaissance), Czobor Ernő, Gábor József (Operaház), Kerpely Jenő, Kabók Győző, Magyari Lajos, Palló Imre (Operaház), Urai Tivadar (Magyar Szinház), Karinthy Frigyes.
NAGY ENDRE konferál.
A zongoránál LÁNYI VIKTOR ül.
November 20-án uj műsor.
Vacsora a kabarében. Elsőrangu francia és magyar konyha, kitünő italok. Előadás után a Gresham-étteremben (volt Gresham-Bar) szalonzene. A Gresham-kávéházban Gödöllői VIDÁK SÁNDOR muzsikál.
Tulajdonos: ifj. Fészl József.

MISS·ARIZONA
minden este fellép a
ROYAL ORFEUMBAN
világhirü szkeccsében, amelyben közremüködnek:
MISTER ROZSNYAI
MISS RITTA
MISTER HERCULES
AZ ELŐADÁS KEZDETE 7 ÓRAKOR

Keresztény társadalmi alapitás!
„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Őszi, téli női és férfi-kelme ujdonságok
nagy választéka.
Barchet, flanell, fehér pamutáruk, Schroll-féle sifonok, zefirek, cretonok. Harisnyák és fehérneműek. Minden cikk mindig a legjutányosabb és minden versenyt biró árakban. Nem hangzatos reklám, hanem reális, szolid kiszolgálás.

Vigadó-kávéházat, kioszkot (Hangli
átvettem és ujonnan átalakitva
MEGNYITOTTAM.
Szives látogatást kér BABÓCSY LŐRINC,
a Duna-palota (Hotel Ritz) volt főpincére

Zucker Béla banküzlete
Tőzsdepalota Külföldi pénzek vétele és eladása legkedvezőbb feltételek mellett.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
JÖNNEK A HUSZÁROK! Suppé operettje és a novemberi műsor variété-attrakciói.
Kezdete este negyed 8 órakor.

Kötött és szövött áruk
Guttmann Béla Koronaherceg-utca 6. szám.

BLAHA LUJZA-TÉR 2. SZÁM. APOLLO-SZINPAD TELEFON: JÓZSEF 13-26.
:: (APOLLO-KABARÉ) ::
A VÉSZKIJÁRAT vigjáték egy felv. Irta: Liptai Imre.
Rózsahegyi Kálmán fellépтével: RACAGJ BAJAZZO...! Harmat Imre dramolettje.
Boross Géza, Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Sándor József, Saásdy Alice és Áldori László uj magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor.

PARISIEN GRILL Blaha Lujza-Szinház épületében Operával szemben UJONNAN ÁTALAKITVA.
Mimi Marlow ✦ Willy Engel-Berger

EUROPA LEGNAGYOBB TÁNCATTRAKCIÓJA SEVERUS
Esténkint fellép a Tabarinban Rákóczi-ut 63. szám.

1. évfolyam Budapest, 1921 november 23. 46. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Doby Andor

Plébános-választás

Irta: BARÁNSKI GYULA dr.

Végre beteljesedik sok ezer katolikus fővárosi polgárnak buzgó óhajtása, a törvényhatósági közgyülésnek csak *katolikus* tagjai választják meg a megüresedett *katolikus plébánosokat*. A legközelebbi közgyülés a világ legnagyobb plébániájának, a 100.000 lelket számláló Józsefvárosnak választ papot s ezért igen aktuális a plébános-választás kérdésével behatóbban foglalkozni.

Mindenki, aki szerencsétlen hazánk és népe megmentésének gondolatával foglalkozik, — ez ma minden magyarnak legelső kötelessége — tisztában van azzal, hogy nemzetünket csak ugy vihetjük át a háboru és forradalmak okozta pusztitásokból egy jobb ezredév kezdetére, ha megadjuk a *lelkeknek azt az egyensulyt*, melyet az utolsó hét év szenvedései, megpróbáltatásai és idegen befolyások alatt elvesztett és amely egyensuly, nyugalom, megelégedés okvetlenül szükséges a bajból kivezető egyetlen tényezőhöz: az alkotó, teremtő, ujjáépitő *munkához*.

A lelkek megmentésének és megnyugtatásának nagy feladata elsősorban a *lelkipásztorokra* vár. Ők nemcsak hivatásuknál fogva képesek erre, hanem az isteni törvényben rejlő erővel és megfelelő eszközökkel is rendelkeznek ahhoz, hogy az ember elvadult, felzaklatott lelkéhez hozzáférjenek, azt megnyugtassák, megsimogassák, felemeljék, kiegyenesitsék és uj küzdelemre, a jó diadalmára alkalmassá tegyék.

Egy régi közmondás szerint a madarat tolláról, embert barátjáról lehet megismerni. Bátran kimondom, egy községet a papjáról lehet megitélni. Amilyen a pásztor, olyan a nyája. Ez a hasonlat sántit egy kicsit, mint a többi, mert a papjukat nem maguk a hivek választják, de ha lehet az okozatból az okra következtetni, mégis kell a két nemzetalkotó tényező: a lelkipásztor és hivek között azt az okozati kapcsolatot keresni és ha az nincs meg, ezt meg kell teremteni.

Ez a gondolat heviti azoknak a becsületes szándéku férfiak lelkét, akik évtizedek óta sürgetik a *katolikus autonómia* megvalósitását, mely követelésnek egyik sarkpontja: *a hivek szabad papválasztásának* intézményes biztositása.

Hogyan, hát lehet, szabad katolikus papot a hiveknek is választani? Nem ütközik ez az egyházi törvényekbe? Hiszen ugy tanultuk, hogy a lelkipásztori hatalom egyenesen Istentől ered és pap csak az lehet, aki arra Szent Pétertől, Isten földi helytartójától kapta a felhatalmazást, a jogot, a képesitést? Az egyházjog szerint a papi rend tényleg a hierarchia szabályai és törvényei szerint alakul meg. De ez nem jelenti azt, hogy Szent Péter utóda a pápától nyert hatalomnál fogva papokat nevelő püspök által felszentelt sok lelkipásztor közül egyet, a magukhoz megfelelőt, a nekik legalkalmasabbat, a szivükhöz legközelebb állót a hivek ne választhassák.

Ez ellen nemcsak a püspöki kar, sőt a papságnak tulnyomó része sulyos érvekkel támogatott kifogást emel, ujabban pedig a kánonjog is törvényes akadályokat gördit, de azok a nem katolikus egyházak tagjai is óva intenek, akik teljesen szabadon választják lelkipásztoraikat, mondván, hogy a papválasztással járó korteskedés és pártviszály többet árt az ügynek, mint használ, mégis tekintettel arra, hogy a plébános-választás sem a fővárosban, sem más autonóm egyházközségben tulajdonképen nem is választás, hanem csak jelölés, prezentálás, ehhez a jelöléshez a hiveknek befolyást kell biztositani, hogy a hivek és a lelkipásztorok között a szorosabb jogi és lelki kapcsolatot megteremtsük.

A speciális magyar kegyuri jog már Szent István óta biztositja a világi elemnek a lelkipásztorkodó papság megválasztására, jelölésére, prezentálására a jogot, mely szerint a kegyur által ajánlott papot — ha az ellen kánoni akadály fenn nem forog — a püspök kinevezni és stallumában megerősiteni köteles.

Ezt a jogot a főváros közönsége mint kegyur hajdanában a tanács utján, 1872 óta a törvényhatósági közgyülés utján gyakorolja. Miután pedig egy közjogi személy, a közgyülés csak a szavazás, vagyis választás utján érvényesitheti ezt az akaratát, a plébános kijelölése mindenkor bizonyos választási küzdelmekkel járt. A proletár-diktatura előtti időben ezt a választást per abusum az összes bizottsági tagok szavazatával ejtette meg a közgyülés, ami nemcsak azért volt helytelen, mert a nemesi birtok vagy nemesi kegyuri jogokat is csak katolikus férfiak gyakorolhatták, hanem azért is, mert a közgyülés nem katolikus, sőt nem keresztény tagjai mindinkább annyira felszaporodtak, hogy a zsidó bizottsági tagok majorizálták a kereszténveket és az eredmény az lett, hogy nem keresztény bizottsági tagok választották meg a szinkatolikus kerületek és plébániák plébánosait, aminek viszont az lett a folyománya, hogy a legkevésbbé alkalmas, sőt a legjobban alkalmazkodó papokból lettek a főváros legnagyobb plébániáinak lelkészei. Igy jutott pl. Hock János előbb Kőbányára, azután pedig a Józsefvárosba.

Ennek a lehetetlen állapotnak vetett véget a közgyülés elhatározása, hogy ezentul csak katolikus bizottsági tagok vehetnek részt a plébános-választásban.

Hogy ezt a jogát a törvényhatóság hogyan gyakorolja most már, mikép döntsön a jelölés, a primás, az egyes kerületek, plebániák és egyházközségek kivánságával szemben, az a jelen pillanatban még eldöntve nincs, mert a kánonjog által is elismert régi *szokásjog*, — *consuetudo*, — *a kegyuri jog* és az ujonnan alakult *autonom egyházközségek szabályzata* közötti különbségek kiegyenlitésére és összegyeztetésére kiküldött kegyuri bizottság az egyházi és kormány-hatósággal karöltve most dolgozik a végleges megoldáson.

Véleményem szerint az egyházközségek alkotmányos szervét illeti meg első sorban a plébános személyének kijelölési joga, de nem kötelező döntés formájában, hanem csupán tanácsadó, informáló szervként, a primás által megejtendő jelölési sorrend megállapitása céljából. A primásnak azt a jogát, hogy a pályázók közül hármat az egyházközségi tanács óhajának figyelembe vételével jelöljön a fővárosi kegyurnak választás okából, nemcsak a kánonjog szempontjából, hanem a legarravalóbb pap személyének megválasztása okából tartom helyesnek és elfogadhatónak. A három jelölt közé mindig be fog kerülni az egyházközség jelöltje és a közgyülés katolikus bizottsági tagjai mindig fognak ugy az egyházközségnél, mint a primásnál olyan befolyást érvényesiteni tudni, hogy a primás azt a három legarravalóbb papot jelölje, akiket a hivek szempontjából és hitélet ápolása céljából a legalkalmasabbnak talál.

Legjobb példa erre a harmónikus együttérzésre a felső vizivárosi plébánosi állásnak egyhangu betöltésének esete. A Szt. Anna plebánia-templom plebánosának boldog emlékü Horváth Károly elhunytakor a primás administrátornak *Molnár* László segédlelkészt nevezte ki, aki már e minőségben jobb keze volt a plebánosnak, amennyiben nemcsak a szociális és karitativ háborus munkának oroszlánrészét vette vállára, hanem a kerület társadalmi és közművelődési mozgalmaiban is élénk részt vett és általános szeretetnek örvendett. Mint administrator elsősorban a katolikus autonomia sokat vajudó megszervezésén fáradozott, mi által egyházának világi tagjaival még szorosabb érintkezésbe jutott, ugy hogy az egyházközségi autonomia e plébánia területén mondható a legtökéletesebbnek. Ily körülmények között más papról ennek a plébániának betöltésénél sem a primás, sem az egyházközség, ennélfogva a főváros törvényhatóságának bizottságában sem lehet szó, mert a legérdemesebb és legarravalóbb papot senki sem mellőzheti.

Sajnos, hogy a nov. 23-iki plébános-választásnál a primás és az egyházközség jelölése nem mutatja azt a harmóniát, amely a két faktor akaratának megnyilatkozása között kellene, hogy meglegyen s ezért a törvényhatósági bizottság bölcsességén fog mulni, hogy a plebánia hiveinek legszentebb lelki érdekében a legalkalmasabb és legérdemesebb papra essék a választás. Vessen tehát számot minden kat. bizottsági tag a lelkiismeretével és a rokonszenv érzelmeinek elhallgatásával arra a jelöltre adja szavazatát, aki biztositani fogja a lelkek harmóniáját, melyre e nehéz időkben a legnagyobb szükség van. A lelkek harmóniája pedig meg fogja hozni nemcsak az egyházközségben, hanem az egész kerületben is azt a békét és összetartást, mely nélkül eredményes és üdvös közmunkát végezni nem lehet.

A mintavásárok

Irta: PURÉBL GYŐZŐ dr., székesfővárosi tanácsnok

III.

Nem érdektelen, ha talán röviden kiterjeszkedünk *a Leipziger Mustermesse* előzö történetére is, amikor ezt az ugynevezett *Waarenmessék* előzték meg a Messplätzeken és a Messbudékban történt az adás-vevés. Ha a legregibb időkre pillantunk vissza, Frigyes Agost (az erős) uralkodása alatt 1694-től 1733-ig érték el az ugynevezett *Jahrmarktok* ténykorukat. Az üres tereket, kapualjakat, mindket oldalról ezrével lepték el a vásárosok, ahol nemcsak vásári áruk, lóvásárok, hanem még szinészek is rögtönözött szinházukkal, lepték el a várost, miként azt az egykoru irásokban megtaláljuk s az egykoru képek nekünk ezeket szemléltetően bemutatják. Abban az időben is hivatalosan tavasszal és ősszel voltak ilyen vásárok, amelyeknek internacionális jellegük volt, azonkivül volt Lipcsének még a frankfurti kapu előtti téren egy ugynevezett *kis vásárja is*, amely azonban hazai jelleggel birt és az ugynevezett városi ellátást szolgálta. Ezeken a vásárokon Lipcsének összes szabad terein és be nem épitett területén foglaltak helyet az árusok. A régi irások szerint 1820-tól 1840-ig a *Markton*, *az Augustusplatzon*, *a Rossplatzon*, *a Fleischer- és Ritterplatzon* mintegy 6134 kvadrát területen foglalt helyet mintegy 1153 árus. Ilyenkor egész kocsitábor helyezkedett el a városban, a vásárosoknak a kocsijai, amelyekről szintén folytattak árusitásokat. Bár most mintegy ötven áruházban vannak elhelyezve az árusok, mindezek dacára ma is a forgalmas tereknek nagyobb része ilyen rögtönözött vásári csarnokkal telik meg, bár a rendhez szokott és a szabad tereit szerető lipcsei polgárság elitéli ezen tereknek ily értelemben való kihasználását; mégis kénytelen megnyugodni abban, hiszen ez a gyakorlat évszázadokra nyulik vissza. A polgárság nyomásának engedve Lipcse városa és a kormány maga is foglalkozik azzal a gondolattal, hogy a most decentralizált és a város különböző pontjain elhelyezett látogató közönséget meglehetősen irritáló ideiglenes csarnokokat megszünteti és helyette a *Völkerschlachtdenkmal* hatalmas méreteihez hasonló mintegy 20 emeletes magas áruházat épit, ahol az összes árusokat összpontositaná. A történelmi áruvásárok helyébe, ahol tényleg adás-vétel is folyt, tulajdonképen 1781-ben kezdett életbelépni *a mustrakártyákból való üzletkötés*, bár akkor a gyárosok még elhozták az árujukat is. 1794-ben az összes angol kereskedők, akik pamutárukkal és szövetekkel kereskedtek, elkezdték az utazókkal való kereskedelmi közvetitést, az egyes kereskedőket városokban, községekben, az üzlethelyiségekben felkeresni. Mikor pedig a vasut is megindult, ugylátszott, hogy a lipcsei vásárnak sorsa meg van pecsételve, azonban itt is bekövetkezett az, amire sokszor nem gondolunk és a kereskedelmi leleményesség megtalálta ismét az utját-módját annak, hogy a lipcsei vásárt ujból felvirágoztassa. A gyárosok az utazó ügynökeiket, akiknek ellátása és utaztatása rendkivül költséges volt, nem küldték most már körös-körül az országba, hanem egyszerüen mintáikat — mindenből egy-egy darabot — *a lipcsei vásárra elhozták* és ott a vevőközönségnek bemutatták rendelés céljából és igy a rendelők természetben látták azt, amit mustrakártyán, rajzokban, képekben mutattak be azelőtt. A kereskedők a gyárossal igy találkozván, *közvetlen érintkezésbe jöttek egymással*, ügyeiket közvetlenül letárgyalhatták, kötéseket eszközölhettek, egyik a másikat a gyártmányok felől felvilágositotta

és igy a gyáros sokat megtakaritott egyrészt az utazók költségeinek megkimélésével, másrészt a törékeny árukban szállitások alkalmával nem volt oly nagy károsodása. A vásáron való megjelenésre a gyárosokat a konkurrencia is késztette. Tulajdonképeni Mustermesse a XIX. század közepén vált állandóvá 1840 körül, ugy hogy a jelenlegi mintavásár mint egy 80 évre pillanthat vissza.

Amidőn *tanulmányutunk első napján* Lipcsébe megérkeztünk, az első ami az érkezőt bámulatba ejti, Lipcsének óriási, a képzeletet erősen meghaladó pályaudvara, amely egy óriási üveggel fedett emeletes csarnok, 24 pár vasuti vágánnyal, különböző helyiségeivel és mintegy 5000 embert befogadó, a modern igényeknek mindenképen megfelelő éttermeivel. A városban óriási forgalom, minden járműlefoglalva, ugy hogy az érkezőnek magának kell kocsit valahol felhajtania, hogy podgyászával a hivatalosan kijelölt szálláshelyére jusson. Az embereknek százezrei nyüzsögnek az utcán, a városnak olyan képe van, mintha egy népvándorlást élne át. Az összes szállóhelyiségek hónapokkal ezelőtt lefoglalva, ugy hogy az érkezőknek legnagyobb részét magánlakásokban helyezik el. Ilyenkor még a legintelligensebb familia is kényelméről lemondva lakásának, illetve szobáinak egy részét a *Messamt* rendelkezésére bocsájtja, ahol az érkező vendég mindenütt kedves fogadtatásban részesül és részben ellátást is kap. Ime a lipcsei vásár közvetve a polgárságot is ily módon igen szép keresethez juttatja.

A vásárokat tulajdonképen a *Messamt* rendezi, amely az idegenforgalmi hivatallal együtt működik. A *Messamt* egy önálló szervezet, amely egy három emeletes nagy épületben, tisztán erre a célra berendezve végzi a vásárral összefüggő összes munkálatokat. A *Messamt* élén áll az igazgató, maga a hivatal több alosztályra oszlik. Ezen alosztályok közül egyike a legfontosabbaknak a Messe-kiállitók, látogatók, vásárlók állandó nyilvántartása. Betüsoros kartotéklapokon vannak ezek nyilvántartva, nationale, tartózkodási hely, gyártelep közelebbi megjelölésével. Pontosan meg van jelölve az a körülmény is, ezt különösen az állandó visszatérőknél látjuk, hogy melyik évben és évente hányszor a tavaszi, avagy az őszi vásáron jelent-e meg az illető. Ezeknek idejekorán levélben mennek a felhivások, amelyben felkérik az illetőt, hogy a legközelebb megtartandó Messét sziveskedjék látogatásával megtisztelni, egyalkalommal prospektusokat és egyéb nyomtatványokat is mellékelnek a meghivóhoz, csatolván egyuttal az ismertetőt is, amelyből a látogató, illetve a vásárló, helyesebben a kiállító tájékozhatja magát az egész ügymenet felől. Másik fontos alosztálya a Messamtnak az, amely eladók, helyesebben a kiállitók elhelyezéséről gondoskodik, természetesen ez is rendszeresen bizonyos csoportágak szerint történik. Nem kevésbbé fontos alosztály az, amelyik lakáselhelyezésekkel foglalkozik. Itt tartatnak nyilván a Lipcsében lévő szállodák összes szobái s mindazok a lakások, amelyeket a városi lakosság a Messe idejére érkező vendégeknek rendelkezésére bocsájt. Itt történik azután már az egy-két hónappal előbb a jelentkezőknek különböző helyekre való elosztása; erről az illető kellő időben lakhelyére cimzett levélben értesitést nyer. Itt végzik a pontos megállapitását az igy kiutalt lakásrészek bérének is, ugy hogy a látogató zsarolásnak nincsen kitéve. Fontos alosztály továbbá még a propaganda osztály, ahol gondoskodnak arról, hogy a különböző lapokban és az egyes országokban hirdetéssel tudassák mindenkivel a tartandó Messéknek határidejét, kisérve azt különösen a hirlapokban és szaklapokban propagáló ismertetéssel. Külön egy sajtóalosztálya is van, ahol a hirlapiróknak rendes irodahelyiség áll rendelkezésre, több helybeli és vidéki telefonfülkével. Megtaláljuk továbbá a forgalmi, vasuti, elvámoló, árukat szállitó osztályokat is. A *Messamt* egyik üzlethelyiségében van elhelyezve a könyveknek, ismertetéseknek és egyéb propagáló cikkeknek osztálya is, ahol a felvilágositó alkalmazottaknak nagy számával találkozik a kérdezősködő. Szóval a Messamt körül fordul meg a lipcsei Messe egész adminisztrációja, ennek nagy segitségére van az ott felállitott idegenforgalmi hivatal, amely sem állami, sem városi szervezet, hanem az ugynevezett idegenforgalmi egyesületek expoziturája. A Messamtról még megjegyezzük, hogy az sem városi, sem állami szervezet, hanem egy az idők folyamán megerősödött és bevált alakulat, amelynek a legutolsó évben a város 1 millió és az állam 3 millió márka szubvenciót adott. A befolyó jövedelmeket részben az adminisztrációs költségekre, részben pedig a propagandának nagyarányu költségeire forditják.

Az idegenforgalmi hivatal a lipcsei látogatóknak valóságos Mekkája, ahova felvilágositásért szintén fordulnak és ahol a látogatók a továbbutazásra vasuti jegyeiket is megszerezhetik. Foglalkozik a hivatal még kirándulások szervezésével és összeállitásával, amelynél gondoskonak a szükséges menetjegyek kiadásáról is. Nagyban előmozditja az utazóközönségnek a Lipcse város iránti érdeklődését az a körülmény is, hogy ez a hivatal szintén foglalkozik propagáló iratok, ismertetések, prospektusok terjesztésével is. Az idegenforgalmi hivatal felvilágositásokért idegenektől csekély összegü dijat szed. Kivánatos volna, ha a budapesti idegenforgalmi hivatal is hasonló ügykörrel és megbizásokkal működhetnék, mert ezzel is nagyban emelné Budapest idegenforgalmának előmozditását. Megemlitendő igen fontos körülmény az is, hogy a *Messamt* külföldön különböző országrészekben és azok nagyobb városaiban ugynevezett tiszteletbeli megbizottat tart, akik megkönnyitvén azt, hogy az érdeklődő, illetve utazó publikum a lipcsei Messamthoz forduljon; sok esetben ezek bonyolitják le az érintkezést, ismertetést, propagálást, lakásellátást és a Messére való jelentkezést. Meg kell emlitenünk még a lipcsei vásár egyik alaptételét, hogy *itt kicsinyben való adásvétel nem fordul elő*, és csupán csak nagyobb gyárak jelenhetnek meg produktumaikkal és mintáikkal, viszont a közvetlen vásárlásokat sem lehet itt folytatni, csupán a kereskedők a gyárosokkal érintkeznek, a mintákból a nekik szükségeset kiválasztva, nagyobb mennyiségü rendeléseket leadnak, egymásnak cimeit kölcsönösen feljegyezvén. A vásár, mint legelől emliténk, részben a vasár céljaira magános cégek által felépitett nagy vásárpalotában zajlik le; eme paloták csupán csak ezt a célt szolgálják a vásári időkben, egyébként üresen állanak. Az épitők a helykiadások alkalmával bevett bérekből számitásaikat megtalálják. Az ilyen épületben kb. 238 fülke s 805 ugynevezett stand van. Egy-egy standnak kvadrátmétere átlag 400 márka, fülkék pedig 1200—5000 márka körül váltakoznak nagyság szerint. A tulajdonos és a kiállitók 4—5 évre szerződést kötnek egymással, mely alatt természetesen a dijak, illetve a bérek megmaradnak. A fülkék üvegfallal vannak körülvéve, rendes bejáróval, szinte egy-egy kis bolthelyiségnek felelnek meg. A standok pedig állvány és pultszerü alkalmatossággal vannak felszerelve, melynek alsó részét szekrényszerüen el lehet zárni, ugy hogy a kiállitók esténként értékesebb tárgyaikat éjjelre bezárhatják, másnap pedig ujra kiteszik. Ezen berendezés rendkivül praktikus, természetesen ki is fizeti magát, mert ezen épületek mint előbb emlitettem, állandóan ezt a célt szolgálják. Ezek a Lipcse városának legforgalmasabb utjain, a Peterstrasse-n, Grimaischestrasse-n állanak. A városban itt van tulajdonképen a legnagyobb forgalom. Ezen épületeknek az utcára eső frontját emeletről-emeletre az ablakok külső szélén hirdetéssel, azonfelül időközönként leválasztható kinyuló táblajelzéssel vannak ellátva, ugy hogy az utcán járó közönség az épületre felpillantva, az emeleti beosztáshoz képest elolvashatja a kiállitónak a nevét, helyét és gyártmánya jelzését s igy reklámszerüleg megtalálja az általa keresett kiállitót. Bent a fülkéken, valamint az állványokon szintén kiugró táblákon számjelzéseket találunk, amely a Messamt által kiállitott és vastag kötetekben lajstromozott kiállitónak a számával egyezik. Ezen épületekben a körüljárás szabályozva és rendszeresitve van, ugy hogy a látogatók, helyesebben a rendelő közönség kénytelen az összes fülkék mellett végigmenni és igy a kiállitóknak megvan az a megnyugtatása, hogy senki sem részesül előnyben hely tekintetében egyik a másik előtt. A vészkijáratok mindenütt le vannak zárva és csak szükség esetén nyittatnak ki, amikor az ott álló őr azt könnyü szerrel eszközölheti. A látogató közönségnek ellenőrzése is meg van könnyitve azzal, hogy a Messamtnál idejében jelentkező látogatók az ugynevezett *Messabzeichent* kézhez kapják, amelyet a látogatóknak feltünő helyen kell viselni.

Ezen épületeken kivül, amelyek mint emlitém magánosok tulajdonában állanak, a Messamt az *Ausstellungsgeländen*, amely a Reitzenhainerstrassen van és a Völkerschlachtdenkmal lábánál terül el, szintén elhelyezte a kiállitókat, amely valamikor az egész Messére elégséges volt az összes épületeivel; ennek területén valamikor a lipcsei országos kiállitás igen szépen elfért, ma már csak a Technische Abteilungot szolgálja. A lipcsei vásár évről-évre való nagyarányu emelkedésével Lipcse városának számolnia kellett s igénybe kellett vennie a városban lévő főbb tereket, amelyeket részben ideiglenes, részben pedig állandó áruházakkal látott el s ezekbe helyezi el a kiállitók óriási zömét. Hozzávetőlegesen, amint azt nékünk illetékes helyen számszerüleg megadták, ezen lipcsei vásáron 16.000 kiállitó és 115.000 látogató vett részt. Ezen utóbb emlitett áru-

Győztünk 1:0-ra!

(Megkezdődtek az őszi mérkőzések — Fényes formában a fővárosi csapat — Küzdelem az üres városi kupáért)

(Saját sporttudósitónktól.)

Esős, borongós ő zi délután kezdődtek meg az őszi mérkőzések. Mindennek dacára óriási az érdeklődés. Zsufolt karzatok és a városi sportélet minden jelentékeny és jelentéktelen tagja eljött, hogy egyrészt saját kedvenc csapatát biztassa és másrészt, hogy tanuja lehessen a titkon remélt győzelemnek. A mérkőzésről egyébként, mint következik:

Kék-sárga u. n. városi csapat:

Sajna
Orváth IV. Hlathy
Arczy Csupapor Smerczel
Uzáth Olkus Olgár-Mester Ényi Szovszky

Fekete u. n. külvárosi csapat:

Ácz Ábián Asek Fieber Hazay
Pirosváry Rózsamák Vesszőke
Kapots Máspár
Sörmöczi

Mérkőzésvezető biró: Ő volt, mint *tachbirák Al-Vezir* és *Sóthy*, labda gyanánt pedig különféle ügyek szerepelnek. A helyválasztás a kék-sárga csapatnak kedvez s a feketék villanynappal szemben és szél ellenében kezdik a játékot.

Asek kezd, a lapdát kiadja *Hazaynak*, kinek hozzan előreadott rugását az ellenfél védelme ügyesen fogja. (Felirati inditvány.) *Olgár-Mesterhez* kerül a labda, ki *Szovszkyt* szöktetni akarja (elnöki bejelentések), azonban *Smerczel* rosszul helyezkedik s igy a kék-sárga támadás megakad. (Vigadó-ügy.)

Ekkor a feketék bal szárnya lép akcióba. *Ácz* kapja a lapdát, áttöri az ellencsapat védelmét, azonban a kritikus pillanatban, ahelyett, hogy a kapura lőne, lepasszol *Asekhez*. A feketék fürge középcsatára azonban *Hlathy* hátvéddel ütközik össze, általa leszereltetik s *Hlathy* hosszu felszabaditó rugása megmenti *Sajna* egyébként is rosszul védett kapuját.

Unalmas mezőnyjáték következik most a labda ujra *Asekhez* kerül, aki ahelyett, hogy a szabadonálló *Hazaynak* adná, önző játékkal egymaga akar goalt lőni; *Orváth IV.* hátvéd azonban lekapcsolja, *Asek* elesik, c onttörést szenved és kénytelen kiállani. (Deák-Vojnich.)

Ettől kezdve a feketék csupán tiz emberrel játszanak. Ennek dacára a kék-sárgák eredményt elérni nem tudnak. *Arczy* mindent hibáz, *Csupapor* nem birja az iramot (folyton uj adók), a csatársor pedig goalképtelen. *Sörmöczynek* semmi dolga, a játék állandóan a kék-sárgák kapuja előtt folyik. (Zitakórház.)

Néha-néha látunk egy-egy erőteljesebb akciót *Abiántól*, melyet azonban, mielőtt veszélyessé válhatna, *Al-Vezér* tachbiró leint, a *Biró* pedig lefütyül. (Lepedő-ügy.)

Elmult már 40 perc s még nincs eredmény. Ekkor a csapatban némi változás áll be. *Pirosváry* és *Vesszőke* előre mennek a csatársorba, *Ábián* és *Hazay* helyére. A feketék ujra lendületbe jönnek, *Pirosváry* hosszu éles lövése közvetlen a kapu mellett süvit el. (Viz-ügy.) A támadás lendületbe hozza a kék-sárgákat is. Jobbszélsőjük, *Uzáth* lefut, áttöri a feketék védelmét, pontosan centerez, a középen azonban mindent elrontanak. A kék-sárgák egyébként fürge centere ma teljesen formán kivül van (az idegekre megy ez, kérem), viszont a feketék közvetlen védelme *éberül* őrködik. Még két perc hiányzik a félidőből. Most jobbszélen indul a feketék támadása. *Vesszőke* ügyes játékkal áttöri a kék-sárgák védelmét. Éles, lapos lövését *Sajna* — mint rendesen — rosszul fogja, a lapdát kezéből kiejti... goal, goal... orditja a tömeg. Azonban *Olkus*, látva kapusa veszedelmét, segitségére megy s az utolsó pillanatban ment. (Közélelmezés.) A biró fütyül: vége az első félidőnek. Eredmény: 0:0.

A második félidő csak hosszabb szünet után vette kezdetét. A fekete csapat ugyanis nem akarta a küzdelmet 10 emberrel folytatni. Hosszas tárgyalások után a biró engedélyezte a csapatok kiegészitését, sőt átcsoportositását s ennek következtében a második félidőben a következő c apatok álltak fel:

Kék-sárga u. n. városi csapat:

Olgár-Mester
Jopancsovics Hlathy
Arczy Váczpeti Szilaky
Uzáth Bibithi Ényi Szovszky Lazarus

Fekete u. n. külvárosi csapat:

Sörmöczy Máspár Orváth IV. Ábián Aracs
Kapots Max Rózsamák
Debő Sóthy
Hazay

Mint tachbirák *Al-Vezir* és *Fieber* működtek.

A kék-sárgák kezdik a támadást. *Bibithi* azonban hibáz s igy akciójukat eredmény nem kiséri. Rövidddel ezután *Aracs* vezet a jobbszélen veszedelmesnek látszó támadást, gyönge lövését azonban *Olgár-Mester* fogja (hadifogoly-bizottság) s hosszu rugá-

házakban, amelyeket kivülről az izlésesen elhelyezett reklámplakátok és hirdetmények takarnak el, a Messamt szakma szerint helyezte el kiállitóit, ugy hogy nem egy esetben egy-egy szakból jelentkezettek nagy mennyiségére való tekintettel egy szakma foglalja el az egész épületet. Ilyen épület például a bőr és cipőáruk épülete, diszműáruk épülete, játékáruk épülete, technikai berendezések épülete, stb., stb.

A lipcsei Messén a fejlett és erős német ipar és kereskedelem tulnyomórészt van képviselve a többi külföldi kiállitó mellett. Sajnálattal meg kell állapitanunk, hogy a magyar ipar alig, illetve sehogysem volt képviselve, sajnálattal azt is meg kell állapitani, hogy amikor nagy világcégek árjegyzékeit kezünkbe vettük, ott mindenféle, még az exotikus nyelven is találunk ismertetést, csak a magyart nem leltük meg. Ahogy az egyes kiállitó gyárosokkal beszédbe ereszkedtünk, emlitettük, hogy Magyarországról valók vagyunk, igen szivesen értekeztek velünk, hajlandóknak mutatkoztak arra, amennyiben mi módot és alkalmat nyujtunk nekik, ugy országunkban gyárakat állitanának fel és a javunkra munkálkodnának. Meglátszott az egész vonalon, hogy velünk szivesen felvennék az ipari és kereskedelmi forgalmat, azonban megjegyezték, hogy szeretnének Magyarországról jobb hireket hallani. Megmagyaráztuk, hogy nálunk a helyzet korántsem az, amit a külföldi sajtó rólunk felelőtlenül megir és felkértük őket, hogy nagyon szeretnénk, ha Magyarországra eljönnének és a mi beléletünkbe közvetlen bepillantást nyerhetnének. Erre ők megjegyezték, hogy rendezzen Magyarország, illetve Budapest ilyen internacionalis Messéket és akkor meglesz a mód és alkalom arra, hogy a külföldiek eljöhetnek hozzánk és az érintkezést velünk majd meg fogják találni. A német ipar és kereskedelemmel nekünk komolyabban kellene foglalkoznunk saját érdekünkben.

Visszatérve mégegyszer a lipcsei Messe szervezetére, leszürődött véleményem az, hogy maga a szervezet az évtizedekre visszamenő megerősödése és tapasztalatai folytán csak mintául szolgálhat nekünk, viszont a másik konzekvenciánk az, hogy az igy decentralizáltan rendezett vásár, ahol némelyik kiállitó a konkurrenciára való tekintettel kényszerhelyzetében két helyen is volt kénytelen kiállitani, csak azért, mert némelyik kiállitó magánmessházakban és a város illetve Messamt általi felállitott kiállitási pavillonokban is helyet foglalt, nem alkalmas s az egy területen, egy tömbben való kiállitás mellett foglalhatunk csak állást. Végül meg kell még jegyeznünk azt, hogy a lipcsei Messe alkalmával az ipari és kereskedelmi érdekeltségek szakmák szerint az áruk árára vonatkozólag közösen megallapodtak és ezeket az árakat be is tartották.

Lipcsében igen sok kereskedő üzlethelyiségét és kirakatait, amelyek reklámcélul szolgáltak, a kiállitók részére szintén kiadták, a maguk üzletét, illetve raktárát a kiállitás idejére korlátozván. Meg kell emlitenünk még az ugynevezett reklámfelvonulásokat is, amelyek nem ötletszerüen rendeztetnek, hanem a Messamt kezében vannak letéve, ahol nemcsak szépészeti és izlés szempontjából kezelik ezt az ügyet és a rendezés tekintetében bizonyos egyöntetűséggel, bizonyos utvonalra korlátozva a menet utirányát, rendezik a felvonulást, hanem egy igen nagy jövedelmi forrását képezi a Messamtnak. Egyáltalában a plakatirozás, reklamirozás, az utcák és tereken egyes alkalmatosságra való hirdetések kifüggesztése, mind a Messamt hatáskörébe tartozik és egyesek akár magáncéljaikra, akár keresetforrásképen ezt nem üzhetik. Az ilyen reklámszerü felvonulás, ahol az egyes gyárak jelképei árujuknak sajáttossága, élőképekben jelennek meg előttünk, néha a hirdetést vivők korszerü jelmezbe felöltözve, óriási látványosságot nyujtanak a nézőközönségnek, amelyik ezt naponta többször megismételve figyelemmel kisérheti.

(Folytatjuk.)

A télen nem lesz Budapesten család lakás nélkül

Eddig több száz családot helyeztek el az uj lakásrendelet alapján Csak a nagy lakásokat rekvirálják — A helyzet végleges javulása csak a főváros lakásépitő akciójától várható — A fővárosi közkórházak eddigi deficitjét a vagyonváltság hozadékából téritik meg

Bernolák Nándor népjóléti miniszter nyilatkozata

A székesfőváros lakásügyének jelenlegi állásáról, a főváros képviselőjének a lakáshivatalban való részvételéről s a közkórházak ügyéről kérdést intéztünk Bernolák Nándor népjóléti miniszterhez, aki a következőkben volt szives munkatársunkat a felvetett kérdésekről tájékoztatni.

— A lakásrendelet kiadása alkalmából sokan szememre vetették, hogy meg akarom bolygatni a városi polgárság nyugalmát és megzavarni családi szentélyét. Azt hiszem, hogy az a néhány nap, amely a lakásrendelet életbelépése óta eltelt, minden jóhiszemü embert meggyőzhetett arról, hogy ez az aggodalom teljesen alaptalan volt. E rövid idő alatt is *a családok százait sikerült elhelyeznünk anélkül, hogy bármilyen jogos érdeket sértettünk volna.* Természetes, hogy itt legnagyobb segitségünkre a kereskedelmi minisztérium irányitása alatt állló *kislakásépitkezés volt, amely már eddig kétszáznál több lakást bocsátott rendelkezésünkre.*

— A főváros tanácsa annak idején kilátásba helyezte a felhasználható lakások felkutatását végző szerv létesitését, később azonban ettől eltekintett. Ennélfogva a Központi Statisztikai Hivatal és a Városi Statisztikai Hivatal eléggé meg nem becsülhető segitségével *magam állitottam össze azoknak a lakásoknak kataszterét, amelyekben a lakók számát a helyiségek száma legalább három szobával meghaladja.* Azoknak megnyugtatására, akik attól féltek, hogy ezek az intézkedések az egyszerü polgári családok életét megzavarhatják, felemlithetem, hogy a rendelkezésre bocsájtott nagyon értékes anyag igen *nagy részben tiz szobánál is nagyobb lakásokat tartalmaz,* amelyeknek számot tevő kihasználásáról eddig egyáltalában nem volt szó.

— A főváros képviselője, aki a panaszbizottságban részt vesz, meggyőződhet majd arról, hogy azoknak a lakásoknak, illetve lakásrészeknek rekvirálásánál, amelyeket evvel az akcióval kapcsolatban igénybe veszünk, valóban a legmesszebb menő méltányossági szempontok jöttek figyelembe. Remélem, hogy a főváros képviselőjének állandó részvétele a panaszbizottság működésében *állandó és komoly összekötő kapcsot fog alkotni a Lakáshivatal és a főváros hatósága között* és megnyugvást fog kelteni a hatóság utján a lakosság eddig megriasztott rétegeiben is.

— Természetes, hogy a meginditott akcióval a lakásinségen jelentékenyen enyhiteni is tudunk, sőt be tudjuk tartani azt az igéretünket, hogy *a télen Budapesten nem lesz lakás nélküli család.* Ez azonban egyáltalában nem teszi feleslegessé a nagyobbarányu lakásépitési akciót, sőt ez feltétlenül szükséges is, ha a jogos igényeket kissé magasabb mértékben óhajtjuk kielégiteni, mint azt az égető szükségesség feltétlenül megkivánja. Mert az nem elég, hogy a vagonokból, pincékből, lépcsőházakból és kerti faházakból kihozzuk a családokat; *szükség van arra is, hogy gondoskodjunk az egyesek társadalmi állásához méltó lakások biztositásáról.* Ezért különös örömmel fogadtam *a főváros nagyobbszabásu lakásépitő akciójának hirét* és amennyiben módomban lesz azt nekem is előmozditani, annak sikerén legnagyobb készséggel munkálkodom én is közre.

A Zita-kórház ügyéről és a főváros kórházi hátralékaira, valamint az állam által fizetendő betegápolási hozzájárulásra vonatkozó tárgyalásokról s a kórházi személyzet létszámának csökkentéséről a miniszter ur a következőket mondta:

— Ami a Zita-kórház ügyét illeti, óhajtásomnak megfelelően ez az intézmény továbbra is fennmarad. A szükséges javitásokat a magunk költségén elvégeztetjük és minden eszközzel odahatunk, hogy sem itt, sem általában a *kórházak ellátása terén semmi fennakadás be ne állhasson.* Az ápolási dijakat oly összegre emeltem fel, amely a reális szükségletnek megfelel, ugy hogy *a jövőben kellő takarékosság mellett semmiféle ujabb deficit nem állhat elő.*

— A legutóbbi évek deficitjére vonatkozólag már régebben megigértem a fővárosnak a pénzügyminiszter ur hozzájárulásával, hogy a *vagyonváltság hozadékából ezt a deficitet a legméltányosabb határig fedezni fogom.* Itt tehát csak arról lehet szó, hogy az összeg hátralévő részének kiutalványozására a fővárosnak addig várnia kell, mig a vagyonváltság hozadékából megfelelő fedezet rendelkezésemre fog állani.

— A takarékosság egyik természetes követelménye, hogy a kórházak alkalmazottainak száma ne haladja meg a reális szükségletet. Hogy nem volna-e nagyobb mértékben csökkenthető a létszám, mint ahogy azt a főváros keresztülvitte, még pedig csökkenthető anélkül, hogy az intézmény annak kárát vallja, erre nézve határozottan nyilatkozni most nem tudok. Az azonban kétségtelen, hogy *az eddigi létszámcsökkentés vajmi kis mértékben csökkenti a kiadásokat.*

sával az ellenfél kapujához tereli a játékot. Eközben a kék-sárgák részére megitélt szabadrugást *Jopancsovics* elhibázza, a labda *Orváth IV*-hez kerül, aki *Szilaky*-t kidriblizi és közvetlen-közelből goalt lő (tandijkedvezmény), melyet azonban a Biró állitólagos off-side miatt nem ad meg s csak cornert itél. A cornert *Aracs* rugja, *Jopancsovics* ment (Lendlinditvány), a lapda *Sörmöczyhöz* kerül. *Váczpeti* szereli és *Énvit* szökteti. Most állandóan a kék-sárgák vannak fölényben, de ennek dacára eredményt elérni nem tudnak, aminek főként csatársoruk gólképtelensége az oka. Közben akcióba lépnek a fekete csatárok is. *Orváth IV.* veszedelmes támadásokat vezet, *Olgár-Mester* azonban nagyszerüen helyezkedik és mindent ment. (Interpellációk.)

A közönség vastapssal biztatja kedvenc kék-sárga csapatát. Az erős buzditás látszólag megzavarja az ellenfél csatársorát. Unalmas mezőnyjáték következik, eredményt azonban elérni egyik csapat sem tud. *Orváth IV.*-et a kék-sárgák kétszer is elgáncsolják, a *Biró* azonban ezt nem veszi észre s nem itél büntetőrugást.

Már-már ugy látszott, hogy eredménytelenül végződik a match, amikor a kék-sárgák centercsatára, *Enyi*, gáncsolja a támadásra induló *Orváth IV.*-et. A biró szabadrugást itél, *Orváth IV.* élesen a kapura lő, lövését azonban *Hlahy* elfejeli. (Ügyrend.) A labda *Jopancsovicshoz* kerül, aki kézzel fogja. (Ügyrend.) Biró fütyül és csodálatoskép 11-es büntetőrugást itél a feketék ellen. *Hazay* kiáll a kapuból és *Énvi* a 11-est az üresen maradt kapuba menthetetlenül goallá értékesiti. (Inditványok töröltetnek.) Biró fütyül, vége a matchnek. Erdemény 1:0 a kék-sárgák javára, melyet ezennel hódolattal nyujt át a főváros közönségének.

Káró.

TÜSKÉK

...

A kórházak lepedőhiányát

fedezte föl a törvényhatósági bizottság szerdai közgyülésén Fábián Béla, noha ez a fölfedezés nem tartozik a nevezetesebbek közé, mert Fábián Kolumbuson kivül a közgyülésnek még legalább kétszázötven tagja tudja, hogy Budapest közkórházaiban már a szülőnők számára sincs lepedő, s a kórházi ágyak matracai a sok fertőtlenitéstől lyukasak. Mégis az álszörnyüködés, amely a nagy leleplezés után támadt, megérdemel néhány szót, hogy rámutassunk az ellenzék hangulatkeltő műfelháborodására. Az, hogy a budapesti közkórházakban még az a kevés lepedő is csupa rongy, ami van, természetes dolog és nem kell Fábián Ripnek lenni a lepedőhiány konstatálására. A háboruk és forradalmak sok minden egyében kivül elpusztitották a főváros lepedőit is, és amikor a fővárosnak a legszükségesebb beruházásokra sincs pénze, természetesen nem lehet pénze arra a sok milliós beruházásra sem, amit a több mint huszezer darab lepedőnek beszerzési ára jelent. Reméljük, Fábián ur is elismeri, hogy a lepedőhiánynak a pénzhiányon kivül egyéb oka nincsen. Ha pedig ezt Fábián ur és az egész ellenzék elismeri, amint hogy jóhiszeműséget tételezve fel róluk, el kell hogy ismerjék, akkor nem szinfalhasogató deklamációkra van szükség, hanem gyors, nagyon gyors segitségre. A segitséget azonban sohasem a szavak, hanem a cselekedetek jelentik és a közgyülés kisebbségi pártja gazdag a szavakban, de szegény a cselekedetekben. Milyen szép lett volna, ha például a kisebbségnek néhány milliomos tagja felállt volna, kijelentvén, hogy szerény tehetségéhez képest ezennel husz vagy ötven lepedőt ajándékoz azoknak a fővárosi kórházaknak, amelyekben legnagyobb a lepedőinség. Ám az egyik oldalon szájat tépni, a másik oldalon semmit sem cselekedni és még az olyan szomoru témát is, amit a lepedő-nincsetlenség jelent, kortesfogásnak tekinteni, lehet talán az ő izlésüknek megfelelő, de még politikai szempontból is nagyon, de nagyon lelkiismeretlen fegyver...

A Turul biztositó ügye

egyáltalában nem szimpátikus, mert mégis csak lehetetlen, hogy amit a főváros a Városi Szinház bérletén keresne, azt a másik oldalon ráfizesse biz ositási dijban az altruisztikusra mázolt turulos biztositónak. Ám ha a magyarok ősi madarával és ősi neveivel ékeskedő biztositó-társaság nem a mi izlésünk szerint való, még kevésbbé vagyunk megelégedve a többi biztositóval, az Első Magyartól kezdve a Generali-ig. Az egyik tizenkilenc, a másik egy hiján husz. A kopó-falka, amely vért szaglász és panamát kiabál, mikor nem a saját zsiros üzleteiről van szó, egyszeriben elhallgat, mikor a biztositó-társaságoknak a tüzoltóság fenntartásához megkivánt hozzájárulásáról kellene beszélni. A biztositó vezérigazgatók erről éppen olyan bölcsen hallgatnak, mint amennyire bölcsen és zsebük érdekeit védve nézik a károkat, melyeket a tüzek okoznak. A legcsodálatosabb a dologban azonban az, hogy a belügyminiszter ur őnagyméltóságának mindmáig nem méltóztatott jóváhagyni azt a közgyülési határozatot, amely a biztositó-intézetek hozzájárulásait hatá-

rozza el. A belügyminiszter ur önagyméltóságának csak az a fontos, hogy a fővárost szigoru és igazságtalan hangon intse takarékoskodásra, ellenben azzal nem törődik, hogy a főváros honnan veszi a tüzoltólétrát és miből talpaltatja meg a derék tüzoltólegények csizmáit. Tabula rasat kérünk a biztositó intézetek terén, ugy a Turult, mint a biztositók fővárosi megadóztatását illetően . . .

Morgenroth K. Jancsi

a Jancsi-Aréna volt társtulajdonosa, — mint az Artisták Lapjában olvassuk — értesiti a kartársakat és az összes érdekelteket, hogy a Jancsi-Arénától saját elhatározásából megvált. A hirecske egyáltalán nem tartozik a világrengető események közé, hiszen a kartársakon kivül vajmi kevés embert érdekel, hogy Morgenroth K. Jancsi ur, aki eddig a társtulajdonosságon kivül mint énekes bohóc gyönyörködtette a ligeti müintézet éppen nem válogatós közönségét, a vurstli mélyén vagy a piripócsi piac sátorcirkuszában rezegteti-e éppen olyan ostoba, mint izléstelen kuplék cikornyás dallamára, carusóinak egyáltalában nem nevezhető hangszálait. A bakézerek és a hozzájuk szorosan odatartozó cseléd-leányok éppen ugy röhögni fognak a Morgenroth K. Jancsi után következő Abendgrün M. Jeremiás sikamlósságain és siralmain, és Schmitt Henrik ur, aki immáron egyedüli társtulajdonos marad az arénának, ennekutána is olyan vidáman fogja az esti kassza láttára dörzsölni a kezét, mint eddig. Reméljük azonban, hogy amikor Morgenroth ur az érdekelteket szükségesnek tartotta értesiteni távozásáról, az érdekeltek közé számitotta a főváros tanácsát is, mely élénk figyelemmel kell, hogy kisérje Jancsi urnak különféle lépéseit. A Jancsi-Aréna ugyanis a székesfőváros tulajdona, és amikor 1919 tavaszán a főváros közgyülését helyettesitő tanácsülés bérbeadta az épületet, kifejezetten Morgenroth K. Jánosnak adta bérbe, és nem Schmitt Henriknek, aki akkor még valahol a legvidékebb vidéken cipelte egyik helyről a másikra a nem sokat érő sátorfáját. K. Jancsi lépjen oda, ahova akar, akár ingyen, akár pénzért, de lépései egyben a bérletről való lelépést is kell, hogy jelentsék. A Morgenroth-féle szerződés világosan megjelöli, hogy a bérlet az ő személyéhez, és nem Schmitt zsebéhez füződik, tehát amikor Jancsi saját vagy nem saját elhatározásából kivált az aréna bérletéből, a bérlet automatikusan megszünt és uj pályázatot kell a fővárosnak kiirnia Schmitt urat olyan gyorsan kiemelve a bérletből, hogy vidéki cirkuszának ponyvái között találja meg magát és további számitásait . . .

HIREK

Megnyiltak az uj párthelyiségek. *A Keresztény Községi Párt* ezuton is értesiti tagjait, hogy IV., Királyi Pál-utca 11. sz., I. em. alatt párthelyiségeit megnyitotta. Állandóan jól fütött, világos termeiben napilapok, folyóiratok elhelyezésével gondoskodni kivánt az elnökség arról, hogy a helyiség klubszerü használata a nap bármelyik szakában rendelkezésre álljon a tagok számára. Hivatalos órák egyelőre naponként délután 5—7 óráig tartatnak. A távbeszélő állomás felszerelése folyamatban van, a telefonszámot a munka elkészültével alkalmas uton azonnal közölni fogja a titkárság. *November hó 29-én*, kedden este 7 órai kezdettel társasvacsorával egybekötött *helyiségavató ünnepély* lesz, melyre a részvétel bejelentését legkésőbb november 25-ig kell eszközölni, mert a rendezés szempontjából a később jelentkezők elhelyezése nem biztositható. Egy teriték ára ital nélkül 100 korona. Részvételi jegyek november 25-ig bezárólag a pártirodában naponként délután 5—7 között kaphatók. A párt elnöksége kéri tagjait, hogy ugy a pártértekezleten, mint a társasvacsorán, valamint egyéb összejöveteleken mindenkor lehetőleg teljes számban vegyenek részt, mert csak intenziv pártélet kifejlődése mellett bizhatunk nehéz harcaink biztos sikerében.

A fővárosi kioszk sorsa. A Stefánia-uton levő Fővárosi kioszkot 1924-ig *Goldmann* Simon bérli a fővárostól. Az üzlet azonban nem tartozik a legragyogóbbak közé és ezért *Goldmann* a kioszk átvételére megegyezett az Általános Tejcsarnokkal. Az Általános most beadványt intézett a főváros tanácsához, melyben a bérlet átruházását, egyben meghosszabbitását kéri 1927-ig. Ha a bérletet megkapja, az Általános a kioszk renoválását és kibővitését igéri, egyben duplájára emeli a bérösszeget és a bruttó bevételből is százalékot juttat a fővárosnak. A beruházás értékét *egy millió* koronára tervezi a részvénytársaság. Az érdekes tervvel, mely hivatva van Budapest idegenforgalmát egy uj világvárosi nevezetességgel emelni, legközelebb foglalkozik a tanács.

—

A Vigszinház e hetét a legsikeresebb darabok, a *Naplemente*, a *Házatérés* és a *Liliom* töltik be. Szombat délután fél helyárakkal *A piros bugyelláris*-t adják. Vasárnap délután *A falu rossza* kerül szinre.

Péchy Erzsi, Somogyi Nusi, Nádor, Dénes, Latabár és Boross e héten is minden este fellépnek a rendkivüli sikerü Kálmán-operett: *A hollandi menyecské*-ben, melynek minden előadása táblás házak mellett folyik le. Jövő vasárnap délután Lehár gyönyörü operettjét, *A kék mazur*-t adják három órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Szinház 25-ödször. Molnár Ferenc páratlan sikerü darabja kedden jubilál először a Magyar Szinházban. A *Szinház*, melynek összes eddigi előadására állandóan egy héttel előre keltek el a jegyek, e héten is minden este szinre kerül vasárnap kivételével, amikor a népszerü *Fakir* előadását ismétlik meg. Jövő vasárnap délután a *Buzavirág*-ot játsszák 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Délibáb herceg 50-ik előadása. Drasche-Ángyán-Zágon népszerü operettje szombaton jubilál másodszor a Blaha Lujza-Szinházban. A főszerepeket a jubiláris estén is ugyanazok játsszák, akik mind az 50 előadáson résztvettek: Honthy Hanna, Abonyi Mariann, Galetta, Ujváry és Rozsnyai Ilona. Vasárnap délután a 100-ik előadásához közeledő *A tündérek cselédje* előadását ismétlik 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A nagysikerü Szenes-vigjátékot: A gazdag leányt, melynek minden egyes előadására előre kelt el minden jegy, ötször játsszák e héten a Belvárosi Szinházban: szerdán, csütörtökön, szombaton és vasárnap este. Kedden és pénteken P. Márkus Emilia vendége a szinháznak *A negyvenéves asszony* cimszerepében. Jövő vasárnap délután 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett a *Legénykérés* van müsoron.

A Blaha Lujza-Szinház legközelebbi ujdonságában: *A Phi-Phi*-ben, egész sereg nagyhatásunak igérkező klasszikus és modern tánc fordul elő, melyet erre a célra szervezett szebbnél-szebb lányból álló balletkar fog előadni, akiket Zöbisch Ottó, a Magyar kir. Operaház balletmestere tanitotta be. Feltünést fognak kelteni a Faragó Géza festőművész tervei alapján készülő stilszerü jelmezek.

Bemutató az Andrássy-uti Szinházban. Kedden, e hó 22-én mutatja be az Andrássy-uti Szinház uj müsorát, melynek keretében a legnagyobb sikert igérő egyfelvonásosok és magánszámok kerülnek szinre. Szép Ernő költői és exotikus *Jávai mesé*-je, továbbá Karinthy Frigyes frappáns és szellemes vigjátéka, *A kék nő* képezik a müsor gerincét. Az előbbiben Németh Juliska és Bársony István, az utóbbiban Kökény Ilona, Abonyi és Kabos jutnak hálás szinészi feladathoz. Csöndes Géza és Pallos Tivadar vidám és szatirikus énekjátéka: az *Özike*, Török Rezső kacagtató parasztkomédiája *A hazajáró lélek*, két szellemes Békeffi-tréfa, továbbá Ürmössy Anikó, Gál Franciska, Békeffi és Bársony magánszámai egészitik ki az uj müsort, melynek most is vendége Z. Molnár László.

Herczeg-premier a Renaissanceban. A Renaissance-Szinház e hét végén tartja meg Herczeg Ferenc két uj szinpadi művének bemutatóját és ezekkel egy estén mutatja be Auernheimer Raoul egyfelvonásosát is. Az egyik Herczeg-darabnak *Baba-Hu* a cime, a másiké *Két ember*, a bécsi darabé pedig *A szerepkör*. Mindhárom darab egy-egy irodalmi gyöngy és mindegyik a müvészi értéke mellett olyan hatásos és érdekes, hogy a Renaissance-Szinháznak ez az estéje a legnagyobb közönség-sikere tarthat számot. Garantálja ezt a szereposztás is: Góth Sándor és Rajnai Gábor mindegyik darabban pompás szerepeket játszanak, a női főszerepek pedig Mészáros Giza, Berky Lilly és Komjáthy Mária között oszlanak meg. Az elővételi pénztár már árusitja az első előadások jegyeit. A főpróbára, amelyet csütörtökön délelőtt 11 órakor fog megtartani a szinház, az illetékesek a főtitkári hivatalban vehetik át jegyeiket. A bemutatóig szerdán a *Gyengédség*, kedden a *Faun*, csütörtökön a *Kék egér* teszi változatossá a szinház müsorát.

Piccaver a bécsi állami Opera művésze két világhirü szerepében lép fel a következő héten a *Városi Szinházban*. Hétfőn a *Bohémélet Rodolphe*-ját, csütörtökön a *mantuai herceget* énekli a *Rigoletto*ban. Partnere mindkét előadáson *Aquila Adler Adelina* lesz. A jubilált *Reichstadti herceg* kedden és vasárnap délután van müsoron. Szerdán *Hoffmann mesél*, szombaton a *Cremonai hegedüs* és a *Bajazzok*, vasárnap este a *Zsidónő* megy a régi kitünő szereposztással. Csütörtökön a népszerü *Koldusdiákot* adják. Vasárnap délelőtt 11 órakor tartja II. hangversenyét a *Budapesti Szimfonikus Zenekar*, mely *Ábrányi* Emil vezetésével egy csapásra meghóditotta a szaksajtót és a zeneértő közönséget. A müsoron *Goldmark* Sakuntala nyitánya és *Beethoven* V. Szimfoniája mellett *Dohnányi* Ernő klasszikus szépségü zenekari suit-je szerepel.

Petrovich és Várkonyi, a közönség két férfikedvence a legkitünőbb magyar filmben, *Veszélyben a pokol* és az elsőrangu *Kis mama* cimü vigjátékban szórakoztatják a *Kamara* müsorán egész héten a közönséget. A müvészi kisérőzenét Fricsay zenekara szolgáltatja. Előadások: 5, 7 és 9 órakor.

KÖZGAZDASÁG

Amerikában keres friss tőkét az Ergon. Egyik hetilapunk külön „amerikai“ számában érdekes hirdetést láttunk. Az *„Ergon“ ipari és kereskedelmi r.-t.*, amelynek üzletmenetéről a legkedvezőbb hireket lehet csak hallani, hirdet a lapban és itt közli, hogy *üzleti körének folytonos fejlődése szükségessé teszi rövidesen az alaptőkefelemelést* és felhivja erre, mint kitünő tőkeelhelyezési lehetőségre amerikai véreink figyelmét. Mindenesetre amerikai stilusra és jó kereskedői érzékre mutat az ügyesen megfogalmazott hirdetés, bárha részvénytársaságnál — pláne jól menőnél — eddig teljesen ismeretlen volt, hogy még közgyülésileg el sem határozott *tőkefelemeléséhez hirdetés utján keressen külföldi tőkét*. Vagy talán mégsem megy már olyan jól az *Ergon*-nak.

A Hazai Fatermelő R.-T. folyó hó 18-án megtartott közgyülése elhatározta az 1920. évi szelvényre november 25-től 150 korona osztalék fizetését, a régi 400 korona névértékü részvényeknek 2 darab 200 korona névértékü részvényekre való szétbontását, az eddigi 30 millió korona alaptőkének 40 millió koronára való felemelését, az összes uj részvényeknek a régi részvénybirtokosok részére 3:1 arányban 200 korona névértékben való felajánlását. Az elővételi jog folyó hó 25-től december hó 3-ig gyakorolható a *Magyar-Olasz Bank R.-T.* pénztáránál, ahol az 1920. évi szelvények is beváltatnak.

A Földhitelbank november 28-ára rendkivüli közgyülést hivott egybe alaptőkéjének 14 millió koronával való felemelése ügyében. Ez alkalommal 70.000 darab uj 200 koronás névértékü részvényt bocsátanak ki. A tőkeemelést az intézet, valamint affiliált vállalatainak nagy fejlődése teszi szükségessé. A tőkeemelés sikere teljesen biztositva van.

A Wiener Commerzialbank budapesti igazgatósága. A *Wiener Commerzialbank* közli, hogy budapesti fiókja részére külön igazgatóságot létesitett, melynek tagjai: báró *Guttmann* Arthur nagyiparos, *Latzkó* Vilmos dr. bankár, *Mautner* Ödön nagykereskedő, *Schmidt* József malomtulajdonos, *Ugron* Gábor v. b. t. t. és *Urbán* Antal udvari tanácsos, valamint a budapesti fiók vezetői: *Sebestyén* Richárd igazgató-tanácsos és *Baron* Ottó igazgató.

Alaptőkeemelés. A *Pannonia Sörfőző Részvénytársaság Pécsett* alaptőkéjét 10 millió koronára emeli föl. Minden régi részvény alapján egy uj részvény vehető át 520 koronáért f. hó 16-tól f. hó 25-éig bezárólag a *Hazai Bank R.-T.*-nál. Ugyanott kerül kifizetésre a három utolsó üzletév osztaléka fejében 78 korona.

A Klotild mérlege. A *Klotild* első magyar vegyiipar r.-t. közzétett mérlegében az 1920. üzletévre 10 millió korona alaptőke mellett 3,450.000 korona tiszta nyereséget mutat ki. A november 25-ére összehivott közgyülésnek az igazgatóság olyértelmü javaslatot tesz, hogy 400.000 korona az értékcsökkenési tartalék, 1,200.000 korona a tartalékalap gyarapitására, 172.467 korona 10 fillér igazgatósági jutalékra fordittassék, mig 2 millió korona 20 százalékos osztalék fejében a részvényesek között osztassék föl, a maradvány pedig jövő évre vitessék át.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-69.
Minden este 1/2 8 órakor:
a 28-as, Miss Arizona és a nagyszabásu variété müsor.

Keresztény társadalmi alapitás!
„KÉVE“ Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Őszi, téli női és férfi-kelme ujdonságok
nagy választéka.
Barchet, flanell, fehér pamutáruk, Schroll-féle sifonok, zefirek, cretonok. Harisnyák és fehérnemüek. **Minden cikk mindig a legjutányosabb és minden versenyt biró árakban. Nem hangzatos reklám, hanem reális, szolid kiszolgálás.**

Zucker Béla banküzlete
Tőzsdepalota Külföldi pénzek vétele és eladása legkedvezőbb feltételek mellett.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
JÖNNEK A HUSZÁROK! Suppé operettje és a novemberi müsor variété-attrakciói.
Kezdete este negyed 8 órakor.

Kötött és szövött áruk
Guttmann Béla Koronaherceg-utca 6. szám.

BLAHA LUJZA-TÉR 2. SZÁM. APOLLO-SZINPAD TELEFON: JÓZSEF 13-26.
(APOLLO-KABARÉ)
A VÉSZKIJÁRAT vigjáték egy felv. Irta: Liptai Imre.
Rózsahegyi Kálmán felléptével: KACAGJ BAJAZZO...! Harmat Imre dramolettje.
Boross Géza, Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Sándor József, Saásdy Alice és Áldori László uj magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor.

PARISIEN GRILL Blaha Lujza-Szinház épületében. Operával szemben. UJONNAN ÁTALAKITVA.
Mimi Marlow ✦ Willy Engel-Berger

Felelős kiadó és laptulajdonos: DOBY ANDOR
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 november 30. 47. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A főváros pénzügyi helyzete és a budget

Irta: JELLINEK HENRIK
a Budapesti Közuti Vaspálya Társaság ny. elnök-igazgatoja

A főváros jelenlegi pénzügyi helyzete és az ezzel kapcsolatos budget nem tekinthető pusztán gazdasági és pénzügyi kérdésnek; ez *elsőrangu politikai ügy.* A főváros háztartásának rendes menete, a jövedelmeknek, illetőleg adóknak rendszeres megállapitása, a főváros vagyonkezelése és különösen a fővárosi üzemeknek oly irányu kezelése, hogy azok kettős feladatuknak — jövedelmezőségüknek s a főváros lakói jogos igényeinek megfelelhessenek, messze tulterjednek a lokális jellegen, sőt lényegesen befolyásolják az ország gazdaságpolitikai érdekeit s az ország jelenlegi pénzügyi és valutáris viszonyai közt ezeknek rendbehozatalát is. Csakis ha ezen alapra helyezkedünk, fogjuk megtalálni az eszközöket a különböző kérdések megoldásához s az összhangnak helyreállitásához, fővárosi és országos érdek között. Az ország és főváros között fennálló szoros érdekkapcsolatból folyólag természetszerüleg folyik az, hogy a helyzetnek szanálása az állam hozzájárulását is igényli. Nem ajándékról van itt szó. Azt sem lehet állitani, hogy az államnak anyagi hozzájárulása a keresztény többség érdekében történik, mert kétséget nem szenved ha ma, ugy mint a multban a liberális irány tartaná kezében a kormányhatalmat, *törvényhozás és kormány régen megadták volna bőségesen azokat az eszközöket, amelyek a pénzügyi szanáláshoz szükségesek.* A főváros jelenlegi pénzügyi helyzete és igy a budget is tulajdonképen a régi szabadelvü uralom intézkedésein és berendezkedésein épül fel. Ezeket rögtön *meg kell változtatni!* A kezelést a hiányból a feleslegbe átvezetni merő lehetetlenség. Első és főfeladatát a jelenleg többségnek és tanácsnak az képezi, hogy a fővárosi adminisztráció nagy szervezetét *káros megrázkódtatásoktól megóvja s a város és polgárság érdekeinek sérelme nélkül a rendes mederbe átvezesse.* Hiszen elég lesz jellemzésül utalni a főváros aranyadósságaiból keletkezett terhére. 312 millió aranykorona névérték ma milliárdos papirkoronaértékre terjed s kizárja azt, hogy ezen adósságok figyelembevételével a költségvetési egyensulyt elérjük.

Ez a sulyos teher 1910 és 1914 között, tehát *kizárólag a liberális irány uralma alatt* keletkezett. Ezen tartozások kérdését is az állam nemcsak politikai szempontokból, de a békeszerződésnek határozmányai szerint lesz kénytelen rendezni. A főváros vezetősége ettől eltekintve is nehéz feladat előtt áll. Mert tekintettel a sulyos pénzügyi helyzetre, uj intézményeket nem alkothat, a régiek kibővitésénél pedig a rendelkezésre álló szük eszközökkel kell számolnia. Emellett az a gond is terheli, hogy ujabb és ujabb jövedelmi forrásokról kell gondoskodnia, hogy a fennálló intézmények egészséges működése biztositassék. Igy pl. a főváros iskolaügyét most nem ápolhatja és fejlesztheti a kivánt mérvben. De szivósan ragaszkodnia kell ahhoz, hogy *a tanitási és nevelési ügy a kezében maradjon* s azt azon a cimen, hogy az állam a költségekhez hozzájárul, *kézből kiadni nem szabad.* A főváros jelenleg sulyt helyez arra, hogy az ifjuság erkölcsi nevelése a jogos kivánalmaknak megfeleljen s azt csakis akkor láthatjuk biztositva, ha a főváros többségének befolyását nem ruházzuk át az állami hatalomra. Ha nem is lehet uj iskolákat nyitni, uj épületeket emelni, a jelenlegi keretet fenn kell tartani. Az iskola költségeinek fedezetét, ami a felsőbb ipari intézeteket s a kereskedelmi iskolákat illeti, lehetőleg át kell háritani azon körökre, akik ezen tanintézetek áldásos eredményeit a maguk javára felhasználhatják. Erre az ut az volna, hogy a budapesti kereskedelmi és iparkamarát kötelezni kellene, hogy jövedelmeiből évenként jó néhány millió koronát tartozik a kereskedelmi és iparoktatás céljaira a fővárosnak beszolgáltatni. A kereskedelmi kamara ma 4%-os adókulccsal dolgozik s igy nehézség nélkül lehet ezt az eszmét megvalósitani, de szükség esetén attól sem kell visszariadni, hogy a kamarai adókulcs 6%-ra felemeltessék.

A fővárosi kórházak budgetjét az illetékes bizottság a napokban 284 millió koronában állapitotta meg. Habár ez egy igen sulyos teher, mégsem helyeselhető az ellenzék azon felfogása, hogy a főváros kórházait a fenntartás ellenében az államnak engedje át. A fővárosi egészségügyi szolgálatot a polgárság jogos érdekeinek megóvásával városi kórházak intézményei nélkül elképzelni nem is lehet. De viszont joggal elvárható a kormánytól, hogy a kórházak berendezéseinek a szovjeturalom alatt lerongyolódott tárgyainak és készleteinek megujitását nagyobb kamatmentes előlegekkel lehetővé teszi. Elvárható, hogy az állam az óriásilag felszaporodott kiadások rendbehozatalát a sulyos helyzetnek tartama idejére *magára vállalja.* A főváros területén működő betegpénztárak kötelezendők volnának, hogy a fővárosi kórházak fenntartásához a tényleges igénybe vétendő dijakon kivül évenként saját bevételeikből ezeknek 20%-ával a fővárosi kórházalaphoz hozzájáruljanak. Jogos ez a kivánság, mert hiszen a betegpénztárak működésének előfeltételét részben a fővárosi kórházak képezik. Ily uton az államnak közvetlen megterhelése nélkül az érdekelt körök viselnék ezen jogos hozzájárulást.

A főváros *közlekedési kérdésében* az ellenzék bizonyára nem állithatja azt, hogy a főváros összetett kézzel nézte az események fejlődését. Elhatározta, hogy 1923 január elsején a közuti vasutak üzemeit magához váltja. Azt mondották, hogy a főváros ezen nagyfontosságu elhatározáshoz jutott anélkül, hogy a szükséges anyagi eszközökről gondoskodott volna. Ez azonban *téves.* Mert a területhasználati szerződés szerint a főváros *nem térit meg tőkét,* hanem *csakis jövedelmet,* mely bizonyos határon tul nem terjedhet. *A jövedelmet pedig maga a vasuti forgalom szolgáltatja.* Van-e kilátás arra, hogy az egyesitett vasutak a szükséges jövedelmet fogják-e nyujtani? Erre csak igenlőleg lehet felelni. Az egyesitett közuti vasutaknak jövedelmét a jelenlegi korlátolt és hátrányos forgalom mellett is közel egymilliárd koronára lehet becsülni. Ez egy-két év mulva a természetes fejlődés és a forgalom süritése folytán egy és fél milliárd koronára emelkedhetik. Ez nemcsak a szükséges megváltási rentét alkalmas szolgáltatni, de alapos kilátást nyujt arra, hogy a főváros ezen üzeme feleslegeket is fog szolgáltatni. Meg kell jegyeznünk még azt, hogy a közuti kérdésnek megoldása a hamburgi minta szerint, hogy t. i. a szükséges tőkének fele idegen kézbe adassék 6%-os osztalék-garancia mellett, oly *hátrányos volna* a székesfővárosra, hogy erről komolyan tárgyalni nem is érdemes.

Ily körülmények között *a főváros kölcsönpolitikájának utjai is adva vannak.* Nem mehet a főváros, amint azt a liberális aera alatt tette, külföldre kölcsönöket felvenni. A főváros ezidőszerint befektetési és időleges függő kölcsönszükségleteit kizárólag a külföldön fedezheti. Itt is kivánatos volna, hogy ha az állam legalább az 1922—23. évi kölcsönszükségletet vagy *közvetlenül* nyujtaná a fővárosnak, vagy pedig közbelépne, hogy ez a hitel a főváros részére *megfelelő alapon* biztositttatnék.

A forgalmi adótól függ a költségvetés egyensulya

Készül a költségvetés — Ezer tisztviselő jelentkezett a forgalmi adó ellenőrzésére — Mennyi a bevétel a szálloda- és a vigalmi adóból?

Hónapok óta minden ellenzéki hang, mely a főváros pénzügyeit illeti kritikával, a költségvetést sürgeti és a főváros vezetőségének bünéül tudja be azt, hogy mindeddig nem került bizottsági és közgyülési tárgyalás alá a főváros jövő évi költségvetése. Ezekben a támadásokban sokkal több a rosszakarat, mint a főváros iránt érzett jóindulat és a kommunális érdekek helyes felismerése, ám viszont megnyugtató az is, hogy még a legszőrszálhasogatóbb ellenzéki felszólalások és nyilatkozatok is alig tudnak pénzügyi téren egyebet kárhoztatni, mint a költségvetés hiányát.

Ez pedig *nem olyan nagy hiba, hogy meg ne lehetne bocsátani.* A pénzügyi osztály költségvetés előkészitő alosztálya, mely *Sebő* Béla főszámtanácsos szakavatott irányitása mellett állitja össze a jövő évi költségvetést, állandó permanenciában van és lázas munkával igyekszik azon, hogy a költségvetés mielőbb a pénzügyi bizottság és a törvényhatósági bizottság közgyülése elé kerülhessen. *Nem a pénzügyi ügyosztályon* mulik azonban az, hogy

egyes ügyosztályok, igy a XII-ik és a XIV-ik még minden nem juttatták el a költségvetési adatokat a pénzügyi ügyosztályhoz és a VIII-ik és a X-ik ügyosztályok költségvetése sincs még teljesen készen.

Ám ennek is megvan a maga egyszerü oka; ugy a világitási, mint a közélelmezési és közegészségügyi ügyosztályok költségvetése a *valóságos anyagárakhoz és munkabérekhez kell, hogy igazodjon,* hogy a költségvetés mennél közelebb járjon a valósághoz, annak igazolására pedig, hogy az élelmiszerárak és a munkabérek mennyire fluktuálnak és azok emelkedése mennyire előre nem látható, igazán nem szükséges bővebb magyarázat. Azt is meg kell emliteniink, hogy a költségvetés késlekedésének másik jelentős oka az *albizottsági tárgyalások hosszadalmassága és elhuzódása,* igy például a közegészségügyi ügyosztály költségvetésének kórházi része csak most, miután azt a kórházi bizottság letárgyalta, kerülhetett a pénzügyi ügyosztályhoz, ahova különben csak a legutóbbi napokban érkezett meg a *tanügyi ügyosztály* költségvetése is.

Ily körülmények között vajmi nehéz képet alkotni arról, hogy milyen lesz az uj költségvetés és főképen, hogy *hány százalékos lesz a pótadó kulcsa.* A főváros bevételei közül a legnagyobb bizonytalanság a *forgalmi adó* tételénél mutatkozik, melyet a folyó esztendő utolsó négy hónapjára 130 millió koronában kontemplált a pénzügyi ügyosztály. E pillanatban azonban

forgalmi adó cimén még egyetlen fillérnyi részesedés sem érkezett a főváros pénztárába,

és a pénzügyi ügyosztálynak e pillanatban még fogalma sincs arról, hogy forgalmi adó-részesedés cimén erre az évre 30 vagy 230 millió koronát fog-e kapni a főváros. A helyzet ugyanis az, hogy a legnagyobb cégek, amelyek forgalmi adó fizetésére vannak kötelezve, *negyedévenkint* rójják le pénztárkönyveik tanusága szerint az adót. Már most épen ezek a legnagyobb cégek arra kértek és kaptak engedélyt a pénzügyminisztériumtól, hogy a szeptember havi forgalmat hozzácsaphassák a folyó év utolsó három hónapjának forgalmához, ugy hogy ezek a cégek a törvény végrehajtási utasitása által megszabott időben, január elseje és 15-e között 1921 utolsó négy hónapjának forgalmi adóját fogják az állampénztárba beszolgáltatni. A főváros a pénzügyminisztériummal folytatott tárgyalásai során

arra vonatkozólag is értesitést nyert, hogy a forgalmi adónak első *nagy* részletét ugyanebben az időben, vagyis január elseje és 15-e között fogja megkapni.

Ettől függetlenül különben az első forgalmi adórészesedést *a jövő héten fogja* megkapni a pénzügyi osztály. A főváros, hogy jövedelmeit a forgalmi adó révén is fokozza és azokat a kiadásokat, amelyeket *Hegedüs* pénzügyminiszter igérete alapján a forgalmi adó egyharmadából akart fedezni, fedezhesse, kérelemmel fordult a pénzügyminisztériumhoz, hogy abból a forgalmi adóból a fővárost illető részesedést, melyet a vámhivatalban a Magyarországba érkező vámköteles áru után szednek, szeptember elsejétől kezdve már most utalja át a pénzügyminisztérium. Erre vonatkozólag konkrét igéretet is kapott *Csupor* József dr. tanácsnok és igy a vámköteles áruk forgalmi adója után járó részesedés, melynek összegéről különben a fővárosnak e pillanatban még sejtelme sincs, a közel jövőben be fog folyni a főváros kasszájába.

Jelentette az *Uj Budapest*, hogy *Sipőcz* Jenő dr. polgármester a forgalmi adó ellenőrzésére délutáni mellékfoglalkozásra hivta fel a főváros alkalmazottait. A délutáni munkáért, mely a forgalmi adó fizetésére kötelezett üzletek könyveinek és áruforgalmának állandó vizsgálatát és ellenőrzését jelenti, havi 1500 korona fizetés jár és

erre az ellenőrzési munkára eddig több mint ezer fővárosi alkalmazott jelentkezett.

A pénzügyi osztály különben a jövő héten a negyedik kerületben *próbaellenőrzést* is rendez és a próbaellenőrzésnél szerzett tapasztalatok alapján fogja azután *Honffy* főszámtanácsos a főváros egész területére a forgalmi adó ellenőrzését megszervezni.

E pillanatban még nagyon is kétséges, hogy a főváros jövő évi költségvetésébe hány millióval kerül be a *forgalmi adó* előirányzata. Azt sem tudják még a leghozzáértőbbek sem, hogy a nyár folyamán felemelt *fogyasztási adó* többlete mennyit fog bevételben jelenteni, főleg azért nem, mert a fogyasztási adónál az *elszámolás* meglehetősen késedelmes. *A szálloda adót* 30 millió koronával, *a vigalmi adót* 50 millió koronával fogják felvenni a költségelőirányzat bevételei tételei közé, melyek között a jövő esztendőben is előkelő szerepet fog játszani a *községi pótadó*, melynek egy-egy százaléka most két millió koronát jelent. Tekintettel arra, hogy most hatvan százalék a pótadó, ebben az évben községi pótadó cimén 120 millió koronát vesz be a székesfőváros. Annak megállapitása, hogy a pótadót hány százalékban kell kivetni a jövő esztendőre, a legkésőbbi munkálatok közé tartozik, mert a pótadó van hivatva arra, hogy a költségelőirányzat egyensulyát biztositsa. A pótadó emelése azonban az egyéb adónemek nagy bevételi lehetőségei mellett *olyan kis összeget jelent*, hogy *arra valószinüleg sor egyáltalában nem is fog kerülni.*

A költségvetés összeállitásának munkája lázasan folyik ám,

a pénzügyi osztály még messze van annak végleges elkészitésétől.

Még el sem kezdődött a *nyomdai munka*, mely legalább három hetet vesz igénybe, hiszen hétszáz oldalnak, nagyobb részt sok munkával járó tabellának kiszedéséről és kinyomásáról van szó. Egy bizonyos, hogy a pénzügyi osztály derék tisztviselő karát csakugy, mint a főváros vezetőségét, *nem lehet felelőssé tenni* a költségvetés néhány heti esetleges késedelméért, amely késedelmet egyedül és kizárólag a rendkivüli viszonyokra és a korona értékének labilitására lehet visszavezetni.

A mintavásárok

Irta: PURÉBL GYÖZŐ dr., székesfővárosi tanácsnok

IV.

Tanulmányutunk második állomás helye a kiállitás határidejének folytatólagosságában a csehek által rendezett *prágai internacionális vásár volt*, amelynek rendezésére vonatkozólag már eleve is teljes elismeréssel kell nyilatkoznunk annak dacára, hogy ők még egyelőre csak a harmadik vásárnál tartanak.

Szervezetére vonatkozólag *a lipcsei vásárnak kisméretben való másolata.* Egységes helyen, a város külső részén, Buvencsen, a volt cseh országos kiállitás területén a régi kiállitási épületekben rendezték, még egynéhány ideiglenes kiállitási épület emelésével, melyet a rendezőség a saját költségén épittetett fel azzal a kötelezettséggel, hogy a kiállitás határidejének letelte után azt el kell távolitani onnan. Az állandó épületeket az állam bocsátotta a kiállitás rendezőségének a rendelkezésére, szintén csak a kiállitás idejére. A vásár internacionális volt, ahol 2700 kiállitó vett részt, ebből idegen kiállitó 500 volt, még pedig osztrák, francia és német. A árumintavásárt magánkereskedelmi alapon szervezték olymódon, hogy hat kereskedő az ipar és kereskedelem bevonásával a kiállitás rendezéséhez felhasznált 3 és fél K előteremtette, felhasználva ehhez az előző kiállitásokból megmaradt bevételi többletet is. Prága városától mindössze a szükséges összegek előteremtéséhez két millióról szóló garancialevelet kaptak, amelyet azonban nem vettek igénybe. Ezen a kiállitáson a kiállitók négyszögméterenként 300 cseh koronát fizettek. A kiállitók itt is szakmák szerint voltak ügyesen csoportositva, a látogatók száma óriási volt, ugy hogy nézetünk szerint ez nem annyira vásár, mint kiállitás volt. Bár a rendezők azt állitották, hogy kiállitókul csak gyárosok jelentkezhettek és hogy a látogatók tulnyomó része csak kereskedő és rendelő lehetett, véleményünk szerint, miután itt napijegyeket is osztogattak, több volt a nézőközönség, mint a rendelő kereskedő.

Az előbb emlitett kiállitási rendezőség szervezete, mint emlitém, teljesen a *Messamt* mintájára volt berendezve.

A látogató ott is, miként Lipcsében, az ugynevezett Messabzeichent kapta. Ezen a vásáron a csehek bemutatták igen szép eredményt felmutató iparukat és kereskedelmüket és a vásár internacionális jellegével elérni vélték azt, hogy a külföldiek figyelmét erre felhivják, maguk számára forgalmat biztositsanak és életképességüket bebizonyitsák. A vásár minden körülmények között *erős konkurrense Budapestnek és gazdasági vonatkozásban erős hátrányára van Magyarország iparának és kereskedelmének*, amennyiben mi most kellő időben nem cselekszünk és a küzdelmet fel nem vesszük. Ugyanis amint a városban sétáltunk, ahol az idegenforgalom nagy méretü volt s ahol jóformán minden szálló és lakás az idegenek részére le volt foglalva, hallottunk sok magyar szót s amidőn érdeklődtünk, hogy az illetők honnan valók, sajnálattal kellett tapasztalnunk azt, hogy ezek Magyarország felvidékéről voltak, amelyről vérző szivvel konstatálhattuk, hogy tőlünk elszakitva ma csehszlovák területet alkot. Sajnálattal láttuk azt is, hogy a kellő propaganda folytán az érdeklődés innen Csehország felé gravitál, sőt amint hallottuk, felvidékünk ezen a vásáron már *beszerzéseket is* eszközölt. Jártak itt külföldiek is, akik erősen figyelemre méltatták a cseh ipar és kereskedelemnek produktumait. Ha mindezekhez még figyelembe vesszük azt a körülményt is, hogy a csehek Pozsonyban is rendeztek mintavásárt, amely ugyan teljesen nem sikerült, ugy láthatjuk ezen ténykedésükből is, hogy erősen törtetnek oly irányban, hogy Budapestet mint a kelet és nyugat gócpontját e helyzetéből minden áron kiemeljék és e cél elérésében erős támogatójuk Bécs is, amely tanulmányutunknak harmadik stációja volt.

Ahogy Bécsbe megérkeztünk, első impresszionk, hogy *az erősen internacionális város lett*, ahol a forgalom óriási és ahol az idegenek ma találkoznak. Ezt fokozta még a bécsi kereskedelem részéről rendezett *Wiener Internacionale Messe*, amely szeptember hó 11-től 17-ig tartott. A hivatalos katalógus két vastag kötetben beszámol arról, hogy mennyi kiállitója volt ennek a vásárnak. Ennek a vásárnak a gondolata a bécsiekben akkor fogamzott már meg, amikor 1918. évben Budapesten rendezett Keleti Vásárunk oly szépen sikerült s amelyet annak idején már nagy féltékenykedéssel néztek. Már 1919-ben elhatározták, hogy 1920. vagy 1921-ben ilyen internacionális Messét fognak rendezni, hogy ellensulyozzák már akkor azon törekvésünket, hogy Budapest gócpont legyen. Megérkezésünk alkalmával azt is konstatáltuk, hogy igen sok gyári képviselet, *amely azelőtt Budapesten volt, Bécsbe tette át székhelyét* és igy ha kereskedőink külföldi gyárosokkal érintkezésbe óhajtanak lépni, ez tulnyomórészt már csak a bécsi képviseletek utján történik. Igen szomoru jelenség ez, amely minden körülmények között ipari és kereskedelmi fejlődésünkre erős kihatással van. Nagyban elősegitette a bécsi vásárnak sikerét a vásárt megelőző *reklám*, amely valósággal amerikai stilusban mozgott. A napilapok már jó előre dolgoztak a vásár érdekében ugy otthon, mint külföldön is, ugy hogy a nagyközönség érdeklődését felkeltették. Maga a szaksajtó is az iparos és kereskedővilág hatalmas tömegeit hozta el a vásárra és a sulyos válsággal küzdő Ausztria büszke lehet óriási sikerére. Ahogy a vonaton Lipcse felől Bécs felé tartottunk, az utazóközönség már ott kapott különböző nyelven megirt propaganda iratokat, amelylyel az utazók figyelmét a bécsi vásárra felhivták. A bécsi vásár rendezői ilyen óriási sikerre alig számithattak, mert hiszen tervük az volt, hogy mintegy 1800 kiállitóra fogják berendezni a vásárt, erre a célra a Hofstallung helyiségeit kapták meg. Azonban az előzetesen kifejtett propagandájuk oly jól sikerült, hogy 7000 kiállitó jelentkezett az 1800 helyett és miután az emlitett épületen kivül a bécsi kiállitás területén a *Rotundét*, a *Stifskaserne* suterain helyiségeit, a régi kereskedelmi akadémiának egész épülethelyiségét is megkapták, amelyhez még a *Rotunde* környékén és a *Hofstallung* udvarán a rendezőség által felállitott pavillonok is hozzájárultak, valamint a *Künstlerhaus* és *Musikverein* épületei, végül mindezek kiegészitéseképen a Hofburgban néhai Ferenc Ferdinánd főherceg részére külön felépitett épületrészt is a kiállitás céljaira megkapták, *4700 kiállitónak tudtak csak* helyet szoritani, a többi jelentkező lemaradt. A kiállitást rendező bizottság ügyvezető igazgatójának — aki egyébként a bécsi idegenforgalmi hivatal vezetője — kijelentése szerint, amidőn a kiállitásra való felszólitások külföldre kimentek, ezeket tudatosan oly későn küldték el, hogy mikorára a külföldieknek a jelentkezésre a levelük beérkezett, a jelentkezések határidejének rövid lejárata miatt ezek lemaradtak és a *kiállitók nagy része az osztrák iparból és kereskedelemből került ki.* A rendezőség a bécsi vásárt illetőleg részvénytársasági alapra helyezkedett és részvényeiket 200 koronára jegyeztették. Eleinte a vásár iránt csak a kisiparosság lelkesedett s mintegy 30 millió koronát jegyzett össze a vásárt rendező részvénytársaság céljaira. Ez volt az első *garancia-összeg*, amelynek bemutatása ellenében az állam, illetve a város kiállitási helyiségek átadása iránt tárgyalásba bocsájtkozott. A gyárosok és a nagyiparosok csak ezután, miután látták, hogy a vásár rendezése komoly jelleget öltött, kezdték a részvényeket jegyezni és igy a részvénytársaság a nagyipar, az állam s a város részvényjegyzései után 60 millió korona befizetett alaptőkével alakult meg és 90 millió koronát fektetett be az installációs költségekbe. A szervezési és reklámkiadások kb. 40 millió koronát emésztettek fel. A vásár rendezősége az összes előbb emlitett épületeket évi 1000 korona urijog elismerése cimén kapta meg 10 évre e célra.

Személyes tapasztalatunk szerint a vásár, illetőleg a kiállitás oly kitünően sikerült, hogy bőséges tartalék visszatartásával 6% osztalékot juttattak részvényeseiknek és ma a részvények, hallomásunk szerint, a kibocsájtási 200 korona helyett 1000 osztrák koronán állanak. A részvény értékének emelkedéséhez hozzájárul az a körülmény, illetve tudat, hogy a rendezőség a Hofstallungban lévő óriási termet most különböző időszaki kiállitásokra, hangversenyekre és egyéb alkalmatosságokra bérbeadja, amelyből szintén nagy jövedelme lesz. Teljesen felkészülődtek arra, hogy tavasszal ezt a vásárt megismétlik és berendezkednek folytatólag évi 2 vásárra, a tavaszira és az őszire. Időközben még több szakipari kiállitást fognak rendezni és karácsonykor megcsinálják a karácsonyi vásárt.

Ami a részvénytársaság szervezetét illeti, ebbe az állam, Bécs városa az ugynevezett *Verwaltungba* 9—9 tagot küldött ki, az iparkamara négyet, továbbá vegyesen még 9 tag szerepel. Az emlitett *Verwaltung* felett még a *Praesidium* áll, három tagból az állam, a város, az iparkamara tagjából, ezenfelül pedig az egész vásárt iniciáló *Hochmuth* nagy iparos. Az egész vásár helyi tervezetét megbizott mérnökök állitották össze és a kiállitók ügyesen, szakcsoportok szerint voltak elhelyezve az egyes épületekben. Itt már ritkábban találunk fülke rendszereket, hanem a rendezőség több ezer állványos, alul zárható szekrényt készittetett, amelyek egymás mellé ügyesen csoportositva az egyes épületekben bizonyos rajonokat képeztek, ahol a közönségnek, miként az az előző vásárokban látható is volt, bizonyos kényszerutja volt az épületben és ez alkalommal valamennyi kiállitónak helye előtt el kellett mennie. Dicsérettel meg kell emlékeznünk a rendezőség által felállitott ideiglenes épületek ügyes s ugy berendezésre, mint egészségre és felvilágositásra vonatkozó épitkezésökről. Itt ugyanis ujfajta, belül üres rabictéglákból épitették fel ezeket a csarnokokat, tetejét kátránypapirossal fedték be. Amig Prágában a fabódék az erős napsütés következtében szinte türhetetlen helyzetbe juttatták ugy a kiállitókat, mint a látogatókat, addig Bécsben ezt nem tapasztaltuk. Mint érdekes jelenségről meg kell, hogy emlékezzünk, hogy itt a bankok és az ujságok is mint kiállitók szerepeltek, ugyancsak az állam is, amennyiben ez utóbbi a trafik gyártmányait mutatta be, ahol egyuttal a közönség vásárolhatott is. Igen szép volt a papir és ezzel kapcsolatos egyéb munkák kiállitása, valamint a bőr és bőrdiszmüáruk, a ruhakonfekció és a gépkiállitás is. Bár a rendezőség ugy nyilatkozott, hogy csak gyáros és nagykereskedő szerepelhet mint kiállitó — ugy tapasztaltuk, hogy igen sok bécsi kereskedő is kiállitott, sőt nagyrészt ezek szerepeltek. Itt

is az előre bejelentett vásárlók, az ugynevezett *Messabzeichent* kapták, azonban ugy vettük észre, hogy belépő jegyek is nagy számmal adattak ki. Általánosságban az a benyomásunk volt, hogy ez sem annyira vásár, mint inkább kiállitás volt és mint előbb emlitettem a bécsieknek az volt ezzel a tervük, hogy a külföldnek a figyelmét a bécsi iparra és kereskedelemre felhivják. Az egész vásárnak attrakciószerü jellege volt.

A bécsi vásár látogatóinak számát a Neue Freue Presse is több mint egy félmillióra tette és az üzleti forgalmat 3½ milliárd koronára becsülte. A magyarok, mint kiállitók igen szerény mértékben szerepeltek; mint vásárlók, illetve látogatók viszont igen nagyszámban kereskedtek fel a vásárt. A nagy látogatottságot részben ama körülménynek is köszönhették, hogy az osztrák vasutakon 80 kilométernél nagyobb távolságban a személy és gyorsvonatokon 50 százalék kedvezményt nyujtottak és a „D" vonatokat felár nélkül a rendes gyorsvonati dijszabásért lehetett használni. A vásár az utolsó napon bezárult, a Rotunde, a volt udvari istálló, a Stiftskaserne és a régi kereskedelmi akadémia épületeiben, de a kinó és a zenevásár a Hofburg, Künstlerhaus és Musikverein épületeiben nyitvamaradt. Bécs idegen forgalma a vásár idején soha sem látott méreteket öltött és a vásáron berendezett bankfiókok nem győzték az idegenek valutáinak beváltását.

Hátramaradt még az, hogy mindezekből a *magunk számára a konzekvenciákat levonjuk.* Hogy mily hatással van egy vásár az illető országra és a vásárt rendező városra, azt cikksorozatom legelején igyekeztem kidomboritani. Mint tényt le kell hogy szögezzük, hogy ha iparunk és kereskedelmünk iránt a külföldiek figyelmét felhivni óhajtjuk, bár teljes elismeréssel kell nyilatkoznunk az eddig rendezett helyi vásárok felöl is, kifejezésre kell juttatnunk azt, hogy *csak egy jól megszervezett erősen propagált és helyesen rendezett internacionális vásárral érhetjük el a sikert és egy csapással a külföldieket is idehozván, ezek a helyszinen majd meggyőződhetnek mindazon hireszteléseknek a valótlanságáról, amelyet a külföldi lapok rólunk tendenciózusan terjesztenek.* Ha az emlitett vásárrendezők nyomdokába akarunk lépni, ugy azt *nem helyi vásár rendezésével, hanem nemzetközi vásár rendezésével érhetjük el.* Hogy hazai iparunkra és kereskedelmünkre egy ilyen nemzetközi vásár különösebb hatással nem lehet, arra első cikkemben legelején reámutattam akkor, amikor az illetékes kormányhatóságtól kezdve hazai iparosainknak és kereskedőink vezetőférfiainak és szakegyesületeinek kijelentése szerint az ilyen nemzetközi vásár rendezése csak előnyünkre és hasznunkra válhatik. Szerény nézetem szerint ilyen hatalmas méretü és nagy anyagi áldozatokat kivánó vásár rendezését *bürokratikus szervvel rendezni nem lehet,* hanem szükséges az, hogy ugy az állam, a főváros, az idegenforgalmi hivatalnak az iparkamara és a szakipar és kereskedelem tényezőinek bevonásával ez előzetesen szerveztessék, ugy vélem *részvénytársasági alapon* olymódon, *hogy a fővárosnak, mint helyi hatóságnak vezető szerepe és ellenőrzése megmaradjon.* Ugyancsak cikksorozatom legelején az általános vonásokban rámutattam már arra, hogy a helyi vásárok rendezése alkalmával egyedüli kiállitóhely, *az Iparcsarnok is kicsinynek bizonyul,* tehát gondoskodnunk kell arról is, hogy lehetőleg centrális helyen, az iparcsarnokon kivül a kiállitás céljára egyéb épületek, illetve helyiségek rendelkezésre álljanak. E célt szolgálhatná ideiglenesen addig is, mig erre a célra állandó épületet nem emelünk, mint emlitém, az Iparcsarnokon kivül a *Közlekedési Muzeum épülete,* a sokat emlegetett *Néprajzi Muzeum kiköltözése folytán annak a helyiségei, a környéken lévő iskolák, a Műcsarnok épülete, a Szépművészeti Muzeum vesztibül helyisége, a városligeti korcsolyázó egyesület épülete,* azonfelül kellő helyen a rendezőség által felállitandó *ideiglenes épületek.* Minden körülmények között a kezdet nehézségeivel kell majd megküzdenünk, azonban ahogy ez a külföldi vásárok rendezőinek sikerült, ugy vélem sikerülni fog nekünk is. Ugyancsak cikksorozatom elején részletesen vázoltam az ilyen internacionális vásárok gazdasági jelentőségét is és itt ismételten reá kell mutatnom, hogy ugy a lipcsei, mint a prágai és különösképen *a bécsi internacionális vásár a mi rovásunkra óriási gazdasági fejlődést mutat, amelyet minden körülmények között el kell kerülni, Budapestet mint a Kelet és Nyugat tranzitó forgalom gócpontját meg kell mentenünk,* hazai iparunknak és kereskedelmünknek segitségére kell hogy legyünk, ezt pedig másképen nem érhetjük el, minthogy *mi magunk is a versenyt felvesszük, az állam, a főváros, az ipar és kereskedelem anyagi erőinek felhasználásával.* S ha ezt megtesszük, ugy Budapestet mint gócpontot megerősitjük és a vásár idejére Budapestet nemzetközi találkozó helylyé tesszük, a vevők és eladók számára egyaránt.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSEBET-KÖRUT 31
Tel.: József 121-63.
Minden este 1/8 órakor:
a 28-as, Miss Arizona és a nagyszabásu variété műsor

Képzőművészeti muzeumot szervez a főváros

Lobmayer tanácsnok a főváros képvásárlásairól, a szobrok renoválásáról és az aktuális művészeti kérdésekről

Tradició a budapesti városházán, hogy a főváros urai mindig barátjai és pártfogói a szépművészeteknek. Még a legnyomasztóbb anyagi viszonyok között is mindig volt néhány koronája a fővárosnak arra, hogy képek, szobrok vásárlásával segélyezzen művészeket, akik azután mindig hálásan emlékeztek vissza a főváros támogatására. Ezekkel a segélyezésekkel jól jártak a művészek, de jól járt a főváros is, amelynek az évtizedek hosszu során rengeteg képe, szobra és egyéb műtárgya halmozódott fel. A műtárgyak legnagyobb része a Fővárosi Muzeumban van felhalmozva, de rengeteg jutott belőle a városházára is, ahol alig van hivatalos szoba, melynek falán ne függene egy-két jó kép, sarkában ne állana egy-két jó szobor.

Multán az időnek a főváros műtárgyai, műemlékekké nemesültek, ugyannyira, hogy ma már egész külön kis muzeumot lehet berendezni a főváros tulajdonában levő képekből és szobrokból A legnagyobb mértékben helyeselhetjük tehát *Lobmeyer* Jenő dr. tanácsnoknak a szociálpolitikai ügyosztály kiválóan kulturális érzékü vezetőjének azon elhatározását, hogy *külön fővárosi képzőművészeti muzeumot szervez* és a nagyközönség számára hozzáférhetővé teszi azokat a műkincseket, amelyek közül ma nem egy a nagyközönség által nehezen hozzáférhető helyen van eltemetve, holott ezek a művészi képek és szobrok közkincsek, melyeket mindenki által láthatóvá és tanulmányozhatóvá kell tenni.

A fővárosi képzőművészeti muzeum létesitéséről és az aktuális művészeti ügyekről kérdést intéztünk *Lobmayer* tanácsnokhoz, aki a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Amint megfelelő helyiség áll rendelkezésünkre, *azonnal megnyitjuk a mi külön képzőművészeti muzeumunkat* a közönség művészi érzékének fejlesztésére. A rengeteg rendelkezésünkre álló anyagon kivül *még fokozottabb mértékben óhajtunk a készülő muzeum számára képeket és szoborműveket beszerezni,* annál is inkább, mert ezek tradiciókon alapuló tevékenységünket a világháboru korlátozta, a forradalom pedig teljesen beszüntette. A háboru óta mostanig a főváros anyagilag nem is volt abban a helyzetben, hogy a képzőművészetek támogatásában nyilvánuló kulturális és szociális kötelezettségének eleget tegyen.

Ebben az évben azonban *teljes erővel indult meg a munka.* Majdnem minden jelentősebb kiállitáson megjelent a képzőművészeti vásárlóbizottság és beható vizsgálat alá vette a kiállitásra kerülő anyagot. Ott voltunk a *Műcsarnok,* a *Nemzeti Szalon,* az *Ernst Muzeum* tárlatain, sőt átmentünk Budára is, a *Keresztény Nemzeti Liga* II. kerületi csoportjának a Budai Vigadóban rendezett kiállitásán. A vásárlások által a székesfőváros képzőművészeti gyüjteménye értékes tárgyakkal szaporodott, hogy csak néhányat emlitsünk, ezidén jutottunk birtokába *Lotz* Károly ifjukori önarcképének, most vásároltuk meg *Klette* Károlynak, a hires *Keleti* édesapjának egy történeti festményét, a modernek közül pedig *Nádler* Róbert, *Wagner* Géza, *Juszkó* Béla, *Szüle* Péter, *Csánky* Dénes, *Pörge* Gergely képeit, *Vastagh* György, *Tóth* István, *Horvay* János, *Pásztor* János, *Beszédes* László szobrait.

Művészeti tevékenységünk másik része a város és a közterületek szépitése, művészi tárgyakkal való ellátása, a meglévők megóvása. A háboru és forradalmak alatt teljesen stagnált a fővárosi szobrok rendbentartása is, melyeket egyre jobban kikezdett az idő. Csak most kerülhetett a sor tehát a *Vörösmarty*-szobor restaurálására, melynek rossz anyaga ros z kidolgozásban (carrarai olasz kőfaragók munkája) a mi klimánkat teljességgel nem birja. Most hoztuk rendbe az *Irma-téri barokk-stilü Mária-szobrot,* me'y egyik legszebb műemlékünk, most reparálják a Népligetben lévő gyönyörü *Halászkutat,* az egykori *halász-céh* adományát nemes *Pesth* városa számára, ugyancsak a Népligetben most renoválnak egy másik értékes empire-stilü diszkutat, az *Oroszlán-kutat.* Megkezdődött *a köztemetőknek* közös művészi emlékművekkel való fokozatos ellátása is és hamarosan felállitásra kerül az óbudai temetőben *Horvay* János szép feszülete. Arra vonatkozólag is akció indult, hogy a közterületeket kisebb szoborművekkel látjuk el, hogy a mi csunya Budapestünket széppé és izlésessé tegyük.

A művészi munka fokozására különben most *külön bizottságot* alakitottunk a műemlékek felügyeletére, me'y uj nyilvántartást készit a székesfőváros tulajdonában lévő festményekről és egyéb műtárgyakról. Ezek a munkálatok már folyamatban vannak és annak befejezése után részletes statisztikát fogok adhatni a főváros műkincseiről.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A SZENZÁCIÓS DECEMBERI MŰSOR
Kezdete este negyed 8 órakor.

Karácsony és ujév között lesznek a tanügyi választások

400 állásra 5000 pályázó — Elsősorban az ideigleneseket választják be — A rangsor és az érdem irányadó a választásnál

E hó 26-án járt le a tanügyi választásokra kiirt pályázat és eddig az időpontig, mint illetékes helyről értesülünk, *több mint 5000 pályázat érkezett be a tanügyi ügyosztályba.* A pályázatok feldolgozása már megkezdődött és lázasan folyik, hogy mielőbb meg lehessen ejteni a jelölést és a választást. A tanügyi választásokra vonatkozólag munkatársunk a következő felvilágositásokat kapta:

— E pillanatban még csak hozzávetőlegesen tudjuk megmondani a beérkezett pályázatok számát: a kiirt 407 állásra több mint 5000 pályázat érkezett be. A pályázati anyag feldolgozása *már folyamatban van* és az ügyosztálynak az a terve, hogy még karácsony előtt megejti a jelölést és karácsony és ujév között a választásokat olyképen, hogy január elsején már minden megválasztott tanár és tanitó magasabb fizetését huzza.

— A főváros tanügyi pályázata nagy izgalmat okozott nemcsak a fővárosban, hanem az egész országban, ez a fő oka annak, hogy ennyi rengeteg pályázat érkezett be. Rengeteg vidéki tanitó és tanitónő pályázott, még több a menekültek pályázata, holott a helyzet az, hogy nem idegen pályázókat kért az ügyosztály, hanem a már *évek hosszu sora óta ideiglenes alkalmazásban lévő tanitószemélyzetet akarták álláshoz juttatni.* Majdnem bizonyosra vehető ily körülmények között, hogy *idegen pályázó egyetlen egy sem fog bejutni.* Sokan félreértették a kultuszminiszter azon rendeletét is, mely a menekült tanitóság pályázatairа vonatkozik. A helyzet az, hogy a miniszter — nem is tehet másképen — csak abban az esetben ajánlhatja a menekülteket a főváros figyelmébe, *ha kebelbeli pályázók nincsenek.* Már pedig *minden* ideiglenes tanitó és tanitónő pályázott, ezeket pedig a főváros természetesen még a menekültek fölött is előnyben részesiti.

— Az állások betöltésénél *szigoruan a rangsor és az érdem lesz az irányadó.* Meg akarjuk szüntetni azt a lehetetlen állapotot, hogy 20—30 előtte valót megelőzve jusson valaki magasabb állásba csak azért, mert protekciója van. *A protekciót mellőzni akarjuk a főváros tanügyi állások betöltésénél.*

TÜSKÉK

...

A főorvos autóját

sem hagyják már békén: a pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén egy költségvetési fedezet kapcsán szóbakerülti Szabó Sándor dr. tiszti főorvos autója is, mely ellen az a vád hangzott el, hogy sok gummit, még több benzint fogyaszt és egy évben háromnegyedmillió koronájába kerül a fővárosnak. A dolognak nem lett komolyabb folytatása, mert az elnöklő alpolgármester felvilágositásai után a pénzügyi bizottság belátta, hogyha valakinek, ugy a tiszti főorvosnak van szüksége arra, hogy a modern technika vivmányai álljanak rendelkezésére, mikor hivatását teljesitve, egyik kórházból a másikba, egyik járványfészekből a másik felé kell száguldania. A tiszti főorvos nagy fekete autója az, mely órákig ott áll a járványkórházak előtt, mig gazdája féltő gonddal kérdezi végig a kórházak uj tifuszos és vörhenyes betegeit, hogy hol kapták meg a ragályt, hogy azután néhány perc mulva az automobil a ragályfészkek felé száguldjon. A tiszti főorvos számára nem passzió az automobil, hanem szükség, mégcsak nem is neki van szüksége reá, hanem a fővárosnak, amelynek közegészségét, a polgárai álmái, életét a legfőbb fokon őrzi a főváros egyik leglelkiismeretesebb és legderekabb főtisztviselője, Szabó Sándor dr. tiszti főorvos. És ha valamely kiadás, amelyet automobilok terén engedélyez a főváros pénzügyi hatósága, indokolt, akkor indokolt a főorvos autója, akinek a leggyorsabban száguldó autót kell juttatni, hogy mindenüvé elérkezzen, hogy mindenhova elmehessen, ahol az ő nagy tudására és gondos lelkiismeretességére szükség van . . .

❖ ❖ ❖

Éber Antal dr.,

akinek komoly pénzügyi tudása talán az egyetlen érték a közgyülési kisebbség frázistengerében, mult heti nagy beszédében a főváros külföldi kölcsöneiről beszélvén,

elfelejtette annak megállapitását, hogy tulajdonképen ki felelős a font- és frank-kölcsönökért. Loyalisan elismerte Éber Antal dr., hogy a főváros vezetőségét ezen a téren semmi felelősség nem terheli, ám ahelyett, hogy a vezérigazgató ur egyszerüen átugorja a felelősség kérdését, a többségi párt pénzügyi emberei szivesen hallották volna felcsendülni Bárczy István jóhangzásu nevét. A liberális polgármester-bálvány különben szintén megjelent a szerdai közgyülésen, ám városatyai kötelességét teljesen kimeritve látta azzal, hogy a plébánosválasztásnál leszavazott, és sietve elmenekült az Éber-interpelláció elől, amely hozzá és a főváros régi vezetőségéhez sokkal inkább volt intézve, mint a maihoz. Emlékezzünk csak a fényes párisi és londoni kéjutakra, amelyeket Bárczy kegyelmes ur leghivebb törzsfőnökei társaságában élvezett végig és amelynek látható eredményei külföldi kölcsönök, melyekről a közgyülés liberális bankigazgató tagja állapitotta meg azt a megdöbbentő körülményt, hogy azoknak csak kamatai nagyobb összegre rugnak, mint a főváros milliárdos budgetje. Nem mondjuk azt, hogy Bárczy Istvánnak, akit különben barátai minden jelzővel felruháznak, mely rendkivüliséget és zsenialitást jelent, látnoknak kellett volna lennie, aki megérzi a világháborut és a magyar korona katasztrófáját. De viszont valutaspekulánsnak sem szabad lett volna lennie Budapest székesfőváros polgármesterének, aki már a béke boldog éveiben a korona esésének vagy emelkedésének csak századszázalékára is spekulált, mikor azt a kölcsönt fix árfolyamon megköthette volna, akár Londonban, akár Budapesten, még pedig magyar koronában. A törzsfőnökök anno dacumal való bankettjein, mint világrengető pénzügyi zseni köszöntették fel Bárczy polgármester urat, — mi mint az első valutaspekuláns előtt hajtjuk meg előtte az elismerés zászlaját . . . .

❖ ❖ ❖

Hallgass már, Gáspár,

egyen meg a f . . ., kiáltotta oda a Hungária-körut kedvelt gőzfürészének a mult szerdai közgyülésen Fábián Béla dr. a még kedveltebb lepedő és poloska szakértő. A kedves enyelgés nem jutott a polgármester füléhez és igy a Teréz-köruti ifju fiskális nem is kaphatta meg a méltán megérdemelt rendreutasitást, ami viszont nem jelenti azt, hogy Fábián dr. haragos felkiáltásával teljes mértékben nem értünk egyet. Nem ugyan a megjegyzés utolsó részével, amelyet izlésünk tilt részletezni, csupán az első fejezetével, mely a gőzfürész állandó közbekiáltásainak radikális megszüntetését kivánja. A loyális ellenfél tiszteletével és becsülésével hajlunk meg Fábián Béla, vagy Elek Mór előtt, akik, ha valami mondanivalójuk van, feliratkoznak a tárgyhoz, vagy interpellációt jegyeznek be és előadják kivánságukat vagy panaszukat. Ám az érdemleges vitában való részvétel helyett tajtékzó szájjal közbeordítani, ahogy Gáspár ur, Freund ur, Kovács ur, Vitéz ur, hogy csak a leghangosabb leventéket emlitsük, közgyülésről-közgyülésre cselekszik, lehet talán az ő nem tulságosan magas nivójuknak megfelelő, ám korántsem felel meg annak az eszménynek, melyet a parlamentárizmus szimbolizál. A Gáspár és & cég lehet nagyon jó gőzfavágó, kereskedő, vagy szabó, de ha annyit értenek a fővárosi közügyekhez, mint amennyit ügyetlen és idétlen közbeszólásaik elárulnak, akkor nagyon sajnáljuk a választóikat, akik nem tudtak alkalmasabb embereket a közgyülési terembe küldeni. Ne közbe-rikoltsanak az urak, ami nem vicc, hanem álljanak fel és összefüggően próbálják elmondani a mondanivalójukat, ami nagyobb vicc. Ha ugyan van mondanivalójuk . . .

HIREK

❖ ❖ ❖

Hobéékat megint elitélték. Emlékezetes, hogy a főváros mult év december 31-iki közgyülésén *Horváth* Károly (IV. ker.) hatásos interpellációban mutatott rá arra a visszásságra, hogy a Hobé-gyár, mely a bécsi Depositenbank egyik alvállalata, az Angyalföldön készitett likőrjeit francia szövegü vignettával ellátva bocsájtja forgalomba, azt a hitet keltvén a közönségben, hogy az angyalföldi ital helyett valódi francia márkát vásárol. A nagy port felvert interpelláció kapcsán akkor Hobéék ellen meg is indult a vizsgálat és a VI. kerületi előljáróság a maximális kihágást pénzbüntetéssel, 400 koronával sujtotta a Hobé-gyár felelős vezetőjét, *Trunkhahn* Leopold vezérigazgatót. Ezt az itéletet annak idején a felső fórumok is jóváhagyták és a Hobé részvénytársaság le is fizette a büntetést. Az előljáróság most *ujra vizsgálatot tartott a gyár telepén* és megint olyan szabálytalanságokat tapasztalt, melyek az ipartörvénybe ütköznek és kihágási eljárást vonnak maguk után. A kihágási eljárás ujra megindult és Hobéék ujra 400 korona pénzbirságot kaptak. Ezt az előljáróságí itéletet most a főváros tanácsa is jóváhagyta, Hobéék azonban azt *megfelebbezték* a kereskedelemügyi miniszterhez.

—

A Vigszinház jövő heti műsorában a szinház legfrissebb sikere, a *Naplemente* dominál. Két est jut a *Liliomnak*, egy est az *Ördögnek*. Szombat délután fél helyárakkal adják a *Taifunt*. Most vasárnap délután a *Falu rosszát*, jövő vasárnap délután a *Hattyut* játsszák.

A Szinház minden este. A Magyar Szinházban e héten Molnár Ferenc kivételes sikerü, három egyfelvonásosát, a *Szinházat* adják minden este, szombat kivételével, amikor Lakatos László *Fakirját* ismétlik. Jövő vasárnap délután három órakor mérsékelt helyárakkal a *Buzavirágot* játsszák.

A Hollandi menyecske minden este szinre kerül e héten is a Király-Szinházban, ahol nap-nap után táblás ház közönsége tapsol a kitünő szereplőknek. Jövő vasárnap délután a *János vitézt* adják Nádorral a cimszerepben. A délutáni előadás 3 órakor kezdődik és mérsékelt helyárak.

Öt estén Herczeg. A Renaissance-Szinház rendkivüli sikerét, amely a pénteki diszes bemutatón Herczeg Ferenc *Baba-Hu, Két ember,* cimü darabjának, valamint Auernheimer Raoul *A szerepkör* cimü darabjának osztályrészül jutott, a szombati má odik előadás megpecsételte. Ez este is a premier külsőségei között zajlott le, a jelenlevő szerzőket és a szereplőket számtalanszor a lámpák elé hivták. A *Baba-Hu* öt estét foglal le a jövő hét műsorán, ezekre a Herczeg-estékre már alig lehet jegyet kapni az elővételi pénztárnál. Bataille hires *Gyengéd ége* csütörtökön kerül szinre, még pedig, mint az elővételből látható, változatlan vonzerővel. Hasonló érdeklődés várja a *Kék egér* előadását.

A Fi-Fi bemutatója. A Blaha Lujza-Szinház e heti eseménye a *Fi-Fi* csütörtöki bemutatója. A pompás operett fényes kiállitásban és legelsőrangu szereposztásban kerül a közönség elé és a próbákból következtetve, nagy sikert igér a ragyogó uj szinháznak. A bemutatóig a *Délibáb herceget* adják, a hét többi napján pedig a *Fi-Fit* ismétlik. Jövő vasárnap délután a Délibábhercegnek lesz első délutáni előadása 3 órai kezdettel, mérsékelt helyárak mellett.

A Fi-Fi főpróbája. Szerdán, e hó 30-án délelőtt 10½ órakor lesz a Blaha Lujza-Szinházban a *Fi-Fi* nyilvános főpróbája. Belépőjegyeket kizárólag az arra igényjogosultak részére a szinházi titkári hivatala ad ki.

A Kamarában viharos kacagást vált ki *Pola Negri* az *Elvarázsolt Fellegvárban* és könnyekig megindit *Henry Krauss* a *Korzikai nászban.* Ily műsora Budapestnek még nem volt s a Kamara minden eddigi programmját felülmulja. A pompás kisérőzenét *Fricsay* őrnagy, katonai zenefőigazgató zenekara szolgáltatja.

Forrai, Simonyi, Pethe, Bérci és a Belvárosi Szinház kitünő együttesének többi erősségei rendkivüli sikerre vitték a *Gazdag lányt,* Szenes Béla elmés és megható vigjátékát. A *Gazdag lány* ma, kedden, csütörtökön, pénteken és szombaton a Márkus Emma művészetét reprezentáló *40 éves asszony* szerdán és vasárnap kerül szinre. Vasárnap délután a *Legénykérés* mérsékelt helyárakkal.

Kettős forró premier volt az Andrássy-uti Szinház uj bemutatója. Szép Ernő *Jávai meséje* irodalmi e eményt mutat és szerepeiben Németh Juliska, Bársony István és Sárossi Mihály rendkivüli produkáltak. Karinthy Frigyes *A két nő* cimü vigjátékának eleven frissesége. Kökény Ilona, Abonyi és Kabos nagyszerü alakitásai meghóditották a publikumot, amely viharos tetszéssel és számtalan kihivással ünnepelte a szereplőket a többi darabban is. Csöndes Géza és Pallos Tivadar mesejátékában, az Őzikében. Török Rezső kitünő parasztkomédiájában, mulatságos Békeffy-tréfákban és az ezuttal is pompásan sikerült magánszámokban.

Sziklay József felgyógyult s a *Reichstadti herceg* szerdai el ő jubileumán és vasárnap délután ujra fellép a népszerü operette cimszerepében. Hétfőn *Környey* Bé ával a *Hegyek alján* van műsoron, kedden *Traviata*, csütörtökön a *Sevillai borbély* megy Aequila-Adler Adelina felléptével, pénteken a *Koldus diák* nagysikerü előadását ismétlik, szombaton *Troubadourt* adják, Aquil'a-Adler Adelinával és Somlóval, vasárnap este klasszikus magyar operánk, a *Bánk bán* kerül szinre Sándor Erzsi és Környey Béla felléptével.

A Mozgókép-Otthon különleges kiváló műsora: Mary *Pickford* „A szegény kis gazdag leány" (6 felv.). Corinne *Griffiht:* „A szalon titka" (5 felv.). A legujabb magyar burleszk: „Az áruház gyöngye" (2 felv.) *Chaplinkkel* és *Gál* Franciskával a főszerepekben. Kiegészitik a műsort az igen érdekes *Angol hiradó* ujságai Dec. 2-án, pénteken, az uj premier egyik ékessége: *A hiuság asszonya* (7 felv.). Főszereplben: Florence *Redd.* (5, 7. 9.).

KÖZGAZDASÁG

❖ ❖ ❖

A Csáky-Prakfalvi tőkeemelése. A Csáky-Prakfalvi Va gyár Rt. igazgatósága — értesülésünk szerint — november 29-én ülést tart a társaság alaptőkéjének felemelése ügyében. A tőkeemelést a vállalat nagy és erőteljes fejlődése teszi szükségessé. Az uj részvényeket igen kedvező árfolyamon fogják kibocsátani.

A Földhitelbank Részvénytársaság november hó 28-án báró Kohner Adolf dr. elnöklete alatt rendkivüli közgyülést tartott, amelyen Paupera Ferenc dr. alelnök javaslatára az alaptőkének 42,000.000 koronáról 56,000.000 koronára való felemelését határozta el. Az uj részvények 1500 korona árban bocsáttatnak ki és minden 6 darab részvény alapján egy uj részvényre december 14-től december 28-ig gyakorolható az elővételi jog.

A Thék Endre Butorgyár R.-T. november 28-án tartott rendkivüli közgyülésén az alaptőkének 2,500.000 koronáról 5.000,000 koronára való felemelését határozta el, mely tőkeemeléssel kapcsolatban a vállalat az Angol-Osztrák Bank érdekkörébe került. Az igazgatóság uj tagjaivá özv. Thék Endréné, Engel Pál főtanácsos (Wien), Hajdu Zoltán és Friedmann Ernő igazgatók választattak. A gyár ötvenéves fennállása alkalmából Hajdu Zoltán meleg szavakkal adózott a gyár megalapitója, néhai Thék Endre udvari tanácsos emlékének, kiemelve a hazai ipar terén szerzet hervadhatatlan érdemeit. Javaslatára az igazgatóság „Thék Endre segitőalapot" létesitett, melynek céljaira a közgyülés 200.000 koronát szavazott meg.

Magyar Városi Bank. A Magyar Város- és Községfejlesztési R.-T. szombaton tartott közgyülésén tudomásul vette, hogy a cégbiróság a társaság cégének „Magyar Városi Bank"-ra történt átváltoztatását bejegyezte, mihez képest az intézet ezentul már az uj cég alatt fog működni. Egyidejüleg Korányi Frigyes bárót a bank igazgatóságának tagjává és alelnökévé választották.

Keresztény társadalmi alapitás!

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

Őszi, téli női és férfi-kelme ujdonságok
nagy választéka.

Barchet, flanell, fehér pamutáruk, Schroll-féle sifonok, zefirek, cretonok. Harisnyák és fehérnemüek. **Minden cikk mindig a legjutányosabb és minden versenyt biró árakban. Nem hangzatos reklám, hanem reális, szolid kiszolgálás.**

Zucker Béla banküzlete
Tőzsdepalota — Külföldi pénzek vétele és eladása legkedvezőbb feltételek mellett.

Kötött és szövött áruk
Guttmann Béla Koronaherceg-utca 6. szám.

BLAHA LUJZA-TÉR 2. SZAM. APOLLO-SZINPAD TELEFON: JÓZSEF 13-26.
:: (APOLLO-KABARÉ) ::
A FEHÉR ELEFÁNT HARMATH IMRE és VINCZE ZSIGMOND egyfelvonásos operettje.
HARASZTHY MICI felléptével: A KÉK SZALON LIPTAI IMRE vigjátéka.
SZŐLLŐSI RÓZSI, BOROSS GÉZA, SAÁSDY ALICE, SÁNDOR JÓZSEF és ÁLDORI LÁSZLÓ uj magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor. Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

PARISIEN GRILL Blaha Lujza-Szinház épületében Operával szemben UJONNAN ÁTALAKITVA.
Mimi Marlow ✦ Willy Engel-Berger

Hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvákat ellátó árubeszerző részvénytársaság
IV., Városház-utca 14.
Telefon: 166—75.
Vesz és elad nagyban mindennemü terményt és hüvelyeseket.

AJÁNLHATÓ CÉGEK:
Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.
Nagy Ferenc szállitó
IV., Szarka-utca 7.
Kötél, zsineg ponyva és zsák
olcsón kapható a legrégibb szakmabeli cégnél
HANSCHILD ALBERT Budapest, Károly-körut 15.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 december 7. 48. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A fővárosi törvény reviziója

Irta: SIPŐCZ JENŐ dr.

Budapest székesfőváros polgármestere.

A fővárosi törvény revíziójának kérdése ugyszólván egyidős a székesfővárossal. Alig, hogy az 1872. évi XXXVI. t.-c. kimondotta a három város egyesitését, az 1875. évben már felmerült a szüksége annak, hogy a főváros szervezetének a törvény által megalkotott épületén változtatások eszközöltessenek. Ez év elején kiküldött a törvényhatósági bizottság egy kilences bizottságot, mely az időszerü módositások előkészitésére lett volna hivatva; ezt az 1876. év végén egy szervező bizottság váltotta fel. A törvényhatósági bizottság a következő évben tárgyalván a szervező bizottság által előterjesztett reformjavaslatokat, azokat nem fogadta el és a szervező bizottság működését megszüntette.

A kormány is foglalkozott a hetvenes években a fővárosi törvény revíziójának kérdésével s ennek következtében felszólitotta *Steiger* Gyula és *Busbach* Péter bizottsági tagokat, hogy e kérdésben mondjanak véleményt. E két bizottsági tag által javaslatba hozott változtatások közül legfontosabbak a következők: a főpolgármesteri állásnak a polgármesteri állással való egyesitése, a kerületi közigazgatás kifejlesztése, a közmunkatanács megszüntetése és a közigazgatási bizottság megreformálása. Kivitelre azonban ezen és még néhány, ezidőtájt alkotott reformjavaslatok nem kerültek.

Az 1893. évi XXXIII. t.-c. a kerületi közigazgatás korszerü átalakitását keresztülvivén, a fővárosi törvény revíziójának kérdése öt évre lekerült a napirendről.

Az 1898. évben *Heltai* Ferenc képviselő kapott *Perczel* belügyminisztertől megbizatást a fővárosi törvény reformjára vonatkozó törvényjavaslat előadói tervezetének kidolgozására. *Heltai* egy emlékiratban foglalta össze javaslatait, fontosabb pontjai a virilizmus eltörlése, a törvényhatósági bizottság hatáskörének a fontosabb tárgyakra való redukálása és a csekélyebb fontosságu ügyek elintézésére egy városi választmánynak nevezett állandó bizottság felállitása, a tanácsnak mint testületi hatóságnak megszüntetése, a főpolgármesteri állás megszüntetése, a polgármesteri és alpolgármesteri állásoknak kijelölés és minősités nélküli szabadon választás utján való betöltése. Kormányváltozás következtében ez a javaslat sem emelkedett törvényerőre.

Az 1907. évi költségvetés tárgyalása alkalmával a törvényhatósági bizottság elhatározta, hogy egy 30 tagu bizottságot küld ki, melynek feladata lesz, hogy a fővárosi törvény revíziójára vonatkozólag javaslatot tesz a közgyülésnek. E bizottság megalakulván, egy albizottságot küldött ki, mely beható tárgyalások után elfogadta a polgármester által előterjesztett reformjavaslatot. Ez azonban a bekövetkezett politikai zavarok miatt sem a közgyülés elé nem került, sem a kormány elé nem terjesztetett fel.

Az első jelentékenyebb változást a fővárosi törvényen az 1920. évi IX. t.-c. hozta meg. Három oly rendelkezése van, mely az előző törvény intézkedéseivel szemben nagy jelentőségü ujitásokat tartalmaz: 1. a törvényhatósági bizottságot a fővárosnak eddig is szavazati joggal biró tisztviselőin kivül 240 választott és 22 olyan tagból alakitja meg, akik a törvényhatósági bizottságnak állásuknál fogva tagjai; 2. a községi választójogot az 5985/1919. M. E. rendelet szerint állapitja meg, tehát általánossá, egyenlővé és titkossá teszi, továbbá eltörli a virilizmust, bevezeti a lajstromos választást és biztositja a kisebbségi képviseletet, végül 3. jogot ad a belügyminiszternek a törvényhatósági bizottság feloszlatására arra az esetre, ha működése az állam érdekeit vagy a főváros jólétét veszélyezteti vagy oly magatartást tanusit, mely a közigazgatás eredményes működését kizárja.

Az ezen törvény alapján megalakult törvényhatósági bizottság tagjainak megbizatása az 1923. év végével lejár, miből az következik, hogy ez a törvény ideiglenes jellegü s a régi törvénynek a jelenlegi viszonyok között továbbra fenn nem tartható, legelavultabb intézkedéseit kivánta módositani, következik továbbá az is, hogy a főváros közigazgatását most már halaszthatatlanul, végérvényesen és teljes egészében kell a törvényhozásnak reformálnia.

Rövid időn belül megkezdi működését az a bizottság, melyet a törvényhatósági bizottság ennek a feladatnak megoldására kiküldött. A kérdés már most az, mik legyenek a törvény revízióját illetőleg a követendő szempontok?

A liberális korszak reformtörekvéseit tekintve, láthatjuk, hogy ezeket a reformtörekvéseket nem annyira a tényleges szükségnek megfelelő ujitások és változtatások jellemzik, — melyek által a főváros közigazgatása tényleg jobb és gyorsabb lett volna, hanem idegenből átvett, nálunk még ki nem próbált intézmények átültetésével és a meglevő intézmények megfelelő átalakitásával a liberális, majd később a radikális politika uralmát a városházán is biztositani. Stilszerüen kapcsolódik bele ebbe a törekvésbe az ugynevezett Nagy-Budapest megalkotásának a terve, a környező községeknek a székesfővárossal közigazgatásilag való egyesitése.

Ezeket a reformjavaslatokat nem teheti magáévá a keresztény Budapest törvényhatósági bizottsága, illetve a törvényhatósági bizottság által a kérdés előkészitésére kiküldött bizottság. A részletkérdésekre vonatkozólag lehetnek a vélemények különbözők, — s ezek tárgyalásával nem akarok a bizottság állásfoglalásának elébe vágni, — de egyben kétségtelenül egyetért a bizottság és a közgyülés minden egyes tagja: abban, hogy a megalkotandó uj fővárosi törvény csak a nemzeti érzésü főváros megalkotásának és fennmaradásának lehet az alapja.

E mellett a szempont mellett csak egyetlen más szempontnak szabad a törvény megalkotásánál érvényesülni: hogy a főváros közigazgatása valóban jobb, célszerübb és gyorsabb legyen.

Ezekből következik, hogy nem szabad a történelmi fejlődés és a fokozatos haladás utjáról letérnünk. Vannak bevált intézményeink, melyeket félretenni és helyettük idegenből átvett intézményeket állitani jelszavak nevében nem lehet.

Ami a „Nagy-Budapest" kérdését illeti: véleményem szerint ez a kérdés még nem érett meg kellőképen arra, hogy megvalósitható legyen. A főváros környékén levő városok és községek nincsenek még összeépülve a fővárossal, kulturájuk és népességük is annyira különbözik a fővárosétól, hogy ez a körülmény sem teszi parancsoló szükséggé az egyesités megvalósitását. Másrészt pedig a fővárosra ezen kis vagy semmi vagyonnal nem rendelkező, közüzemekkel legnagyobbrészt el nem látott községek közigazgatásának átvétele oly nagy terhet háritana, melyet a jelenlegi körülmények között vállalnunk nem lehet.

Végül: a megalkotandó törvény alapgondolata *az autonómia fejlesztése legyen.* A székesfőváros az országnak jelentőségre nézve első törvényhatósága, jogállása tehát ehhez képest lesz szabályozandó. A régi törvényben meglehetősen szükre szabott kereteket tágitani kell, mert — bár tagadhatatlan, hogy az állami felügyelet bizonyos mértéke mellőzhetetlen — semmi célja nem volna annak, hogy minden apró-cseprő ügy csak kormányhatósági jóváhagyás után kerülhessen végrehajtásra.

Erős meggyőződésem, hogy ha a törvény megalkotásánál ezen alapelveket tartjuk szem előtt, egyébként pedig a gyakorlati ujitásokra és a célszerüség szempontjára helyezzük a sulyt, a megalkotandó uj fővárosi törvény hosszu időre képes lesz kielégiteni a főváros közönségének a közigazgatással szemben támasztott igényeit.

A főváros házikezelésbe veszi a villamosvasutakat

Külön üzem lesz, széleskörü autonomiával — Még karácsony előtt megkezdődnek az egyezségi tárgyalások — Rentét vagy fix összeget kapnak-e a Közuti részvényesei? — A főváros beleszólást követel a Helyiérdekü Vasut politikájába

December végén már egy esztendeje lesz, hogy a főváros törvényhatósági bizottsága kimondotta, hogy a budapesti közuti villamos vasutakat meg akarja váltani és tizenkettes ad hoc bizottságot küldött ki e határozat likvidálására. A főváros törvényhatóságának eme nagyjelentőségü lépése uj korszakot van hivatva nyitni a főváros közlekedési politikájában, mert az a megoldás, amellyel a megváltási probléma el fog intéződni, a régi bankokratikus irányzat és osztalékpolitika helyett az altruisztikus és szociális szempontokat fogja megvalósitani a főváros közlekedésében. Ugyancsak a főváros törvényhatósági bizottságának utasitására a tanács ez év tavaszán a területhasználati szerződésből folyó jogaival élve, hat tagu előkészitő bizottságot küldött ki a megváltást megelőző egyezségi tárgyalások előkészitésére. Az elmult napokban *ez a bizottság befejezte tulajdonképeni munkásságát* és a közlekedésügyi ügyosztály már annyira feldolgozta a tárgyalási anyagot, hogy *még karácsony előtt megindulhatnak a vasuttulajdonos részvénytársaságokkal az egyezségi tárgyalások.* Erről a nagyjelentőségü fordulatról és a tárgyalások kilátásairól *Till* Antal tanácsnok, a közlekedési ügyosztály vezetője a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— A területhasználati szerződésünk 26. *b)* §-a alapján a tanács a közgyülés által a vasutak likvidálására kiküldött 12-es ad hoc bizottság kebeléből ellenőrző bizottságot küldött ki a vasutak ügyeinek felülvizsgálására. A bizottság elnökéül *Rényi* Dezső alpolgármestert, helyettes elnökéül *engemet*, tagjaiul pedig *Szabó* Imre dr. tiszti főügyészt, *Valtinyi* műszaki főtanácsost, *Horváth* főszámtanácsost, *Kolár* Nándor szakértőt, a törvényhatósági bizottság, illetőleg a 12-es ad hoc bizottság tagjai közül pedig *Buday* Dezsőt, *Csillény* András dr.-t, *Ereky* Károlyt, *Platthy* György dr.-t, *Szigethy* Jánost és *Zielinsky* Szilárd dr.-t küldték ki. A tanács a bizottságot megbizta a vasuttársaság üzemeinek a helyszinen tartandó megvizsgálásával és egyben felkérte az Egyesitett Vasutak felszámoló bizottságát, hogy az ellenőrző bizottságnak a szükséges felvilágositásokat adja meg és engedje meg a könyvekbe való betekintést is. Az ellenőrző bizottság hatásköréül a főváros tanácsa a vasutak bevételének hovafordítását, a rekonstrukció ellenőrzését, a megváltási terhek megállapitását, a tényleges beruházás megvizsgálását állapitotta meg és megbizta annak ellenőrzésével is, hogy a megváltási időpontban a főváros *jó állapotban kapja meg a villamosokat.*

— Az ellenőrző bizottság hatáskörének legfontosabb része *az egyezségi tárgyalások anyagának előkészitése volt.* Ezzel a nagy és nehéz feladattal hónapokig tartó fáradságos munka után elkészült a bizottság és annak anyagát már a közlekedési ügyosztály is feldolgozta. A jelentés a közlekedési ügyosztály határozati javaslatával együtt *ezen a héten kerül a 12-es ad hoc bizottság elé.* Az ügyosztály határozati javaslatának lényege az, hogy

> **a legrövidebb időn belül indittassanak meg a vasuttulajdonos részvénytársaságokkal az egyezségi tárgyalások, állapodjunk meg a vasutak esetleges időelőtti átvételére és a megváltás tárgyát nem képező többi vasut, a Földalatti, a Bur és a szentlőrinci esetleges átvételére is, egyben hogy iparkodjunk megállapodást létesiteni a részvényesek számára fizetendő átlagosztalék ügyében.**

Ez az átlagosztalék a szerződés szerint *rente* lesz, az nincs kizárva, hogy a megállapodás fix összegben fog megtörténni.

A Budapesti Helyiérdekü Vasutak ez év junius elsején kiváltak és igy erre a vasutra a megváltási, illetőleg egyezségi tárgyalások nem fognak kiterjeszkedni. Sajnos, hogy bármiképen nagy koncepció is az, hogy

a vasutak egy kézben maradjanak, hogy a fővárosnak, bármilyen megoldás jöjjön is létre, mindenesetre döntő szava lesz a közuti vasutak menetrend és tarifapolitikájának megállapitásában.

a Helyiérdeküre vonatkozólag a fővárosnak sem a viteldijakba, sem a menetrendre befolyása nincsen. Régi gravamenje ez a fővárosnak, amely most okvetlenül orvoslásra szorul.

A Helyiérdekü engedélyokirata a fővárosnak *alig biztositjogot* a vasutak közlekedésügyi politikájába való beleszólásra, ez a jog is főleg közlekedésrendészeti és müszaki hozzászólásokra szoritkozik, holott különösen a mai borzalmas lakásviszonyok mellett a főváros terjeszkedési lehetősége szempontjából *elsőrangu szükség*, hogy a fővárost a környező falvakkal összekötő villamosvicinálisok, gyorsak, olcsók és kifogástalanok legyenek, arról nem is beszélve, hogy a főváros élelmiszerellátása szempontjából döntő sulya van a helyiérdekü tarifájának. Igen fontos lenne és a főváros a parlamenti tárgyalás alá nem került vicinálistörvény javaslati tárgyalásainál ki is fejtette azon álláspontját, hogy a Helyiérdeküt ne sorozzák a szorosan vett nagyvasutak közé, hanem *inkább közutinak tekintsék* és ezen az alapon a vasutak üzletmenetében biztositsanak jogot a székesfőváros közönségének. Nagyon kivánatos lenne, hogy a közuti vasutak megváltásával kapcsolatban ezek a kérdések a Helyiérdeküre vonatkozóan törvényhozási uton nyerjenek a főváros közönsége számára kedvező megoldást.

— A tizenkettes ad hoc bizottság elé arra vonatkozólag is javaslatot terjesztünk, hogy az egyezségi tárgyalások lefolytatására kiküldendő albizottság hány tagból és kikből álljon. Ezek a tárgyalások még karácsony előtt meg fognak indulni, noha azok lefolytatására még 1923-ig elegendő idő áll rendelkezésünkre.

A tárgyalások sikertelensége esetén a megváltásra fog sor kerülni.

— Hogy a főváros mit fog a villamossal csinálni, azt egyelőre határozottan meg nem mondhatom, annál kevésbbé, mert ezek elhatározása a főváros törvényhatósági bizottságának jogkörébe tartozik. A tervünk az, hogy

a villamosvasut a fővárossal szoros összeköttetésben álló külön üzem legyen, szélesebb autonomiával, mint a gázgyár,

hogy a vállalkozás teljesen ment legyen a bürokratikus nehézségektől, de olyképen, hogy a főváros teljes és tökéletes rendelkezési joga a vasutak felett megmaradjon. A kérdés ilyeténvaló megoldásának *pénzügyi nehézségei nincsenek*, hiszen a területhasználati szerződés értelmében a fővárosnak jogában áll a megváltási összeget *rentében* fizetni, az erre szükséges összeget pedig a vasutak bevételei mindig fokozzák. Ezzel azonban a legkevésbbé sem mondom azt, hogy ez a megoldás, vagy csak annak tervezete is végleges lesz, mert arra is sor kerülhet, hogy a főváros bizonyos tőkeérdekeltségeket von be a vasutak működésébe. Idegen tőkeérdekeltségnek a bevonása azonban egyáltalában *nem sürgős*, még az esetleg sikertelenül végződő egyezségi tárgyalásokra következő megváltás után sem sürgős a megváltási összegnek előbb emlitett fizetési lehetősége miatt, ugy hogy

a főváros kényszerhelyzetbe nem kerülhet

és kedvező anyagi körülmények között várhatja be azt az esetleges időpontot, amikor a vasutakhoz a főváros érdekeinek megfelelő ajánlattal jelentkezik valamely tőkecsoport.

Iskolaegyesületeket szervez a főváros

Rendszeresitik a szülői értekezleteket Ismétlőiskolák szülők számára — A gazdasági iskolák legjobb növendékei kapják az ingatlanbérleteket

A főváros iskoláinak keretén belül megszervezi a nemzetnevelés és speciális szempontból oly nagyfontossággal biró szülői értekezleteket, iskolaegyesületeket és iskolai gazdasági egyesületeket. Kétségtelen, hogy ez a jövőben nagyon áldásos eredményt fog feltüntetni minden tekintetben.

Felkerestük ez alkalommal Festetich Pál grófot, ki a szervezési munkálatokat irányitja s ki a következőkben szolgált felvilágositásul az „Uj Budapest"-nek.

— Iskolai egyesületünk célja kettős: egyik, *minél közelebb hozni a szülőket az iskolához*, hogy azok ellenőrizni tudják gyermekeiket a tanulásban. Nagy sulyt helyezünk itt különösen *a periferiákra*, az alacsonyabb müveltségü néposztályra s őket is bevonjuk pedagógiai munkánkba. A másik cél: ismeretterjesztő előadások tartása által *a szülők szellemi nivóját is emelni*. Ezen szülői értekezletek két tárgyalási pontból állanak. Első: *becsület és jellemképzés*. Kétségtelen, hogy a forradalmak s agitációk megingatták a szülők jellemét, amelyet ismét harmoniába hozni, elsőrendü fontosság.

— Az előadások mindig ugy vannak összeállitva, hogy összevágjanak. Ez mind belekapcsolódik az *iskolaegyesületbe*, melynek tagjai az *iskolanövendékek, szüleik és a végzett növendékek*.

— Az iskolaegyesület keretén belül állanak a *szülői értekezletek*. Minden osztályból egy szülőt beválasztunk az intézőbizottságba, mely félévenkint ülést tart. Elnöke az iskola igazgatója s jegyzője egyik tanár. A szülők maguk választják meg kiküldötteiket s azt is, hogy mily előadást akarnak. Ugy, hogy ez a közel jövőben szinte *szülői ismétlőiskolává alakul át*. Készitünk egy *aranykönyvet, melyben* nyilvántartjuk a jó tanulókat, ösztöndijasokat s melyben azokat is megörökitjük, kikből az életben kiváló emberek váltak. Mindezeket azután követendő példaként a szülők és gyermekek elé állitjuk. Tervem az is, hogy az iskolaegyesületi tagoknak adunk egy *havi folyóiratot önköltségi áron*.

— A szülői értekezletek hivatása az egyszerü és tanult emberek közötti elhidegülést is eliminálni s a kölcsönös bizalmat — mely ma hiányos — ismét helyreállitani. Már eddig is észleltük ez értekezletek üdvös jelentőségét, amennyiben ily értekezletek megindulása után *a bukott tanulók százaléka rögtön csappant*. Nagyban fokozzák azután ezek az értekezletek az iskolák és tanári kar közti jóviszonyt s kölcsönös jóindulatot is. A napokban kerül a tervezet az iskolaigazgatókhoz s ez természetesen igénybe vesz egy rövid időt még azután is; hisz csak az elemistákon kivül 30.000 diákunk van.

* * *

— Célunk *a gazdasági egyesületek általánositása is*. A virányos-kutvölgyi gazdasági egyesület a mintánk. Főszempont itt: *a többtermelés*. Ugy Budát, mint Pestet 3—3 gazdasági körzetbe osztjuk. Mintatelepünkön mindent kipróbálunk. Milv fontos pl. az ültetési időpont helyes eltalálása, mikor kell vetni. Téle részükre gazdasági előadásokat fogunk tartani, pl. a hasznos madárvédelemről. *A háziipar fejlesztését* is programmunkba vettük. A már négy polgárit végzettek számára kurzust nyitunk *földbérleteken*, melyre a felnőtteket is meghivjuk. Akikről meggyőződünk, hogy jól gazdálkodnak, azoknak adjuk bérbe a fővárosi földeket. A termés egy bizonyos részét, felét vagy negyedét ezeknek le kell adni *a fővárosi zöldségüzemnek*. A vételt és eladást is egységesen irányitjuk. Szervezünk egy *hitelosztályt* is, hol a szükséges forgótőke megszerezhető. Másik fontos célunk még itt — valószinüleg ez majd csak még évek multán lesz eredményes — tenyészállatok tartása. Ennyit az ujabb reformokról.

Briefe, die Ihn nicht erreichen...

A főváros felterjesztéseit évtizedekig válasz nélkül hagyja a kormány

Az *Uj Budapest* mult számában fejezte be *Purebl* Győző dr. tanacsnoknak, a közgazdasági ügyosztály érdemes vezetőjének a mintavásárokról szóló cikksorozatát, mely egy élesszemü szakembernek a lipcsei, prágai és bécsi mintavásárokon tett érdekes megfigyeléseit tartalmazza, levonva belőle azt a konzekvenciát, hogy Csonka-Magyarország nagyságához és helyreállitásához feltétlenül szükséges, hogy Budapest, melyet helyzete Kelet-Európa kereskedelmi gócpontjává kell hogy emeljen, nem maradhat el a szomszéd államokban egyre-másra rendezett mintavásárok mögött és a fővárosnak is tevékenyen kell kivennie a maga részét a mintavásárok rendezésében. Abban a nagyjelentőségü munkában, mely a fővárost a közgazdasági élettel összekapcsolja, tevékeny részt vesz *Purebl* tanácsnok ügyosztálya, aki helyesen ismerte fel a fővárosi adminiszträció és a közgazdasági világ kapcsolatainak fontosságát. A főváros közgazdasági munkásságát erősen megnehezíti az a nehézkesség, amelylyel a kormány a fővárosi felterjesztéseket kezeli és évekig, néha évtizedekig nem intézi el, megakasztván ezzel a közgazdasági élet folyamatát. Csak magában a közgazdasági ügyosztályban 15—20 olyan ügy van, mely esztendők óta *stagnál*, hiába várván a kormányhatósági jóváhagyást vagy egyéb elintézést.

Ezekről a gazdaságpolitikai kérdésekről munkatársunk kérdést intézett *Purebl* tanácsnokhoz, aki a következő felvilágositásokat adta az *Uj Budapest* számára:

— Ezekben a válságos időkben az ügyosztály feladata csak az lehet, hogy *a főváros gazdasági nivóját emelje, az elvesztett területek helyett uj gazdasági bázist teremtsen szerencsétlen hazánk számára*. Ebben a munkásságunkban még természetesen *sok nehézséggel találkozunk*: remélem azonban, hogy kitartásunk és munkabirásunk *mindent le fog győzni* és értékessé váló tevékenységünkkel a főváros polgárainak jólétét segithetjük elő.

— Az aktuális problémák közül mindjárt itt van a *rakodópartok* kérdése. Az 1870. évi X. törvénycikk alapján felvett sorsolási kölcsön terhére az állam által létesitett rakodópartoknak és szabályozási müveknek helyreállitása és a székesfőváros kezelésébe való vétele ügyében a közgyülésnek még 1916-ban hozott határozatát a belügyminiszter helybenhagyta, de a székesfővárosnak pénzügyi érdekeit érintő pénzügyi részére vonatkozólag a *pénzügyminisztérium még nem intézkedett*. A tanács ezen

Sánta Dénes versei

Egy szerény és halkszavu poéta termésének javát mutatjuk be olvasóinknak és bocsánatot kérünk azért, hogy a politika zavaros és ködös vizeiről egy negyedórára a költészet tiszta és csendes templomába vezetjük őket. A költő, kinek verseiben alább gyönyörködhetik az olvasó, itt él közöttünk: a derék *Sántha* Dénes, a katonai ügyosztály érdemes tanácsnoka. Még legjobb barátai közül is kevesen tudják, hogy *Sántha* Dénes esztendők óta hüséges barátja a muzsáknak és nagy hivatottsággal és szeretettel pengeti a lantot. *Sántha* Dénes versei most kötetbe gyüjtve jelentek meg a *Singer és Wolfner* kiadásában és ez a kötet még azokat is meglepi, akiknek alkalma volt kéziratban gyönyörködni *Sántha* Dénes egy-két versében. Egy egész ember, nemes sziv és érző lélek tünik elő ezekből a versekből, aki már tul az első ifjuságon, szivében derüsen és fiatalon énekel hazát és szerelmet. Irodalmunk mai dekadenciájában méltó feltünést fog keltenki az a komoly, férfias lira, mely *Sántha* Dénes verseiből kicsendülve, legjobbjainkra emlékeztet.

Ime néhány vers a legjobbak közül:

FIAMNAK.

Fiam! ezentul ébredéskor,
Ha mondod buzgó reggeli imád',
Ne foglald be — mint eddig tetted —
Öreg apád', se édes, jó anyád'.
Csak arra kérjed a jó Istent:
Segitse meg a szenvedő hazát!

Ha pedig napnyugtával, este,
Dolgos kezed' imára kulcsolod,
Ne mondjon ajkad, óh! ne addig,
Jóságáért az Urnak hálaszót,
Amig nem adta vissza nékünk
Kárpát gerincét és a négy folyót!

MI A KÜLÖNBSÉG? . . .

Mi a különbség mi közöttünk?
Miért nem lettünk egymáséi? miért?
Holott szerelmedért hevültem egykor, —
S te is epedtéi forró csókomért.

A te szerelmed kerti dísz-virág volt, —
Csodálva nézte széles, nagy világ;
Igértek rája — s mert az jobban birta:
Övé lett hát a kerti dísz-virág.

Az én szerelmem mezei virág volt, —
Sarlós leány dalolva tépte le;
Hajába tüzte, — otthon vizbe tette
S ez egy virág lett néki mindene.

Ez a különbség mi közöttünk, —
Ezért nem lettünk egymásé, ezért!
Holott szerelmedért hevültem egykor, —
S te is epedtél forró csókomért.

HA MESSZIRŐL MÉG . . .

Ha messziről még mosolyogni látsz tán,
Ne hidd, hogy feledem, mit szenvedék! —
A viz, ha csillog is a tenger hátán:
Ott lenn a mélybe' komor és setét.

Lehet, hogy fogok még vigan csevegni
Bohókás, kicsi, kedves dolgokat; —
A csalogány dalát legszebben zengi,
Ha — párját vesztve — szive meghasad.

Orcámon bár a bú nem szánt redőket,
Szememre nem borul bárgyú zavar,
De láttam én már régi temetőket,
Hol zord halált zöldellő sik takar.

Ha hallod rólam, hogy tivornya közben
Ajkimról trágár, hangos nóta szól, —
Ne hidd, hogy szivem tombol uj örömben,
A víg tivornya: bús halotti tor.

S mulatság közben, ha talán dühömbe'
Poharam koppan a cigány fején, —
Dehogy haragszom a szegény füstösre:
Hantot vetek szivem sirjára én.

Avagy, ha lejtek víg farsangi táncot,
— Zeném csörgő, ruhám bohóci mez —
Nem bucsúzik a vidám Karneval ott:
Bomlott agyam kinzó játéka ez.

Végül, ha látod, zsuppon hogy cipelnek
Egy zordon arcu, rongyos alakot, —
S könyüimből, mik akkor is peregnek,
Reáismersz, hogy e roncs én vagyok:

Megkérdi tőled a mosoly, a nóta,
A titkolt könny, mely véres szememben ül,
Csörgő zene, sir szélén a tivornya:
Miért hagytál el engem hüttenül?!

ügyben minden évben két-három sürgető felterjesztést intéz a kormányhoz és legutóbb ismét megsürgettük a kormánynál ezen már öt esztendő óta huzódó ügynek végleges rendezését. Felterjesztésünkben rámutattunk azokra a nehézségekre és akadályokra, amelyek e kérdés elintézetlensége miatt állandóan fennállanak. A jövő évi költségelőirányzatban különben rakpartok javitására szükséges 1,200.000 korona költségből 400.000 koronát vettünk fel. Ebben az évben a már elrongálódott és teljesen elkorhadt kikötő-bakokat 170.000 korona költséggel ujakkal cseréltük ki, a jövő esztendőre változatlanul hagytuk az elmult évi költségvetésben *ötegynegyedszeresre* felemelt partbéreket, ilyképen két és félmillió koronával emeltük a főváros bevételeit, ez a bevétel elegendő fedezetet nyujt a rakpartok javitására és karbantartására.

— A kormánnyal szemben különben tevékenységünk — *régebbi felterjesztéseink állandó sürgetésében merül ki.* Igy még 1920-ban a teljes hidvámmentesség idejére elvállaltuk a hidak tisztántartási és világitási költségeihez való hozzájárulást abban az esetben, ha a szükséges költségek fedezhetőségét a kormány lehetővé teszi. Erre a célra a főváros az utadó hozadékának emeléséből előálló többletet kérte. Ezt a felterjesztést is *válasz nélkül hagyta a kormány*, mire azt a tanács néhány héttel ezelőtt ujra megsürgette.

Ugyancsak hiába sürgetjük a kormánynál az *Alagut* ügyének elintézését is. Még 1916-ban közöltük a pénzügyminiszteriummal, hogy bizonyos reparációk elvégzése nélkül az alagut végleges átvétele a főváros részéről nem eszközölhető. Ezt a felterjesztésünket *öt évig hagyta válasz nélkül a pénzügyminisztérium*, mire azt nehány hónappal ezelőtt — mit tehetvén egyebet? — *ujra megsürgettük.* Ebben az uj felterjesztésben rámutattunk arra, hogy a korábbi felterjesztésben már halaszthatatlannak jelzett munkák el nem végzése miatt a alagutban olyan türhetetlen közegészségügyi állapotok vannak, hogy az már igazán Balkán. Ebben az irányban különben a közgyülésen *Baransky* Gyula dr. is felszólalt. Az alagutban a közlekedés a legutóbbi időben szinte életveszélyessé vált, az alagut falazata erősen megrongálódott, az uttest burkolata pedig annyira tönkrement, hogy az már nem is javitható. Ilyképen az alagutban teljesen uj utburkolat készitése vált szükségessé, mert az alagutban közlekedő omnibuszok az uttesten levő gödrökbe belezökkennek és ilyképen már több kocsi tengelye eltörött. Erre az ujabb felterjesztésünkre *választ mindmáig nem kaptunk* és az állam abba a kényszerhelyzetbe hozott bennünket, hogy a kérdés végleges rendezése előtt kénytelenek voltunk az alagut uttestének kijavitásához hozzákezdeni. Ez a munka már elkezdődött, még pedig olyképen, hogy a Margit-hid javitása alkalmával felszabadult fakockákat használtuk fel a pótlásra. Hasonlóképen a füle botját sem mozgatja a kormány arra a *nyolc* felterjesztésünkre, melyeket az *aukciók használnak a főváros pénztárába való visszabocsátása ügyében* inditottunk utnak a kereskedelemügyi minisztériumba.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank R.-T. által bérelt budapesti Közraktárak dijszabását a közgyülés a székesfőváros nagyobb és progressziv részesedésének biztositása mellett még 1920-ban felemelte. 1920-ban a négyszeresre felemelt dijtételek mellett a főváros másfél millió korona jövedelmet huzott a Közraktárakból. A Közraktárak forgalma ez év október elsejéig (kerek *egy millió métermázsa*, készlete október elsején 135.000 métermázsa volt.

TÜSKÉK

...

Bárczy István

nyugalmazott polgármester, és még nyugalmazottabb igazságügyér, mint egyik laptársunkban örömmel olvassuk, meg fog jelenni a főváros közgyülésén és már a költségvetés vitájában is részt vesz. A kegyelmes ur ezen elhatározását, bár az szerény véleményünk szerint kissé elkésett, mert másfél esztendővel ezelőtt is sor kerülhetett volna rá, meghatottsággal vegyes örömmel üdvözöljük. Örömmel üdvözöljük elsősorban ezért, mert végre vezére lesz a kisebbségnek, aki a Baracs-féle közbeszólások és a Gáspár-féle idétlenkedés helyett remélhetőleg komolyan fogja felfogni hivatását, és a szájtépés és zavaros közbekiáltások helyett végre a parlamenti nivóju tárgyalási módszer vizeire vezeti a rozzant ellenzéki hajókat. Örömünknek másik oka az, hogy végre lesz valaki az ellenzékben, aki joggal és okkal vállalhatja el a felelősséget a főváros multjáért, az ingatlanbérletektől kezdve a külföldi adósságokig. Várjuk a kegyelmes urat, legyen pásztora az ellenzéki nyájnak, az első ülésén foglalja el méltó helyét, álljon ki a placera! De azután igazán eljöjjön, mert a be nem teljesülő ellenzéki fenyegetéseket másfél esztendő alatt igazán alkalmunk volt megunni...

A drágaság ellen

rendkivüli közgyülésre ül össze szerda délután a főváros törvényhatósági bizottsága. Abban az őrült forgatagban, melyben a nagybeteg Magyarország politikája és közgazdasága vergődik, érdemes egy pillanatra megállani a szerdai közgyülésnél, mely egy világváros tiltakozása a kulturátlanság, az állati sorba való lesülyedés fojtogató gyürüi ellen. Ez a rovat nem alkalmas annak tárgyalására, hogy ki felelős a mai nagy drágaságért és melyek azok a medicinák, melyekkel lázas gazdasági életünket meg lehet gyógyitani, az orvosi javallatokat különben is a közgyülés bölcseire bizzuk. E helyütt csupán azon szerény kérést intézzük a tulvérmes ellenzéki atyákhoz, hogy ne vállalják magukra általánosságban az árdrágitók védelmét, még azók az ügyvédbizottsági tagok sem, akik a törvényszéken különben különös szeretettel foglalkoznak árdrágitók védelmével. Ha a többségi párt szónokai a drágaság felelősségének legalább egy részét azok vállára akarják háritani, akik nyomoruságunk vámszedői, akik a leromgyolt és elcsigázatt magyar középosztály utolsó párnáit váltják uzsoraáron egy falat kenyérre, egy kanál zsirra, maradjon csendben, nyugalomban az ellenzéki tábor, és ne azonositsa magát az árdrágitókkal. Az a módszer, hogy amikor a többségi párton felhangzik az árdrágitás vádja, a patentirozott demokrata hősök elfulladó tüdővel és habzó szájjal kelnek a rosszlelkü kufárok védelmére, visszatetszést szül az ő választóközönségüknek azon tiszteletreméltó része előtt, mely nem az árdrágitók sorából kerül ki. Hiszen az ellenzéken is vannak szegény emberek, akik nem képesek megfizetni az ötven koronás lisztet és kétszáz koronás zsirt, illik ezeknek is védelmére kelni és a liberális választók előtt visszatetszést fog szülni, hogy a szegénysorsu ellenzékieket is a többségi párt kénytelen pártfogásába venni. Vagy talán azt akarja a tuloldal, hogy saját választóikat a többségi párt védelmezze meg éppen az ő rikoltozásaik elől...

Éber Antal,

agy látszik elhatározta, hogy állandóan és legkérlelhetetlenebbül kritizálni fogja a főváros pénzügyi politikáját. Az egyik kereskedői szaklapban, mely különben nem a legbarátságosabb érzülettel viseltetik a főváros mai vezetősége iránt, megismételvén emlékezetes közgyülési vádjait, ujakkal is előáll, anélkül azonban, hogy a segités módozatait megjelölné. A vezérigazgató ur ilyenformán félmunkát végzett, mert az olyan orvos, aki diagnosztálja az állitagos betegséget, de gyógyszert nem rendel, fabatkát sem ér, mert az az elv, hogy a betegség konstatálása félgyógyulás, frázisnak igen szép, de mégis csak paradoxon. Éber Antalnak például sulyos kifogásai vannak a főváros mai adópolitikája ellen, melyet rendszertelennek tart és kárhoztatja egy vezetőeszmének a hiányát az ujabb adók létesitésénél.

Aki valamit állit, annak bizonyitania is kell: Éber Antal pedig állit, anélkül, hogy bizonyitana. Mert az csak nem bizonyiték, hogy a jövedelmi adó pótlékolását nem engedélyezte a főváros, továbbá, hogy a közgyülés eltörölte a telekértékadót, melyből 16, irdd és mondd tizenhat millió korona évi jövedelem származott, amely összeg a mai milliárdos budgetnél igazán elenyésző csekélység. A vezérigazgató ur, aki egyben bizottsági tag is, ne csak nagy általánosságban beszéljen, hanem jelölje meg azokat az eszméket, amelyek szerint ő irányitani szeretné a város adópolitikáját. A frázisokat Éber Antal hagyja az ügyvédeknek, tőle konkrétumokat vár a közgyülés.

HIREK

...

Az **UJ BUDAPEST** az esztendő fordulásával második évfolyamába lép. Az elmult esztendő küzdelmekben és sikerekben gazdag volt, az elmult esztendőben lapunk a várospolitika jelentős tényezőjévé küzdötte fel magát.

Azok az ideálok, melyek eddig zászlónkon lobogtak, fognak bennünket a jövőben is lelkesiteni. *A keresztény Budapest* az eszményünk, ezért harcolunk szóval és tollal, *a boldog és megelégedett Budapest* az, mely felé akarjuk vezetni városunk fáradt és elcsigázott népét. A mi zászlónk elé kell gyülekeznie mindenkinek, aki komolyan akarja az uj, a keresztény, a boldog és megelégedett Budapestet.

A nyomdabérek és anyagárak állandó drágulására való tekintettel kénytelenek vagyunk január elsejétől kezdve az előfizetési dijakat felemelni.

Uj előfizetési áraink:

Egész évre	**440 korona,**
Félévre	**220 „**
Negyedévre	**110 „**

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

NE VIGYETEK SZÓRAKOZNI . . .

Ne vigyetek szórakozni engem,
Nem vidit fel már a szép világ;
Ne tudja meg az a csalfa lány se,
Hogy miatta, — érte szenvedek.

Beteg vagyok, de bajom nem tudják,
S elmondani soha nem fogom; —
Ki is volna, akit érdekelne
Mély keservem, fájó panaszom?!

Igy tehát csak egymagamba' sirok,
Ne lássa meg senki könnyemet;
Ne tudj ameg az a csalfa lány se,
Hogy miatta, —é rte szenvedek.

Ne vigyetek szórakozni engem,
Nem vidit fel már a szép világ;
Öntözheted: nem virul ki ujra,
Ha már egyszer hervadt a virág!

VIGAN HUZZA . . .

Vigan húzza a cigány egy
Kávéházi asztal mellett, —
A hegedű víg szavára
Szőke ifjú énekelget.

Szól az ének, foly' a pezsgő,
Mind vigabb lesz a mulatság, —
Szőke ifju jó kedvében
Csókolja a cigány arcát.

A szomszédos asztal mellett
Eleinte csak hallgatják, —
Majd, hogy ők is kedvet kapnak
A danáját dúdolgatják.

Azt hiszik, hogy nincs bú, bánat, —
Hogy édes, hogy szép az élet!
Legény-bucsut tart az ifju, —
Esküvőre szól az ének.

Pedig, pedig nehéz könnyet
Titkol el a dal, a nóta, —
Barna lányhoz száll az ének,
Fűzfalombos sirhalomra.

Nem is vidám a fiu, csak
Vigaszt keres keservére; —
Nem szól a dal esküvőre, —
Nem, nem arra, — temetésre.

MESÉLJEK TE NÉKED? . . .

Meséljek te néked
elmúlott időkről?
Csapodár leányról,
forró szerelemről?
Korai tavasszal
hervadó virágról?
Ifju szivemnek
első bánatáról?

Hol is volt... hol nem volt, —
hisz tudod a többit!
Hallottad, nem egyszer,
százszor a meséjit;
Minek is mondjam hát?
minek is meséljem?
Szerettem — s csalódtam
a babám szivében

Valahány szerelem:
ugyanegy a vége;
Unalmas, egyhangu,
kopott a meséje;
Remény és csalódás, —
gyönyör után bánat, —
Bú, — minek nyomában
ujabb öröm támad

Mit is érdekel hát,
kék szemü leányka,
Kesergő szivemnek
panaszos danája?
Feledjük a multat, —
ülj ide ölembe!
Amig vége nem lesz:
szeretlek —s szeress te!

AZ UTCA.

Nézd az utcát, mennyi pompa,
Mennyi cifra ragyogás!
Mintha csupa gyönyör volna
A világon, semmi más.

S utca sarkán béna koldus
Fázón huzza meg magát,
Kopott rajt' a honvéd-sapka,
Rongyba foszlott a kabát.

Csonka karját nyujtogatja,
De nem veszik észre őt, —
S mond a koldus: óh, ha tudtam
Volna ezt öt év előtt! . . .

A polgármester. *Sipőcz* Jenő dr. ur felebaráti szeretetből fakadó felhivására beszel az egész főváros. A Kéve Ruházati Áruház Szövetkezet (IV., Kossuth Lajos-utca 20.) az elsők között siet a nemes ügy szolgálatára, amidőn e célra 50 darab fiuruhát adományoz 8490 korona értékben. Nevezett szövetkezet azonban ezzel még nem látja kimeritve altruisztikus kötelességeit, miért is elhatározta, hogy e célra alkalmas összes készleteit, melyeket régebben nagyon olcsó árakban vásárolt be, most beszerzési áron bocsátja rendelkezésre. Ezért az adakozó társadalom sokkal jobban cselekszik, ha készpénz helyett ezen felette jutányos árukat vásárolja meg e célra. Kérjük tehát az erre vonatkozó hirdetést figyelemmel kisérni.

Strandfürdő a Kelenföldön. *Joanovich* Pál dr. nyugalmazott államtitkár, törvényhatósági bizottsági tag előterjesztést intézett ma a főváros tanácsához a fővárosi elektromos művek kelenföldi telepén kárbavesző meleg viz felhasználása tárgyában. Terjedelmes beadványában rámutat arra, hogy a fővárosi elektromos művek kelenföldi telepén a kazán száraz gőzét a Dunából felszivattyuzott deritett vizzel kondenzálják és ez a Dunaviz a kazán csövén keresztülfolyva az ott felvett hőtől 34—36 fokra felmelegitve a Dunába vezettetik. Ezen vizmennyiségben felhalmozódott hőenergia, mely most teljesen kárbavész, naponként 76.800 köbmétert is kitesz. Kétségtelen, hogy a mai válságos gazdasági helyzetünk közepette a legkisebb energia kihasználása is nélkülözhetetlen, s ezen emlitett melegvizmennyiséget is, amennyiben melegitésre, fütésre vagy mosóda és áztatási célokra nem alkalmas, a köz érdekében *fel kell használni.* A legpraktikusabb formája ennek *egy dunai szabadfürdő* létesitése lenne. Jóllehet Budapest fürdőváros, azonban fürdői inkább gyógyfürdők és emellett drágák is, ugy, hogy a középsorsu lakosság csak kevésé veheti igénybe. Pedig tagadhatatlan, hogy a fürdésre nemcsak gyógycélokból van szükség, hanem különösen a meleg évszakban üdités okából is fontos. A fővárosi szabadfürdők közül a Palatinus-fürdő a legideálisabb, azonban ez is *nagyon drága* és csak a kiválasztottaknak hozzáférhető és emellett, mivel minden elővigyázati és biztonsági berendezést nélkülöz, *évenkint sok emberáldozatot is követel* és használhatósága is korlátozva van. A szabadfürdők terén mutatkozó hiányokon lényegesen segitene tehát egy ilyen ujabb meleg szabad medencefürdő létesitése. E célra legalkalmasabb a Légrády-féle terület lenne, mert a Dunához nagyon közel esik. Emellett nagyobb földmunkák végzését sem igényelné; eléggé laposan és mélyen fekszik, mindazonáltal még sem olyan mélyen, hogy az árviz nyáron fenyegethetné. A langyos medencére támaszkodó szabadfürdő a várható látogatottságra való tekintettel körülbelül 150 méer széles és 270 méter hosszu sávot igényelne. A természetes dunai partfürdővel való kombinálás pedig azért lenne ajánlatos, mert az ilyen kombinált langyos medence és folyami partfürdő a strandfürdők között még ujság, miért is a látogató közönség részéről tagadhatatlan rokonszenvvel fogadtatnék és igy a fürdőtelep rentabilitását is igen kedvezően befolyásolná. A medencét néhány centiméter vastagságu betonrétegből állitanák elő, mint a margitszigeti Palatinus-fürdőben. Mélysége átlag egy méter lenne és terjedelme 6000 köbméternek felelne meg. Ilyen hétszázalékos esési menetelésberendezés mellett az életveszély, a vizbefulási balesetek is kizártnak tekinthetők és emellett ezerötszáz fürdőzőt is kényelmesen felvehet és az uszóknak is lenne tág terük, sőt emellett uszóversenyeket is lehetne rendezni. A medence vizének ideális tisztaságát biztositanák a zsilipberendezések bekapcsolásai, melyeknek révén akár napközben is másfél óra alatt a medencét ujból teljesen meg lehetne tölteni. A fürdő mellett büffék, kávéház, sátrak, pavillonok állithatók fel. A fürdő épitése körülbelül *ötmillió koronát* igényelne, amely befektetett tőke még a kedvezőtlen évben is 32.86 százalékot, kedvező évben pedig 42.3 százalékot téritene meg.

A Próféta felujitása Vágó Boriska, Budanovits Mária, Oeskay, Somló, Vermes, Hajagos, Bársony és az Operaház primaballerinája, Ptasinszky Pepi felléptével *Meyerbeer* rég nem hallott dalművének kitünő előadást igér. A hires opera kedden és pénteken van műsoron. Szombaton délután mutatják be Zsoldos Andor, Budai Dénes és Friedl Frigyes *Mátyás király* cimü kedves, tréfás ifjusági darabját, melynek főszerepeit Sarkadi Aladárral az élén Pallo Imre, Hegedüs Ferenc és Biller Irén, Füredi Ella, Timár Ila, Horti, Pázmán, Palotai, Sik, Gábor Ernő, és Tarnay adják. Hétfőn a *Denevér* megy az Operaház kitünő vendégeivel, szerdán *Tosca* kerül szinre Környeyivel, Walter Rózsival és Bálinttal. Szombaton a népszerü *Koldusdiákot*, vasárnap délután a *Reichstadti herceget*, este a *Hoffmann meséit* ismétlik *Aquila Adler* Adelinával. Vasárnap délelőtt a Budapesti Szimfonikus Zenekar rendezi harmadik hangversenyét Ábrányi Emil vezetésével. A gazdag műsoron Liszt Ferenc *Tasso* cimü szimfonikus költeménye Chopin F-moll hangversenye, melyet K. Drewett Nóra berlini zongoraművésznő ad elő és Mendelssohn borongó A-moll szinfoniája szerepel.

A Vigszinház e heti műsorának eseménye a *Zaza* szerdai bemutatója. A műsort ezentul a Zaza dominálja. Egy est jut a *Hazatérésnek*, kettő a *Liliomnak*. Csütörtökön délután a *Falu rosszát* adják. Pénteken és szombaton délután az *Aggafurt köszörüs* kerül szinre, vasárnap délután pedig a *Hazatérés*.

Kamara. Aki nem járt még Párisban és nem szédülhetett meg a legendás hirü Montmartre dalos, könnyet leplező életében, az a forgatag kellős közepén találja magát, ha megnézi a *Párisi éjjelt* a Kamarában. Ezenkivül vászonra kerül Dosztojevszkij lebilincselő művének filmváltozata, az *Ördöngősök*. Előadások: 5, 7 és 9 órakor.

A Tabarin uj műsora még a legkényesebb igényeket is kielégiti. A műsor központjában *A Shimmy-császár* cimü pompás jelenet áll, melyben Mezei Ilonka, Erdélyi Géza és Radó Sándor aratnak estéről-estére tomboló sikert. Kiváló variété-attrakciók és káprázatos táncszámok egészitik ki a műsort.

A Szinház egész héten szinre kerül e héten is a Magyar Szinházban szombat kivételével, amikor is a *Fakir* előadását ismétlik meg. Csütörtök délután a *Kis lordot*, vasárnap délután pedig Rákosi Szidi vendégfelléptével a *Császár anyját* adják délután 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Baba-Hu hat előadása. Herczeg Ferenc két uj egyfelvonásosa, amelyben az átlagos szinházi termelés vonalán felülemelkedve, egy nagy szellem a kor szavát szólaltatja meg, e héten hatszor szerepel a Renaissance-Szinház műsorán Auernheimer Raoul A szerepkör cimü egyfelvonásosával együtt: vasárnap, hétfőn, szerdán, pénteken, vasárnap és jövő hétfőn. Közben kedden és szombaton két este jut Bataille gyönyörü darabjának, a *Gyengédségnek*, csütörtökön pedig a *Faun* kerül szinre. E két darab legutóbbi előadását is telt ház nézte végig.

A Hollandi menyecske 50. előadása. Pénteken 2-szor jubilál Kálmán Imre világhirü operettje, a *Hollandi menyecske* a Király-Szinházban. A kitünő darab, amelynek minden egyes előadását előre eladott táblás ház közönsége tapsolta végig, akkor kerül szinre 50-edszer. A szereplők ugyanazok lesznek, akik a darab sikerét megszerezték és minden eddigi előadásán résztvettek. Péchy Erzsi, Somogyi Nusi, Nádor, Dénes, Latabár, Boross és Hajnal. A népszerü darabot ezentul is minden este játsszák. Jövő vasárnap délután ismét a János vitéz van műsoron 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

A Fi-Fi minden este. A Blaha Lujza-Szinház szenzációs sikere, melyet a közönség és a sajtó egyhangulag mint az idei szezon egyik kimagasló eseményét fogadott, teljesen betölti a Blaha Lujza-Szinház műsorát. Minden este, valamint a jövő vasárnap délután is rendes helyárakkal megismétlik a darab előadását, ugyancsak ezt játsszák csütörtökön délután is rendes esti helyárakkal. A főszereplők mindannyiszor ugyanazok, akik a bemutatón oly általános nagy sikert arattak. Kerényi Gabi, Honty Hanna, Sarkadi, Galetta, Szirmai és Ujváry.

A Gazdag lány és a Negyvenéves asszony töltik be a Belvárosi Szinház e heti műsorát. Szenes Béla vigjátékát, melynek előadásaira már a hét első napjain elfogynak a jegyek, hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken és szombaton. A negyvenéves asszonyt, Márkus Emma ragyogó alakitásával szerdán adják. A csütörtöki ünnepnap délutánján a A buta ember, vasárnap délután a Legénykérés van műsoron.

Az Andrássy-uti Szinház e hetét teljesen betöltik az uj műsor kitünő darabjai és magánszámai. Ugyancsak ezt a műsort játsszák vasárnap délután és csütörtök ünnepnap délutánján is 3½ órakor, mérsékelt helyárak mellett.

Mozgókép-Otthon. Kiváltságos nagy amerikai műsora *A hiuság asszonya* 7 felvonásos amerikai regény Florence Reed-del a főszerepben és *Amor a kormányon* 5 felvonásos vigjáték az elragadóan kedves Ossi Oswaldával a főszerepben, csütörtökön megy utoljára. Pénteken, december 9-én premier nagy filmje, a *Sakkmatch* cimü nagyszabásu kalandorregény. Előadások: 5, 7 és 9 órakor.

KÖZGAZDASÁG

A Leszámitolóbank tőkeemelése. Mint megbizható forrásból értesülünk, a *Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbank* külföldi tárgyalásai sikerrel jártak és ennek megfelelően az intézet a közel jövőben külföldi tőke bevonásával fel fogja emelni alaptőkéjét.

A Fővárosi Kereskedelmi Bank tőkefelemelése. A Fővárosi Kereskedelmi Bank legközelebb rendkivüli közgyülést tart, amely el fogja határozni az eddigi 4 millió korona alaptőkének 10 millió koronára való felemelését, amit főleg az intézet bank- és tőzsdei üzletének egyre nagyobb terjedelme tesz szükségessé.

Miért vásárolják a nyomdapapirokat? Feltünést keltett a tőzsde lanyhább napjain, hogy a nyomdapapirok az általános irányzattal ellentétben emelkedő tendenciát mutatnak. Magyarázták ezt különféleképen, igy azzal is, hogy a Hitelbank keres kárpótlást a Franklinnál elvesztett pozíciójáért. Rebesgették *Stinnes* nevét is, mint aki e vásárlások mögött állana, legutóbb pedig az *Orell Füssli* cég szerepel, mint állitólagos vásárló. Ez az utolsó kombináció a legplauzibilisabb, miután tudtunkkal a pénzügyi kormány azzal a tervvel foglalkozik, hogy az állampapirokat mielőbb bent az országban állittathassa elő és igy érthető lenne, ha a világhirü svájci bankjegy-nyomda cég Magyarországon érdekeltséget akarna vállalni. Mindezek azonban csak kombinációk, biztosat senki sem tud, a *Sacelláry-cég* pedig, amely a tőzsdén a papirokat vásárolja, természetesen nem köti senkinek az orrára, hogy ki a megbizója. Talán legközelebb azok járnak az igazsághoz, akik e vásárlásokat a különféle kalandosnál-kalandosabb kombinációk kizárásával, azzal magyarázzák, hogy *a nyomdapirok belértéke még mindig jóval nagyobb, mint jelenlegi árfolyamértékük.*

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Igazgató: **RASSKÓ OSZKÁR.**
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Felruházási akciók részére ajánlunk
bámulatos olcsó árakon
meleg, téli minőségben fiuruhákat 3—8 évesek részére
140—200 koronáig és
240—280 koronáig.
Férfi szövetöltönyöket 1600—2000 és 2400 K.
Készletünk nem sok, miért is a szükséglet gyors beszerzése ajánlatos.

TABARIN VIII., Rákóczi-ut 63.
5 SEVILLIA
A Shimmy-herceg
Főszereplők: Mezei Ilonka, Erdélyi Géza dr. és Radó Sándor.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
½8-kor Szenzációs uj variétéműsor és ½8-kor
:: A főur (uj operett) Sarkadi Aladárral. ::

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A SZENZÁCIÓS DECEMBERI MŰSOR
Kezdete este negyed 8 órakor.

BLAHA LUJZA-TÉR 2. SZAM. APOLLO-SZINPAD TELEFON: JÓZSEF 13-26.
:: (APOLLO-KABARÉ) ::
A FEHÉR ELEFÁNT HARMATH IMRE és VINCZE ZSIGMOND egyfelvonásos operettje.
HARASZTHY MICI felléptével: A KÉK SZALÓN LIPTAI IMRE vigjátéka.
SZŐLLŐSI RÓZSI, BOROSS GÉZA, SÁSDY ALICE, SÁNDOR JÓZSEF és ÁLDORI LÁSZLÓ uj magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor. Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

PARISIEN GRILL Blaha Lujza-Szinház épületében Operával szemben UJONNAN ÁTALAKITVA.
A szenzációs decemberi műsor

Hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvákat ellátó árubeszerző részvénytársaság
IV., Városház-utca 14.
Telefon: 166—75.
Vesz és elad nagyban mindennemü terményt és hüvelyeseket.

Az UJ BUDAPEST első évfolyama
(200 oldalon rengeteg fővárosi aktualitás, várospolitikai tanulmányok, képek a régi Pestről, intimitások a közgyülésről, tüskék, stb. stb.
Bekötve 200 koronáért már most megrendelhető a kiadóhivatalban.

I. évfolyam Budapest, 1921 december 14. 49. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 260 K ✦ Félévre 130 K ✦ Negyedévre 65 K ✦ Egyes szám ára 5 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Adventi béke

Treuga Dei lebegett a pénteki közgyülésen, melynek nyugalma, méltósága, komolysága példátlan a közgyülési krónika utolsó másfél esztendején. Pro és kontra figyelemmel és szenvedélyek nélkül hallgatták meg a beszédeket a pártok, a szónokok pedig kerülték a gyujtóanyagokat, izgalmak vetését, viharok aratását. De más oldalon is az enyhülés és megértés jelei mutatkoznak: a *TÉBE* tiz milliós adománya a polgármester nyomorakciójára, az *idők jele*, jele annak, hogy amint a közgyülés liberális frakciója, a liberális tőke is kezd hozzászokni a városháza keresztény renesszanszához.

Nehogy azonban valaki is tévedésbe essék és azt higyje, hogy a fővárosi politikában beállott tagadhatatlan enyhülés szerves kapcsolatban áll az országos politikában tapasztalható liberális elhajlással; mindjárt előljáróban meg kell állapitanunk, hogy az országos politikában megnyilvánuló elkanyarodás és a városi politika merev kereteinek felengedése között nemcsak, hogy szerves kapcsolat nincsen, a két enyhülés közös forrásra nemcsak, hogy nem vezethető vissza, hanem annak *indokai és eredményei is homlokegyenest ellenkezőek*. Mig ugyanis az országos politikában keresztény-párti részről történt tagadhatatlan eltolódás a liberális áramlatok felé, a városháza politikájában a keresztény front egységesebb, mint valaha és a liberálizmus volt az, mely bizonyos mértékig való behódolásával igyekezett nem sikertelenül közeledést létrehozni és az ellenségeket ellenfelekké simitani. A legutóbbi közgyülés nyugodt és méltóságos lefolyása a keresztény egység diadala, a Keresztény Községi Párt egységéé, mely ellenállva minden hivogatásnak, csábitásnak, csak ugymint konkolyhintésnek és robbantási kisérletnek, egységesebben, mint valaha alkotja az országos politika gyorsan muló keresztény kurzusa helyébe *az egyetlen keresztény frontot*.

Más alkalomra tartjuk fenn annak taglalását, hogy melyek a városháza másfélesztendős keresztény uralmának eredményei. De a legnagyobb eredmények közé mindenesetre a pénteki közgyülés nyugodt lefolyása és pozitiv következmények nélkül semmiesetre sem maradható tárgyalási rendje tartozik. A legnagyobb eredménye azonban a pénteki közgyülésnek az kell, hogy legyen, hogy annak szenvedélytelen volta meggyőzze a liberális és demokrata frakciókat arról, hogy amint minden viharnak, botránynak és felfordulásnak a multban az ő agresszivitásuk, provokáló magaviseletük, fegyelmezettlenségük volt az oka, *a jövőben is ők vállalhatják a prvokációtól, agresszivitástól, izgató és izléstelen közbeszólásoktól mentes tárgyalási tónus érdemét.*

A dolgok meriumára vonatkozólag pedig, ha a tuloldali belátja azt, amit *Ereky* Károly igen helyesen állapitott meg, hogy a dolgok megjavitására nem elegendő a frázisokkal dobálódzó és demagógiában tobzodó kritikátlan kritika, hanem arra a bajok helyes felismerésén kivül a gyógyitó módszerek javalata és a helyes orvosság elkészitése szükséges: akkor a mi részünkről semmi akadálya nincs annak, hogy Budapest keresztény jellegének természetszerü fenntartásával gyülölettől és szemrehányásoktól mentesen közös igyekezettel munkálkodjunk szerencsétlen országunk szerencsétlen fővárosának boldogulásán.

Harminc plébániája lesz Budapestnek

Tizenegy a budai, tizenkilenc a pesti oldalon — A plébániák területe független lesz a közigazgatási kerületektől — Petrovácz Gyula nyilatkozata a kegyuri bizottság tárgyalásairól

A plébános-választások kapcsán a főváros katholikus közvelemenyében egyre nagyobb tért hódit az a felfogás, hogy a mai plebániák óriási lélekszáma mellett meg a legideálisabb, legbuzgóbb lelkipásztor számára is teljes lehetetlenség a hivek lelki életének megfelelő gondozása. Ma már minden tenyező belátja, hogy a legrövidebb idő alatt *a budapesti plébániák számának jelentős szaporitására van szükség*, és a főváros kegyuri albizottsága több mint egy esztendeje dolgozik azon, hogy az uj plébániák alakulása elé semmi akadály ne gördüljön. Ezek a tárgyalások már döntő stádiumban vannak és január utolsó napjaiban már a közgyülés is foglalkozhat az uj plébániák kérdésével. Ebben az ügyben különben az elmult napokban *Mészáros* János érseki helynök elnöklésével értekezlet volt, melyen a kegyuri albizottság részéről *Baránsky* Gyula dr. és *Petrovácz* Gyula bizottsági tagok, a főváros illetékes ügyosztálya részéről *Városssy* tanácsnok és *Papperth* főjegyző jelentek meg. A tárgyalások eredményéről *Petrovácz* Gyula a következőkben volt szives tájékoztatni az *Uj Budapestet:*

A kegyuri albizottság legfontosabb elvi megállapodása az, hogy nem csupán az egyházi hatóság által már felállitott uj plébániák jogviszonyát akarja ezuttal rendezni, hanem alapos munkát akar végezni, és igy

az egész székesfőváros területén szükségesnek mutatkozó ujabb plébániai beosztást elkészit és életbeléptetését javasolja.

Budapestnek t. i. eddig az a szomoru nevezetessége volt, hogy *a világvárosok között a legutolsó helyen állott a hivek lelki gondozásának intenzitása szempontjából.* Mig ugyanis:

	katholikust			átlag hivővel
Párisban	3,620,000	160	plébánia gondoz	22,629
Bécsben	1,720,000	76	„ „	22,523
Brüsszelben	563,000	39	„ „	14,446
Milanóban	515,000	44	„ „	11,700
Rómában	500,000	60	„ „	8,300
Münchenben	444,000	20	„ „	22,200
Londonban	400,000	100	„ „	4,000
Kölnben	350,000	39	„ „	8,920
Berlinben	325,000	31	„ „	10,427

addig *Budapesten 555,000* katholikust *15* plébánia átlag *37,000 hivővel* pastorált mindaddig, mig az egyházmegyei főhatóság a 8 uj plébániát fel nem állitotta.

Ha pedig azt tekintjük, hogy a budapesti 555,000 katholikusból 413,000 él Pesten és 142,000 a budai oldalon, viszont a 15 plébániából 7 van a pesti és 8 a budai oldalon, akkor kiderül, hogy mig Budán egy-egy plébániára átlag 17,750 hivő esik, addig *a pesti oldal plébániáinak átlagos hivőszáma: 59,000*, tehát a világvárosi átlagszámokhoz képest hihetetlenül és példátlanul nagy szám.

A már felállitott, de még véglegesen el nem ismert 8 uj plébánia *sem oldja meg* kielégitő módon ezt az égető kérdést.

Mert igaz ugyan, hogy általuk 23-ra emelkedik a plébániák száma és az egy plébániára jutó hivek átlagos száma 24,100-ra száll le, de ez a szám *még mindig fölötte van a többi világvárosok átlagszámának*, ezzel Budapest még mindig az utolsó helyen marad, de különösen a legeslegutolsó helyet foglalja el lelki gondozás szempontjából a pesti oldal, ahol, dacára annak, hogy a 8 uj plébániából 7 a pesti oldalra esik, tehát a pesti plébániák száma 14-re emelkedik, mégis a 413,000 pesti katholikusból *igy is 29,000 jut átlag egy plébániára.*

A másik elvi megállapodás, melyet a kegyuri albizottság az egyházmegyei hatósággal egyetértőleg hozott, az, hogy

a plébániának területi beosztásának nem szabad ezentul a közigazgatási kerületek beosztásán alapulnia,

— nemcsak azért, mert 30—32 plébániára van szükség és ezidőszerint csak 10 közigazgatási kerület van, — hanem főként azért, mert Budapest plébániatemplomai nincsenek az egyes kerületek központjában elhelyezve, és azokba nemcsak egy kerület hivői járnak, hanem a templom körzetébe eső máskerületbeliek is.

Igy például a terézvárosi templom mellett, a Király-utca tulsó oldalán fekvő szemszédos ház már a VII. kerülethez tartozik, épigy közvetlenül a lipótvárosi templom mellett a Vilmos császár-ut tulsó oldalán levő házak már a sz. Teréz templom plébániájához tartoznak.

Ezek lelki szükségleteik kielégitésére természetszerüleg a hozzájuk legközelebb eső templomokat használják, oda járnak, odaszoktak és mégis mint hivek, egy rájuk nézve lelkileg idegen, messzefekvő templom plébániájához vannak ezidőszerint beosztva. Ezen az anomálián is óhajt a kegyuri albizottság változtatni és javaslatában nemcsak a plébániák számának szaporitását, hanem azok határainak *az életnek megfelelő megállapitását* és javasolni fogja a közgyülésnek.

A javaslat szerint a plébániák száma a jövőben 30 volna, 2 uj expositurával. Ezekből 11 esnék Budára és 19 Pestre. Az uj plébániák közül 8 volna kegyuri, 5 szerzetesi és 1 — a rókusi — átminősitett plébánia.

A tervezett beosztás a következő:

A budai oldalon: 1. az *udvari* plébánia, 2. a *várplébánia*, némileg nagyobbitott területtel, 3. a *kelenföldi* plébánia (uj), a ciszterciták vezetése alatt, 4. a *tabáni* plébánia, 5. a *városmajori* (uj) plébánia, 6. a *krisztinavárosi* plébánia, 7. a *felső vizivárosi* plébánia, 8. az *alsó vizivárosi* plébánia, 9. az *országuti* plébánia, 10. az *ujlaki* plébánia, 11. az *óbudai* plébánia, ennek expositurája volna az uj *római fürdői* kurátia.

A pesti oldalon: 12. a *belvárosi* főplébánia, 13. a *lipótvárosi Szt. István* plébánia a Wahrmann-utcáig terjedő területtel, 14. a *karmeliták* plébániája (uj), az V. és VI. kerületeknek a Hungária-körutig terjedő részeiből, 15. az *angyalföldi* (uj) plébánia, az V. és VI. kerületeknek a Hungária-körut on kivül eső részeiből, ehhez mint expositura tartoznék a *tripoliszi* helyi lelkészség, 16. a *sz. Teréz plébánia*, mely a VI. ker. belső részéből és a VII. kerületnek a körutak közt a Wesselényi-utcáig terjedő részéből állana és hozzá tartoznék a *Dalnok-utcai* szükségkápolnához kihelyezett helyi káplán is. 17. A *herminamezői* uj plébánia, mely a VI. és VII. kerületeknek az Aréna-uton kivül fekvő külső részeiből a vasuttól az István-ut—Gyarmat-utcai határvonalig alakult. 18. A *sz. Erzsébet* plébánia, mely a nagykörúton kivül a VII. kerületnek a Bethlen-utcáig és a VIII. kerületnek a Bérkocsis-utca—Tisza Kálmán-tér—Dologház-utca vonalig terjedő részéből állana, a 8 házzal együtt. 19. A *Regnum Marianum* uj plébánia a VI. és VII. kerületek középrészéből. 20. A *dominikánus* plébánia (uj), mely a VII. kerület istvánmezői részéből áll a Bethlen-utcától a Hungária-körutig. 21. A *zuglói* plébánia, a sz. Benedek-rendiek vezetése alatt, mely a VII. és X. kerületeknek a Hungária-körúton kivül eső részéből a Gyarmat-utca és Mogyoródi-ut között alakult. 22. A *rákosfalvai* uj plébánia, mely a X. kerületnek a Hungária-körúton kivül fekvő részét a Mogyoródi-uttól a vasutig foglalja magában. 23. A *sz. József* plébánia, mely a VIII. kerületnek a Nagykörúton kivül fekvő részét tartalmazza a Bérkocsis-utcától—Tisza Kálmán-tértől az Üllői-utig. 24. A *Jézus szive plébánia* (uj), mely a VIII. kerületnek a körutak közt fekvő részéből a Sándor-utcáig alakittatik. 25. A *sz. Rókus plébánia*, mely a VII. és VIII. kerületeknek a körutak közé eső részéből alakul a Wesselényi-utcától a Sándor-utcáig. 26. A *sz. Ferenc* plébánia, mely a IX. kerület belső részéből alakul az Ipar-utca—Bokréta-utca határvonallal. 27. A *középferencvárosi* (uj) plébánia, mely a IX. kerületnek az Ipar-utca—Bokréta-utca vonalától a vasutig terjedő részéből alakul a Gát-utcai volt lazarista templommal, mint székhellyel. 28. A *külső ferencvárosi* (uj) plébánia, a IX. kerületnek vasuton tul fekvő részeiből egyelőre a Kén-utcai iskolánál levő szükségkápolna körül alakul. 29. A *kőbányai* plébánia a X. kerület tisztán kőbányai részéből és végül 30. a *tisztviselőtelepi* plébánia a VIII. ker. külső és a X. ker. belső részeiből.

Ezzel a rendezéssel a budapesti hivek egy plébániára eső részének átlagos arányszáma 18.500-ra száll le,

tehát Páris, Bécs és München előtt fogna Budapest állani. A budai oldalon 13,000, a pestin pedig 21,700 hivő tartoznék átlag egy-egy plébániához. A legnagyobb plébánia ismét csak a sz. József plébánia maradna, 45,000 hivővel és a sz. Teréz plébánia 42,000 hivővel.

Ahoz, hogy a Szvoboda dr. által nagyvárosokban ideálisnak jelzett 10,000-es lélekszámot plébániánkint elérjük, 55 plébániára volna ugyan szükség, de tekintettel arra, hogy 40 évig ezen a téren a székesfővárosban semmi sem történt, ez a most teendő lépés is elég radikális és az ideális viszonyok felé való határozott előrehaladásnak mondható.

Februártól emelik a közüzemi pótlékot

Tárgyalások a vizdij emeléséről — A kéményseprők nyolcról tizennyolc koronára akarják emelni a seprési dijat — Uj kéményseprő kerületeket szervez a főváros

Több, mint egy félesztendeje a házbér ötvenkét százaléka a közüzemi pótlék, melyből a háztulajdonosok az egyre emelkedő közszolgáltatások dijait fizetik. Hozzászámitva a különböző lakásrendeletekkel felemelt lakbéreket, megállapithatjuk, hogy a békebeli házbérhez képest *a budapesti lakások ára általában kétszáz százalékkal drágult meg.* A közüzemi pótlék esetleges ujabb emeléséről adunk e sorokban hirt olvasóinknak, annak kijelentésével, hogy a *közüzemi pótlék esetleges emelése csak az általános drágulásnak az eredménye és azért a főváros vezetőségét természetszerüleg felelőssé tenni nem lehet.* A közüzemi pótlék emelése, mely valószinüleg február elsején lép életbe, előreláthatólag további négy-öt százalék lesz, és abból részben a *vizdijak ujabb emeléséből előálló* költségtöbbletet, részint pedig a *kéményseprődijak felemelését* fogják a házurak fizetni.

A *vizdijakat* azért kell emelni, mert a mai vizdijak mellett a vizművek jövő évi költségvetése a mai helyzet szerint erős deficittel zárul. A vizművek deficitjének a szén árának a most folyó esztendőben történt nagymérvü emelkedése és a munkabérek emelkedése az oka. A vizművek jövő évi költségvetése ügyében, melyet a napokban tárgyal az illetékes albizottság, most folynak *Sallay* tanácsnok és *Borvendégh* főjegyző vezetésével a tárgyalások a deficit eltüntetésére. Lehetséges, és természetesen ezt senki sem óhajtja melegebben, mint maga a főváros — hogy a tárgyalások folyamán sikerülni fog a deficitet *más* uton kiküszöbölni, és ebben az esetben a vizdijak, illetőleg a vizdijak emelése révén a közüzemi pótléknak ezen a cimen való felemelésére *nem fog sor kerülni.*

Másképen áll a helyzet a *kéményseprők ügyében.* A kéményseprőmesterek és alkalmazottak közös szervezetbe tömörültek és egységes támadást intéztek a kéményseprési dijak emelése érdekében. Most kéményenkint 8 korona egy évre a seprési dij, ezt kéményenkint 18 koronára kérik felemelni a korom és szurok lovagjai. A kéményseprők és a főváros illetékes ügyosztálya között, ebben az ügyben már hetek óta folynak a tárgyalások, amelyekről *Purebl* Győző dr. tanácsnok, a közgazdasági ügyosztály vezetője a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— A kéményseprők dijemelési kérelme már legközelebb a bizottságok és a közgyülés elé fog kerülni. A mesterek és az alkalmazottak közös kérvényben fordultak az emelés megengedése céljából a fővároshoz, a mesterek azt igérik, hogy az emelés megengedése esetén a duplájára emelik a segédek fizetését. A helyzet ugyanis az, hogy egy kéményseprőnek ma heti kétszáz korona a fizetése, amiből megélni igazán nem lehet, mert az a mellékkereset, amely a derék kéményseprőknek itt-ott csurran-cseppen, nem nagyon emeli a jövedelmüket.

— Különben tárgyalások folynak a kéményseprő kerületek számának szaporitására is. E célból a kormány felhivására összeirtuk a kéményeket, mert az az álláspontunk, hogy a kerületeknek nemcsak a számát kell emelni, hanem azok területét is arányositani kell. Az a tervünk, hogy 51-el szaporitjuk a kéményseprő kerületek számát, az uj kerületeket pedig öreg segédeknek adjuk. Szerencsére a kormány is belátta már ezen álláspontunk helyességét és már nem változtatják meg jelöléseinket, hanem azok az öreg segédek kapják a megüresedő kerületeket is, *akiket mi kijelölünk.*

— A kéményseprői dijak emelése a közüzemi pótlék emelését fogja szükségessé tenni. A pótlék emelésének százaléka azonban természetesen *nem tőlünk függ,* mert végeredményben a kéményseprői dijak emelése alig jöhet számba, hanem a vizdijak esetleges emelése.

Végezetül kérdést intéztünk a tanácsnok urhoz, hogy mi az oka *a rengeteg kéménytüznek,* hiszen az elmult héten volt olyan nap is, amikor a tüzoltóságnál egy napon 21 kéménytüzet jelentettek be.

— A feltünően nagyszámu kéménytüznek — mondotta *Purébl* tanácsnok — a rossz magyar szén az oka. A kályhák huzatképessége ugyanis porosz kőszénre van berendezve, természetes tehát, hogy a rossz magyar szén, melynek rengeteg salakja, korma és piszka van, most a fütési szezonban *sok kéménytüzet idéz elő,* amit még a kéményseprők megfeszitett munkája sem tud elháritani.

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

Karácsony és ujév között lesznek a tanügyi választások. A tanügyi állásokra beérkezett rengeteg pályázat feldolgozása a közoktatásügyi ügyosztály teljes munkaerejét igénybe veszi, ahol az osztályvezetők a szó szoros értelmében éjt napot eggyé téve igyekeznek azon, hogy a jelölések és választások mielőbb megejthetők legyenek. Értesülésünk szerint *a középiskolai állásokra beérkezett pályázati anyag feldolgozása már végetért,* ugyannyira, hogy a jelöléseket már a jövő hét elején megejtheti a közoktatásügyi bizottság illetékes albizottsága. A polgári iskolai tanári, elemi iskolai tanitói és az ovónői állásokra kiirt pályázat anyagának feldolgozása még nem fejeződött, ugy hogy ezekre az állásokra a jelöléseket a legjobb esetben *csak a jövő hét közepén* ejthetik meg. Az albizottsági jelölések után a közoktatásügyi bizottság plenáris ülésén fog megtörténni a hivatalos jelölés. *Zilahi-Kiss* Jenő dr. tanácsnoknak az a terve, hogy karácsony és ujév között okvetlenül tanácsülésbe viszi a választásokat, illetőleg meg fogják ejteni a választó rendkivüli tanácsülést, hogy ujévi ajándékul az ujonnan megválasztottak január elsején már magasabb illetményeiket kapják.

TABARIN VIII., Rákóczi-ut 63.
5 SEVILLIA
A Shimmy-herceg
Főszereplők: Mezei Ilonka, Erdélyi Géza dr. és Radó Sándor.

TÜSKÉK

A protekció tultengését

állapitotta meg a tanügyi választások kapcsán Rényi Dezső alpolgármesterr. A törtetők és könyökharcosok minden lehetséges és nem lehetséges fegyvert igénybevesznek, hogy bejutásukat biztositsák, nincsen olyan „összeköttetés", amelyet meg ne mozgatnának az elkeseredett pályázók, akik, ha lehetne, a Gellért-hegyet is megmozgatnák ügyük érdekében. Annál helyesebb, hogy hivatalos helyről történt a protekció túltengésének, egyben hiábavalóságának megállapitása. A keresztény renaissance tisztult erkölcsi felfogása magával kellett, hogy hozza a hivatali rangsor és az érdemek el-, a protezsáló nagybácsik és sógorok el nem ismerését. Jól tudjuk, hogy még is rengetegen lesznek elégedetlenek a választások eredményével, aminthogy a világ teremtése óta nem volt választás, amellyel mindenki meg lett volna elégedve. Ám annak az elvnek a kimondása és a tanács részéről való szigoru szem előtt tartása, hogy a ranglista és az érdem az egyetlen kvalifikáció az előbbrejutásra: gyógyitó ir kell, hogy legyen azok szivére is, akik vagy azért, mert ez alkalommal nem találtattak érdemesnek, vagy azért, mert hátul voltak a sorban, ez alkalommal nem kerültek be. Mert ez az elv biztosithatja őket, hogy a legközelebbi választások alkalmával nem fognak figyelmen kivül hagyatni, feltéve persze, hogy közben a szükséges várakozási időt is tulhaladták és hivatali magaviseletük ellen sincs számbavehető kifogás. . . .

Szalámigyárosnak lenni jó, —

nemcsak azért, amiért a gyermekek gondolják, hogy tudniillik a szalámigyáros bácsik akkor és annyi szalámit ehetnek, amikor eszükbe jut, és amennyi az éppen nem kicsiny bendőjükbe fér, hanem azért is, mert az eladott és főleg a külföldre eladott szalámiból birtokok, bérpaloták, brilliáns-collierek és egyébb csekélységek vásárolhatók. Napnál világosabban igazolja ezt a Magyar Szalámigyár R. T. most megjelent mérlege, mely a háttérben settenkedő Perlesz nagyvágó ur éppen szimpátikus zsebe számára többmilliós nyereséget könyvel el. Nagyon is igaza van Ereky Károly azon megállapitásának, hogy amig Mátyás király korában birtokokat kaptak a nemesek, ma kiviteli engedélyt kapnak a modern lovagok, a Péri-Perleszek, akik a hitbizománytól legalább is olyan távol esnek, mint Makó Jeruzsálemtől. A fentnevezett részvénytársaság mérlegét is a kiviteli engedélyek billentették a milliós nyereségek felé, nemkülönben a földmivelésügyi minisztérium azon megbocsájthatatlan könnyelmüsége, hogy nevetségesen csekély összegben szabta meg a szalámi után fizetendő kiviteli illetéket. Az export tehát vigan folyik, a Péri-Perleszek degeszre hizzák magukat, és mindez végeredményben a főváros bőrére történik, hiszen a zsir, a hus árában tulajdonképpen a fogyasztóközönség fizeti meg a szalámibárónak nemcsak a kiviteli illetékét, hanem a milliós nyereségeit is. . .

Abu Raheeb szamara

Tudom, senkit se fog érdekelni, tehát elmesélem.

Abu Raheeb ma 30 éves fiatalember. Édesatyja: afrikai fejedelem volt, hires, kegyetlen ur. És *Abu Rakeeb* ugy kerül ma tollam alá, hogy levelet hozott tőle a m. kir. posta. E levél régi, kedves emlékeket elevenit meg előttem s mivel tudom, hogy ez sem fog senkit érdekelni, tehát azt is elmondom.

Hogy miért? Azt talán szabadjon soraim legvégén megindokolni.

*

1907. évet irtak akkor. Fagyos november volt s nekem mégis a legszebbek egyike életemben. Ő felsége legkegyelmesebben kegyeskedett részemre az aranycsillagot adományozni a gróf *Radetzky* huszárezredben.

És mit csinálhat efeletti örömében egy 22 éves ur? Express ir *Thos. Cook and Son, Ludgate Circus, London* cimre s rendel tőle egy társasutazást a Nilus vidékére. November—decemberben a legszebb Egyiptom: gyerünk, ki tudja meddig élünk, a Nap hazájába, krokodilusok és egyéb veszedelmek vidékére. (Háboruról ki álmodott még akkor!)

Nemsokára megjött a jegyem, érvényes 90 napig Bécs—Kairó és vissza, az I. osztályon és fizettem érte 609 márkát.

Megérkezve Kairóba, lefizettem további 120 piasztert (25 márka), mint az egyiptomi látványosságok látogatási diját, továbbá 861 márkát, mely utóbbiért a második kataraktáig volt jogom kirándulni.

Szerdán, december 2-án kora reggel szálltam a *„Prince Abbas"* nevü turistahajóra és 8 nappal később értünk *Assuan*-ba. Aztán mentünk tovább *Wady Halfa* felé, mely innen még 214 mérföld. A negyedik nap délben érkeztünk *Halfa*-ba: a második nagy katarakthoz.

És a kirándulótársaságnak ekkor merész terve támadt: kirándulni *Bab el Korosko*-ba, légvonalban 50 angol mérföld.

E merész terv kezdeményezője Professzor *Chiapparri* volt, a leghiresebb „állattudós", ki közölte a társasággal, hogy *Bab el Korosko*-ban székel *Ghowab Abu Raheeb,* aki arról nevezetes, hogy udvari állatkertje a legnagyobb és legtökéletesebb kerek e világon, melyből a világ egyetlen állatfaja sem hiányzik.

Miért szórakoztassam a kedves olvasót az odautazás leirásával, röviden annyit: egy szép napon megérkezett atársaság Krosko-ba s első dolga volt engedélyt kérni az udvari állatkert megtekintésére.

Proff. *Chiapparri* boldogan kalauzolt a csodás kertben. Sorra magyarázta az előttünk ismeretlen állatokat. Maga a fejedelem, *Ghowab Abu Raheeb* is végtelen kegyességet tanusitott a ritka európai társasággal szemben: a nagy majom-kertnél személyesen kegyeskedett elibénk fáradni. Kiséretében volt egyetlen fia, *Abu Raheeb* is, fiatal mosolygós arcu gyermek: az, akitől most levél érkezett hozzám. (Ejnye, ejnye, mily feledékeny is az ember! Még el sem mondtam, mit ir az én Fenséges Barátom. Hát t. i. aziránt érdeklődik, hogy vajjon nincs-e még eredménye annak az expedíciónak, amelyet boldogult édesatyja másfél évtizeddel ezelőtt Proff. *Chiapparri* tanácsára inditott utnak, s melyről a háboru okán eddig semmi értesitést nem kapott.)

A fiatal *Abu Raheebbel* én, mint a társaság legfiatalabb tagja kötöttem szoros ismeretséget. Igaz, kissé nehezen értettük meg egymást, mert ő egy előttem ismeretlen nyelven szólt hozzám s én viszont magyarul válaszoltam neki.

Az öreg fejedelmet pedig Proff. *Chiapparri* foglalta le. Dicsérte a gyönyörü állatkertet, mely Ghowab fejedelemnek nemcsak büszkesége, de gyöngéje, sőt mondhatnám mániája is volt. A fejedelemnek jól estek a dicsérő szavak, büszke volt, szintegőgösen büszke s ezt ki is fejezte:

— Ilyen állatkertje nincs a Ti országotokban egyetlen uralkodónak sem. Mert ez nemcsak nagy, de tökéletes is s benne megtalálható a világ összes állatfajainak egy-egy példánya!...

Proff. *Chiapparri* köhécselni kezdett...

— Bocsáss meg, hatalmas fejedelem, — mondá némileg zavarodott hangon, — de bátor vagyok magas figyelmedet felhivni arra, hogy állatkerted nem tökéletes...

A fejedelem arca kipirult, szemei vérben forogtak s orditva kiáltott a görnyedő tanárra:

— Gondold meg te gonosz fehér ember, mit mondasz. Mert ez a legnagyobb sértés, mit velem szemben elkövethetsz. S ha nem tudod igazolni meggondolatlan kijelentésed, vendégjog ide-oda, kerékbe töretlek s kutyáim fogják széttépni gonosz testedet!

A proffesor erre kiegyenesedett, szemében kigyulladt a biztos tudást jellemző fölényes láng, s a legnagyobb nyugalommal válaszolt:

— Uram, tudom mit mondok. A te állatkertedből hiányzik a — vadszamár!

— Hol az állatkert minisztere, — kiáltá a fejedelem.

Nosza rohant az első kamarás az állatkerti igazgatóért, ez a főigazgatóért, ez megint az alminiszterért s azután együttesen rohantak a miniszterért.

A koplaló városháza

Borzalmasan kevés a fővárosi tisztviselők fizetése — A tanácsnokok, ideiglenes hivatalnokok, altisztek fizetései — Akinek havi 1500 korona az összes jövedelme

Több izben megemlékeztünk azokról az akciókról, amelyeket a főváros tisztviselői kara fizetésének javitása céljából meginditott. Ebben az ügyben különben a *Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége* is mozgalmat indított és több izben küldöttséggel kereste fel *Sipőcz* Jenő dr. polgármestert, hogy tőle a tisztviselők fizetésének rendezését kerje. Nem a polgármester és a tanács jóindulatán mulik, hogy a tisztviselők fizetésrendezésével mind a mai napig nem kerülhetett sor. A helyzet ugyanis az, hogy a fővárosi tisztviselők fizetésrendezése szoros kapcsolatban van az állami tisztviselők fizetésrendezésével és hogy a kétféle közalkalmazott között a paritás meglegyen, a kormány addig nem hagyja jóvá a fővárosi tisztviselők fizetésrendezését, mig az állami tisztviselők fizetésrendezésére sor nem kerül.

A tanács rendeletére az elnöki ügyosztály az elmult napokban nagyon érdekes és tanulságos statisztikát készitett. A statisztika kimutatást közöl a székesfővárosi közigazgatási tiszti és altiszti alkalmazottak illetményeinek 1914. évi augusztus 1-től a mai napig történt felemeléséről. A statisztika érdekesebb adatait az alábbiakban közöljük:

Az I. fizetési osztály első fokozatába tartozó fővárosi tisztviselő — vagyis a *polgármester* — fizetése 1914. évi augusztus 1-én, tehát a háboru kitörésének napján 28.000 koronafizetés és 4000 korona lakáspénz volt. A polgármesteri fizetés azóta, hozzászámitva a folyó évi október 1-én esedékes rendkivüli és beszerzési segélyt, 76.430 koronára emelkedett, az emelés tehát az 1914-iki illetményekhez képest *139 százalékos*. A végleges alkalmazottak utolsó fokozatába a XI. fizetési osztály 3. fokozatába tartozó fővárosi végleges alkalmazott fizetése 1914 augusztus 1-én 2000 korona fizetés és 900 korona lakáspénz volt. Ennek a fizetési fokozatnak a mai állása 26.458 korona, vagyis itt az emelkedés *812 százalék*.

Még sulyosabb adatokat kapunk, ha az *ideiglenes hivatalnokok fizetését* vesszük szemügyre. Az ideiglenes hivatalnokok I. a. fizetési osztályba tartozó *ideiglenes fővárosi hivatalnok fizetése* a háboru kitörésekor 3600 korona lakáspénz 800 korona, összilletménye tehát 4400 korona volt. A különböző pótlékokkal ez a fizetés ma 25.220 koronára nőtt, az emelkedés tehát *473 százalék*. Az ideiglenes hivatalnokok utolsó fizetési skálája a X. fizetési osztály 1914 augusztus 1-én 1200 korona fizetést és semmi lakáspénzt nem tüntetett fel. Ez a fizetés emelkedett a legnagyobb százalékkal, *1475 százalékkal* 18.900, mondd és ird tizennyolcezerkilencszáz koronára, vagyis még ma is van olyan hivatalnokszámba menő fővárosi alkalmazott, akinek a havi fizetése minden pótlékot, rendkivüli és drágasági segélyt beleszámitva *havi 1500 koronára rug*.

Éppen nem rózsásak az *altiszti személyzet* fizetése sem. A háboru kitörésekor egy elsőosztályu altiszt — amelyet csak évtizedekig tartó hüséges szolgálat után ér el valaki — 1900 korona fizetést és 600 korona lakáspénzt, összesen tehát évi 2500 koronát kapott. Ennek a rangban legidősebb, fehérhaju, öreg szolgának van ma *évi 20.284 korona összjövedelme*, vagyis a jövedelme a háboruelőtti fizetéséhez képest éppen *meghétszereződött*. Hányszor lett drágább a kenyér, a zsir, a ruha, a cipő?

Nézzük mennyi fizetést kap a *tüzoltószemélyzet. Rohonczy* István hősi halált halt csővezető derék népe. A tüzoltólegénységi személyzet ugyanazon illetményekben részesül, mint az altiszti személyzet, a különbség az, hogy — évi 500 koronától 700 koronáig terjedő tüzoltói pótlékot kapnak.

Ezek a számok mindennél ékesebben ecsetelik a városháza tisztviselői karának nyomoruságos helyzetét. Itt nem frázisok puffognak, itt csak számok beszélnek, elsirják a városházi tisztviselők uri szegénységét, a polgármestertől kezdve az utolsó altisztig. Hiszen egy középszerüen dotált banktisztviselőnek vagy kereskedősegédnek ma nagyobb fizetése van, mint Budapest székesfőváros polgármesterének, és egy susztерlegény többet keres, mint egy fővárosi tanácsnok...

Ez igy nem mehet tovább. A jövő évi költségvetésbe már megfelelő fizetéseket kell beállitani a fővárosi tisztviselők számára. Ha a városháza komoly és lelkiismeretes munkát követel tisztviselőitől, amint kell is hogy követeljen, akkor olyan fizetést is kell számukra biztositani, *ami megélhetést biztosit*.

Tejivó lesz a gellérthegyi barlangból

Frenreisz István ajánlata a városgazdasági bizottság előtt.

Érdekes és nagyjelentőségü tervezet került a főváros városgazdasági albizottságának legutóbbi ülése elé. A beadványt *Frenreisz* István, a Gellért-szálló érdemes vendéglőse terjesztette be, aki rámutatott arra, hogy a Gellérthegynek a Szent Gellért gyógyfürdővel szomszédos csücskének a barlang alatti része, mely a Ferenc József-hidhoz való közelsége révén teljesen a város belsejében van, nemcsak szépészeti, de közegészségi és közbiztonsági szempontból is sürgős rendezésre vár. *Frenreisz* beadványát nagy érdeklődéssel fogadta és tette magáévá a bizottság, ugy hogy az valószinüleg már jövő tavasszal valóra is válik. A tervezetről *Frenreisz* István a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— Ez a teljesen elhanyagolt, piszokkal, papirhulladékkal és szeméttel megfertőzött hely annyira alábünyeszti az egész környék szépségét és értékét, hogy nemcsak a vele szomszédos Gellért-szállónak, hanem a környéknek és a köznek is érdeke, hogy az rendeztessék. Erre annál is inkább szükség van, mert a Gellért-szállót a legutóbbi időben a külföldi vendégek elitje keresi fel, nyilvánvaló tehát, hogy a Gellérthegy ezen legexponáltabb része, ahova a Szent Gellért-szálló 46 szobájából és az étterem ványterméből, valamint kis terrasszáról van kilátás, a legközelebbi jövőben sürgősen rendezni kell.

— A gondolat nem uj keletü. Nemcsak a főváros, de a közmunkatanács is gyönyörü terveket készitett a Gellérthegy ezen részének rendezésére, ez a nagyszabásu rendezés azonban a jelenlegi viszonyok miatt előreláthatólag hosszabb ideig nem lesz keresztülvihető. Az én tervem az, hogy a barlang előtti részt a barlanggal együtt kirándulók számára szolgáló tejivóvá és hidegvendéglővé alakitom át. Az átalakitás ideiglenes jelleggel, mindazonáltal ugy történnék, hogy nemcsak szépészeti szempontból feleljen meg teljesen, hanem egyes részei a későbbi gyökeres berendezésbe is belekapcsolódhatók lennének.

— A terep átalakitása a barlang-elrendezésével együtt hatszázezer koronába kerülne és az saját költségemen történne. Csupán azt kérem, hogy az ilyen módon létesitendő tejivó és vendéglő *30 évig maradjon bérletemben*, hogy amennyiben időközben a Gellérthegy rendezése keresztülvitetnék, ez a rendezés a tejivó és hidegvendéglő megmaradását biztositsa.

A városgazdasági albizottság nem tudott véglegesen dönteni a Frenreisz-féle ajánlat felett, noha azt a legkedvezőbben fogadta, mert *előbb a jogi kérdést kell tisztázni*, nevezetesen azt, hogy a fővárosi pénzalap, amely a telek tulajdonképeni gazdája, hozzájáruljon az épitkezésekhez. Eziránt azonban véleményünk szerint nincsen kétség, mert a közzmunkatanácsnak is, melynek nemes tradiciói a főváros szépitését irják elő, érdeke az, hogy a gellérthegyi büzbarlang eltünjön a föld szinéről és helyt adjon egy mindenképen nivós, értékes épületnek.

HIREK

* * *

Az **UJ BUDAPEST** az esztendő fordulásával második évfolyamába lép. Az elmult esztendő küzdelmekben és sikerekben gazdag volt, az elmult esztendőben lapunk a várospolitika jelentős tényezőjévé küzdötte fel magát.

Azok az ideálok, melyek eddig zászlónkon lobogtak, fognak bennünket a jövőben is lelkesiteni. *A keresztény Budapest* az eszményünk, ezért harcolunk szóval és tollal, *a boldog és megelégedett Budapest* az, mely felé akarjuk vezetni városunk fáradt és elcsigázott népét. A mi zászlónk elé kell gyülekeznie mindenkinek, aki komolyan akarja az uj, a keresztény, a boldog és megelégedett Budapestet.

A nyomdabérek és anyagárak állandó drágulására való tekintettel kénytelenek vagyunk január elsejétől kezdve az előfizetési dijakat felemelni.

Uj előfizetési áraink:

Egész évre	**440 korona,**
Félévre	**220 „**
Negyedévre	**110 „**

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

Karácsony másodnapján installálják az uj józsefvárosi plébánost. *Bliesznер* Ágostonnak, a Józsefváros uj plébánosának ünnepélyes installálása karácsony másodnapján lesz, ugyanakkor lesz a templom harangjainak ünnepélyes felszentelése is. Az installációt a biboros-hercegprimás megbizásából *Mészáros* János dr. érseki helynök fogja végezni. Az installáció napján az uj plébános kétszáz kerületi szegényt vendégel meg. Az installáció előkészületeit öt tagu bizottság intézi, melynek tagjai *Glatz* Géza, *Bieber* Jenő, *Bohn* József, *Miskovits* Ferenc dr. és *Purebl* Győző dr.

A jövő héten lesznek az altiszti kinevezések. Az altiszti kinevezéseket szorongva várja az ideiglenesek nagy serege, amit mi sem bizonyit jobban, mint az, hogy az üresedésben levő állásokra 1500 pályázat érkezett be, vagyis szinte kivétel nélkül minden altiszt pályázott az előlépésre, illetőleg kinevezésre. Az elnöki ügyosztály altiszti osztálya *Schletter* főigazgató vezetésével derekas munkát végzett a pályázatok anyagának részletes feldolgozásával, ez a munka már *véget is ért*, ugy hogy még karácsony előtt megejthetők lesznek az altiszti kinevezések. Ez alkalommal 23 első- és másod- és mintegy 150 harmadosztályu altiszti állás betöltésére fog sor kerülni. Az ideiglenes altiszteken kivül az üzemeknél levő számos hetijegyzékes stb. altiszt is pályázott, az ügyosztály azon a véleményen van, hogy elsősorban *azok számára kell biztositani a véglegesitett*

— Hallod-e, mit mond e fehér ember, — kiáltott reá már messziről a fejedelem.

Gyorsan előkerültek a különböző állatosztályvezetők, csoportvezetők, elenőrök, nyilcántartók és leltárfelügyelők és kisült, hogy Proff. *Chiapparri* nak — igaza van.

A fejedelem megtört. Szemei könnybe borultak s majdnem sirva, könyörögve fordult a tudóshoz:

— Életem alkonyán ne engedd e szégyent helyrehozhatlanul hagyni. Megajándékozlak a kincsek kincsével, csak segits rajtam. Mondd, hol és hogyan szerezhetnék egy vadszamarat.

Proff. *Chiapparra* hosszasan elgondolkozott.

— Megvan, — mondá azután megnyugodva. A vadszamarak Dél-Ausztrália egyik kis szigetén találhatók még. Onnan kell hozatnod. Azonban figyelmeztetlek, kevés a remény arra, hogy élve érkezzék országodba. A vadszamár nem birja a hosszu tengeri utat...

— Hát akkor mit csináljak, — kérdé félő aggodalommal a fejedelem. — Könyörgöm, adj valamely tanácsot, költség, fáradság melletes nekem...

— Volna egy mód, — mondá szakadozottan a tudós. — Van messze, messze nyugatra számos szép ország, szebbnél-szebb városokkal. Az európai jog szerint ezek a városok önálló jogu városok, saját ügyeket önmaguk intézik. Most már az volna a tanácsom, szerezz egy közönséges szelid szamarat, küldd el valamelyik európai városba, eszközöld ki magas összeköttetéseid révén, hogy ez a szelid közönséges szamár bekerüljön ott egy olyan gyülésbe, ahol annak a városnak belső ügyeit tárgyalják. Meglátod, ha még oly szelid szamár is, az meg fog ott vadulni. Akkor azután elhozathatod...

A professzor ekkor a fejedelem füléhez hajolt és egy városnevet sugott feléje — de fájdalom, a körülállók ezt nem hallották, mert a nagy félelem és tisztelet miatt nem mertek hallgatózni...

*

Nincs tovább, kedves olvasóm.

De most, hogy kedves és fenséges barátom, Abu Raheeb levele megérkezett, eszembe jutott ujból e régen elfelejtett kis esemény és gondolkozom, melyik lehetett ez a város, melynek nevét sugta tizennégy évvel ezelőtt az azóta már halott tudós a szintén jobblétre szenderült afrikai fejedelemnek?

Eszembe jutott annál is inkább, mert fájó szivvel látom, mennyire elromlott a mi közgyülésünk hangja. Durvaság, gorombáskodás, sértések, szidalmak röpködnek minden ülésen, elvadult szenvedélyek gátat szakitva tombolnak ott, ahol a nyugodtság, higgadt megfontolás kellene, hogy uraljon mindenkit egyaránt.

Nagyon kérem az én igen tisztelt kollégáimat, uralkodjanak magukon. Annál is inkább, mert higyjék el, rettenetes az, amit érezek, amikor ezek a nem kivánatos sértések, közbeszólások és kiabálások elhangzanak. Ilyenkor ugyanis mindig feléled bennem a Bab-el-Korosko-i eset és hallva a vad lármát azt hiszem, hogy *Abu Raheeb* Budapestet választotta az európai városok közül és az ordítozók között van, bejutott már az a szelid, de közönséges szamár, amelyiket Ghowab fejedelem 14 évvel ezelőtt azért inditott utnak Európába, hogy megvaduljon...

Káró.

állásokat, akiket a polgármester nevezett ki ideiglenes altiszteknek. Ilyen ideiglenes altiszt mintegy 140 van, akik legnagyobbrészt be fognak kerülni a végleges státusba. *Nőket egyáltalában nem fog a polgármester kinevezni.*

Közélelmezés és népjólét. Megirtuk, hogy a közélelmezési minisztériumnak a nyár elején történt megszünése kapcsán hosszas tárgyalások után a főváros 1922 november 1-ig részben a népjóléti minisztérium részére engedte át a tulajdonát képező régi piarista épületet. A tárgyalások folyamán arra nézve is megegyezés történt, hogy a közélelmezési minisztérium egyes felszámolás alatt levő osztályai teljes likvidálás befejeztéig helyükön maradhatnak. A fokozatosan felszabadult helyiségeket a népjóléti minisztérium birtokába is vette és ugyanott nyert elhelyezést a főváros tüzifaelosztó hivatala is. A likvidáció még be sem fejeződött, mikor a közélelmezési minisztérium az elmult héten halottaiból feltámadt és hivatali helyiségek után nézett. Természetesen a régi piarista épületen akadt meg az uj közélelmezési miniszter szeme, annál is inkább, mert a gabonaelosztási kormánybiztosság, mely a likvidálás tartama alatt a földmivelésügyi minisztériumhoz tartozott, még mindig meg van és a piarista épületben tartja hivatalos helyiségét. A piarista épületben már megtörténtek az előkészületek a közélelmezési minisztérium visszafogadására, de ami a legkülönösebb, erről az egész akcióról a főváros illetékes ügyosztályának semmi tudomása nincsen, holott az ügyosztály az első, amelynek a betelepedésről tudnia kellene. A közélelmezési minisztérium feltámadását különben egyelőre csupán a hivatali helyiségek ujra való kifestése és kitapétázása jelenti, mert szép dolog a közélelmezési minisztérium, de csak ugy ér valamit, ha megfelelő köntösben lép a nagyvilág elé.

A polgármester. *Sipőcz* Jenő dr. ur felebaráti szeretetből fakadó felhivásáról beszél az egész főváros. A Kéve Ruházati Áruház Szövetkezet (IV., Kossuth Lajos-utca 20.) az elsők között siet a nemes ügy szolgálatára, amidőn e célra 50 darab férfiruhát adományoz 8490 korona értékben. Nevezett szövetkezet azonban ezzel még nem látja kimeritve altruisztikus kötelességeit, miért is elhatározta, hogy e célra alkalmas összes készleteit, melyeket régebben nagyon olcsó árakban vásárolt be, most beszerzési áron bocsátja rendelkezésre. Ezért az adakozó társadalom sokkal jobban cselekszik, ha készpénz helyett ezen felette jutányos árukat vásárolja meg e célra. Kérjük tehát az erre vonatkozó hirdetést figyelemmel kiséri.

—

Hausse és Baisse. Egész estét betöltő darabnak eddig a legkevesebb szereplője négy volt. A Renaissance Szinház most olyan vigjáték bemutatóját készíti elő, amelynek három felvonását elejétől végig hárman játsszák. Ez Verneuil francia vigjátékiró L'amant de Coeur cimü darabja, amely magyar forditásban a *Hausse és Baisse* cimet kapja. Góth Sándor forditotta a darabot, ő rendezi és ő játssza a hármas szerep egyikét. A másik kettő Góthné Kertész Ellában és Kőváry Gyulában talál kitünő személyesitőre. A bemutató napját a *Baba-Hu* nagy sikere miatt még nem tüzték ki.

A Baba-Hu sikere nemcsak igen zajos, hanem minden jel szerint hosszu időre maradandó is. A határkijgazitási történet tulnő a szinpad keretein; az a véres szatira, amely a győztes népvándorlási hatalmak jogtalan zsarnokságát teszi szóvá, nemcsak a fővárosban, hanem az egész országban mindenüvé elhallatszik. Hasonlóan országra szóló sikere van Herczeg Ferenc *Két ember* cimü másik egyfelvonásosának. A két Herczeg darab, amelyeket Auernheimer Raoul *A szerepkör* cimü kis darabja egészíti ki, ennek a hétnek négy estéjén szerepel: ma, szerdán, pénteken és szombaton. Csütörtökre esik a szinház másik eseménye, ekkor játsszák el huszonötödször Bataille nagysikerü *Gyengédség*-et. Kedden *A faun*-t, jövő vasárnap *A kék egér*-t ismétlik meg a Renaissance Szinházban.

A Vigszinház e hetét a legfrissebb szenzáció, a *Zaza* dominálja, Gömbaszögi Fridával a cimszerepben. Mellette szerepel még a *Naplemente, Liliom* és a *Hazatérés*. Csütörtökön délután gyermekelőadásul, fél helyárakkal az *Agyafurt kösörüs*-t adják. Szombat délután népszerü előadásul a *Tündérlaki lányokat* játsszák. Vasárnap délután az *Ördög* kerül szinre. Péntek délután vizsgaelőadásul az *Elnémult harangokat* adják.

A Szinház hatszor szerepel e héten a Magyar Szinház játékrendjén: hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek és vasárnap este. Szombaton a *Buzavirág*. Jövő vasárnap délután a *Fakir*-nak lesz első délutáni előadása, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Az Andrássy-uti Szinházban e héten is minden este Szép Ernő és Karinthy Frigyes egyre fokozódó sikert arató egyfelvonásosai kerülnek szinre a rendkivüli mulatságos kisérőműsor és a hatásos magánszámok kiséretében.

A Belvárosi Szinház e heti játékrendjén az állandó táblás házakat vonzó, kacagtató Szenes-játék, *A gazdag lány* ötször és pedig: hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és vasárnap este szerepel. Csütörtökön a Márkus Emilia páratlan művészete által nagy sikerre vitt *A negyvenéves asszony* kerül szinre, mig szombat este irodalmi esemegét szolgál a szinház, amennyiben felujitja Strindberg Ágoston *Mámor* cimü szinjátékát, amely az elmult szezon egyik legnagyobb szinházi eseménye volt. Jövő vasárnap délután a *Legénykérés*-t ismétlik.

53—59-ik előadása lesz A hollandi menyecskének e héten a Király Szinházban. Jövő vasárnap délután *A kék mazur* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

A Fi-Fi mindennap szinre kerül e héten a Blaha Lujza-Szinházban. A kitünő darab minden előadására napokkal előre kelnek el az összes jegyek. Ugyancsak a *Fi-Fi*-t játsszák jövő vasárnap délután is, 3 órakor, rendes esti helyárak mellett.

Hat népszerü opera van a Városi Szinház jövő heti műsorán. Hétfőn a *Cremonai hegedüs* és a *Bajazzo* megy Aquila Adler Adelinával és Váradi Ilivel, aki Veddában mutatkozik be. Kedden a *Sevillai borbély* van műsoron Sándor Erzsivel, szerdán a *Zsidónő*, pénteken *Mignon*, szombaton a *Próféta* a felujitás kitünő szereplőivel, vasárnap este Aquila Adler Adelinával, Somlóval és Farkassal a *Bohémélet* kerül szinre. Csütörtökön a *Koldusdiák*, vasárnap délután a *Reichstadti herceg* folytatja kedvelt sorozatát. Szombaton délután ismétlik meg *Mátyás király*-t, a szinház tréfás, ifjusági mesejátékát, melyben *Sarkadi* Aladár „Sündisznó Balambér" udvari bolond alakjában, kifogyhatatlan jókedvével, gazdag ötleteivel viharos derültséget és tapsot arat. A többi szereplő is őszinte szeretettel mulattatja kedves, ifju közönségét, mely tomboló lelkesedéssel fogad minden fordulatot.

A Kamarában a legforróbb siker jegyében zajlott le az idei szezon vezetőpremierje, *Danton*, a francia forradalom örökéletü bajnokának szerelme és élete, megrázva és lenyügözve a zsufolt házak közönségét páratlan méreteivel, forrongó tömegjeleneteivel. *Danton* a nagystilü Reinhardt-művész, Janninge, felüláll minden birálaton. A mai és holnapi előadások fél 5, 6, ¾8 és ¼10 órakor kezdődnek.

A gazdag leány rendkivüli sikere ismét eltolta a a Belvárosi Szinház legközelebbi premierjének: Jean Sarment *Árnyhalász*-ának bemutatóját. Egész héten *A gazdag leány* kerül szinre, szombat kivételével, amikorra Strindberg klasszikus komédiájának, a *Mámor*-nak, reprizét készíti elő a szinház.

A Hollandi menyecske 50-ik előadása után is lankadatlan érdeklődés mellett kerül esténkint a Király-Szinházban szinre. A közönség végig kacagja az előadást, az énekszámok nagyrészét megismételteti és az előadókat nyilt szinen is tapsola. Elsősorban Péchy Erzsit, továbbá Somogyi Nusit, Nádort, Latabárt, Dénest, Borosst és Hajnalt.

Mozgókép-Otthon. Már csak két napig van műsoron a *„Sakk-matt!"* (6 felv.) és a *„Biedermayer házasság"* vigjáték 3 felvonásban. Pénteken december 16-án a Corvin filmgyár legujabb mesterműve, a *Hatszázéves szerelem*. Előadások: 5, 7 és 9 órakor.

Szombaton Strindberg klasszikus komédiáját, a *Mámor*-t ujitja fel hosszabb pihentetés után a Belvárosi Szinházban, melynek *Mámor*-előadása legnagyobb művészi sikereinek egyike. A Bárdos Artur igazgató rendezésében szinre kerülő darab főszerepeit ezuttal is Titkos Ilona, Szabados Piroska, Petheő és Gellért játsszák.

KÖZGAZDASÁG

Az országos kikötő ügye. A nemzetgyülés szombati ülésén *Hegyeshalmy* kereskedelemügyi miniszter két törvényjavaslatot terjesztett be az országos kikötő építéséről. Az egyik törvényjavaslat 500 millió hitelt kér az építkezésekre, a másik pedig a kormány részéről felhatalmazást arra, hogy az építkezések végrehajtására a kormány valamely külföldi céggel szerződést kössön. A két törvényjavaslat beterjesztése a napi politika zivatarai között alig keltett különösebb feltünést, holott azok jelentősége várospolitikai és közgazdasági szempontból igen nagy. Itt ugyanis titokban — vagy talán nem is titokban — a tavaszi *Schneider—Creuzot-féle tervnek* a felélesztéséről van szó, vagyis arról, hogy a párisi Rotschildok érdekeltsége kapcsolódjon a csepeli kikötő építésébe. Erről a tervről, mely éppen annyira hazafiatlan, mint káros, ugy a főváros, mint a magyar ipar szempontjából, már a tavasz folyamán, amikor a francia ruhába öltözött Hitelbanknak még csak opciója volt az építkezésre, megmondottuk már a véleményünket, de megmondotta véleményét a főváros is, mely e terv ellen a legélesebb ellenszegülést tanusította, valamint az iparosok közületei is, amelyek a magyar ipart féltették, éppen nem alaptalanul *a Schneider—Creuzot-féle* megoldástól. Az ügy a nyár folyamán mintha elaludt volna, mig most meglepetésszerüen a két törvényjavaslat benyujtása fait accompli elé állítja ugy a fővárost, mint a többi érdekeltséget. Hogy menynyire titokban történt a dolog előkészítése, azt legjobban bizonyitja, hogy a kikötőépítés végrehajtó bizottsága sem értesült arról előre, és nem értesült a főváros sem, melynek pedig a végrehajtó bizottságban képviselete is van. Az ügyet még titokzatosabbá teszi az a körülmény, hogy értesülésünk szerint *a Schneider—Creuzot cég a pozsonyi kikötő átépítésére is vállalkozott* és igy lehetetlen helyzet áll elő, ha mind a két kikötőt érdekszférájában akarja majd tartani. Ugyan az sincs kizárva, hogy a francia cég inkább a csehekhez huzott és Budapest helyett Pozsonyt választotta működési szinteréül és igy elkésett a törvényhozási felhatalmazás. De akkor miért a törvényhozási felhatalmazás a *„külföldi céggel"* való tárgyalásra? Vagy talán már nem is *Schneider—Creuzotékra* gondol a kikötőépítés kormánybiztosa? Olyan kérdések ezek, melyekre nem lehet adós maradni a felelettel és a közvélemény joggal követelheti a sürgős felvilágositást.

A Nemzeti Hitelintézet Részvénytársaság *(Budapest, VI., Vilmos császár-ut 25.)* évzáró munkálatai megkezdődvén, az eddigi üzleti eredményből megállapithatólag a mult évihez hasonló mérvü osztalék remélhető. Egyébként az intézet legujabb kibocsátásu részvényei iránt ugy itthon, mint külföldön és különösen Amerikában élő véreink körében változatlan az érdeklődés. Az intézet részvényei jegyezhetők. *Budapesten* a központban *(VI., Vilmos császár ut 25.)*, a fővárosi *fiókoknál: I., Krisztina-tér 3., II., Lánchid-utca 2., Török-utca 2., VI., Lehel-utca 51—53., VII., Zugló, Bosnyák-utca 1., VIII., Rákóczi-ut 9., József-körut 44., IX., Lónyay-utca 11 szám;* továbbá minden vidéki fióknál és valamennyi községi jegyzői irodában. Részvények jegyezhetők levél utján is. Egy részvény ára elővételi jogon 220, rendes áron 250 korona. Az intézet betéteket a legelőnyösebben gyümölcsöztet. *Külön tőzsdei osztálya van.* z

A Nemzetközi Kiviteli és Behozatali R.-T. tőkeemelése. A Nemzetközi Kiviteli és Behozatali R.-T. igazgatósága december 17-re rendkivüli közgyülést hivott össze, melynek napirendjén a részvénytőke fölemelése szerepel. A tőkeszaporitást a vállalat nagyarányu terjeszkedése és fejlődése indokolja.

Az Ingatlanbank tőkeemelése. A Magyar Általános Ingatlanbank R.-T. e hó 19-é rendkivüli közgyülést tart alaptőkéjének 25 millió koronával való felemelése ügyében.

Az Olajművek Részvénytársaság rendes közgyülése az 1920—21-iki üzletévre részvényenkint 60 korona osztalék kifizetését és az alaptőkének 40,000.000 koronára való felemelését határozta el.

A Magyar Jelzálog Hitelbanuk e hó 28-án közgyülést tart, amelyen az igazgatóság, tekintettel arra, hogy az intézet külföldi kötelezettségeire nézve folyamatban levő tárgyalások még nem voltak befejezhetők, azt fogja javasolni, hogy az 1918—1919. egyesitett üzletévben és az 1920. üzletévben elért tiszta nyereség, összesen 18,810.837 korona az 1921. üzleti évre vitessék át.

A Kronberger-féle Faipari R.-T. uj részvényei. A Kronberger-féle Faipari R.-T. a december 5-iki közgyülési határozat alapján részvénytőkéjét 25.000 drb 200 korona n. é. uj részvény kibocsátásával 15 millió koronáról 20 millió koronára felemeli. A régi részvényesek az uj részvényeket 600 koronás árfolyamon 3:1 arányban kapják.

A Bóni Gyártelep és Mezőgazdasági R.-T. tőkeszaporitása. A Bóni Gyártelep Részvénytársaság közli, hogy az alaptőkeemelésre vonatkozólag az elővételi jog minden 10 régi részvény ellenében 3 ujra, uj részvényenként 1000 korona lefizetése mellett a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Banknál és az Angol-Magyar Banknál folyó hó 10-étől 24-éig gyakorolható.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Felruházási akciók részére ajánlunk
bámulatos olcsó árakon
meleg, téli minőségben fiuruhákat 3—8 évesek részére
140—200 koronáig és
240—280 koronáig.
Férfi szövetöltönyöket 1600-2000 és 2400 K.
Készletünk nem sok, miért is a szükséglet gyors beszerzése ajánlatos.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31 Tel.: József 121-69.
½8-kor Szenzációs uj variétéműsor és ½8-kor
:: A főur (uj operett) Sarkadi Aladárral. ::

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Rihner
A SZENZÁCIÓS DECEMBERI MŰSOR
Kezdete este negyed 8 órakor.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

1. évfolyam Budapest, 1921 december 24. 50. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Várjon a főváros —

mondotta tagadhatatlanul értékes és tartalmas expozéjában *Kállay* Tibor, Csonka-Magyarország uj pénzügyminisztere. A pénzügyminiszter, aki senkitől sem várhat kegyelmet, mert mindenünnen feléje mered a magyar végzet, a nincsetlenség, a fővárostól kér haladékot, a tárnokmester, az állam üres kasszája mellett állva üres tenyerét mutatja a pénzére váró fővárosnak.

A főváros vezetősége és a közgyülés többségi pártja nem akar, nem is akarhat nehézségeket támasztani az uj pénzügyminiszter munkássága elé. Amint eddig vártunk, várunk ezután is, nem akarván, hogy a főváros követelése legyen az az utolsó csepp, amely az egész pohár tartalmát kiönti. Ám viszont azt is meg kell állapitanunk, hogy a fővárosnak épen ugy megvannak a maga kiadásai, mint az államnak, az éhes szájakat csak ugy be kell tömni a városházán, mint az állami hivatalokban, azonkivül vannak halaszthatatlan városi közmunkák, amelyek tovább nem várathatnak magukra. A fővárosnak pénzre, sok pénzre, nagyon sok pénzre van szüksége, hogy a lehető legnagyobb takarékossággal ne beruházásokat eszközöljön hanem máról-holnapra való életét legyen képes tengetni.

Amikor a főváros regarddal van a kormánynyal szemben és egy udvarias Kéremmel! — veszi tudomásul a pénzügyminiszter halasztó bejelentését, akkor hasonló belátást és megértést várhat jogosan a kormánytól. A főváros nem bocsájthatja ki egyre-másra a milliok százait, a fővárosnak deficitje sem lehet, kiadásait fedeznie kell, nem fedezetlen bankjegygyel, hanem bevételeinek minden téren való fokozásával. Ahhoz azonban, hogy a főváros bevételei mindenkor fedezhessék a kiadásokat, a kormányhatóság jóváhagyása szükséges az adók és dijak emelését illetően, szükséges az, hogy a főváros türelmét az állam ne tegye próbára, különösen ha tudja, hogy a haladék válságba sodorhatja az amugy is nagyon ingatag alapokon nyugvó pénzügyi egyensulyt.

Az állam részéről azonban mindenről lehet beszélni, csak megértésről, figyelemről és udvariasságról nem. Egész sora van a szabályrendeleteknek, közgyülési határozatoknak, amelyek még mindig a miniszteriumok irattáraiban ödöngenek anélkül, hogy az illetékes miniszter aláirásával elfogadta volna a váltót, melyet nem is neki kell kifizetnie. A vizdijak felemeléséről szóló közgyülési határozat jóváhagyása csakugy késik, mint a belügyminiszter hozzájárulása a vigalmiadók ujabb skálájának megállapitásához, — az aukciók dijainak a főváros pénztárába való visszabocsájtására vonatkozó kérelmet csakugy semmibe veszi a minisztérium, mint ahogy késik a házadó hozadékának a főváros számára való átengedése.

Ha pénzt nem tud adni a kormány, legalább aláirást adjon, sürgős és udvarias jóváhagyását a fővárosi határozatoknak. Az a pénzügyi politika, mely egyik kezével üres zsebét és vérző sebeit mutogatja, másik kezével viszont meggátolja azt, hogy a főváros saját magán segitsen: ideig-óráig talán tarthatja magát, de végeredményében csődöt kell, hogy jelentsen nemcsak a főváros számára, de azon törekvések számára is, melyek a főváros és a kormány közötti harmóniát helyreállitva, egy akarattal és egy uton igyekeztek az évtizedes ellentétek elsimitására.

Ereky Károly válaszol Éber Antalnak

Az üzemek részvénytársaságokká való átalakitása helyett megelégszik a reorganizációval A közgyülés számára nagyobb befolyást kell biztositani az üzemek költségvetésére — A megváltás folytán semmi károsodás nem éri a Közuti részvényeseit

A drágaság ügyében egybehivott rendkivüli közgyülésen *Éber* Antal tudvalevőleg inditványt terjesztett elő a fővárosi üzemek részvénytársasággá való alakitása tárgyában. A kérdésről, mely ma is élénken foglalkoztatja a törvényhatósági bizottság tagjait, kérdést intéztünk *Ereky* Károly v. miniszterhez, aki élénk részt vett a drágasági vitában. A kegyelmes ur álláspontját a következőkben volt szives ismertetni munkatársunk előtt:

— A főváros üzemeinél *háromféle szervezetet* találunk. Az Állatvásárpénztár Részvénytársaság, mely a főváros tulajdonában van; a gáz- és villamosvilágitási művek önálló üzemek, amelyeknek igazgatósága a tanácstól függetlenül működik és hasonlóan, mint a részvénytársaság, évi jelentést ad működéséről. Az üzemek harmadik csoportja közvetlenül az ügyosztály vezetése alatt áll, ilyenek a székesfővárosi élelmiszer-üzemek.

— Az organizáció szempontjából teljesen egyre megy, hogy *részvénytársaság-e valamelyik fővárosi üzem, vagy vállalat,* mert ugy az állatvásárpénztár, mint a gázművek, végeredményben egyformán elszámolnak évi működésükről. Eltérést csak az élelmiszer üzem mutat, amely nehézkes és bürokratikus kezelés alatt áll. Mindenesetre foglalkozni kell tehát azzal a gondolattal, hogy ez a bürokratikus szellem megszünjék és *a főváros élelmiszer-üzemeit átalakitsuk önálló üzemekké.* Az nem lényeges, hogy részvénytársasággá alakitsuk át, mert ha olyan önálló üzemekké organizáljuk át őket, mint amilyenek a gázgyár és a villamosvilágitási üzem, akkor is a székesfőváros közönségét képviselő közgyülés elé tartoznak a költségvetéseik és zárószámadásaik, mintha részvénytársasággá alakitjuk át és minden részvény a főváros közönségének tulajdonában van.

— Azt hiszem, *Éber* Antalnak is *teljesen mindegy,* hogy részvénytársasággá, avagy önálló üzemmé alakulnak-e át a főváros vállalatai. A hitelképesség szempontjából csak egyben nem fogadom el teljesen Éber Antalnak állásfoglalását. Ha a székesfővárosnak valamely üzeme részvénytársasággá alakul át és a részvénytársaság hitelt vesz igénybe, ahhoz a hitelalap *kisebb,* mintha az a vállalat *közvetlenül* a főváros tulajdonát képezi, amikor ugyanis a főváros *minden vagyonával* szavatol a felvett kölcsönökért, addig a részvénytársaságnál ez az eset nem forog fenn. Igaz, hogy ezzel szemben áll a hitelügyletek gyorsabb és üzletszerübb lebonyolitása. De, ha ezt a két tételt, a hitelalapot és az üzlet lebonyolitásának minőségét szembeállitjuk, nem bizonyos, hogy a részvénytársaság javára billen a mérleg.

— A főváros közgyülésének többségi pártja régóta követeli azt, hogy az üzemek valamikép *reorganizáltassanak,* mert épen az önálló üzemekre azért nem tudunk ingerenciát gyakorolni, mert azok csak a költségvetéssel és a zárószámadással jönnek a tanács és a közgyülés elé; a főváros tulajdonában lévő üzemekre viszont azért nem tud ingerenciát gyakorolni a közgyülés, mert azokat a tanács, illetőleg az ügyosztály irányitja és vezeti és a közgyülés csak az állami elszámolásokhoz *hasonló költségvetést* kap az üzem menetéről. Ha egyesitjük a Keresztény Községi Pártnak és Éber Antalnak kivánságát és az üzemeket megfelelően *reorganizáljuk,* akkor ebből mindenesetre csak előny származhat a főváros pénzügyi gazdálkodására.

Kérdést intéztünk még a kegyelmes urhoz *a villamos vasutak megváltásának jelenlegi állásáról,* amire nézve a következő felvilágositást kaptuk:

— Mi azon az álláspontón vagyunk, hogy ha lehet, *békés megegyezés alapján* intézzük el a megváltást és átvételt a társaságokkal. Ezek a munkálatok *már most folyamatban vannak* és a részvénytársaság igazgatójával *már január folyamán felveszi a tárgyalásokat az ujonnan kinevezett bizottság,* amely azután jóváhagyás céljából a 12-es ad hoc bizottság elé terjeszti tervezetét a tanács, illetőleg a közgyülés elé való továbbvitel céljából. *A részvényeket természetesen kisorsolják és névértékben beváltják, az élvezeti jegyek után pedig az alapszabály által előirt osztalékot megadják,* ugy hogy *a részvényesek semmi tekintetben kárt nem szenvednek.*

Folkusházy alpolgármester a drágaság okairól

Mik a rendkivüli közgyülés eredményei? — A főváros álláspontja a kereskedelem szabadságáról — A zürichi kurzus és a korona vásárló ereje

Több oldalról felmerült az a panasz, hogy a főváros rendkivüli közgyülése, mely a drágaság okait kereste és annak megszüntetésére kért egész sereg kormányintézkedést, *üres szalmacsépelés* volt, melynek gyakorlati eredményei egyáltalában nem lesznek. Ez a beállitás, amennyire célzatos, épen annyira téves is. Az a négy rendkivüli közgyülés, mely a felszólalások hosszu sorozatában az eszmék és ötletek egész áradatát vetette fel, okvetlenül *termékenyitőleg kell, hogy hasson nemcsak a főváros, hanem az egész ország gazdasági életére is.* Talán legfontosabb eredménye azonban a drágaság ügyében tartott rendkivüli közgyülésnek a fővárosnak a szabadkereskedelemre vonatkozó álláspontjának tisztázása. A rendkivüli közgyülés eredményeiről, a fővárosnak a szabadkereskedelem ügyében elfoglalt álláspontjáról, továbbá a drágaság okairól kérdést intéztünk *Folkusházy* Lajos alpolgármesterhez, aki munkatársunk előtt a következő nyilatkozatot tette:

— Olyan kézzelfogható eredményt, aminőt a köznapi értelemben szoktak érteni, hogy t. i. a rendkivüli közgyülés hatása folytán akár az árak máról-holnapra csnének, akár pedig valamely áru hiányát máról-holnapra bőség váltaná fel, természetesen nem érhetünk el és ilyen eredményről szó sem lehet. A közgyülés határozatának praktikus célja csak az lehet, hogy

> **dokumentálja a kormány előtt azt, hogy amit akár a közélelmezési ügyosztály, akár a főváros tanácsa tett, vagy kért, annak jogszerüségét és célszerüségét a lakosság egyetemében alakult közgyülés is dokumentálja s azt a maga sulyával megerősiti.**

A rendkivüli közgyülésen elfogadott javaslatoktoknak legtöbbje különben olyan, amely *a mai szabadforgalom keretében is megvalósitható.* E tekintetben tehát a közgyülés sem helyezkedett egy képzeletbeli keretbe, hanem számolt a meglevő helyzettel. Hiszen ma már, sajnos, mindenki igen szerény a kivánságaiban, ma már a jelenlegi drágaságnál is nagyobb baj a még ennél is nagyobb drágaság lehetőségének a réme. Ez ellen kell mindent megtenni és főleg ezt célozzák a közgyülés által elfogadott javaslataink is.

— Bár kétségtelen, hogy a drágaságnak leglényegesebb oka valutánk rosszasága, azonban mégis mindent a valuta számlájára irni és ezzel a közellátási viszonyainkon való segitésnek még a lehe-

tőségét is magunktól elháritani, azzal az okoskodással, hogy amint a valután nem tudunk segiteni, ugy az ettől függő drágaságon sem, — nem szabad és nem lehet. Ez az álláspont csak akkor állhatná meg a helyét, ha koronánk vásárlóképessége és belső értéke ugyanannyi volna, mint amennyit a zürichi jegyzés kifejez. Ez azonban, tudjuk, nem ugy van, mert koronánk vásárlóképessége ennél nagyobb. Viszont

az árakat rendesen a zürichi jegyzés értéke szerint állapitják meg, tehát azzal a differenciával magasabban, ami a zürichi érték és a korona tényleges belső vásárló ereje közöttt van. Ezzel a különbözettel élünk drágábban.

Igaz, hogy ez nem mindig érvényesithető és nem is mindig érvényesül, éppen mert koronánk belső vásárlóképessége erősebb a zürichi jegyzés névleges árnivójánál.

A drágaság kérdését különben a főváros is a szabadforgalom keretében igyekszik megoldani;

természetesen a szabadforgalom békebeli, teljes szabadsága ma még nem vihető keresztül s ezért senki sem veheti rossz néven, ha mindjárt az ideális szabadforgalom bizonyos tekintetekben való érintésével is a hatóság ma még biztositani akarja azt, hogy egyes fontos cikkek bizonyos arányossággal kerüljenek a piacra és hogy az áruk tendenciózusan visszatarthatók ne legyenek. Épp ugy nem engedhetjük meg azt, hogy a szabadforgalom cimén ne tudjuk, hogy egyes áruk milyen mennyiségben állanak a fogyasztás rendelkezésére s hogy különféle cimek és ürügyek alatt a magas árakat ugyszólván hajszolni lehessen. Az áruk kiviteléhez sem járulhatunk hozzá minden kritika nélkül, sőt amelyekről tudjuk, hogy a belső szükségletet nem fedezik, azoknak kivitelét ellenezzük. Ezeket az állásfoglalásokat azonban nem szabad a szabadforgalom ellen irányulóknak tekinteni, különösen nem a mai időben, mikor az élelmezés problémái még ugyszólván krizisben vannak és a közönség egyik legsulyosabb gondját képezik.

A termelés, a kereskedelem és a fogyasztás között természetnél fogva *megvan az összhang*, csak nem szabad azt tulzó követelésekkel megzavarni. Kölcsönös belátással kell lenni s akkor mindjárt kevesebb lesz a baj. Máskor sem volt helyes, de ma különösen sem szabad *elveken* nyargalni; ma ugy kell megélni, ahogy lehet s nem ugy, ahogy elvileg kellene, vagy elvileg jogosult lenne. Az intézkedéseknek is ehhez a gondolathoz kell simulniok, szóval ezeknél sem az elv, mint inkább a gyakorlati célirányosság legyen a fődolog. A fogyasztóközönség nehéz megélhetésén leginkább ezen az alapon lehetne segiteni.

—

A keresztényszociálisták nem pártbontók

Szó sincs a Keresztény-Pártból való kiválásról — Haller István a keresztényszociálisták törekvéseiről

Egyes bizottsági tagoknak a munkaügyi bizottságban elfoglalt helyeikre történt lemondását a sajtó egy része a Keresztény Községi Párt belső válságául igyekezett feltüntetni. A válsághirek fokozásához hozzájárult az a hir is, hogy a keresztényszociálista bizottsági tagok a keresztényszociálista eszmének az eddiginél történt élesebb kidomboritását és a főváros itteni politikájának a közgyülésen való állandó támadását határozták el. Már arról is voltak hirek, hogy a keresztényszociálisták a demokratákhoz keresnek közeledést és igy magukra hagyják a Keresztény Községi Pártot.

Mondanunk sem kell, hogy ezekből a hirekből csupán annyi igaz, hogy a keresztényszociálista bizottsági tagok csakugyan elhatározták a tömörülést, azonban *természetesen szigoruan a Keresztény Községi Párt keretén belül*. Ilyképen azok a törekvések, melyek nagyon is célzatosan a keresztényszociálisták akciójával kapcsolatosan a párt szétforgácsolását ujságolták, egyáltalában nem bizonyultak valóknak, mert szétforgácsolódásról szó sincsen és a párt egységesebb, mint valaha.

Az akcióról különben *Haller* István v. miniszter, a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

Igaz az, hogy a fővárosi képviselőtestület azon tagjai között, akik magukat keresztényszociálistáknak vallják, mozgalom indult meg, amelynek célja, hogy *egymás között erősebb kapcsolatot teremtsenek*. Hivják ezt frakciónak vagy árnyalatnak, az elnevezés *nem lényeges*. A cél az, hogy azon kérdésekben, amelyek szociális vonatkozásuak, mód legyen az egyivásuaknak egymással megbeszéléseket folytatni és közös taktikában megállapodni. Ez *abszolut nem veszélyezteti a keresztény többségi párt egységét*, mert az ilyen bifurkáció hozzásegiti a pártot, hogy bizonyos kérdéseket mindig azok véleménye alapján intézzen el, akik a kérdéshez a legjobban értenek. Azt hiszem egyébként, hogy ez a bifurkálás nemcsak a Keresztény Községi Pártnál fog megtörténni, hanem más vonatkozásokban is, mert szükség van arra, hogy *a közös alapelvek egységben tartása mellett* a speciális érdekek is határozott képviseletet nyerjenek.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31.
Tel.: József 121-68.
1/2 8-kor Szenzációs uj variétéműsor és 1/2 8-kor
:: A főur (uj operett) Sarkadi Aladárral. ::

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Kcleti és Ribner
A SZENZÁCIÓS DECEMBERI MŰSOR
Kezdete este negyed 8 órakor.

Fontos tárgyalások a villamosvasutak ügyében

Kiküldték az egyezkedésre hivatott albizottságot — Rényi Dezső alpolgármester és Tormay Géza dr. miniszteri tanácsos nyilatkozatai

Az *Uj Budapest* állandóan értesitette olvasóit a villamosvasutak megváltása ügyében folytatott tárgyalások egyes fázisairól. Igy legutóbb *Till* Antal tanácsnok nyilatkozata alapján közöltük, hogy az egyezségi tárgyalások előkészitő anyaga elkészült és mi sem áll utjában annak, hogy a részvénytársaságok vezetősége nyilatkozzék: Még a megváltási idő lejárta előtt birtokába óhajtja-e bocsátani a fővárosnak a vasutakat, vagy pedig megvárja 1923 január elsejét, amikor a területhasználati szerződés értelmében amugy is a főváros birtokába kerül a villamos.

A 12-es ad hoc bizottság ebben az ügyben szerda délelőtt ülést tartott. Az ülésről *Rényi* Dezső alpolgármester a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— Az ülés *szigoruan bizalmas jellegü volt* és igy annak részleteiről természetszerüleg nem nyilatkozhatom. Az ülés egyetlen tárgya különben a megváltás előkészitésére kiküldött albizottság jelentése volt, amelynek során az egyezségi tárgyalások egész komplexuma a bizottság elé került. Mivel az anyag már rendelkezésünkre áll, mi sem áll utjában a megváltást megelőző egyezségi tárgyalások megindításának. Az egyezségi tárgyalások lefolytatására a 12-es ad hoc bizottság külön albizottságot küldött ki, melynek elnöke én vagyok, helyettes elnöke *Till* tanácsnok, tagjai pedig *Szabó* Imre dr. tiszti főügyész, a törvényhatósági bizottság részéről pedig *Buday* Dezső, *Ereky* Károly és *Platthy* György dr. bizottsági tagok. A bizottság már a legközelebbi jövőben megkezdi működését.

Az egyezségi tárgyalásokról a kiküldött albizottság egyik tagjának, *Ereky* Károlynak véleményét *lapunk más helyén* közöljük. Érdekesnek tartottuk megtudni, hogy az Egyesitett Vasutak vezető sége milyen álláspontot foglal el az egyezségi tárgyalások ügyében. Erről a kérdésről *Tormay* Géza dr. miniszteri tanácsos, a vasutak likvidáló bizottságának vezetője, a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— A vasutak megváltásának kérdése a székesfőváros mint városnyás és a pályatu ajdonos részvénytársaságok között elintézendő kérdés, amelyre nekem, mint a vasut üzemét ez idő szerint vivő Felszámoló Bizottság elnökének, *befolyásom természetesen nincsen*. Ami azt a kérdést illeti, hogy vajjon a Bur.-vasutnak, valamint a Földalatti vasutnak kiválása — mint amely két vasutra nézve a székesfővárosnak ez idő szerint megváltási joga nincs — káros-e, erre nézve csak annyit jegyezhetek meg, hogy a magam részéről el tudom képzelni azt, hogy ezen vasutak kiválás után is racionálisan vezethetők. Kétségtelen azonban, hogy a székesfőváros forgalmi politikájának és a közönség érdekének inkább megfelel az, *ha az összes közuti hálózat egy kéz által vezettetik*, mert ez esetben nem szükségesek külön tárgyalások és megegyezések

Naplómból

— Fejezetek egy pesti polgár életéből —

Lezajlott a drágasági közgyülés s tulajdonképpen erről kellene irnom. De nincs kedvem hozzá. Nem tollam alá való volt az anyag, hétköznapi a tárgy és legsajnosabb: nem történt semmi megemlitésre méltó kedélyes dolog. Egyáltalában — s ezt szomoruan kell megállapitanom — *fogy a kedély!* Hogy mi lehet ennek az oka? Nem tudom. Majd kérdezősködni fogok városunk legnagyobb gondolkodójától: dr. *Elek* Mór szociológus barátomtól, kit van szerencsém személyesen is ismerni.

E helyett tehát majd egyéb *„közérdekü“* tárgyakról fogok megemlékezni s mert három a magyar, legyen ezek száma is három: a telefon, a viz s a villany.

A telefon

Kevesen tudják, meg kell tehát mondanom, hogy tisztelettel alólirott m. kir. távbeszélőállomásfőbérlő vagyok, budapesti és környékbeli viszonylatban. Telefonom (József 74—47) nem régi bérlet: hitelesen igazolt közvetlen jogutódlás utján szereztem — önmagamtól. A boldogult Károlyi-rendszer vette el tőlem, átadva lakásom gazdaságosabb kihasználására berendelt polgártársamnak. S mikor fordult a kocka: t. polgártársam gondosan sikerült visszaadnom valódi foglalkozásának, telefonom pedig önmagamnak. Igy vagyon ez a türelmes papirra leirva. A gyakorlatban azonban kissé körülményesebb volt.

Először is bélyeges papiroson kellett igazolnom, hogy a lakásomban lévő telefonhoz nem üzérkedés utján kivánok hozzájutni. Nem is kivánom azt mástól elidegeniteni, hanem mint jogutód önmagamtól önmagamra átiratni.

A hivatalos apparátus kerekei azonban kissé lassan mozogtak: a szobám falán meredeken felcsavaródó zsinór csak nem akart a világgal összekötni. A zsinór sem mozgott, a hivatalos kerék sem, Uram mit tegyek?

Végre egy jó (!?) barátom megadta a kellő tanácsot: *a hivatalos kerék is kenendő*. És mivel kenendő? A protekció illatos olajcseppjeivel!

Tehát tanács már volt. De vajjon hol kaphatók ezen olajcseppek?

Végig gondoltam összes ismerőseimet s kutató szemeim két druszámon akadtak meg.

Az egyik Károly maga a főtelefonhatalom vezérigazgatója, a másik Károly a legfőbbtelefonhatalom minisztériumának államtitkára.

Irtam hát nekik: Uram, méltóságos Uram, itt az idő és alkalom, mutasd meg jóságos barátságod, mert én telefont akarok, világösszeköttetést akarok, soron kivül, lehetőleg azonnal.

Levelem megirása után 48 órával megjelent házamban, sőt több, házam tetején is, két szerelő és három ellenőr. Udvariasak és titokzatosak voltak, mint már ez foglalkozásukból önként következik s 10 perccel később már csengett a csengő.

Itt a világ! Éljen a korrupció, a gyors, a biztos, a hosszukezü! Lemosolyogtam összes vetélypolgártársaim, hogy ime, legyőztem őket, soron kivül, kényelmesen, bár igaz, kissé nem egyenes eljárással. De éppen ez az, ami az egészben nekem a legjobban megtetszett. El is határoztam, hogy ezentul gyakran fogom gyakorolni.

De az illemről sem feledkeztem meg. Azonnal megköszönni e figyelmet az én kedves és hatalmas Uraimnak. Igen, megköszönni s hozzá a legillőbb módon: telefonon. Legelső telefonutam vezessen hozzátok: gonosz dolgokban mégis csak titkos büntársaim!

Elolvasva az e tárgyban kiadott hivatalos utasitásokat, ünnepélyesen az immár birtokomba jutott készülékhez léptem. Nem lévén zivataros idő, előirás szerint a beszélőkagylóhoz közel és azzal szemközt fordulva a hallgatót a mozgó-horogról gondosan fülemhez emeltem s ezen helyzetben vártam a központ jelentkezését.

Őszintén megvallva, kissé ideges voltam. Kéjes idegességnek volna ez állapotom talán nevezhető. De nehogy ez hangomon is észrevehető legyen, a várakozási időtartam alatt gyakorolni kezdtem a rendes társalgási hangot, mert a hivatalos utasitásból tudomást szereztem arról, hogy sem a tulgyenge, sem a tulerős hangot a készülék érthetően közvetiteni nem tudja.

A központ valószinüleg értesülve volt ezen előkészületeimről, mert páratlan tapintatosságot bizonyitva, kellő, sőt elegendő időt engedett részemre hanghasználati gyakorlataim alapos és ismételt lefolytatása tekintetében.

Ebben a helyzetben mulott el fiatal s eddig tulkihasználtnak nem mondható életemből kb. 25 perc, mikor váratlanul, mintha tündérkert álmaiból ébrednék, egy némileg éles, sőt mondhatnám éltes női hang zavart meg: a — *Központ.*

Minden előzetes tárgyalás mellőzésével s anélkül, hogy a távbeszélő kezelési szolgálattal szemben önmagamnak bárminő utasitás ellenes észrevételt megengedtem volna, felsőtestemet a nővel szemben kötelező udvariasság szerint könnyedén meghajtva, a már begyakorolt rendes társalgási hangon bemondtam az általam meghivni kivánt állomás kapcsolási számát, még pedig tekintettel a számok esetleges könnyen félreérthető voltára, tagolva és ekként: *„egyeshetesnégyeshatos“* — és vártam.

A hangom okozta zaj elültével köröttem néma csend honolt s én minden hallóidegem központi szolgálatra utasitva, figyelmesen vártam a történendőket.

És nem kellett sokáig várnom: alig további 20 perc mulva ujból megszólalt egy kétségtelenül az előbbinél, kevésbbé éltes, de épp oly éles női hang: *„Milyen számot kért?“* mire röviden vázoltam a tényállást s

ahhoz, hogy a külön kezelt vasutak a közönség igényeinek megfelelő forgalmi rendbe bekapcsoltassanak. Az egységes kezelés mellett szól a racionálisabb üzletkezelés is, amely minden esetben hatályosabban érvényesülhet akkor, ha az összes közuti vasutak egységes vezetés alatt állanak. Az Egyesitett Vasutak kezelésében van még ezidő szerint a Budapest—Szentlőrinci hév. vasut, amely az engedélyidő lejárta után az államra háramlik és melyre megváltási joga az államnak van. Ez a vasut a Budapesti Városi Vasut R.-T. szabad vagyonát képezi és amennyiben a főváros ezt a vasutat megszerezni óhajtja, természetesen a megfelelő tárgyalások az állammal is lefolytatandók.

A kormány teljesiti a főváros kórházi követeléseit

A háborus követelésekből ujabb 50 milliót kapott a főváros — Az ápolási dijakra havi előlegeket utal ki a népjóléti miniszter — A kormány 130 koronában állapitotta meg a betegápolási dijat

Édes tanácsnok a kórházak költségvetéséről

A kórházi költségvetés közgyülési tárgyalása alkalmából az aktuális problémákról kérdést intéztünk **Édes** *Endre tanácsnokhoz, a közegészségügyi ügyosztály vezetőjéhez, aki kérdéseinkre a következő érdekes nyilatkozatot tette:*

A főváros törvényhatósági bizottsága szerdán tárgyalta a fővárosi közkórházak 1921/22. évi költségvetését. Ez a költségvetés már ez évben is az állami költségvetési évhez alkalmazkodott vagyis jul. 1-től junius végéig terjedő időre szólt.

A most tárgyalásra kerülő költségvetés

283.799.600 korona kiadással és ugyanannyi bevétellel készült.

Időközben azonban pótlólag az ápoló- és szolgaszemélyzet tárgyalás alatt levő 20%-os fizetésemelése, valamint egy másik tétel felvétele a jelzett összeget még valamivel emelte. Az előbbi költségvetés végösszegével szemben a mostani költségvetési előirányzat emelkedést mutat, amely emelkedést *az anyagárak óriási emelkedése és a munkabérek emelkedése magyaráz meg.*

A napi ápolási dij a költségvetés alapján 135 K 50 fillérben állapitandó meg, vagyis a tanács oly javaslatot tett a közgyülésnek, hogy az ápolási dijnak napi 135 K 50 fillérben való megállapitását kérje a kormánytól.

A költségvetésben érdekes kimutatás található *a költségvetési tételeknek a különböző kórházak szerinti tagozódásáról és megoszlásáról.* E kimutatás alapján megállapithatjuk, hogy az összes kiadásokból egy ápolási napra a legkevesebb esik a *Szt. Rókus*-kórházban, ahol 109 korona 53 fillér ez az összeg, viszont a legtöbb a *Szent László*-(fertőző-) kórházban, ahol ugyanazok a kiadások egy ápolási napra 173 korona 75 fillérrel jelentkeznek.

A legolcsóbb kórházunk e kimutatás szerint a *Szt. Rókus*-kórház, a legdrágább pedig a *Szent László*-kórház. Ennek is megvan azonban a magyarázata s a magyarázat nemcsak abban keresendő, mintha az egyik kórházban a gazdálkodás annyival pazarlóbb lenne, hanem abban is, hogy a *Szent Rókus* blokkrendszerü, mig a *Szent László* pavillonrendszerü s az utóbbiban a személyzet a járványok esetére tartalékul állandóan magasabb létszámban tartandó, mint az a nem fertőző kórházakban szükséges.

Azonfelül az egyik kórház a másiknál olcsóbbnak mutatkozik költségvetési szempontból annak folytán is, mert saját bevétele jelentősebb, mint a másiké.

Itt különösen a kórházi különszobák ápolási dijaiból eredő bevétel okozza a különbségeket.

Az alábbiakban közöljük az egyes kórházak költségvetési adataiból, hogy a kiadásokból az egyes ápolási napokra mily összeg esik, mily összeggel csökkentik ezen összegeket a kórházak bevételei és mennyi marad a kiadásokból kórházankint egy-egy ápolási napra.

A kórház megnevezése	Mennyi esik a kiadásokból egy ápolási napon	Mennyit kell levonni a kórház bevétele czimén	Mennyi a bevétel levonása után az egy ápolási napra eső összeg
Szt. Rókus és Kun-u. fiók	112·53	3·—	109·53
Szt. István, Telepy-u. fiók, Rákoskeresztúri üdülő	125·66	1·92	123·74
Szent László	178·34	4·59	173·75
Uj Szt. János, Régi szt. János	141·59	7·10	134·49
Zita	145·05	—·30	144·75
Gyöngyösi-úti szülészeti	134·55	6·87	127·68
Bakáts-téri szülészeti és nőgyógyászati	155·77	39·56	116·21
Szent Margit	152·92	3·84	149·08

Átlagban az összes kiadások a fővárosi kórházakban egy ápolási napra 138 K 03 fillért, az alap saját bevételei 3 K 93 fillért s a bevételek levonása után a napi kiadások a kimutatás szerint 134 K 10 fillért tesznek ki.

A kiadásoknak egy ápolási napra eső összegében

a legnagyobb két tétel az élelmezés és a tüzelőszükséglet. Az előbbi 62 K 06 fillérrel, az utóbbi 27 K 79 fillérrel szerepel.

Ebből a szeptemberi árak szerint a betegek élelmezésére napi 47 korona esik. A 62 K 06 fillérben már benne van az orvosi, ápolói stb. személyzetnek a szabályok értelmében dijmentes élelmezése is.

Érdekes összehasonlitás tehető a fővárosi közkórházaknak és a budapesti egyetemi klinikáknak 1921/22. évi költségvetései között. A klinikákon, amelyek pedig hasonló körülmények között vannak, mint a fővárosi közkórházak, egy beteg napi ápolási költsége, a *Nékám* Lajos dr. által közrebocsátott „Orvoskari Gazdasági Almanach"-ban közzétett költségvetés adatai szerint: *252 K 18 fillért tesz ki* a fővárosi közkórházak 1921/22. évi költségvetése alapján kiszámitott *135 korona 50 fillér* napi ápolási költséggel szemben.

Megjegyzendő, hogy amig a főváros közkórházainak költségvetésében a rendes kiadások között föl van véve az ágy- és ruhanemüek pótlására szükséges kiadás is (18,304.125 K), addig a klinikák költségvetésében az ágy- és ruhanemüek pótlására szükséges 10,000.000 K és a butorkiegészitésre szükséges 1,000.000 K stb. rendkivüli kiadásként szerepel és ezek a kiadások nincsenek benne a fenti napi 252 K 18 fillér ápolási költségben. Ha az emlitett rendkivüli kiadások 15,772.500 K összegét is számitásba vesszük, akkor a klinikák napi ápolási költsége mintegy *281* korona.

Egyes fontosabb kiadási tételek is mind nagyobbak a klinikáknál, mint a főváros közkórházainak költségvetésében.

A klinikáknál a napi ápolási költségből: élelmezésre 117 K (a fővárosi közkórházakban 62 K), gyógyszer-, műszer-, kötszer- stb.-re 46 K 20 fill. (a fővárosi közkórházakban 13 K 71 fill.) fütésre 37 K 83 fill. (a fővárosi közkórházakban 27 K 79 fillér).

Ezek a különbségek a fővárosi közkórházak szükségleteit ellátó üzemek (élelmiszer-, műszer-, gyógyszerüzem stb.) működésének hasznos voltát, valamint a közkórházak gazdálkodásában állandóan szigoruan szem előtt tartott takarékosságot bizonyitják.

A fővárosi közkórházak felszereléseinek kiegészitése a háborus évek alatt természetesen *nem történt* s nem is történhetett olyan mértékben, mint az békében történt és ennek következménye az lett, hogy e felszerelések a békebeli állapothoz képest sok tekintetben nagyobb hiányokat mutatnak. A főváros tanácsa a hiányok pótlására a pénzügyi lehetőséghez képest eddig is megtett minden intézkedést s ezután is fokozatosan haladva, törekszik arra, hogy a felszerelések tekintetében a kivánt szinvonalat elérje.

De a felszerelések sem maradtak mindenben vissza. Egyik kiváló speciálista sebész-főorvos csak a közel multban irásban nyilatkozott oly értelemben, hogy

magánbetegeit operáció céljából még a méregdrága szanatóriumokból is szivesen viszi át a közkórházba, mert orvosi műszerekben sehol a fővárosban olyan tökéletes felszerelés nincs, mint ott.

A pénzügyi lehetőséget a felszerelések pótlására nagyban nyujtaná az, ha a kormány a kórházi tulkiadások fejében kért összegeket a fővárosnak *mielőbb folyósitaná.* E tekintetben a népjóléti miniszter ur jóindulatának látható jelét adta azzal, hogy a követelések tárgyalásának kezdetén, Fáy Aladár dr. államtitkár előterjesztésére, a *pénzügyminisztérium hozzájárulásával, a követelések terhére ujabb 50 millió koronát engedélyezett előlegképpen.*

A népjóléti miniszteriumban kilátásba helyezték azt is, hogy a kórházi ápolási dijakból az Orsz. Betegápolási Alapot és az államkincstárt előreláthatóan terhelő 65 százalék erejéig a jövő évben állandó többmilliós havi előleget fognak engedélyezni.

Remény van tehát arra, hogy a követelések is nemsokára *teljes kielégitést fognak nyerni.*

A népjóléti miniszter ur a legutóbb érkezett leiratában teljesitette a fővárosnak azt a kérését, hogy a napi ápolási dijakat 1921 január 1-től junius végéig *108* koronában állapitsa meg s egyben 1921 julius 1-től 1922 junius végéig terjedő időre ezt az ápolási dijat *130* koronában megállapitotta.

A főváros kéréséhez képest megengedte a miniszter, hogy

a háborus évek alatt keletkezett ápolási dijtartozásokra a vonatkozó törvényes rendelet szerint fennálló 3 évi elévülési idő felfüggesztessék,

illetve az 1922. évi junius végéig kiterjesztessék, — továbbá, hogy a főváros az ápolási dijak után a fizetési meghagyás kézbesitését követő *15 nap elteltével 5 százalékos késedelmi kamatot szedhessen.*

Mindezek az intézkedések arra engednek következtetni hogy *a népjóléti miniszterium teljes mértékben átérzi és méltányolja a fővárosi közkórházak nehéz helyzetét és segitő készségében bizván bizhatunk.*

---

az általam előbb összeköttetést kereső szándékból bemondott 17—46 számot, anélkül, hogy hangom eközben akár leszállitottam, vagy felemeltem volna, tagolva megismételtem.

Egy-két másodperc telt ezután el, amikor is több, tollal vissza nem adható hang jutott a közvetitő hallgató készülék utján füleimhez. Már-már szerencsétlenségtől tartottam (mintha a kezelő személyzet egy néhány kávéscsészéje leesett, sőt összetörött volna — a mai drágaság idején!) mikor végre, valószinüleg a füleimhez vezető zsinór tulsó végén egy férfihang vált hallhatóvá. A hang némileg tullépte az előirt rendes társalgási hangot, amit azonban én észrevételezés tárgyává tenni nem kivántam és türelmesen vártam a meghivott „Halló" jelentkezését, melynek elhangzása után udvariasan kérdést intéztem a velem szemközt beszélő kapcsolási száma tekintetében.

— Itt 88—52 és ott?

— Itt tévedés, — mondám kissé tulerős hangon s ezzel a hallgatót helyére helyeztem főként azért, hogy ezalatt időm legyen a hivatalos utasitásban megnézni, hogy ily esetben mi is a szabályszerü teendő.

*

Önöknek igen tisztelt olvasóim talán felesleges megmondanom, hogy kutatásaim eredménytelenül végződtek. De talán nem lesz felesleges azt megmondanom, bármily gyakorlott telefonhasználók és igénybevevők legyenek is önök, hogy én azért feltaláltam magamat: az összeköttetéskeresés, illetve a kivánt szám meghivása iránti eljárást részemről többször tettem folyamatba, azaz megismételtem és pedig a következő, engem nem teljesen kielégitő eredménnyel: kétszer jelentkezett, illetve ezirányu kivánságom kifejezése nélkül, sőt ellenére hozzám kapcsoltatott a 23—19, egyszer-egyszer a 32—45, 76—18, 14—76, 17—76, sőt egyszer majdnem az igazi: 18—47.

A sikertelen kisérletek természetesen lehangoltak, sőt levertek. Kezeim és ajkaim remegni kezdtek s mig utóbbi szándékaimmal ellentétes, de gondolataimat hüségesen kifejező szavakat füzött mondatokká, előbbi a csengő gombjára tévedt, mely engedve az emberi természet erejének, hivó szóval fordult háztartásom vezetésében gondosan közremüködő s jelenleg nálam alkalmazásban lévő polgártársnőmhöz, ki rövidesen megjelenve (lábon gyorsabban jött, mint a telefonos dróton) kettő levelet nyujtott felém:

— Elégtelen cimzés folytán most hozta vissza a postás, — mondá bár rendes társalgási hangon, de mégis oly hangsulyozással, melyből bizonyos kárörömmel vegyes részvét volt kiérezhető.

A föld, igen az egész magyar és egyéb királyi, császári és köztársasági föld kezdett forogni, sőt őrült táncot járni velem: a kettő levél az én magas protektoraimhoz intézett igen becses soraim voltak, már t. i. a telefon tárgyában.

Oda minden büszkeségem, polgártársaim felett érzett győzelmi mámorom, a becsületes, de ostoba véletlen folytán dugába dőlt a protekció: telefonom a rendes uton jutott birtokomba . . .

— Csak merje valaki szidni előttem hazánk e legtökéletesebb intézményét! . . .

— Akkor kérek egy pohár vizet, mondám némi vágyakozással, mely lelkem és testem indokolt üditésére mint akarat tört ki belőlem.

A viz

nem folyik már egész nap — volt a távbeszélő méretben némileg gyengült hangon megadott válasz.

S mielőtt agyidegeim e felelet jelentőségét felfogni és feldolgozni képesek lettek volna

A villany

is kialudt szobámban s jóleső sötétség borult boldog ünnepeket kivánva kicsiny, de azért megelégedett gazdáju otthonomra . . .

Káró.

Egy milliárdos gründolás titkaiból

Miért alakul meg a Budapest Fürdőváros Egyesület? — Múzsa Gyula játékbankot akar a szigetre — Részvénytársaság egy milliárd alaptőkével — Vanderbilt Gladys, Schiffer Miksa, az Égisz és az Angol-Magyar Bank

Az *Uj Budapest* több izben mutatott rá a Margitsziget problémájára és kifejtette, hogy annak az önző és kizsákmányoló üzleti politikának, mely a szigeten a bérlőtársaság részvénytöbbségét magához kaparintott *Schiffer* Miksa nagyvállalkozó részéről folyik, *véget kell vetni* és a Közmunkatanács megszüntetésével, illetőleg a fővárosi pénzalapnak a főváros tulajdonába való bocsátásával *a Margitsziget tulajdonjogát biztositani kell a főváros számára.*

Ebben a tárgyban különben nagyfontosságu inditvány is elhangzott az egyik tavaszi közgyülésen, természetesen anélkül, hogy az ügyben akkor, vagy azóta valami érdemleges történt volna. Az *a milliárdos gründolás,* mely, mint az alábbiakból kitünik, Schiffer Miksa járszalagjára akarja vonni az összes budapesti szanatóriumokat és fürdőket és mint a legnagyobb fürdőtulajdonost, a fővárost is, csak azért, hogy a szigeti játékbank számára kellő erkölcsi fedezetet szolgáltasson, fel kell, hogy nyissa végre az összes illetékesek szemét, egyben elhatározását is, hogy Schiffer urat Szent Margit királykisasszony szigetéről legalább is a Palatinus-házakba telepitse vissza.

A Margitsziget bérlője számára, ugy látszik, kevésnek bizonyult az az erkölcsi presztizs, amelyet a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, mint a sziget tulajdonosa, biztositani tudott számára. Ezért kellett a *Budapest Fürdőváros Egyesület* gründolásához folyamodni, hogy egész fővárosunk jólétéről, idegenforgalmáról, boldogulásáról szóló frázisokkal igyekszenek megkisérelni a kellő támaszpont megtalálását a *szigeti játékbank* megnyitására. Mert minden kérdésnek ez az állandó felelete, minden problémának ez a megoldása, minden bajnak ez az egyetlen orvossága: Chemin de fer, trente et quarante és roulette kell Arany János tölgyei alá, nyugati kultura és keleti kényelem kell a coeur-dame szent jegyében, vakitóan világitott játéktermek, találkozóhelyül a Montecarlóból kitiltott kalandorok és a Balkán söpredéke számára. Ennek a törekvésnek fedezésére van szükség holmi egyesületekre, mint erkölcsi tőkére, ezért nem kell *Schiffer* Miksának növénykert és a sziget törvényszerü rendeltetése; neki arany kell, játékbank kell és ha kegyelmes kedvében lesz, még a szigetre szóló belépődijat is elengedi azoknak, akik a kolostori romok helyett a roulette-gép elefántcsont-golyójára kiváncsiak... Az a gründolás, mely vasárnap délelőtt a Gellért-fürdő termeiben megindult, szomoruan jellemző erkölcseinkre, azokra a lehetőségekre, melyeket a háborukban és forradalmakban megtépett, lerongyolt Magyarország nyujt egy nagyon is élelmes vállalkozónak...

Az alakuló ülés hiteles története.

A *Budapest Fürdőváros Egyesület* előkészitő bizottságának ülését különben *Matkovics* Béla főispán nyitotta meg, akinek rövid bevezető szavai után *Svierzsenyi* (?) miniszteri tanácsos fejtegette az egyesület jelentőségét. Konkrét programmot azonban nem terjesztett elő, csak általánosságban hangoztatta azt, hogy *Budapestet fürdővárossá kell fejleszteni.* Utána *Muzsa* Gyula szólalt fel, aki hivatkozott arra, hogy e téren alapos szakismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkezik és azt ajánlotta, hogy a külföldiek idecsalogatása céljából *minden külföldinek biztositsunk szabadjegyet a villamoson,* mert ha a rendőrellenőrök feleségeinek szabadjegyet adnak, akkor eminens érdek, hogy ezt a kedvezményt valamennyi külföldinek is megadják. Ajánlotta továbbá egy *játékbank létesitését,* mert szerinte a külföldiek csak akkor jönnek ide, hogyha itt játszani is tudnak. Beszéde alatt az egyik jelenlevő hangosan elásitotta magát, mire a szónok megértette a figyelmeztetést és beszédét befejezte.

Utána *Benczur* Gyula dr. egyetemi tanár szólalt fel, aki szintén hangsulyozta a kérdés nagy jelentőségét és különösen azt fejtegette, hogy orvosi szempontból egyet feltétlenül garantálhatunk a külföldnek és az üzletet kereső külföldi tőkének is, s ez az, hogy a Budapesten található vizek, mint gyógyitó tényezők minden tekintetben feltétlenül megfelelnek. Benczur Gyula után *Reiner* Géza dr. emelkedett szólásra, aki konkrétumokat nem emlitve, szintén a kérdés fontosságát méltatta. Utána *Schlachta* Margit inditványozta, hogy a vita körét szoritsák azokra a kérdésekre, amelyek a közvetlen tennivalókkal állanak kapcsolatban.

Ezután *Horváth* Károly törvényhatósági bizottsági tag beszélt, akiről meg kell jegyezni, hogy ő volt talán az egyetlen hivatlan vendég az egész értekezleten, ő tudniillik nem kapott meghivót. Felszólalásában azt inditványozta, hogy mivel határozott munkaprogramm még nincs kidolgozva, ennek kidolgozására *szükebbkörü albizottságot küldjenek ki.* Ezután válaszolt Muzsának az idegenforgalomra vonatkozó fejtegetéseire és megmagyarázta, hogy mi is tulajdonképpen az idegenforgalom. Szerinte az idegenforgalmat az ismert Cook-cég csinálja, mely érdekeltséggel bir a világ minden nagyobb üdülő és szórakozó centrumában és az ő társaságát, amely abból a két-háromszáz angol és amerikai családból kerül ki, amelyek a világ vagyonának több mint a felét tartják birtokukban, az idény szerint egyik, vagy a másik helyre viszi. Igy a lóverseny idejére Párisba, a karnevál idejére Montecarloba, más idényben Ostendébe, ősszel Egyiptomba és igy tovább és ezután a pénzarisztokrácia után igazodik azután a világ többi kis milliomosa is. Ha tehát mi Budapesten tényleges idegenforgalmat akarunk csinálni, akkor legelsősorban is *azt az érdekeltséget kell biztositanunk a főváros részére, amelyik Budapestet ilyen világállomásként programmjába beilleszteni hajlandó.* Sulyt kell helyezni továbbá a közlekedési kérdésekre is, mert csak nem gondolhatjuk komolyan, hogy a Nyugatról tömegesen jönnek ide idegenek akkor, amikor Montecarlót a legnagyobb kényelemmel érhetik el, Budapestre pedig csak a legnagyobb vexáció után érkezhetnek.

Berczell Jenő dr. fővárosi tanácsnok felszólalásában kijelentette, hogy ő a *tettek embere.* A fővárosnál már kész programm van a fürdőváros megvalósitására vonatkozólag és a maga részéről is előkészitő bizottság kiküldését javasolta. Utána még néhány felszólaló foglalkozott lényegtelenebb részletkérdésekkel, igy többek közt *Melha* Armand dr., aki azt javasolta, hogy a Rudasfürdő felesleges vizét vezessék a Nemzeti Szinház telkén épitendő uszodába. Ez ellen a mindenesetre eredeti ötlet ellen *Kertész* Róbert miniszteri tanácsos élénken tiltakozott és kijelentette, hogy fürdő céljaira a telket felhasználni nem lehet, másrészt pedig a Rudas-fürdőnek felesleges vize nincs.

Miért nem volt ott Zielinski Szilárd?

Már az ülés kezdetén némi *zavaró hangulat volt észlelhető.* Az aláirók között szerepelt ugyanis *Jakab* László dr., a Parkszanatórium igazgató-főorvosa, akit az Orvosszövetség annakidején a szövetségből kizárt. A Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete tehát *tiltakozott Jakab szereplése ellen* és kijelentette, hogy abban az esetben, ha Jakab dr. résztvesz a mozgalomban, valamennyi tagját el fogja tiltani a közreműködéstől. A Szövetség ilyenirányu levelet is intézett *Heinrich* Kálmán dr.-hoz, a Ráckfürdő tulajdonosához, aki az előkészitő bizottságnak elnöke volt s aki a levél hatása alatt erről a tisztjéről le is mondott. Másik lemondás is volt ennek a levélnek az eredménye, mert az előkészitő nagy ülésen tulajdonképpen *Zielinski* Szilárd dr.-nak, a Közmunkatanács elnökének kellett volna elnökölnie, aki azonban értesülvén a Jakab-féle incidensről, nem jelent meg az ülésen.

Zielinski elnöki volta egyébként a mozgalmat kissé különössé teszi. Ismeretes ugyanis az a kapcsolat, amely a Közmunkatanács és a Margitsziget bérlője, *Schiffer* Miksa között fennáll. Ebből kifolyólag sokan ugy itélték meg a mozgalmat, hogy *ezzel tulajdonképpen Schifferék akarnak maguknak erkölcsi alapot teremteni arra, hogy az ő kezükbe kerüljön a fürdőváros létesitésére irányuló törekvés.* Erkölcsi alapot is akartak teremteni maguknak arra, hogy a külföldi tőkével szemben erkölcsi testület nevével diszeleghessenek, másrészt ezzel bizonyos döntő befolyást akarnak biztositani maguknak a fővárosi szállodai és szanatóriumi életben is. *Az értekezlet résztvevőinek legnagyobb része ugyanis fővárosi szálloda- és szanatóriumigazgató volt.* Igy többek közt a Szent Gellért-szálló igazgatója, a Pajor-szanatórium igazgatója, de a többi szanatóriumok vezetői is mind jelen voltak.

Arról is beszéltek, hogy *ez az egész mozgalom tulajdonképpen elébe akar vágni a főváros részéről már a folyó év tavaszán megindított hasonló akciónak, amelynek Horváth Károly volt a kezdeményezője.* Ő interpellált ugyanis folyó év márciusában olyan irányban, hogy a főváros vezetősége *vegye házi kezelésbe a Margitszigetet.* További inditványa volt a *Közmunkatanács eltörlése is.* Ezen interpellációja és inditványa következtében *tárgyalások indultak meg a főváros és az érdekeltség között,* melyek azonban mindezideig nem végződtek eredménnyel.

Amikor a szeg kibujik a zsákból...

Ismeretes Schifferéknek az a törekvése, hogy *külföldi tőkét szerezzenek a Margitsziget fejlesztésére* és ismeretes az a céljuk is, hogy *a Margitszigeten játékbankot állitsanak fel.* Minthogy ezeket a terveket a közhangulat nagyon kedvezőtlenül fogadta, nem alaptalan az a vélemény, hogy *Schifferék ebből a célból tartják szükségesnek egy ilyen társadalmi egyesület megvalósitását, hogy az azután az ő titkos céljukat propagálja.* Tekintettel arra, hogy *sem a külföldi, sem a belföldi tőke képviselve nem volt,* valószinünek is látszik, hogy itt csak *egy magánérdekeltség keres könnyen megteremthető és felhasználható erkölcsi alapot* céljai elérésére, annál is inkább, mert mint az értekezlet folyamán kiderült, *bizonyos üzleti vállalkozás máris kiséri ezt a „társadalmi" akciót.*

Felhivás keringőre!

Az ülés folyamán ugyanis ivet köröztek, amelynek szövege a következő:

„Alulirott elvileg hozzájárulok a Budapest Fürdőváros részvénytársaság létesitéséhez és azt elvileg helyeslem."

Svierzsényi utalt beszédében arra, hogy *egy vagy két milliárd koronával kellene egy ilyen üzleti vállalkozást létesiteni,* mert nem elég a társadalmi akció, az ilyesmit csakis pénzzel lehet megcsinálni. Az értekezleten azonban, bár néhányan aláirták az ivet, ezután az elvi kijelentés után *egyáltalán nem mutatkozott hajlandóság arra,* hogy nagyobb tőkével is részt vegyenek ebben az üzleti vállalkozásban. Ebből sokan azt következtették, hogy itt tulajdonképpen *már a háttérben van egy pénzcsoport,* amelynek érdekében áll egy ilyen elvi jelentőségü támogatás megszerzése és tekintettel arra, hogy jelenleg csakis *Schifferék* jöhetnek számitásba, mint akik a Margitsziget bérlete utján jelentősebb tényezők, természetesen *feléjük irányultak a gondolatok.*

Annak a nézetnek is voltak hivei, hogy bármenynyire kivánatos is Budapestnek a nemzetközi szinvonalon álló fürdővárossá való fejlesztése, azt mégis meg kell akadályozni, hogy *egy teljesen öncélokat szolgáló magánvállalkozás,* mint a *Grünwald és Schiffer*-cég, jusson e téren domináló szerephez és esetleg társadalmi és üzleti vonatkozásaiban is teljesen kezébe kerithesse az egész akciót. Pedig ezt a veszélyt az a körülmény is elősegiti, hogy a „társadalmi akció" élére a Közmunkatanács elnökét szemelték ki, aki a Margitsziget bérlőtársaságnak legfőbb ellenőre és bérbeadója.

Kalandos tervek tőke szerzésére.

Az értekezleten *Jakab* László dr.-nak is előadást kellett volna tartania s az ő feladata lett volna az üzleti vállalkozás, illetve a gazdasági vonatkozások megvilágitása. Tekintettel azonban a felmerült incidensre, megbizásától visszalépett és előadását nem tartotta meg.

Az akció egyik mozgatója *Chyzer* Kálmán dr., a *Badewelt* cimü folyóirat felelős szerkesztője, akinek állitólag valamelyes kapcsolata van *Széchenyi* László grófné, *Vanderbilt* Gladys környezetével, ezen a réven remél az amerikai dollárokhoz jutni és erősen bizakodik abban, hogy ha Széchenyi László grófot amerikai magyar követté nevezik ki, sikerül majd felkeltenie kapcsolatai révén az amerikai tőke érdeklődését. Ezt a reményeget, amelyről még nem volt megállapitható, vajjon egyéni nézet-e, avagy a szervező vezetőségnek hivatalos kilátásait juttatja kifejezésre, meglehetősen *hidegen fogadták,* mert hiszen a higgadtabban gondolkozók tisztában vannak azzal, hogy a külföldi tőke kizárólag abban az esetben vesz csak részt ebben a vállalkozásban, ha annak *lukrativ voltáról* is meggyőződést szerez, de semmiesetre sem vesz részt kizárólag a személyi vonatkozásokra való tekintettel.

Megmozdul a főváros.

Értesülésünk szerint egyébként ezzel a mozgalommal párhuzamosan hasonló irányu és célu másik párhuzamos mozgalom is folyik, amelynek reális voltát legjobban bizonyitja az, hogy *Budapest hivatalos köreiből indult ki.* Ez a mozgalom nem magánvállalkozások propagálását tüzte ki céljául, hanem azt, hogy Budapest székesfőváros iránt ugy az illetékes társadalmi, mint a pénzügyi és egyéb szakkörök érdeklődését felkeltse aziránt, hogy Budapest mint *a világszinvonalra emelhető és a természet által erre predesztinált fürdőváros, a világjárók egyik találkozó helyévé váljon.* De természetesen akként, hogy ez csak a főváros érdekeinek megóvása mellett valósuljon meg. Nem lehetetlen és vannak, akik igy is magyarázzák a dolgot, hogy egyes magánérdekeltségek tudomást szereztek a főváros hivatalos köreiből kiindult és a fürdőváros létesitését célzó mozgalomról és ezt kivánták megelőzni a most kellő előkészités hiján nyilvánosságra hozott *Budapest Fürdőváros Egyesület* propagálásával.

Ez a megelőzési szándékkal kezdeményezett egyesülés azonban természetesen egyáltalában *nem befolyásolja és nem zavarja meg a hivatalosan megindított mozgalmat,* amely csak akkor lép majd a nyilvánosság elé és csak akkor veszi majd igénybe a társadalom támogatását is, ha ezt minden tekintetben tökéletesen előkészitett programmal teheti meg. Beszélnek arról is, hogy a főváros jól felfogott érdekeivel szemben *bizonyos érdekközösség jött létre az eddig konkurrens vállalatok,* nevezetesen a *Szent Margitsziget-Bérlő Részvénytársaság,* az *Égisz Részvénytársaság* és az ezt gyámolitó *Angol-Magyar Bank* között és éppen ezért illetékesek óvatosságra intik e mozgalommal szemben mindazokat, *akik a főváros érdekeinek megvédésére hivatva vannak....*

Az Angyalföldön épül a főváros uj kislakás-telepe

150.000 koronába kerül egy kislakás építése — Teljes mértékben megvan az építkezés technikai lehetősége

A főváros szociálpolitikai bizottsága legutóbb tartott ülésén tudvalevőleg elhatározta, hogy munkáslakások építésére 100 milliós kölcsönt vesz fel. Ezzel az aktussal végre nekilendül a főváros kislakás-akciója és remélhető, hogy a tavasz folyamán már megkezdődhetik a termelő munka.

A 100 milliós kölcsönre vonatkozólag kérdést intéztünk *Lobmayer* Jenő dr. tanácsnokhoz, a szociálpolitikai ügyosztály vezetőjéhez, aki a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

Napjaink szociálpolitikusa egy jelentékeny tehertöbblettel a munkanélküliség és lakásinség kérdésével terhelve indul feladatának teljesitésére. E két kérdésnek legalább részleges megoldása előtt a régi értelemben vett szociálpolitikáról szó sem lehet. Ez a tudat hatja át a főváros vezetőségét is, amidőn a lakásépités megindítására minden lehetőt elkövet.

E célra *az 1922. év folyamán legalább 100 millió koronát óhajt fordítani*, azzal a rendeltetéssel, hogy ez összeg keretén belül kislakások épittessenek. Ennél az akciónál főleg a munkásosztály és kistisztviselők érdekeit kell szem előtt tartani, s ezért az épitkezést minél gyorsabban és lehetőleg olcsón kell végeztetni.

A fővárosnak *az V. és VI. kerület külső részén levő telkei alkalmasak volnának* arra, hogy e telepek ott felépittessenek. Fontos volna ez alkalommal a már régebben tervbe vett cottage-rendszert meghonositani, amely mellett lehetővé válnék, hogy egy-egy család szükségleteinek kielégitésére kisebb konyhakerti gazdaságot folytathasson. Mindezeknek megvalósitása azonban a mai viszonyok között pénzügyi nehézségekbe ütközik. A tervbe vett 100 millió korona felhajtása is igen nagy gondot okoz, mert e beruházás jellegü költségnek a rendes költségvetésbe való felvétele lehetetlen, kölcsön felvétele pedig a korona értékének ingadozása miatt igen nagy kockázattal jár. Sulyos terhet jelent a vállalkozásra az is, hogy *egy kislakás költsége körülbelül 150.000 koronát tesz ki*. Ennek amortizációjára és a házak karbantartására évenként körülbelül 7—8000 koronát kell számitani, mely összeg a lakásért szedhető bért lényegesen meghaladja.

Az a teher tehát, amelyet a lakások felépitésével akár a főváros, akár pedig az állam elvállal, a felépitésre szükséges effektiv költségen felül, sok évre terjedő, évről-évre ismétlődő kiadással gyarapszik.

Mindez azonban nem lehet akadálya annak, hogy feladatunkat megoldjuk, mert remélhető, hogy a hatóságoknak ily módon való kezdeményezése a magántőkére is serkentő hatással lesz és az egész gazdasági életre kiható termelésnek megindulását teszi lehetővé.

*

A főváros lakásépitő akciójáról különben kérdést intéztünk *egyik előkelő műépitészünkhöz*, aki a következő érdekes felvilágositással szolgált:

— Az épitkezések megindulásának feltételei közül három csoportba sorozhatók a leglényegesebbek.

— Az első és természetesen a legfontosabb az *épitőanyag* és *munkaerő* kérdése. A második az *épitési tőke*, a harmadik pedig az épitkezéseknek *gazdasági* megoldhatósága. Kétségtelen, mindaddig nem beszélhetünk az épitkezés megindulásáról, amig a befektetett tőkének legalább minimális kamatozási lehetősége nincsen meg. Mindaddig a most felgyülekező és elhelyezést váró nagy készpénzvagyonok nem fognak épitkezésekben keresni elhelyezkedést, hanem más, talán kevésbbé biztos, de sokkal jövedelmezőbb vállalkozásokat, mint például export- és importüzleteket fognak alapitani. Legvégső esetben pedig külföldre szivárognak és ott várják meg azt az időt, amikor majd megint aktiv tényezővé lehetnek. És még szerencse, ha valamikor visszatérnek és nem vesznek el egyszersmindenkorra gazdasági életünk számára.

— Az épitkezési kérdést tulajdonképen két feladatnak lehet felfogni. Az igazi és egyedüli végleges megoldás az, hogy ha a magántőke közreműködéséről, a magántevékenység megkezdődéséről beszélhetünk. Ez volna az épitkezések megindulása a szó teljes értelmében. A másik megoldás, ha csak a hatóságok fognak épiteni, középületeket és esetleg szükség- vagy inséglakásokat is, csak mesterséges megindítása az épitkezéseknek, amelyet azonban valódi megindulás csak akkor fog követni, ha annak is meglesznek a föltételei. Mert a hatósági épitkezések problémája csupán pénzkérdés és az eredménye nem általános jelentőségü. Ha bárminő áron és a befektetett tőke jövedelmeztetése nélkül épitünk lakásokat, akkor is meglesznek ugyan a nem kicsinyelhető eredmények: egy csomó hajléktalan család elhelyezése, az épitőipari munkásság foglalkoztatása stb. De nem lesz meg az általános gazdasági fellendülés, ami a magánépitkezések megindulását kisérné.

— Mindezekből folyik, hogy a hatóságok kötelessége nincs teljesitve akkor, ha akár 100, akár 300 millió ára lakást épitenek. Hanem csak akkor, ha egyidejüleg a *magánépitkezések megindulását* is lehetővé teszik. Ez az a nagy feladat, aminek a megoldása minden munkát és minden áldozatot megér.

*

— Az épitkezések *technikai* lehetősége ma már teljes mértékben megvan. Ami az épitőanyagokat illeti, azt mondhatjuk, hogy minden szükséges rendelkezésre áll, ha nem is békebeli minőségben. Azonfelül épitőanyagaink legnagyobb része hazai termék, talán az egy épületfát kivéve, amely Nagymagyarország erdőiből kerül hozzánk. A tégla, a mész, a cement, vas, a cserép stb. bőségesen és kitünő minőségben készül hazai gyárainkban. A többi anyagok nagy része emezekkel szemben az épületek költségénél kevesebb sullyal esik latba. Amikor az épület költségének nagyobbik fele 40 és 50-szerese a régi árnak, akkor nem sokat ront a mérlegen, ha a jelentéktelen százalékot kitevő üvegesmunka vagy villanyszerelés 100-szorosa is a békeárnak. Azután a technika éppen a *pótanyagok* dolgában nagyot haladt a háboru óta. Sok mindenféle felszerelőszerkezet lett azóta olcsóbb, hogy ujabban bevezetett anyagokból készül, ujabban feltalált eljárások szerint. Ezen a téren főkép a német ipar ért el bámulatos eredményeket, amelynek a használt még mindig fennálló gazdasági összeköttetéseink révén mi is látni fogjuk. Nincs hét, hogy a nagynémet cégek képviselői ajánlataikkal fel ne keresnék épitő hatóságainkat. Megvan tehát a *szabadalmak megvásárlásának* és az *itthon való gyártásnak* lehetősége is.

— A munkaerő kérdéséről fölösleges beszélni. A munkásság egyrésze ugyan még most is élelmiszerkereskedéssel foglalkozik, de azonnal visszatér a régi mesterségéhez, ha meglesz a lehetőség. Különben is az átmenet ugy is fokozatos lesz, mert az épitkezések nem tömegesen fognak egyszerre megindulni.

— A *pénzkérdés* ugyancsak nem probléma. Pénz bőven van és pedig magánosoknál a vasszekrényekben, a hatóságoknál pedig az állami jegyintézet kasszáiban. A magántőkét mozgósitani parancsszóval nem lehet, az csak a maga elhatározásából áll munkába. A közpénzek folyósitása könnyü és nem veszedelmes. A pénz az állampénztárból az ipari vállalatok, a munkások, a kereskedők, szóval a dolgozók millióinak kezén keresztül megint csak visszatér oda, ahonnan kiindult, az állampénztárba. És nem szorul meg a ládafiában, mint azok a milliárdok, amelyek falura kerültek. És körutjában csak jót tesz, mert visszavezeti az embereket ahhoz, hogy munkából kell, de meg is lehet élni.

— Az épitkezések legnehezebb kérdése a *gazdasági*, hogy a békeárnak 40-szereséért megépült lakásért hogyan lehet a békebérnek 40-szeresét elérni, ha azt akarjuk, hogy a tőke ugyanugy jövedelmezzen, mint békében, az megfejthetetlen rejtély marad. Azonban itt is sok mindenféle segitség kinálkozik. Hatósági telkeknek átengedése, hosszu bérlet és alacsony bér mellett, az épittetőket már egyik legnehezebb gondjuktól, a telekszerzéstől mentesiti. Az ujonnan épült lakások teljes szabad forgalma a tőke jövedelmezését teszi lehetővé. Ha pedig az épitkezésekbe fektetett vagyonokat mindenféle dézsma alól mentesiteni lehetne, akkor a most elrejtett készpénzvagyonok egyszerre előkerülnének. És ezek az áldozatok nem is jelentenek oly sokat a kincstár számára. Mert az a tőke, amelyik ma 40-szeres békeáron házat épit, egyidejüleg leadja a vagyonváltságot is, mert az az épület, amelyik ma 40-szeres áron épült, 10 év mulva talán csak 5-szörösét fogja érni. A konjunkturák következtében nagyra szaporodott tőke megint összezsugorodik anélkül, hogy mesterségesen bármiként csökkentették volna. Az a tapasztalat, hogy a békében épült házak ma is a békeár 10—15-szörösséért megvásárolhatók, azt mutatja, hogy a most épülő ház befejezésének pillanatában máris harmad-negyedrészére csökkenik az árának. Az épitkezők tehát busásan megfizetik a vagyondézsmát. Csak az a különbség, hogy az adójuk nem kerül először az állampénztárba, hanem egyenesen az ipartámogatásra, a munkanélküliek foglalkoztatására, a hajléktalanok lakásába, szóval ugyanazokra a helyekre megy, ahová végeredményben minden adó eljut, ameddig az államháztartás egyensulya helyre nem áll.

TÜSKÉK

* * *

A Teréz-köruti Macchiavelli,

aki azt hiszi magáról, hogy világok sorsát dönti el, pedig csak malom alatti politikát folytat, melyről a szomszéd faluban is szánakozó mosollyal vesznek tudomást, ujra munkába lépett, ha ugyan munkának lehet nevezni azt a nyelvelést, mely a demokraták vacsoráján, borgőzös hangulatában kitört belőle és eget kért. A vádaknak nevezett rágalmakról igazán nincs mit beszélni, a ferditések özöne azok kezdeményezőjére hull vissza. Érdemes azonban figyelembe venni azt a taktikát, melyet a Terézváros hőse, ugy látszik, állandósitani akar a tuloldal amugy sem válogatós harcmodorai között. Ez a taktika, mely szeretet helyet gyülölséget, meggyőzés helyett konokságot, érvek helyett demagógiát prédikál, nagyon is eltéveszti célját, mert a tömegek, melyeknek hiszékenységére és naivitására apellál a Fábián-féle gárda, már rég nyitott szemmel nézi az események okszerü egymásra következését. A Fábián-féle módszer az odvából kivert farkas tehetetlen fogcsikorgatása, mely habzó szájjal és kintól csattogó foggal harap vissza a nála erősebbre. Egy haszna azonban mindenesetre van annak a pohár bornak, mely Fábián dr. fejébe szállva, szive mélyéből kicsalogatta világnézetét: A kereszténypárt minden egyes tagja tisztában van azzal, hogy mit várhat attól a párttól, melyhez tartoznia a demokrata politika ifju, de népszerütlen harcosának szerencséje van. Ha voltak még nézeteltéréseknek sem nevezhető véleménykülönbségek a kereszténypártban, azok is elsimultak e beszéd hallatára, és ha szó lehetett arról, hogy egy-két kereszténypárti városatya a béke politikáját hirdetvén, kissé mintha közeledett volna hozzájuk, akkor ezután minden közeledésnek még a lehetősége is megszünt. Ugyan feneketlen gyülöletében lehet, hogy épen ezt akarta Fábián Béla dr., de kötve hisszük, hogy a tuloldal komoly és hangoló elemei ebben egyetértenének vele...

A főváros garanciáját

köti ki Éber Antal dr. mint a hitelkapás egyetlen lehetőségét a főváros üzemei számára még abban az esetben is, ha az üzemek az általa kivánt módon részvénytársasággá alakulnának át. Az az álláspont, mely az üzemek hitelképességét a főváros garanciájához köti, mindenesetre a legfontosabb kelléke a nagybankok részéről a hitelnyujtásnak, hiszen a részvénytársaságok nem jók a bankoknak, de mindenesetre jó a nagy vagyonnal biró főváros. Azonban, ha az üzemi váltók leszámoltatásához mindenesetre a főváros jótállása szükséges, akkor nagyon is közömbös, hogy ezek az üzemek maradnak-e, vagy részvénytársasággá alakulnak-e át. A fontos a garancia, a főváros jótállása, hasonlatosképen a kiskoruhoz, akinek váltságát csak megfelelő girálás esetén fizeti ki az uzsorás. A kiskoru itt az üzem, a kezes pedig a főváros, amely ma aláirásával épen ugy tud pénzt kapni üzemei számára, mintha azok részvénytársaságok lennének. Hiszen a bankoknak tökéletesen mindegy, hogy hány üzemigazgató és milyen minőségben irja alá a váltót, a fontos a főváros garanciája. Persze nem egy-két milliróról szóló adósleveleknél, mert ezeket talán a főváros jótállása nélkül is, az üzem fizetőképességében bizva, folyósitaná akármelyik bank, hanem száz vagy kétszáz milliósaknál, amikor a kölcsönadó bank esetleg még közgyülési jóváhagyást is követel, annyira nem lévén számára elég az üzem aláirása, akár házikezelésben lévő vállalat vagy részvénytársaság formájában jegyzi alá nevét az üzem vezetője. A főváros jótállása nélkül, azt hisszük, Éber Antal bankja sem adna nagyobb kölcsönt egyik fővárosi üzemnek...

A bérkocsi-viteldij

emelésének mérvét nem látjuk annyira szükségesnek, mint a tekintetes tanács. A szerdai közgyülésen élénk feltünést keltett a szépszámu karzati közönség között egy jól megtermett bérkocsitulajdonos, akinek másfélmázsás terjedelme alatt majd hogy le nem szakadt a sok vihart látott közgyülési karzat. Ez a jól megtermett bácsi volt hivatva, ugy látszik, képviselni a bérkocsisok nyomorát, akik vérző sebeiket mutogatva jelentek meg a fórumon és kérték a keresztény iparosság nevében a főváros segedelmét. A baj ott van, hogy a keresztény iparosság a bakon ül, a bérkocsitulajdonosok pedig, akik kevésbé iparosok, mint ahogy nem is keresztények, mindig meg tudják találni a kellő formát követeléseik tetszetős ruhába való öltöztetésére. A közgyülés mai összetétele mellett a legtetszetősebb ruha természetesen a keresztény iparosság védelme, erről hallottunk gyönyörü tirádákat a szerdai közgyülésen, mig a háttérben vidáman nevetgéltek a markukba a bérkocsik igazi gazdái, akik legnagyobbrészt meggazdagodott cukorkakereskedőkből és claggott grájzlerosokból lettek mindjárt két vagy három „cájg" boldog tulajdosai. Ezek pedig igazán nem érdemelnek védelmet és kiméletet, nem érdemelnének még akkor sem, ha igazuk lenne, ám a dologban az a legsulyosabb, hogy még igazuk sincsen, mert a számitások nagyon is tulzottak. A befektetett tőkéhez képest épen annyira tulzott az a horribilis jövedelem is, melyet a bérkocsi-hitbizományosok ezentul el fognak érni és amelyből ép olyan rosszul fogják fizetni a bakon ülő segédeket, mint eddig. Ha a kisiparosságot akarja a tanács védeni, akkor mondja ki, hogy mindenki legfeljebb egy fogattal birhat és azt maga köteles hajtani, de ne üljön fel a műkönnyeknek és álruháknak...

Az **UJ BUDAPEST**

az esztendő fordulásával második évfolyamába lép. Az elmult esztendő küzdelmekben és sikerekben gazdag volt, az elmult esztendőben lapunk a várospolitika jelentős tényezőjévé küzdötte fel magát.

Azok az ideálok, melyek eddig zászlónkon lobogtak, fognak bennünket a jövőben is lelkesiteni. *A keresztény Budapest* az eszményünk, ezért harcolunk szóval és tollal, *a boldog és megelégedett Budapest* az, mely felé akarjuk vezetni városunk fáradt és elcsigázott népét. A mi zászlónk elé kell gyülekeznie mindenkinek, aki komolyan akarja az uj, a keresztény, a boldog és megelégedett Budapestet.

A nyomdabérek és anyagárak állandó drágulására való tekintettel kénytelenek vagyunk január elsejétől kezdve az előfizetési dijakat felemelni.

Uj előfizetési áraink:

Egész évre	**440 korona,**
Félévre	**220 „**
Negyedévre	**110 „**

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

HIREK

A Gellért-tértől a Nyugati-ig fog közlekedni a benzines autóbusz. A főváros közlekedésügyi ügyosztályának az a terve, hogy amint a benzin ára annyira olcsó lesz, hogy türhetően alacsony viteldijakat szabhat, *ujra megindítja a benzines autóbusz forgalmát.* A benzines autóbusz utirányát is megállapitotta már *Till* Antal tanácsnok, még pedig az összes kivánságok figyelembevételével. Az utvonal megállapitása ki fogja elégiteni a budaiak kivánságát is, akik esztendők óta hiába kérik, hogy valamelyik hidon át Budára is átmenjen az autóbusz. A terv szerint az autóbusz a *Gellért-térről* a *Ferenc József-hidon, Vámház-körúton, Muzeum-körúton, Rákóczi-uton, Erzsébet-körúton* és *Teréz-körúton* át a *Nyugati pályaudvarig* és vissza közlekedne. A fővárosnak tiz benzines autóbusza van, ugy hogy ezen a vonalon hat percesre lehetne süriteni a forgalmat. A járatok megindulása azonban természetszerüleg a benzin olcsóbbodásától függ, mert *a mai 120 koronás benzinár mellett még husz koronás jegyek behozatala esetén is ráfizetne* a benzines autóbusz-üzemre a főváros.

Januárra halasztották a tanügyi választásokat. A tanügyi választások megejtését szorongva várja az ideiglenes tanári és tanitói személyzet nagy serege. Ugy volt, hogy még karácsony előtt meglesznek a tanügyi választások, ezt a dátumot azonban most január elejére volt kénytelen kitólni a közoktatásügyi ügyosztály. *Zilahi-Kiss* Jenő dr. tanácsnok azt az érdekes ötletet vetette fel, hogy az anyag könnyebb áttekinthetése céljából az összes pályázók nevét és rangsorát kinyomatja, ugy, amint az a közigazgatási választásoknál történik, hogy a pályázati anyag áttekintése meg legyen könnyitve. Eddig már elkészült a középiskolai pályázatok ilyetén módon való feldolgozása, szombaton kerül ki a nyomdából a polgári iskolai pályázatok listája, mig az elemi iskolai anyag feldolgozása a jövő hétre marad.

Karácsonyi gondok. A karácsony a szeretet ünnepe. A karácsonykor okozandó örömet azonban különösen napjainkban komoly gondok előzik meg. Azon töprengünk, mivel tudjuk meglepni szeretteinket, mi lenne az, ami legalkalmasabban sé mégis legolcsóbban előteremtheti a karácsonyi hangulatot. A hanguatkeltéshez, az illuzió előidézéséhez egy igen ötletes módszerre akarjuk felkelteni olvasóink figyelmét. A karácsony hangulatát fokozni misem alkalmasabb, mintha a karácsonyfát és a szoba levegőjét fenyőerdőillattal illatositjuk. Az illat, miként egy szép festmény, vagy egy bájos zene alkalmas arra, hogy az érzékekre való kellemes hatással a legkellemesebb hangulatot idézzék elő. Gondoljuk csak el, hogy egy finom női lélekre milyen hangulatkeltő hatással van pl. egy kellemes rózsa, vagy orgonaillat, amely önkéntelenül egy virágos kertet varázsol lelki szemei elé. Avagy egy jó Chypre-illat, mely a cipruserdőkkel együtt talán életünk legszebb perceit juttatja eszünkbe? Mindezen cikkek, külföldiekről nem szólva, legelőnyösebben beszerezhetők a már fogalommá vült **Müller** J. L. udvari parfumeriában, IV. ker., Koronaherceg-utca 3. szám.

—

A Kamarában egész héten a zajos sikerü Starfilm, a *Tavaszi szerelem*, a főszerepekben Mattyasovszky, Fenyvesi és Uraival, valamint a Swenska-filmgyár attrakciója, a *Tradició őre*, kerül bemutatásra. Ez utóbbi sláger főszerepét Tora Tejo, a kiváló svéd művésznő alakitja.

A Vigszinház karácsonyi hetét a *Zaza* dominálja. Egy este jut a *Liliomnak*, egy a *Hazatérésnek*. Az *Agyafurt köszörüs*-t esütörtökön és szombaton délután játsszák. Szombaton este nincs előadás. Karácsony vasárnapján délután a *Piros bugyelláris*, hétfőjén pedig a *Falu rossza* kerül szinre.

A Szinház 50-ik előadása. Molnár Ferenc páratlan sikerü három egyfelvonásosa szerdán kerül 50-edszer szinre a Magyar Szinházban. A főszerepeket most is Törzs, Gellért, Körmendy, Z. Molnár, Pártos, Pécsi Blanka és Gaál Franciska játsszák. A kitünő darabot még kedden, esütörtökön, pénteken és karácsony másnapján, hétfőn ismétlik. Ugyancsak a *Szinház*-at adják jövő vasárnap délután is rendes esti helyárak mellett. Karácsony másnapján, hétfőn délután pedig a *Kis lord* kerül szinre 3 órakor mérsékelt helyárakkal. Szombaton a Magyar Szinház nem tart előadást.

A Hollandi menyecske egész héten szinre kerül a Király-Szinházban szombat kivételével, amikor a szinház zárva lesz. Vasárnap délután *A kék mazur*-t karácsony másnapján, hétfőn délután pedig *János vitéz*-t *játsszák*, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Fedák Sári a Donna Battina cimü darabban szerdán, 21-én lép fel először az Andrássy-uti Szinházban. A mulatságos bohóságon kivül a nagysikerü decemberi műsor többi darabjai és magánszámai kerülnek szinre. Ugyanezt a műsort játsszák karácsony mindkét napján délután is 3½ órakor. Szombaton nincs előadás.

Tőzsdejáték és szerelem a két főmotivuma annak a páratlanul mulatságos francia vigjátéknak, amelyet kedden *Hossz és bessz* cimen mutatott be a Renaissance-Szinház. Góthné Kertész Ella, Góth Sándor és Kőváry Gyula, akik a történet három érdekes figuráját játsszák, ugyszólván elejétől végig mind a hárman a szinpadon vannak és párisi szinvonalu vigjátéki stilust produkálnak. Roppant mulatságos a *Mózes szakálla* cimü egyfelvonásos francia bohózat is, amely az estét be fogja vezetni és amelynek főszerepeit Góthné Kertész Ella, Berky Lili és Góth Sándor játsszák. Az elővételi pénztár az elmés és francia darabok iránti érdeklődésnek alig tud eleget tenni.

A Gazdag leány dominálja a Belvárosi Szinház e heti műsorát. A páratlanul népszerü Szenes-vigjáték, melynek összes eddigi előadásaira már a hét első napjain elkelt minden jegy, csütörtök kivételével, amikor a *Negyvenéves asszony* kerül szinre Márkus Emiliával, minden este műsoron van. Vasárnap délután a *Legénykérés* mérsékelt helyárakkal, karácsony másnapján, hétfőn délután *A nagyvenéves asszony* kerül szinre, rendes esti helyárakkal.

A Fi-Fi 25-ödször. Példátlan az a siker, amely a *Fi-Fi* előadásait a Blaha Lujza-Szinházban kiséri. A jegyek állandóan egy hétre előre elővételben kelnek el. A nagysikerü darab e héten is teljesen betölti a szinház műsorát, ugyanezt ismétlik karácsony mindkét napján, délután 3 órakor, rendes esti helyárakkal. Szombaton nincs előadás.

A cigánybáró, a ragyogó kedvü klasszikus bécsi operett kerül csütörtökön a Városi Szinház műsorára: Aquila Adler Adelina tüneményes Saffija, Gábor József, Bársony Dóra, Csillag Erzsi, Palotai és Sik alakitása, Hegedüs, Pázmán és Hajagos tréfás cigányfigurái zajos sikert igérnek a műgonddal kiállitott előadásnak, melyet Ferenczi rendez és Ábrányi Emil igazgató vezényel. A cigánybáró csütörtökön, pénteken és vasárnap este van műsoron, Zsupán szerepét csütörtökön és vasárnap dr. Dalnoki Viktor, pénteken Hegedüs Ferenc játssza. Ma *Carmen* megy a Környey művészpárral, kedden a *Trubadur*. Szerdán Környey Bélával *Tosca*, vasárnap délután *Rigoletto*, jövő hétfőn este a *Próféta* kerül szinre. Pénteken délután és karácsony hétfőjén délután a szinház vidám mesejátékát, a *Mátyás Király*-t ismétlik.

KÖZGAZDASÁG

A „Metax" magyar izzólámpa részvénytársaság csütörtökön, e hó 29-én tartja ezévi rendes közgyülését.

Az Ocean Magyar Konzervgyár és Kereskedelmi Részvénytársaság közli, hogy alaptőkéjét 10 millió koronáról 20 millió koronára emeli föl. Minden régi részvényesre egy uj részvény adatik 825 koronás árfolyamon. Az elővételi jog Budapesten a „Mercur" Váltóüzleti Részvénytársaságnál, Debreczenben az Általános Forgalmi Banknál december 22-ig gyakorolandó.

A Zabolai Faipar R.-T. tőkeemelése kapcsán az elővételi jog 4:1 arányban illeti a régi részvényeseket, darabonként 1550 korona ellenében.

Az Első Magyar Részvényserfőződe az 1920—21. üzletévre 300 korona osztalékot fizet. A szelvények folyó hó 19-től a Magyar Országos Központi Takarékpénztárnál (Budapest, IV., Deák Ferenc-utca 7.) beválthatók.

Jól megy a sörgyáraknak. A sörgyárak panaszkodásait mi sem silányitja jobban, mint a Hordójelző Hivatal rendelkezésünkre bocsátott jelzési statisztika. Az év elejétől kezdve szeptember 15-ig 116.960 darab söröshordót jelzett meg a főváros hordójelző hivatala, mig a mult év hasonló időszakában csupán 18.820 darab söröshordót jelzeztek. A két évi eredmény összehasonlitásából tehát az tünik ki, hogy a mult esztendő hasonló időszakához viszonyitva, a folyó évben *kerek százezer darabbal* emelkedett a jelzés alá kerlő söröshordók száma. Ezzel szemben a közönséges hordók kisebb számban kerültek jelzés alá, a *csökkenés* ezeknél 13.685 darab. A söröshordók számbeli emelkedését a sörgyárak működésének fokozódására vezeti vissza a hivatal. Az 1920. év kedvező gazdasági eredménye lehetővé tette, hogy a sörgyárak nagyobb mértékben szerezhettek be árpát és az előállitott sör szállithatása a több mint két éven át használaton kivül helyezett hordóanyag ujból való jelzését tette szükségessé.

A Kisipari Hitelszövetkezet kárai. A főváros tudvalevőleg 1918-ban létesitette a *Budapesti Kisipari Hitelszövetkezetet*, melyet a diktatura alatt szocializáltak és vagyonából 535.000 koronát fizettek ki kölcsönök cimén. Mig a szövetkezet egyéb kölcsöneinek behajtása elé nem gördülnek akadályok, a diktatura alatt folyósitott kölcsönöket alig lehet behajtani, ugy hogy azoknak eddig alig *tiz százaléka*, mintegy 53.000 korona térült meg. A kölcsönök behajtását most a *főváros tiszti ügyészsége* vette kezébe és remény van arra, hogy végrehajtás utján a jogtalanul kiadott kölcsönök *hetven százaléka* meg fog térülni. A székesfőváros különben legutóbb *háromezer darab ujabb üzletrészt jegyzett*, hogy az intézet nagyobb méretekben fejthesse ki működését és az irányitó hatáskört kezében tarthassa.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Igazgató: **RASSKÓ OSZKÁR.**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

BLAHA LUJZA-TÉR 2. SZAM. **APOLLO-SZINPAD** TELEFON: JÓZSEF 13-26.
:: (APOLLO-KABARÉ) ::
A FEHÉR ELEFÁNT HARMATH IMRE és VINCZE ZSIGMOND egyfelvonásos operettje.
HARASZTHY MICI felléptével: **A KÉK SZALON** LIPTAI IMRE vigjátéka.
SZŐLLŐSI RÓZSI, BOROSS GÉZA, SAÁSDY ALICE, SÁNDOR JÓZSEF és ÁLDORI LÁSZLÓ uj magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor. Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

TABARIN VIII., Rákóczi-ut 63.
5 SEVILLIA
A Shimmy-herceg
Főszereplők: Mezeionka, Erdélyi Géza dr. és Radó Sándor II.

„KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.
Nagy
karácsonyi vásár!
Hämmerle-féle **szövetszerü remek divat** barchetek és flanellek nagy választékban.
Ezen első minőségü, kitünően mosó cikkek, a határzár miatt, csak most érkeztek
Tekintettel az előrehaladt idényre, az **árak a legalacsonyabbra** vannak szabva
Cipőosztályunkban versenyen kivüli árak!!
Közszolgálati alkalmazottak arcképes igazolványra
elsőrendü varrott férfi füzőscipőt **1140.**— K-ért
jó minőségü, 24 cm. magas női füzőscipőt **890.**— K-ért
vásárolhatnak.

NEW-YORK művészszobájában
Január elsejétől
Fröhlich és Neuhaus

PARISIEN GRILL
A BLAHA LUJZA SZINHÁZ ÉPÜLETÉBEN
Esténként
a ragyogó uj táncmüsor

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

Az UJ BUDAPEST első évfolyama
(200 oldalon rengeteg fővárosi aktualitás, várospolitikai tanulmányok, képek a régi Pestről, intimitások a közgyülésről, tüskék, stb. stb.
Bekötve 200 koronáért már most megrendelhető a kiadóhivatalban.